

DEPARTE DE LUMEA DEZLĂNȚUITĂ

de Thomas Hardy

I.

ÎNFĂȚIȘAREA FERMIERULUI OAK. O ÎNTÂMPLARE NEAȘTEPTATĂ

Cînd fermierul Oak zâmbea, colțurile gurii i se întindeau până la o neînsemnată distanță de urechi, ochii i se îngustau până deveneau două crăpături, iar cutele care se iveau în jurul lor i se răspândeau pe tot obrazul, ca razele dintr-o schiță stângace a răsăritului de soare.

Pe numele său de botez se chema Gabriel și, în zilele de lucru, se înfățișa ca un tânăr cu capul pe umeri, cu mișcări măsurate, îmbrăcat îngrijit și, în general, cu o fire plăcută. Duminicile, apărea ca un bărbat cu păreri nesigure, înclinat să lase lucrurile pe altă dată și foarte stingherit de hainele sale bune și de uriașa sa umbrelă — pe scurt, apărea ca un om care simțea că, din punct de vedere moral, ocupa doar un loc oarecare din întinsa arie de mijloc a neutralității laodiceene, cea aflată între turma comunională a parohiei și categoria bețivanilor, adică se ducea la biserică, dar căsca pe ascuns când enoriașii ajungeau la crezul nicean și se gândea la ce urma să mănânce la masă, în loc să fie atent la predică. Pe de altă parte, ca să fixăm locul ocupat de personaj în ochii lumii, trebuie să spunem că, atunci când prietenilor și bărfitorilor le tuna și le fulgera, Oak era socotit ca fiind mai degrabă un om rău; atunci când erau mulțumiți, era socotit ca fiind mai degrabă un om bun, iar, atunci când nu erau nici bine, nici prost dispuși, era socotit ca fiind un om a cărui coloratură morală era un fel de mozaic în alb și negru.

De vreme ce în viață îi erau hărăzite de șase ori mai multe zile de lucru, decât duminici, înfățișarea obișnuită a lui Oak era cea în haine de lucru — în mintea cunoscuților, când încercau să și-l imagineze, apărea întotdeauna îmbrăcat astfel. Purta o pălărie joasă de fetru, lăbărțată la bază din pricină că și-o îndesa temeinic pe cap când bătea vântul, o haină ca a doctorului Johnson¹, iar picioarele îi erau vârate în obișnuitele jambiere de piele și în ghetе vădit foarte largi, care îngăduiau fiecărui picior să se miște în voie și astfel făcute încât oricine le-ar fi încălțat ar fi putut sta toată ziua în râu, fără să-i pese câtuși de puțin de umezeală — cizmarul, ca un om conștiincios, se străduise să compenseze toate păcatele croielii prin dimensiunile generoase și prin trăinicia ciubotelor pe care le meșterise.

Domnul Oak purta mereu la el, în chip de ceas, un obiect care s-ar fi putut defini drept un mic orologiu de argint; cu alte cuvinte, era un ceas de buzunar, în ceea ce privea forma și menirea, dar un mic orologiu, ca mărime. Acestui instrument cu vreo câțiva ani mai în vârstă decât bunicul lui Oak îi stătea în obicei fie s-o ia înainte, fie să încremenească. De asemenea, limba mică se învârtea din când în când liber în jurul axului central, astfel că, deși minutele erau arătate cu precizie, nimeni n-ar fi putut băga mâna în foc pentru ora din care făceau parte. Oak lecuia năravul ceasului său de a se opri cu ghionturi și scuturăături. Cu toate acestea, scăpa de neplăceri de pe urma celor două hibe ale ornicului, confruntându-l mereu cu soarele și stelele, cărora le citea drumul pe cer, sau turtindu-și nasul de geamurile caselor vecinilor, până când izbutea să deslușească ora marcată pe cadranul verde al măsurătoarelor timpului dinăuntru. Să mai spunem că, fiind greu de ajuns la buzunarul cu ceasul, din pricină că se afla cumva situat la înălțime în cingătoarea pantalonilor (care, de asemenea, urca pe sub jiletcă până sus), ca să și-l scoată, Oak era silit să se răstoarne cu tot corpul pe o parte, zbârcindu-și gura și fața într-un ghem stacojiu, semn al căznelii, și apoi să tragă afară ornicul de lanț, ca pe o ciutură dintr-un puț.

Însă, cineva mai ager care l-ar fi văzut trecând pe una din pajiștile sale, într-o bună dimineață de decembrie — însorită și deosebit de călduroasă —, ar fi putut avea o altă imagine despre Gabriel Oak. Pe chipul lui ar fi observat că multe dintre culorile și rotunjimile copilăriei se păstrasera și acum, când era om în toată firea, ba chiar că mai ascundea, în adâncul cutelor, urme din băiețelul de odinioară. Înălțimea și statura sa ar fi fost de ajuns ca să-i facă prezența impunătoare, dacă ar fi fost puse în valoare cum se cuvenea. Însă există unii oameni, atât pe la țară, cât și pe la oraș, cu un fel al lor de a umbla prin lume — care se poate pune mai degrabă pe seama gândirii, decât a alcătuirii lor de carne și oase — și prin care par mai mărunți decât sunt

de fapt. Dintr-o modestie tăcută, potrivită unei vestale și părând să-i întărească neîncetat impresia că el unul nu putea pretinde prea mult loc pe fața pământului, Oak pășea măsurat și puțin aplecat, deși nu era adus de umeri. Acest mod de a se arăta în lume s-ar putea socoti drept un defect dacă, pentru a fi prețuit, respectivul s-ar bizui mai mult pe aparențele sale, decât pe capacitatea sa de a se purta bine, ceea ce Oak nu făcea. Tocmai atinsese acel prag al vieții când, vorbind despre unul ca el, oamenii încetează să mai preceadă cuvântul „bărbat” cu epitetul „tânăr”. Se afla în perioada deplinei înfloriri masculine, când gândurile și sentimentele îi erau strict separate — trecuse de vremea când, sub influența tinereții, ele se amestecau fără deosebire, în natura impulsului, și nu ajunsese încă la stadiul în care acestea se contopesc din nou, sub influența unei neveste și a unei familii, în caracterul prejudecății. Pe scurt, avea douăzeci și opt de ani și era holtei.

Pășunea pe care se afla în dimineața aceea îmbrăca povârnișul unui muscel numit Norcombe Hill. Un pinten al acestui muscel era tăiat de drumul principal dintre Emminster și Chalk-Newton. Aruncându-și privirea într-o doară peste gardul viu, Oak zări la baza pantei de la picioarele lui o căruță fistichie pe arcuri, vopsită în galben și împodobită vesel, trasă de doi cai, cu vizitiul mergând pe jos, pe lângă ea, cu biciul pe umeri. Căruța era încărcată cu toate obiectele obișnuite într-o gospodărie, chiar și cu florile de pus la ferestre, iar în vârful vârfului ședea o femeie tânără și drăguță. La nici o jumătate de minut de când Gabriel dăduse cu ochii de căruță, aceasta opri chiar în dreptul său.

— S-a pierdut istovul căruței, domnișoară, zise căruțașul.

— Înseamnă că asta am auzit căzând, îi spuse fata cu o voce caldă, deși hotărâtă. Am auzit un zgomot, când urcam dealul, și n-am știut de la ce era.

— Dau o fugă înapoi.

— Bine, răspunse ea.

Caii cumsecade stătură cuminți pe loc, în timp ce pașii căruțașului se stinseră încet în depărtare.

Fata rămase nemișcată în vârful calabalăcului, care pe margini era clădit din mese și scaune așezate cu picioarele în sus, în partea din spate era proptit cu o bancă de stejar, iar în partea din față era împodobit cu ghivecele de mușcate, mirți și cactuși, laolaltă cu colivia canarului, toate, probabil, din casa proaspăt părăsită. Mai exista și o pisică, într-un coș de nuiel, privind pe sub capacul pe jumătate deschis, mijindu-și ochii și urmărind galeș păsărelele din jur.

Un timp, frumoasa așteptă leneșă la locul ei și singurul lucru care se auzea în liniștea dimprejur era țopăitul canarului în sus și-n jos pe stinghiile închisorii sale. Apoi, ea se uită cu atenție în jos, nu la pasăre, și nici la pisică, ci la pachetul lunguiet, învelit în hârtie, așezat între ele. Își întoarse capul să vadă dacă venea căruțașul, dar cum omul nu se ivise încă, privirea i se furișă din nou către pachet, atrasă de ceea ce era înăuntru. În cele din urmă, ridică obiectul în poală și desfăcu hârtia care-l învelea.

Scoase o oglindă micuță, care se învârtea pe un suport și în care se apucă să se studieze atent. Își întredeschise buzele și zâmbi.

Era o dimineață frumoasă, iar soarele se revărsa în culori de foc pe jacheta roșu-aprins pe care o purta, învăluindu-i într-o aură fină chipul radios și părul noptatic. Mirții, mușcatele și cactușii înghesuiți în jurul ei erau proaspeți și verzi, iar, în anotimpul acela lipsit de frunze, răspândeau asupra întregului tablou — cai, căruță, mobile și fată — un deosebit farmec primăvărat. Ce anume o îndemnase la această cochetărie sub ochii vrăbiilor, mierlelor și ai fermierului nevăzut, singurii săi spectatori, și dacă începuse să zâmbească din prefăcătorie, doar pentru a-și încerca puterile în arta seducției, nu se știe. Până la urmă, sfârși cu un zâmbet adevărat. Roși privindu-se și, descoperind chipul împurpurat din oglindă, roși încă mai tare. Gestul în sine nu avea nimic ieșit din comun, însă, din pricină că fata îl făcuse într-un alt loc și într-un alt moment decât cele obișnuite — nu era ceasul când se îmbrăca în odaia sa, ci vremea când călătorea dincolo de pragul casei —, căpătă o neașteptată noutate. Tabloul era unul delicat. Slăbiciunea feminină tradițională pășise mândră în lumina soarelui care o învăluise cu prospețimea originalității. Gabriel Oak, privind scena, nu se putu abține de la o concluzie cinică, oricât era el de dispus să se arate generos. Nu avusese nici un rost uitatul ei în oglindă. Nu-și potrivise pălăria, nu-și netezise părul, nu-și aranjase vreo cută, nu făcuse nimic care să dea de înțelese că pusese mâna pe oglindă dintr-un motiv anume. Se privise pur și simplu, ca o frumoasă

odraslă a naturii, în timp ce gândurile păreau că-i zboară în depărtări, deși zâmbetul său, ca în cine știe ce dramă în care bărbații ar fi jucat un rol — întrezărind probabile triumfuri asupra lor —, sugera că-și închipuia clipa în care inimile lor aveau să fie pierdute de ei și cucerite de ea. Însă aceasta nu era decât o presupunere, căci toate mișcările fetei fuseseră atât de fără noimă, încât era pripit să afirmi că vreuna dintre ele ar fi fost făcută cu o intenție anume.

Se auziră pașii căruțașului care se întorcea. Tânăra puse oglinda în hârtie și pachetul înapoi de unde-l luase.

După ce căruța trecu de el, Gabriel ieși din ascunzătoarea de unde iscodise și, coborând în drum, merse în urma ei către bariera aflată puțin mai departe, la poalele dealului, unde ținta observației sale se opri, pentru plata taxei de trecere. La vreo douăzeci de pași de barieră, auzi proteste. Călătorii din căruță se certau cu omul de la barieră pe taxa de doi pence.

— Nepoata stăpânei, cea de colea, din vârful catrafuselor, zice că e destul cât ți-am dat, nesătul ce ești, și că nu-ți mai dă nici un sfanț! Asta spunea căruțașul.

— Prea bine, atunci nepoata stăpânei nu poate trece! îi răspunse paznicul, lăsând bariera în jos.

Oak se uită, pe rând, la fiecare dintre potrivnici și căzu în visare. Doi pence erau o pricină de sfadă din cale-afară de neînsemnată. Trei pence, fie! Mai aveau o oarecare valoare ca bani — ba chiar însemnau o adevărată pagubă pentru cineva care lucra cu ziua — și, ca atare, se făcea să te tocmești pentru ei. Dar doi pence...

— Ține! zise el, făcând câțiva pași înainte și punându-i în palmă doi pence paznicului de la barieră. Las-o pe tânără să treacă!

Apoi se uită în sus, la ea. Fata îi auzi cuvintele și se uită în jos.

Înfățișarea lui Gabriel corespundea, în toate privințele, modelului de mijloc, aflat între frumusețea Sfântului Ioan și slujenia lui Iuda Iscariotul, așa cum erau zugrăviți pe vitraliile bisericii de care aparținea el, astfel încât nici măcar o trăsătură nu i s-ar fi putut remarca și aprecia, nici ca aleasă, nici ca dominantă. Aceasta fu probabil și părerea fetei cu scurteica roșie și părul întunecat, fiindcă își plimbă nepăsătoare ochii peste el și îi ceru căruțașului să mâne mai departe. Ar fi putut să-și exprime ceva mai limpede, prin priviri măcar, mulțumirile față de Gabriel; oricum, nu le dădu glas. Și, mai probabil, nu simți nici un fel de recunoștință, căci, scutind-o de plata dreptului de trecere, o silise să abandoneze disputa și se știe în ce fel privesc femeile un favor de acest soi.

Paznicul de la barieră privi lung în urma căruței care se depărta.

— Uite o fată frumoasă, îi zise el lui Oak.

— Las' că are și părțile ei rele, răspunse Gabriel.

— Adevărat, jupâne.

— Iar cea mai mare dintre acestea este... deh, cea dintotdeauna!

— Să se întâlnească cu lumea — da, așa e!

— Oh, nu!

— Atunci care?

Gabriel, poate puțin închiudat de nepăsarea drăguței călătoare, aruncă o privire înapoi, spre locul unde, de peste gardul viu, fusese martorul miciei sale cochetării și zise:

— Îngâmfarea.

II.

NOAPTEA. TURMA. UN INTERIOR. ALT INTERIOR

Era aproape miezul nopții, în ajun de Sfântul Toma, cea mai scurtă zi din an. Un vânt pustiitor sufla dinspre nord peste dealul de unde Oak privise căruța galbenă și pe tânăra din ea, în razele soarelui de cu câteva zile mai înainte.

Norcombe Hill — parte din Norcombe Ewelease și situat în nord-estul târgușorului Emminster — era unul dintre acele locuri care îi sugerează trecătorului că se află în prezența unei forme de relief aproape la fel de nepieritoare cum sunt toate celelalte de pe pământ. Era o inexpresivă cocoasă de calcar și pământ — un exemplar obișnuit al acelor abia conturate protuberanțe ale globului, care pot rămâne netulburate și într-o zi de mari prefaceri, când înălțimi mult mai semețe și prăpăstii ametoitoare de granit sunt întoarse cu susul în jos.

Dealul era acoperit, pe panta nordică, de o veche plantație de fagi lăsați în paragină, ale căror vârfuri, depășindu-i creasta și zimțându-i arcuirea, se înălțau spre cer ca o coamă zbârlită. În noaptea aceea, copacii îi adăposteau versantul sudic de rafalele tăioase, care izbeau pădurea și rățăceau prin ea cu vuiet sau se revărsau peste ramurile de sus cu un tânguie slab. Aceleași pale de vânt făceau frunzele uscate din șanț să clocotească înăbușit și să se învâltoreze, câte un șuvoi de aer smulgându-le pe unele și mânându-le, în spirale, peste iarbă. Ici și colo, frunze care se încăpățânaseră până acum, în mijlocul iernii, să rămână prinse de crengile care le născuseră, își dădeau duhul, căzând grăbite în mulțimea celorlalte și lovindu-se de trunchiuri cu scurte zgomote seci.

Între dealul jumătate împădurit, jumătate golaș și zarea tulbure și tăcută, pe care creștetul său o domina nedeslușit, se întindea o tainică perdea de întuneric de nepătruns — sunetele care răzbeau dinspre ea dând de înțeles că lucrurile pe care le ascundea semănau prea puțin cu cele care se vedeau dincoace. Iarba firavă care îmbrăca, mai mult sau mai puțin, dealul era atinsă de vânt în răbufniri de diferite tonalități și aproape de naturi diferite — una culcându-i cu putere firele în răspăr, alta greblându-i-le adânc, alta netezindu-i-le ca o perie moale. Te simțai îndemnat instinctiv să stai și să ascuți, să afli cum copacii din dreapta și copacii din stânga se tânguie sau se îngână unii pe alții, în antifonii regulate ca ale unui cor de catedrală, cum tufele și celelalte forme din calea vântului prind apoi nota din zbor, atenuând-o până când devenea un suspin duios, în timp ce rafala turbată o pornea spre miazăzi, îndepărtându-se și stingându-se cu totul.

Cerul era senin — nespus de senin — și licăririle stelelor, ale tuturor, păreau să fie bătăile inimii unui singur trup, unite într-un unic puls. Steaua Polară se afla drept în bătaia vântului și, încă de cu seară, Ursa se rotise în jurul ei, îndreptându-se către răsărit, astfel încât acum făcea unghi drept cu meridianul. Deosebirea dintre culorile stelelor — în Anglia, cel mai adesea învățată din cărți, decât văzută cu ochiul liber — aici era într-adevăr sesizabilă. Scânteierea suverană a lui Sirius îți sfredelea ochii cu un reflex de oțel, steaua numită Capella era galbenă, iar Aldebaran și Betelgeuse străluceau roșii ca jarul.

Pentru cineva care stătea singur pe deal, la miezul unei nopți atât de senine ca aceasta, rotirea lumii spre răsărit era o mișcare aproape palpabilă. Senzația era provocată fie de alunecarea întregii bolte înstelate pe deasupra lucrurilor de pe pământ, care putea fi percepută, dacă rămâneai nemișcat vreo câteva minute, fie de perspectiva mai cuprinzătoare pe care o ai când privești de pe un deal, fie de vânt, fie de singurătate. Însă, oricare ar fi fost originea ei, impresia perindării imaginilor era vie și stăruitoare. Poezia mișcării este o expresie foarte des folosită, iar pentru a te bucura de forma epică a acestei desfătări, trebuie să stai pe un deal, la o oră târzie din noapte, și, după ce mai întâi te-ai umplut de sentimentul că te deosebești de masa omenirii civilizate, care la ceasul acela este pradă viselor și nepăsătoare față de astfel de fenomene, trebuie să-ți urmărești îndelung și în liniște maiestuoasă înaintare printre stele. După o astfel de incursiune nocturnă, îți vine greu să te întorci înapoi pe pământ și să crezi că tu, mărunță făptură omenească, ai putut cuprinde cu mintea ta o asemenea călătorie. Deodată, o neașteptată suită de sunete începu să se înalțe în acest loc de sub cer. Ele aveau o limpezime cum nu afli nicicând în glasul vântului și o regularitate cum nu întâlnești nicăieri în natură. Erau sunetele fluierului fermierului Oak.

Melodia nu plutea nestingherită în văzduh — părea cumva înăbușită, deopotrivă înfrânată în puterea ei de a se înălța și de-a se răspândi în jur. Venea dinspre un obiect micuț și întunecat, de lângă gardul viu al plantației de fagi — o colibă de păstor, prezentând în momentul acela un contur care ar fi nedumerit serios o persoană neinițiată, dacă ar fi vrut să spună ce este sau la ce folosește. Pe ansamblu, arăta ca o mică Arcă a lui Noe pe un mic Ararat — potrivit înfățișării tradiționale și formei generale pe care i-o dau arcei biblice fabricantii de jucării, model care, prin aceste mijloace, se înrădăcinează în mintea oamenilor printre cele mai neîndoelnice amintiri ale lor, din pricină că sunt dintre cele mai timpurii. Coliba se sprijinea pe niște mici roți care îi ridicau podeaua de la pământ cu aproape un picior. Astfel de colibe de păstori sunt cărate în câmp când începe sezonul mieilor, pentru a le servi drept adăpost ciobanilor în nopțile lor de veghe.

Abia de curând lumea începuse să-l numească pe Gabriel „fermierul” Oak. După aproape un an de zile, mulțumită neobositei hărnicii și firii sale încrezătoare, ajunsese în măsură să

închirieze mica fermă de oi de acum, din care Norcombe Hill era doar o parte, și s-o doteze cu două sute de capete. Înainte de asta fusese, pentru o scurtă vreme, vechil, iar mai înainte simplu oier, căci de copil îl ajutase pe tatăl său să aibă grijă de turmele marilor proprietari, până când bătrânul Gabriel se săvârșise din viață într-o odihnă veșnică.

Încumetându-se să pornească de unul singur, fără nici un ajutor, pe calea întreținerii unei ferme ca stăpân, și nu ca angajat, după ce plătitese doar un avans pentru oile încă neachitate, pentru Gabriel Oak însemna să pășească pe muchie de cuțit, situație de care își dădea prea bine seama. Cel dintâi pas pe care și-l propusese în noua sa activitate era prăsirea mioarelor și, cum încă din copilărie învățase să crească oi, se dovedi destul de înțelept cât să nu lase sarcina supravegherii lor în această perioadă pe seama altcuiva, cioban tocmit sau ucenic.

Vântul continua să șuiere în colțurile colibei, dar cântarea fluierului încetase. Un dreptunghi de lumină se desenă pe o latură a colibei și, în acest cadru, se ivi silueta fermierului Oak. În mână ținea un felinar; închizând ușa în urma lui, înainta și, pentru vreo douăzeci de minute, își făcu de lucru în acest ungher al terenului său; lumina felinarului apărea și dispărea, când ici, când colo, ba arătându-l, ba pierzându-l în întuneric, după cum el trecea prin fața sau prin spatele ei.

Mișcările lui Oak, deși aveau o vigoare statornică, erau încete, iar prudența lor se potrivea foarte bine cu ocupația sa. Cum echilibrul este temelia frumuseții, nimeni n-ar fi putut nega că neîncetatele sale suciri și răsuciri printre și pe lângă oi aveau o oarecare grație. Cu toate că, dacă împrejurările i-o cereau, putea să îndeplinească sau să se gândească la un lucru cu tot atâta pricepere și agerime ca un om de la oraș, pentru care iuțeala este înnăscută, tăria lui aparte — morală, fizică și mintală — era statică, influențată prea puțin sau deloc de circumstanțe, ca și regulă.

O atentă cercetare a pământului din jur, fie ea doar la palida lumină a stelelor, arăta cum o parte din ceea ce ar fi fost numit, la prima vedere, un povârniș sălbatic, fusese pregătit cum se cuvine de către fermierul Oak pentru marele său scop din această iarnă. Palânci învelite cu paie fuseseră înfipte în pământ în diverse locuri, răsfirate ici și colo, printre și pe sub care trupurile albe ale blajinelor sale mioare treceau grăbite în sus și-n jos. Tălângile de la gâtul oilor, mute cât lipsise el, se porniră să sune, cumva înăbușit, căci lâna animalelor crescuse mult. Clinchetul se auzi până când fermierul Oak ieși din mijlocul turmei. Se întorcea la colibă, purtând în brațe un miel nou-născut — deocamdată, trupșorul animalului părea alcătuit doar din patru picioare, mari cât de oaie matură, ținute laolaltă de un foarte plăpând țesut de carne, cântărind aproape jumătate din greutatea picioarelor.

Așeză boțul de viață pe o mână de paie în fața micuței sale sobe, pe care sfârâia domol laptele dintr-un bidon de tablă. Oak suflă și stinse felinarul, jumulind cu degetele feștila, iar coliba rămase luminată doar de lumânarea atârnată de tavan cu o sârmă răsucită. Un culcuș spartan, făcut din câțiva saci de porumb, aruncați de-a valma pe jos, ocupa jumătate din podeaua micuței locuințe; peste acesta tânărul se întinse, își lărgi nodul cravatei de lână și închise ochii. În cât timp i-ar lua unui om neobișnuit cu munca fizică să se hotărască pe care parte să stea, fermierul Oak adormi.

Interiorul căsuței de lemn, așa cum se înfățișa în acel moment, era plăcut și îmbietor; pe lângă lumânare, și grămăjoara de jar purpuriu își răsfângea lumina veselă peste toate obiectele la care putea ajunge, aruncând raze jucăușe chiar și spre ustensile și unelte. Într-un colț era rezemat ciomagul de cioban și, la capătul unui raft lung, stăteau rânduie sticlele și cutiile de tablă cu leacurile simple, dar necesare în operarea și tratarea oilor — dintre care cele mai de seamă erau alcoolul, terebentina, catranul, magneziul, ghimbirul și uleiul de ricin. Pe polița triumfiară de vizavi se aflau pâinea, slănină, brânza și halba pentru bere sau cidru, care se umplea din damigeana de dedesubt. Alături de aceste merinde era pus fluierul ale cărui note fuseseră slobozite ceva mai devreme de singuraticul paznic, ca să-și mai treacă de urât, la ceasul acela atât de obositor. Coliba se aerisea prin două găuri rotunde, ca hublourile unei cabine, care se închideau cu obloane glisante, din lemn.

Mielul, prinzând puteri la căldură, începu să behăie, iar glasul acestuia ajunse la urechile și în mintea lui Gabriel, care îi pricepu numaidecât înțelesul, așa cum se întâmplă când te aștepți s-auzi un anumit sunet. Trecând de la somnul cel mai adânc la cea mai vioaie trezie, cu aceeași ușurință manifestată și în trecerea inversă, el se uită la ceas, descoperi că limba mică sărise

iarăși, își puse pălăria, luă mielul în brațe și îl scoase afară, în întuneric. După ce așeză firava făptură lângă mama sa, stătu și cercetă cu atenție cerul, pentru a-și da seama de oră după poziția stelelor.

Luceafărul de dimineață și Aldebaran, în vârful neastâmpăratelor Pleiade, erau la jumătatea urcușului lor pe boltă înspre răsărit, iar între ele anina Orionul, a cărui splendidă constelație nu strălucise parcă niciodată mai puternic ca acum, când se ridicase deasupra arcului zării.

Castor și Polux, cu licărul lor liniștit, erau aproape de meridian. Aridul și posomorâtul careu al lui Pegas se târa spre nord-vest. În depărtare, dincolo de plantația de fagi, Vega scânteia ca o lampă suspendată printre crengile desfrunzite ale copacilor, iar jilțul Casiopeei stătea într-un echilibru fragil în vârful ramurilor.

— Unu noaptea, zise Gabriel.

Fiind un om mai tot timpul conștient că traiul pe care îl ducea nu era lipsit de un oarecare farmec, după ce se uită la cer ca la un instrument folositor, mai rămase puțin ca să-l contemple cu admirație, ca pe o operă de artă fără seamăn de frumoasă.

Pentru o clipă, păru impresionat de singurătatea plină de înțeleșuri a priveliștii sau, mai bine zis, de faptul că nu se auzea nici un sunet omenesc și nu se zărea nici tipenie de om, cât vedea cu ochii. Siluetele omenesti, cu piedicile, cu necazurile și cu bucuriile lor, păreau să fi pierit cu desăvârșire și, pe jumătatea aceasta întunecată a globului, în afară de el, părea să nu mai existe nici o altă ființă dotată cu simțuri — și le putea închipui plecate toate pe partea cealaltă, cea însorită, a globului.

Absorbit de astfel de gânduri, cercetând cu ochii zările, Oak își dădu treptat seama că lumina pe care, mai devreme, o socotise drept o stea foarte joasă, dincolo de liziera plantației de fagi, era, de fapt, cu totul altceva. Nu era o lumină de-a naturii și se afla foarte aproape de el.

Pentru unii oameni, să se trezească absolut singuri în noapte, adică tocmai atunci când tovarășia este mai dorită și mai așteptată, este un lucru înfricoșător. Însă o situație care-ți pune și mai mult nervii la încercare este să descoperi tovarășia cuiva necunoscut tocmai atunci când intuiția, simțurile, memoria, analogiile, mărturiile știute, probabilitățile, inducțiile — toate genurile de argumente din arsenalul logicianului — s-au reunit pentru a-ți insufla convingerea că ești cu totul singur.

Fermierul Oak se îndreptă către sihlă și își croi drum printre ramurile joase, spre panta bătută de vânt. O formă nedeslușită de la picioarele dealului îi aminti că în acel loc se afla un șopron, așezat într-o scobitură a povârnișului, astfel încât, în spate, acoperișul venea la nivelul solului. În față, adăpostul era închis cu scânduri, bătute în cuie de niște stâlpi și date cu catran, ca să le ferească de umezeală. Prin crăpăturile din acoperiș și printre scândurile pereților se împrăstiau razele și petele de lumină a căror strălucire îi atrăsese atenția. Oak, venind prin spate, urcă pe șopron de unde, lungindu-se pe burtă pe acoperiș și lipindu-și ochiul de o gaură, putea vedea interiorul ca în palmă.

În șopron se aflau două femei și două vaci. Lângă una dintre vaci, într-o găleată, aburea un terci de tărâțe. Una dintre femei era trecută de vârsta a doua. Tovarășa ei, aparent, era tânără și drăguță — fermierul nu-și putea forma o părere clară despre înfățișarea acesteia, căci stătea chiar sub ochii lui, astfel că o vedea de sus, la fel cum Satana lui Milton văzuse prima oară Paradisul. Nu purta nici bonetă, nici pălărie, dar se înfășurase într-o mantie largă, pe care și-o trăsese șleampăt peste creștet, în chip de acoperământ.

Poetul englez John Milton (1608-1674), în capodopera sa, Paradisul pierdut, povestește că Satana, luând chip de cormoran, s-a ascuns în Pomul Vieții și, din vârful lui, a privit în grădina Raiului.

— Putem deja să mergem acasă, zise femeia mai în vârstă, punându-și mâinile în șold și uitându-se de jur-împrejur. Nădăjduiesc că, de acum, Margareta o să se pună pe picioare. În viața mea n-am tras așa o sperietură, dar, dacă se face bine, o să zic că n-a fost muncă în zadar.

Tânăra, ale cărei pleoape păreau gata să se închidă la cea mai mică prelungire a tăcerii, căscă, străduindu-se să nu deschidă prea mult gura, drept pentru care Gabriel se molipsi și căscă și el ușor, prin simpatie.

— Mai bine am fi avut destui bani cât să plătim un om să facă treburile astea, zise ea.

— Dar, cum n-avem, le facem noi două, răspunse cealaltă. Că, dacă rămâi, trebuie să mă ajuți.

— Ei... pălăria mea oricum s-a dus, adăugă cea tânără. Cred că a zburat peste gard. N-aș fi crezut că o să mi-o smulgă un vânticel ca ăsta.

Vaca din picioare era din rasa Devon și părea o masă de carne înfășurată strâns în pielea ei, caldă, arămie ca pielea de indian, uniform colorată de la bot până la coadă, de parcă fusese muiată în vopsea, cu spinarea lungă și perfect netedă. Cealaltă era bălțată, cenușiu cu alb.

Lângă aceasta din urmă, Oak desluși un vițeluș de cel mult o zi, privind tâmp la cele două femei, fapt ce dovedea că nu apucase să se deprindă cu simțul văzului, căci își întorcea mai mereu ochii spre felinar, pasămite confundându-l cu luna, dintr-un instinct moștenit, pe care

nu avusese încă timp să și-l corecteze prin experiență. Se vede treaba că, atât în turma de oi, cât și printre aceste vaci, Lucina¹ avusese mult de lucru pe Norcombe Hill, în ultima vreme.

— Eu zic că trebuie să trimitem după niște făină de ovăz, spuse femeia în vârstă. Nu mai sunt tărâțe.

— Da, mătușă. O să plec eu cu calul, să mai aduc de la Tewnell Mill, de cum se face ziuă.

— Dar n-avem șa de damă.

— Pot călări și pe cealaltă, nici o grijă.

¹ Zeița nașterilor, la romani.

Auzind aceste cuvinte, Oak deveni și mai curios să-i zărească fața, însă, din pricina mantiei care îi servea și de glugă și din pricină că el, de pe acoperiș, o vedea numai de sus, trebui să se mulțumească doar să-și închipuie trăsăturile feței. — Chiar și dintr-o perspectivă orizontală, când putem vedea nestânjenit, noi colorăm și modelăm potrivit dorințelor noastre lăuntrice tot ceea ce avem sub ochi. Chiar dacă Gabriel ar fi putut, de la bun început, să-i vadă chipul, oricum ar fi apreciat-o drept foarte frumoasă ori pe aproape, căci sufletul lui tânjea, în momentul acela, după o divinitate sau tăinuia deja în adâncul său icoana vreuneia. În ultima vreme, simțise lipsa unei făpturi care să-i poată umple, mulțumitor, golul acela lăuntric, din ce în ce mai dureros, iar acum, pentru că unghiul din care o vedea pe fată îi îngăduia imaginației să zboare nestingherită, și-o închipui ca fiind foarte frumoasă.

Printr-una dintre acele ciudate coincidențe, când Natura, ca o mamă grijulie, pare să se smulgă pentru o clipă din muncile ei fără răgaz, ca să se întoarcă și să-i facă pe pruncii ei să zâmbească, fata își lăsa deodată mantia jos și atunci două cozi de păr ca abanosul se revărsară peste o scurteică stacojie. Oak o recunoscuse numaidecât pe eroina din căruța galbenă, cea cu mirtii și cu oglinjoara — sau, mai prozaic, pe tânăra care îi datora doi pence.

Femeile așezară iarăși vițelul lângă mama lui, luară felinarul și ieșiră, lumina pierzându-se, încet-încet, în josul dealului, până ce nu se mai văzu decât ca un petic de ceață. Gabriel Oak se întoarse la turma sa.

III.

O FATĂ CĂLARE. DISCUȚIE

Începea leneș să mijească de ziuă. Cu toată lipsa lui de intonație, momentul acesta înviorază de fiecare dată spiritele, fără nici un motiv anume, doar din pricina întâmplărilor petrecute peste noapte în acel loc, Oak intră din nou în dumbravă. Zăbovind acolo, furat de gânduri, auzi deodată tropotul unui cal la poalele dealului și curând apărură un ponei șarg, călărit de o fată ce urca pe cărarea dinspre șopronul vitelor — era tânăra din noaptea trecută. Gabriel își aminti într-o clipă de pălăria despre care ea spusese că i-o zburase vântul și gândi că, probabil, venea s-o caute. Aruncă grăbit o privire cercetătoare spre șanț și, după ce făcu vreo zece iarzi în lungul lui, găsi pălăria printre frunze. O luă de jos și se întoarse la colibă. Acolo se piti într-un colț și trase cu ochiul, printr-o crăpătură, în direcția din care se apropia fata călare.

Ea ajunsese sus și se uită în jur, apoi privi dincolo de gardul viu. Gabriel se pregătea să îi iasă în întâmpinare și să-i înapoieze obiectul pierdut, când o manevră neașteptată îl făcu să renunțe, deocamdată, la această intenție. Cărarea, după ce trecea de șopronul vacilor, tăia dumbrava în două. Nu era o potecă de-a călăreților, ci mai degrabă urma pașilor celor care străbătuseră dumbrava pe jos, căci ramurile de la poalele copacilor se răsfirau la nu mai mult de șapte picioare înălțime de pământ, ceea ce făcea cu neputință să stai drept în șa, când treceai pe sub ele. Fata, care nu avea un costum de călărie, își roti puțin ochii, ca să se convingă că nu era nici țiipenie de om prin preajmă, apoi se lăsa cu abilitate pe spate, culcându-se pe spinarea căluțului, cu capul spre coadă, cu picioarele pe greabăn și cu ochii la cer. Luase această poziție cu iuțea

unui pescăruș albastru, fără nici un zgomot, ca un șoim, de Gabriel abia putu s-o urmărească din ochi. Căluțul înalt și costeliv părea deprins cu astfel de isprăvi și continuă să meargă cu același pas mărunț, nepăsător. Astfel, fata trecu pe sub crengi.

Executanta acestei acrobații părea în largul ei oriunde ar fi stat pe spinarea unui cal, de la coadă până la cap, iar, o dată ce ieși din dumbravă, nemaifiind silită să rămână în acea nefirească poziție, își găsi o alta care, în mod vădit, îi era și mai pe plac decât cea de dinainte. Nu avea o șa de damă și era limpede că, stând pe o parte, îi venea greu să se țină bine, alunecând pe pielea netedă a harnașamentului de sub ea. Îndreptându-se cu ușurință de spate, ca o trestie mlădioasă, și încredințându-se din nou că nu era nimeni s-o vadă, se așeză cum cerea șaua, deși cum nu te-ai fi așteptat de la o femeie, și o porni la trap spre Tewnell Mill. Oak se simți amuzat — poate și puțin uimit — și, atârând pălărioara în cui, în colibă, se duse iarăși la oile sale. După vreun ceas, fata se întoarse, de data aceasta stând în șa cum se cuvine și ținând în brațe o traistă cu țărâțe. În apropiere de șopronul vitelor, îi ieși în cale un băiat care aducea un ciubăr și care îi ținu căluțul de frâu, cât se lăsă ea să alunece jos din șa. Băiatul luă calul, lăsându-i tinerei ciubărul.

Curând, din șopron începură să se audă sunete domoale, urmate, la intervale regulate, de sunete însuflețite, semn neîndoielnic că înăuntru cineva mulgea vacile. Gabriel, cu pălărioara pierdută în mână, așteptă mai la o parte, pe poteca pe care avea s-o apuce fata la plecare.

Ea se ivi, cu ciubărul într-o mână, spânzurându-i în dreptul genunchilor. Brațul ei stâng, întins în chip de cumpănă, se dezgolise destul cât să-l facă pe Oak să-i pară rău că întâmplarea nu se petrecea vara, când ar fi putut să-l vadă în întregime. Înfățișarea și mișcările sale răspândeau în jur un aer strălucitor, prin care părea să spună că de bună seamă oricine și-ar fi dorit o viață ca a ei, iar această convingere aproape obraznică nu deranja pe nimeni, pentru că oricine ar fi văzut-o în acel moment i-ar fi dat întru totul dreptate. Precum vibrațiile neobișnuite din glasul unui geniu, care l-ar face ridicol pe un mediocru, aerul acesta nu făcea decât să-i sublinieze caracterul. Fu puțin uimită să vadă chipul lui Gabriel răsărind ca luna plină de după gardul viu.

Fermierul avu prilejul să-și limpezească ideile, tulburi despre nurii fetei, comparându-le cu portretul în carne și Oase din fața lui și ajungând la concluzia că în realitate era nu mai puțin frumoasă, ci altfel decât își închipuise el. Schimbarea începu de la înălțime. Părea mai înaltă decât crezuse, dar și ciubărul era mititel, iar gardul viu era mai scund aici; admitând că, raportându-se la aceste două repere, ar fi putut greși, ea nu avea mai mult decât înălțimea considerată cea mai potrivită pentru o femeie. Apoi, toate trăsăturile sale erau severe și regulate. Cutreierând comitatele, cunoscătorii într-ale frumuseții au observat că, la englezoaice, un chip plămădit după modelul clasic este rareori asociat cu o siluetă croită după același tipar, capul cu trăsăturile cel mai fin șlefuite fiind, de regulă, prea mare pentru trupul care-l poartă; și, de asemenea, un trup grațios și bine proporționat, de opt capete, se sfârșește cu un chip modelat cum a dat Domnul. Fără să împodobim cu vâl de nimfă o mulgătoare, trebuie să spunem însă că, în cazul de față, chiar și cel gata oricând să critice și-ar fi luat seama, socotind orice reproș deplasat, și ar fi privit lung și admirativ armonioasa alcătuire a fetei. După liniile delicate ale chipului, deduceai că trebuie să fi avut și un gât minunat, și niște umeri pe măsură, deși din copilărie nu i le mai văzuse nimeni vreodată. Dacă ai fi îmbrăcat-o într-o rochie foarte decoltată, ar fi fugit să-și ascundă obrazul în primul tufiș. Totuși nu era nici pe departe o fată sfioasă; mai curând din instinct, stabilea granița dintre cele care se puteau vedea și care nu, cu mai multă zgârcenie față de primele, spre deosebire de orășence.

E de la sine înțeles că, de îndată ce îi prinse privirea lui Gabriel studiindu-i sânguincios chipul și trupul, gândurile fetei se îndreptară în mod firesc asupra acelorași puncte. Neîncercând să ascundă faptul că știa bine cum arată, atitudinea ei ar fi devenit trufie, dacă ar fi fost mai fățișă, sau demnitate, dacă ar fi fost mai stăpânită. La țară, privirile înfocate ale bărbaților au un efect iritant asupra obrazilor fecioarelor — ea își trecu mâna peste față, de parcă Gabriel i-ar fi urzicat pielea trandafirie atingând-o într-adevăr și, în același timp, își înfrână cu asprime dezinvoltura mișcărilor sale de la început. Cu toate acestea, bărbatul roși, nu fecioara.

— Am găsit o pălărie, începu Oak.

— E a mea, zise ea și, dintr-un simț al măsurii, își stăpâni pofta de a izbucni în râs, afișând doar un zâmbet ușor. Mi-a luat-o vântul, aseară.

1 în viziunea clasicilor, înălțimea ideală a trupului era de opt ori înălțimea capului.

— La ora unu noaptea.

— Păi... da, recunosc ea surprinsă. De unde știi? îl întrebă.

— Eram aici.

— Aha, dumneata ești Fermierul Oak, nu-i așa?

— Cam așa ceva. Am venit de curând în ținut.

— E o fermă mare? întrebă ea, rotindu-și ochii împrejur și dându-și părul pe spate, un păr fără îndoială negru, unde nu bătea lumina, dar, cum trecuse o oră de când răsărise soarele, razele îi poleiau buclele de deasupra în auriul său.

— Nu, nu foarte mare. Vreo sută. Vorbind ca fermierii, Oak sări peste cuvântul „acri” — obicei capătat prin analogie cu vechile expresii de genul „jugan de zece”.

— Mi-am căutat pălăria azi-dimineață, urmă ea. A trebuit să mă duc călare la Tewnell Mill.

— Da, te-ai dus.

— De unde știi?

— Te-am văzut.

— Unde? întrebă ea, cu o presimțire care o împietri din cap până-n picioare.

— Pe aici — de când ai trecut prin dumbravă și până ai coborât dealul, răspunse fermierul Oak, cu aerul că știa prea multe despre un anumit lucru pe care însă nu-l rosti și cu ochii ațintiți într-un punct îndepărtat din direcția amintită, după care se întoarse, căutând privirea celei cu care stătea de vorbă.

Descoperi ceva care îl făcu să-și retragă grăbit ochii dintr-ai ei, de parcă ar fi fost prins la furat. Amintindu-și cum își îngăduise plăcerea să se scâlâmbăie în șa, trecând printre fagi, fata simțise o furnicătură din cap până-n picioare și se făcuse roșie ca para. Era un bun prilej de a vedea roșind o fată care nu roșea de obicei — și nu rămase nici un locșor, cât de mic, pe obrazul domnișoarei, care să nu se coloreze în purpuriul cel mai aprins. De la îmbujorarea Fecioarei, trecând prin toate soiurile de Provence, până la Sângeriul Toscan¹, chipul noii cunoștințe a lui Oak își schimbă cu repeziciune nuanțele; la care el, respectuos, își întoarse capul.

Plin de înțelegere, continuă să privească în partea cealaltă, întrebându- se când își va regăsi fata destulă stăpânire de sine, cât să își îngăduie să stea din nou față în față. Auzi parcă un foșnet de frunză uscată în vânt și se uită. Ea plecase.

Cu un aer între tragic și comic, Gabriel se întoarse la treburile lui.

Trecură astfel vreo cinci dimineți și cinci seri. Tânăra venea în fiecare zi să mulgă vaca sănătoasă și să vadă de cea bolnavă, însă niciodată nu-și îngădui să se abată prin locurile pe unde ar fi putut să-l întâlnească pe Oak. Lipsa lui de delicatețe o jignise profund — nu pentru că o văzuse, ceea ce fusese fără voia lui, ci pentru că îi dăduse ei de înțeles că o văzuse. Unde nu există lege, nu există nici păcat și unde nu există ochi, nu există nici necuviință; avea impresia că tocmai faptul că Gabriel o observase făcuse din ea o femeie necuviincioasă, fără știința ei. La rândul lui, gândindu-se la întâmplare, o simțea ca pe un nesecat izvor de mari păreri de rău; de asemenea, o simțea și ca pe un contretemps, care de fiecare dată îi trezea la viață un foc mocnit, ivit în urma celor petrecute.

Întâlnirea lor ar fi putut, totuși, să fie înghițită, încetul cu încetul, de uitare, dacă la sfârșitul aceleiași săptămâni nu s-ar mai fi întâmplat încă ceva. Într-o după-amiază începu să se facă simțit gerul — care se întetea pe măsură ce se lăsa seara, ca o sfoară nevăzută care se strânge tot mai tare în jurul unui lucru. Era o vreme dintr-acelea în care, prin casele țăranilor, răsuflarea celor care dorm îngheață peste cearșafuri și în care cei adunați în jurul focului din odaia mare, într-o casă cu pereții groși, își simt spinarea sloi, chiar și atunci când obrajii le ard. În seara aceea, multe păsărele nu s-au mai întors la cuiburile lor din desișul desfrunzit. Cum se apropia ora mulsului, Oak, ca de obicei, nu scăpa din ochi șopronul vitelor. În cele din urmă, îl răzbi frigul și, după ce așternu încă un braț de paie în jurul oilor care așteptau să fete, intră în colibă și mai puse niște lemne în sobă. vântul se strecura înăuntru pe sub ușă și, ca să-l stăvilească, Oak așeză un sac în prag și răsuci coliba sa pe roți, întorcând-o puțin mai spre sud. Atunci, vântul luă cu asalt una dintre cele două guri de aerisire, câte una pe fiecare parte, ale colibei.

Gabriel știa prea bine că, dacă focul e aprins și ușa închisă, una dintre răsuflători trebuie să stea deschisă, și anume cea mai ferită din bătaia vântului. Închizând oblonul celei prin care sufla

vântul, se întoarse s-o deschidă pe cealaltă; gândindu-se puțin, fermierul își zise că ar fi bine să mai stea puțin, lăsându-le închise pe amândouă vreo câteva minute, până ce avea să se facă mai cald în colibă. Se așază.

Începu să-l sâcâie o durere de cap și, crezându-se vlăguit din pricină că nopți la rând dormise doar pe apucate, Oak se hotărî să se ridice, să deschidă oblonul și apoi să se culce. Adormi, însă, mai înainte de a face pregătirile trebuincioase.

Cât a zăcut fără cunoștință, Gabriel n-a știut-o niciodată. În primele clipe când își reveni în simțiri, i se păru că s-a trezit tocmai când aveau loc mai multe ciudățenii. Căinele urla, capul îi plesnea de durere — cineva trăgea de el să-l scoale, niște mâini îi desfăceau cravata de la gât.

Deschizând ochii, descoperi că, în mod bizar și pe neașteptate, nu mai era seară, ci se făcuse întuneric de-a binelea. Fata cu buze deosebit de atrăgătoare și cu dinții ca mărgăritarul se afla lângă el. Ba mai mult — și mai de mirare —, capul lui stătea în poala ei, fața și gâtul îi erau supărat de ude, iar degetele ei îi descheiau nasturii de la guler.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Oak, pierdut.

Ea păru că se bucură, fără a simți totuși o bucurie atât de mare, încât să se înveselească.

— Nimic, răspunse, de vreme ce n-ai murit. Mare minune că nu te-ai sufocat în coliba asta a dumatile.

— Ah... coliba! șopti Gabriel. Am dat zece lire pe coliba asta. Dar o s-o vând și-o să stau sub un frunzar, cum se făcea pe vremuri, și-o să mă culc ghemuit pe-un braț de paie. Mi-a mai făcut, deunăzi, un pocinog ca ăsta! Gabriel, ca să-și întărească spusele, bătu cu pumnul în podea.

— N-a fost chiar vina colibei, spuse ea, pe un ton care arăta că era o femeie deosebită de celelalte — una care își ducea ideea până la capăt mai înainte de a deschide gura s-o spună. Ar fi trebuit, după părerea mea, să te gândești mai bine și să nu faci prostia să lași obloanele închise.

— Da... cred că ar fi trebuit, zise Oak absent. Se străduia să prindă și să guste senzația de a se afla astfel împreună cu ea — cu capul afundat în rochia ei — mai înainte ca momentul să se alătore noianului de lucruri trecute. Și-ar fi dorit ca ea să-i cunoască simțământul; dar mai degrabă ar fi încercat să adune un parfum într-o plasă, decât să transpună diafanul simțirii sale în împletitura grosolană a cuvintelor. Așa că tăcu.

Ea îl ajută să se ridice în capul oaselor, iar Oak începu să-și ștergă de zor fața și să se scuture ca Samson.

— Cum aş putea să-ți mulțumesc? întrebă el în sfârșit, cu recunoștință în glas, când obrajii săi își mai recăpătaseră ceva din rumeneala obișnuită.

— Oh, lasă asta, zise fata zâmbind și îngăduind ca zâmbetul să îi rămână întipărit pe chip, în vreme ce aștepta următoarea replică a lui Gabriel, indiferent care avea să fie aceasta.

— Cum de m-ai găsit?

— Ți-am auzit căinele urlând și râcâind la ușa colibei, când am venit să mulg vacile — mare noroc — Margareta aproape că a întărcat și, de săptămâna asta sau de săptămâna următoare, n-o să mai trec pe aici. Căinele m-a văzut, a sărit la mine și m-a înhățat de poala rochiei. M-am luat după el și am dat roată colibei, uitându-mă numaidecât la obloane, să văd dacă sunt închise. Unchiul meu are o colibă la fel ca asta și l-am auzit când își dădăcea ciobanul să nu se ducă la culcare fără să lase un oblon deschis. Am deschis ușa și, înăuntru — dumneata, mai mult mort decât viu. Am aruncat cu lapte pe dumneata, fiindcă apă n-am găsit — uitând că era cald, așadar că nu era de folos.

— Mă întreb dacă aş fi murit, zise Gabriel în șoaptă, mai curând pentru el, decât pentru ea.

— O, nu, răspunse fata. Părea că preferă să-și închipuie un deznodământ mai puțin tragic: când ai salvat un om de la moarte, trebuia să vorbești pe măsura demnității unei astfel de fapte

— iar ea ocolea.

— Eu cred că mi-ai salvat viața, domnișoară... Nu știu cum te cheamă. Știu cum o cheamă pe mătușa dumatile, dar pe dumneata, nu.

— Parcă n-aș vrea să-ți spun, mai bine nu. Nu văd pentru ce ți-aș spune, de vreme ce, probabil, n-o să ai niciodată treabă cu mine.

— Totuși, mi-ar plăcea să știu.

— Poți s-o întrebi pe mătușa mea — o să-ți zică ea.

— Numele meu este Gabriel Oak.

— Pe-al meu nu ți-l spun. S-ar zice că ești foarte mândru de al dumitale, după cât de răspicat rostești: Gabriel Oak.

— Păi, este singurul pe care o să-l am vreodată și trebuie să profit cât mai mult de pe urma lui.

— Eu întotdeauna am socotit că al meu sună ciudat și neplăcut.

— Eu aș zice că o să faci rost, cât de curând, de unul nou.

— Măi să fie — câte păreri mai ai despre ceea ce îi privește pe ceilalți, Gabriel Oak?

— Ei bine, domnișoară — scuzați cuvintele —, am crezut că o să-ți facă plăcere. Știu bine că nu mă pot lua la întrecere cu dumneata la înfățișatul în vorbe al gândurilor din cap. N-am fost niciodată foarte lămurit despre ce-i în mintea mea. Dar îți mulțumesc. Hai, dă-mi mâna!

Ea șovăi, cumva descumpănită de modul foarte serios și de modă veche în care Oak încheia o discuție fără importanță.

— Prea bine, zise ea și îi întinse mâna, strângându-și buzele și prefăcându-se că pentru ea nu însemna nimic. El i-o păstră doar o clipă și, de teamă să nu se arate prea însuflețit, trecu brusc în cealaltă extremă, abia atingându-i degetele, ca o persoană nepăsătoare.

— Îmi pare rău, zise el în clipa următoare.

— Pentru ce?

— Că ți-am dat așa de repede drumul la mână.

— Poți s-o mai strângi o dată dacă vrei, uite! și îi întinse mâna din nou. Oak i-o ținu mai mult, de data aceasta — într-adevăr, ciudat de mult.

— Cât de moale este — și acuma, iarna, nici crăpată, nici aspră, nici altfel! zise el.

— Haide — e destul, zise ea, totuși fără să și-o retragă imediat. Să înțeleg că ți-ar plăcea s-o săruți? Poți s-o faci, dacă vrei.

— Nu mă gândeam la asta, zise Gabriel, sincer. Dar o s-o fac...

— Ba nu! își smuci ea mâna.

Gabriel se simți din nou vinovat de lipsă de delicatețe.

— Poftim de află cum mă cheamă, zise ea tachinându-l și plecă.

IV.

HOTĂRÂREA LUI GABRIEL. VIZITA. NEÎNȚELEGEREA

De regulă, unica superioritate a femeilor pe care sexul opus o tolerează este aceea despre care ele nu-și dau seama; uneori, însă, și o superioritate conștientizată poate să placă, dacă îi sugerează bărbatului pus în inferioritate niște căi prin care ar fi cu putință să fie cucerită. Această fată, răsfățată de natură și cu mult vino-ncoace, începu curând să își croiască năvalnic un făgaș spre tărâmul sentimentelor tânărului fermier Oak.

Dragostea fiind un cămătar din cale-afară de scrupulos (căci și la temelia pasiunilor pure stă intuiția unui câștig spiritual fabulos, la fel cum cea a unui fabulos câștig, fizic sau material, stă și la temelia pasiunilor mai puțin înalte), în fiecare dimineată, pe când își socotea sorții de izbândă, sentimentele fermierului Oak erau la fel de instabile ca piața financiară. Felul în care câinele său își aștepta mâncarea semăna atât de tare cu acela în care Oak aștepta să se ivească fata, încât fermierul fu izbit de această similitudine, o simți umilitoare și se feri să se mai uite la câine. Totuși, continuă să pândească prin gard venirile ei regulate și, astfel, simțămintele lui față de ea se adânciră, fără ca vreun efect apropiat să se fi produs și asupra ei. Deocamdată, Oak nu avea nimic încheiat în minte, gata să fie rostit și, nefiind în stare să ticluiască niște vorbe de dragoste cu cap și coadă, vreo tiradă înfocată, Zornăitoare și involburată, Lipsită de miez, ca o nucă seacă, nu suflă nici un cuvânt.

Întrebând în dreapta și-n stânga, află că fata se numea Bathsheba Everdene și că vaca de care îngrijea urma să înțarce cam în vreo șapte zile. Se înfiora gândindu-se la cea de-a opta.

În cele din urmă, sosi și ziua a opta. Vaca încetă să mai dea lapte anul acela, iar Bathsheba Everdene nu-și mai făcu apariția pe deal. Gabriel ajunsese la o culme a trăirii pe care, ceva mai devreme, n-ar fi putut s-o bănuiască. Îi plăcea să rostească „Bathsheba” cum îți vine să fluieri când ți-e inima plină de bucurie; se răzgândi și începu să prefere părul negru, deși era topit după cel castaniu de când era mic, și se sihăstri, abia mai arătându-se în ochii lumii.

Dragostea poate fi o forță în slăbiciunea ei aparentă. Căsătoria prefăce o rătăcire a minții într-o putere a cărei tărie ar trebui să fie — și, din fericire, adesea chiar este — direct

proporțională cu gradul de debilitate pe care o înlocuiește. Lui Oak începu, acum, să i se facă lumină în această direcție, așa că își zise: „O s-o fac nevasta mea ori, pe legea mea, a frumoasei Bathsheba, care, pedepsită pentru adulter, a devenit până la urmă regină, soția lui David și mama înțeleptului Solomon (Samuel: 2, 11).

Înseamnă că sunt un om de nimic.” și în tot timpul acesta își storcea creierii, căutând un motiv destul de întemeiat cât să-i îngăduie o vizită la casa mătușii fetei.

Găsi pretextul în moartea unei oi, care lăsa orfan un miel nou-născut. Într-o zi însorită ca vara, dar friguroasă ca iarna — o frumoasă dimineață de ianuarie, cu un cer destul de senin cât să-i îndemne pe oamenii înveseliți la vederea lui să-și dorească mai mult cer albastru și, din când în când, cu o lumină a soarelui ca de argint —, Oak puse mielul într-un uriaș coș de duminică și porni hotărât peste câmp către casa doamnei Hurst, mătușa — George, câinele, mergea în urma lui cu un aer pătruns de importanța întorsăturii pe care păreau s-o ia treburile oieritului. Privind fumul albastru al lemnelor arse în sobă, ieșind în rotocoale din horn, gânduri ciudate îi trecuseră lui Gabriel prin minte. Cu o seară înainte, îi refăcuse în închipuire cursul, până la locul de unde începea — văzând vatra focului și pe Bathsheba lângă el, lângă foc și în hainele ei de afară, căci hainele pe care le purtase pe deal erau asociate cu însăși persoana ei în viziunea lui de îndrăgostit, părând, în zorii acestei iubiri, un ingredient necesar dulcelui amestec numit Bathsheba Everdene.

Își pregătise toaleta cu deosebită atenție — cumva între o simplitate căutată și o găteală neglijentă, între cum se înfățișa într-o zi senină de târg și cum într-o duminică ploioasă. Își frecase îndârjit lanțul de argint al ceasului cu tibișir, își pusese șireturi noi la ghetete, le controlase cheotoarele de alamă, se dusese până în inima dumbrăvii după un băț nou de toiag și îl cioplise temeinic la întoarcere, își luase o batistă nouă, de la fundul lăzii de haine, îmbrăcase o jiletcă subțire, imprimată toată cu bobocii unei flori suave, în care se îngemănau doar frumusețea trandafirului și a crinului, fără nimic din păcatele acestora, și turnase toată pomada pe care o mai avea în părul lui de obicei uscat, blond-roșcat și foarte creț, până când îl întunecase, obținând o minunată nuanță nemaivăzută, între guano și mortar roman, și îl făcuse să stea lipit de țeastă ca nucșoara de coaja ei sau ca algele în jurul unui bolovan rotund, după reflux.

Nimic nu tulbura tihna căsuței țărănești, în afară de stolul de vrăbii gureșe de pe streșini — ai fi putut crede că și pentru ceata micilor făpturi de pe acoperiș, ca și pentru cele de sub el, bârfa și răspândirea zvonurilor erau îndeletnicirile de căpetenie. După cum și la începutul tratativelor Oak călcase cu stângul, se părea că nici de această dată sorții nu aveau să-i fie prielnici, pentru că de îndată ce ajunsese la poarta grădinii, văzu înăuntru un cotoi care se făcu arc, scuturat de tresăriri dușmănoase, la vederea dulăului său, George. Câinele nu-i dădu atenție, căci ajunsese la o vârstă la care refuza cinic să mai latre, irosindu-și suflul degeaba, pentru toate fleacurile — de fapt, nu lătra niciodată, nici măcar la oi, decât la poruncă, dar și atunci o făcea cu un aer absolut neutru, ca un soi de slujbă cominatorie, care, deși neplăcută, trebuia îndeplinită, din când în când, pentru a înfricoșa turma spre binele ei.

Se auzi o voce, venind din spatele unor tufe de lauri în care se pitise motanul:

— Săracul de tine! A fost cât pe-acî să te omoare o bestie nesuferită de câine! Așa-i, săracul de tine?

— Îmi cer iertare, răspunse Oak către voce, dar George mergea în urma mea blând ca un miel. Aproape de îndată ce sfârși de vorbit, Oak fu cuprins de o neagră presimțire despre a cui era urechea care-i primise răspunsul. Nu se ivi nimeni, dar auzi cum persoana se îndepărta printre tufe.

Gabriel cugetă, și încă atât de adânc, încât își încreți toată fruntea în cute mici, dus fără scăpare de valul visării sale. când rezultatul unei întrevederi se anunță a fi o uriașă schimbare, în bine sau în rău, orice prim lucru care nu se potrivește așteptărilor stârnește o ascuțită senzație de nereușită. Oak înainta spre ușă puțin descurajat — repetițiile pe care le făcuse el în minte și realitatea nu aveau nici un punct de pornire comun.

Dinăuntru îi răspunse mătușa Bathshebei.

— Vreți să-i spuneți domnișoarei Everdene că este cineva care s-ar bucura să-i vorbească? zise domnul Oak. (A te prezenta drept „cineva”, fără a-ți da numele, nu trebuie socotit un exemplu de proastă creștere a celor de la țară — dimpotrivă, gestul denotă mai degrabă o

modestie rafinată, despre care orășenii, cu cărțile lor de vizită și cu ușierii care îi anunță în gura mare, nu au nici cea mai mică idee.)

Bathsheba era pe afară. Vocea de mai devreme fusese, neîndoielnic, a ei.

— Nu vrei să intri, domnule Oak?

— Ba da, mulțumesc, zise Gabriel, luând-o după ea până la șemineu. Am adus un miel pentru domnișoara Everdene. M-am gândit că i-ar plăcea să crească unul — fetelor le place.

— Poate că da, zise doamna Hurst reflectând. Cu toate că ea nu este decât în vizită pe aici. Dacă mai aștepți puțin, Bathsheba o să vină într-o clipă.

— Da, aștept, zise Gabriel așezându-se. Nu chiar pentru miel am trecut pe aici, doamnă Hurst. Ca să n-o mai lungesc, mă gândeam s-o întreb dacă n-ar vrea să se mărite.

— Ei, pe cuvânt!

— Da. Pentru că, dacă ar vrea, aş fi foarte bucuros s-o iau eu de nevastă. ştii cumva dacă mai are vreun alt flăcău care să-i dea târcoale?

— Stai să mă gândesc, zise doamna Hurst, zgândărind de prisos jarul cu vătraiul. Da, băte-te-ar norocul... chiar o droaie de flăcăi. Vezi dumneata, fermiere Oak, ea e frumuşică foc şi, pe deasupra, e tare învăţată — era să se facă guvernanta odată, mă înţelegi, numai că e prea greu de strunit. Nu că ar fi venit pe aici vreodată vreunul din peţitorii ei... dar, Doamne, așa-s femeile, trebuie să aibă vreo duzină de pretendenţi.

— Asta-i mare ghinion, zise fermierul Oak, fixând mâhnit cu privirea o crăpătură din pardoseala de piatră. Eu nu sunt decât un om obișnuit, iar singura mea şansă era să fiu primul... Păi atunci n-are rost să mai aștept, căci numai pentru asta venisem, așa că acuma o să mă duc acasă, doamnă Hurst.

Când Gabriel se îndepărtase la vreo două sute de iarzi de-a lungul dealului, auzi un „hei-hei!” strigat ascutit în spatele său, pe o notă mult mai înaltă decât aceea în care este scoasă de obicei această exclamație, când se strigă peste câmp. El se uită în jur și văzu o fată alergând din răspuțuri în urma lui și fluturând o batistă albă.

Oak stătu pe loc — iar cea care alerga se apropie. Era Bathsheba Everdene. Obrajii lui Gabriel se împurpurară — ai fetei erau deja îmbujorați, dar se părea că nu din pricina emoției, ci de la fugă.

— Fermiere Oak... eu... zise ea întretăiat, din lipsă de aer, oprindu-se în fața lui cu bărbia în piept și punându-și o mână în sold.

— Tocmai am trecut pe la voi, ca să te văd, zise Gabriel, în așteptarea cuvintelor Bathshebei.

— Da... am aflat, răspunse ea, gâfâind ca o prigorie, cu fața roșie și îmbrobonită de la efort, ca o petală de bujor mai înainte ca soarele să-i zvânte roua. N-am știut că ai venit ca să mă ceri de nevastă, altminteri m-aș fi întors neîntârziat din grădină. Am alergat după dumneata ca să-ți spun... că mătușa mea a făcut o greșeală cerându-ți să-ți vezi de treabă și să nu-mi mai faci curte...

Gabriel înflori.

— Îmi pare rău că a trebuit să alergi atâta, draga mea, zise el, cu un sentiment de recunoștință pentru favorurile pe care le întrezărea. Mai așteaptă nițel, până îți recapeti răsuflarea.

— A fost o mare greșeală... să-ți spună mătușa mea că aş avea deja un pretendent, continuă Bathsheba. N-am nici un fel de iubit... nici n-o să am vreunul — și m-am gândit, pentru că femeilor le trebuie timp, că a fost mare păcat să te trimită astfel la plimbare, lăsându-te să crezi că aş avea mai mulți.

— într-adevăr, mă bucur să aud asta! zise fermierul Oak cu unul dintre lungile sale zâmbete speciale și înroșindu-se de bucurie, întinse mâna ca s-o ia pe a ei care, după ce fata își alinase răsuflarea apăsându-se într-o parte, odihnea acum pe piept, încercând să domolească bătăile

nebunești ale inimii. Nici n-o prinse bine, că fata și-o ascunse la spate, încât aproape că-i alunecă printre degete ca un țipar.

— Am o fermă micuță și drăguță, fără bătaie de cap, zise Gabriel, cu ceva mai puțină siguranță decât atunci când îi apucase mâna.

— Da, ai.

— M-a împrumutat cineva cu bani ca să pot începe, totuși, în scurt timp îi voi da înapoi și, deși sunt doar un om obișnuit, am reușit câte ceva de când eram băiat.

Gabriel rostise „câte ceva” pe un ton care să-i dea ei de înțeles că nu era decât un fel de a spune, din modestie, „foarte multe”. Apoi adăugă:

— Când vom fi căsătoriți, sunt încredințat că o să pot munci de două ori mai mult decât acum. Făcu un pas înainte și întinse din nou mâna. Bathsheba îl ajunsese din urmă într-un loc lângă care se afla o tufă de cătină pălită, încărcată cu boabe roșii. Văzând că înaintarea lui căpăta forma unei amenințări cu o posibilă încolțire, dacă nu chiar o îmbrățișare, ea se feri, trecând în spatele tufei.

— Dar, fermiere Oak, zise ea peste vârfurile tufei, uitându-se la el cu ochi mari, eu n-am spus niciodată că mă voi mărita cu tine.

— Ei, asta-i bună! zise Oak exasperat. Să alergi așa după cineva... și apoi să spui că nu-l vrei!

— Eu am vrut să-ți spun doar atât — zise ea nerăbdătoare, deși întrucâtva conștientă de absurditatea situației în care se pusese singură — că nimeni nu mi-a cucerit încă inima și nicidecum nu am o duzină de pretendenți, cum ți-a spus mătușa mea. Nu pot să sufăr să fiu socotită proprietatea bărbaților în felul acesta... deși poate că o să devin, într-o bună zi. Ei bine, dacă te-aș fi vrut, n-aș fi alergat așa după dumneata — ar fi însemnat cea mai mare neobrăzare! Însă nu-i nimic rău că m-am grăbit să îndrept un lucru neadevărat care ți s-a spus.

— Oh, nu... nu-i nimic rău.

— Dar se întâmplă să te arăți prea generos când te pripești să-ți exprimi gândurile, iar Oak adăugă, cu mai multă considerație pentru toate circumstanțele:

— Adică, nu sunt chiar așa de sigur că nu-i nimic rău.

— E drept că n-am avut răgaz să mă gândesc, mai înainte de a porni, dacă vreau sau nu să mă mărit, căci dumneata ajunseseși deja departe.

— Ei hai, zise Gabriel, înviorându-se din nou, gândește-te câteva clipe. O să mai aștept puțin, domnișoară Everdene. Vrei să te măriți cu mine? Zi da, Bathsheba. Te iubesc cum nu-ți poți închipui!

— O să încerc să mă gândesc, răspunse ea, mai curând șovăielnic. Dacă pot să mă gândesc când sunt afară, unde gândurile mi se împrăstie.

— Dar poți barem să ghicești, cât de cât.

— Atunci dă-mi timp. Bathsheba își aținti meditativ privirile în depărtări, uitându-se în partea spre care stătea Gabriel cu fața.

— Eu pot să te fac fericită, zise el peste tufa de cătină, vorbind în ceafa ei. O să ai un pian, într-un an sau doi — nevestele de fermier își iau acum pian —, iar eu o să învăț să cânt la fluier cât să cânt împreună cu tine, seara.

— Da, asta mi-ar plăcea.

— Și o să ai o brișcă micuță, una dintre acelea de zece lire, pentru târg... și flori drăguțe, și păsări — cocoși și găini, vreau să spun, pentru că astea sunt folositoare, urmă Gabriel, nehotărât între poezie și utilitatea practică.

— Mi-ar plăcea tare mult.

— Și un solar pentru castraveți — ca orice domn și doamnă adevărați.

— Da.

— Și după ce o să facem nunta, o s-o trecem la „Căsătorii”, pe lista din ziar.

— Doamne, cât mi-ar plăcea asta.

— Iar pe copii o să-i trecem la „Nașteri” — pe fiecare flăcăiaș! și, acasă, la gura sobei, ori de câte ori o să-ți ridici privirile, eu o să fiu acolo — și, ori de câte ori o să-mi ridic eu privirile, tu o să fii acolo.

— Stai, stai puțin și nu vorbi ce nu trebuie!

Chipul ei se întunecă și, o vreme, rămase tăcută. El privi și iar privi la bobitele roșii dintre ei, într-atât încât parcă, tot restul vieții sale, cătina aceea avea să fie pentru el un semn secret, însemnând o cerere în căsătorie. Bathsheba se întoarse hotărâtă către el.

— Nu, n-are rost, zise ea. Nu vreau să mă mărit cu dumneata.

— Încearcă!

— Am încercat din răputeri, tot timpul ăsta în care m-am gândit, căci un măritiş ar fi foarte nimerit, într-un fel. Lumea ar vorbi despre mine şi ar zice că mi-am câştigat băţalia, iar eu m-aş simţi mândră şi aşa mai departe. Dar, un bărbat...

— Ei, ce?

— Păi, ar fi întotdeauna acolo, după cum spuneai dumneata — ori de câte ori mi-aş ridica ochii, el ar fi acolo.

— De bună seamă că ar fi — eu, cel puţin.

— Ei bine, ce vreau să spun este că nu m-aş supăra să fiu mireasă la o nuntă, însă doar dacă aş putea să fiu fără să am neapărat şi un bărbat. Dar, de vreme ce o femeie nu se poate mândri în felul acesta de una singură, eu n-o să mă mărit — cel puţin, nu acum.

— Asta-i o nerozie fără margini!

La această critică făcută declaraţiei sale, Bathsheba se sumeţi şi se trase uşor mai departe de el.

— Pe sufletul meu dacă nu, cred că nici o fată n-ar putea spune o prostie mai mare ca asta, zise Oak. Dar, scumpa mea, continuă el pe o voce împăciuitoare, nu fi aşa! Oak scoase un suspin adânc şi sincer — însă, nu-i mai puţin adevărat că, fiind aidoma suspinului unei păduri de pin, ai fi putut zice că a fost doar o şoaptă a văzduhului. De ce să nu mă vrei? se rugă el, furişându-se pe după tufa de cătină, ca să ajungă lângă ea.

— Nu pot, răspunse ea, dându-se înapoi.

— Bine, dar de ce? stăruie el, rămânând pe loc, când văzu că nu-i chip să ajungă lângă ea, şi privind peste tufa de cătină.

— Pentru că nu te iubesc.

— Da, dar...

Ea îşi înăbuşi un căscat, dar unul atât de neînsemnat, încât nu s-ar fi putut socoti nicicum un semn de rea purtare.

— Nu te iubesc, repetă ea.

— Dar te iubesc eu — şi, în ceea ce mă priveşte, mă mulţumesc şi dacă mă placi.

— Oh, domnule Oak — foarte frumos, n-am ce zice! O să ajungi să mă dispreţuieşti.

— Niciodată, zise domnul Oak, cu atâta înflăcărare încât păru mânat de forţa cuvintelor sale drept prin tufă şi în braţele ei. O să fac un singur lucru în viaţa asta — un singur lucru sigur — şi anume o să te iubesc, o să te doresc şi o să continuu Să te doresc până o să mor. Glasul lui avea acum un patos sincer, iar mâinile lui mari şi negricioase tremurau vizibil.

— Pare un lucru grozav de urât să nu te iau de bărbat, când dumneata mă iubeşti atât de mult, zise ea cu o oarecare tristeţe şi privind deznădăjduită în jur, căutând parcă o portiţă de ieşire din încurcătura în care se afla conştiinţa sa. Ce n-aş da să nu fi fugit după dumneata! Totuşi, păru să fi găsit o scurtătură pentru a se întoarce la voioşia ei şi îşi luă un aer cochet. N-ar merge, domnule Oak. Am nevoie de cineva să mă ţină în frâu, sunt prea nestăpânită, iar dumneata n-o să fii niciodată în stare, ştiu eu.

Oak îşi plimbă privirile peste câmp, cu un aer prin care spunea că n-avea nici un rost să încerce s-o contrazică.

— Domnule Oak, zise ea cu o eleganţă senină şi cu bună cuviinţă, eşti mult mai aşezat decât mine. Eu n-am nici un sfanţ de nicăieri, stau cu mătuşa mea ca să-mi duc zilele de azi pe mâine, am mai multă carte decât dumneata şi nu te iubesc nici un pic — aşa stau lucrurile cu mine. Acum, cu dumneata — eşti un fermier la început de drum şi se cuvine să chibzuieşti bine, dacă e să te însori (ceea ce nici n-ar trebui să-ţi treacă prin minte, deocamdată), ca să te însori cu o femeie cu bani, care să-ţi aducă o fermă mai mare decât cea pe care o ai acum. Gabriel se uită la ea cu o oarecare surprindere şi cu multă admiraţie.

— Tocmai la asta mă gândisem şi eu! zise el naiv.

— Fermierul Oak era înzestrat mai mult decât din plin cu virtuţile creştine — simplitate şi exces de sinceritate —, ca s-o scoată la cap cu Bathsheba. Bathsheba era vădit descumpănită.

— Păi atunci de ce-ai mai venit să mă deranjezi? zise ea aproape în ciudată, dacă nu mânioasă de-a binelea, în timp ce pe obraji i se iviră două mari pete purpurii.

— Nu pot să fac ceea ce socotesc eu că ar fi... că ar fi...

— Bine?

— Nu, înţelept.

— Tocmai ai mărturisit adevărul, domnule Oak! exclamă ea, cu și mai multă semeție, și își scutură capul disprețuitor. După una ca asta, crezi că m-aș mai putea mărita cu dumneata? Nici nu mă gândesc.

El izbucni, pătimăș:

— Dar nu mă înțelege greșit. Din pricină că sunt destul de deschis cât să recunosc ceea ce oricare alt bărbat în locul meu ar fi gândit, dumneata iei foc și te superi pe mine. Că dumneata n-ai fi potrivită pentru mine este o prostie. Vorbești ca o lady — toți oamenii din ținut au băgat de seamă —, iar unchiul dumitale de la Weatherbury este, după cum am auzit, un mare fermier, mult mai înstărit decât o să fiu eu vreodată. Aș putea să vin seara să te văd... sau vrei să te plimbi cu mine duminică? Nu țin să te hotărâști acum, pe loc, dacă nu știi ce să zici.

— Nu, nu, nu pot. Nu mă mai bate la cap — nu! Nu te iubesc, așa că ar fi caraghios! zise ea și râse.

Nici unui bărbat nu-i place să-și vadă sentimentele devenind ținta glumelor răutăcioase și frivole.

— Prea bine, zise Oak hotărât, cu atitudinea unuia care se pregătește să-și închine, pentru totdeauna, zilele și nopțile cugetărilor Ecclesiastului. Atunci, n-o să te mai cer de nevastă.

V.

PLECAREA BATHSHEBEI. O TRAGEDIE PASTORALĂ

Veștile care îi ajunseră într-o zi la ureche lui Gabriel, cum că Bathsheba Everdene părăsise ținutul, îl afectară într-un mod care ar fi uimit pe oricine n-ar fi bănuir că renunțarea, cu cât este mai trâmbițată, cu atât este mai șubredă.

S-ar putea spune că nu există o cale consacrată, bine stabilită, și pentru a ieși din iubire, cum este una pentru a intra. Din acest punct de vedere, unii privesc căsătoria ca pe un soi de scurtătură, dar se știe că dau greș. Despărțirea, mijlocul pe care întâmplarea i-l oferea lui Gabriel Oak prin plecarea Bathshebei, deși eficace pentru oamenii cu un anumit caracter, este pentru alții foarte potrivită pentru idealizarea ființei absente — mai ales pentru cei a căror iubire, oricât de comună și de lipsită de patimă, este ca un fluviu cu vad adânc și larg. Oak făcea parte din categoria oamenilor cu fire calmă și simțea că focul tainic pe care Bathsheba i-l aprinsese în suflet ardea cu o flăcără mult mai vie acum, când ea plecase — totul se sfârșise. Începutul prieteniei cu mătușa ei fusese retezat scurt de eșecul încercării lui de a o peți, iar Oak află de la alții despre plecarea fetei. Se părea că fata se dusese într-un sat numit Weatherbury, la vreo douăzeci de mile depărtare, dar în ce scop — în vizită sau pentru a rămâne definitiv —, nimeni nu putu să-l lămurească.

Gabriel avea doi câini. George, mai bătrân, avea un bot negru ca abanosul, tivit de jur-împrejur cu o fâșie îngustă de piele rozalie, și o blană de culoare incertă, aproape albă, stropită la întâmplare cu pete cenușii ca de ardezie; dar cenușiul, după atâția ani de stat în soare și în ploii, răscopt și spălat de pe smocurile de la suprafață, căpătase nuanțe de brun-roșcat, de parcă albastrul din alcătuirea cenușiului se decolorase, ca Indigoul din același tip de culoare din picturile lui Turner. La origine, blana îi fusese blană de câine, dar îndelungatul trai printre oi părea să i-o fi prefăcut, treptat, într-o lână cu fir de proastă calitate.

Câinele acesta aparținuse, la început, unui cioban cu minte puțină și apucături îngrozitoare, iar consecința era că George știa precis toate soiurile de pedepse anunțate de înjurături și blesteme, mai bine și decât omul cel mai îmbătrânit în rele din împrejurimi. Bogata sa experiență îl deprinsese atât de bine cu deosebirea dintre exclamațiile ca „vin-aici!” și „Fir-ai tu... vin-aici!”, încât știa până în cele mai mici amănunte viteza cu care trebuia să se prezinte, ori de câte ori era chemat, de la coada turmei în fața ciobanului, dacă voia să scape de a fi deșelat de bâta acestuia. Dar, deși bătrân, era isteț și încă de toată încrederea.

Câinele mai tânăr, fiul lui George, era probabil o copie a maică-sii, căci nu semăna prea mult cu tatăl. Învăța încă îndatoririle de paznic la oi, astfel încât să-i ia locul la turmă dulăului bătrân, când acesta avea să moară, dar nu trecuse de noțiunile primare — îi venea încă grozav de greu să facă deosebirea între a îndeplini o poruncă destul de bine și a o îndeplini prea bine. atât de hotărât și, totodată, atât de tare de cap era câinele cel tânăr (nu avea un nume, dar răspundea prompt la orice ton plăcut al vocii), încât, atunci când era trimis să mâne turma din urmă, ar fi

făcut- o cu atâta zel, de le-ar fi fugărit prin tot ținutul cu cea mai mare plăcere, dacă nu ar fi fost oprit sau dacă nu i s-ar fi reamintit unde să se oprească, după exemplul bătrânului George.

Cam atât despre câini. Ceva mai departe pe Norcombe Hill se afla o groapă de var, de unde de generații întregi se tot scosese varul și se cărase pe la fermele învecinate. De la groapă porneau, în formă de V, două garduri de nuiete, fără să se unească totuși la vârf. Îngustul culoar rămas între garduri, dincolo de care dădeai imediat de buza gropii, era închis cu un zăplaz grosolan.

Într-o seară, când fermierul Oak se întorsese la coliba lui, socotind că nu mai era nevoie de prezența sa pe deal, își chemă, ca de obicei, câinii, înainte de a-i închide în ocol până dimineată. Venise doar unul, bătrânul George. Celălalt nu era de găsit — nici în casă, nici pe drum, nici în ȋarc. Atunci, Gabriel își aminti că-i lăsase pe amândoi câinii pe deal, mâncând dintr-un miel mort (o mâncare de la care, de obicei, îi ținea departe, îngăduindu-le-o numai când nu avea altceva să le dea) și, spunându-și că probabil cel tânăr nu-și terminase masa, intră în casă, cu gândul să se desfete dormind într-un pat, plăcere de care, în ultima vreme, nu se bucurase decât duminicile.

Era o noapte tăcută și umedă. Cu puțin înainte de ivirea zorilor, fu trezit de o neobișnuită sonoritate a unei muzici familiare. Pentru cioban, sunetul tălângii oilor, ca ticăitul ceasului pentru ceilalți oameni, este unul în firea lucrurilor, care se bagă de seamă doar atunci când

încetează ori atunci când apare vreo neobișnuită variație în clinchetul domol care, pentru urechea învățată cu el, înseamnă, de la orice depărtare ar veni, că totul e bine la turmă. În liniștea solemnă a începutului de zi, Gabriel auzi tălângile bătând ciudat de puternic și repezit. Clinchetul neobișnuit poate apărea numai în două situații: fie când oaia care poartă talanga la gât paște grăbită, de pildă când turma intră pe o pășune nouă și atunci talanga scoate un sunet întrerupt și agitat, fie când oaia o zbughește la fugă și atunci clinchetul devine săltăreț și ritmat. Urechea experimentată a lui Oak îl făcu să-și dea seama că sunetul din acel moment era provocat de faptul că turma alerga în mare viteză.

Sări jos din pat, se îmbracă, o rupse la fugă pe potecă în jos, prin ceața dimineții, și urcă dealul. Oile care fătaseră și care stăteau să fete erau ținute separat de cele cărora sorocul urma să le vină mai târziu, acestea din urmă fiind în număr de două sute în turma lui Gabriel. Ei bine, cele două sute de oi păreau să fi intrat în pământ. Cele cincizeci de oi cu miei se aflau închise, la capătul celălalt al dealului, așa cum le lăsase, însă restul, grosul turmei, nu se vedea nicăieri. Gabriel hăuli din răspuțuri strigătura ciobănească:

— Ovey, ovey, ovey!

Nici un behăit. Se duse la gardul de nuiete — gardul fusese străpuns într-un loc și în dreptul spărturii se vedeau urmele copitelor. Mai degrabă mirat să descopere că oile rupseseră gardul în perioada aceea din an, totuși punând-o fără șovăială pe seama faptului că, iarna, rumegătoarele se dădeau în vânt după iedera care, prin dumbravă, creștea din belșug, se luă după ele, trecând prin gard. Nu erau nici în dumbravă. Strigă din nou. îi răspunseră văile și dealurile îndepărtate — precum atunci când marinarii îl chemaseră pe Hylas¹, tovarășul pierdut pe ȋarmul Misiei —, dar nici o oaie. O apucă printre copaci și de-a lungul crestei dealului. În vârful vârfului, acolo unde se întâlneau cele două garduri de nuiete despre care am pomenit, despărțite doar de buza gropii de var, Gabriel îl văzu pe câinele mai tânăr, profilându-se pe cer, întunecat și neclintit ca Napoleon la Sfânta Elena.

Pe Oak îl săgetă o presimțire cumplită. Înainta, simțind că i se înmoaie picioarele — în zăplaz era o spărtură, iar pe jos se vedeau urme de oi. Câinele îi ieși în întâmpinare, îi linse mâna și se gudură, arătând că se aștepta la o deosebită răsplată pentru însemnatele servicii pe care i le adusese. Oak se uită în fundul gropii. Oile zăceau, moarte sau pe moarte, la picioarele sale — un morman de două sute de leșuri zobite, ceea ce, punând la socoteală că multe aveau miei în burtă, însemna un pricaz de încă o dată pe atât.

Oak era un om plin de omenie — într-adevăr, omenia îi spulbera adesea orice intenție de a se dovedi ceva mai abil, iar el se lăsa luat pe sus de valul ei. Singurul gând care-i întunecase dintotdeauna cugetul fusese cel că mioarele sale aveau să sfârșească sub forma cărnii de oaie

— că o să vină o zi în care păstorul o să devină un trădător infam al oilor sale, lipsite de apărare. Acum, în primul moment, nu simți decât milă față de sfârșitul înainte de vreme al acestor oi blânde și al mieilor nenăscuți.

Abia în următorul moment i se ivi în minte un alt aspect al problemei. Oile nu erau asigurate. Toată agoniseala sa, în urma unui trai foarte cumpătat, se risipise dintr-o lovitură: visul său de a ajunge un fermier pe picioarele sale se năruise — poate pentru totdeauna. Zelul, răbdarea și hărnicia lui Gabriel fuseseră atât de mult puse la încercare, între vârsta de optsprezece și

douăzeci și opt de ani, până să atingă situația de acum, încât i se părea că nu mai avea rezerve de așa ceva, că ajunsese chiar la fundul sacului. Se încovoie peste zăplaz și își înfundă fața în palme.

Înmărmurirea nu durează totuși o veșnicie, așadar și fermierul Oak își reveni din a sa. Fapt deopotrivă ieșit din comun și caracteristic, singura frază pe care o rosti fu una de recunoștință:

— Mulțumesc lui Dumnezeu că nu sunt însurat — ce s-ar fi făcut ea, cu sărăcia care a dat acum peste mine?

Oak își ridică fruntea și, întrebându-se ce ar fi putut face el, se uită, golit de simțiri, la întregul tablou. La marginea gropii se întindea un mic iaz lunguiet, deasupra căruia spânzura scheletul șters al unei luni de crom gălbui, care mai avea doar câteva zile de trai — luceafărul de dimineață o gonea deja, din partea dreaptă. Iazul sclipea ca un ochi de mort, iar, pe măsură ce lumea se trezea, se făcea simțit un vânticel care tremura și țuguia luna răsfrântă în oglinda lui, fără s-o fărâmițeze, și care prefăcea imaginea luceafărului într-o dâră fosforescentă pe apă. Oak văzu toate acestea și chibzui.

După cum se putea deduce, bietul cățelandru, care încă mai credea că, de vreme ce datoria sa era să alerge după oi, cu cât le fugărea mai mult, cu atât era mai bine, sfârșise de mâncat din mielul mort, ceea ce îi insuflase un nou avânt și îl înviorase, drept pentru care adunase toate oile într-un colț, apoi îndemnase sfioasele animale să treacă prin gardul viu, de-a curmezișul pășunii de pe culmea dealului și, continuând să le mâne de la spate, le speriasse îndeajuns cât să doboare o parte din zăplazul putrezit și astfel să se prăvălească în groapă.

Fiul lui George își îndeplinise misiunea atât de complet, încât fu socotit un lucrător prea desăvârșit pentru a mai trăi — și, într-adevăr, a fost luat și împușcat, tragic, la ora douăsprezece, în aceeași zi — încă un exemplu despre soarta nefericită care, atât de des, îi lovește nu doar pe câini, dar și pe filozofii care urmează neabătut o cale de gândire, până la finalul său logic, și care încearcă să se poarte în perfectă concordanță cu aceasta, într-o lume construită într-o măsură atât de largă pe compromis.

Ferma lui Gabriel fusese începută cu bani împrumutați de la un negustor — care avusese încredere în înfățișarea promițătoare și în seriozitatea lui Oak și care se învoise să primească un procent din câștigul fermierului, până când datoria acestuia avea să se stingă. Acum, Oak descoperi că valoarea animalelor rămase, a fermei pe care o încropise și a amenajărilor care îi aparțineau într-adevăr lui abia de-i ajungea cât să-și plătească datoriile, lăsându-l un om liber, doar cu hainele de pe el și nimic mai mult.

VI.

TÂRGUL. CĂLĂTORIA. FOCUL

Au mai trecut două luni și a venit, astfel, și acea zi din februarie când, în orașelul de provincie Casterbridge, se ținea, conform datinii, târgul anual de tocmire de lucrători.

La un capăt al străzii principale stăteau vreo două sau trei sute de muncitori voioși și inimoși, așteptându-și norocul — toți croiți după același tipar, oameni pentru care munca nu este cu nimic mai puțin decât o luptă corp la corp cu gravitația, iar plăcerea nimic mai mult decât o renunțare la muncă. Între aceștia, căruțașii și vizitii se deosebeau după faptul că aveau o curea de bici încolăcită la pălărie, cei care făceau acoperișuri după împletitura de paie de pe umăr, oierii după bătele pe care le țineau în mâini și, astfel, slujba pe care și-o dorea fiecare era cunoscută de angajator de la prima privire.

În mulțime se afla și un tânăr robust, cu o înfățișare mai acătării decât a celorlalți — într-adevăr, se băgase de seamă că nu era om de rând, căci vreo câțiva mujici din jurul lui se simțiseră îndemnați să-i vorbească și să îi ceară amănunte ca unui fermier despre slujba pe care o oferea, folosind „domnule” la încheierea fiecărei fraze. Răspunsul tânărului era mereu același:

— Și eu caut o slujbă pentru mine, de vechil. Știți pe cineva care ar avea nevoie de unul? Gabriel era mai palid acum. Privirea lui era mai adâncă, iar chipul lui părea mai trist. Trecuse

prin greaua încercare a nenorocirii, care, însă, îi dăduse mai mult decât îi luase. Căzuse de la modesta sa ridicare în rang ca rege-păstor drept în fundul puțurilor cu smoală ale văii Sidim¹, dar rămăsese cu o liniște demnă, pe care n-o cunoscuse niciodată mai înainte, și cu acea nepăsare față de soartă care, deși adeseori îl ticăloșește pe om, atunci când nu reușește acest lucru, este însăși temelia sublimului din el. și, astfel, căderea i se prefăcuse în înălțare, iar pierderea, în câștig.

De dimineată, un regiment de cavalerie ieșise din oraș, iar un sergent cu oamenii lui puricaseră vreo patru străzi, în căutare de recruți. Pe la sfârșitul zilei, văzând că rămâne fără angajament, lui Gabriel aproape că îi părea rău că nu li se alăturase, să fi plecat departe, în serviciul țării sale. Obosit de atâta stat în picioare în piață, fără să-i pese prea mult la ce fel de muncă avea să fie pus, se hotărî să încerce să găsească și altceva decât o slujbă de vechil. Toți fermierii păreau să aibă nevoie de ciobani. Gabriel, în ceea ce-l privește, se pricepea cel mai bine la oierit. O luă în jos pe o străduță întunecată și, cotind pe o ulicioară și mai întunecată, merse până dădu de o fierărie.

— În cât timp ai putea face o bătă de cioban?

— În douăzeci de minute.

— Cât costă?

— Doi șilingi.

¹ într-una dintre bătăliile descrise în Biblie, împărații Sodomei și Gomorei dau bir cu fugiții și cad în puțurile cu smoală din valea Sidim (Facerea, 14: 3-11).

Se așeză pe o bancă până ce fu gata bâta, căpătând în plus și un mâner.

Apoi se duse la o prăvălie cu haine de-a gata, al cărei proprietar cunoștea multă lume la țară. Cum pentru bătă cheltuisese aproape toți banii pe care îi mai avea, Gabriel încercă și izbuti să-și schimbe paltonul pe o haină de pânză groasă, îmbrăcăminte obișnuită a ciobanilor.

O dată încheiată această afacere, dădu fuga înapoi în mijlocul orașului și se așeză pe marginea caldarâmului ca un oier veritabil, cu bâta în mână.

Acum, fiindcă Oak se preschimbase în oier, părea că se căutau îndeosebi vechilii. Cu toate acestea, vreo doi sau trei fermieri îl ochiră și se dădură mai aproape de el. Discuțiile se purtară mai mult sau mai puțin în felul următor:

— De unde vii?

— Norcombe.

— E departe, nu?

— Cincisprezece mile.

— La ferma cui ai fost ultima oară?

— La a mea.

Răspunsul acesta stârnea de fiecare dată același efect ca zvonul că a izbucnit holera — fermierul interesat își lua tălpășița, clătinând neîncrezător din cap. Gabriel, ca și câinele lui, era prea bun ca să fie demn de încredere și nu izbuti niciodată să treacă de acest punct al negocierii.

Este mai sigur să primești orice șansă ți se oferă și să însăilezi răspunsurile potrivite pe loc, decât să-ți faci un plan îndelung cumpănit și să aștepti un prilej ca să-l pui în aplicare. Gabriel regreta că își aranjase înfățișarea ca să arate a cioban, în loc să se fi păstrat bun pentru orice muncă din întregul șir de slujbe care se ofereau în târg. Se însera. Câțiva bărbați veseli fluierau și cântau în colțul din piață rezervat grânelor — Gabriel, care o vreme își ținuse mâna degeaba în buzunarul noii sale haine, dădu peste fluier. Socoti că acela era un bun prilej de a-și pune în practică învățăturile, pentru care plătise atât de scump.

Își scoase fluierul și începu să cânte Jockey la târg, ca un om care nu cunoscuse niciodată supărarea. Oak putea scoate din fluier sunete de o gingășie arcadiană, iar la auzul melodiei bine cunoscute, inima i se înveseli, ca și celorlalți pierde-vară din jur. Cântă cu foc, iar, într-o jumătate de ceas, câștigase în pence o mică avere pentru un om fără de nici unele.

Întrebând în stânga și-n dreapta, află că a doua zi se mai ținea un târg, la Shottsford.

— E departe Shottsford?

— Zece mile dincolo de Weatherbury.

Weatherbury! Era locul unde plecase Bathsheba, cu două luni în urmă. Informația aceasta parcă îl aruncă din miezul nopții în plină zi.

— Cât e de aici până la Weatherbury?

— Vreo cinci sau șase mile.

Poate că Bathsheba plecase de mult din Weatherbury, dar locul acela îi stârnea lui Oak destul de multă curiozitate cât să aleagă târgul de la Shottsford drept următorul popas unde să-și încerce norocul căutându-și de muncă, tocmai fiindcă se afla aproape de Weatherbury. Mai mult încă, nici oamenii din Weatherbury nu erau de lepădat. Dacă era adevărat ce spunea lumea, ei erau cei mai vânjoși, cei mai veseli, cei mai prosperi și cei mai drăcoși din tot ținutul. Oak se hotărî să înnopteze la Weatherbury, înainte să se ducă la Shottsford, și porni fără întârziere pe drumul mare, despre care i se spusese că era calea cea mai scurtă până la satul cu pricina.

Drumul tăia, mai întâi, Durnover Moor — niște mlaștini mocirloase, străbătute de pâraie mici, ale căror ape susurau și se împleteau pe la mijlocul vadului, încrețindu-se mărunț spre margini sau, dacă șuvoiul era mai iute, se împeștriau cu petice de spumă albă, curgând la vale cu netulburată seninătate. Pe locurile mai înalte, scheletele uscate ale frunzelor moarte băteau ușor pământul, gonind alandala pe aripile vântului, iar păsărelele de prin tufișuri își scuturau penele și se culcușeau cum puteau mai bine pentru noapte, stând pe loc, dacă Oak își vedea de drum, dar luându-și zborul, dacă se oprea să se uite la ele. Trecu apoi prin pădurea Yalbury, unde vânatul înaripat se cocoța pe crengile pe care dormea noaptea și unde auzi cârâitul fazanilor, „cu-uc, cuc!”, și şuierul răgușit al fâzănițelor.

Până făcu vreo trei sau patru mile de drum, toate priveliștile din jur se înveliră cu același zăbranic. când coborî, apoi, dealul de la Yalbury, desluși cu greu înaintea sa o căruță, trasă sub un copac cu o coroană bogată de la marginea drumului.

Venind mai aproape, descoperi că nu avea nici un cal înhămat la ea și că nu se vedea nimeni prin preajmă. După cum era așezată, căruța părea să fi fost lăsată acolo peste noapte, căci, în afară de vreo jumătate de balot de paie, îngrămădit în fund, era goală. Gabriel se așeză pe inima căruței și se gândi la ce avea de făcut. Socoti că străbătuse o bucată destul de mare din drum și, cum toată ziua mersese pe jos, de când se luminase, se simți ispitit să se culce acolo, pe fânul din căruță, și să nu se mai chinuie să ajungă în sat la Weatherbury și să plătească pentru un adăpost.

Mâncă ultimele felii de pâine și slănină, bău din sticla de cidru pe care avusese grijă s-o ia la el, apoi se urcă în căruța părăsită. Răsfiră jumătate din paie ca așternut și își trase deasupra cealaltă jumătate, cum putu mai bine pe întuneric, drept învelitoare, acoperindu-se în întregime și simțindu-și trupul instalat mai confortabil ca niciodată. Pentru cineva cu firea lui Oak, mult mai atent la propriile trăiri decât oricare dintre cei din jurul său, nu era prea lesne să-și alunge tristețea lăuntrică, în timp ce- și cântărea în minte situația din prezent — adevărată filă neagră din povestea vieții lui. Dar, tot gândindu-se la nenorocul său, atât în dragoste, cât și într-ale păstoritului, adormi — ciobanii, ca și marinarii, se bucură de privilegiul de a porunci zeului somnului, nu de a-l aștepta să vină.

Trezindu- se cumva deodată, după un somn despre care nu avea habar cât durase, Oak descoperi căruța în mișcare. Era purtat pe drum cu o viteză destul de mare pentru un vehicul fără arcuri și, prin urmare, într-un mod destul de neplăcut, care îl zgâlțâia și-l dădea cu capul de toate părțile pe fundul căruței, ca bagheta într- un timpan muzical. Apoi desluși vocile unor persoane care stăteau de vorbă, venind din partea din față a căruței. Fiindcă nu-i venea nici o idee cum să iasă din încurcătură (care l-ar fi speriat, dacă ar fi fost un om prosper, dar sărăcia amorțește de minune temerile pentru propria persoană), în cele din urmă privi, cu băgare de seamă, printre paie și cel dintâi lucru pe care îl zări fu cerul înstelat deasupra lui. Steaua lui Charles Wain făcea unghi drept cu Steaua Polară, iar Gabriel socoti că trebuia să fie în jur de ora nouă seara — cu alte cuvinte, dormise vreo două ceasuri. Aceste mici calcule astronomice le făcu fără prea mare bătaie de cap și în timp ce își dădea silința să afle, privind pe furiș, în mâinile cui căzuse.

Doi bărbați se întrezăreau, cu greu, în partea din față, stând cu picioarele atârinate afară din căruță și unul dintre ei mânând caii. Gabriel pricepu, curând, că acela era căruțașul și că, după cum se părea, amândoi necunoscuții veneau de la târgul din Casterbridge, ca și el.

Cei doi continuau să vorbească, iar Gabriel auzi următoarele:

— Oricum, e o femeie foarte bine făcută, cel puțin după cât poți să-ți dai seama văzând-o. Dar, sub pielea lor de femeie, muieruștile astea focose sunt pe dinăuntru însăși trufia lui Lucifer.

— Îhî, așa se pare, Billy Smallbury... așa se pare. Răspunsul acesta veni oarecum tremurat, pe de-o parte fiindcă așa vorbea omul și pe de altă parte din pricina împrejurărilor, hurducăturile căruței nerămânând fără efect asupra gâtului său. Cuvintele erau ale căruțașului.

— E o muiere grozav de fudulă, după cum zic unii și alții.

— Ei, acuma! Dacă-i așa, eu nu pot s-o privesc în ochi. Doamne, nu — eu unul nu! He-he-he! Sfios cum sunt eu!

— Da, e grozav de fudulă. Se zice că, în fiecare seară, la culcare, se uită în oglindă, ca să-și potrivească bine scufia de noapte.

— Și nu-i femeie măritată. O, ce lume!

— Și se zice că poate să cânte la pian. și o face cu atâta măiestrie, încât un psalm îți va plăcea tot atât cât și cel mai deocheat cântecel pe care ți l-ai dori.

— Nu mai spune! Ferice de noi! Eu, unul, mă simt chiar alt om! și cum plătește?

— Asta nu mai știu, jupâne Poorgrass.

Auzind acestea și alte câteva asemănătoare, un gând nebunesc îi fulgeră lui Gabriel prin minte, și anume că necunoscuții vorbeau despre Bathsheba. Totuși, nu avea nici un motiv să creadă că așa ar fi, căci căruța, deși acum mergea spre Weatherbury, putea foarte bine să se ducă mai departe și, în plus, cea de care pomeniseră părea să fie o femeie cu stare. Se aflau acum destul de aproape de Weatherbury și, ca să nu-i sperie degeaba pe vorbitori, Gabriel se strecură jos din căruță, fără să fie văzut.

Se îndreptă către o spărtură din gardul viu, unde descoperi că era o poartă și, cățărându-se pe ea, stătu să chibzuiască dacă să-și caute un adăpost ieftin pentru noapte ori să-și facă rost de unul și mai ieftin încă, culcușindu-se în vreun fânar sau în vreun stog de paie. Uruitul și scârțâitul căruței se stinseră treptat. Se pregătea să pornească din nou la drum, când observă în stânga lui o lumină neobișnuită — cam la vreo jumătate de milă depărtare. Oak se uită mai bine, iar lumina se înteti. Luase foc ceva. Gabriel se cocoță din nou pe poartă, sări în partea cealaltă, nimerind pe un ogor arat, și o apucă peste câmp, mergând drept către foc. Vâlvătaia, crescând pe măsură ce se apropia de ea și lățindu-se încă o dată pe cât fusese, îi înfățișă

stogurile din spate, luminate foarte clar. Ardea curtea unei ferme. Chipul tras al lui Gabriel era scaldat de o lumină portocaliu- aprins; pe toată partea din față a trupului său, pe haina de lucru și pe jambiere dansau umbrele ramurilor cu spini — lumina care ajungea la el se filtra printr-un gard de nuiete desfrunzit, aflat între el și foc —, iar măciulia metalică a bătei sale de cioban strălucea ca argintul, în aceeași baie de raze. Ajunse lângă gard și se opri puțin ca să-și tragă suflul. Locul părea pustiu de-a binelea.

Focul izbucnise într-o șiră lungă de paie, care arsese atât de mult, încât nici nu se punea problema să mai salvezi ceva din ea. Un stog arde altfel decât o casă. când vântul întoarce flăcările spre interior, partea cuprinsă de foc dispare cu totul, topindu-se ca zahărul, și nu-i mai vezi întinderea. Cu toate acestea, un stog de paie sau de spice bine îndesat opune un timp rezistență, dacă focul începe din exterior.

Cel dinaintea ochilor lui Gabriel era un stog de spice dezlânat clădit, iar flăcările mușcau din el cu iuțeala fulgerului. Ardea din partea în care bătea vântul, iar focul se ațâța și se domolea sub suflul acestuia, ca jăraticul unei țigări. Apoi, un snop de deasupra se rostogoli până jos, suierând, iar flăcările se întinseră și-l îmbrățișară cu un vâjâit înăbușit, dar fără să trosnească. În spate, vâlătuci de fum se răspândeau orizontal, umbrind pământul ca norii călători, iar îndărătul lor parcă ardeau niște ruguri ascunse, colorând pânza de fum semitransparent într-o lumină uniformă, galbenă. În față, paieile răzlețe se aprindeau unul după altul, zvârcolindu-se învâpăiate ca niște gheme de viermi rubinii, iar deasupra lor se iveau chipuri fantastice, incandescente, limbi atârânănd din guri, ochi scăpărători și alte forme diavolești, printre care, la răstimpuri, țâșneau mănunchiuri de scânteii, zburând ca păsările din cuib.

Oak încetă deodată să mai fie simplu spectator, văzând că lucrurile sunt mai serioase decât crezuse la început. Un vâlătuc de fum se dădu deoparte și îi dezvălui un stog de paie aflat, spre surprinderea sa, exact în spatele celui mistuit de flăcări, iar în spatele acestuia văzu un șir de alte și alte stoguri, alcătuind grosul recoltei acelei ferme, adică, în loc să fie un singur stog de paie,

cum își închipuise el, ridicat cumva izolat, erau mai multe aliniate în flanc, fiecare lipit de următorul.

Gabriel sări peste gardul de nuiele și atunci văzu că nu era singur. Primul om spre care se îndreptă alerga mâncând pământul, de parcă gândurile îi fugeau la câțiva iarzi înaintea trupului pe care nu reușeau să-l tragă destul de repede după ele.

— Hei, omule — arde, arde! Stăpân bun și slugă proastă este focul, arde! Vreau să spun, o slugă proastă și-un stăpân bun... Ei, Mark Clark, vino! Hai și tu, Billy Smallbury... hai și tu, Maryann Money... hai și voi, Jan Coggan și Matthew, hai! Ieșind din fum, apărură și alte persoane în urma omului care striga, iar acum Gabriel descoperi că nici pomeneală să fi fost singur, ci avea o mulțime de companioni — ale căror umbre săltau cu vioiciune în sus și-n jos, în ritmul în care dansau flăcările, și nu după voința celor care le purtau în spate. Întreaga ceată

— toți făcând parte din acea clasă a societății care își toarnă gândurile în tiparul sentimentelor, iar sentimentele în tiparul emoțiilor puternice — se puse pe treabă cu o remarcabilă zăpăceală.

— Opriți curentul de aer să mai treacă pe sub stog! Strigă Gabriel către cei aflați mai aproape de el.

Stogul era ridicat pe niște picioare de piatră și, printre acestea, limbile flăcărilor gălbui ale paielor aprinse, avântându-se jucăuse, lingeau snopii de deasupra. Dacă focul s-ar fi întins sub acest stog, totul ar fi fost pierdut.

— Aduceți o prelată, repede! zise Gabriel.

Veniră cu o învelitoare pe care o atârna ră ca pe o cortină în calea vântului. Flăcările încetară numaidecât să se strecoare pe sub talpa stogului și se înălțară drept în sus.

— Rămâneți aici cu o găleată de apă și țineți prelată udă, zise din nou Gabriel.

Flăcările, orientate acum în sus, începură să muște din colțurile uriașului acoperiș de deasupra stogurilor de grâu.

— O scară! ceru Gabriel.

— Scara a fost rezemată de stog și s-a făcut scrum! îi răspunse o siluetă învăluită în fum, ca o stafie.

Oak se prinse cu mâinile de capetele secerate ale snopilor, de parcă se pregătea să se apuce de operațiunea numită „trasul paielor”, și, îndesându-și vârful picioarelor în paie sau înfigând printre snopi bâta sa de cioban și agățându-se de ea, se cățără pe burta stogului până sus. O dată ajuns acolo, se așeză călare pe vârf și începu să dea jos cu mânerul încovoiat al bătei snopii în care săriseră bucăți arzânde și care amenințau să aprindă stogul, strigând la ceilalți să-i aducă o crăcană, o scară și niște apă.

În acest timp, Billy Smallbury — unul dintre cei doi oameni care fuseseră în căruță — găsisese o scară, pe care se sui Mark Clark, lângă Oak, pe coama stogului. Fumul era înăbușitor în colțul acela, iar Clark, flăcău isteț, căruia i se dăduse în mână o găleată cu apă, îl stropi pe Oak mai întâi pe față, apoi pe tot corpul, în vreme ce Gabriel, acum cu o crăcană lungă de fag într-o mână și cu bâta lui în cealaltă, continua să dărăcească stogul, dând jos toate bucățile atinse de foc.

La picioarele stogului, ceata sătenilor se străduia să facă tot ce putea ca să stăvilească incendiul — și nu era puțin lucru. Toți erau scăldați într-o lumină oranj și proiectau, în spate, umbre mișcătoare. După colțul celui mai mare dintre stoguri, ferit de bătaia luminii, stătea o tânără femeie, călare pe un căluț scund. lângă ea se mai afla o femeie, care venise pe jos. Amândouă păreau să se țină departe de foc, ca să nu devină calul prea nervos.

— Este un păstor, zise femeia din picioare. Da... asta e! Uite cum îi lucește mânerul bătei, când dă cu ea în stog. Iar haina de cioban e arsă în cel puțin două locuri, de-asta sunt sigură. Un oier tânăr și chipeș totodată, stăpână.

— Al cui oier este?

— Nu se știe, stăpână.

— Nu știe nimeni dintre ceilalți?

— Nimeni, nimeni... i-am întrebat eu. Nu-i de pe aici, zic oamenii.

Tânăra femeie călare ieși din întunerice la lumină și privi neliniștită în jur.

— Crezi că grănarul e în siguranță? întrebă ea.

— Crezi că grâнарul e în siguranță, Jan Coggan? zise a doua femeie, repetând întrebarea către omul aflat cel mai aproape de ele.

— Acuma e în siguranță, cel puțin așa cred. Dacă s-ar fi dus stogul ăsta, s-ar fi dus și grâнарul după el. și asta-i numa' pentru că baciul ăla curajos, de colo, de sus, s-a priceput ce să facă — ăla de stă în vârful stogului, învârtindu-și de zor brațele lungi ca o moară de vânt.

— Muncește din greu, zise tânăra femeie călare, privind în sus spre Gabriel, prin vâlul ei gros de lână. Mi-ar plăcea să fie cioban aici. Nu știe nici unul dintre voi cum îl cheamă?

— N-am auzit în viața mea de numele omului ăstuia, nici nu l-am mai văzut până acum. Focul începea să se declare învins, iar Gabriel, nemaifiind nevoit să stea cocoțat pe stog, se pregătea să se dea jos.

— Maryann, zise fata călare, du-te până la el și, când o coborî, spune-i că fermierul vrea să-i mulțumească pentru marele bine pe care i l-a făcut.

Maryann înainta țănoșă spre stog și îl așteptă pe Oak la picioarele scării. îi transmise solia.

— Unde este stăpânul tău, fermierul? întrebă Gabriel, înviorat de ideea care îi trecu brusc prin minte, că și-ar putea găsi de lucru.

— Nu stăpân, e stăpână, oierule.

— O femeie fermier?

— Aha, cred și eu! și încă una bogată, zise unul ce căsca gura lângă ei. A venit de curând, de undeva de departe. A luat ferma unchiului ei, care a murit pe neașteptate. Unchiul obișnuia să-și măsoare bănetul în ulcele de o jumătate de pintă. Se zice că acuma, nepoata are bani pe la

toate băncile din Casterbridge și se pare că nu-i place să piardă în vânt vreo guinee mai mult decât i-ar plăcea unuia ca tine sau ca mine vreo jumătate de penny — pentru nimic în lume, oierule!

— E cea de colo din spate, de pe căluț, zise Maryann. Cu fața acoperită de un vâl negru cu găurele.

Oak, mânjit de funingine din cap până- n picioare, de nerecunoscut de la atâta fum și dogoare, cu haina lui de pânză groasă găurită de foc în mai multe locuri și șiroind de apă, cu coada bătei de oier făcută scrum și mai scurtă cu șase inci, înainta, cu umilința la care îl siliseră loviturile sorții, către silueta subțire a femeii din șa. își scoase pălăria cu respect și, cu o undă de curtenie, făcând câțiva pași mai aproape de picioarele stăpânei, care atârnavă în șa, zise cu glas sovăielnic:

— Din întâmplare, n-aveți nevoie de un oier, doamnă?

Ea își ridică vâlul de lână, legat sub bărbie, și se uită la el, mută de uimire. Gabriel și draga lui Bathsheba Everdene, cea cu inima rece, se treziră față în față.

Bathsheba nu zicea nimic, iar el repetă mecanic, cu o voce stingherită și mâhnită:

— Aveți nevoie de un oier, doamnă?

VII.

RECUNOASTERE. O FATĂ SFIOASĂ

Bathsheba se trase înapoi, la adăpostul întunericului. Nu-și dădea prea bine seama dacă trebuia să fie amuzată de felul neașteptat în care se întâlniseră sau trebuia să considere că este o situație neplăcută. Simțea, deopotrivă, și un strop de milă, și o undă de bucurie, milă pentru el, bucurie în ceea ce o privea pe ea. Însă nu era deloc stânjenită, iar dacă-și aminti declarația de dragoste pe care i-o făcuse Gabriel la Norcombe, fu doar pentru a compara în minte cum stăteau lucrurile pe atunci și cum stăteau ele în prezent.

— Da, șopti ea, luându-și un aer demn și reîntorcându-se către el, în vreme ce un ușor val de căldură îi inundă obraji. Da, am nevoie de un oier. Dar...

— Este chiar omul potrivit, stăpână, zise liniștit unul dintre săteni.

Convingerea e molipsitoare.

— Da, da, el e omul! zise un al doilea, cu hotărâre.

— Curat omul potrivit! zise și al treilea, cu însuflețire.

— Cum nu se poate mai potrivit! se auzi și al patrulea, cu patos.

— Atunci spuneți-i să stea de vorbă cu vechilul, zise Bathsheba.

Simțul practic era din nou atotstăpânitor acum. Ar fi fost nevoie de o seară de vară și de singurătate, pentru ca această întâlnire să fie percepută în deplinătatea romantismului său. Oamenii i-l arătară pe vechil, iar Gabriel, stăpânindu-și bătaile inimii la descoperirea că această

Astoreth, despre care se povesteau lucruri atât de ciudate, era doar o altă întruchipare a binecunoscutei și admiratei sale Venus, se duse cu el mai la o parte, vorbind ce era de vorbit înainte de angajare.

Focul din fața lor era pe sfârșite.

— Oameni buni, zise Bathsheba, meritați ceva de-ale gurii ca să vă refaceți puterile, după truda asta neașteptată. Vreți să veniți la conac?

— Noi n-am zice ba să ronțaim și să dăm ceva de dușcă, dar, dacă-i vorba pe-așa, ne-am simți mult mai în largul nostru dacă ne-ați trimite băutura la slădăria lui Warren, răspunse unul în numele tuturor.

După acestea, Bathsheba dădu pinteni calului și dispăru în noapte, iar oamenii se risipiră, pornind-o câte doi, câte trei, către sat — Oak și vechilul fură lăsați singuri, lângă stog.

— Ei, acuma, spuse în încheiere vechilul, cred că ne-am înțeles despre tocirea dumatăle. Eu mă duc la casa mea. Bună seara, baciule!

— N-ai putea să-mi faci rost și de o gazdă? îl întrebă Gabriel.

— Nu, asta nu mai pot, răspunse vechilul, ocolindu-l pe Oak cum ocolește un creștin tipsia de colectă, când n-are de gând să dea bani bisericii. Dacă o ții înainte pe drum, până ajungi la slădăria lui Warren, unde s-au dus cu toții ca să ia ceva de-ale gurii, sunt sigur c-o să găsești vreo câțiva care să-ți spună la cine ai putea trage. Hai, noapte bună, baciule!

Vechilul, care tresărise nervos la ideea de a-și iubi aproapele ca pe sine însuși, o luă peste deal, iar Oak porni spre sat, încă surprins de întâlnirea cu Bathsheba, bucuros că urma să fie aproape de ea și uluit de repeziciunea cu care fata neștiutoare de la Norcombe se preschimbase într-o femeie pricepută să conducă o fermă și stăpână pe sine. Însă, unele femei abia când sunt puse să facă față unor împrejurări critice își descoperă aceste calități.

Silit, într-o oarecare măsură, să-și pună la bătaie imaginația ca să descopere pe unde s-o apuce, Gabriel ajunse la cimitir, pe care îl înconjură mergând pe la poalele zidului împrejmuit, străjuit de câțiva arbori seculari. De-a lungul zidului se întindea o brazdă lată de iarbă, moale chiar și în perioada aceasta din an, când totul împietrește, care îi înăbușea zgomotul pașilor. Trecând prin dreptul unui trunchi de copac, care părea să fie cel mai bătrân dintre cei bătrâni, își dădu seama că în spatele lui aștepta cineva. Gabriel nu se opri din mers și, o clipă mai târziu, dădu întâmplător cu piciorul într-o piatră. Zgomotul fu de ajuns ca să tulbure neclintirea persoanei necunoscute, care tresări, dar își luă o poziție voit degajată.

Era o fată slăbuță, îmbrăcată cam subțire.

— Bună seara dumatăle, zise Gabriel prietenos.

— Bună seara, îi răspunse fata.

Vocea era neașteptat de plăcută — avea acea tonalitate joasă și suavă, cu rezonanțe romantice, tonalitate des pomenită în literatură, dar rar întâlnită în realitate.

— Ai putea să-mi spui, te rog, dacă am luat-o bine: ăsta e drumul spre slădăria lui Warren? reîncepu Gabriel, în primul rând ca să capete lămurirea, dar și ca să mai audă o dată muzica aceluia glas.

— Chiar ăsta! E acolo, la poalele dealului. Dar dumneata știi cumva... Fata șovăi o clipă, apoi continuă: știi cumva până la ce oră e deschis hanul Capul de Berbec? Părea să fi fost cucerită de sinceritatea din vocea lui Gabriel la fel cum Gabriel, fusese cucerit de modulațiile glasului ei.

— Nu știu unde vine Capul de Berbec, nici n-am auzit ceva despre hanul ăsta. Vrei să te duci până acolo în seara asta?

— Da... Tânăra tăcu iarăși. N-avusese rost să lungească vorba, totuși faptul că adăugase și ea ceva părea să fi provenit din dorința ascunsă de a lăsa impresia că nu o frământa nici o grijă, caracteristică pentru naivii care vor să înfăptuiască un lucru fără să atragă atenția. Nu ești din Weatherbury? întrebă ea temătoare.

— Nu. Sunt noul oier — abia ce-am sosit.

— Doar un oier — aș fi zis că ești un fermier, după purtări.

— Doar un oier, repetă Gabriel tăgănat, parcă subliniind caracterul de neînălțurat al situației sale. Gândurile îi alunecară spre trecut, iar ochii îi coborâră spre picioarele fetei și abia atunci văzu jos, lângă ea, o boccea. Probabil că fata observă direcția privirii lui, căci spuse, încercând să-l înduplece:

— N-o să spui nimănui din sat că m-ai văzut pe aici, nu-i așa? Cel puțin, vreo zi sau două...
— N-o să spun nimic, dacă nu vrei să spun, răspunse Oak.
— Îți mulțumesc mult, zise fata. Sunt cam săracă și nu vreau să știe lumea nimic despre mine. Apoi tăcu și începu să tremure.

— Ar trebui să ai o haină mai groasă pe-așa o noapte rece, observă Gabriel. Te-aș sfătui să nu umbli pe-afară.

— O, nu... Acuma nu vrei să-ți vezi de drumul dumitale și să mă lași în pace? Mulțumesc frumos pentru sfat.

— O să-mi văd de drum, zise Gabriel și adăugă, șovăind: De vreme ce spui că n-o duci bine cu banii, poate o să vrei să primești de la mine acest ajutor neînsemnat. E numai un șiling, dar e tot ce mai am.

— Bine... o să-l iau, zise necunoscuta cu recunoștință.

Ea întinse mâna, Gabriel o întinse pe-a lui. Și-n timp ce băjbâiau amândoi să-și găsească mâinile pe întuneric, mai înainte ca bănuțul să fi trecut de la unul la celălalt se petrecu un fapt mărunț, dar care spunea multe. Degetele lui Gabriel atinseră întâmplător încheietura pumnului tinerei și îi simți pulsul zvâcnind îngrijorător. Simțise deseori aceeași zvâcnire nebunească în artera femurală a mieilor săi, când erau istoviți. Era un semn că fata își vlăguia prea repede forțele care, judecând după chipul și trupul ei, erau deja pe ducă.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic.

— Da' atunci?

— Nu, nu, nimic! Hai să rămână între noi faptul că m-ai văzut!

— Prea bine. O să tac. Încă o dată, noapte bună!

— Noapte bună.

Fata rămase neclintită lângă copac, iar Gabriel coborî în sat la Weatherbury sau Longpuddle de Jos, cum i se mai spunea. Avea senzația că, atingând acea făptură plăpândă și fragilă, pășise fără voie în umbra unei adânci tristeți. Dar înțelepciunea constă în a-ți înfrâna impresiile de-o clipă, iar Gabriel se strădui să nu se mai gândească la această întâmplare.

VIII. SLĂDĂRIA. DISCUȚIA. VEȘTI

Slădăria lui Warren era împrejmuită de un zid vechi, îmbrăcat în iederă și, cu toate că la ora aceea nu se vedea bine cum arăta pe afară, după felul în care clădirea se profila sub cer, ghiceai destul de clar ce anume era și la ce folosea. De la ziduri în sus, panta acoperișului de stuf urca până într-un punct din mijlocul clădirii, deasupra căruia se înălța un mic lanternou de lemn, prevăzut cu răsuflători din scânduri rare, pe toate cele patru laturi; prin aceste deschizături se întrezărea cu greu un nor întunecat ieșind în aerul nopții. În față nu exista nici o fereastră, ci numai un pătrat decupat în lemnul ușii, astupat cu geam, prin care acum un mănunchi de raze, roșietice și îmbietoare, străbătea întunericul până la zidul împrejmuitor, acoperit cu iederă.

Oak își plimbă ușor mâna peste ușă, cu degetele întinse, precum Elima Vrăjitorul, până când găsi o curea de piele de care trase, ceea ce făcu să se ridice un zăvor de lemn și ușa să se deschidă.

Înăuntru, singura lumină din încăpere venea de la jăraticul din cuptor, prin gura căruia se revărsa pe pardoseală ca un izvor de raze orizontale, precum ale soarelui la asfințit, și arunca în sus umbre care îngroșau toate trăsăturile fețelor celor strânși în jurul focului. Lespezile de piatră erau tocite, într-o potecă de la ușă până la cuptor și în valuri-valuri, pretutindeni. Pe-o

latură se întindea o bancă din lemn de stejar negeluit, curbă, iar într-un ungher se afla un pat îngust, în care dormea bătrânul proprietar al slădăriei.

Bătrânul ședea acum în fața focului, iar părul și barba, albite ca de promoroacă, îi năpădiseră fața zbârcită, ca mușchii și lichenii cenușii pe un măr desfrunzit. Purta nădragi, strânși pe pulpe cu nojițele lungi ale încălțărilor așa-numite ciubote, și își ținea privirea ațintită asupra focului.

De cum intră, Gabriel fu întâmpinat de aerul încărcat de aroma dulceagă a malțului proaspăt, care îi gâdilă plăcut nările. Oamenii (care se pare că vorbeau despre cum izbucnise incendiul) amuțiră numaidecât și apoi cu toții se porniră să-l măsoare amănunțit din priviri, fapt de care Gabriel își dădu seama după cum își încruntau frunțile și își mijeau ochii, de parcă

el li s-ar fi arătat ca o lumină prea puternică pentru văzul lor. când operațiunea aceasta luă sfârșit, câțiva exclamară meditativ:

— A, cred că el e noul oier!

— Ni s-a părut nouă că auzim o mână pipăind ușa după închizătoare, dar n-am fost siguri că nu era doar o frunză uscată dusă de vânt, zise un altul. Intră, baciule, ești bine venit, deși nu știm cum te cheamă.

— Gabriel Oak, așa mă cheamă, prieteni.

La aceste cuvinte, bătrânul slădar, care stătea în mijlocul celorlalți, se întoarse, cu o mișcare de macara ruginită.

— Ei, taci! Că doar nu vrei să spui că ești strănepotul lui Gabie Oak din Norcombe! Cu neputință! zise el, exprimând prin această formulă marea sa mirare, pe care, de bună seamă, nici unul dintre cei de față n-o înțelegea altfel.

— Tatăl și bunicul meu au trăit până la adânci bătrâneți cu numele de Gabriel, răspunse oierul liniștit.

— Mi s-a părut mie că-l știu la față, de cum l-am văzut călare pe stog — pe cuvânt, așa mi s-a părut. și pe unde muncești mata acuma, baciule?

— Mă gândeam să încerc pe-aici pe undeva, zise Oak.

— L-am cunoscut pe bunicul dumitale, acu' mulți ani! continuă slădarul, cuvintele parcă urmându-și cursul cu de la sine putere, ca și cum le-ar fi fost de-ajuns impulsul dinainte.

— Aha, așa deci!

— Am cunoscut-o și pe bunica dumitale.

— Și pe ea, zici!

— Tot așa, l-am cunoscut și pe tatăl dumitale, pe când era copil. Da, păi băiatul meu de colo, Jacob, și cu tatăl dumitale erau frați de cruce — nu zic bine? — nu-i așa, Jacob?

— Ba da! zise fiul, un tinerel de vreo șaizeci și cinci de anișori, cu capul aproape chel și cu un singur dinte, în față stânga sus, care-ți atrăgea atenția, fiindcă stătea ieșit în afară ca o bornă kilometrică pe-un tăpșan. Însă, cel mai îndeaproape l-a cunoscut Joe. Oricum, fiu-meu William trebuie să-l fi cunoscut pe dumnealui, aici de față — nu l-ai cunoscut, Billy, mai înainte să pleci din Norcombe?

— Nu eu, ci Andrew, răspunse Billy, fiul lui Jacob, un băiețuș de vreo patruzeci de anișori sau pe aproape, care se remarcă prin faptul că avea o fire veselă și o înfățișare posomorâtă și ai cărui perciuni căpătaseră, pe ici, pe colo, o umbră ca blana de șinșila.

— Îmi aduc aminte, zise Oak, că Andrew era om în toată firea pe când eram eu mic.

— Da... mai deunăzi, eu și fiică-mea a mică, Liddy, am fost la botezul nepotului meu, urmă Billy. și-am vorbit tocmai despre familia omului ăstuia — era chiar de întâmpinarea Domnului trecută, când milele bisericii se împart celor mai săraci, știi mata, baciule, iar eu mi-aduc bine aminte ziua, fiindcă toți a trebuit să pună ceva în tava de la sacristie — da, chiar despre familia omului ăstuia.

— Vino mai aproape, baciule, să bei și tu! Hai să pui ceva în gură și să-ți uzi gâtulejul cu noi, avem câte puțin din fiecare, da' nu prea mult, spuse slădarul, întorcându-și ochii, roșii ca

sângele și împăienjeniți de la uitatul în foc atâția ani. Ridică-l pe „Doamne iartă-mă”, Jacob! Vezi dacă-i destul de cald, Jacob!

Jacob se aplecă spre „Doamne iartă-mă”, o ulcică mare cu două urechi, care stătea în spuză, plesnită și arsă de la căldură. Ulcica era căptușită aproape în întregime cu depuneri din ce dăduse pe afară, mai cu seamă pe la urechi, iar, pe sub buclele acestora, probabil nu văzuse lumina zilei de câțiva ani buni, din pricina crustei de pe vas — alcătuită din cenușă udată întâmplător cu cidru și răscoaptă îndelung; dar nici un băutor cu bun simț n-ar fi putut spune că din pricina asta ulcica nu era bună, pentru că era, fără îndoială, curată și pe dinăuntru, și pe buză. S-ar mai putea spune că în Weatherbury și prin împrejurimi, acestui tip de stacană i se zicea „Doamne iartă-mă” din motive nu foarte clare — probabil din pricină că era atât de mare, încât orice bețivan înveterat se simțea rușinat când o golea până la fund.

Când i se porunci să vadă dacă licoarea e îndeajuns de caldă, Jacob își vârî liniștit degetul arătător în ea, în chip de termometru, iar după ce declară că e numai bună, ridică ulcica și, fiindcă păstorul Oak era străin, încercă, foarte politicoș, să mai șteargă din cenușa prinsă de fund cu poala bluzei sale de lucru.

— O cană curată pentru baci! zise slădarul poruncitor.

— Nu, nu-i nevoie! protestă Gabriel, pe un ton de muștrare amestecată cu respect. Nu fac eu caz de murdărie în starea ei naturală și dacă știu ce e. Apucând ulcica, bău cam de vreun deget sau mai mult din conținut și apoi i-o întinse, la rând, vecinului. Nici nu mi-ar trece prin minte să-mi sâcâi prietenii punându-i să spele, când au și-așa destule pe cap — continuă Oak pe un ton mai moale, după ce izbuti să-și revină, căci i se tăiase răsuflarea, cum i se întâmplă oricui când bea din câni cu gură largă.

— Iată un om cu capul pe umeri, zise Jacob.

— Da, da, nu încape vorbă! întări un tânăr vioi — cel care se suise pe stog — pe nume Mark Clark, glumeț din fire și plăcut la înfățișare, pe care, să-l fi întâlnit oriunde în drumul tău, era totuna cu a face cunoștință cu el, să-l cunoști însemna să bei cu el și să bei cu el însemna, din nefericire, să plătești tu și pentru el.

— Ar mai fi și-o îmbucătură de pâine cu slănină din ce-a trimis stăpâna, oierule. Cidrul o să lunece mai bine pe gât la vale cu ceva de-ale gurii. Numai să nu mesteci temeinic, baciule, fiindcă am scăpat slămina jos, în drum, când am venit cu ea încoace și s-ar putea să cam scrâșnească în dinți. Dar asta-i murdărie curată și știm cu toții ce e, cum bine ai spus, deși mata, baciule, nu faci nazuri, după câte vedem.

— Nu, deloc — ce-i drept, zise Oak prietenos.

— Nu strânge prea tare din dinți și n-o să simți țărâna. Ăhă, nici n-ai crede câte poți face cu puțină dibăcie!

— Exact așa gândeam și eu, prietene.

— Eh, nepotul e leit bunicu-său! și bunicu-său era tot așa, un om plăcut și fără nazuri, spuse bătrânul.

— Bea, Henry Fray, bea! îl pofti cu mărinimie Jan Coggan (unul care, când era vorba de băutură, susținea cu tărie preceptele saint-simoniene de a împărți tuturor în mod egal), văzând că vasul, trecând din mână în mână, se pregătea să-și încheie rotația, ajungând iarăși la el.

Henry, care tocmai în clipa aceea încetase să se uite în gol, dus pe gânduri, nu spuse nu. Era un bărbat trecut de vârsta mijlocie, cu sprâncenele mult înălțate pe frunte, care declara că lumea e întocmită după o lege nedreaptă, plimbând o privire adânc îndurerată printre ascultători, ca unii care întruchipau lumea la care făcea el referire, așa cum o vedea el în mintea lui. își scria întotdeauna numele „Henery” și stăruia cu îndârjire asupra acestei ortografii, iar dacă vreun învățător în trecere cuteza să-i atragă atenția că al doilea „e” era de prisos și învechit, el îi răspundea răsăpăcat că H-e-n-e-r-y era numele cu care fusese el botezat și la el avea să rămână — și spunea asta pe tonul cuiva pentru care deosebirile de ortografie erau chestiuni în strânsă legătură cu caracterul omului.

Domnul Jan Coggan, care- i trecuse ulcica lui Henery, era un roșcovan cu o față lătareată și cu o strălucire anume în ochi, al cărui nume apăruse în registrele de căsătorie din Weatherbury și din parohiile vecine, fiind socotit cel mai bun bărbat și martorul cel mai de nădejde la nenumăratele căsătorii din ultimii douăzeci de ani; tot el îndeplinea foarte adesea funcția de naș principal la botezurile cu porecle ingenioase și hazlii.

— Hai, Mark Clark, hai! Mai e destul în butoi, zise Jan.

— Da, cu plăcere... asta e singura mea doftorie, răspunse Mark Clark, care, deși cu douăzeci de ani mai tânăr decât Jan Coggan, se învârtea pe aceeași orbită. Aduna glume cu orice prilej, pentru a le slobozi la ocaziile speciale ale petrecerilor populare.

— Hei, Joseph Poorgrass, n-ai băut nici un strop! zise domnul Coggan către unul mai timid, care stătea în spate, vârându-i ulcica sub nas.

— E așa de sfios! oftă Jacob Smallbury. Am auzit că abia de-ai îndrăznit să-ți ridici ochii ca s-o privești în față pe tânăra noastră stăpână; așa e, Joseph?

Toți se uitară la Joseph Poorgrass cu milă și dojană.

— Ba nu... aproape că nu m-am uitat deloc la dânsa, se fandosi Joseph, strângându-se din tot corpul în timp ce vorbea, aparent stânjenit de senzația că ocupă exagerat de mult loc. Iar când am dat cu ochii de dânsa, m-am roșit tot.

— Bietul om, zise Mark Clark.

— E o apucătură ciudată pentru un bărbat, zise și Jan Coggan.

— Da, reluă Joseph Poorgrass, pe care sfiala sa, o meteahnă resimțită atât de dureros, îl umplu cu o ușoară mulțumire de sine acum, când toți îl priveau ca pe un obiect demn de luare-aminte. Am roșit, am roșit și iar am roșit, tot timpul cât a vorbit cu mine.

— Te cred, Joseph Poorgrass, fiindcă te știm cu toții tare rușinos.

— Mare pacoste pentru un bărbat, sărmanul, zise bătrânul. Dar suferi de asta de multă vreme, după câte știm noi, Joseph.

— O, da, de când eram mic. Da... și maică-mea tare o mai pune la inimă. Dar tot degeaba.

— Te-ai dus vreodată în lume ca să încerci să-i dai de cap, Joseph Poorgrass?

— O, da, am încercat printre tot soiul de oameni. M-au dus la bâlciul din Greenhill și la o mare panaramă, unde ciopor de femei călăreau de jur-împrejur, stând în picioare pe cai și îmbrăcate doar în cămășute; dar nu m-am lecuit nici atâtă. După aceea, m-au dat la un comisionar, la Popicăria Femeilor — în spatele prăvăliei Armele Croitorului, din Casterbridge. Era o slujbă grozav de păcătoasă și un loc tare nepotrivit pentru un om cinstit. Trebuia să stau să privesc în față oameni stricați, de dimineată până seara; dar tot degeaba, că nu mi-a trecut deloc după toate acestea. Toți cei din neamul nostru roșim de când ne știm. Mare noroc că nu am fost lovit de soartă cu altceva mai rău.

— Ce-i drept, grăi Jacob Smallbury, concentrându-se să găsească un înțeles mai profund al acestei chestiuni. Zici bine că puteai fi lovit mai rău, dar, chiar și așa cum ești acum, tot e o mare nenorocire pentru tine, Joseph. Fiindcă, pricepi mata, baciule, deși însușirea asta e foarte bună pentru o femeie, vezi, drăcia dracului, este o mare belea pentru el ca bărbat, sărmanul!

— așa e — așa e, încuviință Gabriel, trezit din visare. Da, mare belea pentru un bărbat.

— Da... și pe deasupra mai e și cu totul lipsit de curaj, observă Jan Coggan. O dată, a lucrat până noaptea târziu la Yalbury Bottom și, după ce a băut și el nițel, când să se întoarcă acasă, s-a rătăcit prin pădurea din Yalbury — nu-i așa, jupâne Poorgrass?

— Nu, nu, nu! N-a fost așa! îl dojeni prietenos timidul om, silindu-se să râdă, ca să-și ascundă îngrijorarea.

— ... și, cum vă spuneam, s-a pierdut de-a binelea, continuă domnul Coggan, cu o față impasibilă, ceea ce dădea de înțeles că o poveste adevărată, la fel ca timpul și ca răul, trebuie să curgă fără să țină cont de vrerea omului. Ei, și pe când venea el așa, în toiul nopții, tare înfricoșat și neizbutind să-și mai găsească drumul printre copaci, numai ce strigă deodată: „Om pierdut, om pierdut!” O bufniță dintr-un copac se nimeri să țipe: „Hu-hu-hu!” — știți doar cum fac bufnițele, baciule (Gabriel dădu din cap). Ei, și Joseph al nostru, tremurând tot, îi răspunde: „Joseph Poorgrass din Weatherbury, domnule.”

— Nu, nu! O, asta-i prea de tot! sări bărbatul sfios, preschimbat pe dată într-un om cu un curaj nemaipomenit. N-am spus „domnule” — jur că n-am spus „Joseph Poorgrass din Weatherbury, domnule”... Nu, nu! când e, e — dar eu nu i-aș spune niciodată „domnule” unei păsări, știind prea bine că nici un gentleman adevărat n-ar sta acolo să țipe la ceasul ăla din noapte. „Joseph Poorgrass din Weatherbury”, asta-i tot ce-am spus, ba n-aș fi spus nici atâtă, dacă n-ar fi fost miedul acela din Ziua Sfântului Patron... Deh, mulțumesc lui Dumnezeu că totul s-a sfârșit cum s-a sfârșit.

Cum ceilalți renunțară, tacit, să mai cerceteze care dintre ei avea dreptate, Jan vorbi iarăși, gânditor:

— Și este cel mai fricos om — nu-i așa, Joseph? Desigur, păi, altă dată te-ai rătăcit pe lângă Poarta Nașterii Mielului, nu-i așa, Joseph?

— M-am rătăcit, zise cu tărie Poorgrass, ca și când unele împrejurări, aceasta fiind una dintre ele, erau prea serioase ca să mai iei aminte la sfială.

— Da... și atunci era tot pe la miezul nopții. Poarta nu se deschidea, oricât ar fi încercat el. Așadar, convins că era lucrătura necuratului la mijloc, a ingenuncheat.

— Da, zise Joseph, care începuse să mai prindă curaj de la căldura focului, de la cidru și de la intuiția încărcăturii dramatice a experienței la care se făcea referire. Mi s-a oprit inima-n piept, în clipa aia; dar am ingenuncheat și am spus Tatăl nostru, și apoi Crezu', și apoi Cele Zece Porunci, rugându-mă fierbinte. Poarta, ioc! Nici gând să se deschidă. Atunci i-am dat înainte cu „Frații preaiubiți” și, cu asta, mi-am zis eu, fac patru — adică tot ce știu din cartea de rugăciuni, așa că, dacă nici asta n-o să aibă vreo putere, sunt pierdut. Ei bine, când am ajuns la „Să cântăm

cu toții", m-am ridicat din genunchi și-am găsit poarta deschisă — da, prieteni, poarta era deschisă, ca întotdeauna.

Morala fără ascunzișuri a povestirii îi puse pe toți pe gânduri și, continuând să chibzuiască, fiecare își îndreptă privirile spre cenușar, luminat ca un deșert sub un soare vertical, strângând din ochi până le deveniră niște linii și încrețindu-i la colțuri, pe de-o parte din pricina luminii, iar pe de alta din pricina adâncii filozofii cuprinse în cele auzite.

Gabriel rupse tăcerea:

— Cum o duc oamenii de pe-aici și cum e să muncești pentru stăpâna asta?

Gabriel simți un ușor fior în piept când strecură în discuție, fără ca adunarea să observe, subiectul cel mai tainic al inimii sale.

— Nu știm prea mare lucru despre ea... mai nimic. A apărut pe-aci acum câteva zile. Unchiul ei s-a simțit rău și a fost chemat un doctor care văzuse multe la viața lui, dar nici el, cu priceperea lui, n-a putut să-l scape. Acum, după câte văd, aş zice că ea o să păstreze ferma.

— Cam așa s-ar zice, la fel cred și eu, zise Jan Coggan. Da, e o familie pe cinste. Eu mai degrabă muncesc la ei, decât la alții străini. Unchiul a fost un om foarte drept. L-ai cunoscut, baciule? Era holtei...

— Niciodată.

— Aveam obiceiul să merg pe la ferma lui, pe vremea când o pețeam pe Charlotte, prima mea nevastă, care lucra ca lăptăreasă acolo. Ei, era un om cu inimă largă, fermierul Everdene, iar mie, ca unui tânăr de treabă ce eram, îmi îngăduia să vin s-o văd și să beau câtă bere aş fi vrut, dar nu să iau cu mine — firește, în afară de ce vâram în burduful personal, pricepeți?

— Da, da, Jan Coggan, e limpede!

— Și, vedeți dumneavoastră, era o bere tare bună, iar eu mă străduiam cât puteam să-i arăt că-i prețuiesc bunătatea, adică nu voiam să fiu atât de lipsit de bună creștere, încât să beau doar un degetar și să-l jignesc astfel pe om în generozitatea sa.

— Ai dreptate, jupâne Coggan, nu se făcea! Întări Mark Clark.

— Ei, d-aia îmi luasem obiceiul să mă îndop cu pește sărat înainte de a pleca și, când ajungeam, eram ars de sete ca un coș de var nestins, ars până-n măduva oaselor și atunci, tii, cum mai luneca berea pe gât în jos — luneca atât de ușor! Ce vremuri fericite! Ca-n rai! Hei, ce mai beții trăgeam la ferma aceea! Mai ții minte, Jacob? Veneai și tu cu mine, câteodată...

— Mai țin minte, cum să nu, zise Jacob. Și atunci, la Capul de Berbec, în Lunea albă, și ăla a fost un chef pe cinste.

— A fost. Dar dacă e să vorbim de chefuri mai nobile, dintr-alea de nu te-au făcut mai neom decât erai mai înainte să-ncepi să bei — n-a fost nici unul ca acelea din bucătăria fermierului Everdene. N-aveai voie nici o înjurătură — nu, nici una mică, nici măcar când petrecerea era în toi și toți erau chiori; cu toate că o pârdalnică vorbuliță de dulce, scăpată p-ici, pe colea, în ocazii dintr-astea de veselie, ți-aduce o mare ușurare în suflet.

— Adevărat, zise bătrânul. Nu zice nimeni să înjuri la tot pasul, că n-ar mai avea rost, dar, în viață, e musai să mai slobozi și-o vorbă necurată.

— Numai că Charlotte a mea, reluă Coggan, n-ar fi îngăduit nici un cuvânt de soiul ăsta, nici o vorbuliță în doi peri, cât de mică... Da, biata Charlotte — mă întreb dacă a avut norocul să ajungă în rai, când a murit. Căci, cum norocul a ocolit-o mai mereu, poate că până la urmă tot în jos s-a dus, sărmana.

— I-a cunoscut vreunul dintre voi pe mama și pe tatăl domnișoarei Everdene? Întrebă baciul, văzând că nu era lesne să păstreze discuția pe făgașul dorit.

— Eu i-am cunoscut puțin, zise Jacob Smallbury. Erau orășeni, nu locuiau aici. Au murit demult. Taică, ia zi, cum erau tatăl și mama stăpânei?

— Ei, făcu slădarul, el nu era cine știe ce, dar ea era o cadră de femeie. Era tare îndrăgostit de ea, de când n-o luase încă de nevastă.

— Se zice c-o săruta și-o săruta... pân-o albea, observă Coggan.

— După câte am auzit, chiar și după ce-a luat-o de nevastă, el tot se mai mândrea cu ea, zise slădarul.

— Da, adăugă Coggan. O iubea într-atât, încât obișnuia să aprindă lumânarea de trei ori pe noapte, ca să se uite la ea.

— Dragoste nemărginită — să nu-ți vină să crezi că există așa ceva pe lumea asta, șopti Joseph Poorgrass, care, de obicei, vorbea la modul general când dădea glas reflexiilor sale morale.

— De bună seamă, zise Gabriel.

— De asta nu încapе îndoială — eu i-am cunoscut bine și pe el, și pe ea — Levi Everdene — așa îl chema pe el, da. Eu îi mai spuneam câteodată „omule”, când mă lua gura pe dinainte, deși nu se cădea, căci era dintr-un neam mai de soi — era croitor, lucra numai pentru gentlemen și învârtea banii cu lopata. și, de vreo două sau de trei ori, a ajuns un falit faimos.

— Eu am crezut că era un om de rând! se miră Joseph.

— Oh, nu, nu! Nici nu mai știa numărul grămezilor sale de bani; avea cu sutele, numai în aur și argint.

Cum slădarul respira greu, Coggan, după ce urmărise, dus pe gânduri, un tăciune căzut în cenușă, continuă povestea, rotindu-și ochii în felul lui.

— Ei bine, n-o să vă vină să credeți, dar omul acesta — tatăl domnișoarei Everdene a noastră

— a devenit, după o vreme, unul dintre cei mai nestatornici bărbați însurați care s-au pomenit. Să fim înțeleși, el nu voia să fie nestatornic, dar nu se putea abține. Bietul om își dorea să fie credincios și cinstit față de nevastă-sa, dar inima îi aluneca ba încolo, ba încoace, orice ar fi făcut el. Mi-a vorbit odată despre asta, tare nefericit: „Coggan, mi-a zis, n-aș putea să-mi doresc vreo femeie mai frumoasă decât a mea; dar, știind că e a mea cu acte în regulă, nevastă după lege, nu pot, orice-aș face, să-mi împiedic păătoasa asta de inimă să umble haihui.” Dar eu știu că, în cele din urmă, s-a lecuit de nărav, punând-o pe nevastă-sa să-și scoată verigheta și spunându-i pe numele de fată, când stăteau împreună după ce închideau prăvălia, și astfel încerca să-și închipuie că ea era doar logodnica lui, și nu măritată cu el. Iar, de îndată ce izbutea să creadă că într-adevăr păcătuiește și că încalcă a șaptea poruncă, nevasta îi plăcea la fel ca-ntotdeauna și amândoi erau, iarăși, întruchiparea dragostei împărțite.

— Ei, deși leacul ăsta nu era deloc creștinesc, murmură Joseph Poorgrass, tot ar trebui să simțim o mare bucurie, fiindcă printr-un noroc al sorții a fost așa, și nu mai rău. Căci, înțelegeți voi, ar fi putut s-o apuce pe calea cea rea și să-și întoarcă definitiv ochii către cele nelegiuite — da, către spurcăciuni — cum s-ar spune.

— Vedeți, zise Billy Smallbury, omul voia să facă bine, fără îndoială, dar inima îi îngâna altceva la ureche.

— S-a tămăduit atât de bine încât, în ultimii săi ani, ajunsese chiar evlavios, nu-i așa, Jan? zise Joseph Poorgrass. S-a confirmat a doua oară, luând-o mai serios, și a început să spună „Amin” aproape la fel de tare ca paracliserul și să-i placă să copieze versete de mântuire de pe pietrele de mormânt. De asemenea, luase obiceiul să țină el tîpsia de colectă când se zice „Să lumineze și lumina voastră” și să se facă nașul sărmanilor copii din flori; și mai avea la el pe masă o cutie de misionari, ca să-i prindă pe cei care nu știau de ea, când îl căutau; dar le și trăgea palme băieților de la casa de copii, dacă râdeau în biserică, până când abia mai puteau să stea în picioare, și mai făcea și alte fapte dintr-acestea cucernice, pe măsura sfințeniei spre care simțea înclinație.

— La vremea aceea, nu se mai gîndea decât la fapte mari, adăugă Billy Smallbury. într-o zi, pastorul Thirdly s-a întâlnit cu el și i-a spus: „Bună dimineața, domnule Everdene; e o zi frumoasă.” „Amin”, i-a răspuns Everdene, ca dus pe altă lume, fiindcă ori de câte ori vedea un pastor, nu se gîndea decât la religie. Da, era un creștin adevărat.

— Fiica lor nu era deloc o copilă drăguță pe atunci, zise Henery Fray. Nici prin gînd nu ți-ar fi dat că avea să ajungă atât de frumoasă când o să crească mare.

— Rămâne să sperăm că și firea îi este la fel de frumoasă ca înfățișarea.

— Ei, da... dar vechilul o să aibă de furcă din pricina asta și a noastră. Ăhă! făcu Henery, uitându-se în cenușar și zâmbind larg, cu subînțeles și în zeflema.

— Ciudat creștin, precum capul diavolului sub gluga călugărului, cum spune zicala, își dădu cu părerea Mark Clark.

— așa e, zise Henery, sugerînd că și gluma trebuie să înceteze la un moment dat. între noi fie vorba, ca de la bărbat la bărbat, eu cred că omul nostru ar fi mințit duminica la fel de senin ca în zilele de lucru — ascultă-mă pe mine.

— Doamne, ce poți să spui! zise Gabriel.

— Foarte adevărat, zise bărbatul cu firea posacă, plimbându-și ochii peste cei din jur și slobozind, nepotrivit, un hohot de râs care venea parcă dintr-o mai pătrunzătoare apreciere a necazurilor vieții decât aceea de care sunt în stare oamenii obișnuiți. Da, continuă el, sunt oameni de-un fel și oameni de un alt fel, însă omul nostru — Doamne sfinte! Gabriel socoti nimerit să schimbe subiectul.

— Înseamnă că ești foarte bătrân, slădarule, dacă ai feciori atât de în vârstă, începu el.

— Taica e atât de bătrân, încât nici nu-și mai aduce aminte câți ani are — poți să-ți aduci aminte, taică? se vârî în discuție Jacob. Unde mai pui că, în ultimul timp, s-a mai și cocârjat rău, continuă Jacob și cercetă din ochi spinarea tatălui său, cu puțin mai adusă decât a lui. Chiar că se poate zice că tatăl ăsta al meu s-a răscocârjat.

— Oamenii cocârjați trăiesc mai mult, zise cu acreală slădarul, gata de arțag.

— Baciul ar dori să-ți afle povestea vieții, taică — nu-i așa, baciule?

— Da, da, aș vrea, zise Gabriel cu însuflețirea cuiva care și-ar fi dorit de luni întregi s-o audă. Cam ce vârstă să ai mata, slădare?

Slădarul își dresă ostentativ vocea și, pironindu-și privirea în punctul cel mai îndepărtat al cenușarului, zise, cu glas grav, foarte potrivit atunci când însemnătatea lucrurilor care urmează a fi spuse este limpede resimțită de toată lumea, astfel încât orice patos este îngăduit în exprimarea lor: — Deh, nu-mi aduc aminte în ce an m-am născut, dar cred că aș putea să adun anii petrecuți prin locurile pe unde am trăit și, în felul acesta, să-mi socotesc vârsta. Am stat la Longpuddle de Sus, dincolo (și arată cu capul spre miazănoapte), până am făcut unsprezece ani. Am stat șapte la Kingsbere (arătând cu capul spre răsărit), unde am început să fac malț. De acolo m-am dus la Norcombe, unde am rămas ca să fac malț timp de douăzeci și doi de ani, și douăzeci și doi de ani am săpat și am adunat napi. Ei, am cunoscut bătrânul Norcombe cu mulți ani înaintea dumatăle, jupâne Oak (Oak zâmbi, crezându-l pe cuvânt). Apoi, am mai făcut malț patru ani la Durnover și patru ani am săpat napi; și am stat de paisprezece ori câte unsprezece luni la Millpond St. Jude's (făcu semn din cap către nord-nord-vest), că bătrânul Twills nu voia să mă tocmească pe mai mult de unsprezece luni o dată, ca să nu rămân pe spezele parohiei, dacă s-ar fi întâmplat să mă schilodesc și să nu mai pot munci. Apoi, am stat trei ani la Mellstock, iar de Întâmpinarea Domnului se împlinesc treizeci și unu de ani de când am venit aici. cât fac în total?

— O sută șaptesprezece, răsă pe înfundate un alt bătrân, mai priceput să calculeze în minte, decât să participe la conversație, care până atunci stătuse neobservat într-un colț.

— Bun, atunci, asta-i vârsta mea! declară slădarul, plin de importanță.

— O, nu, taică! răspunse Jacob. Săpai la napi vara și făceai malț iarna, în același an — nu număra fiecare jumătate de an.

— Hai, lasă-mă! Ce, vara n-am trăit? — te întreb. Mai rămâne să spuneți că n-am nici o vârstă despre care să merite să vorbim.

— Ei, asta sigur n-o să spunem, zise Gabriel pe nerăsuflăte.

— Ești tare bătrân, slădare, confirmă Jan Coggan, tot pe nerăsuflăte. O știm cu toții. De bună seamă că, ai foarte multă sevă în vine, dacă ai trăit atât de mult. Nu-i așa, prieteni?

— Adevărat, adevărat — de bună seamă, slădare, ești grozav! zise adunarea într-un glas. Slădarul, acumă împăcat, împinse mărinimia până într-acolo încât, cu de la sine putere, mai scăzu puțințel din virtutea sa de a fi trăit atât de mult, menționând că ulcica din care beau ei era cu trei ani mai bătrână decât el.

În timp ce toți cercetau ulcica, se văzu fluierul ieșind din buzunarul hainei lui Gabriel Oak și atunci Henery Fray exclamă:

— Acum te știu, baciule! Te-am văzut suflând în fluier la Casterbridge, nu-i așa?

— așa e, zise Gabriel, roșind puțin. Eram la mare ananghie, prieteni, și m-am văzut silit să cânt. N-am fost dintotdeauna atât de sărac ca acum.

— Nu-i nimic, omule dragă! zise Mark Clark. Nu le pune la inimă, baciule, că o să vină și vremea ta. Dar ți-am mulțumi pentru un cântecel, dacă n-oi fi prea obosit.

— De la Crăciun n-am mai auzit nici tobă, nici trompetă, zise și Jan Coggan. Hai, fă-ne o cântare, jupâne Oak!

— S-a făcut, se învoi Gabriel, scoțându-și fluierul și asamblându-l. E un biet instrument, prieteni, dar o să vă cânt bucuros, cât pot eu de bine.

Cu acestea, Oak porni să cânte Jockey la târg și repetă vioaia melodie de trei ori la rând, iar a treia oară accentuă notele printr-un joc de scenă însuflețit, cu scurte plecaciuni și bătând ușurel cu piciorul în pământ, ca să țină ritmul.

— Le zice foarte bine din fluier — ce-i al lui e-al lui, zise un tânăr însurățel, care, nedeosebindu-se prin nici o însușire mai acătării, era cunoscut ca „bărbatul lu' Susan Tall". și adăugă: Ce mi-ar plăcea să cânt și eu la fel de frumos din fluier ca el!

— E priceput și e într-adevăr foarte bine pentru noi să avem un asemenea oier, murmură Joseph Poorgrass, trăgându-și cuvintele. Ar trebui să fim plini de recunoștință că știe cântece din astea vesele, și nu din alea fără cap și coadă; căci lui Dumnezeu i-ar fi fost la fel de ușor să-l facă pe oier, în loc de cum este el acum, un om fără minte și de joasă speță — un om al viciilor, ca să zicem așa. Da, de dragul nevestelor și al fetelor noastre, ar trebui să fim cu adevărat recunoscători Cerului.

— așa e, așa e — cu adevărat recunoscători! se repezi să spună Mark Clark, ca încheiere, fără să considere că ar avea vreo importanță faptul că nu auzise decât un cuvânt din cele trei spuse de Joseph.

— Da, reluă Joseph, care începea să se simtă ca un personaj din Biblie: căci răului îi priește în zilele noastre, până acolo încât poți să te înșeli asupra omului cu obrazul cel mai îngrijit, îmbrăcat în cele mai albe straie, la fel de lesne ca asupra celui mai zdrențăros dintre cerșetorii de la barieră, dacă pot să zic așa.

— Da, acum îmi amintesc bine fața matale, baciule, reluă Henery Fray, măsurându-l pe Gabriel cu ochi încetoșați, în timp ce acesta își începea al doilea cântec. Da — acuma, când te văd suflând în fluier, îmi dau seama că tu ești același om pe care l-am văzut cântând la Casterbridge, căci aveai gura zgârcită și ochii ieșiți din orbite, ca unul strâns de gât — tot ca acuma.

— Ce păcat că nu poți cânta la fluier fără să semeni cu o sperietoare de ciori, observă Mark Clark, studiind încă o dată cu atenție chipul lui Gabriel, care se scâlâmbăia acum în ritmul corului din Dame Durden, cu neomenestile strâmbături pe care le cere cântatul la fluier.

Erau și Moli, și Bet, și Doll, și Kate, și Dorothy harlava.

— Nădăjduiesc că nu te superi pe lipsa de bună creștere a tânărului ăstuia, când vorbește despre fața dumitale... îi șopti Joseph lui Gabriel.

— Nicidecum, răspunse Oak.

— ... fiindcă, de felul dumitale, ești un bărbat chipeș, baciule, continuă Joseph Poorgrass, cu o politețe cuceritoare.

— Da, așa ești, baciule, aprobă adunarea.

— Vă mulțumesc foarte mult, răspunse Oak, cu modestia pe care o cere buna cuviință, gândindu-se totodată că n-o s-o lase niciodată pe Bathsheba să-l vadă cântând din fluier — vădind în hotărârea aceasta o înțelepciune egală cu aceea pe care se povestește că ar fi avut-o agera descoperitoare a fluierului, divina Minerva însăși.

— He-hei, când eu și nevastă-mea am făcut nunta, la biserica din Norcombe, zise bătrânul slădar, nemulțumit că se văzu scos din discuție, ne-au spus că eram cea mai frumoasă pereche din ținut — toată lumea zicea așa.

— Să fiu al naibii dacă acuma te-ai schimbat vreun pic, slădare! răsună o voce, cu acea fermitate naturală când se rostesc adevăruri de netăgăduit. Vocea era a bătrânului care stătea

mai în spate, ale cărui replici batjocoritoare și răutăcioase abia de erau îmblânzite de chicotitul cu care, din când în când, contribuia la râsul general.

— O, nu, nu! zise Gabriel.

— Nu mai cânta, baciule, zise bărbatul lu' Susan Tall, tânărul însurat care vorbise și mai înainte. Eu trebuie să o iau din loc, dar, când aud un cântec, rămân ca prins în laț. și așa, când mă gândesc, după ce plec, că tot mai e muzică, dar eu nu mai sunt acolo, mi se sfâșie sufletul.

— Păi și de ce te grăbești, Laban? întrebă Coggan. Aveai obiceiul să rămâi până la sfârșitul sfârșitului.

— Ei, vedeți dumneavoastră, eu m-am însurat de curând și acuma numai la nevastă îmi e gândul, așa că, înțelegeți... Tânărul se opri, încurcându-se în vorbe.

— La domni noi, moravuri noi, după cum e zicala, bănuiesc, comentă Coggan.

— Da, cred și eu — ha, ha! răspunse bărbatul lui Susan Tall, pe un ton care voia să arate că de obicei știe de glumă și nu e supărăcios. Apoi, tânărul le spuse noapte bună și îi părăsi.

După el, plecă și Henery Fray. Apoi Gabriel se ridică și ieși, împreună cu Jan Coggan, care-i oferise găzduire. La puțin timp după aceea, când cei rămași se ridicaseră și erau pe picior de plecare, Fray se întoarse în mare grabă. Fluturând amenințător degetele, aruncă o privire care mustea de vești noi și care se opri, din întâmplare, pe chipul lui Joseph Poorgrass.

— Ce s-a întâmplat, ce s-a întâmplat, Henery? făcu Joseph, trăgându-se brusc înapoi.

— Ce furtună plutește în aer, Henery? întrebă Jacob și Mark Clark.

— Vechilul Pennyways — vechilul Pennyways — am zis eu, da, am zis eu!

— Ce — a fost prins furând ceva?

— Da, furând! Umblă vorba că, după ce domnișoara Everdene s-a dus acasă, a ieșit din nou pe afară, ca să vadă dacă totul e în ordine, cum face ea de obicei, și, venind așa, l-a găsit pe vechilul Pennyways coborând pe furiș scara grânarului, cu o jumătate de baniță de orz. S-a repezit la el ca o pisică — nu s-a mai pomenit așa o fetișcană băiețoasă — se înțelege, ce vă spun rămâne între noi, bine?

— Se înțelege, Henery, se înțelege.

— S-a repezit la el și, ca s-o scurtez, el a mărturisit că a luat, una peste alta, cinci saci, după ce ea i-a făgăduit că n-o să-l pedepsească. Ei, și el și-a dat arama pe față, iar întrebarea mea este cine o să fie acum vechil.

Întrebarea aceasta era atât de gravă, încât Henery se simți silit să mai tragă, de vreo câteva ori, o dușcă din ulcica mare, până când ajunse să-i vadă bine fundul. Înainte s-o pună la loc pe masă, în slădărie dădu buzna tânărul bărbat al lui Susan Tall, și mai grăbit încă.

— Ați auzit ce se vorbește în toată parohia?

— Despre vechilul Pennyways?

— Pe lângă asta.

— Nu, n-am auzit nimic! răspunseră ei, uitându-se ținută în pieptul lui Laban Tall, ca și cum ar fi vrut să-i prindă cuvintele mai înainte de a-i ieși din gât.

— Ce noapte, numai grozăvii! bâigui Joseph Poorgrass, scuturând din mâini. Mi-a țiuit urechea stângă, semn c-o să aud ceva tare de rău, ca de un omor, și am mai văzut și o coțofană singură singurică.

— Fanny Robin — cea mai tânără slujnică a domnișoarei Everdene — nu e de găsit. De două ceasuri vor să încuie poarta, dar ea tot nu s-a întors. și nu știu ce să facă, dacă să se culce sau nu, de teamă să n-o lase pe afară. Nu și-ar fi făcut atâtea griji, dacă n-ar fi băgat de seamă că de vreo câteva zile era foarte abătută, iar Maryann a crezut că or fi început oamenii legii s-o ancheteze pentru vreo crimă pe biata fată.

— O — și-a dat foc, și-a dat foc! ieși de pe buzele uscate ale lui Joseph Poorgrass.

— Nu — s-a înecat! zise Tall.

— S-a tăiat cu briciul lui taică-său! sugeră Billy Smallbury, cu un viu simț al detaliilor.

— Acuma, domnișoara Everdene ar vrea să stea de vorbă cu vreo câțiva dintre noi, înainte să mergem la culcare. Mai întâi, necazul cu vechilul, acum și povestea asta cu fata, conia aproape că și-a ieșit din minți.

Porniră grăbiți pe drumul către fermă, mai puțin bătrânul slădar, pe care nici veștile, nici focul, nici ploaia, nici trăsnetul nu-l puteau scoate din bârlogul lui. De aceea, pe când pașii celorlalți se pierdeau în noapte, el se așază din nou ca să privească mai departe în vatră, cu ochii lui roșii și împăienjeniți.

De la fereastra dormitorului, deasupra capetelor lor, capul și umerii Bathshebei, înveșmântată într-un alb misterios, abia se deslușeau, topindu-se în văzduh.

— Se află printre voi oameni de-ai mei? întrebă ea nerăbdătoare.

— Da, conia. Suntem mai mulți, răspunse bărbatul lui Susan Tall.

— Măine dimineață vreau ca vreo doi sau trei dintre voi să întrebe prin satele din jur dacă a văzut cineva o fată care să semene cu Fanny Robin. Faceți-o în liniște: încă nu există motive de îngrijorare. Se pare că a plecat în timp ce noi eram la foc.

— Vă cer iertare, conia, dar nu cumva îi făcea curte vreun tânăr de prin vecini?

— Eu, una, nu știu, zise Bathsheba.

— N-am auzit nimic de așa ceva, conia, grăiră alți doi-trei.

— Ar fi și greu să fie așa, reluă Bathsheba. Fiindcă un iubit de-al ei ar fi trebuit să vină în casă, dacă ar fi fost un flăcău cinstit. Cel mai de neînțeles lucru în lipsa asta a ei — de fapt, singurul care mă îngrijorează serios — este că Maryann a văzut-o ieșind din casă îmbrăcată doar cu rochia ei de lucru — nici măcar cu o bonetă pe cap.

— Și vrei să spunei, conică, iertați-mi cuvintele, că o fată nu s-ar duce la o întâlnire cu iubitul ei fără să se gătească, zise Jacob, care revedea cu ochii minții întâmplări trăite de el în trecut. Asta e adevărat, nu s-ar duce, conică.

— Avea, mi se pare, o boccea, deși n-am văzut prea bine ce era, zise o voce feminină de la o altă fereastră, care părea să fie a lui Maryann. Dar n-avea nici un iubit prin împrejurimi. Al ei locuiește la Casterbridge și cred că e soldat.

— Știi cum îl cheamă? o întreabă Bathsheba.

— Nu, conică — Fanny nu vorbea deloc despre el.

— Poate că așa putea să-l aflu eu, dacă m-aș duce la cazarma din Casterbridge, zise William Smallbury.

— Minunat! Dacă fata nu se întoarce până mâine, te rog să te duci până acolo, să încerci să afli cine este acel om și să stai de vorbă cu el. Mă simt mai responsabilă așa, decât dacă ar fi avut vreun prieten sau vreo rudă în viață. Nădăduiesc că n-a dat de vreun necaz din pricina vreunuia dintr-aceia... și mai e și povestea aceea de toată rușinea cu vechilul — dar nu pot să vorbesc despre el acum.

Bathsheba avea atâtea motive de tulburare, încât părea că nu socotește că merită să zăbovească asupra vreunuia anume.

— Așadar, faceți cum v-am spus, zise ea în încheiere și închise fereastra.

— S-a 'nțeles, conică, așa facem, răspunseră oamenii și plecară.

În noaptea aceea, acasă la Coggan, Gabriel Oak urmărea, pe sub pleoapele închise, cum i se perindau, una după alta, imaginile închipuirii sale, ca un râu ce curge năvalnic pe sub gheață, întotdeauna noaptea i se întâmpla ca Bathsheba să îi apară în minte mai vie ca oricând și, de-a lungul leneșelor ore de întuneric, îi privea cu drag portretul. Rareori plăcerile imaginației compensează chinul insomniilor, dar cu Oak așa se petrecură lucrurile în noaptea aceea, căci încântarea stârnită de simplul fapt că o vedea îi ștergea pe moment percepția uriașei deosebiri dintre a vedea și a avea.

De asemenea, își mai făcu planuri și despre cum să-și aducă puținele sale ustensile și cărți de la Norcombe. Biblioteca lui cuprindea: Cel mai bun prieten al tânărului bărbat, Ghidul de nădejde al veterinarului, Chirurgicalul veterinar, Paradisul pierdut, Călătoria pelerinului, Robinson Crusoe, Dicționarul lui Ash și Aritmetica lui Walkingame; deși nu erau prea multe la număr, din ele dobândise, studiindu-le sârguincios, cunoștințe mai temeinice decât își însușiseră mulți alți oameni cu posibilități dintr-o sută de stâneni de rafturi ticsite cu cărți.

IX.

FERMA. UN VIZITATOR. FRÂNTURI DE CONFIDENȚE

La lumina zilei, locuința noii stăpâne pe care și-o găsisese Oak, Bathsheba Everdene, se înfățișa ca o străveche clădire din faza timpurie a Renașterii clasice, în privința arhitecturii, și de o mărime care-ți spunea, de la prima privire, că, așa cum se întâmplă adeseori, odinioară fusese conacul unui mic domeniu înconjurător, în prezent însă nemaifiind o proprietate distinctă, ci contopită, alături de mai multe astfel de modeste moșii, în vastul teritoriu al unui latifundiar care nu locuia acolo.

Pilaștri canelați, ciopliți în piatră dură, îi împodobeau fațada, iar pe acoperiș hornurile, închise cu panee sau făcute din coloane, ca și unele frontoane acoperite cu boltă, pe care se vedeau rozete și alte ornamente asemănătoare, mai păstrau urmele originii lor gotice. Pernuțe de mușchi moale și cafeniu, ca de catifea uzată, apăruseră pe ardeziile acoperișului, iar smocuri de urechelniță răsăriseră din streșinile clădirilor scunde din jurul conacului. O alee cu pietriș, de la ușă până la drumul din fața casei, prinsese, de asemenea, mușchi pe margini — acesta de aici de un verde argintiu —, astfel încât pietrișul de culoarea alunei nu se mai vedea decât la mijlocul aleii, pe o lățime de un picior sau două. Acest detaliu și aerul general adormit al întregii case privite de aici, laolaltă cu însuflețirea și starea total diferită a fațadei opuse, te făceau să-ți închipui că, o dată cu adaptarea clădirii la cerințele unei ferme, principiul vital al casei se răsucise înlăuntrul trupului său, ca să privească în partea cealaltă. Răsuciri de acest gen, stranii

deformări, groaznice paralizii se văd adesea la clădirile proiectate, inițial, numai pentru plăcere, dar cărora li se schimbă destinația — fie individual, fie în grup, precum cele aflate pe o stradă sau într-un întreg oraș —, din dorința de a le face profitabile.

În dimineața aceea, voci pline de însuflețire se auzeau din camerele de la etaj, unde se ajungea pe o scară principală din stejar masiv, care avea niște balustri solizi ca picioarele de pat, spiralați și fasonați după moda bizară a secolului lor, o balustradă la fel de rezistentă precum creasta unui parapet și trepte care se învârteau în jurul unei axe, ca pentru o persoană care ar fi încercat să privească peste umăr. Urcând la etaj, descopereai că podelele aveau o suprafață foarte neregulată, ridicându-se în dâmburi și coborându-se în văi și, în momentul acela lipsind covoarele, vedeai că dușumelele erau mâncate de nenumărate carii. Fiecare fereastră răspundea printr-un zăngănit fiecărei uși care se închidea sau se deschidea, un zgâlțâit însoțea fiecare mișcare mai grăbită, iar un scârțâit întovărășea pretutindeni, ca o stafie, pașii celui ce umbla prin casă.

În odaia de unde se auzeau glasuri puteau fi văzute Bathsheba și servitoarea sa Liddy Smallbury, stând pe podea și făcând ordine într-un vâlmășag de hârtii, cărți, sticle și vechituri, împrăștiate peste tot — rămășițe din ce strânsese în gospodăria sa răposatul locatar. Liddy,

strănepoata bătrânului slădar, avea cam aceeași vârstă ca Bathsheba și chipul caracteristic al veselei englezoaice tinere de la țară. Frumusețea trăsăturilor, care lăsau de dorit în ceea ce privește forma, se vedea pe deplin în colorația desăvârșită, care, la vremea de iarnă de afară, însemna un trandafiriu pastelat întins pe o suprafață de o mare rotunjime, așa cum întâlnim în tablourile unui Terburg sau ale unui Gerard Douw și, tot ca în portretele acestor mari colorști, era vorba despre o față care ascundea foarte bine granița dintre drăgălaș și perfect. deși robustă din fire, Liddy era mai puțin îndrăzneță decât Bathsheba și, din când în când, dădea dovadă de o oarecare râvnă, alcătuită din sentimente pe jumătate sincere, pe jumătate politicoase, cărora li se adăuga conștiința îndatoririlor ei.

Printr-o ușă întredeschisă, zgomotul făcut de o perie de frecat te conducea până la Maryann Money, femeie cu ziua, care în loc de chip avea un disc rotund, încrețit nu atât de vârstă, cât de faptul că se holba îndelung, ca uluită, la obiectele aflate în depărtare. când te gândeai la ea, te înseninai; când vorbeai despre ea, îți venea în minte un măr de Normandia posmăgit.

— Oprește-te puțin din frecat! îi strigă Bathsheba prin ușă. Aud ceva. Maryann ridică peria.

Se auzea clar tropotul unui cal, apropiindu-se de casă din față. Tropotul încetini, intră pe poartă și, ceea ce era și mai ciudat, veni pe aleea năpădită de mușchi până la ușă, în care se auzi bătând un capăt de cravașă sau de baston.

— Ce neobrăzare, zise Liddy cu voce joasă. Să vii așa călare pe alee! De ce nu s-a oprit la poartă? Doamne sfinte! E un gentleman! îi văd vârful pălăriei!

— Taci din gură! spuse Bathsheba.

Din acest moment, îngrijorarea lui Liddy se manifestă prin expresia feței, și nu prin cuvinte.

— De ce nu se duce doamna Coggan la ușă? Continuă Bathsheba. Tac-tac-tac! răsună și mai hotărât în ușa de stejar de la intrare.

— Maryann, du-te tu! zise Bathsheba, fremătând sub năvala unei puzderii de presupuneri romantice.

— O, conită — uitați-vă ce murdară sunt!

La un asemenea argument n-aveai ce comenta, dacă aruncai o privire spre Maryann.

— Liddy — trebuie să te duci! zise Bathsheba.

Liddy își ridică mâinile și brațele, pline de praf, din grămada de vechituri pe care le sortau și se uită rugătoare la stăpâna sa.

— așa — uite că se duce doamna Coggan! zise Bathsheba și, de ușurare, oftă prelung, după ce un minut sau două își oprise răsuflarea.

Ușa se deschise și o voce gravă întrebă:

— Domnișoara Everdene este acasă?

— Să văd, domnule, răspunse doamna Coggan și, peste o clipă, se iveau în pragul odăii.

— Doamne, n-ai pic de liniște pe lumea asta! începu doamna Coggan (o doamnă cu un aer crăpând de sănătate, care avea câte un alt ton al vocii pentru fiecare categorie de observații,

după emoțiile care i le stârneau, care putea să frământa aluatul de gogoși sau să învârtască un pământ cu precizia matematicii pure și care, în acest moment, avea mâinile pline de zdrențe de aluat și brațele tapetate cu făină). Nu pot să spun că nu-mi văd capul de treburi, domnișoară, când am de făcut o budincă, dar tocmai atunci se întâmplă ori să mă mănânce nasul și nu rezist fără să mă scarpin, ori să bată cineva la ușă. Acum a venit domnul Boldwood și vrea să vă vadă, domnișoară Everdene.

Întrucât o rochie face parte din înfățișarea femeii și orice neregulă a celei dintâi are aceeași însemnătate ca o malformație sau ca o rană a celeilalte, Bathsheba zise fără să stea pe gânduri:

— Nu pot să-l primesc în halul ăsta. Ce să fac? „Nu-i acasă” nu se prea înrădăcinase prin fermele de la Weatherbury, așa că Liddy propuse:

— Spuneți că sunteți îngrozitor de plină de praf și că nu puteți să coborâți.

— Ce să spun — sună foarte bine, zise doamna Coggan cu reproș.

— Spune că nu pot să-l primesc — e de ajuns.

Doamna Coggan coborî scara și repetă răspunsul după cum i se poruncise, adăugând, totuși, pe răspunderea ei:

— Domnișoara șterge sticlele de praf, domnule, și arată ca o sperietoare — asta-i pricina.

— A, prea bine, zise vocea gravă cu nepăsare. Nu voiam decât s-o întreb dacă s-a mai aflat ceva despre Fanny Robin.

— Nimic, domnule — dar s-ar putea să aflăm în noaptea asta. William Smallbury a plecat la Casterbridge, unde se bănuiește că ar locui iubitul fetei, iar ceilalți oameni sunt duși să întrebe prin împrejurimi.

Tropotul calului se auzi, apoi, din nou și se îndepărtă — iar ușa se închise.

— Cine este domnul Boldwood? întrebă Bathsheba.

— Un gentleman fermier de la Mica Weatherbury.

— Însurat?

— Nu, domnișoară.

— Câți ani are?

— Vreo patruzeci, să zic — foarte chipeș — cam încruntat la față — și bogat.

— Ce necaz și cu praful ăsta! Veșnic sunt într-un hal fără de hal, se plânse Bathsheba. De ce o fi întrebat de Fanny?

— O, pentru că, pe vremea când era copilă și nu avea pe nimeni care să-i poarte de grijă, a luat-o el, a trimis-o la școală și i-a găsit o slujbă aici, la unchiul dumneavoastră. Din punctul ăsta de vedere, este un om tare cumsecade, dar, Doamne, ce să-i faci!

— Ce-i?

— Nu s-a mai pomenit vreun alt bărbat care să dea mai puțină nădejde unei femei, decât el! I-au făcut curte vreo șase sau șapte — toate fetele de neam sau de rand, pe-o rază de câteva mile, și-au încercat norocul cu el. Jane Perkins a lucrat la el două luni ca o sclavă și cele două domnișoare Taylor și-au pierdut un an pe lângă el, iar pe fata fermierului Ives a costat-o nopți întregi de lacrimi și douăzeci de lire cheltuite pe haine noi, dar, Doamne sfinte! — putea la fel de bine să-și arunce banii pe fereastră.

În clipa aceea, un băiețel urcă și își vârî capul pe ușă. Era unul dintre copiii familiei Coggan, care, împreună cu cei ai familiei Smallbury, erau la fel de obișnuiți prin casele din ținut ca și denumirea de Avon și Derwent printre râurile engleze. Băiatul avea întotdeauna de arătat vreun dinte gata să cadă sau vreo tăietură la deget unor anumiți prieteni, lucru pe care îl făcea cu aerul că buba respectivă îl ridica deasupra turmei muritorilor de rând, care nu știau ce e durerea — la care spectatorii, dând cu ochii de ea, trebuia să spună: „Bietul copil”, pe un ton amestecat, ceva între bravo și milă.

— Am un penny! zise domnișorul Coggan, cântând cuvintele.

— Ei, dar cine ți l-a dat, Teddy? întrebă Liddy.

— Domnul Bold-wood! Mi l-a dat fiindcă i-am deschis poarta.

— Și ce a spus?

— A spus: „Unde te duci, micuțul meu?” și eu i-am răspuns: „La domnișoara Everdene, dacă nu-i cu supărare” și el a spus: „E o femeie în toată firea, nu-i așa, micuțule?” și eu am spus: „Da.”

— Copil rău ce ești! De ce-ai spus una ca asta?

— Fiin'că mi-a dat banul.

— Ce s-au mai încurcat toate lucrurile! zise Bathsheba nemulțumită, după ce copilul plecă. Du-te de-aici, Maryann, sau freacă mai departe, sau fă ceva! Mai bine te măritai până acum și nu-mi mai dădeai mie bătaie de cap!

— Da, conia — așa ar fi trebuit. Dar ce să fac, dacă pe unul sărac nu-l vreau eu, iar unul bogat nu mă vrea el pe mine? Stau stingheră ca pelicanul din pustie!

— V-a cerut vreodată cineva în căsătorie, domnișoară? Își luă Liddy inima în dinți s-o întrebe, când rămaseră din nou singure. Aș zice că au fost o droaie, nu-i așa?

Bathsheba tăcu, de parcă n-ar fi vrut să răspundă, dar ispita de a spune da, de vreme ce chiar așa stăteau lucrurile, era mai puternică din pricina năzuințelor ei feciorelnice, în ciuda tristeții sale că tocmai fusese descrisă ca „o femeie în vârstă”.

— A vrut odată unul să se însoare cu mine, zise ea, cu vocea cuiva cu multă experiență, în vreme ce chipul lui Gabriel Oak (ca pe vremea când era fermier) îi răsări înaintea ochilor.

— O, ce frumos trebuie să fi fost! zise Liddy și trăsăturile sale încremeniră, încercând să-și imagineze scena. și nu l-ați vrut?

— Nu prea făcea de mine.

— Ce plăcut trebuie să fie să privești cu dispreț, când cele mai multe dintre noi sunt bucuroase să spună: „Mulțumesc.” Parcă și-aud ce i-ați spus: „Nu, domnule — nu ești dumneata de nasul meu” sau: „Sărută-mi tălpile, domnule; buzele mele sunt pentru oameni mai de soi.” și îl iubeați, domnișoară?

— O, nu. Dar îmi plăcea.

— Și vă mai place și acum?

— Bineînțeles că nu — ia, aud pași, cine-o fi?

Liddy se uită printr-o fereastră care dădea în curtea din spate, unde începuseră să se lase umbra și întunericul, o dată cu primele văluri ale nopții. Un șir strâmb de oameni se apropia de ușa din spatele casei. întreaga încrengătură de făpturi ce se țineau una în spatele celeilalte înainta mânăta de unul și același gând, precum acele creaturi nemaipomenite, cunoscute sub numele de Lanțul Salpae, fiecare cu un corp al său, propriu, dar cu o singură voință pentru întreaga familie. Unii dintre ei purtau, după obicei, costume de pânză groasă rusească, albe ca zăpada, iar alții bluze bej de pânză neînălbită — împodobite cu cusături în fagure pe la manșete, pe piept, pe spate și pe mâneci. Vreo două sau trei femei cu saboți de lemn încheiau șirul.

— Vin filistinii asupra noastră! — lucrătorii, vreau să spun, zise Liddy, turtindu-și nasul de geam până îl albi.

— O, prea bine! Maryann, du-te jos și ține-i în bucătărie, până mă îmbrac, și apoi poștește-i în hol, unde o să-i întâmpin eu.

X.

STĂPÂNA și SLUGILE

O jumătate de oră mai târziu, Bathsheba, isprăvind cu îmbrăcatul și însoțită de Liddy, își făcu apariția în vechiul hol pe la capătul opus intrării, unde își găsi slugile stând așezate una lângă alta, pe o bancă lungă de lemn. Tânăra se așeză la masă și deschise catastiful, cu tocul în mână și cu o pungă de bani, din canava, alături. Din punga aceasta deșertă o grămăjoară de monede.

Liddy își alegea un loc aproape de stăpâna sa și începu să coasă, oprindu-se, din când în când, ca să-și rotească ochii în jur sau, cu aerul unei persoane privilegiate, ca să culeagă de pe masă o jumătate de guinee din cele aflate înaintea ei și s-o cerceteze aproape ca pe o operă de artă, străduindu-se să nu se citească pe chipul ei că și-ar dori cumva să-i aparțină.

— Acum, oameni buni, înainte de a începe, zise Bathsheba, vreau să vă vorbesc despre două lucruri. Primul, că vechilul a fost dat afară pentru furt și că am luat hotărârea să nu-mi mai iau nici un alt vechil, ci să mă descurc eu, cu mâinile mele și după mintea mea.

Oamenii scoaseră un oftat adânc de uimire.

— Al doilea lucru este să vă întreb dacă ați mai auzit ceva despre Fanny.

— Nimic, stăpână.

— Ați făcut ceva?

— Eu m-am întâlnit cu fermierul Boldwood, zise Jacob Smallbury, și am mers cu el și cu doi oameni de-ai lui să căutăm pe fundul iazului, la Newmill Pond, dar n-am găsit nimic.

— Și noul oier s-a dus la hanul Capul de Berbec, de lângă Yalbury, cu gândul că Fanny o fi luat-o într-acolo, dar n-a văzut-o nimeni, zise Laban Tall.

— Dar William Smallbury s-a dus la Casterbridge?

— Da, coniță, dar nu s-a întors încă. A făgăduit că o să fie înapoi pe la șase.

— Mai e un sfert de oră până la șase, zise Bathsheba, privindu-și ceasul. Eu zic că o să vină direct încoace. Ei bine, și acum — se uită în catastif — Joseph Poorgrass — ești aici?

— Da, conașule — vreau să spun coniță, răspunse cel pe care îl strigase. Eu sunt Poorgrass în persoană.

— Și ce ești?

— În ochii mei, nimic. În ochii celorlalți — păi, asta n-o s-o spun eu, căci părerea lumii o să iasă singură la iveală.

— Ce anume lucrezi la fermă, te-am întrebat.

— Tot anul sunt căraș, dar, când vine vremea semănatului, zgornesc ciorile de câmp și vrăbiile și ajut la tăiat porcii, domnule.

— Cât trebuie să-ți dau?

— Nouă șilingi și nouă pence, vă rog, bașca o para de prăsilă, ca să-mi meargă mai bine, conașule — vreau să spun coniță.

— Foarte corect. Uite, ia zece șilingi, ce-i în plus ca un mic dar, fiindcă sunt nou-venită. Bathsheba se împurpură ușor la gândul că se arăta generoasă de față cu lumea, iar Henery Fray, care se trăsesse mai aproape de jilțul ei, își ridică sprâncenele și degetele în sus, în semn de uimire.

— Dumitale cât îți datorez — dumneata, cel din colț — cum te cheamă?

— Matthew Moon, coniță, vorbi o ciudată îngrămădire de haine înăuntrul cărora nu se afla nimic însemnat, care făcu vreo câțiva pași înainte, deși tălpile i se îndreptau într-o direcție nelămurită, întorcându-se când înăuntru, când în afară, după cum apucau.

— Matthew Mark ai spus? — Vorbește, nu-ți fac nici un rău! îl îndemnă cu blândețe tânăra fermieră.

— Matthew Moon, coniță, o corectă Henery Fray din spatele jilțului, unde reușise să se strecoare.

— Matthew Moon, murmură Bathsheba, plecându-și ochii strălucitori în catastif. Doisprezece pence și o jumătate de penny, atâta văd că arată socoteala dumitale.

— Da, coniță, zise Matthew, ca freământul vântului printre frunzele moarte.

— Poftim zece șilingi. Acum, următorul — Andrew Randle, aud că ești nou-venit la fermă. De ce ai plecat de la ferma dinainte?

— V-v-vă rog, stă-p-p-până, v-v-vă rog, stă-p-p-până...

— E bâlbâit, coniță, zise Henery Fray cu voce joasă, și l-au dat afară fiindcă singura dată când a vorbit pe înțeles, i-a spus stăpânului că sufletul lui îi aparține și alte asemenea blestemății. De înjurat poate să injure, doamnă, la fel de bine ca mine sau ca dumneavoastră, dar nu poate să lege două vorbe ca lumea nici să-l tai.

— Andrew Randle, asta-i plata care ți se cuvine — îți dau două zile să sfârșești cu mulțumirile. Temperance Miller — oh, mai e și o Soberness Miller — amândouă sunt femei, cred.

— Da, coană. Aici suntem, răsunară la unison două voci ascuțite.

— La ce ați lucrat?

— La trasul paielor cu batoza și la răsucitul baloților, la ușitul cocoșilor și găinilor, când dădeau buzna pe ogorul semănat, și la săditul de Early Flourballs și Thompson's Wonderful cu cotoana.

— Da, înțeleg. Fac treabă bună? îl întrebă ea în șoaptă pe Henery Fray.

— O, stăpână — nu mă întrebați! Sunt femei supuse. Două pațachine cum nu s-a mai pomenit! mormăi cu glas scăzut Henery.

— Stai jos!

— Cine, coană?

— Stai jos!

În spatele tuturor, Joseph Poorgrass tresări, iar buzele i se uscară de frica vreunor cumplite urmări, când văzu că Bathsheba vorbește scurt și Henery se furișează într-un colț.

— Următorul. Laban Tall. Vrei să lucrezi mai departe la mine?

— La dumneavoastră sau la oricine altul care-mi plătește bine, conîță, răspunse tânărul căsătorit.

— Adevărat — și lucrătorii trebuie să trăiască, zise din spate o femeie care tocmai intrase, bocănind cu sabotii ei de lemn.

— Femeia asta cine este? întrebă Bathsheba.

— Sunt nevasta lui cu cununie! continuă vocea, cu și mai mult ifos și țâfnă. Doamna aceasta se dădea de douăzeci și cinci de ani, arăta de treizeci, trecea drept o femeie de treizeci și cinci și avea de fapt patruzeci; spre deosebire de altele măritate de curând, ea una nu arăta niciodată în fața lumii ceva din duioșia conjugală, poate pentru că n-avea ce arăta.

— Oh, dumneata erai, zise Bathsheba. Ei, Laban, rămâi în slujbă?

— Da, coană, o să rămână! răsună iarăși limba ascuțită a nevestei cu cununie a lui Laban.

— Dar cred că poate să vorbească și singur, nu-i așa?

— O, Dumnezeule, nu, coană! El e unealtă și-atât. Destul de bun la muncă, dar nătâng ca vai de lume, răspunse femeia.

— He-he-he! râse bărbatul ei, schimonosindu-se din răspuțeri să arate că gustă gluma, căci firea lui veselă nu putea fi întunecată nici de cuvintele cele mai grele, la fel ca un candidat la parlament aflat la tribună.

Numele celorlalți se auziră strigate, în același fel.

— Cu acestea, cred că am terminat cu voi, zise Bathsheba, închizând registrul și aruncându-și pe spate o șuviță de păr răzlețită. S-a întors William Smallbury?

— Nu, stăpână.

— Oierul cel nou o să aibă nevoie de un ajutor, mai strecură o vorbă Henery Fray, încercând să-și recâștige locul pierdut și apropiindu-se pieziș de jilțul ei.

— Ei — o să-l aibă. Pe cine-ar putea să ia?

— Tânărul Cain Ball e un băiat foarte bun, zise Henrey. Iar baciul Oak nu cred c-o să se supere că e prea tânăr, nu? Adăugă el, întorcându-se cu un zâmbet de scuză către oier, care tocmai își făcuse apariția în mijlocul lor și acum stătea cu brațele încrucișate, sprijinit de uscior.

— Nu, nu mă deranjează, răspunse Gabriel.

— Cum se face că-l cheamă Cain? întrebă Bathsheba.

— Păi, vezi dumneata, conîță, sărmana lui mamă, care nu le prea avea cu Scriptura, a făcut o greșală, când să-l boteze, socotind că Abel a fost cel care l-a omorât pe Cain, așadar, când i-a spus Cain, se gândea de fapt la Abel. Pastorul a îndreptat greșeala, dar a fost prea târziu, căci băiatul n-a mai putut să scape, în toată parohia, de numele ăsta. Mare ghinion pentru bietul băiat!

— Este un ghinion.

— Da. Orișicât, noi îl mai îndulcim, cât putem, și îi spunem Cainy. Ah, sărmana văduvă! Din pricina asta a plâns de era gata să-și dea duhul. A fost crescută de niște părinți fără pic de credință, care n-au trimis-o niciodată la biserică sau la școală, ceea ce dovedește că pedeapsa pentru păcatele părinților se abate asupra copiilor, conîță.

Spunând acestea, pe chipul lui Fray se zugrăvi o blândă mahnire, atât cât se cuvine când vorbești despre oameni loviți de vreo năpastă, care nu fac parte din familia ta.

— Prea bine, fie! Cainy Ball să fie ajutorul oierului. și dumneata ai înțeles ce ai de făcut? Cu dumneata vorbesc, Gabriel Oak.

— Cât se poate de bine, vă mulțumesc, domnișoară Everdene, zise oierul Oak de lângă uscior. și, dacă nu, mai întreb!

Gabriel era descumpănit de atâta răceală în purtările ei. Desigur, nimănui nu i-ar fi trecut vreodată prin cap, în afară de cazul în care ar fi fost informat, că Oak și frumoasa femeie în fața căreia stătea acum fuseseră, cândva, și altceva decât străini. Dar probabil că atitudinea ei din prezent era rezultatul inevitabil al înălțării sociale care o adusese, dintr-o casă țărănească, stăpână pe ditamai conacul și moșia. Se mai văzuseră astfel de cazuri și la niveluri mai înalte. Când, în scrierile poeților de demult, Jupiter și familia sa s-au văzut ajunși, mutându-se din sălașul lor strâmt în vârful Olimpului, în cerul nemărginit pe care acesta îl atinge, în cuvintele lor se simte, în egală măsură cu această schimbare, un plus de aroganță și de reticență.

Se auziră pași la intrare, despre care ai fi putut afirma cu siguranță că sunt deopotrivă greoi și măsurăți, dar ai fi șovăit să-i socotești grăbiți.

(Toți:) — Iată-l pe Billy Smallbury, a venit de la Casterbridge.

— Și ce s-aude? îl întreabă Bathsheba pe William, care înaintă până în mijlocul holului, își scoase o batistă din pălărie și începu să-și șteargă sudoarea de pe frunte, de la mijloc spre margini.

— aș fi ajuns mai devreme, domnișoară, zise el, dacă n-ar fi fost vremea asta. Apoi tropăi cu putere, izbind podeaua și cu un picior și cu celălalt, și, când oamenii se uitară în jos, văzură că ghetetele îi erau pline de zăpadă.

— Bine că ai venit, în sfârșit, zise Henery.

— Ei, ce ai aflat despre Fanny? întreabă Bathsheba.

— Păi, stăpână, ce mai tura-vura, a fugit cu soldații, zise William.

— Nu se poate — așa o fată cuminte ca Fanny!

— Vă povestesc toată tărășenia. când am ajuns la cazarma din Casterbridge, mi s-a spus: „Regimentul al 11-lea de Dragoni s-a mutat și în locul lui au venit noi recruți.” Regimentul al 11-lea a plecat, de săptămâna trecută, la Melchester și de-acolo mai departe. Ordinul de deplasare a venit pe neașteptate de la stăpânire, ca un hoț noaptea, așa cum vine el de obicei, și dragonii au înțeles că pleacă în timp ce erau deja în marș. Au trecut pe-aici, pe-aproape...

Gabriel ascultase totul cu mare interes.

— I-am văzut trecând, zise el. A fost în ziua cu târgul.

— Da, adăugă William, au trecut călare în jos, pe stradă, fuduli nevoie mare, cântând triumfători Fata ce-am lăsat-o în urmă, așa-i spunea cântecului. Toate casele celor ce i-au văzut se zgâlțâiau din temelii la fiecare bătaie a tamburului și, în tot orașul, n-a fost ochi de bețivan de prin taverne, nici de muierușcă fără căpătâi să nu se înece în lacrimi.

— Dar ce, au plecat la vreun război?

— Nu, stăpână. Dar s-au dus în locul celor care ar putea să plece la război, ceea ce e cam totuna. și d-aia mi-am zis eu că flăcăul lui Fanny o fi fost din regimentul ăsta, iar ea s-o fi dus după el. Asta-i tot, stăpână, negru pe alb.

— Ai aflat cum îl cheamă?

— Nu, nu știa nimeni. Cred că era mai mare în grad decât un simplu soldat.

Gabriel rămase gânditor și nu scoase o vorbă, fiindcă nu știa nimic sigur.

— Ei, se pare că, oricum, n-o să mai aflăm altceva în plus în seara asta, zise Bathsheba. Ar trebui însă ca unul dintre voi să dea o fugă până acasă la fermierul Boldwood și să-i spună și lui. Apoi se ridică, dar, mai înainte de a ieși, le spuse câteva cuvinte foarte cuviincioase, cărora rochia ei de doliu le dădea o mare seriozitate, pe care n-o aveau în sine.

— Așadar, să țineți minte că aveți o stăpână, și nu un stăpân. Nu-mi cunosc încă puterile și nu știu cât mă pricep la munca dintr-o fermă, dar o să-mi dau toată silința și, dacă voi o să mă slujiți bine, o să vă răspund și eu la fel. Să nu-și închipuie cei necinstiți (dacă o fi printre voi vreunul, deși nădăjduiesc că nu) că, din pricină că sunt femeie, nu înțeleg deosebirea între o faptă bună și una rea.

(Toți:) — Nu, stăpână! (Liddy:) — Foarte bine spus!

— O să fiu în picioare mai înainte să vă treziți voi, o să fiu pe câmp mai înainte de a vă da voi jos din pat și o să mănânc gustarea de dimineață mai înainte să ajungeți voi la câmp. Pe scurt, o să vă las cu gura căscată pe toți!

(Toți:) — Da, stăpână!

— Acestea fiind zise, noapte bună!

(Toți:) — Noapte bună, stăpână!

Apoi, această mică thesmothete se depărtă de masă și, cu pas legănat, părăsi holul, cu poala rochiei sale negre de mătase măturând câteva paie și trăgându-le după ea, într-un ușor hârșăit pe pardoseală. Liddy, ridicându-și simțămintele la înălțimea situației din admirație pentru măreție, pluti și ea după Bathsheba, cu o demnitate mai dulceagă, nu lipsită de oarecare prefăcătorie, iar ușa se închise în urma lor.

XI.

DINCOLO DE ZIDURILE CAZĂRMII. ZĂPADĂ. O ÎNTÂLNIRE

Nici o altă priveliște nu-ți PUTEA împovăra mai mult sufletul cu un sentiment de dezolare decât aceea văzută la periferia unui anumit orașel și totodată centru militar, aflat la mai multe mile la nord de Weatherbury, la o oră ceva mai târzie, în aceeași seară de iarnă care- și cernea zăpada — dacă poate fi vorba despre a vedea, când principalul element al peisajului era bezna.

Era una dintre acele nopți când tristețea îl poate cuprinde și pe cel mai vesel om, fără s-o considere un sentiment absurd; când, pentru persoanele sensibile, iubirea se preschimbă în grijă, nădejdea îngenunchează în fața presimțirilor rele, iar credința se năruie, rămânând doar o rază de speranță; când, cu toată strădania minții, nu izbutești să-ți stârnești păreri de rău pentru oportunitățile avute de a-ți îndeplini ambițiile, care însă au trecut pe lângă tine, iar premoniția nu te îndeamnă la faptă.

Scena era constituită dintr-un drum deschis tuturor, mărginit la stânga de un râu, dincolo de care se înălța un zid impunător. În dreapta se afla un teren întins, în parte pășune, în parte mlaștină, care, în capătul celălalt, ajungea până la un platou muntos, vălurit.

Schimbările de anotimpuri sunt mai puțin supărătoare pe astfel de petice golașe de pământ, decât în ținuturile împodobite cu păduri. Totuși, pentru un observator atent, sunt la fel de ușor de perceput, cu singura deosebire că modurile lor de manifestare sunt mai puțin banale și familiare decât cele știute de toată lumea, cu mugurii care se deschid sau frunzele care cad. Multe dintre ele nu sunt atât de discrete și de lente cum am putea să ni le închipuim, ținând cont de toropeala generală în care zace o mlaștină sau un pustiu. În ținuturile noastre, venirea iernii se petrecea în etape bine delimitate, în care se puteau observa, una după alta, retragerea șerpilor la adăpost, schimbarea culorii ferigilor, umplerea iazurilor, apariția cețurilor, acțiunea mistuitoare a gerului, scofâlcirea bureților și ștergerea tuturor detaliilor din pricina zăpezii. Peste mlaștina mai sus pomenită, seria de fenomene ajunsese în seara aceea la apogeu și, pentru prima oară în acest anotimp, neregularitățile reliefului său deveniseră forme fără personalitate, nesugerând nimic, neproclamând nimic, fără altă însușire decât aceea de a hotărâni altceva — cel mai de jos strat al unui cer de zăpadă. Din cerul plin de fulgi în zbor frenetic, pășunea și mlaștina primeau, în acest moment, un nou veșmânt, doar pentru a părea apoi și mai golașe încă. Vasta boltă a norilor de deasupra, ciudat de aproape de pământ, avea o formă care-ți sugera tavanul unei peșteri largi și întunecate, care cobora treptat spre pardoseală, căci te gândeai fără să vrei că zăpada care căptușea cerul și cea care învelea pământul aveau să se unească în curând într-o masă compactă, fără nici un strat de aer între ele.

Ne vom opri atenția asupra caracteristicilor peisajului de pe partea stângă a drumului, care erau orizontalitatea în ceea ce privea râul, verticalitatea în ceea ce privea zidul și întunecimea amândurora. Aceste trăsături completau ansamblul. Dacă exista ceva mai întunecat decât cerul, atunci acesta era zidul și, dacă exista ceva mai mohorât ca zidul, atunci acesta era râul de la picioarele lui. Acoperișul nedeslușit al fațadei era știrbit și străpuns ici-colo de hornuri, iar pe perete se desenau vag niște ferestre lunguiete, dar numai în partea de sus. În jos, până la nivelul apei, netezimea sa nu era întreruptă de nici o deschidere sau proeminență.

Un șir de bătaii monotone, greu de descris, uluitoare în regularitatea lor, străpunse cu mare greutate văzduhul pufos. Veneau de la un orologiu de prin împrejurimi care bătea ora zece. Clopotul se afla sub cerul liber și, fiindcă era acoperit de un strat de zăpadă de câțiva inci grosime, își pierduse deocamdată glasul. Cam pe la momentul acesta, ninsoarea se mai liniști

— în loc de douăzeci de fulgi, acum cădeau zece, apoi din zece rămase unul. Nu mult după aceea, o siluetă se mișcă pe malul râului. După cum se profila pe fundalul incolor, un observator meticulos ar fi putut deduce că nu era prea înaltă. Altceva nu s-ar fi putut spune despre ea, cu toate că părea o formă omenească.

Silueta înainta încet de-a lungul zidului, dar fără mare efort, căci, deși zăpada se așternuse dintr-o dată, nu era mai groasă de doi inci. În timp ce mergea, se auziră câteva cuvinte rostite cu glas tare:

— Una. Două. Trei. Patru. Cinci.

Între un cuvânt și altul, micuța siluetă înainta cu vreo șase iarzi. Acum era limpede că număra ferestrele din partea de sus a zidului. Când spusese „Cinci”, se referise la cea de-a cincea fereastră de la capătul zidului. Aici, forma întunecată se opri și se făcu și mai mică. Silueta se aplecă. Apoi, un bulgăre de zăpadă își luă zborul peste râu, către a cincea fereastră. Se izbi de zid la vreo câțiva iarzi distanță de țintă. Aruncarea bulgărelui fusese ideea unui bărbat, iar punerea

ei în fapt fusese lăsată în seama unei femei. Nici un bărbat care, în copilărie, ar fi avut de-a face cu o pasăre, un iepure sau o veveriță n-ar fi putut zvârli bulgărele cu atâta nevolnicie.

O nouă încercare, și încă una; treptat, zidul ajunsese să arate ca un obraz plin de bube, din pricina bulgărilor de zăpadă lipiți de el. În sfârșit, unul nimeri a cincea fereastră.

Privit ziua, râul s-ar fi dovedit a fi unul dintre acelea adânci și domoale, ale cărui ape curg cu desăvârșire egal, atât spre maluri, cât și la mijlocul albiei, orice abatere de la viteză fiind numai decît îndreptată printr-un mic vârtej. Nu se auzi nici un răspuns la semnalul respectiv, în afară de gâl găitul și de clipocitul uneia dintre aceste volburi nevăzute — împreună cu alte câteva zgomote ușoare, pe care un om trist le-ar fi luat drept gemete, iar un om fericit, drept hohote de rîs — iscate de apa care se ciocnea de niște obstacole mărunte, aflate cine știe unde în calea curentului.

Fereastră fu lovită din nou, în același fel.

De data aceasta se auzi un zgomot parcă făcut de o fereastră care se deschisese. Zgomotul fu urmat de o voce, venind din aceeași parte:

— Cine-i acolo?

Glasul era bărbătesc și nu vădea surprindere. Întrucât zidul cel înalt era al unei cazărmi, iar căsătoria nu era privită cu ochi buni în armată, probabil că mai avuseseră loc astfel de întâlniri și comunicări și înainte de noaptea aceea.

— Sunteți sergentul Troy? Întrebă tremurat pata nedeslușită din zăpadă.

Această persoană părea într-atât de mult o simplă umbră pe pământ, iar celălalt vorbitor într-atât de mult o parte a clădirii, încât ai fi zis că zidul stătea de vorbă cu zăpada.

— Da, veni răspunsul bănuitor, din umbră. Cine ești tu, fată?

— Oh, Frank — nu mă mai cunoști? zise pata din zăpadă. Sunt Fanny Robin, nevasta ta.

— Fanny! făcu zidul, în culmea mirării.

— Da, zise fata cu un suspin de emoție, pe jumătate înăbușit.

Exista un ton în vocea femeii care nu era cel al unei neveste și exista un mod de a se purta al bărbatului care se întâlnește rar la un soț. Dialogul continuă.

— Cum ai ajuns aici?

— Am întrebat care e fereastră ta. Iartă-mă!

— Nu te așteptam în seara asta. De fapt, nu credeam deloc că o să vii. Mare mirare că m-ai găsit aici. Măine, sunt de serviciu.

— Tu mi-ai spus să vin.

— Ei — am spus că ai putea să vii.

— Da, așa am vrut să zic și eu. Ți pare bine că mă vezi, Frank?

— Oh, da — sigur că da.

— Ai putea să vii până la mine?

— Draga mea Fan, nu! A sunat goarna, porțile cazărmi sunt închise și n-am permis de voie. Stăm cu toții ca în temniță până mâine dimineată.

— Adică n-o să te văd până atunci! Cuvintele fuseseră rostite pe tonul frânt al dezamăgirii.

— Cum ai ajuns de la Weatherbury până aici?

— Pe jos — o parte din drum — restul, cu căruțașii.

— Sunt surprins.

— Da — și eu. Dar, Frank, când o să fie?

— Ce?

— Ce ai făgăduit.

— Nu-mi amintesc.

— Oh, ba da! Nu vorbi așa. Mă doboară la pământ. Mă face să spun eu ceea ce s-ar fi convenit să spui tu primul.

— N-are nimic — ^ spune!

— O, trebuie? — Atunci, uite: când o să ne căsătorim, Frank?

— A, înțeleg. Păi — întâi trebuie să-ți cumperi niște haine potrivite.

— Am bani. Cum o să fie, cu strigări sau cu dispensă?

— Cu strigări aș vrea eu.

— Și locuim în două parohii diferite.

— Da? și ce-i cu asta?

— Casa mea e în St. Mary, care nu ține de parohia asta. Așadar, strigările trebuie să fie făcute în amândouă.

— Așa e legea?

— Da. Oh, Frank — mă tem că mă socotești prea grăbită. Nu, dragă Frank — te rog — eu te iubesc atât de mult. și ai spus de nenumărate ori că o să te însori cu mine, și eu — eu — eu...

— Acuma nu plânge! N-are nici un rost. Dacă am spus așa, bineînțeles că așa o să fac.

— Și eu o să pun să se strige anunțul în parohia mea și tu într-a ta?

— Da.

— Mâine?

— Nu mâine. O să stabilim în câteva zile.

— Ai primit permisia de la ofițeri?

— Nu — nu încă.

— O — cum așa? Ziceai că aproape ai primit-o, dinainte de a pleca din Casterbridge.

— Adevărul este că am uitat s-o cer. Ai venit așa, deodată, pe neașteptate.

— Da — da — așa e. Am greșit că te-am necăjit. Acum o să plec. O să vii să mă vezi mâine la doamna Twills, pe North Street? Nu-mi place să vin eu la cazarmă. Pe aici dau târcoale femei stricate și mă iau drept una de-a lor.

— Ai dreptate. O să vin eu la tine, draga mea. Noapte bună!

— Noapte bună, Frank, noapte bună!

Și din nou se auzi zgomotul unei ferestre, dar închizându-se. Mica pată din zăpadă se puse în mișcare. când dădu colțul, se auzi o exclamație stăpânită, înăuntru:

— Ho-ho, sergentule, ho-ho! Urmă o muștrare, dar nedeslușită, care oricum se pierdu într-un hohot de râs zgomotos, contopit cu susurul micilor vârtejuri ale apei de afară.

XII.

FERMIERI. O REGULĂ. O EXCEPȚIE

Prima dovadă publică a hotărârii luate de Bathsheba de a se ocupa ea însăși de fermă și nu printr-un împuternicit fu apariția ei, în următoarea zi de târg, la piața grânelor din Casterbridge.

Hala scundă, dar încăpătoare, cu tavanul susținut de stâlpi și grinzi, înnobilită de curând cu denumirea de Bursa de cereale, era ticsită de oameni înfierbântați, care discutau în grupuri de câte doi sau trei, vorbitorul din momentul respectiv întorcându-și capul într-o parte, ca să-l privească pe ascultător în față și, ca să-și sublinieze argumentația, închizând un ochi cât timp își rostea discursul. Cei mai mulți aveau în mână câte o nuia de frasin, pe care o foloseau uneori la mers, ca baston, alteori ca să împungă porcii, oile, vecinii cu spatele la ei și restul de lucruri, în general, care păreau să aibă nevoie de un asemenea tratament de-a lungul peregrinărilor lor. În timpul discuțiilor, fiecare își manevra nuiaua în fel și chip — și-o petrecea pe după spate, o îndoia în mâini ca pe un arc, se proptea cu toată greutatea în ea, curbând-o până ajungea aproape un semicerc; sau probabil o vâra grăbit la subsuoară, în timp ce-și scotea săculețul de mostre și turna grâu în palmă, care, după ce era supus examinării, era lăsat să curgă pe podea — deznodământ prea bine cunoscut de vreo jumătate de duzină de

orătării istețe, crescute la oraș, care, ca de obicei, se furișaseră neobservate în hală și așteptau momentul îndeplinirii speranțelor lor, cu gâtul întins, privind pieziș.

Printre acești mici proprietari cu mișcări greoaie se strecură o figură feminină — singura reprezentantă a sexului ei din încăpere. Era îmbrăcată drăguț, ba chiar cu rafinament. Se mișca printre ei ca o trăsurică cu două roți printre cotige; când vorbea după ei, glasul ei suna ca o romanță după o predică, iar prezența sa în mijlocul lor era simțită ca o boare printre cuptoare încinse. Avusese nevoie de ceva curaj — chiar mai mult decât își închipuise — ca să-și facă loc în această adunare, căci de cum făcuse primii pași înăuntru, dialogurile mormăite încetaseră și aproape că toți ochii se întoarseră către ea, iar cei care erau deja cu fața la ea o pironiseră cu privirea.

Bathsheba nu-i cunoștea decât pe vreo doi sau trei fermieri și spre aceștia își făcu drum. Dar dacă voia să fie o femeie activă, așa cum își pusese în gând să se arate, trebuia să se ocupe mai departe de afaceri, fie că îi cunoștea sau nu pe ceilalți. În cele din urmă, dobândi destulă încredere în sine ca să vorbească și să răspundă cu îndrăzneală unora pe care nu-i știa decât din auzite. Și Bathsheba își adusese un săculeț cu mostre și, încetul cu încetul, își însuși gestul

profesional de a-și umple palma cu boabe — ținând-o apoi întinsă, pentru inspecție, în maniera obișnuiților negustori de la Casterbridge.

Ceva în arcul fără greș al dinților ei de sus, alcătuind un șirag neîntrerupt, și în colțurile mult ridicate ale gurii sale roșii, atunci când, cu buzele întredeschise, se întorcea, provocatoare, ca să-și susțină punctul de vedere în fața vreunui bărbat înalt, sugera că această faptură fragilă avea destule resurse pentru a fi în stare de isprăvi neobișnuite pentru o femeie și destulă cutezanță ca să le ducă până la capăt. Dar ochii ei aveau o catifelare — o catifelare continuă

— care, dacă aceștia n-ar fi fost negri, ar fi părut înțețoșare, însă așa, sugerau ceva care putea fi putere de pătrundere sau doar judecată limpede.

Ciudat din partea unei femei atrăgătoare și în plină înflorire era faptul că întotdeauna îi îngăduia interlocutorului său să termine ce avea de spus, înainte să înceapă ea. când se tocmea, ținea cu fermitate la preț, cum e normal din partea unui negustor, și nu se lăsa până când celălalt nu-i dădea cât ceruse, cum e inevitabil din partea unei femei. Totuși exista și flexibilitate în fermitatea ei, ceea ce o ferea de păcatul încăpățănării, după cum exista și puțină naivețe în felul ei de a scădea prețul, ceea ce o salva de la meschinărie.

Aceia dintre fermieri cu care nu avea de încheiat nici un târg (de departe, cei mai mulți) se întrebau întruna unul pe altul: „Ea cine e?” Răspunsul primit era:

— Nepoata fermierului Everdene; a preluat ferma Weatherbury de Sus: l-a dat afară pe vechil și se jură că o să facă ea singură tot ce-i de făcut.

Atunci, celălalt clătina din cap. -

— Da, păcat că e atât de încăpățănată, continua să spună cel dintâi. Dar ar trebui să ne mândrim cu ea aici — mai aduce puțină lumină în hardughia asta. Orișicât, este o fetișcană tare bine făcută și o să fie foarte curând culeasă de cineva.

Ar fi lipsit de eleganță să sugerăm că noutatea gestului său de a se angaja într-o astfel de întreprindere era ceea ce îi vrăjea pe cei din jur aproape în egală măsură cu frumusețea chipului și grația mișcărilor ei. Stărnise totuși interesul general și debutul pe care și-l făcuse în sâmbăta aceea în forum, oricare ar fi fost părerile despre Bathsheba ca fermier cumpărător-vânzător, fu, fără îndoială, un triumf al său ca tânără fată. într-adevăr, senzația aceasta era atât de vie, încât, de vreo două sau trei ori, fu ispitită să păsească mai curând ca o regină printre acești zei ai țărinelor, ca sora cea mică a lui Jupiter copil și să nu-i mai pese de negocierea prețurilor.

Numeroasele dovezi asupra puterii ei de seducție au fost scoase și mai mult în evidență de o excepție remarcabilă. Pentru asemenea lucruri, femeile par să aibă ochi și în ceafă. Bathsheba, fără să-l privească de-a dreptul, era conștientă că în turmă exista și o oaie neagră.

La început, fu uluită. Dacă numărul celor dintr-o tabără ar fi fost cât de cât apropiat de al celor din tabăra opusă, faptul i s-ar fi părut firesc. Dacă nimeni nu s-ar fi uitat la ea, ar fi tratat problema cu indiferență — s-au mai văzut cazuri. Dacă toată lumea ar fi privit-o, inclusiv omul acesta, i s-ar fi părut un lucru obișnuit, fiindcă asta i se mai întâmplase și înainte. Dar unicitatea excepției însemna un mister. Nu-i trebui mult ca să știe bine cum arată nonconformistul. Era un domn cu purtări alese, cu profil roman, clar conturat, ale cărui proeminențe străluceau în soare cu bogăția tonurilor ca de bronz. Se ținea drept și se purta calm. Mai cu seamă îi remarcă o calitate care îl deosebea între toți ceilalți: demnitatea. Aparent, trecuse ceva timp de când atinsese vârsta mijlocie, vârstă la care înfățișarea unui bărbat încetează în mod firesc să se mai schimbe pentru vreo doisprezece ani, cum nici a femeii nu se mai schimbă, deși grație intervențiilor meșteșugite. Putea să aibă orice vârstă între treizeci și cinci sau cincizeci de ani.

Se poate spune că bărbații căsătoriți, la vârsta de patruzeci de ani, au o inimă destul de largă și sunt gata oricând să arunce o privire spre orice exemplar feminin de o oarecare frumusețe care le iese în cale. Probabil, ca niște persoane care ar juca whist pe iubire, conștientă faptul că au dobândit o oarecare imunitate la consecințe de tipul tot ce poate fi mai rău, a faptului că nu va trebui să plătească dacă se implică îi face să riște mai mult decât se cuvine. Bathsheba era incredințată că acest om de neclintit nu era căsătorit.

Când târgul se sfârși, ea dădu fuga la Liddy, care o aștepta la cabrioleta galbenă cu care veniseră amândouă la oraș. Calul fu înhamat și o porniră la trap — cu pachetele de ceai, zahăr și pânzeturi cumpărate de Bathsheba, așezate la spatele lor și arătând într-un fel care, prin culoare, formă și contururi, scapă puținel descrierii în cuvinte, că deveniseră proprietatea tinerei domnișoare și nu mai erau ale băcanului sau ale negustorului de postavuri.

— Am scos-o la capăt, Liddy, și-acum s-a terminat. N-o să-mi mai fac griji, fiindcă toți se vor obișnui să mă vadă acolo. Dar azi-dimineață mă simțeam ca la nuntă: toți ochii erau ațintiți asupra mea.

— Știam eu că așa o să fie, zise Liddy. Bărbații sunt o specie tare nesuferită când te măsoară din cap pân-n picioare.

— Dar a fost și unul care a avut mai multă minte decât să-și piardă timpul cu mine. Informația fu azvârlită în așa fel încât Liddy să nu bănuiască din prima clipă că stăpâna sa se simțea teribil de înciudată. Un bărbat foarte arătos, continuă ea. Drept ca bradul cam la vreo patruzeci de ani, așa cred. Ai cumva idee cine ar putea fi?

Liddy nu știa.

- Și nu bănuiești câtuși de puțin? stăruie Bathsheba, cu o oarecare dezamăgire.

- Habar n-am. Dealtfel, ce contează, de vreme ce nu v-a observat, cum au făcut ceilalți? Ei, dacă ar fi făcut taman pe dos, atunci da, ar fi avut oarecare însemnătate.

În clipa aceea, Bathsheba suferea de sentimentul contrar; continuă să meargă în tăcere. O trăsurică joasă, care gonea mai repede decât a lor, trasă de un cal de rasă fără cusur, le ajunsese din urmă și le-o luă înainte.

— Uite-l, e chiar el.

Liddy privi.

- El? Păi el e fermierul Boldwood — sigur, cel pe care n-ați putut să-l primiți deunăzi, când a venit să vă vadă.

- Aha, fermierul Boldwood, murmură Bathsheba și se uită la el, în timp ce le întrecea. Fermierul nu întoarse capul nici măcar o singură dată, ci ținu ochii pironiți în cel mai îndepărtat punct de pe drum, trecând la fel de neatent și de netulburat ca și cum Bathsheba și farmecele ei ar fi fost doar o boare de aer străveziu.

— E un om interesant, nu crezi? remarcă ea.

Oh, da, foarte! Toată lumea o recunoaște, răspunse Liddy.

- Mă întreb de ce e atât de adâncit în gânduri și de nepăsător și pare atât de departe de tot ce vede în jur.

- Se zice dar nu se știe sigur — că a suferit o amară dezamăgire, pe când era tânăr și vesel. Se vorbește că l-a sedus și l-a părăsit o femeie.

- Asta zice lumea mereu — și noi știm foarte bine că aproape niciodată femeile nu seduc și nu părăsesc un bărbat, ci bărbații ne înșală pe noi. Eu cred că așa e firea lui, foarte retrasă.

- așa e firea lui. Și eu cred la fel, domnișoară — și nimic altceva.

- Totuși, e mai romantic să te gândești că a fost crud încercat, nefericitul! Poate că, la urma urmei, chiar a fost.

— Depinde dac-a fost sau nu. O, da, domnișoară, a fost. Simt eu că așa trebuie că a fost.

— Totuși, suntem mereu gata să gândim despre oameni ori că-i albă, ori că-i neagră — nu m-ar mira, la o adică, să aflu că el are câte puțin din amândouă — chiar la mijloc: și dezamăgire crudă, și o fire retrasă.

— Vai, nu, domnișoară — nu pot să cred că ar fi la mijloc!

— Ba se prea poate.

— Păi, da, așa este — sunt convinsă că se prea poate. Credeți-mă pe cuvânt, domnișoară, așa stau lucrurile în cazul lui.

XIII.

SORTES SANCTORUM. FELICITAREA DE ST. VALENTINE

Era duminică după-amiază, în treisprezece februarie, la fermă. Cum se sfârșise masa, Bathsheba, neavând pe altcineva mai bun care să-i țină tovărășie, o rugase pe Liddy să vină și să stea cu ea. Casa veche și mucegăită era îngrozitoare iarna, înainte de a se aprinde lumânările și de a se închide obloanele; aerul dinăuntru părea la fel de vechi ca și zidurile, fiecare cotlon din spatele mobilelor avea o temperatură a lui, căci, în această aripă a casei, nu se aprindea devreme focul, în cursul zilei; iar pianul cel nou al Bathshebei, care în alte cronici figura ca pian vechi, părea că se înclină din ce în ce, stând într-o rână pe podeaua scâlâmbă, înainte ca umbrele nopții să se întindă peste denivelările sale și să-i ascundă astfel urâtenia. Liddy, ca un pâraiaș nu

prea adânc, susura întruna: prezența ei n-avea atâta greutate încât să-ți pună mintea la contribuție, totuși, era de ajuns ca să ți-o învieze.

Pe masă stătea o veche Biblie în patru, legată în piele. Liddy, uitându-se la ea, zise:

— Ați căutat vreodată, domnișoară, să ghiciți cu cine urmează să vă măritați, folosind Biblia și cheia?

— Lasă prostiile, Liddy! De parcă s-ar putea una ca asta.

— Păi — totuși e destul de mult adevăr în asta.

— Fleacuri, copilule!

— Și îți mai dă și mari bătaii de inimă! Unii cred în ea, alții nu. Eu cred.

— Bine, bine — hai să încercăm, zise Bathsheba sărind de pe scaun, neținând deloc seama de consecvența de care trebuia să dea dovadă de față cu o servitoare și arătându-se dintr-o dată cuprinsă de morbul ghicitului. Du-te și adu cheia de la ușa din față.

Liddy o aduse.

— Mai bine nu era duminica, spuse ea la întoarcere. Poate că e păcat.

— Ceea ce nu e păcat în zilele săptămânii nu-i păcat nici duminica, răspunse stăpâna ei, pe un ton care reprezenta el însuși o dovadă.

Deschiseră cartea — paginile erau îngălbenite de vreme și de-a dreptul tocite pe la versetele mai des citite, de degetele arătătoare ale cititorilor de altădată, care, fără obișnuință într-ale

lecturii, urmăriseră rândurile, ca pentru a vedea mai bine. Bathsheba căută până ce găsi versetul din Cartea lui Rut care trebuia citit anume, iar ochii îi căzură pe acele sublime cuvinte. Ele o făcură să se înfioare ușor și o umiliră, înțelepciunea în forma abstractă se confrunta cu nebunia în forma concretă. Nebunia în forma concretă roși, stăruind în intenția sa și așeză cheia pe carte. O pată de rugină, chiar deasupra versetului cu pricina, făcută de alte mâini care apăsaseră în locul acela un obiect de metal, mărturisea că nu era pentru prima oară când vechiul volum era folosit în acest scop.

— Acum nu te mai mișca și taci din gură, zise Bathsheba. Repetă versetul; cartea se învârti. Bathsheba roși vinovată.

— Cu cine ați încercat? întrebă Liddy, curioasă.

— Nu-ți spun.

— Ați băgat de seamă ce a făcut azi-dimineață, în biserică, domnul Boldwood, domnișoară? continuă Liddy, trădând prin această observație la cine îi zburase gândul.

— Nu, deloc, zise Bathsheba, cu o senină nepăsare.

— Strana lui e chiar față în față cu a dumneavoastră, domnișoară.

— Știu.

— Și n-ați văzut ce-a făcut?

— Bineînțeles că nu, îți mai spun o dată!

Liddy se făcu mică și își puse, hotărâtă, lacăt la gură. Manevra fetei era neașteptată pentru Bathsheba și, în egală măsură, îi încurca planurile.

— Ei, ce-a făcut? se văzu silită Bathsheba să întrebe.

— N-a întors nici măcar o dată capul să vă privească, în tot timpul slujbei.

— Și de ce s-ar fi uitat la mine? întrebă din nou stăpâna, aruncându-i o privire tăioasă. I-am cerut eu să se uite?

— O, nu! Dar toți ceilalți vă priveau — și era ciudat că numai el nu vă privea. Ei, uite așa este el. E bogat și e gentleman, ce-i pasă?

Bathsheba se cufundă într-o tăcere care voia să spună că avea părerile ei despre acest lucru, păreri care, pentru Liddy, ar fi fost prea greu de înțeles, așadar, decât să le explice, mai bine nu i le împărtășea.

— Vai de mine — aproape că am uitat de felicitarea de St. Valentine pe care-am cumpărat-o ieri! exclamă ea, în cele din urmă.

— O felicitare de St. Valentine? Pentru cine, domnișoară? întrebă Liddy. Pentru fermierul Boldwood?

Dintre toate numele cu care ar fi putut să nu nimerească, acesta era singurul cu care, în acest moment, i se păru Bathshebei că Liddy mersese drept la țintă.

— Ei bine, nu! E doar pentru micul Teddy Coggan. I-am făgăduit că-i dau ceva și felicitarea o să fie pentru el o ditamai surpriza. Liddy, ia adu-mi pupitrul și-o să i-o trimit numaidecât.

Bathsheba scoase din pupitrul ei o carte poștală ilustrată, în octavo, împodobită cu o strălucitoare miniatură în relief, pe care o cumpărase, când fusese ultima oară la târg, de la cea mai scumpă papetărie din Casterbridge. În mijloc se vedea un mic oval, unde cartonul fusese lăsat alb, astfel încât cel care o trimitea să poată scrie înăuntru cuvinte duioase, mult mai potrivite pentru ocazia aceasta specială decât oricare dintre generalitățile care se puteau tipări.

— Uite-un loc pentru scris. Ce să pun?

— Ceva de soiul ăsta, răspunse numaidecât Liddy:

Drag mi-e roșul trandafir și vioreaua ca un cer senin; și garofița, cât de dulce-mi pare, Tu, însă, n-ai asemănare.

— Da, merge! Se potrivește unui copil cu obraji ca ai lui, zise Bathsheba. Scrise cuvintele mărunțel, dar citeț, în ovalul liber, închise ilustrata într-un plic și își înmuie tocul în călimară, gata să scrie adresa.

— Ar fi de tot hazul să i-o trimitem căpătânosului ăluia de Boldwood — ce s-ar mai mira! zise slobodă la gură Liddy, ridicându-și sprâncenele și dând de înțeles, cuprinsă de-o veselie nebună, vecină cu teama, că ținuse cont de înalta poziție morală și socială a celui la care se gândise.

Bathsheba tăcu un timp, rumegând ideea pe îndelete. Atitudinea lui Boldwood începuse s-o tulbure — era un fel de Daniel în regatul ei, care nu contenea să se închine spre răsărit, când rațiunea și bunul simț îi spuneau că ar putea la fel de bine să facă și el ce fac ceilalți și să-i dăruiască acea generalizată privire de admirație care nu l-ar fi costat nimic. Însă asta nu însemna că se frământa cine știe ce din pricina nonconformismului lui, nici pe departe. Totuși, era ușor mâhnită de faptul că omul cel mai impunător și mai prețuit din parohie nu catadicsea să arunce barem o privire asupra ei și că o fată ca Liddy vorbea despre asta. Iată de ce, la început, propunerea servitoarei mai degrabă o necăji, decât o înveseli.

— Nu — n-o să fac una ca asta! N-o să găsească nici un haz în ea.

— Nu. Dar o să se supere de moarte, zise Liddy.

— Adevărul e că nu țin neapărat să i-o trimit lui Teddy, remarcă stăpâna ei. Uneori este cam obraznic.

— Da, este.

— Hai să dăm cu banul, ca bărbății, zise Bathsheba într-o doară. Uite, cap: Boldwood, pajură: Teddy. Nu, n-o să dăm cu banul într-o zi de duminică — ar însemna să-l ispitim pe diavol.

— Să aruncăm cu cartea asta de rugăciuni — în asta nu poate să fie vreun păcat, domnișoară.

— Prea bine. Dacă pică deschisă: Boldwood, dacă pică închisă: Teddy. Nu, este mult mai probabil să cadă deschisă. Deschisă: Teddy, închisă: Boldwood.

Cartea zbură în aer și coborî închisă.

Bathsheba, cu un ușor căscat, luă pana și, cu o seninătate bruscă, îi adresă misiva lui Boldwood.

— Ia aprinde o lumânare, Liddy. Ce pecete să folosim? Uite una cu un cap de inorog — nu spune nimic. Asta ce-i? Doi porumbei — nu. Ar trebui să fie ceva ieșit din comun, nu-i așa, Liddy? Uite una cu un motto — Îmi amintesc că era ceva glumeț, dar nu pot să-l citesc. O să încercăm cu ea și, dacă nu e bună, luăm alta.

O pecete mare, roșie, fu lipită cum se cuvine. Bathsheba se uită îndeaproape la ceara fierbinte, ca să afle ce scria.

— Grozav! exclamă ea și lăasă să-i cadă plicul în joacă. Asta o să zgândăre și seriozitatea pastorului, și pe-a enoriașilor.

Liddy citi și ea cuvintele de pe pecete: „ÎNSOARĂ-TE CU MINE!”

În aceeași seară, misiva fu trimisă și în noaptea aceea fu cartată, când îi veni rândul, la poșta din Casterbridge, pentru ca, dimineața, să se întoarcă iarăși la Weatherbury.

Astfel, într-o doară și fără chibzuință, fu înfăptuită această ispravă. Bathsheba știa multe despre dragoste, privită ca spectacol, dar despre dragoste ca simțământ lăuntric nu știa nimic.

XIV.

EFFECTELE FELICITĂRII. RĂSĂRIT DE SOARE

Pe înserat, de St. Valentine, Boldwood era așezat, ca de obicei, la masă, cinând la lumina unui foc de bușteni uscați. Pe polița căminului, în fața lui, se afla un orologiu încununat de un

vultur cu aripile întinse, iar pe aripile vulturului era felicitarea trimisă de Bathsheba. Într-acolo își îndrepta neconținut privirile gentlemanul burlac, până când pecetea mare și roșie deveni parcă o pată de sânge pe retina ochilor săi; și, în timp ce mânca și bea, recitea în minte cuvintele întipărite în ceară, deși erau la o distanță prea mare pentru a le desluși cu ochii:

ÎNSOARĂ-TE CU MINE!

Porunca aceasta îndrăzneală semăna cu acele cristaluri care, lipsite de culoare, împrumută nuanțele obiectelor din jur. Aici, în liniștea salonului lui Boldwood, unde nu-și găsea locul nimic ce nu era plin de gravitate și unde atmosfera era aceea a unei duminici puritane, prelungite o săptămână întreagă, scrisoarea și propunerea ei își schimbaseră însemnătatea, de la gestul necugetat aflat la originea lor, dobândind o adâncă seriozitate, preluată de la obiectele care le țineau tovărășie.

De când primise misiva, în dimineața aceea, Boldwood simțea că echilibrul din viața lui se strica, încetul cu încetul, înclinând în direcția unei pasiuni abstracte. Dezordinea aceasta însemna ceea ce însemnase prima algă pentru Columb — un lucru supărător de mărunț, care sugera posibilități infinite de mari.

Felicitarea trebuia să fi avut o motivație și un scop. Că acesta din urmă, dintre cele mai mărunte, nu avea nici o legătură cu existența lui, desigur, Boldwood n-o mai știa. și nici măcar nu-i trecu prin minte că o asemenea explicație ar fi cu puțință. Un spirit care s-a lăsat amăgit nu mai poate să analizeze, pentru a înțelege cât de mult greșeste, socotind că nu există nici o deosebire între a îngădui ca evenimentele pur întâmplătoare să-și urmeze cursul și a porni, dintr-un imbold lăuntric, cu capul înainte pe un anumit drum. Uriașa deosebire dintre a stârni o înlanțuire de evenimente și a îndruma pe un anumit făgaș o serie de fapte deja inițiată rar o vede cel uluit de rezultat.

Când se duse la culcare, Boldwood așeză felicitarea într-un colț al oglinzii. O simțea că este acolo, chiar și când stătea cu spatele la ea. Era pentru prima oară în viața lui Boldwood când i se întâmpla una ca asta. Aceeași fascinație care îl îndemna să creadă că felicitarea era rezultatul unui gest bine gândit îl împiedica s-o privească drept o obraznicie. Citi din nou destinatarul. Misterioasa înrăurire a nopții învestea scrierea cu prezența autoarei necunoscute. Mâna cuiva — mâna unei femei — trecuse ușor peste hârtia pe care se afla numele lui: ochii ei, pe care nu-i descoperise, urmăriseră fiecare buclă a literelor, în timp ce le desena, iar, în clipele acelea, imaginea lui îi răsărise ei în minte. De ce se gândise ea la el? Gura ei — oare avea buzele roșii sau palide, pline sau subțiri? — se rotunjise având o expresie anume în timp ce condeii își urmase calea? Oare colțurile buzelor îi tresăriseră în clipa aceea cu o emoție din adâncul ființei sale? Ce exprimaseră oare?

Imaginea femeii scriind, care parcă întregea semnificația cuvintelor scrise, nu se limpezea. Întrezărea doar un portret încețoșat — ceea ce nu era prea departe de realitate, ținând cont că originalul se afla, la ora aceea, cufundat în somn și că uitase de toată dragostea și de toate felicitările de Sf. Valentine din lumea asta. Ori de câte ori Boldwood ațipea, imaginea prindea substanță și înceta să mai pară doar o nălucire a minții lui; iar, ori de câte ori se trezea, descoperea felicitarea la locul ei, ceea ce îi justifica visul.

Era o noapte cu lună plină și lumina nu era una obișnuită. Prin fereastra lui nu pătrundeau decât razele răsfărânte de zăpadă și palida lor strălucire, venind de jos în sus, bătea nefiresc în tavan, aruncând umbre în locuri neașteptate și lumini în locuri care de obicei erau în umbră. Conținutul epistolei îl preocupa mult mai puțin decât faptul că o primise. Deodată, se întrebă dacă în plic nu se mai afla și altceva în afară de ceea ce scosese deja din el. Sări din pat și, la lumina aceea fantomatică, luă plicul, scoase bucata de hârtie — scutură bine plicul, îl scotoci.

Nu mai era nimic. Boldwood se uită din nou, cum făcuse de sute de ori în ziua aceea, la obsedanta pecete roșie:

— Însoră-te cu mine, citi el cu glas tare.

Preaserosul și rezervatul gentleman închise din nou felicitarea în plic, pe care îl prinse în rama oglinzii. Pe când făcea asta, își zări deodată propriul chip, golit de expresie și neprecizat ca formă. Văzu cât de strâns își ținea gura și cât de larg deschiși și de pustii erau ochii săi. Stingherit și supărat pe el însuși, din pricină că era atât de tulburat, se întoarce în pat.

Într-un târziu, se luminează de ziua. Trezirea în lumina plină a unei zile cu cer senin nu are același efect ca trezirea într-o zi cu cerul înnorat la prânz; Boldwood se sculă și se îmbracă.

Coborî scările, ieși din casă și se îndreptă spre poarta care dădea într-un câmp aflat în partea de răsărit; ajuns acolo, se opri și își plimbă privirea în jur.

Soarele răsărea încet, așa cum se întâmplă de obicei în acest anotimp; cerul, de un violet pur la zenit, era plumburiu spre miazănoapte și posomorât spre răsărit, acolo unde, peste dealul acoperit de zăpadă, peste pășunea arendată pentru oi a fermei Weatherbury de Sus și aparent odihnindu-se pe creastă, jumătatea astrului solar care se vedea în acel moment ardea fără raze, ca focul unui jar roșu fără flacără, luminând o vatră albă, împietrită. Priveliștea semăna cu un apus de soare, precum copilăria seamănă cu bătrânețea.

În celelalte direcții, câmpul și cerul aveau aceeași culoare, din pricina zăpezii, astfel încât, dacă aruncaai doar o privire grăbită, cu greu ai fi putut spune unde se află orizontul; în general, se păstra și aici acea nepământească inversare a luminii și-a umbrelor despre care am mai pomenit, care se observă într-un peisaj atunci când lumina cea mai puternică, de regulă venind din cer, se ridică de data aceasta dinspre pământ, iar umbrele care se întind de obicei pe pământ, acum se țin pe cer. La apus spânzura o lună istovită, ștersă la ora aceea și înmuiată într-un galben-verzuiu de bronz coclit.

Boldwood privea distrat cum zăpada, pe care gerul o întărise și o lustruise la suprafață, avea acum, în lumina roșie de la răsărit, străluciri de marmură; cum pe pantă, pe alocuri, iarba ofilită, închisă în turturi de gheață, se zbârlea prin învelișul neted și palid, dându-i ape și unde de veche oglindă venețiană, și cum urmele lăsate de gheruțele câtorva păsări care țopăiseră prin zăpada moale și afânată înghețaseră, bucurându-se astfel de o scurtă imortalitate. Zgomotul aproape înăbușit al unui vehicul ușor îi întrerupse contemplarea. Boldwood se întoarse spre drum. Era carul poștei, un car iute, cu două roți, care abia dacă avea destulă greutate ca să nu fie măturat de o rafală de vânt. Vizitiul îi întinse o scrisoare. Boldwood o luă și o deschise, așteptându-se la o nouă scrisoare anonimă — într-atât se reduce părerea oamenilor despre probabilitate la senzația că un eveniment o dată petrecut trebuie neapărat să se repete.

— Nu cred că e pentru dumneavoastră, domnule, zise omul când văzu ce face Boldwood. deși n-are nici un nume trecut pe plic, cred că este pentru oierul dumneavoastră.

Atunci Boldwood citi adresa: „Pentru noul oier — Ferma Weatherbury, lângă Casterbridge.”

— Oh, ce greșală! Nu e pentru mine. Nici pentru oierul meu. E pentru oierul domnișoarei Everdene. Ar fi mai bine să i-o duci dumneata — îl cheamă Gabriel Oak — și să-i spui că am deschis-o din greșală.

Chiar în clipa aceea, sus, pe creasta dealului, sub cerul învăpăiat se zări o siluetă, ca un muc de lumânare negru în mijlocul flăcării. Apoi, silueta se puse în mișcare, înaintând viguros pe drumul ei, cărând în spate un soi de osaturi pătrate, prin care străbăteau aceleași raze ca de foc. În urma acesteia venea o făptură mult mai scundă, pe patru picioare. Silueta cea înaltă era Gabriel Oak, cea scundă, George, iar obiectele care erau transportate, împletituri de nuiele pentru staule.

— Stai așa! zise Boldwood. Destinatarul este omul de colo, de pe deal. O să-i duc chiar eu scrisoarea.

Pentru Boldwood nu mai era doar o scrisoare adresată altcuiva. Era un pretext. Pe chipul lui se zugrăvi o hotărâre nouă și o porni voinicește peste ogorul înzăpezit.

Chiar atunci, Gabriel începu să coboare panta dealului, la dreapta. Lumina soarelui bătea și ea în direcția aceea și poleia, în depărtare, acoperișul slădăriei lui Warren — locul spre care bănuia că se îndreaptă oierul. Boldwood îl urmă de la distanță.

XV.

O ÎNTÂLNIRE DE DIMINEAȚĂ. DIN NOU FELICITAREA

Lumina roșie-portocalie de AFARĂ nu pătrundea înăuntrul slădăriei lui Warren, luminată, ca de obicei, de astrul rival din vatră, care împrăstia raze de o culoare asemănătoare.

Slădarul, după ce dormise câteva ore fără să-și scoată hainele de lucru de pe el, stătea acum lângă o măsuță cu trei picioare, luându-și gustarea de dimineață, alcătuită din pâine și slănină. Mânca într-un fel în care nu este nevoie de farfurii, ceea ce însemna că pune o felie de pâine pe masă, așeza un strat de slănină pe pâine, ungea cu muștar slăcina și presăra deasupra un praf de sare; apoi tăia felia astfel pregătită, de sus în jos, cu un briceag mare, până ce ajungea la lemn, iar în bucata retezată înfinge briceagul și o ridică la gură, punând-o pe calea obișnuită pe care o

lua hrana. Se părea că lipsa dinților nu-i micșora slădarului prea tare puterea de a mesteca: și-i pierduse de atâta vreme, încât faptul că era știrb îl supăra mai puțin decât dacă și-ar fi pus proteză. Într-adevăr, părea că se apropie de groapă, așa cum se apropie o hiperbolă de axă, adică din ce în ce mai pieziș, pe măsură ce venea mai aproape, încât te îndoiai că o s-o mai atingă vreodată.

În cenușar se cocea o grămadă de cartofi și fierbea o oală de pământ plină cu pâine prăjită, poreclită „cafea” — pentru oricine ar fi cerut o porție; fiindcă slădăria lui Warren era și un soi de club, folosit de oamenii Bathshebei ca o alternativă la han, unde nu le-ar fi venit la îndemână să fie zăriți de ochiul ei de șoim.

— Ziceam și eu: mâine o să fie o zi frumoasă, dar, când colo, na că se lăsă peste noapte un ger de crapă pietrele, se auzi pe neașteptate în casă, remarca venind dinspre ușa care se deschisese cu o clipă mai înainte. Apoi se văzu trupul lui Henery Fray înaintând spre foc, de pe la jumătatea drumului scuturându-și zăpada de pe ghete. Remarca și intrarea părură să nu fie socotite câtuși de puțin un început abrupt de către slădar — chestiunile introducerii, în vorbe și în fapte, fiind adeseori omise prin ținut, iar slădarul fiind la fel de liber, la rândul său, să nu țină seama de el, nu se grăbi să îi răspundă. Ridică de pe masă o bucată de brânză, împungând-o tot cu briceagul, precum înfige măcelarul bucățile de carne în frigăruie.

Henery purta o manta largă, de postav bej, încheiată peste bluza sa de lucru — ale cărei poale albe ieșeau de vreun picior lungime pe sub pulpanele mantalei, care însă, după ce te obișnuiai cu această modă, părea un lucru destul de firesc, ba chiar ornamental, și care, fără îndoială, era foarte comod.

Pe urmele lui intrară Matthew Moon, Joseph Poorgrass și alți cărăuși și căruțași, legănând niște felinare mari în mâini, ceea ce arăta că veneau de la grajdul caraulelor, unde fuseseră chemați la muncă încă de dimineață de la patru.

— Sunt zob, de parc-am fost bătut cu Îmblăciul, zise Joseph Poorgrass. și un fir de pai m-ar pune la pământ. Slădare, dă-mi un degetar de cidru înainte să plec iar la treabă.

— Nici eu nu mă pot lăuda c-o duc mai bine, oftă Matthew. Mă taie așa un junghi în șale, de jur-împrejur, de nici n-am cuvinte — zău așa. și eu aș vrea să pun ceva în gură, slădare — niște cafea ar fi bună.

Slădarul arătă spre un butoiăș dintr-un colț, apoi spre oala de pământ din cenușar.

— Cine vrea — să se servească, zise el. Aicea am și niște cartofi (adăugă, trăgându-i cu vâtraiul afară din spuză). Hai să luați câte unul — trebuie curățați.

— 'Neata, fraților! Ce mai faceți? grăi încă un vizitator, din prag. și mă rog, cum ți-ai frânt așa spinarea, Matthew Moon?

Vorbitorul înaintă câțiva pași și se dovedi a fi Mark Clark.

— Deh, am stat de am văzut de biata Blajina, știi. Nu știu ce să mă mai fac cu ea, pe cuvânt. Sărinana a fost foarte liniștită, în prima parte a nopții, ba chiar a și dormit puțin, dar a apucat-o iară și a dat în delir, spre dimineață.

— Treizeci și cinci de lire - atâta o să piardă conیța dacă o să moară iapa aia, zise Mark Clark.

— Și cum se descurcă fără vechil? întrebă slădarul.

Henery clătină din cap și zâmbi cu unul dintre cele mai amare zâmbete ale sale, care-i încrețea toată pielea de pe față, strângându-i-o într-un singur ghem, la mijloc.

— O să se căiască — sigur, sigur! zise el. Benjy Pennyways nu era el om sincer, nici vechil cinstit — ba era la fel de mare vânzător ca Iuda Iscariotul în persoană. Dar nici să-i treacă ei prin minte că ar putea s-o scoată singură la capăt! Henery își legănă tăcut capul, într-o parte și în cealaltă, de vreo trei-patru ori.

— N-am mai pomenit așa ceva de când fac eu umbră pământului — niciodată!

Cu toții socotiră aceste vorbe drept încheierea unei cuvântări întunecate, pe care o rostise în gând, cât clătinase din cap. Dealtfel, Henery mai păstra și pe chip câteva semne de deznădejde, ceea ce lăsa să se înțeleagă că o să mai aibă nevoie de ele, de îndată ce o să înceapă să vorbească din nou.

— O să se ducă toate de răpă și noi o dată cu ele, să nu-mi spuneți mie pe nume dacă nu! zise Mark Clark, ca unul gata să sfărâme toate lanțurile tradiției și să-și crească spița în prag de stingere, în cel mai scurt timp.

— Așa-i — o să se întâmple o nenorocire curând, zise Matthew Moon. De trei ori am visat foarte urât, în ultima vreme; iar Sally a pus cleștele de cărbuni pe masă de două ori de săptămâna trecută până acu'.

— Semn sigur c-o să se întâmple ceva rău, zise Joseph Poorgrass. Ieri, înainte de gustarea de dimineață, mi-a tăiat calea o pisică albă. și am văzut un mâner de cosciug în ceara scursă pe lumânare, aseară, la cumnată-mea.

— Și eu am văzut, acum două luni, luna nouă întoarsă ca-n oglindă. și mi s-a povestit, de asemenea, că Grammer Ball a visat că o înțepau albinele.

— Groaznic. Acuma, fii convinși că e și ceva adevărat în toate acestea, zise Joseph Poorgrass, trăgând înspăimântat aer în piept, în semn că el trăia o tragedie.

— Stăpâna noastră ne va târî pe toți în necaz, zise Henery. Putem băga mâna-n foc — cu metodele ei noi de a se ocupa de fermă. și te-apucă groaza când vezi că nu știe de nici unele. Păi, nu mai departe de ieri, a tăiat o felie de slănină de-a lungul coastelor!

— Hă-hă-hă! făcu adunarea, hohotul slădarului auzindu-se mai încet în corul celorlalți, de parcă nu l-ar fi scos tot din gâtleej: „heu-heu-heu!”

— O fetișcană îndărătnică — asta e — și care nu vrea să asculte de nici un fel de sfat. Mândria și deșertăciunea i-au dus de răpă pe mulți dintre cei care nu și-au văzut lungul nasului. Doamne, Dumnezeu, când mă gândesc la asta, jelesc ca apucat de durerile facerii!

— Adevărat, Henery — așa faci — eu te-am auzit, zise Joseph Poorgrass, pe un ton de mărturisire completă și cu un surâs subțire, de suferință.

— și, ia zi, chiar muștruluiește pe toată lumea? Întrebă slădarul.

— Ei... nu-i bine spus că muștruluiește, răspunse Henery, ascultând cu atenție la înțelepciunea propriilor cuvinte. deși ai putea s-o iei și așa... un soi de muștruluială în minte. Are un fel al ei de a scutura din cap, de a da din umeri și repezeala femeii în general. Nici n-apucă să spună bine ceva, că a și făcut ce-a spus, dar mai întâi înjură, iar cu asta merge până într-acolo încât i-a azvârlit o înjurătură de-a bărbaților lui Liddy, când a căzut raftul din cămară, cu toate borcanele de dulceată de pe el. Păi, numa' ieri ce-a venit ca furtuna călare pe capul meu și s-a uitat la cât de repede sau la cât de încet lucram, apoi s-a dus ca vântul, fără să scoată nici o vorbă bună. Da, prieteni — cu sânge rece, fără să te anunțe nici o clipă.

— O mână de fier i-ar scoate cât ai zice peste gărgăunii de sub bonetă, adăugă Billy Smalibury, care tocmai intrase, cu singurul lui dinte la înaintare. Poate vorbi și omenește și trebuie să aibă ea, pe undeva, și niște minte. V-ați prins?

— Da, dar... fără vechil! — Eu meritam locul ăsta! se tângui Henery, jucând rolul de geniu neînțeles, pironindu-și privirile goale asupra viziunilor unui măreț destin, care păreau să i se arate pe haina de lucru a lui Billy Smalibury. Bănuiesc că așa a fost să fie. Ce ți-e scris în frunte ți-e pus, iar Scriptura e degeaba; căci, dacă faci bine, nu ești răsplătit după faptă, ci ești înșelat în chip josnic, în loc de orice răsplată.

— Ba nu; aicea nu mai sunt de acord cu tine, spuse Mark Clark. Dumnezeu este un gentleman adevărat în această privință.

— Faptă bună, plată bună, ca să zicem așa, adevărat Joseph Poorgrass.

Discuția se opri puțin și, în acest antract, Henery se întoarse și stinse felinarele, căci acum, când lumina zilei se înstăpânise peste lume, nu mai era nevoie de ele, nici măcar în slădăria cu un singur ochi de geam.

— Mă întreb la ce îi trebuie unei femei-fermier un clavecin, timpanon, pian sau cum îi spune! făcu slădarul. Liddy spune că și-a luat unul nou.

— și-a luat pian?

— Da. Se pare că lucrurile bătrânului său unchi n-au fost destul de bune pentru ea. și-a cumpărat de toate, numai lucruri noi. Jilțuri grele pentru cei voinici, jilțuri mai gingașe pentru cei slabi; niște ceasornice mari, aproape cât orologiile de mari, ca să le așeze pe polița căminului.

— Tablouri, cele mai multe cu rame minunate.

— și canapele lungi, din păr de cal, pentru cei aghezmuți, cu perne de păr de cal la amândouă capetele, zise Mark Clark. și, tot așa, oglinzi pentru cei frumoși și cărți mincinoase pentru cei păcătoși.

— Da, zise Henery Fray. Apoi, următorul lucru pe care o să-l facă o să fie să stea mereu cu fermierii ăștia grozavi, mereu mai fuduli; și salonul va trebui să se prefacă în sală de mese, iar

bucătăria neapărat se face salon. Apoi spălătoria va fi popită s-ajungă bucătărie, iar cocina porcilor, spălătorie. Apoi, o să îi zică lordului proprietar: „Vă vine să credeți că bieții mei porci n-au nici acoperiș deasupra capului, și asta e mai mare rușinea pentru dumneavoastră!” și gata! Se ridică un șir de acareturi — și uite-așa o să-i urce pe porci ca pe... Negăsind o comparație, Henery își aruncă ochii în jur, părând să creadă c-o să descopere vreuna pe pereți.

— Asta e foarte adevărat, zice și servitoarea! strigă Mark Clark.

Henery binevoi să-și mai arate pentru încă vreo câteva momente fața încrețită a ironie și deznădejde — apoi, fiindcă nu-i veni în minte ce să mai spună potrivit cu această figură, își destinează trăsăturile și se așează.

De afară se auzi zgomotul unor pași apăsați și tropăit de picioare, ușa se deschise cam vreo șase inci și, din partea cealaltă, cineva strigă:

— Prieteni, este loc și pentru câțiva miei nou-născuți?

— Da, cum să nu, baciule, răspunse în cor conclavul.

Ușa se dădu de perete, izbindu-se și zgâlțâindu-se de sus până jos. În prag apăru păstorul Oak, cu fața aburindă, cu gleznele înfășurate în mănunchiuri de fân, ca să-l apere de zăpadă, cu mijlocul încins cu un brâu de piele, pe deasupra hainei de lucru, și arătând ca însăși întruchiparea sănătății și vitalității omenesti. Patru miei îi atârnavă stânjenitor pe umeri, în diferite poziții, iar în urma lui pășea solemn dulăul George, pe care Gabriel izbutise să și-l aducă de la Norcombe.

— Ei, baciule, cum merge fătutul mieilor din anul ăsta, dacă am voie să întreb? se interesă Joseph Poorgrass.

— Ne pune la grea încercare, răspunse Oak. În ultimele două săptămâni, m-am udat până la piele, de câte două ori pe zi, ba prin ploaie, ba prin zăpadă. Câiny și cu mine n-am pus geană pe geană azi-noapte.

— Sunt mulți gemeni, după câte am auzit.

— Mai bine de jumătate. Da, e foarte ciudat fătutul mieilor în anul ăsta. N-o să terminăm până de Buna-Vestire.

— Anul trecut era gata pe la duminica de Sexagesima, remarcă Joseph.

— Adu-i și pe restul, Cain, zise Gabriel, și după aceea dă fuga înapoi la oi. Vin și eu numaidecât.

Cain Ball — un flăcăiaș cu o față ca o cireasă și cu un cerc în chip de gură, înaintă și lăsă pe podea încă doi miei, apoi plecă, după cum fusese îndemnat. Oak își dădu mieii jos de pe umeri, coborându-i de la înălțimea aceea nefirească pentru ei, îi înveli în fân și-i așeză în jurul focului.

— Aici nu avem o colibă pentru miei, cum aveam eu la Norcombe, zise Gabriel, și e o mare bătaie de cap să-i duci pe cei mai pirpirii într-o casă. Dacă nu era casa matală aici, aproape, nu știu ce mă făceam pe o vreme căinoasă ca asta. Dar mata cum o mai duci, slădare?

— Deh, nici mai bolnav, nici mai necăjit, baciule. Dar nici mai tânăr.

— Da — înțeleg.

— Ia loc, baciule Oak! continuă bătrânul slădar. și ce-ai mai găsit pe la Norcombe, când ai fost după câine? Tot așa, la înălțime și bătut de vânturi este, nu? Mi-ar plăcea să mai văd o dată satul acela și să mai petrec o zi la târgul de la Emminster, dar, pe cinstea mea, cred că n-aș mai cunoaște pe nimeni de pe acolo.

— Cred că nu. S-a schimbat foarte mult.

— E adevărat că baraca de lemn unde Dicky Hill făcea cidru a fost dărâmată?

— O, da — acum mulți ani. și coșmelia lui Dicky, de imediat lângă ea.

— Ei, lasă-mă!

— Da. și bătrânul măr al lui Tompkins, care dădea singur două butoaie de cidru, fără nimic în plus de la alți pomi, a fost scos din rădăcini.

— Scos din rădăcini — nu mai spune! O, în ce vremuri tulburi trăim — în ce vremuri!

— Și îți mai aduci aminte de puțul vechi, din mijlocul satului? L-au schimbat cu o pompă solidă de fier, cu jgheab mare de piatră și tot ce mai trebuie.

— Doamne, Dumnezeu! — cum se schimbă fața lumii și ce am ajuns să vedem în ziua de azi! Da — păi, tot așa se întâmplă și pe la noi. Chiar adineauri vorbeau oamenii despre faptele nelalocul lor ale stăpânei.

— Ce-ați trăncănit despre ea? întrebă Oak, întorcându-se spre restul adunării și luând foc deodată.

— Ei, bărbații ăștia, nici tineri, nici bătrâni, au făcut-o cu ou și cu oțet, pentru mândria și înfumurarea ei, zise Mark Clark. Dar eu zic: lăsați-o să-și dea frâu liber cât o vrea. Halal de

fața ei frumoasă — ce mi-ar mai plăcea mie să fac uite așa... — pe buzele ei ca cireșa! și pișicherul Mark Clark țocăi din buze, scoțând sunetul acela bine cunoscut.

— Mark, zise Gabriel încruntat, de-acuma, ține minte: fără glume de-astea — fără pupături și țocăituri de-ale tale — când e vorba despre domnișoara Everdene. Nu-ți dau eu voie. Înțelegi?

— Prea bine, că oricum n-aveam sorți de izbândă, răspunse Clark prietenos.

— Bănuiesc că tu ai spus ceva rău despre ea, zise Oak, întorcându-se spre Joseph Poorgrass, cu flăcări în ochi.

— Nu, nu — nici un cuvânt, eu — e într-adevăr o pricină de mare bucurie că nu este mai rea decât este — asta zic eu, răspunse Joseph, tremurând și împurpurându-se de groază. Matthew tocmai a spus...

— Matthew Moon — tu ce zici că ai spus? întrebă Oak.

— Eu? Doar știi că n-aș face rău nici unei râme — nu, nici unei râme de sub pământ, zise Matthew Moon, părând foarte încurcat.

— Bine, dar cineva tot a vorbit... și băgați de seamă, oameni buni! — Gabriel era unul dintre cei mai pașnici și mai blânzi oameni din lume, dar, de data asta, se ridică în picioare cu promptitudinea și hotărârea unui războinic: — Iată pumnul meu! — Cu acestea, își așază pumnul, puțin mai mic decât o pâine obișnuită, exact în mijlocul măsutei slădarului și izbi în tăblie, o dată sau de două ori, ca și când ar fi vrut să fie sigur că ochii lor văd bine ce va să zică un pumn, înainte de a-și continua discursul: — Bun... pe cel dintâi din parohie pe care-l aud că o bârfește pe stăpâna noastră, ei bine (și, aici, își ridică pumnul și îl lăsa să cadă pe măsută, cum ar fi făcut Thor încercându-și ciocanul), să nu-mi ziceți mie pe nume dacă n-o să-i simtă puterea și gustul!

Toți se grăbiră să-și zugrăvească pe față o expresie prin care să-i arate că nu-i puneau nici o clipă la îndoială spusele, dar că simțeau o mare părere de rău pentru neînțelegerea iscată. Mark Clark strigă:

— Uite, uite, tocmai ce voiam să spun și eu!

Dulăul George își ridică privirea îndată după gestul amenințător al oierului și, deși nu înțelegea el prea bine limba engleză, începu să mârâie.

— Ei, n-o lua și mata așa, baciule, și stai jos! zise Henery, ca o rugă de împăciuire, aidoma tuturor rugilor de acest soi de pe cuprinsul creștinătății.

— Noi am auzit că ești un om nemaipomenit de bun și de învățat, baciule, zise, cu foarte multă teamă, Joseph Poorgrass, de după căpătâiul patului slădarului, unde se adăpostise. E mare lucru să fii învățat, de asta sunt sigur — adăugă el, făcând niște gesturi mai degrabă dictate de starea sufletească, decât controlate de trup. Am vrea noi să fim așa învățați — este, oameni buni?

— Da, cum nu, zise Matthew Moon, cu un râs scurt și neliniștit către Oak, ca să-i arate cât de prietenos era el de fapt.

— Cine v-a spus că sunt învățat? întrebă Oak.

— Umblă vorba așa, din poartă-n poartă, răspunse Matthew. Am auzit că mata poți să spui cât e ceasul după stele, cum putem noi să spunem după soare și după lună, baciule.

— Da, mă pricep puțin, zise Gabriel, ca un om care avea o părere moderată despre acest subiect.

— Și că poți să desenezi cadrane solare și să pictezi numele oamenilor pe căruțe, cu litere ca acelea tipărite pe plăcuțe de aramă, cu înflorituri frumoase și cozi lungi. Ce bine de mata, baciule, că ești așa învățat! Înainte de a fi venit mata, Joseph Poorgrass era cel ce picta pe căruțele fermierului James Everdene și niciodată nu putea să-și aducă aminte în care parte să le întoarcă pe J și pe E, nu-i așa, Joseph? (Joseph dădu din cap, ca să arate cât era de adevărat faptul că nu putea să-și amintească.) Așa că, de obicei le făceai de-a-ndoaselea, uite-așa, nu, Joseph?

Matthew scrijeli cu coada biciului în praful de pe podea.

— Și ce mai suduia fermierul James și îți spunea că ești un prost — nu-i așa, Joseph? — când își vedea numele așa, întors pe dos, continuă Matthew Moon, mișcat.

— Da — așa făceam, spuse Joseph blajin. Dar, să vedeți, nu eram eu chiar atât de vinovat, pentru că J-urile și E-urile astea sunt niște drăcovenii grozav de afurite, care-ți pun memoria la grea încercare când trebuie să-ți aduci aminte încotro sunt îndreptate, în spate sau în față; și eu întotdeauna am avut o memorie atât de uitucă.

— Mare năpastă pe tine, care și-așa suferi de atâtea belele!

— Ei, asta e! Dar a avut grijă Providența să nu fiu lovit mai rău și eu îi sunt recunoscător. cât despre baciul aici de față... sunt încredințat că stăpâna ar fi trebuit să te facă vechilul ei — căci ești tare potrivit pentru slujba asta.

— Nu mă sfiesc să mărturisesc că asta așteptam, zise Oak cu sinceritate. într-adevăr, nădăjduiam să capăt slujba aceasta. Dar, totodată, domnișoara Everdene are tot dreptul să fie ea însăși vechilul ei, dacă așa vrea, și pe mine să mă țină doar ca pe un oier oarecare. Oak trase ușor aer în piept, privi întristat în cenușarul strălucitor și păru să se cufunde în gânduri nu dintre cele mai trandafirii.

Căldura plăcută a focului prinse să dezmoștească mieii aproape neînsuflețiți, care începură să behăie și să-și miște energic picioarele în fân — pentru prima dată, își dădeau seama că s-au născut. Gălăgia lor crescuse până când ajunse un cor de behehe-uri, la care Oak trase oala cu lapte din gura cuptorului, scoase din buzunarul hainei o linguriță, o umplu și le învăță pe aceste ființe neajutate, care nu aveau să fie înapoiate mamelor, cum să bea dintr-un vas — un șiretlic pe care ele și-l însușiră cu o uimitoare înclinație în acest sens.

— Poftim, și ea, care nu-ți dă voie să iei nici măcar pielea mieilor morți, după cum am auzit, reluă Joseph Poorgrass, zăbovind cu privirea asupra mișcărilor lui Oak, cu tristețea cuvenită.

— Nu mi le dă, zise Gabriel. Dar pe vremea când trăia unchiul ei, cum era obiceiul?

— Dacă mureau înainte de a-i scoate la piață, zise Henery, pielea lor era a oierului — dacă mureau după, era a fermierului. Și câte unul dintr-o pereche de miei gemeni vii îl vindea oierul și câștigul era al lui — da, câte unul din fiecare pereche de miei care trăiau era câștigul lui până la ultimul șiling și astfel, nici oile care pierdeau câte un miel nu duceau lipsă, totuși, de unul.

— Se poartă tare rău cu dumneata, baciule, îndrăzni din nou Joseph, în speranța că, până la urmă, îl va face și pe Oak să se plângă laolaltă cu ei. Cred că are un cui împotriva dumitale — eu așa zic.

— O, nu — nici pe departe! răspunse grăbit Gabriel, dar scăpă un suspin, care, însă, era greu de crezut că venea din faptul că fusese lipsit de pieile de miel.

Înainte ca vreunul dintre ei să apuce să mai spună ceva, o umbră întunecă ușa și Boldwood intră în slădărie, salutându-i cu câte o înclinare a capului pe fiecare în parte, cumva între prietenie și îngăduință.

— Ah — Oak, m-am gândit eu că te găsesc aici, zise el. Acum zece minute am întâlnit căruța poștei și mi s-a înmănat o scrisoare pe care am deschis-o fără să mă uit la adresă. Cred că e a dumitale. Te rog să mă ierți pentru greșeală, a fost fără voia mea.

— O, nu-i nici o supărare, domnule Boldwood, nici una, răspunse Gabriel. Nu avea pe nimeni pe lumea asta cu care să corespundeze și, de aceea, dacă i-ar fi sosit cumva vreo scrisoare, n-ar fi avut nimic împotriva s-o citească și s-o răscitească toată parohia.

Oak se trase deoparte și citi următoarele, fără să recunoască al cui era scrisul: „Dragă prietene,

Nu știu cum te cheamă, dar cred că aceste câteva rânduri o să ajungă la dumneata, rânduri pe care ți le scriu ca să-ți mulțumesc pentru bunăvoința pe care mi-ai arătat-o în noaptea când am plecat din Weatherbury, în chip nesăbuit. De asemenea, îți înapoiez și banii pe care ți-i dau și pe care să mă ierți că nu-i păstrez ca dar. Totul s-a sfârșit cu bine și sunt bucuroasă să-ți pot spune că mă mărit cu tânărul care îmi făcea curte de ceva vreme — sergentul Troy, din Regimentul al 11-lea de Dragoni, acum cantonat în acest oraș. știu că n-ar fi de acord să primesc vreun ban de la cineva, decât numai cu împrumut, căci este un bărbat foarte respectabil și de mare onoare — într-adevăr, de viță nobilă.

Ți-aș fi tare îndatorată dacă n-ai împărtăși tuturor, deocamdată, cele ce-ți spun eu în scrisoarea asta, dragă prietene. Vrem să-i surprindem pe oamenii din Weatherbury și să ne întoarcem, în curând, acolo, ca soț și soție, deși roșesc să povestesc lucrul acesta cuiva pe care

aproape că nu-l cunosc. Sergentul a copilărit la Weatherbury. Îți mulțumesc din nou pentru bunătate, rămân

A dumitale, cu sincere urări de bine, Fanny Robin."

— Ați citit-o, domnule Boldwood? Întrebă Gabriel. Că, dacă nu, ar fi mai bine s-o faceți. Știu că vă interesează soarta lui Fanny Robin.

Boldwood citi scrisoarea și păru mâhnit.

— Fanny — biata Fanny! Sfârșitul fericit în care crede ea cu atâta tărie nu s-a întâmplat încă, ar trebui să nu uite lucrul acesta — că s-ar putea să nu se întâmple niciodată. Văd că nu da nici o adresă.

— Ce fel de om este acest sergent Troy? Întrebă Gabriel.

— Hm! — Mă tem că nu e unul în care să-ți pui mari nădejdi, într-o împrejurare ca asta, murmură fermierul. deși este un băiat istet și gata la orice. De numele lui mai este legată și o altă poveste de inimă. Mama lui a fost o guvernantă franțuzoaică și se pare că a existat o dragoste tainică între ea și răposatul lord Severn. Ea s-a măritat cu un medic sărac și, la puțin timp după aceea, a născut un băiat; câtă vreme banii curgeau de la amantul său lordul, totul mergea bine. Dar, din nefericire pentru băiat, cei mai buni prieteni ai lui au murit și atunci și-a făcut un rost ca secretar de rangul doi al unui avocat din Casterbridge. A rămas acolo un timp și ar fi putut ajunge la o situație frumoasă, dacă nu i s-ar fi năzărit să se înroleze. Tare mă îndoiesc că micuța Fanny o să ne surprindă vreodată în felul în care spune — tare mă îndoiesc. Prostuță — prostuță fată! Acum, și-a pierdut cinstea — el n-o s-o ia niciodată de nevastă — ce-o să facă?

Ușa se deschise iarăși, furtunos, și Cainy Ball se năpusti înăuntru gâfâind, cu gura lui roșie și căscată ca o pâlnie de trompetă de un penny largime, prin care dădu drumul unei tuse strașnice și zgomotoase, care-i umflă toată fața.

— Ei, Cain Ball, îi zise Oak cu asprime, nu mai goni în halul ăsta, până îți pierzi suflul! Ți-am spus-o de atâtea ori!

— O — eu — m-am înecat — cu aburii pe care i-am scos pe gură, domnule Oak, și-asta m-a făcut să tușesc...

— Ei, și de ce-ai venit?

— Am venit fuga să vă spun, zise tânărul ciobănaș, sprijinindu-și de uscior trupul sleit de oboseală — că trebuie să veniți numaidecât. Alte două oi au fâtat gemeni — asta s-a întâmplat, baciule Oak.

— Ah, asta era, zise Oak, sărind în picioare și alungându-și deocamdată din minte gândurile despre biata Fanny. Ești un băiat bun, Cain, că ai venit fuga să-mi spui și într-o zi o să te ospătez cu o budincă mare de prune. Dar, înainte de a pleca, adu-mi oala cu catran, Cainy, ca să-i însemnăm pe ăștia și să terminăm cu ei.

Oak scoase din buzunarele lui fără sfârșit un fier de marcat, îl cufundă în oală și imprimă pe coapsele mieilor nou-născuți inițialele celei care îi desfăta visurile — „B. E.", semn care dădea de știre în întreg ținutul că, de acum încolo, mieii aparțineau fermierei Bathsheba Everdene și nimănui altcuiva.

— Acum, Cainy, ia-ți-i în cârcă pe ăștia doi ai tăi și la drum! La revedere, domnule Boldwood. Baciul ridică cele șaisprezece picioare mari ale celor patru trupuri micuțe pe care tot el le adusese și dispăru cu ele spre țărcul mieilor din apropiere — trupșoarele lor

mătăsoase aveau acum mai multă speranță de viață, lucru plăcut dacă te gândeai că, doar cu o jumătate de oră mai înainte, fuseseră în pragul morții.

Boldwood îl însoți câțiva pași în sus pe deal, apoi șovăi și se întoarse. Porni din nou pe urmele lui, de data aceasta hotărât să nu se mai întoarcă. Apropiindu-se de ungherul retras în care se ridicase stâna, fermierul își scoase carnetelul din buzunar, îl desfăcu și-l ținu astfel deschis în mână. Dinăuntru ieși la iveală un plic — era felicitarea scrisă de Bathsheba.

— Voiam să te întreb, Oak, zise fermierul cu prefăcută nepăsare, dacă știi al cui este scrisul acesta.

Oak aruncă o privire spre carnetel și răspunse numaidecât, roșind:

— Al domnișoarei Everdene.

Oak se îmbujorase doar dându-și seama că rostește cu voce tare numele ei. Acum, însă, se simți deodată neputincios la un alt gând, întristător. Felicitarea, bineînțeles, nu putea fi decât anonimă, altminteri întrebarea fermierului n-ar fi avut rost.

Boldwood îi observă tulburarea, dar se înșelă asupra cauzei sale — persoanele sensibile preferă întotdeauna să te întrebe „Te-am supărat cu ceva?”, decât să se gândească la niște cauze obiective.

— Întrebarea ți-am pus-o cu toată buna-credință, reluă el — și seriozitatea gravă cu care se străduia să-și justifice interesul pentru o felicitare de Sf. Valentine era cu totul anapoda. — știi, întotdeauna expeditorul se așteaptă să întrebi în dreapta și în stânga până-l descoperi:

ăsta-i tot hazul. Dacă în loc de „haz” Boldwood ar fi trebuit să spună „chin”, n-ar fi putut rosti cuvântul mai forțat și cu mai multă neliniște decât i se citea în clipa aceea pe față.

Curând după ce se despărți de Gabriel, bărbatul singuratic se întoarse la el acasă, pentru gustarea de dimineață — simțind arsurile rușinii și regretului pentru faptul că, punând întrebările acelea, cu sufletul la gură, se descoperise astfel în fața unui străin. Puse din nou scrisoarea pe polița căminului și se așeză să cugete asupra împrejurărilor, în lumina celor aflate de la Gabriel.

XVI.

BISERICA TUTUROR SFINȚILOR și BISERICA TUTUROR SUFLETELOR

Într-o dimineață din cursul săptămânii, în naosul muced al unei biserici numite Biserica tuturor sfinților, din acel îndepărtat oraș și centru militar amintit mai înainte, câțiva enoriași, în mare parte femei și fete, se ridicară, după ce stătuseră în genunchi, la sfârșitul unei slujbe fără predică. Se pregătea să plece fiecare la treburile lui, când niște pași vioi, intrând pe sub portic și venind spre intrarea principală, le atraseră atenția. Pașii aceștia stârneau un ecou neobișnuit într-o biserică: un zornăit de pintoni. Toată lumea se uită într-acolo. Un tânăr cavalerist într-o uniformă roșie, purtând cele trei trese ale gradului de sergent pe mânecă, străbătu naosul cu o stinghereală care ieșea cu atât mai mult în evidență, cu cât încerca să și-o ascundă zăgrăvind și pe chip hotărârea și călcând și mai apăsător. O ușoară roșeață îi împurpura obrajii în timp ce înainta prin mijlocul bisericii, printre cele două rânduri de femei, dar trecu pe sub arcadă mai departe, în pronaos, și nu se opri decât la ușa altarului. Acolo stătu, pentru câteva clipe, singur.

Diaconul care slujea și care nu-și scosese încă patrafirul îl zări pe nou-venit și se luă după el, până la altar. îi șopti ceva soldatului, după care îi făcu semn paracliserului, care, la rândul lui, îi șopti ceva unei femei mai în vârstă, nevastă-sa după câte se părea, apoi urcară și ei treptele altarului.

— E o nuntă! murmurară câteva femei, înseninându-se. Hai să vedem! Cele mai multe se așezară.

În spatele lor se auzi scârțâitul unei mașinării și câteva dintre cele tinere întoarseră capul. Din interiorul zidului dinspre apus al turnului ieși la iveală un mic baldachin, sub care se aflau un

manechin cu un clopoțel, automatul fiind pus în mișcare de aceeași mașinărie a orologiului care bătea și clopotul cel mare din turn. Între turn și biserică se afla o nișă închisă cu un paravan, a cărui ușă era încuiată pe timpul slujbei, ascunzând vederii acest grotesc accesoriu al orologiului. În clipa aceea, însă, ușa era deschisă, astfel încât ieșirea păpușii mecanice, lovirea clopoțelului și apoi retragerea manechinului în nișa lui reușiră să fie văzute de mulți ochi și auzite de întreaga biserică. Păpușa mecanică bătuse unsprezece și jumătate.

— Unde-i femeia? umblau șoptele printre spectatori. Tânărul sergent rămăsese nemișcat, în nefiresca încremenire a vechilor stâlpi din jur. Stătea cu fața spre sud-est, la fel de tăcut pe cât era de neclintit.

Tăcerea deveni apăsătoare, în timp ce minutele se scurgeau și nu mai venea nimeni, nu mai mișca nimeni. Zăngănitul păpușii mecanice, ieșite din nou din nișa sa, loviturile date clopoțelului, anunțând trei sferturi de oră, apoi retragerea ei pompoasă avuseseră darul să sfâșie aproape dureros atmosfera, făcându-le pe multe enoriașe din congregație să tresară.

— Mă întreb unde o fi femeia, șopti din nou o voce.

Apoi începu să se facă auzit acel zgomot ușor al schimbării de pe un picior pe altul și acel prefăcut acces de tuse al mai multora, care trădează încordarea nervoasă. În cele din urmă, se auzi și un chicotit. Dar sergentul nu făcu nici o mișcare. Stătea cu fața spre sud-est, drept ca o coloană, cu chipul în mână.

Orologiul bătu iar. Femeile renunțară la nervozitatea dinainte, iar chicotelile și hlizelile deveniră mai frecvente. Apoi urmă o tăcere mormântală. Toată lumea aștepta sfârșitul. Poate că unele persoane au observat ciudatul fenomen că bătăile sferturilor de oră ale unui orologiu par

să facă timpul să zboare mai iute. Nici nu-ți venea să crezi că păpușa mecanică nu s-a încurcat în minute; când auzai din nou zăngănitul, păpușa ieșea, iar sferturile de oră erau anunțate la fel de zvâcnit ca și până atunci. Mai că ai fi putut jura că hidoasa figurină avea o căutătură piezișă și o plăcere demonică în spasmele sale. Apoi urmă dangățul monoton și îndepărtat al celor douăsprezece băți grave din turnul de deasupra. Femeile erau impresionate și, de data aceasta, nu mai fu nici un chicotit.

Diaconul se strecură în sacristie, iar paracliserul dispăru. Sergentul încă nu se întorsese; toate femeile din biserică așteptau să-i vadă fața, iar el părea că știe. În cele din urmă, se întoarse și străbătu naosul, țăntoș și hotărât, înapoi spre ieșire, sfidându-le pe toate, cu buzele strânse.

Doi cerșetori cocoșați și știrbi se uitară unul la altul și chicotiră, destul de nevinovat; dar sunetul avu un efect ciudat, nepământean, în locul acela.

Peste drum de biserică se afla o piațetă pavată, străjuită de jur-împrejur de câteva clădiri de lemn, din alte vremuri, care aruncau umbre pitorești. Tânărul, ieșind din biserică, traversă piațeta când, în mijlocul ei, întâlni o femeie mărunțică. Pe fața ei se citea o vie neliniște care, în clipa când îl văzu, se preschimbă de-a dreptul în groază.

— Ei? făcu el, înăbușindu-și sentimentele și pironind-o cu privirea.

— O, Frank — am făcut o greșală! — Am crezut că biserica aceea cu turlă ascuțită era Biserica tuturor sfinților și am fost la ușa ei exact la unsprezece și jumătate, așa cum mi-ai spus tu. Am așteptat până la douăsprezece fără un sfert, când am descoperit că eram în Biserica tuturor sufletelor. Dar nu m-am speriat prea tare, fiindcă m-am gândit că am putea, la fel de bine, s-o facem mâine.

— Proastă ești, dacă încerci să mă protestezi pe mine așa! Taci din gură!

— O să fie mâine, Frank? întrebă ea cu o voce albă.

— Mâine!... și lăsa să-i scape un râs răgușit. N-o să mai trec iarăși prin experiența asta, nu atât de curând, îți jur!

— Dar, la urma urmelor, protestă ea cu tremur în glas, n-a fost o greșală atât de mare! Hai, dragul meu Frank, când o s-o facem?

— Ah, când? Dumnezeu știe! zise el, cu o ironie ieftină, apoi îi întoarse spatele și se depărtă grăbit.

XVII.

LA PIAȚA DE GRÂNE

Sâmbătă, Boldwood se afla, ca de obicei, în Casterbridge la piața de grâne, când aceea care îi răvășea de-o vreme visele intră și i se înfățișă înaintea ochilor. Adam se trezise din somnul lui adânc și, ce să vezi? Eva era acolo. Fermierul își făcu puțin curaj și, pentru prima oară, se uită într-adevăr la ea.

Cauzele materiale și urmările lor sufletești nu pot fi puse într-o ecuație obișnuită, rezultatul de pe urma investirii capitalului în producerea oricărei schimbări de natură mintală fiind, uneori, tot atât de spectaculos pe cât de ridicol de neînsemnată a fost cauza însăși. Când femeile sunt într-o dispoziție capricioasă, intuiția lor proverbială, fie din neglijență, fie din pricina vreunui defect personal, dă greș și nu le mai avertizează — așa s-a făcut că, în ziua aceea, Bathshebei i-a fost dat să rămână mută de uimire. Boldwood se uita la ea — nu pe ascuns, nici critic sau înțeleghător, ci fără implicare, cum se uită un secerător la un tren în trecere — ca la un fenomen străin de mediul său, care îl nedumerește. Pentru Boldwood, femeile erau mai curând accidente izolate, decât jumătăți necesare întregirii ființei; niște comete, cu așa o imprecizie a formei, a traiectoriei și a duratei de existență, încât, chiar dacă orbitele lor erau la fel de geometrice, de constante și de strict supuse legilor ca și a lui însuși sau absolut neregulate precum păreau la prima vedere, nu considerase a fi de datoria lui să le acorde atenție.

Îi văzu părul negru, liniile fără cusur ale feței și ale profilului și rotunjimile bărbiei și gâtului ei. Îi văzu, apoi, din profil, pleoapele, ochii, genele și forma urechii. Apoi îi remarcă silueta, fusta, chiar și tălpile pantofilor.

Boldwood o găsi frumoasă, dar se întrebă dacă aprecia corect, căci părea cu neputință ca această întrupare de basm să fie într-adevăr atât de fermecătoare cum o socotea el și să poată trece prin lume fără să stârnească o furtună de încântare printre bărbați și să le ațâțe curiozitatea mai mult decât i-o ațâțase lui, deși nici în cazul lui nu fusese puțin lucru. După cât își putea da el seama, nici natura, nici arta n-ar fi avut nimic de adăugat desăvârșirii acelei ființe

perfecte printre atâtea altele imperfecte. Inima începu să-i zvâcnească în piept. Trebuie să reamintim faptul că Boldwood, deși avea patruzeci de ani, nu examinase niciodată cu toată atenția și puterea de pătrundere o femeie; simțurile sale luau cunoștință de ele doar de la mare distanță.

Chiar era frumoasă? Nici măcar acum nu-și dădea seama dacă părerea lui avea vreun sâmbure de adevăr. Întrebă pe furiș un vecin:

— Domnișoara Everdene este considerată frumoasă?

— O, da — a stârnit senzație prima oară când și-a făcut apariția aici, dacă-ți mai amintești. Este într-adevăr o fată foarte frumoasă.

Un bărbat nu este niciodată mai dispus să creadă în ce spun alții ca atunci când aude păreri favorabile despre frumusețea femeii de care este aproape sau de-a binelea îndrăgostit; orice cuvânt, oricât de copilăresc, în privința aceasta are în ochii lui greutatea opiniei unui membru R. A. Boldwood era acum satisfăcut.

Așadar, această femeie fermecătoare îi spusese într-adevăr lui: „Însoară-te cu mine”. Oare de ce făcuse lucrul acesta bizar? Orbirea lui Boldwood, care nu-și dădea seama că, în loc să privească detașat faptele în intenția lor, se apucase să caute sensuri în afara semnificației lor de origine, îi ținea isonul lipsei de fler a Bathshebei, care nu intuise că un gest de circumstanță ar fi putut avea urmări serioase.

Chiar atunci, ea negocia cu un tânăr fermier spilcuit, căruia îi vorbea cu tot atâta nepăsare ca și când ar fi avut în față doar o filă dintr-un registru contabil. Era limpede că tânărul acela nu era pe gustul unei femei ca Bathsheba. Însă Boldwood simți cum i se înfierbântă sângele în

vine, într-un început de gelozie: pășea pentru întâia oară pragul „infernului îndrăgostitului rănit”.

Primul său imbold fu să se repeadă și să se vâre între ei. Ar fi putut s-o facă, dar numai într-un singur fel — pretextând că ar vrea să vadă o mostră din grâul ei. Boldwood renunță la idee. Nu putea să-i ceară așa ceva: să pretindă de la Frumusețe să cumpere și să vândă ar fi însemnat s-o coboare la meschinărie, ceea ce intra în flagrant conflict cu imaginea pe care și-o făcuse el despre Bathsheba.

În acest timp, Bathsheba deveni conștientă că, în sfârșit, răzbiise înăuntrul nobilei fortărețe. Știa că Boldwood o urmărește din ochi pretutindeni. Era o victorie, fără îndoială, și, dacă s-ar fi petrecut de la sine, o astfel de victorie ar fi însemnat o dulce răsplată pentru întârzierea care o umpluse de ciudă. Însă fusese dobândită printr-o dibace, dar ocazională schimbare de adresă, iar în ochii ei prețuia tot atât cât o floare artificială sau cât un fruct de ceară.

Fiind o femeie cu destul bun simț când trebuia să judece despre subiecte în care nu era amestecată inima sa, Bathsheba se căi sincer că un capriciu, pentru care și Liddy și ea erau la fel de vinovate, ajunsese să tulbure liniștea unui bărbat pe care îl respecta prea mult ca să-l necăjească intenționat.

În ziua aceea, aproape că se hotărâse să-i ceară iertare, de îndată ce avea să-l întâlnească. În cel mai rău caz, planul ei ar fi eșuat fie dacă Boldwood s-ar fi socotit luat în derâdere, căci atunci scuzele ei, pe care el nu le-ar fi crezut sincere, n-ar fi făcut decât să-l jignească și mai tare, fie dacă el ar fi ajuns la concluzia că ea își dorea s-o ceară în căsătorie, căci atunci pasul ei ar fi fost interpretat ca o nouă dovadă de necuviință.

XVIII.

BOLDWOOD MEDITEAZĂ. REGRET

Boldwood era arendașul moșiei căreia i se spunea Mica Fermă Weatherbury și, totodată, persoana cea mai apropiată de rangul aristocratic cu care se putea lăuda această parte îndepărtată a parohiei. Dacă niște străini din lumea bună, din vreun Dumnezeu știe ce oraș, s-ar fi văzut nevoiți să poposească o zi în acest capăt de țară și, auzind la un moment dat zgomotul roților unei trăsurii ușoare, ar fi sperat că o să întâlnească o persoană distinsă, vreun lord singuratic sau barem vreun nobil de țară, ei bine, nu li s-ar fi înfățișat decât domnul Boldwood, plecând de acasă la treburile sale din ziua aceea. Mai târziu, auzind încă o dată zgomot de roți, speranțele lor poate s-ar fi reînnoit, dar nu l-ar fi văzut decât pe același domn Boldwood, care se întorcea acasă.

Casa lui era așezată la o oarecare distanță de drum. Grajdurile, care într-o fermă sunt ca soba într-o odaie, se aflau în spatele casei, dar abia vizibile, căci erau înecate în tufele de laur din jur. Cam pe la mijlocul grajdurilor se deschidea o ușă albastră, dincolo de care dădeai cu ochii de crupele și cozile a jumătate de duzină de cai sprinteni și bine hrăniți, legați în boxele lor, care, priviți din acest unghi, arătau ca niște arcuri maure, în culori alternând între roib și murg, fiecare tăiat pe din două de linia cozii. Deasupra acestora, greu de deslușit de ochiul cuiva care privea înăuntru din lumina de afară, boturile acelorași animale puteau fi auzite preocupându-se să-și păstreze sprinteneala și rotunjimea formelor de care aminteam mai sus, cu ajutorul grămezilor generoase de ovăz și de fân din iesle. Într-o boxă de la capătul grajdului se vedea țopăind de colo-colo silueta neastâmpărată și întunecată a unui mânz nelegat, în vreme ce mestecatul neîntrerupt al tuturor celor aflați la masă era variat, din când în când, de zgomotul vreunui căpăstru scuturat sau de vreo bătaie din picior.

Prin spatele cailor își făcea rondul, trecând în sus și în jos, fermierul Boldwood în persoană. Locul acesta era deopotrivă trapeza și schitul stăpânului holtei, care, după ce supraveghea felul în care erau hrăniți servitorii lui patrupezi, se plimba și cugeta îndelung, seara, până când prin ferestrele acoperite cu pânză de păianjen pătrundeau înăuntru razele lunii sau până când toată scena se cufunda în beznă.

Aici, trupul său solid și drept ieșea mai limpede în evidență decât în mijlocul mulțimii și al forfotei din târg. În timpul plimbării sale meditative, călca apăsător, cu toată talpa o dată, ținându-și plecată fruntea chipului său frumos, cu ten roșcovan, doar atât cât să ascundă în umbră gura fermă și bărbia bine rotunjită, deși cam proeminentă și largă. Câteva cute orizontale, subțiri ca firul de ață, erau singurele care știrbeau netezimea frunții sale înalte. Viața lui Boldwood parcursese perioade destul de obișnuite, dar el nu era un om obișnuit. Dintre toate trăsăturile și atitudinile, ceea ce-ți sărea în ochi de cum îl vedeai era stăpânirea de sine, care, deși semăna întocmai cu amortirea inaniției, simțai că este echilibrul perfect al unor uriașe forțe antagonice — pozitive și negative, dozate cu mare precizie. O dată stricat acest echilibru, Boldwood cădea brusc în extremă.

Dacă era cumva cuprins de o emoție, aceasta îl copleșea; când un sentiment nu-l înrobea cu totul, însemna că nu i se născuse încă, dar era fie mornic, fie năvalnic, niciodată lent. Întotdeauna — fie îl rănea de moarte, fie nici nu-l atingea. În bine sau în rău, nimic nu-l impresiona doar ușor sau în treacăt. Neînduplecat în ceea ce privea linia generală a faptelor, îngăduitor față de amănunte, se arăta foarte serios în toate. Nu vedea nimic de râs în vreuna dintre absurditățile vieții și, cu toate că nu era socotit un tovarăș plăcut de către oamenii hazlii, zeflemitori și de cei care la tot pasul, găsind dovezi că viața nu-i decât o glumă, socoteau că nu e prea plăcut să te afli în tovărășia lui, era bine primit printre oamenii serioși și printre cei obișnuiți cu necazurile. Fiind un om care lua în serios toate reprezentațiile de pe scena vieții, dacă nu izbutea să se facă plăcut când se jucau comedii, nimeni nu-l putea învinovăți de purtări ușuratec când deznodământul era tragic.

Bathsheba nici nu visa că forma întunecată și tăcută în care zvârlise, cu atâta nepăsare, o sămânță, era de fapt o răsadniță în care germinația se petrecea cu iuțeală tropicală. Dacă ar fi știut ce fire avea Boldwood, muștrările ei de conștiință ar fi fost chinuitoare, iar rușinea din inima ei, de neșters. Mai mult, dacă ar fi știut câtă putere avea acum asupra acestui bărbat, de a-i hotărî binele sau răul, ar fi tremurat pentru atâta responsabilitate. Din fericire pentru prezentul ei, din nenorocire pentru liniștea ei viitoare, puterea ei de înțelegere încă nu descifrase cine era Boldwood. Dealtfel, nimeni nu-l cunoștea pe de-a întregul, căci, deși se putea ghici dezlănțuirea de care era în stare, judecând după slabele urme lăsate cândva de torent, nimeni nu-l văzuse vreodată în clipa revărsării acelor ape care le săpaseră.

Fermierul Boldwood veni în pragul ușii grajdului și își plimbă ochii peste câmp. Dincolo de primul gard se afla un alt gard viu, iar dincolo de acesta, o pajiște care făcea parte din ferma Bathshebei.

Se aflau, acum, la începutul primăverii — vremea ca oile să fie scoase la pășunat, prima oară în anul acela când pășteau iarba de pe pajiști, înainte ca aceasta să fie pregătită pentru cosit. Vântul, după ce bătuse de la răsărit vreo câteva săptămâni, își schimbase direcția către miazăzi, iar primăvara se înstăpânise deodată — aproape fără preambul. Era acea perioadă a primăverii când poți să-ți închipui că driadele se trezesc ca să întâmpine anotimpul. Lumea

plantelor începe să clocotească și să dospească, seva să urce, până când, în liniștea deplină a grădinilor singuratece și a ogoarelor fără urme de pași, aparent fără speranță și încremenite după lanțurile și sclavia înghețului, totul devine forfotă, încordare, adunare de forțe și reînsuflețire generală, în comparație cu care opintirile titanice ale macaralelor și ale scripetilor dintr-un oraș zgomotos nu sunt decât căzneli de pitic.

Boldwood, privind departe, spre inima pășunii, zări trei siluete. Erau domnișoara Everdene, baciul Oak și Cainy Ball.

Când fermierul o descoperi din ochi pe Bathsheba, fața ei se luminează, cum se luminează crestele unui turn înalt în bătaia lunii. Trupul este pentru suflet fie ca o scoică, fie ca o tăbliță cu înscripție la vedere, după cum este și omul: reținut sau expansiv, debordant sau închis în sine. Înfațișarea lui Boldwood se schimbă, nu mai era impasibilă ca până atunci — fața lui arăta că acum, pentru prima oară, ieșise dincolo de zidurile de apărare și că tremura tot pentru faptul că se expunea astfel. Este senzația obișnuită pe care o încearcă oamenii tari din fire, atunci când se îndrăgostesc.

În cele din urmă, se hotărî. O să se ducă și o s-o întrebe direct despre scrisoare.

Faptul că, după atâția ani în care se ținuse departe de lume, inima sa devenise ca o insulă pierdută în mijlocul oceanului, fără nici o cale de acces pentru eventualele emoții, nu rămăsese fără efect. S-a văzut nu o dată că iubirea are cauze în principal subiective, iar Boldwood era o dovadă vie a adevărului acestei afirmații. Nu avusese o mamă spre care să-și îndrepte dragostea, nici o soră asupra căreia să-și reverse tandrețea, nici o relație dezinteresată pentru simțurile sale. Acum era de-a dreptul copleșit de acest vălmășag de emoții — iubirea curată a unui îndrăgostit.

Se apropie de poarta pajiștii. Dincolo de aceasta, pământul cânta cu glasul pâraielor, cerul cu al ciocârlilor, iar behăitul moale al turmei se împletea cu amândouă. Stăpâna și omul ei aveau treabă, încercau să învețe câte un miel să „primească”, operațiune care se practică atunci când o oaie își pierde mielul născut de ea, acesta fiind înlocuit cu unul dintre gemenii altei oi-mame. Gabriel jupuisese pielea de pe mielul mort și o întindea acum pe mielul viu, cum se face de obicei, în vreme ce Bathsheba ținea deschisă poarta unui mic țarc, făcut din patru paveze de nuiele împletite, în care fuseseră băgați mama și, pe furiș, mielul, ca să rămână împreună până când oaia avea să prindă drag de micuț.

Pe când Bathsheba supraveghea îndeplinirea acestei manevre, îl văzu pe fermier lângă poartă, sub o salcie în floare. Gabriel, pentru care chipul ei era ca seninul nestatornic al cerului de april, drept pentru care era atent la orice umbră de nori care s-ar fi ivit, descoperi numaidecât un semn că apăruse ceva care o tulbura, și anume văzu cum ei se aprind deodată obraji. Atunci, se întoarse și îl văzu pe Boldwood.

Făcând pe loc legătura dintre aceste semne și scrisoarea pe care i-o arătase Boldwood, Gabriel bănuie că Bathsheba începuse un joc ca să-l cucerească pe fermier, dar când și cum, nu știa. Fermierul Boldwood pricepu, după schimbările de pe chipurile celor doi, că își dăduseră seama de prezența lui și acest lucru fu ca o lumină puternică revărsată deodată asupra noilor sale sentimente. Cum rămăsese în drum, nădăjduia că, dacă va continua să meargă, nici unul dintre ei nu va bănuie că avusese de gând să intre. Trecu mai departe, simțindu-și ascuțit și copleșitor neghiobia, timiditatea și îndoielile. Poate că în purtarea ei existau semne că dorea să-l vadă — poate că nu — nu știa să citească o femeie. Cabala acestei filozofii erotice părea să fie alcătuită din înțelegeri foarte subtile, exprimate într-un mod înșelător. Fiecare mișcare, privire, cuvânt și accent conțineau un mister cu totul aparte de ceea ce lăsa să se vadă și, până în acel moment, el nu reflectase niciodată asupra vreunui dintre ele.

Cât despre Bathsheba, ea nu se amăgea cu gândul că fermierul Boldwood se nimerise să treacă pe acolo, în timp ce se ducea într-altă parte cu treabă sau în plimbare. Se gândi la toate variantele și ajunse la concluzia că ea era singurul motiv pentru care Boldwood venise până acolo. Se simți tulburată profund să descopere ce foc uriaș se poate aprinde cu o scânteie. Bathsheba nu urzea planuri de măritiş, nici nu voia să-și bată joc de sentimentele bărbaților, iar un observator priceput să discearnă o cochetărie, după ce ar fi studiat-o, ar fi rămas

surprins să descopere că Bathsheba putea fi atât de diferită și, totuși, atât de asemănătoare cu ceea ce se presupune că trebuie să fie o cochetă.

Ea se hotărî să nu mai intervină niciodată, cu vreo privire sau cu vreun semn, în cursul așezat al vieții acestui bărbat. Însă foarte rar hotărârea de a evita un rău este luată mai înainte ca răul să fi ajuns atât de departe, încât să nu mai poată fi evitat.

XIX.

SPĂLATUL OILOR. CEREREA în CĂSĂTORIE

În cele din urmă, Boldwood îi făcu o vizită. Ea nu era acasă. „Bineînțeles că nu”, murmură el. Gândindu-se la Bathsheba numai ca la o femeie, uitase de neobișnuita sa poziție printre agricultori, uitase că era tot stăpâna unei ferme, ca și el, și că avea de condus o fermă la fel de mare ca și a lui, așadar era foarte probabil ca, în această perioadă a anului, să fie mai mult plecată de acasă. Această scăpare din vedere, ca și altele de care Boldwood se făcea vinovat, erau de înțeles în starea lui sufletească și încă și mai de înțeles în împrejurările de față. Nu lipseau cele două ajutoare de nădejde pentru idealizarea ființei iubite — pe de o parte, din pricină că o vedea din când în când, de la distanță, iar, pe de altă parte, din pricină că nu se întâlneau în societate — cunoștința din vedere și faptul că nu-și vorbiseră niciodată. Mărunta latură omenească a personajului nu se vedea: meschinăriile, care se regăsesc într-o așa de mare măsură în viața și faptele muritorilor, rămâneau ascunse din pricină că, întâmplător, îndrăgostitul și femeia iubită nu se cunoșteau atât de bine încât să se viziteze, iar Boldwood n-avea decât o vagă idee că și ea se confrunta cu tristele realități gospodărești sau că și ea, ca toată lumea, avea momente de banalitate, dintr-acelea în care, cu cât o surprindeai mai rar, cu atât ți-o aminteai mai frumoasă. Astfel, în mintea lui ea ajunsese la o dulce apoteoză, deși continua să trăiască și să respire sub același cer ca și el, ca o făptură cu tot atâtea probleme ca și el.

Abia la sfârșitul lunii mai, fermierul se hotărî să nu se mai lase întors din drum de fleacuri sau frământat de nesiguranță. În sfârșit, se obișnuise cu gândul că se îndrăgostise și acum iubirea îl speria mai puțin, chiar dacă îl chinuia mai tare, simțindu-se pregătit. O căută pe Bathsheba acasă la ea și, când i se spuse că era plecată la spălatul oilor, porni și el într-acolo, după ea. Baia pentru spălat oile era un bazin perfect circular, cu pereți din cărămidă, construit în mijlocul pășunii și umplut cu apa cea mai limpede. Pentru păsările înălțate în zbor, suprafața sa ca oglinda, în care se răsfrângea lumina cerului, trebuie să fi fost vizibilă de la mai multe mile depărtare, ca un ochi strălucitor de ciclop cu fața verde. Iarba de pe margini oferea, în acel anotimp, o priveliște greu de uitat, vorbind la modul particular. Aproape că puteai să observi cu ochiul liber cum sorbea din pământul mustind de apă. Conturul acestei netede pajiști inundabile varia, rotunjindu-se și adâncindu-se în mai multe imașuri care, în momentul acela, erau pline de piciorul-cocoșului și de margarete în floare. Râul luneca, tăcut ca o umbră, printre șirurile de trestii și rogoz care închipuiau o palisadă flexibilă de-a lungul malurilor sale ude. În partea de miazănoapte a pajiștii erau niște copaci, ale căror frunze noi, fragede și pline de sevă, nu apucaseră încă să se întărească și să-și întunece culoarea sub arșița și seceta verii, fiind aproape galbene, în comparație cu verdele, și verzi, în comparație cu galbenul. Din ascunzișurile acestui pâlă de copaci înfrunziți, trei cucu făceau să răsună în văzduhul neclintit notele lor sonore.

Boldwood coborî povârnișul, adâncit în gânduri, cu ochii ațintiți asupra ghetelor sale, pe care polenul scuturat de pe piciorul-cocoșului le îmbrăcase în artistice nuanțe de bronz. Un afluent al principalului curs de apă intra în bazin printr-un stăvilă și ieșea printr-un altul, diametral opus. În jurul bazinului erau strânși baciul Oak, Jan Coggan, Moon, Poorgrass, Cain Ball și alți câțiva, toți uzi learcă până la piele — iar Bathsheba stătea pe lângă ei, îmbrăcată într-un costum nou de călărie, cel mai elegant pe care-l purtase vreodată — cu dârlogii calului

petrecuți în jurul brațului. În iarbă zăceau rostogolite niște clondire de cidru și bere. Blajinele oi erau împinse în bazin de Coggan și Matthew Moon, care stăteau cufundați în apă până la brâu, la stăvilă din jos; apoi Gabriel, care stătea pe mal, le trăgea aproape, dacă se depărtau înot, cu ajutorul unei unelte ce semăna cu o cârjă, făcute anume pentru această treabă și, deopotrivă, pentru a le veni în ajutor animalelor istovite, când lâna li se îmbiba cu apă și începeau să se ducă la fund. Oilor li se dădea drumul împotriva curentului, pe la stăvilă din sus, astfel că toate gunoaiile erau duse de apă la vale. Cainy Ball și Joseph, care se ocupau cu această operațiune, erau și mai uzi decât ceilalți, dacă era cu putință așa ceva — semănau cu delfinii unei fântâni arteziene, căci din fiecă umflătură sau cută a hainelor li se scurgea un mic șuvoi.

Boldwood se apropie și îi dădu bună dimineța fermierei, dar atât de crispat, încât ea se gândi că, de bună seamă, venise doar de dragul de a se uita la baia oilor și nădăjdise că n-o s-o găsească acolo; mai mult, ea avu impresia că vede pe obrazul lui severitate, iar în privirea lui, nepăsare. Bathsheba se hotărî să se retragă numaidecât și se strecură ușurel, de-a lungul râului. când ajunse la o aruncătură de piatră distanță, auzi niște pași foșnind prin iarbă și în clipa aceea avu senzația că iubirea o învăluia ca o mireasmă. în loc să se întoarcă ori să aștepte, Bathsheba merse tot înainte, printre tulpinile înalte de rogoz, dar Boldwood părea hotărât s-o ajungă și grăbi pasul, până când amândoi dispărură dincolo de cotul râului. Aici, fără să fie văzuți, puteau auzi plescăiturile și strigătele celor care spălau oile mai sus pe râu.

— Domnișoară Everdene! zise fermierul.

Ea se înfioră, se întoarse și spuse „Bună dimineța”. Tonul vocii lui era cu totul altfel de cum se așteptase ea să fie, la început — ca o șoaptă și-o tăcere apăsată, accentuând înțelesuri adânci și, în același timp, abia exprimându-le. Tăcerea are, uneori, un dar deosebit: de a se înfățișa ca sufletul sentimentului ieșit din trupul său și rătăcind fără înveliș, iar, în momentele acelea, este mult mai grăitoare decât cuvintele. în același fel, să spui doar câteva cuvinte înseamnă, adeseori, să exprimi mai mult decât ai face-o printr-un lung discurs. Boldwood dăduse totul la iveală în chemarea sa.

La fel cum crește simțul realității oricui, când se încredințează că zgomotul despre care își imaginase că ar fi huruit de roți este, de fapt, ecoul tunetului, tot astfel cresc și cel al Bathshebei când intuiția îi împărtăși convingerea ei.

— Simt aproape prea mult ca să mai pot gândi, zise el cu simplitate gravă. Am venit să-ți vorbesc fără ocolișuri. Din clipa în care te-am privit bine, nu mai sunt stăpân pe viața mea. Domnișoară Everdene... am venit să te întreb dacă vrei să te căsătorești cu mine.

Bathsheba se strădui să-și păstreze chipul absolut netulburat și singura mișcare pe care o făcu fu să-și strângă buzele, pe care, mai înainte, le ținea ușor întredeschise.

— Am împlinit patruzeci și unu de ani, continuă el. S-ar fi putut spune despre mine că sunt un holtei convins și chiar așa am fost. în tinerețea mea, niciodată nu m-am gândit că aș putea fi căsătorit și n-am luat în calcul această posibilitate nici când am înaintat în vârstă. Dar toți ne schimbăm, iar schimbarea mea, în această privință, s-a petrecut când te-am văzut pe dumneata. În ultimul timp mi-am dat seama, din ce în ce mai limpede, că modul meu de viață este cu totul greșit. Mai presus de toate, vreau să fii soția mea.

— Eu simt, domnule Boldwood, că, deși vă respect mult, nu simt... ceea ce m-ar îndreptăți să... dacă v-aș primi propunerea, se bâlbâi ea.

Acest mod de a răspunde cu demnitate la demnitate păru că deschide deodată zăgazurile inimii, pe care, până atunci, Boldwood le ținuse închise.

— Fără dumneata, viața mi-ar fi o povară, exclamă el cu voce joasă. Vreau... vreau să mă lași să-ți spun la nesfârșit că te iubesc.

Bathsheba nu răspunse nimic, dar iapa pe care o ducea legată de braț păru atât de mișcată, încât, în loc să-și mai întindă gâtul după iarbă, își ridică atentă capul.

— Cred și sper că ții destul de mult la mine, ca să asculți ce am să-ți spun!

Auzind acestea, primul impuls al Bathshebei fu să-l întrebe ce anume îl făcea să creadă așa ceva, dar își aminti că, departe de a fi o presupunere îngâmfată din partea lui Boldwood, nu era decât concluzia firească a unei reflecții serioase, pe care el se simțise îndemnat s-o facă, după ce fusese amăgit de propria ei cerere în căsătorie.

— aș vrea să-ți pot spune lucruri care să te măgulească, urmă fermierul pe un ton mai destins, și să-mi exprim simțămintele în cuvinte cât mai plăcute, dar nici nu am nici puterea, nici răbdarea să învăț asemenea lucruri. Vreau să fii soția mea — cu atâta tărie, încât nici un alt sentiment nu mai încape în inima mea și n-aș fi deschis gura, dacă nu aș fi fost încurajat să sper.

„Iarăși felicitarea! Ah, felicitarea de Sf. Valentine!” își spuse în gând Bathsheba, fără să rostească nici un cuvânt cu voce tare.

— Dacă poți să mă iubești, spune-mi, domnișoară Everdene. Dacă nu — nu spune nu.

— Domnule Boldwood, îmi vine foarte greu să vă spun că sunt surprinsă și că nu știu cum să vă răspund ce trebuie și cu respect — dar tot ce pot eu să fac este să arăt deschis ceea ce simt, adică să spun cum înțeleg eu lucrurile. Mă tem că nu mă pot căsători cu dumneavoastră, oricât respect vă port. Sunteți prea nobil ca eu să fiu soția potrivită pentru dumneavoastră, domnule.

— Dar, domnișoară Everdene!

— Eu... eu n-am... știu că n-ar fi trebuit să-mi dea vreodată prin minte să vă trimit acea felicitare de Sf. Valentine. Iertați-mă, domnule. A fost lipsit de sens, nici o femeie care se respectă cât de cât n-ar fi făcut așa ceva. Dacă mi-ați putea ierta nesăbuința, vă făgăduiesc că niciodată...

— Nu, nu, nu. Nu spune nesăbuință! Lasă-mă să cred că a fost ceva mai mult — că a fost un soi de instinct profetic, zorii unei simțiri care îți șoptea că o să mă plăci. Mă zdrobești dacă-mi spui că a fost un gest necugetat din partea dumitale. Eu nu l-am socotit nici o clipă astfel și nici n-aș putea. Ah, aș vrea să știu cum să te cuceresc! Dar nu pot — nu pot decât să te întreb dacă ești deja a mea. Dacă nu și dacă nu este adevărat că te-ai simțit atrasă spre mine fără să-ți dai seama, așa cum m-am simțit și eu atras de dumneata, nu mai am nimic de adăugat.

— Nu m-am îndrăgostit de dumneavoastră, domnule Boldwood — asta trebuie să v-o spun. Spunând acestea, Bathsheba își îngădui, pentru prima oară, să strecoare un zâmbet fugar pe chipul ei serios, iar șiragul de mărgăritare al dinților de sus și linia ușor ironică a buzelor, despre care am mai vorbit, sugerau o ființă fără inimă, ceea ce ochii ei prietenoși tăgăduiau numaidecât.

— Dar barem o să te gândești — o să te gândești cu blândețe și îngăduință — dacă n-ai putea să mă accepți de soț? Mi-e teamă că sunt prea bătrân pentru dumneata, dar crede-mă că o să am mai multă atenție față de dumneata decât mulți alții de vârsta dumitale. O să te ocrotesc și o să-ți port de grijă cu toată puterea mea, cu siguranță. N-o să ai nici o bătaie de cap, n-o să te sâcăie nici o treabă de-a casei și o să duci o viață lipsită de orice obligație, domnișoară Everdene. De lăptărie o să se ocupe un angajat — îmi dă mâna să-l plătesc. când o să se facă fânul, n-o să fie nevoie nici să arunci o privire la ce se petrece în câmp, iar, la seceriș, nici n-o să știi dacă plouă sau nu. Eu m-am obișnuit cu faetonul, fiindcă tot cu el au umblat și răposații mei părinți, dar, dacă dumitale nu-ți place, o să-l vând și o să ai o trăsură cu cai numai a dumitale. Nu pot să-ți spun cât de mult mai de preț decât orice idee sau lucru de pe lumea asta ești dumneata în ochii mei — nimeni nu știe — numai Dumnezeu — cât însemni dumneata pentru mine!

Inima tânără a Bathshebei se strânse de compătimire pentru bărbatul acela cu o fire atât de profundă, care vorbea atât de simplu.

— Nu, nu spuneți asta! Nu pot îndura gândul ca dumneavoastră să iubiți atât și eu deloc. și mă tem că o să ne vadă lumea, domnule Boldwood. Vreți să lăsați deocamdată lucrurile așa cum

sunt? Nu pot să-mi adun gândurile. Nu știam că o să-mi spuneți ce mi-ați spus. O, ce rea pot să fiu că v-am făcut să suferiți astfel! Era deopotrivă speriată și neliniștită văzându-l atât de pătimăș.

— Atunci spune că nu refuzi hotărât. Că nu este chiar un refuz!

— N-am ce face. Nu pot răspunde.

— Pot să-ți mai vorbesc și altă dată despre asta?

— Da.

— Pot să mă gândesc la dumneata?

— Da, cred că vă puteți gândi la mine.

— Și să sper că o să fii a mea?

— Nu, să nu sperați! Hai să mergem, acum.

— O să vin din nou să te văd, mâine.

— Nu, vă rog, nu! Dați-mi timp de gândire.

— Da — o să-ți dau oricât timp dorești, zise el cu înflăcărare și recunoștință. Acum sunt mai fericit.

— Nu — vă rog! Nu vă simțiți mai fericit, dacă fericirea ține de răspunsul meu. Fiți cu capul pe umeri, domnule Boldwood. Eu trebuie să mă gândesc.

— O să aștept, zise el.

Cu acestea, ea se întoarse. Boldwood își lăsă privirea în pământ și stătu așa multă vreme, ca un om care nu mai știe unde se află. Apoi începu să-și dea seama de realitate, ca de durerea unei răni primite în toiul unei mari bucurii — care-l făcuse pe moment să n-o mai simtă — și atunci plecă și el.

XX.

ULUIRE. ASCUȚIREA FOARFECILOR. O CEARTĂ

„Se gândește atât de puțin LA EL și este atât de bun, încât îmi oferă tot ce mi-aș putea dori”, cugeta Bathsheba.

Cu toate acestea, că era bun din fire sau exact pe dos, fermierul Boldwood nu-și arătase bunătatea în împrejurarea de față. Rarele daruri ale celor mai pure iubiri nu sunt decât cedare în fața plăcerilor viitoare și nicidecum generozitate.

Bathsheba, nefiind câtuși de puțin îndrăgostită de el, reuși, în cele din urmă, să privească limpede propunerea lui. Era una pe care multe femei de condiția sa din împrejurimi, și nu puține și de o condiție mai înaltă, s-ar fi repezit orbește s-o primească și ar fi fost mândre s-o trâmbițeze în lung și-n lat. Din toate punctele de vedere, de la calcul până la pasiune, era bine ca ea, o fată fără nimeni pe lume, să se mărite, și să se mărite cu acest bărbat serios, cu dare de mână și respectat. Era vecinul ei, situația lui era mulțumitoare, calități avea mai mult decât de ajuns. Dacă ar fi simțit vreo tragere de inimă, ceea ce nu era cazul, vreo dorință cât de mică să fie căsătorită în general, n-ar fi putut găsi vreun motiv întemeiat de a-l refuza, căci ea una era o femeie care chema adesea rațiunea în ajutor, ca s-o scape de propriile capricii. Boldwood, ca partidă, era una fără reproș. Ea îl prețuia și îl plăcea, totuși nu-l dorea. Se pare că bărbații obișnuiți își iau o nevastă pentru că fără căsătorie nu pot avea o femeie, iar femeile obișnuite acceptă un bărbat deoarece căsătoria nu este cu puțință fără să nu aibă unul — deși scopurile sunt total opuse, mijlocul este același pentru amândouă părțile. Însă motivul subînțeles din partea femeii lipsea în cazul de față. Dealtfel, situația Bathshebei, ca stăpână deplină a unei ferme și a unei gospodării, era o noutate, iar noutatea aceasta încă nu începuse să se prăfuiască.

O neliniște o frământa, totuși, ceea ce era spre cinstea ei, căci puține femei și-ar fi făcut vreo grijă. În afară de motivele menționate mai sus, cu care încerca să-și combată obiecțiile, avea o puternică senzație că, de vreme ce ea fusese aceea care începuse jocul, cinstit ar fi fost acum

să-i accepte și urmările. Totuși, împotrivirea îi persista. Se gândi, la un moment dat, că ar fi lipsită de suflet să nu se mărite cu Boldwood, dar aproape în aceeași clipă își spuse că n-ar putea s-o facă nici să moară.

Sub înfățișarea ei chibzuită, Bathsheba avea o fire năvalnică. Cu o minte de Elizabeth și un suflet de Mary Stuart, adeseori înfăptuia cele mai cutezătoare lucruri, dar într-un mod extrem de prudent. Multe dintre gândurile sale erau silogisme perfecte, dar, din nefericire, rămâneau mereu doar gânduri; foarte puține erau de o îndrăzneală necugetată, dar, din păcate, tocmai acestea erau cele care se materializau cel mai adesea în fapte.

A doua zi după declarația lui Boldwood, îl găsi pe Gabriel Oak în capătul grădinii, ascuțindu-și foarfecele pentru tunsul oilor. În toate casele din jur se petrecea, mai mult sau mai puțin, aceeași scenă; zumzetul tocilei se răspândea în văzduh, ridicându-se din tot satul, ca dintr-o sală de arme în ajunul unei bătălii. Pacea și războiul sunt prietene bune în ceasurile lor de pregătire; seceri, coase, foarfece de tuns oi și foarfece de grădină stau pe aceeași treaptă a importanței cu săbii, baionete și lănci, când este vorba despre vârfuri și muchii ascuțite. Cainy Ball dădea la manivelă, învârtind piatra de tocilă pentru Gabriel și, la fiecare întoarcere a roții, capul i se balansa trist în sus și în jos. Oak stătea în poziția în care este reprezentat Eros ascuțindu-și săgețile — fața sa ușor aplecată, trupul sprijinit cu toată greutatea peste foarfece, capul lăsat într-o parte, buzele strânse și pleoapele încrețite de atenție concentrată încoronau această atitudine.

Stăpâna lui se apropie și se uită în tăcere vreo câteva clipe la ceea ce făceau; apoi zise:

— Cain, du-te la pășunea din vale și prinde iapa murgă. O să învârt eu piatra de tocilă. Vreau să vorbesc ceva cu tine, Gabriel.

Cain se îndepărtă și Bathsheba apucă manivela. Gabriel își ridică ochii, mirat la culme, se strădui să nu-și trădeze emoția și își lăsă iarăși ochii în jos. Bathsheba învârtea manivela, iar Gabriel trecea foarfecele pe piatră.

Mișcarea specifică pe care o presupune învârtirea unei roți are o surprinzătoare tendință de a amorți mintea. Este o formă mai blândă a pedepsei lui Ixion și ar putea contribui la scrierea unui capitol întunecat din istoria închisorilor. Mintea se întunecă și capul devine tot mai greu, încât ai zice că, treptat, centrul de greutate al trupului se statornicește într-o bilă de plumb, undeva între sprâncene și creștet. Bathsheba resimți aceste simptome neplăcute după vreo două sau trei duzini de rotații.

— Gabriel, vrei să dai tu la manivelă și să mă lași să țin eu foarfecele? Mi se învârtește capul și nu pot să vorbesc.

Gabriel trecu la manivelă. Bathsheba începu atunci să vorbească, destul de poticnit (lăsându-și gândurile să zboare, din când în când, și pierzând firul, ca să fie atentă la foarfece, fiindcă ascuțirea acesteia cerea o oarecare precizie).

— Voiam să te întreb dacă oamenii au comentat ceva despre faptul că ieri m-am dus dincolo de rogoz cu domnul Boldwood.

— Da, au comentat, zise Gabriel. Nu țineți foarfecele cum trebuie, domnișoară — știam eu că n-o să știți cum se face — țineți-o așa!

Gabriel dădu drumul manivelei și, prinzându-i amândouă mâinile într-ale lui (i le apucă pe fiecare, în modul în care luăm, uneori, mâna unui copil când îl învățăm să scrie), i le strânse peste foarfece.

— Aplecați tăișul așa, continuă el.

Mâinile și foarfecele fură aplecate potrivit îndrumărilor, iar profesorul le ținu ciudat de mult în această poziție, în timp ce vorbea.

— Destul! strigă Bathsheba. Dă-mi drumul la mâini. Nu vreau să mi le ții! Învrtește manivela.

Gabriel îi eliberă mâinile, se așeză tăcut la manivelă și ascuțirea continuă.

— Li s-a părut ciudat oamenilor? întrebă ea din nou.

— Ciudat nu e bine spus, domnișoară.

— Ce-au zis?

— Că se pare că numele domnului Boldwood și al dumneavoastră o să-și ia zborul din înaltul amvonului mai înainte de-a se sfârși anul.

— Mi-am închipuit eu, după cum se uitau! Ei bine, nu-i câtuși de puțin adevărat. E cea mai mare nerozie de pe lume. Vreau ca dumneata s-o contrazici, de aceea am venit.

Gabriel părea neîncrezător și trist, dar, între două momente de neîncredere, părea că i s-a luat o piatră de pe inimă.

— Înseamnă că au auzit ce-am discutat, urmă ea.

— Bravo, Bathsheba! zise Oak, oprindu-se din a mai învrte manivela și privind-o mirat drept în față.

— Domnișoară Everdene, vrei să spui, zise ea cu demnitate.

— Ce vreau să spun este că, dacă domnul Boldwood într-adevăr a vorbit despre căsătorie, eu n-am de gând să scornesc basme și să spun că nu, doar ca să-ți fac dumitale pe plac. M-am străduit și așa prea mult ca să-ți fiu pe plac, mult prea mult pentru binele meu.

Bathsheba făcu ochii mari, mută de uimire. Nu știa dacă trebuie să-i fie milă de el, fiindcă îi înșelase speranțele de dragoste, sau trebuie să se supere pe el pentru că depășise această dezamăgire — întrucât tonul său fusese ambiguu.

— Am zis că vreau de la dumneata doar să le spui oamenilor că nu este adevărat că o să mă mărit cu el, murmură ea, mai puțin sigură pe sine.

— Pot să le spun asta, dacă așa dorești, domnișoară Everdene. Și aș putea, de asemenea, să îți spun părerea mea despre ceea ce ai făcut.

— Te cred. Dar n-am nevoie de părerea dumitale.

— Îmi închipui, zise Gabriel amar, învrtețind mai departe manivela, astfel încât cuvintele-i urcau și, coborau, crescând și descrescând regulat în intensitate și în ritm, după cum se apleca sau se ridica o dată cu manivela, fapt ce le îndrepta, după poziția corpului, fie perpendicular în pământ, fie orizontal, de-a lungul grădinii, în timp ce ochii și-i ținea pironiți pe o frunză de pe jos.

Pentru Bathsheba, o acțiune neîntârziată însemna o acțiune pripită, însă dacă își acorda un răgaz, ceea ce nu i se întâmpla mereu, prudența era asigurată. Trebuie să adăugăm, totuși, că rareori își acorda timp. La vremea despre care vorbim, singura părere din tot cuprinsul parohiei despre ea și despre faptele ei, pe care o socotea mai sănătoasă decât a ei însăși, era cea a lui Gabriel Oak. Iar felul său deschis de a-și exprima gândurile mergea până într-acolo încât, în orice privință, chiar și atunci când era vorba despre dragostea sau despre căsătoria ei cu un alt bărbat — se putea bizui pe aceeași părere dezinteresată, pe care n-avea decât să i-o ceară. Profund încredințat că propunerea lui nu avea sorți de izbândă, o nobilă hotărâre îl făcea să n-o împiedice pe-a altuia. Aceasta este cea mai

stoică virtute a unui îndrăgostit, după cum lipsa ei este păcatul cel mai ușor de iertat. Sigur că răspunsul lui o să fie nepărtinitor,

Bathsheba îi pusese întrebarea, chiar dacă știa că îl doare. Iată ce înseamnă egoismul unor femei încântătoare. Poate că exista o scuză pentru faptul că tortura astfel un om cinstit, doar în folosul ei — aceea că nu avea la îndemână o altă judecată sănătoasă.

— Ei bine, ce crezi despre cum m-am purtat? întrebă ea liniștită.

— Că este nedemn de o femeie cuminte, și blândă, și minunată.

Într-o clipă, obrații Bathshebei se colorară în purpuriul mâniei, ca un apus de soare al lui Danby. Dar se stăpâni să dea glas lucrurilor pe care le simțea și această reținere a vorbelor îi făcea expresia chipului și mai grăitoare încă.

Numai că pasul următor al lui Gabriel fu o greșală.

— Poate că nu-ți place că te cert așa de grosolan, căci îmi dau seama că este o grosolanie, dar mă gândeam că o să-ți priască.

Bathsheba răspunse numaidecât, tăios:

— Dimpotrivă, am despre dumneata o părere atât de proastă, încât, cu exagerarea dumitale, mă faci să prețuiesc și mai mult oamenii cu capul pe umeri.

— Mă bucur că nu te-ai supărat, căci eu ți-am spus-o sincer și cât se poate de serios.

— înțeleg. Dar, din nefericire, când încerci să nu vorbești în glumă, izbutești să ai haz — la fel cum, dacă-ți dorești să nu fii serios, spui uneori vorbe cu mult bun simț.

Lovitura era grea, dar fără îndoială că Bathsheba se pierduse cu firea și, tocmai de aceea, Gabriel și-o ținu pe-a sa în frâu mai bine ca niciodată. Nu mai adăugă nimic. Atunci, Bathsheba izbucni:

— Cred că am dreptul să te întreb care anume este purtarea mea nedemnă?! Că nu mă mărit cu dumneata, probabil!

— Nici pe departe, zise Gabriel liniștit. Am renunțat de mult să mă mai gândesc la asta.

— Ori s-o mai dorești, presupun! zise ea și era limpede că se aștepta ca el să nege, fără șovăire, această presupunere.

Indiferent ce simțea, Gabriel repetă cu răceală cuvintele ei:

— Ori s-o mai doresc.

Față de o femeie poți arăta amărăciune, care pentru ea este o dulce mângâiere, sau lipsă de delicatețe, dacă nu e îndreptată asupra ei. Bathsheba ar fi primit să fie supusă unei pedepse umilitoare, în contul ușurătății ei, dacă, în același timp, Gabriel ar fi protestat și i-ar fi spus că o iubește; poți îndura dezlănțuirea unei pasiuni neîmpărtășite, chiar dacă e usturătoare și te acuză; există un triumf în umilire și o duioșie în ceartă. Tocmai acest lucru îl aștepta Bathsheba și tocmai acest lucru nu-l obținu. Să înghită un perdaf fiindcă predicatorul o vedea în lumina rece a dimineții, după ce deschisese obloanele deziluziei, o scotea din minți.

Mai mult, el nici măcar nu terminase. Continuă, pe un ton și mai ridicat:

— Părerea mea (de vreme ce mi-o ceri) este că te-ai făcut tare vinovată jucându-i o festă ca aceea unui om ca domnul Boldwood, doar ca să-ți treci timpul. Să duci de nas un bărbat la care nu ții nu este o faptă demnă de laudă. Și, domnișoară Everdene, chiar dacă simțea că ești sincer atrasă de el, ai fi putut să-i dai de veste altfel, printr-o purtare iubitoare adevărată, și nu trimițându-i o felicitare de Sf. Valentine.

Bathsheba puse foarfecele jos.

— Nu îngădui nimănui să... să mă critice pentru ce fac în viața mea personală! exclamă ea. Nici pentru cel mai mărunț lucru! Așadar, să faci bine să pleci de la fermă, la sfârșitul săptămânii!

Poate părea ciudat — dar, în orice caz, așa se întâmpla — dacă pe Bathsheba o stăpânea o emoție de rând, îi tremura buza de jos, iar dacă era o emoție mai nobilă, îi tremura buza de sus. De data aceasta, îi tresărea cea de jos.

— Prea bine, așa o să fac, zise Gabriel calm. Se simțea legat de ea mai degrabă printr-un fir minunat, pe care îl durea să-l piardă rupându-l, și nu printr-un lanț greu, pe care nu-l putea sfărâma.

— Mi-ar fi încă și mai bine dacă aș pleca numaidecât, adăugă el.

— Atunci, pleacă numaidecât, pentru numele lui Dumnezeu! strigă ea, aruncând fulgere din ochi și căutând zadarnic să-i prindă privirile lui Gabriel. Să nu te mai văd!

— Prea bine, domnișoară Everdene — așa să fie!

Își luă foarfecele și se îndepărtă de ea, neclintit în demnitatea lui, ca Moise când a plecat de la Faraon.

XXI.

NECAZURI CU TURMA. UN MESAJ

Trecuseră vreo douăzeci și patru de ore de când Gabriel Oak încetase să mai îngrijească turma de la Weatherbury, când, duminică după-amiază, mai vârstnicii domni Joseph Poorgrass, Matthew Moon, Frank și alți vreo șase veniră într-un suflet la casa stăpânei lor de la Ferma de Sus.

— Doamne, ce s-a întâmplat, oameni buni? întrebă ea, întâlnindu-i în prag, tocmai când ieșea ca să se ducă la biserică, și încetând într-o clipă să-și mai strângă cu toată puterea buzele roșii, gest cu care își însoțise efortul de a-și trage pe mână o mănușă îngustă.

— Șaizeci! anunță Joseph Poorgrass.

— Șaptezeci! corectă Moon.

— Cincizeci și nouă, preciză bărbatul lu' Susan Tall.

— ... de oi au spart țarcul, completă Fray.

— ... și-au intrat pe o pajiște cu trifoi crud, se auzi Tall.

— ... trifoi crud! repetă Moon.

— ... trifoi! întări Joseph Poorgrass.

— și-acum au început să se umfle, zise Henery Fray.

— Asta fac acum, întări Joseph.

— Și o să crape toate, ca lindenii în foc, dacă nu sunt scoase afară și doftoricite, zise Tall.

Fața lui Joseph se încrețise și se zbârcise toată, de îngrijorare. Fray avea fruntea numai cute, în cruciș și-n curmeziș, după modelul grilajelor de fier de la porțile fortărețelor, exprimând astfel o dublă disperare. Laban Tall își țuguia buzele, iar fața îi încremenise. Obrajii lui Matthew erau supti, iar ochii i se rostogoleau avan în cap — oriunde se întâmpla să-i direcționeze mușchii cei mai puternici.

— Da, reluă Joseph. și stăteam eu acasă, căutând Efesenii și zicând în sinea mea: „Nu sunt decât Corintenii și Tesalonicenii în afurisitul ăsta de Testament” — când, cine intră? Chiar Henery, aici de față: „Joseph, zice, oile s-au umflat...”

Pentru Bathsheba era un moment când gândul era vorbă și vorba strigăt. Pe deasupra, nu-și recăpătase încă liniștea după tulburarea pe care i-o pricinuiseră observațiile lui Oak.

— Destul — destul! O, neghiobilor! strigă ea, aruncându-și umbrela de soare și cartea de rugăciuni pe coridor, pornind apoi în goană în direcția indicată de mesageri. Să veniți la mine, în loc să vă duceți direct la ele și să le scoateți de acolo! O, tâmpite capete seci!

Ochii ei erau mai negri și mai strălucitori ca niciodată. Frumusețea Bathshebei aparținea mai degrabă tipului demonic, decât angelic, în sensul că niciodată nu arăta mai bine ca atunci când era furioasă — și mai ales acum, când farmecul îi era sporit de o rochie elegantă de catifea, pe care o îmbrăcase stând îndelung în fața oglinzii.

Toți bătrâneii alergară în urma ei zăpăciți, îmbulzindu-se spre pajiștea cu trifoi, dar, pe la jumătatea drumului, Joseph se lăsă deodată jos, în mijlocul lor, ca un om care se ofilește într-o lume din ce în ce mai greu de îndurat. O dată ce primiseră imboldul pe care prezența ei li-l insufla întotdeauna, toți ca unul se apucară de treabă pe lângă oi. Cele mai multe dintre animalele suferinde zăceau la pământ și nu se mai puteau urni. Acestea fură scoase pe brațe, iar celelalte fură mâunate pe pășunea învecinată. Aici, după vreo câteva minute, alte câteva oi căzură la pământ, zăcând la fel de neputincioase și suferinde ca și primele.

Cu inima strânsă, gata să izbucnească în lacrimi, Bathsheba privi cum se rostogoleau acele exemplare de primă mână, din turma sa de primă mână: „Umflate de vânt și îngreunate de umede cețuri”.

Multe dintre ele aveau spume la gură și respirația grăbită și scurtă, în vreme ce trupurile tuturor erau înspăimântător de umflate.

— O, ce să fac, ce să fac?! zise Bathsheba deznădăjduită. Nefericite animale mai sunt și oile!

— Întotdeauna li se întâmplă câte ceva! Nu știu nici o turmă care să fi trecut un an, fără să fi intrat în vreun bucluc.

— E o singură cale să le scăpăm, zise Tall.

— Care? Zi-mi repede!
— Trebuie împunse între coaste cu un obiect făcut anume pentru asta.
— Poți s-o faci dumneata? Sau eu?
— Nu, stăpână. Noi nu putem, nici dumneavoastră. Trebuie împunse într-un loc anume — dacă greșești, cu un inci mai la stânga sau mai la dreapta, înjunghii oaia și o omori. Nici măcar unui oier nu-i iese ca la carte.

— Atunci o să moară, zise ea cu resemnare în glas.
— Un singur om din ținut știe cum se face, zise Joseph, sosit abia atunci. El ar putea să le tămăduiască pe toate, dacă ar fi aici.

— Cine e omul acela? Hai să-l chemăm!

— Baciul Oak, zise Matthew. Ei, el este om priceput și înzestrat.

— Da, așa este! zise Joseph Poorgrass.

— Ce-i drept — el e omul potrivit, zise și Laban Tall.

— Cum îndrăzniți să pomeniți numele omului aceluia în fața mea?! strigă ea întărită. V-am spus să nu-i pomeniți niciodată numele, dacă vreți să mai rămâneți în slujba mea. Ah! adăugă ea înseninându-se. știe fermierul Boldwood!

— O, nu, conia, zise Matthew. Două dintre oile lui de soi au intrat deunăzi în mazăriche și au pățit la fel ca astea. A trimis aici un om călare, în graba mare, ca să-l cheme pe Gabie, iar Gabie s-a dus și le-a scăpat. Fermierul Boldwood nu are unealta cu care se face treaba asta. E o țeavă de fluier, cu o țepușă ascuțită pe dinăuntru — nu-i așa, Joseph?

— Da — o țeavă de fluier, îi ținu isonul Joseph. așa arată obiectul.

— Da, desigur — asta-i unealta, se vârî în vorbă Henery Fray, rostind cuvintele meditativ, cu o nepăsare orientală față de scurgerea timpului.

— Ei!... răbufni Bathsheba. Nu-mi mai stați aici cu „da”-urile și cu „desigur”-urile voastre, îndrugându-mi la prostii! Aduceți pe cineva să vindece oile — în clipa asta!

Plecară cu toții, târându-și mânăni picioarele, ca să aducă pe cineva, cum li se poruncise, dar habar n-aveau pe cine. în câteva clipe dispărură pe poartă, iar stăpâna lor rămase singură cu turma pe moarte.

— N-o să trimit niciodată după el — niciodată! zise ea hotărât.

Chiar atunci, una dintre oi se încordă avan din toți mușchii ei, apoi se destinse și sări în aer, drept în sus. Saltul fu amuțitor. Oaia căzu cu bufnet la pământ și rămase nemișcată. Bathsheba se apropie. Oaia murise.

— O, ce să fac — ce să fac?! exclamă ea din nou, frângându-și mâinile. N-o să trimit după el

— nu, n-o să trimit!

Nu întotdeauna hotărârea exprimată cu cea mai mare tărie coincide cu cea mai mare tărie a hotărârii înseși. Cuvintele sunt adesea zvârlite ca un soi de proptea, să sprijine o convingere subredă care, dacă ar fi puternică, n-ar avea nevoie de nici o frază ca s-o dovedească. Astfel, „Nu, n-o să trimit” al Bathshebei însemna, de fapt: „Cred că trebuie s-o fac”.

Ieși pe poartă după oamenii săi și ridică mâna, s-o vadă vreunul dintre ei. La acest semnal îi răspunse Laban.

— Unde stă Oak?

— Peste vale, la Nest Cottage.

— Încalecă pe iapa murgă și du-te până acolo; să-i spui că trebuie să se întoarcă de îndată, că așa zic eu.

Tall se îndreptă în graba mare spre pășune și, în două minute, era călare pe Poli, iapa murgă, fără șa și doar cu priponul în chip de frâu. Călărețul se făcu din ce în ce mai mic, în josul dealului.

Bathsheba îl urmărea din ochi — la fel și ceilalți. Tall străbătu în galop mărunț poteca pentru călăreți, luând-o prin Sixteen Acres, Sheeplands, Middle Field, The Flats, Cappel's Piece, se micșoră până ce ajunse cât un punct, trecu podul și se urcă, din vale, pe la Springmead și Whitepits, pe dealul celălalt. Căsuța în care se retrăsese Gabriel înainte de a pleca de tot din sat se zărea, pe deal ca o pată albă pe fundalul albastru al brazilor. Bathsheba începu să se plimbe în sus și în jos. Oamenii se întoarseră pe pajiște și încercară să le ușureze necuvântătoarelor caznele, frecându-le pe burtă. Nimic nu le fu de folos.

Bathsheba continua să se plimbe. Văzu calul coborând dealul și repetând, în sens invers, monotona înșiruire a locurilor: Whitepits, Springmead, Cappel's Piece, The Flats, Middle Field, Sheeplands, Sixteen Acres. Spera că Tall avusese destulă minte cât să-i dea iapa lui Gabriel și el însuși să se întoarcă pe jos. Călărețul se apropie. Era Tall.

— O, ce prostie! zise Bathsheba. Gabriel nu se vedea nicăieri.

— Poate că a plecat deja! gândi ea cu voce tare.

Tall intră în țarcul oilor și sări din șa — cu o figură tragică, precum a lui Morton după bătălia de la Shrewsbury.

— Ei? întrebă Bathsheba, căreia nu-i venea să creadă că verbala sa lettre-de-cachet ar fi putut să nu-și atingă ținta.

— Zice că „cerșetorii n-au de ales”, răspunse Laban.

— Ce? exclamă tânăra fermieră, făcând ochii mari și trăgând aer în piept, gata să explodeze. Joseph Poorgrass se dădu câțiva pași îndărăt, la adăpostul unei palănci.

— Zice că n-o să vină decât dacă o să i-o cereți cu frumosul și așa cum se cuvine, cum îi stă bine unei femei care roagă pe cineva să-i facă un favor.

— O-ho! Asta-i răspunsul lui? De unde până unde atâtea ifose? Cine Dumnezeu oi fi eu, ca să se poarte cineva așa cu mine? Să mă rog de unul care s-a rugat de mine?

O altă nefericită din turmă țâșni în aer și căzu moartă. Oamenii priveau încruntați, ca și când și-ar fi înăbușit imboldul de a-și spune părerea.

Bathsheba se întoarse cu spatele, cu ochii înotând în lacrimi. Marea ananghie în care o vârăseră trufia și țăfna nu se mai putea ascunde: izbucni într-un plâns amarnic; toți o vedeau, dar nu încercă să se mai prefacă.

— Eu n-aș plânge din pricina asta, domnișoară, zise William Smallbury, compătîmind-o. De ce să nu-l chemați, mai blând? Sunt sigur că atunci ar veni. În privința asta, Gabie e un om de cuvânt.

Bathsheba își înfrână mahnirea și își șterse ochii.

— O, este o cruzime prea mare pentru mine — da, prea mare! murmură ea. și mă silește să fac ceea ce n-aș vrea — da, mă silește!... Tall, vino în casă!

După această criză, nu foarte onorabilă pentru stăpâna unei ferme, intră în casă, cu Tall pe urmele ei. Se așeză și mângăli în grabă un bilet, printre micile convulsii ale suspinelor care urmează unui acces de plâns, la fel cum se umflă și oftează pământul după furtună. deși fusese scris în grabă, nu era un bilet lipsit de politețe. îl privi puțin de la distanță, pregătindu-se să-l împăturească, însă îi adăugă și aceste cuvinte, la sfârșit:

„Nu mă părăsi, Gabriel!”

Era ceva mai roșie în obraji când îl împături din nou și avea buzele strânse, de parcă, prin aceasta, voia să amâne, până când avea să fie prea târziu, procesul de conștiință menit să decidă dacă o asemenea strategie era îndreptățită sau nu. Biletul fu trimis pe aceeași cale ca și solia dinainte, iar Bathsheba rămase în casă să aștepte rezultatul.

Se scurse apoi un sfert de oră plin de îngrijorare, de la plecarea mesagerului și până când afară se auzi din nou tropotul calului. De data aceasta, nu-l putuse urmări din ochi, dar, aplecată peste vechiul birou la care scrisese biletul, își închisese ochii, ca și cum ar fi vrut să se ferească, deopotrivă, de speranță și de teamă.

Situația era totuși promițătoare. Gabriel nu era furios; era doar indiferent, deși prima ei poruncă fusese atât de trufașă. Poate ar fi fost sancționată, dacă ar fi venit de la femei mai puțin frumoase și, pe de altă parte, o asemenea frumusețe ar fi fost numaidecât iertată, dacă ar fi fost ceva mai puțin arogantă.

Când auzi calul, Bathsheba ieși din casă. Prin fața ei, ridicându-și ochii, văzu trecând pe cineva călare, ca o umbră desenându-se pe cer, îndreptându-se spre pășunea oilor. Trecând pe lângă ea, călărețul întoarse capul. Era Gabriel. Apoi urmă unul dintre acele momente în care ochii și gura femeii spun două lucruri cu totul diferite. Bathsheba îl privi plină de recunoștință și zise:

— Oh, Gabriel, cum ai putut să fii atât de rău să nu mă ajuți?

Un astfel de reproș, într-o formă atât de duioasă, pentru întârzierea lui de mai înainte era singurul lucru care se putea spune și pe care el îl putea ierta, fiindcă nu era o laudă pentru graba lui de acum.

Gabriel bâigui un răspuns încurcat și întinse pasul. Ea își dădu seama din privirea lui care anume propoziție din biletul ei îl adusese. Bathsheba o luă după el, spre ȋarcul oilor. Gabriel era deja la treabă, printre trupurile umflate, zăcând inerte. Își dăduse haina jos, își suflecuse mânecile cămășii și scosese din buzunar instrumentul salvator. Era un trocar, un soi de tub scurt, cu un bisturiu pe dinăuntru, pe care Gabriel începu să-l mânuiască, vădind o abilitate care ar fi făcut cinste unui chirurg de spital. Pipăia întâi coastele oii, în partea stângă, alegea punctul potrivit și străpungea, cu bisturiul din tub, pielea și rumenul, apoi trăgea brusc bisturiul afară, fără să miște tubul din loc. Atunci țâșnea un curent de aer, cu destulă forță cât să stingă o lumânare ținută la capătul tubului.

S-a spus, într-o vreme, că simpla alinare după chinuri înseamnă desfătare — și asta exprima acum și ochii bietelor creaturi. Patruzeci și nouă de operații fură executate cu succes. Din pricina grabei impuse de starea avansată a unora dintre pacientele din turmă, Gabriel dădu greș o singură dată — și numai o dată, când împunse alături de țintă și ucise pe loc oaia suferindă. Patru muriseră. Trei își reveniseră fără operație. În total, numărul oilor care se răzlețiseră de turmă și își făcuseră atâta rău era de cincizeci și șapte.

Când omul care venise mânat de dragoste își încetă munca, Bathsheba se apropie și îl privi drept în față.

— Gabriel, o să rămâi la mine? zise ea zâmbindu-i cuceritor, fără să se ostenească să-și unească apoi buzele la loc, simțind că avea să-i urmeze curând un alt zâmbet.

— O să rămân, răspunse Gabriel.

Și ea îi zâmbi din nou.

XXII.

HAMBARUL MARE ȘI TUNSUL OILOR

Oamenii se risipesc în mărunțișuri și uitare, ba chiar destul de des, fie pentru că nu se folosesc în cel mai înalt grad de buna lor dispoziție, atunci când o au, fie pentru că aceasta le lipsește, tocmai când au mai multă nevoie de ea. Pentru prima oară de când nenorocirea îl doborâse la pământ, Gabriel se simțea, în ultima vreme, deosebit de liber în gândire și energic în faptă, condiții care, deși sunt neputincioase în absența unei oportunități, după cum și oportunitatea este stearpă în absența lor, ar fi putut cu siguranță să-l ridice, dacă s-ar fi ivit un concurs de împrejurări favorabile. Însă faptul că lăncezea, ca un bolnav de netămăduit, pe lângă Bathsheba Everdene, îi răpea timpul în mod dezastruos. Apele primăverii se scurgeau la vale, fără să-l ia cu ele, și nu mai era mult până la cel mai mic nivel al refluxului, când nu l-ar mai fi putut urni.

Era în prima zi de iunie, în plin sezon al tunsului oilor, când peisajul, până la cea mai săracă pășune, era înfloritor de sănătate și culoare. Fiecare frunză era proaspătă, fiecare por era deschis și fiecare lujer dilatat de goana nebună a sevei dinăuntru. Dumnezeu își făcea simțită prezența la țară, iar diavolul se întovărășise cu lumea de la oraș. Mâțișorii pufoși târzii, lăstarii de ferigă, încovoiți ca o cârjă episcopală, tămâioara de câmp, cu cap pătat, mica floare a rodului-pământului — ca un sfânt într-o nișă de malachit — scuiatul-cucului alb ca zăpada, colțunii aproape de culoarea cărnii omenеști, tilisca și clopoțeei, cu petale negre, se numărau printre cele mai pitorești creații ale lumii vegetale din Weatherbury și din împrejurimi, în această perioadă fecundă, iar, dintre cele ale lumii animale, figurile metamorfozate ale domnului Jan Coggan, șeful tunzătorilor de oi, apoi al doilea și al treilea tunzător, care călătoreau în îndeplinirea vocației lor și pe care nu este nevoie să îi cunoaștem pe nume, Henery Fray, al patrilea tunzător, bărbatul lui Susan Tall — al cincilea, Joseph Poorgrass — al șaselea, tânărul Cain Ball, în chip de ajutor de tunzător, și Gabriel Oak, în chip de supraveghetor general. Nici unul dintre aceștia nu purta o vestimentație anume, demnă de a fi descrisă, ci fiecare părea că descoperise, în materie de haine, decența cale de mijloc dintre casta superioară și casta inferioară hinduse. Trăsăturile mai ascuțite și imobilitatea fizionomiei în general anunțau că munca serioasă era cuvântul de ordine al zilei.

Oamenii tundeau oile în hambarul mare, denumit pentru moment și Hambarul Tunsului, care în plan semăna cu o biserică prevăzută cu transept. Nu doar că imita forma bisericii parohiei, aflate în apropiere, dar se lua la întrecere cu aceasta, în ceea ce privește vechimea. Dacă hambarul făcuse vreodată parte din grupul de clădiri al vreunei mănăstiri, se părea că nimeni nu mai știa, căci nu rămăsese nici o urmă dintr-o astfel de încadrare. Uriașele porticuri

laterale, destul de înalte cât să poată trece pe sub ele o căruță încărcată cu vârf și îndesată cu snopi de grâu, erau unite între ele prin arcuri ascuțite de piatră, largi și avântate, a căror desăvârșită simplitate stătea la originea unei măreții care nu se mai observă la construcțiile în care s-a pus accent pe abundența ornamentelor. Acoperișul întunecat, împăienjenit, din lemn de castan, sprijinit și strâns îmbinat în enorme grinzi, cintre și diagonale, fusese construit după un proiect mult mai generos, întrucât se bucurase de mai multă bogăție de materiale, decât nouă zecimi din acoperișurile bisericilor noastre moderne. De-a lungul fiecăruia dintre pereții laterali se întindea un șir de contraforturi, la distanțe egale, aruncând o umbră deasă în spațiile dintre ele, spații străpunse în deschideri ogivale, ale căror proporții echilibrate răspundeau deopotrivă cerințelor frumuseții și ventilației.

S-ar fi putut spune despre acest hambar, cum mai greu s-ar fi putut spune despre biserică sau despre castel, deși construcții înrudite cu el ca vechime și stil, că încă mai era folosit în același scop pentru care fusese ridicat la origine. Deosebit și superior oricăreia dintre celelalte două relieve tipic medievale, în vechiul hambar se desfășurau practici care nu suferiseră nici o mutilare sub mâna timpului. Aici, cel puțin, spiritul vechilor constructori era în deplin acord cu spiritul privitorului modern. Stând în fața acestui edificiu ros de vremuri, ochiul vede la ce este folosit astăzi, mintea se îndreaptă spre trecutul său istoric, simțind un soi de satisfacție pentru deplina continuitate a funcționalității sale, o senzație aproape de recunoștință, ba chiar de mândrie pentru trăinicia menirii întru care a fost zidit. Faptul că patru secole nu dovediseră că a fost fondat pe o greșală, că destinația sa nu inspirase nici o aversiune și că nu stârnise vreo revoltă care să-l dărâme conferea acestei creații simple de altădată, a minților străbune, o pace, dacă nu chiar o măreție pe care o analiză prea amănunțită izbutea să le-o spulbere tovarășelor sale ecleziastice și militare. Medieval și modernism aveau și ele o dată un punct de vedere comun. Ferestrele lanceolate, pietrele mâncate de vreme ale arcurilor și antablamentelor, orientarea axelor, îmbinările înnegrite ale căpriorilor de castan nu trimiteau cu gândul la o artă a fortificațiilor discreditată sau la o credință religioasă demodată. Apărarea și mântuirea trupului prin pâinea cea de toate zilele sunt încă un țel, o religie și o năzuință.

În ziua aceea, marile uși laterale ale hambarului erau deschise larg spre soare, ca lumina să pătrundă din plin și cât mai aproape de locul unde se tundeau oile, adică pe aria de lemn din centru, făcută din scânduri groase de stejar, înnegrită și lustruită timp de mai multe generații cu lovituri de îmblăciu, până când devenise la fel de alunecoasă și de bogată în nuanțe ca parchetul camerei de consiliu dintr-o reședință elisabetană. Aici stăteau tunzătorii, cu soarele aruncând raze piezișe pe cămășile lor albe, pe brațele bronzate și pe foarfecele ascuțite pe care le clămpăneau în aer, făcându-le să împrăștie o puzderie de raze, destul de puternice cât să orbească pe cineva slab de ochi. La picioarele lor, o oaie captivă zăcea gâfâind, respirând tot mai repede, pe măsură ce presimțirea i se contopea cu groaza, ajungând să tremure ca și peisajul în arșița verii de afară.

Acest tablou din zilele noastre, în rama sa veche de patru sute de ani, nu producea acel izbitor contrast dintre vechi și nou, pe care îl presupune diferența dintre date. În comparație cu orașele, Weatherbury era imuabil. „Atunci” al orașenilor este „acum” al celor de la țară. La Londra, douăzeci sau treizeci de ani însemnau vremuri apuse, iar la Paris, numai vreo zece sau cinci. La Weatherbury, șaizeci sau optzeci de ani făceau parte din prezent și trebuia să treacă nu mai puțin de un secol, ca să-și pună amprenta pe înfățișarea și aerul său. Cinci decade cu greu izbuteau să schimbe ceva în croiala unor ghete, în broderia unor cămăși, cam cu un milimetru. Zece generații nu izbuteau să altereze întorsăturile unei singure fraze. În aceste unghere îndepărtate din Wessex, vremurile care, pentru omul prins în vârtoarea vieții de prin alte părți, sunt străvechi, aici sunt doar vremuri vechi, iar vremurile socotite de el vechi, aici sunt încă noi; prezentul lui, aici este viitor.

Așadar, hambarul era natural pentru cei care tundeau oile, iar ei erau în deplină armonie cu hambarul.

Capetele spațioasei construcții, corespunzătoare extremităților naosului și altarului unei biserici, erau închise cu palânci, toate oile fiind strânse grămadă înăuntrul acestor două îngrădituri. Într-un colț se încropise un țarc, în care vreo trei sau patru oi erau ținute gata pregătite pentru ca tunzătorii să le prindă fără să piardă vremea. În spatele lor, învăluite blând în umbra roșcată, se aflau trei femei, Maryann Money, Temperance și Soberness Miller, care

adunau lâna și împleteau, cu ajutorul unei iglițe, sfori de lână cu care să lege vălătucii. Cele trei primeau un slab ajutor din partea bătrânului slădar, care, când se încheia sezonul de făcut malt, între octombrie și aprilie, căuta ceva de lucru prin oricare dintre curțile fermelor din împrejurimi.

În spatele tuturor, Bathsheba veghea grijuliu ca oamenii să nu ciupească sau să rănească vreo oaie, din neatenție, și să le tundă scurt. Gabriel zburătăcea de colo-colo, învărtindu-se pe sub ochii ei luminoși ca un fluture de noapte. El nu tundeă întruna, căci jumătate din timp și-l petrecea ajutându-i pe ceilalți și alegând oile pentru ei. În momentul acela, scosese un ulcior cu băutură slabă, dintr-un butoi aflat într-un colț, ca să-l dea din om în om, și tăia niște pâine și brânză.

Bathsheba, după ce aruncă ici o privire, dincolo un avertisment și îl certă pe unul dintre lucrătorii mai tineri, fiindcă îi dăduse drumul ultimei oi pe care o tunsese fără s-o însemneze din nou cu inițialele ei, se apropie iarăși de Gabriel, când îl văzu lăsându-și gustarea deoparte, ca să tragă de o oaie speriată până în locul unde tundeă el — răsturnând-o pe spate, dintr-o mișcare abilă de braț. îi tăie mițele din jurul capului și îi dezveli ceafa și gușa, în timp ce stăpâna sa îl privea în liniște.

— Roșește de așa batjocură, murmură Bathsheba, observând valul rozaliu care se ivi și se întinse pe gâtul și pe umerii oii, pe care foarfecele i le dezgolise — o îmbujorare de invidiat, pentru delicatețea sa, de către multe regine ale saloanelor și demnă de laudă, pentru promptitudinea sa, la orice femeie de pe lume.

Bietul suflet al lui Gabriel se desfăta cu belșugul de mulțumire pe care i-l dădea faptul că o avea pe ea alături, cântărindu-i din ochi îndemânarea cu care folosea el foarfecele, despre care ai fi zis că o să ciupească o bucată de piele ori de câte ori se închideau și care, totuși, nu greșeau niciodată. Precum Guildenstern, Oak era fericit că nu era din cale-afară de fericit. Nu simțea nevoia să-i vorbească — îi era de ajuns că preafrumoasa doamnă a inimii lui și cu el se aflau împreună, deoparte, doar ei doi și nimeni altul între ei.

Așadar, numai gura ei se auzea. Există o vorbărie care nu spune nimic, cum era cea a Bathshebei din momentul acela, și există o tăcere care spune multe, cum era cea a lui Gabriel. Îmbătat de acea fericire nedeslușită și senină, el își continuă tunsul, întorcând oaia pe cealaltă coastă, punându-i genunchiul pe cap și trecându-și foarfecele treptat, fâșie cu fâșie, în jurul gâtului, apoi peste piept și spinare și încheind cu coada.

— Bine făcut și repede! zise Bathsheba, uitându-se la ceas când se auzi ultimul clănțănit de foarfece.

— Cât mi-a luat, domnișoară? întrebă Gabriel, ștergându-și sudoarea de pe frunte.

— Douăzeci și trei de minute și jumătate de când i-ai tăiat primul smoc din frunte. Este prima oară în viața mea când văd o oaie tunsă în mai puțin de o jumătate de oră.

Creatura curățată și netezită se ridică din mijlocul lânii sale — întocmai cum a fost văzută odinioară Afrodita ridicându-se și întrupându-se din spuma mării. Arăta surprinsă și rușinată din pricină că-și pierduse veșmântul, care zăcea pe jos, ca un nor pufos și bine închegat, din care acum se vedea numai partea de dedesubt, aceea care, nefiind niciodată expusă, era albă ca zăpada, fără nici cea mai mică pată sau cusur.

— Cain Ball!

— Da, domnule Oak. Aici sunt!

Cainy veni fuga, aducând oala cu catran, pielea tunsă fu marcată din nou cu însemnul „B. E.”, după care făptura feminină sărăcită de podoabe sări, într-un suflet, de pe platformă și se amestecă în cârdul celor despuiate de afară. Apoi intră în scenă Maryann, care adună smocurile răzlețite și le aruncă în mijlocul lânii tunse, pe care o strânse sul și o duse în fundul hambarului — trei livre și jumătate de căldură pură, spre bucuria hibernală a unor persoane necunoscute, aflate departe, care, totuși, nu aveau să simtă niciodată confortul fără pereche oferit de lâna așa cum exista ea acolo, proaspătă și curată — înainte să-și piardă, prin uscare, înăsprire și spălare, onctuozitatea sa naturală, de pe vremea când era vie — stare care o făcea, în clipa aceea, superioară oricărui obiect „din lână”, cum și smântâna este superioară laptelui diluat.

Numai că lui Gabriel îi era dat să trăiască niște momente crude, care să nu-l lase să se bucure pe de-a-ntregul de fericirea din dimineața aceea. Berbecii, oile bătrâne și oile de doi ani suferiseră, pe rând, dezbrăcarea până la piele și oamenii tocmai trecuseră la mioare și cârlani,

când nădejdea lui Oak că Bathsheba avea să îi facă plăcerea să rămână alături de el și să-i măsoare timpul în care mai doboară un record de tuns al unei oi fu curmată, în mod dureros, de apariția fermierului Boldwood în colțul cel mai îndepărtat al hambarului. Părea că nimeni nu-i băgase de seamă intrarea, dar nu încăpea îndoială că se afla acolo. Boldwood aducea întotdeauna după el o atmosferă socială a lui, pe care o simțea oricine se apropia de el; de aceea, oamenii care, cu Bathsheba de față, oricum se cam codeau să vorbească, amuțiră acum de-a binelea.

Vizitatorul traversă hambarul spre Bathsheba, care se întoarse ca să-l salute cu un aer absolut dezinvolt. El îi vorbi pe un ton scăzut, iar ea, din instinct, și-l potrivea pe al său la aceeași înălțime, ba chiar îi împrumută și inflexiunile. Departe de ea intenția de a lăsa să se creadă că exista o misterioasă legătură între ei doi, dar femeia la vârsta sensibilității este atrasă de individul mai matur — și aceasta se manifestă nu doar în alegerea atentă a cuvintelor, vizibilă în fiecare zi, dar și în moderarea tonului și a stărilor sufletești, când influența este puternică. Gabriel nu auzea și despre ce anume vorbeau, pentru că era prea stăpân pe sine ca să se ducă mai aproape de ei, deși prea neliniștit ca să nu îi ia în seamă. Urmarea discuției lor fu aceea că fermierul curtenitor îi luă mâna ca să-l ajute să coboare de pe marea platformă și să iasă afară, în lumina strălucitoare a soarelui de iunie. Se opriră în dreptul oilor deja tunse și începură din nou să vorbească. Despre turmă? Se părea că nu. Gabriel se gândi, nu departe de adevăr, că într-o discuție liniștită despre ceva care se află în raza vizuală a vorbitorilor, ochii lor sunt, de obicei, ațintiți asupra acelui ceva. Bathsheba, gravă, studia un mizer șomoioag de lână care zăcea pe pământ, într-o atitudine care sugera mai puțin o preocupare pentru problema ovină, cât o stinghereală, chipul ba îi roșea, ba îi pălea, sângele oscilând nehotărât, flux și reflux peste delicata fâșie de hotar dintre retragere și revărsare. Gabriel tundeă fără oprire, silnic și trist.

Bathsheba plecă de lângă Boldwood, care se plimbă în sus și-n jos, singur, vreun sfert de ceas. Apoi își făcu din nou apariția, în noul ei costum de călărie, verde ca frunza de mirt, strâns mulat pe talie precum coaja pe fruct, iar tânărul Bob Coggan îi aduse iapa, Boldwood luându-și și el calul de la copacul sub care fusese legat. Oak nu putea să-și dezlipească ochii de la ei și, încercând să-și continue tunsul în același timp în care îi urmărea gesturile lui Boldwood, ciupi cu foarfecele pânțelele oii. Animalul se smuci; Bathsheba întoarse iute capul într-acolo și văzu sângele.

— O, Gabriel! exclamă ea, cu aspră dojană în glas. Tocmai dumneata, care ești atât de sever cu alții — poftim, uite ce ai făcut!

Unui străin nu i s-ar fi părut că observația era prea crudă, însă lui Oak, care știa că Bathsheba își dădea cât se poate de bine seama că din pricina ei fusese rănită biata oaie, fiindcă ea îl rănise pe cel care o tundeă într-un punct mult mai vital, reproșul îi provocă o durere ascuțită, pe care era limpede că n-avea cum să i-o aline sentimentul său constant de inferioritate, atât față de Bathsheba, cât și față de Boldwood. Însă o hotărâre bărbătească, de a recunoaște cu îndrăzneală că nu o mai privea cu ochi de îndrăgostit, îl ajută, de data aceasta, să ascundă ce avea în suflet.

— Sticla! strigă el, cu o voce netulburată, de rutină. Cainy Ball dădu fuga, rana fu unsă cu alifie și tunsul continuă.

Boldwood o împinse ușurel pe Bathsheba, suind-o în șa, și, înainte să plece, ea îi vorbi din nou lui Oak, cu aceeași autoritară și chinuitoare bunăvoință:

— Acum mă duc să văd Leicestererele domnului Boldwood. Ține-mi locul în hambar, Gabriel, și pune-i pe oameni să aibă grijă cum lucrează.

Capetele cailor se alăturară și porniră la trap. Profunda afecțiune a lui Boldwood era o chestiune de mare interes pentru toți cei din jurul său, dar, după ce fusese semnalat, atâtea ani, ca un exemplar desăvârșit al burlăciei prospere, această abatere fu o dezamăgire, întrucâtva asemănătoare cu moartea lui St. John Long de ftizie, chiar în toiul demonstrației sale că această boală n-ar fi fost fatală.

— Miroase a nuntă, zise Temperance Miller, uitându-se în urma lor până când îi pierdu din ochi.

— Și eu socotesc că asta se pregătește, răspunse Coggan, lucrând mai departe, fără să-și ridice privirea.

— Mai bine faci o casă în satul tău, decât să nimerești unde-i mai rău, recită Laban Tall, întorcându-și oaia.

Henery Fray, cu jalea în ochi, zise:

— Nu văd de ce o fată și-ar lua bărbat, când are destul sânge în vine să se bată singură pentru ce i se cuvine și când nu duce lipsă de un acoperiș deasupra capului, căci asta înseamnă să stai în calea alteia. Dar, treacă de la mine! Ar fi păcat ca el și ea să-și bată capul cu două gospodării.

Cum li se întâmplă de obicei persoanelor hotărâte, Bathsheba stârnea nesmintit cârtelile unor indivizi ca Henery Fray. După părerea tuturor, principalul ei cusur era că se arăta prea pătimasă când nu-i plăcea ceva și nu destul de deschisă, când îi plăcea. Știm că nu razele pe care le absorb, ci razele pe care le reflectă obiectele le dau acestora culorile sub care le cunoaștem — în același fel, oamenii se deosebesc după antipatiile și ostilitățile lor, câtă vreme bunăvoința lor nu este nicidecum socotită ca o trăsătură.

Henery Fray continuă, într-o pornire mai îngăduitoare:

— I-am strecurat o dată o vorbuliță, ca să știe și ea ce gândesc despre câteva lucruri, atât cât a îndrăznit un așa hârșit ca mine să-i spună unei așa îndărătnice. și știți cu toții, prieteni, ce fel de om sunt și cum ies la atac, cu vorbele mele necruțătoare, când mândria mea spumegă de dispreț.

— Știm, știm, Henery.

— așa că i-am zis: „Domnișoară Everdene, sunt locuri neocupate și sunt oameni înzestrați de felul lor care le vor, dar răutatea — nu, nu răutatea, n-am spus răutatea —: dar din mârșăvia tagmei contrare — i-am spus (adică a tagmei femeiești) — sunt lăsați pe afară.” Ce ziceți, n-a fost prea tare pentru ea, nu-i așa?

— A fost destul de bine prezentat.

— Da, și i-aș fi spus-o chiar dacă mi-aș fi găsit moartea și mântuirea din pricina asta. așa fac eu când am ceva pe suflet!

— Un om adevărat și mândru ca un Lucifer.

— Vedeți ce înseamnă agerimea minții? Păi, de fapt, era despre cum s-ajung eu vechil, dar nu i-am spus-o atât de verde în față, cât să se înțeleagă deodată unde băteam, și așa că am putut lovi cu toată tăria. în asta a stat iscusința minții mele!... Oricum, las-o să se mărite, dacă vrea.

Poate că este timpul. Cred că fermierul Boldwood a sărutat-o după șirul de ostii, deunăzi, la spălatul oilor — așa cred eu.

— Minciună sfruntată! strigă Gabriel.

— Ei, vecine Oak — de unde știi? zise Henery mai domol.

— Pentru că mi-a povestit ea tot ce s-a petrecut, răspunse Oak, cu un sentiment de Fariseu că, în problema asta, el nu era ca ceilalți lucrători care tundeau oile.

— Dreptul tău s-o crezi, zise Henery mânios, ai tot dreptul! Dar eu poate că văd un picuț mai departe în lucruri. Să fii îndeajuns de isteț pentru un post de vechil nu-i mare scofală — dar tot e mai mult decât nimic. Oricum, eu privesc viața destul de rece. Sunteți atenți la mine, prieteni? S-ar putea, totuși, ca vorbele mele, pe care am încercat să vi le spun cât mai simplu, să fie prea adânci pentru unele capete.

— O, da, Henery: suntem ochi și urechi la tine.

— Un hleab ciudat, oameni buni — dus val-vârtej de colo până colo, ca un pai! și nițel cam sucit. Dar am iscusința minții mele; aș putea să-l fac de răs pe un anume oier, măsurându-ne minte la minte. Dar nu — o, nu!

— Ai spus un hleab ciudat? interveni slădarul, pus pe ceartă. Totuși tu n-ai o vârstă care să merite să fie pomenită — nu ești bătrân deloc. Dinții nu ți-au căzut nici pe jumătate și cum să fie un om bătrân, când nu i-au căzut dinții? Nu m-am spetit eu în jugul căsniciei mai înainte să ieși tu din scutece? Ce mare scofală să ai șaiszeci de ani, când sunt unii trecuți cu mult peste optzeci — făloșenie de doi bani.

La Weatherbury era un obicei bătut în cuie să lași deoparte sfada pentru lucruri neînsemnate, când trebuia să-l împaci pe slădar.

— De doi bani, da! zise Jan Coggan. Slădare, noi credem despre mata că ești un om cu o viață lungă ce nu s-a mai pomenit și nimeni n-o poate tăgădui.

— Nimeni, întări Joseph Poorgrass. Mata ești un fenomen de bătrânețe cum nu vezi prea des, slădare, și noi cu toții te admirăm pentru darul ăsta.

— Da, și pe vremea când eram tânăr și în deplinătatea puterilor mele, nu puțini erau cei care mă știau și mă plăceau, zise slădarul.

— Fără îndoială te plăceau, fără îndoială.

Slădarul, nins și gârbovit de ani, era satisfăcut și, după câte se părea, la fel era și Henery Fray. Pentru ca lucrurile să se continue mulțumitor, luă cuvântul Maryann, care, cu fața smează și cu halatul de in ruginiu, avea în clipa aceea nuanța blândă a unei vechi schițe în ulei — cum se întâlnește mai cu seamă în opera lui Nicolas Poussin².

— știe cineva vreun cocoșat sau vreun șchiop, vreun om mai rablagit așa, care ar fi bun pentru biata de mine? Întrebă Maryann. Fiindcă unul desăvârșit nu mă aștept eu să găsesc cât oi trăi. Dacă aș auzi de așa ceva, mi-ar prinde mai bine decât pâinea prăjită și berea.

Coggan îi dădu un răspuns potrivit. Oak își văzu mai departe de tuns și nu mai scoase o vorbă. Fusesse cuprins de o iritare nesuferită, care îi spulberase liniștea. Bathsheba dăduse de înțeles că o să-l ungă șef peste tovarășii lui, instalându-l ca vechilul de care ferma avea neapărată nevoie. El nu la fermă se gândea când râvnea slujba aceasta, ci la legăturile cu ea, pe care o visa iubită de el și nemăritată cu un altul. Acum, parcă n-o mai cunoștea — o vedea ca prin aburi, încețoșat. Morala pe care i-o făcuse deunăzi, își zicea el, fusesse una din greșelile cele mai prostesti. Departe de a cocheta cu Boldwood, Bathsheba se purtase ușuratic cu el însuși,

prefăcându-se că se juca, astfel, cu inima altuia. În sinea lui era încredințat, în deplin acord cu presupunerile nepăsătorilor și needucaților săi tovarăși, că, până la sfârșitul zilei, domnișoara Everdene va accepta să se mărite cu Boldwood. Gabriel ajunsese la vârsta când se dezvărase de neplăcerea instinctivă, pe care o simt o vreme toți băieții creștini, de a citi Biblia și acum o cerceta cu atenție, ba chiar deseori, zicându-și: „Găsesc că mai amară decât moartea este femeia a cărei inimă este o cursă și un laț”. Însă aceasta era o simplă exclamație — turbarea furtunii. O iubea pe Bathsheba la fel ca întotdeauna.

— Cred că noi, lucrătorii, o să avem parte de o masă de zile mari, diseară, zise Cainy Ball, îndreptându-și gândul într-o nouă direcție. I-am văzut, azi-dimineață, când făceau grozavele budinci cu smochine, în ciubere — cu niște gogoloaie de untură cât degetul dumitale gros, domnule Oak! și n-am văzut de când sunt așa niște smochine mari — niciodată nu s-a întâmplat să fie mai mari ca bobii sălbatici. și am mai văzut și o oală de lut mare, neagră, pe pirostrie, dar nu știu ce era înăuntru.

— Și două banițe de mere coapte pentru plăcinte, adăugă Maryann.

— Ei, nădăjduiesc să-mi fac datoria față de toate acestea, zise Joseph Poorgrass, mestecând, în glumă, încă de pe acum. Da, mâncarea și băutura sunt două lucruri de voie bună și dau vigoare celor slabi, dacă am putea spune astfel. Sunt evanghelia trupului, fără de care am pieri, ca să zicem așa.

XXIII.

înseRARE. A DOUA DECLARAȚIE

Pentru sărbătorirea tunsului oilor se așternuse o masă lungă pe brazda de iarbă de lângă casă, un capăt al mesei fiind trecut peste pervazul ferestrei mari a salonului și intrând cu vreo jumătate de metru înăuntru, de unde, cu fața ei de masă albă, se prelungea în afară ca un dig dintr-un port, proaspăt acoperit de zăpadă. Capătul de afară ajungea până sub copaci, ale căror ramuri mai tinere fuseseră scurtate de către vaci până la înălțimea cea mai mare la care putuseră ajunge gâturile lor întinse și boturile șovăitoare și care alcătuiau, pentru mesenii așezați aici, un acoperiș colorat în verde crud, nuanța delicată a frunzelor încă nearsă de soare. Domnișoara Everdene era așezată dincolo de fereastră, înăuntru, având în față toată masa — în acest fel, stătea în capul mesei, fără să se amestece cu lucrătorii. Plăcinte cu carne de oaie și de vițel, budinci de mere și de rubarbă, cidru și bere în cinci ulcele Doamne-iartă-mă, erau principalele bunătăți de pe masă, care fură cu repeziciune înconjurată de oamenii de la tuns, dintre nevestele cărora, vreo două sau trei făceau pe chelnerițele, servindu-i.

În seara aceea, Bathsheba era din cale-afară de nerăbdătoare, iar obrajii și buzele sale roșii contrastau izbitor cu bucele grele ale părului întunecat. Părea că aștepta pe cineva și locul din capătul celălalt al mesei fu lăsat gol, după cum ceruse ea, până după ce începură să mănânce.

Atunci îl pofti pe Gabriel să se așeze acolo și să îndeplinească el îndatoririle de gazdă printre cei așezați în partea aceea, lucru pe care el se grăbi să-l facă.

În momentul acela, domnul Boldwood intră pe poartă și o luă peste brazda de iarbă către Bathsheba, la fereastră. Își ceru iertare pentru întârziere și era limpede că venise invitat.

— Gabriel, zise ea, vrei să te muți din nou, te rog, și să-l lași pe domnul Boldwood să stea acolo? Oak se mută, fără vreun cuvânt, unde stătuse la început.

Gentlemanul fermier era îmbrăcat ceva mai vesel, purtând o haină nouă și o vestă albă, spre deosebire de obișnuitele sale costume sobre, cafenii sau cenușii, și, ca restul adunării, fu îmbrățișat de lumina soarelui, care-și strecura razele puternice printre frunze, căzându-i pe

umeri și împodobindu-l cu petele lui Argus. și pe dinăuntru radia, așa că, prin urmare, era din cale-afară de vorbăreț — la fel ca și Bathsheba, acum, că venise el. Boldwood aflându-se în celălalt capăt al mesei, ea avu plăcerea să stea de vorbă cu Jan Coggan.

— Văd aici pe cineva pe care nu-l cunosc, Coggan, zise ea. Cine este acela, omul cu pantaloni de catifea?

— Stăpână, răspunse lucrătorul, îi cunoști fața lui veche destul de bine, numai pe aceasta nouă nu i-o știi. Este vechilul Pennyways, împodobit cu o barbă pe care și-a lăsat-o să crească din ziua în care a plecat de la dumneavoastră.

— N-are ce căuta aici! zise ea, cu fața aprinsă de enervare.

— A venit ca să vă dea vești despre Fanny Robin, răspunse Coggan.

— Ah! făcu Bathsheba, acum interesată și înălțându-și vocea ca să fie auzită de musafirul nepoftit. și ce mai știi de Fanny?

— Am văzut-o în Melchester, stăpână, răspunse omul cu barbă și pantaloni de catifea.

— Aha, așa deci!

— Da, stăpână, am văzut-o în Melchester, continuă fostul vechil, care părea îngrijorat că o să dea foarte puține vești despre Fanny Robin, în cele din urmă, comparativ cu preageneroasele porții de mâncare pe care le consuma în prezent.

— Și ce știi despre ea? A stat de vorbă cu dumneata?

— Nu. Era unul dintre lucrurile pe care nu le făcea nici înainte.

— Dar dumneata i-ai vorbit?

— Nu. Este unul dintre lucrurile despre care voiam să vă spun că nu le-am îndeplinit pe de-a-întregul.

— Atunci, nu știi nimic despre ea?

— Stăpână, cum se poate! zise vechilul pe un ton de reproș și continuând să înfulece. Da, într-adevăr, mai mult decât absolut nimic — mult mai mult. Căci mi-am folosit vederea, cercetându-i bine rochia.

— Și ce-ai văzut?

— Că era mult prea prost înțolită ca să fie altceva decât o femeie fără nici o lețcaie.

— De ce ai adus un bădăran și-un cap-pătrat ca ăsta aici? Zise Bathsheba către Coggan.

— N-am făcut-o înadins, stăpână, se scuză omul. și dacă aș fi știut că povestea lui avea să fie așa o porcărie de două parale, nu l-aș fi lăsat să vină cu nici un preț. Totuși, vă încredințez că este un tovarăș foarte bun și poate cânta o melodie la fel de însuflețit ca orice țambalagi. Tot ce se poate spune împotriva bietului Pennyways este că nu se poate opri de la năravul lui de neînțeles de a șterpeli și de a vinde gogoși, dar, ca tovarăș de petrecere, o să-și facă datoria mai ceva ca un sfânt. Doar că a fost nițel la pușcărie după ce a plecat de la noi. Dar n-a fost trimis la ocnă în viața lui. O, nu, nu! N-am pofti niciodată vreun ocnaș la masa noastră — ar fi prea de tot. O să-l lăsați să termine de mâncat, stăpână?

— A, da! Să stea, dacă vreți voi. Dar numai țineți ochii pe el, să nu șterpelească nimic. Veștile lui despre Fanny sunt de toată rușinea.

— Aveți dreptate, stăpână.

— Ei, Doamne! E timpul să aducem farfurii curate pentru budinci! zise deodată Maryann.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie! zise domnul Coggan, răspunzându-i lui Maryann, dar uitându-se la Bathsheba și la restul adunării. Nu vrea nimeni bătaie de cap din astea, stăpână. Ar fi cea mai mare risipă din lume, prieteni, să-i punem pe oameni să alerge după farfurii, când avem câte una caldă gata și curată la îndemână, nu-i așa, jupâne Poorgrass?

— Adevărat, foarte adevărat, vecine Coggan, într-adevăr adevărat, aș putea zice.

Apoi, șeful tunzătorilor de oi își ridică farfuria de margini, împinse furculița și cuțitul în lături, pe fața de masă, și întoarse farfuria cu fundul în sus. Jupânul Poorgrass îi urmă exemplul, imitându-l îndeaproape ca un sclav supus, iar, după el, majoritatea celor de la masă făcură același lucru, cu o perfectă seninătate.

— Vrei budincă, Joseph? îl întrebă doamna Coggan de la distanță.

— ... Un piculeț de tot, cea mai mică firimitură cu puțință, doamnă Coggan.

— Iar un piculeț, cam cât o copită de cal, o să fie chiar de ajuns pentru mine, zise Jan. Această remarcă plină de duh impresionează într-atât de tare mintea unuia dintre copilandrii lui Coggan, care era de față, iar misterul pe care îl conținea îl umplu cu o așa încântare de nedescris, încât o memoră cu grijă și le-o repetă prietenilor și dușmanilor săi de câte șase ori pe zi, timp de o săptămână.

— Când am fost, zilele trecute, pe la cumnată-mea, la Casterbridge, continuă Jan, și mi-am întors farfuria cum am făcut acuma și cum fac întotdeauna la masă, cum făcea și tatăl meu, înaintea mea, și cum faceți și voi toți, prieteni (prieteni dădură din cap, încuviințând), nevastă-mea a făcut mare gălăgie pe chestia asta. „Bine, Jane, i-am zis, cum poți să fii atât de risipitoare? Întotdeauna farfuria ta are două fețe curate, iar tu n-o folosești niciodată decât pe una dintre ele”... Păi nu, prietene Oak? Adică budinca n-ar mai fi fost bună la gust pentru tatăl meu și-al dumitale, dacă ei ar fi mâncat-o de pe dosul fundurilor lor de lemn? (Coggan aruncă o stăruitoare privire întrebătoare către oier, care își exprimă aceeași părere cu mușchii din partea de jos a feței.) și uite, e și nevastă-mea aici de față, ca să audă ce o să spun (întorcându-se către doamna Coggan, care ștergea cuțitele și furculițele mai în spate). Draga de ea, bătrânica mea! Jane, tu ești ca o scripcă bună — cu cât mai veche și mai hârșită, cu atât mai plăcută devii. Ah, mi-a dăruit cinci flăcăiași și mi se pare că mai văd unul, în ochii ăia viori ai ei!

— Nu fi așa nerod, Jan! zise doamna Coggan cu indignare și roșind încurcată.

— Bine... fie... timpul o să ne spună... că asta este singura dovadă pentru profeți, zise Jan, înfrânându-și veselia. Joseph Poorgrass, cumva surprins de aceste cuvinte, o studie pe furiș pe doamna Coggan și, la urmă, se îmbujoră mai ceva decât doamna Coggan însăși. Jacob Smallbury, spre marea ușurare a respectabilei mame, începu atunci să vorbească despre altceva.

— Ei, dacă e vreo salată care-mi place mai mult primăvara, e aceea de creson, zise el, punând un praf de sare pe fața de masă și tăvălind prin el un mănunchi de fire de creson, după ce le îndoise de la jumătate.

— Cât despre mine, pot întotdeauna să rumeg o căpățână de lăptucă în starea ei naturală, zise bărbatul lui Susan Tall, servindu-se cu o lăptucă întreagă, care fusese doar spălată, nu și tăiată, înfășurând-o ca pe o umbrelă, apoi întinzându-se peste umărul lui Joseph Poorgrass și sondând cu cotorul într-o solniță de la distanță, stând într-o poziție de parcă s-ar fi ferit de ceva, până când o cantitate mulțumitoare de sare se lipi pe frunze.

- Uite-așa, mai cu o gură de caș, mai cu o sorbitură de cidru, până ți se duce de tot botul în jos ca... Restul spuselor se pierdu într-un sunet aducând, pe departe, cu râcâitul unor spini sub o oală, produs de acțiunea dinților domnului Tall asupra frunzelor și cotorului, până când înfloritoarea plantă dispăru, treptat.

La sfârșitul mesei, Coggan începu să cânte pentru el, fără să-și ridice ochii spre ascultători: Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă, Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă, Măine găsi-voi alta, mai frumoasă, decât aceasta care azi mă lasă; Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă!

Când sfârși acest cântecel, fu întâmpinat cu o privire de apreciere mută din partea celor de la masă, care lăsa să se înțeleagă că interpretarea lui, precum operele acelor autori consacrați, care n-au nevoie de articolele din ziare, prilejuise o încântare care nu cerea nici un fel de aplauze.

— Acuma, jupâne Poorgrass, s-auzim cântecul dumitale, zise Coggan.

— Am băut cam mult și, pe urmă, eu nici n-am acest har, răspunse Joseph, făcându-se mic.

— Prostii! Să nu mai fii atât de nerecunoscător, Joseph, niciodată! zise Coggan, cu o inflexiune a vocii care arăta că fusese jignit în simțămintele sale. Iar stăpâna te privește cu o mustrare grea, de parcă ar spune: „Cântă odată, Joseph Poorgrass!”

— Ai dreptate, așa se uită — atunci, trebuie să trec și prin asta!... Dar numai uitați-vă la fața mea și spuneți-mi dacă flecăreala aceasta nu m-a înfierbântat prea tare, prieteni.

— Nu, roșeața dumitale este cât trebuie, zise Coggan.

— Întotdeauna mă chinui să nu-mi las roșeața să urce în obraji, când simt pironiți asupra mea ochii unei femei frumoase, zise Joseph rușinându-se. Dar, dacă așa trebuie să fie, fiindcă ei o vor, trebuie și gata!

— Hai, Joseph! Cântecul dumitale, te rog, zise Bathsheba de la fereastră.

— Dar, pe cuvânt, stăpână, răspunse el cu o voce biruită, nu știu ce să cânt. Ar fi un biet cântec de dans, pe o muzică pe care am făcut-o eu.

— S-auzim, s-auzim! strigă nobila adunare.

Poorgrass, astfel îndemnat, revărsă în triluri un cântecel de inimă albastră, tremurat, totuși lăudabil, a cărui melodie era alcătuită dintr-o notă de bază și încă una, cea din urmă fiind cea asupra căreia stăruia, cu deosebire, cântărețul. Melodia înregistră așa un succes, încât el se avântă, fără să-și mai tragă răsuflarea, într-o a doua, după câteva începuturi în falset:

Am sădit... Am sădit...

Semințele iubirii am sădit

O primăvară-ntreagă lucrat-am neobosit și în april, și-n ma-ai și-n iunie-nsorit,

În viers de pă-ăsări mici și-n dulce ciripit.

— Frumos ai întors-o din condei, spuse Coggan, la sfârșitul strofei. „Și-n dulce ciripit” a sunat tare bine.

— Da, și a mai fost o parte drăguță, aceea cu „semințele iubirii”, și bine cântată. deși „iubire” te pune la colț fără milă, dacă vocea ți s-a subrezit. Strofa următoare, jupâne Poorgrass!

Dar, pe când era interpretată cea de-a doua, tânărul Bob Coggan fu cuprins de una dintre acele crize inexplicabile care îi lovește pe cei mici, în vreme ce restul adulților sunt deosebit de serioși — străduindu- se să-și înăbușe râsul, își îndesă în gură o bucată, cât putu el să apuce, din fața de masă și, după ce îl ținu astfel ermetic pecetluit puțin timp, râsul îi țâșni pe nas. Joseph îl auzi și, cu obraji roșii ca de febră ofticoasă din pricina indignării, își curmă numaidecât cântarea. Coggan îl trase imediat de urechi pe Bob.

— Continuă, Joseph, continuă și nu-l lua în seamă pe șnapanul ăsta mic, zise Coggan. Este o răpitoare melodie de dans. Hai, din nou — măsura următoare. O să te ajut să atingi notele înalte, acolo unde ți se taie suflul:

O, salcia fi-va răsucită și salcia fi-va împletită.

Dar Joseph nu se mai lăsă înduplecat s-o ia de la capăt, Bob fu trimis acasă pentru proasta lui purtare și liniștea fu restabilită de Jacob Smallbury, care se oferă voluntar să cânte o baladă, la fel de cuprinzătoare și de nesfârșită ca aceea cu care ilustrul și venerabilul bețivan Silen, în împrejurări asemănătoare, îi distra pe porcii de Chromis și Mnasyllus și pe alți băieți de viață din vremea sa.

Soarele era încă pe cer, deși, jos, noaptea înainta fără șovăire, iar razele asfințitului, deși luminau pieziș pământul, nu mai băteau prea departe și nu mai izbuteau să destrame întunericul din ungherele deja moarte. Parcă într-o ultimă efortare înainte să moară, soarele se strecură după copaci și acolo începu să scapete, picioarele lucrătorilor cufundându-se în umbra din ce în ce mai deasă, în vreme ce capul și umerii se bucurau mai departe de lumina zilei — colorată într-un galben cu iluminare proprie, care părea mai degrabă înăscută, decât dobândită.

Apoi, soarele coborî într-un ocru încețoșat, dar oamenii rămaseră la masă, vorbind mai departe și simțindu- se la fel de veseli ca zeii din cerurile lui Homer. Bathsheba ședea mai departe întronată la fereastră, înăuntrul, și se apucase să tricoteze, ridicându- și ochii, din când în când, să privească tabloul de afară, care pălea treptat. înserarea se întinse încet-încet și îi învălui cu totul, înainte ca vreunul să dea semne de plecare.

Deodată, Gabriel nu-l mai văzu pe fermierul Boldwood în locul lui din capul mesei. De cât timp plecase, Oak n-ar fi putut să spună, dar parcă fusese sorbit de întunericul din jur. Pe când se gândea la această dispariție, Liddy aduse lumânări și le așeză în fundul odăii din fața lucrătorilor, iar lumina vioaie a flăcărilor se revărsă în lungul mesei și pe chipurile oamenilor, risipindu-se prin frunzișul întunecat din spatele lor. Silueta Bathshebei, care nu-și schimbase poziția, se deslușea acum din nou foarte clar, așezată între ochii celor de afară și lumină, lumină care le dezvălui, în plus, faptul că Boldwood intrase în salon și stătea lângă ea.

Apoi urmă întrebarea serii. Voia domnișoara Everdene să le cânte, înainte de a pleca ei pe la casele lor, cântecul acela, pe care îl cânta ea atât de frumos, Malurile râului Allan?

După ce chibzui o clipă, Bathsheba se învoi, făcându-i semn cu capul lui Gabriel, care se grăbi să se apropie de râvnita atmosferă dinăuntru.

— Ai fluierul la dumneata? șopti ea.

— Da, domnișoară.

— Atunci, acompaniază-mă.

Ea se ridică în picioare, la fereastra deschisă, cu fața spre lucrători, cu spatele la lumânări și cu Gabriel în dreapta, imediat dincolo de cadrul ferestrei. Boldwood se trăsese în stânga ei, înăuntru, în salon. La început, glasul îi fu slab și cam tremurat, dar, curând, căpătă fermitate și limpezime. Întâmplările care aveau să urmeze au făcut ca una dintre strofe să fie ținută minte luni în șir, ba chiar ani, de nu puțini dintre cei adunați atunci acolo:

De mireasă un soldat o dorea, șoptindu-i vorbe iscusite de alean: Pe malurile râului Allan, Nimeni n-avea inimă veselă ca ea.

La sunetele dulci ale fluierului lui Gabriel, se alăturară cele de bas ale lui Boldwood, cântate cu obișnuita sa voce joasă și profundă, dar totuși foarte blând, astfel încât să nu facă, nicidecum, un duet obișnuit din interpretarea cântecului — acompaniamentul lui închipuia mai degrabă o bogată zonă de umbră neexplorată, care scotea și mai mult în evidență vocea Bathshebei. Oamenii se sprijineau unul de altul, ca la banchetele din primele timpuri ale omenirii, și erau atât de tăcuți și absorbiți, încât aproape că se putea auzi cum Bathsheba își trage aerul între măsuri, iar, la sfârșitul baladei, când ultima notă se prelungi mult, într-o încheiere cu neputință de redat, dinspre ei se ridică acel zumzet de plăcere, care este esența aplauzelor concentrate.

Nu mai este nevoie să spunem că Oak nu se putu împiedica să nu remarce cum se purta în seara aceea fermierul cu gazda lor. Totuși, nu era nimic deosebit în gesturile lui, în afară de momentul în care le făcea. când ceilalți se uitau în altă parte, Boldwood o privea pe ea; când ceilalți o priveau pe ea, el întorcea capul. când ceilalți îi mulțumeau sau o lăudau, el tăcea, iar când ei nu erau atenți, el îi șoptea mulțumirile sale. Semnificația reieșea tocmai din neobișnuitul mod în care erau făcute niște gesturi care, în sine, nu aveau vreun înțeles ascuns;

iar gelozia obligatorie, de care îndrăgostiții se lasă tulburați, nu-l determină pe Oak să subestimeze aceste semne.

Apoi, Bathsheba le ură noapte bună, plecă de la fereastră și se retrase în partea mai îndepărtată a camerei, după care Boldwood închise fereastra și lăsă obloanele, rămânând înăuntru cu ea. Oak veni agale la locul lui, de sub pomii tăcuți și înmiresmați. Revenindu-și din visarea pe care le-o stârnise vocea Bathshebei, oamenii se ridicară să plece. Coggan, împingând banca înapoi, pentru a putea ieși, se întoarse spre Pennyways:

— Îmi place să laud acolo unde lauda se cuvine și omul o merită, așa să știi, îi zise el, privindu-l pe vrednicul hoț de parcă ar fi fost o capodoperă a unui artist renumit în toată lumea.

— Sunt sigur că n-aș fi crezut niciodată, dacă nu s-ar fi dovedit, ca să zicem așa, îngăimă printre sughițuri Joseph Poorgrass, că fiecare cupă, fiecare cuțit și furculiță dintre cele bune și fiecare sticlă goală este la locul ei, acum întocmai ca la început, și că nici una nu s-a furat.

— Sunt sigur că nu merit nici pe jumătate laudele voastre, răspunse virtuos hoțul încruntat.

— Ei bine, uite ce zic eu despre Pennyways, adăugă Coggan. Că întotdeauna când într-adevăr își pune în minte să facă un lucru nobil, ca o faptă bună, așa cum am putut vedea după fața lui în seara aceasta, mai înainte de a se așeza la masă, în general este în stare să o ducă la îndeplinire. Da, sunt mândru să vă spun, oameni buni, că n-a furat nimic.

— Ei, asta este o faptă cinstită și noi îți mulțumim pentru ea, Pennyways, zise Joseph, la a cărui părere subscrise unanim restul adunării.

La această oră a plecării, când din interiorul salonului nu se mai vedea decât un fir subțire de lumină nemișcată, răzbătând printre obloane, o scenă patetică era în curs de desfășurare acolo. Domnișoara Everdene și Boldwood erau singuri. Obrajii ei își pierduseră într-o mare măsură învăpăierea lor sănătoasă, din pricina gravității situației în care se afla, dar ochii îi scăpărau cu însuflețirea triumfului — deși era un triumf pe care mai bine și l-ar fi închipuit, decât și l-ar fi dorit.

Bathsheba stătea în spatele unui fotoliu scund, din care tocmai se ridicase, iar el îngenunchease în fotoliu — aplecându-se peste spetează, către ea, și ținându-i mâna într-ale lui. El fremăta de nerăbdare din tot trupul — cuprins de ceea ce poetul Keats numește cu finețe „o fericire prea fericită”. Modul neintenționat în care dragostea îl făcuse să-și piardă stăpânirea de sine și orice demnitate la un bărbat pentru care dintotdeauna acestea fuseseră principalele trăsături, era, în întristătoarea sa nepotrivire, o suferință pentru Bathsheba, care îi știrbea mult din plăcerea provocată de această dovadă că era idolatrizată.

— O să încerc să vă iubesc, zicea ea cu o voce tremurândă, departe de obișnuita sa încredere în sine. și, dacă o să ajung să cred că o să fiu o soție potrivită pentru dumneavoastră, atunci într-adevăr o să primesc să mă mărit cu dumneavoastră. Însă, domnule Boldwood, șovăiala în privința unei probleme atât de importante nu-i face unei femei decât cinste, iar eu nu vreau să vă fac o promisiune solemnă în seara aceasta. V-aș ruga mai degrabă să așteptați vreo câteva săptămâni, până o să pot să-mi dau seama mai bine ce simt.

— Dar ai toate motivele să crezi că, atunci...

— Am toate motivele să sper că, după vreo cinci sau șase săptămâni, adică de acum până la seceriș, cât spuneți dumneavoastră că o să fiți plecat de acasă, eu o să fiu în stare să vă făgăduiesc că o să fiu soția dumneavoastră, zise ea cu hotărâre. Dar, țineți bine minte bine, deocamdată nu vă făgăduiesc nimic.

— Îmi este de ajuns, nici nu vreau altceva. Dacă am dragul cuvânt al dumitale, pot să aștept. și acum, domnișoară Everdene, noapte bună!

— Noapte bună, zise ea prietenoasă, aproape cu tandrețe, și Boldwood se retrase cu un zâmbet senin.

Bathsheba știa acum mai multe despre el: își dezvelise tot sufletul înaintea ei, până când ajunsese să aibă, în ochii ei, înfățișarea jalnică a unei păsări nobile, jumulte de penele care o

făceau nobilă. Se înspăimântase de cutezanța ei din trecut și se străduia s-o compenseze cumva, fără să mai cântărească dacă păcatul merita pedeapsa la care se osândea ea singură. Era cumplit că auzise asemenea cuvinte, dar, după un timp, găsi că situația îi producea un soi de plăcere înfricoșată. Este de neînchipuit ușurința cu care până și cele mai sfioase femei dobândesc, uneori, gustul pentru groază, când în aceasta este amestecată și un mic triumf.

XXIV.

ACEEAȘI NOAPTE. PLANTAȚIA DE BRAZI

Printre feluritele îndatoriri pe care Bathsheba și le asumase de bunăvoie când se dispensase de serviciile unui vechil era și aceea de a face ocolul fermei înainte de a se duce la culcare, ca să vadă dacă totul era în ordine și în siguranță pentru noapte. Gabriel i-o lua aproape întotdeauna înainte, făcând acest rond în fiecare seară și având atâta grijă de lucrurile ei cum numai un străjer însărcinat anume cu paza ar fi putut face-o; însă devotamentul său de îndrăgostit era, în bună măsură, necunoscut de către stăpâna sa și, cât era cunoscut, tot atât era și răsplătit cu mulțumiri. Femeile nu se satură niciodată să se vaite de nestatornicia bărbaților în dragoste, dar pentru statornicia lor se pare că au doar dispreț.

Cum supravegherea se face cel mai bine când nu ești văzut, ea ținea, de obicei, în mână un felinar orb și, din când în când, îi descoperea lumina ca să cerceteze colțurile și ungherele cu sângele rece al unui polițist dintr-o metropolă. Acest sânge rece poate că își datora existența nu atât lipsei ei de teamă față de o eventuală primejdie, cât mai curând faptului că nu suspecta nici una; cele mai rele lucruri pe care se aștepta să le descopere erau fie ca vreun cal să nu aibă un așternut bun pentru noapte, fie ca orătăniile să nu fi fost toate închise, fie ca vreo ușă să fi rămas descuiată.

În noaptea aceea, acareturile fură inspectate ca de obicei și Bathsheba coti spre padocul fermei. Aici, singurele zgomote care tulburau liniștea erau mestecatul zelos al mai multor boturi și răsuflarea sonoră a unor nări nevăzute, sfârșindu-se în fornăieli și pufneli, ca aerul ieșit din niște foale leneșe. Apoi, mestecatul reîncepea și o imaginație vie ar fi putut să vină în ajutorul ochilor, ca să-i facă să deslușească un grup de nări albe-trandafirii, ca niște grote, lipicioase și umede pe afară, nu foarte plăcute la atingere până nu te obișnuiai cu ele, boturile de sub ele având marea predilecție de a molfăi orice bucată mai liberă din straiile purtate de Bathsheba, pe care izbuteau s-o apuce cu limbile. Deasupra fiecăruia dintre boturi, o vedere și mai pătrunzătoare îți arăta o frunte întunecată și doi ochi holbați, deși prietenoși, totul fiind

încununat cu o pereche de coarne albicioase, ca două seceri, două luni în primul pătrar. câte un muget răzleț și profund îți dădea de știre, dincolo de cea mai mică îndoială, că aceste „fenomene” erau înfățișările și întrupările numitelor Margareta, Pintenoaga, Mândrețea, Voioasa-Mu, Bălțata, Ochioasa și așa mai departe — floarea respectabilelor vaci de lapte din rasa Devon, aparținând sus-numitei Bathsheba.

La întoarcere, Bathsheba o luă pe o cărare care trecea printr-o plantație de brazi tineri, cu vârfuri ascuțite, sădiți cu vreo câțiva ani mai devreme pentru a ține la adăpost dependințele fermei de vântul de nord. Din pricina coroanelor dese și întrepătrunse ale brazilor, pe sub ei era mohorât și în amiaza unei zile senine, crepuscular seara, întuneric ca la miezul nopții în amurg și beznă ca la a noua urgie asupra Egiptului la miezul nopții. Ca să descriem acest loc, trebuie să evocăm o sală naturală uriașă, cu tavanul jos, al cărei acoperiș ca din pene era sprijinit de pilaștrii zvelți ai trunchiurilor de copaci vii și a cărei podea era acoperită cu un covor moale, cenușiu, din ace de brad moarte și conuri mucegăite, presărat, ici și colo, cu câte un smoc de iarbă.

Această bucată din drum era întotdeauna punctul sensibil al inspecției sale nocturne, deși, înainte de a porni pe cărare, teama sa de primejdie nu era destul de ascuțită încât s-o facă să-și ia un însoțitor. Strecurându-se de-a lungul potecii, repede și pe nevăzute ca însuși timpul,

Bathshebei i se păru că aude un zgomot de pași venind din plantație, de la capătul celălalt al cărării. După puțin, nu mai avu nici o îndoială că era foșnetul unor pași ușori. Numaidecât și ea începu să calce pe pământ mai ușor ca fulgii de zăpadă. Se îmbărbăta spunându-și că poteca era umblată de toată lumea din sat și că trecătorul necunoscut nu putea fi decât vreun sătean care se întorcea la casa lui, rămânând totuși cu strângerea de inimă că întâlnirea lor avea să se petreacă pe cea mai întunecată porțiune a traseului ei, deși se afla la numai doi pași de ușa casei sale.

Zgomotul se apropie tot mai mult și necunoscutul fu cât pe ce să treacă pe lângă ea, când ceva o smuci pe Bathsheba de fustă și i-o pironi de pământ. Această oprire neașteptată o dezechilibra. când se adună, se ciocni de niște haine calde și de niște nasturi.

— Ciudată poveste, pe legea mea! zise o voce de bărbat, cam la vreo jumătate de metru deasupra capului ei. Te-am lovit, camarade?

— Nu, zise Bathsheba, încercând să se tragă înapoi.

— Cred că nu știu cum naiba ne-am agățat unul de altul.

— Da.

— Ești femeie?

— Da.

— O doamnă, aș înclina să spun.

— N-are importanță.

— Eu sunt bărbat.

— Oh!

Bathsheba încercă din nou să-și tragă fusta, dar zadarnic.

— Dacă nu greșesc, dumneata ai în mână un felinar orb, zise bărbatul.

— Da.

— Dacă-mi îngădui, o să fac lumină și o să-ți dau drumul.

O mână apucă felinarul, ușița îi fu deschisă, razele se revărsară deodată din închisoarea lor, iar Bathsheba văzu cu uimire ce i se întâmplase. Omul de care rămăsese agățată strălucea în auriu și stacojiu. Era un militar. Ivirea lui bruscă în întuneric era ca un sunet de goarnă în liniștea somnului. întunericul, eternul genius loci, până în acel moment, era deodată înfrânt, nu atât din pricina luminii felinarului, cât pentru tabloul pe care îl lumina. Contrastul dintre această apariție și ceea ce se așteptase ea să vadă — vreo figură sinistă, într-un veșmânt sumbru — era atât de mare, încât avu asupra ei efectul unei vrăji a zânelor.

La lumină, ieși numaidecât la iveală faptul că pintenul militarului se prinsese în fileul care îi împodobește fusta rochiei. El aruncă o privire, căutând să-i vadă fața.

— O să te desprind într-o clipă, domnișoară, zise el, cu o curtenie nouă.

— O, nu! Pot și eu s-o fac, mulțumesc, răspunse ea grăbită și se aplecă pentru a-i dovedi. Desprinsul nu era floare la ureche. Rotița pintenului se înfășurase atât de rău în firele dantelei, în cele câteva clipe, încât s-o desfaci părea că avea să dureze o veșnicie.

Se aplecă și el, iar felinarul, așezat pe pământ între ei, își răspândea lumina, pe ușița deschisă, printre acele de brad și firele lungi ale ierbii umede, făcându-le să sclipască și să pară niște uriași licurici. În sus, razele le luminau fețele și proiectau până dincolo de jumătatea plantației umbrele gigantice ale amândurora, a bărbatului și a femeii, ca niște făpturi ale întunericului, într-atât de deformate și sfârtecate de trunchiurile copacilor, de nu se mai înțelegea aproape nimic din ele.

Necunoscutul o privi îndrăzneț în ochi, când ea și-i ridică pentru o clipă. Bathsheba și-i plecă iute, căci privirea lui era prea intensă pentru a i-o susține ferm. Dar se uitase cu coada ochiului și observase că era tânăr și zvelt și că pe mânecă avea trei trese.

Bathsheba trase din nou de fustă.

— Ești prizonieră, domnișoară, n-are rost să nu admiți evidența faptului, zise soldatul sec. Trebuie să-ți sfâșii rochia, dacă te grăbești atât de tare.

— Da — te rog! exclamă ea neajutorată.

— N-ar fi nevoie, dacă ai mai putea aștepta o clipă — și desfăcu un fir de dantelă din jurul roțiței. Ea își trase mâna, dar, fie din întâmplare, fie dinadins, el i-o atinse. Bathsheba se simți jignită, fără să știe prea bine de ce.

Tânărul descâlcea în continuare, deși părea că n-o să ajungă la un sfârșit. Ea se uită din nou la el.

— Mulțumesc pentru priveliștea unui chip atât de frumos! zise tânărul sergent, fără ocolișuri. Bathsheba roși, stânjenită.

— L-am arătat în pofida voinței mele, răspunse ea rece și cu toată demnitatea — ce-i drept, foarte puțină — pe care o putea exprima când se afla în captivitate.

— Îmi placi și mai mult pentru lipsa aceasta de politețe, domnișoară, zise el.

— Mie mi-ar fi plăcut... mai bine nu te-aș fi întâlnit niciodată, decât să dai așa peste mine. Smuci din nou de fustă și cusăturile volanelor începură să cedeze ca niște muschetari liliputani.

— Merit pedeapsa acestor vorbe pe care mi le spui. Dar de ce o fată așa de frumoasă și de serioasă are o asemenea aversiune față de sexul tatălui său?

— Vezi-ți de drumul dumitale, te rog.

— Dar cum, frumoaso, să te târăsc după mine? Numai uită-te și dumneata — în viața mea n-am mai văzut o asemenea încâlceală!

— O, rușine să-ți fie — ai încurcat și mai rău firele, dinadins, ca să mă ții aici — asta ai făcut!

— Zău, n-aș prea crede, zise sergentul, cu un licăr de veselie în ochi.

— Ba da, asta ai făcut! exclamă ea, ieșindu-și din fire. Insist s-o desfăci! Dă-mi voie mie!

— Bineînțeles, domnișoară, că asta am făcut, doar nu-s de piatră! și slobozi un suspin, care avea în el atâta șiretenie cât poate avea un suspin fără să-și piardă, totuși, caracterul. Sunt recunoscător pentru frumusețe, chiar și atunci când îmi este azvârlită ca un os unui câine. Clipele acestea o să piară prea curând!

Ea își strânse buzele, într-o tăcere încăpățânată.

Bathsheba se tot întreba dacă printr-o smucire îndrăzneată și disperată n-ar putea să se elibereze, fie și cu riscul de a-și lăsa toată fusta în urmă. Însă, acest ultim gând o înspăimântă prea tare. Rochia — pe care o îmbrăcase ca să apară cât mai impunătoare la ospăț — era mândria garderobei sale, nici o alta din dulap nu-i venea așa de bine. Care femeie în locul ei, nefiind sfioasă din fire și aflându-se, totuși, destul de aproape de servitorii săi pentru a striga după ajutor, ar fi primit să scape de un soldat îndrăzneț plătind un astfel de preț?

— Toate la timpul potrivit — o să fie gata curând, după câte văd, zise netulburatul ei prieten.

— Prostiile astea mă scot din fire și... și....

— Mai cu milă!

— ... și mă jignesc!

— Toate au fost doar ca să am plăcerea să cer scuze unei femei atât de încântătoare, ceea ce și fac, domnișoară, cu cea mai mare umilință, zise el, însoțindu-și cuvintele cu o adâncă plecăciune. Bathsheba chiar nu mai știa ce să spună.

— Am văzut o mulțime de femei la viața mea, continuă tânărul, murmurând mai cumpătat decât până atunci și, în același timp, studiindu-i capul plecat. Însă niciodată n-am văzut o

femeie atât de frumoasă ca dumneata. Asta e, că vrei sau că nu vrei, că te simți jignită sau că-ți place, n-am ce-ți face.

— Dar cine ești dumneata, mă rog, de-ți poți lua libertatea să nu ții seama de părerea altora?

— Sunt de-al casei. Sergentul Troy. Locuiesc aici. — Gata, s-a desfăcut, în cele din urmă. Degetele dumitale delicate n-au avut atâta răbdare ca ale mele. Mai bine ar fi fost nodul nodurilor, care să nu se poată desface vreodată.

Era din ce în ce mai rău. Bathsheba se ridică, și el la fel. Cum să scape cuviincios de el — iată noua ei problemă. Se trase înapoi cu fereală, mergând pieziș, puțin câte puțin, cu felinarul în mână, până când nu-i mai văzu tunică roșie.

— Hei, frumoaso, la revedere! zise el.

Bathsheba nu-i răspunse, dar, o dată ajunsă la vreo douăzeci sau treizeci de iarzi distanță, se întoarse pe călcâie și fugi în casă.

Liddy se dusesse deja la culcare. Urcând spre camera sa, Bathsheba se opri și deschise de vreo două degete ușa odăii fetei, întrebând-o, printre gâfâieli:

— Liddy, știi vreun soldat care stă aici, în sat — sergentul Nu-știu-cum — cam prea gentleman pentru un sergent și chipeș foc — tunică roșie, galoane albastre?

— Nu, domnișoară... Zic eu nu, dar s-ar putea să fie chiar sergentul Troy, venit acasă în permisie, deși nu l-am văzut. A mai trecut o dată pe aici, tot cu învoire, când regimentul lui era în Casterbridge.

— Da, așa îl cheamă. Are mustață — fără favoriți și barbă?

— Are.

— Ce fel de om e?

— O, domnișoară — mi-e și rușine să spun — un desfrânat, o năpastă umblătoare pentru fetele cinstite, după cum zic unii. Dar eu știu că e foarte ager la minte și elegant, și ar fi putut să adune mii de lire, ca un squire așa e de isteț și spilcuit flăcăul ăsta! După nume, este fiu de doctor, ceea ce nu-i de colea, dar, după naștere, este fiu de conte!

— Ceea ce este mult mai mult. Ei, poftim! E adevărat?

— Da. și a fost foarte bine educat, și l-au ținut la liceu, în Casterbridge, ani în șir. A învățat toate limbile pământului, cât a stat acolo, și s-a zis că a ajuns atât de departe cu știința, încât putea să stenografieze și în chineză — dar pentru asta nu bag mâna în foc, doar mi s-a povestit. Oricum, a dat cu piciorul la toate darurile cu care a fost hărăzit și s-a înrolat soldat, dar chiar și acolo s-a ridicat direct la rangul de sergent, fără alte probe. Ei, mare noroc să fii de neam! Unul de sânge nobil strălucește până și printre soldații de rând. Va să zică, s-a întors acasă, domnișoară?

— așa cred. Noapte bună, Liddy.

La urma urmelor, cum ar fi putut o voioasă purtătoare de fustă să țină supărarea pe acest bărbat? Există unele situații în care fete ca Bathsheba se împacă și cu o mulțime de purtări alăturate de buna-cuviință: când vor să fie măgulite, ceea ce se întâmplă destul de des; când vor să fie dominate, ceea ce se întâmplă uneori, și când nu vor cai verzi pe pereți, ceea ce se întâmplă rareori. În momentul acela, în Bathsheba precumpănea cea dintâi dintre dorințele descrise mai sus, cu un strop din cea de-a doua. Mai mult, întâmplarea sau coada necuratului făcuseră ca unealta pentru împlinirea acestei năzuințe să pară de la bun început o persoană demnă de interes, prin aceea că era un străin frumos, care evident avusese și zile mai bune. Iată de ce ea nu putea decide ferm dacă el o jignise într-adevăr sau doar i se păruse ei. „Cine a mai pomenit așa ceva?! exclamă, în cele din urmă, stând și rumegând întâmplarea în odaia ei. și cine a mai pomenit o purtare atât de lașă ca a mea — s-o ștergi astfel, de lângă un bărbat care n-a fost decât politicoș și amabil!” De bună seamă că acum nu mai socotea jignitoare măgulirile fățișe ale străinului.

Spre ghinionul lui, Boldwood scăpase din vedere acest aspect și nu-i spusese nici măcar o dată, că era frumoasă.

XXV.

UNDE ESTE DESCRISĂ NOUA CUNOȘTINȚĂ

Calitățile personale și vicisitudinile își dăduseră mâna pentru a face din sergentul Troy o ființă de excepție.

Era un om pentru care amintirile erau o povară, iar planurile de viitor, o zădărnici. Spirit simplu, luând în considerație și pășându-i doar de ceea ce avea înaintea ochilor, era vulnerabil numai în prezent. Concepția sa despre timp era ca o privire aruncată în treacăt și doar din când în când asupra acestui fenomen. cât despre acea plonjare a conștiinței în valurile vremilor apuse și ale celor care aveau să vină, cea care face din trecut un sinonim al lui patetic și din viitor un alt termen pentru prudență — îi era străină lui Troy. Pentru el, trecut însemna ieri, viitor — mâine, iar niciodată — ziua de poimâine.

Ca atare, putea fi considerat, din anumite puncte de vedere, unul dintre cei mai fericiți din clasa lui socială. Pentru că se poate pleda, cu destule șanse de a convinge, că amintirea este mai puțin un dar, decât o boală și că planurile de viitor, în singura lor formă suportabilă — a încrederii nezdruncinate — sunt, practic, vise imposibile, în timp ce în forma speranței și a compuşilor de rang secund — răbdare, nerăbdare, hotărâre, curiozitate — sunt o continuă pendulare între plăcere și durere.

Sergentul Troy, cu desăvârșire străin de practica planurilor de viitor, nu era niciodată dezamăgit. Împotriva acestui câștig prin lipsă s-ar putea invoca niște pierderi prin adaos, rezultate dintr-o oarecare restrângere a înclinațiilor mai deosebite și din senzațiile pe care le determină aceasta. Dar limitarea aptitudinilor nu este niciodată recunoscută ca pierdere de către păgubaș și, prin urmare, se poate lesne înțelege de ce sărăcia morală sau estetică se află în contrast cu sărăcia materială — de vreme ce oamenilor care suferă nu le pasă, în schimb, cei cărora le pasă încetează curând să mai sufere. Nu simți că ți se refuză ceva, atunci când n-ai avut niciodată acest ceva, iar Troy nu simțea lipsa lucrurilor de care nu se bucurase niciodată, căci era pe deplin conștient de faptul că el se bucura de lucrurile după care tânjeau oamenii cumpătați, iar capacitățile sale, deși într-adevăr mai puține, păreau totuși mai mari decât ale lor.

Față de bărbați se arăta acceptabil de sincer, dar față de femei mințea ca un cretan — un principiu de comportament prin care, mai presus de orice, urmărea să câștige simpatia de la primul semn că ar putea fi admis într-o companie plăcută și care, din pricină că favorul câștigat putea fi trecător, făcea referire numai la viitor.

Nu depășise niciodată hotarul dintre viciile elegante și cele urâte, așadar, deși purtările sale rareori găseau încuviințare, dezaprobarea lor era adesea îndulcită cu un zâmbet. Această reacție a semenilor îl făcuse să ajungă un soi de revânzător de isprăvi galante ale altora, mai degrabă pentru a-și spori propria faimă de corintean, decât spre folosul moral al ascultătorilor săi.

Rațiunea și înclinațiile sale aveau rar o influență reciprocă, fiind de multă vreme și de comun acord divorțate; așadar, se întâmpla uneori ca, deși intențiile sale erau pe cât de onorabile s-ar fi putut dori, vreo faptă distinctă să le traseze un fundal întunecat, într-un izbitor contrast cu ele. Fazele de viciu ale sergentului fiind rodul impulsului de moment, iar fazele sale de virtute, rezultatul judecății la rece, acestea din urmă manifestau o ușoară tendință de a fi mai degrabă cunoscute din auzite, decât din văzute.

Troy era plin de energie, dar energia sa avea un caracter mai puțin activ decât vegetativ și, nefiind vreodată sprijinită, prin alegerea unei anumite baze sau a unui anumit curs, era revărsată asupra oricărui subiect pe care i-l scotea în cale întâmplarea. Prin urmare, deși

uneori putea străluci în vorbire, fiindcă aceasta era spontană, cădea mai jos de nivelul banalului în fapte, fiindcă nu era capabil să-și guverneze efortul inițial. Avea o minte pătrunzătoare și o considerabilă tărie de caracter, dar, lipsit de puterea de a le combina, mintea se lăsa absorbită în lucruri de nimic, în așteptarea voinței care s-o călăuzească, iar tăria i se irosea pe fagașuri nefolositoare, fără să dea vreo atenție minții.

Era cât se poate de bine educat pentru un bărbat din clasa de mijloc — și deosebit de instruit pentru un soldat oarecare. Vorbea fără poticneli și neîncetat. așa putea să fie într-un fel și să pară altfel: de pildă, putea să vorbească despre iubire și să se gândească la masa de seară; să-i facă o vizită soțului, ca s-o privească pe soția acestuia; să se arate gata să plătească și, de fapt, să caute împrumuturi.

Puterea miraculoasă a unui compliment făcut în passados unei femei este o observație atât de generală, încât este citată de mulți, aproape la fel de automat ca și când ar repeta un proverb sau ar spune că sunt creștini sau altele asemenea, fără să se mai gândească la uriașele consecințe

care reies din această afirmație. Totuși, complimentul este pus în funcțiune mai puțin spre binele celei asupra căreia este îndreptat. În majoritatea cazurilor, o asemenea părere este închisă într-o arhivă, laolaltă cu toate acele aforisme răsuflăte, pentru care este nevoie de o catastrofă ca să li se lumineze pe de-a întregul cumplitul lor înțeles. Când este rostit cu mai multă chibzuință, pare legat de credința că măgulirea pe care o presupune trebuie să fie cu măsură, ca să aibă efect. Spre cinstea bărbaților, puțini sunt cei care încearcă să rezolve problema prin experiment și, din fericire pentru ei, probabil, întâmplarea n-a rezolvat-o niciodată în locul lor. Cu toate acestea, faptul că un bărbat perfid, care, potopind femeia cu minciuni sfruntate, o prinde în mreje cu meșteșug, poate să capete asupra ei puteri prin care s-o ducă la un pas de pierzanie este un adevăr pe care mulți îl învață din incidente involuntare și pe căi indirecte. Numai că sunt unii care susțin că au ajuns la această cunoaștere prin experiență, cum am spus mai sus, și continuă, cu dezinvoltură, să se dedea la astfel de experiențe cu urmări zguduitoare. Sergentul Troy era unul dintre aceștia.

Povestea tuturor cum observase el întâmplător faptul că, pentru a ajunge la o înțelegere cu femeile, singura cale, în afară de măgulire, erau blestemele și înjurăturile. A treia cale nu exista. „Poartă-te frumos cu ele și ești un om pierdut!” obișnuia el să spună.

Acest filozof își făcu apariția în public aproape îndată după sosirea în Weatherbury. La vreo săptămână sau două după tunsul oilor, Bathsheba, care simțea o nespusă ușurare în suflet pentru că Boldwood era plecat, veni până la pajiștile ei și se uită peste gardul viu spre oamenii care făceau fânul. Grupul acestora era alcătuit, în număr egal, din siluete butucănoase și zvelte, primele aparținând bărbaților, celelalte, femeilor, care purtau bonete cu acoperitoare din nanchin, căzând în falduri ca o perdea peste umerii lor. Coggan și Mark Clark coseau pe o pajiște mai apropiată, Clark fredonând o melodie în ritmul coasei sale, de care Jan nu încerca nicidecum să se țină. Cei de pe prima fâneată încărcau deja fânul, pe care femeile îl strângeau în brazde sau în căpițe, iar bărbații îl aruncau sus în căruță.

Din spatele căruței se ivi o pată roșie, strălucitoare, care încărcă întruna la fân, fără să le dea atenție celorlalți. Era curtenitorul sergent, care venise la fân de plăcere și nimeni n-ar fi putut nega că îi făcea stăpânei fermei un adevărat serviciu cavaleresc, contribuind voluntar cu munca sa într-o perioadă de vârf.

De îndată ce ea intră pe pajiște, Troy o zări și, înfigându-și furca în pământ și luându-și bastonul, îi ieși în întâmpinare. Bathsheba roși, pe jumătate mânioasă, pe jumătate stânjenită și își îndreptă ochii, deopotrivă cu pașii, de-a lungul potecii pe care o urma.

XXVI.

DIALOG LA MARGINEA FÂNEȚEI

- Domnișoară Everdene, zise sergentul, ducându-și mâna la o pălărie în miniatură, nu m-aș fi gândit că cea cu care am vorbit ieri seară... și, cu toate acestea, dacă aș fi reflectat, „regina târgului de grâne” (adevărul rămâne adevăr la orice oră din zi și din noapte și ieri, la Casterbridge, așa am auzit că ți se spune), „regina târgului de grâne”, zic, nu putea să fie altcineva. Îți ies acum în cale ca să îți cer de o mie de ori iertare pentru că m-am lăsat târât de sentimente și mi le-am exprimat prea fățiș, ca străin ce eram. Cu siguranță că nu sunt un străin prin partea locului — sunt sergentul Troy, după cum ți-am spus, și pe pajiștile astea i-am dat adesea o mână de ajutor unchiului dumitale, pe vremea când eram băiat. Astăzi, am făcut același lucru pentru dumneata.

— Presupun că trebuie să-ți mulțumesc pentru asta, sergent Troy, zise „regina târgului de grâne” pe un ton de recunoștință distantă.

Sergentul păru rănit și trist.

— Adevărul este că nu trebuie, domnișoară Everdene, zise el. De ce ai crede că ar fi nevoie de așa ceva?

— Mă bucur că nu este nevoie.

— De ce? — Dacă nu te superi că întreb.

— Pentru că n-aș prea vrea să am să-ți mulțumesc pentru nimic.

— Mă tem că am săpat o prăpastie cu vorbele mele, pe care inima mea nu are s-o mai repare niciodată. O, ce vremuri nesuferite trăim, dacă un bărbat este urmărit de ghinion pentru că i-a spus cinstit unei femei că este frumoasă! Mai mult n-am spus — trebuie să recunoști și dumneata — și a fost cel mai puțin din ce aș fi putut spune — asta o recunosc eu.

— Există o vorbărie fără de care m-aș descurca în viață mai lesne decât cu bani.
— Adevărat. Remarca aceasta înseamnă, într-un fel, că vrei să schimbăm subiectul.
— Nu. înseamnă că aș prefera să plec.
— Iar eu aș prefera să am blestemele dumitale, decât săruturile altei femei; așadar, o să rămân aici.

Bathsheba rămăsese absolut fără grai. Totuși, nu putea să nu-și dea seama că ajutorul pe care sergentul îl dăduse la fân o împiedica să-l respingă cu asprime.

— Ei bine, continuă Troy, bănuiesc că există un mod de a lăuda care este aproape o mojiție, și poate că așa este al meu. Dar, pe de altă parte, există un mod de a te purta față de cineva care este aproape o nedreptate, și poate că așa este al dumitale. Pentru că un om simplu și direct, care n-a învățat niciodată să se prefacă și care spune deschis ce are în minte, aproape fără s-o vrea, trebuie repezit și ținut la distanță ca un pui de șarpe.

— Ce-i drept, nu așa stau lucrurile între noi doi, zise ea, întorcându-se să plece. Nu îngădui străinilor să fie îndrăzneți și obraznici — nici chiar dacă mă laudă.

— Ah — deci nu faptul, ci metoda te jignește! replică el neglijent. Dar eu rămân cu trista mulțumire să știu că vorbele mele, fie că plac, fie că jignesc, sunt neîndoielnic adevărate. Doar n-ai fi vrut să te văd și să spun cunoștințelor mele că ești o femeie fără nimic deosebit, ca să te scutesc de stânjeneala privirilor stăruitoare, când s-ar apropia de dumneata? Nu fac eu așa ceva. N-aș putea să spun o minciună atât de ridicolă despre o femeie frumoasă, n-aș putea să încurajez nici măcar o singură femeie din Anglia într-o modestie exagerată.

— Numai scorneli — în tot ce spui! exclamă Bathsheba, râzând în pofida voinței sale de prefăcătorie sergentului. Ai o imaginație nemaipomenită, sergent Troy. De ce n-oi fi putut să treci pe lângă mine în seara aceea și să nu spui nimic? — Este singurul lucru pe care ți-l pot reproșa.

— Pentru că nu mă așteptam. Jumătate din plăcerea unui simțământ stă în putința de a-l exprima pe nepregătite, iar eu mi l-am rostit pe loc. Tot așa s-ar fi întâmplat și dacă ai fi fost pe dos — urâtă și bătrână — mi-aș fi spus cu voce tare părerea despre dumneata.

— Și de cât timp ești așa de chinuit de boala simțirilor puternice?

— Oh, de când am crescut destul cât să fac deosebirea între fermecător și slut.

- Să sperăm că simțul deosebirii despre care vorbești nu se mărginește la chipuri, ci se extinde și asupra moralei.

— Nu vorbesc despre morală sau religie — nici despre ale mele, nici despre ale altcuiva. Cu toate că, probabil, aș fi fost un foarte bun creștin, dacă voi, femeile frumoase, nu m-ați fi făcut un idolatru.

Bathsheba făcu vreo câțiva pași, pentru a-și ascunde gropițele din obraji, apărute dintr-o poftă de râs de nestăpânit. Troy o urmă, învârtindu-și bastonul.

— Dar, domnișoară Everdene, mă ierți, nu-i așa?

— Cu greu.

— De ce?

— Spui bazaconii.

— Am spus că ești frumoasă și o s-o mai spun, pentru că, fir-ar... ești! Cea mai frumoasă din câte am văzut vreodată, să mă trăsnească Dumnezeu dacă mint. Jur pe...

- Nu, destul! Nu te mai ascult — hulești în asemenea hal! zise ea, tulburată de o stare între părerea de rău că-l asculta și un penchant să-l mai asculte.

- Îți mai spun o dată că ești o femeie încântătoare. Nu e nimic ieșit din comun dacă spun asta, așa-i? — Desigur, este evident. Domnișoară Everdene, părerea mea poate că este exprimată cu prea multă vigoare ca să-ți fie pe plac și, dealtfel, prea banală ca să te convingă, dar neîndoielnic este sinceră și, atunci, de ce să nu o ierți?

- Fiindcă... fiindcă nu e adevărată, murmură ea cu feminitate.

- O, rușine! Pfui! Adică eu sunt mai păcătos fiindcă o încalc pe-a treia din temutele Zece, decât dumneata, care o încalci pe-a noua?

- Ei bine... nu mi se pare mie chiar adevărat că aș fi încântătoare, răspunse ea evaziv.

— Nu ți se pare dumitale?! Atunci eu spun, cu tot respectul, că, dacă-i pe așa, este din pricina modestiei dumitale, domnișoară Everdene. Dar, de bună seamă ți s-a spus de către toată lumea ceea ce toată lumea vede. și dumneata ar trebui să-i crezi pe cuvânt.

— Nu spune lumea chiar așa.

— Ba da, trebuie să spună!

— Adică nu mi-o spun în față, cum faci dumneata, continuă ea, lăsându-se mai departe ademenită într-o discuție pe care avusese de gând să n-o îngăduie cu nici un chip.

— Însă dumneata știi că ei așa gândesc?

— Nu... adică... firește că am auzit-o pe Liddy zicând că ei așa ar socoti, dar... și tăcu. Capitulare — acesta era sensul răspunsului în sine — oricât de păzit fusese — capitulare, ceva ce ea nu mai cunoscuse până atunci. Niciodată vreo propoziție neterminată nu transmisese un mesaj mai limpede. Nepăsătorul sergent zâmbi în sine la și, de asemenea, poate că și diavolul zâmbi, iscodindu-i printr-o crăpătură din Tofet, căci era un punct de cotitură în cursul unei vieți. Tonul și expresia feței sale arătau, fără greș, că sămânța care avea să ridice fundația din locul ei prinsese rădăcini în fisură — restul nu mai era decât o problemă de timp și de schimbări firești.

— Iată că adevărul iese la lumină! făcu sergentul drept răspuns. Să nu mi se spună mie că o tânără lady poate să trăiască într-un zumzet de admirație, fără să știe ceva despre asta. Oh, păi, domnișoară Everdene, dumneata ești — te rog să mă ierți că ți-o spun direct — dumneata ești chiar o jignire pentru specia noastră, nu alta!

— Cum... naiba? zise ea și făcu ochii mari.

— Oh, este prea adevărat. Pentru mine e tot un drac (cum se zice din bătrâni pe la țară, nu că ar avea mare importanță, dar merge pentru un soldat necioplit): așadar o să spun ce gândesc, că-ți place sau nu, fără să trag nădejde sau să urmăresc să fiu iertat de dumneata. Ei bine, domnișoară Everdene, mă refeream la faptul că frumusețea dumatăle poate să facă mai mult rău, decât bine pe lumea asta. — Sergentul își plimbă privirile peste pajiște, absorbit de cugetările sale. — Probabil, în medie, un bărbat se îndrăgostește de câte o femeie obișnuită. Ea se poate mărita cu el și atunci el e mulțumit și duce o viață folositoare. Pentru o femeie ca dumneata, întotdeauna sunt o sută de bărbați care râvnesc — ochii dumatăle îi vor vrăji, cu duiumul, într-o zadarnică dragoste pentru dumneata, căci nu poți să te măriți decât cu unul dintre toți aceștia. Dintre aceștia, să zicem că vreo douăzeci o să încerce să-și înece amărăciunea dragostei lor disprețuite în băutură; alți douăzeci o să-și irosească deprimați tot restul vieții, fără să-și dorească ori să încerce să lase vreun semn că au trăit pe lumea asta, pentru că nu au altă ambiție în afară de iubirea pentru dumneata; alți douăzeci — printre ei, posibil, și biata mea persoană impresionabilă — o să se târască neconținut în urma dumatăle, așezându-se în locurile de unde măcar să te poată vedea și făcând lucruri nebunești. Bărbații sunt neghiobi nedezmințiți! Restul ar putea încerca să uite de pasiunea lor, cu mai mult sau mai puțin succes. Dar toți acești bărbați o să fie întristați. și nu doar acești nouăzeci și nouă de bărbați, dar și cele nouăzeci și nouă de femei cu care ei ar fi putut să se însoare o să fie întristate laolaltă cu ei. Asta-i toată povestea. De aceea spun că o femeie atât de încântătoare cum ești dumneata, domnișoară Everdene, cu greu se poate numi o binecuvântare pentru specia ei.

Fața chipeșului sergent, atât cât dură acest discurs, rămase la fel de împietrită și de neînduplecată ca a lui John Knox când s-a adresat veselei și tinerei sale regine. Văzând că ea nu-i dă nici un răspuns, o întreabă:

— Citești în franceză?

— Nu. Începusem să învăț, dar, când am ajuns la verbe, a murit tata, zise ea simplu.

— Eu da — când am ocazia, ceea ce în ultima vreme nu mi s-a întâmplat prea des (mama mea a fost pariziană) — și au ei un proverb: „Qui aime bien, chatie bien” — „Cine iubește mult, pedepsește aspru”. Mă înțelegi?

— Ah! făcu ea și chiar se simți un mic tremur în vocea ei obișnuită, de fată stăpână pe ea. Dacă te-ai și lupta măcar pe jumătate la fel de cuceritor precum vorbești, ai fi în stare să prefaci în plăcere o rană de baionetă! — și pe dată, sârmana Bathsheba își dădu seama că făcuse o greșală recunoscând acest lucru: grăbindu-se să încerce s-o îndrepte, dădu din rău în mai rău. — Să nu crezi, totuși, că eu găsesc vreo plăcere în ceea ce îmi spui.

— Știu că nu — o știu prea bine, zise Troy, cu o mai însuflețită convingere zugerăvită pe chip, dar continuă, schimbându-și expresia în supărare: când mai bine de zece bărbați sunt gata să-ți spună vorbe duioase și să-ți declare admirația pe care o meriți, fără să adauge și avertismentul de care ai nevoie, se înțelege de la sine că amărâta mea poliloghie de mântuială, o

amestecătură de laude și dojeni, nu poate să stârnească mare plăcere. așa prost cum poate că sunt, nu sunt atât de înfumurat încât să-mi închipui una ca asta.

— Eu cred că — înfumurat ești, totuși, zise Bathsheba și se uită pieziș la trestia din mână cu care biciuia nervoasă aerul, căci, la ultima parte, își pierduse cumpătul din pricina modului de acțiune al sergentului — nu pentru că i-ar fi scăpat scopul lingușelilor sale, ci pentru că vigoarea lor era copleșitoare.

— N-aș mărturisi-o nimănui — și n-o s-o fac tocmai în fața dumitale. Totuși, se poate să fi fost oarecum îngâmfat în prosteasca mea presupunere de ieri-noapte. Știam că admirația pe care mi-am exprimat-o putea fi o părere pe care erai prea silită s-o auzi ca să-ți mai faci vreo plăcere, dar cu siguranță am crezut că firea dumitale te-ar putea împiedica să o judeci prea slobodă — ceea ce ai și făcut — și să ai o părere proastă despre mine, și să mă rănești, în dimineața asta, când muncesc din greu ca fânul dumitale să fie făcut la timp.

— Ei bine, nu-i nevoie să-ți mai bați capul! Probabil că n-ai vrut să fii necuviincios față de mine, când ai spus cu voce tare ce gândeai; într-adevăr, cred că n-ai vrut, zise vicleana femeie, chinuindu-se să pară nevinovat de serioasă. și îți mulțumesc pentru că ai dat o mână de ajutor aici. Dar — dar ține minte — să nu-mi mai vorbești niciodată în felul acesta sau în oricare altul, decât dacă îți vorbesc eu dumitale.

— O, domnișoară Bathsheba! E mult prea aspru!

— Nu, nu este. De ce?

— Dumneata n-o să-mi vorbești niciodată mie — căci n-o să rămân prea multă vreme pe aici. Curând trebuie să mă întorc la monotonia jalnică a instrucției... și s-ar putea ca, peste puțin timp, regimentul nostru să primească ordinul de plecare. și, în afară de aceasta, dumneata îmi răpești singura mea dragă mielusea din viața asta plicticoasă. Ei bine, poate că generozitatea nu este chiar cea mai pregnantă caracteristică a femeii.

— când pleci din sat? întrebă ea cu oarecare interes.

— Peste o lună.

— Dar de ce îți face plăcere să stai de vorbă cu mine?

— Mai și întrebi, domnișoară Everdene — când știi foarte bine de la ce a pornit jignirea pe care ți-am adus-o!

— Dacă într-adevăr te frământă o prostie de genul ăsta, atunci n-am nimic împotrivă să vorbim, răspunse ea, șovăitoare și neîncrezătoare. Dar nu se poate să te intereseze cu adevărat un cuvânt de la mine, zici și dumneata așa — cred că o spui doar așa, într-o doară.

— E nedrept — dar n-o să repet remarca. Sunt prea mulțumit pentru că am obținut o asemenea dovadă de prietenie din partea dumitale, nu contează cu ce preț, ca să mai caut nod în papură tonului. Chiar mă interesează, domnișoară Everdene.

Poate că socotești o prostie din partea unui bărbat să-și dorească numai un cuvânt — doar un „bună dimineața” — și poate că așa și este, nu știu. Dar n-ai fost niciodată un bărbat căruia să-i placă o femeie, iar femeia aceea să fii chiar dumneata.

— Ei, da.

— Atunci nu știi ce înseamnă o asemenea experiență — și ferească Dumnezeu s-o afli vreodată.

— Prostii, lingușitorule! Ei, zi, ce înseamnă? Vreau să știu.

— Pe scurt, înseamnă să nu mai fii în stare să gândești, să asculți sau să privești într-altă direcție decât într-una singură, dar nici într-acolo fără zbucium.

— Ah, sergentule, nu merge — te prefaci! zise ea, scuturând din cap. Vorbele dumitale sunt prea focoase ca să fie adevărate.

— Nu mă prefac, pe onoarea mea de soldat.

— Dar de ce se întâmplă așa? Bineînțeles, întreb așa, ca să fie.

— Pentru că ești înnebunitoare — iar eu sunt scos din minți.

— Chiar așa arăți.

— Chiar așa sunt.

— Păi, abia ce m-ai văzut aseară pentru prima oară.

— Asta nu schimbă lucrurile cu nimic. Fulgerul lovește pe loc. Te-am iubit atunci, dintr-o dată — la fel ca și acum.

Bathsheba îl măsură curioasă de jos în sus, până unde îndrăzni să se încumete cu privirea, mai precis fără să ajungă până la înălțimea ochilor lui.

— N-aveai cum și nici nu trebuie, zise ea cu sobrietate. Oamenii n-au asemenea sentimente fulgerătoare. N-o să te mai ascult. Vai, Doamne, oare cât o fi ceasul? Am plecat — am pierdut deja o grămadă de timp pe aici.

Sergentul se uită la ceasul lui și îi spuse cât era.

— Dar dumneata n-ai un ceas, domnișoară? Întrebă el.

— Nu am, în momentul de față, dar o să-mi iau curând unul nou.

— Nu. O să ți se dăruiască unul. Da, o să ți se dăruiască! E un cadou, domnișoară Everdene, un cadou.

Și, înainte să-și dea seama ce voia să spună sergentul, un ceas de aur era în mâna ei.

— Este un ceas din cale-afară de bun, ca să-l aibă un om ca mine, zise el liniștit. Are o istorie a lui. Apasă pe buton și deschide-i capacul. Bathsheba apăsă.

— Ce vezi?

— Un blazon și un motto.

— O coroană cu cinci vârfuri și, dedesubt, Cedit amor rebus, „Dragostea se supune împrejurărilor”. Este motto-ul conților de Severn. Ceasul a aparținut ultimului lord din această familie și i-a fost dăruit soțului mamei mele, medic, ca să-l țină până la majoratul meu, când trebuia să mi-l dea mie. Este singura avere pe care am moștenit-o vreodată. Ceasul acesta a reglat interese imperiale, la vremea lui — ceremonial de stat, întâlniri amoroase, călătorii pompoase, somnul lorzilor. Acum este al dumatăle.

— Dar, sergent Troy... nu pot să primesc așa ceva... nu pot! exclamă ea, cu ochi mari de uimire. Un ceas de aur — ce faci?! Nu fi atât de fățarnic!

Sergentul se dădu îndărăt, ferindu-se să își ia înapoi darul pe care ea îl ținea stăruitor întins spre el. Bathsheba îl urmă în retragerea lui.

— Păstrează-l — zău, domnișoară Everdene, păstrează-l! zise excentricul fiu al impulsurilor de moment. Pentru că acum este al dumatăle, în ochii mei prețuiește de zece ori mai mult. Unul mai de rând o să-mi slujească scopurilor la fel de bine, iar plăcerea de a ști lângă a cui inimă bate vechiul meu ceas... bine, nu mai vorbesc despre asta. Este pe mâini mult mai bune decât a fost vreodată înainte.

— Însă eu chiar nu pot să-l primesc! zise ea, zbuciumându-se de-a dreptul nefericită. O, cum poți să faci așa ceva — adică, dacă într-adevăr vorbești serios. Să-mi dai mie ceasul răposatului dumatăle tată, și încă unul atât de scump! N-ar trebui să fii atât de nesăbuit, sergent Troy!

— L-am iubit pe tata — bine; dar și mai bine este că pe dumneata te iubesc mai mult. Iată cum pot să fac așa ceva! Zise sergentul, pe un ton atât de aproape de firesc, încât era limpede

că, în clipa aceea, era în totalitate jucat. Frumusețea ei, pe care, cât timp tăcuse, el o lăudase în glumă, izbutise, în momentul în care se însuflețise, să-l tulbure de-a binelea; și, cu toate că seriozitatea lui era mai puțin adâncă decât credea ea, era probabil mai profundă decât credea el însuși.

Bathsheba, aproape dând în clocot de atâta zbucium, rosti, cu un accent care aproape că îi dădea în vileag sentimentele:

— Cum se poate! Oh, cum se poate... să ții la mine, și atât de brusc! Nici nu m-ai văzut bine; poate nu sunt chiar atât de... atât de atrăgătoare cum ți se pare dumatăle că aș fi. Te rog, ia-l înapoi! O, ia-l! Nu pot să-l primesc și n-o să-l primesc! Crede-mă, generozitatea dumatăle este prea mare. Eu nu ți-am dat niciodată vreun semn de bunăvoință și, atunci, de ce să fii dumneata atât de drăguț cu mine?

Din nou pe buzele lui înflori un răspuns prefăcut, care din nou fu oprit în ultima clipă, iar el rămase uitându-se lung la ea, ca vrăjit. Adevărul era că, așa cum arăta Bathsheba acum, emoționată, pierdută cu firea și curată la suflet ca lumina zilei, frumusețea ei ispititoare merita într-atât de deplin laudele pe care i le închinase, încât Troy era foarte surprins de propria sa cutezanță când i le prezentase ca și când ar fi fost mincinoase. Spuse fără să se gândească:

— Ah, de ce? și continuă s-o privească.

— Iar muncitorii mei mă văd cum merg după dumneata pe câmp și se miră! — O, groaznic! adăugă ea, fără să-și dea seama de schimbarea pe care o pricinuia.

— La început n-am fost chiar convins că ar trebui să îl primești, fiindcă era singurul meu brevet de noblete, izbucni el cu sinceritate, dar pe ce am mai sfânt că acum vreau. Fără nici o fățarnicie! O să-mi interzici fericirea de a-l purta de dragul meu? Ești prea frumoasă ca să-ți pese măcar să te arăți binevoitoare cum sunt ceilalți.

— Nu, nu — nu spune asta. Am niște motive pentru rezerva mea, pe care însă nu ți le pot explica.

— Atunci, fie! zise el, primind ceasul înapoi, în cele din urmă. Acum trebuie să te părăsesc. Dar o să-mi mai vorbești în cele câteva săptămâni cât mai stau aici?

— Zău că așa vrea. Totuși, nu știu dacă o s-o fac. Oh, de ce ai venit să-mi tulburi pacea astfel?

— Poate că, întinzând o cursă, m-am prins eu însumi. Se mai întâmplă și de-astea. Ei bine, îmi dai voie să muncesc pe câmp la dumneata? Încercă el s-o înduplece.

— Da, cred că da — dacă găsești vreo plăcere în asta.

— Domnișoară Everdene, îți mulțumesc.

— Nu, nu.

— La revedere!

Sergentul duse mâna la chipiul pus pe-o parte, salută și se întoarse la grupul depărtat al celor care făceau fânul.

Bathsheba simți că nu putea să dea ochii cu oamenii ei. Cu inima din piept gonind, în mod bizar, când ici, când colo, de o emoție niciodată simțită, cu obraji arzând și aproape cu lacrimi în ochi, ea o luă înapoi, pe drumul către casă, murmurând: „O, ce-am făcut? Ce înseamnă asta? așa vrea să știu cât era adevărat din tot.”

XXVII.

ROIREA ALBINELOR

Albinele din Weatherbury întârziaseră cu roirea în anul acela. În a doua jumătate a lunii iunie și în ziua următoare celei a întâlnirii cu Troy în fâneată, Bathsheba stătea în grădină, urmărind un roi de albine care se învârtea prin aer și încercând să ghicească unde aveau să-și așeze cuibul. În anul acela, nu numai că întârziaseră, ci erau și rebele. Uneori, timp de un anotimp întreg, toate roiurile poposeau pe cele mai de jos și mai ușor de ajuns ramuri, de pildă într-o tufă de coacăze sau într-un măr pe spalier. În anul următor, exact în aceeași unanimitate, o

porneau de-a dreptul spre ramura cea mai de sus a vreunui înalt și subțire Costard sau Quarrington și de acolo respingeau atacul tuturor invadatorilor care nu veneau înarmați cu scări, vâluri și cângi ca să le ia.

Așa se întâmpla și în momentul acela. Bathsheba, cu o mână pusă streășină la ochi, urmărea zborul mulțimii spre nemărginitul cer albastru, până când, în cele din urmă, albinele se opriră într-unul din pomii greu de escaladat amintiți mai sus. Se putea observa un fenomen întrucâtva analog celui așa-zis proces de formare a universului, din timpuri imemorabile. Roiul fără astâmpăr trasase în zbor o curbă pe cer, ca o ceață subțire și uniformă, care apoi începu să se adune în jurul unui nucleu de nebuloasă — după aceea, aceasta lunecă spre o creangă și se îngroșă din ce în ce mai tare, până când formă o pată neagră și solidă pe fundalul luminos.

Fiindcă bărbații și femeile erau cu toții mobilizați să strângă fânul de pe câmp — chiar și Liddy lăsase treburile casei pentru a le da o mână de ajutor — Bathsheba se hotărâse să așeze ea însăși albinele în stup, dacă va putea. Căptușise stupul cu ierburi și miere, adusese o scară, o perie și o cange, își pusese o armură de nepătruns pentru albine — mănuși de piele, pălărie de paie și un voal mare, care odinioară fusese verde, dar care acum se decolorase spre tabac

— și suise vreo doisprezece fuscei de scară. Deodată auzi, venind de la nici zece iarzi distanță, o voce care începuse să aibă o stranie putere de a o zăpăci.

— Domnișoară Everdene, dă-mi voie să te ajut. N-ar trebui să te încumeți la o astfel de treabă de una singură!

Troy tocmai deschidea poarta grădinii.

Bathsheba lăsă să-i cadă la pământ peria, cangea și stupul gol, își înfășură strâns fusta în jurul gleznelor, grozav de agitată, și, cât putu de repede, se dădu jos de pe scară. Când ajunse la piciorul scării, Troy era deja acolo și se aplecă să ridice stupul de jos.

— Ce noroc pe capul meu că am venit tocmai în acest moment! exclamă sergentul.

Ea își regăsi numaidecât glasul.

— Ce? și vrei să le scuturi tu în stup în locul meu? întrebă ea, într-un mod care, pentru o fată îndrăzneță, era destul de poticnit, deși pentru o fată sfioasă ar fi părut îndeajuns de curajos.

— Dacă vreau?! făcu Troy. Firește că vreau! Arăți înfloritor astăzi! Troy își lepădă bastonul și puse un picior pe scară, gata să urce.

— Însă trebuie să-ți pui vâlul și mănușile, altminteri o să te înțepe îngrozitor!

— Ah, da. Trebuie să-mi pun vâlul și mănușile. Ești așa de bună să-mi arăți cum, ca să stea bine?

— Ba mai trebuie să-ți pui și pălăria cu boruri largi, căci chipiul dumitale nu are boruri, ca să țină vâlul la distanță, și albinele o să-ți ajungă la față.

— Și pălăria cu boruri largi, neapărat.

Astfel, capriciul sorții a rânduit ca pălăria ei să fie scoasă, cu vâl și cu tot ce mai avea prins de ea, și așezată pe capul lui — Troy zvârlind-o pe a lui într-o tufă de agrișe. Apoi trebui să-i fie legat vâlul, în partea de jos, în jurul gâtului, și trebuia să-i fie puse și mănușile.

Deghizat astfel, părea o asemenea creatură nemaivăzută, încât, și așa, fâstăcită cum era, Bathsheba nu se putu împiedica să râdă deschis. Cu aceasta, fu înlăturat încă un stâlp de susținere al palisadei purtării cu răceală, menit să-l țină la distanță.

Bathsheba privea de jos, în timp ce el, cu o mână mătura și scutura albinele din pom, iar cu cealaltă le ținea stupul, ca să pice înăuntru. Se folosi de o clipă de neatenție, când el era absorbit de ceea ce făcea, ca să-și aranjeze puțin penele. Sergentul coborî, ținând stupul în mână întinsă în lături, după care târa un nor de albine.

— Pe viața mea, zise Troy de sub vâl, să ții în sus stupul acesta îți dă niște dureri de braț mai rele decât o săptămână de exerciții cu sabia. — când manevra fu încheiată, se apropie de ea:

— Ești atât de bună să mă dezlegi și să mă scoți de aici? Aproape că m-am sufocat în colivia asta de mătase.

Ca să-și ascundă stinghereala în timpul neobișnuitului proces al deznodatului cordeluțelor din jurul gâtului său, zise:

— N-am văzut niciodată lucrul despre care vorbeai.

— Care?

— Exercițiile cu sabia.

— Ah. ți-ar plăcea să le vezi? întrebă Troy.

Bathsheba șovăi. Auzise, din când în când, niște povestiri de mirare de la locuitorii din Weatherbury, care avuseseră ocazia de a sta un timp la Casterbridge, în apropierea cazărmilor, despre nemaivăzutele și glorioasele execuții ale exercițiilor de scrimă. Bărbații și băieții care se uitaseră pe furiș prin crăpăturile gardului sau își lungiseră gâtul să vadă peste ziduri în curtea cazărmilor se întorceau cu mărturisiri că aceea ar fi fost cea mai strălucită îndeletnicire care se poate închipui: uniforme și arme sclipind ca stelele, și ici, și colo, și pretutindeni, însă toate după reguli și măsuri stricte. De aceea spuse, molatic, ceea ce-și dorea cu ardoare:

— Da, mi-ar plăcea să le văd, foarte mult.

— S-a făcut! O să mă vezi pe mine cum le fac.

— Nu se poate! Cum?

— Stai să mă gândesc.

•— Nu cu un baston — așa nu mă interesează. Trebuie să fie cu o sabie adevărată.

— Da, înțeleg... dar n-am nici o sabie aici. Cred însă că aș putea să fac rost de una, mai pe seară. Iar dumneata o să faci în felul următor.

Troy se aplecă spre urechea ei și îi murmură o propunere, cu voce joasă.

— O, ba bine că nu! zise Bathsheba roșind. Mulțumesc foarte mult, dar n-aș putea cu nici un chip.

— Bineînțeles că ai putea. N-ar afla nimeni.

Ea continuă dar cu mai slabă împotrivire.

- Nu pot să vin, zise ea, trebuie să o aduc și pe Liddy. Troy își aținti privirea în zare.

— Nu văd de ce vrei s-o aduci și pe ea, zise el cu răceală.

O inconștientă otheadă de consimțire din partea Bathshebei dezvălui că mai era ceva, în afară de lipsa lui de entuziasm, care o făcea și pe ea să simtă că Liddy ar fi fost de prisos în ceea ce îi propusese el. O simțise chiar în timp ce îi spunea despre venirea fetei.

— Bine, n-o s-o aduc pe Liddy... și o să vin. Dar numai pentru puțin, pentru foarte puțin timp.

— N-o să dureze nici cinci minute, zise Troy.

XXVIII.

GROAPA DINTRE FERIGI

Dealul din fața locuinței Bathshebei se prelungea, pe vreo milă distanță, cu o pârlă, pe care în acest anotimp se vedeau, din loc în loc, cuiburi dese de ferigi înalte, stufoase și străvezii, din pricina rapidei lor creșteri din ultima vreme, radiind în nuanțe de verde pur și neîntinat. La ora opt a acelei serii din miezul verii, pe când mingea cu țepi de aur a soarelui la apus dezmiarda încă vârfurile ferigilor cu razele sale lungi și bogate, se putu auzi foșnetul unor veșminte care le înfiora ușor trecând printre ele și în mijlocul lor apăru Bathsheba, spre care își întinseră mângâietor brațele lor moi și pufoase, ajungându-i până la umeri. Ea se opri, se întoarse, o luă îndărăt peste deal și, când străbătuse cam jumătate din drumul către casă, mai aruncă o ultimă privire de rămas bun către locul pe care tocmai îl părăsise, hotărându-se, în cele din urmă, să nu mai zăbovească prin apropiere.

Zări un punct întunecat, de un alt fel de roșu decât cel din paleta naturii, care urca pe coama dealului. Punctul dispăru pe versantul celălalt.

Ea așteptă un minut, și încă unul, închipuindu-și dezamăgirea lui Troy când a văzut că ea nu-și îndeplinea promisiunea, până când o luă la fugă înapoi peste câmp, trecu peste pârlă și urmă direcția de prima oară. Acum tremura de-a binelea din pricina cutezanței sale de a porni într-o astfel de aventură; răsufla din ce în ce mai grăbit și în ochi îi strălucea o lumină pâlpâitoare. Totuși, trebuia să se ducă. Ajunse la marginea unei gropi din mijlocul ferigilor. Troy stătea pe fundul gropii, cu privirea ridicată spre ea.

— Te-am auzit foșnind printre ferigi mai înainte de a te vedea, zise el, urcând lângă ea și dându-i mâna, ca s-o ajute să coboare povârnișul.

Groapa era o scobitură de forma unei farfurii adânci, formată pe cale naturală, largă de vreo treizeci de picioare la gură și nu prea adâncă, fiindcă, o dată coborâți, soarele încă le mai putea lumina creștetele. Când stăteai în mijlocul ei, cerul de deasupra era decupat de un orizont rotund de ferigi — acest front verde creștea până la buza pantei, după care înceta brusc. Fundul gropii încinse cu acest brâu de verdeață era acoperit de un covor mătăsos, de mușchi des, întrețesut cu iarbă, atât de gros încât piciorul se afunda până la jumătate în el.

— Uite, zise Troy, scoțându-și sabia care, ridicată în bătaia soarelui, sclipi parcă a salut, ca și cum ar fi fost vie. Mai întâi avem patru lovituri laterale de dreapta și patru laterale de stânga, patru fandări pe dreapta și patru pe stânga. După părerea mea, schemele și gârziile infanteriei sunt mai interesante decât ale noastre, dar nu sunt atât de viguroase. Ei au șapte laterale și trei fandări. Cam atât, pentru început. Acuma, laterala noastră unu seamănă cu mișcarea pe care o faci când semeni grâu — așa! (Bathsheba văzu un soi de curcubeu răsturnat prin aer, după care brațul lui Troy se opri.) Laterala doi e ca atunci când rezezi un gard viu — așa! Trei, ca atunci când seceri — așa! Patru, ca și cum ai treiera — în felul ăsta! Apoi, același lucru pe stânga. Fandările sunt următoarele: unu, doi, trei, patru — pe dreapta; unu, doi, trei, patru — pe stânga. (Troy le repetă.) Îți mai arăt o dată. Unu, doi...

Bathsheba îl întrerupse în grabă:

— Mai bine nu. deși n-am ce să spun despre loviturile doi și patru, în schimb unu și trei sunt grozave!

— Prea bine. Te scutesc de unu și trei. Acum, laterale, împunsături și gârzi laolaltă. (Troy le execută corect.) Apoi mai este și exercițiul de urmărire, uite-așa! (Îi arată mișcările, la fel ca înainte.) Iată, acestea sunt mișcările care rămân totdeauna aceleași. Infanteria are încă două lovituri infernale, îndreptate în sus, pe care noi suntem prea omenoși ca să le folosim. Uite așa — trei, patru!

— Ce criminale și sângeroase sunt!

— Ba sunt mai degrabă mortale. Ceea ce urmează o să-ți placă și mai mult, fiindcă o să-ți arăt un exercițiu liber — cu toate loviturile și împunsăturile, de la infanterie și de la cavalerie, mai iuți ca fulgerul și toate laolaltă — urmând regula doar atât cât instinctul să fie ținut în frâu, fără să-l încătușeze, totuși. Dumneata ești adversarul meu, dar, spre deosebire de un inamic adevărat, o să dau, de fiecare dată, pe lângă dumneata, la o distanță cât un fir de păr sau poate două. Fii atentă, să nu te ferești oricare-ar fi!

— Sunt sigură că n-o s-o fac! zise ea dârză.

Îi arătă unde să stea, cam la un iard în fața lui.

Bathsheba, cu spiritul ei aventuros, începuse să simtă un oarecare gust pentru aceste manevre extrem de neobișnuite. Se așeză în locul indicat, față în față cu Troy.

— Acum, doar așa, ca să vedem dacă ai căpătat destul curaj cât să mă lași să fac ce vreau, o să te supun la o probă pregătitoare.

Își flutură sabia, în chip de a doua introducere, și următorul lucru de care ea își dădu seama fu că vârful și lama săbiei se năpustiră, cu o sclipire, spre partea ei stângă, imediat deasupra șoldului, apoi că reapărură în partea ei dreaptă, ieșindu-i parcă dintre coaste, după ce, aparent, trecuseră prin trupul ei. Al treilea lucru pe care îl conștientiză fu că aceeași sabie, cu desăvârșire curată, fără strop de sânge, stătea vertical în mâna lui Troy (în poziția denumită, din punct de vedere tehnic, „revenirea săbiei”). Totul se petrecuse cu repeziciunea fulgerului.

— Oh! strigă ea îngrozită, apăsându-și palma pe trup. M-ai spintecat? — Nu, nu m-ai rănit! și atunci, ce naiba ai făcut?

— Nu te-am atins, zise Troy. Simplă prestidigitație. Sabia a trecut prin spatele dumitale. Doar nu ți-e frică, nu-i așa? Pentru că, dacă îți este, nu pot să execut mișcărilor. Îți dau cuvântul meu — nu numai că n-o să te rănesc, dar n-o să te ating nici atâtica!

— Nu cred că mi-e frică. Ești cât se poate de sigur că n-o să mă rănești?

— Mai mult decât sigur...

— Sabia e foarte ascuțită?

— O, nu... Numai stai nemișcată ca o statuie. Acum!

Într-o clipă, văzduhul își schimbă înfățișarea sub ochii Bathshebei. Raze de lumină desprinse din razele joase ale soarelui îi scânteiară pe deasupra capului, în jur, în față — toate țâșnind din mișcările îndemânaticale ale lamei ca oglinda pe care le executa Troy, care părea să fie peste tot în aceeași clipă și, totuși, nicăieri anume. Aceste sclipiri circulare erau însoțite de un vâjâit ascuțit, aproape ca un fluierat — izbucnit de asemenea din toate părțile deodată, de jur-împrejurul ei. Pe scurt, era închisă sub o cupolă de lumină și de șuiere ascuțite, asemănător unei bolte cerești sfâșiate de meteoriți, aflate foarte aproape, cât să întinzi o mână.

Niciodată de când sabia lată devenise armă națională, nu se văzuse o mai mare dexteritate în mânăuirea ei ca în mâinile sergentului Troy și niciodată el nu se mai aflate într-o asemenea dispoziție pentru execuție fără greș ca în momentul acela, la apus de soare, printre ferigi, lângă Bathsheba. Putem afirma cu tărie, în privința preciziei loviturilor sale, că, dacă ar fi fost posibil ca muchia săbiei să fi lăsat în aer o substanță solidă peste tot pe unde trecuse, spațiul rămas neatins ar fi fost aproape ca un mulaj al trupului Bathshebei.

În spatele izvoarelor luminoase ale acestei aurora militaris, ea putu să vadă culoarea brațului în care Troy ținea sabia, dizolvată într-o ceață stacojie peste aria descrisă de mișcările sale, ca o coardă de harpă ce zbârnâie, iar dincolo de toate acestea, pe Troy însuși, în general cu fața la ea, alături, ca să-i prezinte loviturile din spate, întors pe jumătate, deși cu ochii măsurându-i permanent volumul și conturul trupului și cu buzele strânse din pricina efortului. Apoi, mișcările lui se domoliră, iar ea putu să le urmărească pe fiecare în parte. Vâjâitul săbiei încetă, iar Troy se opri definitiv.

— Bucla asta de păr de la margine, care s-a desfăcut, ar trebui prinsă la loc, zise el, mai înainte ca ea să se miște sau să scoată vreun sunet. O clipă, o fac eu în locul dumitale. Un arc de argint străluci în dreapta ei; sabia coborâse. Bucla căzu la pământ.

— Sânge de viteaz! zise Troy. Nici umbră de tresărire. Uluitor pentru o femeie!

— Numai pentru că m-ai luat pe neașteptate. O, mi-ai ciuntit părul!

— Încă o dată.

— Nu, nu! Mi-e frică de dumneata, pe cuvânt mi-e frică! strigă ea.

— Nu te mai ating deloc — nici măcar părul. O să omor numai omida asta care s-a așezat pe dumneata. Nu mișca!

Se părea că o omidă, culeasă în trecere de pe ferigi, își alesese ca loc de odihnă partea din față a corsajului ei. Bathsheba văzu vârful săbiei fulgerând spre pieptul ei și i se păru că îl străpunge, închise ochii, adânc încredințată că, de data asta, avea să fie ucisă. Totuși, simțindu-se nevătămată, îi deschise din nou.

— Asta a fost, uite-o, zise sergentul, ținând sabia sub ochii ei.

Omidă fusese trasă în țeapă.

— O, e o vrăjitorie! zise Bathsheba uluită.

— O, nu — îndemănare. Pur și simplu am îndreptat vârful săbiei spre pieptul dumitale, unde era omida, și, în loc să te spintec, mi-am oprit mișcarea la o miime de inci de dumneata.

— Dar cum de-ai putut să-mi rezezi o buclă din păr cu o sabie neascuțită?

— Neascuțită? Sabia asta taie ca briul! Privește!

Își trecu sabia peste palmă și apoi, ridicând mâna, îi arătă o fâșie subțire de piele atârând.

— Bine, dar înainte să începi, ai spus că e boantă și că n-ar putea să mă taie.

— Asta a fost doar ca să te conving să stai nemișcată, ca să fiu sigur că n-o să pățești nimic. Riscul de a te răni dacă te-ai fi mișcat era prea mare ca să nu mă oblighe să-ți vând o gogoasă ca să scap.

Ea se înfioră.

— Am fost la un pas de moarte și n-am bănuț nimic!

— Mai precis, ai fost la vreo jumătate de inci de a fi tăiată de vie, de două sute nouăzeci și cinci de ori.

— Ce cruzime, ce cruzime din partea dumitale!

— Ai fost în deplină siguranță, cu toate acestea. Sabia mea nu dă greș niciodată. și Troy își vârî sabia înapoi în teacă.

Bathsheba, biruită de o puzderie de sentimente tumultuoase, izvorâte în urma scenei de mai înainte, se așază pierdută pe o tufă de buruieni.

— Acum trebuie să te părăsesc, zise Troy cu blândete. O să mă încumet să iau și să păstrez asta ca amintire de la dumneata. Îl văzu că se apleacă și culege din iarbă buclă ondulată, pe care i-o retezase dintre numeroasele de același fel împletite, cum o înfășoară pe după deget, își descheie un nasture de la tunică și o pune cu grijă la piept. Ea nu se simți în stare să protesteze ori să i-o interzică. într-adevăr, o copleșea — Bathsheba semăna cu o persoană care, dând piept cu un vânt înviorător, descoperă că vântul bate totuși atât de puternic, încât îi taie răsufarea. El veni mai aproape de ea și zise:

— Trebuie să plec acum. și se apropie încă și mai mult. în momentul următor, văzu cum silueta lui stacojie dispăre printre ferigi, cât ai clipi, ca o sabie fluturată cu repeziciune. Momentul acela îi adusese tot sângele, zvâcnindu-i, în obraz, o arse cu totul din creștet până-n tălpi și îi sporise emoția într-atât, încât îi năpădisese cu totul gândirea. Aceasta fu pentru ea o lovitură, care, aidoma cu aceea a lui Moise în Horeb, avu ca rezultat un izvor — în cazul ei, un izvor de lacrimi. Se simțea de parcă ar fi comis un mare păcat. Pricina fusese aplecarea ușoară a gurii lui Troy spre gura ei. O sărutase.

XXIX.

DETALII ALE UNEI PLIMBĂRI în AMURG

Acum cunoaștem fiorul de nebunie care se contopea, separat, cu feluritele trăsături particulare din care era alcătuit caracterul domnișoarei Bathsheba Everdene. Era aproape străin de natura firii sale. Strecurat în sânge ca o limfă pe săgeata lui Eros, în cele din urmă acesta o invadează și îi coloră întreaga făptură. Bathsheba, cu toate că avea prea multă putere de judecată ca să se lase cu totul subjugată de femeiescul din ea, era prea femeie ca să-și folosească judecata alegând varianta cea mai bună. Poate că sub nici un alt aspect minor femeia nu-și uimește mai tare partenerul, decât în strania capacitate pe care o are de a crede în linguşelile mieroase, despre care știe bine că sunt mincinoase — excepție face, totuși, talentul de a fi cât se poate de sceptică față de observațiile critice despre care știe bine că sunt adevărate.

Bathsheba îl iubea pe Troy așa cum numai femeile încrezătoare în ele însele iubesc, atunci când își părăsesc încrederea în ele însele. când o femeie puternică se leapădă, cu nesăbuință, de puterea ei, devine mai slabă decât o femeie slabă care n-a avut niciodată vreo putere de lepădat. Una dintre sursele contradicțiilor sale este noutatea faptului. Nu a exersat niciodată ca să știe cum s-o scoată cel mai bine la capăt într-o asemenea situație. Slăbiciunea este dublu vătămătoare prin faptul că este o noutate.

Bathsheba nu-și dădea seama că se înșela, la acest capitol. Deși, într-un anumit sens, era o femeie de lume, lumea sa era, la urma urmei, a saloanelor din văzul tuturor și a covoarelor de verdeață, prin care numai vitele alcătuiesc mulțimea vizitatorilor, iar vântul, zumzetul

discuțiilor; o lume în care o pașnică familie de iepuri de casă sau de câmp trăiește de partea cealaltă a fațadei casei tale, unde vecin îți este oricine pe o rază de zece gospodării și unde calculele sunt limitate numai la zilele de târg. Despre gusturile pervertite ale rafinatei societăți mondene nu știa mare lucru, iar despre principiul îngăduinței pe care trebuie s-o ai față de propriile fapte rele nu știa chiar nimic. Dacă gândurile sale cele mai profunde, în această direcție, ar fi fost exprimate în cuvinte (și ea una nu făcuse niciodată acest lucru), tot ce-ar fi putut spune ar fi fost că, după cum simțea ea, imboldurile sale lăuntrice erau o călăuză mai bună decât judecata sa. Dragostea ei era întocmai ca a unui copil — fierbinte ca vara și totodată proaspătă ca primăvara. Vina sa cea mare era aceea că nu încerca niciodată să-și stăpânească simțămintele, printr-o fină și atentă analiză a consecințelor. Putea doar să le arate altora calea abruptă și spinoasă, dar ea „nu pleca urechea la propriile-i sfaturi”.

Iar urâtenia lui Troy era adânc ascunsă de privirile unei femei, pe când podoabele lui se aflau la suprafață, așadar, la polul opus față de nesofisticatul Oak, ale cărui cusururi erau vizibile și pentru orbi și ale cărui virtuți erau îngropate adânc, ca metalele dintr-o mină.

Deosebirea dintre dragoste și respect se manifesta deslușit în purtările ei. Bathsheba îi vorbise despre interesul său pentru Boldwood, cu cea mai mare libertate, lui Liddy, dar ceea ce simțea pentru Troy își împărtășise numai inimii sale. Gabriel își dăduse seama de toată această pasiune care- i sucise ei mințile și de aceea se frământa neconținut, din clipa în care ieșea la câmp și până când se întorcea, și apoi iar, până spre dimineață, nopți de- a rândul. până acum, marea lui suferință fusese că nu era iubit; dar că Bathsheba era prinsă în mreje îi stârnea acum o suferință mai mare decât cea dintâi, pe care aproape că o uitase. Acest rezultat era în perfectă concordanță cu observația atât de des citată a lui Hipocrat, cu privire la durerea fizică.

Este nobilă, deși probabil fără speranță, dragostea pe care nici măcar teama că va trezi aversiune în inima ființei iubite nu o poate împiedica să-i arate deschis unde greșește. Oak se hotărî să-i vorbească stăpânei sale. Avea să-și întemeieze pledoaria pe ceea ce socotea el drept o purtare necinstită față de fermierul Boldwood, care în momentul acela era plecat de acasă. Prilejul se ivi într-o seară când ea ieșise la o scurtă plimbare, pe o potecă croită printre lanurile de grâu din vecinătate. Se înserase când Oak, care în ziua aceea nu fusese departe pe câmp, o luă pe aceeași potecă și o întâlni pe când ea se întorcea, cu un aer foarte îngândurat, după cum aprecie el.

Grâul era înalt, la vremea aceea, și poteca îngustă, astfel că părea de-a dreptul un fâgaș, scobit adânc în lanul cu spice dese, care ajungeau până la cot și care unduiau de-o parte și de alta. Două persoane n-ar fi putut să meargă una lângă alta fără să culce grâul, de aceea Oak se dădu în lături, făcându-i loc să treacă.

— O, dumneata ești, Gabriel? zise ea. Ai ieșit și dumneata la plimbare. Bună seara.

— M-am gândit să vin și să te însoțesc, fiindcă este cam târziu, răspunse Oak, întorcându-se și privind-și pașii după ea, după ce Bathsheba trecu pe lângă el iute ca săgeata.

— Îți mulțumesc mult, dar nu sunt prea fricoasă.

— O, nu de-asta! Dar se vântură niște neisprăviți pe aici.

— Eu nu i-am întâlnit niciodată.

Acum, gândea Oak cu uimitoare candoare, putea să deschidă vorba despre curtenitorul sergent, o dată ce pomenise despre „neisprăviți”. Însă deodată, tot planul i se nărui, căci îi dădu prin minte că, de fapt, era o cale cam stângace și prea îndrăzneată, ca să înceapă cu ea. Încercă o altă introducere.

— Cum omul care era normal să vină să te însoțească, adică fermierul Boldwood, zise el, este departe de casă, ce mi-am spus? Păi, o să mă duc eu.

— Ah, da. Ea își continuă drumul fără să-și întoarcă ochii și, o vreme, nu se mai auzi nimic din partea ei, în afară de foșnetul rochiei atingându-se de spicele grele. Apoi reluă, cam întepat:

Nu prea înțeleg la ce te referi când spui că era normal ca domnul Boldwood să vină să mă însoțească.

— Adică, ținând cont de căsătoria despre care lumea zice că este probabil să aibă loc între dumneata și el, domnișoară. Iartă-mă că îți vorbesc pe șleau.

— Ce spune lumea nu este adevărat, replică ea iute. Nu este deloc probabil că o să fie vreo căsătorie între noi doi.

Acum Gabriel socoti că era momentul să-și spună părerea cu glas tare și fără ascunzișuri.

— Ei bine, domnișoară Everdene, zise el, lăsând deoparte ce spune lumea, dacă nici el nu te pețește pe dumneata, înseamnă că n-am văzut în viața mea vreun pețit.

Bathsheba ar fi pus probabil punct acolo discuției, dar apoi, interzicând categoric subiectul, fără să fie conștientă de slăbiciunea poziției sale, se lăsă ispitită să-i răspundă evaziv și să-i argumenteze netemeinicia zvonului, încercând să fie convingătoare:

— De vreme ce ai amintit despre acest subiect, zise ea foarte energic, mă bucur că am prilejul să lămuresc o confuzie care este foarte răspândită și foarte supărătoare. Nu i-am făgăduit domnului Boldwood nimic sigur. N-am ținut niciodată la el, ci doar îl respect. M-a rugat stăruior să mă căsătoresc cu el, dar nu i-am dat un răspuns clar. De îndată ce se întoarce, o să i-l dau, iar al meu o să fie acela că nu am intenția să mă mărit cu el.

— Se pare că lumea înțelege o mulțime de lucruri pe dos.

— așa e.

— Deunăzi, oamenii spuneau că îți râzi de el, iar dumneata aproape că ai dovedit că nu-i așa. De curând au spus că nu râzi de el, iar dumneata tocmai ai început să-mi arăți...

— Că dimpotrivă — bănuiesc că asta vrei să spui.

— Ei bine, trag nădejde că oamenii au dreptate.

— Au, dar n-o duc până la capăt. Nu râd de el, dar nici altceva — nu am nimic de împărțit cu el.

Până la urmă, Oak se lăsase ispitit, din nefericire, să vorbească despre rivalul lui Boldwood pe un ton nepotrivit față de ea.

— Mai bine nu l-ai fi întâlnit niciodată pe tânărul acela, pe sergentul Troy, domnișoară, suspină el.

Pașii Bathshebei deveniră ceva mai nervoși.

— De ce? întrebă ea.

— Nu face de dumneata.

— Ți-a cerut cineva să-mi vorbești mie așa?

— Nu, nimeni.

— Atunci mi se pare că sergentul Troy n-are nici o legătură cu povestea asta, îi replică ea, fără drept de apel. Totuși, trebuie să spun că sergentul Troy este un om educat și foarte onorabil pentru orice femeie. E de familie bună.

— Că este mai învățat și de neam mai bun decât grosul soldățimii nu dovedește nimic despre meritele sale. Arată doar că a luat-o în jos pe panta vieții.

— Nu văd ce are a face asta cu discuția noastră. Cursul vieții domnului Troy n-a luat-o în nici un caz în jos. Iar faptul că este superior multora bineînțeles că este o dovadă a meritelor sale.

— Mie mi se pare un om fără nici un scrupul. și n-am ce să fac, trebuie să te rog, domnișoară, să te ferești de orice legătură cu el. Ascultă-mă și pe mine o dată — măcar o dată! Nu spun că este atât de rău cum mi l-am închipuit eu — să dea Dumnezeu să nu fie! Dar dacă tot nu știm precis ce fel de om este, atunci de ce să nu te porți ca și cum ar putea fi rău, pur și simplu pentru siguranța dumatăle? Nu te încrede în el, stăpână, te rog să nu îi dai prea mare crezare.

— Și de ce, mă rog?

— Îmi plac soldații, dar ăsta nu-mi place, zise el îndârjit. Inteligența lui, în meseria pe care o are, se poate să-l fi ispitit pe căi greșite, dar ceea ce este izvor de veselie pentru camarazi este nenorocire pentru femeie. Dacă încearcă să îți vorbească din nou, atunci întoarce-te în partea cealaltă cu un „Bună ziua” scurt; și dacă îl vezi că vine pe un drum, cotește pe un altul. Dacă spune ceva ca să râzi, prefă-te că nu-i pricepi tâcul și nici nu zâmbi. Iar când pomenești despre el în fața celor care o să răspândească mai departe ce și cum ai spus, numește-l „originalul acela” sau „sergentul acela cum-îi-spune” — „tânărul de familie care a ajuns rău”. Nu trebuie să te arăți lipsită de maniere față de el, ci doar să nu fii amabilă și, astfel, să te descotorosești de el.

Nicicând unei prigorii, oprite să zboare de geamul ferestrei, nu i-a bătut mai nebunește inima ca Bathshebei în clipa aceea.

— Ți-am spus și ți-o repet că nu se cade să vorbești dumneata despre el. De ce trebuie să-l aduci în discuție chiar mă depășește! strigă ea, scoasă din fire. Eu știu doar atât, că el... că el...

că este foarte cinstit — sincer, uneori până la grosolănie — dar îți spune întotdeauna în față ce gândește.

— Oh!

— Este la fel de bun ca oricare altul din parohia asta! și mai este și foarte exigent, în ce privește mersul la biserică — da, este!

— Mi-e teamă că nu l-a văzut nimeni pe-acolo. Eu sigur nu l-am văzut niciodată.

— Motivul pentru care nu-l vedeți, zise ea cu înfocare, este că intră separat, pe ușa turnului vechi, exact în clipa în care începe slujba, și stă în fundul galeriei. El mi-a spus asta.

Acest suprem exemplu despre cucernicia lui Troy răsună în urechile lui Gabriel ca a treisprezecea bătaie a unui orologiu care a luat-o razna. Nu doar că îl primi cu cea mai mare neîncredere, dar aruncă o umbră deasă de îndoială asupra tuturor asigurărilor pe care le dăduse mai înainte. Era mâhnit să descopere încrederea de nezdruccinat pe care Bathsheba o avea în Troy. Din inimă i se revărsă o suferință adâncă atunci când îi răspunse, cu o voce hotărâtă, a cărei fermitate era dată de gol de vizibila sa efortare de a o păstra astfel:

— știi bine, stăpână, că te iubesc și că o să te iubesc veșnic, îți amintesc de asta numai ca să te fac să înțelegi că în nici un caz n-aș vrea să îți fac dumitale vreun rău; restul îl las deoparte. Am pierdut tot, în goana după bani și după bunuri, și nu sunt atât de smintit încât să-ți mai fiu pretendent acuma, când eu sunt sărac și dumneata ai ajuns întrutotul mai sus ca mine. Dar Bathsheba, draga mea stăpână, te implor să te gândești că, atât ca să rămâi dumneata demnă de toată cinstirea în ochii muncitorilor, cât și pentru generozitatea care se cuvine s-o arăți unui bărbat onorabil, care te iubește la fel de mult ca mine, ar trebui să te porți mai cu băgare de seamă față de acest soldat.

— Taci, taci, taci! exclamă ea cu un glas sugrumat.

— Oare nu însemni dumneata pentru mine mai mult decât toate daraverile mele, ba chiar mai mult decât viața mea? continuă el. Atunci, hai, ascultă-mă! Sunt cu șase ani mai în vârstă ca dumneata, iar domnul Boldwood este cu zece ani mai în vârstă ca mine, așadar gândește-te — te implor să te gândești, până nu e încă prea târziu — cât de în siguranță ai fi în brațele sale! Aluzia lui Oak la cât o iubea el pe ea îi potoli, într-o oarecare măsură, furia împotriva intervenției lui în viața ei; însă nu putea deloc să-l ierte pentru că lăsase ca visul lui de a se căsători cu ea să fie eclipsat de dorința de a-i face ei un bine, cum nu îl putea ierta nici pentru că îl trata pe Troy cu atâta lipsă de respect.

— Vreau să pleci în altă parte, porunci ea și tremurul din glasul ei trăda paloarea feței, pe care el n-o putea vedea. Să nu mai rămâi la fermă nici o clipă. Nu mai vreau să fii aici — te rog să pleci!

— Asta e o prostie, zise Oak foarte calm. Este a doua oară când te prefaci că mă dai afară și la ce îți folosește?

— Mă prefac?! Ba o să pleci, domnule — nu mai vreau să-ți aud predicile! Eu sunt stăpâna aici!

— Să plec — nu, zău! Ce nerozie urmează să mai spui? Mă tratezi ca pe un nimeni, când știi că nu de mult aveam o situație la fel de bună ca a dumitale. Pe viața mea, Bathsheba, asta e prea de tot. știi bine că nu pot pleca fără să las lucrurile atât de încurcate încât să nu le mai dai de cap decât Dumnezeu știe când. Doar dacă, totuși, făgăduiești să-ți iei un om de înțeles ca vechil sau administrator sau ceva de soiul ăsta. O să plec numai decît, dacă îmi făgăduiești asta.

— N-o să-mi iau nici un vechil! O să continuu să văd eu singură de toate treburile, zise ea cu hotărâre.

— Prea bine, atunci — ar trebui să-mi fii recunoscătoare că rămân. Cum să meargă ferma fără să se îngrijească nimeni de ea, în afară de o femeie? Dar ține minte, nu vreau să te simți obligată față de mine în vreun fel. Nu sunt eu omul acela. Ce fac eu, fac eu. Uneori îmi spun că aș pleca de-aici cântând ca pasărea de bucurie — căci să nu-ți închipui că mi-e bine să fiu un nimeni. Am sperat la lucruri mai bune. Totuși, nu-mi place să văd că treburile dumitale se duc de răpă, cum o să se întâmple negreșit, dacă o ții tot așa. Nu-mi face nici o plăcere să-mi impun atât de direct principiile, dar, pe sufletul meu, atâta îl zădărești pe om, de-l faci să spună ce nici n-a visat. Recunosc că mi-am cam vârat nasul unde nu-mi fierbe oala. Dar știi destul de bine de ce și cine este aceea pe care o plac nespuse de mult și la care țin prea nebunește, ca să mă mai pot stăpâni.

Este mai mult decât probabil că, în sinea ei și fără voie, Bathsheba îl prețuia pentru această fidelitate încăpățanată, vădită mai puțin prin cuvintele lui, cât prin tonul cu care le rostise. În orice caz, ea murmură ceva în sensul că putea să rămână, dacă voia. Apoi, mai clar, îi spuse:

— Ești bun să mă lași singură acum? Nu ți-o poruncesc ca stăpână — ți-o cer ca femeie și cred că n-o să fii atât de lipsit de delicatețe, încât să refuzi.

— Sigur c-o să te las, domnișoară Everdene, zise Gabriel. Se miră că i-o cerea tocmai în clipa aceea, când cearta lor se terminase și că ajunseseră pe dealul cel mai pustiu din ținut, departe de orice așezare omenească, iar orele erau înaintate. Rămase pe loc și o lăsă să se îndepărteze mult de el, până când nu-i mai văzu decât conturul trupului, profilat pe cer. Apoi ieși la iveală explicația dureroasă a nerăbdării ei de a scăpa de prezența lui o dată ajunși în locul acela. O siluetă răsări parcă din pământ alături de ea.

Era, fără nici o îndoială, Troy. Oak nu avea să fie nici măcar un posibil ascultător, căci se întoarse numaidecât înapoi, până când mai bine de două sute de iarzi se așternură între el și îndrăgostiți.

Gabriel o luă spre casă pe drumul care trecea pe lângă curtea bisericii. În dreptul clopotniței își aminti ce îi spusese ea, despre cucernicul obicei al sergentului de a intra în biserică fără să

fie observat, la începutul slujbei. Bănuind că ușița galeriei despre care îi pomenise era scoasă de mult din folosință, urcă șirul de trepte din exterior, în capul cărora se afla intrarea, și o cercetă atent. Lumina palidă a zilei, care încă mai dăinuia pe boltă în partea dinspre nord-vest, îi fu de ajuns ca să vadă vrejul de iederă care se întinsese dinspre perete, de-a curmezișul intrării, pe mai bine de un picior lungime, înlănțuind delicat lemnul ușii de pervazul de piatră. Era o dovadă de netăgăduit că ușa nu fusese niciodată deschisă de când Troy se întorsese la Weatherbury.

XXX.

OBRAJI APRINȘI și OCHI ÎNLĂCRIMAȚI

O jumătate de oră mai târziu, Bathsheba se întorcea la ea acasă. În clipa în care intră în bătaia lumânărilor, chipul său se înfățișă cu obraji roșii și răvășit de emoție, cum era mai mereu în ultima vreme. Cuvintele de despărțire ale lui Troy, care o însoțise chiar până în fața ușii, îi răsunau încă în urechi. Își luase rămas-bun de la ea pentru două zile, pe care, după cum spusese el, urma să le petreacă la Bath, în vizită la niște prieteni. De asemenea, o și sărutase, pentru a doua oară.

Ca să fim dreپți cu Bathsheba, trebuie să lămurim aici un mic amănunt, care nu avea să iasă la lumină decât mult mai târziu — faptul că Troy răsărise exact la momentul potrivit în drumul ei, în seara aceasta, nu fusese pentru că și-ar fi stabilit întâlnirea dinainte. El i-o propusese, ea i-o interzisese — și numai fiindcă se gândise că el s-ar putea totuși să vină, îl îndepărtase pe Oak, de teama unei întâlniri între ei doi, tocmai atunci.

Acum se lăsă să cadă într- un jilt, năucită și zdruncinată după acest șir de evenimente neașteptate, neliniștitoare. Apoi sări în picioare, ca și când luase o hotărâre, și își luă pupitrul de pe o masuță de lângă perete.

În trei minute, fără pauze sau modificări, întocmise o scrisoare pentru Boldwood, pe noua lui adresă, de dincolo de Casterbridge, în care îi scria, blând, dar ferm, că reflectase temeinic la întreaga problemă pe care i-o prezentase el și pentru care avusese bunăvoința să-i dea timp de gândire și că decizia ei finală era că nu se putea căsători cu el. E drept că lui Oak îi spusese că ar avea intenția să aștepte până când Boldwood s-ar fi întors acasă și abia după aceea să-i comunice răspunsul, dar acum Bathsheba considera că nu mai putea aștepta.

Era cu neputință să trimită scrisoarea chiar în seara aceea; totuși, ca să-și potolească neliniștea, s-o știe plecată din mână sa și în forma în care era, punând neîntârziat epistola în mișcare, se ridică și se duse să i-o dea primei slujnice pe care ar mai fi găsit-o în bucătărie. Se opri puțin pe culoar. În bucătărie se vorbea ceva, iar acest ceva era despre ea și Troy.

— Dacă o ia de nevastă, ea o să lase treburile fermei.

— O să ducă un trai pe picior mare, dar care s-ar putea să-i aducă și ceva necazuri printre bucurii, așa cred eu.

— Ei, mi-ar plăcea mie un bărbat barem pe jumătate ca el.

Bathsheba avea prea multă judecată ca să-i pese de ce anume ziceau servitorii despre ea, dar și prea multă limbariță femeiască pentru a lăsa în pace bârfele lor, până ce aveau să se stingă de la sine, ca toate lucrurile neluate în seamă. Intră ca furtuna peste ei.

— Despre cine vorbești? întrebă ea.

Toată lumea păstră tăcerea. În cele din urmă, Liddy spuse sincer:

— Stăteam și noi puțin de vorbă și ziceam câte ceva despre dumneavoastră, domnișoară.

— Bănuiam eu! Maryann, și Liddy, și Temperance, de acum înainte vă interzic să vă mai dați cu presupusul despre asemenea lucruri. Știți bine că nu mă interesează nici cât negru sub unghie domnul Troy — pe mine una, nu. Toată lumea știe cât de mult îl urăsc. Da — repetă tânăra și năbădăioasa lor stăpână —, îl urăsc!

— Dar știm bine că-l urăști, domnișoară, zise Liddy. și noi la fel.

— Și eu îl urăsc, zise Maryann.

— Maryann! — O, păcătoasă femeie! Cum poți să spui o minciună atât de sfruntată? făcu Bathsheba întărâtată. Nu mai departe de azi-dimineață îl sorbeai din ochi — erai topită toată. Da, Maryann, o știi foarte bine!

— Da, domnișoară, dar și dumneavoastră la fel. Acum este un descreierat ticălos și aveți tot dreptul să-l urăști.

— Ba nu este un descreierat ticălos! Cum îndrăznești să vorbești așa în fața mea? N-am nici un drept să-l urăsc eu — nici tu, nici altcineva. O, dar sunt o caraghioasă! Ce importanță are pentru mine cum este el? Știți bine că pentru mine n-are nici o importanță. Nu-mi pasă de el

— nu am câtuși de puțin intenția să-i apăr bunul nume — ce treabă am eu? Țineți minte, dacă vreuna dintre voi mai spune un cuvânt împotriva lui, își pierde pe loc slujba!

Zvârli scrisoarea pe jos și alergă înapoi în salon, cu inima gata să-i plesnească în piept, cu ochii înotând în lacrimi și cu Liddy după ea.

— O, domnișoară! zise blajin Liddy, uitându-se cu milă la fața Bathshebei. Îmi pare rău că v-am înțeles atât de anapoda! Eu am crezut că țineți la el, dar acum văd că nu.

— Închide ușa, Liddy.

Liddy închise ușa și continuă:

— Întotdeauna lumea melitează așa niște nerozii, domnișoară! De-acum încolo, o să le răspund: „De bună seamă că o lady ca domnișoara Everdene nu poate să-l iubească pe el.” chiar așa o să le spun, negru pe alb.

Bathsheba izbucni:

— O, Liddy, ești chiar atât de nătăfleată? Nu știi să ghicești — nu poți vedea? Doar și tu ești femeie!

Ochii limpezi ai lui Liddy se făcură rotunzi de uimire.

— Da, tare oarbă trebuie să mai fii tu, Liddy! zise Bathsheba, într-o necumpătată uitare de sine și adâncă mâhnire. O, îl iubesc la nebunie, sufăr și mă chinui! Nu te speria de mine, deși poate că sunt de speriat pentru orice femeie nevinovată. Vino mai aproape, mai aproape! — își trecu brațele pe după gâtul lui Liddy. — Trebuie să mă spovedesc cuiva, mă roade pe dinăuntru.

Nici acum nu știi destul despre mine, ca să vezi adevărul și când eu spun o minciună atât de cusută cu ață albă? O, Doamne, și ce mai minciună! Să mă ierte Cel de Sus și dragostea mea. și chiar nu știi că o femeie, când iubește câtuși de puțin, socotește că nimic nu este minciună, dacă este pusă în balanță cu dragostea ei? — Hai, acum ieși din odaie. Vreau să rămân singură.

Liddy se îndreptă spre ușă.

— Liddy, vino aici! Jură-mi pe ce ai mai sfânt că nu este un ușuratic și că tot ce zice lumea despre el sunt doar scorneli!

— Dar, domnișoară, cum să spun că nu este, dacă...

— Nerușinată de fată! Cum poți să ai inima așa de împietrită și să repeți ce spun ceilalți? Făptură lipsită de suflet ce ești... Dar o să am eu grijă, dacă tu sau altul din sat, sau chiar din oraș, mai îndrăznește să bârfească! și porni să se plimbe apăsător prin odaie, de la cămin la ușă și înapoi.

— Nu, domnișoară, eu nu... Eu știu că nu este adevărat, zise Liddy, înspăimântată de furtuna aceasta, nemaivăzută până atunci la Bathsheba.

— Parcă văd că îmi dai dreptate numai ca să-mi faci pe plac. Dar, Liddy, nu se poate să fie el atât de rău precum se spune. Mă auzi?

— Da, domnișoară, da.

— Și îl crezi că este?

— Ce să spun, domnișoară, zise Liddy începând să se smiorcăie. Dacă spun „nu”, n-o să mă credeți, și dacă spun „da”, o să vă Vărsați nervii pe mine.

— Spune că nu crezi, spune nu!

— Nu cred că este atât de rău cum îl zugrăvesc ceilalți.

— Nu este rău câtuși de puțin... Vai de viața și de inima mea, ce slabă sunt! gemu ea domol și sări la altceva, parcă uitând de prezența lui Liddy. O, cât aș fi vrut să nu-l fi întâlnit niciodată! Pentru femei, dragostea e întotdeauna nefericire. N-o să i-o iert niciodată lui Dumnezeu că m-a făcut femeie și că, vai, încep să plătesc pentru favorul că mi-a dat un chip frumos! — Se învioră și se întoarse deodată spre Liddy: — Bagă bine la cap, Liddy Smallbury, dacă repeți pe undeva un singur cuvânt din ce ți-am spus eu între acești patru pereți, n-o să mai am niciodată încredere în tine, n-o să-mi mai fii dragă și n-o să te mai țin pe lângă mine nici o clipă, nici una!

— Nici nu-mi trece prin minte să repet ceva, spuse Liddy cu o demnitate de femeie rănită, deși mărunță. Numai că nu mai vreau eu să rămân la dumneavoastră. și, dacă nu vă supărați, o să plec la sfârșitul secerișului sau săptămâna asta sau chiar de azi... Nu văd ce-am făcut ca să-și bată cineva joc de mine și să se răstească la mine așa, degeaba! încheie femeia de rând, cu grandoare.

— Nu, nu, Liddy, trebuie să rămâi! zise Bathsheba, lăsând deoparte semeția pentru a implora, cu nestatornicia clasică a toanelor. Nu mă lua în seamă acum, când sunt într-o mare încurcătură. Tu nu ești o simplă servitoare — îmi ții mie tovarășie. Doamne, Doamne, nici nu mai știu ce-i cu mine, de când durerea asta nenorocită din inimă m-a frânt și m-a măcinat în halul ăsta. Ce-o să mă fac? Cred că o să dau din necaz în necaz. Mă întreb uneori dacă am fost sortită să mor la azilul săracilor. Dumnezeu știe că n-am pe nimeni pe lume.

— N-o să pun nimic la inimă și n-o să vă părăsesc! zise Liddy printre suspine, repezindu-se nestăpânită la Bathsheba și sărutând-o.

Apoi Bathsheba îi întoarse sărutarea lui Liddy și lucrurile intrară din nou pe făgașul lor.

— Nu plâng des, nu-i așa, Liddy? Doar acum, că m-ai făcut tu să-mi dea lacrimile, zise ea și un zâmbet îi străluci pe obraji umezi. O să încerci să te gândești la el ca la un om bun, nu-i așa, dragă Liddy?

— O să încerc, domnișoară, pe cuvânt.

— Este totuși un om statornic, în modul nesăbuit pe care i-l știi. E mai bine decât să fie ca alții, nesăbuiți în mod constant. Și mi-e teamă că dintre ăștia fac parte și eu. Făgăduiește-mi că n-o să dezvălui nimănui taina mea, făgăduiește-mi, Liddy! și nu le spune că am plâns din pricina lui, fiindcă ar fi cumplit pentru mine, iar lui, sărmanul, nu i-ar folosi la nimic.

— Nici moartea nu poate smulge ceva din gura mea, stăpână, când mi-am pus în minte s-o pecetluiesc, și o să fiu mereu prietena dumneavoastră! răspunse Liddy cu patos, în același timp în care își mai stoarse câteva lacrimi din ochi, nu pentru că ar fi fost neapărată nevoie, ci din acel simț artistic de a se pune în armonie cu restul tabloului, care pare să le îmboldească pe toate femeile în astfel de momente. Eu cred că lui Dumnezeu îi place să fim bune prietene, dumneavoastră ce ziceți?

— De bună seamă.

— și, dragă domnișoară, n-o să mă mai chinuiți și n-o să vă mai răstiți din nimic la mine, nu-i așa, fiindcă atunci vă zburliți ca un leu și asta mă sperie. Știți, cred că puteți să înfrunțați orice bărbat, când vă apucă năbădăile.

— Nici vorbă! Chiar așa? zise Bathsheba, râzând puțin, deși cumva serios pusă pe gânduri de acest portret de amazoană. — Sper că nu sunt o fată dintr-acelea viteze, bărbătoase? continuă ea, cu o oarecare neliniște.

— O, nu, bărbătoasă nu, dar grozav de femeie... și asta dă în partea cealaltă, uneori... Ah, domnișoară, mai zise Liddy, după care trase cu mare tristețe aer în piept și îl suflă înapoi la fel de trist, aș vrea să am barem jumătate din cusurul ăsta al dumneavoastră! Este de mare ajutor pentru o biată fată, în zilele acestea păcătoase ale noastre.

XXXI.

ÎNVINOVĂȚIRE. FURIE

În seara următoare, Bathsheba, cu gândul să-l ocolească pe domnul Boldwood, în cazul în care s-ar fi întors ca să-i răspundă prin viu grai la scrisoarea ei, porni la drum, ca să-și țină astfel făgăduiala pe care i-o făcuse lui Liddy cu câteva ore mai devreme. Prietena Bathshebei, drept zălog al împăcării lor, căpătase o săptămână liberă pentru a-și vizita sora, care se măritase cu un prosper meșter de palanci pentru țarcuri și iesle pentru vite, care locuia într-o încântătoare pădure deasă de aluni, pe lângă Mellstock-ul de Sus, în apropiere de Yalbury. Înțelegerea fusese ca domnișoara Everdene să le facă cinstea de a veni și ea acolo, pentru o zi sau două, ca să vadă câteva ingenioase îmbunătățiri pe care meșterul lemnar le adusese obiectelor pe care le făcea.

Lăsându-le instrucțiuni lui Gabriel și lui Maryann, să meargă să cerceteze dacă toate sunt încuiate cu grijă pentru noapte, plecă de acasă de îndată ce se sfârși o bine venită ploaie de vară, care primenise aerul și spălase puțin veșmântul pământului, deși, dedesubt, totul era uscat ca și mai înainte. O mireasmă proaspătă se ridica din țarinile divers vălurite, ca o răsuflare feciorelnică a pământului, iar păsările înviorate aduceau cântări de laudă întregii priveliști. În fața ei, norii, din vizuinile cărora scăpărau sălbătice lumini, în contrast cu soarele umbrit din preajma lor, zăboveau în zarea dinspre nord-vest, în cel mai îndepărtat punct al cerului pe care miezul verii îl îngăduia vederii.

Străbătuse aproape două mile din drumul ei, privind cum se scurgea lumina zilei și gândindu-se cum timpul lucrărilor se topea tăcut în timpul cugetării, ca apoi și acesta să lase loc, la rândul lui, timpului rugăciunii și al somnului, când îl zări deodată, venind de peste dealul de la Yalbury, chiar pe omul pe care încercase cu atâta grijă să-l ocolească. Boldwood se apropia, dar nu cu pasul liniștit al forței stăpânite, care era modul său obișnuit de a călca, de parcă întotdeauna tocmai cumpănea între două gânduri. Acum mergea năuc și împleticit.

Boldwood se trezise pentru prima oară în fața privilegiului femeii de a duce cu vorba, chiar dacă această amânare înseamnă spulberarea speranțelor celuilalt. Faptul că Bathsheba era o fată hotărâtă, cu spirit practic, mult mai puțin nestatornică decât semenele ei, fusese însuși sufletul nădejdlor sale, căci fusese convins că aceste însușiri o vor conduce să aleagă drumul cel mai drept către stabilitate și să-l accepte pe el, deși poate că în închipuirea ei nu l-ar fi scăldat în curcubeul unei iubiri fără reproș. Însă acum argumentele sale i se întorceau ca niște raze triste dintr-o oglindă spartă. Descoperirea era în egală măsură sfâșietoare și neașteptată. Boldwood se apropie, cu privirea ațintită în pământ, și nu o văzu pe Bathsheba până când nu fură la o aruncătură de piatră unul de celălalt. Își ridică ochii auzindu-i pașii mărunți, iar schimbarea lui la față îi dezvălui ei cât de adânci și de puternice erau sentimentele pe care scrisoarea ei le încremenise.

— O, dumneavoastră sunteți, domnule Boldwood? Îngăimă ea, în timp ce fierbințele vinovăției îi zvâcnea în obraji.

Cei care au puterea să dojenească în tăcere descoperă că este un mijloc mai eficace decât cuvintele. Există în ochi accente pe care rostirea nu le are, iar pe buzele palide, mai multe grăiri decât se aud cu urechile. Faptul că evitase calea sunetelor reprezenta deopotrivă noblețea și tragismul sentimentelor din străfundul unui suflet. La privirea lui Boldwood nu se putea da un răspuns.

Văzând-o că se trage puțin în lături, o întrebă:

— Ce, ți-e frică de mine?

— De ce spuneți asta?

— așa mi s-a părut că arăți, zise el, și ar fi extrem de ciudat, fiindcă nu s-ar potrivi nicicum cu ceea ce simt eu pentru dumneata.

Bathsheba își recăpătă stăpânirea de sine, îl privi liniștită în ochi și așteptă.

— Știi cum este acest sentiment, urmă Boldwood, cântărindu-și cuvintele, știi că este mai trainic decât moartea. Nici o scrisoare trimisă în pripă nu poate să-l clintească.

— Ar fi fost mai bine dacă n-ați fi nutrit sentimente atât de puternice pentru mine, murmură ea. Este foarte generos din partea dumneavoastră, mai mult decât merit eu, dar nu pot să aud asta acum.

— Să auzi? Dar ce crezi că am de spus? N-o să fii soția mea și asta-i de ajuns. Scrisoarea dumitale a fost cât se poate de limpede. Eu, unul, nu-ți cer să mai ascuți nimic.

Bathsheba nu se simți în stare să-și îndrepte voința pe un făgaș clar, ca să scape din această grozav de neplăcută situație. Bălmăji un „bună seara” și dădu să plece. Boldwood veni până lângă ea, încet și mârșit.

— Bathsheba... scumpa mea... e ultimul tău cuvânt?

— Da, este.

— O, Bathsheba, fie-ți milă de mine! izbucni Boldwood. Pentru numele lui Dumnezeu, da, am căzut până pe cea mai de jos treaptă, am ajuns să cerșesc mila unei femei! Totuși, femeia aceea ești dumneata, dumneata ești aceea.

Bathsheba izbuti să se stăpânească. Însă cu greu găsi puterea să articuleze cuvintele care îi veniră fără voie pe buze:

— Astfel de vorbe nu onorează femeia.

Fu doar o șoaptă, căci un aer nespus de sumbru și deopotrivă de îndurerat în înfățișarea acestui bărbat, care se arăta cu desăvârșire înfrânt, la bunul plac al pasiunii, făcea neputincioasă înclinația feminină de a pune preț pe detalii.

— Sunt complet răvășit din pricina asta, am înnebunit, zise el. Nu pentru că aș fi cumva gata să îndur orice, stau aici și te implor, dar chiar te implor. aș vrea să știu câtă dragoste îți port în inima mea, dar asta este cu neputință s-o afli. Din simplă milă omenească pentru un om singuratic, nu renunța la mine acum!

— Nu renunț la dumneavoastră — nici vorbă! Cum aș putea, de vreme ce nu v-am dorit niciodată?

Dându-i astfel de înțeleș, limpede ca lumina zilei, că nu-l iubise niciodată, uită pentru o clipă de nesăbuitul laț pe care i-l întinsese în ziua aceea de februarie.

— Dar a fost un timp când dumneata ți-ai îndreptat gândurile către mine, mai înainte să mă fi gândit eu la dumneata. Nu-ți aduc vreun reproș, deoarece chiar și în starea mea de acum îmi pot da seama că bezna în care aș fi trăit, rece și necunoscându-te, dacă nu m-ai fi scos dumneata prin scrisoarea aceea — felicitarea de St. Valentine, cum o numești —, ar fi fost mai rea decât faptul că te-am cunoscut, deși mi-a adus această suferință, însă, repet, a fost o vreme când nu știam nimic de existența dumitale și nu simțeam nimic pentru dumneata și, cu toate acestea, dumneata m-ai smuls din starea aceasta. Iar dacă spui că nu m-ai încurajat în nici un fel, nu pot decât să te contrazic.

— Ceea ce numiți dumneavoastră încurajare a fost doar o joacă, făcută într-o doară, doar ca să-mi ocup timpul cu ceva. M-am căit amarnic pentru asta — da, amarnic și cu lacrimi. Acum, chiar mai puteți să mi-o amintiți?

— Nu te învinuiesc, ci deplâng ce ai făcut. Am luat în serios ceea ce dumneata juri că a fost o glumă, iar acum despre aceasta, pentru care eu mă rog să fie o glumă, dumneata spui că este îngrozitor de adevărat. Imboldurile sufletelor noastre se încrucișează anapoda. Mi-aș fi dorit ca sentimentele dumitale să fie mai apropiate de ale mele — sau ale mele mai apropiate de ale dumitale! O, dacă aș fi putut să prevăd chinurile în care o să mă azvârle acea păcăleală ieftină, cum te-aș mai fi blestemat! Însă fiindcă n-am fost în stare s-o văd încă de atunci, acum nu mai pot s-o fac, pentru că te iubesc atât de mult! Dar e o prostie să mai despicăm firul în patru acum... Bathsheba, ești prima femeie de pe lumea asta pe care am privit-o căutând iubirea și, pentru că am fost atât de aproape să te numesc a mea, îmi vine atât de greu să accept refuzul acesta. cât de aproape am fost să mi te făgăduiești. Nu-ți vorbesc acum ca să te înduioșez și să

te întristez din pricina suferinței mele — n-ar avea nici un rost. Trebuie s-o îndur singur, căci suferința mea n-ar fi mai mică, dacă te-aș face și pe dumneata să suferi.

— Dar eu chiar vă compățimesc — profund! O, din tot sufletul!

— Nu face așa ceva! Dragostea dumitale, Bathsheba, este atât de importantă pe lângă mila dumitale, încât mila dumitale, după ce ți-am pierdut dragostea, n-ar însemna un prea mare adaos la durerea mea, cum nici câștigarea milei dumitale nu m-ar ajuta să sufăr mai puțin. O, draga mea, cât de drag îmi e să mă gândesc la cum mi-ai vorbit atunci, în spatele trestiiilor de pe malul apei, la spălatul oilor, și în hambar, la tunsul oilor, și ultima oară, la care mi-e cel mai drag să mă gândesc, în seara aceea, la dumneata acasă! Unde s-au dus toate cuvintele dumitale plăcute — unde nădejdea dumitale sinceră că o să ajungi să ții la mine foarte mult? Chiar le-ai uitat? De tot? Ea își înăbuși emoția, se uită liniștită drept în ochii lui și spuse, cu vocea ei joasă, neșovăitoare:

— Domnule Boldwood, nu v-am făgăduit nimic. Ați fi vrut să aveți în mine o soție ca de lut, când mi-ați adus cel mai de preț, cel mai înalt omagiu pe care un bărbat poate să-l aducă unei femei — să-i spună că o iubește? Am fost obligată să mă arăt întrucâtva simțitoare, altminteri aș fi părut o harpie nerecunoscătoare. Totuși, fiecare dintre lucrurile spuse n-a însemnat decât amabilitate de moment — și fiecare moment n-a fost încărcat cu mai mult decât cu amabilitate. De unde era să știu că ceea ce înseamnă o distracție pentru oricare alt om, o să fie pentru dumneavoastră o suferință de moarte? Judecați puțin, vă rog, și cu mai multă îngăduință față de mine!

— Ei, n-are rost să ne certăm, n-are nici un rost. Un lucru este sigur: înclinai cu totul către mine și acum nu mai ești lângă mine. Totul s-a schimbat și numai din pricina dumitale, ține minte! Nu erai nimic pentru mine cândva, iar eu eram mulțumit; acum din nou nu ești nimic pentru mine, dar ce deosebire între nimicul de acum și cel de atunci! De ce n-o fi vrut Dumnezeu ca dumneata să nu îmi fi dat aripi niciodată, dacă nu erau decât pentru a mă zvârli la pământ!

Bathsheba, cu tot curajul din această bătaie, începu să aibă neîndoielnice semne că ea era corabia mai slabă. Se lupta cu deznădejde contra acestei slăbiciuni femeiești, care nu contenea s-o asalteze cu emoții nedorite, într-un puhoi din ce în ce mai puternic. Încercase să scape de tulburare, fixându-și atenția asupra copacilor, asupra cerului, asupra oricărui obiect neînsemnat care-i pica sub ochi, în timp ce ploua cu reproșuri din partea lui, dar șiretenia aceasta n-o mai putu salva acum.

— Nu v-am dat eu aripi niciodată, zău că nu! răspunse ea, cu tot eroismul de care fu în stare. Dar nu fiți atât de pornit împotriva mea. Suport să mi se spună că am greșit, numai spuneți-mi-o cu blândețe! Oh, domnule, nu vreți să fiți atât de bun să mă iertați și să priviți totul cu inima ușoară?

— Cu inima ușoară? Ar putea vreun bărbat înșelat până i se umple sufletul de fiere să găsească în asta vreun motiv de înseninare? Dacă am pierdut, cum să mă port de parcă aș fi câștigat? Cerule, dumneata n-ai pic de suflet! Dacă aș fi știut ce îngrozitor de amară avea să fie această plăcere, cum m-aș fi ferit și nu te-aș fi privit niciodată, și mi-aș fi astupat urechile la vorbele dumitale! — Eu îți spun toate acestea, și dumitale ce-ți pasă! Nu-ți pasă deloc! Ea se apăra pe mutește, fără vlagă, de acuzațiile lui; clătina disperată din cap, ca și cum ar fi vrut să se scuture de vorbele care curgeau în ploaie mărunță și deasă asupra urechilor ei, de pe buzele acestui bărbat tremurând în punctul culminant al vieții, cu figura lui arămie, de roman, cu trăsături delicate.

— Draga mea dragă, până și-n clipa asta șovăi, neștiind pe care cale să apuc: să renunț nepăsător la dumneata sau, dimpotrivă, să trudes din nou, cu umilință, ca să te câștig. Uită că ai spus nu și lasă lucrurile cum au fost. Spune-mi, Bathsheba, că mi-ai trimis acea scrisoare de refuz doar în glumă — hai, spune-mi!

— Ar fi neadevărat și ar fi dureros pentru amândoi. Îmi puneți în cârcă mai multă putere de a iubi decât am de fapt. Nu am nici pe jumătate firea drăgăstoasă pe care credeți că aș avea-o. O copilărie fără ocrotire, într-o lume rece, a alungat toată blândețea din mine.

El îi răspunse numaidecât, cu și mai multă înverșunare:

— aș, ar putea fi adevărat întrucâtva. Dar, oh, domnișoară, nu ține ca scuza! Nu ești femeia rece pe care ai vrea s-o zugrăvești, nu! Nu din pricină că nu ai nici un sentiment în dumneata nu mă iubești pe mine. Este firesc să vrei ca eu să gândesc așa — ai vrea să-mi ascunzi că ai o inimă la fel de pătimașă ca a mea. Ai destulă iubire, însă este îndreptată pe un nou făgaș. Știu pe care.

Ritmul rapid al inimii ei deveni de-a dreptul un vacarm, bătând să-i spargă pieptul. El făcea aluzie la Troy. Așadar, știa ce se întâmplase! într-adevăr, numele sergentului ieși de pe buzele lui în clipa următoare.

— De ce Troy nu mi-a lăsat comoara în pace? întrebă el sălbatic. Dacă eu n-aveam nici un gând să-i fac vreun rău, atunci el de ce a căutat cu tot dinadinsul să fie remarcat de dumneata? Mai înainte să te bată el la cap, inima dumitale înclina către mine; următoarea dată când urma să te văd, răspunsul dumitale ar fi fost da. Poți să spui că nu-i așa, te întreb, poți?

Bathsheba își întârzie răspunsul, dar era prea cinstită ca să nu i-l dea.

— Nu pot, șopti ea.

— știu că nu poți. Dar el s-a furișat în absența mea și m-a jefuit. De ce nu te-a cucerit mai înainte, când n-ar fi fost nimeni îndurerat? când nimeni nu s-ar fi apucat să bârfească? Acum

lumea rânjește batjocoritor la mine — până și dealurile și cerul par să-și râdă de mine, de-am ajuns să roșesc, rușinat de nebunia mea. Mi-am pierdut respectul oamenilor, bunul meu nume, situația mea — le-am pierdut pentru totdeauna. Du-te și mărită-te cu omul tău, du-te!

— Oh, domnule Boldwood!

— Ești liberă s-o faci. Nu mai aștept nimic de la dumneata. Cât despre mine, mai bine m-aș duce într-un loc unde să fiu singur, să mă ascund și să mă rog. Am iubit odată o femeie. Acum mi-e rușine. când o să mor, o să se spună despre mine: „Nefericitul, bolnav de dragoste a mai fost!” Cerule, măcar dacă mi s-ar fi pus coarne în taină, dacă nu s-ar fi aflat despre dezonorarea mea, dacă mi-aș fi păstrat bunul renume! Dar nu contează — s-a dus, iar pe femeie n-a câștigat-o. Rușine să-i fie, rușine!

Furia lui nebună o îngrozi și se trase câțiva pași înapoi, alunecând fără să atragă atenția, în timp ce îi spunea:

— Sunt doar o fată — nu-mi vorbiți așa!

— Ai știut tot timpul — oho! și încă ce bine ai știut — că acest nou capriciu al dumitale era nenorocirea mea. Orbită de alamă și de o tunică roșie! O, Bathsheba, asta-i curat prostie femeiască!

Ea luă deodată foc:

— Puneți prea multe în seama dumneavoastră! zise ea vehement. Toată lumea e împotriva mea, toată lumea. Nu-i demn de un bărbat să atace astfel o femeie! Nu am pe nimeni în lumea asta care să se lupte pentru mine, dar nu mi se arată nici o milă. Totuși, chiar dacă o mie de inși ca dumneavoastră m-ar lua în zeflema și ar bârbi pe seama mea, eu tot n-o să mă dau bătută!

— Fără îndoială că acuma o să trângănești împreună cu el pe seama mea. Să-i spui așa: „Boldwood și-ar fi dat viața pentru mine.” Da, și i-ai dat frâu liber, știind că nu e omul potrivit pentru dumneata. Te-a sărutat — a susținut că ești a lui. Mă ascuți — te-a sărutat! Zi că nu-i așa!

O femeie lovită de nenorocire este intimidată de un bărbat lovit de nenorocire, de aceea, cu toate că Boldwood era, ca vehemență și patos, aproape ea însăși transpusă în alt sex, obrajii Bathshebei începură să tremure. Spuse cu răsuflarea întretăiată:

— Lăsați-mă în pace, domnule, lăsați-mă! Nu sunt nimic pentru dumneavoastră. Lăsați-mă să plec!

— Spune că nu te-a sărutat!

— N-o să spun.

— Ha — atunci a făcut-o! se auzi răgușit fermierul.

— A făcut-o, zise ea fără grabă și, cu toate că îi era frică, sfidător. Nu mi-e rușine să spun adevărul.

— Atunci blestemat să fie, în vecii vecilor! șuieră Boldwood, izbucnind într-o furie șoptită. În vreme ce eu aș fi dat lumea întreagă doar ca să-ți ating mâna, i-ai îngăduit unui desfrânat să vină, fără nici un drept, fără prea multă vorbă, și... să te sărute. Dumnezeule mare — să te sărute!... Ah, o să vină o zi în viața lui în care o să fie silit să se căiască și o să se simtă mizerabil din pricina suferinței pe care i-a pricinuit-o altui bărbat; și atunci o să geamă, și-o să se perpelească de dorință, și o să blesteme, și o să tânjească — așa ca mine în momentul ăsta!

— Nu, nu! O, nu vă rugați să cadă răul asupra lui! Imploră ea, într-un strigăt de jale. Orice, în afară de asta, orice! Oh, fiți îngăduitor cu el, domnule, fiindcă îl iubesc din toată inima. Ideile lui Boldwood atinseseră acel grad de incandescență la care forma și consistența dispar cu desăvârșire. Noaptea care se pregătea să coboare părea să se fi concentrat în ochii lui. Nu mai auzea nimic din ce spunea Bathsheba.

— O să-l pedepsesc, pe sufletul meu că da! Dau eu de el, soldat, nesoldat, o să-l biciuiesc pe băietanul ăsta nepoftit pentru îndrăzneala de a-mi fura singura mea bucurie. Chiar de-ar face cât o sută de bărbați, tot o să-l biciuiesc... — Vocea i se frânse pe neașteptate și nefiresc. — Bathsheba, scumpa mea, cocheta mea pierdută, iartă-mă! Te-am învinovățit, te-am amenințat, m-am purtat ca un bătăran cu dumneata, el este capul răutăților. Ți-a furat inima iubită cu minciunile lui neînchipuite!... Are noroc că s-a dus înapoi la regimentul lui, că e plecat prin țară și nu aici! Sper să nu se întoarcă tocmai acum. Mă rog lui Dumnezeu să nu-mi iasă în cale, fiindcă s-ar putea ca ispita să fie mai presus de mine. O, Bathsheba, ține-l departe, da, ține-l departe de mine!

Pentru câteva clipe, Boldwood rămase fulgerat, de parcă și-ar fi dat ultima suflare o dată cu aceste cuvinte pătimașe. Își întoarse capul în partea cealaltă și se depărtă; trupul îi fu înghițit, curând, în umbra înserării, iar zgomotul pașilor săi fu acoperit de foșnetul ușor al frunzelor din copaci.

Bathsheba, care stătuse neclintită ca modelul unui artist, în toată vremea din urmă, își lăsă fața în palme, încercând înnebunită să chibzuiască la spectacolul care tocmai se încheiase. Asemenea amețitoare prăpăstii de sentimente febrile într-un om așezat ca domnul Boldwood i se păreau de neînțeles, înspăimântătoare. În loc să fie un om deprins să-și înăbușe simțirile, el era — cel pe care-l văzuse.

Amenințările fermierului o impresionaseră cu atâta forță din pricină că făcuse referire la o situație pe care, în prezent, nu o cunoștea decât ea — iubitul ei avea să se întoarcă în Weatherbury peste o zi sau două. Troy nu se întorsese la cazarma lui aflată departe, așa cum bănuiau Boldwood și ceilalți, ci se dusesese doar să-și viziteze niște cunoștințe din Bath și îi mai rămăsese o săptămână sau mai mult din permisie.

Se simțea foarte nefericită, convinsă fiind că, dacă el ar fi vizitat-o tocmai acum și ar fi dat cu ochii de Boldwood, ar fi izbucnit un scandal îngrozitor. I se tăia răsuflarea la gândul că Troy ar putea să pățească vreun rău. Cea mai mică scânteie ar fi fost de ajuns ca să ațâțe turbarea și gelozia fermierului, și așa un butoi cu pulbere. Boldwood avea să-și piardă stăpânirea de sine, cum i se întâmplase și în seara aceea. Voioșia lui Troy ar fi putut deveni agresivă, ar fi putut aluneca pe panta zeflemelii, iar furia lui Boldwood ar fi putut aluneca pe panta răzbunării. Dintr-o spaimă aproape bolnăvicioasă de a fi crezută o fată care nu-și poate stăpâni gura, această femeie fără călăuză pe drumul vieții ascundea prea bine de ochii lumii, sub masca nepăsării, simțămintele adânci și emoțiile sale puternice. Dar acum nu se mai gândea că

trebuia să se arate reținută. În zăpăceala ei, în loc să meargă mai departe pe drumul ei, se plimba în sus și-n jos, fluturându-și degetele prin aer, strângându-și fruntea în palme, suspinând întretăiat și înăbușit. Apoi se așează pe-o grămadă de pietre de la marginea drumului, ca să-și adune gândurile. Acolo stătu multă vreme. Peste zarea întunecată a pământului apărură plaje și promontorii de nori arămii, hotărnicind întinderea verzuie și cristalină a cerului dinspre apus. Apoi un luciu de purpură se așează peste ele, iar lumea în continuă mișcare se învârti în jurul axei sale, către o priveliște contrastantă, în partea de la răsărit, împodobită cu stele șovăielnice și pâlpâitoare. Bathsheba se uită lung la chinurile nașterii lor printre umbrele spațiului, dar fără s-o vadă pe nici una anume. Minte ei tulburată hălăduia departe, cu Troy.

XXXII.

NOAPTEA. MERSUL CAILOR

Satul Weatherbury era tăcut precum cimitirul din mijlocul său și toată suflarea sa zăcea culcată, aproape la fel de nemișcată ca și când ar fi fost moartă. Orologiul bisericii bătuse ora unsprezece. Văzduhul era atât de golit de alte sunete, încât până și huruitul mecanismului orologiului de dinaintea fiecărei bătai se auzea limpede, ca și clinchetul aceluiași mecanism, la sfârșit. Notele pluteau cu obișnuita mărginire oarbă a lucrurilor neînsuflețite — izbindu-se de pereți și sărind înapoi, unduind spre norii împrăștiți de pe cer, strecurându-se prin spărturile lor, în spațiul de necuprins.

În casa Bathshebei, cu încăperi mari și cu pereți scorojiți și mucezi, nu rămăsese decât Maryann, în seara aceea, Liddy fiind, după cum am spus, la sora ei, spre care plecase și Bathsheba, în vizită. La câteva minute după ce bătuse de unsprezece, Maryann se răsuci în pat, cu senzația că fusese trezită de ceva. Habar n-avea, însă, ce anume îi tulburase odihna. Apoi o fură somnul, trecu în vis și din vis se trezi iarăși, cu senzația neplăcută că se întâmplase ceva. Se dădu jos din pat și se uită pe fereastră. Padocul era mărginit, la un capăt, chiar de peretele casei, iar în padoc Maryann abia putu desluși, prin cenușiul nesigur al nopții, o siluetă în mișcare, apropiindu-se de calul care păștea acolo. Silueta apucă iute calul de smocul de păr din frunte și-l trase până în colțul ocolului. Acolo Maryann zări un obiect care se dovedi, curând, a fi un vehicul, căci, după câteva minute, scurse, probabil, cu înhămatul, auzi trapul calului pe drum, amestecat cu huruitul roților unei trăsurii ușoare. Doar două fapte, dintre toate cele ale neamului omenesc, ar fi putut să se strecoare în padoc cu lunecarea aceea ca de stafie: o femeie sau un țigan. Despre o femeie nu putea fi vorba, căci ce femeie s-ar fi ocupat cu așa ceva la ora aceea? Așadar vizitatorul nu putea fi decât un hoț, care probabil că știuse că în noaptea aceea

casa nu era bine păzită și alesese să-și ducă planul îndrăzneț la îndeplinire tocmai atunci. În plus, ca bănuiala să se prefacă mai ușor în certitudine, la poalele satului Weatherbury se aciuseră niște țigani.

Maryann, căreia îi fusese frică să strige în prezența hoțului, văzându-l că pleacă, nu se mai temu. Își trase la iuteală hainele pe ea, coborî apăsând scara hodorogită care trosnea din toate încheieturile, fugi până la casa lui Coggan, cea mai apropiată, și dădu alarma. Coggan îl sculă pe Gabriel, care locuia din nou în casa lui, ca la început, și amândoi veniră la padoc. Fără nici o îndoială, calul dispăruse.

— I-auzi! făcu Gabriel.

Ciuliră urechile. În neclintirea văzduhului se deslușea limpede tropotul unui cal străbătând ulița Longpuddle, drept în spatele șatrei de țigani de la poalele lui Weatherbury.

— Asta-i Scumpetea noastră. Pot să jur că-i trapul ei! Spuse Jan.

— Oh, Doamne! Ce-o să mai tune și-o să fulgere stăpâna, când s-o întoarce, și din neghiobi n-o să ne scoată! se văicărea Maryann. Mai bine se întâmpla când era și ea acasă, că nu ne mai lua pe noi la întrebări.

— Trebuie să ne ducem după ei, spuse Gabriel hotărât. Răspund eu în fața domnișoarei Everdene pentru ce facem. Da, o luăm după ei!

— Zău, nu văd cum, zise Coggan. Caii noștri sunt prea greoi pentru o ispravă ca asta, în afară de Păpușica, dar ce facem amândoi numai cu ea? Dacă i-am fi avut pe ăia doi de acolo, de peste gard, poate am fi făcut oarece.

— Care ăia doi?

— Pur și Domol, ai domnului Boldwood.

— Atunci, rămâi aici până mă întorc, zise Gabriel. O luă la fugă peste deal, spre casa fermierului Boldwood.

— Fermierul Boldwood nu-i acasă, zise Maryann.

- mai bine, răspunse Coggan. Știu eu după ce s-a dus.

În mai puțin de cinci minute, Oak se întoarce, alergând la fel de repede, cu două căpestre atârându-i în mână.

— Unde le-ai găsit? întrebă Coggan și, fără să aștepte răspunsul, se răsuci pe călcâie și sări peste gardul de nuiele.

— Sub streășină, unde știam că le ține, zise Gabriel urmându-l. Coggan, poți să călărești pe deșelate? Nu-i timp să căutăm și niște șei.

— Ca un haiduc! zise Jan.

— Maryann, du-te la culcare! îi strigă Gabriel din vârful gardului.

Sărind pe pajiștea lui Boldwood, își vârâră amândoi căpestrele în buzunare, ascunzându-le de caii care, văzându-i pe oameni cu mâna goală, se lăsară, cumiți, apucați de coamă, după care căpestrele li se strecurară, cu dibăcie, peste cap. Neavând nici zăbală, nici frâu, Oak și Coggan încropiră o zăbală trecând frânghia prin gura calului și înnodând-o în partea cealaltă. Oak încălecă dintr-o săritură, iar Coggan sui ajutându-se de un pârleaz, după care se îndreptară către poartă, pornind la galop, în direcția apucată de calul Bathshebei și de hoț. A cui era trăsura la care fusese înhamat calul, nu știau sigur.

În trei sau patru minute ajunseră la poalele lui Weatherbury. Cercetară din ochi peticul întunecat de pământ acoperit cu iarbă, de la marginea drumului. Țiganii plecaseră.

— Împielitații! exclamă Gabriel. Pe unde naiba or fi luat-o?

— Drept înainte, cum mă vezi și cum te văd, zise Jan.

— Prea bine. Avem cai mai buni, așa că trebuie să-i prindem din urmă, zise Oak. Hai, să-i dăm bătaie!

Acum, nici un zgomot de cai nu se mai auzea înaintea lor. Cu cât se depărtau de Weatherbury, drumul pietruit devenea din ce în ce mai moale și mai cleios, căci ploaia de mai devreme îl umezise la suprafață, făcându-l vâscos, fără să ajungă să-l prefacă, însă, în noroi. Ajunseră la o răscruce. Coggan trase brusc de sfoara-frâu a lui Domol și sări jos.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Gabriel.

— Trebuie să încercăm să le luăm urmele, de vreme ce nu-i mai putem auzi, răspunse Jan, scotocind prin buzunare. Aprinse un chibrit și apropie lumina de pământ. Pe aici plouase mai cu nădejde și toate urmele de oameni și de cai făcute mai înainte de furtună fuseseră spălate și

șterse de picături, arătând acum ca niște mici cupe cu apă, care reflectau flacăra chibritului aidoma unor ochi. Un rând de urme de copite era proaspăt, fără apă în adâncituri, și un rând de urme de roți era de asemenea gol și nu ca niște mici pâraie, cum erau celelalte. Urmele de potcoave întipărite de curând erau pline de indicii despre pasul calului — fiind greu de descris în cuvinte, ele sunt redată în schema următoare:

o o o o o

— Înainte! strigă Jan. Urme ca astea înseamnă galop întins. Nu-i de mirare că nu-l auzim. Iar calul este înhămat — uită-te la urmele astea de roți. Ce mai, asta-i iapa noastră!

— De unde știi?

— Bătrânul Jimmy Harris a potcovit-o săptămâna trecută și-i recunosc lucrătura dintr-o mie.

— Ceilalți țigani înseamnă că au plecat mai devreme sau au luat-o pe un alt drum, zise Oak. Ai văzut că nu erau alte urme, așa-i?

— Așa-i. Călăriră în tăcere o vreme, care li se păru lungă și apăsătoare. Coggan avea la el un ceas vechi cu sonerie, din alamă, pe care îl moștenise de la cine știe ce geniu al familiei — acesta sună acum ora unu. Proprietarul său mai aprinse un chibrit și cercetă iarăși pământul:

— Aici e un galop mic, zise el, azvârlind chibritul. E un pas cam sucit și nesigur pentru o cabrioletă! Adevărul este că au mânat-o prea tare la început; dar tot îi prindem.

Își mână din nou caii la galop și intrară în Vale când Ceasul lui Coggan bătuse ora două. când se uită iar, urmele copitelor erau după cum urmează:

— Ăsta-i un trap, știi, zise Gabriel.

— Da, pe aici a mers doar la trap, zise Coggan vesel. îi prindem din urmă la țanc.

Mână grăbiți caii și mai făcură vreo două sau trei mile.

— Ah, stai puțin! zise Jan. Hai să vedem cum a urcat dealul ăsta. Ne mai lămurim și cu asta! Aprinse iar un băț de chibrit, frecându-l de jambiere, ca și mai înainte, și studie drumul.

oo

— Ura! strigă Coggan. Pe aici a urcat la pas — și bine-a făcut. Pun rămășag pe o coroană c-o să-i ajungem în două mile!

Mai străbătură trei și se opriră să asculte. Nu se auzea nimic, în afară de apa din iazul unei mori, scurgându-se cu glas gros prin zăgaz și stârnindu-ți gânduri negre, despre cum ai putea să te arunci în ea și să te îneci. Gabriel descălecă în clipa în care ajunseră la o cotitură. Urmele erau singurele semne ale direcției în care o apucaseră calul și cabrioleta și era nevoie de multă băgare de seamă, ca să nu le încurce cu altele, apărute pe ultima bucată de drum.

— Asta ce mai înseamnă? deși cred că ghicesc, zise Gabriel, uitându-se la Coggan în timp ce plimba chibritul deasupra pământului, la cotitura drumului. Coggan, care, nu mai puțin decât caii care gâfâiau, începuse să dea semne de oboseală, privi din nou cu atenție la caracterele mistice.

Întoarse fața în sus și scoase un prelung „Am-pățit-o-o-o!”

— Șchiopătează, zise Oak.

— Da. Scumpetea e șchioapă de piciorul stâng din față, zise Coggan, holbându-se lung la urmele copitelor.

— Să ne grăbim, zise Gabriel, urcând din nou pe armăsarul în spume.

Cu toate că drumul fusese, în cea mai mare parte, la fel de bun ca oricare alt drum cu bariere de intrare în oraș de prin partea locului, nu era decât o scurtătură. Abia ultima cotitură, într-un punct aflat la vreo două mile distanță de Micul Hintock, îi readuse în drumul principal care ducea spre Bath, trecând prin Sherton Abbas. Coggan își reveni.

— Acum l-am prins! exclamă el.

— Unde?

— La bariera Sherton. Paznicul de la barieră este cel mai adormit om de aici până la Londra

— Dan Randall, așa îl cheamă — îl știu de ani de zile, de pe vremea când era la bariera de la Casterbridge. Cu șchiopătutul și cu bariera, treaba noastră este ca și făcută!

Acum înaintau cu deosebită grijă. Nu mai schimbă nici o vorbă, până când zăriră, pe fundalul întunecat al frunzișului, cinci bârne albe puse de-a curmezișul drumului, puțin mai în față.

— Sst — aproape c-am ajuns! zise Gabriel.

— În buiestru, prin iarbă, zise Coggan.

Albul bârnelor era întrerupt, la mijloc, de o formă mare întunecată, stând în fața lor. Liniștea acelui ceas târziu fu sfâșiată de un strigăt izbucnit dinspre forma întunecată:

— Hei, hei! Bariera!

Se părea că se mai strigase o dată, mai înainte, dar nu auziseră ei, căci, în timp ce se apropiau, ușa căsuței paznicului se deschise și omul ieși, pe jumătate îmbrăcat, cu o lumânare în mână. Razele luminară întregul grup.

— Nu ridică bariera! strigă Gabriel. A furat calul!

— ce? întrebă paznicul.

Gabriel se uită la vizitiul cabrioletei și văzu o femeie. Era Bathsheba, stăpâna lui. Auzindu-i vocea, ea își feri fața din lumină. Dar, între timp, Coggan o zărise și el.

— Păi, e stăpâna noastră, pot să jur! zise el uluit.

Era, fără îndoială, Bathsheba, care, între timp, sfârșise de pregătit șiretlicul care îi ieșea atât de bine, în oricare dintre situațiile de criză, mai puțin cele din dragoste, mai precis mascarea surprizei printr-o purtare rece.

— Ei, Gabriel, îl întrebă ea liniștită, unde-ai plecat?

— Am crezut... începu Gabriel.

— Eu mă duc la Bath, zise ea, folosindu-se din plin de siguranța de sine care lui Gabriel îi lipsise. O problemă importantă m-a silit să renunț s-o mai vizitez pe Liddy și să plec imediat. Dar, ce, voi mă urmăriți pe mine?

— Am crezut că s-a furat calul.

— Ei, asta-i bună!... Ce prostie din partea voastră, să nu vă dați seama că eu am luat calul și trăsurica. Nu puteam nici s-o scol pe Maryann, nici să intru în casă, cu toate că am ciocănit vreo zece minute în pervazul ferestrei sale. Noroc c-am făcut rost de cheia de la șopronul trăsurii, așa că n-am mai deranjat pe nimeni. Nu v-ați gândit deloc că s-ar putea să fiu eu?

— De ce-am fi făcut-o, domnișoară?

— Poate că n-ați fi avut de ce. O, nu-mi spuneți că ăștia sunt caii domnului Boldwood! — Doamne, ce-ați făcut? în ce încurcătură m-ați băgat! Asta-i acum! N-are voie o doamnă să facă un pas afară din casă, fără să fie hăituită ca un hoț?

— Păi de unde era să știm noi, dacă n-ați lăsat vorbă despre ce faceți? ripostă Coggan. și doamnele nu merg cu trăsura la ore dintr-astea, domnișoară, așa, ca o regulă generală de-a societății.

— Dar am lăsat vorbă, pe care ați fi găsit-o dimineată. Am scris cu creta pe ușile de la șopronul trăsurii că m-am întors după cal și brișcă și că am plecat din nou, și că n-am putut să scol pe nimeni, și că mă întorc repede.

— Dar puneți la socoteală, conia, că nu puteam să vedem că scrie ceva, până nu se făcea ziuă.

— Adevărat, zise ea și, cu toate că la început se supăraseră, avea prea multă minte ca să-i mustre îndelung sau prea aspru pentru credința pe care i-o arătau și care era tot atât de prețioasă, pe cât era de rară. așa că adăugă, cu nespusă drăgălășenie: Ei bine, vă mulțumesc din inimă pentru că v-ați dat osteneala. Dar mai bine ați fi împrumutat caii de la oricine altcineva, decât de la domnul Boldwood.

— Scumpetea șchiopătează, domnișoară, zise Coggan. Puteți să mergeți cu ea așa?

— N-a fost decât o piatră în potcoavă. M-am dat jos și i-am scos-o, mai acum vreo sută de iarzi. Mă descurc foarte bine, mulțumesc. când se crapă de ziuă, o să fiu la Bath. Acuma vreți să vă duceți acasă, vă rog?

Ea își întoarse capul — lumânarea paznicului licări, luminându-i ochii limpezi și vioi — trecu de barieră și, curând, fu înghițită de umbrele învăluitoare ale misterioaselor tufe de vară. Coggan și Gabriel încălecară și, mângâiați de adierile catifelate ale acestei nopți de iulie, porniră îndărăt pe același drum pe care veniseră.

— Ciudată năzbâtie și asta, nu-i așa, Oak? zise Coggan curios.

— Da, răspunse scurt Gabriel.
— N-o să fie ea la Bath la nici un crăpat de ziuă!
— Coggan, ce-ai zice ca treaba din noaptea asta să rămână între noi?
— așa gândeam și eu.
— Prea bine. O să fim acasă pe la vreo trei și ceva și o să ne putem strecura ușurel în sat, ca niște mieluși.

Meditațiile tulburi ale Bathshebei, pe când stătea la marginea drumului, o conduseseră, în cele din urmă, la concluzia că, pentru a scăpa din situația disperată în care se afla, existau numai două mijloace. Primul era să-l țină pur și simplu pe Troy departe de Weatherbury până când revolta lui Boldwood s-ar mai fi potolit. Al doilea era să dea ascultare rugămintelor lui Gabriel și învinuirilor aduse de Boldwood și să renunțe cu totul la Troy. Dar, vai! Ar fi putut ea oare să renunțe la această nouă iubire, ar fi putut să-l convingă pe el să o lase în pace, de pildă spunându-i că nu-l plăcea, ar fi putut ea să nu-i mai vorbească și să-l roage, pentru binele ei, să-și încheie permisia la Bath și să nu mai calce pe la Weatherbury, și să nu mai dea ochii cu ea niciodată?

Era o perspectivă plină de amărăciune, dar, pentru un timp, ea o contemplă cu fermitate, îngăduindu-și, totuși, cum ar fi făcut orice fată, să se oprească asupra vieții fericite de care s-ar fi bucurat dacă în locul lui Boldwood ar fi fost Troy, dacă în loc de drumul datoriei ar fi fost cel al dragostei — chinuindu-se apoi de una singură și fără rost, închipuindu-și cum ar fi fost el iubitul altei femei, după ce ar fi dat-o uitării pe ea; pentru că pătrunsese îndeajuns de bine firea lui Troy, cât să-i cântărească pornirile destul de limpede, dar, din nenorocire, nu-l iubea mai puțin gândindu-se că el ar putea, curând, să înceteze s-o mai iubească — ba, dimpotrivă, cu mult mai mult.

Sări în picioare. Trebuia să-l vadă fără întârziere. Da, avea să-l implore, cu toată puterea cuvintelor, s-o ajute să iasă din această ananghie. Să-i fi trimis o scrisoare, ca să-l țină departe de Weatherbury, ar fi putut să nu ajungă la timp în mâinile lui, chiar dacă ar fi fost dispus să-i dea ascultare.

Era Bathsheba atât de orbită încât să nu mai vadă un fapt atât de evident, că sprijinul pe care-l afli în brațele iubitului nu este mijlocul cel mai potrivit pentru a-ți susține hotărârea de a renunța la dragostea lui? Ori avea ea o minte atât de sofisticată încât să poată gândi, cu un fior de plăcere, că alegând această metodă de a se descotorosi de el, nu făcea decât să-și mai asigure o întâlnire cu el, încă o dată, cu orice preț?

Se întunecase și se făcuse aproape ora zece. Singura cale pentru a-și duce gândul la îndeplinire era să renunțe la ideea de a-i face o vizită lui Liddy la Mellstock-ul de Sus, să se întoarcă la fermă, la Weatherbury, să înhame calul la brișcă și să pornească numaidecât spre Bath. La început, planul acesta i se păru cu neputință, pentru că, după aprecierile ei, o călătorie până acolo era îngrozitor de grea, chiar și având un cal puternic — și chiar greșea, căci socotea distanța mult mai mică. Însemna o adevărată aventură pentru o femeie, noaptea și singură.

Dar n-ar fi putut să se ducă la Liddy și să lase lucrurile să-și urmeze cursul? Nu, nu, orice, dar asta nu! Bathsheba se simțea cuprinsă într-un vârtej care o mâna de la spate, pe lângă care prudența se ruga zadarnic să fie ascultată. Așadar, se întoarse către sat.

Mergea încet, căci voia să nu ajungă la Weatherbury până când sătenii nu s-ar fi culcat și, mai ales, până când n-ar fi fost sigură că nu-l mai întâlnește pe Boldwood. Planul ei era să străbată drumul până la Bath în timpul nopții, să se întâlnească cu sergentul Troy dimineața, mai înainte de a se hotărî el să vină la ea, și să-și ia adio de la el pentru totdeauna. După care, să lase calul să se odihnească bine (pe ea însăși să plângă, în acest timp, cum bănuia că o să facă), pornind a doua zi, dis-de-dimineată, înapoi la Weatherbury. În felul acesta, ar fi putut s-o mâne pe Scumpetea în trap ușor, seara să ajungă la Liddy, în Yalbury, și să se întoarcă

împreună cu ea la Weatherbury, când ar fi socotit de cuviință — astfel, nimeni n-ar fi știut nimic despre călătoria ei la Bath.

Acesta era planul Bathshebei. Dar, necunoscând prea bine părțile locului, fiind venită de puțină vreme aici, greșise, socotind distanța pe care o avea de parcurs de nu mai lungă de jumătate din cât era de fapt. Totuși, pornise să-și ducă gândul la îndeplinire — și am văzut deja cum i-a izbutit în prima parte.

LA LUMINA ZILEI. VESTITORUL

Trecu o săptămână și de la Bathsheba nu aveau nici o veste, nici vreo lămurire despre zburdalnicul ei Gilpin.

Apoi sosi un bilet pentru Maryann, în care se spunea că treburile care o chemaseră pe stăpâna ei la Bath o sileau să mai rămână un timp acolo, dar că, în cel mult încă o săptămână, nădăjduia să se întoarcă.

Mai trecu o săptămână. Începu recoltatul ovăzului și toți oamenii erau la câmp, sub cerul de Lammas, cu o singură culoare, în aerul tremurător și printre umbrele scurte de la amiază. În casă nu se auzea decât zumzetul muștelor albastre; afară, doar bătaia coaselor și şuieratul spicelor de ovăz împletite, care se frecau între ele când tulpinile lor drepte, de un galben ca de chihlimbar, cădeau grele la fiecare plog. Singurii stropi de lichid care nu se aflau în sticlele sau în clondirele bărbaților, sub formă de cidru sau bere, erau cei care le plouau, în formă de nădușală, de pe frunte și obraji. În rest, seceta domnea pretutindeni.

Tocmai se pregăteau să se tragă puțin la umbra miloasă a unui copac din gardul viu, când Coggan zări un om într-o haină albastră cu nasturi de alamă, alergând spre ei, peste câmp.

— Cine-o mai fi și ăsta? zise el.

— Sper că nu s-a întâmplat nimic rău cu domnișoara, zise Maryann, care, împreună cu alte câteva femei, lega snopii (la ferma lor, ovăzul se lega întotdeauna în snopi). Dar am avut un semn rău, azi-dimineață, acasă. M-am dus să descui ușa și am scăpat cheia pe jos, care a căzut pe lespezile pardoselii și s-a spart în două bucăți. Când se rupe cheia e semn groaznic de rău. Bine era să fi fost stăpâna acasă.

— E Cain Ball, zise Gabriel, oprindu-se din ascuțit secera.

Oak nu era silit, după cum se înțeleseseră când se tocmise cioban, să ia parte și la muncile câmpului. Dar luna recoltei este o perioadă zbuciumată pentru un fermier, iar grânele erau ale Bathshebei, așa că dădea și el o mână de ajutor.

— S-a îmbrăcat în hainele de duminică, zise Matthew Moon.

E plecat de acasă de vreo câteva zile, de când are buboiul ăla copt, la deget, fiindcă, a zis el, de vreme ce nu pot să muncesc, o să-mi iau liber.

— E și timpul pentru liber, e numa' bun, zise Joseph Poorgrass, îndreptându-și spinarea. Căci și el, ca și alți câțiva, avea în obicei să se odihnească o vreme, lăsându-și munca, în zile din astea fierbinți, din motive neînchipuit de mici — pe lângă care sosirea lui Cain Ball în hainele lui de duminică, într-o zi de lucru, era unul dintre cele mai însemnate. — când mi-am

schilodit eu un picior, am avut și eu răgazul să citesc Călătoria Pelerinului. Iar Mark Clark a învățat toate patru când a avut sugcie.

— Da, și tata și-a scrântit brațul din încheietură ca să aibă timp să umble după fete, zise Jan Coggan, cu o voce pierită, ștergându-și fața cu mâneca și împingându-și pălăria pe ceafă. Acum, Cainy se apropiase de grupul de secerători și se văzu că avea, într-o mână, o bucată mare de pâine cu slănină, din care lua câte o îmbucătură în timp ce alerga, iar cealaltă mână îi era înfășurată într-un bandaj. Când ajunse la ei, gura i se strâmbă în formă de clopot și se porni să tușească nestăpânit.

— Măi, Cainy! zise Gabriel cu severitate. De câte ori trebuie să-ți mai spun să nu mai alergi așa de repede când mănânci? O să te îneci, într-o bună zi — asta o să pățești, Cain Ball.

— Ahu-ahu-ahu! răspunse Cain. O firimitură de pâine mi-a intrat pe partea cealaltă — ah-ahu! Asta a fost, domnule Oak! Și m-am dus și eu pe la Bath, fiindcă am un buboi care a copt la degetul mare. Da, și am văzut... ah-ahu!

Îndată ce Cain pomeni de Bath, toți aruncară secerile și furcile la pământ și se strânseseră roată în jurul lui. Din păcate, firimitura răcăcită nu-l lăsa să-și îmbunătățească stilul de povestitor, iar, ca un obstacol în plus, slobozi și un strănut care făcu să-i sară din buzunar ceasul, cam prea mare, care se porni să i se bălângăne în față, ca un pendul.

— Da continuă el, trimitându-și gândurile la Bath și ochii după ele. În sfârșit am văzut și eu lumea, da, și-am văzut-o și pe stăpâna noastră... Ahu-ahu-ahu!

— Afurisit băiat! zise Gabriel. Mereu ai ceva în gât care ți-o ia pe partea cealaltă și nu mai poți să spui ce trebuie spus.

— Ahu!... Gata!... Vă rog, domnule Oak, tocmai mi-a intrat un țânțar pe beregată, și iar mi s-a zgândărit tusea.

— Da, cum să nu! Gura ta este mereu căscată, ticălos mic!

— E tare rău să-ți întrec un țăntar din zbor drept pe beregată, săracu' băiat! zise Matthew Moon.

— Bun, și la Bath ai văzut... îi suflă Gabriel.

— Am văzut-o pe stăpâna noastră, continuă oierul-junior, și pe un soldat, plimbându-se împreună. și încet, încet, s-au apropiat unul de altul mai mult și mai mult, apoi au mers braț la braț, ca doi ibovnici — ahu-ahu! — ca doi ibovnici — ahu! — ca doi ibovnici... Pierzând firul povestirii în acel punct, o dată cu răsuflarea, sursa lor de informații își plimbă ochii pe câmp în sus și-n jos, aparent ca să găsească un crâmpei s-o reînnoade. — Ei, și am văzut-o pe stăpâna noastră cu un soldat — aaa-huuu!

— Lua-l-ar naiba de băiat! zise Gabriel.

— așa sunt eu, domnule Oak, dacă vreți să mă iertați, zise Cain Ball, uitându-se cu reproș la Oak, cu ochii scăldați în propria lor rouă.

— Uite aci un pic de cidru — să-i dăm să-și dreagă gâtul, zise Jan Coggan, ridicând un clondir de cidru, trăgându-i dopul și lipindu-l cu gura de gura lui Cainy, în timp ce Joseph Poorgrass începuse să-și facă griji pentru serioasele consecințe ale înecării lui Cainy Ball, gândindu-se că și povestea peripețiilor sale la Bath ar fi pierit o dată cu el.

— Eu, bietul de mine, întotdeauna zic „Doamne ajută” mai înainte să fac orice, zise Joseph cu voce smerită. așa ar trebui să faci și tu, Cain Ball. Este cea mai bună pază și ar putea să te apere ca să nu mori înecat cu dumaticatul într-o bună zi.

Domnul Coggan turnă băutură cu neprecupețită libertate în gura pâlnie a lui Cain cel suferind, jumătate din ea curgând pe lângă clondir, iar jumătate din ce îi ajungea pe gât luând-o pe partea cealaltă și fiind tușită și strănutată peste secerătorii strănși în jurul său, în formă de

ceață de cidru, care, pentru o clipă, rămânea suspendată în aerul însoțit ca aburii de seară ai pământului.

— Iată cel mai prostesc strănut! Nu știi să te porți, băietan bătut în cap! răcni Coggan, trăgându-i clondirul de la gură.

— Mi-a intrat cidrul pe nas! strigă Cainy, de îndată ce putu să vorbească. și mi s-a scurs și pe gât, și pe bietul meu deget cu buboiul, și pe nasturii mei lucioși, și pe hainele mele bune!

— Bietul băiat, mare necaz pe capul lui și tusea asta, zise Matthew Moon. și acum, cu așa o poveste grozavă în mână! Bate-l pe spinare, baciule.

— așa e firea mea, se văicări Cain. Mama zice că mereu mi-am pierdut capul dacă m-a emoționat ceva mai tare!

— Adevărat, așa e, zise Joseph Poorgrass. Ai lui Ball au fost dintotdeauna oameni foarte simțitori. L-am cunoscut pe bunicul băiatului — un adevărat om cu suflet și tare la locul lui, chiar delicat. Roșea una-două, aproape la fel ca mine — nu că asta ar fi vreun păcat de-al meu.

— Nicidecum, jupâne Poorgrass, zise Coggan. Ai dumneata o vână foarte delicată în dumneata.

— Deh, ei bine, mie nu-mi place să duc vorba de colo-colo, deloc nu-mi place, murmură Poorgrass, timid. Dar ne-am născut pentru câte ceva, asta e drept. Totuși, mi-ar fi plăcut ca micile mele cusururi să fie mai ascunse, deși poate că unul născut să iasă în față iese ceva mai în față, dar și când m-am născut eu, toate lucrurile puteau fi alese pentru mine de către Creatorul meu și poate că nu și-a precupețit darurile... Dar treci sub obroc, Joseph, sub obroc cu tine! Ciudată dorință, prieteni, dorința asta de a te ascunde și de a nu ți se aduce nici o laudă. Totuși, există o Predică de pe Munte cu o rânduială a fericirilor care stau în frunte, iar unii săraci cu duhul pot fi amintiți printre aceștia.

— Bunicul lui Cainy era un om tare deștept, zise Matthew Moon. A inventat așa, din capul lui, un soi de măr, care îi poartă numele până în ziua de azi. Văratul Ball — îl știi, Jan? Este un Quarrington altoit pe un Tom-Putt, și care s-a altoit, pe deasupra, cu un Rathe-ripe. E adevărat că avea obiceiul să prindă rădăcini în câte o tavernă, cu câte o femeie într-un mod în care nu avea nici un drept să aibă vreo treabă, dar, mă rog, a fost un om foarte deștept, în adevăratul sens al cuvântului.

— Acuma, zi! făcu Gabriel nerăbdător. Ce-ai văzut, Cain?

— Am văzut-o pe stăpâna noastră cum intra într-un fel de parc, unde sunt scaune, și tufișuri, și flori, la braț cu un soldat, continuă Cainy hotărât și cu o oarecare bănuială că vorbele

lui aveau mare putere în ceea ce privea emoțiile lui Gabriel. și cred că soldatul era sergentul Troy. și s-au așezat acolo și au stat împreună mai bine de o jumătate de oră, vorbind despre lucruri înduioșătoare, iar ea, o dată a început să plângă de ziceai c-o să moară. și când au ieșit de-acolo, ochii ei erau umezi și era albă la față ca floarea de crin; și se uita unul în ochii celuilalt, cât de drăgăstos se pot uita bărbatul și femeia.

Gabriel părea să se fi tras la față.

— Ei, și ce-ai mai văzut în afară de asta?

— Oh, tot soiul de lucruri...

— Albă ca floarea de crin?... Ești sigur că ea era?

— Da.

— Ei, și ce ai mai văzut?

— Ferestre mari de geam la prăvălii, și nori mari pe cer, grei, de ploaie, și copaci bătrâni pe peste tot.

— Zevzecule, ce spui după asta! zise Coggan.

— Lasă-l în pace, interveni Joseph Poorgrass. Băiatul vrea să spună că nici cerul, nici pământul din regatul Bath nu sunt întrutotul deosebite de ale noastre de aici. Ne prinde bine să mai aflăm și noi cumva despre orașe străine și de aceea trebuie să-i înghițim vorbele băiatului, ca să zic așa.

— Iar oamenii din Bath, continuă Cain, n-au niciodată nevoie să facă focul, doar dacă nu-l fac așa, de frumusețe, pentru că apa țâșnește din pământ gata fiartă, numai bună de folosit.

— Asta-i cât se poate de adevărat, confirmă Matthew Moon. Am auzit și alți călători spunând același lucru.

— Altceva nu beau acolo, zise Cain, și se pare că le place! Să-i vezi, numai, cum o dau pe gât!

— Ei bine, nouă ăsta ni se pare un obicei neomenesc, dar aș zice că oamenii de acolo nu cred că ar fi ceva nelalocul lui, spuse Matthew.

— Dar mâncarea nu sare și ea din pământ, ca băutura? întrebă Coggan, rotindu-și repede ochii.

— Nu... Mărturisesc că asta e o lipsă în Bath — o adevărată lipsă. Dumnezeu nu i-a blagoslovit și cu de-ale gurii cum i-a blagoslovit cu băutura, și ăsta a fost un neajuns peste care n-am putut să trec nici chip.

— Ei, da, este un loc ciudat, ca să nu zic mai mult, remarcă Moon, și trebuie să fie și o lume ciudată aia de trăiește în el.

— Zici că domnișoara Everdene și soldatul se plimbau împreună? zise Gabriel, întorcându-se în grupul ascultătorilor.

— Da, și purta o rochie frumoasă, din mătase de culoarea aurului, tivită cu dantelă neagră, care ar fi putut să stea dreptă singură, chiar dacă n-ar fi avut o pereche de picioare înăuntru s-o țină. Îți lua ochii. și părul ei avea o pieptănătură minunată. Și când bătea soarele pe rochia strălucitoare și pe tunică lui roșie — mamă, ce chipeși mai erau! îi vedeai și din capul celălalt al străzii!

— Și pe urmă? murmură Gabriel.

— Și pe urmă m-am dus la Griffin ca să-mi pună blacheuri la ghetă, și apoi m-am dus la prăvălia de zaharicale a lui Riggs să caut scovergi de un penny, și mi-am luat cele mai ieftine și mai bune turtițe, toate albastre de mucegai, dar nu chiar mucegăite. Și pe când le ronțaiam mergând așa pe stradă, am văzut un orologiu cu o față mare cât un țest...

— Dar n-are nici o legătură cu stăpâna!

- ajung și la asta, dacă mă lași în pace, domnule Oak! Dacă mă zădărești așa, poate mă întorci iar la tuse și pe urmă n-o să mai fiu în stare să vă spun nimic.

- Da, lasă-l să spună cum știe el, zise Coggan.

Gabriel se înfrână într-o deznădăjduită atitudine de răbdare, iar Cainy continuă:

— Și sunt acolo niște case mari și înalte și, în toate zilele săptămânii, mai mult lumet decât vezi la procesiunea de la Weatherbury din Marțea Albă. și am intrat și pe la marile biserici și capele. Oh, cum se mai ruga pastorul! Da, ingenunchea și își împreuna mâinile, și își făcea sfintele inele de aur de pe degete să strălucească și să scânteieze de-ți luau ochii, alea pe care le-a câștigat rugându-se cu atâta râvnă! Oh, da, mi-ar fi plăcut să fi trăit și eu acolo!...

— Bietul nostru pastor Thirdly n-are de unde să câștige atâția bani ca să-și cumpere inele dintr-alea, spuse Matthew Moon, dus pe gânduri. și este cel mai bun om care s-a pomenit pe lumea asta. Nu cred că bietul Thirdly are vreunul, nici măcar dintr-alea de tinichea sau de alamă. Ce mândrețe de podoabă ar fi pentru el, într-o după-amiază dintr-aiia plicticoasă, când stă el sus, în amvon, luminat de lumânările de ceară! Dar e cu neputință să aibă așa ceva vreodată, bietul om! Ah, când te gândești cât de nedrepte pot fi lucrurile pe lumea asta!

— Poate că el a fost plămădit din alt aluat decât să poarte inele de astea, mormăi Gabriel încruntat. Bun, gata cu asta. Zi, Cainy, mai repede!

— A, da! și pastorii de modă nouă poartă mustați și bărbi până-n pământ, continuă ilustrul călător, și arată întocmai ca Moise și Aaron, încât ne fac pe noi ăștia din turma de credincioși să ne simțim întrutotul ca fiii lui Israel.

— Un sentiment foarte drept, foarte! zise Joseph Poorgrass.

— Și sunt două religii răspândite acum prin popor — Higgy Church și High Chapel. Iar eu, mi-am zis, o să fiu corect: așa că m-am dus la High Church dimineața și la High Chapel după-amiază.

— Iată un băiat corect și cuviincios, zise Joseph Poorgrass.

— Ei bine, la High Church lumea se roagă cântând și se închină la toate culorile curcubeului, iar la High Chapel se roagă vorbind și nu se închină decât la pereții cenușii și dați cu var. Și pe urmă... pe domnișoara Everdene n-am mai văzut-o deloc!

— Și de ce n-ai spus asta de la-nceput? strigă Oak, foarte dezamăgit.

— Ah, zise Matthew Moon, o să-și muște degetele, dacă așa o fi, că s-a încurcat cu omul ăla.

— Ba nu s-a încurcat cu el, răspunse Gabriel cu indignare.

— O ști ea mai bine, zise Coggan. Stăpâna noastră are prea multă minte sub conciu ei de păr negru, ca să facă vreo nebunie.

— Acuma, vedeți voi, nici el nu este un necioplit fără carte, căci a fost bine crescut și dat la școli, zise Matthew, cu o oarecare îndoială. Numai desfrâul l-a împins să se facă soldat, iar fetelor le plac mai degrabă bărbații păcătoși.

— Auzi, Cain Ball, zise Gabriel nerăbdător, poți să juri pe ce ai tu mai sfânt că femeia pe care ai văzut-o era domnișoara Everdene?

— Cain Ball, nu mai ești copil de țâță, zise Joseph, pe tonul funebru cerut de împrejurări, și știi bine ce înseamnă să faci un jurământ. Este un testament cumplit, ascultă ce-ți spun, pe care îl rostești și îl pecetluiești cu piatra de hematit și, precum ne spune profetul Matei, pe acela peste care va cădea ea, îl va spulbera. Acuma, în fața tuturor oamenilor adunați aici, poți să juri pentru adevărul spuselor tale, cum ți-a cerut baciul?

— Nu, vă rog, domnule Oak! zise Cainy, uitându-se de la unul la altul, foarte tulburat, din pricina înălțimii spirituale a situației. Nu mi-e greu să spun că este adevărat, dar nu-mi place să spun că este al dracului de adevărat, dacă asta așteptați de la mine.

— Cain, Cain, cum poți să faci una ca asta? întrebă Joseph cu asprime. Ți s-a cerut să juri pe cele sfinte și tu înjuri ca Simei înrăitul, fiul lui Ghera, care a ieșit blestemând. Rușine să-ți fie, tinere!

— Ba n-am înjurat! Ci dumneata, Joseph Poorgrass, vrei să scoți sufletul unui sărman băiat — asta vrei! zise Cain, începând să plângă. Tot ce am vrut eu să spun a fost că, după adevărul de obicei, domnișoara Everdene era cu sergentul Troy, dar, după acest groaznic așa-să-mi-ajute adevăr, cum vreți să-l faceți, poate că era altcineva.

— E limpede că n-o să aflăm nimic sigur, zise Gabriel, întorcându-se la lucru.

— Cain Ball, o să ți se tragă de la o bucatică de pâine, suspină Joseph Poorgrass.

Secerile fură ridicate din nou în mâini și vechile sunete reîncepură. Gabriel, fără să se prefacă deloc că ar fi vesel, nici nu arăta prin ceva că era deosebit de mâhnit. Cu toate astea, Coggan pricepuse prea bine cum stăteau lucrurile și, când ajunseră amândoi mai la o parte, zise:

— Nu te mai necăji din pricina ei, Gabriel. Ce are a face a cui iubită este, de vreme ce nu poate fi a ta?

— Exact asta îmi spuneam și eu, răspunse Gabriel.

XXXIV.

DIN NOU ACASĂ. UN ȘARLATAN

În aceeași seară, la amurg, Gabriel sprijinea poarta grădinii lui Coggan, inspectând cu o ultimă privire de jur-împrejur, înainte de a se duce la culcare.

O trăsurică se strecura ușor de-a lungul fâșiei de iarbă de la marginea drumului. Dinspre ea se auzeau vocile a două femei care vorbeau. Tonurile lor erau firești și nicidecum reținute. Oak își dădu numai-decât seama că vocile erau ale Bathshebei și ale lui Liddy.

Trăsura veni din față și trecu pe lângă el. Era brișca domnișoarei Everdene, iar Liddy și stăpâna ei erau singurele ocupante ale băncii. Liddy îi puneă întrebări despre orașelul Bath, iar tovarășa ei îi răspundea la ele neglijent, cu gândul în altă parte. Și Bathsheba, și calul păreau osteniți.

Senzația de adâncă ușurare dată de faptul că ea era din nou aici, teafără și nevătămată, îi coplesii orice alt gând, iar Oak nu mai putu decât să se desfete cu ceea ce simțea. Toate zvonurile grave fură uitate.

Oak zăbovi și iar zăbovi, până când nu se mai văzu nici o deosebire între zarea de la răsărit și cea de la apus și până când timizii iepuri începură să țăpăie cu îndrăzneală în jurul movilelor nedesluite. Peste încă vreo jumătate de ceas, Gabriel se afla în același loc, când văzu o siluetă întunecată mergând încet pe drum.

— Bună seara, Gabriel, zise trecătorul. Era Boldwood.

— Bună seara, domnule, răspunse Gabriel.

Boldwood dispăru, la rândul său, în susul drumului și, la puțin timp după aceea, Oak se întoarse în casă să se culce.

Fermierul Boldwood merse înainte spre casa domnișoarei Everdene. Ajunse în fața casei și, apropiindu-se de intrare, zări lumină în salon. Obloanele nu fuseseră trase și înăuntrul încăperii se afla Bathsheba, uitându-se peste niște hârtii sau scrisori. Stătea cu spatele la Boldwood. El se duse la ușă, bătut și așteptat cu mușchii încordați și tâmplele zvâcnind. Boldwood nu mai ieșise din grădina lui de la întâlnirea cu Bathsheba pe drumul spre dealul Yalbury. Singur și tăcut, zăcuse într-o posomorâtă meditație despre firea femeilor, socotind ca reprezentative pentru întreaga specie feminină particularitățile singurei dintre toate pe care avusese prilejul s-o cunoască mai îndeaproape. Încetul cu încetul, o dispoziție mai îngăduitoare puse stăpânire pe el și acesta era și motivul plimbării sale din acea seară. Venise să-și prezinte scuze și să-și ceară iertare de la Bathsheba, simțind un soi de rușine pentru izbucnirea sa, acum că aflase de întoarcerea ei — numai dintr-o vizită la Liddy, după cum credea el, căci despre escapada de la Bath nu-i ajunsese nimic la urechi.

Ceru să-i vorbească domnișoarei Everdene. Liddy se purta ciudat, dar el nu băgă de seamă. Fata intră în casă, lăsându-l să aștepte la ușă, și, cât lipsi ea, oblonul de la încăperea în care se afla Bathsheba fu tras. Boldwood socoti că e de rău augur. Liddy veni în prag.

— Stăpâna mea nu vă poate primi, domnule, zise ea.

Numai-decât, fermierul ieși pe poartă afară. Nu fusese iertat — acesta era sfârșitul întregii povești. O văzuse pe ea, care pentru el era deopotrivă o încântare și tortură, stând în odaia în care fusese primit și el, în calitate de oaspete privilegiat, cu puțin mai devreme în vara aceasta, și iată că, acum, ea îi refuza intrarea în același salon.

Boldwood nu se grăbi spre casă. Era cel puțin ora zece când, plimbându-se agale pe la capul satului, auzi furgonul cărașului pe drum. Furgonul făcea curse între Weatherbury și un orașel aflat în partea de nord, aparținea și era condus de un căruțaș din sat, la ușa casei căruia tocmai era tras acum. Felinarul agățat de capătul coviltirului lumină un om înveșmântat în roșu și auriu, care coborî cel dintâi.

— Ah! zise Boldwood pentru el. Iar a venit s-o vadă!

Troy intră în casa cărașului, unde trăsesese și ultima oară când venise să-și viziteze satul natal. O hotărâre subită îl puse în mișcare pe Boldwood. Se grăbi spre casă. După zece minute era înapoi și, după cum mergea, ai fi zis că avea de gând să-i facă o vizită lui Troy, la căraș acasă.

Însă, pe când se apropia, cineva deschise ușa și ieși afară. Auzi această persoană spunând „noapte bună” celor dinăuntru și vocea era a lui Troy. Era ciudat faptul că ieșea la atât de puțin timp de la sosire. Boldwood, totuși, se grăbi să-l ajungă. Troy avea în mână ceva care se dovedi a fi un sac de voiaj, același cu care venise. Se părea că avea de gând să plece din nou, chiar în noaptea aceea.

Troy coti spre deal și iuți pasul. Boldwood îl ajunsese din urmă.

— Sergentul Troy?

— Da, eu sunt sergentul Troy.

— Proaspăt sosit din centrul țării, cred?

— Proaspăt sosit de la Bath.

— Sunt William Boldwood.

— Chiar așa!

Tonul cu care fuseseră rostite aceste cuvinte era tocmai ceea ce-i lipsea lui Boldwood ca să treacă la subiect.

— Aș vrea să stau puțin de vorbă cu dumneata, zise el.

— Despre ce?

— Despre cea care locuiește acolo, în fața noastră, și despre o femeie cu care te-ai purtat necinstit.

— Mă miră neobrăzarea dumitale, spuse Troy, pornind mai departe.

— Uite ce e, zise Boldwood, tăindu-i calea. Mirat sau nu, o să stai de vorbă cu mine!

Troy percepuse hotărârea surdă din vocea lui Boldwood, se uită la trupul vânjos al fermierului, apoi la ciomagul gros pe care-l ținea în mână. Își aminti că trecuse de ora zece. Așadar, se părea că era mai înțelept să se poarte politicos cu Boldwood.

— Prea bine, ascult cu plăcere, spuse Troy, lăsându-și sacul pe pământ. Numai vorbiți încet, altminteri ne-ar putea auzi unul și altul de la casa de colo.

— Bine, atunci. Știu multe lucruri în ceea ce te privește, de pildă despre atașamentul lui Fanny Robin pentru dumneata. Și mai pot spune, de asemenea, că am impresia că sunt singura persoană din sat, în afară de Gabriel Oak, care știe de povestea asta. Trebuie s-o iei de nevastă.

— Și eu cred că trebuie. Zău că aș vrea, dar nu pot.

— De ce?

Troy fu cât pe-acum să scape o vorbă necugetată, dar se stăpâni. Zise:

— Sunt prea sărac. Vocea i se schimbă. Înainte vorbise pe un ton de cui-dracu'-îi-pasă. Acum avea vocea unui șarlatan.

În starea în care se afla, Boldwood nu mai avea destul spirit de observație ca să remarce tonurile. Continuă:

— Aș putea vorbi și mai pe șleau! și, înțelege-mă, nu vreau să intru în problemele binelui și răului, ale onoarei și dezonoarei femeii, nici să-mi exprim vreo părere despre purtarea dumitale. Vreau doar să închei un târg cu dumneata.

— Înțeleg, zise Troy. Ce-ar fi să stăm jos, aici?

Peste drum, lângă gardul viu, zăcea culcat un trunchi uscat de copac, pe care se așezară.

— Eram logodit și urma să mă căsătoresc cu domnișoara Everdene, zise Boldwood. Dar ai venit dumneata și...

— Nu chiar logodit, remarcă Troy.

— Aproape logodit.

— Dacă nu apăream eu pe neașteptate, poate că s-ar fi logodit cu dumneata.

— Ei, la dracu' „poate”!

— Atunci, cu siguranță.

— Dacă nu veneai dumneata, cu siguranță — da, cu siguranță — ar fi consimțit până acum să fie soția mea. Dacă dumneata nu dădeai ochii cu ea, ai fi fost, probabil, însurat deja cu Fanny. Ei bine, este prea mare deosebirea între situația domnișoarei Everdene și a dumitale, pentru ca flirturile dumitale cu ea să-ți fie vreodată de folos, încheindu-se cu o căsătorie. Așadar, tot ce îți cer este să n-o mai hărțuiești. Însoară-te cu Fanny. O să te ajut să merite osteneala.

— Cum?

— Îți dau o sumă consistentă acum, mai pun și niște bani pe numele ei și o să am grijă să nu suferiți de sărăcie în viitor. Ți-o spun răspicat: Bathsheba se amuză doar cu dumneata; ești prea sărac pentru ea, după cum ți-am spus; așadar, renunță să-ți mai pierzi vremea, alergând după o partidă strălucită, pe care n-o s-o faci niciodată, și alege o partidă mai modestă și mai cinstită, pe care poți s-o faci și mâine, dacă vrei. Ia-ți sacul de jos, întoarce-te din drum, părăsește Weatherbury acum, în noaptea asta, și o să pleci mai bogat cu cincizeci de lire. Fanny

o să primească tot cincizeci, ca să aibă cu ce să se pregătească pentru nuntă, de îndată ce o să-mi spui unde locuiește, iar, în ziua nunții, o să aibă în mână cinci sute.

Făcând această declarație, vocea lui Boldwood dezvăluia, cât se poate de limpede, faptul că era conștient de slăbiciunea poziției sale, a țelurilor și a metodelor sale. În toată făptura lui se vedea un fel de cădere de la prestanța celui hotărât și plin de demnitate Boldwood de altădată, care, față de un plan ca acesta pe care tocmai îl descrisese, ar fi arătat dispreț, cu câteva luni în urmă, socotindu-l o neghiobie copilărească. Se poate observa o deosebită forță la îndrăgostit, pe care n-o are câtă vreme inima sa este liberă, în schimb, omul cu inima liberă are un orizont al vederii pe care l-am căuta zadarnic la îndrăgostit. Acolo unde există o puternică înclinație, trebuie să existe și o anume limitare, iar dragostea e adevărat că sporește emoția, dar pe spuza celorlalte capacități. Boldwood era exemplul viu al acestor principii duse până la gradul de anormalitate: nu cunoștea nimic despre situația lui Fanny Robin, nici măcar nu știa unde locuia, nu avea habar despre veniturile lui Troy, totuși spusese ce spusese.

— Fanny îmi place mai mult, zise Troy, și, dacă e cum spui dumneata, că tot nu mă pot ridica până la domnișoara Everdene, atunci nu am decât de câștigat dacă primesc banii dumitale și mă însor cu Fan. Însă ea este doar o servitoare.

— Ce contează — primești propunerea mea?

— Da.

— Ah! exclamă Boldwood pe un ton mai destins. O, Troy, dacă Fanny îți plăcea mai mult, atunci de ce ai mai venit aici, să-mi întuneci fericirea?

— O iubesc mai mult pe Fanny acum, răspunse Troy. Dar Bathshe... domnișoara Everdene m-a ațâțat și a detronat-o pe Fanny, pentru o vreme. Însă, acum, s-a terminat.

— De ce s-a terminat atât de repede? și dacă da, atunci, de ce ai mai venit iar aici?

— Din motive bine întemeiate. Cincizeci de lire pe loc ai zis?

— Am zis, răspunse Boldwood. și, poftim — cincizeci de lire de câte o liră! îi întinse lui Troy un mic pachet.

— Ai totul gata pregătit... Se pare că ai mizat pe faptul că le voi primi, zise sergentul, luând pachetul.

— M-am gândit că s-ar putea să le primești, recunosc Boldwood.

— Dumneata nu ai decât cuvântul meu că o să mă țin de învoială, în schimb eu am, oricum, cincizeci de lire.

— M-am gândit și la asta, dar am considerat că, dacă nu pot face apel la onoarea dumitale, atunci pot avea încredere în... să-i zicem istețimea dumitale de a nu pierde cinci sute de lire în perspectivă și, de asemenea, de a-ți face un dușman de moarte dintr-un om care este bucuros să-ți fie un extrem de folositor prieten.

— Stai, ascultă! zise Troy în șoaptă.

Un tropotit de pași mărunți se auzi pe drum, venind chiar spre ei.

— Doamne... ea este! continuă el. Trebuie să plec să mă întâlnesc cu ea.

— Ea — cine ?

— Bathsheba.

— Bathsheba, singură pe drum la ora asta din noapte? Zise Boldwood uluit și ridicându-se brusc în picioare. De ce trebuie să te întâlnești cu ea?

— Mă aștepta să vin în seara aceasta — iar acum trebuie să-i vorbesc și să-mi iau adio de la ea, potrivit dorinței dumitale.

— Nu vād de ce ar mai fi nevoie să vorbești!

— N-are cui să-i strice. și apoi, o să cutreiere pe aici mult și bine după mine, dacă nu mă duc. O să auzi tot ce o să-i spun. O să-ți ajute ca să știi cum să-i faci curte, când n-oi mai fi eu.

— Tonul dumitale e zeflemitor.

— O, nu! și bagă de seamă că, dacă ea nu știe ce s-a întâmplat cu mine, o să se gândească și mai mult la mine, decât dacă îi spun verde în față că am venit să-i comunic că o părăsesc.

— O să-ți limitezi cuvintele numai la acest aspect? — O să aud tot ce o să spunei?

— Fiecare cuvîntel. Acuma, rămâi așezat aici, nemișcat, ține-mi și mie sacul de voiaj și ascultă cu atenție. Pașii ușori se apropiară, oprindu-se din când în când, de parcă plimbăreața nocturnă ar fi ciulit urechea. Troy fluieră o notă dublă, pe un ton molatic ca de flaut.

— Ați ajuns până aici, care va să zică! murmură Boldwood, stânjenit.

— Ai făgăduit c-o să taci, zise Troy.

— Mai făgăduiesc o dată.

Troy făcu vreo câțiva pași înainte.

— Frank, iubitule, tu ești? Glasul era, neîndoielnic, al Bathshebei.

— O, Doamne! gemu Boldwood.

— Da, îi răspunse Troy fetei.

— Ce mult ai întârziat, continuă ea drăgăstos. Ai venit cu furgonul cărăușului? Am tras cu urechea și am auzit huruitul roților lui când intra în sat, dar asta a fost cam demult și aproape că-mi luasem gândul că mai vii, Frank.

— Veneam sigur, zise Frank. Știai că trebuia să vin, nu-i așa?

— Ei, m-am gândit eu că o să vii, zise ea șăgalnic. și să vezi, Frank, ce noroc! În noaptea asta nu mai e nimeni în casă, în afară de mine. Le-am făcut vânt la toți, ca să nu știe nimeni pe lume de vizita ta în alcovul doamnei tale. Liddy voia să se ducă pe la bunicii ei, ca să le spună când are zi liberă, iar eu i-am zis că poate să rămână la ei până mâine dimineață — după plecarea ta.

— Grozav! zise Troy. Dar, vai de mine! Ar fi mai bine să mă duc să-mi iau sacul de voiaj, pentru că papucii, peria și pieptenele sunt în el. până îl aduc, tu dă fuga acasă și îți făgăduiesc că în zece minute sunt la tine în salon.

— Bine. Ea se întoarce și porni din nou, cu pași mărunți, peste deal.

Cât dură acest dialog, buzele strânse ale lui Boldwood zvâcniră nervos, iar fața i se îmbrobonă de-o nădușeală lipicioasă. Apoi sări în picioare, repezindu-se la Troy. Troy se întoarce către el:

— Mă duc să-i spun că am venit s-o anunț că am s-o părăsesc și că nu pot să mă însor cu ea? zise soldatul, batjocoritor.

— Nu, nu, stai o clipă. Mai am ceva să-ți spun, mai am ceva să-ți spun ție, șuieră Boldwood, într-o șoptă răgușită.

— Ei, bine, zise Troy, acum înțelegi dilema mea. Poate că sunt un deșucheat — victima pornirilor mele nestăpânite — îmboldit să fac tot d-alea nefăcute. Totuși, nici cu amândouă nu pot să mă însor. și am două motive s-o aleg pe Fanny. În primul rând, îmi place oricum mai mult și, în al doilea rând, dumneata faci să merite sacrificiul...

În aceeași clipă, Boldwood sări asupra lui și-l apucă de gât. Troy simți strânsoarea lui Boldwood crescând încet. Gestul îl luase cu totul pe nepregătite.

— Un moment, horcăi Troy. îi faci ei rău, drăguțule.

— Hm, ce vrei să spui? întrebă fermierul.

— Lasă-mă să răsuflu, ceru Troy.

Boldwood slăbi strânsoarea, zicând:

— Cerule mare, am o poftă grozavă să te omor!

— Și s-o nenorocești pe ea.

— S-o salvez.

— Oh, cum ar putea fi salvată altfel decât s-o iau eu de nevastă?

Boldwood gemu. Cu un gest de silă, îi dădu drumul soldatului și îl împinse în gardul de nuiele.

— Diavole! Mă chinuiești! strigă el.

Troy sări înapoi din gard ca o minge și vru să se azvârle asupra fermierului. Dar se înfrână, spunând liniștit:

— Nu merită osteneala să-mi măsoar puterile cu dumneata. Zău, este un mod barbar de a încheia o dispută. Din pricina aceleiași convingeri, chiar o să las, curând, armata. Acum, după ce ți-ai dat seama cum stă treaba cu Bathsheba, ar fi o mare greșeală să mă omori, nu-i așa?

— Ar fi o mare greșeală să te omor, repetă Boldwood, mecanic, cu fruntea plecată.

— Mai bine te omori dumneata!

— Mult mai bine!

— Mă bucur că înțelegi.

— Troy... Însoară-te cu ea, nu face nimic din ce ne-am învoit adineauri. Alegerea e cumplită, totuși ia-o pe Bathsheba... Eu renunț... De bună seamă că te iubește cu adevărat, dacă

ți s-a dăruit, cu trup și suflet, dumitale, așa cum a făcut-o. Ticăloasă femeie, amăgitoare femeie mai ești tu, Bathsheba!

— Dar cu Fanny cum rămâne?

— Bathsheba este o femeie înstărită, continuă Boldwood, cu o nervoasă nerăbdare. Crede-mă, Troy, și o să fie o soție bună și, pe drept cuvânt, merită să te grăbești s-o iei de nevastă!

— Da, dar are așa o voință, ca să nu spun că-i iute de mânie, și ar însemna să ajung sclavul ei. Din biata Fanny puteam face orice.

— Troy, zise Boldwood, milogindu-se. Fac tot ce vrei pentru tine, numai n-o părăsi — te rog, n-o părăsi, Troy!

— Pe cine, pe biata Fanny?

— Nu, pe Bathsheba Everdene. Iubește-o din toată inima. Iubește-o cu duioșie. Cum să te fac să vezi cât de câștigat ai fi, dacă ți-ai asigura-o numaidecât?

— Nu vreau să mi-o asigur în nici un alt fel decât ca până acum.

Brațul lui Boldwood zvâcni involuntar spre Troy. Dar își înăbuși imboldul și trupul i se frânse, parcă de durere. Troy continuă:

— O să-mi cumpăr, curând, livretul de ieșire din armată și, pe urmă...

— Dar te rog să te grăbești cu această căsătorie. E mai bine pentru amândoi, vă iubiți... și trebuie să-mi îngădui să vă ajut s-o faceți.

— Cum?

— Ei, păi, depunând cele cinci sute de lire pentru Bathsheba, în loc de Fanny, ca să vă puteți căsători neîntârziat. Nu, n-o să le primească de la mine, o să ți le număr în palmă dumitale, în ziua nunții.

Troy tăcu puțin, amuțit în secret de pasiunea sălbatică a lui Boldwood, apoi spuse, cu neglijență voită:

- mai primesc ceva și acum?

— Da, dacă vrei. Însă nu prea mai am mulți bani la mine — nu mă așteptam la asta — dar îți dau tot ce am.

Boldwood, mai degrabă ca un somnambul decât ca un om treaz, își scoase din buzunar săculețul de pânză tare, care îi servea de pungă de bani, și căută în el.

— Mai am douăzeci și una de lire, zise el. Două bancnote și o monedă. Însă, mai înainte să ne despărțim, trebuie să-mi dai o hârtie semnată...

— Dă-mi banii și mergem drept la ea în salon și încheiem orice învoială vrei, ca să te asiguri că respect întocmai dorințele dumitale. Însă ea nu trebuie să afle nimic despre afacerea asta cu banii.

— Nimic, nimic, se grăbi Boldwood să răspundă. Uite banii și, dacă vrei să vii la mine acasă, scriem împreună înțelegerea pentru rest și, de asemenea, condițiile.

— Trecem mai întâi pe la ea.

— De ce? Hai la mine în seara asta și, mâine dimineață, mergem împreună la substitut.

— Dar trebuie să-i auzim și ei părerea... mă rog, s-o punem la curent.

— Prea bine, hai!

O luară peste deal, spre casa Bathshebei. când ajunseră la intrare, Troy zise:

— Stai o clipă. Deschizând ușa, se strecură înăuntru, fără s-o închidă la loc.

Boldwood așteptă. Peste vreo două minute, o lumină apărură pe culoar. Atunci observă că fusese pus lanțul, de-a curmezișul ușii. Înăuntru, își făcu apariția Troy, ducând în mână o lumânare de dormitor.

— Ce, ai crezut c-o să intru cu forța? zise Boldwood disprețuitor.

— O, nu, este doar dispoziția mea de acum de a asigura lucrurile. Vrei să citești asta? Țin eu lumânarea ca să vezi.

Troy îi întinse un ziar împăturit printre ușă și canat și apropie lumânarea.

— Paragraful ăsta, zise el, punându-și degetul pe o notiță. Boldwood se uită și citi:

„Căsătorii:

Pe 17 ale lunii curente, la biserica St. Ambrose din Bath, oficiată de către reverend B. A. Mincing, între Francis Troy, fiu unic al răposatului Edward Troy, doctor în medicină, din Weatherbury, și sergent în Regimentul 11 Dragoni, și Bathsheba, unica fiică în viață a răposatului domn John Everdene din Casterbridge."

— Asta s-ar putea numi „cel tare întâlnindu-l pe cel slab” — ce zici, Boldwood? făcu Troy. O cascadă de hohote batjocoritoare urmă acestor cuvinte.

Lui Boldwood îi căzu ziarul din mână. Troy continuă:

— Cincizeci de lire ca să mă însor cu Fanny. Bun! Douăzeci și una de lire ca să nu mă însor cu Fanny, ci cu Bathsheba. Bun! Final de piesă: sunt deja soțul Bathshebei. Acuma, Boldwood, dumitale îți revine sfârșitul ridicol al omului care se amestecă între un soț și soția lui. și, încă un cuvânt. așa păcătos cum sunt, nu sunt atât de lichea cât să fac din căsătoria sau dezonoarea unei femei o chestiune de tocmeală și de vânzare. Fanny m-a părăsit de mult. Nu mai știu unde este — am căutat-o peste tot. și mai am încă un cuvânt. Zici că o iubești pe Bathsheba. Cu toate astea, la cel mai mic semn, gata, ai și crezut în dezonoarea ei. Ducă-se la dracu' asemenea iubire! Bun, și acum, că ți-ai primit lecția, ia-ți banii înapoi.

— N-o să-i iau, n-o să-i iau! șuieră Boldwood sufocat.

— Oricum, eu nu-i primesc, zise Troy, plin de dispreț. Înveli pachetul cu monedele de aur în bancnote și îl zvârlî în mijlocul drumului.

Boldwood îl amenință cu pumnul:

— Limbă de șarpe! Satano! Canalie! Las' că ți-arăt eu ție! Ascultă-mă bine: ți-arăt eu ție! Un alt torent de hohote. Apoi Troy închise ușa și o încuie pe dinăuntru.

Toată noaptea aceea, silueta sumbră a lui Boldwood putu fi văzută rătăcind peste dealurile și văile din Weatherbury, ca o umbră nefericită prin Valea Plângerii a râului Acheron.

XXXV.

LA O FEREASTRĂ DE LA ETAJ

La primele ore ale dimineții următoare, apărură soarele și roua. Piuiturile haotice, de încălzire, ale puzderiei de păsări se risipeau în aerul proaspăt, iar albastrul palid al cerului era, ici și colo, acoperit de pânzele subțiri ale norilor diafani, care nu izbuteau să întunece lumina zilei. Toate luminile din peisaj erau aurii, în ceea ce privește culoarea, și toate umbrele erau șterse, ca formă. Plantele agățătoare de pe bătrânul conac se înclinau sub povara șiragurilor de picături grele de rouă, care aveau asupra obiectelor din spatele lor efectul unor minuscule lentile, cu o deosebită putere de mărire.

Cu o clipă înainte ca orologiul să bată ora cinci, Gabriel Oak și Coggan traversară satul și ieșiră în câmp amândoi. Casa stăpânei lor abia începuse să se vadă, când lui Oak i se păru că zărește un oblon deschis la una din ferestrele de la etaj. Cei doi bărbați erau, în momentul acela, pe jumătate ascunși în spatele unei tufe de boz, care începuse să se împodobească deja cu ciorchini negri de fructe, și, mai înainte să iasă din umbra lui, se opriră puțin.

Un bărbat chipeș stătea sprijinindu-se leneș de zăbrele. își roti ochii de la răsărit la apus, cu aerul omului care face prima inspecție de dimineață. Bărbatul era sergentul Troy. își aruncase pe umeri tunica roșie, fără să se încheie la nasturi, și avea, în totul, atitudinea relaxată a unui soldat într-un program de voie.

Coggan vorbi cel dintâi, privind liniștit spre fereastră.

— S-a măritat cu el! zise el.

Gabriel contemplant tabloul înaintea lui și acum rămase întors cu spatele, fără să-i dea vreun răspuns.

— Mi-am închipuit eu că o să aflăm azi ceva, continuă Coggan. Am auzit huruit de roți trecând prin fața casei mele, îndată după lăsarea serii — tu nu știu pe unde umblai. Își întoarse ochii și se uită la Gabriel. Doamne apără-ne, Oak, ești alb ca varul la față, arăți ca un mort!

— Zău? făcu Oak, cu un zâmbet șters.

— Reazemă-te un pic de poartă. O să aștept.

— Bine, bine.

Stătură un timp lângă poartă, Gabriel, pierdut, cu ochii pironiți în pământ. Gândurile îi zburară în viitor și își închipui scenele de căință din anii de tihnă care aveau să urmeze acestei isprăvi săvârșite în pripă — fiindcă se căsătoriseră de îndată ce hotărâse Troy. De ce făcuseră totul atât de într-ascuns? Se răspândise vestea că ajunsese ca vai de lume la Bath, din pricină că se înșelase asupra distanței — calul cedase și fusese silită să-l lase într-un târg, la jumătatea drumului până la Bath, și că îi luase mai bine de două zile până să ajungă acolo. Nu stătea în firea Bathshebei să facă vreun lucru pe furiș. Cu toate cusururile ei, era sinceritatea întruchipată.

Oare fusese atrasă într-o cursă? Această căsătorie nu însemna pentru Gabriel numai o negrăită durere, dar și o mare uimire, deși toată săptămâna dinainte avusese o bănuială că acesta ar putea fi deznodământul întâlnirii ei cu Troy, departe de casă. Întoarcerea ei liniștită, împreună cu Liddy, îi mai risipise, întrucâtva, temerile. La fel cum o mișcare imperceptibilă pare a fi totuna cu neclintirea, dar, în proprietățile sale, este infinit deosebită de neclintirea însăși, și speranța lui, atât de greu de diferențiat de deznădejde, nu era totuna cu deznădejdea însăși.

După vreo câteva minute, se urniră din nou către conac. Sergentul încă mai privea pe fereastră.

— Bună dimineața, prieteni! strigă el, vesel, când cei doi ajunseră aproape. Coggan răspunse la salut.

— Nu-i răspunzi omului? îl întreabă el apoi pe Gabriel. Eu i-aș spune bună dimineața — poți să rostești cuvintele astea fără să dai doi bani pe ceea ce spui, dar să rămâi totuși în buna-cuviință.

Curând, Gabriel ajunse și el la concluzia că, de vreme ce fapta era consumată, dacă încerca să se arate cât mai de acord cu ea, ar fi fost cea mai mare mulțumire pentru cea pe care o iubea.

— Bună dimineața, sergent Troy, răspunse el cu un glas ca de pe altă lume.

— Ce mai casă întortocheată și posomorâtă este și asta, zise Troy zâmbind.

— Ei, poate că nici nu s-au căsătorit! îi strecură la ureche Coggan. Poate că ea nici nu-i aici. Gabriel clătină din cap. Soldatul se întoarse puțin către răsărit, iar soarele îi scaldă într-o lumină aprinsă, cu reflexe portocalii, tunică lui stacojie.

— Ba este o casă veche și frumoasă, răspunse Gabriel.

— Da, se poate. Numai că mă simt aici ca vinul nou într-un burduf vechi. Eu zic că ar trebui să punem peste tot ferestre-ghilotină, să mai poleim un pic lambriurile de pe pereți sau chiar să scoatem de tot stejarul și să punem tapet.

— Eu cred că ar fi păcat.

— Ei, nu. Am auzit un filozof spunând că zidarii din vechime, care lucrau pe vremea când arta era vie, nu aveau pic de respect pentru lucrarea înaintașilor lor, ci dăruiau tot și schimbau după cum credeau de cuviință. De ce n-am face și noi la fel? „Creația și conservarea nu fac casă bună împreună, spunea el, și nici un milion de anticari nu pot născoci un stil.” Iar eu sunt întrutotul de acord. Sunt pentru a face clădirea asta mai modernă, ca să ni se pară veselă cât timp stăm în ea.

Militarul întoarse capul și aruncă o privire prin încăpere, căutând un sprijin pentru ideile sale de îmbunătățire în această direcție. Gabriel și Coggan dădură să plece.

— A, Coggan, zise Troy, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva. Nu știi dacă în familia domnului Boldwood a înnebunit careva?

Jan se gândi o clipă.

— Am auzit, odată, că un unchi de-al lui era cam ciudat, dar nu știu cât de adevărat este, zise el.

— N-are nici o importanță, zise Troy cu nepăsare. O să vin și eu pe la câmp, pe la voi, într-o zi din săptămâna asta, dar mai am câteva treburi de aranjat mai întâi. Așadar, la revedere. O să rămânem, bineînțeles, la fel de prieteni ca și până acum. Nu sunt un înfumurat — n-o să auziți vreodată spunându-se așa ceva despre sergentul Troy. Oricum, așa a fost să fie, și uite o jumătate de liră, să beți în sănătatea mea, oameni buni!

Troy aruncă moneda cu dibăcie, peste bucata de pământ din fața casei și peste gard, înspre Gabriel, care se feri să nu-l lovească în cădere, făcându-se roșu la față de furie. Coggan își roti ochii, se avântă și prinse moneda când ricoșa pe drum.

— Prea bine, ține-o tu, Coggan, zise Gabriel cu dispreț, aproape sfidător. Eu unul n-am nevoie de daruri din partea lui.

— Vezi că te cam dai de gol, zise Coggan, pe gânduri. Pentru că, dacă s-a însurat cu ea, ascultă ce-ți spun eu, o să-și ia adio de la armată și el o să fie stăpânul aici. Așadar, e mai bine să-l numești „prieteni” cu voce tare, chiar dacă în sinea ta îl numești „pacostea casei”.

— Mda... Poate e mai bine să-mi țin gura. Dar mai mult nu pot să fac. Nu-mi place să linguesc și dacă trebuie să-l perii ca să-mi păstrez slujba, atunci slujba mea este ca și pierdută.

Un călăreț, pe care îl văzuseră un timp în depărtare, apăru acum lângă ei.

— Este domnul Boldwood, zisese Oak.

— Ce-o fi vrut să spună Troy cu întrebarea lui?

Coggan și Oak îl salutară respectuos pe fermier, se opriră să vadă dacă pe ei îi căuta și, înțelegând că nu cu ei avea treabă, se dădură la o parte să-l lase să treacă.

Singurele semne ale cumplitelor chinuri în care Boldwood se zbatuse toată noaptea și în care se mai zbătea încă și acum erau paloarea de pe chipul lui cu trăsături hotărâte, vinele umflate de pe frunte și de la tâmpile și cutele adâncite din jurul gurii. Calul îl purta mai departe și până și pasul animalului părea să sugereze o nemărginită deznădejde. Pentru o clipă, Gabriel uită de propria lui durere, văzându-i-o pe a lui Boldwood. Urmări cu privirea trupul lui viguros, stând drept în șa, fără să întoarcă privirile în nici o parte, ținând coatele lipite pe lângă corp, fără ca borul pălăriei, țeapăn, să tresară vreun pic în înaintarea aceasta lină, până ce silueta colțuroasă a lui Boldwood se pierdu, treptat, peste deal. Pentru cine îl cunoștea dinainte și îi știa povestea, exista ceva și mai emoționant în nemișcarea aceasta a sa, decât într- un eșec. Contradicția dintre aparență și esență era, în cazul lui, închisă cu forța în inimă și, la fel cum prin râs se pot exprima, uneori, trăiri mai cumplite decât prin lacrimi, și încremenirea acestui om în agonie era mai grăitoare decât dacă ar fi plâns.

XXXVI.

AVEREA în PRIMEJDIE. PETRECEREA

Într-o noapte, pe la sfârșitul lui august, când experiențele Bathshebei ca femeie măritată nu-și pierduseră încă noutatea și pe când vremea continua să fie secetoasă și înăbușitoare, un bărbat

stătea nemișcat în curtea de stoguri a fermei Weatherbury de Sus, uitându-se în înalțuri, la lună și la cer.

Noaptea avea o înfățișare sinistă. O boare fierbinte dinspre sud sufla ușor peste creștetele tuturor lucrurilor mai înalte, iar pe cer, cohorte de nori, plutind cu toate pânzele întinse, se îndreptau în unghi drept către un alt strat de nori, nici unul însă în direcția vântului de dedesubt. Luna, întrezărită printre aceste văluri, avea o înfățișare fantomatică, metalică. În lumina sa necurată, câmpurile erau livide și întreaga priveliște era scăldată într-o singură culoare, de parcă o vedeai printr-o sticlă afumată. În aceeași seară, oile se târâseră acasă în rânduri strânse, ciorile erau mai zăpăcite, iar caii se mișcaseră cu fereală și precauție. Dintr-o clipă în alta te așteptai să tune și, luând în considerare câteva aspecte secundare, era foarte probabil să fie urmate de una din acele ploi lungi care marchează încheierea secetei în acel anotimp. În mai puțin de douăsprezece ore, atmosfera proprie recoltei avea să facă parte din trecut.

Oak se uită cu negre presimțiri la cele opt stoguri neacoperite, masive și grele de roadele bogate, reprezentând jumătate din agoniseala fermei pe anul acela. Se duse la hambar. Noaptea aceea fusese aleasă de sergentul Troy — acum, stăpân deplin, în locul soției sale — pentru ospățul și dansul de sărbătoare recoltei. Pe măsură ce Oak se apropia de clădire, sunetele viorilor și tamburinei, împreună cu zgomotul multor picioare săltând ritmic, deveneau mai deslușite. Veni până în fața uriașelor uși, dintre care una era ușor crăpată, și aruncă o privire înăuntru.

Mijlocul și o parte laterală, până în capăt, fuseseră golite de tot ce ar fi putut stânjeni, și aria aceasta, însemnând cam două treimi din întregul hambar, fusese pregătită pentru petrecere; celălalt capăt, plin cu ovăz până-n tavan, fusese ascuns sub o prelată. Buchete și ghirlande de crengi cu frunze verzi împodobeau pereții și grinzile, închipuind candelabre, și drept în fața lui Oak fusese ridicată o tribună pe care se puseseră o masă și niște scaune. Acolo stăteau trei scripcari și, lângă ei, în picioare, își găsise locul un bărbat cu o înfățișare de smintit, cu părul măciucă și nădușeala curgându-i șiroaie pe obraji, ținând în mână o tamburină pe care o tot scutura.

Dansul se sfârși și pe dușumeaua de stejar negru, de la mijloc, un nou șir de perechi se alcătui pentru dansul următor.

— Acuma, doamnă, nu vă fie cu supărare, v-aș întreba ce dans v-ar plăcea să fie? se interesă vioara întâi.

— Oricare, nu contează, se auzi glasul limpede al Bathshebei, care stătea în capătul cel mai îndepărtat al hambarului, privind scena de la o masă încărcată cu câni și gustări. Troy stătea lângă ea, răsturnat pe un scaun.

— Atunci, zise scripcarul, aş îndrăzni să spun că mai cinstit şi mai potrivit ar fi Bucuria soldatului — fiind aici, de faţă, un distins soldat, însurat la ferma noastră. Ei, ce spuneţi, băieţii mei, şi dumneavoastră, domnilor?

— Să fie Bucuria soldatului! exclamă câţiva în cor.

— Mulţumesc pentru compliment, zise vesel sergentul, luând-o pe Bathsheba de mână şi conducând-o în fruntea şirului de dansatori. Pentru că, deşi mi-am cumpărat livretul de ieşire din Regimentul 11 Dragoni ai înălţimii sale Maiestatea noastră, ca să-mi îndeplinesc noile îndatoriri care mă aşteaptă aici, o să continuu să fiu un soldat, în cuget şi în simţiri, câtă vreme voi trăi.

Cu acestea, dansul începu. Despre calităţile Bucuriei soldatului nu pot fi şi nici n-au fost vreodată două păreri. Se observase, în cercurile muzicale din Weatherbury şi din împrejurimi, că această melodie, după trei sferturi de ceas de tropăială îndrăcită, încă posedă mai multe proprietăţi stimulative pentru călcăie şi tălpi, decât majoritatea celorlalte dansuri, de la primele acorduri. Bucuria soldatului avea, de asemenea, un farmec în plus, prin aceea că se potrivea minunat cu tamburina pomenită mai sus — un instrument nicidecum de ignorat în

măinile unui interpret care ştia ce înseamnă adevăratele spasme şi convulsii, dansurile Sfântului Vitus şi frenezia nemaipomenită de care este nevoie pentru a-i reda tonurile la cel mai înalt nivel de desăvârşire.

Nemuritoarea melodie luă sfârşit, un încântător re-re rostogolindu-se din vioara-bas, cu sonoritatea unei canonade, la care Gabriel se hotărî să nu-şi mai întârzie intrarea. O ocoli pe Bathsheba şi se apropie cât putu mai mult de postamentul unde, acum, sergentul Troy se aşezase, bând brandy cu apă, deşi ceilalţi beau, fără excepţie, numai cidru şi bere. Lui Gabriel nu-i venea la îndemână să se vâre în discuţie de la distanţă cu sergentul, aşa că îi trimise vorbă, rugându-l să coboare pentru câteva clipe. Sergentul îi răspunse că nu putea să vină.

— Atunci, zise Gabriel, vrei să-i spui că am trecut pe aici numai să-l înştiinţez că o să înceapă curând o furtună şi că trebuie să facem ceva să punem stogurile la adăpost?

— Domnul Troy zice că n-o să plouă, veni răspunsul, şi că nu se poate opri acum, ca să stea de vorbă cu dumneata despre fleacuri dintr-astea.

Lângă Troy, Oak avea jalnica tendinţă de a părea o lumânare pe lângă o lampă cu gaz şi, simţindu-se nelalocul lui, ieşi din nou afară, cu gând să se ducă acasă, pentru că, în împrejurările de faţă, nu mai avea inima să stea să privească spectacolul din hambar. La uşă, se opri puţin — vorbea Troy.

— Prieteni, în noaptea asta nu sărbătorim doar sfârşitul recoltei. Este, deopotrivă, un ospăţ de nuntă. Cu puţin timp în urmă, am avut fericirea s-o conduc la altar pe această doamnă, stăpâna voastră, şi până acum nu ne-am învrednicit să cinstim public evenimentul în Weatherbury. Ca să facem treaba asta cum se cuvine şi pentru ca fiecare să plece la culcare mulţumit, am poruncit să se aducă aici câteva sticle cu brandy şi ceainice cu apă fiartă. Fiecare oaspete va fi servit cu un pocal de băutură triplu rafinată.

Bathsheba îşi puse mâna pe braţul lui şi, înălţându-şi faţa palidă spre el, zise rugător:

— Nu, nu le mai da... te rog, nu, Frank. Nu poate să le facă decât rău. Au mâncat şi au băut destul.

— Adevărat, nu mai vrem altceva, vă mulţumim, ziseră vreo doi.

— Pfui! făcu sergentul cu dispreţ şi, parcă străfulgerat de o idee, îşi ridică glasul. Prieteni, zise, să le trimitem pe femeile acasă! La ora asta ar fi trebuit să fie în pat. Pe urmă, noi, cocoşii, o să tragem un chef straşnic, noi între noi. şi dacă se arată vreunul cu pene albe, atunci să-şi caute de lucru în altă parte în iarna asta.

Bathsheba părăsi indignată hambarul, urmată de celelalte femei şi de copii. Muzicanţii, care nu se socoteau poftiţi şi ei să li se alăture, se strecurară, în tăcere, la căruţa lor şi începură să înhame calul. Astfel, Troy şi bărbaţii de la fermă rămaseră singuri. Oak, ca să nu facă figură proastă fără rost, stătu puţin, apoi se ridică, la rândul lui, şi plecă în tăcere, în urma lui răsunând o înjurătură prietenoasă din partea sergentului pentru că nu mai stătea la încă un rând de grog.

Gabriel porni spre casă. Apropiindu-se de uşă, dădu cu vârful piciorului în ceva care, după atingere şi fâşăit, părea moale, ca de piele, şi umflat ca o mănăşă de box. Era o broască râioasă mare, care traversa poteca agale. Oak o ridică de jos, gândindu-se că ar fi mai bine să omoare creatura, ca s-o scutească de chinuri, dar, văzând că nu păţise nimic, o lăsa la loc, în iarbă. Ştia ce însemna acest

mesaj primit de la Mama Natură. Curând, se ivi un altul. când aprinse lumina în casă, văzu pe masă o dâră subțire, lucioasă, de parcă o pensulă cu lac trecuse ușurel pe deasupra. Oak urmări serpentina sclipitoare până la capătul celălalt, unde dădu cu ochii de un uriaș melc fără casă, cafeniu, care venise în noaptea aceea din grădina lui în casă dintr-un motiv al lui. Era al doilea semn prin care Natura îi sugera că trebuia să se pregătească pentru o vreme de furtună.

Oak se așază și chibzui, aproape o oră. în tot acest răstimp, doi păianjeni negri, din cei care se aciuază de obicei prin casele cu acoperiș de paie, s-au plimbat pe tavan, în cele din urmă dându-și drumul pe podea. Asta îi reaminti că, dacă exista o categorie de manifestări, în legătură cu acest subiect, pe care s-o înțeleagă de minune, aceasta era cea a instinctelor oilor. Ieși din casă, străbătu în goană vreo două-trei pajiști spre stână, se cățăără peste gardul de nuiiele și se uită să vadă ce făceau oile.

Se înghesuiseră toate laolaltă, în partea cealaltă a țarcului, în jurul unor tufe de grozămă, și primul lucru neobișnuit pe care îl observă fu acela că, deși văzuseră capul lui Oak apărând deodată peste gard, nu se speriară și nici nu fugiră. Le stăpânea acum o frică mai puternică decât frica de om. Însă aceasta nu era ciudățenia cea mai izbitoare — se adunaseră grămadă, astfel încât toate, fără nici o excepție, stăteau cu coada întoarsă către jumătatea orizontului dinspre care amenința furtuna. în mijloc era un cerc foarte strâns, în jurul căruia se strângeau alte și alte cercuri, cu rază din ce în ce mai mare, forma închipuită de întreaga turmă fiind foarte asemănătoare unui guler de dantelă de-al lui Van Dyck, pentru care desigur de grozame închipuia gâtul personajului care îl purta.

Lui Oak îi fură de ajuns aceste observații ca să își reîntărească părerea de la început. Acum era încredințat că el avea dreptate și Troy se înșela. Toate glasurile din natură vesteau, la Unison, o schimbare. Însă aceste reacții ale necuvântătoarelor nu aveau decât două interpretări, foarte clare. Se părea că avea să vină o furtună, urmată de o ploaie rece, foarte lungă. Târătoarele păreau să știe totul despre ploaia cea lungă, dar prea puțin despre furtuna de dinainte, în timp ce oile știau totul despre furtună și nimic despre ploaia de după.

Această tulburare a vremii, fiind mai puțin obișnuită, era cu atât mai de temut. Oak se întoarse în curtea cu stoguri. Totul era cufundat în tăcere, iar vârfurile conice ale clăilor se ridicau întunecate spre cer. în total, în curte erau cinci clăi de grâu și trei stoguri de orz. După treierat, cantitatea de grâu avea să se ridice cam la cincisprezece duble din fiecare claie, iar cea de orz la cel puțin douăzeci. Valoarea acestora pentru Bathsheba și, de fapt, pentru toată lumea, Oak o socoti în minte, după următoarea formulă de calcul simplu:

$5 \times 15 = 75$ duble = 500 lire; $3 \times 20 = 60$ duble = 250 lire. Total - 750 lire.

Șapte sute cincizeci de lire, în cea mai divină formă pe care o pot îmbrăca banii: aceea a hranei necesare oamenilor și animalelor — merita oare să accepți riscul de a se strica această cantitate de grâne, reducându-și valoarea până la mai puțin de jumătate, din pricina nestatorniciei unei femei?

— Nicicum, dacă eu pot să împiedic nenorocirea! murmură Gabriel.

Acesta fu motivul pe care Oak îl invocă pentru sine. Dar omul, chiar și pentru el însuși, este un palimpsest, cu un scris vizibil pentru toată lumea și cu un altul ascuns pe sub rânduri. Se poate ca, în cazul lui Oak, să se fi aflat următoarea inscripție de aur, dedesubtul celei utilitare: „Voi ajuta, până la sfârșitul puterilor mele, femeia pe care am iubit-o atât de mult.”

Așadar, se întoarse la hambar ca să încerce să obțină ajutoare pentru a acoperi clăile chiar în noaptea aceea. Dinăuntru nu se auzea nici un zgomot și ar fi plecat mai departe, încredințat că petrecerea se spărsese, dacă o lumină firavă, galbenă ca șofranul, în contrast cu albul verzui de afară, n-ar fi răzbătut printr-un nod din lemnul ușilor duble.

Gabriel se uită înăuntru. Dădu cu ochii de un tablou neobișnuit. Lumânările agățate printre plantele verzi arseseră până jos, la inelul sfeșnicului, și, în câteva locuri, frunzele legate în jurul lor se pârliseră și se uscaseră. Multe dintre lumini se stinseseră de tot, altele scoteau fum și răspândeau un miros greu, seul picurând din ele pe podea. Prăbușiți pe sub masă, rezemați de scaune și de alte obiecte în toate pozițiile care se pot închipui, mai puțin cea perpendiculară, se aflau cei mai ticăloșiți dintre lucrători, iar, la un astfel de nivel, părul din capul lor amintea de măturile și periile de pardoseli. în mijlocul lor strălucea, roșu și bine conturat, sergentul Troy, răsturnat pe spate într-un scaun. Coggan zăcea pe spate, cu gura căscată, zumzând sforăituri, ca mulți alții, răsuflările unite ale adunării întinse la orizontală alcătuind un vuiet înăbușit, ca al

Londrei de la distanță. Joseph Poorgrass se ghemuise ca un arici, de ai fi zis că se străduia să lase descoperită în aer o porțiune cât mai mică din trupul său, iar, în spatele lui, abia se mai zărea o rămășiță neînsemnată din William Smallbury. Paharele și câștile încă mai stăteau pe masă, iar dintr-o carafă cu apă răsturnată, un pâraieș, după ce își croise drum, cu o precizie uimitoare, prin mijlocul mesei lungi, se scurgea pe gâtul lui Marc Clark, care își pierduse cunoștința, picurând continuu și monoton, ca apa de pe o stalactită dintr-o peșteră.

Gabriel aruncă o privire deznădăjduită înspre acest grup care, cu una sau două excepții, reprezentau toți oamenii de nădejde ai fermei. Își dădu imediat seama că, dacă trebuia să pună cineva stogurile la adăpost în noaptea aceea sau măcar în dimineața următoare, apoi el singur trebuia să le pună, cu mâna lui. De sub jiletca lui Coggan se auzi un ding-ding slab. Era ceasul lui, bătând ora două.

Oak se îndreptă spre trupul culcat al lui Matthew Moon, cel care de obicei se îngrijea de repararea acoperișurilor de paie de la conac, și începu să-l zgâlțâie. Fără efect.

Gabriel îi strigă în ureche:

— Unde sunt băătorul de paie, pieptenele și spata?

— Sub talpa stogului, răspunse mecanic Moon, cu promptitudinea fără voie a unui medium. Gabriel îi lăsă capul din mâini, care căzu pe podea ca un blid. Se duse, apoi, la bărbatul lui Susan Tall.

— Unde-i cheia de la grânar?

Nici un răspuns. Repetă întrebarea, cu același rezultat. Să strige cineva la el, noaptea, în mod vădit nu era așa o noutate pentru bărbatul lui Susan Tall ca pentru Matthew Moon. Oak îi trânti capul lui Tall la loc, în colțul lui, și se ridică să plece.

Ca să fim drepti, nu lucrătorii purtau cea mai mare vină pentru acest jalnic și demoralizant sfârșit al petrecerii din seara aceea. Sergentul Troy stăruise cu atâta strășnicie, cu paharul în mână, că băutul ar fi fost, chipurile, întărirea legăturii dintre ei, încât și celor care ar fi vrut să-l refuze nu le pica bine să nu se poarte cuviincios cu el în acele împrejurări. Fiind obișnuiți din tinerețe să nu pună gura pe vreo băutură mai tare decât cidrul și berea slabă, nu era de mirare că, după vreun ceas, se prăbușiseră toți, cu mic, cu mare, cu extraordinară uniformitate. Gabriel era grozav de abătut. Dezmățul de acum prevestea numai necazuri pentru încăpățânata și fermecătoarea lui stăpână, pe care bărbatul acesta credincios o mai păstra încă în inimă ca pe întruchiparea a tot ce era plăcut, strălucitor și de neatins.

Stinse lumânările pe sfârșite, ca să nu se întâmple vreo poznă cu hambarul, închise ușa, lăsând oamenii cufundați într-un somn adânc și în uitare de ei înșiși, după care se avântă din nou în singurătatea nopții. O suflare fierbinte de vânt, ieșită parcă dintre buzele întredeschise ale unui zmeu gata să înghită pământul, îi venea dinspre sud, în timp ce, exact în partea opusă, spre nord, se înălța o armată de nori încruntați și amenințatori, drept în ghearele vântului. Și atât de nepământeană era această înălțare, încât ți-ai fi putut imagina că exista dedesubt vreo

mașinărie care îi ridica. Între timp, norii mai pirpirii zburaseră înapoi, în colțul de miazăzi și răsărit al cerului, îngroziți parcă de norul cel mare, ca puii mici sub privirile vreunei dihanii. Mergând spre sat, Oak zvârli cu o pietricică în fereastra de la odaia de dormit a lui Laban Tall, așteptând să iasă Susan, dar nu se mișcă nimeni. Atunci ocoli până la ușa din dos, lăsată descuiată, ca să poată intra Laban la întoarcere, și pătrunse înăuntru până la picioarele scării.

— Doamnă Tall, am venit după cheia de la grânar, ca să iau acoperitoarele de stoguri, spuse Oak, cu voce tunătoare.

— Tu ești? făcu Susan Tall, pe jumătate adormită.

— Eu, zise Gabriel.

— Hai la culcare! Vii ca un hoț, noaptea, derbedeule! Nu ți-e rușine să ții omul treaz așa?

— Nu e Laban, sunt eu, Gabriel Oak. aș vrea cheia de la grânar.

— Gabriel? și atunci de ce, Doamne iartă-mă, ai zis că ești Laban?

— N-am zis. Eu credeam că vrei să spui...

— Ba ai zis. Ce cauți aici?

— Cheia de la grânar.

— Atunci, ia-o! E acolo, în cui. Țștia care vin să sâcăie femeile în puterea nopții ar trebui...

Gabriel luă cheia fără să mai aștepte concluzia tiradei. Zece minute mai târziu, umbra lui singuratică putea fi văzută târând prin curte patru prelate mari și, în scurt timp, două dintre

acele grămezi de bogăție în grâne erau bine acoperite, învelite cu câte două prelate fiecare. Două sute de lire erau puse la adăpost. Trei stoguri de grâu rămăseseră însă dezvelite și alte prelate nu mai erau. Oak se uită sub talpa stogurilor și găsi o furcă. Se cățără pe cel de-al treilea morman de valoare și se apucă de lucru, având de gând să croiască o pantă ca de acoperiș din vârful clăii, așezând snopii unul peste altul și îndesând, în același timp, snopi nelegați în spațiile libere.

Toate bune până aici. Prin această soluție născocită la repezeală, avuția Bathshebei în grâu urma să fie în siguranță pentru cel puțin o săptămână sau două, dacă nu se dezlănțuia vântul. Apoi veni rândul orzului. Singurul mod în care putea fi apărat era să-i fi întreșut paie de deasupra, de jur-împrejur. Timpul trecea, iar luna dispăruse și nu avea să se mai arate. Era semnul de rămas bun al ambasadorului înainte de bătlie. Noaptea căpătase o înfățișare sălbatică, de făptură smintită, și, în cele din urmă, întreg cerul oftă din rărunchi, simțindu-se o pală de vânt tare asemănătoare suspinului morții. Acum, în ogradă nu se mai auzeau decât bufniturile înfundate ale bătătorului de paie printre dinții spatei și foșnetul paielor îndesate în golurile dintre snopi.

XXXVII.

FURTUNA. CEI DOI ÎMPREUNĂ

Un fulger fâlfâi peste întreaga scenă și, ca reflectat de niște aripi fosforescente, străbătu cerul, după care un uruit se prăvăli, umplând văzduhul. Era prima mutare a furtunii care se apropia. Al doilea bubuit fu zgomotos, deși cu un fulger ceva mai greu vizibil. Gabriel zări o lumânare aprinzându-se în odaia de dormit a Bathshebei și, curând, o umbră trecând dintr-o parte în alta, pe cortina storului.

Apoi veni al treilea fulger. Manevre dintre cele mai uluitoare se desfășurau în imensele văgăuni ale bolții de deasupra capului. Fulgerele aveau acum culoarea argintului și luceau în ceruri ca o armată de cavaleri în armuri. Uruiturile se prefăcură în trosnete. Gabriel, de la înălțimea stogului, avea în față o perspectivă de cel puțin șase mile. Fiecare gard viu, fiecare tufiș, fiecare pom se vedea limpede, ca trasat într-o gravură. Într-un padoc, în aceeași direcție, era o cireadă de junci care se zăreau, în clipa aceea, gonind într-o învălmășeală sălbatică, nebună, zvârlindu-și copitele și cozile în aer, cu frunțile plecate în pământ. Un plop, în planul

cel mai apropiat, apărea ca o trăsătură de cerneală pe un vas cositorit. Apoi tabloul dispăru, lăsând în urmă o beznă atât de adâncă, încât Gabriel lucra numai pe pipăite.

Înfipse în stog vergeaua sau pumnalul, indiferent cum i s-ar spune — o lance lungă de fier, ascuțită la capete și lustruită de atâta mănuit — în chip de suport de snopi, în locul suportului numit țesală, folosit la acoperișuri. O lumină albastră apăru la zenit și, într-un mod cu totul inexplicabil, bătu în jos, aproape de vârful vergelei. Era al patrulea fulger mai puternic. O secundă mai târziu plesni — rapid, curat și scurt. Gabriel pricepu că locul în care se afla numai sigur nu era și se hotărî să coboare.

Nu căzuse încă nici un strop de ploaie. Își șterse ostenit fruntea și se uită din nou la cocoșele întunecate ale stogurilor neacoperite. La urma urmei, își prețuia viața chiar atât de mult? Ce perspective avea, încât să se păzească, temător de a-și asuma un risc, când așa o treabă importantă și urgentă nu se putea înfăptui fără asemenea risc? Se hotărî să stea lipit de stog. Cu toate acestea, își luă o măsură de prevedere. Sub talpa stogului era un lanț de priponit, folosit ca să împiedice caii să scape. Îl luă, se sui cu el pe scară și trecând vergeaua prin piedica de la capăt, lăsă celălalt capăt al lanțului să atârne până în pământ. Țărușul din capătul de jos îl îngropă în pământ. Sub ocrotirea acestui paratrăsnet improvizat, se simți mai în siguranță.

Mai înainte ca Oak să pună iarăși mâna pe unelte, țâșni al cincilea fulger, cu suplețea unui șarpe și cu urletul unui demon. Era verde ca smaraldul, iar reverberațiile sale, amuțitoare. și ce îi descoperi lumina lui? Pe câmpul deschis din fața lui, cum privea peste coama stogului, zări o siluetă întunecată, aparent a unei femei. Să fi fost singura femeie inimoasă din parohie, Bathsheba? Umbra făcu un pas — apoi Oak nu mai văzu nimic.

— Dumneata ești, stăpână? întrebă Gabriel prin beznă.

— Cine-i acolo? se auzi vocea Bathshebei.

— Gabriel. Sunt pe stog, țeș o învelitoare din paie.

— A, Gabriel! și zici că asta faci? De aceea am venit și eu. M-a trezit vremea de afară și m-am gândit la recoltă. Sunt așa de supărată... Am putea să le salvăm? Nu știu pe unde este bărbatul meu. E cu tine?

— Nu, nu-i aici.

— Dar nu știi unde e?

— Doarme în hambar.

— Mi-a făgăduit că o să pună pe cineva să aibă grijă de stoguri, și numai bine că sunt toate descoperite! Pot să te ajut cu ceva? Liddy se teme să iasă din casă. N-aș fi crezut că o să te găsească aici, la ora asta! Serios, pot să fac și eu ceva?

— Ai putea să-mi aduci aici, sus, câteva legături de trestie, una câte una, doamnă, dacă nu ți-e frică să urci scara pe întuneric, zise Gabriel. Acum fiecare clipă e prețioasă și, dacă mi le-ai aduce dumneata, am scuti o grămadă de timp. când mai trece fulgerul, nu e chiar atât de întunecat.

— Fac orice! zise ea hotărâtă. Numaidecât ridică o legătură pe umăr, se cățăără pe scară până la picioarele lui Oak, puse legătura lângă vergea și coborî să ia alta. când urcă pentru a treia oară, stogul se luminează deodată, strălucind cu luciu metalic, ca smalțul de majolică — fiecare nod din fiecare fir de pai deveni vizibil. Pe panta din fața lui Gabriel apărură două forme omenști, negre ca tăciunele. Stogul își pierde iluminarea și formele se făcură nevăzute. Gabriel întoarse capul. Fusesse al șaselea fulger, care venise din spatele lor, dinspre răsărit, iar cele două siluete întunecate de pe pantă nu fuseseră decât umbra lui și a Bathshebei.

Apoi veni tunetul. Era de necrezut că o asemenea lumină cerească a putut da naștere unui sunet atât de diabolic.

— Cumplit! exclamă ea, prinzându-se strâns de mâneca lui Gabriel. Gabriel se întoarse și o ținu să nu cadă din locul în care era cocoțată. în aceeași clipă, pe când el mai era încă răsucit spre Bathsheba, se făcu și mai multă lumină și, pe peretele hambarului văzu, desenată parcă în

cărbune, copia înaltului plop de pe deal. Era doar umbra acelui copac, proiectată de un al doilea fulger dinspre apus.

Urmă încă o pâlălaie. Bathsheba era acum jos, ridicându-și pe umăr încă o legătură de trestii, dar îndură izbucnirea orbitoare fără să tresară, cu tunet cu tot, și începu să urce din nou cu povara în spinare. Timp de vreo alte patru sau cinci minute fu liniște pe toate fronturile și trosnetul spatei, pe care Gabriel o mânua de zor, se putu auzi din nou, deslușit. El crezu că momentul de criză al furtunii trecuse. Însă avu loc o nouă explozie de lumină.

— Ține-te! strigă Gabriel, smulgându-i legătura de pe umăr și înșfăcând-o de braț.

Atunci, cerul se despică de-a binelea. Fulgerul veni prea pe neașteptate pentru ca pericolul de nedescris pe care îl reprezenta să poată fi priceput imediat de cei doi, care nu-i percepură decât frumusețea strălucitoare. Țâșni de la răsărit, de la apus, de la miazănoapte și de la miazăzi, ca un veritabil dans al morții. în văzduh se iviră schelete cu oase din flăcări albastre

— care jucau, săltau, călăreau, se alergau de jur-împrejur și se împleteau într-o învâlmășeală de nespus, printre ele se strecurau, unduin-du-se, șerpi verzui, iar în spatele tuturor pâlpâia o întindere nesfârșită de lumină ceva mai slabă. Din toate colțurile cerului surpat se porni, simultan, ceva care s-ar fi putut numi un strigăt, de vreme ce, deși nici un strigăt nu s-a apropiat vreodată de așa ceva, în linii mari semăna cu un strigăt mai mult decât cu orice altceva de pe pământ. în plus, una din acele năluci îngrozitoare se agăță de capătul vergelei pe care o mânua Gabriel, trecu nevăzută prin ea, apoi prin lanț în jos și se scurse în pământ. Gabriel era aproape orb și putea simți brațul cald al Bathshebei tremurând în mâna lui — o senzație nouă și destul de cutremurătoare, numai că dragostea, viața, tot ce era omenesc, părea minuscul și neînsemnat într-un plan atât de alăturat cu al universului furibund.

Oak abia avu timp să adune aceste impresii într-un gând și să observe cât de ciudat arăta pana roșie de la pălăria ei în lumina aceea, când copacul înalt de pe deal, de care am pomenit mai devreme, păru cuprins deodată de o flacără albă și încă unul dintre glasurile înspăimântătoare se alătură ultimului trosnet al celor de dinainte. Detunătura fu năucitoare, aspră și nemiloasă, și se prăbuși peste urechile lor bufnind compact, plat, fără acel ecou care îi împrumută ceva din sunetul tobelor unui tunet mai îndepărtat. în strălucirea răsfântă de întreg pământul de dedesubt și de cuprinzătoarea voltă a cupolei de deasupra, Gabriel văzu copacul spintecat pe toată lungimea trunchiului său înalt și drept și un soi de panglică uriașă de scoarță trântită jos. Cealaltă jumătate rămasă în picioare își arăta lemnul dezgolit, ca o fâșie albă. Fulgerul lovise copacul. Văzduhul se umplu de miros de pucioasă. Apoi totul se cufundă în tăcere și în beznă, ca într-o peșteră din Hinom.

— Am scăpat ca prin urechile acului, zise Gabriel cu sufletul la gură. Ar fi mai bine să te dai jos.

Bathsheba nu răspunse, dar îi putea auzi deslușit gâfâitul ritmic și foșnetul periodic al legăturii de trestii din spatele ei, care răspundea bătailor de spaimă ale inimii sale. Ea coborî scara și, gândindu-se mai bine, Gabriel o urmă. Bezna era acum de nepătruns chiar și pentru vederea cea mai ascuțită. Amândoi stătură nemișcați la piciorul scării, unul lângă celălalt. Bathsheba părea că nu se gândește decât la vreme, Oak, în clipa aceea, nu se gândea decât la ea. În cele din urmă, el zise:

— Acum, în sfârșit, furtuna pare să fi trecut.

— Și eu cred la fel, zise Bathsheba. deși mai sunt mii de fulgere, privește! Cerul era acum plin de o lumină neîntreruptă, frecvența repetiției topindu-se într-o continuitate desăvârșită, tot așa cum, lovind foarte des într-un gong, rezultă un sunet neîntrerupt.

— Nimic serios, zise el. Nu înțeleg de ce nu plouă. Dar, slavă Domnului, este mai bine pentru noi. Acum o să mă urc iar.

— Gabriel, ești mai bun decât merit! Rămân să te mai ajut. Ah, de ce nu sunt aici câțiva și dintre ceilalți oameni?

— Ar fi fost, dacă ar fi putut, zise Gabriel, șovăind.

— Ah, știu tot... totul! zise ea, adăugând încet: Au adormit cu toții în hambar, într-un somn de beție, și soțul meu printre ei. așa este, nu? Să nu-ți închipui că sunt o femeie slabă și că nu pot îndura adevărul.

— Nu sunt sigur, spuse Gabriel. Mă duc să văd.

Porni pe câmp către hambar, lăsând-o pe Bathsheba singură. Privi prin crăpăturile ușii. Totul era cufundat în întuneric, așa cum fusese și la plecarea lui, și încă se mai auzea, tot ca data trecută, zgomotul constant al noianului de sforăituri.

Simți o boare călduță gâdilându-i un obraz și întoarse capul. Era râsuflarea Bathshebei. Se luase după el și se uita înăuntru prin aceleași crăpături.

El încercă să îndepărteze pe dată gândul supărător din mintea amândurora, remarcând cu blândețe:

— Dacă ai vrea să te întorci din nou, domnișoară — doamnă, și să-mi mai dai vreo câțiva snopi, am mai câștiga timp.

Cu acestea, Oak veni iarăși la stog, se urcă până-n vârf, pași mai sus de scară, ca să poată lucra mai cu spor, și continuă să îndeplinească trestii. Bathsheba urcă după el, însă fără să aducă vreo legătură de trestii.

— Gabriel, zise ea, cu un glas ciudat și emoționat.

Oak își întoarse ochii spre ea. Bathsheba nu mai scosese o vorbă, de când plecase el de la hambar. Fălfâitul îmblânzit și neîntrerupt al fulgerelor pe cale de a se stinge îi înfățișă un chip de marmură pe fundalul cerului negru. Bathsheba stătea aproape pe culmea stogului, cu picioarele adunate sub ea și sprijinite de vârful scării.

— Da, stăpână, zise el.

— Mă gândesc că, în noaptea aceea, când am pornit în goană cu trăsura la Bath, ai crezut că plecasem să mă mărit.

— așa am crezut, în cele din urmă — dar la început nu, răspunse el, într-un fel mirat de modul abrupt în care se deschisese acest neașteptat subiect.

— Și ceilalți au crezut la fel?

— Da.

— Și mă învinuiești pentru asta?

— Păi... puțin.

— Mi-am închipuit eu. Uite, eu țin cât de cât la buna ta părere despre mine și vreau să explic un lucru... Am vrut s-o fac mai de mult, de când m-am întors și te-ai uitat atât de încruntat la mine. Căci, dacă o să mor — și s-ar putea să mor curând — ar fi groaznic să mă judeci greșit toată viața. Ascultă-mă!

Gabriel se opri din foșgăit.

— M-am dus la Bath, în noaptea aceea, foarte hotărâtă să rup legăturile cu domnul Troy. Numai din pricina unor împrejurări care s-au ivit după ce am ajuns acolo s-a întâmplat că... că ne-am căsătorit. Ei, acum privești lucrurile într-o nouă lumină?

— Da... Întrucâtva.

— Bănuiesc că trebuie să-ți spun mai multe acum, dacă tot am început. și poate că nu-i rău, căci, desigur, tu nu ți-ai făcut iluzii că te-ai iubi vreodată sau că, dacă-ți vorbesc, urmăresc alt scop decât cel pe care l-am numit. Ei bine, eram singură într-un oraș străin, iar calul era șchiop, rămas undeva pe drum... și, în cele din urmă, nu știam ce să fac. Am văzut de-abia când era prea târziu că m-aș putea procopsi cu un prost renume, fiindcă mă întâlнисem cu el, singură, în felul acela. și chiar eram pe picior de plecare când, deodată, el mi-a spus că în ziua

aceea văzuse o femeie mai frumoasă decât mine și că nu pot să-i cer să-mi rămână credincios, cel puțin dacă nu deveneam pe loc a lui... și-am fost tare mâhnită și răscolită... — își dresе glasul și se opri o clipă, ca pentru a-și recăpăta suflul. — și atunci, prinsă la mijloc între gelozie și sminteală, m-am măritat cu el! șopti ea, cu disperare pățimașă.

Gabriel nu-i dădu nici un răspuns.

— N-a fost el de vină, căci spunea adevărul adevărat despre faptul că... despre faptul că o văzuse pe alta, se grăbi ea să adauge. și acuma nu vreau să aud nici un cuvânt de la tine despre toată povestea asta — Ți interzic cu desăvârșire! Voiam doar să-ți lămuresc partea pe care ai înțeles-o greșit, mai înainte să vină vremea când n-ai mai putea s-o afli niciodată. — Mai vrei câteva legături de trestii?

Ea coborî scara și lucrul reîncepu. Gabriel descoperi, curând, o încetineală în felul în care stăpâna sa urca și cobora scara, și îi spuse, duios ca o mamă:

— Cred că ar fi mai bine să te duci în casă, acum. Ai obosit. Pot să termin și singur ce-a mai rămas. Dacă nu se schimbă vântul, s-ar putea să nu mai vină ploaia.

— Dacă nu-ți sunt de folos, o să mă duc, îngăimă Bathsheba, fără vlagă. Dar, oh, Doamne ferește, să nu pățești ceva!

— N-am zis că nu ești de folos, dar n-aș vrea să te obosesc mai mult. Ai făcut treabă bună.

— Iar tu, și mai bună! zise ea cu recunoștință. Ți mulțumesc pentru credința ta, îți mulțumesc de o mie de ori, Gabriel! Noapte bună — știu că faci tot ce-ți stă în putință pentru mine.

Se pierdu treptat în întuneric, până ce dispăru de tot, apoi el auzi zăvorul de la poartă căzând în urma ei. Mai departe, lucră adânc cufundat în visare, cugetând la povestea ei și la contrazicerile acelei inimi de femeie care o făcuseră să-i vorbească lui, în noaptea aceea, cu mai multă căldură decât îi vorbise vreodată înainte de căsătorie, când fusese liberă să-i vorbească oricât de călduros ar fi dorit.

Fu smuls din reveria lui de un zgomot supărător, dinspre șopronul trăsurilor. Era morișca de pe acoperiș care se învârtea nebunește și această întetire a vântului era semnalul unei ploi nimicitoare.

XXXVIII.

PLOAIA. UN OM SINGUR SE ÎNTÂLNEȘTE CU UN ALTUL

Se făcuse cinci dimineața și zorile făgăduiau să apară în culori de praf și de cenușă. Aerul nu mai era fierbinte și se agita cu mai multă vigoare. Adieri răcoroase alergau, în vârtejuri nevăzute, în jurul feței lui Oak. vântul își schimbase direcția cu vreo două sau trei grade și începuse să sufle mai tare. în zece minute, toate vânturile cerului păreau că porniseră să cutreiere în voia lor prin văzduh. Câteva din împletiturile de trestie de pe stogurile de grâu erau acum învărtite fantastic prin înalțuri și Oak fu nevoit să înlocuiască și să pună deasupra lor câteva bârne pe care le găsi la îndemână. O dată ce sfârși cu asta, trecu din nou să trudească la orz. O picătură mare de ploaie îl plesni peste față, vântul mugea prin toate ungherele dimprejur, pomii se plecau până la pământ, iar ramurile se izbeau între ele cu încrâncenare. Vârând spata în stog peste tot și în toate chipurile, îl acoperea, încetul cu încetul, salvând, inci cu inci, de la distrugere această înnebunitoare personificare a șapte sute de lire. Ploaia se porni de-a binelea și Oak simți curând apa croindu-și cărări umede și reci în jos, pe spinare. în cele din urmă, ajunse aproape cu totul ca un burete îmbibat cu apă, iar vopselele hainelor sale începură să se scurgă, băltind apoi la picioarele scării. Prin atmosfera mohorâtă, ploaia trăgea linii piezișe, ca niște țepi lichizi venind în șiruri neîntrerupte din clipa în care părăseau norii și până se înfingeau în trupul lui.

Oak își aminti deodată că, în urmă cu opt luni, se luptase cu focul în același loc și la fel de disperat cum se lupta și acum cu apa — și dintr-o dragoste zadarnică pentru aceeași femeie. cât despre ea... Dar Oak era mărinimos și drept, așa că își alungă restul considerațiilor.

Să fi fost ceasurile șapte ale acelei dimineți întunecate, plumburii, când Gabriel coborî de pe ultimul stog și exclamă cu mulțumire: „Gata!” Era ud learcă, ostent și trist; totuși nu atât de trist pe cât era de ud și de ostent, căci îl bine dispunea ideea izbânzii într-o cauză folositoare. Dinspre hambar se auziră niște zgomote slabe și își întoarse capul într-acolo. Pe uși începură să iasă chefliii, ba câte unul, ba câte doi — cu toții pășind nesigur și spășiți, în afară de cel din frunte, care purta o tunică roșie și care mergea cu mâinile în buzunare, fluierând. Ceilalți își târau picioarele în urma lui, cu aerul unora cu muștrări de cuget, întreaga procesiune amintind de grupul pretendenților ce se împleticeau către tărâmurile iadului, conduși de Mercur, al lui Flaxman. Trupurile butucănoase trecură spre sat, în timp ce Troy, căpetenia lor, intră în conac. Nici măcar unul nu-și întoarse capul către stoguri și, aparent, nici unul nu închină vreun gând halului în care se aflau.

Curând, și Oak se duse acasă, dar luând-o pe alt drum decât ei. În fața lui, pe ulița lucind de apă, văzu un om, mergând încă și mai încet decât el, cu o umbrelă în mână. Omul întoarse capul și tresări vădit: era Boldwood.

— Cum vă simțiți în dimineața aceasta, domnule? îl întreabă Oak.

— Da, este o zi ploioasă. — Ah, mă simt bine, foarte bine, mulțumesc, destul de bine.

— Mă bucur să aud aceasta, domnule.

Boldwood părea că se trezește, încetul cu încetul, la realitate.

— Dumneata arăți ostent și bolnav, Oak, zise el apoi, plimbându-și răzleț privirea peste însoțitorul său de drum.

— Sunt ostent. Dumneavoastră arătați foarte schimbat, domnule.

— Eu? Nici un pic! Mă simt destul de bine. Ce te face să crezi asta?

— Mi s-a părut că nu arătați așa de bine ca de obicei, atâta tot!

— Zău, atunci te-ai înșelat, zise Boldwood scurt. Nu mă doare nimic. Am o sănătate de fier.

— Eu am trudit din greu să acopăr stogurile noastre și abia am izbutit să termin la timp. În viața mea nu m-am mai luptat așa... Ale dumneavoastră sunt, bineînțeles, în siguranță, nu-i așa, domnule?

— Ah, da, răspunse Boldwood, după o scurtă tăcere. Ce m-ai întrebat, Oak?

— Stogurile dumneavoastră au fost, toate, acoperite mai înainte?

— Nu.

— Barem cele mari, clădite pe tălpi de piatră?

— Nu sunt acoperite.

— Dar cele de lângă gardul de nuiele?

— Nu. Am uitat să-i spun meșterului de acoperișuri de paie să se ocupe de ele.

— Nici stogul mic, de lângă barieră?

— Nici stogul mic, de lângă barieră. Am uitat de stoguri anul acesta.

— Așadar, n-o să rămâneți nici cu a zecea parte din recoltă, domnule?

— Probabil că nu.

— A uitat de ele! repetă Gabriel cu voce scăzută, ca pentru sine. Este greu de descris efectul deosebit de puternic produs de vorbele lui Boldwood asupra lui Oak, într-un moment ca acela. Toată noaptea avusese senzația că neglijența pe care se chinase s-o îndrepte era neobișnuită și singulară — singura situație de acest soi din tot ținutul. Totuși, în același timp și în aceeași parohie se producea o pagubă mai mare, de care nimeni nu se plângea și pe care nimeni n-o lua în considerare. Cu câteva luni mai devreme, că Boldwood ar putea să uite de treburile fermei ar fi fost o idee tot atât de lipsită de noimă ca și aceea că un marinar ar putea uita că se

află pe o corabie. Oak tocmai se gândea că, oricât de tare suferea el însuși din pricina căsătoriei Bathshebei, în fața lui se afla un om care suferea și mai mult, când Boldwood începu să vorbească, pe un ton schimbat — al cuiva care arde de nerăbdare să-și împărtășească sentimentele și să-și ușureze sufletul, descărcându-se.

— Oak, știi la fel de bine ca și mine că, în ultima vreme, nu mi-a mers prea bine. Pot s-o mărturisesc eu însumi. Eram pe cale să-mi întemeiez un cămin, dar, una peste alta, de planul meu s-a ales praf.

— Și eu am crezut că stăpâna mea o să se mărite cu dumneavoastră, zise Gabriel, neștiind îndeajuns despre profunzimea dragostei lui Boldwood ca să păstreze tăcerea despre aceasta în fața fermierului și hotărât să nu încalce buna-cuviință vorbindu-i despre a lui. — Oricum, se mai

întâmplă uneori ca nimic din ceea ce așteptăm noi să nu se îndeplinească! adăugă el, cu resemnarea omului pe care nenorocirea îl căluse, dar nu-l îngenunchease.

— aș zice că am ajuns ciuca bății de joc a întregii parohii, zise Boldwood, de parcă subiectul îi venea irezistibil pe limbă și cu o vioiciune jalnică, prin care voia să-și exprime indiferența.

— O, nu — eu nu cred.

— ... Dar adevărul adevărat în această poveste este că nu a existat, cum își închipuie unii, nici un fel de înșelăciune din partea ei. N-a existat nici o logodnă între mine și domnișoara Everdene. Lumea așa zice, dar nu este adevărat: ea niciodată nu mi-a făgăduit că va fi soția mea! Boldwood rămase în loc și își întoarse chipul răvășit către Oak: — Oh, Gabriel, continuă el, sunt slab, și nesăbuit, și nu mai știu cum, și nu pot să-mi alung durerea asta nenorocită!...

Aveam o destul de slabă încredere în mila Domnului până când am pierdut-o pe femeia aceasta. Da, El mi-a dăruit un curcubete care să-mi dea umbră și, asemenea profetului, I-am adus mulțumiri și m-am bucurat. Dar, a doua zi a trimis un vierme să roadă curcubetele și să-l usuce, și eu simt că mai bine mor, decât să trăiesc.

Urmară câteva clipe de tăcere. Boldwood ieși din dispoziția de moment care-l împinsese la confidențe și începu din nou să meargă, reluându-și aerul rezervat, ca de obicei.

— Nu, Gabriel, reluă el, cu o nepăsare care i se potrivea ca zâmbetul pe chipul unui mort, gura lumii ne-a pus în cârcă mult mai mult decât a fost, de fapt, între noi. E drept că, uneori, simt o mică părere de rău, dar nici o femeie nu m-a subjugat prea multă vreme. Ei, îți doresc o dimineață bună și mai departe. Mă bizui pe dumneata că n-o să pomenesci celorlalți despre ce-am vorbit noi doi acum.

XXXIX.

ÎNTOARCERE ACASĂ. UN PLAN

Pe drumul cu barieră care leagă Casterbridge de Weatherbury și la vreo trei mile depărtare de acesta din urmă, se află dealul Yalbury, unul din acele lungi urcușuri pe care le străbat drumurile acestei vălurite regiuni din sudul Wessex-ului. când se întorc de la târg, fermierii și ceilalți reprezentanți ai nobilimii rurale cu docare obișnuiesc să coboare, la poalele povârnișului, și să meargă pe jos până în vârf.

Într-o sâmbătă seară, în luna octombrie, trăsurica Bathshebei urca și ea cum putea panta cu pricina. Bathsheba ocupa nepăsătoare al doilea loc pe bancheta cabrioletului, în timp ce, pe lângă ea, mergea țănoș un bărbat tânăr, bine făcut, îmbrăcat în costum pe care-l poartă de obicei fermierii la târg, dar cu o croială neobișnuit de modernă. deși umbla pe jos, el ținea hățurile și biciul și, din când în când, atingea ușor calul cu șfichiul peste urechi, ca să-i mai treacă vremea. Omul acesta era bărbatul ei, fostul sergent Troy, care, cumpărându-și livretul de ieșire din armată cu banii Bathshebei, se transformase, încetul cu încetul, într-un fermier isteț de modă nouă. Oamenii cu principii de neclintit stăruiau să-l numească sergent ori de câte ori îl întâlneau, ceea ce se datora, într-o oarecare măsură, faptului că-și păstrase mustața,

bine aranjată, de pe vremea când era în armată, și comportamentul militaros, cu neputință de separat de ținuta și gândirea sa.

— Da, draga mea, dacă n-ar fi fost ploaia aia blestemată, aș fi pus mâna pe două sute cum mă vezi și cum te văd, spunea el. Nu vezi că a răsturnat roata norocului? Ca să vorbesc ca într-o carte pe care am citit-o eu cândva, vremea ploioasă este narațiunea, iar zilele frumoase sunt doar episoade în istoria țării noastre — zi tu, nu-i adevărat?

— Da, numai că anotimpul acesta este al schimbării de vreme.

— Ei, da. Adevărul este că, acuma, toamna, cursele sunt o nenorocire pentru toată lumea. în viața mea n-am pomenit o asemenea zi! Închipuie-ți o întindere mare de pământ necultivat, deschis, la vreo milă sau două de Budmouth-Regis, aproape de plajă, și marea aia posomorâtă, care se rostogolea asupra noastră ca o mizerie lichidă! Ploaie și vânt, Doamne, Dumnezeu! întuneric? Ce, era o beznă mai neagră ca pălăria mea înainte să înceapă ultima cursă. Era numai ora cinci și nu vedeai caii decât abia după ce începeau să alerge, ca să nu mai zic de culori. Pământul era greu ca plumbul și toate aprecierile venite de la cineva cu experiență nu mai serveau la nimic. Caii, călăreții, spectatorii erau cu toții zvârliți de colo-colo, precum corăbiile pe mare. Trei barăci s-au prăbușit și nenorociții care erau înăuntru s-au târât afară în patru labe, iar pe terenul de alături zburau vreo douăsprezece pălării o dată. Ah, Cebarea începuse să se țină

scai de vârf, pe la vreo șaizeci de metri de sosire, ei, dar când l-am văzut pe Ager că trece primul linia, am simțit, zău, draga mea, că-mi sare inima din piept.

— Și vrei să spui, Frank, zise Bathsheba cu tristețe — vocea sa pierduse dureros de mult din culoarea și vivacitatea din vară —, că ai tocat peste o sută de lire într-o lună la nenorocitele astea de curse de cai? O, Frank, este o cruzime, o nebunie să-mi risipești banii așa! O să fim siliți să plecăm de la fermă — la asta o să ajungem!

— Cruzime? Prostii. Acuma i-ai dat drumul din nou, ai pornit moara — întocmai ca de obicei.

— Dar îmi promiți că nu te mai duci și a doua tură de curse la Budmouth, de săptămâna viitoare, nu-i așa? Îl rugă ea fierbinte. Bathsheba era gata să izbucnească în plâns, dar se strădui să nu verse o lacrimă.

— Nu văd de ce ar trebui — de fapt, dacă se schimbă vremea și o să fie o zi frumoasă, mă gândeam să te iau și pe tine.

— Niciodată, niciodată! Prefer să mă duc la o sută de mile depărtare. Urăsc să-i aud și numele!

— Treaba asta cu a merge să vezi cursa ori a sta acasă n-are nici o legătură cu subiectul. Pariurile s-au făcut și s-au trecut în catastif, în toată siguranța, mai înainte să înceapă cursele, fii convinsă. Dacă o să fie o cursă cu ghinion pentru mine sau una cu noroc, n-are nici o legătură cu faptul că o să mergem amândoi acolo, luna viitoare.

— Doar nu vrei să spui că ai riscat ceva și pe asta, iarăși! exclamă ea, cu un aer chinuit.

— Ei, alta acuma! Nu te prosti. Așteaptă până ți se spune despre ce e vorba. Vai, Bathsheba, ți-ai pierdut tot curajul și spiritul de aventură de altădată și, pe viața mea, dacă știam ce faptură slabă de înger erai sub masca ta de îndrăzneță, niciodată n-aș fi... nu mai spun. Un fulger de indignare scăpără în ochii întunecați ai Bathshebei, care privi hotărâtă drept înainte, după acest răspuns. Continuară să meargă fără să mai vorbească. Din când în când, frunze moarte înainte de vreme, din copacii care ascundeau drumul în locul acela, picau rotindu-se în cădere și așternându-se pe pământ, în calea lor.

Pe coama dealului se ivi o femeie. Panta era atât de abruptă, încât ajunsese la doi pași de ei până s-o vadă. Troy se întorsese către cabrioletă, cu gând să se suie din nou pe banchetă, și tocmai când punea piciorul pe scară, femeia trecu prin spatele lui.

Deși umbra copacilor de deasupra și apropierea amurgului îi învăluia în întuneric, Bathsheba încă vedea destul de bine cât să observe sărăcia cumplită a hainelor femeii și tristețea de pe chipul ei.

— Nu vă supărați, domnule, știți la ce oră se închide, seara, azilul săracilor din Casterbridge? Femeia adresase întrebarea peste umărul lui Troy, care era cu spatele.

La sunetul vocii, Troy tresări în mod vădit. Totuși, păru să-și recapete prezența de spirit îndeajuns pentru a se feri să dea frâu liber primului impuls de a se întoarce brusc și-a o privi în față. Răspunse, cu încetineală:

— Nu știu.

Femeia, auzindu-l vorbind, își ridică repede ochii, îi cercetă cu luare- aminte profilul și îl recunoscă pe soldat sub costumul de mic proprietar. Chipul ei căpătă o expresie în care bucuria se împletea cu o suferință fără margini. Izbucni într-un plâns nebunesc și căzu la pământ.

— O, sărmăna! exclamă Bathsheba, pregătindu-se numaidecât să coboare din cabrioletă.

— Stai pe loc și ai grijă de cal! zise Troy poruncitor, aruncându-i hățul și biciul. Mână calul până în vârful dealului — mă ocup eu de femeie.

— Dar eu...

— N-auzi? Dii, Păpușică! Iapa, trăsurica și Bathsheba o porniră din loc.

— Cum Dumnezeu ai ajuns aici?... Credeam că ești la mii de mile depărtare sau că ai murit!...

De ce nu mi-ai scris? o întreabă Troy pe femeie, ciudat de blând, totuși în grabă, pe când o ridica de jos.

— M-am temut să-ți scriu.

— Ai vreun ban?

— Nu.

— Sfinte Dumnezeule... aş fi vrut să am mai mulţi la mine, ca să-ţi dau. Uite aici... nefericito! e o nimica toată. Sunt toţi bănuţii cu care am rămas. Eu n-am nici un sfanţ, decât ce-mi dă nevasta mea, ştii, şi nu pot să-i cer tocmai acum.

Femeia nu-i dădu nici un răspuns.

— Nu mai pot sta, continuă Troy. Acuma, ascultă-mă! Unde te duci în noaptea asta? La azilul săracilor din Casterbridge?

— Da, acolo mă gândeam să mă duc.

— N-ar trebui să te duci acolo... dar, stai așa! Da, poate că pentru noaptea asta nu pot face nimic... Ghinion! Dormi acolo la noapte şi rămâi şi mâine tot acolo. Luni o să fie prima mea zi liberă şi, luni dimineaţa, la zece fix, ne întâlnim la Grey's Bridge — podul de piatră peste Durnover Moor, imediat la ieşirea din oraş. O să-ţi aduc toţi banii pe care o să-i pot aduna. N-o să mai duci lipsă... o să am eu grijă de asta, Fanny! Pe urmă o să-ţi găsesc o gazdă, pe undeva. până atunci, la revedere. Sunt o bestie... dar, la revedere!

După ce străbătu cât mai rămăsese până în vârful dealului, Bathsheba întoarse capul. Necunoscuta era în picioare şi Bathsheba o văzu cum se îndepărtează de Troy şi porneşte la vale, târându-şi picioarele, pe la a treia bornă care indica milele până la Casterbridge. Apoi, Troy veni sus, unde îl aştepta nevastă-sa, sări în trăsurică, luă hăţul din mâna ei şi, fără nici o vorbă, biciui calul, mânându-l la trap. Era cam agitat.

— ştii cine era femeia aceea? întrebă Bathsheba, uitându-se atent la faţa lui.

— Da, zise el, întorcându-i privirea cu îndrăzneală.

— Mi-am închipuit, răspunse ea cu o semeţie mânioasă, uitându-se în continuare la el. Cine este?

Lui i se păru deodată că sinceritatea n-ar fi spre folosul nici uneia dintre femei.

— N-are legătură cu mine sau cu tine, zise el. O cunosc din vedere.

— Cum o cheamă?

— De unde să ştiu eu cum o cheamă?

— Eu cred că ştii.

— Crezi ce vrei şi să fii... Fraza fu completată cu o plesnitură usturătoare de bici peste crupa Păpuşicii, care zvâcni brusc într-un galop îndrăcit. Nu mai zise nici unul nimic.

XL.

PE DRUMUL SPRE CASTERBRIDGE

Vreme îndelungată, femeia continuă să meargă. Paşii îi erau din ce în ce mai nesiguri şi îşi mijea ochii, ca să poată vedea cât mai departe, de-a lungul drumului pustiu, acum înceţoşat, învăluit de penumbrele nopţii. În cele din urmă, înaintarea ei se redusese la împleticire şi atunci deschise o poartă, dincolo de care zărise o căpiţă de fân. Se așeză la poalele ei şi adormi numaidecât.

Când se trezi, femeia se pomeni cufundată în bezna unei nopţi adânci, fără lună, fără stele. Pe cer se întinsese un strat gros şi neîntrerupt de nori, astupând orice crăpătură a raiului; iar nimbul îndepărtat care atârna peste oraşul Casterbridge se vedea bine pe fundalul bolţii negre

— luminozitatea apărând mai strălucitoare prin izbitorul contrast cu întunericul din jur. Spre această slabă şi ştearsă aură îşi îndreptă femeia ochii.

— Dacă aş putea să ajung până acolo! zise ea. Să mă întâlnesc cu el poimăine. Doamne, ajută-mă! Poate o să fiu în mormânt până atunci!

Un orologiu de la o fermă din adâncurile îndepărtate ale umbrelor bătu ora unu, încet şi înfundat. După miezul nopţii, glasul orologiilor pare că-şi pierde atât din puterea de a se împrăştia, cât şi din sonoritate, care scade până la un slab falsetto.

Apoi, o lumină, ba două lumini se înălţară din întunericul îndepărtat şi creşcură din ce în ce mai mult. O căruţă se apropie de-a lungul drumului şi trecu prin dreptul porţii. Erau, probabil, nişte petrecăreţi întârziaţi. Razele unui felinar luminară pentru o clipă trupul ghemuit al femeii, scoţându-i chipul bine în relief. Faţa era a unei tinere, după vârstă, dar îmbătrânită în trăsături, adică, în general, conturul era mobil şi copilăresc, dar liniile mai fine începuseră să se adâncească şi să se ascută.

Priveaga se ridică în picioare, de parcă în suflet i se redeşteptase o hotărâre, şi privi în jur. Drumul părea să-i fie cunoscut şi, în timp ce porni încet de-a lungul lui, privea cu atenţie gardul

de nuiiele. Deodată, întrezări o formă de un alb nedeslușit; era o altă piatră indicatoare. Își trecu degetele pe fața acesteia, ca să simtă ce era gravat pe ea.

— Încă trei! zise ea.

Se sprijini de piatră, ca să se mai odihnească o clipă, apoi se însufleți și își urmă drumul. Pe o scurtă distanță înaintă cu curaj, după aceea însă își pierdu vloga, ca și mai înainte. Aceasta se petrecu în dreptul unui pâlc izolat de aluni, unde grămezi de surcele albe, împrăștiate pe pământul acoperit de frunze, arătau că în ziua aceea lemnarii adunaseră nuiiele și împletiseră palânci. Acum nu mai era nici un foșnet, nici o adiere, nici măcar sunetul slab al unei crengi lovindu-se de alta care să-i mai țină de urât. Femeia privi peste poartă, o deschise și intră în aluniș. Aproape de intrare era un șir de brațe de nuiiele, unele legate, altele nelegate, și câțiva țărui de toate mărimile.

Pentru câteva secunde, drumeața rămase în starea aceea de nemișcare încordată, care înseamnă nu sfârșitul, ci doar întreruperea unei mișcări de mai-nainte. Atitudinea ei era aceea a unui om care ascultă — fie sunetele lumii din afară, fie discursul imaginar al gândului; dacă ai fi cercetat-o mai îndeaproape, ai fi observat niște semne care dovedeau că femeia era prinsă în cea de-a doua acțiune. Mai mult încă, după cum se va vedea din cele ce urmează, își aplică într-un mod neobișnuit puterea de a născoci, în specialitatea lui Jacques Droz, părintele substitutelor mecanice ale membrelor omenști.

La lumina aurei orașului Casterbridge, pipăind cu mâinile, femeia alege două bețe din morman. Erau aproape drepte, până la înălțimea de trei sau patru picioare, de unde se bifurcau în forma literei Y. Se așează, smulse crenguțele de la capete, luă bețele astfel curățate și ieși cu ele pe drum. Își propti câte una din furci sub fiecare braț, ca pe niște cârje, le încercă, lăsându-se cu toată greutatea pe ele — așa puțin cât însemna aceasta — și se avântă înainte. Tânăra își meșterise un ajutor material.

Cârjele se dovediră folositoare. Acum, femeia auzea doar bătaia ușoară a saboților și bocănitul bețelor pe drum. Lăsase mult în urmă a doua piatră indicatoare și începu să se uite cu jind pe marginea drumului, de parcă aștepta să zărească, în scurt timp, o alta. Cârjele, deși atât de utile, aveau limitele lor. Mecanismul doar transferă efortul omenesc, dar nu poate să-l înlocuiască pe deplin, așadar, cantitatea originală de efort depus de femeie nu fusese eliminată, ci doar transferată asupra corpului și brațelor ei. Era sleită de oboseală, fiecare balans înainte devenind mai slab. În cele din urmă, se lăsă pe o parte și căzu la pământ. Zăcu acolo, ca un morman inform, vreo zece minute sau mai mult. Vântul de dimineață se porni să vâjâie înfundat peste șesuri, răscolind iarăși frunzele moarte care stătuseră în nemișcare până ieri. Femeia se căzni din răputeri să se răsucescă în genunchi, apoi să se ridice în picioare. Reușind să-și țină echilibrul cu ajutorul unuia dintre bețe, încercă un pas, apoi încă unul, apoi pe-al treilea, folosindu-se de cârje ca de niște bastoane, înainta astfel, târâș-grăpiș, până când, coborând Mellstock Hill, văzu o altă bornă și apoi, curând, sub ochi i se ivi începutul unui gard lung cu zăbrele. Se împletici până la primul stâlp, se agăță de el și privi în jur.

Luminile din Casterbridge se deslușeau acum, una câte una. Dimineața era pe aproape și putea barem spera, dacă nu aștepta, să apară niște căruțe. Femeia ciuli urechile. Nu se auzea nici un zvon de viață, în afară de acea culme, de sublimare a tuturor sunetelor deprimante — lătratul unei vulpi, cu cele trei note dogite ale sale repetate la intervale de un minut, cu precizia unui clopot de înmormântare.

— Mai puțin de o milă! murmură femeia. Ba nu, mai mult! adăugă ea, după o pauză. O milă este până la primărie și locul meu de odihnă este în capătul celălalt al orașului. Cu puțin peste o milă și am ajuns! După o pauză, grăi din nou. — Cinci sau șase pași pentru un iard...

probabil șase. Mai am de mers o mie șapte sute de iarzi. De o sută ori șase fac șase sute. De șaptesprezece ori pe atât! Oh, ai milă de mine, Doamne!

Ținându-se de zăbrele, se târî mai departe — întindea mai întâi o mână și apuca o gratie, apoi și pe cealaltă, apoi se atârna cu tot corpul, în timp ce-și trăgea picioarele sub ea.

Femeia nu era deprinsă să vorbească singură, însă un sentiment ajuns la extremă slăbește personalitatea celui neputincios, după cum i-o întărește pe aceea a omului puternic. Continuă pe același ton:

— Încă vreo cinci stâlpi și sunt gata, mai departe nu mai pot, așa că trebuie să găsesc tăria să trec barem de aceștia.

Acesta era un exemplu practic al principiului că jumătate de credință, și aceea din prefăcătorie sau închipuire, face mai mult decât nici un fel de credință.

Trecu de cinci stâlpi și rămase ținându-se de al cincilea.

— O să trec de încă cinci și o să-mi închipui că după al cincilea este locul la care râvnesc de atâta vreme. Pot s-o fac.

Și mai trecu de cinci stâlpi.

— Încă cinci și am ajuns.

Mai merse cinci.

— Dar mai sunt încă cinci. Trecu și de ei.

— Podul acela de piatră este capătul călătoriei mele, zise ea, când podul peste Froom i se descoperi vederii.

Se târî spre pod. când se punea în mișcare, o dată cu fiecare răsuflare care îi ieșea din piept părea că îi ieșea și sufletul, ca să nu i se mai întoarcă vreodată.

— Hai să spunem adevărul, zise ea, așezându-se. Adevărul este că mai am ceva mai puțin de o jumătate de milă. Amăgindu-se de una singură cu ceea ce știuse în tot timpul că este fals, își insuflase puterea de a parcurge o jumătate de milă, în fața căreia s-ar fi arătat neputincioasă, dacă ar fi privit-o deodată, în întregime. Șiretlicul acesta arăta că femeia, printr-o misterioasă intuiție, descoperise adevărul paradoxal că îngustimea vederilor poate fi mai eficientă decât vizionarismul, că ești mai câștigat dacă vezi doar până în vârful nasului, decât dacă bați prea departe, că este nevoie de mărginire, nu de înțelegere cuprinzătoare, ca să poți începe o bătălie.

Acum, cealaltă jumătate de milă stătea în fața femeii bolnave și stoarse de puteri ca un Juggernaut nepăsător. Era un rege impasibil al lumii sale. Drumul trecea peste Durnover Moor, cu câte o cale de acces spre drumul principal pe ambele părți. Femeia privi întinderea nesfârșită, luminile și pe ea însăși, oftă și se așeză pe o bornă a podului.

Niciodată inventivitatea omului nu fusese pusă atât de întristător în practică precum și-o pusese pe a ei călătoria noastră. Tot ce putea fi conceput ca sprijin, metodă, stratagemă, mecanism, prin care aceste ultime și exasperante opt sute de iarzi ar fi putut fi străbătute de o ființă omenească, fără a fi observate, fu cântărit pe toate fețele în mintea ei febrilă și înlăturate ca impracticabile. Se gândise la bastoane, la roți, se gândise să se târască, ba chiar să se dea de-a rostogolul. Însă efortul cerut de aceste două metode din urmă era chiar mai mare decât dacă ar fi mers în picioare. Puterea de a născoci i se epuizase. În cele din urmă, veni deznădejdea.

— Mai departe nu mai pot! șopti ea, închizându-și ochii.

Din fâșia de întuneric de pe partea cealaltă a podului se desfăcu o bucată și înaintă, devenind o pată stingheră pe albul șters al drumului. Alunecă, fără zgomot, către femeia culcată pe pământ.

Ea își dădu seama că simte o atingere pe mână, moale și caldă. Deschise ochii și primi aceeași atingere pe față. Un câine o lingea pe obraz.

Era o creatură uriașă, greoaie și pașnică, ce se proiecta întunecată pe linia joasă a orizontului, mai înaltă cu cel puțin două picioare față de nivelul ochilor femeii în poziția ei de acum. Era cu neputință de zis dacă era un Terra-Nova, un bulldog, un copoi sau altceva. Părea prea ciudat și misterios, ca să aparțină vreunei dintre rasele cunoscute. Fără a putea fi încadrat în vreo rasă, apărea ca întruparea ideală a calităților canine — o generalizare a trăsăturilor comune tuturor celorlalți. Noaptea, cu ce are ea trist, solemn și binevoitor, aparte de latura tainică și crudă, se personificase în această formă. Întunericul îi înzestrează chiar și pe cei mai de rând dintre oameni cu forță poetică și până și această femeie chinuită își îmbracă ideea într-o metaforă.

Întinsă cu spatele pe pământ, ea se uita în sus spre câine, la fel cum, altădată, în picioare, își ridicase ochii în sus către chipul unui bărbat. Animalul, care nici el nu avea o casă, cum nu avea nici ea, se trase cuviincios un pas sau doi mai în spate, când femeia se mișcă, dar, văzând că nu-l alungă, îi linse din nou mâna.

Fu străfulgerată de un gând: „Poate mă pot folosi de el... aș putea izbuti, astfel.”

Îi arătă cu mâna spre Casterbridge, iar câinele păru că înțelege altceva, căci se îndepărtă în direcția indicată. Apoi, văzând că ea nu-l putea urma, se întoarse și scheună.

Cea din urmă și cea mai tristă soluție pe care o născoci și la care recurse femeia fu să se ridice, respirând cu sufletul la gură, și, aplecându-se, să-și așeze brațele sale subțiri pe umerii

câinelui, pe care se propti hotărât, în timp ce îi șoptea îndemnuri. În timp ce se mârșnea adânc în inimă, cu vocea insufla curaj și, chiar mai ciudat decât faptul că ființa puternică avea nevoie de încurajare din partea celei slabe, era faptul că însuflețirea putea fi imitată atât de bine de către cineva în culmea deznădejdiei. Prietenul său înainta încet și ea după el, cu pași mărunți de tot, sprijinindu-se cu jumătate din greutate pe trupul animalului. Câteodată se prăbușea, așa cum se prăbușise și când mersese pe picioarele ei, când se sprijinise în cârje sau se ținuse de gratiile gardului. Atunci câinele, care acum pricepuse întru totul dorința și neputința ei, parcă își ieșea din minți de durere: o smucea cu dinții de rochie și o lua la fugă înainte. Ea îl chema întotdeauna îndărăt — și se cuvine să spunem acum că femeia pândea zgomotele omenești doar ca să nu le întâlnească. Era limpede că ținea cu tot dinadinsul să n-o vadă nimeni trecând pe drum, în halul în care se afla.

Înaintarea lor era, de bună seamă, foarte înceată. Ajunseseră la marginea orașului, iar lămpioanele din Casterbridge se desfășurau în fața lor ca niște Pleiade prăbușite, când cotiră la stânga, intrând în umbra deasă a unui bulevard de castani pustiu și ocolind târgușorul pe la periferie. Astfel, trecu de oraș și ajunse la țintă. Pe locul acela mult dorit, din afara orașului, se ridica o clădire pitorească. La origini fusese o simplă cutie de adăpostit oameni. Cochilia aceasta de melc era atât de subțire, atât de lipsită de ornamente exterioare și atât de strict adaptată doar adăpostirii făgăduite, încât nefericitul caracter a ceea ce se ascundea înăuntru se putea desluși prin pereți, ca forma unui mort prin giulgiul care îl înfășoară.

Apoi Natura, parcă jignită, dăduse o mână de ajutor. Iedera crescuse din belșug, năpădind zidurile, până ce clădirea ajunsese să arate ca o mănăstire; și se descoperi că priveliștea din față, peste coșurile caselor din Casterbridge, era una dintre cele mai frumoase din ținut. Un conte din vecinătate spusese odată că ar fi fost gata să-și doneze renta pe un an ca să aibă și el, de la ușa lui, priveliștea de care se bucurau ocupanții azilului la ușa lor — și este foarte probabil că ocupanții azilului ar fi fost gata să renunțe la priveliște în schimbul rentei lui pe un an. Această construcție de piatră era alcătuită dintr-un corp central și două aripi, deasupra cărora se înălțau, ca niște străji, câteva coșuri subțiri care acum, în adierea vântului, își gâlgâiau fumul întristător. În zidul împrejmuitor era o poartă și, lângă poartă, atârna o sârmă de care se trăgea un clopot. Femeia, în genunchi, se căzni cât putu să se ridice și abia-abia ajunsese la mâner. Trase de el și căzu înainte, cu capul în piept, ca la mătănie.

Se făcuse aproape ora șase, iar dinăuntru clădirii care reprezenta raiul de odihnă pentru acest suflet ostenit, se auzeau zgomote de mișcare. Lângă poarta mare se deschise o poartă mai mică și în cadrul ei se ivi un om. Zărind mormanul de haine care abia mai sufla, omul dispăru să caute o lumină, apoi se întoarse. După aceea, intră pentru a doua oară și se întoarse cu două femei.

Acestea ridicară femeia prăbușită și o ajutară să treacă pragul, în urma lor, bărbatul închise ușa.

— Cum o fi ajuns până aici? se întreabă una dintre femei.

— Dumnezeu știe, răspunse cealaltă.

— Afară e un câine, murmură călătoreala biruită de oboseală. Unde s-a dus? El m-a ajutat.

— L-am alungat cu pietre, zise bărbatul.

Micul alai se urni apoi din loc — bărbatul în față, cu lumânarea în mână, cele două femei ciolănoase în urma lui, sprijinind-o între ele pe cea mărunță și firavă. Astfel intrară în casă și se făcură nevăzuți.

XLI .

BĂNUIALĂ. FANNY E CĂUTATĂ

Toată seara, după ce se întorseseră de la târg, Bathsheba îi vorbi foarte puțin bărbatului ei și, de altfel, nici el nu prea avea chef de taclale, arătându-se cuprins de acel nesuferit amestec de neastâmpăr și de muțenie. A doua zi, duminică, se scurse aproape în același fel, în ceea ce privea discuția lor, Bathsheba ducându-se la biserică și de dimineață, și după-amiază. Era ziua din ajunul curselor de la Budmouth. Seara, Troy spuse, pe neașteptate:

— Bathsheba, poți să-mi dai douăzeci de lire? Fața ei se lungi deodată.

— Douăzeci de lire? făcu ea.

— Adevărul este că îmi trebuie neapărat. Neliniștea de pe chipul lui Troy era neobișnuită și foarte pronunțată. Starea proastă care nu-l părăsise toată ziua părea să fi atins punctul culminant.

— Ah, pentru cursele alea de mâine.

Troy, pentru moment, nu-i dădu nici un răspuns. Faptul că ea se înșela îi oferea unele avantaje bărbatului care se cam codea să fie luat la întrebări așa ca acum.

— Ei bine, să zicem că îmi trebuie pentru curse, spuse el, în cele din urmă.

— O, Frank! făcu Bathsheba, lăsând să se simtă o fierbinte rugămintă în cuvintele sale. Cu numai câteva săptămâni în urmă spuneai că sunt mai atrăgătoare decât toate celelalte plăceri ale tale la un loc și că le-ai lăsa pe toate baltă pentru mine, iar acum nu vrei să renunți la asta, care este mai mult o grijă, decât o plăcere? Hai, Frank! Lasă-mă să te farmec cu tot ce pot eu, cu vorbe dulci și priviri galeșe și tot ce-mi mai trece prin cap, ca să rămâi acasă. Spune-i da soției tale, spune da!

În clipa aceea, Bathsheba își puse la bătaie cele mai duioase și mai blânde strune ale sufletului său, ieșind năvalnic în întâmpinarea unei încuviințări din partea lui, fără nici una din prefăcătoriile și reticențele cu care, de atâtea ori, când se simțea stăpână pe sine, se ascundea, din spirit de prevedere. Puțini bărbați ar fi putut rezista stăruinței lipsite de semeție, totuși atât de demne, venite din partea unui chip atât de frumos, lăsat ușor pe spate și într-o parte, într-o bine cunoscută atitudine care exprima mai mult decât cuvintele care o însoțeau și care părea să fi fost deprinsă anume pentru asemenea ocazii speciale. Dacă Bathsheba n-ar fi fost soția lui, Troy ar fi cedat pe loc, dar fiindcă îi era soție, el se gândi să n-o mai amăgească.

— Nu pentru datoriile de la curse am nevoie de bani, spuse el.

— Atunci pentru ce? întrebă ea. Mă sperii de-a binelea cu responsabilitățile astea misterioase ale tale, Frank.

Troy șovăi. Acum n-o mai iubea chiar atât de mult ca să-și permită să se lase condus de ea oricum ar fi dorit. Totuși, trebuia să fie cuviincios.

— Greșești când te porți atât de bănuitor față de mine, zise el. Nu-i frumos din partea ta să mă ții așa din scurt, ai luat-o cam devreme.

— Cred că am dreptul să-mi arăt cât de cât nemulțumirea, dacă tot plătesc, zise ea, cu o expresie între zâmbet și îmbufnare.

— Perfect, și cum cu prima treabă ai terminat, ce-ar fi să treci la cea de-a doua? Bathsheba, gluma este glumă, dar n-o întinde prea mult, altminteri o să ajungi să regreți câte ceva.

Ea se roși.

— Regret deja, zise ea repede.

— Ce anume regreți?

— Că povestea mea de dragoste a ajuns la sfârșit.

— Toate poveștile de dragoste sfârșesc la căsătorie.

— Mi-aș dori să nu vorbești așa! Mă mânănești până în adâncul sufletului, când spui vorbe de duh pe socoteala mea.

— Și tu spui destule lucruri plicticoase pe a mea. Cred că mă urăști.

— Nu pe tine, ci doar cusururile tale. Chiar le urăsc.

— Ți-ar sta mult mai bine dacă te-ai hotărî să mi le îndrepti. Hai să încheiem socotelile cu cele douăzeci de lire și să ne împăcăm.

Ea scoase un suspin de resemnare.

— Cam tot suma asta o mai aveam aici, pentru cheltuielile casei. Dar, dacă îți trebuie neapărat, ia-o tu!

— Prea bine. Mulțumesc! Cred că o să plec mai înainte să cobori tu la masa de dimineață, mâine.

— Și trebuie să pleci? Ah, era o vreme, Frank, când ar fi trebuit să-ți făgăduiască alții câte-n lună și-n stele ca să te smulgă de lângă mine. Pe atunci obișnuiai să mă numești „iubito”. Dar acum nici nu-ți pasă cum îmi petrec eu zilele.

— Trebuie să plec, în ciuda sentimentelor. În timp ce vorbea, Troy se uită la ceas și, aparent mânat de principii non lucendo, îi deschise capacul la spate și lăsa să se vadă, păstrată cu grijă în lăcașul de acolo, o mică șuviță de păr.

Bathsheba, care din întâmplare își ridicase ochii tocmai în clipa aceea, văzu gestul lui Troy și șuvița de păr. Se roși, de durere și uimire, și, mai înainte de a se gândi dacă era înțelept sau nu să vorbească, se trezi spunând:

— O șuviță din părul unei femei! O, Frank, a cui este?

Troy închise numaidecât capacul ceasului. Răspunse neglijent, ca unul care îngropase în suflet niște sentimente, pe care vederea șuviței i le răscolise.

— Cum? A ta, bineînțeles. A cui altcuiva să fie? Aproape că uitasem că o am.

— Ce minciună gogonată, Frank!

— Îți repet că uitasem de ea! zise el, ridicând tonul.

— Nu la asta mă refeream — este de păr blond.

— Prostii!

— Mă jignești. știu că este blond. Așadar, a cui este? Vreau să știu.

— Prea bine, îți spun, așa că nu mai face tărăboi. E o șuviță din părul unei tinere cu care era să mă însor, înainte de a te cunoaște pe tine.

— Atunci, trebuie să-mi spui și cum o chema.

— Asta nu pot s-o fac.

— E măritată acum?

— Nu.

— E în viață?

— Da.

— E atrăgătoare?

— Da.

— De mirare cum poate fi atrăgătoare, sărmana, după o asemenea nenorocire!

— Nenorocire? Ce nenorocire? întrebă el repede.

— Să aibă un păr de culoarea asta îngrozitoare.

— Ei, asta-i! Mie îmi place! zise Troy, venindu-și în fire. Da, părul ei a fost admirat de toată lumea care a văzut-o, când s-a apucat să-l poarte despletit, ceea ce n-a fost acum prea multă vreme. Este un păr minunat. Lumea obișnuia să întoarcă ochii după ea, biata fată!

— Ei, aș! Prostii, mare scofală! exclamă ea, cu un început de pizmă în voce. Dacă mi-ar păsa de iubirea ta la fel de mult ca odinioară, aș putea spune că și după mine întorcea lumea capul, să se uite la părul meu.

— Bathsheba, nu fi atât de supărăcioasă și de geloasă. Știai cum o să fie viața de nevastă și nu trebuia să te măriți, dacă te temei de astfel de întâmplări neprevăzute.

Cu acestea, Troy o umpluse de amărăciune. Își simțea inima grea în piept și ochii înecați în lacrimi de durere. Oricât îi era de rușine să arate ce simțea, în cele din urmă izbucni:

— Asta este toată răsplata pentru cât te iubesc! Ah, când m-am măritat cu tine, tu erai mai prețios decât viața mea. Eram în stare să mor pentru tine. Dacă ai ști cât de adevărat este că eram în stare să mor pentru tine! Iar acum mă iei în zeflema pentru că am fost atât de proastă să mă mărit cu tine. Oh, merit să-mi arunci în față greșeala pe care am făcut-o? Oricare ar fi părerea ta despre câtă minte am, n-ar trebui să mi-o spui cu atâta cruzime, acum, când sunt în puterea ta.

— Ce vină am eu că a ieșit așa? zise Troy. Pe sufletul meu, de la femei o să mi se tragă!

— Ei bine, n-ar trebui să păstrezi părul altora. O s-o arzi, nu-i așa, Frank?

Frank continuă, de parcă n-ar fi auzit-o:

— Există lucruri importante, care trec chiar înaintea considerației mele pentru tine — greșeli care trebuie îndreptate, legături despre care tu nu știi nimic. Dacă ție îți pare rău că te-ai căsătorit, la fel îmi pare și mie.

Tremurând, ea își puse mâna pe brațul lui, spunându-i, pe un ton în care se împleteau nefericirea profundă și dorința de a-l îndupleca:

— Îmi pare rău numai dacă tu nu mă iubești mai mult decât pe oricare altă femeie de pe lume. Altminteri nu, Frank. Ție nu-ți pare rău pentru că tu deja iubești pe altcineva mai mult decât mă iubești pe mine, nu-i așa?

— Nu știu. De ce spui asta?

— Nu vrei să arzi şuvița aceea. Ți place femeia care are părul acela frumos — da, e frumos, mai frumos decât jalnica mea coamă neagră. Ei bine, n-are nici un rost. Ce să fac, dacă sunt urâtă? Iubește-o mai mult pe ea, dacă asta vrei.

— până azi, când am scos-o din sertar, nu m-am uitat o dată la şuvița aceasta de păr, de luni de zile. Asta pot s-o jur.

— Dar adineauri ai zis „legături”. Atunci, femeia cu care ne-am întâlnit...

— Da, întâlnirea cu ea mi-a amintit de şuviță.

— Adică, este a ei?

— Da. Poftim, acuma, dacă tot m-ai descusut până ai aflat, nădăjduiesc că ești mulțumită.

— Și care sunt legăturile?

— Ah, nimic, o simplă glumă.

— O simplă glumă! zise ea, cu o uimire îndoliată. Poți glumi când eu îți vorbesc atât de serios, cu jalea în suflet! Spune-mi adevărul, Frank. Nu sunt proastă, știi bine, deși sunt femeie și am și eu slăbiciunile mele de femeie. Hai, fii cinstit! zise ea, uitându-se deschis și fără teamă în ochii lui. Nu-ți cer prea mult, doar dreptate, atâta tot. Ah, era o vreme când îmi închipuiam că n-o să mă mulțumesc cu mai puțin decât cea mai înaltă venerație din partea bărbatului pe care aveam să mi-l aleg. Acum, în afară de cruzime, o să mă mulțumesc cu orice. Da, nesupusa și îndrăzneța Bathsheba până aici a ajuns!

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu fi atât de disperată, zise Troy enervat, ridicându-se și ieșind din cameră.

Îndată ce el ieși, Bathsheba izbucni în hohote sfâșietoare — un plâns cu suspine care îi sfârtecau pieptul, dar fără lacrimi care să ușureze durerea. Dar se hotărî să-și ascundă orice semn despre ceea ce era în inima ei. Fusese înfrântă, dar n-avea de gând s-o recunoască până la capătul zilelor ei. Mândria ei fusese într-adevăr călcată în picioare, când descoperise, disperată, că se ruinase căsătorindu-se cu o ființă mai puțin neprihănită decât ea. Se plimba de colo-colo, frământată de revoltă, ca un leopard închis în cușcă, cu tot sufletul furnicându-i prin brațe și cu sângele învingându-i obraji. până să-l întâlnească pe Troy, Bathsheba fusese mândră de faptul că era femeie. Fusese o mare satisfacție pentru ea să știe că buzele ei nu fuseseră sărutate de nici un bărbat de pe pământ, că mijlocul ei nu fusese niciodată înlănțuit de brațele vreunui iubit. Acum se disprețuia. în zilele de odinioară, întotdeauna nutrise un dispreț

nemărturisit pentru fetele care deveneau sclavele primului tânăr chipeș care s-ar fi oprit să le întrebe de vorbă. Niciodată nu-i surăsese ideea de căsătorie, la modul general, cum li se întâmpla majorității femeilor pe care le vedea în jurul ei. în culmea îngrijorării sale pentru iubitul ei, încuviințase să se mărite, dar senzația care-i însoțise ca o umbră clipele cele mai fericite în urma acestei isprăvi fusese, mai degrabă, una de sacrificiu de sine, decât de înălțare și onoare. deși abia de auzise de numele zeiței Diana, pe ea o venera, din instinct, Bathsheba. Că niciodată nu încurajase în mod serios vreun bărbat, prin priviri, vorbe sau semne, să se apropie de ea, că întotdeauna se simțise suficientă sieși și cu pornirea spre libertate a sufletului său de copilă, își închipuise că ar fi un fel de înjosire renunțarea la simplitatea unei vieți de fecioară, pentru a deveni jumătatea umilă a unui întreg matrimonial oarecare — de toate acestea își amintea acum cu amărăciune. Ah, de nu s -ar fi plecat niciodată în fața unei asemenea neghiobii, nici chiar în numele respectabilității, și dacă numai ar fi putut sta din nou cum stătuse pe deal la Norcombe, sfidându-l pe Troy sau pe oricare alt bărbat s-o întineze atingându-i barem și un fir de păr!

A doua zi de dimineață, Bathsheba se trezi mai devreme decât de obicei și porunci să i se pună șaua pe cal, pentru obișnuita plimbare în jurul fermei. când se întoarse, la opt și jumătate, ora la care se așezau, de obicei, la masă, i se spuse că soțul ei se sculase, luase gustarea de dimineață, apoi plecase la Casterbridge, cu Păpușica înhamată la cabrioletă. După masa de dimineață, Bathsheba se simți liniștită și stăpână pe sine — cum se simțea ea de obicei — și o luă încet spre poartă, vrând să se ducă, pe jos, într-o altă parte a fermei, care mai rămăsese încă sub supravegherea sa personală și de care se ocupa, atât cât îi îngăduiau grijile gospodăriei, deși descoperea mereu că dorințele îi erau ghicite dinainte de către Gabriel Oak, pentru care începuse să nutrească o prietenie caldă, ca de soră.

Bineînțeles, uneori se mai gândea la el ca la iubitul ei de pe vremuri și încerca să-și închipuie, pentru o clipă, cum ar fi fost traiul ei cu un soț ca el — la fel cum își imagina și traiul cu Boldwood, în

aceleași condiții. Însă Bathsheba, deși nu era incapabilă de simțire, n-avea înclinație spre visări deșarte, iar reflecțiile din căpșorul ei nu durau mult și se mărgineau, în totalitate, la perioadele când nepăsarea lui Troy ieșea în evidență mai tare ca de obicei.

La un moment dat, zări venind pe drum un bărbat care semăna cu domnul Boldwood. Era chiar domnul Boldwood. Bathsheba roși, foarte stânjenită, și îl urmări cu privirea. Fermierul se opri, când încă se afla departe de ea, și îi făcu semn cu mâna lui Gabriel Oak, care se afla pe o cărare, în câmp. Apoi, cei doi bărbați se apropiară unul de celălalt și părură că discută cu înflăcărare despre ceva.

O ținură așa multă vreme. La un moment dat, trecu pe lângă ei Joseph Poorgrass, împingând o roabă cu mere, pe deal în sus, către conacul Bathshebei. Boldwood și Gabriel îl strigară, îi vorbiră câteva minute, apoi se despărțiră toți trei, Joseph ajungând, cu roaba lui, în scurt timp, în vârful dealului.

Bathsheba, care urmărise cu o oarecare mirare această pantomimă, simți o mare ușurare văzând că Boldwood se întoarce de unde venise.

— Ei, ce se-aude, Joseph? întrebă ea.

Omul își lăsă roaba jos și, luându-și aerul unui om civilizat, așa cum se cuvine când stai de vorbă cu o lady, îi răspunse Bathshebei peste poartă:

— N-o s-o mai vedeți pe Fanny Robin niciodată — n-aude, nu vede, doamnă.

— De ce?

— Fiindcă a murit la azilul săracilor!

— Fanny moartă, nu se poate!

— Ba da, doamnă.

— De ce a murit?

— N-aș ști să spun precis, dar sunt înclinat să cred că din pricina nevolniciei sale trupesti. Era așa o fată plăpândă, că nu putea ține piept vitregiilor sortii, încă de pe când am cunoscut-o eu,

și s-a topit ca lumânarea, așa se zice. Dimineață i s-a făcut rău și, slăbită și prăpădită cum era, a murit până seara. După lege, ține de parohia noastră, iar domnul Boldwood vrea să trimită o căruță, la trei după-amiaza, ca s-o aducă acasă și s-o îngroape.

— Nici vorbă, n-o să-l las pe domnul Boldwood să facă așa ceva, o fac eu! Fanny a fost servitoarea unchiului meu și, cu toate că eu n-am prins-o decât vreo două zile, tot a mea rămâne. cât de tristă poate fi povestea asta — că Fanny a ajuns la un azil de săraci! Bathsheba începuse să știe ce înseamnă suferința și vorbea cu sinceră emoție. — Trimite pe cineva la domnul Boldwood să-i spună că doamna Troy ia asupra ei datoria de a aduce acasă o fostă servitoare a familiei... Dar nu se cade s-o punem într-o căruță, o să luăm un dric.

— Nu este timp pentru asta, doamnă, nu-i așa?

— Poate că nu, zise ea, cumpănind. când spuneați că trebuie să fim la poarta azilului, la ora trei?

— La ora trei în după-amiaza asta, doamnă, ca să zic așa.

— Prea bine, o să te duci dumneata. La urma urmei, mai bine o căruță frumoasă, decât un dric urât. Joseph, să iei căruța nouă, pe arcuri, cea albastră cu roțile roșii, și s-o speli bine... și, Joseph!

— Da, doamnă.

— Să iei și niște crenguțe verzi și flori, ca să le pui peste sicriu — chiar, ia multe, ca s-o îngropi toată în flori și verdeață, ia și niște ramuri de lauri, și de cimișir de toate culorile, și tisă, și lemnul-Domnului, da, și câteva brațe de crizanteme. și s-o înhami pe bătrâna Blajina s-o aducă, fiindcă pe ea o știa atât de bine.

— așa o să fac, doamnă. Trebuia să mai spun că azilul trimite patru oameni, care o să mă aștepte când o să ajung la poarta cimitirului de la noi, și o s-o ia s-o îngroape după rânduiala administrației azilelor și după legea stabilită.

— Doamne, Azilul de la Casterbridge... acolo a ajuns Fanny! zise Bathsheba, cugetând. Păcat că n-am aflat mai devreme. Am crezut că era pe undeva, departe. și cât a stat la azil?

— Numai vreo zi sau două.

— O, înseamnă că nu locuia acolo ca azilant obișnuit?

— Nu. Mai întâi s-a dus să stea într-un oraș cu garnizoană, în capătul celălalt al Wessex-ului, și apoi și-a găsit o slujbă ca lenjereasă, în Melchester, pentru mai multe luni, în casa unei

foarte respectabile văduve, care primea lucrătoare de așa ceva. La azil a ajuns abia duminică dimineața, căci se vorbește, pe ici, pe colo, că s-ar fi târât, pas cu pas, tocmai de la Melchester. De ce-o fi plecat de acolo, n-aș putea să spun, că nu știu, și decât să spun o minciună, ei bine, mai bine tac. Cam asta-i povestea pe scurt, doamnă.

— A-ha!

Nici o piatră prețioasă nu și-a schimbat vreodată, cu atâta iuțeală, reflexele de la trandafiriul la alb, cum se schimbă chipul tinerei femei măritate, când scoase această exclamație o dată cu un prelung suspin.

— A venit pe drumul nostru cu barieră? întrebă ea, cuprinsă deodată de neliniște și cu o voce nerăbdătoare.

— Păi, cred că da... Doamnă, s-o chem pe Liddy? Nu vă e bine, doamnă, asta e limpede. Arătați ca floarea de crin — albă la față și gata să picați din picioare!

— Nu, n-o chema, n-am nimic. când a trecut pe lângă Weatherbury?

— Sâmbăta asta, pe seară.

— Bine, Joseph, mulțumesc. Acum poți să pleci.

— Cu siguranță, doamnă.

— Joseph, mai vino puțin încoace. Ce culoare avea Fanny Robin la păr?

— Zău, stăpână, dacă mă luați așa, ca la curtea cu juri, nu mai pot să-mi aduc aminte, dacă vă vine să credeți.

— Bine, bine, n-are nimic. Du-te și fă cum ți-am spus. Stai — adică nu, du-te!

Se întoarce și se îndepărtă câțiva pași de lângă el, ca să n-o mai vadă în starea aceea care i se citea atât de ușor pe chip și intră în casă, cu o senzație de sfârșeală, gata să leșine, și cu tâmpile zvâcnind. Peste vreo oră, auzi huruitul căruței și ieși afară, deși stingherită de înfățișarea ei consternată și tulburată. Joseph, în hainele sale bune, tocmai înhăma calul să plece. În căruță pusese grămezi de ramuri verzi și flori, cum poruncise ea. Bathsheba aproape că nu le văzu.

— Cine zici că era iubitul ei, Joseph?

— Nu știu, doamnă.

— Ești foarte sigur?

— Da, doamnă, chiar sigur.

— Sigur pe ce?

— Sunt sigur că tot ce știu este că ea a ajuns dimineața și a murit seara, fără alte vorbe. atât mi-au spus Oak și domnul Boldwood. „Micuța Fanny Robin a murit, Joseph”, mi-a zis Gabriel, uitându-se drept în ochii mei, așa serios, cum are el obiceiul. Eu m-am mâhnit grozav și am zis: „Ah, și cum de-a ajuns să moară?” „Păi, a murit la azilul săracilor din Casterbridge, a zis el, și poate că nu contează cum a ajuns să moară. A sosit la poarta azilului duminică, dis-dimineață, și a murit după-amiază — asta este foarte clar.” Apoi am întrebat și eu ce mai făcuse Fanny în ultima vreme și atunci domnul Boldwood, care își vărsa necazul cu bastonul pe un mărăcine, s-a oprit și s-a întors către mine. și dumnealui mi-a spus că lucrase ca lenjereasă în Melchester, cum v-am spus și eu, și că a plecat de acolo la sfârșitul săptămânii trecute, trecând pe aici, prin apropiere, sâmbătă seara, după apusul soarelui. Pe urmă mi-au zis că dumneavoastră să vă spun doar așa, în trecere, că a murit, și după aceea au plecat. Moartea, știți, i s-o fi tras de la faptul că toată noaptea a răbdar afară, în vânt. Fiindcă lumea obișnuia să spună că boala care o măcina pe dinăuntru avea s-o bage în mormânt, până la urmă. Iarna, mai tot timpul tușea. Una peste alta, degeaba ni se mai pare nouă ciudat acum, că s-a sfârșit.

— Ai auzit cumva și o altă poveste? întrebă ea și îl privi atât de stăruitor, încât Joseph începu să clipească des, speriat.

— Nici o vorbuliță, stăpână, pe cuvânt! zise el. Nici nu știu dacă vreunul din parohie a aflat vestea.

— Mă întreb de ce Gabriel mi-a trimis vorbă și n-a venit chiar el să-mi spună. Tocmai el, care își face un principiu din a-mi cere părerea pentru orice fleac. Aceste cuvinte fură mai degrabă murmurate, cu ochii în pământ.

— Poate că avea treabă, doamnă, sugeră Joseph. Uneori ai zice că suferă din pricina unor gânduri din mintea lui, legate de vremea când o ducea mai bine decât acum. E un ins mai ciudat, dar e oier foarte priceput și om cu carte.

- Ți s-a părut că îl rodea vreun gând când ți-a povestit despre asta?
- Nu pot să spun decât că da, doamnă. Era foarte necăjit, la fel și fermierul Boldwood.
- Mulțumesc, Joseph. O să vedem. Du-te, acum, să nu întârzi.

Bathsheba, încă neîmpăcată, se întoarse în casă. După-amiază, o întrebă pe Liddy, care aflase și ea cele întâmplate:

- Ce culoare avea părul sărmanei Fanny Robin? știi cumva? Nu pot să-mi aduc aminte. N-am văzut-o decât o zi-două.
- Era de culoare deschisă, stăpână, dar și-l purta legat strâns sub bonetă, încât abia de-l băgai de seamă. Dar am văzut-o cu el lăsat pe spate, când se ducea la culcare, și atunci era tare frumos. Curat păr de aur.
- Iar iubitul ei era soldat, nu-i așa?
- Da. în același regiment cu domnul Troy. Domnul a spus că îl cunoaște foarte bine.
- Ce, domnul Troy a spus asta? Dar cum de-a spus el asta?
- într-o zi, i-am pomenit eu despre asta și l-am întrebat dacă l-a cunoscut pe iubitul lui Fanny. El a spus o, da, îl cunoștea pe tânărul acela la fel de bine cum se cunoștea pe dumnealui și că nu mai era altul în tot regimentul care să-i placă la fel de mult ca el.
- A-ha. așa a spus, deci.
- Da, și zicea că tânărul acela semăna foarte bine cu dumnealui, atât de bine că lumea îi și încurca, uneori...
- Liddy, pentru Dumnezeu, taci din gură! zise Bathsheba, cu izbucnirea nervoasă a cuiva cuprins de bănuieli supărătoare.

XLII.

JOSEPH ȘI ÎNCĂRCĂTURA SA. „CAPUL DE BERBEC”

Locul pe care era construit azilul săracilor din Casterbridge era împrejmuit de un zid, mai puțin o bucată, la un capăt. Aici se ridica un fronton înalt, acoperit, ca și clădirea, cu un covor de iederă. În frontonul acesta nu era nici o fereastră, nici un șemineu, nici un ornament, nici un adaos de nici un fel. Singurul detaliu pe care-l oferea privirii, în afara bogăției de frunze verde-închis, era o mică ușă. Ușa aceasta era poziționată ciudat. Pragul se înălța la vreo trei-patru picioare de pământ și, pe moment, n-ai fi putut găsi o explicație pentru neobișnuita sa altitudine, până când nu observai urmele de roți din dreptul ei, care sugerau că ușa era folosită numai pentru trecerea, dinăuntru în afară și invers, a obiectelor sau a persoanelor de la nivelul unei căruțe sau a unei trăsură oprite în fața ei. Pe ansamblu, ușa părea să se înfățișeze ca un soi de Poartă a Trădătorilor, transpusă în alt mediu. Pe ea se intra și se ieșea numai din când în când, ceea ce se putea deduce după smocurile de iarbă care crescuseră în voie prin crăpăturile pragului.

Când orologiul din capul străzii Azilului săracilor din Sud arată cinci minute până la ora trei, o căruță albastră pe arcuri, încondeiată cu roșu și încărcată cu verdeață și cu flori, intră pe la capătul străzii și se îndreptă către aripa aceasta a clădirii. În timp ce orologiul încă mai bâlbâia o formă spartă a lui Malbrook, Joseph Poorgrass trase clopotul de la poartă și dinăuntru i se spuse să tragă căruța cu spatele la ușa cu prag înalt de sub fronton. Apoi, ușa se deschise și un sicriu simplu din ulm fu împins încet înainte, apoi așezat de doi oameni, în haine cernite, de barchet, în lung, pe mijlocul căruței.

Unul din ei se cocoță lângă sicriu, scoase o bucată de cretă din buzunar și, cu un scris mare, lăbărtat, mâzgăli pe capac numele și alte câteva cuvinte. Apoi înveli sicriul cu o pânză neagră, ponosită, dar cuviincioasă, istovul căruței fu pus la loc, iar unul dintre cei doi îi întinse lui Poorgrass certificatul de înregistrare în azil, după care amândoi intrară înapoi și ușa se închise în urma lor. Legătura lor cu Fanny, și așa destul de scurtă, se încheie pentru totdeauna. Joseph așează florile cum i se poruncise și verdeața în jurul florilor, până când cu greu mai puteai ghici ce era în căruță.

Plesni din bici și carul mortuar, mai degrabă plăcut la vedere, începu să coboare dealul încet, luând-o apoi pe drumul către Weatherbury.

După-amiaza se scurgea cu pași grăbiți și, privind în dreapta, spre mare, în timp ce mergea pe jos, pe lângă cal, Poorgrass zări niște nori ciudați și vâlătucuri de ceață rostogolindu-se peste coamele lungi ale dealurilor care, în locul acela, încercuiau priveliștea. Veneau în valuri din ce în ce

mai mari, scurgându-se nesimțitoare prin văile dintre dealuri, îmbrățișând păpurișul alb ca hârtia din mlaștină și de pe malurile râului. Apoi, grămezile jilave ca niște bureți se

întrepătrunseră, închizând cerul. Ai fi zis că, pe neașteptate, văzduhul fusese năpădit de ciuperci, care-și aveau rădăcinile în marea învecinată. În momentul în care calul, omul și trupul fără viață intrară în codrul cel mare de la Yalbury, aceste creații mute ale unei mâini nevăzute îi ajunseră din urmă, înghițindu-i cu totul. Era prima venire a cețurilor de toamnă și prima ceață din alai.

Aerul era ca un ochi lovit brusc de orbire. Căruța și încărcătura ei nu mai înaintau în planul orizontal care despărțea limpezimea de opacitate, ci fuseseră înglobate într-un aluat elastic, uniform livid, de jur-împrejur. Nu se simțea nici o mișcare în aer, nu se vedea nici un strop de apă căzând pe frunza fagilor, mestecenilor și pinilor din pădurea care se ridica de o parte și de alta a drumului. Copacii încremeniseră într-o atitudine încordată, de parc-ar fi tânjit după o adiere care să vină și să-i legene. O liniște de spaimă plutea peste toate lucrurile dimprejur — atât de adâncă încât scrâșnetul roților căruței părea un vacarm, iar foșnetele slabe, pe care nu le auzi niciodată, decât noaptea, se auzeau acum limpede, fiecare.

Când începu să coboare pe partea cealaltă a dealului Yalbury, încă prin pădure, Joseph Poorgrass aruncă o privire în jur, întâi la trista povară din căruța sa, care abia se mai zărea printre cununile de laur înflorite, apoi la negura de nepătruns dintre copacii falnici de fiecare parte a drumului, nedeslușiți, fără umbre, fantomatici, în cenușiul lor monocrom. Se simțea oricum, numai cu tragere de inimă nu, și se gândea ce bine ar fi fost dacă ar fi avut vreun însoțitor, chiar și un copil sau un câine. Opri calul și ciuli urechile. Nici un zgomot de pași sau de roți nu răzbătea de nicăieri. Liniștea ca de mormânt fu tulburată doar de un strop greu, care căzu dintr-un copac, trecu prin verdeată și poposi, spărgându-se cu zgomot, pe sicriul sărmanei Fanny. Între timp, ceața încărcase copacii de apă și aceasta fu prima picătură prelinsă din frunzele îmbrobonate. Ecoul sec al căderii sale îi aminti căruțașului de nemiloasa Coasă în fața căreia toți sunt egali. Curând se auzi încă o picătură, apoi două, apoi trei. În scurt timp se porni o răpăială neîntreruptă, stropii grei picând pe frunzele uscate, pe drum și peste călători. Crengile mai apropiate, împodobite cu măgelele ceții, erau sure ca părul bătrânilor, iar de frunzele ruginii ale fagilor atârnavă picături asemănătoare, ca niște diamante într-un păr castaniu.

La marginea drumului, în cătunul numit Roy-town, imediat ce ieșea din pădure, se afla vechiul han „Capul de Berbec”. Era cam la o milă și jumătate depărtare de Weatherbury și, în vremurile de glorie ale călătoriei cu poștalionul, fusese locul în care multe diligențe își schimbau caii ori își țineau caii de schimb. Acum, însă, vechile grajduri se năruiseră și din toată stația nu rămăsese mai nimic în afara hanului însuși, încă bun de locuit, care, fiind ceva mai departe de drum, își făcea cunoscută prezența în ochii drumeților, din orice parte ar fi venit, printr-o firmă atârnată de craca orizontală a unui ulm de pe partea cealaltă a drumului. În ultimii ani, totul a dispărut.

Drumeții — căci varianta „turist” nu avusese încă vreme să evolueze într-o categorie aparte

— spuneau câteodată, în treacăt, când își aruncau ochii la copacul cu firma, că artiștilor le plăcea să picteze o firmă atârnată astfel, dar că lor, personal, nu le fusese dat până atunci să vadă așa ceva îndeplinindu-și rolul real. Iângă copacul acesta găsise Gabriel Oak căruța părăsită, în care se furișase când venise la Weatherbury pentru prima oară, numai că, în seara aceea, din pricina întunericii nu observase nici firma, nici hanul.

Obiceiurile hanului erau cele stabilite de pe vremuri. Într-adevăr, în mintea mușteriiilor săi se înrădăcinaseră ca niște axiome, de pildă:

„Mai vreți băutură, bateți cu halba în masă.” „Pentru tutun, strigați tare.”

„Când chemați fata care servește, strigați: Fato!”

„La fel, pentru hangiță, Jupâneaso!” și așa mai departe.

Fu o mare ușurare pentru inima lui Joseph când dădu cu ochii de prietenoasa firmă și, oprind calul chiar sub placă, trecu la îndeplinirea unui plan care-i încolțise de mult în minte. Toată

vлага i se scursese din trup. Întoarse calul cu capul spre iarba de pe marginea drumului și intra în han pentru o halbă de bere.

Coborând în bucătăria hanului, a cărei dușumea era cu o treaptă mai jos decât culoarul, care, la rândul lui, era cu o treaptă mai jos decât drumul de afară, ce îi fu dat lui Joseph să vadă

și să-i bucure ochii? Ce altceva decât două fețe ca două tipsii de aramă, aparținând domnilor Jan Coggan și Mark Clark? Aceștia doi, proprietari ai celor mai competente gătlejuri de prin partea locului, în limitele respectabilității, erau așezați față în față, la o masă rotundă, cu trei picioare și cu o bandă de fier de jur-împrejur, ca să nu cadă cămile și ulcelele de pe ea, dacă dădeai cu cotul, din greșeală. Ai fi putut spune că semănau cu soarele la răsărit și luna plină strălucind de o parte și de alta a globului terestru.

— Hei, dar ăsta este prietenul Poorgrass! zise Mark Clark. O, dar ai așa o mutră lungă, Joseph!

— Am avut o foarte palidă tovarășă de drum pe ultimele patru mile, zise Joseph, îngăduindu-și un fior potolit de resemnare. și, drept să spun, începuse să mă cam doboare. Credeți-mă, n-am mai văzut cum arată mâncarea sau băutura de la gustarea de dimineață și nici atunci n-am luat decât o îmbucătură, pe fugă.

— Atunci ia de bea, Joseph, bea și nu te opri! zise Coggan, întinzându-i o halbă de lemn, cu doage și cercuri, pe trei sferturi plină.

Joseph bău un timp nici prea scurt, nici prea lung, apoi bău ceva mai mult timp, spunând, când lăsă halba de la gură:

— Bine e să bei — tare bine e să bei și e mai mult decât o înviorare în trista mea călătorie, ca să zic așa.

— E drept, băutura este o mare desfătare, grăi Jan, ca omul care repetă un truism, atât de familiar pentru mintea sa, încât aproape că nici nu-și dă seama că îl rostește, și, ridicând cana la gură, Coggan își lăsă treptat capul pe spate, cu ochii închiși, astfel ca sufletul său în așteptare să nu fie deranjat, nici o clipă, de la bucuria sa de fleacurile din jur.

— Ei, trebuie să plec din nou, zise Poorgrass. Nu că nu mi-ar plăcea să mai beau ceva cu voi, dar s-ar putea ca oamenii din parohie să-și piardă încrederea în mine, dacă mă văd pe aici.

— Și pe unde zici că ai treabă, azi, Joseph?

— Înapoi la Weatherbury. Am luat-o pe biata Fanny Robin în căruță, afară, și trebuie să fiu cu ea la poarta cimitirului, la cinci fără un sfert.

— Da, am auzit. Așadar, până la urmă a ajuns între patru scânduri din mila parohiei și n-are cine să-i dea un șiling pentru clopot și jumătate de coroană pentru groapă.

— Parohia plătește jumătatea de coroană pentru groapă, dar nu șilingul pentru clopot, că trasul clopotului e fudulie; dar fără groapă nu se poate, biata fată. Oricum, cred că o să plătească stăpâna noastră tot.

— A fost o fată frumoasă cum rar s-a mai văzut! Dar de ce atâta grabă, Joseph? Sărmana fată este moartă și nu poți s-o învii tu, așa că mai bine stai colea liniștit și mai bea un rând cu noi.

— N-am nimic împotriva să mai beau un degetar, cu voi, băieții mei. Dar numai câteva minute, că lucrurile sunt cum sunt.

— Bineînțeles că o să bei doar o picătură. După asta, o să te simți cât doi. Te simți așa de încălzit și de viteaz și te repezi la munca ta, și-i dai, și-i tragi pân-o răpui, la fel de lesne cum frângi vreascuri. Prea multă băătură nu e bună, că te duce la ăla cu coarne în lăcașul afumat, dar, la urma urmelor, sunt mulți cei cărora nu le e dat să se bucure de-un păhărel și, de vreme ce noi am fost răsfățați de soartă cu un dar în această direcție, se cuvine să-l folosim din plin.

— Adevărat, zise Mark Clark. Este un dar cu care ne-a hărăzit Dumnezeu și nu trebuie să-l neglijăm. Că de când cu pastorii și cu fețele bisericești, cu oamenii cu școală și cu sindrofiile lor unde se bea numai ceai, s-au dus pe copcă obiceiurile petrecerilor vesele de altădată, pe viața mea, s-au dus!

— Ei, acuma chiar trebuie s-o iau din loc, zise Joseph.

— Alta acuma, Joseph, lasă prostiile! Biata femeie e moartă, nu? La ce atâta zor?

— Păi, nădăjduiesc că Providența n-o să-mi stea în cale pentru faptele mele, zise Joseph, așezându-se iarăși. M-am cam abătut de la drumul drept, cu slăbiciunile mele, în ultima vreme, asta este adevărat. M-am cherchelit deja o dată luna asta, într-o duminică n-am fost la biserică și ieri mi-au scăpat vreo două înjurături, așa că n-aș vrea să întind coarda cu păcatele, pentru sufletul meu. Nu trebuie să te risipești fără măsură, căci viața ta de apoi e una singură.

— Cred că tu ești un schismatic, Joseph, așa mi se pare.

— A, nu, nu! Nu merg eu până acolo!

— Dinspre partea mea, zise Coggan, eu rămân credincios Bisericii Anglicane.

— Da, pe cuvânt, și eu la fel, zise Mark Clark.

— Acuma n-o să zic prea multe despre mine, că nu-mi place, continuă Coggan cu tendința aceea de a vorbi principal, caracteristică omului la beție. Dar eu nu mi-am schimbat niciodată doctrina, stau lipit ca tencuiala de vechea credință în care m-am născut. Da, ce se poate spune despre biserică este următorul lucru: că un om poate ține de o biserică și să stea în bătrânul său han vesel, fără să-și frământa creierii cu nici o doctrină din lume. Dar, dacă ești sectant, trebuie să te duci la întruniri, la casa de rugăciune, fie ploaie, fie vânt, și ajungi ca lovit de streche. Eu nu zic că sectanții n-ar fi băieți isteți, în felul lor. Pot înălța niște rugăciuni minunate, din capul lor, despre orice — și despre familiile lor, și despre naufragiile din gazetă.

— Ei pot, sigur că pot, zise Mark Clark, dar noi, care ne ducem la biserică, vezi dumneata, trebuie să avem totul tipărit în fața ochilor, altminteri, fir-ar să fie, n-am mai ști ce să-i spunem unui părinte atât de mare cum este Domnul, cum nu știu nici pruncii nenăscuți.

— Cei de la casa de rugăciuni sunt mână-n mână cu sfinții de sus, nu ca noi, zise Joseph, dus pe gânduri.

— Da, reluă Coggan. Știm cu toții foarte bine că dacă este s-ajungă careva în rai, ei sunt aceia. Au muncit mult pentru asta, așa că merită o răsplată ca asta, ce-i drept! Nu sunt atât de prost cât să pretind că noiăștia care ținem de biserică avem aceleași șanse ca și ei, pentru că noi știm că nu avem. Dar mie nu-mi place omul care își schimbă credința lui străveche de dragul de-a ajunge în rai. Mai degrabă aș depune mărturie împotriva unui tovarăș pentru cei câțiva arginți oferiți! Păi, prieteni, când mi-au degerat toți cartofii, până la ultimul, pastorul Thirdly al nostru a fost cel care mi-a dat un sac de sămânță, deși abia de avea unul pentru sufletul lui, iar bani să-și cumpere, ioc! Dacă n-ar fi fost cartofii de la el, n-aș fi avut nici coajă să-mi pun în grădină. Ei, credeți că-mi mai schimb eu credința, după una ca asta? Nu, eu rămân credincios taberei mele și, dac-o fi să greșim, asta e! O să cad și eu laolaltă cu ceilalți.

— Bine zis, foarte bine zis! observă Joseph. Orișicât, oameni buni, eu acuma trebuie s-o iau din loc, pe viața mea! Pastorul Thirdly mă așteaptă în poarta bisericii și colo, afară, e femeia care și ea m-așteaptă în căruță!

— Joseph Poorgrass, ia nu te mai văicări atâta! Pastorul Thirdly n-o să se supere. E un om cu inimă largă. Pe mine mă prinde pe picior greșit de ani de zile și câte n-am făcut în cursul vieții mele lungi și mohorâte... dar niciodată nu mi-a cerut socoteală. Stai jos!

Joseph Poorgrass, cu cât rămânea mai mult, cu atât își făcea mai puține griji pentru treburile cu care fusese însărcinat în acea după-amiază. Minutele se scurgeau neluate în seamă, până când umbrele înserării începură să fie din ce în ce mai adânci, iar din cei trei nu se mai văzura decât ochii, ca niște puncte luminoase pe fața întunericului. Ceasul lui Coggan bătu, din buzunar, ora șase, cu clinchetul lui mărunț, înăbușit.

În clipa aceea, niște pași grăbiți se auziră la intrare și ușa se deschise, făcându-i loc lui Gabriel Oak, urmat de slujnica de la han cu o lumânare în mână. Gabriel privi încruntat la cele două fețe rotunde și una lungă a mesenilor, care îl întâmpinară cu aerele unei scripci și-a unei perechi de încălzitoare de așternut. Joseph Poorgrass clipi des și, la fiecare lăsare a pleoapelor, se trase câte un inci înapoi.

— Pe viața mea, mi-e rușine cu voi! Rușine, Joseph, rușine! zise Gabriel, revoltat. Coggan, zici că ești om în toată firea, dar nu știi altceva decât să bei!

Coggan ridică o privire nedefinită spre Oak, din când în când ba un ochi, ba celălalt închizându-i-se și deschizându-i-se cu de la sine putere, de parcă n-ar fi fost o parte a corpului său, ci o ființă moțaită, cu o personalitate distinctă.

— N-o lua chiar așa, baciule! zise Mark Clark, uitându-se muștrător la lumânarea care părea să posede niște calități deosebite în ochii lui, stârnindu-i un mare interes.

— Nimeni nu-i mai poate face rău unei femei moarte, zise într-un târziu și Coggan, vorbind sacadat, ca o mașinărie. Tot ceea ce se putea face pentru ea s-a făcut, acum nu mai e printre noi. și de ce, mă rog, ar trebui cineva să-și rupă picioarele alergând pentru o mână de lut neînsuflețit, care nici nu simte, nici nu vede, nici nu știe ce faci tu cu ea? Dacă ar fi trăit, aș fi fost primul care s-o ajute. Dacă acum i-ar fi lipsit ceva de mâncare sau de băut, aș fi plătit eu pentru toate, cu banii jos. Dar ea e moartă și oricât ne-am grăbi, tot n-o aducem înapoi la viață. Femeia e dusă dintre noi — timpul petrecut pe lângă ea e timp pierdut degeaba. Atunci, de ce să ne grăbim să

facem ceea ce nu folosește nimănui? Hai să bei, baciule, și să ne împăcăm, căci mâine am putea fi și noi ca ea!

— Am putea, adăugă Mark Clark cu emfază, dând peste cap halba lui dintr-o dată, ca să nu riște să piardă această șansă, din pricina unei întâmplări ca aceea de care pomeniseră, în timp ce Jan își îngloba restul cugetărilor despre ziua de mâine într-un cântecel:

Mâine, mâine

Cât mi-o fi bine și pe masă pâine,

Cât grija și nevoia în suflet n-o să-mi vie,

Cu prietenii împart ce ziua de-azi îmi îngăduie Și îi las pe ei să-ntindă masa mâine,

Mâine, mâine.

— Lasă gălăgia, Jan! zise Oak, apoi, întorcându-se către Poorgrass: Iar tu, Joseph, care îți faci mendrele păcătoase într-un mod atât de afurisit de sfânt, ești atât de beat, de nici nu te mai ții pe picioare!

— Nu, baciule Oak, nu! Ascultă și motivul, baciule. Toată problema cu mine este boala care se numește înmulțirea ochiului, din pricina asta mă vezi acum dublu... adică, eu te văd dublu pe dumneata.

— Un ochi care înmulțește este o boală foarte rea, zise Mark Clark.

— Întotdeauna mă pălește după ce am stat și eu un pic în cârciumă, zise Joseph Poorgrass sfios. Da, văd câte două din fiecare lucru, de parcă aș fi vreun sfânt de pe vremea regelui Noe și a urcării în arcă... Da-a-a — adăugă el și, foarte întristat de imaginea sa ca personaj abandonat, începu să verse lacrimi — sunt prea bun pentru Anglia. Ar fi trebuit să trăiesc pe timpul Genezei, de fapt, ca și ceilalți bărbați de sacrificiu, și-atunci n-aș mai f-f-fi fost făcut b-b-bețiv, în halul acesta!

— Mai bine te-ai fi arătat mai plin de bărbăție și n-ai fi stat să te smiorcăi aici!

— Să mă fi arătat mai plin de bărbăție?... Ah, bun! Să mi se dea numele de bețiv — primesc cu umilință; să fiu eu cel care trebuie să se căiască — fie! Eu știu că întotdeauna spun „Doamne-ajută!” înainte de a mă apuca de orice lucru, de când mă scol și până mă culc la loc, și primesc cu dragă inimă să fiu arătat cu degetul pentru rușinea acestei fapte cuvioase. Ha, da!... Dar că nu sunt plin de bărbăție? Am lăsat eu vreodată spițul trufiei să fie ridicat împotriva părților mele posterioare fără să gem bărbătește că întreb ce drept are să facă astfel? Nu pun eu întrebarea cu curaj?

— Nu putem spune că ai făcut-o vreodată, viteazule Poorgrass, admise Jan.

— Niciodată n-am lăsat un astfel de tratament să treacă neîntrebat. Totuși, baciul spune, în fața acestui maldăr de mărturii, că eu nu sunt plin de bărbăție! Fie, treacă de la mine! Căci moartea ne împacă pe toți.

Gabriel, văzând că nici unul dintre cei trei nu era în stare să preia sarcina conducerii căruței pentru cât mai rămăsese din drum, nu mai zise nimic, ci, trăgând ușa și lăsându-i înăuntru, se duse la ulmul sub care stătea căruța — abia zărindu-se prin ceața și negura acelei vremi de mucegai. Trase calul de căpăstru, scoțându-l din marea brazdă de iarbă pe care o păscuse până la rădăcină, aranjă puțin rămurelele de pe cosciug și porni la drum prin umezeala nesănătoasă a nopții.

Încetul cu încetul, în tot satul se răspândise zvonul că leșul care trebuia adus și îngropat în ziua aceea era tot ce mai rămăsese de pe urma nefericitei Fanny Robin, care plecase după Regimentul al 11-lea, urmându-l de la Casterbridge la Melchester și mai departe. Însă, mulțumită reticenței lui Boldwood și generozității lui Oak, nimeni nu aflase că iubitul după care umblase Fanny era însuși Troy. Gabriel spera că nu va ieși la iveală întregul adevăr al acestei povești, în orice caz măcar vreo câteva zile după ce fata avea să fie în pământ, când barierele pe care le ridică mormântul și timpul și ideea că întâmplările fuseseră, cumva, îngropate în trecut, ar mai fi scos veninul din colții cu care revelația și vorbele invidioase ar fi mușcat din Bathsheba chiar atunci.

Când Gabriel ajunse la vechiul conac, reședința ei, care se afla în drumul lui spre biserică, se înnoptase de-a binelea. Un om se desprinsese de lângă poartă și, prin ceața dintre ei, deasă ca făina cernută, zise:

— Tu ești, Poorgrass, ai venit cu moarta? Gabriel recunoscu vocea pastorului.

— Moarta este aici, domnule, zise Gabriel.

— Tocmai am fost s-o întreb pe doamna Troy dacă ar putea să-mi spună ce-i cu această întârziere. Mă tem că acum este prea târziu să mai facem o înmormântare cu toată cuviința. Ai certificatul de înregistrare?

— Nu, zise Gabriel. Cred că Poorgrass îl avea, iar Poorgrass este la „Capul de Berbec”. Am uitat să i-l cer.

— Atunci ne-am lămurit. Amânăm înmormântarea până mâine dimineată. Moarta poate fi dusă la biserică sau poate fi lăsată aici, la fermă, și luată de ciocli, mâine dimineată. Au așteptat mai bine de o oră, iar acum au plecat acasă.

Gabriel avea temeiurile lui să creadă a doua propunere foarte nepotrivită, cu toate că Fanny trăise mulți ani la conac, pe vremea unchiului Bathshebei. Văzu cu ochii minții o sumă de întorsături neașteptate și nefericite care ar fi putut ieși din această întârziere. Însă dorința lui nu era lege, de aceea se duse la conac, să întrebe ce porunceă stăpâna sa. O găsi într-o stare neobișnuită: când ridică ochii spre el, privirea îi era bănuitoare și părea nedumerită de gândurile care îi trecuseră prin minte mai-nainte. Troy nu se întorsese încă. La început, Bathsheba încuviință cu un aer nepăsător propunerea lui Oak de a duce povara din căruță direct la biserică, dar, câteva clipe mai târziu, însoțindu-l pe Gabriel la poartă, își schimbă pe neașteptate părerea, arătându-se gata să facă orice pentru Fanny și spunând că dorea ca trupul fetei să fie adus în casă. Oak încercă s-o convingă că ar fi fost mai nimerit s-o lase în căruță, cu florile și verdeța pe lângă ea, și doar să tragă căruța sub șopron până dimineată, dar fu zadarnic.

— Ar fi o faptă urâtă și necreștinească, zise ea, să lăsăm sărmanul ei trup într-un șopron toată noaptea.

— Prea bine, atunci, zise pastorul. O să aranjez ca înmormântarea să aibă loc mâine dimineată devreme. Poate că doamna Troy are dreptate că nu se cuvine să ne arătăm prea nepăsători față de un seamăn de-al nostru care a murit. Să nu uităm că, deși poate că a păcătuit grav părăsindu-și casa, este, totuși, sora noastră; și putem să credem că nemărginita îndurare a Domnului a pogorât și asupra ei și că este acum printre oițele din turma lui Hristos.

Vorbele pastorului se răspândiră în aerul apăsător cu un trist, totuși netulburat accent, iar Gabriel vărsă o lacrimă sinceră. Bathsheba nu părea impresionată. Domnul Thirdly plecă și

Gabriel aprinse un felinar. După ce chemă alți trei oameni să-l ajute, cărară trupul neînsuflețit al fiicei rătăcitoare în casă, așezând cosciugul pe două bănci, în mijlocul unui salonaș de lângă sala mare, după cum poruncise Bathsheba.

Apoi, toată lumea, în afară de Gabriel, părăsi încăperea. El zăbovi, nehotărât, lângă moartă. Era profund tulburat de cruda ironie în care împrejurările o aruncaseră pe soția lui Troy și de neputința lui de a li se împotrivi. În ciuda stratagemelor sale grijulii din ziua aceea, tot ce ar fi putut să se întâmple mai rău în legătură cu înmormântarea se întâmplase. Oak se gândi la dureroasa descoperire care putea rezulta din întâmplările din după-amiaza aceea și care ar fi putut arunca asupra vieții Bathshebei o umbră pe care nici scurgerea mai multor ani n-ar fi izbutit s-o șteargă decât în parte și pe care nimic n-ar fi înlăturat-o cu totul.

Deodată, într-o ultimă încercare de a o feri pe Bathsheba măcar întârziindu-i caznele, mai citi o dată, cum mai citise și înainte, ce era scris cu cretă pe capacul sicriului. Măzgălitura spunea simplu: „Fanny Robin și copilul”. Gabriel își scoase batista și șterse bine cele două cuvinte din urmă, lăsând doar inscripția „Fanny Robin”. Apoi părăsi încăperea, ieșind în liniște pe ușa din față.

XLIII.

RĂZBUNAREA LUI FANNY

— Mai aveți nevoie de mine, doamnă? întrebă Liddy, ceva mai târziu în aceeași seară, rămânând în prag, cu o lumânare în mână, și privind-o pe Bathsheba, care stătea singură și abătută în salonul mare, în fața primului foc din anotimpul acela.

— Nu, în seara asta nu, Liddy.

— Dacă vreți, pot să rămân să-l aștept pe domnul. Nu mi-e frică deloc de Fanny, dacă îmi dați voie să stau în odaia mea, cu o lumânare. Era o fată așa de firavă și de copilăroasă, că spiritul ei n-ar putea să sperie pe nimeni, nici dacă ar încerca, de-asta sunt sigură.

— A, nu, nu. Du-te la culcare. O să rămân eu să-l aștept până la miezul nopții și, dacă nu vine până atunci, o să renunț și-o să mă duc și eu la culcare.

— Acum e zece și jumătate.

— Da? Fanny era foarte bolnavă de ftizie?
— Păi, nu foarte, ci cam.
— A plecat de la noi acum vreo opt luni. I-a spus cineva, înainte de a pleca ea, că nu mai avea de trăit nici măcar un an ?
— N-am auzit pe nimeni spunând așa ceva.
— Dacă ar fi trăit până la adânci bătrâneți, nu s-ar fi mirat nimeni?
— Nu cred că s-ar fi mirat.
— Ai auzit de la cineva, astăzi, cum că n-ar fi avut deloc o slăbiciune la piept?
— Nu... De ce, ați auzit dumneavoastră?
— O, nu, nu. Eu numai întreb, fiindcă mă interesează Fanny. Apoi murmură, ca pentru sine:

— Oamenii cu siguranță nu pot merge pe jos, mile întregi, cu o zi înainte să moară de ftizie, aprindere la plămâni sau ceva de soiul ăsta.

— De ce nu urcați la dumneavoastră, doamnă?

— De ce nu? repetă Bathsheba, fără șir. Ce rost ar avea — aici măcar este aprins focul. Liddy, exclamă ea deodată, într-o șoaptă nestăpânită și agitată, ai auzit povestindu-se ceva ciudat despre Fanny? Nici nu rosti bine aceste cuvinte, că o expresie de regret i se așternu pe chip și izbucni în lacrimi.

— Nu, nici o vorbuliță! zise Liddy, privind nedumerită la femeia care plângea. Ce v-a făcut să plângeți, doamnă, v-a supărat ceva? Se apropie de Bathsheba, privind-o cu adâncă înțelegere.

— Nu, Liddy. Gata, nu mai am nevoie de tine. Nu știu ce am de plâng atât de des, în ultima vreme. Înainte nu plângeam așa. Noapte bună.

Atunci, Liddy ieși din salon și închise ușa. Bathsheba era singură și nefericită acum; de fapt, nu era mai singură decât înainte de a se mărita, dar singurătatea de atunci, comparativ cu aceasta din prezent, era ca solitudinea unui munte față de aceea a unei peșteri. și de vreo două zile începuseră să-și facă loc și gândurile acestea îngrijorătoare despre trecutul soțului său. Schimbarea de sentimente în privința vremelnicului loc de popas al lui Fanny din seara aceea fusese rezultatul unei ciudate împletiri de impulsuri din pieptul ei. Am putea s-o descriem, mai precis, ca pe o hotărâtă răzvrătire contra propriilor prejudecăți, ca pe o reacție împotriva unui josnic instinct de a nu se arăta mărinimoasă, cel care o îndemnase să nu simtă nici urmă de milă pentru femeia moartă, pentru că, atunci când fusese în viață, i-o luase înainte, primind atențiile unui bărbat pe care Bathsheba nu încetase în nici un caz să-l iubească, deși dragostea ei era tocmai acum rănită de moarte cu o nouă bănuială, mai crudă.

După vreo cinci-zece minute, se auzi o bătaie în ușă. Liddy apărură din nou și, înaintând vreo câțiva pași, rămase pe loc, șovăitoare, până când, în cele din urmă, zise:

— Maryann tocmai a auzit ceva tare ciudat, dar eu știu că nu e adevărat. Dar o să fim sigure că e adevărat ori nu peste vreo două zile.

— Ce este?

— A, n-are nici o legătură cu dumneavoastră sau cu noi, doamnă. E vorba despre Fanny. Același lucru pe care l-ați auzit și dumneavoastră.

— Eu n-am auzit nimic.

— Vreau să spun că prin Weatherbury umblă de vreun ceas un zvon urât... că... ar fi doi acolo! Liddy, în timp ce vorbea, își înclină capul în direcția sălii mari, rostind ultimele cuvinte în șoaptă.

— Unde?

— În sicriu.

Un tremur o străbătu pe Bathsheba, din cap până-n picioare.

— Nu cred! zise ea. Este un singur nume scris pe capacul sicriului.

— Nici eu nu cred, doamnă. și sunt mulți cei care nu cred, dar m-am gândit să vă spun, totuși. O să fim siguri și o să aflăm adevărul despre asta abia poimăine. Oak a fost auzit zicând că povestea asta ar fi despre o altă biată fată, iar eu îl cred pe el, căci ne-ar fi spus el nouă mai multe, dac-ar fi fost adevărat — nu credeți, doamnă?

— Poate că ne-ar fi spus, poate că nu.

Bathsheba întoarse capul și se uită la foc, astfel încât Liddy să nu-i vadă fața. Înțelegând că stăpâna sa nu avea de gând să mai zică și altceva, Liddy se strecură afară, închise ușa încet în urma ei și se duse la culcare.

Chipul Bathshebei, așa cum sta cu privirea pironită asupra focului, în seara aceea, ar fi trezit dorința de a-i veni cumva în ajutor chiar și în cei care n-o puteau suferi. Soarta atât de tristă a lui Fanny Robin nu o făcea pe a Bathshebei strălucită, cu toate că ea era o Estera față de această nefericită Vasti, iar destinele lor păreau, în unele privințe, în contrast unul cu celălalt. când Liddy intrase în cameră a doua oară, ochii frumoși care-i întâmpinaseră pe-ai săi aveau un aer nepăsător și ostenit. când ieșise, după ce îi spusese povestea aflată, ochii aceștia exprimau îndurerarea în forma ei cea mai intensă. Firea ei simplă, de femeie de la țară, hrănită cu principii de modă veche, era răvășită de un gând care ar fi tulburat-o prea puțin pe o femeie de lume, acela că atât Fanny, cât și copilul ei, dacă avusesse într-adevăr unul, erau morți. Batsheba avea acum o bază pentru a stabili o legătură între propria ei poveste și vag intuita tragedie a sfârșitului lui Fanny, despre care Oak și Boldwood fuseseră tot timpul încredințați că ea nu avea nici cea mai mică idee. Despre întâlnirea cu femeia singuratică din seara de sâmbăta trecută nu-i vorbise nimănui și nimeni nu fusese martor. Desigur că Oak avusesse cele mai bune intenții ascunzându-i, pentru cât de multe zile ar fi fost cu putință, amănuntele despre ceea ce i se întâmplase lui Fanny, dar, dacă ar fi știut că atenția Bathshebei se concentrase deja asupra acestei probleme, n-ar mai fi făcut nici un gest ca să întârzie cu vreun minut nesiguranța prin care trecea ea acum, când certitudinea care i-ar fi putut pune capăt n-ar fi fost decât confirmarea celei mai negre bănuieli, la urma urmelor. Deodată, o cuprinse dorința să stea de vorbă cu cineva mai puternic decât ea și, astfel, să capete tăria de a îndura cu demnitate poziția în care suspecta că fusese pusă și, cu stoicism, împovărătoarele sale îndoieli. Unde putea găsi un asemenea prieten? Nicăieri în casă. De departe ea era cea mai rațională dintre toate femeile de sub acoperișul său. Să aibă răbdare și să nu-și mai frământă mintea, asta voia să învețe și nu era nimeni care să o poată învăța tocmai aceste lucruri. Dacă ar fi putut să se ducă la Gabriel Oak! Dar nu se cădea. cât de bine izbutea Oak, se gândea ea, să îndure necazurile. Boldwood, care părea în stare să simtă mult mai profund, mai înalt și mai puternic decât Gabriel, încă nu învățase, așa cum nu învățase nici ea, lecția simplă pe care Oak dovedea că o stăpânește prin fiecare mișcare, prin fiecare privire pe care o arunca — și anume că nici una dintre nenumăratele probleme care îl înconjurau, dintr-acelea care îi afectau propria sa bunăstare, nu era cea mai captivantă și mai importantă în ochii lui. Oak contempla meditativ orizontul circumstanțelor, fără a acorda vreo atenție specială propriului punct de vedere, care se afla la mijloc. Astfel i-ar fi plăcut și ei să fie. Însă Oak nu era ros de îndoieli până la ultima fibră a inimii sale, cum era ea în acest moment. Oak știa despre Fanny tot ce și-ar fi dorit să știe și ea, de asta era încredințată. Dacă s-ar fi dus la el chiar în clipa aceea și l-ar fi întrebat doar atât: „Care-i adevărul în toată povestea asta?”, el ar fi socotit o chestiune de onoare să i-l spună și i-ar fi adus, astfel, o ușurare de nespus. Nici n-ar fi fost nevoie să mai vorbească după aceea. El o cunoștea atât de bine, încât nici o ciudățenie din purtarea ei nu l-ar fi îngrijorat.

Își aruncă o pelerină pe umeri, porni spre ușă și o deschise. Nici un fir de iarbă, nici o rămurică nu se clintea. Văzduhul era încă îmbibat de umezeală, deși ceața parcă era mai rară decât fusese după-amiază, iar picurul neîncetat al stropilor pe frunzele căzute sub ramuri era aproape muzical în ritmul lui regulat, liniștitor. Părea să fie mai bine afară decât în casă, iar Bathsheba închise ușa și porni încet, pe potecă, până ajunse în dreptul căsuței în care Gabriel locuia acum singur, după ce plecase din casa lui Coggan, gonit de înghesuiala de acolo. Doar o fereastră era luminată, la una din odăile de jos. Obloanele nu erau închise, nu fusese tras nici storul, nici perdeaua la fereastră, căci locatarul de acum al casei nu-și făcea prea multe griji despre posibilitatea de a fi jefuit sau iscodit. Da, era chiar Gabriel, care nu dormea, citea. Din locul unde se oprise Bathsheba, în mijlocul drumului, îl vedea bine, stând nemișcat, cu capul lui acoperit cu păr blond și creț sprijinit în palmă și ridicându-și ochii numai din când în când, ca să potrivească mukul lumânării ce ardea alături. în cele din urmă, Oak se uită la ceas, păru surprins de ora atât de târzie, își închise cartea și se ridică. Se ducea la culcare, fu limpede pentru Bathsheba, așa că, dacă voia să bată la ușă, trebuia s-o facă numaidecât.

Din păcate, nu se putu hotărî — simți că nu era în stare s-o facă. Pentru nimic în lume n-ar fi putut să-i sugereze lui cât de nefericită era acum — și cu atât mai puțin să-i ceară direct

informații despre cauza morții lui Fanny. Nu-i rămânea decât să facă presupuneri, să ghicească, să fiarbă în suc propriu și să îndure totul de una singură.

Ca un drumeț pribeag, fără adăpost, zăbovi la marginea drumului, parcă legănată și vrăjită de atmosfera de mulțumire care s-ar fi zis că se răspândea din acea mică locuință și care lipsea, din nenorocire, dintr-a ei. Gabriel se ivi în odaia de sus, puse lumânarea pe pervazul ferestrei, după care... îngenunche să se roage. Contrastul dintre această imagine și viața ei de zbucium și de răzvrătire din același timp fu prea mult pentru ea, nu mai putu îndura să privească mai departe. Nu era făcută să cadă la învoială cu nenorocirea prin astfel de mijloace. Ea trebuia să-

și urmeze partitura amețitoare și confuză până la ultima notă, așa cum începuse. Cu inima grea, străbătu poteca în sens invers și intră în casa ei.

Și mai tulburată acum de reacția la simțămintele anterioare, pe care i-o trezise exemplul lui Oak, Bathsheba se opri o clipă în sala mare, cu ochii ațintiți la ușa salonului în care zăcea Fanny. Își încleștă degetele, își dădu capul pe spate, își apăsă fruntea cu mâinile-i fierbinți și exclamă, cu un suspin nestăpânit:

— Ah, de ți-ar da Dumnezeu grai să vorbești și să-mi dezvălui taina ta, Fanny!... O, sper, sper că nu este adevărat că sunteți doi!... Dacă aș putea să arunc o privire înăuntru, la tine, doar pentru o clipă, atunci aș ști tot!

După câteva secunde, adăugă încet:

— Și o să știu!

Mai târziu, în zadar avea Bathsheba să încerce să-și dea seama de măsura tulburării care o împinsese la fapta care a urmat după ce murmurase această hotărâre, în acea seară de neuitat a vieții ei. Se dusesse la camera cu scule, să caute o șurubelniță. În cele din urmă — după puțin timp, deși cu neputință de precizat —, se trezise în salonaș, tremurând de emoție, cu o pâclă peste ochi și un zvâcnet insuportabil în creier, stând în picioare lângă sicriul deschis, în care se afla fata al cărei sfârșit suspect o absorbise cu desăvârșire, și holbându-se înăuntru, spunându-și, cu o voce spartă:

— Era mai bine să aflu adevărul, oricât de cumplit, și acum l-am aflat!

Bathsheba știa prea bine că ajunsese în acea situație după un șir de acțiuni îndeplinite parcă de cineva prins într-un vis ciudat; că urmase neabătut calea pentru îndeplinirea ideii care îi răsărise în minte, cu o claritate orbitoare, în timp ce se afla în sala mare; că urcase pe furiș până-n capul scărilor, că ascultase răsuflarea greoaie a slujnicilor și se încredințase că dorm, că apoi coborâse tot pe furiș, că apăsase pe clanța ușii unde zăcea fata și se apucase, cu bună știință, să îndeplinească fapta care, dacă s-ar fi gândit mai-nainte că ar fi putut-o săvârși, în puterea nopții și de una singură, s-ar fi îngrozit, dar care, o dată dusă la îndeplinire, nu i se păru la fel de cumplită ca dovada finală a purtării bărbatului ei, care i se dezvălui, fără putință de îndoială, o dată cu ultimul episod al poveștii lui Fanny.

Ochii nesățioși ai Bathshebei nu se îndreptară către capul moartei. Alături de fată, înconjurat de un braț, se afla ținta căutării sale:

O ciudățenie, de Natură plămădită, O floare, încă din mugure strivită, Frântură de pruncie, nenumită.

Îmbrăcată curat, în primul și ultimul său veșmânt pe pământ — un scutec în miniatură de pânză albă —, cu o față atât de mică și delicată în contur și în substanță, încât obrajii săi și pumnii strânși și dolofani îi aduseră fără voie în minte, în culmea emoției cum era, imaginea rotunjimilor moi ale ciupercilor într-o dimineată umedă.

Chipul lui Fanny era înconjurat de părul ei bălai, despletit, întocmai cum dormise de sute de ori în această casă, lipsind numai culoarea vieții care o împodobise altădată. Nu mai încăpea nici o îndoială despre originea șuviței pe care o deținea Troy. Fanny avea acum trăsăturile mult mai pline și părea mult mai tânără decât arătase în ultimele luni ale vieții sale. Mâinile sale dobândiseră o finețe nepământească, iar dacă i le-ar fi privit un pictor, și-ar fi putut imagina că, în sfârșit, găsisse o pereche pe măsura acelor minunate mâini și degete care îi serviseră de model lui Bellini.

Tineretea și frumusețea celor două făpturi împietrite alungau din tablou orice impresie lugubră, ba chiar și orice urmă de neplăcere. Mama nu înaintase în vârsta femeii mai mult decât pruncul ei în copilărie; amândoi rămăseseră în pragul unei noi etape a existenței și pieriseră mai înainte de a se fi definit precis ca exemplare ale vârstei respective. Te izbea în înfățișarea lor aerul de

incipient, nu cel de decadent. Păreau nereușite ale creației, prin natura lor interesante, mai degrabă decât forme de descompunere, prin natura lor înfricoșătoare.

Dar ce îi inspirau toate acestea femeii care le privea? Un gând de vreo câteva clipe, pe care mila și slăbiciunea sa de femeie stăruiseră să i-l înfiripe. Apoi Bathsheba reveni cu picioarele pe pământ și alte lucruri decât aspectele de înaltă poezie ale acestui tablou îi năpădiră mintea. Capul îi căzu în piept și răsuflarea care i se oprise de atâta încordare, curiozitate și interes fu slobozită acum într-un vaiet șoptit:

— Oh-h-h! făcu ea și liniștea din încăperea îi prelungi geamătul.

Lacrimile se porniră să-i curgă grăbite lângă perechea lipsită de simțiri din sicriu — niște lacrimi izvorâte dintr-un motiv sofisticat, de o natură greu de descris, aproape cu neputință de definit, altfel decât că erau deosebite de cele iscate de o simplă durere. Cu siguranță că dorința unor lacrimi atât de fierbinți trebuie să se fi aflat în rămășițele pământești ale lui Fanny, când împrejurările fuseseră astfel croite încât o purtaseră spre locul acesta, într-un mod firesc, discret, totuși atât de eficace. Singurul lucru care se putea face — să moară — astfel ca o existență umilă să se ridice până la măreție, Fanny îl realizase. Și, pe lângă această ispravă, soarta adăugase și întâlnirea din noaptea aceea cu Bathsheba, care, în imaginația sa furtunoasă, îi prefăcea căderea în izbândă, umilirea în triumf, nenorocul în înălțare. Prin moarte se învăluise în lumina stridentă a batjocurii, așternând pe fața tuturor lucrurilor din jur un zâmbet ironic. Dar nici închipuirea înfierbântată a Bathshebei nu izbuti să investească acel chip alb și nevinovat cu vreo undă de triumf la adresa durerii pe care o isca drept revanșă la durerea ei, cu toată rigoarea nemiloasă a legii mozaice: „Arsură pentru arsură, rană pentru rană, vânătaie pentru vânătaie.”

Bathsheba începu să-și închipuie că ar putea scăpa din situația în care se afla printr-o moarte neîntârziată, care, își zicea ea, deși era o cale nelegiuită și cumplită, avea totuși niște limite în nelegiuirea și grozăvia ei, dincolo de care nu se putea trece, în vreme ce rușinea vieții era nemăsurată. Cu toate acestea, chiar și planul de eliberare prin moarte nu era decât o imitație fidelă a metodei adoptate de rivala sa, din care îi mai lipseau și motivele care să-l glorifice, ca în cazul celeilalte. Începu să se plimbe prin încăperea în lung și-n lat, cum îi stătea în obicei când era agitată, cu mâinile împreunate strâns în față, în timp ce se gândea și dădea glas, din când în când, unor frânturi de idei:

— Oh, îi urăsc, totuși nu pot să spun că îi urăsc, fiindcă ar fi deplorabil și păcat — și totuși îi urăsc puțin! Da, trupul meu mă îndeamnă să-i urăsc, fie că spiritul meu încuviințează sau nu...

Dacă ar fi trăit, aș fi putut să fiu mândră și crudă față de ea cu un oarecare temei, dar așa, orice răzbunare aș încerca față de o biată femeie moartă și pruncul ei s-ar întoarce împotriva mea. Oh, mă simt îngrozitor pentru toate acestea!

În momentul acela, Bathsheba deveni atât de speriată de propria stare de spirit, încât privi în jur, căutând vreo portiță de scăpare de sine însăși. Îi reveni în minte imaginea lui Oak ingenuitate, așa cum îl văzuse în seara aceea, și, cu instinctul imitației care le însuflețește pe femei, se agăță de idee și se hotărî să ingenuiteze și, dacă se putea, să se roage. Gabriel se rugase, așadar o să se roage și ea.

Se lăsă în genunchi lângă sicriu, își îngropă fața în mâini și, o vreme, încăperea rămase într-o tăcere de mormânt. Când, din motive de automatism sau din cine știe ce pricină, Bathsheba se

ridică, își simți sufletul împăcat și o părere de rău pentru apucăturile dușmănoase de mai înainte.

În dorința sa de a-și răscumpăra greșeala, luă florile dintr-o glastră de lângă fereastră și începu să le presare împrejurul capului fetei moarte. Bathsheba nu-și închipuia cum altfel putea să-și arate bunătatea față de ființele dispărute, dacă nu dăruindu-le flori. Nu-și dădu seama că atât vreme se scurse în astfel de preocupări. Uită de timp, de viață, de locul în care se afla și de ceea ce făcea. Se trezi doar când auzi cum se trântesc ușile șopronului trăsurilor, în curte. O clipă mai târziu, ușa de la intrare se deschise și se închise, niște pași traversară sala mare și soțul ei se ivi în pragul salonului, căutând-o din ochi.

Pricepu, treptat, semnificația tabloului din fața lui și rămase privind aiurit, de parcă l-ar fi socotit o nălucire, iscată de vreo vrajă. Bathsheba, palidă ca o moartă, îi întoarse privirea la fel de răătăcită ca și a lui.

Cum presupunerile din instinct prea rar sunt fructul unei inducții îndreptățite, în momentul acela, cum stătea așa, cu mâna pe clanță, lui Troy nu-i trecu nici o clipă prin minte că Fanny ar putea avea vreo legătură cu ceea ce vedea. Primul său gând, dezlânat, fu că murise careva din casă.

— Ei, ce? întrebă Troy, pierdut.

— Trebuie să plec, trebuie să plec! zise Bathsheba, mai mult pentru ea, decât pentru el. Veni către ușă cu ochii holbați, încercând să treacă pe lângă el.

— Ce s-a întâmplat, pentru numele lui Dumnezeu? Cine-a murit? întrebă Troy.

— Nu pot să-ți spun, lasă-mă să ies, am nevoie de aer! continuă ea.

— Ba nu, stai, îți poruncesc! O prinse de mână și, atunci, voința păru s-o părăsească pe Bathsheba, care se cufundă într-o stare de pasivitate. El, fără să-i dea drumul, înaintă în salon și astfel, mână în mână, Troy și Bathsheba se apropiară de sicriu.

Lumânarea era așezată pe un birou de lângă ei, iar lumina cobora drept pe trăsăturile neînsuflețite ale mamei și ale pruncului. Troy se uită, lăsă să-i cadă mâna soției și dintr-o dată înțelese totul și rămase stană de piatră.

Atât de neclintit stătea, încât ai fi crezut că nu mai avea deloc puterea de a face vreo mișcare oarecare. În sufletul lui, puzderie de sentimente contrare se ciocneau și se spulberau unul pe altul, anihilându-se, încât nici unul nu izbutea să se prefacă în vreun gest.

— O cunoști? întrebă Bathsheba, cu voce stinsă, înfundată, venind ca dintr-o temniță.

— O cunosc, zise Troy.

— Ea este?

Până atunci, Troy stătuse în picioare, nemișcat. Acum, în neclintirea trupului său se putu observa un început de mișcare, la fel cum, în noaptea cea mai neagră, după un timp, izbutești să vezi. Încetul cu încetul, se înclină înainte. Trăsăturile feței i se îndulcira, iar groaza se prefăcu într-o nemărginită tristețe. Bathsheba îl privea, din partea cealaltă a sicriului, cu buzele întredeschise și cu priviri rătăcite. Capacitatea de a simți profund este proporțională cu intensitatea tuturor celorlalte trăsături ale persoanei respective și probabil că Fanny, în toate suferințele sale, prea mari pentru puterile ei, niciodată nu suferise însă atât de deplin cât suferea Bathsheba acum.

Ceea ce făcu Troy fu să se lase moale în genunchi, cu un amestec, greu de descris în cuvinte, de căință și respect zugrăvit pe față și, aplecându- se deasupra lui Fanny Robin, o sărută ușor, cum săruți un copil adormit ca să nu-l trezești din somn.

La vederea și la sunetul acestui gest, pentru ea de neîndurat, Bathsheba se repezi la Troy. Toate sentimentele, încolțite de- a lungul existenței sale din clipa în care aflase ce înseamnă să simți, părău să i se adune acum într-o unică izbucnire. Reacția ei împotriva dispoziției nedemne care o cuprinsese mai devreme, când se gândise la onoarea ei știrbită, la faptul că Fanny i-o luase înainte și o pusese în umbră în privința maternității, fusese violentă și deplină. Toate acestea fură date uitării, în fața dragostei adevărate și încă puternice a soției pentru soțul

ei. Dacă mai devreme suspinase după desăvârșirea ei, acum striga din răspuțuri împotriva destrămării căsătoriei pe care-o deplânse, își aruncă brațele în jurul gâtului lui Troy, exclamând înnebunită, din străfundurile sufletului ei:

— Nu! Nu-i săruta, Frank! O, Frank, nu pot îndura asta, nu pot! Eu te iubesc mai mult decât te-a iubit ea! Sărută-mă și pe mine, Frank, sărută-mă! Trebuie să mă săruți și pe mine, Frank! Era ceva atât de anormal și de surprinzător în durerea copilărească și în sinceritatea acestei rugăminți din partea unei femei ca Bathsheba, atât de puternică și de independentă, care nu era în stare să înțeleagă, după cum se părea, că atât mama rivală, cât și copilul rival erau morți, încât Troy, desfăcându-i brațele încolăcite strâns pe după gâtul lui, se uită la ea năucit. Era atât de uimit să descopere că, în iubire, toate femeile sunt la fel, chiar și cele atât de deosebite în rest, cum erau Fanny și femeia de lângă el, încât lui Troy parcă nu-i venea să creadă că ea era mândra lui soție Bathsheba. Parcă spiritul lui Fanny trecuse în trupul Bathshebei. Însă zăpăceala aceasta nu dură decât câteva clipe. când surpriza i se risipi, expresia i se schimbă și privirea îi deveni aspră, poruncitoare.

— N-o să te sărut, zise el, împingând-o în lături. și măcar dacă soția s-ar fi oprit aici! Dar probabil, din pricina împrejurărilor chinuitoare, să dea glas zbuciumului său era o greșeală, însă una care putea fi mai bine înțeleasă, dacă nu chiar iertată, decât o purtare diplomată, acum,

când rivala ei era doar un trup neînsuflețit. Toată simțirea pe care și-o trădase, revărsând-o în afară, și-o retrase acum la loc printr-o uriașă efortare de a redeveni stăpână pe sine.

— Dacă te întreb ce motiv ai, ce o să spui? stăruia ea și vocea sa amară sună ciudat de joasă — ai fi putut jura că vorbise o altă femeie.

— O să spun că am fost un om rău, fără inimă, răspunse el.

— Și că femeia aceasta e victima ta... și eu, nu mai puțin decât ea.

— Ah! Nu mă lua peste picior, doamnă. Femeia aceasta, chiar și moartă, înseamnă mai mult pentru mine decât ai însemnat, însemni sau o să însemni tu vreodată. Dacă Satana nu m-ar fi ispitit cu chipul acesta al tău și cu blestematele tale de cochetării, m-aș fi căsătorit cu ea. N-am avut altceva în minte până nu mi-ai ieșit tu în cale. Mai bine m-ajuta Dumnezeu să nici nu am altceva în minte... Acum, degeaba, este prea târziu! Pentru asta merit să n-am parte de tihnă până la capătul zilelor mele! Apoi se întoarse spre Fanny. Dar nici o grijă, draga mea, în fața Cerului tu ești adevărata mea soție.

La aceste cuvinte, de pe buzele Bathshebei ieși un strigăt înăbușit de disperare și revoltă — un vaiet de durere cum nu mai răsunase niciodată între zidurile aceluia vechi conac, de la vreunul dintre locatarii săi. Era TeraXeaxai pentru unirea sa cu Troy.

— Dacă ea este... asta... atunci... eu ce sunt? adăugă ea, ca o continuare a aceluiași strigăt și suspinând înduioșător și, cum abandonul acesta era neobișnuit pentru ea, spectacolul era parcă și mai crunt.

— Tu nu ești nimic pentru mine, nimic! zise Troy neînduioșat. O căsătorie nu înseamnă doar o slujbă în fața altarului. Din punct de vedere moral, nu sunt al tău!

O pornire nestăvilită de a fugi de el, de a fugi departe de locul acesta, de a se ascunde și de a scăpa de vorbele lui, cu orice preț, chiar dacă moartea ar fi încercat s-o oprească, puse acum stăpânire pe Bathsheba. Nu întârzie nici o clipă, ci se întoarse către ușă și fugi.

XLIV.

SUB UN COPAC. REACȚIE

Bathsheba mergea pe drumul învăluit în întuneric, fără să știe, fără să-i pese încotro se ducea sau care va fi deznodământul fugii sale. Abia când ajunse la o poartă, care dădea într-un desiș deasupra căruia se înălțau câțiva stejari uriași și fagi, își dădu seama pentru prima oară de situația ei. Uitându-se peste poartă, își aminti deodată că mai văzuse locul acela, pe lumină, cu un alt prilej, și ceea ce părea un desiș de netrecut erau, de fapt, doar niște tufe de ferigi, în prezent ofilindu-se cu repeziciune. când fu vorba să se gândească la ce trebuia să facă, în clipa aceea, când se simțea zdruncinată în toată ființa sa, nu găsi nimic mai bun decât să intre acolo și să se ascundă. Trecând de poartă, se opri pe un petic de pământ, adăpostit de umezeala ceții de trunchiul înclinat al unui copac, unde se așeză pe un așternut de frunze și tulpini încâlcite. Adună, mecanic, câteva brațe de frunze uscate în jurul ei, ca s-o ferească de vânt, și închise ochii.

Dacă ațipise ori nu în noaptea aceea, Bathsheba n-ar fi putut spune cu toată siguranța. Mult mai târziu, simțindu-și forțele împropățate și creierul mai liniștit, își dădu seama că sus, în copaci, și de jur-împrejurul ei se petrecea ceva interesant. Cel dintâi sunet fu un ciripit, dintr-un gătlej răgușit. Era o vrabie care tocmai se trezea. După aceea se auzi un „Ciu-iiz, ciu- iiz, ciu-iiz!” dintr-un alt Ungher. Era o cintează. Al treilea fu un: „Tinc-tinc-tinc!” din gardul viu. Era o prigorie. „Cioc, cioc, cioc!” de deasupra. O vererită. Apoi, din drum: „ta-ra-ra și tu-ru-ru!”. Era un băiat cu plugul. Curând își făcu apariția dincolo de poartă și, după voce, Bathshebei i se păru că este unul dintre băieții de la ferma ei. Era urmat de niște pași apăsați, călcând anevoie, iar când se uită printre ferigi, Bathsheba desluși, în lumina slabă a zorilor, o pereche de cai dintr-ai săi. Se opriră să bea apă dintr-o baltă, aflată pe partea cealaltă a drumului. Îi privi cum își cufundară boturile în apă, băură, își scuturară capetele, apoi băură din nou, și văzu apa care li se scurgea de pe buze în firișoare argintii. Caii își cufundară o ultimă oară boturile în apă și ieșiră din baltă, pornind înapoi, spre fermă.

Bathsheba continuă să se uite primprejur. Se crăpa de ziuă și, în comparație cu aerul răcoros și culorile din jur, gesturile și hotărârile ei înfierbântate din noaptea trecută îi apărură într-un sinistru contrast. Băgă de seamă că avea în poală și prinse în păr frunze roșii și galbene, care căzuseră din copac și se așternuseră încet, peste ea, cât timp moțaise acolo. își scutură

rochia să le dea jos și, atunci, o puzderie de frunze de același soi, care zăceau în jurul ei, se ridicară fâlfâind în curentul de aer iscat, „ca nălucile ce zboară din mâna unui vrăjitor”.

Cerul se limpezise către răsărit și lumina soarelui care încă nu se ivise îi atrase privirile în acea parte. De la picioarele ei și printre frumoasele ferigi îngălbenite, cu frunzele lor ca niște panașuri, pământul cobora în pantă către o râpă, pe fundul căreia era un soi de mlaștină, presărată cu ciuperci. În momentul acela, deasupra ei atârna pâcla dimineții — vătămător și, totuși, splendid văl argintiu, luminat din plin, deși mat, de razele răsăritului — gardurile vii din spatele acestui văl fiind, într-o oarecare măsură, ascunse de ceața luminoasă. Pe malurile acestei gropi creșteau mănunchiuri de papură și, ici-colo, un soi mai puțin întâlnit de iriși, ale căror frunze sclipeau în razele soarelui abia născut ca lamele de coasă. Dar înfățișarea generală a smârcului era malignă. Din veșmântul său umed și otrăvitor părea să se reverse esența lucrurilor rele pe pământ și în apele de sub pământ. Ciupercile creșteau în fel și chip, din frunzele putrede și din cioturile copacilor, unele etalându-și în fața ochilor indiferenți ai Bathshebei pălăriile lor lipicioase, altele lamelele mustind de apă. Unele erau stropite cu pete mari, roșii ca sângele din artere, altele erau galbene ca șofranul, iar altele, înalte și subțiate, cu picioarele ca macaroanele. Unele păreau făcute din piele și aveau cele mai bogate tonuri de cafeniu. Râpa era ca o creșă de molime mici și mari, în imediata vecinătate a traiului bun și sănătos, iar Bathsheba se simți scuturată de un fior la gândul că petrecuse noaptea la o aruncătură de băț de un loc atât de înspăimântător.

Se auziră din nou niște pași pe drum. Bathsheba avea încă nervii nesiguri, așa că se ghemui, să nu fie zărită, iar trecătorul apărui îndată. Era un școlar, cu o traistă petrecută peste umăr, în care-și ținea merindele pentru prânz, și cu o carte-n mână. În fața porții se opri și, fără să-și ridice ochii, continuă să mormăie niște cuvinte, destul de tare, însă, cât să ajungă până la urechile Bathshebei.

— „O, Doamne, Doamne, Doamne, Doamne, Doamne” — pe asta o știu pe de rost. „Dă-ne, dă-ne, dă-ne, dă-ne, dă-ne”, pe asta o știu. „Iertarea, iertarea, iertarea, iertarea, iertarea”, pe asta o știu... Urmară alte cuvinte cam de același fel. Băiatul părea să fie cam tare de cap; cartea era o Psaltire și aceasta era metoda lui de a-și învăța rugăciunea. Chiar și în cele mai crâncene lovituri ale necazurilor, se pare că întotdeauna rămâne un strat subțire al conștiinței care să nu fi fost afectat și gata să observe orice fleac; de aceea, Bathsheba se simți ușor amuzată de metoda băiatului, până când, și el, la rândul lui, se făcu nevăzut.

Între timp, amortirea fusese înlocuită de neliniște, iar neliniștea începu să facă loc foamei și setei. O siluetă se ivi pe ridicătura de pământ din partea cealaltă a smârcului, pe jumătate ascunsă de ceață și îndreptându-se spre Bathsheba. Femeia — căci era o femeie — se apropia cu fața într-o parte, de parcă ar fi privit cu atenție în jurul ei. După ce coti și mai la stânga și veni mai aproape, Bathsheba reuși să deslușească profilul nou-venitei conturat pe fundalul cerului luminos și recunoscu, în linia care, de la frunte la bărbie, se ondula fără urmă de unghi sau trăsătură dăltuită, chipul atât de familiar al lui Liddy Smallbury.

Bathsheba simți cum îi tresaltă inima de recunoștință la gândul că nu fusese părăsită cu totul și sări în picioare.

— Oh, Liddy! zise ea sau, mai bine zis, încercă să zică; dar cuvintele fură doar mimate, căci de pe buzele ei nu ieși nici un sunet. Își pierduse vocea stând în atmosfera aceea îmbâcsită atâtea ore din noapte.

— Oh, doamnă, cât mă bucur că v-am găsit! zise fata de îndată ce o zări pe Bathsheba.

— Nu poți să treci prin râpă, zise Bathsheba în șoaptă, străduindu-se zadarnic să vorbească mai tare, ca să ajungă până la urechile lui Liddy. Liddy, neauzindu-i avertismentul, coborî în râpă și pași peste smârc, spunându-i:

— O să mă țină, cred.

Bathsheba n-avea să uite niciodată micul tablou de o clipă, cu Liddy venind la ea peste mlaștină, în lumina dimineții. Pe lângă picioarele fetei, în timp ce pășea prin mocirlă, răsuflarea jilavă subterană ieșea la suprafață, făcând bășici irizate de nămol, care sâsâiau când se spărgeau și apoi se risipeau în cerul lor de aburi, de deasupra.

Liddy nu se scufundă, cum crezuse Bathsheba c-o să se întâmple, ci ajunse cu bine pe uscat își înălță privirea spre chipul frumos, deși palid și tras, al tinerei sale stăpâne.

— Săraca! zise Liddy, cu lacrimi în ochi. Un pic de curaj, doamnă! Dar cum Dumnezeu de...

— Nu pot să vorbesc mai tare de-atât, deocamdată n-am voce, o întrerupse Bathsheba, grăbită. Cred că mi s-a dus din pricina aerului umed din groapă. Liddy, nu mă întreba nimic, te rog. Cine te-a trimis — te-a trimis cineva?

— Nimeni. când am văzut că nu sunteți acasă, m-am gândit că s-a întâmplat vreo nenorocire. Mi s-a părut că i-am auzit vocea dumnealui, târziu, astă-noapte. și, cum știam că lucrurile nu mergeau prea bine...

— El este acasă?

— Nu, a plecat cu puțin înainte să ies eu.

— Pe Fanny au luat-o?

— Încă nu. Dar o s-o ia curând, la ora nouă.

— Atunci nu mergem deocamdată acasă. Să zicem că facem o mică plimbare prin păduricea asta.

Liddy, care nu pricepea mare lucru sau mai nimic din toată povestea, se învoi și porniră împreună printre copaci.

— Dar ar fi mai bine să intrați în casă, doamnă, și să mâncați ceva. O să răciți și-o să muriți!

— N-o să mă întorc acasă, deocamdată — poate niciodată.

— Să vă aduc eu ceva de mâncare și altceva de îmbrăcat, în loc de nimicuța asta de șal?

— Dacă vrei, Liddy.

Liddy dispăru și după vreo douăzeci de minute se întoarse cu o pelerină, o pălărie, câteva felii de pâine cu unt, o ceașcă și niște ceai fierbinte, într-un ceainic micuț, de porțelan.

— Au dus-o pe Fanny? întrebă Bathsheba.

— Nu, răspunse tovarășa ei, turnând ceaiul.

Bathsheba se înfășură în pelerină, mușcă din pâine și bău câteva înghițituri de ceai, la repezeală. Vocea i se mai dresă puțin și culoarea îi reveni în obraji.

— Acum ne mai plimbăm o dată.

Hoinăriră așa, prin pădure, aproape două ceasuri, Bathsheba răspunzând monosilabic la sporovăiala lui Liddy, căci frământa în minte un singur subiect și numai unul. O întrerupse zicând:

— Mă întreb dacă, până la ora asta, or fi dus-o pe Fanny...

— Mă duc să văd.

Se întoarse cu vestea că oamenii tocmai veniseră să ia trupul lui Fanny, că întrebaseră de Bathsheba și că ea le spusese că stăpâna sa nu se simțea bine și nu putea să stea de vorbă cu nimeni.

— Adică, ei cred că sunt în odaia mea?

— Da. — Apoi, Liddy îndrăzni să adauge: — Ați spus, când v-am găsit aici, că s-ar putea să nu vă mai întoarceți niciodată acasă. N-ați vorbit serios, nu-i așa, doamnă?

— Nu, m-am răzgândit. Numai femeile fără pic de mândrie în ele dau bir cu fugiții în fața bărbaților lor. Este o situație și mai rea decât să fii găsită moartă în casa bărbatului tău, din pricină că s-a purtat rău cu tine, și anume să fii găsită în viață, după ce ai fugit, într-o casă străină. M-am gândit la asta toată dimineața și mi-am ales calea de urmat. Femeia care și-a părăsit căminul încurcă pe toată lumea, este o povară pentru ea însăși și ciuca bății de joc a tuturor — toate acestea înseamnă o grămadă de mizerii, mai mari decât orice ți s-ar putea întâmpla rămânând acasă, chiar dacă acasă ai putea fi luată peste picior, bătută și înfometată. Liddy, dacă te măriți vreodată — să dea Dumnezeu să nu fii nevoită vreodată —, o să te trezești într-o situație groaznică, dar, ține minte, tu să nu te clinești din loc. Rămâi acolo unde ești și îndură să fii tocată mărunț. Uite, asta o să fac eu acum.

— Ah, stăpână, nu mai vorbiți așa! zise Liddy, luând-o de mână. Știam eu că sunteți mult prea cu capul pe umeri ca să nu vă întoarceți. Pot să vă întreb ce grozăvie s-a întâmplat între dumneavoastră și dumnealui?

— Poți să mă întrebi, dar eu n-o să-ți spun.

După vreo zece minute se întoarseră acasă, făcând un ocol și intrând pe ușa din spate. Bathsheba se furișă pe scara din dos, într-o odaie de la mansardă, scoasă din uz, iar tovarășa ei urcă după ea.

— Liddy, zise Bathsheba, cu inima mai ușoară, căci tinerețea și speranța începuseră să se reînstăpânească; tu o să fii confidenta mea, din momentul de față — căci trebuie să fie cineva, iar eu te-am ales pe tine. Ei bine, o să rămân aici, sus, pentru o vreme. Vrei, te rog, să aprinzi focul, să pui pe jos un covor și să mă ajuți să fac odaia asta bună de stat în ea? După aceea, aș vrea ca tu și cu Maryann să aduceți aici patul acela mic din odăiță, cu saltea cu tot, și o masă, și încă vreo câteva lucruri... Oare ce să fac, ca să-mi treacă vremea mai ușor?

— Brodatul batistelor este un lucru foarte bun, zise Liddy.

— Ah, nu, nu! Nu pot să sufăr lucrul cu acul, nu mi-a plăcut niciodată.

— Tricotatul?

— Nici asta.

— Ați putea să vă terminați goblenul. Numai garoafele și păunii au mai rămas de umplut, după care se poate pune în ramă, cu geam, ca să atârne lângă cele ale mătușii dumneavoastră.

— Goblenurile s-au demodat, sunt groaznic de țărănești. Nu, Liddy, o să citesc. Adu-mi aici niște cărți. Nu dintre cele noi. Acum nu mă trage inima să citesc nimic nou.

— Atunci, din cele vechi, de la unchiul dumneavoastră, doamnă?

— Da. Dintr-acelea pe care le-am pus deoparte, în cutii. Un zâmbet fugar îi însenină fața, în timp ce spuse: — Adu Tragedia fecioarei, de Beaumont și Fletcher; și Mireasa cernită; și — stai să mă gândesc — și Gânduri de noapte, și Deșertăciunea dorințelor omenеști.

— Dar povestea aceea, cu negrul care a omorât-o pe nevastă-sa, Desdemona? Este frumoasă și tristă și vi se potrivește de minune, acum.

— Ei, Liddy! Ai umblat prin cărțile mele fără știrea mea! Și ți-am spus doar că n-ai voie. De unde știi că mi se potrivește? Ba nu mi se potrivește deloc.

— Păi, dacă vi se potrivesc celelalte...

— Ba nu mi se potrivesc. și n-o să citesc cărți triste, într-adevăr, de ce-aș citi cărți triste? Adu-mi Dragoste într-un sat și Fata de la moară¹, și Doctorul Sintaxă³, și câteva numere din Spectator⁴.

Toată ziua, Bathsheba și Liddy rămaseră baricadate în mansardă, o măsură de prevedere care, luată împotriva lui Troy, s-a dovedit nenecesară, căci el nu-și făcu apariția prin preajmă, nici nu le tulbură în vreun fel. Bathsheba stătu așezată la fereastră până în amurg, uneori încercând să citească, alteori urmărind fiecare mișcare de afară, fără vreun scop precis, și ascultând, fără prea mare interes, fiecare sunet.

În seara aceea, soarele asfinți roșu ca sângele, în timp ce, spre răsărit, un nor livid îi primea razele. Pe acest fundal întunecat, fațada vestică a turnului bisericii — singura parte din edificiu care se vedea de la ferestrele conacului — se înălța cu claritate și strălucire, sfârleaza de vânt de pe turlă scânteind în mii de raze. Acolo, la ora șase, aveau obiceiul să se adune băieții din sat, să se joace țară-țară vrem ostași. Terenul respectiv era consacrat de când lumea acestui joc, vechea clădire fiind foarte potrivită pentru una dintre tabere, iar cealaltă ocupând linia de la marginea cimitirului, între aceste două poziții pământul fiind bătătorit îndelung de picioarele jucătorilor și lipsit de iarbă ca un caldarâm. Bathsheba putea zări creștetele șatene și brune ale băieților care țâșneau în fugă ba în stânga, ba în dreapta, îmbrăcați în veste și cămăși ale căror

mâneci albe străluceau în soare, iar, din când în când, un strigăt sau un hohot puternic de râs înviorau atmosfera încremenită a înserării. Continuară să se joace aproape vreun sfert de oră, când partida se încheie dintr-o dată, iar jucătorii săriră peste zid și dispărură după colț, în spatele unei tise, ascunse la rândul ei pe jumătate de un fag, care în momentul acela desfășura o masă de frunziș auriu, prin care ramurile desenau linii negre.

— De ce și-au încheiat băieții jocul atât de brusc? o întrebă Bathsheba pe Liddy, de îndată ce aceasta se întoarse în odaie.

— O fi din pricină că tocmai acum au venit doi oameni de la Casterbridge și au început să ridice o piatră mare de mormânt, cioplită, zise Liddy. Băieții s-or fi dus să vadă pentru cine e piatra.

— Tu știi pentru cine e? întrebă Bathsheba.

— Nu, răspunse Liddy.

După ce soția lui Troy părăsise casa în miezul nopții, primul lucru pe care îl făcu el fu să pună capacul la sicriu, ca s-o ascundă vederii pe moartă. O dată ce termină, urcă la etaj și se trânti pe pat, îmbrăcat cum era, și așteptă, copleșit de amărăciune, să se facă dimineață.

Soarta îl lovise crud în ultimele douăzeci și patru de ore. Își petrecuse ziua cu totul altfel decât plănuise el. Există întotdeauna un prag de inerție pe care trebuie să-l depășești când vrei să-ți schimbi linia de conduită — o inerție nu atât în tine însuși, cât în evenimentele care te înconjoară și care parcă se vorbesc între ele să nu-ți îngăduie nici o noutate, în sensul de îmbunătățire.

O dată obținute cele douăzeci de lire de la Bathsheba, se străduise să adauge la suma aceasta tot mărunțișul pe care-l putu strânge din propriile buzunare, ceea ce însemna șapte lire și zece șilingi. Cu banii aceștia, douăzeci și șapte de lire și zece șilingi cu totul, ieșise pe poarta casei în mare grabă, în dimineața aceea, ca să se ducă la întâlnirea cu Fanny Robin.

Ajuns la Casterbridge, lăsase calul și trăsură la un han și, la ora zece fără cinci minute, se întoarse la Podul Grey, de la marginea cartierului săracilor, și se așeză pe parapet. Orologiile bătură ora exactă și nu apărură nici o Fanny. De fapt, în momentul acela, ea era îmbrăcată în veșmintele de înmormântare de către două îngrijitoare de la azilul săracilor — primele și ultimele cameriste cu care blânda făptură fusese onorată. La St. Peter bătu de și un sfert, apoi de și jumătate. În timp ce aștepta, Troy fu asaltat de amintiri. Era pentru a doua oară când Fanny strica o înțelegere serioasă între ei. Furios, jură că aceasta o să fie și ultima, iar la ora unsprezece, după ce stătuse și privise pietrele podului până învățase fiecare pată de licheni de pe fețele lor și ascultase clipocitul apelor de sub pod până când îl apucase disperarea, sări în picioare, veni la han după cabrioletă și, cu o amară nepăsare față de trecut și dispreț pentru viitor, plecă la cursele de cai de la Budmouth.

Ajunsese la curse la ora două și, cu cât stătuse acolo, cu cât mai hoinărise prin oraș, se făcu ora nouă. Imaginea lui Fanny, așa cum îi apăruse ultima oară, în mohorâtele umbre ale serii de sâmbătă, îi reveni în minte, pe fundalul reproșurilor Bathshebei. Se jură să nu parieze și își ținu jurământul, căci, părăsind orașul la ora nouă seara, nu cheltuisese din banii pe care îi avea la el decât vreo câțiva șilingi.

Mână spre casă la trap domol și abia pe drum îi trecu prin minte că, dacă Fanny nu se ținuse de cuvânt, asta fusese din pricină că era bolnavă. Era cu neputință să fi încurcat și de data aceasta locul de întâlnire. îi păru rău că nu rămăsese în Casterbridge, să fi încercat să afle ceva despre ea. Ajuns acasă, deshăma calul în liniște și intră înăuntru unde, după cum am văzut, îl aștepta un șoc cumplit.

De îndată ce se lumină îndeajuns ca să poată desluși obiectele din jur, Troy se ridică de pe patul nedesfăcut și, fără să-i pese câtuși de puțin pe unde umbla Bathsheba, de parcă uitase cu totul de existența ei, coborî scara și ieși din casă pe ușa din dos. Se îndreptă către cimitir, intră pe poartă și căută în jur până dădu cu ochii de un mormânt proaspăt, încă neocupat — groapa săpată în ziua precedentă pentru Fanny. După ce-și fixă în minte poziția mormântului, se grăbi spre Casterbridge, oprindu-se puțin ca să cugete, pe dealul unde o văzuse pentru ultima oară pe Fanny în viață.

Când ajunse în oraș, Troy coborî pe o străduță laterală și intră pe o poartă dublă, deasupra căreia atârna o placă de lemn pe care scria: „Lester, cioplitor de piatră și marmură”. Prin curte zăceau împrăștiate pietre de toate formele și mărimile, gravate cu inscripții de genul „În amintirea lui...” — fără nume, pentru persoanele care nu muriseră încă.

Troy era acum atât de diferit de el însuși în înfățișare, vorbire și purtări, încât își dădea până și el seama de marea schimbare petrecută. Modul în care se repezi să cumpere o piatră de mormânt dovedea cât de puțin se pricepea la asemenea treburi. Nu era în stare să chibzuiască, să socotească sau să se tocmească. Voia cu încăpățănare un lucru și se chitise să-l obțină, ca un copil mic.

— Vreau un monument frumos, îi zise el omului care stătea într-o gheretă din curte, cel mai frumos pe care mi-l puteți da pentru douăzeci și șapte de lire. Erau toți banii lui.

— În suma asta să intre totul?

— Totul. Înscrierea numelui, transportul până la Weatherbury și ridicarea monumentului. Îl vreau acum, pe loc.

— Nu vă putem face nici o lucrare pe poruncea, săptămâna aceasta.

— Mie îmi trebuie acum.

— Dacă vă place vreuna dintre cele pe care le avem aici, prin depozit, ar putea fi gata numaidecât.

— Prea bine, zise Troy nerăbdător. Hai să văd ce aveți!

— Cel mai bun pe care îl am aici este acesta, zise cioplitorul în piatră, intrând într-un șopron. O piatră de căpătâi din marmură, frumos ornamentată cu frunze, cu medalioane dedesubt, pe teme potrivite. Aici e piatra de pus la picioare, cioplită după același model, și aici bordura de înconjurat mormântul. Numai șlefuitul ansamblului m-a costat unsprezece lire — plăcile sunt cele mai bune de acest tip și mă pun chezaș că o să reziste la ploaie și îngheț, fără să se macine, o sută de ani.

— Și cât costă?

— Păi, pentru suma de care pomenești, aș putea să adaug numele și să pun oamenii să ridice monumentul la Weatherbury.

— Să fie gata azi. Îți plătesc pe loc.

Omul se învoui, mirându-se de o asemenea purtare la un client care nu purta nici o panglică de doliu. Apoi, Troy scrisese cuvintele care aveau să alcătuiască textul inscripției, încheie socoteala și plecă. După-amiază, se întoarse și văzu că aproape toate literele fuseseră săpate. Așteptă în curte până când monumentul fu împachetat și văzu cum este suit în car și ia drumul spre Weatherbury, spunându-le celor doi oameni care îl duceau să-l întrebe pe gropar unde era mormântul persoanei numite în inscripție.

Se întunecase de-a binelea când Troy ieși din Casterbridge. Purta pe un braț un coș destul de greu și mergea pe drum cu pași mari, pierdut în gânduri, făcând uneori câte un popas pe la poduri și pe la bariere, când își lăsa pentru un timp povara jos. Pe la jumătatea drumului se întâlni cu căruța și cu oamenii care duseseră monumentul și care se întorceau acum, pe întuneric. îi întrebă doar dacă isprăviseră treaba și, primind încredințări că se făcuse întocmai, trecu mai departe.

Pe la ora zece, Troy intra în cimitirul din Weatherbury și se ducea drept spre ungherul unde văzuse, dis-de-dimineată, groapa proaspătă. Se afla în partea mai neumblată a turnului, ascuns

în bună măsură de privirile trecătorilor de pe drum — un loc care până nu de mult fusese lăsat în paragină, acoperit cu grămezi de pietre și lăstari de arin, dar care de curând fusese curățat și pus la punct pentru înmormântări, din pricină că, în rest, locurile se ocupaseră cu repeziciune. Acolo se înălța acum monumentul cumpărat de el, după cum îi spusese oamenii, alb ca zăpada și foarte arătos, prin întuneric, alcătuit din câte o piatră funerară la căpătâi și la picioare, și cu bordură de marmură de jur-împrejur, care le unea. La mijloc era pământ afânat, numai bun pentru sădit flori.

Troy așeză coșul jos lângă mormânt și dispăru pentru câteva minute. când se întoarse avea un târnăcop și un felinar a cărui lumină o îndreptă puțin asupra marmurei, ca să poată citi inscripția. Apoi agăță felinarul de craca cea mai de jos a unei tise și începu să scoată din coș rădăcini de flori, de mai multe soiuri: bulbi de ghiocei, zambile și șofran, violete și margarete bătute, care aveau să înflorească primăvara devreme, garoafe — și din cele trandafirii, și din cele cu petalele tivite —, lăcrămioare, nu-mă-uita, tufănele, șofran de luncă și altele, pentru anotimpurile târzii ale anului.

Troy le puse pe toate pe iarbă și, cu o față fără expresie, se apucă să le planteze. Ghioceii îi așeză în linie, pe marginea dinafară a movilei de pământ, iar celelalte flori în interiorul îngrăditurii mormântului. Șofranul și zambilele aveau să crească în rânduri; câteva dintre florile de vară le sădi la cap și la picioare; lăcrămioarele și nu-mă-uita, deasupra inimii. Pe celelalte le presără în spațiile rămase libere.

În starea lui de prostrație de acum, nu-și dădea seama câtuși de puțin de zădărnicia acestor gesturi romantice, dictate de căința pentru nepăsarea sa din trecut, și nu i se părea că ar exista în ele nici urmă de absurditate. Cu sensibilitatea sufletului său, la care își dăduseră mâna înclinații de pe ambele maluri ale Canalului Mânecii, Troy dovedea în momentele critice, asemenea celui de față, lipsa de maleabilitate a englezului, deopotrivă cu neputința francezului de a desluși hotarul dintre sentimental și exagerare.

Era o noapte foarte neagră, înnorată și înăbușitoare, iar razele felinarului lui Troy se răspândeau prin frunzișul copacilor bătrâni cu o ciudată putere de iluminare, pâlpâind parcă până la tavanul întunecat al norilor de deasupra. Simți o picătură mare de ploaie pe dosul palmei și, curând, încă una nimeri printr-o deschizătură a felinarului, iar flacăra sfârâi și se stinse. Troy era rupt de oboseală și, cum se apropia de miezul nopții, iar ploaia amenința să se întetească, se hotărî să lase rețușurile operei sale până a doua zi, în zori. Bâjbâi pe lângă zid, călcând peste morminte în beznă, până când se pomeni la capătul dinspre nord. Aici, intră sub portic și, întinzându-se pe o bancă de acolo, adormi.

XLVI.

BURLANUL. ISPRĂVILE SALE

Turnul bisericii din Weatherbury era o construcție pătrată, ridicată în mai multe etape, la diverse epoci, având câte un burlan de piatră coborând pe fiecare dintre cele patru muchii ale parapetului său și câte unul pe mijlocul fiecărei fețe. Dintre aceste opt protuberanțe, goale pe dinăuntru, numai două continuau să servească, în prezent, scopului pentru care fuseseră construite — să lase să curgă prin ele apa strânsă de pe acoperișul de plumb. câte o gură de scurgere, pe fiecare fațadă, fusese astupată de epitropii de demult, care le socotiseră de prisos, în timp ce alte două se spărseseră și se înfundaseră în timp — ceea ce nu dăunase prea mult trăiniciei turnului, căci cele două guri care rămăseseră deschise și active erau destul de largi ca să facă singure toată treaba.

S-a susținut, cu diverse prilejuri, că nu există criteriu mai fără de greș al vitalității unei anumite perioade din istoria artei, decât puterea conducătorilor spirituali ai aceluia timp de a înfățișa grotescul; și, cu siguranță, în cazul artei gotice, nimeni nu poate contesta această afirmație. Turnul de la Weatherbury era întrucâtva un exemplu timpuriu al folosirii unui

parapet ca ornament la o biserică de parohie, deosebit față de catedrale, iar burlanele, ca elemente necesar corelative ale unui parapet, erau extrem de proeminente la bază — cu cea mai îndrăzneță linie pe care mâna omului o poate trasa și cel mai năstrușnic contur pe care mintea omenească îl poate născoci. În distorsiunea lor exista acea simetrie, ca să spunem așa, care caracterizează mai puțin grotescul britanic, cât cel continental al epocii. În toate cele opt nu găseai două la fel. Privitorul era încredințat că nimic nu putea fi mai hidos pe lume decât cele de pe fațada nordică — asta până le vedea și pe cele din sud. Dintre cele două de pe fațada din urmă, numai cel de pe muchia de sud-vest are legătură cu povestea noastră. Capătul acestuia închipuia o creatură prea umană ca să fi putut spune că arăta ca un balaur, prea drăcească să fie ca un om, prea animalică să fie ca un demon și nu îndeajuns de asemănătoare cu o pasăre, ca s-o fi putut numi grifon. Înfricoșătoarea entitate de piatră era astfel sculptată încât să pară acoperită cu o piele zbârcită, avea un soi de urechi scurte și ridicate în sus, ochi bulbucăți, iar degetele și mâinile erau prinse de colțurile gurii, pe care păreau că o țin astfel larg căscată, ca să facă loc apei pe care o vomita. Șirul de colți din partea de jos se măcinase aproape cu totul de la apă, în schimb colții de sus erau neștirbiți. Astfel, aici, ieșind cu vreo câteva picioare în afara zidului, pe care tălpile i se odihneau ca pe un postament, creatura rânjea de patru sute de ani la peisajul înconjurător, fără glas pe vreme bună, dar gâlgâind și horcăind pe timp de ploaie.

Troy dormea dus în portic, iar afară ploaia se întetea. Curând, burlanul scui pă. În scurt timp, un pârâiaș subțire începu să cadă prin cele șaptezeci de picioare înălțime ale burlanului, de la gura de scurgere până la pământ, în care picăturile de apă, cu viteză crescută, izbeau ca niște alice de vânătoare. Șuvoiul se îngroșă, crescă în putere, apa fiind împroșcată din ce în ce mai departe de peretele turnului. Când ploaia se prefăcu într-o aversă în toată regula, turnând neîntrerupt, șuvoiul de apă se prăvăli pe burlan în jos, valuri-valuri.

O să-i urmărim și noi călătoria pe pământ, începând din acest moment. Capătul parabolei lichide țâșnea din zid, trecea peste soclul ornamentului în relief, peste o grămadă de pietre, peste bordura de marmură, drept în mijlocul mormântului lui Fanny Robin.

Până nu de mult, șuvoiul burlanului bătea în niște bolovani aruncați de-a valma prin jur, care serveau drept scut pământului astfel asaltat. În vara aceea, bolovanii fuseseră luați de acolo și acum, pe pământul gol, nu mai rămăsese nimic să țină piept torentului. De ani de zile șuvoiul nu mai împroșcase atât de departe de turn ca în noaptea aceea și nimeni nu se gândise la o asemenea posibilitate. În momentul în care se petrecea povestea noastră și mai înainte de lărgirea cimitirului, se întâmpla ca ungherul acesta obscur să nu primească vreun mort nici doi

sau trei ani la rând, iar atunci când era, totuși, înmormântat cineva și aici, de regulă acela nu era decât un nevoiaș, un braconier sau cine știe ce alt vinovat de vreun păcat rușinos.

Jetul continuu dintre fălcile balaurului își revărsă toată furia asupra mormântului. Sub năvala lui, lutul gras, roșiatic, se învolbură și dădu în clocot ca ciocolata. Apa se tot strângea și pătrundea din ce în ce mai adânc, iar vuietul băltoacei astfel umplute se răspândea în noapte, acoperind alte zgomote de apă iscate de potopul care se dezlănțuise. Florile cu atâta grijă plantate de iubitul cuprins de remușcări al lui Fanny începură să se frământa și să se zvârcolească în răsadurile lor. Violetele de iarnă se întoarseră, încetul cu încetul, cu capul în jos, și deveniră o rogojină noroioasă. Curând, bulbii ghioceilor și ai celorlalte flori începură să salte în clocotul general ca legumele într-un ceaun. Plantele care trebuia să crească în tufe ieșiră din cuiburi la suprafață și fură luate de apă.

Troy nu se trezi din somnul lui chinuit decât după ce se luminase de-a binelea de ziuă. Fiindcă de două nopți nu mai dormise într-un pat, își simțea umerii înțepeniți, picioarele nesigure și capul greu. Își aminti unde și de ce era acolo, se sculă, se cutremură, își luă hârlețul și ieși de sub portic.

Ploaia se opri de tot și soarele strălucea printre frunzele verzi, ruginii și galbene, care sclipeau ca date cu lac de la stropii de ploaie, cu efectele strălucitoare de același fel din peisajele lui Ruysdael și Hobbema, încărcate de nemărginita frumusețe care se naște din însoțirea apei și a culorilor aprinse. După atâta ploaie cu găleata, văzduhul devenise atât de străveziu, încât nuanțele toamnei de la mijlocul perspectivei erau la fel de bogate ca și cele de sub ochi, în timp ce câmpurile din zare, tăiate de vârful turnului, păreau să fie în același plan cu turnul însuși.

Troy porni pe cărarea pietruită care ducea în spatele turnului. Cărarea, în loc să fie așternută cu pietriș, ca în noaptea de mai înainte, era acoperită cu un strat subțire de noroi maroniu. La un moment dat, Troy văzu pe cărare un smoc de rădăcini albe, spălate bine de ploaie, ca un mănunchi de tendoane. Se aplecă și-l culese de jos — oare nu era una dintre primulele pe care le plantase el? Mai văzu un bulb, încă unul și încă unul, pe măsură ce se apropia. Fără îndoială că era șofranul lui. Cu o expresie de consternare, Troy dădu colțul și atunci zări dezastrul făcut de șuvoi.

Balta de pe mormânt se scursese înăuntru, lăsând în urma sa o groapă. Pământul răscolit fusese cărat și întins peste iarbă și peste cărare, sub forma noroiului maroniu pe care-l văzuse mai devreme, și stropise lespedea de marmură cu pete de aceeași natură. Aproape toate florile fuseseră luate de apă și zăceau acum, cu rădăcinile în sus, prin locurile unde le zvârlise șuvoiul.

Troy se încruntă, negru de supărare. Își încheștă fălcile și buzele lui strânse zvâcniră ca ale cuiva îndurerat. Această neobișnuită întâmplare, printr-o ciudată confluență a emoțiilor din el, fu resimțită drept cea mai ascuțită lovitură din toate. Chipul lui Troy era foarte expresiv și, văzut în clipa aceea, nimănui nu i-ar fi venit să creadă despre el că ar fi fost un om care râse, și cântase, și șoptise nimicuri dragăstoase la urechea unei femei. Primul său impuls fu să-și blesteme soarta, dar răzvrătirea, chiar și la acest nivel primar, însemna o descărcare de energie care lui îi lipsea, de bună seamă din pricina disperării morbide de dinainte, care îl storsese de puteri. Imaginea de acum, neașteptată, suprapusă peste celelalte scene sumbre din ultimele zile, reprezenta un soi de vârf al întregului peisaj — și era mai mult decât putea îndura. Cu firea sa înflăcărată, Troy avea un fel al său de a scăpa de durere, amânând-o pur și simplu. Izbutea să-și alunge din minte orice considerație pe marginea vreunei probleme anume, până când aceasta se învechea și se îmblânzea cu timpul. Plantarea florilor pe mormântul lui Fanny fusese, probabil, doar un soi de portită de scăpare din ghearele muștrării de conștiință, iar acum i se părea că intenția lui fusese aflată și zădărnicită.

Poate pentru prima oară în viața lui, Troy, stând așa lângă mormântul dezvelit, își dori să fi fost alt om. Rareori se întâmplă ca un ins cu multă vitalitate să nu aibă sentimentul că viața lui, din pricina faptului că este a lui, posedă singura calitate care o individualizează și o face să pară mai dătătoare de speranță decât a altora, care, de fapt, s-ar putea să-i semene întru totul. Troy simțise de nenumărate ori, deși în treacăt, cum simțea el, că nu putea pizmui soarta altor oameni, deoarece, ca să se fi bucurat și el de una asemănătoare, ar fi însemnat să fi avut și altă fire, iar lui îi plăcea firea lui. Nu-i păsa nici de ciudățeniile nașterii lui, nici de greutatea întâmpinate în viață, nici de efemeritatea ca de meteor a tuturor lucrurilor care aveau legătură cu el, pentru că toate acestea aparțineau eroului poveștii vieții lui, fără de care n-ar mai fi existat nici o poveste pentru el, și i se

părea în firea lucrurilor ca dificultățile să se rezolve la timpul potrivit și să se termine cu bine. În dimineața aceea, însă, iluzia se spulberă pe de-a-ntregul și, dintr-o dată, Troy se urî. Această reacție era, probabil, doar în aparență neașteptată. Un recif de corali care eșuează brusc la suprafața oceanului, pentru orizont are tot atât de

puțină însemnătate ca și unul care nici n-a început să se formeze. Deseori, numai mutarea finală pare să dea naștere unui eveniment, care, potențial, era de mult un lucru împlinit. Troy, nemișcat, chibzuia — era un om nefericit. Încotro s-o apuce? „Sufletul celui rău nu va cunoaște izbăvire” — aceasta era nemiloasa anatema pe care o citea în zădărnicierea strădaniei sale, izvorâte din dorința lui abia născută de a face binele. Un om care își irosește puterile tot mergând pe o singură cale se trezește, la un moment dat, că nu i-a mai rămas destulă vlagă ca să se întoarcă. Începând din ajun, Troy voia să și-o schimbe pe a sa, dar la prima împotrivire își pierdu curajul. Schimbarea ar fi fost destul de greu de făcut chiar și cu cel mai mare sprijin din partea Providenței, darămite când Providența, departe de a-l ajuta să apuce pe-o altă cale sau de a se arăta, în vreun fel, binevoitoare față de strădaniile lui, își bătea joc de el în asemenea hal, încă de la prima sa încercare, șovăielnică și crucială. Hotărât lucru, era mai mult decât putea îndura.

Plecă încet de lângă mormânt. Nu încercă să umple la loc groapa cu pământ, să resădească florile sau să mai facă altceva pentru el. Abandonă pur și simplu planul și se jură să nu repete gestul, nici atunci, nici altă dată. Ieșind din cimitir în liniște și neobservat — căci nici un om din sat nu se trezise încă —, traversă vreo câteva pajiști din spatele caselor și ieși, tot nevăzut de nimeni, pe o uliță dosnică. La puțin timp după aceea, ieșea din sat.

În tot acest răstimp, Bathsheba rămăsese prizonieră de bună voie în odaia de la mansardă. ușa era ținută încuiată, mai puțin atunci când intra și ieșea Liddy, pentru care se aranjase un pat, într-o odaie mică, de alături. Lumina felinarului lui Troy în cimitir fusese observată de servitoare, pe la ora zece, în clipa în care se întâmplase să-și arunce o privire pe fereastră, în direcția aceea, în timp ce stătea la masă, și i-o arătase și Bathshebei. Un timp, amândouă priviseră, foarte curioase, acel fenomen, apoi Liddy fusese trimisă la culcare.

În noaptea aceea, Bathsheba dormi iepurește. Pe când servitoarea sa dormea dusă, respirând adânc, în odaia de alături, stăpâna casei continua să se uite pe fereastră spre lumina firavă care se zărea printre copaci — nu cu aceeași putere, neîntrerupt, ci clipind ca un far rotativ pe malul mării, cu toate că aceasta trăda faptul că o persoană trecea încolo și înapoi prin fața ei. Bathsheba rămase privind până începu să plouă și lumina dispăru; atunci, plecă de la fereastră și se culcă, deși toată noaptea se zvârcoli în pat, revăzând în minte până la extenuare scena lugubră din noaptea trecută.

Cu puțin înainte de a se ivi primele semne slabe ale zorilor, se ridică din pat și deschise fereastra, ca să tragă adânc în piept aerul proaspăt al dimineții. Cercevelele ude mai păstrau câteva lacrimi tremurătoare ale ploii de peste noapte, fiecare perlă reflectând lucirea palidă, de culoarea primulelor, venită de la spărturile unui nor coborât foarte aproape, pe cerul care se trezea. Dinspre copaci se auzea picurul des al apei pe frunzele grămădite sub ei, iar dinspre biserică un alt zgomot îi ajunse la urechi — mai puțin obișnuit și nu întrerupt, ca în rest, — susurul unei ape care se vărsa într-o baltă.

Liddy bătu la ușă la ora opt, iar Bathsheba descuie.

— Ce ploaie torențială am avut azi-noapte, doamnă! Zise Liddy, când o întrebă ce dorea să mănânce de dimineață.

— Da, într-adevăr torențială.

— Ati auzit zgomotul acela ciudat dinspre cimitir?

— Am auzit un zgomot ciudat. M-am gândit c-o fi apa din burlanele turnului.

— Da, la fel zicea și baciul. Acum s-a dus până acolo, să vadă.

— Aha, Gabriel a fost pe aici, în dimineața asta?

— Doar așa, în trecere, cum făcea el înainte — în ultima vreme, am crezut că s-a lăsat de acest obicei. Dar burlanele turnului aruncau apa pe pietre și de aceea ne-am buimăcit, fiindcă acum s-a auzit ca un ceaun care fierbe.

Cum nu se simțea în stare să citească, să gândească sau să coasă, Bathsheba o rugă pe Liddy să rămână să ia gustarea de dimineață împreună. Fata ciripea neconținut, ca un copil, despre întâmplările din ultima vreme.

— O să vă duceți până la biserică, doamnă? întrebă ea.

— Nu cred, zise Bathsheba.

— Mă gândeam că poate vreți să vă duceți să vedeți unde au pus-o pe Fanny. De la fereastra dumneavoastră nu se vede de copaci.

Bathsheba avea tot felul de spaime la gândul că s-ar putea întâlni cu soțul ei.

— Domnul Troy a fost acasă, în noaptea asta? întrebă ea.

— Nu, doamnă. Cred că s-a dus la Budmouth.

Budmouth. Auzind rostit acest nume, avu deodată o altă perspectivă, mult scăzută în considerație, asupra lui Troy și a faptelor sale — erau treisprezece mile distanță între ei acum. Îi venea peste mână s-o întrebe pe Liddy despre ce a mai făcut bărbatul ei și, într-adevăr, până atunci își dăduse toată silința să ocolească subiectul; dar acum toți servitorii știau că între ei avusese loc o teribilă ceartă și nu mai avea nici un rost să încerce să se ascundă. Bathsheba ajunsese în acea stare în care omului nu-i mai pasă de ce zice lumea.

— Ce te face să crezi că acolo s-a dus? întrebă ea.

— Laban Tall l-a zărit pe drumul către Budmouth, azi-dimineață, înainte de a sta la masă. În clipa aceea, Bathsheba se simți eliberată de stăruitoarea povară din ultimele douăzeci și

patru de ore, care îi înăbușea elanul tinereții, fără să îi aducă în loc înțelepciunea maturității, și se hotărî să iasă la o mică plimbare. Așadar, îndată ce sfârși micul dejun, își puse boneta și se îndreptă spre biserică. Era ora nouă și cum oamenii se întorseseră din nou la lucru, după ce-și luaseră gustarea de dimineață, se aștepta să nu întâlnească prea mulți pe drum. Știind că Fanny fusese îngropată în colțul păcătoșilor fără iertare, căruia i se spunea, în parohie, „dosul bisericii” și care nu se vedea din drum, îi fu cu neputință să reziste ispitei de a intra să arunce o privire asupra unui loc pe care, dintr-un simțământ greu de definit, la vremea aceea se temea să-l vadă. Nu putea să scape de impresia că exista o legătură între rivala ei și lumina văzută printre copaci.

Bathsheba ocoli contraforții bisericii și zări groapa și lespede de marmură cu vine delicate, improșcată și mânjită de noroi, întocmai cum le văzuse și le lăsase Troy, cu două ceasuri mai devreme. Pe partea cealaltă a mormântului stătea Gabriel. Își ținea, ca și ea, ochii ațintiți asupra pietrei funerare și, cum Bathsheba se apropiase fără zgomot, încă nu-și dăduse seama că nu mai era singur. Bathsheba nu înțelese din prima clipă că acel monument impunător și mormântul răvășit erau ale lui Fanny și căută din priviri, în stânga acestuia, în dreapta și apoi de jur-împrejur, vreo movilă sărăcăcioasă, făcută, ca de obicei, din bulgări de pământ puși unul peste altul. În sfârșit, ochii ei, urmărindu-i pe ai lui Oak, citiră cuvintele cu care începea inscripția:

„Înălțat de Francis Troy în amintirea iubitei sale Fanny Robin.”

Atunci o văzu și Oak și primul lucru pe care îl făcu fu s-o privească atent și să își dea seama cum primea ea descoperirea celui ce fusese la originea operei, care pe el îl uluise peste măsură. Însă astfel de revelații n-o mai impresionau acum prea mult. Zguduirile sufletești în viața ei păreau să fi devenit obișnuință, așa că îi dădu lui Oak bună dimineața și îl rugă să umple la loc groapa cu pământ, cu hârlețul care se afla alături. În timp ce Oak îi îndeplinea dorința, Bathsheba adună florile și începu să le resădească, mânuind rădăcini și frunze cu acea remarcabilă delicatețe a femeilor când se ocupă de grădinărit și de care florile par să-și dea seama și să se bucure. Ea îi mai ceru lui Oak să le spună paznicilor cimitirului să sucească țeva de plumb de la capătul burlanului care ieșea din zid, căscându-se spre ei, pentru ca, în

felul acesta, șuvoiul de apă să fie îndreptat într-altă parte și accidentul să nu se mai repete. În cele din urmă, cu mărînimia de prisos a femeii căreia instincte mai mărginite îi aduseseră amărăciune, în locul dragostei așteptate, șterse petele de noroi de pe monument, de parcă vorbele săpate în piatră i-ar fi făcut mai degrabă plăcere, și se întoarse acasă.

XLVII.

AVENTURI LA MALUL MĂRII

Troy merse înainte, spre miazăzi, deși nu se duse la Budmouth, cum se spusese. Sentimente amestecate, împletite din dezgustul pentru viața de fermier, care, după părerea lui, era plicticoasă și apăsătoare, din sumbre amintiri despre cea care zăcea în cimitir, din remușcarea și din aversiunea față de tot ce era legat de soția lui, îl îndemneau să-și caute o casă oriunde în lumea largă, dar nu la Weatherbury. Tristețe întâmplări care se adăugaseră morții lui

Fanny îi rămăseseră provocatoare înaintea ochilor, ca niște tablouri vii, care amenințau să nu i se mai șteargă niciodată și să-i facă traiul în casa Bathshebei de nesuferit. La trei după-amiază se pomeni la picioarele unei pante lungi de peste o milă, care înainta până la poalele unui șir de dealuri paralel cu țărmul, alcătuind un fel de barieră monotonă între bazinul de pământ cultivat din interior și înfățișarea mai sălbatică a coastei. Pe deal suia un drum foarte drept și de un alb fără pată, cele două margini ale sale apropiindu-se treptat una de cealaltă, până când se uneau într-un vârf ascuțit, care atingea cerul la vreo două mile distanță. Pe toată lungimea acestei pante înguste și plictisitoare nu se zărea nici urmă de viață în acea după-amiază strălucitoare. Troy abia se târa pe drum în sus, atât de moleșit și deprimat cum nu mai fusese de ani de zile. Aerul era fierbinte și înăbușitor, iar, pe măsură ce înainta, vârful dealului părea să se îndepărteze.

În cele din urmă ajunse pe culme și priveliștea largă și nouă îl orbi, făcând asupra lui aproape aceeași impresie ca vederea Pacificului asupra lui Balboa. Întinsa mare de culoarea oțelului, marcată doar cu niște linii subțiri, care păreau să fi fost gravate nu foarte adânc, ca să nu-i strice luciul general, se desfășura până în zare, în fața lui și la dreapta, unde soarele își revărsa razele asupra ei, alungând orice altă culoare și lăsând în loc un lustru transparent, ca de ulei. Nimic nu se mișca pe cer, pe pământ sau pe mare, în afara unui volan de spumă albă ca laptele, de-a lungul țărmului, ale cărui zdrențe lingeau pietrele de la mal ca niște limbi.

Troy coborî și ajunse la un mic ochi de mare, înconjurat de stânci. Era golfulețul Lulwind, un bine cunoscut loc de plajă, în timpul verii. Deodată, se simți mai înviorat; se gândi să se odihnească și să facă o baie aici, înainte de a-și continua drumul.

Se dezbracă și se aruncă în apă. Pentru un înotător, golfulețul nu prezenta interes, fiind liniștit ca un heleșteu și, ca să poată simți ceva din forța oceanului, Troy înotă, fără să stea pe gânduri, printre cei doi colți de stâncă ieșiți în afară, care închipuiau Coloanele lui Hercule ale acestei Mediterane în miniatură. Din nefericire pentru Troy, dincolo de golf exista un curent de care el nu avea știință și care, lipsit de importanță pentru o barcă, oricât de mică, era periculos pentru un înotător care s-ar fi putut trezi luat pe nepregătite. Troy se simți târât spre stânga, apoi răsucit brusc și împins în larg.

Abia atunci își aduse aminte de locul acela și de sinistrele lui însușiri. Mulți dintre cei care se scăldaseră acolo se rugaseră să li se dea o moarte pe uscat și, asemenea lui Gonzalo, nu primiseră nici un răspuns la ruga lor. Troy începu să creadă că ar fi cu puțință să se numere și el printre aceștia. cât vedea cu ochii, nici un fel de ambarcațiune, ci numai departe, spre apus, zărea Budmouth și Insula Slingers stând pe mare, de parcă privea nepăsătoare la eforturile sale, iar, lângă orașel, portul, trădându-și prezența printr-o rețea încâlcită de parâme și vergi. După ce își slei puterile tot încercând să ajungă înapoi la gura golfulețului, înotând, din pricina oboselii, cu vreo câțiva inci mai adânc în apă decât avea el obiceiul, ținându-și, pentru respirație, doar nările afară, întorcându-se pe spate de zeci de ori, înotând en papilon și așa mai departe, Troy hotărî, ca ultimă soluție, să stea pe apă, lăsându-se în voia curentului, aplecat ușor într-o parte și imprimând corpului doar un ușor impuls, căutând, astfel, să atingă țărmul în orice parte a lui. Descoperi că această înaintare, obligatoriu lentă, nu era chiar atât de dificilă și, cu toate că nu avea cum să-și aleagă locul de oprire — obiectele de pe țărm treceau pe lângă el într-o procesiune tristă și înceată — se apropia considerabil de capătul unei limbi de pământ, aflate încă departe, în dreapta, dar conturându-se de acum limpede, pe partea însorită a orizontului. În timp ce înotătorul nu pierdea din ochi acea bucată de uscat, unicul său mijloc de a rămâne pe lumea aceasta și de a nu trece în Necunoscut, un obiect în mișcare sparse conturul la capătul celălalt al limbii de pământ și, numaidecât, Troy pricepu că era o barcă de salvare a unei corăbii, la care vâsleau mai mulți marinari tineri, având prova îndreptată spre larg.

Într-o zvâcnire, rămășițele de vlagă ale lui Troy se înviorară, gata să-și prelungească lupta. Înotând doar cu brațul drept, ridică brațul stâng în sus, ca să le facă semn, plesnind disperat valurile și răcnind din răputeri. Trupul lui alb, luminat din plin de razele soarelui de la asfințit, se deslușea clar în partea de est a bărcii, pe fundalul acum întunecat la culoare al mării, așa că oamenii îl zăriră imediat. Oprind barca și apoi îndreptând-o spre el, vâsliră cu nădejde și, după vreo cinci-șase minute de la primul lui strigăt de ajutor, doi marinari îl săltară în barcă, peste cârmă.

Marinarii făceau parte din echipajul unui bric și veniseră la țărm după nisip de lest. Troy se prăbușise pe fundul bărcii, stors de puteri, și mai trecu un timp până ce putu să lege cuvintele, salvatorii săi împrumutându-i ceva haine, adunate de pe la fiecare, ca să se apere, cât de cât, de aerul care se răcea rapid. Apoi le povesti ce i se întâmplase și îi rugă să-l lase la mal în locul unde intrase el în apă, loc spre care arătă cu mâna, spunându-le că ar fi la vreo milă distanță. Barca lor era cam încărcată, dar, după ce chibzuiră puțin, se învoiră să vâslească în direcția indicată și să-l lase la mal. Însă Troy se înșelase cu mult asupra distanței și, mai din pricina aceasta, mai din pricină că înaintau contra curentului, oamenii vâsliră mai bine de două mile până să se zărească gura strâmtă a golfulețului. când chila bărcii lor ajunse să se hârșâie de pietrele din jurul intrării în golf, soarele apusese; pe cer se ridicase cornul lunii, iar singurătatea se înstăpânise pretutindeni în jur, făcând să se audă deslușit rostogolirea micilor valuri pe țărmul abrupt și zgomotul pietricelelor ciocnindu-se între ele, sub mângâierea fiecărei unde — vioaia creștere și descreștere a valurilor de dincolo de zăgazul de la gura golfului se putea auzi peste molatica repetiție a acelorași mișcări de dincoace de el.

Troy cercetă cu ochi neliniștiți malul golfului, căutând grămada albă de haine pe care o lăsase acolo. După toate aparențele, nu rămăsese nici urmă de veșminte. Sări din barcă, răscoli tot malul în sus și-n jos, se uită pe după bolovani, căută printre alge. Fără nici o îndoială, dispăruseră.

— La naiba! zise el, fără pic de jenă. Am pierdut tot ce am avut și n-am rămas cu nici un sfanț, cu nici un prieten sau rudă pe lume!

Marinarii se sfătuiră între ei, după care unul îi spuse:

— Dacă vrei să vii cu noi la bord, poate o să-ți facem rost de niște țeale cu care să te echipăm. Am așteptat în Budmouth să mai găsim niște marinari și încă am mai avea nevoie de ajutoare. Ai putea să ni te alături. Căpitanul e bucuros de orice om pe care pune mâna și poate c-o să te primească și pe tine.

Troy stătu un moment pe gânduri. Era atât de încântat că rămăsese totuși în viață, încât pierderea hainelor și ce bruma mai avea pe lângă acestea nu-l afecta prea tare, deși în prezent era destul de supărătoare, fiindcă îl dădea în întregime pe mâna acestor noi tovarăși. Era greu de crezut că i-ar fi îngăduit să-i părăsească, mai ales că purta câte ceva din îmbrăcămintea a vreo trei sau patru dintre ei. Trebuia să-i răsplătească într-un fel, dar, înainte de a avea ce să le dea în schimb, trebuia să câștige acel ceva.

— Cât o să dureze călătoria? întrebă el, după ce mai schimbă câteva cuvinte.

— Șase luni... deși marinarii vechi au semnat pentru doi ani, în caz că se face schimb de mărfuri într-un port străin, dar cu siguranță n-o să fie mai mult de șase luni pentru tine. Oricum, hai la bord și citește contractul. Te putem lăsa în Budmouth după aceea, în bună regulă.

Troy primi invitația și porniră împreună spre rada portului. I-ar fi făcut Batshebei un generos serviciu, dacă ar fi părăsit țara, se gândi el răutăcios. Absența lui avea să fie un câștig pentru ea, după cum prezența poate că ar fi fost spre ruina ei — deși, cum ea nu i-ar fi acordat niciodată credit pentru considerația lui, cu greu s-ar fi simțit dator să i-o dovedească, dacă n-ar fi fost în folosul amândurora.

În vreme ce cugeta astfel, noaptea se lăsa greoaie peste nesfârșitele întinderi de apă din față; și, la o distanță nu prea mare de ei, unde linia țărmului se arcuia și închipuia o lungă panglică de umbră deasupra liniei orizontului, o salbă de puncte luminoase galbene începu să capete viață, indicând că leagănul acela era orașul Budmouth, în care se aprinseseră felinarele de-a lungul esplanadei. Plescăitul lopeților era singurul sunet mai clar care se auzea pe mare și, în timp ce vâsleau de zor prin vâlul de întuneric din ce în ce mai des, luminile felinarelor prinseră a se mări și fiecare parcă împlânta adânc câte o sabie înroșită în foc în valurile de dedesubt, până când în fața lor răsări, dintre alte forme neclare de același fel, silueta vasului pe care îl căutau.

XLVIII.

SE NASC ÎNDOIELI. ÎNDOIELILE PERSISTĂ

Bathsheba suportă prelungirea absenței soțului său de la câteva ore la câteva zile cu un vag sentiment de surpriză și un vag sentiment de ușurare, totuși, nici una dintre aceste senzații nu trecu, vreun moment, dincolo de granița îndeobște desemnată drept indiferență. Ea îi aparținea lui: certitudinea acestei situații era atât de solidă, iar probabilitățile raționale de ieșire atât de

limitate, încât nu-și putea închipui întâmplări neprevăzute. Cum n-o mai interesa deloc faptul că era o femeie extrem de frumoasă, căpătase obiceiul să-și contemple din afară soarta, socotind-o, cu pasivitate, drept una probabil deosebit de nenorocită — căci Bathsheba se zugrăvea pe sine și viitorul său în culori atât de sumbre, încât nici o realitate n-ar fi putut-o întrece. Viguroasa ei mândrie a tinereții se ofilise și, o dată cu ea, i se duseseră și grijile pentru anii viitori — căci îngrijorarea presupune două alternative, una mai bună, cealaltă mai rea, iar Bathshebei îi intrase în cap că orice alternativă demnă de atenție încetase să existe pentru ea. Mai devreme sau mai târziu, dar nu prea târziu, soțul ei avea să se întoarcă iarăși acasă. și atunci, zilele lor ca arendași ai Fermei de Sus aveau să fie numărate. La început, împluternicitul lordului proprietar avusese îndoieli în ceea ce privea preluarea de către Bathsheba a arendei lui John Everdene, din cauză că era femeie, că era tânără și că era frumoasă; dar din pricina caracterului exclusiv al testamentului unchiului său, a faptului că acesta susținuse cu tărie, în repetate rânduri, înainte de a muri, priceperea nepoatei într-o

astfel de îndeletnicire și mai apoi din pricina energiei cu care se ocupase de numeroasele turme și cirezi ce-i ajunseseră, deodată, pe mână, înainte de încheierea negocierilor, Bathsheba câștigase încrederea tuturor în capacitățile sale și nu se mai auziseră obiecții. În ultima vreme, avusese mari îndoieli în privința urmărilor legale pe care căsătoria le-ar fi putut aduce asupra poziției sale, dar, deocamdată, schimbarea de nume nu fusese luată în seamă și doar un singur lucru era foarte clar — în cazul în care ea sau bărbatul ei n-ar fi fost în stare să-i plătească agentului arenda în ziua stabilită, din luna ianuarie, avea să li se arate foarte puțin respect și, la urma urmelor, nici n-ar fi meritat altceva. Iar dacă pierdeau ferma, îi pândeau, fără îndoială, sărăcia. În consecință, Bathsheba trăia cu convingerea că scopurile ei fuseseră zădărnicate. Nu era femeia care să spere fără să aibă un temel solid, deosebindu-se, în privința aceasta, de semenele ei, mai puțin clarvăzătoare și energice, dar mai favorizate, la care speranța funcționează ceas, neavând nevoie decât de o mică încurajare și de puțină ocrotire ca să prindă aripi. Înțelegând prea bine că făcuse o greșală fatală, își accepta soarta și aștepta cu răceală sfârșitul.

În prima sâmbătă după plecarea lui Troy, se duse singură la Casterbridge, o călătorie pe care n-o mai făcuse de când se măritase. În sâmbăta aceea, Bathsheba trecea încet prin mulțimea de oameni de afaceri provinciali, adunați, ca de obicei, în fața pieței și care, tot ca de obicei, erau priviți de locuitorii târgului cu sentimentul că pentru viața sănătoasă pe care o duceau plăteau un greu tribut, acela de a nu ajunge niciodată membri ai consiliului orașenesc, când un bărbat, care aparent se ținea după ea, îi adresă câteva cuvinte altuia, din stânga ei. Bathsheba avea auzul la fel de ascuțit ca al oricărui animal sălbatic, așa că desluși limpede ce spusese omul, deși era cu spatele la el.

— O caut pe doamna Troy. Ea e?

— Da, cred că este doamna aceea tânără, răspunsese cel întrebat.

— Trebuie să-i dau o veste rea. Bărbatu-său s-a înecat.

Ca și cum ar fi fost înzestrată cu darul profeției, Bathsheba spuse dintr-o suflare:

— Nu, nu este adevărat, nu poate fi adevărat!

Apoi nu mai spuse și nu mai auzi nimic. Înelișul de gheață al stăpânirii de sine care o ținuse, în ultima vreme, se sparse și apele țâșniră din nou la suprafață, copleșind-o. Pe ochi i se așternu un văl negru și căzu. Dar nu căzu pe pământ. Un bărbat cu chipul trist, care o urmărise din ochi de sub porticul vechii piețe de grâne, de când trecuse prin grupul de oameni de afară, se apropie cu iuțeală de ea, chiar în clipa în care ea rostea exclamația, și o prinse în brațe când își pierdu cunoștința.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Boldwood, sprijinind-o pe Bathsheba și ridicându-și ochii spre omul care adusesese marea veste.

— Soțul ei s-a înecat, săptămâna asta, în timp ce se scălda în golful Lulwind. Un paznic de coastă i-a găsit hainele și le-a adus la Budmouth, ieri.

Auzind acestea, o flacăra ciudată i se aprinse în ochi lui Boldwood, iar fața i se înroși de emoția gătită a unui gând pe care nu-l putea rosti. Privirile tuturor erau acum ațintite asupra lui și a femeii leșinate. O ridică de la pământ și îi îndreptă faldurile rochiei, cu gesturile unui copil care ar fi cules de jos o pasăre doborâtă de furtună și i-ar fi netezit penele zbârlite, și o duse în brațe până la hanul „Armele Regelui”. Intră cu ea prin gangul boltit, o duse într-o încăpere

mai retrasă și, pe când își așeza pe sofa, plin de părere de rău, prețioasa povară, Bathsheba deschise ochii. Amintindu-și tot ce se întâmplase, murmură:

— Vreau să mă duc acasă.

Boldwood ieși din încăpere. Stătu puțin pe culoar ca să-și mai vină în fire. Experiența prin care tocmai trecuse fusese mult prea copleșitoare pentru ca mintea lui s-o poată cuprinde, iar acum, când izbutise s-o întrevadă, se sfârșise. Timp de câteva neprețuite clipe dumnezeiești, ea fusese în brațele lui. Ce conta dacă ea nu-și dăduse seama? Fusese aproape de inima lui, iar el, aproape de inima ei.

Se urni din loc și, după ce trimise o femeie să vadă de Bathsheba, ieși afară ca să afle amănunte despre accident. Dar totul părea să se mărginească la ceea ce auzise mai înainte. Atunci porunci să se înhame calul la cabrioleta Bathshebei și, când fu gata, se întoarse să-i spună. Descoperi că, deși era încă palidă și nu se simțea bine, trimisese, între timp, după omul de la Budmouth care adusese vestea și aflate de la el tot ce se putea afla.

Pentru că Bathsheba nu mai era în stare să-și mâne singură calul, cum făcuse la venirea în oraș, Boldwood, cu toată delicatetea purtărilor și-a cuvintelor, se oferă să-i facă rost de un vizitiu sau s-o conducă el, în faetonul lui, care era mai confortabil decât trăsurica ei.

Bathsheba îl refuză politicos și fermierul plecă, fără zăbavă. La vreo jumătate de oră după aceea, Bathsheba făcu o efortare, își adună puterile, apoi se sui în cabrioletă și luă hăturile în mâini, ca de obicei, lăsând impresia că nu s-a întâmplat nimic. Ieși din oraș pe o străduță lăturalnică, întortocheată, mânând calul la pas, pierdută în gânduri, fără să dea atenție drumului și lucrurilor din jur. când ajunse acasă, se țeseau deja primele umbre ale înserării; coborî în tăcere din trăsură, lăsă calul în seama băiatului de la grajduri și se îndreptă spre odaia ei. Liddy îi ieși înainte, pe palier. Vestea sosise la Weatherbury cu o jumătate de ceas înaintea sa și Liddy se uită întrebătoare la ea. Bathsheba nu avea nimic de spus.

Intră în odaia sa de culcare, se duse la fereastră și rămase dusă pe gânduri, până ce noaptea o învălui cu totul și doar conturul trupului ei se mai zărea prin întuneric. Cineva veni la ușă, bătu și deschise.

— Ei, ce s-a întâmplat, Liddy? întrebă Bathsheba.

— M-am gândit că ar trebui să vă fac rost de ceva de îmbrăcat, zise Liddy, șovăind.

— Ce vrei să spui?

— Doliu.

— Nu, nu, nu! zise Bathsheba cu grăbire.

— Dar presupun că trebuie să facem ceva pentru bietul...

— Deocamdată nu, așa cred. Nu este nevoie.

— De ce nu, doamnă?

— Pentru că este încă în viață.

— De unde știți? făcu Liddy, uluită.

— Nu știu. Dar n-ar fi fost altfel, sau n-aș fi aflat mai multe, sau nu l-ar fi găsit ei, Liddy?

Sau... eu... nu știu cum să spun, dar, dacă murea, ar fi fost altfel, nu așa. Trebuie să fie vreo păcăleală la mijloc. Sunt absolut sigură că este încă în viață!

Bathsheba rămase neclintită în această părere până luni, când două fapte noi își dădură mâna ca să i-o mai zdruncine puțin. Cel dintâi fu apariția unui scurt paragraf în gazeta locală, care, în afara unor zdrobitoare presupuse dovezi, așternute de o pană pricepută, privind moartea lui Troy prin înec, cuprindea importanta mărturie a unui tânăr domn Barker, doctor în medicină din Budmouth, care declara, într-o scrisoare către redactorul-șef, că fusese martor ocular al accidentului. în aceasta povestea că, trecând de stânca de la capătul golfului, pe la apusul soarelui, zărise un înotător târât de curent dincolo de gura golfului și ghicise numaidecât că nu avea prea multe șanse de scăpare, cel puțin dacă nu avea o extraordinară putere în mușchi. înotătorul fusese dus de curent în spatele unei limbi de pământ, iar domnul Barker o luase în aceeași direcție, de-a lungul țărmului. însă, până să ajungă la un loc destul de înalt ca să poată avea o perspectivă mai bună asupra mării de dincolo de limba de pământ, se înserase și nu se mai văzuse nimic.

Celălalt fapt fu sosirea hainelor lui Troy, când deveni necesar ca Bathsheba să le cerceteze și să le identifice — deși, teoretic, această sarcină fusese îndeplinită de mult de către cei care îi controlaseră scrisorile din buzunare. Fu atât de limpede și pentru ea, în toiul agitației sale, că

Troy se dezbrăcase ferm convins că o să se îmbrace la loc foarte curând, încât ideea că altceva, nu moartea, l-ar fi putut împiedica să facă acest lucru părea mult prea absurdă ca s-o mai susțină.

Atunci Bathsheba își spuse că, dacă toți ceilalți erau atât de convinși de ipoteza lor, ar fi părut din cale-afară de ciudat ca ea să nu le-o împărtășească. Un gând ciudat îi fulgeră prin minte, din pricina căruia obrajii îi luară foc. Presupuse că Troy se dusesse după Fanny pe lumea cealaltă. Și dacă așa fusese, oare o făcuse intenționat și născocise totul încât moartea lui să pară un accident? Cu toate acestea, nici gândul că aparențele pot fi atât de deosebite de realitate — însuflețit de gelozia pe care o simțise cândva față de Fanny și de remușcările pe care le arătase el în noaptea aceea — nu o făcu să nu mai simtă o nepotrivire, mai verosimilă, mai puțin tragică, dar, pentru ea, cu mult mai dezastruoasă.

Când rămase singură, târziu, în seara aceea, lângă jarul din sobă, și mult mai liniștită, Batsheba luă în mână ceasul lui Troy, care îi fusese înapoiat împreună cu celelalte lucruri care îi aparținuseră. Deschise capacul, cum îl deschisese el, în fața ei, cu o săptămână în urmă. Înăuntru se afla mica șuviță de păr bălai, care fusese ca un fitil pentru marea explozie de acum.

— El era al ei și ea era a lui; trebuia să plece împreună, zise ea. Nu am însemnat nimic pentru nici unul dintre ei și atunci de ce-aș păstra șuvița ei de păr? O luă și o ridică deasupra focului.

— Nu, n-o s-o ard... o s-o păstrez ca amintire de la ea, sărmana! adăugă ea, trăgându-și repede mâna înapoi.

XLIX.

OAK E AVANSAT. O MARE SPERANȚĂ

Ultimele zile de toamnă și iarna trecură cu repeziciune, iar frunzele zăceau într-un covor gros peste iarba poienilor și peste mușchiul din păduri. Bathsheba, care trăise până atunci într-o stare de înghețare a sentimentelor, care nu erau, totuși, înghețate, trăia acum într-o stare de liniște, care nu era, totuși, împăcare. Cât timp îl știuse în viață, putuse să se gândească la moartea lui cu nepăsare, dar acum, când se putea să-l fi pierdut, suferea că nu mai era încă al ei. Continuă treburile fermei, își aduna câștigurile fără să-și facă prea multe griji în privința lor și risipea banii în tot felul de afaceri riscante, fiindcă așa făcuse și pe vremuri — care, deși nu de mult apuse, păreau nespuse de îndepărtate de prezent. Privea înapoi spre trecut ca peste o prăpastie adâncă, de parcă murise, dar îi mai rămăsese totuși capacitatea de a gândi, prin mijlocirea căreia, ca nobilii îmbătrâniți din povestea poetului, putea sta și medita la ce minunat dar fusese odinioară viața.

Cu toate acestea, letargia ei profundă conduse și la un rezultat lăudabil: faptul că, după o lungă amânare, îl numi pe Oak vechil. Dar cum el îndeplinea deja de multă vreme această funcție, schimbarea, în afară de o substanțială creștere a simbriei, era doar cu puțin mai mult decât o formalitate, făcută mai mult de ochii lumii.

Boldwood trăia retras și nu se mai ocupa de nimic. O mare parte din recolta sa de grâu și în întregime cea de orz se stricaseră din pricina ploii. Încolțiseră, se prefăcuseră într-un soi de rogojini încâlcite și, până la urmă, fuseseră date la porci, cu grămada. Neglijența de neînțeles, care îi provocase paguba și risipa aceasta, deveni subiect de bârfă în parohie și, de la unul din oamenii lui Boldwood se aflase că nu fusese vorba despre uitare, fiindcă servitorii îi atrăseseră atenția, stăruind ori de câte ori îndrăzniseră, despre pericolul în care se afla recolta sa. Văzând că porcii întorceau scârbiți spatele când dădeau cu ochii de spicele putrezite, Boldwood păru că se trezește și, într-o seară, trimise după Oak. Chiar dacă îi venise sau nu ideea de la recenta promovare cu care îl fericise Batsheba, fapt este că fermierul îi propuse lui Gabriel, la acea întrevedere, să administreze și Ferma de Jos, pe lângă cea a Bathshebei, din pricină că Boldwood simțea nevoia unui astfel de ajutor și nu avea cum să găsească un om mai de nădejde. Neîndoielnic, steaua neprielnică a lui Oak se grăbea să apună.

Când află despre această propunere — căci Oak era obligat să-i ceară părerea —, Bathsheba se împotrivi, la început, deși nu prea hotărât. Ea socotea că ambele ferme, la un loc, făceau prea mult ca să poată fi supravegheate de un singur om. Boldwood, care părea că luase această hotărâre mai degrabă din motive personale, decât comerciale, spuse că dacă lui Oak i s-ar da un cal pentru folosința lui, atunci planul său n-ar mai prezenta nici un neajuns, căci fermele erau alăturate. Cât ținuseră aceste tratative, Boldwood nu comunicase direct cu Bathsheba, stând de vorbă doar cu Oak, care servise drept mijlocitor. În cele din urmă, toate se aranjară în deplină

armonie și de atunci îl vedeai pe Oak, în spinarea unui cal voinic, călărind zi de zi, de-a lungul și de-a latul unei moșii de vreo două mii de acri, supraveghind totul plin de voie bună, de parcă grânele ar fi fost ale lui, în timp ce adevărata stăpână a primei jumătăți și stăpânul celei de a doua stăteau fiecare la ei acasă, într-o însingurare tristă și posomorâtă.

Din această pricină, în primăvara ce urmă se stârni prin parohie bârfa că Oak își făcea cam repede stare.

— Orice-ați zice voi, spunea Susan Tall, Gabie Oak s-a coconit. Acuma poartă ghetе vâcsuite, fără ținte, de două sau trei ori pe săptămână, țilindru duminica și nici nu mai știe de bluze de lucru de pânză. Eu când văd oamenii pășind țăntoși ca niște cocoși de Bantam numa' buni de tăiat, rămân trăsniță în loc și-mi pierе graiul.

Nu mult după aceea, se află că Gabriel, deși era plătit cu o sumă fixă de către Bathsheba, indiferent de cum creșteau sau scădeau câștigurile din recolte, făcuse o învoială cu Boldwood prin care lui Oak avea să-i revină o parte din încasările fermei — o mică parte, bineînțeles, totuși erau bani mai frumoși decât cei din simbrie și, pe urmă, puteau să crească, nu ca leafa. Unii începuseră să-l considere pe Oak un zgârcit, pentru că, deși acum îi mergea mult mai bine, trăia la fel de modest ca înainte — stătea în aceeași căsuță, își mânca singur cartofii, își cârpea singur ciorapii și, uneori, își făcea și patul cu mâna lui. Însă, cum Oak nu doar că se arăta fățîș nepăsător la gura lumii, dar mai era și genul de om care ținea la obiceiurile vechi, tocmai pentru că erau vechi, nu înțelegea nimeni ce urmărea.

În ultima vreme, o mare speranță încolțise în inima lui Boldwood, al cărui devotament orbesc pentru Bathsheba se putea descrie doar ca o blândă nebunie pe care nici timpul, nici împrejurările, nici zvonurile, bune sau rele, n-ar fi putut-o slăbi sau lecui. Această arzătoare speranță crescuse din nou, ca grăuntele de muștar, în liniștea care urmase pripitei presupuneri că Troy se înecase. Boldwood o nutrea cu teama-n suflet și aproape se ferea să se gândească serios la ea, ca nu cumva realitatea să dezvăluie zădărnicia visului. Bathsheba se înduplecase, până la urmă, să poarte doliu, dar intrarea ei în biserică, costumată astfel, reprezenta în sine o mică încurajare pentru convingerea lui că avea să vină o vreme — probabil foarte îndepărtată, dar care, în mod sigur, se apropia — când răbdarea cu care așteptase el cursul evenimentelor avea să-i fie răsplătită. cât de mult trebuia să aștepte, la asta nu se gândise încă. Ceea ce încerca el să afle era dacă, după aspra pedeapsă pe care o primise, Bathsheba devenise mai înțelegătoare decât înainte față de sentimentele altora — și avea încredere că, dacă ea ar mai fi dorit vreodată, în viitor, să se

mărite cu vreun alt bărbat, acela avea să fie el. Exista un substrat de bune intenții în sufletul ei, iar muștrarea ei de cuget pentru faptul că îi făcuse lui rău cu atâta nechibzuință putea da mai multe roade acum, decât înainte de pasiunea ei oarbă și de dezamăgirea suferită. Ar fi putut să se apropie de ea pe matca sufletului ei bun și să-i propună un pact prietenesc, ca o convenție de afaceri, care să ajungă la împlinire cândva, în viitor, ascunzându-i cât mai bine latura pătimașă a dorinței lui. Aceasta era speranța lui Boldwood.

În ochii unui om de vârstă mijlocie, Bathsheba dobândise probabil și mai mult farmec acum. Voioșia ei nestăpânită se epurase. Năluca plăcerii de la început i se dovedise a nu fi chiar atât de binefăcătoare, ca hrană de fiecare zi, pentru natura umană, iar ea fusese în stare să intre în cea de-a doua fază poetică, fără să fi pierdut prea mult din cea dintâi.

Când, după o vizită de două luni la bătrâna ei mătușă din Norcombe, Bathsheba se întoarse, pentru fermierul înflăcărat și ars de dor însemnă un bun prilej să vină s-o vadă — căci acum era voie, fiindcă intrase în a noua lună de văduvie — și să încerce să-și dea seama care mai era starea ei de spirit în privința lui. Aceasta se întâmpla în toiul perioadei de făcut fânul și Boldwood izbuti să-și facă de lucru pe lângă Liddy, care ajuta la muncile câmpului.

— Mă bucur că te văd pe afară, Lydia, zise el curtenitor.

Fata zâmbi afectat, mirându-se, în sinea ei, că îi vorbea atât de prietenos.

— Sper că doamna Troy se simte bine după lunga sa absență, continuă el, într-un mod care dădea de înțeles că până și un vecin cu inimă de piatră s-ar fi interesat de ea mai îndeaproape.

— Se simte destul de bine, domnule.

— Și voioasă, cred.

— Da, voioasă.

— Sfioasă, ai spus?

— O, nu. Am spus doar că e voioasă.
— Îți spune toate problemele sale?
— Nu, domnule.
— Unele dintre ele?
— Da, domnule.
— Doamna Troy are multă încredere în tine, Lydia, și poate că bine face.
— Are, domnule. Am fost alături de dânsa la toate necazurile dumneaei și am fost cu dânsa și când s-a dus domnul Troy, și mereu. Iar, dacă o fi să se mărite din nou, mă aștept să locuiesc cu dânsa.

— așa ți-a făgăduit? E firesc, spuse vicleanul îndrăgostit, tremurând tot la presupunerea pe care vorbele lui Liddy păreau s-o garanteze și anume că iubita lui se gândise la recăsătorire.

— Nu... nu chiar mi-a făgăduit. Dar așa gândesc eu, după mintea mea.

— Da, da, înțeleg. Ori de câte ori dumneaei pomeneste despre posibilitatea de a se mărita din nou, tu tragi concluzia...

— Nu pomeneste niciodată despre asta, domnule, zise Liddy, gândindu-se cât de prostește o luase domnul Boldwood.

— Sigur că nu, răspunse el grăbit și speranța i se năruie din nou. — Nu trebuie să arunci grebla atât de departe, Lydia, trage mai din scurt și mai iute, e cel mai bine... Ei, poate că acum, când este iarăși singura stăpână, ar fi mai înțelept să se hotărască să nu mai renunțe niciodată la libertatea dumneaei.

— Sigur este că stăpâna mea a spus odată, deși nu în serios, că bănuiește că o să se poată mărita din nou peste șapte ani, socotind de anul trecut, dacă vrea să nu riște să se întoarcă domnul Troy și s-o ceară.

— Ah!... Peste șase ani de acum. A spus că se poate. Se poate mărita și în clipa asta, după părerea oricărui om cu judecată, orice ar găsi avocații de zis împotriva.

— Ați fost dumneavoastră la ei să-i întrebați? făcu Liddy, cu nevinovăție.

— Eu unul, nu! zise Boldwood, făcându-se roșu ca sfecla. — Liddy, poți pleca oricând vrei tu, nu-i nevoie să stai și tu aici, așa a spus domnul Oak. Acum, eu mă duc mai departe. La revedere! Și plecă, supărat pe el însuși și rușinat fiindcă, pentru prima oară în viața lui, trăsesese și el niște sfori pe ascuns, cum s-ar zice. Bietul Boldwood nu era mai subtil ca un berbec de asalt și se simțea tare prost la gândul că se purtase ca un caraghios și, mai rău, ca un om josnic. Dar, până la urmă, meritase, căci se lămurise asupra unui lucru. Era un lucru neobișnuit, înviorător și tulburător, care, deși nu lipsit de o tristețe a lui, era bine venit și real. Peste șase ani și ceva, Bathsheba va putea, cu siguranță, să se mărite cu el. Era în sfârșit ceva temeinic în speranța lui, căci, și admitând că ea nu vorbise prea serios când îi pomenise lui Liddy despre căsătorie, cuvintele îi arătau măcar convingerile în această privință.

Fericita idee era, de acum, de necurmat în mintea lui. Șase ani însemna un timp lung, dar cât de scurt, față de niciodată — gândul pe care, atâta amar de vreme, fusese nevoit să-l îndure! Iacob nu slujise de două ori câte șapte ani până s-o capete pe Rașela? Ce însemnau șase ani, pentru o femeie ca Bathsheba? Încerca să se împace cu gândul că era mai bine s-o aștepte, decât să o cucerească pe loc. Boldwood simțea că dragostea lui era atât de adâncă, de puternică și de veșnică, încât își spunea că ea poate că nu izbutise niciodată până acum s-o cunoască pe deplin și că răbdarea lui de a aștepta până la soroc o să-i ofere prilejul să-i aducă dulci dovezi în această privință. Avea să șteargă acești șase ani din viața lui de parc-ar fi fost clipe — într-atât de puțin preț punea pe timpul existenței lui pe acest pământ, pe lângă dragostea ei. Avea s-o facă să vadă, în toți acești șase ani de iubire intangibilă și eterică, cât de puțin îi păsa lui de tot ceea ce nu ducea spre împlinirea dragostei lui.

Între timp, trecu și vara și sosi săptămâna în care se ținea târgul de la Greenhill. Târgul acesta, deși la șapte mile distanță, era așteptat de aproape toți oamenii din Weatherbury.

L.

TÂRGUL DE OI. TROY ATINGE MÂNA SOȚIEI

Greenhill era un Nijni Novgorod din sudul ținutului Wessex, iar ziua cea mai activă, mai veselă și mai zgomotoasă dintre toate cele dedicate târgului era ziua oborului de oi. Această adunare anuală avea loc pe un deal pe care se mai păstrau, destul de bine, rămășițele unor

fundații antice, alcătuite dintr-un meterez uriaș cu tranșee, de formă ovală, care încercuia tot vârful dealului, deși, prin unele părți, zidul se dărâmasese. Spre fiecare dintre cele două intrări principale, una într-un capăt, cealaltă în capătul opus, urca câte un drum șerpuit și bucata de pământ neted, acoperită cu iarbă, de vreo zece-cincisprezece acri, cuprinsă între cele două drumuri, era locul de târg. Ici-colo se ridicau și câteva clădiri, dar majoritatea vizitatorilor foloseau mai cu seamă adăposturile improvizate din prelată, ca să se odihnească și să mănânce în timpul șederii aici.

Ciobanii care veneau cu oile de la mare depărtare plecau de acasă cu două-trei zile sau chiar cu o săptămână înainte de deschiderea târgului, mânăndu-și turmele câteva mile pe zi — dar nu mai mult de zece sau douăsprezece — și poposind cu ele noaptea în pășunile închiriate de la marginea drumului, în locuri alese din vreme, unde le lăsau să pască, după ce postiseră toată ziua. Ciobanul fiecărei turme mergea în urma ei, cu o desagă pe umăr, în care-și ținea cele de trebuință pentru o săptămână, și cu bâta în mână, pe care o folosea drept toiag în pelerinajul său. Multe dintre oi își pierdeau puterile și începeau să șchioapete, ba uneori se întâmpla să mai și fete câte una pe drum. Ca să poată face față unor asemenea întâmplări neprevăzute, deseori se trimitea cu turma, când venea din locuri mai îndepărtate, câte o căruță cu cal în care erau urcate oile slăbite, care își continuau astfel călătoria.

Fermele de la Weatherbury nu erau chiar atât de departe de dealul cu pricina și, în cazul lor, nu era nevoie de astfel de măsuri. Însă turmele reunite ale Bathshebei și ale lui Boldwood alcătuiau o mulțime însemnată și de mare valoare, cerând multă atenție, drept pentru care, când se porniră, pe lângă ciobanul lui Boldwood și Cain Ball, le însoți și Gabriel pe drum — trecând prin ruinele orașelului Kingsbere, odinioară locul favorit de vânatoare al regelui Ioan, și apoi în sus, pe platou — cu bătrânul dulău George în urma lor, firește.

Când soarele de toamnă începu, în dimineța aceea, să-și arunce razele pieziș peste Greenhill, luminând rouă de pe creștetu-i teșit, nori groși de praf se ridicară între perechile de garduri vii care vârgau priveliștea larg desfășurată de jur-împrejur. Încetul cu încetul, norii se lăsară la poalele dealului și începură să apară, una câte una, turmele care urcau drumurile șerpuitoare către vârf. Astfel, într-o lentă procesiune, intrau în oborul spre care duceau potecile, mulțime după mulțime, cornute și ciute, turme sinilii și turme ruginii, turme bălaie și turme brune, chiar și turme verzi sau de culoarea somonului, roz-portocalii, după inspirația vopsitorului și după obiceiurile fiecărei ferme. Oamenii strigau, câinii lătrau ca apucații, dar drumețele înghesuite deveniseră, după o călătorie atât de lungă, aproape nepăsătoare la asemenea sperieturi, deși mai scoteau câte un behăit sfâșietor din pricina experiențelor neobișnuite prin care treceau. Ici-colo se vedea câte un cioban înalt printre ele, asemenea unui idol uriaș într-o gloată de credincioși ingenuncheați.

Cele mai multe oi din obor erau din rasele cornute South Downs și Old Wessex; cea mai mare parte din oile Bathshebei și ale fermierului Boldwood era din soiul acesta din urmă. Acestea intrară pe la ceasurele nouă, cu coarnele lor ca torsadele, gingaș răsucite de o parte și de alta a capului, în spirale perfect geometrice, lăsând să se vadă o urechiușă alb-roz adăpostită sub fiecare corn. Înaintea lor și după ele urcau alte soiuri, cu lâna deasă și bogată ca blana de leopard, mai puțin petele. Erau, de asemenea, și câteva din rasa Oxfordshire, a căror lână abia începuse să se încrețească, amintind de părul bălai al copiilor, deși, în privința aceasta, erau întrecute de oile foarte feminine din soiul Leicester, care, la rândul lor, erau mai puțin crețe decât oile Cotswold. Însă de departe, cele mai frumoase erau oile dintr-o mică turmă de Exmoors, care se întâmplase să fie adusă și ea la târg în anul acesta. Capetele și picioarele lor bălțate, coarnele grele și întunecate, smocurile de lână care le înconjurau fețele lor negricioase înviorau priveliștea monotonă a turmelor, în colțul unde se aflau. Toate aceste mii de suflete behăitoare, gâfăitoare și obosite intraseră în târg și fuseseră închise în țarcuri de cum se luminase de ziua, câinii fiecărei turme fiind legați în colțul țarcului respectiv. Printre țarcuri se

încrucișau poteci pentru vizitatori, care fură curând înțesate de cumpărătorii și vânzătorii din satele mai apropiate sau mai depărtate.

Pe la miezul zilei, într-o altă parte a dealului, o scenă cu totul diferită începu să atragă privirile lumii. Un cort rotund, nou-nouț și nemaipomenit de mare începuse să fie înălțat. Orele trecură și turmele intrară, treptat, pe mâna altor stăpâni, ușurându-și pe ciobani de grija lor, care, apoi, își îndreptară atenția spre cort, întrebându-l pe un om care lucra pe lângă el și care părea trup și suflet dedicat legării unui nod complicat, ce se petrecea acolo.

— Reprezentația Hipodromului Regal a Fugii lui Turpin la York și moartea lui Black Bess, răspunse omul pe nerăsuflăte, fără să-și ridice ochii sau să se oprească din înnodat.

De îndată ce cortul fu gata, orchestra atacă niște acorduri deosebit de ațăătoare și anunțul de mai sus se făcu în mod public, Black Bess fiind scoasă s-o vadă toată lumea, ca o dovadă vie, dacă mai era nevoie de dovezi, despre adevărul celor strigate de pe scena în fața căreia erau poftiți să se adune oamenii. Aceștia fură atât de încântați de sincerele apeluri la inima și înțelegerea lor, încât nu trecu mult și începură să dea năvală înăuntru, printre cei mai din față zărindu-se Jan Coggan și Joseph Poorgrass, care își luaseră o zi liberă ca să petreacă la târg.

— Uite cum mă împinge ticălosul ăsta! țipă peste umăr o femeie din fața lui Jan, când îmbulzeala atinse culmea.

— Cum să nu te-mping, dacă și pe mine mă-mpinge gloata din spate? protestă Coggan, întorcându-și cât putu capul spre gloata pomenită, fără să-și miște corpul, strâns ca într-o menghină.

Se lăsă un moment de liniște, apoi tobele și goarneau porniră din nou să-și împrăstie notele prelungi. Mulțimea fu din nou îmbătată de încântare și stârni un nou val, la care Coggan și Poorgrass fură aruncați de cei din spate peste femeia din față.

— Vai, biete! femeia trebuie să fie la bunul plac al unor mitocani! izbucni iar una din cucoane, silită să se îndoie ca o trestie clătinată de vânt.

— Hei, strigă Coggan cu înfocare, către cei care stăteau ciorchine în spinarea lui, voi ați mai pomenit femeie mai fără minte ca asta? Pe leșul meu, drăguților, dacă numai aș putea să ies din teascu acesta de brânză, aș lăsa și spectacol și tot, să mănânce afurisita asta și porția mea!

— Nu-ți ieși din fire, Jan! se milogi Joseph Poorgrass, în șoaptă. Poate își pun bărbații să ne omoare, căci, după cum le lucesc ochii, eu cred că sunt cele mai păcătoase din toată tagma muierască.

Jan își ținu gura, ca și când n-ar fi avut nimic împotrivă să se potolească de hatârul prietenului, și, încetul cu încetul, ajunseră la picioarele scării, Poorgrass fiind turtit ca un resort, iar cei șase penny pentru intrare, pe care-i pregătise încă de acum o jumătate de ceas, aproape fumegând de fierbinți ce erau, după ce-i ținuse încheștați în pumn, încât femeia care îi luă, împodobită cu paiete și inele de alamă cu diamante de sticlă, cu obraji și umerii pudrați cu praf de cretă, le dădu iute drumul, de teamă să nu fie vreo păcăleală și să-și frigă degetele. Astfel intrară cu toții, încât pânza cortului, văzută de afară, se bombă, prezentând nenumărate umflături, ca pânza unui sac de cartofi, pricinuite de diversele capete și spinări omenești presate dinăuntru.

În spatele marelui cort erau două corturi mai mici, unde se costumau circarii. Unul dintre ele, destinat bărbaților, era împărțit în două de un paravan de pânză; și, într-unul din aceste compartimente stătea jos, pe iarbă, trăgându-și în picioare o pereche de cizme cu carâmbi răsfrânți, un tânăr în care noi îl vom recunoaște numaidecât pe sergentul Troy.

Cum de ajunsese Troy acolo se poate povesti în câteva cuvinte. După ce se imbarcase, la Budmouth Roads, la bordul bricului, ca un om nou cu nume nou, pornise pe mare către Statele

Unite, unde trăise de azi pe mâine, în mai multe orașe, ca profesor de gimnastică și de scrimă, ca preparator în mânuiul săbiei și antrenor de box. Câteva luni fuseseră de ajuns ca să fie dezgustat de acel stil de viață. Există un anumit rafinament fizic în firea lui Troy și oricât de mult i-ar fi plăcut o situație necunoscută, câtă vreme îi era ușor să nu sufere de nici un fel de lipsuri, o socotea insuportabil de inferioară când nu avea bani. De asemenea, nici o clipă nu-i ieșise din minte că, dacă vreodată și-ar fi dorit un cămin și înlesnirile sale, nu avea de ales și trebuia să se întoarcă în Anglia și la ferma din Weatherbury. Se întreba adesea dacă Bathsheba îl credea sau nu mort. În Anglia se întorsese, în cele din urmă, dar gândul de a se apropia de Weatherbury i se păru mai puțin îmbietor și intenția lui de a intra din nou pe vechiul său făgaș suferi o schimbare. Nu-l trăgea deloc inima să debarce la Liverpool, căci, dacă era să se întoarcă acasă, avea să fie primit într-un mod pe care nu și-l înfățișa deloc roz; ceea ce Troy simțea, la capitolul emoții, era câte un capriciu de scurtă durată, care, uneori, îi stârnea tot atât de multe neplăceri ca o emoție autentică și puternică. Bathsheba nu era femeia pe care s-o prostesti sau una care să rabde în tăcere; și cum ar fi putut el să îndure traiul cu o nevastă dezghețată, la care, de cum i-ar fi trecut pragul, urma să fie un întreținut, în casa și la masa ei? Mai mult, se putea foarte bine ca nevasta lui să dea greș în afacerea ei cu ferma, dacă nu cumva se și întâmplase, și

atunci i-ar fi revenit lui sarcina s-o întrețină pe ea. și ce fel de viață ar mai fi fost și asta, cu sărăcia bătându-le la ușa și cu năluca lui Fanny nelipsită dintre ei, pe el făcându-l din ce în ce mai arțăgos, iar ei înveninându-i vorbele? Astfel, din motive în care se împleteau dezgustul, căința și rușinea, își amâna zi după zi întoarcerea și ar fi renunțat de tot, fără să mai stea pe gânduri, dacă ar fi găsit oriunde într-altă parte un alt cămin gata pregătit să-l primească.

Cam prin vremea aceea — mai precis, în luna iulie de dinaintea celui septembrie, când l-am întâlnit la târgul din Greenhill —, îi ieși în cale un circ ambulant, care dădea reprezentații la marginea unui orașel din nord. Troy se recomandă directorului îmblânzind un cal nărvaș al trupei, nimerind un măr atârnat de o sfoară, cu un foc de pistol tras din șa, în timp ce calul gonea la galop, și cu alte asemenea vitejii. Pentru meritele sale în domeniu — care se datorau, toate, mai mult sau mai puțin experienței sale de militar în corpul de dragoni —, Troy fu primit în trupă și începură să repete spectacolul despre Turpin, special pentru el, ca să interpreteze rolul principal. Troy nu se simțea prea măgulit de netăgăduita prețuire care i se arătase, dar își zise că, în orice caz, acest angajament îi îngăduia câteva săptămâni de gândire. Iată de ce, fără să-și facă multe griji și fără un plan limpede de viitor, Troy se trezi în ziua aceea la târgul din Greenhill, cu restul circarilor.

Când soarele blând de toamnă coborî spre asfințit, în fața cortului se petrecu următorul incident. Bathsheba — care venise în ziua aceea la târg, cu trăsura condusă de Poorgrass, vizitiul său de ocazie — citise ori auzise, ca toți ceilalți, anunțul că domnul Francis, marele călăreț și dresor de cai cosmopolit, va interpreta rolul lui Turpin și nu era nici atât de bătrână, nici atât de copleșită de griji, ca să nu mai simtă puțină curiozitate de a-l vedea. Spectacolul era, de departe, cel mai mare și mai strălucitor din tot târgul, un roi de alte spectacole mai mărunte adunându-se la umbra lui ca puii în jurul cloștii. Gloata intrase și Boldwood, care pândise toată ziua un prilej de a vorbi cu Bathsheba, văzând-o mai retrasă, se apropie de ea.

— Nădăduiesc că oile s-au vândut bine astăzi, doamnă Troy, zise el agitat.

— O, da, mulțumesc, răspunse Bathsheba, două pete de culoare apărând în mijlocul obrazilor săi. Am avut mare noroc și le-am vândut de cum au ajuns pe deal, încât nici n-a mai trebuit să le băgăm în țarc.

— Așadar, acum nu mai ai nimic de făcut?

— Nu — mai trebuie doar să mă întâlnesc cu un negustor, peste două ceasuri, altminteri aș fi plecat acasă. Mă uitam la cortul acesta mare și la afiș. Dumneata ai văzut vreodată piesa Fuga lui Turpin la York? Turpin a existat de-adevăratelea, nu-i așa?

— Oh, da, în carne și oase, povestea este adevărată. De fapt, cred că l-am auzit pe Jan Coggan spunând că o rudă de-a lui l-a cunoscut îndeaproape pe Tom King, prietenul lui Turpin.

— Să nu uităm că lui Coggan îi cam place să născocească tot felul de povești ciudate despre rudele lui. Ar fi bine dacă ar fi toate demne de crezare.

— Da, da, cine nu-l știe pe Coggan? Însă Turpin așa a fost. Bănuiesc că n-ai văzut niciodată povestea jucată pe scenă, nu-i așa?

— Niciodată. când eram tânără, nu mi se dădea voie să intru în asemenea localuri. I-auzi! Ce-i cu tropotul acesta? Cum mai strigă!

— Bănuiesc că tocmai a pornit Black Bess... Cred că nu mă înșel, doamnă Troy, când presupun că dorești să vezi spectacolul. Te rog să mă ierți, dacă greșesc cumva, dar, dacă ți-ar plăcea să-l vezi, o să-ți fac rost de un loc, cu multă plăcere. Băgând de seamă că ea șovăia, adăugă: Eu, unul, n-o să stau să-l văd, căci l-am mai văzut înainte.

Adevărul este că Bathsheba chiar voia să vadă spectacolul și se codise să urce scara doar fiindcă se temuse să intre singură. Tot nădăduise c-o să apară Oak, al cărui ajutor, în astfel de cazuri, era întotdeauna acceptat ca un drept al lui, inalienabil, dar Oak nu era de văzut pe nicăieri. Așadar, îi spuse lui Boldwood:

— Atunci, dacă vrei să arunci o privire înăuntru, să vezi dacă mai sunt locuri, cred că o să intru pentru un minut sau două.

Astfel, curând după acest dialog, Bathsheba își făcu apariția în cort, însoțită de Boldwood, care, după ce o conduse la un scaun „rezervat”, se retrase.

Acest scaun era, de fapt, o bancă așezată mai sus, într-un loc vizibil din toate părțile cortului, acoperită cu o pânză roșie și cu un covoraș așternut la picioare, iar Bathsheba descoperi numaidecât, spre marea ei stinghereală, că era singura persoană care ocupa un loc rezervat, toți

ceilalți spectatori stând în picioare, la marginea arenei, de unde vedeau spectacolul de două ori mai bine și cu cheltuială de două ori mai mică. Așadar, ochii mulțimii se întorceau ba către ea, stând singură ca pe un tron, în locul acela de onoare, ba către poneii și bufonii care-și executau figurile de introducere, în mijlocul arenei, căci Turpin încă nu-și făcuse apariția. O dată ce ajunsese acolo, Bathsheba se simți obligată să-și dea toată silința și să rămână pe loc; se așază pe bancă, întinzându-și fusta cu o oarecare demnitate peste spațiul gol din dreapta și din stânga ei și, prin aceasta, împrumutând un aspect nou, feminin, pavilionului. După câteva minute observă ceafa lată, roșie, a lui Coggan, printre cei care se aflau la picioarele sale, și, ceva mai încolo, profilul de sfânt al lui Joseph Poorgrass.

Interiorul cortului era cufundat într-un semiîntuneric neobișnuit. Ciudatele, luminoasele penumbre ale gingașelor după-amieze și amurguri de toamnă intensificau, cu efecte rembrandtiene, cele câteva raze de soare care pătrundeau prin găurile și cusăturile prelatei, țâșnind ca niște jeturi de pulbere de aur prin aerul prăfuit, albăstrui și cețos care domnea în cort, până când ajungeau în partea opusă, unde luminau pânza și străluceau ca niște minuscule lămpi suspendate acolo.

Troy, aruncând o privire în arenă, printr-o despicătură din cortul unde se costuma, ca să facă o recunoaștere înainte de a intra, o zări, drept în față, pe nevastă-sa, care nu știa nimic despre el, cocoțată la înălțime, cum v-am descris-o, tronând ca o regină a turnirului. Făcu un salt înapoi, zăpăcit, căci, deși era deghizat tocmai ca să-și ascundă adevărata înfățișare, știu numaidecât că Bathsheba o să-i recunoască, fără îndoială, glasul. De mai multe ori, în ziua aceea, se gândise la posibilitatea ca vreunul sau altul din Weatherbury să treacă pe acolo și să-l recunoască, însă își asumase acest risc ridicând din umeri. și dacă mă văd, ce? — își zisese el. Iată, însă, că de față se afla Bathsheba în persoană, iar realitatea acestei scene era cu mult mai vie decât toate cele pe care și le imaginase el, încât simți că nu chibzuise îndeajuns la această problemă. Bathsheba era atât de grațioasă și de frumoasă, încât nepăsarea glacială pentru oamenii din Weatherbury îi mai slăbi puțin. Nu se așteptase să aibă asupra lui această influență, cât ai clipi din ochi. Să plece, fără să se mai uite în urmă? Nu se putu hotărî pentru una ca asta. Mai presus de faptul că-și dorea, din calcul, să nu fie recunoscut, se înstăpâni asupra lui un sentiment de rușine la gândul că s-ar fi putut ca tânăra și atrăgătoarea lui soție, care deja îl disprețuia, să-l disprețuiască și mai mult, descoperindu-l într-o situație atât de înjositoare, după atâta vreme. Roși de-a binelea la acest gând și se înciudă peste măsură că aversiunea lui pentru Weatherbury îl făcuse să-și piardă timpul cu năzbâtii din acestea, bântuind prin țară. Însă mintea lui Troy se dovedea mai ascuțită ca niciodată, atunci când era încolțit. Trase grăbit perdeaua dintre compartimentul lui și cel al directorului și proprietarului circuitului, care apăru până la mijloc sub înfățișarea personajului pe nume Tom King, iar, de la mijloc până-n călcâie, ca onorabilul director mai sus pomenit.

— Am încurcat-o, zise Troy.

— Cum așa?

— Păi, e un mizerabil de creditor în cort, cu care nu vreau să dau ochii și care o să mă descopere și-o să mă înhațe fără să clipească, de cum o să deschid gura. Ce-i de făcut?

— E musai să intri acum în arenă.

— Nu pot.

— Dar piesa trebuie să se joace.

— Anunță dumneata că Turpin a prins o răceală grozavă și că nu poate să-și rostească replicile și c-o să-și joace rolul, însă fără să vorbească.

Proprietarul clătină din cap.

— Piesă, nepiesă, eu în nici un caz nu deschid gura, zise Troy cu hotărâre.

— Bine, bine, stai să mă gândesc. Uite cum o să facem, zise directorul care, probabil, se gândi că ar fi o teribilă greșală să-și supere actorul principal tocmai acum. — N-o să le spun nimic despre faptul că taci; dă-i drumul și joacă, fără să scoți o vorbă, dar mai clipește din ochi, cu înțeles, din când în când, și mai dă din cap, a îndărătnicie, în momentele eroice, știi tu. N-o să-și dea ei seama că nu s-au spus toate replicile.

Într-adevăr, șiretlicul părea cu putință, căci replicile lui Turpin nu erau nici multe, nici lungi, toată atracția piesei constând în acțiune, și, prin urmare, spectacolul începu, iar, la momentul potrivit, Black Bess sări în cercul de iarbă, în mijlocul aplauzelor spectatorilor. La scena de la barieră, când Bess și Turpin sunt urmăriți cu înfocare de oamenii legii, la miezul nopții, iar paznicul pe jumătate adormit, cu boneta de noapte cu pompon pe cap, nu recunoaște

că ar fi trecut vreun călăreț, Coggan răcni, cât îl ținură bojocii, un „Bravo!” care se auzi în tot târgul, acoperind behăitul oilor, iar Poorgrass surâse încântat, cu un ascuțit simț al contrastului dramatic dintre eroul nostru, care sare cu sânge rece peste barieră, și justiția mocăită, întruchipată de dușmanii lui, care trebuie să se oprească, încurcată, și trebuie să aștepte până i se dă drumul să treacă. La moartea lui Tom King, nu se putu abține să nu-l apuce pe Coggan de mână și să-i șoptească la ureche, cu lacrimi în ochi:

— De bună seamă că nu l-au împușcat de-adevăratelea, Jan, ci doar s-au făcut că-l împușcă! Și, când veni scena finală, în care corpul îndatoritoarei și credincioasei Bess trebuia să fie scos pe o targă, cărată de doisprezece voluntari din rândul spectatorilor, nimic nu-l mai putu opri pe Poorgrass să dea și el o mână de ajutor, exclamând, în timp ce-l poftea și pe Jan să vină:

— Asta o să fie ceva despre care o să povestim la Warren mulți ani de-acum încolo, Jan, și o s-o lăsăm și copiilor noștri.

Mulți ani la rând, în Weatherbury, Joseph avea să spună, cu aerul omului care a văzut multe la viața lui, că a atins cu mâna lui copita lui Bess, când zăcea întinsă pe targa pe care el o purta pe umăr. Dacă, după cum susțin unii gânditori, nemurirea constă în a fi păstrat în racla amintirii celorlalți, atunci cu siguranță Black Bess a devenit nemuritoare în ziua aceea, dacă nu izbucise până atunci.

Între timp, Troy adăugă câteva tușe machiajului său obișnuit pentru interpretarea personajului, ca să se deghizeze cât mai bine și, cu toate că la primii pași simți o ușoară slăbiciune, metamorfoza realizată cu atenție, acoperindu-și fața cu „linii”, ca o plasă, îl puse la adăpost de ochii Bathshebei și ai oamenilor ei. Oricum, se simți ușurat când se sfârși. Avea să fie și o a doua reprezentație, seara, și în cort se aprinseră luminile. De data aceasta, Troy își jucă rolul foarte liniștit, îndrăznind să introducă și câteva replici noi, din când în când, și era gata să încheie când, aflându-se la marginea cercului, lângă primul rând de spectatori, observă, la mai puțin de un iard distanță de el, ochii unui om cercetându-i cu mare atenție trăsăturile profilului. Troy își schimbă repede poziția, după ce îl identifică în omul care-l privea stăruitor pe vechiul hoț Pennyways, dușmanul înrăit al soției lui, care încă mai dădea târcoale satului Weatherbury.

La început, Troy se hotărî să nu-l ia în seamă și să se lase în voia întâmplării. Era foarte probabil să fi fost recunoscut de omul acela, totuși se mai putea îndoi. Apoi, însă, marea neplăcere pe care o simțise la gândul că s-ar putea întâmpla ca veștile despre faptul că se afla prin împrejurimi să ajungă înaintea lui la Weatherbury, în cazul în care s-ar fi întors acasă — neplăcere stârnită de faptul că-și dădea seama că îndeletnicirea lui din prezent l-ar fi coborât și mai mult în ochii nevestei lui — i se întoarse cu toată forța. Pe de altă parte, dacă se hotărâ să nu se mai întoarcă niciodată, un zvon despre faptul că era în viață și prin împrejurimi ar fi fost penibil; în plus, era nerăbdător să afle cum mai mergeau afacerile soției, mai înainte de a se decide ce să facă.

Șovăind astfel, Troy ieși fără întârziere în recunoaștere. I se păru că ar fi o mutare foarte înțeleaptă să-l găsească pe Pennyways și să încerce să și-l facă prieten, dacă s-ar fi putut. Își puse o barbă deasă, împrumutată din recuzita trupei și, astfel, porni la plimbare prin obor. Se făcuse aproape întuneric și oamenii respectabili își pregăteau căruțele și trăsurile să plece acasă. Cea mai mare cârciumă din târg era ținută de un hangiu dintr-un oraș învecinat. Aceasta era considerată de toată lumea, fără excepție, locul unde puteai obține tot ce-ți trebuia de mâncare și odihnă, jupânul Trencher (cum era numit, cu îngâmfare, în gazeta locală) fiind un om cu dare de mână, cunoscut de toți ca furnizorul întregului ținut. Cortul său era împărțit în compartimente de clasa întâi și de clasa a doua, iar la capătul despărțiturii de clasa întâi se afla încă un separeu, pentru clienții și mai pretențioși, izolat de restul spațiului printr-un expresbar, în spatele căruia stătea jupânul însuși, trebăluind de colo-colo, cu șorț alb și vestă, arătând de parcă, de când se știa, nu trăise nicăieri în altă parte decât în cort. În acest sanctuar se aflau scaune și o masă pe care erau aprinse niște sfeșnice și care avea o înfățișare destul de primitoare și de sărbătorească, împodobită cu un samovar, cu vase de ceai și de cafea aurite, cu ceșcuțe de porțelan și prăjiturile cu prune.

Troy se opri la intrarea cârciumii, unde o țigancă făcea clătite la un focșor de vreascuri și le vindea cu un penny bucata, și privi peste capetele oamenilor dinăuntru. Nu văzu nici urmă de Pennyways, dar, printr-o deschizătură, o zări pe Bathsheba, în separeul din capătul celălalt al cortului. Atunci Troy se dădu înapoi, ocoli cortul prin întuneric și trase cu urechea. Dinăuntru,

foarte aproape de el, auzi vocea Bathshebei, care stătea de vorbă cu un bărbat. Un val de căldură îi urcă în obraji — că doar n-o fi fost atât de lipsită de cuviință încât să-i facă ochi dulci unui bărbat la târg! Se întrebă dacă asta însemna, atunci, că ea socotise moartea lui drept

absolut sigură. Ca să ajungă la miezul problemei, Troy scoase un briceag din buzunar, făcu ușurel două creștături în cruce în pânda cortului, apoi, îndoind colțurile, obținu un vizor cât o ostie. Își apropie fața de locul cu pricina, dar și-o retrase imediat, cu un gest de surpriză, căci între ochiul lui și creștetul capului Bathshebei era o distanță de numai doisprezece inci. Nu era bine, nimerise prea aproape. Făcu altă creștătură, mai într-o parte și mai jos, într-un loc umbrit, lângă scaunul ei, de unde era mai ușor și mai sigur s-o urmărească, privind orizontal. Troy putu cuprinde acum cu privirea întreaga scenă. Ea, rezemată lejer de spătarul scaunului, sorbea dintr-o ceașcă de ceai pe care o ținea în mână, iar posesorul vocii masculine era Boldwood, care, după câte se părea, tocmai îi adusese ei ceașca. Bathsheba, simțindu- se destinsă, se lăsase leneș pe spate, împingând cu un umăr în pânda cortului, astfel încât era aproape în brațele lui Troy, care fu nevoit să bage de seamă să-și țină pieptul la distanță, ca ea să nu-l simtă prin pânză, când se uita înăuntru. Troy simți din nou că vibrează în el neașteptate corzi sentimentale, cum mai vibraseră și ceva mai devreme, în aceeași zi. Bathsheba era mai frumoasă ca oricând și era a lui. îi trebuia câteva minute bune ca să-și înfrângă pofta de a da buzna înăuntru și a și-o revendica. Se gândi, însă, la cât de mult l- ar fi disprețuit femeia asta mândră, care-l privise întotdeauna de sus, chiar și pe vremea când îl iubea, dacă ar fi aflat că ajunsese un actor ambulant. Dacă avea să se arate din nou, acest capitol din viața lui trebuia cu orice preț să rămână ascuns, și de ea, și de toți cei din Weatherbury, altminteri numele lui ar fi ajuns de râsul râsului în parohie. O viață întreagă n-ar mai fi scăpat de porecla „Turpin”. De bună seamă că, mai înainte s-o poată revendica, aceste ultime luni din existența lui trebuiau șterse cu totul din amintire.

— Să-ți mai aduc o ceașcă înainte de plecare, doamnă? O întrebă fermierul Boldwood.

— Mulțumesc, răspunse Bathsheba, dar trebuie să plec neîntârziat. A fost o mare lipsă de respect din partea omului aceluia să mă facă să-l aștept aici până la ora asta. Dacă n-aș fi stat după el, aș fi plecat încă de-acum două ceasuri. Nu m-aș fi gândit să intru aici, deși nimic nu te înviorează mai bine ca o ceașcă de ceai — dar n-aș fi băut una, fără ajutorul dumatăle. Troy îi cercetă obrazul, luminat din plin de lumânări, urmărindu-i atent fiecare expresie și privindu-i liniile albe, sinuoase, ca de melc, ale urechii ei mici. Bathsheba își scoase punga și stăruia pe lângă Boldwood să-și plătească singură ceaiul, când, tocmai în clipa aceea, Pennyways intră în cort. Troy începu să tremure — planul său de a-și salva respectabilitatea era dintr-o dată pus în primejdie. Se pregăti să-și părăsească locul de pândă, să încerce să se ia după Pennyways și să afle dacă fostul vechil îl recunoscuse, când prinse următorul schimb de cuvinte, care îi dovedi că era prea târziu.

— Iertați-mă, doamnă, zise Pennyways. Am să vă spun ceva, numai dumneavoastră.

— Acum nu pot să te ascult, răspunse ea cu răceală. Era limpede că Bathsheba nu-l putea suferi pe individ; dealtfel, venea mereu să-i impuie urechile cu cine știe ce poveste, prin care căuta să-i câștige iarăși bunăvoința, pe socoteala oamenilor pe care îi bârfea.

— O să pun pe hârtie ce am de spus, zise Pennyways, cu convingere. Se aplecă peste masă, smulse o foaie dintr-un carnețel mototolit și scrisese, cu litere lăbărțate:

„Soțul dumatăle se află aici. L-am văzut. Acum, cine-i făcut de râs?”

Împături hârtia de mai multe ori și i-o întinse. Bathsheba n-o citi. Nici măcar nu întinse mâna ca s-o ia. Atunci Pennyways, cu un hohot batjocoritor, i-o zvârli în poală, îi întoarse spatele și plecă.

După vorbele și purtarea lui Pennyways, Troy, deși nu avusese cum să vadă ce scrisese fostul vechil, nu se îndoia cătuși de puțin că notița făcea referire la el. Nu-i venea nimic în minte despre cum să împiedice această dare în vileag.

— Fi-mi-ar norocul al naibii! sudui el în șoaptă, adăugând și alte blesteme care şuierară prin întunerice ca un vânt purtător de molimi. În același timp, Boldwood îi zise Bathshebei, luându-i biletul din poală:

— Nu vrei să-l citești, doamnă Troy? Dacă nu vrei, îl rup.

— Ei, da, răspunse Bathsheba cu nepăsare, poate că este nedrept să nu-l citesc. Însă cred că știu despre ce-i vorba. Mă roagă să pun o vorbă bună pentru el sau îmi spune despre cine știe ce zvon neplăcut în legătură cu vreunul din oamenii mei. Mereu face așa!

Bathsheba ținea biletul în mână dreaptă. Boldwood îi întinse o farfurie cu felii de pâine unse cu unt și, ca să ia o felie, Bathsheba își mută biletul în mână stângă, în care mai avea încă punga cu bani, și apoi își lăsă mâna în jos, pe lângă pânza cortului. Acesta era momentul în care Troy își putea salva jocul și, dintr-o dată, se hotărî să-și pună cartea la bătaie. Pentru alte câteva clipe privi la mâna ei frumoasă, la vârfurile trandafirilor ale degetelor și la vinele albastre de la încheietura mâinii, strânsă în brățara din bucăți de coral pe care o purta. cât de bine cunoscute îi erau toate! Apoi, cu o mișcare fulgerătoare, cum îi plăcea lui, își strecură pe nesimțite mâna pe sub pânza de cort, care nu era bine prinsă în cuie, o ridică puțin, stând tot cu ochiul lipit de gaură, smulse biletul dintre degetele Bathshebei, lăsă pânza în jos și o zbughi, prin întuneric, spre malul șanțului de apărare, zâmbind la adresa țipătului de uimire care-i scăpase ei. Troy se strecură de cealaltă parte a meterezului, alergă vreo sută de iarzi pe lângă tranșee, urcă din nou zidul și înaintă cu îndrăzneală, mergând agale, spre intrarea din fața cortului. Ținta lui era să dea de Pennyways și să-l împiedice să repete anunțul până când n-avea să aleagă el însuși clipa pentru aceasta.

Troy ajunsese la intrarea cortului și, oprindu-se printre grupurile de oameni adunați acolo, se uită nerăbdător după Pennyways, fiindcă nu voia să atragă atenția, întrebând de el. Vreo doi bărbați vorbeau despre o îndrăzneală încercare de furt asupra unei tinere doamne, petrecută mai adineauri, a cuiva care ridicase pânza cortului în dreptul locului unde stătea ea. Se bănuia că pungașul crezuse că bucata de hârtie pe care doamna o ținea în mână ar fi fost o bancnotă, căci i-o smulsese și dispăruse cu ea, lăsându-i punga cu bani. Merita să-i vezi mutra supărată și dezamăgită, ziceau ei, când avea să descopere că hârtiuța n-avea nici o valoare! Totuși, se părea că nu mulți aflaseră despre cele întâmplate, fiindcă incidentul nu reușise să-i întrerupă nici pe scripcarul care, cu puțin timp înainte, începuse să cânte la intrarea cortului, nici pe cei patru bătrâni cocârjați, cu chipuri încruntate și cu toiege în mâini, care jucau Învârtita maiorului Malley, pe melodia respectivă. În spatele lor stătea Pennyways. Troy se strecură până la el, îi făcu un semn din cap și îi șopti câteva cuvinte; apoi, schimbând o privire de oameni care au căzut de acord, cei doi bărbați porniră împreună, dispărând în noapte.

LI.

BATHSHEBA VORBEȘTE CU CĂLĂREȚUL CARE O ÎNSOȚEȘTE. SFAT

Pentru întoarcerea la Weatherbury, se stabili ca Oak să ia locul lui Poorgrass în trăsură de piață a Bathshebei și s-o ducă acasă, căci descoperiseră târziu, spre seară, că Joseph suferea de vechiul lui betșug, vederea dublă, prin urmare nu mai prezenta încredere ca vizitii și ocrotitor al unei doamne. Însă Oak avea atâta treabă și nu-și mai vedea capul de griji cu ceea ce rămăsese nevândut din turmele lui Boldwood, încât Bathsheba, fără să-i spună lui Oak sau altcuiva, se hotărî să mâne ea însăși, cum mai făcuse de atâtea ori, când venea de la târgul din Casterbridge, încredințându-se în voia îngerului ei păzitor pentru a ajunge acasă nevătămată. Dar fiindcă tot dăduse peste fermierul Boldwood, întâmplător (cel puțin în ceea ce o privea pe ea), la cortul-cârciumă, nu putu să-l refuze când el se oferă să-i servească drept însoțitor, călărind pe lângă trăsură ei. până să se dumerească, se lăsase întunericul, dar Boldwood o asigură că nu avea motiv să se îngrijoreze, căci într-o jumătate de oră, avea să răsară luna. Numai de câțiva după incidentul din cort, ea se ridicase să plece — acum de-a dreptul speriată și cu adevărat recunoscătoare pentru protecția vechiului său iubit — deși regreta absența lui Gabriel, a cărui tovarășie ar fi preferat-o de departe, ca mult mai potrivită și mai plăcută, de vreme ce era administratorul și servitorul ei. Aceasta, însă, nu era cu putință, căci n-ar fi vrut, în ruptul capului, să fie prea aspră cu Boldwood, fiindcă deja se mai purtase urât cu el o dată.

Așadar, când luna se ridică pe cer și trăsurica fu gata, porni, trecând dealul și apoi coborând pe drumul șerpuit care ducea în vale — către noaptea uitării, cum îți venea să zici, căci luna și dealul îmbăiat de razele ei păreau să fie la același nivel, restul lumii desfășurându-se între ele, ca o uriașă groapă întunecoasă. Boldwood se sui în șa, pe calul său, ținându-se aproape, în urma trăsurii. Astfel coborâră spre șesuri, larma celor pe care îi lăsaseră pe deal auzindu-se ca niște voci din cer, iar focurile lor zărindu-se ca niște lumini ale unei tabere din paradis. Curând trecură și de veselii hoinari de prin jurul dealului, străbătură Kingsbere și ieșiră la drumul mare.

Cu simțul ei de pătrundere, Bathsheba își dăduse seama că adorația de neclintit a fermierului pentru ea nu slăbise deloc și asta o înduioșă adânc. Însă revelația chiar o umplu de

tristețe, în seara aceea, căci îi aduse aminte de nesăbuița sa și își dori din nou, ca și cu multe luni în urmă, să găsească vreun mijloc de a-și îndrepta greșeala. Astfel se întâmplă că mila ei pentru omul care o iubea cu atâta statornicie, zdruncinându-și sănătatea trupească și sufletească, o făcu pe Bathsheba să alunece într-o nesocotită bunăvoință în purtarea față de el, care părea aproape drăgăstoasă și care îi dădu aripi noi visului nebunesc, despre Iacob slujind șapte ani, care încolțise în mintea bietului Boldwood.

Curând, el găsi un pretext să înainteze din postul lui de ariergardă și să călărească pe lângă ea. Merseră astfel vreo două sau trei mile sub clar de lună, schimbând, când și când, câte o vorbă peste roata trăsurii, despre târg, despre treburile fermei, despre Oak, care le era amândurora de mare ajutor, și despre alte lucruri mai mărunte, până când Boldwood întrebă, scurt și direct:

— Doamnă Troy, o să te recăsătorești, într-o bună zi?

Întrebarea pusă atât de categoric o zăpăci în mod vădit și abia după vreun minut sau două de tăcere, îi răspunse:

— Nu m-am gândit serios la nimic în această privință.

— Da, înțeleg bine. Totuși, răposatul dumitale soț este mort de aproape un an și...

— Uîți că moartea lui n-a fost dovedită și poate că nici n-a avut loc, așadar, poate că nici nu sunt văduvă, zise ea, agățându-se de paiul salvator pe care i-l oferea această circumstanță.

— N-a fost dovedită incontestabil, probabil, căci s-au adus unele dovezi indirecte. În plus, l-a văzut cineva tocmai când se îneca. Nici o persoană cu judecată nu mai are vreo îndoială în privința morții lui, cum cred că nici dumneata nu mai ai vreuna, doamnă.

— O, ba da, am, altminteri m-aș fi purtat altfel. De la bun început am avut o senzație ciudată, pe care n-aș ști s-o descriu, convingerea că e cu neputință ca el să fi murit, dar, de atunci, mi-am tot explicat faptele în mai multe feluri. Chiar dacă acum sunt pe jumătate încredințată că n-o să-l mai văd, nici nu mă gândesc să mă mărit cu vreun altul. aș fi demnă de tot disprețul, dacă mi-aș face asemenea gânduri.

Un timp, rămaseră tăcuți și, cum intraseră pe o porțiune de drum mai neted, așternut cu nisip, nu se mai auziră decât scârțâitul șeiilor lui Boldwood și ale arcurilor trăsurii. Boldwood rupse primul tăcerea:

— Îți amintești când te-am purtat în brațe, leșinată, la hanul Armele Regelui, în Casterbridge? Orice nenorocit are o zi în care soarele răsare și pe ulița lui: aceea a fost a mea.

— Știu, știu tot, zise ea repezit.

— Eu, unul, n-o să încetez să regret că s-a întâmplat ca dumneata să mă refuzi.

— Și mie îmi pare nespus de rău, zise ea, dar apoi își luă seama. Vreau să spun că, înțelegi, îmi pare rău că dumneata te-ai gândit că eu...

— Adesea îmi îngădui trista plăcere de a mă gândi, în legătură cu acele vremuri petrecute împreună, că eu am însemnat ceva pentru dumneata, mai înainte ca el să însemne totul, și că dumneata aproape că îmi aparțineai. Dar, bineînțeles, asta n-are nici o importanță. Dumneata nu m-ai plăcut niciodată.

— Ba da, și te-am și respectat.

— Și acum?

— Da.

— Care dintre ele?

— Cum, care dintre ele?

— Mă placi sau mă respecti?

— Nu știu — sau, mă rog, nu pot să-ți spun. E greu pentru o femeie să-și zugrăvească sentimentele în cuvinte, care sunt făcute mai mult pentru bărbați, să și le exprime pe ale lor. Modul în care m-am purtat față de dumneata a fost fără pic de judecată, de neiertat, crud. O să-mi pară veșnic rău din această cauză. Dacă aș fi putut face în vreun fel ca să te despăgubesc, aș fi făcut-o cu multă bucurie, fiindcă nu-mi doresc nimic mai tare pe lumea asta decât să-mi îndrept greșeala. Însă n-a fost cu putință.

— Nu te învinui, n-ai greșit atât de tare cum îți închipui. Bathsheba, să zicem că ai avea într-adevăr toate dovezile că ești — ceea ce, de fapt, chiar ești — o văduvă. Ai îndrepta, atunci, răul pe care mi l-ai făcut mai demult, măritându-te cu mine?

— Nu pot să spun. În nici un caz n-aș face-o acum.

— Dar ai putea s-o faci mai încolo, cândva?

— Da, aş putea, într-o bună zi.

— Ei bine, atunci, ştii că, fără alte dovezi de nici un fel, poţi să te căsătoreşti din nou, peste şase ani de acum încolo — şi nimeni n-ar putea să cârtească ori să te învinuiască în vreun fel?

— O, da, zise ea repede. ştiu toate astea. Dar nu-mi vorbi despre aşa ceva — şapte sau şase ani — cine ştie ce-o să ni se mai întâmple până atunci?

— O să treacă pe nesimţite. O să ţi se pară un timp uluitor de scurt, când o să te uiţi în urmă la ei, după ce vor fi trecut, mult mai scurt decât ţi se par acum, când îi priveşti ca ani ce urmează să vină.

— Da, am văzut şi eu că aşa se întâmplă.

— Mai ascultă-mă puţin, o rugă Boldwood. Dacă eu aştept să treacă acest timp, o să te măriţi cu mine? Ai recunoscut că-mi datorezi o despăgubire — hai să fie acesta modul de a mă despăgubi!

— Dar, domnule Boldwood — şase ani...

— Vrei să fii soţia altcuiva?

— Nicidecum! Însă chiar nu vreau să vorbesc despre asta acum. Poate că nu se cade, poate că n-ar trebui s-o îngădui. Soţul meu poate fi în viaţă, după cum spuneam. Hai să nu mai vorbim deocamdată despre asta, te rog!

— Bineînţeles că n-o să mai vorbim despre asta, dacă nu vrei. Însă, ce se cade n-are nimic de-a face cu judecata. Sunt un om ajuns la mijlocul vieţii, dornic să te ocrotească pentru tot restul zilelor noastre. Din partea dumitale, cel puţin, nu este vreo pasiune sau vreo grabă condamabilă — din partea mea, poate că este. În nici un caz eu nu văd că, dacă ai fi de acord, din milă şi, cum spui dumneata, din dorinţa de a-ţi îndrepta greşeala, să închei o învoială cu mine pentru mai târziu, în viitor — o înţelegere care să îndrepte toate lucrurile şi să mă facă pe mine fericit, oricât de târziu s-ar îndeplini — dumitale, ca femeie, ţi s-ar putea găsi vreo vină. Nu-ţi sunt eu fiinţa cea mai apropiată? N-ai fost dumneata, odată, aproape a mea? La atâta lucru poţi să-mi răspunzi, cu siguranţă: o să mă accepţi iarăşi, dacă împrejurările o s-o îngăduie? Te rog, răspunde-mi. O, Bathsheba, promite-mi — doar o mică promisiune — că, dacă te mai măriţi o dată, cu mine te măriţi!

Vorbea atât de agitat, încât Bathsheba, cu toată înduioşarea ei, aproape că se temea de el în momentul acela. Era o pură teamă fizică — a celui slab în faţa celui puternic —, nu o aversiune sufletească sau o repulsie lăuntrică. aşa că spuse, cu o undă de durere în glas, căci avea încă vie în minte izbucnirea lui de pe drumul spre Yalbury şi îi era groază ca furia lui să nu se dezlănţuie iarăşi:

— Nu o să mă mărit niciodată cu vreun alt bărbat, câtă vreme ţii să fiu soţia dumitale, orice s-o întâmpla... Dar, ca să-ţi promit mai mult — m-ai luat pe neaşteptate...

— Hai să rămână, în cuvintele astea simple, că peste şase ani o să fii soţia mea. Despre întâmplări neprevăzute n-o să pomenim, pentru că, în faţa lor, bineînţeles că trebuie să ne plecăm. Măcar, de data aceasta, ştiu că o să te ţii de cuvânt.

— Tocmai de aceea şovăi să-mi dau cuvântul.

— Nu mai şovăi, dă-ţi-l! Adu-ţi aminte de trecut şi fii bună!

Bathsheba oftă, apoi spuse, îndurerată:

— O, ce să fac? Nu te iubesc şi tare mi-e teamă că n-o să te iubesc niciodată cum se cuvine ca o femeie să-şi iubească bărbatul. Dacă dumneata, domnule, ştii asta şi totuşi crezi că te pot face fericit doar cu promisiunea că o să mă mărit cu dumneata peste şase ani, dacă soţul meu n-o să se întoarcă între timp, pentru mine este o mare onoare. şi dacă dumneata preţuieşti atâta un gest de prietenie din partea unei femei care nu se mai preţuieşte pe sine ca odinioară şi care nu mai poate dărui prea multă iubire, atunci eu... o să...

— Promiţi!

— ... O să mă gândesc bine, dacă pot să-ţi promit curând.

— Dar curând poate să însemne niciodată!

— A, nu, nu! când zic curând, înseamnă curând. Să zicem de Crăciun.

— De Crăciun. O vreme, Boldwood nu mai zise nimic, apoi adăugă: — Bine, n-o să-ţi mai pomenesc nimic despre asta, până atunci.

Bathsheba se afla într-o stare sufletească foarte ciudată, care dovedea cât de înrobît îi este sufletul trupului, cât de mult depinde calitatea etericului spirit de carnea şi de sângele palpabile.

Nu exagerăm deloc dacă spunem că se simțea constrânsă de o forță mai mare decât voința ei nu doar să promită acest lucru neobișnuit de îndepărtat și de vag, dar și să-și închipuie, emoționată, că era de datoria ei să promită. Pe măsură ce săptămânile cuprinse între noaptea acestui dialog și ziua de Crăciun începură să se împruțineze serios, neliniștea și nehotărârea ei crescuseră.

Într-o bună zi, ajunse, din întâmplare, să vorbească deosebit de confidențial cu Gabriel despre încurcătura ei, ceea ce îi aduse o oarecare ușurare — însă una înăbușită, lipsită de bucurie. Verificau împreună socotelile firmei și, în timp ce lucrau, se ivi ceva care îl făcu pe Oak să spună, în legătură cu Boldwood:

— N-o să te uite niciodată, doamnă, niciodată.

Atunci, mai înainte să-și dea seama ce face, ea își descărcă sufletul; îi povesti cum căzuse iarăși în plasă, ce îi ceruse Boldwood și cum aștepta, acum, încuviințarea ei.

— Cel mai dureros motiv dintre toate pentru care trebuie să accept, zise ea cu tristețe, și adevăratul motiv pentru care mă gândesc să spun da, dincolo de bine sau rău, este acesta — este un lucru pe care nu l-am spus nimănui pe lume până acum, nici măcar în treacăt — cred că, dacă nu-mi dau cuvântul, o să-și piardă mințile!

— Serios, chiar crezi asta? făcu Gabriel, grav.

— Da, așa cred, continuă ea într-un avânt de sinceritate. Și Dumnezeu știe că spun asta nu cu înfumurare, ci dimpotrivă, căci problema asta mă întristează și mă tulbură până în adâncul sufletului. Cred că țin viitorul acestui om în mâinile mele. Viața lui de acum încolo atârână în întregime de cum o să mă port eu cu el. O, Gabriel, tremur când mă gândesc la răspunderea mea, fiindcă este îngrozitoare!

— Păi, zise Oak, și eu am aceeași impresie, doamnă, pe care ți-am spus-o și cu ani în urmă — viața lui ar fi cu desăvârșire pustie, dacă nu ar spera să te aibă pe dumneata! Dar nu pot să cred, adică trag nădejdea că nu-l pândește ceva chiar atât de cumplit cum îți închipui dumneata! Dintotdeauna a avut o fire mai mohorâtă și mai ciudată, cum știi. Dar, de vreme ce starea lui este atât de gravă și de zdruncinată, de ce nu-i promiți? Eu, unul, cred că aș promite.

— Dar este bine s-o fac? Unele lucruri pripite, pe care le-am făcut în trecut, m-au învățat că o femeie în centrul atenției trebuie să aibă mare grijă, dacă vrea să câștige un pic de respect, și eu țin foarte mult să nu stârnesc vorbe în problema aceasta! Iar șase ani — păi, peste șase ani

poate o să fim cu toții în mormânt, chiar dacă domnul Troy nu se mai întoarce, ceea ce se prea poate să nu facă! Cu gânduri de soiul ăsta, tot planul pare o sminteală. Nu-i așa că este fără noimă, Gabriel? Cum de-a ajuns să viseze la așa ceva, nu pot să-mi imaginez. și este rău dacă o fac? Spune-mi, că dumneata știi, doar ești mai în vârstă decât mine!

— Cu șase ani mai în vârstă, doamnă.

— Da, cu șase ani... Ei, este rău?

— Poate că este o învoială care nu se obișnuiește între un bărbat și o femeie, dar nu văd nimic rău în asta, zise Gabriel, tăgănat. De fapt, singurul lucru care te face să te întrebi, cu înndoială, dacă trebuie să te măriți cu el sau nu, în orice condiții, este că nu ții la el — pentru că îmi închipui că...

— Da, poți să-ți închipui că dragostea lipsește, zise ea scurt. Dragostea este ceva care, pentru mine, a apus demult, ceva plin de regrete, istovit și jalnic — indiferent că este vorba despre el sau altul.

— Mie tocmai lipsa dragostei dumitale mi se pare singurul lucru care ar înlătura orice neajuns dintr-o astfel de învoială cu el. Dacă ar fi fost la mijloc o dragoste înfocată, care să te facă să-ți dorești cu tot dinadinsul să treci peste tot ce te încurcă în privința dispariției soțului dumitale, atunci ar fi putut fi ceva rău. Dar o învoială făcută fără patimă, doar ca să-i faci un bine unui om, pare cu totul altceva. Adevăratul păcat, doamnă, după mintea mea, stă în faptul că dumneata întotdeauna te gândești să te măriți cu un bărbat pe care nu-l iubești cu adevărat și hotărât!

— Sunt gata să-mi ispășesc pedeapsa, zise Bathsheba. știi, Gabriel, că nu pot să-mi scot din minte faptul că, odată, l-am rănit adânc, fără nici un scop precis. Dacă nu i-aș fi jucat niciodată vreo farsă, el nu și-ar fi dorit niciodată să mă ia de nevastă. O, de-aș putea să-i plătesc în bani despăgubirea pentru răul pe care i l-am făcut și să-mi spăl astfel păcatul din suflet!... Însă, după cum vezi, aceasta este o datorie care se poate plăti într-un singur fel și cred că trebuie s-o fac,

dacă într-adevăr stă în puterile mele, fără să mă mai gândesc deloc la viitorul meu. Când un desfrânat își joacă viitorul și îl pierde, faptul că datoria cu care se alege este neplăcută nu-l face mai puțin vinovat. Eu am fost o desfrânată și singura întrebare la care vreau să-mi răspunzi este dacă, ținând cont de scrupulele mele și de faptul că, în fața legii, soțul meu este doar dispărut, ceea ce îl împiedică pe orice bărbat să se însoare cu mine, mai înainte de a se scurge șapte ani, eu am oare dreptul să-mi fac un astfel de plan, chiar dacă este un soi de ispășire — căci așa o să fie: urâsc căsătoria încheiată în asemenea condiții și tagma femeilor din care aș lăsa impresia că fac parte, căsătorindu-mă astfel!

— Mie mi se pare că totul depinde de ceea ce crezi dumneata, vreau să spun dacă și dumneata crezi, ca toți ceilalți, că bărbatul dumitale a murit.

— Bănuiesc că o să ajung să cred și eu, pentru că nu pot să nu simt ce l-ar fi adus de mult acasă, dacă ar mai fi fost în viață.

— Atunci, din punct de vedere religios, ești la fel de îndreptățită să te gândești la o nouă căsătorie ca orice adevărată văduvă, care a ținut doliul un an. Dar de ce nu te duci să-i ceri sfatul domnului Thirdly despre cum trebuie să te porți față de domnul Boldwood?

— Nu. când vreau să aud părerea unui om cu mintea deschisă, care să mă lumineze în general, nu să fie doar un sfat pentru o anumită problemă, nu mă duc niciodată la cel care tratează subiectul fiindcă aceasta este meseria lui. Adică prefer părerile preotului despre legi, ale avocatului despre boli, ale doctorului despre afaceri și ale omului meu de afaceri — care ești dumneata — despre morală.

— Și despre dragoste?...

— Ale mele.

— Mă tem că teoria aceasta șchioapătă într-un loc, zise Oak cu un zâmbet grav.

Ea nu-i răspunse imediat, după care, zicând: „Bună seara, domnule Oak”, plecă.

Bathsheba vorbise deschis, fără să ceară ori să spere la vreun răspuns din partea lui Gabriel mai mulțumitor decât ceea ce obținuse. Totuși, în străfundul inimii sale complicate exista, în acest moment, o mică sângerare de dezamăgire, din motive pe care nu voia să le recunoască. Nici măcar o dată Oak nu-i spusese că ar fi dorit să rămână liberă ca s-o ia el de nevastă — nici măcar o dată nu-l auzise zicând: „Și eu pot să te aștept ca și el.” Asta durea ca o înțepătură de albină. Nu că ea și-ar fi plecat urechea la o astfel de propunere — o, nu! — nu zisese ea tot timpul că astfel de planuri de viitor nu erau bine venite și nu era Gabriel mult prea sărac ca să-i poată vorbi despre dragoste? Totuși, ar fi putut măcar să amintească o dată de iubirea lui mai veche și s-o întrebe, barem în glumă, dacă i-ar putea vorbi despre acest lucru. Ar fi fost, cel puțin, drăguț și plăcut, dacă mai mult nu; atunci ea i-ar fi dovedit cât de blând și de nevătămător poate fi, uneori, un nu din partea unei femei. Însă, chiar să-i dea un sfat atât de rece — și doar sfatul pe care îl ceruse ea — acest lucru o zădări pe eroina noastră toată după-amiaza.

LII.

DRUMURILE SE ÎNTÂLNESC

Sosi și Ajunul Crăciunului, iar petrecerea pe care Boldwood urma să-o dea în seara aceea era marele eveniment despre care vorbea toată lumea din Weatherbury. Nu pentru că petrecerile de Crăciun ar fi fost rare în parohie se mirau cu toții de aceasta, ci pentru că tocmai Boldwood era cel care o dădea. Vestea sunase nefiresc și nelalocul ei, ca și cum ai fi auzit despre o partidă de crichet care o să se țină în naosul unei catedrale sau despre vreun foarte respectat judecător care o să joace într-o piesă, pe scenă. Despre faptul că se voia ca petrecerea să fie foarte veselă nu încăpea îndoială. O tufă uriașă de vâsc fu adusă din pădure, în ziua aceea, și agățată în holul cel mare, din casa fermierului burlac. Apoi fură cărate, cu brațul, ramuri de stejar verde și iederă. De la șase dimineața până după prânz, uriașul foc de lemne din bucătărie vâjâi și trosni cu toată puterea, în timp ce marele cazan de aramă, tigaia și ceaunul cu trei picioare apăreau în mijlocul flăcărilor ca Sadrac, Mesac și Abed-Nego; ba, mai mult, în fața veselei vâpăi, neîncetat se frigea carne și se stropeau fripturile cu grăsime.

Mai spre seară, se făcu focul și în marele hol, de fapt o încăpere lungă și spațioasă din care pornea scara, și se strânsură din el toate obiectele care ar fi putut încurca dansul. Buturuga care avea să fie temelia focului serii era trunchiul necojit al unui copac, atât de mare, încât nu putu fi nici cărat, nici rostogolit până la locul lui, prin urmare doi oameni putură fi văzuți târându-l și ridicându-l cu lanțuri și cu pârgarii, cu puțin timp înainte de ceasul adunării.

În ciuda tuturor acestor pregătiri, spiritul de petrecere lipsea din atmosfera casei. O astfel de acțiune nu mai fusese niciodată încercată de către gazdă și acum o făcea parcă silnic. Tot ceea ce fusese prevăzut să fie vesel se încăpățâna să apară cu o măreție solemnă, organizarea întregului eveniment fiind îndeplinită cu răceală de către oameni de meserie, tocmiți anume, și prin casă părea să bătă o stafie, spunând că toate pregătirile erau nefirești pentru lăcașul acela și pentru omul singuratic care trăia în el, așadar nu erau bune.

În vremea asta, Bathsheba se afla în odaia ei și se gătea pentru eveniment. Ceruse lumânări și Liddy intră și așază câte una de fiecare parte a oglinzii stăpânei sale.

— Nu pleca, Liddy, zise Bathsheba, aproape cu sfială. Sunt teribil de neliniștită, n-aș putea să spun de ce. Mi-ar fi plăcut să nu fiu obligată să merg la balul acesta, dar acum nu mai am cum să scap. N-am mai vorbit cu domnul Boldwood din toamnă, când i-am făgăduit că o să ne

întâlnim de Crăciun, să discutăm niște treburi, dar nu-mi închipuiam că avea să fie o astfel de întâlnire.

— Ba eu m-aș duce acuma, zise Liddy, care o însoțea pe Bathsheba, căci Boldwood îi poftise pe toți, fără deosebire.

— Da, bineînțeles că o să-mi fac și eu apariția, zise Bathsheba. Însă eu sunt cauza petrecerii și asta mă supără. Să nu spui nimănui, Liddy.

— O, nu, doamnă. Dumneavoastră sunteți cauza, doamnă?

— Da, eu sunt motivul pentru care se dă petrecerea, eu! Dacă n-ar fi fost pentru mine, nu s-ar mai fi dat niciodată vreuna. Nu pot să-ți spun mai multe, nu mai este nimic de lămurit. Mai bine n-aș fi venit niciodată în Weatherbury!

— Asta e o răutate din partea dumneavoastră, să vă pară rău că ați venit la bine!

— Nu, Liddy. Am avut parte numai de necazuri de când sunt aici, iar petrecerea asta s-ar putea să-mi aducă și mai multe. Acum dă-mi rochia neagră de mătase și stai să vezi cum îmi vine.

— Dar de bună seamă că n-o s-o puneți tot pe aia, doamnă! Ați fost în doliu paisprezece luni și s-ar cuveni să vă îmbrăcați în ceva mai vesel, într-o seară ca aceasta.

— Trebuie? Nu, o să mă îmbrac ca și până acum, căci dacă îmi pun o rochie de culoare deschisă, oamenii o să înceapă să mă bârfească și o să creadă că mi-a trecut și mă bucur, când eu sunt tristă tot timpul. Petrecerea asta nu-mi face bine deloc; dar n-are nimic, stai cu mine și ajută-mă să termin cu îmbrăcatul.

Boldwood se îmbrăca și el, la ora aceea. Se afla împreună cu un croitor din Casterbridge, care îl ajuta să probeze o haină nouă, pe care tocmai ce i-o adusese acasă.

Niciodată Boldwood nu fusese atât de pretențios, atât de cusurgiu în privința croielii și, în general, atât de greu de mulțumit. Croitorul se învârtea în jurul lui, ba trăgându-i de talie, ba întinzându-i de mânecă, ba netezindu-i gulerul și, pentru prima oară în viața lui, Boldwood nu se arăta săcâit. Era o vreme când fermierul protesta la toate meremetisirile de acest gen, socotindu-le prostestii, dar acum nici o muștrare, nici filozofică, nici pripită, nu-i stârni omul din fața lui, pentru că făcea tot atâta caz de o cută a hainei, cât de un cutremur din America de Sud. În cele din urmă, Boldwood se declară aproape mulțumit și plăti nota. În momentul în care croitorul ieșea pe ușă, Oak intra, ca să dea raportul pentru ziua aceea.

— A, Oak, zise Boldwood, am toată încrederea că o să te văd și pe tine aici, în seara asta. și să petreci cât mai bine. Sunt hotărât să nu precupețesc nici bani, nici osteneală.

— O să încerc să vin, domnule, deși poate că n-o să ajung prea devreme, zise liniștit Gabriel. Mă bucur din toată inima să văd că v-ați schimbat atât de mult față de cum erăți.

— Da, trebuie s-o recunosc, mă simt minunat în seara aceasta: vesel și mai mult decât vesel.

— într-atât încât aproape că mă întristez din nou la gândul că vor trece toate acestea. Uneori, când sunt din cale-afară de încrezător și bine dispus, numaidecât mi se ivește câte un necaz în depărtare, așa că nu o dată sunt mai mulțumit cu tristețea și mă tem de valurile mele de bucurie. Asta poate să pară o nebunie, simt și eu că este o nebunie. Probabil că a sosit și ziua mea norocoasă, în sfârșit.

— Vă doresc să vă fie lungă și frumoasă.

— Mulțumesc, mulțumesc! Cu toate că veselie mea stă, probabil, pe-o pojghiță subțire de speranță. Eu, însă, mă încred în speranța mea. E o credință, nu o speranță. Am impresia că, de data aceasta, socoteala de acasă se potrivește cu cea din târg. Oak, îmi cam tremură mâinile sau

nu știu ce am, dar nu pot să-mi leg cravata cum trebuie. Vrei să mă ajuți, te rog? Adevărul este că, în ultima vreme, nu m-am simțit prea bine, știi.

— Îmi pare rău să aud asta, domnule.

— O, nu-i cine știe ce. S-o legi cât poți tu mai bine, te rog. O fi vreun nod la modă, în ultima vreme, Oak?

— Nu știu, domnule, zise Oak și glasul i se înecă de tristețe.

Boldwood se apropie de Gabriel și, în timp ce acesta îi lega cravata, fermierul continuă cuprins de febră:

— O femeie își ține promisiunea, Gabriel?

— Dacă nu este neplăcută pentru ea, și-o poate ține.

— ... Dar o promisiune mai degrabă subînțeală?

— Dacă este subînțeală, nu mai știu ce să spun, zise Oak, cu o ușoară amărăciune. Prin cuvântul acesta pot scăpa nenumărate intenții, ca printr-o sită.

— Oak, nu vorbi așa. Ai devenit cam cinic în ultima vreme — cum se face? Parcă ne-am inversat rolurile: eu sunt acum bărbatul tânăr și plin de speranță, iar tu, bătrânul care nu mai crede în nimic. Așadar, o femeie își ține o promisiune — nu că se mărită, dar că acceptă ca, legată printr-o obligație, să se mărite într-o bună zi? Acuma, tu cunoști femeile mai bine decât mine, spune-mi ce crezi.

— Mă tem că îmi prețuiți nemeritat priceperea. Oricum, s-ar putea să-și țină o astfel de promisiune, dacă a făcut-o cu gândul cinstit de a îndrepta o greșală.

— până acum n-am ajuns prea departe, dar cred o să ajungem curând — da, știu că așa o să fie, zise el, într-o șoaptă nervoasă. Am stăruit pe lângă ea cu această problemă, iar ea înclină să se arate binevoitoare față de mine și să se gândească la mine ca la soțul ei dintr-un viitor îndepărtat — pentru mine, asta-i de ajuns. Cum aș putea nădăjdui la mai mult? I-a intrat în cap că o văduvă n-ar trebui să se mărite mai devreme de șapte ani de la dispariția bărbatului ei — adică ea n-ar trebui — pentru că trupul lui n-a fost găsit. Poate că numai acest motiv legal o influențează ori poate că are vreun motiv religios, dar refuză să vorbească despre asta. Totuși, mi-a promis — adică mi-a dat de înțeles — că o să-și reîntărească acordul în seara aceasta.

— Șapte ani, murmură Oak.

- Nu, nu, nici vorbă! zise el, cu nerăbdare. Cinci ani, nouă luni și câteva zile. Au trecut aproape cincisprezece luni de când a dispărut el și ce este de mirare într-o logodnă de ceva mai mult de cinci ani?
- Pare mult, când privești în viitor. Nu vă clădiți prea multe speranțe pe astfel de promisiuni, domnule. Nu uitați că ați mai fost dezamăgit o dată. Intenția ei ar putea fi bună, dar — este încă tânără.
- Dezamăgit? Niciodată! zise Boldwood vehement. Atunci, prima oară, ea nu mi-a promis nimic, prin urmare nu și-a încălcat promisiunea. Dacă îmi promite, atunci o să se mărite cu mine. Bathsheba este o femeie de cuvânt.

Troy închiriasă o mică odaie la taverna „Cerbul Alb” din Casterbridge; acolo ședea și fuma, sorbind la răstimpuri dintr-un pahar umplut cu o licoare aburindă, când se auzi o bătaie în ușă și intră Pennyways.

- Ei, l-ai văzut? întrebă Troy, făcându-i semn să ia loc.

— Pe Boldwood?

— Nu, pe avocatul Long.

— Nu era acasă. Acolo m-am dus mai întâi.

— Asta-i rău!

— Cam așa zic și eu!

— Totuși nu văd cum un om care aparent s-a înecat, dar nu s-a înecat, ar putea fi învinovățit de ceva. N-o să mai întreb nici un avocat, n-am nevoie.

— Dar lucrurile nu stau chiar așa. Dacă un om își schimbă numele și așa mai departe, după care face în așa fel încât să înșele lumea și pe nevastă-sa, atunci este un șarlatan, iar în ochii legii nu este cu nimic mai bun ca un pungaș, care nu este cu nimic mai bun decât o haimana fără căpătâi — și asta se pedepsește!

— Ha-ha! Bravo, Pennyways! Troy râsesse, dar adăugă, cu un început de neliniște: — Acuma eu vreau să știu un singur lucru: dacă tu crezi că într-adevăr este ceva între ea și Boldwood. Pe

legea mea, n-aș fi crezut niciodată! cât trebuie să mă urască femeia asta! Ai aflat dacă ea l-a încurajat în vreun fel?

— N-am avut de unde să aflu. Se pare că el ține foarte mult la ea, dar, în ceea ce o privește pe ea, nu pot să bag mâna în foc. N-am știut nimic despre povestea asta până ieri, când tot ce am auzit a fost că, în seara asta, ea o să se ducă la petrecerea de la el de acasă. Oamenii zic că este prima oară când îi calcă pragul. Și mai zic că ea nici n-a mai vorbit cu el de când au fost la târgul din Greenhill — dar ce știe lumea? Una peste alta, ea nu este îndrăgostită de el — chiar nu-l bagă în seamă și nu-i pasă de el, după câte mi-am dat eu seama.

— Eu nu sunt așa de sigur... Este o femeie frumoasă, Pennyways, nu-i așa? Recunoaște că n-ai văzut în viața ta o făptură mai delicată și mai încântătoare. Pe onoarea mea, când am dat cu ochii de ea, în ziua aceea, m-am întrebat din ce plămada naibii oi mai fi făcut și eu, dacă am fost în stare s-o las singură atâta vreme. Dar apoi m-am încurcat cu spectacolul acela plicticos, de care am scăpat, în cele din urmă, mulțumesc cerului. Fumă un timp în tăcere, apoi adăugă:

— Cum arăta ieri, când ai trecut pe acolo?

— Oh, nu mi-a dat prea mare atenție, după cum îți poți închipui; dar arăta destul de bine, la cât mă pricep eu. A catadicsit să-și coboare doar pentru o clipă privirea-i trufașă către neînsemnata mea persoană, după care a îndreptat-o peste capul meu, de parcă n-aș fi fost decât un copac desfrunzit. Tocmai descălecuse de pe iapă ca să se uite la ultima tescuială pentru cidru pe anul acesta; călărise și avea obrajii îmbujorați și răsuflarea cam iute, iar pieptul ei se ridica și cobora — se ridica și cobora — tot sub ochii mei. Da, și oamenii din jurul ei tescuiău merele și alergau de colo-colo, zicându-i: „Luați seama la tescovină, conică, o să vă murdărească hainele!” „Nu vă faceți griji”, le-a răspuns ea. Apoi, Gabe i-a adus niște cidru nou, iar ea s-a văzut nevoită să guste, dar a băut cu paiul, nu cum se bea de obicei. „Liddy, a zis ea, să iei și pentru acasă vreo câteva galoane, ca să fac eu niște vin.” Sergentule, eu nu cântăream în ochii ei nici cât o surcică din polatră!

— Trebuie să mă duc și s-o iau pe nepregătite... O, da, văd eu că... trebuie să mă duc. Tot Oak este omul ei de încredere, nu?

— Da, cred. și la Ferma de Jos tot el este. El învârtă totul pe degete.

— O să se încurce, dacă o să vrea s-o învârtă și pe ea pe degete sau pe vreun bărbat pe măsura lui.

— Asta nu mai știu. Ea nu poate s-o scoată la capăt fără el, iar el știe bine treaba asta și nu prea ascultă de nimeni. Are ea și niște coarde sensibile prin sufletele ei — deși eu n-am izbutit niciodată să-i ating vreuna, dracu' să le pieptene!

— Hei, vechilule, ea este cu mult deasupra ta — și trebuie să recunoști — este dintr-o specie superioară, dintr-o stofă mai fină. Oricum, rămâi de partea mea și nici zeița asta semeță, nici bucățica asta focoasă din tagma feminină, Junona asta de nevastă-mea (Junona era o zeiță, știi), nici nimeni altcineva n-o să se atingă de tine. Dar trebuie să arunc și eu o privire, ca să-mi dau seama cum stau lucrurile. Una peste alta, observ că treaba este ca și făcută pentru mine!

— Cum arăt în seara asta, Liddy? zise Bathsheba, aducând un ultim retuș toaletei sale, înainte de a pleca din fața oglinzii.

— Nu v-am mai văzut niciodată arătând atât de bine. Ba da... să vă spun când ați mai arătat așa: în noaptea aceea de acum un an și jumătate, când v-ați întors acasă atât de scoasă din fire, încât ne-ați făcut pe toate cu ou și cu oțet pentru că ne dădeam cu părerea despre dumneavoastră și domnul Troy.

— Toată lumea o să creadă că m-am gătit ca să-l cuceresc pe domnul Boldwood, murmură ea. Oricum așa o să se spună, până la urmă. N-ai putea să-mi perii părul ca să nu mai stea așa umflat? Mi-e teamă să mă duc... totuși mi-e și mai teamă să nu-l rănesc, dacă stau deoparte.

— În orice caz, doamnă, mai simplu de atât nu vă puteți îmbrăca, cel puțin dacă nu vreți să vă duceți îmbrăcată într-un sac. Emoția dumneavoastră vă face să arătați atât de bine în seara aceasta.

— Nu știu ce se întâmplă, mă simt când nenorocită, când înviorată. Ce bine ar fi fost dacă aș fi putut continua să trăiesc singură, cum am fost de vreun an încoace, fără speranțe, dar și fără temeri, fără vreo plăcere, dar și fără vreo durere.

— Acuma, ia închipuiți-vă că domnul Boldwood — zicem numai așa — v-ar cere să fugiți cu dumnealui în lume; ce-ați face, doamnă?

— Liddy!... Fără vorbe de-astea! zise Bathsheba cu gravitate. Te rog, nu vreau să aud nici un fel de glume pe socoteala asta. Pricepi?

— Vă cer iertare, doamnă. Dar știind ce ciudățenii mai suntem și noi, femeile, am zis doar... Oricum, n-o să mai vorbesc despre asta.

— Deocamdată n-o să fie nici un măritiş pentru mine; și încă mulți ani de acum încolo. Iar dacă o să fie vreodată, o să aibă cu totul alte motive decât îți închipui tu sau decât o să creadă ceilalți. Acum, dă-mi pelerina, fiindcă e timpul să plecăm.

— Oak, zise Boldwood, înainte să pleci, vreau să-ți spun ce mi-a trecut prin minte, zilele trecute — în legătură cu mica noastră învoială despre partea ta din câștigurile fermei. Partea aceea este mică, prea mică, ținând cont de cât de puțin mă ocup eu de treburi acum și cât de mult timp și nervi îți mănâncă ție. Ei bine, de vreme ce viața s-a înseninat pentru mine, vreau să simți și tu ce fericit sunt, mărimdu-ți procentajul în asocierea noastră. O să pun pe hârtie condițiile înțelegerii, cum mi s-au părut mie că ar fi mai potrivite, căci n-am timp să vorbesc despre asta acum, dar o să discutăm mai târziu, pe îndelete. Dorința mea este ca, în cele din urmă, să mă retrag cu totul din conducerea fermei și, până ce-o să poți s-o iei tu pe spezele tale, eu o să rămân asociat doar cu numele. Apoi, dacă mă însor cu ea — cum nădăjduiesc — cum simt că se va întâmpla, dacă...

— Vă rog, nu vorbiți despre asta, domnule, îl întrerupse Oak grăbit. Nu știm ce se poate întâmpla. Atâtea necazuri v-ar putea lovi. Vorba aceea, nu ziceți hop, până n-ați sărit gardul. Iar eu v-aș sfătui — cred că o să-mi iertați îndrăzneala, de data aceasta — să nu fiți prea sigur.

— Bine, bine. Dar dorința mea de a-ți mări partea din câștig vine din ceea ce știu despre tine. Oak, am prins puțin și din taina ta: interesul tău pentru ea este mai mare decât al unui vechil pentru un patron. Dar te-ai purtat ca un bărbat adevărat, iar eu, ca un fel de rival norocos — norocos în parte și din pricina inimii tale largi — aș vrea cu tot dinadinsul să-ți dovedesc că-ți prețuiesc prietenia pe care mi-ai arătat-o, sub care trebuie să fi fost o rană foarte dureroasă pentru tine.

— Oh, nu-i nevoie, mulțumesc, zise Oak pe nerăsuflăte. Trebuie să mă obișnuiesc cu una ca asta; cum au putut alții, o să pot și eu.

Apoi, Oak îl părăsi. Se simțea îngrijorat pentru Boldwood, căci se convinsese, încă o dată, că, din pricina pasiunii acesteia necurmăte, fermierul nu mai era omul de odinioară.

O vreme, Boldwood mai stătu în odaia sa, singur — gătit și pregătit să-și întâmpine oaspeții

— neliniștea în privința înfățișării sale părând să-i treacă, pentru a fi înlocuită de o adâncă solemnitate. Se uită pe fereastră, plimbându-și ochii peste conturul neclar, topit în întuneric, al copacilor pe fundalul cerului și peste priveliștea înserării care înainta spre noaptea adâncă. Apoi se îndreptă către un dulap ținut sub cheie și luă dintr-un sertar ținut sub cheie o cutiuță rotundă, de mărimea unui flacon de pastile, dând să-l vâre în buzunar. Dar se opri ca să-i deschidă capacul și să arunce o privire înăuntru. Cutiuța conținea un inel bătut cu mici diamante de jur-împrejur și, după cum arăta, părea să fie cumpărat de curând. Ochii lui Boldwood zăboviră îndelung asupra numeroaselor scânteieri, deși era limpede că acest aspect material îl preocupa prea puțin, după atitudinea sa și expresia feței, care arătau că mintea lui urmărea presupusul fir al viitoareii istorii a acelei bijuterii.

Uruitul unor roți în fața casei deveni deslușit. Boldwood închise cutiuța, o depuse cu grijă în buzunar și ieși pe palier. Bătrânul servitor, care era omul bun la toate în casă, veni, în același timp, la picioarele scării.

— Sosesc, domnule — mulțime — pe jos și în căruțe.

— Tocmai voiam să cobor. Dar roțile pe care le-am auzit — a venit doamna Troy?

— Nu, domnule. Încă n-a apărut.

O expresie rece și sobră se așternuse din nou pe chipul lui Boldwood, care însă abia de-i acoperi sentimentele când rosti numele Bathshebei, iar agitația lui febrilă continuă să-și trădeze prezența în viteza cu care degetele sale băteau darabana pe șold, în timp ce cobora scara.

— Mă acoperă bine? îl întreabă Troy pe vechilul Pennyways. Acum sunt convins că nu mă mai recunoaște nimeni.

În timp ce vorbea, își încheia nasturii unui palton cenușiu, gros, cu o croială de pe vremea lui Noe, cu capă și guler înalt, care stătea țeapăn, drept în sus, ca un zid de apărare, și care aproape că atinge borul pălăriei de voiaj, trasă până peste urechi.

Pennyways potrivea mucle lumânării și apoi își ridică privirea, cercetându-l cu atenție pe Troy.

— Așadar, te-ai hotărât să te duci? întrebă el.

— Dacă m-am hotărât? Da, bineînțeles că da.

— De ce nu-i scrii? Te-ai vârat într-o foarte ciudată urzeală, sergentule. Vezi dumneata, toate astea o să iasă la iveală, dacă o să te întorci, și n-o să sune bine deloc. Zău, dac-aș fi în locul dumitale, aș rămâne în așteptare, un holtei pe nume Francis. O nevastă bună e bună, dar nici cea mai bună nevastă nu face cât fără nevastă deloc. Ei, ți-am spus ce gândesc eu, și mi-au mai spus unii și alții că aș fi ager de minte.

— Prostii! zise Troy furios. Ea e colo, plină de bani, cu o casă, fermă, cai și toate înlesnirile, iar eu sunt coala, trăind de azi pe mâine, un vântură-lume cu buzunarele goale. Dealtfel, n-are rost să mai vorbim acuma, este prea târziu și mă bucur: am fost văzut și recunoscut, chiar azi după-amiază. Ar fi trebuit să mă întorc la ea a doua zi după târg, dacă n-ai fi început tu să-mi vorbești despre lege și despre cererea de divorț, dar n-o să mai amân nici o clipă. Ce naiba mi-o fi venit să fug și toate celelalte, nu pot să înțeleg. Amăgeală sentimentală, asta a fost. Dar care bărbat pe lumea asta putea să știe că nevastă-sa avea să se grăbească atât de tare să scape de numele lui!

— Eu aș fi știut. Este destul de rea ca să te aștepti la orice din partea ei.

— Pennyways, nu uita cu cine vorbești!

— Ei bine, sergentule, îți mai spun o dată că, dacă aș fi în locul dumitale, aș pleca iarăși peste graniță, de unde-am venit — pentru asta nu-i încă prea târziu. N-aș mai răscoli lucrurile, ca să mă procopsesc cu un nume hilit, de dragul de-a trăi cu ea — căci negreșit o să iasă la iveală toată povestea cu dumneata jucând la circ, de-asta poți să fii sigur, deși dumneata ai altă părere. Să-mi sară mie ochii, o să iasă un tăraș de pomina, dacă te întorci tocmai acum — în mijlocul petrecerii de Crăciun a lui Boldwood!

— Hm!... Da. Bănuiesc că n-o să fii un oaspete bine venit, când ea este la el acasă, zise sergentul, râzând scurt. Un soi de Alonzo cel Viteaz — și, când o să intru, oaspeții o să încremenească, muți și înspăimântați, și răsesele și plăcerea o să dispară, și luminile din odaie o să devină livide, și viermii ... Uh, oribil! Sună să mai aducă niște coniac, Pennyways, că m-au trecut niște fiori de groază. Ei, ce să mai fie, pe lângă toate astea? Un baston — trebuie să am un baston!

Pennyways se simțea acum într-o oarecare încurcătură, căci dacă Bathsheba și Troy urmau să se împace, era nevoie să îi recâștige bunăvoința ei, dacă ținea să-și asigure protecția soțului.

— Uneori aș zice că ea ține la dumneata și că, în adâncul sufletului ei, este o femeie bună, se lansa el să salveze situația. Însă, privită din afară, nu poți să-ți dai seama. Ei, bineînțeles, sergentule, că faci cum vrei în ceea ce privește întoarcerea acasă; cât despre mine, o să fac ce-mi ceri dumneata.

— Bine, hai să vedem cât este ceasul, zise Troy, după ce-și goli paharul dintr-o înghițitură, stând în picioare. Șase și jumătate. Dacă n-o să mă grăbesc pe drum, o să fii acolo înainte de ora nouă.

LIII.

CONCURRITUR. HOROE MOMENTO

În fața casei lui Boldwood, câțiva bărbați stăteau în întuneric, cu ochii pironiți pe ușa care, la răstimpuri, se deschidea și se reînchidea, pentru a lăsa să treacă vreun oaspete sau vreun servitor, și atunci o potecă de lumină aurie se întindea pe pământ, pentru o clipă, ca să dispară în clipa următoare, în spatele său rămânând numai licărul slab, ca de licurici, al lămpii atârnată deasupra ușii, printre ramurile plantelor veșnic verzi.

— A fost văzut în Casterbridge, azi după-amiază, așa zicea băiatul, șopti unul dintre ei. Iar eu, unul, o cred. Știți doar că nu i-au găsit niciodată corpul.

— Asta este o poveste foarte ciudată, zise vecinul său. Pot să bag mâna-n foc că ea n-a aflat nimic.

— Nici un cuvânt.

— Poate că el nici nu vrea ca ea să afle, zise un altul.

— Dacă el este în viață și aici, prin împrejurimi, înseamnă că n-are gânduri curate, zise cel dintâi. Biata femeie, mi-e milă de ea, dacă este adevărat. El o s-o târască în mizerie.

— Ba nu! O să-și reia locul, cuminte, zise unul înclinat să vadă lucrurile nu chiar atât de în negru.

— Ce nesocotită trebuie să fi fost, ca să aibă vreodată de-a face cu individul acesta! Este atât de încăpățânată și de neascultătoare, că-ți vine mai degrabă să zici că a meritat-o, decât să-i plângi de milă.

— Nu, nu. Aici nu mai sunt de acord cu tine. N-a fost altfel decât necoaptă la minte și n-avea de unde să știe ce fel de bărbat era el. Dacă zvonul este adevărat, este o pedeapsă prea grea, mai mult decât merita să primească. — Stai, cine-i? Exclamația fu îndreptată către un zgomot de pași care se auzeau apropiindu-se.

— William Smallbury, zise o siluetă învăluită în întuneric, apropiindu-se și alăturându-li-se. E o beznă de nici nu vezi pe unde calci, zău așa. Era cât pe-ací să nu nimeresc puntea peste râu de colo, de jos — n-am mai pățit așa în viața mea. E vreunul dintre oamenii lui Boldwood printre voi? Se uită cu atenție de la unul la altul.

— Da, toți. Ne-am întâlnit aici, acum câteva minute.

— O, acum te-am recunoscut, ești Sam Samway — mi s-a părut mie că-ți cunosc glasul. Te duci înăuntru?

— Numaidecât. Dar, ia să te întreb, William, șopti Samway, ai auzit zvonul ăla ciudat?

— Care — că a fost văzut sergentul Troy, asta vreți să spuneți? făcu Smallbury și își coborî vocea, la rândul său.

— Da, în Casterbridge.

— Da, am auzit. Laban Tall mi-a dat ceva de înțeles, adineauri, dar eu nu cred. Ia! Mi se pare că vine chiar Laban... Niște pași se apropiară.

— Laban?

— Da, eu sunt, zise Tall.

— Ai mai aflat ceva?

— Nu, zise Tall, intrând în grup. și înclină să cred că ar fi mai bine să ne ținem gura. Dacă o fi să nu fie adevărat, o s-o răvășim degeaba și o să-i facem foarte rău, spunându-i. Iar dacă o fi să fie adevărat, n-o să-i folosească la nimic să-i spunem dinainte că o s-o ajungă necazul. Să dea Dumnezeu să fie o minciună, că, deși Henery Fray și alți vreo câțiva o vorbesc de rău, cu mine s-a purtat întotdeauna frumos. Este iute și repezită, dar este o fată de toată isprava, care nu ți-ar spune niciodată o minciună, oricât de tare ar dura-o să-ți spună adevărul, așa că eu n-am nici un motiv să-i doresc răul.

— Ce-i drept, nu-ți îndrugă niciodată baliverne muieresti — și asta nu poți spune despre multe. Da, tot ce gândește, de bine sau de rău, ți-o spune verde în față — nu umblă niciodată cu fofârlica.

Rămaseră tăcuți câteva clipe, fiecare rumegându-și propriile gânduri, timp în care se putu auzi rumoarea veseliei din casă. Apoi, ușa din față se deschise, razele țâșniră în noapte și bine cunoscuta siluetă a lui Boldwood apărură în cadrul de lumină, după care ușa se închise, iar Boldwood porni agale pe alee.

— Stăpânul! șopti unul dintre oameni, în timp ce el se apropia de ei. Mai bine stăm liniștiți, o să se întoarcă repede în casă. O s-o ia drept necuviință că tândălim pe-ací.

Boldwood înaintă și trecu pe lângă oameni fără să-i vadă, strânși lângă tufișuri, pe peluză. Se opri, se plecă peste bariera de la poartă și oftă prelung. Oamenii îl auziră spunând, cu voce joasă:

— Doamne, sper c-o să vină, altminteri seara aceasta nu va fi decât un mare chin pentru mine. O, draga mea, draga mea, de ce mă ții așa, în nesiguranță?

Spusese acestea pentru sine, dar toți le auziseră foarte clar. Boldwood rămase tăcut, după aceea, iar zgomotul petrecerii fu din nou singurul lucru care se mai auzi, până când, câteva minute mai târziu, începu să se deslușească uruitul unor roți ușoare, coborând dealul. Uruitul se apropie și se opri în dreptul porții. Boldwood se grăbi înapoi la ușă, deschizând-o larg, și atunci lumina revărsată în afară o înfățișă pe Bathsheba, care venea pe alee.

Boldwood își înăbuși emoția, urându-i simplu bun venit — oamenii auziră râsul ei scurt și scuzele pe care i le spuse când ajunse lângă el. Apoi, el o conduse înăuntru și ușa se închise iarăși.

— Dumnezeule mare, n-am știut că așa stau lucrurile cu el! zise unul dintre oameni. Am crezut că toana asta i-a trecut de mult!

— Nu-l cunoști pe stăpânul, dacă așa ai crezut, zise Samway.

— Pentru nimic în lume n-aș fi vrut să-și dea seama că am auzit ce a zis, remarcă un al treilea.

— Mai bine spuneam numaidecât ce-am aflat, continuă primul, stingherit. Acuma poate să iasă un necaz mai mare decât ne-am închipuit noi. Săracu' domnu' Boldwood, o să fie groaznic pentru el. Vedea-l-aș pe Troy în... Ei, Doamne iartă-mă pentru gândul ăsta! Dar e un nemernic, să-i joace renghiuri din astea biete sale neveste. Nimic n-a mai mers bine de când s-a pripășit el în Weatherbury. Dar acuma nu mai am curaj să intru. Hai să trecem puțin pe la bodega lui Warren, mai întâi, vreți?

Samway, Tall și Smallbury se învoiră să meargă la bodega lui Warren și ieșiră pe poartă, în timp ce restul intrară în casă. Cei trei ajunseră repede la slădărie, venind prin livada

învecinată, și nu pe drum. Ochiul de geam era luminat, ca de obicei. Smallbury, care mergea ceva mai în față decât ceilalți, se opri, se întoarse brusc spre tovarășii lui și zise:

— Sst! Uite acolo!

Acum se putea vedea că lumina care trecea prin ochiul de geam nu bătea, ca de obicei, în zidul acoperit cu iederă, ci se oprea în ceva aproape de ferestruică. Era capul unui om.

— Hai mai lângă el, șopti Samway; și se apropiară în vârful picioarelor. Nu mai încăpea îndoială în privința zvonului. Troy stătea cu fața aproape lipită de ochiul de geam și se uita înăuntru. Nu doar că se uita, ci părea captivat de o discuție care se purta în slădărie, vocile celor care vorbeau fiind ale lui Oak și ale slădarului.

— Zaiafetul este numai în cinstea ei, nu-i așa? întrebă bătrânul. Cu toate că el ne-a lăsat să credem că îl ține doar fiindcă e Crăciunul.

— N-aș ști să spun, răspunse Oak.

— O, dar așa e, zău. Nu pot să pricep cum de fermierul Boldwood s-a prostit așa la vârsta lui, încât să ofteze și să se perpelească după muierea asta, căreia nu-i pasă nici cât negru sub unghie de toate astea.

Oamenii de afară, după ce îi recunoscură chipul lui Troy, se traseră înapoi, prin livadă, la fel de neauziți cum veniseră. Tot văzduhul era încărcat de soarta Bathshebei în seara aceea — unde te întorceai, numai despre ea auzeai vorbindu-se. când ajunseră departe de urechi nepoftite, toți se opriră ca la un semn.

— Mi s-a făcut rău, când i-am văzut fața, zise Tall, respirând adânc.

— Și mie, zise Samway. Ce-i de făcut?

— Nu cred că-i treaba noastră, murmură Smallbury, plin de îndoială.

— Ba este! Este un lucru care ne privește pe toți, zise Samway. Știm foarte bine că stăpânul a apucat pe-o cale greșită și că ea chiar n-are habar de nimic, așa că trebuie să le spunem neîntârziat. Laban, tu o cunoști cel mai bine, du-te și vorbește cu ea.

— Nu sunt potrivit pentru chestii dintr-astea, zise Laban speriat. Mă gândeam că, dacă trebuie să se ducă cineva, William ar fi cel mai în măsură. Este mai în vârstă.

— Ba eu nu vreau să am nimic de-a face cu povestea asta, zise Smallbury. E o problemă încurcată rău. și apoi, o să se ducă el însuși la ea, peste vreo câteva minute, o să vedeți.

— Dar nu știm dacă o să se ducă. Hai, Laban!

— Prea bine, dacă e musai, e musai — ce să fac, mormăi Laban cu jumătate de gură. Ce trebuie să spun?

— Cere doar să vorbești cu stăpânul'.

— A, nu! N-o să vorbesc cu domnul Boldwood. Dacă este să-i spun cuiva, îi spun stăpânei mele.

— Prea bine, zise Samway.

Atunci, Laban porni spre ușă. când o deschise, zumzetul petrecerii se rostogoli afară ca un val peste un țărm încremenit — oaspeții aflându-se chiar în spatele ușii, în holul uriaș — și se stinse într-un murmur, când o închise la loc. Cei doi rămași afară așteptară încordați, zgâindu-se la vârfurile întunecate ale copacului din preajmă, care se legănau ușor pe cer și se înfiorau, din

când în când, sub o adiere de vânt, de parcă ar fi fost captivați de priveriște, când, de fapt, nici unul n-o vedea într-adevăr. Unul dintre ei începu să se plimbe în sus și-n jos, apoi veni înapoi în locul de unde pornise și se opri din nou, lăsând să se înțeleagă că plimbatul nu ajută la nimic, în momentul acela.

— Cred că Laban trebuie s-o fi văzut pe stăpână, până acum, zise Smallbury, rupând tăcerea. Sau poate că ea nu vrea să vină să-l asculte.

Ușa se deschise. Tall se ivi în prag și se îndreptă către tovarășii lui.

— Ei? făcură amândoi într-un glas.

— N-am putut s-o chem, până la urmă, îngăimă Laban. Sunt cu toții într-o mare agitație, încercând să însuflețească nițel petrecerea. Cumva de parcă focul veseliei n-ar vrea să se aprindă, deși au acolo tot ce-ți pofteste inima, așa că n-am putut, pe legea mea, să mă mai bag și eu în față și să arunc o găleată de apă rece peste toate — nici să mă fi omorât, n-aș fi putut.

— aș zice că mai bine mergem toți, zise Samway posac. Poate se ivește vreun prilej să-i șoptesc un cuvânt stăpânului.

Așadar, intrară toți trei în hol, care era încăperea aleasă și aranjată pentru primirea oaspeților, datorită dimensiunilor sale. Flăcări și fetele începuseră, în sfârșit, să danseze. Bathsheba nu avea nici o idee despre ce ar fi trebuit să facă, fiindcă, la urma urmelor, și ea era tot o tânără sprintară ca și fetele, însă pe umerii săi apăsa greu povara demnității. La un moment dat, își zise că n-ar fi trebuit să vină pentru nimic în lume; apoi, se gândi ce gest rece și lipsit de îngăduință ar fi fost să nu vină; și, în cele din urmă, alege o cale de mijloc, adică să stea numai vreo oră, după care să se strecoare neobservată — fiindcă hotărâse de la bun început că sub nici o formă nu avea să danseze, să cânte ori să se amestece cumva în desfășurarea petrecerii. Când ora pe care și-o îngăduise trecu, mai stând de vorbă, mai privind la ceilalți, Bathsheba îi spuse lui Liddy să nu se grăbească s-o urmeze, apoi se duse în salonaș, să se pregătească de plecare, salonaș care, ca și holul, era împodobit cu vâsc și iederă și luminat din belșug.

În încăpere nu mai era nimeni, dar nici nu intrase bine, când se ivi stăpânul casei.

— Doamnă Troy... doar nu plecați? zise el. Abia a început.

— Vă rog să mă iertați, aș vrea să plec acum. Gesturile sale erau nervoase, căci ținuse minte promisiunea făcută și își închipuia ce voia să-i spună el. Dar, fiindcă nu este foarte târziu, adăugă ea, pot să merg pe jos până acasă și să-i las pe vizitiul meu și pe Liddy să vină când vor crede de cuviință.

— Încercam să prind un prilej să-ți vorbesc, zise Boldwood. Probabil că știi ceea ce ard de nerăbdare să-ți spun, nu?

Bathsheba privi, fără un cuvânt, în podea.

— Mi-l dai, nu-i așa? zise el pasionat.

— Ce? întrebă ea în șoptă.

— Ei, asta-i fugă de răspundere! Cum, ce? Cuvântul dumitale. Nu vreau să te sâcâi deloc, nici nu vreau să anunț pe cineva. Dar, dă-mi cuvântul dumitale! O simplă înțelegere de afaceri, știi, între doi oameni mai presus de influențele pasiunii. Boldwood știa cât de fals era tabloul acesta, în ceea ce-l privea pe el, dar descoperise că era singurul ton cu care ea îi îngăduia să se apropie de ea. O promisiune că te vei căsători cu mine peste cinci ani și nouă luni. Mi-o datorezi!

— Îmi dau seama că ți-o datorez, zise Bathsheba, de vreme ce mi-o ceri. Dar eu nu mai sunt femeia de altădată, sunt o femeie nefericită și nu... nu...

— Ești încă o femeie foarte frumoasă, zise Boldwood. Rostise această afirmație din pură și neprefăcută convingere, fără să stârnească nici o umbră de bănuială că, de fapt, prin acest compliment direct, ar fi încercat s-o măgulească și s-o cucerească.

Cu toate acestea, declarația lui nu avu prea mult efect, căci ea răspunse, într-un murmur lipsit de orice însuflețire, care era el însuși o dovadă în sprijinul cuvintelor sale:

— Perspectiva nu mă atrage deloc. și n-am nici o idee despre ce se cuvine să fac în situația mea, atât de complicată, și n-am pe nimeni cu care să mă sfătuiesc. Dar, o să-mi dau cuvântul, dacă trebuie — bineînțeles, cu condiția să fiu într-adevăr o văduvă. Îmi dau cuvântul ca și când aș plăti o datorie.

— Așadar, o să te măriți cu mine peste cinci ani și ceva, până în șase.

— Nu mă grăbi așa. N-o să mă mărit cu nimeni altul.

•— Dar, de bună seamă că o să-mi spui când, altminteri promisiunea nu valorează nimic.

— O, nu știu — te rog, lasă-mă să plec! zise ea și pieptul i se umplu de suspine. Mă tem că nu știu ce să fac — vreau să fiu dreaptă cu dumneata și, fiind astfel, mi se pare că sunt nedreaptă cu mine. și probabil ar însemna și-o încălcare a poruncilor. Sunt mari îndoieli în privința

morții lui și, atunci, ar fi îngrozitor — lasă-mă să întreb un avocat, domnule Boldwood, dacă este sau nu legal ceea ce fac!

— Spune odată cuvintele, draga mea, și n-o să mai vorbim despre acest lucru... O binecuvântată și plină de dragoste intimitate de șase ani și, apoi, căsătoria... O, Bathsheba, spune cuvintele acestea! o imploră el, cu o voce găuită, nemaifiind în stare să susțină simpla prietenie. Promite-mi că vei fi a mea — o merit, într-adevăr o merit, căci te-am iubit mai mult decât oricine pe lumea aceasta. și, dacă am spus cuvinte pripite și m-am arătat nepotrivit de înfierbântat față de tine, crede-mă, scumpa mea, n-am vrut să te supăr — eram înnebunit, Bathsheba, și nu mai știam ce spun. Am suferit ca un câine, dacă ai ști! Uneori, parcă n-aș vrea să știi ce am simțit pentru dumneata, dar, alteori, sunt nefericit că n-o să aflî nimic. Îndură-te și dăruiește-mi și mie puțin, când eu mi-aș da și viața pentru dumneata!

Volanele de dantelă ale rochiei Batshebei, tremurând în lumină, arătau cât de mult se zbuciuma. până la urmă, izbucni în plâns:

— Și n-o să... mă mai zorești... cu nimic... dacă spun că da, peste cinci sau șase ani? zise ea printre suspine, când își găsi puterea să articuleze cuvintele.

— Nu, atunci o să las totul pe seama timpului.

Ea așteptă un moment.

— Prea bine. Dacă el nu se întoarce, o să mă mărit cu dumneata peste șase ani, începând de astăzi, dacă o să mai fim în viață, zise ea solemn.

— Și o să primești asta, ca un semn de la mine.

Boldwood veni până lângă ea și îi prinse o mână, ținând-o în mâinile lui și ducând-o la piept.

— Ce e asta? Oh, nu pot să port un inel! exclamă ea, văzând ce ținea el. Nu vreau să știe absolut nimeni că este vorba despre o logodnă. Poate că nu se cade. Dealtfel, nu suntem chiar logodnici, așa cum se înțelege de obicei prin acest cuvânt, nu-i așa? Nu stărui, domnule Boldwood — nu! în tulburarea ei, fiindcă nu-și putu trage mâna dintr-a lui imediat, bătut pătimaș cu piciorul în podea, iar lacrimile îi înceară din nou ochii.

— Nu înseamnă decât o chezășie, nu dragoste, pecetea unei convenții puse în fapt, zise el mai liniștit, dar ținându-i în continuare mâna strâns. Ei, hai! și Boldwood îi strecură inelul pe deget.

— Nu pot să-l port! zise ea, hohotind de parcă inima era pe cale să i se frângă. Mă sperii... așa un plan smintit! Te rog, lasă-mă să mă duc acasă!

— Numai în seara aceasta, poartă-l numai în seara aceasta, ca să-mi faci mie o plăcere. Batsheba se prăbuși pe un scaun și își îngropă fața în batistă, deși Boldwood încă îi mai ținea mâna captivă. În cele din urmă, zise, într-un soi de șoaptă deznădăjduită:

— Atunci, fie! o să-l port în seara aceasta, dacă-ți dorești cu atâta înfocare. Acum, dă-mi drumul la mână... O să-l port, pe cuvânt că o să-l port în seara aceasta.

— Și acesta o să fie începutul unei plăcute și tainice curtări, de șase ani, cu o nuntă la sfârșit?

— Trebuie să fie, presupun, de vreme ce așa vrei dumneata! zise ea, definitiv înfrântă, fără să mai opună rezistență.

Boldwood îi strânse mâna și îi dădu drumul; mâna căzu, fără vlagă, în poala ei.

— Acum sunt fericit, zise el. Dumnezeu să te binecuvânteze!

Ieși din încăpere și, când socoti că trecuse destul timp pentru ca Bathsheba să-și fi recăpătat stăpânirea de sine, trimise una din servitoare după ea. Bathsheba ascunse cât putu mai bine efectele scenei de dinainte, o urmă pe fată și, după alte câteva clipe, coborî scara, cu pălăria pe cap și pelerina pe umeri, gata să plece. Ca să ajungă la ușă, era nevoie să străbată tot holul și,

mai înainte să pornească, se opri puțin la picioarele scării, care dădea într-un colț, ca să mai arunce o ultimă privire spre adunare.

În clipa aceea, nu era nici muzică, nici nu se mai dansa. în capătul cel mai îndepărtat, care fusese aranjat anume pentru lucrători, câțiva bărbați strânși în grup vorbeau în șoaptă și aruncau priviri bănuitoare. Boldwood stătea lângă foc și, cu toate că era pierdut în visare pe

marginea promisiunii ei, încât abia mai vedea ceva din jur, păru să observe și el purtările ciudate și uităturile piezișe ale acestora.

— Ce vă nedumerește, oameni buni? întrebă el. Unul dintre ei se întoarse și răspunse, stingherit:

— A auzit Laban despre ceva, atâta tot, domnule.

— Ceva nou? Despre cineva însurat sau logodit, nou-născut sau mort? se interesă fermierul, înveselit. Spune-ne și nouă, Tall. S-ar putea crede, după privirile și purtările voastre misterioase, că este ceva îngrozitor.

— O, nu, domnule, nu e nimeni mort, zise Tall.

— Mi-ar fi plăcut mie să fi fost cineva mort, zise Samway în șoaptă.

— Ce spui, Samway? întrebă Boldwood, oarecum tăios. Dacă ai ceva de spus, zi tare! Dacă nu, să înceapă un nou dans!

— Uite că a coborât doamna Troy, îi zise Samway lui Tall. Dacă vrei să-i spui, mai bine îi spui acum.

— Ai idee despre ce vorbesc? o întrebă fermierul pe Bathsheba, din capătul celălalt al încăperii.

— Nici cea mai mică, zise Bathsheba.

Se auzi o bătaie puternică în ușă. Unul dintre oameni o deschise numaidecât și ieși afară.

— Întreabă cineva de doamna Troy, zise el, la întoarcere.

— Sunt gata, zise Bathsheba. deși n-am cerut să mi se trimită trăsura.

— Este un străin, doamnă, zise omul de lângă ușă.

— Un străin? se miră ea.

— Spune-i să între, zise Boldwood.

Mesajul fu transmis, iar Troy, înfășurat în palton până la ochi, cum l-am văzut, veni și se opri în prag.

Se lăsase o tăcere nepământească, toți ochii fiind ațintiți asupra nou-sositului. Cei care tocmai aflaseră că fusese văzut prin împrejurimi îl recunoscuseră într-o clipă. Cei care nu știau erau uluiți. Nimeni nu-i dădea atenție Bathshebei. Ea se sprijinise de scară, cu fruntea încruntată, cu fața albă ca varul, cu buzele întredeschise și cu ochii ficși, pironiți asupra vizitatorului. Boldwood era dintre cei care nu-și dăduseră seama că era Troy.

— Intră, intră! repetă el voios. Hai să bei un pahar cu noi, de Crăciun, străine!

Troy înaintă până în mijlocul încăperii, își scoase pălăria, își lăsă gulerul în jos și îl privi pe Boldwood drept în față. Nici măcar atunci Boldwood nu realiză că întruparea statorniceii ironii a Cerului față de el, care îi mai spulberase o dată fericirea, îi sfâșiasse sufletul și îi smulsese desfătarea, venise să înfăptuiască aceste silnicii încă o dată. Troy începu să râdă, cu un râs forțat. Boldwood îl recunoscuse.

Troy se întoarse spre Bathsheba. Nenorocirea bieteii fete, în acest moment, ajunsese cu neputință de imaginat ori de descris în cuvinte. Se lăsase moale pe ultima treaptă a scării și rămăsese acolo, cu buzele livide și uscate și cu ochii ei întunecați ațintiți fără expresie asupra lui, de parcă se întreba dacă nu cumva totul era o înspăimântătoare vedenie. Atunci, Troy vorbi:

— Bathsheba, am venit să te iau. Ea nu-i răspunse nimic.

— Hai acasă cu mine, vino!

Bathsheba își mișcă puțin picioarele, dar nu se ridică. Troy traversă camera până la ea.

— Hai, doamnă, auzi ce îți spun eu? zise el poruncitor.

O voce stranie se auzi dinspre cămin, o voce înăbușită, care parcă venea de departe, dintr-o temniță adâncă. Abia dacă-și dădu seama cineva că tonurile acelea slabe erau scoase de Boldwood. Deznădejdea neașteptată îl făcuse de nerecunoscut.

— Bathsheba, du-te cu soțul tău!

Cu toate acestea, ea nu se clinti. Adevărul este că Bathsheba, deși nu leșinase, nu era în stare nici să clipească. Era într-o stare mintală ca de gutta serena — mintea ei, pentru câteva momente, fu pe deplin întunecată, în același timp ce, pe dinafară, nu se zărea nici un semn al răvășirii sale.

Troy întinse mâna ca s-o tragă lângă el, dar ea se trase iute înapoi. Această groază vădită de el păru să-l enerveze pe Troy, care o înșfăcă de braț și-o smuci cu putere. Fie că strângerea lui o

duru, fie că simpla lui atingere fu motivul, nu se știe, dar în clipa în care el o prinse de braț, ea se ghemui și scoase un țipăt scurt și înăbușit.

Țipătul se auzise doar de câteva secunde, când fu urmat de o detunătură asurzitoare și neașteptată, al cărei ecou se repetă prin încăpere, împietrindu-i pe toți. Peretele despărțitor de stejar se zgâlțâi de la suflu și întreaga scenă se umplu de un fum cenușiu.

Uluiți, toți își întoarseră ochii spre Boldwood. În spatele lui, unde stătuse înainte, lângă cămin, se afla un rastel pentru arme, cum se obișnuiește prin casele fermierilor, prevăzut să țină două sau trei puști. Când Bathsheba strigase în strânsoarea soțului ei, fața lui Boldwood, care scrâșnea din dinți de disperare, se schimbase deodată. Vinele de pe frunte i se umflaseră și ochii îi luciseră sălbatic. Se întorsese iute, luase una dintre puști, îi ridicase piedica și o descărcase cât ai clipi în Troy.

Troy căzu. Distanța care îi separa pe cei doi bărbați era atât de mică, încât alicele cu care pușca era încărcată nu se răspândiseră câtuși de puțin, ci pătrunseseră ca un glonț în corpul lui Troy. Scoase un oftat prelung și găgâit, se chirci, se întinse, apoi mușchii i se relaxară și rămase neclintit.

Boldwood fu zărit, prin fum, umblând iarăși la pușcă. Avea două țevi și, între timp, izbutise cumva să-și lege batista de trăgaci și, cu piciorul la capătul celălalt, se pregătea să îndrepte cea de-a doua țeavă spre el însuși. Samway, omul său, fu cel dintâi care-l văzu și, în mijlocul groazei generale, se repezi la el. Boldwood apucase deja să smucească de batistă, iar pușca bubui pentru a doua oară, trimițându-și încărcătura, din pricina loviturii date la ȧanc de Samway, în grinda care traversa tavanul.

— Bine, nu e nici o deosebire, găfăi Boldwood. Mai există încă o cale pentru mine de a muri. Apoi se smulse din bratele lui Samway, străbătu încăperea până la Bathsheba și îi sărută mâna. Își puse pălăria, deschise ușa și se pierdu în noapte, fără să-i treacă nimănui prin cap să-l oprească.

LIV.

DUPĂ ȘOC

Boldwood ieși în drumul mare și se îndreptă spre Casterbridge. Trecu, mergând cu pas întins și hotărât, dincolo de dealul Yalbury, apoi de-a lungul platoului sterp de la picioarele acestuia, urcă dealul Mellstock și, între orele unsprezece și douăsprezece noaptea, străbătu mlaștina Dumover și intră în oraș. Străzile erau aproape pustii și flăcările pâlpâitoare ale felinarelor luminau numai șirurile de obloane cenușii ale prăvăliilor și câte o fâșie din caldarâmul albicios, pe care pașii lui răsunau cu ecou. Coti la dreapta, intrând în piața Ocolul taurului, și se opri înaintea unei arcade din blocuri mari de piatră, închise de o poartă dublă, întărită cu

piroane de fier. Aceasta era intrarea închisorii, iar deasupra era atârnată o lampă, lumina ei îngăduindu-i drumețului obosit să găsească șnurul clopoțelului.

În cele din urmă, se deschise micul ghișeu și apără un paznic. Boldwood făcu un pas înainte și spuse ceva, cu voce joasă, drept pentru care, după un timp, veni un alt om. Boldwood intră și poarta se închise în urma lui, ca să nu i se mai deschidă niciodată spre lume.

Mult mai devreme de aceasta, întregul Weatherbury fu în picioare, iar cumplita faptă care pusese capăt petrecerii lui Boldwood făcu înconjurul satului. Dintre acești oameni scoși din casele lor, Oak fu unul dintre primii care află de nenorocire, iar când intră în marele hol de la Boldwood, la vreo cinci minute după ieșirea fermierului, se cutremură la vederea cumplitei scene. Toate femeile se înghesuieră una într-alta, pe lângă pereți, ca oile pe furtună — iar bărbații erau năcuți, neștiind ce să facă. În ceea ce o privește pe Bathsheba, se vedea o mare schimbare. Stătea pe podea, lângă trupul lui Troy, căruia îi luase capul în poală. Cu o mână îi apăsa o batistă pe piept, acoperindu-i rana, deși abia dacă se scursese vreo picătură de sânge, iar cu cealaltă ținea strâns de o mână de-a lui. Zăpăceala celorlalți o făcuse să-și revină în fire. Coma ei de moment încetase, iar nevoia de activitate redeveni stăpână. Capacitatea de a îndura, care pare la ordinea zilei în filozofie, se întâlnește rar în comportament, iar Bathsheba îi uimea pe toți cei din jurul ei, căci filozofia sa era una cu atitudinea sa, deși cu greu ar fi crezut posibil de înfăptuit ceea ce ea nu încercase niciodată. Era din aceeași plămadă cu mamele de eroi. Era de neînlocuit în societatea oamenilor distinși, urâtă la sindrofii, temută în prăvălii și iubită în

momentele de criză. Troy, întins pe spate, cu capul în poala nevestei sale, rămăsese acum singurul spectacol din mijlocul uriașei încăperi.

— Gabriel, zise ea mașinal, când îl văzu intrând, întorcând spre el o față care doar prin trăsăturile bine cunoscute mai amintea că era a ei, căci orice altceva din portret se ștersese. Ia un cal și dă fuga la Casterbridge după un chirurg. Este, după părerea mea, de prisos, dar du-te, totuși. Domnul Boldwood mi-a împușcat soțul.

Relatarea faptei, în cuvinte atât de simple și lipsite de emoție, fu mai pătrunzătoare decât vreo declamație tragică și izbuti cumva să așeze imaginile deformate din mintea tuturor celor de față în unghiul potrivit de vedere. Oak, aproape mai înainte de a fi înțeles altceva în afară de scurtul rezumat al întâmplării, ieși în goană din casă, înșeuă un cal și porni la drum. Abia după ce călărise mai bine de-o milă îi trecu prin cap că ar fi fost mai bine să trimită pe altcineva, iar el să fi rămas în casă. Ce se întâmplase, oare, cu Boldwood? Ar fi trebuit să vadă de el. Înnebunise? Se certaseră? și, apoi, cum ajunsese Troy acolo? De unde venise? Cum avusese loc această nemaipomenită apariție, când se presupunea despre el că ar zăcea pe fundul mării? Oak era pregătit, într-o oarecare măsură, să-l reîntâlnească pe Troy, auzind zvonul despre întoarcerea lui cu puțin înainte de a intra în casa lui Boldwood. Dar, mai înainte de a fi avut timp să aprecieze greutatea acestei informații, aflase de producerea evenimentului fatal. În orice caz, acum era prea târziu să se mai gândească să trimită un alt mesager, așa că își continuă drumul — și prins de febra acestor întrebări care-i muneau creierii, nu observă, la vreo trei mile de Casterbridge, silueta vâjnoasă a unui drumeț care mergea de-a lungul gardului viu întunecat, în aceeași direcție ca și el.

Milele pe care trebui să le parcurgă și alte mici piedici care apăruseră din pricina orei târzii și-a beznei nopții întârziară sosirea domnului Aldritch, chirurgul, astfel că mai bine de trei ore se scurseseră între momentul împușcăturii și acela al intrării sale în casă. Oak fu, în plus, reținut în Casterbridge, cât trebui să raporteze autorităților ceea ce se întâmplase — cu acest prilej află că și Boldwood venise în oraș și se predase.

Între timp, chirurgul, după ce se grăbise să ajungă în hol, la Boldwood acasă, îl găsi cufundat în întuneric și pustiu. Bâjbâi până în spatele casei, unde descoperi, în bucătărie, un bătrân pe care îl întrebă ce se întâmplase.

— Ea l-a luat și l-a dus acasă la ea, domnule, zise bătrânul.

— Cine este ea? continuă să întrebe doctorul.

— Doamna Troy. Era mort de-a binelea, domnule. Informația aceasta îl ului.

— N-avea nici un drept să facă asta, zise doctorul. Va trebui să se facă o anchetă și ea ar fi trebuit să aștepte până să i se spună ce are de făcut.

— Da, domnule. I s-a dat de înțeles că ar fi mai bine să aștepte să afle ce spune legea. Dar ea a spus că legea nu înseamnă nimic pentru ea și că n-o să lase trupul neînsuflețit al iubitului său soț să rămână așa, neluat în seamă, ca să se holbeze la el toată lumea, nici pentru toate autoritățile din Anglia.

Domnul Aldritch se duse numaidecât cu trăsura, peste deal, acasă la Bathsheba. Cea dintâi persoană peste care dădu fu biata Liddy, care părea să se fi făcut la propriu mai mică în aceste ultime ore.

— Ce i-ați mai făcut? întrebă el.

— Nu știu, domnule, răspunse Liddy, ținându-și respirația. Stăpâna mea a făcut totul.

— Ea unde se află?

— La etaj, cu el, domnule. când a fost adus acasă și urcat în odaia de sus, ea a zis că nu mai are nevoie de ajutor de la oameni. Apoi, m-a chemat pe mine și m-a pus să umplu baia, iar după aceea mi-a spus că mai bine plec, ca să mă întind puțin, fiindcă arătam foarte rău. Apoi s-a încuiat singură în odaie cu el și n-a mai lăsat pe nimeni să intre, nici pe infirmieră, nici pe altcineva. Dar eu m-am gândit să aștept în odaia de alături, că poate o să mai aibă nevoie de mine. Am auzit-o trebăluind prin cameră mai bine de o oră, dar n-a ieșit decât o dată, ca să mai ceară lumânări, pentru că ale ei arseseră până la capăt. A zis s-o anunțăm când veniți dumneavoastră sau domnul Thirdly, domnule.

În clipa aceea, intră și Oak cu pastorul, apoi urcară cu toții la etaj, conduși de Liddy Smallbury. Era o tăcere ca de mormânt, când se opriră pe palier. Liddy bătu la ușă, iar Bathsheba fu auzită traversând încăperea, întorcând cheia în broască și deschizând ușa.

înfățișarea ei părea liniștită, aproape împietrită, ca un bust al Melpomenei, abia atins de suflul vieții.

— Oh, domnule Aldrich, în sfârșit ai venit, murmură ea, mai mult din vârful buzelor, apoi deschise ușa larg. Ah, și domnul Thirdly. Ei bine, s-a făcut tot ce trebuia și acum toată lumea de pe pământ poate să-l vadă. Apoi trecu printre ei, traversă palierul și intră într-o altă odaie. Uitându-se în camera funebră, din care ea tocmai ieșise, văzură la lumina lumânărilor de pe scrinuri o formă lungă și dreaptă, întinsă în capătul celălalt al dormitorului, înfășurată într-un giulgiu alb. Doctorul intră și, după câteva minute, se întoarse din nou pe palier, unde rămăseseră să aștepte Oak și pastorul.

— S-a făcut, într-adevăr, tot ce trebuia, după cum spunea ea, remarcă domnul Aldrich, cu glas scăzut. Mortul a fost dezbrăcat și înveșmântat cum se cuvine în hainele de înmormântare. Dumnezeu mare, și e aproape o copilă! De bună seamă că are tăria sufletească a unui stoic!

— Mai curând inima unei soții, pluti o șoptă pe la urechile celor trei și, când se întoarseră, o văzură pe Bathsheba în mijlocul lor. Apoi, ca și cum în clipa aceea ar fi vrut să dovedească faptul că tăria ei venea mai mult din voință, decât din imbold sufletesc, leșină fără o vorbă, căzând moale la picioarele lor, prefăcându-se într-o grămadă informă de pânze în mijlocul podelei. Căpătând încredințarea că acea efortare supraomenească nu mai era necesară, puterea ei de a continua fusese dintr-o dată suspendată.

O luară de acolo și-o duseră într-o odaie alăturată, iar ajutorul medicului, care fusese zadarnic în cazul lui Troy, deveni neprețuit în cazul Bathshebei, care fu cuprinsă de o serie de crize de

leșin, îngrijorătoare pentru o vreme. Suferinda fu culcată în pat, iar Oak, aflând din rapoartele celorlalți că nu era amenințată de nimic foarte grav, plecă. Liddy rămase să vegheze în odaia Bathshebei, unde, de-a lungul ceasurilor sumbre, care se scurseră foarte încet, ale acelei nopți de jale, o auzi neconținut pe stăpâna sa, văitându-se în șoptă:

— O, este vina mea — cum să mai pot trăi? O, Doamne, cum să mai pot trăi?

LV.

MARTIE URMĂTOR. „BATHSHEBA BOLDWOOD”

O să trecem repede la o zi din luna martie, cu vânt slab, fără soare, fără frig, fără rouă. Pe dealul Mellstock, la vreo milă și un sfert depărtare de Casterbridge, pe drumul către Londra, se strânsese un grup numeros de oameni, ochii celor mai mulți îndreptându-se adesea în zare, spre nord-est. Adunarea era alcătuită din gloata unor pierde-vară, dintr-o ceată de lăncieri și doi gorniști, iar la mijloc erau mai multe trăsură, într-una dintre ele aflându-se însuși prefectul districtului. Printre gură-cască — mulți dintre ei cocoțați în vârful unui dâmb, rămas de când se construisese drumul — erau și câțiva bărbați și flăcăi din Weatherbury — printre care Poorgrass, Coggan și Cain Ball. După o jumătate de oră, un norișor de praf se zări în direcția așteptată, iar, puțin după aceea, o trăsură de voiaj, aducându-l pe unul dintre judecătorii din Circuitul de Vest, urcă dealul și se opri în vârf. Judecătorul schimbă trăsura, în vreme ce gorniștii cu obraji umflați sloboziră un tril, după care trăsurile și lăncierii porniră în alai spre oraș, fără sătenii din Weatherbury, care, de îndată ce îl văzură pe judecător plecând, se întoarseră acasă, la treburile lor.

— Joseph, te-am văzut făcându-ți loc până aproape de trăsură, zise Coggan, pe drum. Ai băgat de seamă cum arăta fața Domniei sale judecătorul?

— Da, zise Poorgrass. M-am uitat țintă la el, de parcă aș fi vrut să-i citesc până-n suflet, și-am găsit milă în ochii lui — sau, mai bine zis, ca să vorbim în deplin respect pentru adevăr, cum se cuvine în acest moment solemn, în ochiul care era înspre partea mea.

— Atunci, nădăjduiesc să iasă bine, zise Coggan, deși rău tot o să fie. Oricum, la judecată n-o să mă duc și i-aș sfătui și pe ceilalți care-ar mai vrea să stea deoparte. I-ar tulbura mințile mai mult ca orice să ne vadă pe noi, zgâindu-ne la el ca la circ.

— Întocmai așa ziceam și eu, azi-dimineață, întări Poorgrass. „Judecata a venit să-l cântărească în cumpănă — ziceam eu, cugetând adânc, în felul meu — și dacă este găsit ușor, așa să cadă asupra lui.” Iar unul de era și el prin preajmă a zis:

„Ascultați, ascultați! Un om care poate vorbi astfel merită să fie ascultat.” Dar mie nu-mi place să bat toba despre asta, căci puținele mele cuvinte sunt așa cum sunt și nu prea multe, cu

toate că vorbele pe care le spun unii sunt trecute din gură în gură până departe, de parcă ar fi fost făcute anume să exprime ce-au vrut ei.

— Așa e, Joseph. Iar acum, prieteni, cum spuneam, fiecare să stea pe la casa lui.

Hotărârea fu acceptată și cu toții așteptară, fierbând de nerăbdare, ziua următoare. Așteptarea lor încordată le fu abătută, totuși, de o descoperire făcută după-amiază, care aruncă mai multă lumină asupra purtării și stării sufletești ale lui Boldwood decât oricare dintre amănuntele aflate până atunci.

Faptul că, de la târgul de la Greenhill și până la fatalul Ajun de Crăciun, el se aflase într-o stare de agitație neobișnuită îl știau toți cei care îi erau apropiați, dar nimeni nu-și închipuise că dăduse semne neîndoielnice de zdruncinare mintală, semne pe care numai Bathsheba și

Oak, dintre toți și în mai multe rânduri, le bănuiseră. Într-un dulap ținut sub cheie se descoperise, acum, o aiuritoare colecție de obiecte. Erau mai multe rânduri complete de haine de damă, numai din materiale foarte scumpe: mătăsuri și satinuri, poplinuri și catifele, toate alese de câte o culoare care, judecând după felul de a se îmbrăca al Bathshebei, ar fi trebuit să-i fie pe plac. Erau și două manșoane, de samur și de hermină. Și, pe lângă toate acestea, era și o casetă cu bijuterii, conținând patru brățări grele de aur și mai multe lăntuguri și inele, toate de preț și fin lucrate. Aceste lucruri fuseseră cumpărate din Bath și din alte orașe, cu diferite prilejuri, și aduse acasă pe furiș. Toate erau învelite cu grijă în hârtie și pe fiecare pachet era scris „Bathsheba Boldwood” și câteodată, în fiecare dintre aceste date fiind adăugați șase ani în plus față de anul în care se aflau.

Despre aceste dovezi oarecum grăitoare ale unei minți înnebunite de grijă și dragoste se vorbea în slădăria lui Warren când intră Oak, la întoarcerea de la Casterbridge, cu vești despre sentință. Era după-amiază, iar fața lui luminată de flăcările din cuptor povestea destul de limpede ce se întâmplase. Boldwood, după cum toată lumea bănuise că o să facă, pledase vinovat și fusese condamnat la moarte.

Convingerea că Boldwood nu era responsabil din punct de vedere moral pentru faptele lui din ultima vreme deveni acum generală. Dovezile ieșite la iveală înainte de acest proces conduceau, fără șovăire, către aceeași concluzie, însă nu aveau destulă greutate pentru a se putea emite un ordin de examinare a sănătății mintale a lui Boldwood. Era uimitor cum, o dată ce se lansase ipoteza nebuniei, își aminteau cu toții o puzderie de întâmplări mai mărunte, pe care numai zdruncinarea mintală părea să le explice — printre altele, neglijarea fără precedent a recoltei sale de grâne, din vara trecută.

Se adresă o petiție ministrului de interne, enumerându-se circumstanțele care păreau să îndreptățească o cerere de reconsiderare a sentinței. Nu era „semnată de un număr mare de persoane” dintre locuitorii din Casterbridge, cum se obișnuiește în astfel de cazuri, pentru că Boldwood nu-și făcea niciodată mulți prieteni dincolo de relațiile de afaceri. Negustorii socoteau foarte firesc faptul că un om care, luând marfa direct de la producător, cutezase să nu țină seama de cel dintâi mare principiu al vieții de provincie — și anume că Dumnezeu făcuse satele de la țară ca să îi aprovizioneze pe clienții din orașele de la țară — cunoștea atât de puțin Decalogul. Susținătorii fură doar câțiva oameni miloși, care, probabil, se înduioșaseră prea tare de dovezile dezgropate în ultima vreme, dar rezultatul fu că li se luară mărturii, cu care se nădăjduia că vor putea scoate crima, din punct de vedere moral, din categoria omorurilor voite și că îi vor conduce pe judecători s-o privească drept un neîndoielnic acces de nebunie.

Deznodământul petiției era așteptat în Weatherbury cu viu interes. Execuția fusese fixată pentru ora opt, într-o sâmbătă dimineată, la vreo două săptămâni după pronunțarea sentinței, și, până vineri după-amiază, nici un răspuns nu sosisese. Cam prin acel timp, Gabriel se întorcea de la închisoarea din Casterbridge, unde se dusese ca să-și ia rămas bun de la Boldwood, și coti pe o stradă lăturalnică, pentru a evita orașul. Când trecu de ultima casă, auzi niște lovituri de ciocan și, ridicându-și capul pe care îl ținuse plecat până atunci, se uită înapoi, pentru o clipă.

Deasupra hornurilor caselor putea vedea partea de sus a intrării închisorii, măreață și strălucitoare în bătaia soarelui de după-amiază, și câțiva oameni care făceau ceva acolo. Erau dulgherii care ridicau un stâlp vertical, în interiorul frontonului. Își întoarse iute ochii și grăbi pasul.

Era deja întuneric când ajunse acasă, iar jumătate din sat ieșise afară, să-l întâmpine.

— Nici o veste, zise Gabriel frânt. și mă tem că nu mai este nici o speranță. Am stat cu el mai bine de două ceasuri.

— Chiar crezi că într-adevăr nu era în toate mințile când a făcut-o? întrebă Smallbury.

— Asta n-aș putea să spun cu toată tăria, răspunse Oak. Oricum, despre toate acestea o să vorbim altă dată. S-a petrecut vreo schimbare în starea sănătății stăpânei în după-amiaza asta?

— Nici una.

— A coborât?

— Nu. și-o ține mai departe, tot ca până acum. Se simte doar cu puțin mai bine decât de Crăciun. Întrebă mereu dacă te-ai întors și dacă e vreo veste, de obosești să-i răspunzi. Să mă duc să-i spun că ai venit?

— Nu, zise Oak. Mai este încă o șansă, dar nu mai puteam să mai stau în oraș... mai ales după ce l-am văzut și pe el. așa că, Laban — Laban este pe-aici?

— Da, răspunse Tall.

— Uite, am stabilit ca tu să te duci călare până în oraș, în seara asta, cât mai târziu — să pleci pe la vreo nouă, să aștepți o vreme acolo și să te întorci pe la miezul nopții. Dacă până la unsprezece n-au primit nimic, mi-au zis că sunt puține șanse să mai vină ceva după aceea.

— Nădăjduiesc din toată inima să-l lase în viață, zise Liddy. Dacă nu, o să-și iasă și ea din minți. Biata de ea — a suferit îngrozitor. N-are cum să nu-ți fie milă de ea!

— S-a schimbat mult? întrebă Coggan.

— Dacă n-ai mai văzut-o pe biata stăpână de la Crăciun încoace, n-o s-o mai recunoști, zise Liddy. Are ochii atât de plânși, încât juri că nu este aceeași femeie. Cu numai doi ani în urmă era o fată zburdalnică, iar acum este în ultimul hal.

Laban plecă după cum i se spusese și, la ora unsprezece în noaptea aceea, câțiva dintre săteni ieșiseră pe drumul spre Casterbridge, așteptându-i sosirea — printre ei se aflau și Oak și aproape toți oamenii Bathshebei. Dorința cea mare a lui Gabriel era ca Boldwood să scape cu viață, chiar dacă în adâncul sufletului său simțea că ar fi meritat să moară, asta fiindcă fermierul avea unele calități pentru care Oak îl admira. În cele din urmă, când obosiseră cu toții, tropotul unui cal se auzi în depărtare.

Întâi, c-un pas de iarbă înăbușit,

Apoi pe ulița din sat mai tare ropotind, Schimbându-și mersul, tot venind...

— Acuș aflăm dacă-i albă sau neagră, zise Coggan și cu toții coborâră de pe tăpșanul de la marginea drumului unde așteptaseră până atunci, iar călărețul se năpusti în mijlocul lor.

— Tu ești, Laban? întrebă Gabriel.

— Da — a venit. N-o să moară. Stă în închisoare pentru cât o să vrea Maiestatea sa.

— Urraaa! strigă Coggan, simțind cum îi tresaltă inima în piept de bucurie. Tot voia Domnului este mai puternică decât cea a diavolului.

LVI.

FRUMOASĂ și SINGURĂ. în CELE DIN URMĂ

Bathsheba își reveni, o dată cu sosirea primăverii. Letargia care urmase febrei, nu mari, dar îndelungate, de care suferise începu să se destrame vizibil, după ce toată nesiguranța despre toate evenimentele pieri.

Dar stătea singură, acum, în cea mai mare parte a timpului, închisă în casă ori cel mult ieșind până în grădină. Ocolea pe toată lumea, chiar și pe Liddy, și nu putea fi făcută să-și deschidă sufletul sau să primească mângâierile cuiva. Când se apropie vara, petrecu mai mult timp în aer liber și începu să se intereseze de treburile fermei, din nevoia de a face ceva, deși nu mai ieșea călare să le supravegheze personal, ca altădată. Într-o vineri seară, prin luna lui august, se plimbă puțin pe drum și intră în sat pentru prima oară de la funestul eveniment petrecut de

Crăciun. Obrajii săi încă nu-și recăpătaseră culorile de odinioară, iar paloarea sa desăvârșită era și mai tare scoasă în evidență de rochia sa neagră ca tăciunile, încât părea de-a dreptul nepământească. când ajunse la o prăvălioară din capătul celălalt al satului, care se afla chiar vizavi de cimitir, Bathsheba auzi cântându-se în biserică și își dădu seama că era corul care făcea repetiții. Trecu pe partea cealaltă a drumului, deschise poarta și intră în cimitir, pervazurile înalte ale ferestrelor bisericii apărând-o de privirile celor adunați înăuntru. Se îndreptă pe furiș spre colțul unde Troy se căznise să planteze flori pe mormântul lui Fanny Robin și se opri la monumentul de marmură.

O undă de mulțumire îi însufleți pentru o clipă trăsurile, când citi inscripția completă. Mai întâi erau cuvintele dictate de Troy:

„Înălțat de Francis Troy în amintirea lui Fanny Robin Săvârșită din viață la 9 octombrie 18** La vârsta de 20 de ani.”

Dedesubt stătea scris, cu litere săpate mai de curând:

„În același mormânt odihnesc Rămășițele pământești ale celui de mai sus Francis Troy Săvârșit din viață la 24 decembrie 18** La vârsta de 26 de ani.”

În vreme ce stătea, citind și meditănd, sunetele orgii începură din nou să se audă din biserică, iar ea dădu ocol, cu același pas ușor, până la portic și ascultă. ușa era închisă, iar corul învăța un imn nou. Bathsheba se simțea tulburată de niște emoții, despre care, în ultima vreme, crezuse că pieriseră cu desăvârșire din inima ei. Vocile ușor voalate ale copiilor îi aduseră la urechi, rostite limpede, cuvintele pe care aceștia le cântau fără să se gândească sau să le priceapă înțelesul:

„Călăuzește-mă, Lumină bună, prin bezna care mă-mpresoară, Călăuzește-mă Tu neîncetat.” Simțămintele Bathshebei depindeau întotdeauna, într-o mare măsură, de capriciile sale, cum se întâmplă la cele mai multe dintre femei. Un val de nestăvilit îi umflă pieptul și îi urcă până sub pleoape — și se gândi că o să le dea voie lacrimilor care se adunau acolo să curgă, dacă vor dori. și ele curseră, ba încă din belșug, una dintre ele picând pe banca de piatră de lângă ea. O dată ce începu să plângă, fără să știe prea bine de ce, nu-și putu stăpâni noianul gândurilor pe care le știa prea bine. Ar fi dat orice să mai fie precum copiii aceia, nepăsători la înțelesul cuvintelor cântecului lor, pentru că erau prea nevinovați ca să simtă nevoia unei astfel de exprimări. Toate episoadele înflăcărare ale scurtei sale experiențe păreau să reînvie cu un prisos de emoție, în clipa aceea, iar acele scene care se petrecuseră fără emoții la vremea lor se încărcară și ele de o nouă simțire. Totuși, mâhnirea ce o cuprinse acum părea mai curând o desfătare, față de sfâșierea de altădată.

Din pricină că-și ținea fața îngropată în palme, Bathsheba nu observă că de portic se apropie cineva în liniște, care, zărind-o, dădu să se retragă, dar apoi se opri și se uită la ea. Bathsheba nu-și ridică fruntea o vreme și, când privi în jurul ei, obrajii îi erau uzi, iar ochii înecați în lacrimi și încețoșați.

— Domnule Oak! exclamă ea, descumpănită. De cât timp ești aici?

— De vreo câteva minute, doamnă, răspunse Oak respectuos.

— Vrei să intri? zise Batsheba. în clipa aceea, se auzi din biserică, așa ca o replică șoptită de un sufleur:

„Iubit-am ziua mult strălucitoare; și, teama disprețuind, Mândria mi-a fost atotstăpânitoare, anii din urmă uitând.”

— aș fi vrut, zise Gabriel. Sunt unul dintre bașii corului, știi. De vreo câteva luni, cânt ca bas.

— Serios? Nu mi-am dat seama. Ei, atunci, te las.

„Pe care o iubeam de mult și am pierdut-o”, pentru un timp cântară copiii.

— Nu trebuie să pleci din pricina mea, stăpână. Cred că nu mă mai duc, în seara asta.

— O, nu, nu plec din cauza ta.

Apoi rămaseră cumva stânjeniți, Batsheba încercând să-și șteargă fața îngrozitor de muiată de lacrimi și de umflată, fără ca el s-o observe. în cele din urmă, Oak zise:

— Nu te-am mai văzut, adică nu am mai vorbit cu dumneata, de atât de multă vreme. Dar, temându-se să nu reînvie tristețe amintiri, se întrerupse, întrebând-o: Voi ai să intri în biserică?

— Nu, răspunse ea. Am venit să văd singură mormântul... Să văd dacă au gravat inscripția așa cum am vrut eu. Domnule Oak, dacă dorești, nu trebuie să te ferești să-mi vorbești despre lucrul la care ne gândim amândoi în acest moment.

— Și au gravat-o cum ai vrut dumneata? întrebă Oak.

— Da. Hai s-o vezi, dacă n-ai văzut-o până acum.

Așadar, amândoi se întoarseră la mormânt și citiră inscripția.

— Acum opt luni! murmură Gabriel, când dădu cu ochii de dată. Parcă a fost ieri, pentru mine.

— Și pentru mine parcă a fost acum ani și ani... mulți ani, iar eu am fost moartă în tot răstimpul ăsta. Acum o să mă duc acasă, domnule Oak.

Oak merse în spatele ei.

— Voiam să-ți vorbesc despre o mică problemă, de îndată ce mi s-ar fi ivit prilejul, începuse el, șovăind. E o problemă de afaceri și cred că aș putea să ți-o spun chiar acum, dacă îmi dai voie.

— O, da, bineînțeles.

— Ei bine, s-ar putea să fiu nevoit să renunț, curând, la administrarea fermei dumitale, doamnă Troy. Fapt este că mă gândesc să plec din Anglia... nu chiar acum, înțelegeți, ci în primăvara următoare.

— Să pleci din Anglia! exclamă ea cu surprindere și cu sinceră dezamăgire. De ce, Gabriel, de ce vrei să faci asta?

— Păi, m-am gândit că așa este cel mai bine, îngăimă Oak. California este locul în care, mi-am pus în cap să-mi încerc norocul.

— Dar toată lumea era convinsă că urmează să preiei ferma bietului domn Boldwood, pe propria-ți mână.

— Am primit o propunere, este adevărat, dar încă nu s-a stabilit nimic sigur și am motivele mele să renunț. O să îmi închei anul aici, ca administrator al tutorilor, dar atât.

— Și eu ce-o să mă fac fără tine? O, Gabriel, nu cred că ar trebui să pleci! Ai fost alături de mine atâta vreme... și la bine, și la rău... Suntem prieteni așa de vechi... încât mi se pare aproape o răutate din partea ta. Eu mă gândisem că, și dacă aveai să ieși în arendă ferma cealaltă, ai fi putut, totuși, să-mi mai dai și mie o mână de ajutor la a mea. și acuma pleci!

— Te-aș fi ajutat bucuros.

— Totuși, acum, când sunt mai neajutorată ca oricând, tu pleci!

— Da, asta-i ghinionul, zise Gabriel, cu tristețe în glas. Și tocmai din pricina neajutorării dumitale de acum, mă simt îndemnat să plec. La revedere, doamnă. Încheie scurt, cu vădită nerăbdare de a pleca, și ieși numaidecât din curtea bisericii, apucând-o într-o direcție în care ea n-avea nici un pretext să-l urmeze.

Bathsheba se întoarse acasă, cu mintea frământând o nouă supărare, care, fiind mai degrabă sâcâitoare, decât paralizantă, păru că îi face chiar bine, abătându-i gândurile de la tristețea stăruitoare care îi învăluise viața. Se gândi foarte mult la Oak și la dorința lui de a nu-i mai fi prin preajmă; și atunci își aminti alte câteva incidente din ultimele întâlniri cu el, care, oricât de neînsemnate, privite separat, luate laolaltă dovedeau limpede că nu-i mai căuta prezența. În cele din urmă pricepu, cu mare durere, că și acest vechi și ultim discipol se pregătea să se lepede de ea și s-o părăsească. El, care crezuse în ea și care îi luase apărarea atunci când toată lumea era împotriva ei, în cele din urmă se săturase, ca și ceilalți, și își abandona vechea cauză, lăsând-o să-și poarte singură băătăliile.

Săptămânile treceau și noi dovezi ale lipsei sale de interes pentru ea ieșiră la iveală. Observă că, în loc să intre în salonaș sau în biroul unde erau ținute registrele fermei și să aștepte sau să lase un raport, cum făcuse până atunci, în timpul cât stătuse ea închisă între patru pereți, Oak nu mai venea deloc când bănuia că ar fi putut s-o întâlnească acolo, intrând numai la ore nepotrivite, când prezența ei în acea parte a casei ar fi fost ultimul lucru la care te-ai fi putut aștepta. Ori de câte ori avea nevoie de vreo decizie de-a ei, trimitea un mesaj sau un bilet fără introducere și fără semnătură, la care ea era silită să-i răspundă în același stil. Biata Bathsheba începuse să sufere de cea mai ascuțită dintre toate rănilor — senzația că era disprețuită. Toamna se scurse destul de mohorâtă, cu toate aceste presupuneri întristătoare, și veni și ziua de Crăciun, care încheia anul legal de văduvie și doi ani și trei luni de când trăia singură. Cercetându-și inima, i se păru din cale-afară de ciudat că amintirea pe care s-ar fi așteptat să i-o trezească acea perioadă a anului — amintirea nenorocirii întâmplare în holul casei lui Boldwood — n-o tulbura deloc, în schimb o chinua convingerea că toată lumea se lepăda de ea — din ce motiv, nu putea să-și închipuie — și că Oak dăduse tonul celor care îi întorseseră spatele. Ieșind din biserică, în ziua aceea, se uită în jur, în speranța că Oak, a cărui voce de bas o auzise rostogolindu-se din galeria corului de deasupra capului ei în cel mai nepăsător mod, ar putea s-o aștepte pe drumul ei, cum făcea odinioară. și într-adevăr îl zări, ieșind pe alee în urma ei, dar văzând-o pe Bathsheba că întoarce capul, privi într-altă parte și, de îndată ce ajunse la poartă, mormăi prima scuză care-i trecu prin minte și se făcu nevăzut.

A doua zi dimineată îi dădu lovitura de grație — pe care ea o aștepta de mult. Era o înștiințare oficială scrisă de mâna lui, prin care o anunța că, de Buna Vestire, n-o să-și reînnoiască învoiala cu ea.

Bathsheba stătu și plânse amar deasupra scrisorii acesteia. Era îndurerată și rănită că dragostea fără speranță a lui Gabriel pentru ea, pe care se obișnuise s-o considere ca un drept incontestabil al ei, pentru toată viața, i se retrăgea acum, în felul acesta, după bunul lui plac. Era, de asemenea, foarte uimită de perspectiva de a trebui să se bizuie din nou doar pe forțele proprii: i se părea că n-ar mai fi izbutit niciodată să-și recapete atâta energie cât să se ducă la piața de grâne, să facă troc și să vândă. De la moartea lui Troy, Oak se îngrijise de toate vânzările și negocierile pentru ea, ocupându-se de treburile ei în același timp ce se ocupa de ale lui. Acum, ce avea să se facă ea? Viața ei devenise un pustiu.

Atât de părăsită se simțea Bathsheba în seara aceea, atât de însetată de compătimire și de mângâiere și atât de nefericită pentru că i se părea că pierduse singura prietenie adevărată pe care o avusese vreodată, încât își puse boneta și pelerina și se îndreptă spre casa lui Oak, îndată după asfințit, călăuzită pe drum de razele palide de culoarea primulei ale unei seceri subțiri de lună, în vârstă de numai câteva zile.

Un foc viu strălucea în ferestre, dar înăuntru nu se vedea nimeni. Bătu nervoasă la ușă, dar după aceea o cuprinse îndoiala dacă era sau nu cuviincios din partea unei femei fără bărbat să îl viziteze pe un burlac care locuia singur, cu toate că era administratorul ei și se putea bănuie că venise la el cu treburi, fără nici o prefăcătorie. Gabriel deschise ușa și, atunci, razele lunii îi luminară fruntea.

— Domnul Oak, zise Bathsheba pierită.

— Da, eu sunt domnul Oak, zise Gabriel. Cu cine am onoarea... O, ce neghiobie din partea mea, să nu te recunosc pe dumneata, stăpână!

— N-o să mai fiu stăpâna ta multă vreme, nu-i așa, Gabriel? zise ea, cu accente patetice.

— Ei, nu... așa cred... Dar, intră înăuntru, doamnă. Oh, și să aduc lumină! răspunse Oak cu o oarecare stinghereală.

— Nu, dacă e pentru mine, nu-i nevoie.

— Se întâmplă atât de rar să mă viziteze o doamnă, încât mă tem că nu am ce trebuie pentru a fi o gazdă bună. Ia loc, te rog. Uite aici un scaun, și acolo încă unul. Îmi cer iertare că scaunele mele au tăblia de lemn și sunt cam tari, dar eu... mă gândeam să-mi cumpăr unele noi. Oak așeză vreo două sau trei în fața ei.

— Sunt destul de bune pentru mine. Și se așeză, iar el se așeză, la rândul lui, cu focul dansându-le pe chipuri și pe mobila veche, strălucind toată De-atâtea mâini care o atinseseră așa o vreme îndelungată, care alcătuia tot avutul personal al celui care locuia în acea casă și care trimitea înapoi reflexe jucăușe. Li se părea foarte ciudat că, deși se cunoșteau atât de bine, numai pentru că se întâlneau într-un loc și într-un mod în care nu se mai întâlniseră până atunci, se simțeau amândoi foarte stânjeniți și încurcați. Pe câmp sau acasă la ea, nu fuseseră niciodată stingheriți; dar acum, fiindcă Oak era gazda, viețile lor păreau că dăduseră timpul înapoi, întorcându-se la zilele în care erau doi străini.

— O să ți se pară ciudat că am venit, dar...

— O, nu... nicidecum.

— ... Dar m-am gândit... Gabriel, m-a urmărit gândul că te-am jignit și că de aceea vrei să pleci. Asta m-a îndurerat foarte tare și nu m-am putut stăpâni să nu vin.

— Ei, m-ai jignit! De parcă ai putea să mă jignești dumneata vreodată, Batsheba.

— Nu? întrebă ea bucuroasă. Dar atunci de ce pleci?

— Nu o să mai emigrez, înțelegi? Nu-mi dădusem seama că dumneata n-ai vrea să plec, atunci când ți-am spus despre planul meu, altminteri nu m-aș mai fi gândit s-o fac, zise el simplu. Am semnat învoiala pentru Ferma de Jos și o să fie pe mâna mea, de la Buna Vestire încolo. Știi că am avut dreptul la o parte din câștigurile ei, o vreme. Totuși, asta nu m-ar împiedica să îngrijesc și de treburile fermei dumitale, ca și mai înainte, dacă n-ar fi bârfele acelea despre noi.

— Ce? exclamă Bathsheba în culmea mirării. Bârfe despre noi doi — ce bârfe?

— Nu pot să-ți spun.

— Cred că ar fi mai înțelept dacă ai face-o. Ai jucat rolul de sfetnic pentru mine de atâtea ori, așa că nu văd de ce te-ai teme s-o faci acum.

— De data aceasta nu este vorba despre ceva ce ai făcut dumneata. Una peste alta, se zice că...

eu aș fi adulmecat un rost pe aici și că am pândit să pun mâna pe ferma bietului Boldwood, cu gândul că, într-o bună zi, o să pun mâna și pe dumneata.

— Să pui mâna... asta ce înseamnă?

— Vorbind pe șleau, să mă însor cu dumneata. — Dumneata mi-ai cerut să-ți spun, așa că nu trebuie să dai vina pe mine.

Bathsheba nu păru chiar atât de alarmată — de parcă s-ar fi tras o salvă de tun chiar la urechile sale, după cum se așteptase Oak s-o vadă reacționând.

— Să te însori cu mine... nu știam că asta voiai să spui, zise ea liniștită. Un astfel de lucru este prea nătân... prea curând de gândit, desigur.

— Da, bineînțeles că este prea nătâng. Nu-mi doresc așa ceva, cred că am fost destul de clar până acum. Desigur, desigur, dumneata ai fi ultima persoană din lume cu care m-aș gândi să mă însor. Este un lucru prea nătâng, cum spuneai dumneata.

— Prea curând, am zis eu.

— Îmi cer iertare că te corectez, dar ai spus prea nătâng și la fel spun și eu.

— Ba și eu îmi cer iertare! răspunse ea, cu lacrimi în ochi. Prea curând, așa am zis. Dar, n-are nici o importanță... nici una... numai că eu am vrut să spun prea curând. Pe cuvânt, așa am vrut, domnule Oak, și trebuie să mă crezi!

Gabriel se uită lung în ochii ei, dar lumina focului fiind prea slabă, nu reuși să citească prea multe.

— Bathsheba, zise el cu duioșie și mirare, apropiindu-se de ea. Dacă măcar aș ști un singur lucru — dacă mi-ai îngădui să te iubesc și să te cuceresc și să te iau de nevastă, în cele din urmă — dacă aș ști asta!

— Dar n-o să știi niciodată, murmură ea.

— De ce?

— Pentru că nu întrebi niciodată!

— O-ho! făcu Gabriel, cu un scurt hohot de râs de bucurie. Draga mea dragă...

— N-ar fi trebuit să-mi trimiți scrisoarea aceea aspră, de dimineață! îl întrerupse ea. Mi-a arătat că nu ții la mine nici cât negru sub unghie și că ești gata să mă părăsești, ca toți ceilalți. A fost foarte crud din partea ta, ținând cont de faptul că eu am fost prima dragoste din viața ta și tu ai fost cea dintâi pentru mine, iar eu una n-o s-o uit!

— Ei, Bathsheba, a mai fost vreodată cineva atât de ispitit? zise el râzând. Știi că este foarte adevărat că eu, ca bărbat neînsurat, văzând de treburile fermei pentru tine, o femeie tânără și foarte atrăgătoare, aveam un rol foarte greu de jucat — cu atât mai mult cu cât lumea știa ce fel de sentiment nutresc pentru tine; și mi-am închipuit, după modul în care se vorbea despre noi doi, că asta ar putea să-ți știrbească bunul tău renume. Nimeni nu știe prin ce chinuri am trecut eu.

— Și asta a fost singurul motiv?

— Singurul.

— O, ce bucuroasă sunt că am venit! exclamă ea cu recunoștință, ridicându-se de pe scaun. M-am gândit atât de mult la tine, de când mi-am închipuit că nu vrei să mă mai vezi vreodată. Dar acum trebuie să plec, altminteri o să fiu dată dispărută. Ei, Gabriel, adăugă ea râzând încetișor, când ajunseră la ușă, pare întocmai ca și când eu am venit să-ți fac curte — grozav!

— Și foarte adevărat, zise Oak. Pentru cât am jucat eu tontoroiul la călcăiele tale fâșnețe, frumoasa mea Bathsheba, mile întregi și zile întregi, cu greu m-ai putea pizmui pentru această singură vizită.

O însoți până în vârful dealului, explicându-i pe îndelete cum avea de gând să administreze el ferma cealaltă. Au vorbit foarte puțin despre sentimentele lor reciproce — frazele frumoase și cuvintele înfocate nefiind, probabil, necesare între doi prieteni atât de încercați de soartă. Între ei era acea trainică afecțiune care apare (dacă apare vreodată) când doi oameni care sunt puși laolaltă, încep prin a-și cunoaște părțile mai aspre ale firii, iar pe cele bune și le cunosc abia mult mai târziu, dragostea crescând în spațiile goale din grămada de fapte ale realității prozaice dure.

Această bună tovărășie, această camaraderie, care de obicei apare între cei care urmăresc același țel, este, din nefericire, rareori adăugată dragostei dintre sexe, din pricină că bărbații și femeile se asociază nu în strădaniile lor, ci în plăcerile lor. Acolo unde niște fericite circumstanțe îi îngăduie dezvoltarea, sentimentele îngemănate înfloresc în singura dragoste care este tare ca moartea, acea dragoste pe care nici apele cele mari n-ar putea s-o stingă, nici râurile n-ar putea s-o înece, și pe lângă care ceea ce se desemnează îndeobște drept pasiune pierie la fel de repede ca aburul.

LVII.

O NOAPTE ȘI O DIMINEAȚĂ ÎNVĂLUITE ÎN CEĂȚĂ. ÎNCHEIERE

— Cea MAI DISCRETĂ, cea mai tainică și cea mai simplă nuntă pe care se poate s-o avem. Acestea fuseseră cuvintele Bathshebei către Oak, într-o seară la ceva vreme după întâmplarea din capitolul de mai sus, iar el își stoarse creierii vreun ceas despre cum să-i ducă la îndeplinire dorința întocmai.

— O dispensă!... O, da, trebuie să se facă printr-o dispensă, își zise el, în cele din urmă. Prea bine, atunci. Întâi de toate, dispensa.

După alte câteva zile, într-o noapte întunecoasă, Oak venea, cu pași ferți, de la ușa substitutului din Casterbridge. Pe drumul către casă, auzi un mers apăsător în fața lui și, prinzându-l pe acel om din urmă, văzu că nu era altul decât Coggan. Intrară împreună în sat, până ce ajunseră la o ulicioară din spatele bisericii, care ducea în jos, spre căsuța lui Laban Tall, care fusese numit de curând paracliser în parohie, deși încă îl treceau fiori de groază în biserică, duminică, atunci când își auzea glasul rostind anumite amenințări grozave din Psalmi, pe care nimeni nu îndrăznea să le repete după el.

— Ei, noapte bună, Coggan, zise Oak. Eu o iau pe aici.

— Oh! exclamă Coggan, surprins. Dar ce se petrece în seara aceasta, oare, de te face atât de scump la vorbă, domnule Oak?

Părea o lipsă de recunoștință să nu îi spună și lui Coggan, dacă tot se ivise prilejul, căci el fusese sincer ca oțelul cu Gabriel, tot timpul cât duraseră chinurile lui provocate de Bathsheba, așa că Gabriel zise:

— Coggan, poți să ții un secret?

— Doar m-ai pus la încercare și știi prea bine.

— Da, așa este, știu. Atunci, uite, stăpâna și cu mine vrem să ne căsătorim mâine dimineață.

— Cerule preaînalt!... Cu toate că mă mai gândeam la un lucru ca ăsta, din când în când — zău că mă gândeam. Dar, să nu suflați voi nici o vorbă! Ei, din partea mea, nici o grijă, și îți doresc numai bucurii!

— Mulțumesc, Coggan. Dar te încredințez că eu n-am vrut nicidecum să se facă așa, în mare taină — mai bine spus, nici unul dintre noi n-ar fi vrut-o, dacă n-ar fi fost unele lucruri care ar fi făcut o nuntă mare să pară foarte nepotrivită. Bathsheba ține morțiș ca nimeni din parohie să nu se afle în biserică și să se holbeze la ea — de fapt, e destul de sfioasă și de nervoasă în privința căsătoriei... așa că eu o să-i fac pe plac.

— Da, înțeleg, și așa zice că este foarte corect. Așadar, acum te duci la paracliser.

— Da. Poți să vii și tu cu mine, dacă vrei.

— Mă tem că toată osteneala ta de a păstra secretul o să se ducă de râpă, zise Coggan, în timp ce mergeau împreună pe uliță. Bătrâna lui Labe Tall o s-o trâmbițeze prin toată parohia, în nici o jumătate de ceas.

— Chiar așa, fir-aș! Nu m-am gândit la asta, zise Oak, oprindu-se în loc. Totuși, cred că trebuie să-l anunț pe Laban în seara aceasta, căci lucrează departe și dimineața pleacă devreme.

— Îți spun eu cum s-o îmbrobodești, zise Coggan. O să bat eu la ușă și o să cer să vorbesc ceva cu Laban, afară, iar tu stai mai în spate. Atunci, el o să iasă afară și o să-i poți spune ce ai de spus. Ea n-o să ghicească niciodată de ce l-am căutat, iar eu o să strecor vreo două vorbe despre treburile fermei, ca să nu bată la ochi.

Socotiră că planul acesta era ușor de dus la îndeplinire. Coggan înaintă cu îndrăzneală și bătu la ușa doamnei Tall. Deschise doamna Tall în persoană.

— Vreau să stau puțin de vorbă cu Laban.

— Nu-i acasă și n-o să fie de găsit până pe la ceasurile unsprezece. A fost silit să se ducă dincolo de Yalbury, de când la noi s-au terminat treburile. Dar pot să-ți spun eu ce vrei să afli.

— Mă îndoiesc că poți. Stai o clipă! și Coggan ocoli prisma, ducându-se în spatele casei, ca să se sfătuiască cu Oak.

— Cine este celălalt? întrebă doamna Tall.

— Un prieten, răspunse Coggan.

— Să-i spună că îl așteaptă stăpâna, mâine dimineață, lângă stăvilarul bisericii, la zece, îi șopti Oak. Că trebuie să vină negreșit și să fie îmbrăcat în hainele de sărbătoare.

— Dacă pomenesc de haine, ne dăm sigur de gol! zise Coggan.

— Nu se poate altfel, zise Oak. Spune-i!

Astfel, Coggan transmise mesajul.

— Fie ploaie, fie vânt, e musai să vină, adăugă Coggan. Este o treabă foarte însemnată, zău. E vorba să-i servească drept martor ca să semneze nu știu ce hârtii despre o afacere la comun cu o altă fermă, pe timp îndelungat. Asta este și, dacă ți-am spus-o duminică, tușă Tall, e pentru că țin atât de mult la dumneata, că altminteri n-aș fi suflat o vorbă, nici să mă pici cu ceară. Coggan se retrase mai înainte ca ea să-l mai descoase și, după aceea, amândoi se duseră la vicar, dar vizita aceasta nu avu nimic deosebit, care să merite atenția. Apoi, Gabriel se duse acasă, să se pregătească pentru ziua următoare.

— Liddy, zise Bathsheba, când se duse la culcare în seara aceea. Vreau să mă scoli la ora șapte, mâine, în caz că nu mă trezesc până atunci.

— Dar întotdeauna vă treziți mai înainte de șapte, doamnă.

— Da, dar am ceva foarte important de făcut, despre care o să-ți povestesc când o veni timpul, și este mai bine să-mi iau măsuri.

Bathsheba, cu toate acestea, se trezi de la sine la ora patru, neizbutind cu nici un chip să mai adoarmă la loc. Pe la șase, fiind ferm convinsă că ceasul ei se oprise peste noapte, nu mai putu răbda; se duse să bată la ușa lui Liddy și, după ceva stăruințe, o trezi.

— Păi n-a rămas că vă trezesc eu pe dumneavoastră? Zise Liddy, uluită. și nu e nici șase încă.

— Ei, nu e... cum poți să spui prostii dintr-astea, Liddy! Știu eu că trebuie să fie cu mult trecut de șapte. Vino în odaia mea cât de repede poți. Vreau să mă piepteni frumos.

Când Liddy intră în odaia Bathshebei, stăpâna sa era gata pregătită și aștepta. Liddy nu putea înțelege de ce atâta zor.

— Ce Dumnezeu se întâmplă, doamnă?

— Bine, o să-ți spun, zise Bathsheba cu un zâmbet șugubăț și ochii strălucitori. Fermierul Oak vine să ia masa cu mine, astăzi.

— Fermierul Oak... și nimeni altcineva? Numai dumneavoastră, singuri?

— Da.

— Dar oare este bine, doamnă, după tot ce s-a trăncănit? întrebă tovarășa ei, plină de îndoieli. Numele bun al unei femei este așa un lucru trecător, încât...

Bathsheba râse cu obrazii îmbujorați și șopti ceva la urechea lui Liddy, deși nu mai era nimeni de față. Atunci, Liddy făcu ochii mari și exclamă:

— Lume dragă, ce mai veste! Uite, îmi bate inima chiar ca o tobă!

— Și a mea a luat-o razna, zise Bathsheba. Oricum, nu mai pot da înapoi.

Era o dimineață umedă și nesuferită. Totuși, la zece și douăzeci de minute, Oak ieși din casa lui și Urcă spinarea dealului Cu voioșia pasului Bărbatului ce-și caută mireasa lui. Și bătu la ușa Bathshebei. Peste alte zece minute, o umbrelă mare și una mai mică puteau fi văzute pornind de la aceeași ușă și prin ceață de-a lungul drumului spre biserică. Distanța nu era mai mare de un sfert de milă și aceste două timide persoane consideraseră că nu se făcea să meargă cu trăsura. Un observator ar fi trebuit să vină până foarte aproape de ele, ca să descopere că siluetele de sub umbrele erau cele ale lui Oak și Batshebei, braț la braț, pentru prima oară în viața lor — Oak într-o haină lungă până la genunchi, iar Bathsheba cu o pelerină care îi ajungea până la saboți. Cu toate că era atât de simplu îmbrăcată, un anumit aer tinerească se răspândea din toată ființa ei:

Ca o roză ce petalele și-ar strânge, ca să mai fie iarăși un boboc.

Tihna îi adusese iarăși bujorii în obraji și, pentru că așa i-o ceruse Gabriel, își pieptănase părul, în dimineața aceasta, așa cum îl avusese cu ani în urmă, la Norcombe Hill, ceea ce o făcea să pară, în ochii lui, aidoma icoanei fecioarei din visul lui vrăjit — lucru care, ținând cont că ea avea acum numai vreo douăzeci și trei sau douăzeci și patru de ani, nu era, poate, chiar așa de mirare. În biserică se aflau Tall, Liddy și pastorul și, într-un timp deosebit de scurt, căsătoria se încheie.

Cei doi se așezară foarte tăcuți la ceai, în salonașul Bathshebei, în seara aceleiași zile, căci rămăsese stabilit că fermierul Oak avea să vină să locuiască aici, de vreme ce el încă nu agonisise nici bani, nici casă, nici o mobilă care să-și merite numele, deși acum pornise pe calea sigură de a le dobândi, în vreme ce Bathsheba, comparativ cu el, avea deja din belșug din toate trei. Tocmai când Bathsheba turna ceaiul într-o ceașcă, auzul lor primi felicitările unei salve de tun, urmate de un zgomot ce părea a fi o izbucnire asurzitoare de trâmbițe, în fața casei lor.

— Poftim! zise Oak râzând. Știam eu că băieții pun la cale ceva, după mutrele lor.

Oak luă lampa și ieși în tindă, urmat de Bathsheba, cu un șal tras peste cap. Lumina le înfățișă o ceată de bărbați strânși pe pietrișul din fața casei, care, când îi zăriră pe proaspeții însurați în tindă, sloboziră un răsunător „Ura!” și, în aceeași clipă, din spatele lor bubui o nouă salvă de tun — o veche piesă de artilerie din bronz, care zăcea prin sat nefolosită de vreo douăzeci de ani. Apoi urmă un înfiorător vacarm, produs, cu titlu de muzică, de o tobă, un tambur, un clarinet, un buciun, un oboi, o vioară și un contrabas — singurele relicve ale adevăratei vechi orchestre din Weatherbury — toate niște instrumente venerabile, mâncate de carii, care celebraseră personal victoriile lui Malborough, sub degetele strămoșilor celor care cântau la ele acum. Interpreții înaintară până lângă prispă.

— Asta-i opera băieților acelora isteți, Mark Clark și Jan, zise Oak. Intrați, oameni buni! Hai să gustați ceva și să beți un pahar cu mine și cu nevastă-mea!

— Nu în seara aceasta, zise domnul Clark, în mod vădit în contradicție cu ceea ce îi da ghes inima. Vă mulțumim, totuși, dar o să vă vizităm într-o altă zi, mai potrivită. Oricum, ne-am gândit că nu puteam lăsa să treacă ziua aceasta fără un gest oarecare de dragoste din partea noastră. Dacă puteți trimite un degetar de băutură jos, la Warren, apoi e foarte bine. Viață lungă și fericire jupânului Oak și frumoasei sale mirese!

— Mulțumim, mulțumim tuturor, zise Gabriel. Trimitem numaidecât ceva de-ale gurii și un strop de băutură la Warren, pentru voi. M-am gândit eu că se prea poate să primim o urare în vreun fel de la vechii noștri prieteni și tocmai asta îi spuneam neveste-mii, înainte să sosiți.

— Nu zău! exclamă Coggan, pe un ton critic, întorcându-se către însoțitorii săi. Omul nostru a învățat să spună „nevastă-mea” atâta de firesc de te-apucă mirarea, ținând cont că e atât de fraged într-ale cununiei... Ei, prieteni, nu vi se pare?

— N-am auzit niciodată vreun bătrân, priceput într-ale căsniciei și însurat de vreo douăzeci de ani, să rostească „nevastă-mea” pe un ton mai obișnuit ca el, zise Jacob Smallbury. Ar fi fost și mai firesc dacă ar fi spus-o ceva mai rece, dar nu te puteai aștepta la una ca asta tocmai acum.

— Se dă el pe brazdă cu timpul, zise Jan, făcând cu ochiul.

La acestea, Oak râse, iar Bathsheba zâmbi, căci acum nu mai râdea din orice, după care prietenii lor se întoarseră să plece.

— Da, presupun că așa stau lucrurile, zise Joseph Poorgrass cu un oftat glumeț, pe când se îndepărtau. Și îi doresc să se bucure de ea, deși am fost în vreo două rânduri gata să spun, ca proorocul Osea, în modul meu de-a vorbi, ca din Scriptură, care este a doua mea natură: „Efraim s-a lipit de idoli: lasă-l în pace!” Dar, dacă așa a fost să fie, căci putea să fie mai rău, eu mă simt recunoscător Domnului pentru aceasta.

Sfârșit

DEPARTE DE LUMEA DEZLĂNȚUITĂ

de Thomas Hardy

I.

ÎNFĂȚIȘAREA FERMIERULUI OAK. O ÎNTÂMPLARE NEAȘTEPTATĂ

Cînd fermierul Oak zâmbea, colțurile gurii i se întindeau până la o neînsemnată distanță de urechi, ochii i se îngustau până deveneau două crăpături, iar cutele care se iveau în jurul lor i se răspândeau pe tot obrazul, ca razele dintr-o schiță stângace a răsăritului de soare.

Pe numele său de botez se chema Gabriel și, în zilele de lucru, se înfățișa ca un tânăr cu capul pe umeri, cu mișcări măsurate, îmbrăcat îngrijit și, în general, cu o fire plăcută. Duminicile, apărea ca un bărbat cu păreri nesigure, înclinat să lase lucrurile pe altă dată și foarte stingherit de hainele sale bune și de uriașa sa umbrelă — pe scurt, apărea ca un om care simțea că, din punct de vedere moral, ocupa doar un loc oarecare din întinsa arie de mijloc a neutralității laodiceene, cea aflată între turma comunională a parohiei și categoria bețivanilor, adică se ducea la biserică, dar căsca pe ascuns când enoriașii ajungeau la crezul nicean și se gândea la ce urma să mănânce la masă, în loc să fie atent la predică. Pe de altă parte, ca să fixăm locul ocupat de personaj în ochii lumii, trebuie să spunem că, atunci când prietenilor și bărfitorilor le tuna și le fulgera, Oak era socotit ca fiind mai degrabă un om rău; atunci când erau mulțumiți, era socotit ca fiind mai degrabă un om bun, iar, atunci când nu erau nici bine, nici prost dispuși, era socotit ca fiind un om a cărui coloratură morală era un fel de mozaic în alb și negru.

De vreme ce în viață îi erau hărăzite de șase ori mai multe zile de lucru, decât duminici, înfățișarea obișnuită a lui Oak era cea în haine de lucru — în mintea cunoscuților, când încercau să și-l imagineze, apărea întotdeauna îmbrăcat astfel. Purta o pălărie joasă de fetru, lăbărțată la bază din pricină că și-o îndesa temeinic pe cap când bătea vântul, o haină ca a doctorului Johnson¹, iar picioarele îi erau vârate în obișnuitele jambiere de piele și în ghetе vădit foarte largi, care îngăduiau fiecărui picior să se miște în voie și astfel făcute încât oricine le-ar fi încălțat ar fi putut sta toată ziua în râu, fără să-i pese câtuși de puțin de umezeală — cizmarul, ca un om conștiincios, se străduise să compenseze toate păcatele croielii prin dimensiunile generoase și prin trăinicia ciubotelor pe care le meșterise.

Domnul Oak purta mereu la el, în chip de ceas, un obiect care s-ar fi putut defini drept un mic orologiu de argint; cu alte cuvinte, era un ceas de buzunar, în ceea ce privea forma și menirea, dar un mic orologiu, ca mărime. Acestui instrument cu vreo câțiva ani mai în vârstă decât bunicul lui Oak îi stătea în obicei fie s-o ia înainte, fie să încremenească. De asemenea, limba mică se învârtea din când în când liber în jurul axului central, astfel că, deși minutele erau arătate cu precizie, nimeni n-ar fi putut băga mâna în foc pentru ora din care făceau parte. Oak lecuia năravul ceasului său de a se opri cu ghionturi și scuturături. Cu toate acestea, scăpa de neplăceri de pe urma celor două hibe ale ornicului, confruntându-l mereu cu soarele și stelele, cărora le citea drumul pe cer, sau turtindu-și nasul de geamurile caselor vecinilor, până când izbutea să deslușească ora marcată pe cadranul verde al măsurătoarelor timpului dinăuntru. Să mai spunem că, fiind greu de ajuns la buzunarul cu ceasul, din pricină că se afla cumva situat la înălțime în cingătoarea pantalonilor (care, de asemenea, urca pe sub jiletcă până sus), ca să și-l scoată, Oak era silit să se răstoarne cu tot corpul pe o parte, zbârcindu-și gura și fața într-un ghem stacojiu, semn al căznelii, și apoi să tragă afară ornicul de lanț, ca pe o ciatură dintr-un puț.

Însă, cineva mai ager care l-ar fi văzut trecând pe una din pajiștile sale, într-o bună dimineață de decembrie — însorită și deosebit de călduroasă —, ar fi putut avea o altă imagine despre Gabriel Oak. Pe chipul lui ar fi observat că multe dintre culorile și rotunjimile copilăriei se păstrasera și acum, când era om în toată firea, ba chiar că mai ascundea, în adâncul cutelor, urme din băiețelul de odinioară. Înălțimea și statura sa ar fi fost de ajuns ca să-i facă prezența impunătoare, dacă ar fi fost puse în valoare cum se cuvenea. Însă există unii oameni, atât pe la țară, cât și pe la oraș, cu un fel al lor de a umbla prin lume — care se poate pune mai degrabă pe seama gândirii, decât a alcătuirii lor de carne și oase — și prin care par mai mărunți decât sunt

de fapt. Dintr-o modestie tăcută, potrivită unei vestale și părând să-i întărească neîncetat impresia că el unul nu putea pretinde prea mult loc pe fața pământului, Oak pășea măsurat și puțin aplecat, deși nu era adus de umeri. Acest mod de a se arăta în lume s-ar putea socoti drept un defect dacă, pentru a fi prețuit, respectivul s-ar bizui mai mult pe aparențele sale, decât pe capacitatea sa de a se purta bine, ceea ce Oak nu făcea. Tocmai atinsese acel prag al vieții când, vorbind despre unul ca el, oamenii încetează să mai preceadă cuvântul „bărbat” cu epitetul „tânăr”. Se afla în perioada deplinei înfloriri masculine, când gândurile și sentimentele îi erau strict separate — trecuse de vremea când, sub influența tinereții, ele se amestecau fără deosebire, în natura impulsului, și nu ajunsese încă la stadiul în care acestea se contopesc din nou, sub influența unei neveste și a unei familii, în caracterul prejudecății. Pe scurt, avea douăzeci și opt de ani și era holtei.

Pășunea pe care se afla în dimineața aceea îmbrăca povârnișul unui muscel numit Norcombe Hill. Un pinten al acestui muscel era tăiat de drumul principal dintre Emminster și Chalk-Newton. Aruncându-și privirea într-o doară peste gardul viu, Oak zări la baza pantei de la picioarele lui o căruță fistichie pe arcuri, vopsită în galben și împodobită vesel, trasă de doi cai, cu vizitiul mergând pe jos, pe lângă ea, cu biciul pe umeri. Căruța era încărcată cu toate obiectele obișnuite într-o gospodărie, chiar și cu florile de pus la ferestre, iar în vârful vârfului ședea o femeie tânără și drăguță. La nici o jumătate de minut de când Gabriel dăduse cu ochii de căruță, aceasta opri chiar în dreptul său.

— S-a pierdut istovul căruței, domnișoară, zise căruțașul.

— Înseamnă că asta am auzit căzând, îi spuse fata cu o voce caldă, deși hotărâtă. Am auzit un zgomot, când urcam dealul, și n-am știut de la ce era.

— Dau o fugă înapoi.

— Bine, răspunse ea.

Caii cumsecade stătură cuminți pe loc, în timp ce pașii căruțașului se stinseră încet în depărtare.

Fata rămase nemișcată în vârful calabalâcului, care pe margini era clădit din mese și scaune așezate cu picioarele în sus, în partea din spate era proptit cu o bancă de stejar, iar în partea din față era împodobit cu ghivecele de mușcate, mirți și cactuși, laolaltă cu colivia canarului, toate, probabil, din casa proaspăt părăsită. Mai exista și o pisică, într-un coș de nuiel, privind pe sub capacul pe jumătate deschis, mijindu-și ochii și urmărind galeș păsărelele din jur.

Un timp, frumoasa așteptă leneșă la locul ei și singurul lucru care se auzea în liniștea dimprejur era țopăitul canarului în sus și-n jos pe stinghiile închisorii sale. Apoi, ea se uită cu atenție în jos, nu la pasăre, și nici la pisică, ci la pachetul lunguiet, învelit în hârtie, așezat între ele. Își întoarse capul să vadă dacă venea căruțașul, dar cum omul nu se ivise încă, privirea i se furișă din nou către pachet, atrasă de ceea ce era înăuntru. În cele din urmă, ridică obiectul în poală și desfăcu hârtia care-l învelea.

Scoase o oglindă micuță, care se învârtea pe un suport și în care se apucă să se studieze atent. Își întredeschise buzele și zâmbi.

Era o dimineață frumoasă, iar soarele se revărsa în culori de foc pe jacheta roșu-aprins pe care o purta, învăluindu-i într-o aură fină chipul radios și părul noptatic. Mirții, mușcatele și cactușii înghesuiți în jurul ei erau proaspeți și verzi, iar, în anotimpul acela lipsit de frunze, răspândeau asupra întregului tablou — cai, căruță, mobile și fată — un deosebit farmec primăvărat. Ce anume o îndemnase la această cochetărie sub ochii vrăbiilor, mierlelor și ai fermierului nevăzut, singurii săi spectatori, și dacă începuse să zâmbească din prefăcătorie, doar pentru a-și încerca puterile în arta seducției, nu se știe. Până la urmă, sfârși cu un zâmbet adevărat. Roși privindu-se și, descoperind chipul împurpurat din oglindă, roși încă mai tare. Gestul în sine nu avea nimic ieșit din comun, însă, din pricină că fata îl făcuse într-un alt loc și într-un alt moment decât cele obișnuite — nu era ceasul când se îmbrăca în odaia sa, ci vremea când călătorea dincolo de pragul casei —, căpătă o neașteptată noutate. Tabloul era unul delicat. Slăbiciunea feminină tradițională pășise mândră în lumina soarelui care o învăluise cu prospețimea originalității. Gabriel Oak, privind scena, nu se putu abține de la o concluzie cinică, oricât era el de dispus să se arate generos. Nu avusese nici un rost uitatul ei în oglindă. Nu-și potrivise pălăria, nu-și netezise părul, nu-și aranjase vreo cută, nu făcuse nimic care să dea de înțelese că pusese mâna pe oglindă dintr-un motiv anume. Se privise pur și simplu, ca o frumoasă

odraslă a naturii, în timp ce gândurile păreau că-i zboară în depărtări, deși zâmbetul său, ca în cine știe ce dramă în care bărbații ar fi jucat un rol — întrezărind probabile triumfuri asupra lor —, sugera că-și închipuia clipa în care inimile lor aveau să fie pierdute de ei și cucerite de ea. Însă aceasta nu era decât o presupunere, căci toate mișcările fetei fuseseră atât de fără noimă, încât era pripit să afirmi că vreuna dintre ele ar fi fost făcută cu o intenție anume.

Se auziră pașii căruțașului care se întorcea. Tânăra puse oglinda în hârtie și pachetul înapoi de unde-l luase.

După ce căruța trecu de el, Gabriel ieși din ascunzătoarea de unde iscodise și, coborând în drum, merse în urma ei către bariera aflată puțin mai departe, la poalele dealului, unde ținta observației sale se opri, pentru plata taxei de trecere. La vreo douăzeci de pași de barieră, auzi proteste. Călătorii din căruță se certau cu omul de la barieră pe taxa de doi pence.

— Nepoata stăpânei, cea de colea, din vârful catrafuselor, zice că e destul cât ți-am dat, nesătuț ce ești, și că nu-ți mai dă nici un sfanț! Asta spunea căruțașul.

— Prea bine, atunci nepoata stăpânei nu poate trece! îi răspunse paznicul, lăsând bariera în jos.

Oak se uită, pe rând, la fiecare dintre potrivnici și căzu în visare. Doi pence erau o pricină de sfadă din cale-afară de neînsemnată. Trei pence, fie! Mai aveau o oarecare valoare ca bani — ba chiar însemnau o adevărată pagubă pentru cineva care lucra cu ziua — și, ca atare, se făcea să te tocmești pentru ei. Dar doi pence...

— Ține! zise el, făcând câțiva pași înainte și punându-i în palmă doi pence paznicului de la barieră. Las-o pe tânără să treacă!

Apoi se uită în sus, la ea. Fata îi auzi cuvintele și se uită în jos.

Înfățișarea lui Gabriel corespundea, în toate privințele, modelului de mijloc, aflat între frumusețea Sfântului Ioan și slujenia lui Iuda Iscariotul, așa cum erau zugrăviți pe vitraliile bisericii de care aparținea el, astfel încât nici măcar o trăsătură nu i s-ar fi putut remarca și aprecia, nici ca aleasă, nici ca dominantă. Aceasta fu probabil și părerea fetei cu scurteica roșie și părul întunecat, fiindcă își plimbă nepăsătoare ochii peste el și îi ceru căruțașului să mâne mai departe. Ar fi putut să-și exprime ceva mai limpede, prin priviri măcar, mulțumirile față de Gabriel; oricum, nu le dădu glas. Și, mai probabil, nu simți nici un fel de recunoștință, căci, scutind-o de plata dreptului de trecere, o silise să abandoneze disputa și se știe în ce fel privesc femeile un favor de acest soi.

Paznicul de la barieră privi lung în urma căruței care se depărta.

— Uite o fată frumoasă, îi zise el lui Oak.

— Las' că are și părțile ei rele, răspunse Gabriel.

— Adevărat, jupâne.

— Iar cea mai mare dintre acestea este... deh, cea dintotdeauna!

— Să se întâlnească cu lumea — da, așa e!

— Oh, nu!

— Atunci care?

Gabriel, poate puțin închiudat de nepăsarea drăguței călătoare, aruncă o privire înapoi, spre locul unde, de peste gardul viu, fusese martorul micii sale cochetării și zise:

— Îngâmfarea.

II.

NOAPTEA. TURMA. UN INTERIOR. ALT INTERIOR

Era aproape miezul nopții, în ajun de Sfântul Toma, cea mai scurtă zi din an. Un vânt pustiitor sufla dinspre nord peste dealul de unde Oak privise căruța galbenă și pe tânăra din ea, în razele soarelui de cu câteva zile mai înainte.

Norcombe Hill — parte din Norcombe Ewelease și situat în nord-estul târgușorului Emminster — era unul dintre acele locuri care îi sugerează trecătorului că se află în prezența unei forme de relief aproape la fel de nepieritoare cum sunt toate celelalte de pe pământ. Era o inexpresivă cocoasă de calcar și pământ — un exemplar obișnuit al acelor abia conturate protuberanțe ale globului, care pot rămâne netulburate și într-o zi de mari prefaceri, când înălțimi mult mai semețe și prăpăstii ametoitoare de granit sunt întoarse cu susul în jos.

Dealul era acoperit, pe panta nordică, de o veche plantație de fagi lăsați în paragină, ale căror vârfuri, depășindu-i creasta și zimțându-i arcuirea, se înălțau spre cer ca o coamă zbârlită. În noaptea aceea, copacii îi adăposteau versantul sudic de rafalele tăioase, care izbeau pădurea și rățăceau prin ea cu vuiet sau se revărsau peste ramurile de sus cu un tânguie slab. Aceleași pale de vânt făceau frunzele uscate din șanț să clocotească înăbușit și să se învâltoreze, câte un șuvoi de aer smulgându-le pe unele și mânându-le, în spirale, peste iarbă. Ici și colo, frunze care se încăpățănaseră până acum, în mijlocul iernii, să rămână prinse de crengile care le născuseră, își dădeau duhul, căzând grăbite în mulțimea celorlalte și lovindu-se de trunchiuri cu scurte zgomote seci.

Între dealul jumătate împădurit, jumătate golaș și zarea tulbure și tăcută, pe care creștetul său o domina nedeslușit, se întindea o tainică perdea de întuneric de nepătruns — sunetele care răzbeau dinspre ea dând de înțeles că lucrurile pe care le ascundea semănau prea puțin cu cele care se vedeau dincoace. Iarba firavă care îmbrăca, mai mult sau mai puțin, dealul era atinsă de vânt în răbufniri de diferite tonalități și aproape de naturi diferite — una culcându-i cu putere firele în răspăr, alta greblându-i-le adânc, alta netezindu-i-le ca o perie moale. Te simțai îndemnat instinctiv să stai și să ascuți, să afli cum copacii din dreapta și copacii din stânga se tânguie sau se îngână unii pe alții, în antifonii regulate ca ale unui cor de catedrală, cum tufele și celelalte forme din calea vântului prind apoi nota din zbor, atenuând-o până când devenea un suspin duios, în timp ce rafala turbată o pornea spre miazăzi, îndepărtându-se și stingându-se cu totul.

Cerul era senin — nespus de senin — și licăririle stelelor, ale tuturor, păreau să fie bătăile inimii unui singur trup, unite într-un unic puls. Steaua Polară se afla drept în bătaia vântului și, încă de cu seară, Ursa se rotise în jurul ei, îndreptându-se către răsărit, astfel încât acum făcea unghi drept cu meridianul. Deosebirea dintre culorile stelelor — în Anglia, cel mai adesea învățată din cărți, decât văzută cu ochiul liber — aici era într-adevăr sesizabilă. Scânteierea suverană a lui Sirius îți sfredelea ochii cu un reflex de oțel, steaua numită Capella era galbenă, iar Aldebaran și Betelgeuse străluceau roșii ca jarul.

Pentru cineva care stătea singur pe deal, la miezul unei nopți atât de senine ca aceasta, rotirea lumii spre răsărit era o mișcare aproape palpabilă. Senzația era provocată fie de alunecarea întregii bolte înstelate pe deasupra lucrurilor de pe pământ, care putea fi percepută, dacă rămâneai nemișcat vreo câteva minute, fie de perspectiva mai cuprinzătoare pe care o ai când privești de pe un deal, fie de vânt, fie de singurătate. Însă, oricare ar fi fost originea ei, impresia perindării imaginilor era vie și stăruitoare. Poezia mișcării este o expresie foarte des folosită, iar pentru a te bucura de forma epică a acestei desfătări, trebuie să stai pe un deal, la o oră târzie din noapte, și, după ce mai întâi te-ai umplut de sentimentul că te deosebești de masa omenirii civilizate, care la ceasul acela este pradă viselor și nepăsătoare față de astfel de fenomene, trebuie să-ți urmărești îndelung și în liniște maiestuoasă înaintare printre stele. După o astfel de incursiune nocturnă, îți vine greu să te întorci înapoi pe pământ și să crezi că tu, mărunță făptură omenească, ai putut cuprinde cu mintea ta o asemenea călătorie. Deodată, o neașteptată suită de sunete începu să se înalțe în acest loc de sub cer. Ele aveau o limpezime cum nu afli nicicând în glasul vântului și o regularitate cum nu întâlnești nicăieri în natură. Erau sunetele fluierului fermierului Oak.

Melodia nu plutea nestingherită în văzduh — părea cumva înăbușită, deopotrivă înfrânată în puterea ei de a se înălța și de-a se răspândi în jur. Venea dinspre un obiect micuț și întunecat, de lângă gardul viu al plantației de fagi — o colibă de păstor, prezentând în momentul acela un contur care ar fi nedumerit serios o persoană neinițiată, dacă ar fi vrut să spună ce este sau la ce folosește. Pe ansamblu, arăta ca o mică Arcă a lui Noe pe un mic Ararat — potrivit înfățișării tradiționale și formei generale pe care i-o dau arcei biblice fabricanții de jucării, model care, prin aceste mijloace, se înrădăcinează în mintea oamenilor printre cele mai neîndoelnice amintiri ale lor, din pricină că sunt dintre cele mai timpurii. Coliba se sprijinea pe niște mici roți care îi ridicau podeaua de la pământ cu aproape un picior. Astfel de colibe de păstori sunt cărate în câmp când începe sezonul mieilor, pentru a le servi drept adăpost ciobanilor în nopțile lor de veghe.

Abia de curând lumea începuse să-l numească pe Gabriel „fermierul” Oak. După aproape un an de zile, mulțumită neobositei hărnicii și firii sale încrezătoare, ajunsese în măsură să

închirieze mica fermă de oi de acum, din care Norcombe Hill era doar o parte, și s-o doteze cu două sute de capete. Înainte de asta fusese, pentru o scurtă vreme, vechil, iar mai înainte simplu oier, căci de copil îl ajutase pe tatăl său să aibă grijă de turmele marilor proprietari, până când bătrânul Gabriel se săvârșise din viață într-o odihnă veșnică.

Încumetându-se să pornească de unul singur, fără nici un ajutor, pe calea întreținerii unei ferme ca stăpân, și nu ca angajat, după ce plătitese doar un avans pentru oile încă neachitate, pentru Gabriel Oak însemna să pășească pe muchie de cuțit, situație de care își dădea prea bine seama. Cel dintâi pas pe care și-l propusese în noua sa activitate era prăsirea mioarelor și, cum încă din copilărie învățase să crească oi, se dovedi destul de înțelept cât să nu lase sarcina supravegherii lor în această perioadă pe seama altcuiva, cioban tocmit sau ucenic.

Vântul continua să șuiere în colțurile colibei, dar cântarea fluierului încetase. Un dreptunghi de lumină se desenă pe o latură a colibei și, în acest cadru, se ivi silueta fermierului Oak. În mână ținea un felinar; închizând ușa în urma lui, înainta și, pentru vreo douăzeci de minute, își făcu de lucru în acest ungher al terenului său; lumina felinarului apărea și dispărea, când ici, când colo, ba arătându-l, ba pierzându-l în întuneric, după cum el trecea prin fața sau prin spatele ei.

Mișcările lui Oak, deși aveau o vigoare statornică, erau încete, iar prudența lor se potrivea foarte bine cu ocupația sa. Cum echilibrul este temelia frumuseții, nimeni n-ar fi putut nega că neîncetatele sale suciri și răsuciri printre și pe lângă oi aveau o oarecare grație. Cu toate că, dacă împrejurările i-o cereau, putea să îndeplinească sau să se gândească la un lucru cu tot atâta pricepere și agerime ca un om de la oraș, pentru care iuțeala este înnăscută, tăria lui aparte — morală, fizică și mintală — era statică, influențată prea puțin sau deloc de circumstanțe, ca și regulă.

O atentă cercetare a pământului din jur, fie ea doar la palida lumină a stelelor, arăta cum o parte din ceea ce ar fi fost numit, la prima vedere, un povârniș sălbatic, fusese pregătit cum se cuvine de către fermierul Oak pentru marele său scop din această iarnă. Palânci învelite cu paie fuseseră înfipte în pământ în diverse locuri, răsfirate ici și colo, printre și pe sub care trupurile albe ale blajinelor sale mioare treceau grăbite în sus și-n jos. Tălângile de la gâtul oilor, mute cât lipsise el, se porniră să sune, cumva înăbușit, căci lâna animalelor crescuse mult. Clinchetul se auzi până când fermierul Oak ieși din mijlocul turmei. Se întorcea la colibă, purtând în brațe un miel nou-născut — deocamdată, trupșorul animalului părea alcătuit doar din patru picioare, mari cât de oaie matură, ținute laolaltă de un foarte plăpând țesut de carne, cântărind aproape jumătate din greutatea picioarelor.

Așeză boțul de viață pe o mână de paie în fața micuței sale sobe, pe care sfârâia domol laptele dintr-un bidon de tablă. Oak suflă și stinse felinarul, jumulind cu degetele feștila, iar coliba rămase luminată doar de lumânarea atârnată de tavan cu o sârmă răsucită. Un culcuș spartan, făcut din câțiva saci de porumb, aruncați de-a valma pe jos, ocupa jumătate din podeaua micuței locuințe; peste acesta tânărul se întinse, își lărgi nodul cravatei de lână și închise ochii. În cât timp i-ar lua unui om neobișnuit cu munca fizică să se hotărască pe care parte să stea, fermierul Oak adormi.

Interiorul căsuței de lemn, așa cum se înfățișa în acel moment, era plăcut și îmbietor; pe lângă lumânare, și grămăjoara de jar purpuriu își răsfrângea lumina veselă peste toate obiectele la care putea ajunge, aruncând raze jucăușe chiar și spre ustensile și unelte. Într-un colț era rezemat ciomagul de cioban și, la capătul unui raft lung, stăteau rânduie sticlele și cutiile de tablă cu leacurile simple, dar necesare în operarea și tratarea oilor — dintre care cele mai de seamă erau alcoolul, terebentina, catranul, magneziul, ghimbirul și uleiul de ricin. Pe polița triumfiară de vizavi se aflau pâinea, slănină, brânza și halba pentru bere sau cidru, care se umplea din damigeana de dedesubt. Alături de aceste merinde era pus fluierul ale cărui note fuseseră slobozite ceva mai devreme de singuraticul paznic, ca să-și mai treacă de urât, la ceasul acela atât de obositor. Coliba se aerisea prin două găuri rotunde, ca hublourile unei cabine, care se închideau cu obloane glisante, din lemn.

Mielul, prinzând puteri la căldură, începu să behăie, iar glasul acestuia ajunse la urechile și în mintea lui Gabriel, care îi pricepu numaidecât înțelesul, așa cum se întâmplă când te aștepți s-auzi un anumit sunet. Trecând de la somnul cel mai adânc la cea mai vioaie trezie, cu aceeași ușurință manifestată și în trecerea inversă, el se uită la ceas, descoperi că limba mică sărise

iarăși, își puse pălăria, luă mielul în brațe și îl scoase afară, în întuneric. După ce așeză firava făptură lângă mama sa, stătu și cercetă cu atenție cerul, pentru a-și da seama de oră după poziția stelelor.

Luceafărul de dimineață și Aldebaran, în vârful neastâmpăratelor Pleiade, erau la jumătatea urcușului lor pe boltă înspre răsărit, iar între ele anina Orionul, a cărui splendidă constelație nu strălucise parcă niciodată mai puternic ca acum, când se ridicase deasupra arcului zării.

Castor și Polux, cu licărul lor liniștit, erau aproape de meridian. Aridul și posomorâtul careu al lui Pegas se târa spre nord-vest. În depărtare, dincolo de plantația de fagi, Vega scânteia ca o lampă suspendată printre crengile desfrunzite ale copacilor, iar jilțul Casiopeei stătea într-un echilibru fragil în vârful ramurilor.

— Unu noaptea, zise Gabriel.

Fiind un om mai tot timpul conștient că traiul pe care îl ducea nu era lipsit de un oarecare farmec, după ce se uită la cer ca la un instrument folositor, mai rămase puțin ca să-l contemple cu admirație, ca pe o operă de artă fără seamăn de frumoasă.

Pentru o clipă, păru impresionat de singurătatea plină de înțeleșuri a priveliștii sau, mai bine zis, de faptul că nu se auzea nici un sunet omenesc și nu se zărea nici tipenie de om, cât vedea cu ochii. Siluetele omenesti, cu piedicile, cu necazurile și cu bucuriile lor, păreau să fi pierit cu desăvârșire și, pe jumătatea aceasta întunecată a globului, în afară de el, părea să nu mai existe nici o altă ființă dotată cu simțuri — și le putea închipui plecate toate pe partea cealaltă, cea însorită, a globului.

Absorbit de astfel de gânduri, cercetând cu ochii zările, Oak își dădu treptat seama că lumina pe care, mai devreme, o socotise drept o stea foarte joasă, dincolo de liziera plantației de fagi, era, de fapt, cu totul altceva. Nu era o lumină de-a naturii și se afla foarte aproape de el.

Pentru unii oameni, să se trezească absolut singuri în noapte, adică tocmai atunci când tovarășia este mai dorită și mai așteptată, este un lucru înfricoșător. Însă o situație care-ți pune și mai mult nervii la încercare este să descoperi tovarășia cuiva necunoscut tocmai atunci când intuiția, simțurile, memoria, analogiile, mărturiile știute, probabilitățile, inducțiile — toate genurile de argumente din arsenalul logicianului — s-au reunit pentru a-ți insufla convingerea că ești cu totul singur.

Fermierul Oak se îndreptă către sihlă și își croi drum printre ramurile joase, spre panta bătută de vânt. O formă nedeslușită de la picioarele dealului îi aminti că în acel loc se afla un șopron, așezat într-o scobitură a povârnișului, astfel încât, în spate, acoperișul venea la nivelul solului. În față, adăpostul era închis cu scânduri, bătute în cuie de niște stâlpi și date cu catran, ca să le ferească de umezeală. Prin crăpăturile din acoperiș și printre scândurile pereților se împrăstiau razele și petele de lumină a căror strălucire îi atrăsese atenția. Oak, venind prin spate, urcă pe șopron de unde, lungindu-se pe burtă pe acoperiș și lipindu-și ochiul de o gaură, putea vedea interiorul ca în palmă.

În șopron se aflau două femei și două vaci. Lângă una dintre vaci, într-o găleată, aburea un terci de tărațe. Una dintre femei era trecută de vârsta a doua. Tovarășa ei, aparent, era tânără și drăguță — fermierul nu-și putea forma o părere clară despre înfățișarea acesteia, căci stătea chiar sub ochii lui, astfel că o vedea de sus, la fel cum Satana lui Milton văzuse prima oară Paradisul. Nu purta nici bonetă, nici pălărie, dar se înfășurase într-o mantie largă, pe care și-o trăsese șleampăt peste creștet, în chip de acoperământ.

Poetul englez John Milton (1608-1674), în capodopera sa, Paradisul pierdut, povestește că Satana, luând chip de cormoran, s-a ascuns în Pomul Vieții și, din vârful lui, a privit în grădina Raiului.

— Putem deja să mergem acasă, zise femeia mai în vârstă, punându-și mâinile în sold și uitându-se de jur-împrejur. Nădăjduiesc că, de acum, Margareta o să se pună pe picioare. În viața mea n-am tras așa o sperietură, dar, dacă se face bine, o să zic că n-a fost muncă în zadar.

Tânăra, ale cărei pleoape păreau gata să se închidă la cea mai mică prelungire a tăcerii, căscă, străduindu-se să nu deschidă prea mult gura, drept pentru care Gabriel se molipsi și căscă și el ușor, prin simpatie.

— Mai bine am fi avut destui bani cât să plătim un om să facă treburile astea, zise ea.

— Dar, cum n-avem, le facem noi două, răspunse cealaltă. Că, dacă rămâi, trebuie să mă ajuți.

— Ei... pălăria mea oricum s-a dus, adăugă cea tânără. Cred că a zburat peste gard. N-aș fi crezut că o să mi-o smulgă un vânticel ca ăsta.

Vaca din picioare era din rasa Devon și părea o masă de carne înfășurată strâns în pielea ei, caldă, arămie ca pielea de indian, uniform colorată de la bot până la coadă, de parcă fusese muiată în vopsea, cu spinarea lungă și perfect netedă. Cealaltă era bălțată, cenușiu cu alb.

Lângă aceasta din urmă, Oak desluși un vițeluș de cel mult o zi, privind tâmp la cele două femei, fapt ce dovedea că nu apucase să se deprindă cu simțul văzului, căci își întorcea mai mereu ochii spre felinar, pasămite confundându-l cu luna, dintr-un instinct moștenit, pe care

nu avusese încă timp să și-l corecteze prin experiență. Se vede treaba că, atât în turma de oi, cât și printre aceste vaci, Lucina¹ avusese mult de lucru pe Norcombe Hill, în ultima vreme.

— Eu zic că trebuie să trimitem după niște făină de ovăz, spuse femeia în vârstă. Nu mai sunt tărațe.

— Da, mătușă. O să plec eu cu calul, să mai aduc de la Tewnell Mill, de cum se face ziuă.

— Dar n-avem șa de damă.

— Pot călări și pe cealaltă, nici o grijă.

¹ Zeița nașterilor, la romani.

Auzind aceste cuvinte, Oak deveni și mai curios să-i zărească fața, însă, din pricina mantiei care îi servea și de glugă și din pricină că el, de pe acoperiș, o vedea numai de sus, trebui să se mulțumească doar să-și închipuie trăsăturile feței. — Chiar și dintr-o perspectivă orizontală, când putem vedea nestânjenit, noi colorăm și modelăm potrivit dorințelor noastre lăuntrice tot ceea ce avem sub ochi. Chiar dacă Gabriel ar fi putut, de la bun început, să-i vadă chipul, oricum ar fi apreciat-o drept foarte frumoasă ori pe aproape, căci sufletul lui tânjea, în momentul acela, după o divinitate sau tăinuia deja în adâncul său icoana vreuneia. În ultima vreme, simțise lipsa unei făpturi care să-i poată umple, mulțumitor, golul acela lăuntric, din ce în ce mai dureros, iar acum, pentru că unghiul din care o vedea pe fată îi îngăduia imaginației să zboare nestingherită, și-o închipui ca fiind foarte frumoasă.

Printr-una dintre acele ciudate coincidențe, când Natura, ca o mamă grijulie, pare să se smulgă pentru o clipă din muncile ei fără răgaz, ca să se întoarcă și să-i facă pe pruncii ei să zâmbească, fata își lăsa deodată mantia jos și atunci două cozi de păr ca abanosul se revărsară peste o scurteică stacojie. Oak o recunoscuse numaidecât pe eroina din căruța galbenă, cea cu mirții și cu oglinjoara — sau, mai prozaic, pe tânăra care îi datora doi pence.

Femeile așezară iarăși vițelul lângă mama lui, luară felinarul și ieșiră, lumina pierzându-se, încet-încet, în josul dealului, până ce nu se mai văzu decât ca un petic de ceață. Gabriel Oak se întoarse la turma sa.

III.

O FATĂ CĂLARE. DISCUȚIE

Începea leneș să mijească de ziuă. Cu toată lipsa lui de intonație, momentul acesta înviorază de fiecare dată spiritele, fără nici un motiv anume, doar din pricina întâmplărilor petrecute peste noapte în acel loc, Oak intră din nou în dumbravă. Zăbovind acolo, furat de gânduri, auzi deodată tropotul unui cal la poalele dealului și curând apărură un ponei șarg, călărit de o fată ce urca pe cărarea dinspre șopronul vitelor — era tânăra din noaptea trecută. Gabriel își aminti într-o clipă de pălăria despre care ea spusese că i-o zburase vântul și gândi că, probabil, venea s-o caute. Aruncă grăbit o privire cercetătoare spre șanț și, după ce făcu vreo zece iarzi în lungul lui, găsi pălăria printre frunze. O luă de jos și se întoarse la colibă. Acolo se piti într-un colț și trase cu ochiul, printr-o crăpătură, în direcția din care se apropia fata călare.

Ea ajunsese sus și se uită în jur, apoi privi dincolo de gardul viu. Gabriel se pregătea să îi iasă în întâmpinare și să-i înapoieze obiectul pierdut, când o manevră neașteptată îl făcu să renunțe, deocamdată, la această intenție. Cărarea, după ce trecea de șopronul vacilor, tăia dumbrava în două. Nu era o potecă de-a călăreților, ci mai degrabă urma pașilor celor care străbătuseră dumbrava pe jos, căci ramurile de la poalele copacilor se răsfirau la nu mai mult de șapte picioare înălțime de pământ, ceea ce făcea cu neputință să stai drept în șa, când treceai pe sub ele. Fata, care nu avea un costum de călărie, își roti puțin ochii, ca să se convingă că nu era nici țiipenie de om prin preajmă, apoi se lăsa cu abilitate pe spate, culcându-se pe spinarea căluțului, cu capul spre coadă, cu picioarele pe greabăn și cu ochii la cer. Luase această poziție cu iuțea

unui pescăruș albastru, fără nici un zgomot, ca un șoim, de Gabriel abia putu s-o urmărească din ochi. Căluțul înalt și costeliv părea deprins cu astfel de isprăvi și continuă să meargă cu același pas mărunț, nepăsător. Astfel, fata trecu pe sub crengi.

Executanta acestei acrobații părea în largul ei oriunde ar fi stat pe spinarea unui cal, de la coadă până la cap, iar, o dată ce ieși din dumbravă, nemaifiind silită să rămână în acea nefirească poziție, își găsi o alta care, în mod vădit, îi era și mai pe plac decât cea de dinainte. Nu avea o șa de damă și era limpede că, stând pe o parte, îi venea greu să se țină bine, alunecând pe pielea netedă a harnașamentului de sub ea. Îndreptându-se cu ușurință de spate, ca o trestie mlădioasă, și încredințându-se din nou că nu era nimeni s-o vadă, se așeză cum cerea șaua, deși cum nu te-ai fi așteptat de la o femeie, și o porni la trap spre Tewnall Mill. Oak se simți amuzat — poate și puțin uimit — și, atârând pălărioara în cui, în colibă, se duse iarăși la oile sale. După vreun ceas, fata se întoarse, de data aceasta stând în șa cum se cuvine și ținând în brațe o traistă cu țărâțe. În apropiere de șopronul vitelor, îi ieși în cale un băiat care aducea un ciubăr și care îi ținu căluțul de frâu, cât se lăsă ea să alunece jos din șa. Băiatul luă calul, lăsându-i tinerei ciubărul.

Curând, din șopron începură să se audă sunete domoale, urmate, la intervale regulate, de sunete însuflețite, semn neîndoielnic că înăuntrul cineva mulgea vacile. Gabriel, cu pălărioara pierdută în mână, așteptă mai la o parte, pe poteca pe care avea s-o apuce fata la plecare.

Ea se ivi, cu ciubărul într-o mână, spânzurându-i în dreptul genunchilor. Brațul ei stâng, întins în chip de cumpănă, se dezgolise destul cât să-l facă pe Oak să-i pară rău că întâmplarea nu se petrecea vara, când ar fi putut să-l vadă în întregime. Înfățișarea și mișcările sale răspândeau în jur un aer strălucitor, prin care părea să spună că de bună seamă oricine și-ar fi dorit o viață ca a ei, iar această convingere aproape obraznică nu deranja pe nimeni, pentru că oricine ar fi văzut-o în acel moment i-ar fi dat întru totul dreptate. Precum vibrațiile neobișnuite din glasul unui geniu, care l-ar face ridicol pe un mediocru, aerul acesta nu făcea decât să-i sublinieze caracterul. Fu puțin uimită să vadă chipul lui Gabriel răsărind ca luna plină de după gardul viu.

Fermierul avu prilejul să-și limpezească ideile, tulburi despre nurii fetei, comparându-le cu portretul în carne și Oase din fața lui și ajungând la concluzia că în realitate era nu mai puțin frumoasă, ci altfel decât își închipuise el. Schimbarea începu de la înălțime. Părea mai înaltă decât crezuse, dar și ciubărul era mititel, iar gardul viu era mai scund aici; admitând că, raportându-se la aceste două repere, ar fi putut greși, ea nu avea mai mult decât înălțimea considerată cea mai potrivită pentru o femeie. Apoi, toate trăsăturile sale erau severe și regulate. Cutreierând comitatele, cunoscătorii într-ale frumuseții au observat că, la englezoaice, un chip plămădit după modelul clasic este rareori asociat cu o siluetă croită după același tipar, capul cu trăsăturile cel mai fin șlefuite fiind, de regulă, prea mare pentru trupul care-l poartă; și, de asemenea, un trup grațios și bine proporționat, de opt capete, se sfârșește cu un chip modelat cum a dat Domnul. Fără să împodobim cu vâl de nimfă o mulgătoare, trebuie să spunem însă că, în cazul de față, chiar și cel gata oricând să critice și-ar fi luat seama, socotind orice reproș deplasat, și ar fi privit lung și admirativ armonioasa alcătuire a fetei. După liniile delicate ale chipului, deduceai că trebuie să fi avut și un gât minunat, și niște umeri pe măsură, deși din copilărie nu i le mai văzuse nimeni vreodată. Dacă ai fi îmbrăcat-o într-o rochie foarte decoltată, ar fi fugit să-și ascundă obrazul în primul tufiș. Totuși nu era nici pe departe o fată sfioasă; mai curând din instinct, stabilea granița dintre cele care se puteau vedea și care nu, cu mai multă zgârcenie față de primele, spre deosebire de orășence.

E de la sine înțeles că, de îndată ce îi prinse privirea lui Gabriel studiindu-i sânguincios chipul și trupul, gândurile fetei se îndreptară în mod firesc asupra acelorași puncte. Neîncercând să ascundă faptul că știa bine cum arată, atitudinea ei ar fi devenit trufie, dacă ar fi fost mai fățișă, sau demnitate, dacă ar fi fost mai stăpânită. La țară, privirile înfocate ale bărbaților au un efect iritant asupra obrajilor fecioarelor — ea își trecu mâna peste față, de parcă Gabriel i-ar fi urzicat pielea trandafirie atingând-o într-adevăr și, în același timp, își înfrână cu asprime dezinvoltura mișcărilor sale de la început. Cu toate acestea, bărbatul roși, nu fecioara.

— Am găsit o pălărie, începu Oak.

— E a mea, zise ea și, dintr-un simț al măsurii, își stăpâni pofta de a izbucni în râs, afișând doar un zâmbet ușor. Mi-a luat-o vântul, aseară.

1 în viziunea clasicilor, înălțimea ideală a trupului era de opt ori înălțimea capului.

— La ora unu noaptea.

— Păi... da, recunosc ea surprinsă. De unde știi? îl întrebă.

— Eram aici.

— Aha, dumneata ești Fermierul Oak, nu-i așa?

— Cam așa ceva. Am venit de curând în ținut.

— E o fermă mare? întrebă ea, rotindu-și ochii împrejur și dându-și părul pe spate, un păr fără îndoială negru, unde nu bătea lumina, dar, cum trecuse o oră de când răsărise soarele, razele îi poleiau buclele de deasupra în auriul său.

— Nu, nu foarte mare. Vreo sută. Vorbind ca fermierii, Oak sări peste cuvântul „acri” — obicei capătat prin analogie cu vechile expresii de genul „jugan de zece”.

— Mi-am căutat pălăria azi-dimineață, urmă ea. A trebuit să mă duc călare la Tewnell Mill.

— Da, te-ai dus.

— De unde știi?

— Te-am văzut.

— Unde? întrebă ea, cu o presimțire care o împietri din cap până-n picioare.

— Pe aici — de când ai trecut prin dumbravă și până ai coborât dealul, răspunse fermierul Oak, cu aerul că știa prea multe despre un anumit lucru pe care însă nu-l rosti și cu ochii ațintiți într-un punct îndepărtat din direcția amintită, după care se întoarse, căutând privirea celei cu care stătea de vorbă.

Descoperi ceva care îl făcu să-și retragă grăbit ochii dintr-ai ei, de parcă ar fi fost prins la furat. Amintindu-și cum își îngăduise plăcerea să se scâlâmbăie în șa, trecând printre fagi, fata simțise o furnicătură din cap până-n picioare și se făcuse roșie ca para. Era un bun prilej de a vedea roșind o fată care nu roșea de obicei — și nu rămase nici un locșor, cât de mic, pe obrazul domnișoarei, care să nu se coloreze în purpuriul cel mai aprins. De la îmbujorarea Fecioarei, trecând prin toate soiurile de Provence, până la Sângeriul Toscan¹, chipul noii cunoștințe a lui Oak își schimbă cu repeziciune nuanțele; la care el, respectuos, își întoarse capul.

Plin de înțelegere, continuă să privească în partea cealaltă, întrebându- se când își va regăsi fata destulă stăpânire de sine, cât să își îngăduie să stea din nou față în față. Auzi parcă un foșnet de frunză uscată în vânt și se uită. Ea plecase.

Cu un aer între tragic și comic, Gabriel se întoarse la treburile lui.

Trecură astfel vreo cinci dimineți și cinci seri. Tânăra venea în fiecare zi să mulgă vaca sănătoasă și să vadă de cea bolnavă, însă niciodată nu-și îngădui să se abată prin locurile pe unde ar fi putut să-l întâlnească pe Oak. Lipsa lui de delicatețe o jignise profund — nu pentru că o văzuse, ceea ce fusese fără voia lui, ci pentru că îi dăduse ei de înțeles că o văzuse. Unde nu există lege, nu există nici păcat și unde nu există ochi, nu există nici necuviință; avea impresia că tocmai faptul că Gabriel o observase făcuse din ea o femeie necuviincioasă, fără știința ei. La rândul lui, gândindu-se la întâmplare, o simțea ca pe un nesecat izvor de mari păreri de rău; de asemenea, o simțea și ca pe un contretemps, care de fiecare dată îi trezea la viață un foc mocnit, ivit în urma celor petrecute.

Întâlnirea lor ar fi putut, totuși, să fie înghițită, încetul cu încetul, de uitare, dacă la sfârșitul aceleiași săptămâni nu s-ar mai fi întâmplat încă ceva. Într-o după-amiază începu să se facă simțit gerul — care se întetea pe măsură ce se lăsa seara, ca o sfoară nevăzută care se strânge tot mai tare în jurul unui lucru. Era o vreme dintr-acelea în care, prin casele țăranilor, răsuflarea celor care dorm îngheață peste cearșafuri și în care cei adunați în jurul focului din odaia mare, într-o casă cu pereții groși, își simt spinarea sloi, chiar și atunci când obrajii le ard. În seara aceea, multe păsărele nu s-au mai întors la cuiburile lor din desișul desfrunzit. Cum se apropia ora mulsului, Oak, ca de obicei, nu scăpa din ochi șopronul vitelor. În cele din urmă, îl răzbi frigul și, după ce așternu încă un braț de paie în jurul oilor care așteptau să fete, intră în colibă și mai puse niște lemne în sobă. vântul se strecura înăuntru pe sub ușă și, ca să-l stăvilească, Oak așeză un sac în prag și răsuci coliba sa pe roți, întorcând-o puțin mai spre sud. Atunci, vântul luă cu asalt una dintre cele două guri de aerisire, câte una pe fiecare parte, ale colibei.

Gabriel știa prea bine că, dacă focul e aprins și ușa închisă, una dintre răsuflători trebuie să stea deschisă, și anume cea mai ferită din bătaia vântului. Închizând oblonul celei prin care sufla

vântul, se întoarse s-o deschidă pe cealaltă; gândindu-se puțin, fermierul își zise că ar fi bine să mai stea puțin, lăsându-le închise pe amândouă vreo câteva minute, până ce avea să se facă mai cald în colibă. Se așează.

Începu să-l sâcăie o durere de cap și, crezându-se vlăguit din pricină că nopți la rând dormise doar pe apucate, Oak se hotărî să se ridice, să deschidă oblonul și apoi să se culce. Adormi, însă, mai înainte de a face pregătirile trebuincioase.

Cât a zăcut fără cunoștință, Gabriel n-a știut-o niciodată. În primele clipe când își reveni în simțiri, i se păru că s-a trezit tocmai când aveau loc mai multe ciudățenii. Căinele urla, capul îi plesnea de durere — cineva trăgea de el să-l scoale, niște mâini îi desfăceau cravata de la gât.

Deschizând ochii, descoperi că, în mod bizar și pe neașteptate, nu mai era seară, ci se făcuse întuneric de-a binelea. Fata cu buze deosebit de atrăgătoare și cu dinții ca mărgăritarul se afla lângă el. Ba mai mult — și mai de mirare —, capul lui stătea în poala ei, fața și gâtul îi erau supărat de ude, iar degetele ei îi descheiau nasturii de la guler.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Oak, pierdut.

Ea păru că se bucură, fără a simți totuși o bucurie atât de mare, încât să se înveselească.

— Nimic, răspunse, de vreme ce n-ai murit. Mare minune că nu te-ai sufocat în coliba asta a dumatile.

— Ah... coliba! șopti Gabriel. Am dat zece lire pe coliba asta. Dar o s-o vând și-o să stau sub un frunzar, cum se făcea pe vremuri, și-o să mă culc ghemuit pe-un braț de paie. Mi-a mai făcut, deunăzi, un pocinog ca ăsta! Gabriel, ca să-și întărească spusele, bătu cu pumnul în podea.

— N-a fost chiar vina colibei, spuse ea, pe un ton care arăta că era o femeie deosebită de celelalte — una care își ducea ideea până la capăt mai înainte de a deschide gura s-o spună. Ar fi trebuit, după părerea mea, să te gândești mai bine și să nu faci prostia să lași obloanele închise.

— Da... cred că ar fi trebuit, zise Oak absent. Se străduia să prindă și să guste senzația de a se afla astfel împreună cu ea — cu capul afundat în rochia ei — mai înainte ca momentul să se alătore noianului de lucruri trecute. Și-ar fi dorit ca ea să-i cunoască simțământul; dar mai degrabă ar fi încercat să adune un parfum într-o plasă, decât să transpună diafanul simțirii sale în împletitura grosolană a cuvintelor. Așa că tăcu.

Ea îl ajută să se ridice în capul oaselor, iar Oak începu să-și ștergă de zor fața și să se scuture ca Samson.

— Cum aş putea să-ți mulțumesc? întrebă el în sfârșit, cu recunoștință în glas, când obrajii săi își mai recăpătaseră ceva din rumeneala obișnuită.

— Oh, lasă asta, zise fata zâmbind și îngăduind ca zâmbetul să îi rămână întipărit pe chip, în vreme ce aștepta următoarea replică a lui Gabriel, indiferent care avea să fie aceasta.

— Cum de m-ai găsit?

— Ți-am auzit căinele urlând și râcâind la ușa colibei, când am venit să mulg vacile — mare noroc — Margareta aproape că a întărcat și, de săptămâna asta sau de săptămâna următoare, n-o să mai trec pe aici. Căinele m-a văzut, a sărit la mine și m-a înhățat de poala rochiei. M-am luat după el și am dat roată colibei, uitându-mă numaidecât la obloane, să văd dacă sunt închise. Unchiul meu are o colibă la fel ca asta și l-am auzit când își dădăcea ciobanul să nu se ducă la culcare fără să lase un oblon deschis. Am deschis ușa și, înăuntru — dumneata, mai mult mort decât viu. Am aruncat cu lapte pe dumneata, fiindcă apă n-am găsit — uitând că era cald, așadar că nu era de folos.

— Mă întreb dacă aş fi murit, zise Gabriel în șoaptă, mai curând pentru el, decât pentru ea.

— O, nu, răspunse fata. Părea că preferă să-și închipuie un deznodământ mai puțin tragic: când ai salvat un om de la moarte, trebuia să vorbești pe măsura demnității unei astfel de fapte

— iar ea ocolea.

— Eu cred că mi-ai salvat viața, domnișoară... Nu știu cum te cheamă. Știu cum o cheamă pe mătușa dumatile, dar pe dumneata, nu.

— Parcă n-aș vrea să-ți spun, mai bine nu. Nu văd pentru ce ți-aș spune, de vreme ce, probabil, n-o să ai niciodată treabă cu mine.

— Totuși, mi-ar plăcea să știu.

— Poți s-o întrebi pe mătușa mea — o să-ți zică ea.

— Numele meu este Gabriel Oak.

— Pe-al meu nu ți-l spun. S-ar zice că ești foarte mândru de al dumitale, după cât de răspicat rostești: Gabriel Oak.

— Păi, este singurul pe care o să-l am vreodată și trebuie să profit cât mai mult de pe urma lui.

— Eu întotdeauna am socotit că al meu sună ciudat și neplăcut.

— Eu aș zice că o să faci rost, cât de curând, de unul nou.

— Măi să fie — câte păreri mai ai despre ceea ce îi privește pe ceilalți, Gabriel Oak?

— Ei bine, domnișoară — scuzați cuvintele —, am crezut că o să-ți facă plăcere. Știu bine că nu mă pot lua la întrecere cu dumneata la înfățișatul în vorbe al gândurilor din cap. N-am fost niciodată foarte lămurit despre ce-i în mintea mea. Dar îți mulțumesc. Hai, dă-mi mâna!

Ea șovăi, cumva descumpănită de modul foarte serios și de modă veche în care Oak încheia o discuție fără importanță.

— Prea bine, zise ea și îi întinse mâna, strângându-și buzele și prefăcându-se că pentru ea nu însemna nimic. El i-o păstră doar o clipă și, de teamă să nu se arate prea însuflețit, trecu brusc în cealaltă extremă, abia atingându-i degetele, ca o persoană nepăsătoare.

— Îmi pare rău, zise el în clipa următoare.

— Pentru ce?

— Că ți-am dat așa de repede drumul la mână.

— Poți s-o mai strângi o dată dacă vrei, uite! și îi întinse mâna din nou. Oak i-o ținu mai mult, de data aceasta — într-adevăr, ciudat de mult.

— Cât de moale este — și acuma, iarna, nici crăpată, nici aspră, nici altfel! zise el.

— Haide — e destul, zise ea, totuși fără să și-o retragă imediat. Să înțeleg că ți-ar plăcea s-o săruți? Poți s-o faci, dacă vrei.

— Nu mă gândeam la asta, zise Gabriel, sincer. Dar o s-o fac...

— Ba nu! își smuci ea mâna.

Gabriel se simți din nou vinovat de lipsă de delicatețe.

— Poftim de află cum mă cheamă, zise ea tachinându-l și plecă.

IV.

HOTĂRÂREA LUI GABRIEL. VIZITA. NEÎNȚELEGEREA

De regulă, unica superioritate a femeilor pe care sexul opus o tolerează este aceea despre care ele nu-și dau seama; uneori, însă, și o superioritate conștientizată poate să placă, dacă îi sugerează bărbatului pus în inferioritate niște căi prin care ar fi cu putință să fie cucerită. Această fată, răsfățată de natură și cu mult vino-ncoace, începu curând să își croiască năvalnic un făgaș spre tărâmul sentimentelor tânărului fermier Oak.

Dragostea fiind un cămătar din cale-afară de scrupulos (căci și la temelia pasiunilor pure stă intuiția unui câștig spiritual fabulos, la fel cum cea a unui fabulos câștig, fizic sau material, stă și la temelia pasiunilor mai puțin înalte), în fiecare dimineată, pe când își socotea sorții de izbândă, sentimentele fermierului Oak erau la fel de instabile ca piața financiară. Felul în care câinele său își aștepta mâncarea semăna atât de tare cu acela în care Oak aștepta să se ivească fata, încât fermierul fu izbit de această similitudine, o simți umilitoare și se feri să se mai uite la câine. Totuși, continuă să pândească prin gard venirile ei regulate și, astfel, simțămintele lui față de ea se adânciră, fără ca vreun efect apropiat să se fi produs și asupra ei. Deocamdată, Oak nu avea nimic încheiat în minte, gata să fie rostit și, nefiind în stare să ticluiască niște vorbe de dragoste cu cap și coadă, vreo tiradă înfocată, Zornăitoare și involburată, Lipsită de miez, ca o nucă seacă, nu suflă nici un cuvânt.

Întrebând în dreapta și-n stânga, află că fata se numea Bathsheba Everdene și că vaca de care îngrijea urma să înțarce cam în vreo șapte zile. Se înfiora gândindu-se la cea de-a opta.

În cele din urmă, sosi și ziua a opta. Vaca încetă să mai dea lapte anul acela, iar Bathsheba Everdene nu-și mai făcu apariția pe deal. Gabriel ajunsese la o culme a trăirii pe care, ceva mai devreme, n-ar fi putut s-o bănuiască. Îi plăcea să rostească „Bathsheba” cum îți vine să fluieri când ți-e inima plină de bucurie; se răzgândi și începu să prefere părul negru, deși era topit după cel castaniu de când era mic, și se sihăstri, abia mai arătându-se în ochii lumii.

Dragostea poate fi o forță în slăbiciunea ei aparentă. Căsătoria prefăce o rătăcire a minții într-o putere a cărei tărie ar trebui să fie — și, din fericire, adesea chiar este — direct

proporțională cu gradul de debilitate pe care o înlocuiește. Lui Oak începu, acum, să i se facă lumină în această direcție, așa că își zise: „O s-o fac nevasta mea ori, pe legea mea, a frumoasei Bathsheba, care, pedepsită pentru adulter, a devenit până la urmă regină, soția lui David și mama înțeleptului Solomon (Samuel: 2, 11).

Înseamnă că sunt un om de nimic.” și în tot timpul acesta își storcea creierii, căutând un motiv destul de întemeiat cât să-i îngăduie o vizită la casa mătușii fetei.

Găsi pretextul în moartea unei oi, care lăsa orfan un miel nou-născut. Într-o zi însorită ca vara, dar friguroasă ca iarna — o frumoasă dimineață de ianuarie, cu un cer destul de senin cât să-i îndemne pe oamenii înveseliți la vederea lui să-și dorească mai mult cer albastru și, din când în când, cu o lumină a soarelui ca de argint —, Oak puse mielul într-un uriaș coș de duminică și porni hotărât peste câmp către casa doamnei Hurst, mătușa — George, câinele, mergea în urma lui cu un aer pătruns de importanța întorsăturii pe care păreau s-o ia treburile oieritului. Privind fumul albastru al lemnelor arse în sobă, ieșind în rotocoale din horn, gânduri ciudate îi trecuseră lui Gabriel prin minte. Cu o seară înainte, îi refăcuse în închipuire cursul, până la locul de unde începea — văzând vatra focului și pe Bathsheba lângă el, lângă foc și în hainele ei de afară, căci hainele pe care le purtase pe deal erau asociate cu însăși persoana ei în viziunea lui de îndrăgostit, părând, în zorii acestei iubiri, un ingredient necesar dulcelui amestec numit Bathsheba Everdene.

Își pregătise toaleta cu deosebită atenție — cumva între o simplitate căutată și o găteală neglijentă, între cum se înfățișa într-o zi senină de târg și cum într-o duminică ploioasă. Își frecase îndârjit lanțul de argint al ceasului cu tibișir, își pusese șireturi noi la ghetе, le controlase cheotoarele de alamă, se dusese până în inima dumbrăvii după un băț nou de toiag și îl cioplise temeinic la întoarcere, își luase o batistă nouă, de la fundul lăzii de haine, îmbrăcase o jiletcă subțire, imprimată toată cu bobocii unei flori suave, în care se îngemănau doar frumusețea trandafirului și a crinului, fără nimic din păcatele acestora, și turnase toată pomada pe care o mai avea în părul lui de obicei uscat, blond-roșcat și foarte creț, până când îl întunecase, obținând o minunată nuanță nemaivăzută, între guano și mortar roman, și îl făcuse să stea lipit de țeastă ca nucșoara de coaja ei sau ca algele în jurul unui bolovan rotund, după reflux.

Nimic nu tulbura tihna căsuței țărănești, în afară de stolul de vrăbii gureșe de pe streșini — ai fi putut crede că și pentru ceata micilor făpturi de pe acoperiș, ca și pentru cele de sub el, bârfa și răspândirea zvonurilor erau îndeletnicirile de căpetenie. După cum și la începutul tratativelor Oak călcase cu stângul, se părea că nici de această dată sorții nu aveau să-i fie prielnici, pentru că de îndată ce ajunsese la poarta grădinii, văzu înăuntru un cotoi care se făcu arc, scuturat de tresăriri dușmănoase, la vederea dulăului său, George. Câinele nu-i dădu atenție, căci ajunsese la o vârstă la care refuza cinic să mai latre, irosindu-și suflul degeaba, pentru toate fleacurile — de fapt, nu lătra niciodată, nici măcar la oi, decât la poruncă, dar și atunci o făcea cu un aer absolut neutru, ca un soi de slujbă cominatorie, care, deși neplăcută, trebuia îndeplinită, din când în când, pentru a înfricoșa turma spre binele ei.

Se auzi o voce, venind din spatele unor tufe de lauri în care se pitise motanul:

— Săracul de tine! A fost cât pe-acî să te omoare o bestie nesuferită de câine! Așa-i, săracul de tine?

— Îmi cer iertare, răspunse Oak către voce, dar George mergea în urma mea blând ca un miel. Aproape de îndată ce sfârși de vorbit, Oak fu cuprins de o neagră presimțire despre a cui era urechea care-i primise răspunsul. Nu se ivi nimeni, dar auzi cum persoana se îndepărta printre tufe.

Gabriel cugetă, și încă atât de adânc, încât își încreți toată fruntea în cute mici, dus fără scăpare de valul visării sale. când rezultatul unei întrevederi se anunță a fi o uriașă schimbare, în bine sau în rău, orice prim lucru care nu se potrivește așteptărilor stârnește o ascuțită senzație de nereușită. Oak înainta spre ușă puțin descurajat — repetițiile pe care le făcuse el în minte și realitatea nu aveau nici un punct de pornire comun.

Dinăuntru îi răspunse mătușa Bathshebei.

— Vreți să-i spuneți domnișoarei Everdene că este cineva care s-ar bucura să-i vorbească? zise domnul Oak. (A te prezenta drept „cineva”, fără a-ți da numele, nu trebuie socotit un exemplu de proastă creștere a celor de la țară — dimpotrivă, gestul denotă mai degrabă o

modestie rafinată, despre care orășenii, cu cărțile lor de vizită și cu ușierii care îi anunță în gura mare, nu au nici cea mai mică idee.)

Bathsheba era pe afară. Vocea de mai devreme fusese, neîndoielnic, a ei.

— Nu vrei să intri, domnule Oak?

— Ba da, mulțumesc, zise Gabriel, luând-o după ea până la șemineu. Am adus un miel pentru domnișoara Everdene. M-am gândit că i-ar plăcea să crească unul — fetelor le place.

— Poate că da, zise doamna Hurst reflectând. Cu toate că ea nu este decât în vizită pe aici. Dacă mai aștepți puțin, Bathsheba o să vină într-o clipă.

— Da, aștept, zise Gabriel așezându-se. Nu chiar pentru miel am trecut pe aici, doamnă Hurst. Ca să n-o mai lungesc, mă gândeam s-o întreb dacă n-ar vrea să se mărite.

— Ei, pe cuvânt!

— Da. Pentru că, dacă ar vrea, aș fi foarte bucuros s-o iau eu de nevastă. Știi cumva dacă mai are vreun alt flăcău care să-i dea târcoale?

— Stai să mă gândesc, zise doamna Hurst, zgândărind de prisos jarul cu vătraiul. Da, băte-te-ar norocul... chiar o droaie de flăcăi. Vezi dumneata, fermiere Oak, ea e frumușică foc și, pe deasupra, e tare învățată — era să se facă guvernanta odată, mă înțelegi, numai că e prea greu de strunit. Nu că ar fi venit pe aici vreodată vreunul din pețitorii ei... dar, Doamne, așa-s femeile, trebuie să aibă vreo duzină de pretendenți.

— Asta-i mare ghinion, zise fermierul Oak, fixând mâhnit cu privirea o crăpătură din pardoseala de piatră. Eu nu sunt decât un om obișnuit, iar singura mea șansă era să fiu primul... Păi atunci n-are rost să mai aștept, căci numai pentru asta venisem, așa că acuma o să mă duc acasă, doamnă Hurst.

Când Gabriel se îndepărtase la vreo două sute de iarzi de-a lungul dealului, auzi un „hei-hei!” strigat ascutit în spatele său, pe o notă mult mai înaltă decât aceea în care este scoasă de obicei această exclamație, când se strigă peste câmp. El se uită în jur și văzu o fată alergând din răspuțuri în urma lui și fluturând o batistă albă.

Oak stătu pe loc — iar cea care alerga se apropie. Era Bathsheba Everdene. Obrajii lui Gabriel se împurpurară — ai fetei erau deja îmbujorați, dar se părea că nu din pricina emoției, ci de la fugă.

— Fermiere Oak... eu... zise ea întretăiat, din lipsă de aer, oprindu-se în fața lui cu bărbia în piept și punându-și o mână în sold.

— Tocmai am trecut pe la voi, ca să te văd, zise Gabriel, în așteptarea cuvintelor Bathshebei.

— Da... am aflat, răspunse ea, gâfâind ca o prigorie, cu fața roșie și îmbrobonită de la efort, ca o petală de bujor mai înainte ca soarele să-i zvânte roua. N-am știut că ai venit ca să mă ceri de nevastă, altminteri m-aș fi întors neîntârziat din grădină. Am alergat după dumneata ca să-ți spun... că mătușa mea a făcut o greșală cerându-ți să-ți vezi de treabă și să nu-mi mai faci curte...

Gabriel înflori.

— Îmi pare rău că a trebuit să alergi atâta, draga mea, zise el, cu un sentiment de recunoștință pentru favorurile pe care le întrezărea. Mai așteaptă nițel, până îți recapeti răsuflarea.

— A fost o mare greșală... să-ți spună mătușa mea că aș avea deja un pretendent, continuă Bathsheba. N-am nici un fel de iubit... nici n-o să am vreunul — și m-am gândit, pentru că femeilor le trebuie timp, că a fost mare păcat să te trimită astfel la plimbare, lăsându-te să crezi că aș avea mai mulți.

— într-adevăr, mă bucur să aud asta! zise fermierul Oak cu unul dintre lungile sale zâmbete speciale și înroșindu-se de bucurie, întinse mâna ca s-o ia pe a ei care, după ce fata își alinase răsuflarea apăsându-se într-o parte, odihnea acum pe piept, încercând să domolească bătăile

nebunești ale inimii. Nici n-o prinse bine, că fata și-o ascunse la spate, încât aproape că-i alunecă printre degete ca un țipar.

— Am o fermă micuță și drăguță, fără bătaie de cap, zise Gabriel, cu ceva mai puțină siguranță decât atunci când îi apucase mâna.

— Da, ai.

— M-a împrumutat cineva cu bani ca să pot începe, totuși, în scurt timp îi voi da înapoi și, deși sunt doar un om obișnuit, am reușit câte ceva de când eram băiat.

Gabriel rostise „câte ceva” pe un ton care să-i dea ei de înțeles că nu era decât un fel de a spune, din modestie, „foarte multe”. Apoi adăugă:

— Când vom fi căsătoriți, sunt încredințat că o să pot munci de două ori mai mult decât acum. Făcu un pas înainte și întinse din nou mâna. Bathsheba îl ajunsese din urmă într-un loc lângă care se afla o tufă de cătină pălită, încărcată cu boabe roșii. Văzând că înaintarea lui căpăta forma unei amenințări cu o posibilă încolțire, dacă nu chiar o îmbrățișare, ea se feri, trecând în spatele tufei.

— Dar, fermiere Oak, zise ea peste vârfurile tufei, uitându-se la el cu ochi mari, eu n-am spus niciodată că mă voi mărita cu tine.

— Ei, asta-i bună! zise Oak exasperat. Să alergi așa după cineva... și apoi să spui că nu-l vrei!

— Eu am vrut să-ți spun doar atât — zise ea nerăbdătoare, deși întrucâtva conștientă de absurditatea situației în care se pusese singură — că nimeni nu mi-a cucerit încă inima și nicidecum nu am o duzină de pretendenți, cum ți-a spus mătușa mea. Nu pot să sufăr să fiu socotită proprietatea bărbaților în felul acesta... deși poate că o să devin, într-o bună zi. Ei bine, dacă te-aș fi vrut, n-aș fi alergat așa după dumneata — ar fi însemnat cea mai mare neobrăzare! Însă nu-i nimic rău că m-am grăbit să îndrept un lucru neadevărat care ți s-a spus.

— Oh, nu... nu-i nimic rău.

— Dar se întâmplă să te arăți prea generos când te pripești să-ți exprimi gândurile, iar Oak adăugă, cu mai multă considerație pentru toate circumstanțele:

— Adică, nu sunt chiar așa de sigur că nu-i nimic rău.

— E drept că n-am avut răgaz să mă gândesc, mai înainte de a porni, dacă vreau sau nu să mă mărit, căci dumneata ajunseseși deja departe.

— Ei hai, zise Gabriel, înviorându-se din nou, gândește-te câteva clipe. O să mai aștept puțin, domnișoară Everdene. Vrei să te măriți cu mine? Zi da, Bathsheba. Te iubesc cum nu-ți poți închipui!

— O să încerc să mă gândesc, răspunse ea, mai curând șovăielnic. Dacă pot să mă gândesc când sunt afară, unde gândurile mi se împrăstie.

— Dar poți barem să ghicești, cât de cât.

— Atunci dă-mi timp. Bathsheba își aținti meditativ privirile în depărtări, uitându-se în partea spre care stătea Gabriel cu fața.

— Eu pot să te fac fericită, zise el peste tufa de cătină, vorbind în ceafa ei. O să ai un pian, într-un an sau doi — nevestele de fermier își iau acum pian —, iar eu o să învăț să cânt la fluier cât să cânt împreună cu tine, seara.

— Da, asta mi-ar plăcea.

— Și o să ai o brișcă micuță, una dintre acelea de zece lire, pentru târg... și flori drăguțe, și păsări — cocoși și găini, vreau să spun, pentru că astea sunt folositoare, urmă Gabriel, nehotărât între poezie și utilitatea practică.

— Mi-ar plăcea tare mult.

— Și un solar pentru castraveți — ca orice domn și doamnă adevărați.

— Da.

— Și după ce o să facem nunta, o s-o trecem la „Căsătorii”, pe lista din ziar.

— Doamne, cât mi-ar plăcea asta.

— Iar pe copii o să-i trecem la „Nașteri” — pe fiecare flăcăiaș! și, acasă, la gura sobei, ori de câte ori o să-ți ridici privirile, eu o să fiu acolo — și, ori de câte ori o să-mi ridic eu privirile, tu o să fii acolo.

— Stai, stai puțin și nu vorbi ce nu trebuie!

Chipul ei se întunecă și, o vreme, rămase tăcută. El privi și iar privi la bobitele roșii dintre ei, într-atât încât parcă, tot restul vieții sale, cătina aceea avea să fie pentru el un semn secret, însemnând o cerere în căsătorie. Bathsheba se întoarse hotărâtă către el.

— Nu, n-are rost, zise ea. Nu vreau să mă mărit cu dumneata.

— Încearcă!

— Am încercat din răspuțeri, tot timpul ăsta în care m-am gândit, căci un măritiș ar fi foarte nimerit, într-un fel. Lumea ar vorbi despre mine și ar zice că mi-am câștigat bătaia, iar eu m-aș simți mândră și așa mai departe. Dar, un bărbat...

— Ei, ce?

— Păi, ar fi întotdeauna acolo, după cum spuneai dumneata — ori de câte ori mi-aș ridica ochii, el ar fi acolo.

— De bună seamă că ar fi — eu, cel puțin.

— Ei bine, ce vreau să spun este că nu m-aș supăra să fiu mireasă la o nuntă, însă doar dacă aș putea să fiu fără să am neapărat și un bărbat. Dar, de vreme ce o femeie nu se poate mândri în felul acesta de una singură, eu n-o să mă mărit — cel puțin, nu acum.

— Asta-i o nerozie fără margini!

La această critică făcută declarației sale, Bathsheba se sumeți și se trase ușor mai departe de el.

— Pe sufletul meu dacă nu, cred că nici o fată n-ar putea spune o prostie mai mare ca asta, zise Oak. Dar, scumpa mea, continuă el pe o voce împăciuitoare, nu fi așa! Oak scoase un suspin adânc și sincer — însă, nu-i mai puțin adevărat că, fiind aidoma suspinului unei păduri de pin, ai fi putut zice că a fost doar o șoaptă a văzduhului. De ce să nu mă vrei? se rugă el, furișându-se pe după tufa de cătină, ca să ajungă lângă ea.

— Nu pot, răspunse ea, dându-se înapoi.

— Bine, dar de ce? stăruie el, rămânând pe loc, când văzu că nu-i chip să ajungă lângă ea, și privind peste tufa de cătină.

— Pentru că nu te iubesc.

— Da, dar...

Ea își înăbuși un căscat, dar unul atât de neînsemnat, încât nu s-ar fi putut socoti nicicum un semn de rea purtare.

— Nu te iubesc, repetă ea.

— Dar te iubesc eu — și, în ceea ce mă privește, mă mulțumesc și dacă mă placi.

— Oh, domnule Oak — foarte frumos, n-am ce zice! O să ajungi să mă disprețuiești.

— Niciodată, zise domnul Oak, cu atâta înflăcărare încât păru mânat de forța cuvintelor sale drept prin tufă și în brațele ei. O să fac un singur lucru în viața asta — un singur lucru sigur — și anume o să te iubesc, o să te doresc și o să continuu. Să te doresc până o să mor. Glasul lui avea acum un patos sincer, iar mâinile lui mari și negricioase tremurau vizibil.

— Pare un lucru grozav de urât să nu te iau de bărbat, când dumneata mă iubești atât de mult, zise ea cu o oarecare tristețe și privind deznădăjduită în jur, căutând parcă o porțiță de ieșire din încurcătura în care se afla conștiința sa. Ce n-aș da să nu fi fugit după dumneata! Totuși, păru să fi găsit o scurtătură pentru a se întoarce la voioșia ei și își luă un aer cochet. N-ar merge, domnule Oak. Am nevoie de cineva să mă țină în frâu, sunt prea nestăpânită, iar dumneata n-o să fii niciodată în stare, știu eu.

Oak își plimbă privirile peste câmp, cu un aer prin care spunea că n-avea nici un rost să încerce s-o contrazică.

— Domnule Oak, zise ea cu o eleganță senină și cu bună cuviință, ești mult mai așezat decât mine. Eu n-am nici un sfanț de nicăieri, stau cu mătușa mea ca să-mi duc zilele de azi pe mâine, am mai multă carte decât dumneata și nu te iubesc nici un pic — așa stau lucrurile cu mine. Acum, cu dumneata — ești un fermier la început de drum și se cuvine să chibzuiești bine, dacă e să te însori (ceea ce nici n-ar trebui să-ți treacă prin minte, deocamdată), ca să te însori cu o femeie cu bani, care să-ți aducă o fermă mai mare decât cea pe care o ai acum. Gabriel se uită la ea cu o oarecare surprindere și cu multă admirație.

— Tocmai la asta mă gândisem și eu! zise el naiv.

— Fermierul Oak era înzestrat mai mult decât din plin cu virtuțile creștine — simplitate și exces de sinceritate —, ca s-o scoată la cap cu Bathsheba. Bathsheba era vădit descumpănită.

— Păi atunci de ce-ai mai venit să mă deranjezi? zise ea aproape în ciudată, dacă nu mânioasă de-a binelea, în timp ce pe obraji i se iviră două mari pete purpurii.

— Nu pot să fac ceea ce socotesc eu că ar fi... că ar fi...

— Bine?

— Nu, înțelept.

— Tocmai ai mărturisit adevărul, domnule Oak! exclamă ea, cu și mai multă semeție, și își scutură capul disprețuitor. După una ca asta, crezi că m-aș mai putea mărita cu dumneata? Nici nu mă gândesc.

El izbucni, pătimăș:

— Dar nu mă înțelege greșit. Din pricină că sunt destul de deschis cât să recunosc ceea ce oricare alt bărbat în locul meu ar fi gândit, dumneata iei foc și te superi pe mine. Că dumneata n-ai fi potrivită pentru mine este o prostie. Vorbești ca o lady — toți oamenii din ținut au băgat de seamă —, iar unchiul dumitale de la Weatherbury este, după cum am auzit, un mare fermier, mult mai înstărit decât o să fiu eu vreodată. Aș putea să vin seara să te văd... sau vrei să te plimbi cu mine duminică? Nu țin să te hotărâști acum, pe loc, dacă nu știi ce să zici.

— Nu, nu, nu pot. Nu mă mai bate la cap — nu! Nu te iubesc, așa că ar fi caraghios! zise ea și râse.

Nici unui bărbat nu-i place să-și vadă sentimentele devenind ținta glumelor răutăcioase și frivole.

— Prea bine, zise Oak hotărât, cu atitudinea unuia care se pregătește să-și închine, pentru totdeauna, zilele și nopțile cugetărilor Ecclesiastului. Atunci, n-o să te mai cer de nevastă.

V.

PLECAREA BATHSHEBEI. O TRAGEDIE PASTORALĂ

Veștile care îi ajunseră într-o zi la ureche lui Gabriel, cum că Bathsheba Everdene părăsise ținutul, îl afectară într-un mod care ar fi uimit pe oricine n-ar fi bănuit că renunțarea, cu cât este mai trâmbițată, cu atât este mai șubredă.

S-ar putea spune că nu există o cale consacrată, bine stabilită, și pentru a ieși din iubire, cum este una pentru a intra. Din acest punct de vedere, unii privesc căsătoria ca pe un soi de scurtătură, dar se știe că dau greș. Despărțirea, mijlocul pe care întâmplarea i-l oferea lui Gabriel Oak prin plecarea Bathshebei, deși eficace pentru oamenii cu un anumit caracter, este pentru alții foarte potrivită pentru idealizarea ființei absente — mai ales pentru cei a căror iubire, oricât de comună și de lipsită de patimă, este ca un fluviu cu vad adânc și larg. Oak făcea parte din categoria oamenilor cu fire calmă și simțea că focul tainic pe care Bathsheba i-l aprinsese în suflet ardea cu o flăcără mult mai vie acum, când ea plecase — totul se sfârșise. Începutul prieteniei cu mătușa ei fusese retezat scurt de eșecul încercării lui de a o peți, iar Oak află de la alții despre plecarea fetei. Se părea că fata se dusese într-un sat numit Weatherbury, la vreo douăzeci de mile depărtare, dar în ce scop — în vizită sau pentru a rămâne definitiv —, nimeni nu putu să-l lămurească.

Gabriel avea doi câini. George, mai bătrân, avea un bot negru ca abanosul, tivit de jur-împrejur cu o fâșie îngustă de piele rozalie, și o blană de culoare incertă, aproape albă, stropită la întâmplare cu pete cenușii ca de ardezie; dar cenușiul, după atâția ani de stat în soare și în ploi, răscopt și spălat de pe smocurile de la suprafață, căpătase nuanțe de brun-roșcat, de parcă albastrul din alcătuirea cenușiului se decolorase, ca Indigoul din același tip de culoare din picturile lui Turner. La origine, blana îi fusese blană de câine, dar îndelungatul trai printre oi părea să i-o fi prefăcut, treptat, într-o lână cu fir de proastă calitate.

Câinele acesta aparținuse, la început, unui cioban cu minte puțină și apucături îngrozitoare, iar consecința era că George știa precis toate soiurile de pedepse anunțate de înjurături și blesteme, mai bine și decât omul cel mai îmbătrânit în rele din împrejurimi. Bogata sa experiență îl deprinsese atât de bine cu deosebirea dintre exclamațiile ca „vin-aici!” și „Fir-ai tu... vin-aici!”, încât știa până în cele mai mici amănunte viteza cu care trebuia să se prezinte, ori de câte ori era chemat, de la coada turmei în fața ciobanului, dacă voia să scape de a fi deșelat de bâta acestuia. Dar, deși bătrân, era isteț și încă de toată încrederea.

Câinele mai tânăr, fiul lui George, era probabil o copie a maică-sii, căci nu semăna prea mult cu tatăl. Învăța încă îndatoririle de paznic la oi, astfel încât să-i ia locul la turmă dulăului bătrân, când acesta avea să moară, dar nu trecuse de noțiunile primare — îi venea încă grozav de greu să facă deosebirea între a îndeplini o poruncă destul de bine și a o îndeplini prea bine. atât de hotărât și, totodată, atât de tare de cap era câinele cel tânăr (nu avea un nume, dar răspundea prompt la orice ton plăcut al vocii), încât, atunci când era trimis să mâne turma din urmă, ar fi

făcut- o cu atâta zel, de le-ar fi fugărit prin tot ținutul cu cea mai mare plăcere, dacă nu ar fi fost oprit sau dacă nu i s-ar fi reamintit unde să se oprească, după exemplul bătrânului George.

Cam atât despre câini. Ceva mai departe pe Norcombe Hill se afla o groapă de var, de unde de generații întregi se tot scosese varul și se cărase pe la fermele învecinate. De la groapă porneau, în formă de V, două garduri de nuiete, fără să se unească totuși la vârf. Îngustul culoar rămas între garduri, dincolo de care dădeai imediat de buza gropii, era închis cu un zăplaz grosolan.

Într-o seară, când fermierul Oak se întorsese la coliba lui, socotind că nu mai era nevoie de prezența sa pe deal, își chemă, ca de obicei, câinii, înainte de a-i închide în ocol până dimineată. Venise doar unul, bătrânul George. Celălalt nu era de găsit — nici în casă, nici pe drum, nici în țărc. Atunci, Gabriel își aminti că-i lăsase pe amândoi câinii pe deal, mâncând dintr-un miel mort (o mâncare de la care, de obicei, îi ținea departe, îngăduindu-le-o numai când nu avea altceva să le dea) și, spunându-și că probabil cel tânăr nu-și terminase masa, intră în casă, cu gândul să se desfete dormind într-un pat, plăcere de care, în ultima vreme, nu se bucurase decât duminicile.

Era o noapte tăcută și umedă. Cu puțin înainte de ivirea zorilor, fu trezit de o neobișnuită sonoritate a unei muzici familiare. Pentru cioban, sunetul tălângii oilor, ca ticăitul ceasului pentru ceilalți oameni, este unul în firea lucrurilor, care se bagă de seamă doar atunci când

încetează ori atunci când apare vreo neobișnuită variație în clinchetul domol care, pentru urechea învățată cu el, înseamnă, de la orice depărtare ar veni, că totul e bine la turmă. În liniștea solemnă a începutului de zi, Gabriel auzi tălângile bătând ciudat de puternic și repezit. Clinchetul neobișnuit poate apărea numai în două situații: fie când oaia care poartă talanga la gât paște grăbită, de pildă când turma intră pe o pășune nouă și atunci talanga scoate un sunet întrerupt și agitat, fie când oaia o zbughește la fugă și atunci clinchetul devine săltăreț și ritmat. Urechea experimentată a lui Oak îl făcu să-și dea seama că sunetul din acel moment era provocat de faptul că turma alerga în mare viteză.

Sări jos din pat, se îmbracă, o rupse la fugă pe potecă în jos, prin ceața dimineții, și urcă dealul. Oile care fătaseră și care stăteau să fete erau ținute separat de cele cărora sorocul urma să le vină mai târziu, acestea din urmă fiind în număr de două sute în turma lui Gabriel. Ei bine, cele două sute de oi păreau să fi intrat în pământ. Cele cincizeci de oi cu miei se aflau închise, la capătul celălalt al dealului, așa cum le lăsase, însă restul, grosul turmei, nu se vedea nicăieri. Gabriel hăuli din răspuțuri strigătura ciobănească:

— Ovey, ovey, ovey!

Nici un behăit. Se duse la gardul de nuiete — gardul fusese străpuns într-un loc și în dreptul spărturii se vedeau urmele copitelor. Mai degrabă mirat să descopere că oile rupseseră gardul în perioada aceea din an, totuși punând-o fără șovăială pe seama faptului că, iarna, rumegătoarele se dădeau în vânt după iedera care, prin dumbravă, creștea din belșug, se luă după ele, trecând prin gard. Nu erau nici în dumbravă. Strigă din nou. îi răspunseră văile și dealurile îndepărtate — precum atunci când marinarii îl chemaseră pe Hylas¹, tovarășul pierdut pe țărmul Misiei —, dar nici o oaie. O apucă printre copaci și de-a lungul crestei dealului. În vârful vârfului, acolo unde se întâlneau cele două garduri de nuiete despre care am pomenit, despărțite doar de buza gropii de var, Gabriel îl văzu pe câinele mai tânăr, profilându-se pe cer, întunecat și neclintit ca Napoleon la Sfânta Elena.

Pe Oak îl săgetă o presimțire cumplită. Înainta, simțind că i se înmoaie picioarele — în zăplaz era o spărtură, iar pe jos se vedeau urme de oi. Câinele îi ieși în întâmpinare, îi linse mâna și se gudură, arătând că se aștepta la o deosebită răsplată pentru însemnatele servicii pe care i le adusese. Oak se uită în fundul gropii. Oile zăceau, moarte sau pe moarte, la picioarele sale — un morman de două sute de leșuri zobite, ceea ce, punând la socoteală că multe aveau miei în burtă, însemna un pricaz de încă o dată pe atât.

Oak era un om plin de omenie — într-adevăr, omenia îi spulbera adesea orice intenție de a se dovedi ceva mai abil, iar el se lăsa luat pe sus de valul ei. Singurul gând care-i întunecase dintotdeauna cugetul fusese cel că mioarele sale aveau să sfârșească sub forma cărnii de oaie

— că o să vină o zi în care păstorul o să devină un trădător infam al oilor sale, lipsite de apărare. Acum, în primul moment, nu simți decât milă față de sfârșitul înainte de vreme al acestor oi blânde și al mieilor nenăscuți.

Abia în următorul moment i se ivi în minte un alt aspect al problemei. Oile nu erau asigurate. Toată agoniseala sa, în urma unui trai foarte cumpătat, se risipise dintr-o lovitură: visul său de a ajunge un fermier pe picioarele sale se năruise — poate pentru totdeauna. Zelul, răbdarea și hărnicia lui Gabriel fuseseră atât de mult puse la încercare, între vârsta de optsprezece și

douăzeci și opt de ani, până să atingă situația de acum, încât i se părea că nu mai avea rezerve de așa ceva, că ajunsese chiar la fundul sacului. Se încovoie peste zăplaz și își înfundă fața în palme.

Înmărmurirea nu durează totuși o veșnicie, așadar și fermierul Oak își reveni din a sa. Fapt deopotrivă ieșit din comun și caracteristic, singura frază pe care o rosti fu una de recunoștință:

— Mulțumesc lui Dumnezeu că nu sunt însurat — ce s-ar fi făcut ea, cu sărăcia care a dat acum peste mine?

Oak își ridică fruntea și, întrebându-se ce ar fi putut face el, se uită, golit de simțiri, la întregul tablou. La marginea gropii se întindea un mic iaz lunguiet, deasupra căruia spânzura scheletul șters al unei luni de crom gălbui, care mai avea doar câteva zile de trai — luceafărul de dimineață o gonea deja, din partea dreaptă. Iazul sclipea ca un ochi de mort, iar, pe măsură ce lumea se trezea, se făcea simțit un vânticel care tremura și țuguia luna răsfrântă în oglinda lui, fără s-o fărâmițeze, și care prefăcea imaginea luceafărului într-o dâră fosforescentă pe apă. Oak văzu toate acestea și chibzui.

După cum se putea deduce, bietul cățelandru, care încă mai credea că, de vreme ce datoria sa era să alerge după oi, cu cât le fugărea mai mult, cu atât era mai bine, sfârșise de mâncat din mielul mort, ceea ce îi insuflase un nou avânt și îl înviorase, drept pentru care adunase toate oile într-un colț, apoi îndemnase sfioasele animale să treacă prin gardul viu, de-a curmezișul pășunii de pe culmea dealului și, continuând să le mâne de la spate, le speriasse îndeajuns cât să doboare o parte din zăplazul putrezit și astfel să se prăvălească în groapă.

Fiul lui George își îndeplinise misiunea atât de complet, încât fu socotit un lucrător prea desăvârșit pentru a mai trăi — și, într-adevăr, a fost luat și împușcat, tragic, la ora douăsprezece, în aceeași zi — încă un exemplu despre soarta nefericită care, atât de des, îi lovește nu doar pe câini, dar și pe filozofii care urmează neabătut o cale de gândire, până la finalul său logic, și care încearcă să se poarte în perfectă concordanță cu aceasta, într-o lume construită într-o măsură atât de largă pe compromis.

Ferma lui Gabriel fusese începută cu bani împrumutați de la un negustor — care avusese încredere în înfățișarea promițătoare și în seriozitatea lui Oak și care se învoise să primească un procent din câștigul fermierului, până când datoria acestuia avea să se stingă. Acum, Oak descoperi că valoarea animalelor rămase, a fermei pe care o încropise și a amenajărilor care îi aparțineau într-adevăr lui abia de-i ajungea cât să-și plătească datoriile, lăsându-l un om liber, doar cu hainele de pe el și nimic mai mult.

VI.

TÂRGUL. CĂLĂTORIA. FOCUL

Au mai trecut două luni și a venit, astfel, și acea zi din februarie când, în orașelul de provincie Casterbridge, se ținea, conform datinii, târgul anual de tocmire de lucrători.

La un capăt al străzii principale stăteau vreo două sau trei sute de muncitori voioși și inimoși, așteptându-și norocul — toți croiți după același tipar, oameni pentru care munca nu este cu nimic mai puțin decât o luptă corp la corp cu gravitația, iar plăcerea nimic mai mult decât o renunțare la muncă. Între aceștia, căruțașii și vizitii se deosebeau după faptul că aveau o curea de bici încolăcită la pălărie, cei care făceau acoperișuri după împletitura de paie de pe umăr, oierii după bătele pe care le țineau în mâini și, astfel, slujba pe care și-o dorea fiecare era cunoscută de angajator de la prima privire.

În mulțime se afla și un tânăr robust, cu o înfățișare mai acătării decât a celorlalți — într-adevăr, se băgase de seamă că nu era om de rând, căci vreo câțiva mujici din jurul lui se simțiseră îndemnați să-i vorbească și să îi ceară amănunte ca unui fermier despre slujba pe care o oferea, folosind „domnule” la încheierea fiecărei fraze. Răspunsul tânărului era mereu același:

— Și eu caut o slujbă pentru mine, de vechil. Știți pe cineva care ar avea nevoie de unul? Gabriel era mai palid acum. Privirea lui era mai adâncă, iar chipul lui părea mai trist. Trecuse

prin greaua încercare a nenorocirii, care, însă, îi dăduse mai mult decât îi luase. Căzuse de la modesta sa ridicare în rang ca rege-păstor drept în fundul puțurilor cu smoală ale văii Sidim¹, dar rămăsese cu o liniște demnă, pe care n-o cunoscuse niciodată mai înainte, și cu acea nepăsare față de soartă care, deși adeseori îl ticăloșește pe om, atunci când nu reușește acest lucru, este însăși temelia sublimului din el. și, astfel, căderea i se prefăcuse în înălțare, iar pierderea, în câștig.

De dimineată, un regiment de cavalerie ieșise din oraș, iar un sergent cu oamenii lui puricaseră vreo patru străzi, în căutare de recruți. Pe la sfârșitul zilei, văzând că rămâne fără angajament, lui Gabriel aproape că îi părea rău că nu li se alăturase, să fi plecat departe, în serviciul țării sale. Obosit de atâta stat în picioare în piață, fără să-i pese prea mult la ce fel de muncă avea să fie pus, se hotărî să încerce să găsească și altceva decât o slujbă de vechil. Toți fermierii păreau să aibă nevoie de ciobani. Gabriel, în ceea ce-l privește, se pricepea cel mai bine la oierit. O luă în jos pe o străduță întunecată și, cotind pe o ulicioară și mai întunecată, merse până dădu de o fierărie.

— În cât timp ai putea face o bătă de cioban?

— În douăzeci de minute.

— Cât costă?

— Doi șilingi.

¹ într-una dintre bătăliile descrise în Biblie, împărații Sodomei și Gomorei dau bir cu fugiții și cad în puțurile cu smoală din valea Sidim (Facerea, 14: 3-11).

Se așeză pe o bancă până ce fu gata bâta, căpătând în plus și un mâner.

Apoi se duse la o prăvălie cu haine de-a gata, al cărei proprietar cunoștea multă lume la țară. Cum pentru bătă cheltuise aproape toți banii pe care îi mai avea, Gabriel încercă și izbuti să-și schimbe paltonul pe o haină de pânză groasă, îmbrăcăminte obișnuită a ciobanilor.

O dată încheiată această afacere, dădu fuga înapoi în mijlocul orașului și se așeză pe marginea caldarâmului ca un oier veritabil, cu bâta în mână.

Acum, fiindcă Oak se preschimbase în oier, părea că se căutau îndeosebi vechilii. Cu toate acestea, vreo doi sau trei fermieri îl ochiră și se dădură mai aproape de el. Discuțiile se purtară mai mult sau mai puțin în felul următor:

— De unde vii?

— Norcombe.

— E departe, nu?

— Cincisprezece mile.

— La ferma cui ai fost ultima oară?

— La a mea.

Răspunsul acesta stârnea de fiecare dată același efect ca zvonul că a izbucnit holera — fermierul interesat își lua tălpășița, clătinând neîncrezător din cap. Gabriel, ca și câinele lui, era prea bun ca să fie demn de încredere și nu izbuti niciodată să treacă de acest punct al negocierii.

Este mai sigur să primești orice șansă ți se oferă și să însăilezi răspunsurile potrivite pe loc, decât să-ți faci un plan îndelung cumpănit și să aștepti un prilej ca să-l pui în aplicare. Gabriel regreta că își aranjase înfățișarea ca să arate a cioban, în loc să se fi păstrat bun pentru orice muncă din întregul șir de slujbe care se ofereau în târg. Se însera. Câțiva bărbați veseli fluierau și cântau în colțul din piață rezervat grânelor — Gabriel, care o vreme își ținuse mâna degeaba în buzunarul noii sale haine, dădu peste fluier. Socoti că acela era un bun prilej de a-și pune în practică învățăturile, pentru care plătise atât de scump.

Își scoase fluierul și începu să cânte Jockey la târg, ca un om care nu cunoscuse niciodată supărarea. Oak putea scoate din fluier sunete de o gingășie arcadiană, iar la auzul melodiei bine cunoscute, inima i se înveseli, ca și celorlalți pierde-vară din jur. Cântă cu foc, iar, într-o jumătate de ceas, câștigase în pence o mică avere pentru un om fără de nici unele.

Întrebând în stânga și-n dreapta, află că a doua zi se mai ținea un târg, la Shottsford.

— E departe Shottsford?

— Zece mile dincolo de Weatherbury.

Weatherbury! Era locul unde plecase Bathsheba, cu două luni în urmă. Informația aceasta parcă îl aruncă din miezul nopții în plină zi.

— Cât e de aici până la Weatherbury?

— Vreo cinci sau șase mile.

Poate că Bathsheba plecase de mult din Weatherbury, dar locul acela îi stârnea lui Oak destul de multă curiozitate cât să aleagă târgul de la Shottsford drept următorul popas unde să-și încerce norocul căutându-și de muncă, tocmai fiindcă se afla aproape de Weatherbury. Mai mult încă, nici oamenii din Weatherbury nu erau de lepădat. Dacă era adevărat ce spunea lumea, ei erau cei mai vânjoși, cei mai veseli, cei mai prosperi și cei mai drăcoși din tot ținutul. Oak se hotărî să înnopteze la Weatherbury, înainte să se ducă la Shottsford, și porni fără întârziere pe drumul mare, despre care i se spusese că era calea cea mai scurtă până la satul cu pricina.

Drumul tăia, mai întâi, Durnover Moor — niște mlaștini mocirloase, străbătute de pâraie mici, ale căror ape susurau și se împleteau pe la mijlocul vadului, încrețindu-se mărunț spre margini sau, dacă șuvoiul era mai iute, se împeștriau cu petice de spumă albă, curgând la vale cu netulburată seninătate. Pe locurile mai înalte, scheletele uscate ale frunzelor moarte băteau ușor pământul, gonind alandala pe aripile vântului, iar păsărelele de prin tufișuri își scuturau penele și se culcușeau cum puteau mai bine pentru noapte, stând pe loc, dacă Oak își vedea de drum, dar luându-și zborul, dacă se oprea să se uite la ele. Trecu apoi prin pădurea Yalbury, unde vânatul înaripat se cocoța pe crengile pe care dormea noaptea și unde auzi cârâitul fazanilor, „cu-uc, cuc!”, și şuierul răgușit al fâzânițelor.

Până făcu vreo trei sau patru mile de drum, toate priveliștile din jur se înveliră cu același zăbranic. când coborî, apoi, dealul de la Yalbury, desluși cu greu înaintea sa o căruță, trasă sub un copac cu o coroană bogată de la marginea drumului.

Venind mai aproape, descoperi că nu avea nici un cal înhămat la ea și că nu se vedea nimeni prin preajmă. După cum era așezată, căruța părea să fi fost lăsată acolo peste noapte, căci, în afară de vreo jumătate de balot de paie, îngrămădit în fund, era goală. Gabriel se așază pe inima căruței și se gândi la ce avea de făcut. Socoti că străbătuse o bucată destul de mare din drum și, cum toată ziua mersese pe jos, de când se luminase, se simți ispitit să se culce acolo, pe fânul din căruță, și să nu se mai chinuie să ajungă în sat la Weatherbury și să plătească pentru un adăpost.

Mâncă ultimele felii de pâine și slănină, bău din sticla de cidru pe care avusese grijă s-o ia la el, apoi se urcă în căruța părăsită. Răsfiră jumătate din paie ca așternut și își trase deasupra cealaltă jumătate, cum putu mai bine pe întuneric, drept învelitoare, acoperindu-se în întregime și simțindu-și trupul instalat mai confortabil ca niciodată. Pentru cineva cu firea lui Oak, mult mai atent la propriile trăiri decât oricare dintre cei din jurul său, nu era prea lesne să-și alunge tristețea lăuntrică, în timp ce- și cântărea în minte situația din prezent — adevărată filă neagră din povestea vieții lui. Dar, tot gândindu-se la nenorocul său, atât în dragoste, cât și într-ale păstoritului, adormi — ciobanii, ca și marinarii, se bucură de privilegiul de a porunci zeului somnului, nu de a-l aștepta să vină.

Trezindu- se cumva deodată, după un somn despre care nu avea habar cât durase, Oak descoperi căruța în mișcare. Era purtat pe drum cu o viteză destul de mare pentru un vehicul fără arcuri și, prin urmare, într-un mod destul de neplăcut, care îl zgâlțâia și-l dădea cu capul de toate părțile pe fundul căruței, ca bagheta într- un timpan muzical. Apoi desluși vocile unor persoane care stăteau de vorbă, venind din partea din față a căruței. Fiindcă nu-i venea nici o idee cum să iasă din încurcătură (care l-ar fi speriat, dacă ar fi fost un om prosper, dar sărăcia amorțește de minune temerile pentru propria persoană), în cele din urmă privi, cu băgare de seamă, printre paie și cel dintâi lucru pe care îl zări fu cerul înstelat deasupra lui. Steaua lui Charles Wain făcea unghi drept cu Steaua Polară, iar Gabriel socoti că trebuia să fie în jur de ora nouă seara — cu alte cuvinte, dormise vreo două ceasuri. Aceste mici calcule astronomice le făcu fără prea mare bătaie de cap și în timp ce își dădea silința să afle, privind pe furiș, în mâinile cui căzuse.

Doi bărbați se întrezăreau, cu greu, în partea din față, stând cu picioarele atârinate afară din căruță și unul dintre ei mânând caii. Gabriel pricepu, curând, că acela era căruțașul și că, după cum se părea, amândoi necunoscuții veneau de la târgul din Casterbridge, ca și el.

Cei doi continuau să vorbească, iar Gabriel auzi următoarele:

— Oricum, e o femeie foarte bine făcută, cel puțin după cât poți să-ți dai seama văzând-o. Dar, sub pielea lor de femeie, muieruștile astea focose sunt pe dinăuntru însăși trufia lui Lucifer.

— Îhî, așa se pare, Billy Smallbury... așa se pare. Răspunsul acesta veni oarecum tremurat, pe de-o parte fiindcă așa vorbea omul și pe de altă parte din pricina împrejurărilor, hurducăturile căruței nerămânând fără efect asupra gâtului său. Cuvintele erau ale căruțașului.

— E o muiere grozav de fudulă, după cum zic unii și alții.

— Ei, acuma! Dacă-i așa, eu nu pot s-o privesc în ochi. Doamne, nu — eu unul nu! He-he-he! Sfios cum sunt eu!

— Da, e grozav de fudulă. Se zice că, în fiecare seară, la culcare, se uită în oglindă, ca să-și potrivească bine scufia de noapte.

— Și nu-i femeie măritată. O, ce lume!

— Și se zice că poate să cânte la pian. și o face cu atâta măiestrie, încât un psalm îți va plăcea tot atât cât și cel mai deocheat cântecel pe care ți l-ai dori.

— Nu mai spune! Ferice de noi! Eu, unul, mă simt chiar alt om! și cum plătește?

— Asta nu mai știu, jupâne Poorgrass.

Auzind acestea și alte câteva asemănătoare, un gând nebunesc îi fulgeră lui Gabriel prin minte, și anume că necunoscuții vorbeau despre Bathsheba. Totuși, nu avea nici un motiv să creadă că așa ar fi, căci căruța, deși acum mergea spre Weatherbury, putea foarte bine să se ducă mai departe și, în plus, cea de care pomeniseră părea să fie o femeie cu stare. Se aflau acum destul de aproape de Weatherbury și, ca să nu-i sperie degeaba pe vorbitori, Gabriel se strecură jos din căruță, fără să fie văzut.

Se îndreptă către o spărtură din gardul viu, unde descoperi că era o poartă și, cățărându-se pe ea, stătu să chibzuiască dacă să-și caute un adăpost ieftin pentru noapte ori să-și facă rost de unul și mai ieftin încă, culcușindu-se în vreun fânar sau în vreun stog de paie. Uruitul și scârțâitul căruței se stinseră treptat. Se pregătea să pornească din nou la drum, când observă în stânga lui o lumină neobișnuită — cam la vreo jumătate de milă depărtare. Oak se uită mai bine, iar lumina se înteti. Luase foc ceva. Gabriel se cocoță din nou pe poartă, sări în partea cealaltă, nimerind pe un ogor arat, și o apucă peste câmp, mergând drept către foc. Vâlvătaia, crescând pe măsură ce se apropia de ea și lățindu-se încă o dată pe cât fusese, îi înfățișă

stogurile din spate, luminate foarte clar. Ardea curtea unei ferme. Chipul tras al lui Gabriel era scaldat de o lumină portocaliu- aprins; pe toată partea din față a trupului său, pe haina de lucru și pe jambiere dansau umbrele ramurilor cu spini — lumina care ajungea la el se filtra printr-un gard de nuiete desfrunzit, aflat între el și foc —, iar măciulia metalică a bătei sale de cioban strălucea ca argintul, în aceeași baie de raze. Ajunse lângă gard și se opri puțin ca să-și tragă suflul. Locul părea pustiu de-a binelea.

Focul izbucnise într-o șiră lungă de paie, care arsese atât de mult, încât nici nu se punea problema să mai salvezi ceva din ea. Un stog arde altfel decât o casă. când vântul întoarce flăcările spre interior, partea cuprinsă de foc dispare cu totul, topindu-se ca zahărul, și nu-i mai vezi întinderea. Cu toate acestea, un stog de paie sau de spice bine îndesat opune un timp rezistență, dacă focul începe din exterior.

Cel dinaintea ochilor lui Gabriel era un stog de spice dezlânat clădit, iar flăcările mușcau din el cu iuțeala fulgerului. Ardea din partea în care bătea vântul, iar focul se ațâța și se domolea sub suflul acestuia, ca jăraticul unei țigări. Apoi, un snop de deasupra se rostogoli până jos, suierând, iar flăcările se întinseră și-l îmbrățișară cu un vâjâit înăbușit, dar fără să trosnească. În spate, vâlătuci de fum se răspândeau orizontal, umbrind pământul ca norii călători, iar îndărătul lor parcă ardeau niște ruguri ascunse, colorând pânza de fum semitransparent într-o lumină uniformă, galbenă. În față, paieile răzlețe se aprindeau unul după altul, zvârcolindu-se învâpăiate ca niște gheme de viermi rubinii, iar deasupra lor se iveau chipuri fantastice, incandescente, limbi atârând din guri, ochi scăpărători și alte forme diavolești, printre care, la răstimpuri, țâșneau mănunchiuri de scânteii, zburând ca păsările din cuib.

Oak încetă deodată să mai fie simplu spectator, văzând că lucrurile sunt mai serioase decât crezuse la început. Un vâlătuc de fum se dădu deoparte și îi dezvălui un stog de paie aflat, spre surprinderea sa, exact în spatele celui mistuit de flăcări, iar în spatele acestuia văzu un șir de alte și alte stoguri, alcătuind grosul recoltei acelei ferme, adică, în loc să fie un singur stog de paie,

cum își închipuise el, ridicat cumva izolat, erau mai multe aliniate în flanc, fiecare lipit de următorul.

Gabriel sări peste gardul de nuiele și atunci văzu că nu era singur. Primul om spre care se îndreptă alerga mâncând pământul, de parcă gândurile îi fugeau la câțiva iarzi înaintea trupului pe care nu reușeau să-l tragă destul de repede după ele.

— Hei, omule — arde, arde! Stăpân bun și slugă proastă este focul, arde! Vreau să spun, o slugă proastă și-un stăpân bun... Ei, Mark Clark, vino! Hai și tu, Billy Smallbury... hai și tu, Maryann Money... hai și voi, Jan Coggan și Matthew, hai! Ieșind din fum, apărură și alte persoane în urma omului care striga, iar acum Gabriel descoperi că nici pomeneală să fi fost singur, ci avea o mulțime de companioni — ale căror umbre săltau cu vioiciune în sus și-n jos, în ritmul în care dansau flăcările, și nu după voința celor care le purtau în spate. Întreaga ceată

— toți făcând parte din acea clasă a societății care își toarnă gândurile în tiparul sentimentelor, iar sentimentele în tiparul emoțiilor puternice — se puse pe treabă cu o remarcabilă zăpăceală.

— Opriți curentul de aer să mai treacă pe sub stog! Strigă Gabriel către cei aflați mai aproape de el.

Stogul era ridicat pe niște picioare de piatră și, printre acestea, limbile flăcărilor gălbui ale paielor aprinse, avântându-se jucăuse, lingeau snopii de deasupra. Dacă focul s-ar fi întins sub acest stog, totul ar fi fost pierdut.

— Aduceți o prelată, repede! zise Gabriel.

Veniră cu o învelitoare pe care o atârna ră ca pe o cortină în calea vântului. Flăcările încetară numaidecât să se strecoare pe sub talpa stogului și se înălțară drept în sus.

— Rămâneți aici cu o găleată de apă și țineți prelată udă, zise din nou Gabriel.

Flăcările, orientate acum în sus, începură să muște din colțurile uriașului acoperiș de deasupra stogurilor de grâu.

— O scară! ceru Gabriel.

— Scara a fost rezemată de stog și s-a făcut scrum! îi răspunse o siluetă învăluită în fum, ca o stafie.

Oak se prinse cu mâinile de capetele secerate ale snopilor, de parcă se pregătea să se apuce de operațiunea numită „trasul paielor”, și, îndesându-și vârful picioarelor în paie sau înfigând printre snopi bâta sa de cioban și agățându-se de ea, se cățără pe burta stogului până sus. O dată ajuns acolo, se așeză călare pe vârf și începu să dea jos cu mânerul încovoiat al bătei snopii în care săriseră bucăți arzânde și care amenințau să aprindă stogul, strigând la ceilalți să-i aducă o crăcană, o scară și niște apă.

În acest timp, Billy Smallbury — unul dintre cei doi oameni care fuseseră în căruță — găsisese o scară, pe care se sui Mark Clark, lângă Oak, pe coama stogului. Fumul era înăbușitor în colțul acela, iar Clark, flăcău isteț, căruia i se dăduse în mână o găleată cu apă, îl stropi pe Oak mai întâi pe față, apoi pe tot corpul, în vreme ce Gabriel, acum cu o crăcană lungă de fag într-o mână și cu bâta lui în cealaltă, continua să dărăcească stogul, dând jos toate bucățile atinse de foc.

La picioarele stogului, ceata sătenilor se străduia să facă tot ce putea ca să stăvilească incendiul — și nu era puțin lucru. Toți erau scăldați într-o lumină oranj și proiectau, în spate, umbre mișcătoare. După colțul celui mai mare dintre stoguri, ferit de bătaia luminii, stătea o tânără femeie, călare pe un căluț scund. lângă ea se mai afla o femeie, care venise pe jos. Amândouă păreau să se țină departe de foc, ca să nu devină calul prea nervos.

— Este un păstor, zise femeia din picioare. Da... asta e! Uite cum îi lucește mânerul bătei, când dă cu ea în stog. Iar haina de cioban e arsă în cel puțin două locuri, de-asta sunt sigură. Un oier tânăr și chipeș totodată, stăpână.

— Al cui oier este?

— Nu se știe, stăpână.

— Nu știe nimeni dintre ceilalți?

— Nimeni, nimeni... i-am întrebat eu. Nu-i de pe aici, zic oamenii.

Tânăra femeie călare ieși din întunerice la lumină și privi neliniștită în jur.

— Crezi că grânarul e în siguranță? întrebă ea.

— Crezi că grâнарul e în siguranță, Jan Coggan? zise a doua femeie, repetând întrebarea către omul aflat cel mai aproape de ele.

— Acuma e în siguranță, cel puțin așa cred. Dacă s-ar fi dus stogul ăsta, s-ar fi dus și grâнарul după el. și asta-i numa' pentru că baciul ăla curajos, de colo, de sus, s-a priceput ce să facă — ăla de stă în vârful stogului, învârtindu-și de zor brațele lungi ca o moară de vânt.

— Muncește din greu, zise tânăra femeie călare, privind în sus spre Gabriel, prin vâlul ei gros de lână. Mi-ar plăcea să fie cioban aici. Nu știe nici unul dintre voi cum îl cheamă?

— N-am auzit în viața mea de numele omului ăstuia, nici nu l-am mai văzut până acum. Focul începea să se declare învins, iar Gabriel, nemaifiind nevoit să stea cocoțat pe stog, se pregătea să se dea jos.

— Maryann, zise fata călare, du-te până la el și, când o coborî, spune-i că fermierul vrea să-i mulțumească pentru marele bine pe care i l-a făcut.

Maryann înainta țănoșă spre stog și îl așteptă pe Oak la picioarele scării. îi transmise solia.

— Unde este stăpânul tău, fermierul? întrebă Gabriel, înviorat de ideea care îi trecu brusc prin minte, că și-ar putea găsi de lucru.

— Nu stăpân, e stăpână, oierule.

— O femeie fermier?

— Aha, cred și eu! și încă una bogată, zise unul ce căsca gura lângă ei. A venit de curând, de undeva de departe. A luat ferma unchiului ei, care a murit pe neașteptate. Unchiul obișnuia să-și măsoare bănetul în ulcele de o jumătate de pintă. Se zice că acuma, nepoata are bani pe la

toate băncile din Casterbridge și se pare că nu-i place să piardă în vânt vreo guinee mai mult decât i-ar plăcea unuia ca tine sau ca mine vreo jumătate de penny — pentru nimic în lume, oierule!

— E cea de colo din spate, de pe căluț, zise Maryann. Cu fața acoperită de un vâl negru cu găurele.

Oak, mânjit de funingine din cap până- n picioare, de nerecunoscut de la atâta fum și dogoare, cu haina lui de pânză groasă găurită de foc în mai multe locuri și șiroind de apă, cu coada bătei de oier făcută scrum și mai scurtă cu șase inci, înainta, cu umilința la care îl siliseră loviturile sorții, către silueta subțire a femeii din șa. își scoase pălăria cu respect și, cu o undă de curtenie, făcând câțiva pași mai aproape de picioarele stăpânei, care atârnavă în șa, zise cu glas sovăielnic:

— Din întâmplare, n-aveți nevoie de un oier, doamnă?

Ea își ridică vâlul de lână, legat sub bărbie, și se uită la el, mută de uimire. Gabriel și draga lui Bathsheba Everdene, cea cu inima rece, se treziră față în față.

Bathsheba nu zicea nimic, iar el repetă mecanic, cu o voce stingherită și mâhnită:

— Aveți nevoie de un oier, doamnă?

VII.

RECUNOASTERE. O FATĂ SFIOASĂ

Bathsheba se trase înapoi, la adăpostul întunericului. Nu-și dădea prea bine seama dacă trebuia să fie amuzată de felul neașteptat în care se întâlniseră sau trebuia să considere că este o situație neplăcută. Simțea, deopotrivă, și un strop de milă, și o undă de bucurie, milă pentru el, bucurie în ceea ce o privea pe ea. Însă nu era deloc stânjenită, iar dacă-și aminti declarația de dragoste pe care i-o făcuse Gabriel la Norcombe, fu doar pentru a compara în minte cum stăteau lucrurile pe atunci și cum stăteau ele în prezent.

— Da, șopti ea, luându-și un aer demn și reîntorcându-se către el, în vreme ce un ușor val de căldură îi inundă obraji. Da, am nevoie de un oier. Dar...

— Este chiar omul potrivit, stăpână, zise liniștit unul dintre săteni.

Convingerea e molipsitoare.

— Da, da, el e omul! zise un al doilea, cu hotărâre.

— Curat omul potrivit! zise și al treilea, cu însuflețire.

— Cum nu se poate mai potrivit! se auzi și al patrulea, cu patos.

— Atunci spuneți-i să stea de vorbă cu vechilul, zise Bathsheba.

Simțul practic era din nou atotstăpânitor acum. Ar fi fost nevoie de o seară de vară și de singurătate, pentru ca această întâlnire să fie percepută în deplinătatea romantismului său. Oamenii i-l arătară pe vechil, iar Gabriel, stăpânindu-și bătaile inimii la descoperirea că această

Astoreth, despre care se povesteau lucruri atât de ciudate, era doar o altă întruchipare a binecunoscutei și admiratei sale Venus, se duse cu el mai la o parte, vorbind ce era de vorbit înainte de angajare.

Focul din fața lor era pe sfârșite.

— Oameni buni, zise Bathsheba, meritați ceva de-ale gurii ca să vă refaceți puterile, după truda asta neașteptată. Vreți să veniți la conac?

— Noi n-am zice ba să ronțaim și să dăm ceva de dușcă, dar, dacă-i vorba pe-așa, ne-am simți mult mai în largul nostru dacă ne-ați trimite băutura la slădăria lui Warren, răspunse unul în numele tuturor.

După acestea, Bathsheba dădu pinteni calului și dispăru în noapte, iar oamenii se risipiră, pornind-o câte doi, câte trei, către sat — Oak și vechilul fură lăsați singuri, lângă stog.

— Ei, acuma, spuse în încheiere vechilul, cred că ne-am înțeles despre tocirea dumatăle. Eu mă duc la casa mea. Bună seara, baciule!

— N-ai putea să-mi faci rost și de o gazdă? îl întrebă Gabriel.

— Nu, asta nu mai pot, răspunse vechilul, ocolindu-l pe Oak cum ocolește un creștin tipsia de colectă, când n-are de gând să dea bani bisericii. Dacă o ții înainte pe drum, până ajungi la slădăria lui Warren, unde s-au dus cu toții ca să ia ceva de-ale gurii, sunt sigur c-o să găsești vreo câțiva care să-ți spună la cine ai putea trage. Hai, noapte bună, baciule!

Vechilul, care tresărise nervos la ideea de a-și iubi aproapele ca pe sine însuși, o luă peste deal, iar Oak porni spre sat, încă surprins de întâlnirea cu Bathsheba, bucuros că urma să fie aproape de ea și uluit de repeziciunea cu care fata neștiutoare de la Norcombe se preschimbă într-o femeie pricepută să conducă o fermă și stăpână pe sine. Însă, unele femei abia când sunt puse să facă față unor împrejurări critice își descoperă aceste calități.

Silit, într-o oarecare măsură, să-și pună la bătaie imaginația ca să descopere pe unde s-o apuce, Gabriel ajunse la cimitir, pe care îl înconjură mergând pe la poalele zidului împrejmuit, străjuit de câțiva arbori seculari. De-a lungul zidului se întindea o brazdă lată de iarbă, moale chiar și în perioada aceasta din an, când totul împietrește, care îi înăbușea zgomotul pașilor. Trecând prin dreptul unui trunchi de copac, care părea să fie cel mai bătrân dintre cei bătrâni, își dădu seama că în spatele lui aștepta cineva. Gabriel nu se opri din mers și, o clipă mai târziu, dădu întâmplător cu piciorul într-o piatră. Zgomotul fu de ajuns ca să tulbure neclintirea persoanei necunoscute, care tresări, dar își luă o poziție voit degajată.

Era o fată slăbuță, îmbrăcată cam subțire.

— Bună seara dumatăle, zise Gabriel prietenos.

— Bună seara, îi răspunse fata.

Vocea era neașteptat de plăcută — avea acea tonalitate joasă și suavă, cu rezonanțe romantice, tonalitate des pomenită în literatură, dar rar întâlnită în realitate.

— Ai putea să-mi spui, te rog, dacă am luat-o bine: ăsta e drumul spre slădăria lui Warren? reîncepu Gabriel, în primul rând ca să capete lămurirea, dar și ca să mai audă o dată muzica aceluia glas.

— Chiar ăsta! E acolo, la poalele dealului. Dar dumneata știi cumva... Fata șovăi o clipă, apoi continuă: știi cumva până la ce oră e deschis hanul Capul de Berbec? Părea să fi fost cucerită de sinceritatea din vocea lui Gabriel la fel cum Gabriel, fusese cucerit de modulațiile glasului ei.

— Nu știu unde vine Capul de Berbec, nici n-am auzit ceva despre hanul ăsta. Vrei să te duci până acolo în seara asta?

— Da... Tânăra tăcu iarăși. N-avusese rost să lungească vorba, totuși faptul că adăugase și ea ceva părea să fi provenit din dorința ascunsă de a lăsa impresia că nu o frământa nici o grijă, caracteristică pentru naivii care vor să înfăptuiască un lucru fără să atragă atenția. Nu ești din Weatherbury? întrebă ea temătoare.

— Nu. Sunt noul oier — abia ce-am sosit.

— Doar un oier — aș fi zis că ești un fermier, după purtări.

— Doar un oier, repetă Gabriel tăgănat, parcă subliniind caracterul de neînălțurat al situației sale. Gândurile îi alunecară spre trecut, iar ochii îi coborâră spre picioarele fetei și abia atunci văzu jos, lângă ea, o boccea. Probabil că fata observă direcția privirii lui, căci spuse, încercând să-l înduplece:

— N-o să spui nimănui din sat că m-ai văzut pe aici, nu-i așa? Cel puțin, vreo zi sau două...
— N-o să spun nimic, dacă nu vrei să spun, răspunse Oak.
— Îți mulțumesc mult, zise fata. Sunt cam săracă și nu vreau să știe lumea nimic despre mine. Apoi tăcu și începu să tremure.

— Ar trebui să ai o haină mai groasă pe-așa o noapte rece, observă Gabriel. Te-aș sfătui să nu umbli pe-afară.

— O, nu... Acuma nu vrei să-ți vezi de drumul dumitale și să mă lași în pace? Mulțumesc frumos pentru sfat.

— O să-mi văd de drum, zise Gabriel și adăugă, șovăind: De vreme ce spui că n-o duci bine cu banii, poate o să vrei să primești de la mine acest ajutor neînsemnat. E numai un șiling, dar e tot ce mai am.

— Bine... o să-l iau, zise necunoscuta cu recunoștință.

Ea întinse mâna, Gabriel o întinse pe-a lui. Și-n timp ce băjbâiau amândoi să-și găsească mâinile pe întuneric, mai înainte ca bănuțul să fi trecut de la unul la celălalt se petrecu un fapt mărunț, dar care spunea multe. Degetele lui Gabriel atinseră întâmplător încheietura pumnului tinerei și îi simți pulsul zvâcnind îngrijorător. Simțise deseori aceeași zvâcnire nebunească în artera femurală a mieilor săi, când erau istoviți. Era un semn că fata își vlăguia prea repede forțele care, judecând după chipul și trupul ei, erau deja pe ducă.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic.

— Da' atunci?

— Nu, nu, nimic! Hai să rămână între noi faptul că m-ai văzut!

— Prea bine. O să tac. Încă o dată, noapte bună!

— Noapte bună.

Fata rămase neclintită lângă copac, iar Gabriel coborî în sat la Weatherbury sau Longpuddle de Jos, cum i se mai spunea. Avea senzația că, atingând acea făptură plăpândă și fragilă, pășise fără voie în umbra unei adânci tristeți. Dar înțelepciunea constă în a-ți înfrâna impresiile de-o clipă, iar Gabriel se strădui să nu se mai gândească la această întâmplare.

VIII. SLĂDĂRIA. DISCUȚIA. VEȘTI

Slădăria lui Warren era împrejmuită de un zid vechi, îmbrăcat în iederă și, cu toate că la ora aceea nu se vedea bine cum arăta pe afară, după felul în care clădirea se profila sub cer, ghiceai destul de clar ce anume era și la ce folosea. De la ziduri în sus, panta acoperișului de stuf urca până într-un punct din mijlocul clădirii, deasupra căruia se înălța un mic lanternou de lemn, prevăzut cu răsuflători din scânduri rare, pe toate cele patru laturi; prin aceste deschizături se întrezărea cu greu un nor întunecat ieșind în aerul nopții. În față nu exista nici o fereastră, ci numai un pătrat decupat în lemnul ușii, astupat cu geam, prin care acum un mănunchi de raze, roșietice și îmbietoare, străbătea întunericul până la zidul împrejmuitor, acoperit cu iederă.

Oak își plimbă ușor mâna peste ușă, cu degetele întinse, precum Elima Vrăjitorul, până când găsi o curea de piele de care trase, ceea ce făcu să se ridice un zăvor de lemn și ușa să se deschidă.

Înăuntru, singura lumină din încăpere venea de la jăraticul din cuptor, prin gura căruia se revărsa pe pardoseală ca un izvor de raze orizontale, precum ale soarelui la asfințit, și arunca în sus umbre care îngroșau toate trăsăturile fețelor celor strânși în jurul focului. Lespezile de piatră erau tocite, într-o potecă de la ușă până la cuptor și în valuri-valuri, pretutindeni. Pe-o

latură se întindea o bancă din lemn de stejar negeluit, curbă, iar într-un ungher se afla un pat îngust, în care dormea bătrânul proprietar al slădăriei.

Bătrânul ședea acum în fața focului, iar părul și barba, albite ca de promoroacă, îi năpădiseră fața zbârcită, ca mușchii și lichenii cenușii pe un măr desfrunzit. Purta nădragi, strânși pe pulpe cu nojițele lungi ale încălțărilor așa-numite ciubote, și își ținea privirea ațintită asupra focului.

De cum intră, Gabriel fu întâmpinat de aerul încărcat de aroma dulceagă a malțului proaspăt, care îi gâdilă plăcut nările. Oamenii (care se pare că vorbeau despre cum izbucnise incendiul) amuțiră numaidecât și apoi cu toții se porniră să-l măsoare amănunțit din priviri, fapt de care Gabriel își dădu seama după cum își încruntau frunțile și își mijeau ochii, de parcă

el li s-ar fi arătat ca o lumină prea puternică pentru văzul lor. când operațiunea aceasta luă sfârșit, câțiva exclamară meditativ:

— A, cred că el e noul oier!

— Ni s-a părut nouă că auzim o mână pipăind ușa după închizătoare, dar n-am fost siguri că nu era doar o frunză uscată dusă de vânt, zise un altul. Intră, baciule, ești bine venit, deși nu știm cum te cheamă.

— Gabriel Oak, așa mă cheamă, prieteni.

La aceste cuvinte, bătrânul slădar, care stătea în mijlocul celorlalți, se întoarse, cu o mișcare de macara ruginită.

— Ei, taci! Că doar nu vrei să spui că ești strănepotul lui Gabie Oak din Norcombe! Cu neputință! zise el, exprimând prin această formulă marea sa mirare, pe care, de bună seamă, nici unul dintre cei de față n-o înțelegea altfel.

— Tatăl și bunicul meu au trăit până la adânci bătrâneți cu numele de Gabriel, răspunse oierul liniștit.

— Mi s-a părut mie că-l știu la față, de cum l-am văzut călare pe stog — pe cuvânt, așa mi s-a părut. și pe unde muncești mata acuma, baciule?

— Mă gândeam să încerc pe-aici pe undeva, zise Oak.

— L-am cunoscut pe bunicul dumitale, acu' mulți ani! continuă slădarul, cuvintele parcă urmându-și cursul cu de la sine putere, ca și cum le-ar fi fost de-ajuns impulsul dinainte.

— Aha, așa deci!

— Am cunoscut-o și pe bunica dumitale.

— Și pe ea, zici!

— Tot așa, l-am cunoscut și pe tatăl dumitale, pe când era copil. Da, păi băiatul meu de colo, Jacob, și cu tatăl dumitale erau frați de cruce — nu zic bine? — nu-i așa, Jacob?

— Ba da! zise fiul, un tinerel de vreo șaiszeci și cinci de anișori, cu capul aproape chel și cu un singur dinte, în față stânga sus, care-ți atrăgea atenția, fiindcă stătea ieșit în afară ca o bornă kilometrică pe-un tăpșan. Însă, cel mai îndeaproape l-a cunoscut Joe. Oricum, fiu-meu William trebuie să-l fi cunoscut pe dumnealui, aici de față — nu l-ai cunoscut, Billy, mai înainte să pleci din Norcombe?

— Nu eu, ci Andrew, răspunse Billy, fiul lui Jacob, un băiețuș de vreo patruzeci de anișori sau pe aproape, care se remarcă prin faptul că avea o fire veselă și o înfățișare posomorâtă și ai cărui perciuni căpătaseră, pe ici, pe colo, o umbră ca blana de șinșila.

— Îmi aduc aminte, zise Oak, că Andrew era om în toată firea pe când eram eu mic.

— Da... mai deunăzi, eu și fiică-mea a mică, Liddy, am fost la botezul nepotului meu, urmă Billy. și-am vorbit tocmai despre familia omului ăstuia — era chiar de întâmpinarea Domnului trecută, când milele bisericii se împart celor mai săraci, știi mata, baciule, iar eu mi-aduc bine aminte ziua, fiindcă toți a trebuit să pună ceva în tava de la sacristie — da, chiar despre familia omului ăstuia.

— Vino mai aproape, baciule, să bei și tu! Hai să pui ceva în gură și să-ți uzi gâtulejul cu noi, avem câte puțin din fiecare, da' nu prea mult, spuse slădarul, întorcându-și ochii, roșii ca

sângele și împăienjeniți de la uitatul în foc atâția ani. Ridică-l pe „Doamne iartă-mă”, Jacob! Vezi dacă-i destul de cald, Jacob!

Jacob se aplecă spre „Doamne iartă-mă”, o ulcică mare cu două urechi, care stătea în spuză, plesnită și arsă de la căldură. Ulcica era căptușită aproape în întregime cu depuneri din ce dăduse pe afară, mai cu seamă pe la urechi, iar, pe sub buclele acestora, probabil nu văzuse lumina zilei de câțiva ani buni, din pricina crustei de pe vas — alcătuită din cenușă udată întâmplător cu cidru și răscoaptă îndelung; dar nici un băutor cu bun simț n-ar fi putut spune că din pricina asta ulcica nu era bună, pentru că era, fără îndoială, curată și pe dinăuntru, și pe buză. S-ar mai putea spune că în Weatherbury și prin împrejurimi, acestui tip de stacană i se zicea „Doamne iartă-mă” din motive nu foarte clare — probabil din pricină că era atât de mare, încât orice bețivan înveterat se simțea rușinat când o golea până la fund.

Când i se porunci să vadă dacă licoarea e îndeajuns de caldă, Jacob își vârî liniștit degetul arătător în ea, în chip de termometru, iar după ce declară că e numai bună, ridică ulcica și, fiindcă păstorul Oak era străin, încercă, foarte politicoș, să mai șteargă din cenușa prinsă de fund cu poala bluzei sale de lucru.

— O cană curată pentru baci! zise slădarul poruncitor.

— Nu, nu-i nevoie! protestă Gabriel, pe un ton de muștrare amestecată cu respect. Nu fac eu caz de murdărie în starea ei naturală și dacă știu ce e. Apucând ulcica, bău cam de vreun deget sau mai mult din conținut și apoi i-o întinse, la rând, vecinului. Nici nu mi-ar trece prin minte să-mi sâcâi prietenii punându-i să spele, când au și-așa destule pe cap — continuă Oak pe un ton mai moale, după ce izbuti să-și revină, căci i se tăiase răsuflarea, cum i se întâmplă oricui când bea din câni cu gură largă.

— Iată un om cu capul pe umeri, zise Jacob.

— Da, da, nu încape vorbă! întări un tânăr vioi — cel care se suise pe stog — pe nume Mark Clark, glumeț din fire și plăcut la înfățișare, pe care, să-l fi întâlnit oriunde în drumul tău, era totuna cu a face cunoștință cu el, să-l cunoști însemna să bei cu el și să bei cu el însemna, din nefericire, să plătești tu și pentru el.

— Ar mai fi și-o îmbucătură de pâine cu slănină din ce-a trimis stăpâna, oierule. Cidrul o să lunece mai bine pe gât la vale cu ceva de-ale gurii. Numai să nu mesteci temeinic, baciule, fiindcă am scăpat slămina jos, în drum, când am venit cu ea încoace și s-ar putea să cam scrâșnească în dinți. Dar asta-i murdărie curată și știm cu toții ce e, cum bine ai spus, deși mata, baciule, nu faci nazuri, după câte vedem.

— Nu, deloc — ce-i drept, zise Oak prietenos.

— Nu strânge prea tare din dinți și n-o să simți țărâna. Ăhă, nici n-ai crede câte poți face cu puțină dibăcie!

— Exact așa gândeam și eu, prietene.

— Eh, nepotul e leit bunicu-său! și bunicu-său era tot așa, un om plăcut și fără nazuri, spuse bătrânul.

— Bea, Henry Fray, bea! îl pofti cu mărinimie Jan Coggan (unul care, când era vorba de băutură, susținea cu tărie preceptele saint-simoniene de a împărți tuturor în mod egal), văzând că vasul, trecând din mână în mână, se pregătea să-și încheie rotația, ajungând iarăși la el.

Henry, care tocmai în clipa aceea încetase să se uite în gol, dus pe gânduri, nu spuse nu. Era un bărbat trecut de vârsta mijlocie, cu sprâncenele mult înălțate pe frunte, care declara că lumea e întocmită după o lege nedreaptă, plimbând o privire adânc îndurerată printre ascultători, ca unii care întruchipau lumea la care făcea el referire, așa cum o vedea el în mintea lui. își scria întotdeauna numele „Henery” și stăruia cu îndârjire asupra acestei ortografii, iar dacă vreun învățător în trecere cuteza să-i atragă atenția că al doilea „e” era de prisos și învechit, el îi răspundea răsăpăcat că H-e-n-e-r-y era numele cu care fusese el botezat și la el avea să rămână — și spunea asta pe tonul cuiva pentru care deosebirile de ortografie erau chestiuni în strânsă legătură cu caracterul omului.

Domnul Jan Coggan, care- i trecuse ulcica lui Henery, era un roșcovan cu o față lătareată și cu o strălucire anume în ochi, al cărui nume apăruse în registrele de căsătorie din Weatherbury și din parohiile vecine, fiind socotit cel mai bun bărbat și martorul cel mai de nădejde la nenumăratele căsătorii din ultimii douăzeci de ani; tot el îndeplinea foarte adesea funcția de naș principal la botezurile cu porecle ingenioase și hazlii.

— Hai, Mark Clark, hai! Mai e destul în butoi, zise Jan.

— Da, cu plăcere... asta e singura mea doftorie, răspunse Mark Clark, care, deși cu douăzeci de ani mai tânăr decât Jan Coggan, se învărtea pe aceeași orbită. Aduna glume cu orice prilej, pentru a le slobozi la ocaziile speciale ale petrecerilor populare.

— Hei, Joseph Poorgrass, n-ai băut nici un strop! zise domnul Coggan către unul mai timid, care stătea în spate, vârându-i ulcica sub nas.

— E așa de sfios! oftă Jacob Smallbury. Am auzit că abia de-ai îndrăznit să-ți ridici ochii ca s-o privești în față pe tânăra noastră stăpână; așa e, Joseph?

Toți se uitară la Joseph Poorgrass cu milă și dojană.

— Ba nu... aproape că nu m-am uitat deloc la dânsa, se fandosi Joseph, strângându-se din tot corpul în timp ce vorbea, aparent stânjenit de senzația că ocupă exagerat de mult loc. Iar când am dat cu ochii de dânsa, m-am roșit tot.

— Bietul om, zise Mark Clark.

— E o apucătură ciudată pentru un bărbat, zise și Jan Coggan.

— Da, reluă Joseph Poorgrass, pe care sfiala sa, o meteahnă resimțită atât de dureros, îl umplu cu o ușoară mulțumire de sine acum, când toți îl priveau ca pe un obiect demn de luare-aminte. Am roșit, am roșit și iar am roșit, tot timpul cât a vorbit cu mine.

— Te cred, Joseph Poorgrass, fiindcă te știm cu toții tare rușinos.

— Mare pacoste pentru un bărbat, sărmanul, zise bătrânul. Dar suferi de asta de multă vreme, după câte știm noi, Joseph.

— O, da, de când eram mic. Da... și maică-mea tare o mai pune la inimă. Dar tot degeaba.

— Te-ai dus vreodată în lume ca să încerci să-i dai de cap, Joseph Poorgrass?

— O, da, am încercat printre tot soiul de oameni. M-au dus la bâlciul din Greenhill și la o mare panaramă, unde ciopor de femei călăreau de jur-împrejur, stând în picioare pe cai și îmbrăcate doar în cămășuțe; dar nu m-am lecuit nici atâtă. După aceea, m-au dat la un comisionar, la Popicăria Femeilor — în spatele prăvăliei Armele Croitorului, din Casterbridge. Era o slujbă grozav de păcătoasă și un loc tare nepotrivit pentru un om cinstit. Trebuia să stau să privesc în față oameni stricați, de dimineată până seara; dar tot degeaba, că nu mi-a trecut deloc după toate acestea. Toți cei din neamul nostru roșim de când ne știm. Mare noroc că nu am fost lovit de soartă cu altceva mai rău.

— Ce-i drept, grăi Jacob Smallbury, concentrându-se să găsească un înțeles mai profund al acestei chestiuni. Zici bine că puteai fi lovit mai rău, dar, chiar și așa cum ești acum, tot e o mare nenorocire pentru tine, Joseph. Fiindcă, pricepi mata, baciule, deși însușirea asta e foarte bună pentru o femeie, vezi, drăcia dracului, este o mare belea pentru el ca bărbat, sărmanul!

— așa e — așa e, încuviință Gabriel, trezit din visare. Da, mare belea pentru un bărbat.

— Da... și pe deasupra mai e și cu totul lipsit de curaj, observă Jan Coggan. O dată, a lucrat până noaptea târziu la Yalbury Bottom și, după ce a băut și el nițel, când să se întoarcă acasă, s-a rătăcit prin pădurea din Yalbury — nu-i așa, jupâne Poorgrass?

— Nu, nu, nu! N-a fost așa! îl dojeni prietenos timidul om, silindu-se să râdă, ca să-și ascundă îngrijorarea.

— ... și, cum vă spuneam, s-a pierdut de-a binelea, continuă domnul Coggan, cu o față impasibilă, ceea ce dădea de înțeles că o poveste adevărată, la fel ca timpul și ca răul, trebuie să curgă fără să țină cont de vrerea omului. Ei, și pe când venea el așa, în toiul nopții, tare înfricoșat și neizbutind să-și mai găsească drumul printre copaci, numai ce strigă deodată: „Om pierdut, om pierdut!” O bufniță dintr-un copac se nimeri să țipe: „Hu-hu-hu!” — știți doar cum fac bufnițele, baciule (Gabriel dădu din cap). Ei, și Joseph al nostru, tremurând tot, îi răspunde: „Joseph Poorgrass din Weatherbury, domnule.”

— Nu, nu! O, asta-i prea de tot! sări bărbatul sfios, preschimbat pe dată într-un om cu un curaj nemaipomenit. N-am spus „domnule” — jur că n-am spus „Joseph Poorgrass din Weatherbury, domnule”... Nu, nu! când e, e — dar eu nu i-aș spune niciodată „domnule” unei păsări, știind prea bine că nici un gentleman adevărat n-ar sta acolo să țipe la ceasul ăla din noapte. „Joseph Poorgrass din Weatherbury”, asta-i tot ce-am spus, ba n-aș fi spus nici atâta, dacă n-ar fi fost miedul acela din Ziua Sfântului Patron... Deh, mulțumesc lui Dumnezeu că totul s-a sfârșit cum s-a sfârșit.

Cum ceilalți renunțară, tacit, să mai cerceteze care dintre ei avea dreptate, Jan vorbi iarăși, gânditor:

— Și este cel mai fricos om — nu-i așa, Joseph? Desigur, păi, altă dată te-ai rătăcit pe lângă Poarta Nașterii Mielului, nu-i așa, Joseph?

— M-am rătăcit, zise cu tărie Poorgrass, ca și când unele împrejurări, aceasta fiind una dintre ele, erau prea serioase ca să mai iei aminte la sfială.

— Da... și atunci era tot pe la miezul nopții. Poarta nu se deschidea, oricât ar fi încercat el. Așadar, convins că era lucrătura necuratului la mijloc, a ingenuncheat.

— Da, zise Joseph, care începuse să mai prindă curaj de la căldura focului, de la cidru și de la intuiția încărcăturii dramatice a experienței la care se făcea referire. Mi s-a oprit inima-n piept, în clipa aia; dar am ingenuncheat și am spus Tatăl nostru, și apoi Crezu', și apoi Cele Zece Porunci, rugându-mă fierbinte. Poarta, ioc! Nici gând să se deschidă. Atunci i-am dat înainte cu „Frații preaiubiți” și, cu asta, mi-am zis eu, fac patru — adică tot ce știu din cartea de rugăciuni, așa că, dacă nici asta n-o să aibă vreo putere, sunt pierdut. Ei bine, când am ajuns la „Să cântăm

cu toții", m-am ridicat din genunchi și-am găsit poarta deschisă — da, prieteni, poarta era deschisă, ca întotdeauna.

Morala fără ascunzișuri a povestirii îi puse pe toți pe gânduri și, continuând să chibzuiască, fiecare își îndreptă privirile spre cenușar, luminat ca un deșert sub un soare vertical, strângând din ochi până le deveniră niște linii și încrețindu-i la colțuri, pe de-o parte din pricina luminii, iar pe de alta din pricina adâncii filozofii cuprinse în cele auzite.

Gabriel rupse tăcerea:

— Cum o duc oamenii de pe-aici și cum e să muncești pentru stăpâna asta?

Gabriel simți un ușor fior în piept când strecură în discuție, fără ca adunarea să observe, subiectul cel mai tainic al inimii sale.

— Nu știm prea mare lucru despre ea... mai nimic. A apărut pe-aci acum câteva zile. Unchiul ei s-a simțit rău și a fost chemat un doctor care văzuse multe la viața lui, dar nici el, cu priceperea lui, n-a putut să-l scape. Acum, după câte văd, aş zice că ea o să păstreze ferma.

— Cam așa s-ar zice, la fel cred și eu, zise Jan Coggan. Da, e o familie pe cinste. Eu mai degrabă muncesc la ei, decât la alții străini. Unchiul a fost un om foarte drept. L-ai cunoscut, baciule? Era holtei...

— Niciodată.

— Aveam obiceiul să merg pe la ferma lui, pe vremea când o pețeam pe Charlotte, prima mea nevastă, care lucra ca lăptăreasă acolo. Ei, era un om cu inimă largă, fermierul Everdene, iar mie, ca unui tânăr de treabă ce eram, îmi îngăduia să vin s-o văd și să beau câtă bere aş fi vrut, dar nu să iau cu mine — firește, în afară de ce vâram în burduful personal, pricepeți?

— Da, da, Jan Coggan, e limpede!

— Și, vedeți dumneavoastră, era o bere tare bună, iar eu mă străduiam cât puteam să-i arăt că-i prețuiesc bunătatea, adică nu voiam să fiu atât de lipsit de bună creștere, încât să beau doar un degetar și să-l jignesc astfel pe om în generozitatea sa.

— Ai dreptate, jupâne Coggan, nu se făcea! Întări Mark Clark.

— Ei, d-aia îmi luasem obiceiul să mă îndop cu pește sărat înainte de a pleca și, când ajungeam, eram ars de sete ca un coș de var nestins, ars până-n măduva oaselor și atunci, tii, cum mai luneca berea pe gât în jos — luneca atât de ușor! Ce vremuri fericite! Ca-n rai! Hei, ce mai beții trăgeam la ferma aceea! Mai ții minte, Jacob? Veneai și tu cu mine, câteodată...

— Mai țin minte, cum să nu, zise Jacob. Și atunci, la Capul de Berbec, în Lunea albă, și ăla a fost un chef pe cinste.

— A fost. Dar dacă e să vorbim de chefuri mai nobile, dintr-alea de nu te-au făcut mai neom decât erai mai înainte să-ncepi să bei — n-a fost nici unul ca acelea din bucătăria fermierului Everdene. N-aveai voie nici o înjurătură — nu, nici una mică, nici măcar când petrecerea era în toi și toți erau chiori; cu toate că o pârdalnică vorbuliță de dulce, scăpată p-ici, pe colea, în ocazii dintr-astea de veselie, ți-aduce o mare ușurare în suflet.

— Adevărat, zise bătrânul. Nu zice nimeni să înjuri la tot pasul, că n-ar mai avea rost, dar, în viață, e musai să mai slobozi și-o vorbă necurată.

— Numai că Charlotte a mea, reluă Coggan, n-ar fi îngăduit nici un cuvânt de soiul ăsta, nici o vorbuliță în doi peri, cât de mică... Da, biata Charlotte — mă întreb dacă a avut norocul să ajungă în rai, când a murit. Căci, cum norocul a ocolit-o mai mereu, poate că până la urmă tot în jos s-a dus, sărmana.

— I-a cunoscut vreunul dintre voi pe mama și pe tatăl domnișoarei Everdene? Întrebă baciul, văzând că nu era lesne să păstreze discuția pe făgașul dorit.

— Eu i-am cunoscut puțin, zise Jacob Smallbury. Erau orășeni, nu locuiau aici. Au murit demult. Taică, ia zi, cum erau tatăl și mama stăpânei?

— Ei, făcu slădarul, el nu era cine știe ce, dar ea era o cadră de femeie. Era tare îndrăgostit de ea, de când n-o luase încă de nevastă.

— Se zice c-o săruta și-o săruta... pân-o albea, observă Coggan.

— După câte am auzit, chiar și după ce-a luat-o de nevastă, el tot se mai mândrea cu ea, zise slădarul.

— Da, adăugă Coggan. O iubea într-atât, încât obișnuia să aprindă lumânarea de trei ori pe noapte, ca să se uite la ea.

— Dragoste nemărginită — să nu-ți vină să crezi că există așa ceva pe lumea asta, șopti Joseph Poorgrass, care, de obicei, vorbea la modul general când dădea glas reflexiilor sale morale.

— De bună seamă, zise Gabriel.

— De asta nu încapе îndoială — eu i-am cunoscut bine și pe el, și pe ea — Levi Everdene — așa îl chema pe el, da. Eu îi mai spuneam câteodată „omule”, când mă lua gura pe dinainte, deși nu se cădea, căci era dintr-un neam mai de soi — era croitor, lucra numai pentru gentlemen și învârtea banii cu lopata. și, de vreo două sau de trei ori, a ajuns un falit faimos.

— Eu am crezut că era un om de rând! se miră Joseph.

— Oh, nu, nu! Nici nu mai știa numărul grămezilor sale de bani; avea cu sutele, numai în aur și argint.

Cum slădarul respira greu, Coggan, după ce urmărise, dus pe gânduri, un tăciune căzut în cenușă, continuă povestea, rotindu-și ochii în felul lui.

— Ei bine, n-o să vă vină să credeți, dar omul acesta — tatăl domnișoarei Everdene a noastră

— a devenit, după o vreme, unul dintre cei mai nestatornici bărbați însurați care s-au pomenit. Să fim înțeleși, el nu voia să fie nestatornic, dar nu se putea abține. Bietul om își dorea să fie credincios și cinstit față de nevastă-sa, dar inima îi aluneca ba încolo, ba încoace, orice ar fi făcut el. Mi-a vorbit odată despre asta, tare nefericit: „Coggan, mi-a zis, n-aș putea să-mi doresc vreo femeie mai frumoasă decât a mea; dar, știind că e a mea cu acte în regulă, nevastă după lege, nu pot, orice-aș face, să-mi împiedic păcătoasa asta de inimă să umble haihui.” Dar eu știu că, în cele din urmă, s-a lecuit de nărav, punând-o pe nevastă-sa să-și scoată verigheta și spunându-i pe numele de fată, când stăteau împreună după ce închideau prăvălia, și astfel încerca să-și închipuie că ea era doar logodnica lui, și nu măritată cu el. Iar, de îndată ce izbutea să creadă că într-adevăr păcătuiește și că încalcă a șaptea poruncă, nevasta îi plăcea la fel ca-ntotdeauna și amândoi erau, iarăși, întruchiparea dragostei împărțite.

— Ei, deși leacul ăsta nu era deloc creștinesc, murmură Joseph Poorgrass, tot ar trebui să simțim o mare bucurie, fiindcă printr-un noroc al sorții a fost așa, și nu mai rău. Căci, înțelegeți voi, ar fi putut s-o apuce pe calea cea rea și să-și întoarcă definitiv ochii către cele nelegiuite — da, către spurcăciuni — cum s-ar spune.

— Vedeți, zise Billy Smallbury, omul voia să facă bine, fără îndoială, dar inima îi îngâna altceva la ureche.

— S-a tămăduit atât de bine încât, în ultimii săi ani, ajunsese chiar evlavios, nu-i așa, Jan? zise Joseph Poorgrass. S-a confirmat a doua oară, luând-o mai serios, și a început să spună „Amin” aproape la fel de tare ca paracliserul și să-i placă să copieze versete de mântuire de pe pietrele de mormânt. De asemenea, luase obiceiul să țină el tîpsia de colectă când se zice „Să lumineze și lumina voastră” și să se facă nașul sărmanilor copii din flori; și mai avea la el pe masă o cutie de misionari, ca să-i prindă pe cei care nu știau de ea, când îl căutau; dar le și trăgea palme băieților de la casa de copii, dacă râdeau în biserică, până când abia mai puteau să stea în picioare, și mai făcea și alte fapte dintr-acestea cucernice, pe măsura sfințeniei spre care simțea înclinație.

— La vremea aceea, nu se mai gîndea decât la fapte mari, adăugă Billy Smallbury. într-o zi, pastorul Thirdly s-a întâlnit cu el și i-a spus: „Bună dimineața, domnule Everdene; e o zi frumoasă.” „Amin”, i-a răspuns Everdene, ca dus pe altă lume, fiindcă ori de câte ori vedea un pastor, nu se gîndea decât la religie. Da, era un creștin adevărat.

— Fiica lor nu era deloc o copilă drăguță pe atunci, zise Henery Fray. Nici prin gînd nu ți-ar fi dat că avea să ajungă atât de frumoasă când o să crească mare.

— Rămâne să sperăm că și firea îi este la fel de frumoasă ca înfățișarea.

— Ei, da... dar vechilul o să aibă de furcă din pricina asta și a noastră. Ăhă! făcu Henery, uitându-se în cenușar și zâmbind larg, cu subînțeles și în zeflema.

— Ciudat creștin, precum capul diavolului sub gluga călugărului, cum spune zicala, își dădu cu părerea Mark Clark.

— așa e, zise Henery, sugerînd că și gluma trebuie să înceteze la un moment dat. între noi fie vorba, ca de la bărbat la bărbat, eu cred că omul nostru ar fi mințit duminica la fel de senin ca în zilele de lucru — ascultă-mă pe mine.

— Doamne, ce poți să spui! zise Gabriel.

— Foarte adevărat, zise bărbatul cu firea posacă, plimbându-și ochii peste cei din jur și slobozind, nepotrivit, un hohot de râs care venea parcă dintr-o mai pătrunzătoare apreciere a necazurilor vieții decât aceea de care sunt în stare oamenii obișnuiți. Da, continuă el, sunt oameni de-un fel și oameni de un alt fel, însă omul nostru — Doamne sfinte! Gabriel socoti nimerit să schimbe subiectul.

— Înseamnă că ești foarte bătrân, slădarule, dacă ai feciori atât de în vârstă, începu el.

— Taica e atât de bătrân, încât nici nu-și mai aduce aminte câți ani are — poți să-ți aduci aminte, taică? se vârî în discuție Jacob. Unde mai pui că, în ultimul timp, s-a mai și cocârjat rău, continuă Jacob și cercetă din ochi spinarea tatălui său, cu puțin mai adusă decât a lui. Chiar că se poate zice că tatăl ăsta al meu s-a răscocârjat.

— Oamenii cocârjați trăiesc mai mult, zise cu acreală slădarul, gata de arțag.

— Baciul ar dori să-ți afle povestea vieții, taică — nu-i așa, baciule?

— Da, da, aș vrea, zise Gabriel cu însuflețirea cuiva care și-ar fi dorit de luni întregi s-o audă. Cam ce vârstă să ai mata, slădare?

Slădarul își dresă ostentativ vocea și, pironindu-și privirea în punctul cel mai îndepărtat al cenușarului, zise, cu glas grav, foarte potrivit atunci când însemnătatea lucrurilor care urmează a fi spuse este limpede resimțită de toată lumea, astfel încât orice patos este îngăduit în exprimarea lor: — Deh, nu-mi aduc aminte în ce an m-am născut, dar cred că aș putea să adun anii petrecuți prin locurile pe unde am trăit și, în felul acesta, să-mi socotesc vârsta. Am stat la Longpuddle de Sus, dincolo (și arată cu capul spre miazănoapte), până am făcut unsprezece ani. Am stat șapte la Kingsbere (arătând cu capul spre răsărit), unde am început să fac malț. De acolo m-am dus la Norcombe, unde am rămas ca să fac malț timp de douăzeci și doi de ani, și douăzeci și doi de ani am săpat și am adunat napi. Ei, am cunoscut bătrânul Norcombe cu mulți ani înaintea dumatăle, jupâne Oak (Oak zâmbi, crezându-l pe cuvânt). Apoi, am mai făcut malț patru ani la Durnover și patru ani am săpat napi; și am stat de paisprezece ori câte unsprezece luni la Millpond St. Jude's (făcu semn din cap către nord-nord-vest), că bătrânul Twills nu voia să mă tocmească pe mai mult de unsprezece luni o dată, ca să nu rămân pe spezele parohiei, dacă s-ar fi întâmplat să mă schilodesc și să nu mai pot munci. Apoi, am stat trei ani la Mellstock, iar de Întâmpinarea Domnului se împlinesc treizeci și unu de ani de când am venit aici. cât fac în total?

— O sută șaptesprezece, răsă pe înfundate un alt bătrân, mai priceput să calculeze în minte, decât să participe la conversație, care până atunci stătuse neobservat într-un colț.

— Bun, atunci, asta-i vârsta mea! declară slădarul, plin de importanță.

— O, nu, taică! răspunse Jacob. Săpai la napi vara și făceai malț iarna, în același an — nu număra fiecare jumătate de an.

— Hai, lasă-mă! Ce, vara n-am trăit? — te întreb. Mai rămâne să spuneți că n-am nici o vârstă despre care să merite să vorbim.

— Ei, asta sigur n-o să spunem, zise Gabriel pe nerăsuflăte.

— Ești tare bătrân, slădare, confirmă Jan Coggan, tot pe nerăsuflăte. O știm cu toții. De bună seamă că, ai foarte multă sevă în vine, dacă ai trăit atât de mult. Nu-i așa, prieteni?

— Adevărat, adevărat — de bună seamă, slădare, ești grozav! zise adunarea într-un glas. Slădarul, acumă împăcat, împinse mărinimia până într-acolo încât, cu de la sine putere, mai scăzu puțințel din virtutea sa de a fi trăit atât de mult, menționând că ulcica din care beau ei era cu trei ani mai bătrână decât el.

În timp ce toți cercetau ulcica, se văzu fluierul ieșind din buzunarul hainei lui Gabriel Oak și atunci Henery Fray exclamă:

— Acum te știu, baciule! Te-am văzut suflând în fluier la Casterbridge, nu-i așa?

— așa e, zise Gabriel, roșind puțin. Eram la mare ananghie, prieteni, și m-am văzut silit să cânt. N-am fost dintotdeauna atât de sărac ca acum.

— Nu-i nimic, omule dragă! zise Mark Clark. Nu le pune la inimă, baciule, că o să vină și vremea ta. Dar ți-am mulțumi pentru un cântecel, dacă n-oi fi prea obosit.

— De la Crăciun n-am mai auzit nici tobă, nici trompetă, zise și Jan Coggan. Hai, fă-ne o cântare, jupâne Oak!

— S-a făcut, se învoi Gabriel, scoțându-și fluierul și asamblându-l. E un biet instrument, prieteni, dar o să vă cânt bucuros, cât pot eu de bine.

Cu acestea, Oak porni să cânte Jockey la târg și repetă vioaia melodie de trei ori la rând, iar a treia oară accentuă notele printr-un joc de scenă însuflețit, cu scurte plecăciuni și bătând ușurel cu piciorul în pământ, ca să țină ritmul.

— Le zice foarte bine din fluier — ce-i al lui e-al lui, zise un tânăr însurățel, care, nedeosebindu-se prin nici o însușire mai acătării, era cunoscut ca „bărbatul lu' Susan Tall". și adăugă: Ce mi-ar plăcea să cânt și eu la fel de frumos din fluier ca el!

— E priceput și e într-adevăr foarte bine pentru noi să avem un asemenea oier, murmură Joseph Poorgrass, trăgându-și cuvintele. Ar trebui să fim plini de recunoștință că știe cântece din astea vesele, și nu din alea fără cap și coadă; căci lui Dumnezeu i-ar fi fost la fel de ușor să-l facă pe oier, în loc de cum este el acum, un om fără minte și de joasă speță — un om al viciilor, ca să zicem așa. Da, de dragul nevestelor și al fetelor noastre, ar trebui să fim cu adevărat recunoscători Cerului.

— așa e, așa e — cu adevărat recunoscători! se repezi să spună Mark Clark, ca încheiere, fără să considere că ar avea vreo importanță faptul că nu auzise decât un cuvânt din cele trei spuse de Joseph.

— Da, reluă Joseph, care începea să se simtă ca un personaj din Biblie: căci răului îi priește în zilele noastre, până acolo încât poți să te înșeli asupra omului cu obrazul cel mai îngrijit, îmbrăcat în cele mai albe straie, la fel de lesne ca asupra celui mai zdrențăros dintre cerșetorii de la barieră, dacă pot să zic așa.

— Da, acum îmi amintesc bine fața matale, baciule, reluă Henery Fray, măsurându-l pe Gabriel cu ochi încetoșați, în timp ce acesta își începea al doilea cântec. Da — acuma, când te văd suflând în fluier, îmi dau seama că tu ești același om pe care l-am văzut cântând la Casterbridge, căci aveai gura zgârcită și ochii ieșiți din orbite, ca unul strâns de gât — tot ca acuma.

— Ce păcat că nu poți cânta la fluier fără să semeni cu o sperietoare de ciori, observă Mark Clark, studiind încă o dată cu atenție chipul lui Gabriel, care se scâlâmbăia acum în ritmul corului din Dame Durden, cu neomenestile strâmbături pe care le cere cântatul la fluier.

Erau și Moli, și Bet, și Doll, și Kate, și Dorothy harlava.

— Nădăjduiesc că nu te superi pe lipsa de bună creștere a tânărului ăstuia, când vorbește despre fața dumitale... îi șopti Joseph lui Gabriel.

— Nicidecum, răspunse Oak.

— ... fiindcă, de felul dumitale, ești un bărbat chipeș, baciule, continuă Joseph Poorgrass, cu o politețe cuceritoare.

— Da, așa ești, baciule, aprobă adunarea.

— Vă mulțumesc foarte mult, răspunse Oak, cu modestia pe care o cere buna cuviință, gândindu-se totodată că n-o s-o lase niciodată pe Bathsheba să-l vadă cântând din fluier — vădind în hotărârea aceasta o înțelepciune egală cu aceea pe care se povestește că ar fi avut-o agera descoperitoare a fluierului, divina Minerva însăși.

— He-hei, când eu și nevastă-mea am făcut nunta, la biserica din Norcombe, zise bătrânul slădar, nemulțumit că se văzu scos din discuție, ne-au spus că eram cea mai frumoasă pereche din ținut — toată lumea zicea așa.

— Să fiu al naibii dacă acuma te-ai schimbat vreun pic, slădare! răsună o voce, cu acea fermitate naturală când se rostesc adevăruri de netăgăduit. Vocea era a bătrânului care stătea

mai în spate, ale cărui replici batjocoritoare și răutăcioase abia de erau îmblânzite de chicotitul cu care, din când în când, contribuia la râsul general.

— O, nu, nu! zise Gabriel.

— Nu mai cânta, baciule, zise bărbatul lu' Susan Tall, tânărul însurat care vorbise și mai înainte. Eu trebuie să o iau din loc, dar, când aud un cântec, rămân ca prins în laț. și așa, când mă gândesc, după ce plec, că tot mai e muzică, dar eu nu mai sunt acolo, mi se sfâșie sufletul.

— Păi și de ce te grăbești, Laban? întrebă Coggan. Aveai obiceiul să rămâi până la sfârșitul sfârșitului.

— Ei, vedeți dumneavoastră, eu m-am însurat de curând și acuma numai la nevastă îmi e gândul, așa că, înțelegeți... Tânărul se opri, încurcându-se în vorbe.

— La domni noi, moravuri noi, după cum e zicala, bănuiesc, comentă Coggan.

— Da, cred și eu — ha, ha! răspunse bărbatul lui Susan Tall, pe un ton care voia să arate că de obicei știe de glumă și nu e supărăcios. Apoi, tânărul le spuse noapte bună și îi părăsi.

După el, plecă și Henery Fray. Apoi Gabriel se ridică și ieși, împreună cu Jan Coggan, care-i oferise găzduire. La puțin timp după aceea, când cei rămași se ridicaseră și erau pe picior de plecare, Fray se întoarse în mare grabă. Fluturând amenințător degetele, aruncă o privire care mustea de vești noi și care se opri, din întâmplare, pe chipul lui Joseph Poorgrass.

— Ce s-a întâmplat, ce s-a întâmplat, Henery? făcu Joseph, trăgându-se brusc înapoi.

— Ce furtună plutește în aer, Henery? întrebă Jacob și Mark Clark.

— Vechilul Pennyways — vechilul Pennyways — am zis eu, da, am zis eu!

— Ce — a fost prins furând ceva?

— Da, furând! Umblă vorba că, după ce domnișoara Everdene s-a dus acasă, a ieșit din nou pe afară, ca să vadă dacă totul e în ordine, cum face ea de obicei, și, venind așa, l-a găsit pe vechilul Pennyways coborând pe furiș scara grânarului, cu o jumătate de baniță de orz. S-a repezit la el ca o pisică — nu s-a mai pomenit așa o fetișcană băiețoasă — se înțelege, ce vă spun rămâne între noi, bine?

— Se înțelege, Henery, se înțelege.

— S-a repezit la el și, ca s-o scurtez, el a mărturisit că a luat, una peste alta, cinci saci, după ce ea i-a făgăduit că n-o să-l pedepsească. Ei, și el și-a dat arama pe față, iar întrebarea mea este cine o să fie acum vechil.

Întrebarea aceasta era atât de gravă, încât Henery se simți silit să mai tragă, de vreo câteva ori, o dușcă din ulcica mare, până când ajunse să-i vadă bine fundul. Înainte s-o pună la loc pe masă, în slădărie dădu buzna tânărul bărbat al lui Susan Tall, și mai grăbit încă.

— Ați auzit ce se vorbește în toată parohia?

— Despre vechilul Pennyways?

— Pe lângă asta.

— Nu, n-am auzit nimic! răspunseră ei, uitându-se ținută în pieptul lui Laban Tall, ca și cum ar fi vrut să-i prindă cuvintele mai înainte de a-i ieși din gât.

— Ce noapte, numai grozăvii! bâigui Joseph Poorgrass, scuturând din mâini. Mi-a țiuit urechea stângă, semn c-o să aud ceva tare de rău, ca de un omor, și am mai văzut și o coțofană singură singurică.

— Fanny Robin — cea mai tânără slujnică a domnișoarei Everdene — nu e de găsit. De două ceasuri vor să încuie poarta, dar ea tot nu s-a întors. și nu știu ce să facă, dacă să se culce sau nu, de teamă să n-o lase pe afară. Nu și-ar fi făcut atâtea griji, dacă n-ar fi băgat de seamă că de vreo câteva zile era foarte abătută, iar Maryann a crezut că or fi început oamenii legii s-o ancheteze pentru vreo crimă pe biata fată.

— O — și-a dat foc, și-a dat foc! ieși de pe buzele uscate ale lui Joseph Poorgrass.

— Nu — s-a înecat! zise Tall.

— S-a tăiat cu briciul lui taică-său! sugeră Billy Smallbury, cu un viu simț al detaliilor.

— Acuma, domnișoara Everdene ar vrea să stea de vorbă cu vreo câțiva dintre noi, înainte să mergem la culcare. Mai întâi, necazul cu vechilul, acum și povestea asta cu fata, conia aproape că și-a ieșit din minți.

Porniră grăbiți pe drumul către fermă, mai puțin bătrânul slădar, pe care nici veștile, nici focul, nici ploaia, nici trăsnetul nu-l puteau scoate din bârlogul lui. De aceea, pe când pașii celorlalți se pierdeau în noapte, el se așază din nou ca să privească mai departe în vatră, cu ochii lui roșii și împăienjeniți.

De la fereastra dormitorului, deasupra capetelor lor, capul și umerii Bathshebei, înveșmântată într-un alb misterios, abia se deslușeau, topindu-se în văzduh.

— Se află printre voi oameni de-ai mei? întrebă ea nerăbdătoare.

— Da, conia. Suntem mai mulți, răspunse bărbatul lui Susan Tall.

— Măine dimineață vreau ca vreo doi sau trei dintre voi să întrebe prin satele din jur dacă a văzut cineva o fată care să semene cu Fanny Robin. Faceți-o în liniște: încă nu există motive de îngrijorare. Se pare că a plecat în timp ce noi eram la foc.

— Vă cer iertare, conia, dar nu cumva îi făcea curte vreun tânăr de prin vecini?

— Eu, una, nu știu, zise Bathsheba.

— N-am auzit nimic de așa ceva, conia, grăiră alți doi-trei.

— Ar fi și greu să fie așa, reluă Bathsheba. Fiindcă un iubit de-al ei ar fi trebuit să vină în casă, dacă ar fi fost un flăcău cinstit. Cel mai de neînțeles lucru în lipsa asta a ei — de fapt, singurul care mă îngrijorează serios — este că Maryann a văzut-o ieșind din casă îmbrăcată doar cu rochia ei de lucru — nici măcar cu o bonetă pe cap.

— Și vrei să spunei, coniță, iertați-mi cuvintele, că o fată nu s-ar duce la o întâlnire cu iubitul ei fără să se gătească, zise Jacob, care revedea cu ochii minții întâmplări trăite de el în trecut. Asta e adevărat, nu s-ar duce, coniță.

— Avea, mi se pare, o boccea, deși n-am văzut prea bine ce era, zise o voce feminină de la o altă fereastră, care părea să fie a lui Maryann. Dar n-avea nici un iubit prin împrejurimi. Al ei locuiește la Casterbridge și cred că e soldat.

— Știi cum îl cheamă? o întreabă Bathsheba.

— Nu, coniță — Fanny nu vorbea deloc despre el.

— Poate că așa putea să-l aflu eu, dacă m-aș duce la cazarma din Casterbridge, zise William Smallbury.

— Minunat! Dacă fata nu se întoarce până mâine, te rog să te duci până acolo, să încerci să afli cine este acel om și să stai de vorbă cu el. Mă simt mai responsabilă așa, decât dacă ar fi avut vreun prieten sau vreo rudă în viață. Nădăduiesc că n-a dat de vreun necaz din pricina vreunuia dintr-aceia... și mai e și povestea aceea de toată rușinea cu vechilul — dar nu pot să vorbesc despre el acum.

Bathsheba avea atâtea motive de tulburare, încât părea că nu socotește că merită să zăbovească asupra vreunuia anume.

— Așadar, faceți cum v-am spus, zise ea în încheiere și închise fereastra.

— S-a 'nțeles, coniță, așa facem, răspunseră oamenii și plecară.

În noaptea aceea, acasă la Coggan, Gabriel Oak urmărea, pe sub pleoapele închise, cum i se perindau, una după alta, imaginile închipuirii sale, ca un râu ce curge năvalnic pe sub gheață, întotdeauna noaptea i se întâmpla ca Bathsheba să îi apară în minte mai vie ca oricând și, de-a lungul leneșelor ore de întuneric, îi privea cu drag portretul. Rareori plăcerile imaginației compensează chinul insomniilor, dar cu Oak așa se petrecură lucrurile în noaptea aceea, căci încântarea stârnită de simplul fapt că o vedea îi ștergea pe moment percepția uriașei deosebiri dintre a vedea și a avea.

De asemenea, își mai făcu planuri și despre cum să-și aducă puținele sale ustensile și cărți de la Norcombe. Biblioteca lui cuprindea: Cel mai bun prieten al tânărului bărbat, Ghidul de nădejde al veterinarului, Chirurgicalul veterinar, Paradisul pierdut, Călătoria pelerinului, Robinson Crusoe, Dicționarul lui Ash și Aritmetica lui Walkingame; deși nu erau prea multe la număr, din ele dobândise, studiindu-le sârguincios, cunoștințe mai temeinice decât își însușiseră mulți alți oameni cu posibilități dintr-o sută de stâneni de rafturi ticsite cu cărți.

IX.

FERMA. UN VIZITATOR. FRÂNTURI DE CONFIDENȚE

La lumina zilei, locuința noii stăpâne pe care și-o găsisese Oak, Bathsheba Everdene, se înfățișa ca o străveche clădire din faza timpurie a Renașterii clasice, în privința arhitecturii, și de o mărime care-ți spunea, de la prima privire, că, așa cum se întâmplă adeseori, odinioară fusese conacul unui mic domeniu înconjurător, în prezent însă nemaifiind o proprietate distinctă, ci contopită, alături de mai multe astfel de modeste moșii, în vastul teritoriu al unui latifundiar care nu locuia acolo.

Pilaștri canelați, ciopliți în piatră dură, îi împodobeau fațada, iar pe acoperiș hornurile, închise cu panee sau făcute din coloane, ca și unele frontoane acoperite cu boltă, pe care se vedeau rozete și alte ornamente asemănătoare, mai păstrau urmele originii lor gotice. Pernuțe de mușchi moale și cafeniu, ca de catifea uzată, apăruseră pe ardeziile acoperișului, iar smocuri de urechelniță răsăriseră din streșinile clădirilor scunde din jurul conacului. O alee cu pietriș, de la ușă până la drumul din fața casei, prinsese, de asemenea, mușchi pe margini — acesta de aici de un verde argintiu —, astfel încât pietrișul de culoarea alunei nu se mai vedea decât la mijlocul aleii, pe o lățime de un picior sau două. Acest detaliu și aerul general adormit al întregii case privite de aici, laolaltă cu însuflețirea și starea total diferită a fațadei opuse, te făceau să-ți închipui că, o dată cu adaptarea clădirii la cerințele unei ferme, principiul vital al casei se răsucise înlăuntrul trupului său, ca să privească în partea cealaltă. Răsuciri de acest gen, stranii

deformări, groaznice paralizii se văd adesea la clădirile proiectate, inițial, numai pentru plăcere, dar cărora li se schimbă destinația — fie individual, fie în grup, precum cele aflate pe o stradă sau într-un întreg oraș —, din dorința de a le face profitabile.

În dimineața aceea, voci pline de însuflețire se auzeau din camerele de la etaj, unde se ajungea pe o scară principală din stejar masiv, care avea niște balustri solizi ca picioarele de pat, spiralați și fasonați după moda bizară a secolului lor, o balustradă la fel de rezistentă precum creasta unui parapet și trepte care se învârteau în jurul unei axe, ca pentru o persoană care ar fi încercat să privească peste umăr. Urcând la etaj, descopereai că podelele aveau o suprafață foarte neregulată, ridicându-se în dâmburi și coborându-se în văi și, în momentul acela lipsind covoarele, vedeai că dușumelele erau mâncate de nenumărate carii. Fiecare fereastră răspundea printr-un zăngănit fiecărei uși care se închidea sau se deschidea, un zgâlțâit însoțea fiecare mișcare mai grăbită, iar un scârțâit întovărășea pretutindeni, ca o stafie, pașii celui ce umbla prin casă.

În odaia de unde se auzeau glasuri puteau fi văzute Bathsheba și servitoarea sa Liddy Smallbury, stând pe podea și făcând ordine într-un vâlmășag de hârtii, cărți, sticle și vechituri, împrăștiate peste tot — rămășițe din ce strânsese în gospodăria sa răposatul locatar. Liddy,

strănepoata bătrânului slădar, avea cam aceeași vârstă ca Bathsheba și chipul caracteristic al veselei englezoaice tinere de la țară. Frumusețea trăsăturilor, care lăsau de dorit în ceea ce privește forma, se vedea pe deplin în colorația desăvârșită, care, la vremea de iarnă de afară, însemna un trandafiriu pastelat întins pe o suprafață de o mare rotunjime, așa cum întâlnim în tablourile unui Terburg sau ale unui Gerard Douw și, tot ca în portretele acestor mari colorişti, era vorba despre o față care ascundea foarte bine granița dintre drăgălaș și perfect. deși robustă din fire, Liddy era mai puțin îndrăzneță decât Bathsheba și, din când în când, dădea dovadă de o oarecare râvnă, alcătuită din sentimente pe jumătate sincere, pe jumătate politicoase, cărora li se adăuga conștiința îndatoririlor ei.

Printr-o ușă întredeschisă, zgomotul făcut de o perie de frecat te conducea până la Maryann Money, femeie cu ziua, care în loc de chip avea un disc rotund, încrețit nu atât de vârstă, cât de faptul că se holba îndelung, ca uluită, la obiectele aflate în depărtare. când te gândeai la ea, te înseninai; când vorbeai despre ea, îți venea în minte un măr de Normandia posmăgit.

— Oprește-te puțin din frecat! îi strigă Bathsheba prin ușă. Aud ceva. Maryann ridică peria.

Se auzea clar tropotul unui cal, apropiindu-se de casă din față. Tropotul încetini, intră pe poartă și, ceea ce era și mai ciudat, veni pe aleea năpădită de mușchi până la ușă, în care se auzi bătând un capăt de cravașă sau de baston.

— Ce neobrăzare, zise Liddy cu voce joasă. Să vii așa călare pe alee! De ce nu s-a oprit la poartă? Doamne sfinte! E un gentleman! îi văd vârful pălăriei!

— Taci din gură! spuse Bathsheba.

Din acest moment, îngrijorarea lui Liddy se manifestă prin expresia feței, și nu prin cuvinte.

— De ce nu se duce doamna Coggan la ușă? Continuă Bathsheba. Tac-tac-tac! răsună și mai hotărât în ușa de stejar de la intrare.

— Maryann, du-te tu! zise Bathsheba, fremătând sub năvala unei puzderii de presupuneri romantice.

— O, coniță — uitați-vă ce murdară sunt!

La un asemenea argument n-aveai ce comenta, dacă aruncai o privire spre Maryann.

— Liddy — trebuie să te duci! zise Bathsheba.

Liddy își ridică mâinile și brațele, pline de praf, din grămada de vechituri pe care le sortau și se uită rugătoare la stăpâna sa.

— așa — uite că se duce doamna Coggan! zise Bathsheba și, de ușurare, oftă prelung, după ce un minut sau două își oprise răsuflarea.

Ușa se deschise și o voce gravă întrebă:

— Domnișoara Everdene este acasă?

— Să văd, domnule, răspunse doamna Coggan și, peste o clipă, se iveau în pragul odăii.

— Doamne, n-ai pic de liniște pe lumea asta! începu doamna Coggan (o doamnă cu un aer crăpând de sănătate, care avea câte un alt ton al vocii pentru fiecare categorie de observații,

după emoțiile care i le stârneau, care putea să frământa aluatul de gogoși sau să învârtască un pământ cu precizia matematicii pure și care, în acest moment, avea mâinile pline de zdrențe de aluat și brațele tapetate cu făină). Nu pot să spun că nu-mi văd capul de treburi, domnișoară, când am de făcut o budincă, dar tocmai atunci se întâmplă ori să mă mănânce nasul și nu rezist fără să mă scarpin, ori să bată cineva la ușă. Acum a venit domnul Boldwood și vrea să vă vadă, domnișoară Everdene.

Întrucât o rochie face parte din înfățișarea femeii și orice neregulă a celei dintâi are aceeași însemnătate ca o malformație sau ca o rană a celeilalte, Bathsheba zise fără să stea pe gânduri:

— Nu pot să-l primesc în halul ăsta. Ce să fac? „Nu-i acasă” nu se prea înrădăcinase prin fermele de la Weatherbury, așa că Liddy propuse:

— Spuneți că sunteți îngrozitor de plină de praf și că nu puteți să coborâți.

— Ce să spun — sună foarte bine, zise doamna Coggan cu reproș.

— Spune că nu pot să-l primesc — e de ajuns.

Doamna Coggan coborî scara și repetă răspunsul după cum i se poruncise, adăugând, totuși, pe răspunderea ei:

— Domnișoara șterge sticlele de praf, domnule, și arată ca o sperietoare — asta-i pricina.

— A, prea bine, zise vocea gravă cu nepăsare. Nu voiam decât s-o întreb dacă s-a mai aflat ceva despre Fanny Robin.

— Nimic, domnule — dar s-ar putea să aflăm în noaptea asta. William Smallbury a plecat la Casterbridge, unde se bănuiește că ar locui iubitul fetei, iar ceilalți oameni sunt duși să întrebe prin împrejurimi.

Tropotul calului se auzi, apoi, din nou și se îndepărtă — iar ușa se închise.

— Cine este domnul Boldwood? întrebă Bathsheba.

— Un gentleman fermier de la Mica Weatherbury.

— Însurat?

— Nu, domnișoară.

— Câți ani are?

— Vreo patruzeci, să zic — foarte chipeș — cam încruntat la față — și bogat.

— Ce necaz și cu praful ăsta! Veșnic sunt într-un hal fără de hal, se plânse Bathsheba. De ce o fi întrebat de Fanny?

— O, pentru că, pe vremea când era copilă și nu avea pe nimeni care să-i poarte de grijă, a luat-o el, a trimis-o la școală și i-a găsit o slujbă aici, la unchiul dumneavoastră. Din punctul ăsta de vedere, este un om tare cumsecade, dar, Doamne, ce să-i faci!

— Ce-i?

— Nu s-a mai pomenit vreun alt bărbat care să dea mai puțină nădejde unei femei, decât el! I-au făcut curte vreo șase sau șapte — toate fetele de neam sau de rand, pe-o rază de câteva mile, și-au încercat norocul cu el. Jane Perkins a lucrat la el două luni ca o sclavă și cele două domnișoare Taylor și-au pierdut un an pe lângă el, iar pe fata fermierului Ives a costat-o nopți întregi de lacrimi și douăzeci de lire cheltuite pe haine noi, dar, Doamne sfinte! — putea la fel de bine să-și arunce banii pe fereastră.

În clipa aceea, un băiețel urcă și își vârî capul pe ușă. Era unul dintre copiii familiei Coggan, care, împreună cu cei ai familiei Smallbury, erau la fel de obișnuiți prin casele din ținut ca și denumirea de Avon și Derwent printre râurile engleze. Băiatul avea întotdeauna de arătat vreun dinte gata să cadă sau vreo tăietură la deget unor anumiți prieteni, lucru pe care îl făcea cu aerul că buba respectivă îl ridica deasupra turmei muritorilor de rând, care nu știau ce e durerea — la care spectatorii, dând cu ochii de ea, trebuia să spună: „Bietul copil”, pe un ton amestecat, ceva între bravo și milă.

— Am un penny! zise domnișorul Coggan, cântând cuvintele.

— Ei, dar cine ți l-a dat, Teddy? întrebă Liddy.

— Domnul Bold-wood! Mi l-a dat fiindcă i-am deschis poarta.

— Și ce a spus?

— A spus: „Unde te duci, micuțul meu?” și eu i-am răspuns: „La domnișoara Everdene, dacă nu-i cu supărare” și el a spus: „E o femeie în toată firea, nu-i așa, micuțule?” și eu am spus: „Da.”

— Copil rău ce ești! De ce-ai spus una ca asta?

— Fiin'că mi-a dat banul.

— Ce s-au mai încurcat toate lucrurile! zise Bathsheba nemulțumită, după ce copilul plecă. Du-te de-aici, Maryann, sau freacă mai departe, sau fă ceva! Mai bine te măritai până acum și nu-mi mai dădeai mie bătaie de cap!

— Da, conia — așa ar fi trebuit. Dar ce să fac, dacă pe unul sărac nu-l vreau eu, iar unul bogat nu mă vrea el pe mine? Stau stingheră ca pelicanul din pustie!

— V-a cerut vreodată cineva în căsătorie, domnișoară? Își luă Liddy inima în dinți s-o întrebe, când rămaseră din nou singure. Aș zice că au fost o droaie, nu-i așa?

Bathsheba tăcu, de parcă n-ar fi vrut să răspundă, dar ispita de a spune da, de vreme ce chiar așa stăteau lucrurile, era mai puternică din pricina năzuințelor ei feciorelnice, în ciuda tristeții sale că tocmai fusese descrisă ca „o femeie în vârstă”.

— A vrut odată unul să se însoare cu mine, zise ea, cu vocea cuiva cu multă experiență, în vreme ce chipul lui Gabriel Oak (ca pe vremea când era fermier) îi răsări înaintea ochilor.

— O, ce frumos trebuie să fi fost! zise Liddy și trăsăturile sale încremeniră, încercând să-și imagineze scena. și nu l-ați vrut?

— Nu prea făcea de mine.

— Ce plăcut trebuie să fie să privești cu dispreț, când cele mai multe dintre noi sunt bucuroase să spună: „Mulțumesc.” Parcă și-aud ce i-ați spus: „Nu, domnule — nu ești dumneata de nasul meu” sau: „Sărută-mi tălpile, domnule; buzele mele sunt pentru oameni mai de soi.” și îl iubeați, domnișoară?

— O, nu. Dar îmi plăcea.

— Și vă mai place și acum?

— Bineînțeles că nu — ia, aud pași, cine-o fi?

Liddy se uită printr-o fereastră care dădea în curtea din spate, unde începuseră să se lase umbra și întunericul, o dată cu primele văluri ale nopții. Un șir strâmb de oameni se apropia de ușa din spatele casei. întreaga încrengătură de făpturi ce se țineau una în spatele celeilalte înainta mânăta de unul și același gând, precum acele creaturi nemaipomenite, cunoscute sub numele de Lanțul Salpae, fiecare cu un corp al său, propriu, dar cu o singură voință pentru întreaga familie. Unii dintre ei purtau, după obicei, costume de pânză groasă rusească, albe ca zăpada, iar alții bluze bej de pânză neînălbite — împodobite cu cusături în fagure pe la manșete, pe piept, pe spate și pe mâneci. Vreo două sau trei femei cu saboți de lemn încheiau șirul.

— Vin filistinii asupra noastră! — lucrătorii, vreau să spun, zise Liddy, turtindu-și nasul de geam până îl albi.

— O, prea bine! Maryann, du-te jos și ține-i în bucătărie, până mă îmbrac, și apoi poștește-i în hol, unde o să-i întâmpin eu.

X.

STĂPÂNA și SLUGILE

O jumătate de oră mai târziu, Bathsheba, isprăvind cu îmbrăcatul și însoțită de Liddy, își făcu apariția în vechiul hol pe la capătul opus intrării, unde își găsi slugile stând așezate una lângă alta, pe o bancă lungă de lemn. Tânăra se așeză la masă și deschise catastiful, cu tocul în mână și cu o pungă de bani, din canava, alături. Din punga aceasta deșertă o grămăjoară de monede.

Liddy își alegea un loc aproape de stăpâna sa și începu să coasă, oprindu-se, din când în când, ca să-și rotească ochii în jur sau, cu aerul unei persoane privilegiate, ca să culeagă de pe masă o jumătate de guinee din cele aflate înaintea ei și s-o cerceteze aproape ca pe o operă de artă, străduindu-se să nu se citească pe chipul ei că și-ar dori cumva să-i aparțină.

— Acum, oameni buni, înainte de a începe, zise Bathsheba, vreau să vă vorbesc despre două lucruri. Primul, că vechilul a fost dat afară pentru furt și că am luat hotărârea să nu-mi mai iau nici un alt vechil, ci să mă descurc eu, cu mâinile mele și după mintea mea.

Oamenii scoaseră un oftat adânc de uimire.

— Al doilea lucru este să vă întreb dacă ați mai auzit ceva despre Fanny.

— Nimic, stăpână.

— Ați făcut ceva?

— Eu m-am întâlnit cu fermierul Boldwood, zise Jacob Smallbury, și am mers cu el și cu doi oameni de-ai lui să căutăm pe fundul iazului, la Newmill Pond, dar n-am găsit nimic.

— Și noul oier s-a dus la hanul Capul de Berbec, de lângă Yalbury, cu gândul că Fanny o fi luat-o într-acolo, dar n-a văzut-o nimeni, zise Laban Tall.

— Dar William Smallbury s-a dus la Casterbridge?

— Da, coniță, dar nu s-a întors încă. A făgăduit că o să fie înapoi pe la șase.

— Mai e un sfert de oră până la șase, zise Bathsheba, privindu-și ceasul. Eu zic că o să vină direct încoace. Ei bine, și acum — se uită în catastif — Joseph Poorgrass — ești aici?

— Da, conașule — vreau să spun coniță, răspunse cel pe care îl strigase. Eu sunt Poorgrass în persoană.

— Și ce ești?

— În ochii mei, nimic. În ochii celorlalți — păi, asta n-o s-o spun eu, căci părerea lumii o să iasă singură la iveală.

— Ce anume lucrezi la fermă, te-am întrebat.

— Tot anul sunt căraș, dar, când vine vremea semănatului, zgornesc ciorile de câmp și vrăbiile și ajut la tăiat porcii, domnule.

— Cât trebuie să-ți dau?

— Nouă șilingi și nouă pence, vă rog, bașca o para de prăsilă, ca să-mi meargă mai bine, conașule — vreau să spun coniță.

— Foarte corect. Uite, ia zece șilingi, ce-i în plus ca un mic dar, fiindcă sunt nou-venită. Bathsheba se împurpură ușor la gândul că se arăta generoasă de față cu lumea, iar Henery Fray, care se trăsesse mai aproape de jilțul ei, își ridică sprâncenele și degetele în sus, în semn de uimire.

— Dumitale cât îți datorez — dumneata, cel din colț — cum te cheamă?

— Matthew Moon, coniță, vorbi o ciudată îngrămădire de haine înăuntrul cărora nu se afla nimic însemnat, care făcu vreo câțiva pași înainte, deși tălpile i se îndreptau într-o direcție nelămurită, întorcându-se când înăuntru, când în afară, după cum apucau.

— Matthew Mark ai spus? — Vorbește, nu-ți fac nici un rău! îl îndemnă cu blândețe tânăra fermieră.

— Matthew Moon, coniță, o corectă Henery Fray din spatele jilțului, unde reușise să se strecoare.

— Matthew Moon, murmură Bathsheba, plecându-și ochii strălucitori în catastif. Doisprezece pence și o jumătate de penny, atâta văd că arată socoteala dumitale.

— Da, coniță, zise Matthew, ca freamătul vântului printre frunzele moarte.

— Poftim zece șilingi. Acum, următorul — Andrew Randle, aud că ești nou-venit la fermă. De ce ai plecat de la ferma dinainte?

— V-v-vă rog, stă-p-p-până, v-v-vă rog, stă-p-p-până...

— E bâlbâit, coniță, zise Henery Fray cu voce joasă, și l-au dat afară fiindcă singura dată când a vorbit pe înțeles, i-a spus stăpânului că sufletul lui îi aparține și alte asemenea blestemății. De înjurat poate să injure, doamnă, la fel de bine ca mine sau ca dumneavoastră, dar nu poate să lege două vorbe ca lumea nici să-l tai.

— Andrew Randle, asta-i plata care ți se cuvine — îți dau două zile să sfârșești cu mulțumirile. Temperance Miller — oh, mai e și o Soberness Miller — amândouă sunt femei, cred.

— Da, coană. Aici suntem, răsunară la unison două voci ascuțite.

— La ce ați lucrat?

— La trasul paielor cu batoza și la răsucitul baloților, la ușitul cocoșilor și găinilor, când dădeau buzna pe ogorul semănat, și la săditul de Early Flourballs și Thompson's Wonderful cu cotoaga.

— Da, înțeleg. Fac treabă bună? îl întrebă ea în șoaptă pe Henery Fray.

— O, stăpână — nu mă întrebați! Sunt femei supuse. Două pațachine cum nu s-a mai pomenit! mormăi cu glas scăzut Henery.

— Stai jos!

— Cine, coană?

— Stai jos!

În spatele tuturor, Joseph Poorgrass tresări, iar buzele i se uscară de frica vreunor cumplite urmări, când văzu că Bathsheba vorbește scurt și Henery se furișează într-un colț.

— Următorul. Laban Tall. Vrei să lucrezi mai departe la mine?

— La dumneavoastră sau la oricine altul care-mi plătește bine, conîță, răspunse tânărul căsătorit.

— Adevărat — și lucrătorii trebuie să trăiască, zise din spate o femeie care tocmai intrase, bocănind cu sabotii ei de lemn.

— Femeia asta cine este? întrebă Bathsheba.

— Sunt nevasta lui cu cununie! continuă vocea, cu și mai mult ifos și țâfnă. Doamna aceasta se dădea de douăzeci și cinci de ani, arăta de treizeci, trecea drept o femeie de treizeci și cinci și avea de fapt patruzeci; spre deosebire de altele măritate de curând, ea una nu arăta niciodată în fața lumii ceva din duioșia conjugală, poate pentru că n-avea ce arăta.

— Oh, dumneata erai, zise Bathsheba. Ei, Laban, rămâi în slujbă?

— Da, coană, o să rămână! răsună iarăși limba ascuțită a nevestei cu cununie a lui Laban.

— Dar cred că poate să vorbească și singur, nu-i așa?

— O, Dumnezeule, nu, coană! El e unealtă și-atât. Destul de bun la muncă, dar nătâng ca vai de lume, răspunse femeia.

— He-he-he! râse bărbatul ei, schimonosindu-se din răsputeri să arate că gustă gluma, căci firea lui veselă nu putea fi întunecată nici de cuvintele cele mai grele, la fel ca un candidat la parlament aflat la tribună.

Numele celorlalți se auziră strigate, în același fel.

— Cu acestea, cred că am terminat cu voi, zise Bathsheba, închizând registrul și aruncându-și pe spate o șuviță de păr răzlețită. S-a întors William Smallbury?

— Nu, stăpână.

— Oierul cel nou o să aibă nevoie de un ajutor, mai strecură o vorbă Henery Fray, încercând să-și recâștige locul pierdut și apropiindu-se pieziș de jilțul ei.

— Ei — o să-l aibă. Pe cine-ar putea să ia?

— Tânărul Cain Ball e un băiat foarte bun, zise Henrey. Iar baciul Oak nu cred c-o să se supere că e prea tânăr, nu? Adăugă el, întorcându-se cu un zâmbet de scuză către oier, care tocmai își făcuse apariția în mijlocul lor și acum stătea cu brațele încrucișate, sprijinit de uscior.

— Nu, nu mă deranjează, răspunse Gabriel.

— Cum se face că-l cheamă Cain? întrebă Bathsheba.

— Păi, vezi dumneata, conîță, sărmana lui mamă, care nu le prea avea cu Scriptura, a făcut o greșală, când să-l boteze, socotind că Abel a fost cel care l-a omorât pe Cain, așadar, când i-a spus Cain, se gândea de fapt la Abel. Pastorul a îndreptat greșeala, dar a fost prea târziu, căci băiatul n-a mai putut să scape, în toată parohia, de numele ăsta. Mare ghinion pentru bietul băiat!

— Este un ghinion.

— Da. Orișicât, noi îl mai îndulcim, cât putem, și îi spunem Cainy. Ah, sărmana văduvă! Din pricina asta a plâns de era gata să-și dea duhul. A fost crescută de niște părinți fără pic de credință, care n-au trimis-o niciodată la biserică sau la școală, ceea ce dovedește că pedeapsa pentru păcatele părinților se abate asupra copiilor, conîță.

Spunând acestea, pe chipul lui Fray se zugrăvi o blândă mahnire, atât cât se cuvine când vorbești despre oameni loviți de vreo năpastă, care nu fac parte din familia ta.

— Prea bine, fie! Cainy Ball să fie ajutorul oierului. și dumneata ai înțeles ce ai de făcut? Cu dumneata vorbesc, Gabriel Oak.

— Cât se poate de bine, vă mulțumesc, domnișoară Everdene, zise oierul Oak de lângă uscior. și, dacă nu, mai întreb!

Gabriel era descumpănit de atâta răceală în purtările ei. Desigur, nimănui nu i-ar fi trecut vreodată prin cap, în afară de cazul în care ar fi fost informat, că Oak și frumoasa femeie în fața căreia stătea acum fuseseră, cândva, și altceva decât străini. Dar probabil că atitudinea ei din prezent era rezultatul inevitabil al înălțării sociale care o adusese, dintr-o casă țărănească, stăpână pe ditamai conacul și moșia. Se mai văzuseră astfel de cazuri și la niveluri mai înalte. Când, în scrierile poeților de demult, Jupiter și familia sa s-au văzut ajunși, mutându-se din sălașul lor strâmt în vârful Olimpului, în cerul nemărginit pe care acesta îl atinge, în cuvintele lor se simte, în egală măsură cu această schimbare, un plus de aroganță și de reticență.

Se auziră pași la intrare, despre care ai fi putut afirma cu siguranță că sunt deopotrivă greoi și măsurăți, dar ai fi șovăit să-i socotești grăbiți.

(Toți:) — Iată-l pe Billy Smallbury, a venit de la Casterbridge.

— Și ce s-aude? îl întreabă Bathsheba pe William, care înaintă până în mijlocul holului, își scoase o batistă din pălărie și începu să-și șteargă sudoarea de pe frunte, de la mijloc spre margini.

— aș fi ajuns mai devreme, domnișoară, zise el, dacă n-ar fi fost vremea asta. Apoi tropăi cu putere, izbind podeaua și cu un picior și cu celălalt, și, când oamenii se uitară în jos, văzură că ghetele îi erau pline de zăpadă.

— Bine că ai venit, în sfârșit, zise Henery.

— Ei, ce ai aflat despre Fanny? întreabă Bathsheba.

— Păi, stăpână, ce mai tura-vura, a fugit cu soldații, zise William.

— Nu se poate — așa o fată cuminte ca Fanny!

— Vă povestesc toată tărășenia. când am ajuns la cazarma din Casterbridge, mi s-a spus: „Regimentul al 11-lea de Dragoni s-a mutat și în locul lui au venit noi recruți.” Regimentul al 11-lea a plecat, de săptămâna trecută, la Melchester și de-acolo mai departe. Ordinul de deplasare a venit pe neașteptate de la stăpânire, ca un hoț noaptea, așa cum vine el de obicei, și dragonii au înțeles că pleacă în timp ce erau deja în marș. Au trecut pe-aici, pe-aproape...

Gabriel ascultase totul cu mare interes.

— I-am văzut trecând, zise el. A fost în ziua cu târgul.

— Da, adăugă William, au trecut călare în jos, pe stradă, fuduli nevoie mare, cântând triumfători Fata ce-am lăsat-o în urmă, așa-i spunea cântecului. Toate casele celor ce i-au văzut se zgâlțâiau din temelii la fiecare bătaie a tamburului și, în tot orașul, n-a fost ochi de bețivan de prin taverne, nici de muierușcă fără căpătâi să nu se înece în lacrimi.

— Dar ce, au plecat la vreun război?

— Nu, stăpână. Dar s-au dus în locul celor care ar putea să plece la război, ceea ce e cam totuna. și d-aia mi-am zis eu că flăcăul lui Fanny o fi fost din regimentul ăsta, iar ea s-o fi dus după el. Asta-i tot, stăpână, negru pe alb.

— Ai aflat cum îl cheamă?

— Nu, nu știa nimeni. Cred că era mai mare în grad decât un simplu soldat.

Gabriel rămase gânditor și nu scoase o vorbă, fiindcă nu știa nimic sigur.

— Ei, se pare că, oricum, n-o să mai aflăm altceva în plus în seara asta, zise Bathsheba. Ar trebui însă ca unul dintre voi să dea o fugă până acasă la fermierul Boldwood și să-i spună și lui. Apoi se ridică, dar, mai înainte de a ieși, le spuse câteva cuvinte foarte cuviincioase, cărora rochia ei de doliu le dădea o mare seriozitate, pe care n-o aveau în sine.

— Așadar, să țineți minte că aveți o stăpână, și nu un stăpân. Nu-mi cunosc încă puterile și nu știu cât mă pricep la munca dintr-o fermă, dar o să-mi dau toată silința și, dacă voi o să mă slujiți bine, o să vă răspund și eu la fel. Să nu-și închipuie cei necinstiți (dacă o fi printre voi vreunul, deși nădăjduiesc că nu) că, din pricină că sunt femeie, nu înțeleg deosebirea între o faptă bună și una rea.

(Toți:) — Nu, stăpână! (Liddy:) — Foarte bine spus!

— O să fiu în picioare mai înainte să vă treziți voi, o să fiu pe câmp mai înainte de a vă da voi jos din pat și o să mănânc gustarea de dimineață mai înainte să ajungeți voi la câmp. Pe scurt, o să vă las cu gura căscată pe toți!

(Toți:) — Da, stăpână!

— Acestea fiind zise, noapte bună!

(Toți:) — Noapte bună, stăpână!

Apoi, această mică thesmothete se depărtă de masă și, cu pas legănat, părăsi holul, cu poala rochiei sale negre de mătase măturând câteva paie și trăgându-le după ea, într-un ușor hârșăit pe pardoseală. Liddy, ridicându-și simțămintele la înălțimea situației din admirație pentru măreție, pluti și ea după Bathsheba, cu o demnitate mai dulceagă, nu lipsită de oarecare prefăcătorie, iar ușa se închise în urma lor.

XI.

DINCOLO DE ZIDURILE CAZĂRMII. ZĂPADĂ. O ÎNTÂLNIRE

Nici o altă priveliște nu-ți PUTEA împovăra mai mult sufletul cu un sentiment de dezolare decât aceea văzută la periferia unui anumit orașel și totodată centru militar, aflat la mai multe mile la nord de Weatherbury, la o oră ceva mai târzie, în aceeași seară de iarnă care- și cernea zăpada — dacă poate fi vorba despre a vedea, când principalul element al peisajului era bezna.

Era una dintre acele nopți când tristețea îl poate cuprinde și pe cel mai vesel om, fără s-o considere un sentiment absurd; când, pentru persoanele sensibile, iubirea se preschimbă în grijă, nădejdea îngenunchează în fața presimțirilor rele, iar credința se năruie, rămânând doar o rază de speranță; când, cu toată strădania minții, nu izbutești să-ți stârnești păreri de rău pentru oportunitățile avute de a-ți îndeplini ambițiile, care însă au trecut pe lângă tine, iar premoniția nu te îndeamnă la faptă.

Scena era constituită dintr-un drum deschis tuturor, mărginit la stânga de un râu, dincolo de care se înălța un zid impunător. În dreapta se afla un teren întins, în parte pășune, în parte mlaștină, care, în capătul celălalt, ajungea până la un platou muntos, vălurit.

Schimbările de anotimpuri sunt mai puțin supărătoare pe astfel de petice golașe de pământ, decât în ținuturile împodobite cu păduri. Totuși, pentru un observator atent, sunt la fel de ușor de perceput, cu singura deosebire că modurile lor de manifestare sunt mai puțin banale și familiare decât cele știute de toată lumea, cu mugurii care se deschid sau frunzele care cad. Multe dintre ele nu sunt atât de discrete și de lente cum am putea să ni le închipuim, ținând cont de toropeala generală în care zace o mlaștină sau un pustiu. În ținuturile noastre, venirea iernii se petrecea în etape bine delimitate, în care se puteau observa, una după alta, retragerea șerpilor la adăpost, schimbarea culorii ferigilor, umplerea iazurilor, apariția cețurilor, acțiunea mistuitoare a gerului, scofâlcirea bureților și ștergerea tuturor detaliilor din pricina zăpezii. Peste mlaștina mai sus pomenită, seria de fenomene ajunsese în seara aceea la apogeu și, pentru prima oară în acest anotimp, neregularitățile reliefului său deveniseră forme fără personalitate, nesugerând nimic, neproclamând nimic, fără altă însușire decât aceea de a hotărâni altceva — cel mai de jos strat al unui cer de zăpadă. Din cerul plin de fulgi în zbor frenetic, pășunea și mlaștina primeau, în acest moment, un nou veșmânt, doar pentru a părea apoi și mai golașe încă. Vasta boltă a norilor de deasupra, ciudat de aproape de pământ, avea o formă care-ți sugera tavanul unei peșteri largi și întunecate, care cobora treptat spre pardoseală, căci te gândeai fără să vrei că zăpada care căptușea cerul și cea care învelea pământul aveau să se unească în curând într-o masă compactă, fără nici un strat de aer între ele.

Ne vom opri atenția asupra caracteristicilor peisajului de pe partea stângă a drumului, care erau orizontalitatea în ceea ce privea râul, verticalitatea în ceea ce privea zidul și întunecimea amândurora. Aceste trăsături completau ansamblul. Dacă exista ceva mai întunecat decât cerul, atunci acesta era zidul și, dacă exista ceva mai mohorât ca zidul, atunci acesta era râul de la picioarele lui. Acoperișul nedeslușit al fațadei era știrbit și străpuns ici-colo de hornuri, iar pe perete se desenau vag niște ferestre lunguiete, dar numai în partea de sus. În jos, până la nivelul apei, netezimea sa nu era întreruptă de nici o deschidere sau proeminență.

Un șir de bătaii monotone, greu de descris, uluitoare în regularitatea lor, străpunse cu mare greutate văzduhul pufos. Veneau de la un orologiu de prin împrejurimi care bătea ora zece. Clopotul se afla sub cerul liber și, fiindcă era acoperit de un strat de zăpadă de câțiva inci grosime, își pierduse deocamdată glasul. Cam pe la momentul acesta, ninsoarea se mai liniști

— în loc de douăzeci de fulgi, acum cădeau zece, apoi din zece rămase unul. Nu mult după aceea, o siluetă se mișcă pe malul râului. După cum se profila pe fundalul incolor, un observator meticulos ar fi putut deduce că nu era prea înaltă. Altceva nu s-ar fi putut spune despre ea, cu toate că părea o formă omenească.

Silueta înainta încet de-a lungul zidului, dar fără mare efort, căci, deși zăpada se așternuse dintr-o dată, nu era mai groasă de doi inci. În timp ce mergea, se auziră câteva cuvinte rostite cu glas tare:

— Una. Două. Trei. Patru. Cinci.

Între un cuvânt și altul, micuța siluetă înainta cu vreo șase iarzi. Acum era limpede că număra ferestrele din partea de sus a zidului. Când spusese „Cinci”, se referise la cea de-a cincea fereastră de la capătul zidului. Aici, forma întunecată se opri și se făcu și mai mică. Silueta se aplecă. Apoi, un bulgăre de zăpadă își luă zborul peste râu, către a cincea fereastră. Se izbi de zid la vreo câțiva iarzi distanță de țintă. Aruncarea bulgărelui fusese ideea unui bărbat, iar punerea

ei în fapt fusese lăsată în seama unei femei. Nici un bărbat care, în copilărie, ar fi avut de-a face cu o pasăre, un iepure sau o veveriță n-ar fi putut zvârli bulgărele cu atâta nevolnicie.

O nouă încercare, și încă una; treptat, zidul ajunsese să arate ca un obraz plin de bube, din pricina bulgărilor de zăpadă lipiți de el. În sfârșit, unul nimeri a cincea fereastră.

Privit ziua, râul s-ar fi dovedit a fi unul dintre acelea adânci și domoale, ale cărui ape curg cu desăvârșire egal, atât spre maluri, cât și la mijlocul albiei, orice abatere de la viteză fiind numai decît îndreptată printr-un mic vârtej. Nu se auzi nici un răspuns la semnalul respectiv, în afară de gâl găitul și de clipocitul uneia dintre aceste volburi nevăzute — împreună cu alte câteva zgomote ușoare, pe care un om trist le-ar fi luat drept gemete, iar un om fericit, drept hohote de rîs — iscate de apa care se ciocnea de niște obstacole mărunte, aflate cine știe unde în calea curentului.

Fereastră fu lovită din nou, în același fel.

De data aceasta se auzi un zgomot parcă făcut de o fereastră care se deschisese. Zgomotul fu urmat de o voce, venind din aceeași parte:

— Cine-i acolo?

Glasul era bărbătesc și nu vădea surprindere. Întrucât zidul cel înalt era al unei cazărmi, iar căsătoria nu era privită cu ochi buni în armată, probabil că mai avuseseră loc astfel de întâlniri și comunicări și înainte de noaptea aceea.

— Sunteți sergentul Troy? Întrebă tremurat pata nedeslușită din zăpadă.

Această persoană părea într-atât de mult o simplă umbră pe pământ, iar celălalt vorbitor într-atât de mult o parte a clădirii, încât ai fi zis că zidul stătea de vorbă cu zăpada.

— Da, veni răspunsul bănuitor, din umbră. Cine ești tu, fată?

— Oh, Frank — nu mă mai cunoști? zise pata din zăpadă. Sunt Fanny Robin, nevasta ta.

— Fanny! făcu zidul, în culmea mirării.

— Da, zise fata cu un suspin de emoție, pe jumătate înăbușit.

Exista un ton în vocea femeii care nu era cel al unei neveste și exista un mod de a se purta al bărbatului care se întâlnește rar la un soț. Dialogul continuă.

— Cum ai ajuns aici?

— Am întrebat care e fereastră ta. Iartă-mă!

— Nu te așteptam în seara asta. De fapt, nu credeam deloc că o să vii. Mare mirare că m-ai găsit aici. Măine, sunt de serviciu.

— Tu mi-ai spus să vin.

— Ei — am spus că ai putea să vii.

— Da, așa am vrut să zic și eu. Ți pare bine că mă vezi, Frank?

— Oh, da — sigur că da.

— Ai putea să vii până la mine?

— Draga mea Fan, nu! A sunat goarna, porțile cazărmi sunt închise și n-am permis de voie. Stăm cu toții ca în temniță până mâine dimineată.

— Adică n-o să te văd până atunci! Cuvintele fuseseră rostite pe tonul frânt al dezamăgirii.

— Cum ai ajuns de la Weatherbury până aici?

— Pe jos — o parte din drum — restul, cu căruțașii.

— Sunt surprins.

— Da — și eu. Dar, Frank, când o să fie?

— Ce?

— Ce ai făgăduit.

— Nu-mi amintesc.

— Oh, ba da! Nu vorbi așa. Mă doboară la pământ. Mă face să spun eu ceea ce s-ar fi convenit să spui tu primul.

— N-are nimic — ^ spune!

— O, trebuie? — Atunci, uite: când o să ne căsătorim, Frank?

— A, înțeleg. Păi — întâi trebuie să-ți cumperi niște haine potrivite.

— Am bani. Cum o să fie, cu strigări sau cu dispensă?

— Cu strigări aș vrea eu.

— Și locuim în două parohii diferite.

— Da? și ce-i cu asta?

— Casa mea e în St. Mary, care nu ține de parohia asta. Așadar, strigările trebuie să fie făcute în amândouă.

— Așa e legea?

— Da. Oh, Frank — mă tem că mă socotești prea grăbită. Nu, dragă Frank — te rog — eu te iubesc atât de mult. și ai spus de nenumărate ori că o să te însori cu mine, și eu — eu — eu...

— Acuma nu plânge! N-are nici un rost. Dacă am spus așa, bineînțeles că așa o să fac.

— Și eu o să pun să se strige anunțul în parohia mea și tu într-a ta?

— Da.

— Mâine?

— Nu mâine. O să stabilim în câteva zile.

— Ai primit permisia de la ofițeri?

— Nu — nu încă.

— O — cum așa? Ziceai că aproape ai primit-o, dinainte de a pleca din Casterbridge.

— Adevărul este că am uitat s-o cer. Ai venit așa, deodată, pe neașteptate.

— Da — da — așa e. Am greșit că te-am necăjit. Acum o să plec. O să vii să mă vezi mâine la doamna Twills, pe North Street? Nu-mi place să vin eu la cazarmă. Pe aici dau târcoale femei stricate și mă iau drept una de-a lor.

— Ai dreptate. O să vin eu la tine, draga mea. Noapte bună!

— Noapte bună, Frank, noapte bună!

Și din nou se auzi zgomotul unei ferestre, dar închizându-se. Mica pată din zăpadă se puse în mișcare. când dădu colțul, se auzi o exclamație stăpânită, înăuntru:

— Ho-ho, sergentule, ho-ho! Urmă o muștrare, dar nedeslușită, care oricum se pierdu într-un hohot de râs zgomotos, contopit cu susurul micilor vârtejuri ale apei de afară.

XII.

FERMIERI. O REGULĂ. O EXCEPȚIE

Prima dovadă publică a hotărârii luate de Bathsheba de a se ocupa ea însăși de fermă și nu printr-un împuternicit fu apariția ei, în următoarea zi de târg, la piața grânelor din Casterbridge.

Hala scundă, dar încăpătoare, cu tavanul susținut de stâlpi și grinzi, înnobilită de curând cu denumirea de Bursa de cereale, era ticsită de oameni înfierbântați, care discutau în grupuri de câte doi sau trei, vorbitorul din momentul respectiv întorcându-și capul într-o parte, ca să-l privească pe ascultător în față și, ca să-și sublinieze argumentația, închizând un ochi cât timp își rostea discursul. Cei mai mulți aveau în mână câte o nuia de frasin, pe care o foloseau uneori la mers, ca baston, alteori ca să împungă porcii, oile, vecinii cu spatele la ei și restul de lucruri, în general, care păreau să aibă nevoie de un asemenea tratament de-a lungul peregrinărilor lor. În timpul discuțiilor, fiecare își manevra nuiaua în fel și chip — și-o petrecea pe după spate, o îndoaia în mâini ca pe un arc, se proptea cu toată greutatea în ea, curbând-o până ajungea aproape un semicerc; sau probabil o vâra grăbit la subsuoară, în timp ce-și scotea săculețul de mostre și turna grâu în palmă, care, după ce era supus examinării, era lăsat să curgă pe podea — deznodământ prea bine cunoscut de vreo jumătate de duzină de

orătării istețe, crescute la oraș, care, ca de obicei, se furișaseră neobservate în hală și așteptau momentul îndeplinirii speranțelor lor, cu gâtul întins, privind pieziș.

Printre acești mici proprietari cu mișcări greoaie se strecură o figură feminină — singura reprezentantă a sexului ei din încăpere. Era îmbrăcată drăguț, ba chiar cu rafinament. Se mișca printre ei ca o trăsurică cu două roți printre cotige; când vorbea după ei, glasul ei suna ca o romanță după o predică, iar prezența sa în mijlocul lor era simțită ca o boare printre cuptoare încinse. Avusese nevoie de ceva curaj — chiar mai mult decât își închipuise — ca să-și facă loc în această adunare, căci de cum făcuse primii pași înăuntru, dialogurile mormăite încetaseră și aproape că toți ochii se întoarseră către ea, iar cei care erau deja cu fața la ea o pironiseră cu privirea.

Bathsheba nu-i cunoștea decât pe vreo doi sau trei fermieri și spre aceștia își făcu drum. Dar dacă voia să fie o femeie activă, așa cum își pusese în gând să se arate, trebuia să se ocupe mai departe de afaceri, fie că îi cunoștea sau nu pe ceilalți. În cele din urmă, dobândi destulă încredere în sine ca să vorbească și să răspundă cu îndrăzneală unora pe care nu-i știa decât din auzite. Și Bathsheba își adusese un săculeț cu mostre și, încetul cu încetul, își însuși gestul

profesional de a-și umple palma cu boabe — ținând-o apoi întinsă, pentru inspecție, în maniera obișnuiților negustori de la Casterbridge.

Ceva în arcul fără greș al dinților ei de sus, alcătuind un șirag neîntrerupt, și în colțurile mult ridicate ale gurii sale roșii, atunci când, cu buzele întredeschise, se întorcea, provocatoare, ca să-și susțină punctul de vedere în fața vreunui bărbat înalt, sugera că această faptură fragilă avea destule resurse pentru a fi în stare de isprăvi neobișnuite pentru o femeie și destulă cutezanță ca să le ducă până la capăt. Dar ochii ei aveau o catifelare — o catifelare continuă

— care, dacă aceștia n-ar fi fost negri, ar fi părut încețoșare, însă așa, sugerau ceva care putea fi putere de pătrundere sau doar judecată limpede.

Ciudat din partea unei femei atrăgătoare și în plină înflorire era faptul că întotdeauna îi îngăduia interlocutorului său să termine ce avea de spus, înainte să înceapă ea. când se tocmea, ținea cu fermitate la preț, cum e normal din partea unui negustor, și nu se lăsa până când celălalt nu-i dădea cât ceruse, cum e inevitabil din partea unei femei. Totuși exista și flexibilitate în fermitatea ei, ceea ce o ferea de păcatul încăpățănării, după cum exista și puțină naivețe în felul ei de a scădea prețul, ceea ce o salva de la meschinărie.

Aceia dintre fermieri cu care nu avea de încheiat nici un târg (de departe, cei mai mulți) se întrebau întruna unul pe altul: „Ea cine e?” Răspunsul primit era:

— Nepoata fermierului Everdene; a preluat ferma Weatherbury de Sus: l-a dat afară pe vechil și se jură că o să facă ea singură tot ce-i de făcut.

Atunci, celălalt clătina din cap. -

— Da, păcat că e atât de încăpățănată, continua să spună cel dintâi. Dar ar trebui să ne mândrim cu ea aici — mai aduce puțină lumină în hardughia asta. Orișicât, este o fetișcană tare bine făcută și o să fie foarte curând culeasă de cineva.

Ar fi lipsit de eleganță să sugerăm că noutatea gestului său de a se angaja într-o astfel de întreprindere era ceea ce îi vrăjea pe cei din jur aproape în egală măsură cu frumusețea chipului și grația mișcărilor ei. Stărnise totuși interesul general și debutul pe care și-l făcuse în sâmbăta aceea în forum, oricare ar fi fost părerile despre Bathsheba ca fermier cumpărător-vânzător, fu, fără îndoială, un triumf al său ca tânără fată. într-adevăr, senzația aceasta era atât de vie, încât, de vreo două sau trei ori, fu ispitită să păsească mai curând ca o regină printre acești zei ai țărinelor, ca sora cea mică a lui Jupiter copil și să nu-i mai pese de negocierea prețurilor.

Numeroasele dovezi asupra puterii ei de seducție au fost scoase și mai mult în evidență de o excepție remarcabilă. Pentru asemenea lucruri, femeile par să aibă ochi și în ceafă. Bathsheba, fără să-l privească de-a dreptul, era conștientă că în turmă exista și o oaie neagră.

La început, fu uluită. Dacă numărul celor dintr-o tabără ar fi fost cât de cât apropiat de al celor din tabăra opusă, faptul i s-ar fi părut firesc. Dacă nimeni nu s-ar fi uitat la ea, ar fi tratat problema cu indiferență — s-au mai văzut cazuri. Dacă toată lumea ar fi privit-o, inclusiv omul acesta, i s-ar fi părut un lucru obișnuit, fiindcă asta i se mai întâmplase și înainte. Dar unicitatea excepției însemna un mister. Nu-i trebui mult ca să știe bine cum arată nonconformistul. Era un domn cu purtări alese, cu profil roman, clar conturat, ale cărui proeminențe străluceau în soare cu bogăția tonurilor ca de bronz. Se ținea drept și se purta calm. Mai cu seamă îi remarcă o calitate care îl deosebea între toți ceilalți: demnitatea. Aparent, trecuse ceva timp de când atinsese vârsta mijlocie, vârstă la care înfățișarea unui bărbat încetează în mod firesc să se mai schimbe pentru vreo doisprezece ani, cum nici a femeii nu se mai schimbă, deși grație intervențiilor meșteșugite. Putea să aibă orice vârstă între treizeci și cinci sau cincizeci de ani.

Se poate spune că bărbații căsătoriți, la vârsta de patruzeci de ani, au o inimă destul de largă și sunt gata oricând să arunce o privire spre orice exemplar feminin de o oarecare frumusețe care le iese în cale. Probabil, ca niște persoane care ar juca whist pe iubire, conștientă faptul că au dobândit o oarecare imunitate la consecințe de tipul tot ce poate fi mai rău, a faptului că nu va trebui să plătească dacă se implică îi face să riște mai mult decât se cuvine. Bathsheba era incredințată că acest om de neclintit nu era căsătorit.

Când târgul se sfârși, ea dădu fuga la Liddy, care o aștepta la cabrioleta galbenă cu care veniseră amândouă la oraș. Calul fu înhamat și o porniră la trap — cu pachetele de ceai, zahăr și pânzeturi cumpărate de Bathsheba, așezate la spatele lor și arătând într-un fel care, prin culoare, formă și contururi, scapă puținel descrierii în cuvinte, că deveniseră proprietatea tinerei domnișoare și nu mai erau ale băcanului sau ale negustorului de postavuri.

— Am scos-o la capăt, Liddy, și-acum s-a terminat. N-o să-mi mai fac griji, fiindcă toți se vor obișnui să mă vadă acolo. Dar azi-dimineață mă simțeam ca la nuntă: toți ochii erau ațintiți asupra mea.

— Știam eu că așa o să fie, zise Liddy. Bărbații sunt o specie tare nesuferită când te măsoară din cap pân-n picioare.

— Dar a fost și unul care a avut mai multă minte decât să-și piardă timpul cu mine. Informația fu azvârlită în așa fel încât Liddy să nu bănuiască din prima clipă că stăpâna sa se simțea teribil de înciudată. Un bărbat foarte arătos, continuă ea. Drept ca bradul cam la vreo patruzeci de ani, așa cred. Ai cumva idee cine ar putea fi?

Liddy nu știa.

- Și nu bănuiești câtuși de puțin? stăruie Bathsheba, cu o oarecare dezamăgire.

- Habar n-am. Dealtfel, ce contează, de vreme ce nu v-a observat, cum au făcut ceilalți? Ei, dacă ar fi făcut taman pe dos, atunci da, ar fi avut oarecare însemnătate.

În clipa aceea, Bathsheba suferea de sentimentul contrar; continuă să meargă în tăcere. O trăsurică joasă, care gonea mai repede decât a lor, trasă de un cal de rasă fără cusur, le ajunsese din urmă și le-o luă înainte.

— Uite-l, e chiar el.

Liddy privi.

- El? Păi el e fermierul Boldwood — sigur, cel pe care n-ați putut să-l primiți deunăzi, când a venit să vă vadă.

- Aha, fermierul Boldwood, murmură Bathsheba și se uită la el, în timp ce le întrecea. Fermierul nu întoarse capul nici măcar o singură dată, ci ținu ochii pironiți în cel mai îndepărtat punct de pe drum, trecând la fel de neatent și de netulburat ca și cum Bathsheba și farmecele ei ar fi fost doar o boare de aer străveziu.

— E un om interesant, nu crezi? remarcă ea.

Oh, da, foarte! Toată lumea o recunoaște, răspunse Liddy.

- Mă întreb de ce e atât de adâncit în gânduri și de nepăsător și pare atât de departe de tot ce vede în jur.

- Se zice dar nu se știe sigur — că a suferit o amară dezamăgire, pe când era tânăr și vesel. Se vorbește că l-a sedus și l-a părăsit o femeie.

- Asta zice lumea mereu — și noi știm foarte bine că aproape niciodată femeile nu seduc și nu părăsesc un bărbat, ci bărbații ne înșeală pe noi. Eu cred că așa e firea lui, foarte retrasă.

- așa e firea lui. Și eu cred la fel, domnișoară — și nimic altceva.

- Totuși, e mai romantic să te gândești că a fost crud încercat, nefericitul! Poate că, la urma urmei, chiar a fost.

— Depinde dac-a fost sau nu. O, da, domnișoară, a fost. Simt eu că așa trebuie că a fost.

— Totuși, suntem mereu gata să gândim despre oameni ori că-i albă, ori că-i neagră — nu m-ar mira, la o adică, să aflu că el are câte puțin din amândouă — chiar la mijloc: și dezamăgire crudă, și o fire retrasă.

— Vai, nu, domnișoară — nu pot să cred că ar fi la mijloc!

— Ba se prea poate.

— Păi, da, așa este — sunt convinsă că se prea poate. Credeți-mă pe cuvânt, domnișoară, așa stau lucrurile în cazul lui.

XIII.

SORTES SANCTORUM. FELICITAREA DE ST. VALENTINE

Era duminică după-amiază, în treisprezece februarie, la fermă. Cum se sfârșise masa, Bathsheba, neavând pe altcineva mai bun care să-i țină tovărășie, o rugase pe Liddy să vină și să stea cu ea. Casa veche și mucegăită era îngrozitoare iarna, înainte de a se aprinde lumânările și de a se închide obloanele; aerul dinăuntru părea la fel de vechi ca și zidurile, fiecare cotlon din spatele mobilelor avea o temperatură a lui, căci, în această aripă a casei, nu se aprindea devreme focul, în cursul zilei; iar pianul cel nou al Bathshebei, care în alte cronici figura ca pian vechi, părea că se înclină din ce în ce, stând într-o rână pe podeaua scâlâmbă, înainte ca umbrele nopții să se întindă peste denivelările sale și să-i ascundă astfel urâtenia. Liddy, ca un pâraiaș nu

prea adânc, susura întruna: prezența ei n-avea atâta greutate încât să-ți pună mintea la contribuție, totuși, era de ajuns ca să ți-o învieze.

Pe masă stătea o veche Biblie în patru, legată în piele. Liddy, uitându-se la ea, zise:

— Ați căutat vreodată, domnișoară, să ghiciți cu cine urmează să vă măritați, folosind Biblia și cheia?

— Lasă prostiile, Liddy! De parcă s-ar putea una ca asta.

— Păi — totuși e destul de mult adevăr în asta.

— Fleacuri, copilule!

— Și îți mai dă și mari bătaii de inimă! Unii cred în ea, alții nu. Eu cred.

— Bine, bine — hai să încercăm, zise Bathsheba sărind de pe scaun, neținând deloc seama de consecvența de care trebuia să dea dovadă de față cu o servitoare și arătându-se dintr-o dată cuprinsă de morbul ghicitului. Du-te și adu cheia de la ușa din față.

Liddy o aduse.

— Mai bine nu era duminica, spuse ea la întoarcere. Poate că e păcat.

— Ceea ce nu e păcat în zilele săptămânii nu-i păcat nici duminica, răspunse stăpâna ei, pe un ton care reprezenta el însuși o dovadă.

Deschiseră cartea — paginile erau îngălbenite de vreme și de-a dreptul tocite pe la versetele mai des citite, de degetele arătătoare ale cititorilor de altădată, care, fără obișnuință într-ale

lecturii, urmăriseră rândurile, ca pentru a vedea mai bine. Bathsheba căută până ce găsi versetul din Cartea lui Rut care trebuia citit anume, iar ochii îi căzură pe acele sublime cuvinte. Ele o făcură să se înfioare ușor și o umiliră, înțelepciunea în forma abstractă se confrunta cu nebunia în forma concretă. Nebunia în forma concretă roși, stăruie în intenția sa și așează cheia pe carte. O pată de rugină, chiar deasupra versetului cu pricina, făcută de alte mâini care apăsaseră în locul acela un obiect de metal, mărturisea că nu era pentru prima oară când vechiul volum era folosit în acest scop.

— Acum nu te mai mișca și taci din gură, zise Bathsheba. Repetă versetul; cartea se învârti. Bathsheba roși vinovată.

— Cu cine ați încercat? întrebă Liddy, curioasă.

— Nu-ți spun.

— Ați băgat de seamă ce a făcut azi-dimineață, în biserică, domnul Boldwood, domnișoară? continuă Liddy, trădând prin această observație la cine îi zburase gândul.

— Nu, deloc, zise Bathsheba, cu o senină nepăsare.

— Strana lui e chiar față în față cu a dumneavoastră, domnișoară.

— Știu.

— Și n-ați văzut ce-a făcut?

— Bineînțeles că nu, îți mai spun o dată!

Liddy se făcu mică și își puse, hotărâtă, lacăt la gură. Manevra fetei era neașteptată pentru Bathsheba și, în egală măsură, îi încurca planurile.

— Ei, ce-a făcut? se văzu silită Bathsheba să întrebe.

— N-a întors nici măcar o dată capul să vă privească, în tot timpul slujbei.

— Și de ce s-ar fi uitat la mine? întrebă din nou stăpâna, aruncându-i o privire tăioasă. I-am cerut eu să se uite?

— O, nu! Dar toți ceilalți vă priveau — și era ciudat că numai el nu vă privea. Ei, uite așa este el. E bogat și e gentleman, ce-i pasă?

Bathsheba se cufundă într-o tăcere care voia să spună că avea părerile ei despre acest lucru, păreri care, pentru Liddy, ar fi fost prea greu de înțeles, așadar, decât să le explice, mai bine nu i le împărtășea.

— Vai de mine — aproape că am uitat de felicitarea de St. Valentine pe care-am cumpărat-o ieri! exclamă ea, în cele din urmă.

— O felicitare de St. Valentine? Pentru cine, domnișoară? întrebă Liddy. Pentru fermierul Boldwood?

Dintre toate numele cu care ar fi putut să nu nimerească, acesta era singurul cu care, în acest moment, i se păru Bathshebei că Liddy mersese drept la țintă.

— Ei bine, nu! E doar pentru micul Teddy Coggan. I-am făgăduit că-i dau ceva și felicitarea o să fie pentru el o ditamai surpriza. Liddy, ia adu-mi pupitrul și-o să i-o trimit numaidecât.

Bathsheba scoase din pupitrul ei o carte poștală ilustrată, în octavo, împodobită cu o strălucitoare miniatură în relief, pe care o cumpărase, când fusese ultima oară la târg, de la cea mai scumpă papetărie din Casterbridge. În mijloc se vedea un mic oval, unde cartonul fusese lăsat alb, astfel încât cel care o trimitea să poată scrie înăuntru cuvinte duioase, mult mai potrivite pentru ocazia aceasta specială decât oricare dintre generalitățile care se puteau tipări.

— Uite-un loc pentru scris. Ce să pun?

— Ceva de soiul ăsta, răspunse numaidecât Liddy:

Drag mi-e roșul trandafir și vioreaua ca un cer senin; și garofița, cât de dulce-mi pare, Tu, însă, n-ai asemănare.

— Da, merge! Se potrivește unui copil cu obraji ca ai lui, zise Bathsheba. Scrise cuvintele mărunțel, dar citeț, în ovalul liber, închise ilustrata într-un plic și își înmuie tocul în călimară, gata să scrie adresa.

— Ar fi de tot hazul să i-o trimitem căpătânosului ăluia de Boldwood — ce s-ar mai mira! zise slobodă la gură Liddy, ridicându-și sprâncenele și dând de înțeles, cuprinsă de-o veselie nebună, vecină cu teama, că ținuse cont de înalta poziție morală și socială a celui la care se gândise.

Bathsheba tăcu un timp, rumegând ideea pe îndelete. Atitudinea lui Boldwood începuse s-o tulbure — era un fel de Daniel în regatul ei, care nu contenea să se închine spre răsărit, când rațiunea și bunul simț îi spuneau că ar putea la fel de bine să facă și el ce fac ceilalți și să-i dăruiască acea generalizată privire de admirație care nu l-ar fi costat nimic. Însă asta nu însemna că se frământa cine știe ce din pricina nonconformismului lui, nici pe departe. Totuși, era ușor mâhnită de faptul că omul cel mai impunător și mai prețuit din parohie nu catadicsea să arunce barem o privire asupra ei și că o fată ca Liddy vorbea despre asta. Iată de ce, la început, propunerea servitoarei mai degrabă o necăji, decât o înveseli.

— Nu — n-o să fac una ca asta! N-o să găsească nici un haz în ea.

— Nu. Dar o să se supere de moarte, zise Liddy.

— Adevărul e că nu țin neapărat să i-o trimit lui Teddy, remarcă stăpâna ei. Uneori este cam obraznic.

— Da, este.

— Hai să dăm cu banul, ca bărbății, zise Bathsheba într-o doară. Uite, cap: Boldwood, pajură: Teddy. Nu, n-o să dăm cu banul într-o zi de duminică — ar însemna să-l ispitim pe diavol.

— Să aruncăm cu cartea asta de rugăciuni — în asta nu poate să fie vreun păcat, domnișoară.

— Prea bine. Dacă pică deschisă: Boldwood, dacă pică închisă: Teddy. Nu, este mult mai probabil să cadă deschisă. Deschisă: Teddy, închisă: Boldwood.

Cartea zbură în aer și coborî închisă.

Bathsheba, cu un ușor căscat, luă pana și, cu o seninătate bruscă, îi adresă misiva lui Boldwood.

— Ia aprinde o lumânare, Liddy. Ce pecete să folosim? Uite una cu un cap de inorog — nu spune nimic. Asta ce-i? Doi porumbei — nu. Ar trebui să fie ceva ieșit din comun, nu-i așa, Liddy? Uite una cu un motto — Îmi amintesc că era ceva glumeț, dar nu pot să-l citesc. O să încercăm cu ea și, dacă nu e bună, luăm alta.

O pecete mare, roșie, fu lipită cum se cuvine. Bathsheba se uită îndeaproape la ceara fierbinte, ca să afle ce scria.

— Grozav! exclamă ea și lăasă să-i cadă plicul în joacă. Asta o să zgândăre și seriozitatea pastorului, și pe-a enoriașilor.

Liddy citi și ea cuvintele de pe pecete: „ÎNSOARĂ-TE CU MINE!”

În aceeași seară, misiva fu trimisă și în noaptea aceea fu cartată, când îi veni rândul, la poșta din Casterbridge, pentru ca, dimineața, să se întoarcă iarăși la Weatherbury.

Astfel, într-o doară și fără chibzuință, fu înfăptuită această ispravă. Bathsheba știa multe despre dragoste, privită ca spectacol, dar despre dragoste ca simțământ lăuntric nu știa nimic.

XIV.

EFFECTELE FELICITĂRII. RĂSĂRIT DE SOARE

Pe înserat, de St. Valentine, Boldwood era așezat, ca de obicei, la masă, cinând la lumina unui foc de bușteni uscați. Pe polița căminului, în fața lui, se afla un orologiu încununat de un

vultur cu aripile întinse, iar pe aripile vulturului era felicitarea trimisă de Bathsheba. Într-acolo își îndrepta neconținut privirile gentlemanul burlac, până când pecetea mare și roșie deveni parcă o pată de sânge pe retina ochilor săi; și, în timp ce mânca și bea, recitea în minte cuvintele întipărite în ceară, deși erau la o distanță prea mare pentru a le desluși cu ochii:

ÎNSOARĂ-TE CU MINE!

Porunca aceasta îndrăzneță semăna cu acele cristaluri care, lipsite de culoare, împrumută nuanțele obiectelor din jur. Aici, în liniștea salonului lui Boldwood, unde nu-și găsea locul nimic ce nu era plin de gravitate și unde atmosfera era aceea a unei duminici puritane, prelungite o săptămână întreagă, scrisoarea și propunerea ei își schimbaseră însemnătatea, de la gestul necugetat aflat la originea lor, dobândind o adâncă seriozitate, preluată de la obiectele care le țineau tovărășie.

De când primise misiva, în dimineața aceea, Boldwood simțea că echilibrul din viața lui se strica, încetul cu încetul, înclinând în direcția unei pasiuni abstracte. Dezordinea aceasta însemna ceea ce însemnase prima algă pentru Columb — un lucru supărător de mărunț, care sugera posibilități infinite de mari.

Felicitarea trebuia să fi avut o motivație și un scop. Că acesta din urmă, dintre cele mai mărunte, nu avea nici o legătură cu existența lui, desigur, Boldwood n-o mai știa. și nici măcar nu-i trecu prin minte că o asemenea explicație ar fi cu puțință. Un spirit care s-a lăsat amăgit nu mai poate să analizeze, pentru a înțelege cât de mult greșeste, socotind că nu există nici o deosebire între a îngădui ca evenimentele pur întâmplătoare să-și urmeze cursul și a porni, dintr-un imbold lăuntric, cu capul înainte pe un anumit drum. Uriașa deosebire dintre a stârni o înlanțuire de evenimente și a îndruma pe un anumit făgaș o serie de fapte deja inițiată rar o vede cel uluit de rezultat.

Când se duse la culcare, Boldwood așează felicitarea într-un colț al oglinzii. O simțea că este acolo, chiar și când stătea cu spatele la ea. Era pentru prima oară în viața lui Boldwood când i se întâmpla una ca asta. Aceeași fascinație care îl îndemna să creadă că felicitarea era rezultatul unui gest bine gândit îl împiedica s-o privească drept o obraznicie. Citi din nou destinatarul. Misterioasa înrăurire a nopții învestea scrierea cu prezența autoarei necunoscute. Mâna cuiva — mâna unei femei — trecuse ușor peste hârtia pe care se afla numele lui: ochii ei, pe care nu-i descoperise, urmăriseră fiecare buclă a literelor, în timp ce le desena, iar, în clipele acelea, imaginea lui îi răsărise ei în minte. De ce se gândise ea la el? Gura ei — oare avea buzele roșii sau palide, pline sau subțiri? — se rotunjise având o expresie anume în timp ce condeii își urmase calea? Oare colțurile buzelor îi tresăriseră în clipa aceea cu o emoție din adâncul ființei sale? Ce exprimaseră oare?

Imaginea femeii scriind, care parcă întregea semnificația cuvintelor scrise, nu se limpezea. Întrezărea doar un portret încețoșat — ceea ce nu era prea departe de realitate, ținând cont că originalul se afla, la ora aceea, cufundat în somn și că uitase de toată dragostea și de toate felicitările de Sf. Valentine din lumea asta. Ori de câte ori Boldwood ațipea, imaginea prindea substanță și înceta să mai pară doar o nălucire a minții lui; iar, ori de câte ori se trezea, descoperea felicitarea la locul ei, ceea ce îi justifica visul.

Era o noapte cu lună plină și lumina nu era una obișnuită. Prin fereastra lui nu pătrundeau decât razele răsfărânte de zăpadă și palida lor strălucire, venind de jos în sus, bătea nefiresc în tavan, aruncând umbre în locuri neașteptate și lumini în locuri care de obicei erau în umbră. Conținutul epistolei îl preocupa mult mai puțin decât faptul că o primise. Deodată, se întrebă dacă în plic nu se mai afla și altceva în afară de ceea ce scosese deja din el. Sări din pat și, la lumina aceea fantomatică, luă plicul, scoase bucata de hârtie — scutură bine plicul, îl scotoci.

Nu mai era nimic. Boldwood se uită din nou, cum făcuse de sute de ori în ziua aceea, la obsedanta pecete roșie:

— Însoră-te cu mine, citi el cu glas tare.

Preaserosul și rezervatul gentleman închise din nou felicitarea în plic, pe care îl prinse în rama oglinzii. Pe când făcea asta, își zări deodată propriul chip, golit de expresie și neprecizat ca formă. Văzu cât de strâns își ținea gura și cât de larg deschiși și de pustii erau ochii săi. Stingherit și supărat pe el însuși, din pricină că era atât de tulburat, se întoarce în pat.

Într-un târziu, se luminează de ziua. Trezirea în lumina plină a unei zile cu cer senin nu are același efect ca trezirea într-o zi cu cerul înnorat la prânz; Boldwood se sculă și se îmbracă.

Coborî scările, ieși din casă și se îndreptă spre poarta care dădea într-un câmp aflat în partea de răsărit; ajuns acolo, se opri și își plimbă privirea în jur.

Soarele răsărea încet, așa cum se întâmplă de obicei în acest anotimp; cerul, de un violet pur la zenit, era plumburiu spre miazănoapte și posomorât spre răsărit, acolo unde, peste dealul acoperit de zăpadă, peste pășunea arendată pentru oi a fermei Weatherbury de Sus și aparent odihnindu-se pe creastă, jumătatea astrului solar care se vedea în acel moment ardea fără raze, ca focul unui jar roșu fără flacără, luminând o vatră albă, împietrită. Priveliștea semăna cu un apus de soare, precum copilăria seamănă cu bătrânețea.

În celelalte direcții, câmpul și cerul aveau aceeași culoare, din pricina zăpezii, astfel încât, dacă aruncaai doar o privire grăbită, cu greu ai fi putut spune unde se află orizontul; în general, se păstra și aici acea nepământească inversare a luminii și-a umbrelor despre care am mai pomenit, care se observă într-un peisaj atunci când lumina cea mai puternică, de regulă venind din cer, se ridică de data aceasta dinspre pământ, iar umbrele care se întind de obicei pe pământ, acum se țin pe cer. La apus spânzura o lună istovită, ștersă la ora aceea și înmuiată într-un galben-verzuiu de bronz coclit.

Boldwood privea distrat cum zăpada, pe care gerul o întărise și o lustruise la suprafață, avea acum, în lumina roșie de la răsărit, străluciri de marmură; cum pe pantă, pe alocuri, iarba ofilită, închisă în turturi de gheață, se zbârlea prin învelișul neted și palid, dându-i ape și unde de veche oglindă venețiană, și cum urmele lăsate de gheruțele câtorva păsări care țopăiseră prin zăpada moale și afânată înghețaseră, bucurându-se astfel de o scurtă imortalitate. Zgomotul aproape înăbușit al unui vehicul ușor îi întrerupse contemplarea. Boldwood se întoarse spre drum. Era carul poștei, un car iute, cu două roți, care abia dacă avea destulă greutate ca să nu fie măturat de o rafală de vânt. Vizitiul îi întinse o scrisoare. Boldwood o luă și o deschise, așteptându-se la o nouă scrisoare anonimă — într-atât se reduce părerea oamenilor despre probabilitate la senzația că un eveniment o dată petrecut trebuie neapărat să se repete.

— Nu cred că e pentru dumneavoastră, domnule, zise omul când văzu ce face Boldwood. deși n-are nici un nume trecut pe plic, cred că este pentru oierul dumneavoastră.

Atunci Boldwood citi adresa: „Pentru noul oier — Ferma Weatherbury, lângă Casterbridge.”

— Oh, ce greșală! Nu e pentru mine. Nici pentru oierul meu. E pentru oierul domnișoarei Everdene. Ar fi mai bine să i-o duci dumneata — îl cheamă Gabriel Oak — și să-i spui că am deschis-o din greșală.

Chiar în clipa aceea, sus, pe creasta dealului, sub cerul învăpăiat se zări o siluetă, ca un muc de lumânare negru în mijlocul flăcării. Apoi, silueta se puse în mișcare, înaintând viguros pe drumul ei, cărând în spate un soi de osaturi pătrate, prin care străbăteau aceleași raze ca de foc. În urma acesteia venea o făptură mult mai scundă, pe patru picioare. Silueta cea înaltă era Gabriel Oak, cea scundă, George, iar obiectele care erau transportate, împletituri de nuiele pentru staule.

— Stai așa! zise Boldwood. Destinatarul este omul de colo, de pe deal. O să-i duc chiar eu scrisoarea.

Pentru Boldwood nu mai era doar o scrisoare adresată altcuiva. Era un pretext. Pe chipul lui se zugrăvi o hotărâre nouă și o porni voinicește peste ogorul înzăpezit.

Chiar atunci, Gabriel începu să coboare panta dealului, la dreapta. Lumina soarelui bătea și ea în direcția aceea și poleia, în depărtare, acoperișul slădăriei lui Warren — locul spre care bănuia că se îndreaptă oierul. Boldwood îl urmă de la distanță.

XV.

O ÎNTÂLNIRE DE DIMINEAȚĂ. DIN NOU FELICITAREA

Lumina roșie-portocalie de AFARĂ nu pătrundea înăuntrul slădăriei lui Warren, luminată, ca de obicei, de astrul rival din vatră, care împrăstia raze de o culoare asemănătoare.

Slădarul, după ce dormise câteva ore fără să-și scoată hainele de lucru de pe el, stătea acum lângă o măsuță cu trei picioare, luându-și gustarea de dimineață, alcătuită din pâine și slănină. Mânca într-un fel în care nu este nevoie de farfurii, ceea ce însemna că pune o felie de pâine pe masă, așeza un strat de slănină pe pâine, ungea cu muștar slăcina și presăra deasupra un praf de sare; apoi tăia felia astfel pregătită, de sus în jos, cu un briceag mare, până ce ajungea la lemn, iar în bucata retezată înfingea briceagul și o ridica la gură, punând-o pe calea obișnuită pe care o

lua hrana. Se părea că lipsa dinților nu-i micșora slădarului prea tare puterea de a mesteca: și-i pierduse de atâta vreme, încât faptul că era știrb îl supăra mai puțin decât dacă și-ar fi pus proteză. Într-adevăr, părea că se apropie de groapă, așa cum se apropie o hiperbolă de axă, adică din ce în ce mai pieziș, pe măsură ce venea mai aproape, încât te îndoiai că o s-o mai atingă vreodată.

În cenușar se cocea o grămadă de cartofi și fierbea o oală de pământ plină cu pâine prăjită, poreclită „cafea” — pentru oricine ar fi cerut o porție; fiindcă slădăria lui Warren era și un soi de club, folosit de oamenii Bathshebei ca o alternativă la han, unde nu le-ar fi venit la îndemână să fie zăriți de ochiul ei de șoim.

— Ziceam și eu: mâine o să fie o zi frumoasă, dar, când colo, na că se lăsă peste noapte un ger de crapă pietrele, se auzi pe neașteptate în casă, remarca venind dinspre ușa care se deschisese cu o clipă mai înainte. Apoi se văzu trupul lui Henery Fray înaintând spre foc, de pe la jumătatea drumului scuturându-și zăpada de pe ghete. Remarca și intrarea părură să nu fie socotite câtuși de puțin un început abrupt de către slădar — chestiunile introducerii, în vorbe și în fapte, fiind adeseori omise prin ținut, iar slădarul fiind la fel de liber, la rândul său, să nu țină seama de el, nu se grăbi să îi răspundă. Ridică de pe masă o bucată de brânză, împungând-o tot cu briceagul, precum înfige măcelarul bucățile de carne în frigăruie.

Henery purta o manta largă, de postav bej, încheiată peste bluza sa de lucru — ale cărei poale albe ieșeau de vreun picior lungime pe sub pulpanele mantalei, care însă, după ce te obișnuiai cu această modă, părea un lucru destul de firesc, ba chiar ornamental, și care, fără îndoială, era foarte comod.

Pe urmele lui intrară Matthew Moon, Joseph Poorgrass și alți cărăuși și căruțași, legănând niște felinare mari în mâini, ceea ce arăta că veneau de la grajdul caraulelor, unde fuseseră chemați la muncă încă de dimineață de la patru.

— Sunt zob, de parc-am fost bătut cu Îmblăciul, zise Joseph Poorgrass. și un fir de pai m-ar pune la pământ. Slădare, dă-mi un degetar de cidru înainte să plec iar la treabă.

— Nici eu nu mă pot lăuda c-o duc mai bine, oftă Matthew. Mă taie așa un junghi în șale, de jur-împrejur, de nici n-am cuvinte — zău așa. și eu aș vrea să pun ceva în gură, slădare — niște cafea ar fi bună.

Slădarul arătă spre un butoiăș dintr-un colț, apoi spre oala de pământ din cenușar.

— Cine vrea — să se servească, zise el. Aicea am și niște cartofi (adăugă, trăgându-i cu vâtraiul afară din spuză). Hai să luați câte unul — trebuie curățați.

— 'Neata, fraților! Ce mai faceți? grăi încă un vizitator, din prag. și mă rog, cum ți-ai frânt așa spinarea, Matthew Moon?

Vorbitorul înaintă câțiva pași și se dovedi a fi Mark Clark.

— Deh, am stat de am văzut de biata Blajina, știi. Nu știu ce să mă mai fac cu ea, pe cuvânt. Sărinana a fost foarte liniștită, în prima parte a nopții, ba chiar a și dormit puțin, dar a apucat-o iară și a dat în delir, spre dimineață.

— Treizeci și cinci de lire - atâta o să piardă conیța dacă o să moară iapa aia, zise Mark Clark.

— Și cum se descurcă fără vechil? întrebă slădarul.

Henery clătină din cap și zâmbi cu unul dintre cele mai amare zâmbete ale sale, care-i încrețea toată pielea de pe față, strângându-i-o într-un singur ghem, la mijloc.

— O să se căiască — sigur, sigur! zise el. Benjy Pennyways nu era el om sincer, nici vechil cinstit — ba era la fel de mare vânzător ca Iuda Iscariotul în persoană. Dar nici să-i treacă ei prin minte că ar putea s-o scoată singură la capăt! Henery își legănă tăcut capul, într-o parte și în cealaltă, de vreo trei-patru ori.

— N-am mai pomenit așa ceva de când fac eu umbră pământului — niciodată!

Cu toții socotiră aceste vorbe drept încheierea unei cuvântări întunecate, pe care o rostise în gând, cât clătinase din cap. Dealtfel, Henery mai păstra și pe chip câteva semne de deznădejde, ceea ce lăsa să se înțeleagă că o să mai aibă nevoie de ele, de îndată ce o să înceapă să vorbească din nou.

— O să se ducă toate de răpă și noi o dată cu ele, să nu-mi spuneți mie pe nume dacă nu! zise Mark Clark, ca unul gata să sfărâme toate lanțurile tradiției și să-și crească spița în prag de stingere, în cel mai scurt timp.

— Așa-i — o să se întâmple o nenorocire curând, zise Matthew Moon. De trei ori am visat foarte urât, în ultima vreme; iar Sally a pus cleștele de cărbuni pe masă de două ori de săptămâna trecută până acu'.

— Semn sigur c-o să se întâmple ceva rău, zise Joseph Poorgrass. Ieri, înainte de gustarea de dimineață, mi-a tăiat calea o pisică albă. și am văzut un mâner de cosciug în ceara scursă pe lumânare, aseară, la cumnată-mea.

— Și eu am văzut, acum două luni, luna nouă întoarsă ca-n oglindă. și mi s-a povestit, de asemenea, că Grammer Ball a visat că o înțepau albinele.

— Groaznic. Acuma, fii convinși că e și ceva adevărat în toate acestea, zise Joseph Poorgrass, trăgând înspăimântat aer în piept, în semn că el trăia o tragedie.

— Stăpâna noastră ne va târî pe toți în necaz, zise Henery. Putem băga mâna-n foc — cu metodele ei noi de a se ocupa de fermă. și te-apucă groaza când vezi că nu știe de nici unele. Păi, nu mai departe de ieri, a tăiat o felie de slănină de-a lungul coastelor!

— Hă-hă-hă! făcu adunarea, hohotul slădarului auzindu-se mai încet în corul celorlalți, de parcă nu l-ar fi scos tot din gâtleej: „heu-heu-heu!”

— O fetișcană îndărătnică — asta e — și care nu vrea să asculte de nici un fel de sfat. Mândria și deșertăciunea i-au dus de răpă pe mulți dintre cei care nu și-au văzut lungul nasului. Doamne, Dumnezeu, când mă gândesc la asta, jelesc ca apucat de durerile facerii!

— Adevărat, Henery — așa faci — eu te-am auzit, zise Joseph Poorgrass, pe un ton de mărturisire completă și cu un surâs subțire, de suferință.

— și, ia zi, chiar muștruluieste pe toată lumea? Întrebă slădarul.

— Ei... nu-i bine spus că muștruluieste, răspunse Henery, ascultând cu atenție la înțelepciunea propriilor cuvinte. deși ai putea s-o iei și așa... un soi de muștruluială în minte. Are un fel al ei de a scutura din cap, de a da din umeri și repezeala femeii în general. Nici n-apucă să spună bine ceva, că a și făcut ce-a spus, dar mai întâi înjură, iar cu asta merge până într-acolo încât i-a azvârlit o înjurătură de-a bărbaților lui Liddy, când a căzut raftul din cămară, cu toate borcanele de dulceată de pe el. Păi, numa' ieri ce-a venit ca furtuna călare pe capul meu și s-a uitat la cât de repede sau la cât de încet lucram, apoi s-a dus ca vântul, fără să scoată nici o vorbă bună. Da, prieteni — cu sânge rece, fără să te anunțe nici o clipă.

— O mână de fier i-ar scoate cât ai zice peste gărgăunii de sub bonetă, adăugă Billy Smalibury, care tocmai intrase, cu singurul lui dinte la înaintare. Poate vorbi și omenește și trebuie să aibă ea, pe undeva, și niște minte. V-ați prins?

— Da, dar... fără vechil! — Eu meritam locul ăsta! se tângui Henery, jucând rolul de geniu neînțeles, pironindu-și privirile goale asupra viziunilor unui măreț destin, care păreau să i se arate pe haina de lucru a lui Billy Smalibury. Bănuiesc că așa a fost să fie. Ce ți-e scris în frunte ți-e pus, iar Scriptura e degeaba; căci, dacă faci bine, nu ești răsplătit după faptă, ci ești înșelat în chip josnic, în loc de orice răsplată.

— Ba nu; aicea nu mai sunt de acord cu tine, spuse Mark Clark. Dumnezeu este un gentleman adevărat în această privință.

— Faptă bună, plată bună, ca să zicem așa, adevărat Joseph Poorgrass.

Discuția se opri puțin și, în acest antract, Henery se întoarse și stinse felinarele, căci acum, când lumina zilei se înstăpânise peste lume, nu mai era nevoie de ele, nici măcar în slădăria cu un singur ochi de geam.

— Mă întreb la ce îi trebuie unei femei-fermier un clavecin, timpanon, pian sau cum îi spune! făcu slădarul. Liddy spune că și-a luat unul nou.

— și-a luat pian?

— Da. Se pare că lucrurile bătrânului său unchi n-au fost destul de bune pentru ea. și-a cumpărat de toate, numai lucruri noi. Jilțuri grele pentru cei voinici, jilțuri mai gingașe pentru cei slabi; niște ceasornice mari, aproape cât orologiile de mari, ca să le așeze pe polița căminului.

— Tablouri, cele mai multe cu rame minunate.

— și canapele lungi, din păr de cal, pentru cei aghezmuți, cu perne de păr de cal la amândouă capetele, zise Mark Clark. și, tot așa, oglinzi pentru cei frumoși și cărți mincinoase pentru cei păcătoși.

— Da, zise Henery Fray. Apoi, următorul lucru pe care o să-l facă o să fie să stea mereu cu fermierii ăștia grozavi, mereu mai fuduli; și salonul va trebui să se prefacă în sală de mese, iar

bucătăria neapărat se face salon. Apoi spălătoria va fi popită s-ajungă bucătărie, iar cocina porcilor, spălătorie. Apoi, o să îi zică lordului proprietar: „Vă vine să credeți că bieții mei porci n-au nici acoperiș deasupra capului, și asta e mai mare rușinea pentru dumneavoastră!” și gata! Se ridică un șir de acareturi — și uite-așa o să-i urce pe porci ca pe... Negăsind o comparație, Henery își aruncă ochii în jur, părând să creadă c-o să descopere vreuna pe pereți.

— Asta e foarte adevărat, zice și servitoarea! strigă Mark Clark.

Henery binevoi să-și mai arate pentru încă vreo câteva momente fața încrețită a ironie și deznădejde — apoi, fiindcă nu-i veni în minte ce să mai spună potrivit cu această figură, își destinează trăsăturile și se așează.

De afară se auzi zgomotul unor pași apăsați și tropăit de picioare, ușa se deschise cam vreo șase inci și, din partea cealaltă, cineva strigă:

— Prieteni, este loc și pentru câțiva miei nou-născuți?

— Da, cum să nu, baciule, răspunse în cor conclavul.

Ușa se dădu de perete, izbindu-se și zgâlțâindu-se de sus până jos. În prag apăru păstorul Oak, cu fața aburindă, cu gleznele înfășurate în mănunchiuri de fân, ca să-l apere de zăpadă, cu mijlocul încins cu un brâu de piele, pe deasupra hainei de lucru, și arătând ca însăși întruchiparea sănătății și vitalității omenesti. Patru miei îi atârnavă stânjenitor pe umeri, în diferite poziții, iar în urma lui pășea solemn dulăul George, pe care Gabriel izbutise să și-l aducă de la Norcombe.

— Ei, baciule, cum merge fătutul mieilor din anul ăsta, dacă am voie să întreb? se interesă Joseph Poorgrass.

— Ne pune la grea încercare, răspunse Oak. În ultimele două săptămâni, m-am udat până la piele, de câte două ori pe zi, ba prin ploaie, ba prin zăpadă. Câiny și cu mine n-am pus geană pe geană azi-noapte.

— Sunt mulți gemeni, după câte am auzit.

— Mai bine de jumătate. Da, e foarte ciudat fătutul mieilor în anul ăsta. N-o să terminăm până de Buna-Vestire.

— Anul trecut era gata pe la duminica de Sexagesima, remarcă Joseph.

— Adu-i și pe restul, Cain, zise Gabriel, și după aceea dă fuga înapoi la oi. Vin și eu numaidecât.

Cain Ball — un flăcăiaș cu o față ca o cireasă și cu un cerc în chip de gură, înaintă și lăsă pe podea încă doi miei, apoi plecă, după cum fusese îndemnat. Oak își dădu mieii jos de pe umeri, coborându-i de la înălțimea aceea nefirească pentru ei, îi înveli în fân și-i așeză în jurul focului.

— Aici nu avem o colibă pentru miei, cum aveam eu la Norcombe, zise Gabriel, și e o mare bătaie de cap să-i duci pe cei mai pipirii într-o casă. Dacă nu era casa matală aici, aproape, nu știu ce mă făceam pe o vreme căinoasă ca asta. Dar mata cum o mai duci, slădare?

— Deh, nici mai bolnav, nici mai necăjit, baciule. Dar nici mai tânăr.

— Da — înțeleg.

— Ia loc, baciule Oak! continuă bătrânul slădar. și ce-ai mai găsit pe la Norcombe, când ai fost după câine? Tot așa, la înălțime și bătut de vânturi este, nu? Mi-ar plăcea să mai văd o dată satul acela și să mai petrec o zi la târgul de la Emminster, dar, pe cinstea mea, cred că n-aș mai cunoaște pe nimeni de pe acolo.

— Cred că nu. S-a schimbat foarte mult.

— E adevărat că baraca de lemn unde Dicky Hill făcea cidru a fost dărâmată?

— O, da — acum mulți ani. și coșmelia lui Dicky, de imediat lângă ea.

— Ei, lasă-mă!

— Da. și bătrânul măr al lui Tompkins, care dădea singur două butoaie de cidru, fără nimic în plus de la alți pomi, a fost scos din rădăcini.

— Scos din rădăcini — nu mai spune! O, în ce vremuri tulburi trăim — în ce vremuri!

— Și îți mai aduci aminte de puțul vechi, din mijlocul satului? L-au schimbat cu o pompă solidă de fier, cu jgheab mare de piatră și tot ce mai trebuie.

— Doamne, Dumnezeu! — cum se schimbă fața lumii și ce am ajuns să vedem în ziua de azi! Da — păi, tot așa se întâmplă și pe la noi. Chiar adineauri vorbeau oamenii despre faptele nelalocul lor ale stăpânei.

— Ce-ați trăncănit despre ea? întrebă Oak, întorcându-se spre restul adunării și luând foc deodată.

— Ei, bărbații ăștia, nici tineri, nici bătrâni, au făcut-o cu ou și cu oțet, pentru mândria și înfumurarea ei, zise Mark Clark. Dar eu zic: lăsați-o să-și dea frâu liber cât o vrea. Halal de

fața ei frumoasă — ce mi-ar mai plăcea mie să fac uite așa... — pe buzele ei ca cireșa! și pișicherul Mark Clark țocăi din buze, scoțând sunetul acela bine cunoscut.

— Mark, zise Gabriel încruntat, de-acuma, ține minte: fără glume de-astea — fără pupături și țocăituri de-ale tale — când e vorba despre domnișoara Everdene. Nu-ți dau eu voie. Înțelegi?

— Prea bine, că oricum n-aveam sorți de izbândă, răspunse Clark prietenos.

— Bănuiesc că tu ai spus ceva rău despre ea, zise Oak, întorcându-se spre Joseph Poorgrass, cu flăcări în ochi.

— Nu, nu — nici un cuvânt, eu — e într-adevăr o pricină de mare bucurie că nu este mai rea decât este — asta zic eu, răspunse Joseph, tremurând și împurpurându-se de groază. Matthew tocmai a spus...

— Matthew Moon — tu ce zici că ai spus? întrebă Oak.

— Eu? Doar știi că n-aș face rău nici unei râme — nu, nici unei râme de sub pământ, zise Matthew Moon, părând foarte încurcat.

— Bine, dar cineva tot a vorbit... și băgați de seamă, oameni buni! — Gabriel era unul dintre cei mai pașnici și mai blânzi oameni din lume, dar, de data asta, se ridică în picioare cu promptitudinea și hotărârea unui războinic: — Iată pumnul meu! — Cu acestea, își așază pumnul, puțin mai mic decât o pâine obișnuită, exact în mijlocul măsutei slădarului și izbi în tăblie, o dată sau de două ori, ca și când ar fi vrut să fie sigur că ochii lor văd bine ce va să zică un pumn, înainte de a-și continua discursul: — Bun... pe cel dintâi din parohie pe care-l aud că o bârfește pe stăpâna noastră, ei bine (și, aici, își ridică pumnul și îl lăsa să cadă pe măsută, cum ar fi făcut Thor încercându-și ciocanul), să nu-mi ziceți mie pe nume dacă n-o să-i simtă puterea și gustul!

Toți se grăbiră să-și zugrăvească pe față o expresie prin care să-i arate că nu-i puneau nici o clipă la îndoială spusele, dar că simțeau o mare părere de rău pentru neînțelegerea iscată. Mark Clark strigă:

— Uite, uite, tocmai ce voiam să spun și eu!

Dulăul George își ridică privirea îndată după gestul amenințător al oierului și, deși nu înțelegea el prea bine limba engleză, începu să mârâie.

— Ei, n-o lua și mata așa, baciule, și stai jos! zise Henery, ca o rugă de împăciuire, aidoma tuturor rugilor de acest soi de pe cuprinsul creștinătății.

— Noi am auzit că ești un om nemaipomenit de bun și de învățat, baciule, zise, cu foarte multă teamă, Joseph Poorgrass, de după căpătâiul patului slădarului, unde se adăpostise. E mare lucru să fii învățat, de asta sunt sigur — adăugă el, făcând niște gesturi mai degrabă dictate de starea sufletească, decât controlate de trup. Am vrea noi să fim așa învățați — este, oameni buni?

— Da, cum nu, zise Matthew Moon, cu un râs scurt și neliniștit către Oak, ca să-i arate cât de prietenos era el de fapt.

— Cine v-a spus că sunt învățat? întrebă Oak.

— Umblă vorba așa, din poartă-n poartă, răspunse Matthew. Am auzit că mata poți să spui cât e ceasul după stele, cum putem noi să spunem după soare și după lună, baciule.

— Da, mă pricep puțin, zise Gabriel, ca un om care avea o părere moderată despre acest subiect.

— Și că poți să desenezi cadrane solare și să pictezi numele oamenilor pe căruțe, cu litere ca acelea tipărite pe plăcuțe de aramă, cu înflorituri frumoase și cozi lungi. Ce bine de mata, baciule, că ești așa învățat! Înainte de a fi venit mata, Joseph Poorgrass era cel ce picta pe căruțele fermierului James Everdene și niciodată nu putea să-și aducă aminte în care parte să le întoarcă pe J și pe E, nu-i așa, Joseph? (Joseph dădu din cap, ca să arate cât era de adevărat faptul că nu putea să-și amintească.) Așa că, de obicei le făceai de-a-ndoaselea, uite-așa, nu, Joseph?

Matthew scrijeli cu coada biciului în praful de pe podea.

— Și ce mai suduia fermierul James și îți spunea că ești un prost — nu-i așa, Joseph? — când își vedea numele așa, întors pe dos, continuă Matthew Moon, mișcat.

— Da — așa făceam, spuse Joseph blajin. Dar, să vedeți, nu eram eu chiar atât de vinovat, pentru că J-urile și E-urile astea sunt niște drăcovenii grozav de afurite, care-ți pun memoria la grea încercare când trebuie să-ți aduci aminte încotro sunt îndreptate, în spate sau în față; și eu întotdeauna am avut o memorie atât de uitucă.

— Mare năpastă pe tine, care și-așa suferi de atâtea belele!

— Ei, asta e! Dar a avut grijă Providența să nu fiu lovit mai rău și eu îi sunt recunoscător. cât despre baciul aici de față... sunt încredințat că stăpâna ar fi trebuit să te facă vechilul ei — căci ești tare potrivit pentru slujba asta.

— Nu mă sfiesc să mărturisesc că asta așteptam, zise Oak cu sinceritate. într-adevăr, nădăjduiam să capăt slujba aceasta. Dar, totodată, domnișoara Everdene are tot dreptul să fie ea însăși vechilul ei, dacă așa vrea, și pe mine să mă țină doar ca pe un oier oarecare. Oak trase ușor aer în piept, privi întristat în cenușarul strălucitor și păru să se cufunde în gânduri nu dintre cele mai trandafirii.

Căldura plăcută a focului prinse să dezmoștească mieii aproape neînsuflețiți, care începură să behăie și să-și miște energic picioarele în fân — pentru prima dată, își dădeau seama că s-au născut. Gălăgia lor crescuse până când ajunse un cor de behehe-uri, la care Oak trase oala cu lapte din gura cuptorului, scoase din buzunarul hainei o linguriță, o umplu și le învăță pe aceste ființe neajutate, care nu aveau să fie înapoiate mamelor, cum să bea dintr-un vas — un șiretlic pe care ele și-l însușiră cu o uimitoare înclinație în acest sens.

— Poftim, și ea, care nu-ți dă voie să iei nici măcar pielea mieilor morți, după cum am auzit, reluă Joseph Poorgrass, zăbovind cu privirea asupra mișcărilor lui Oak, cu tristețea cuvenită.

— Nu mi le dă, zise Gabriel. Dar pe vremea când trăia unchiul ei, cum era obiceiul?

— Dacă mureau înainte de a-i scoate la piață, zise Henery, pielea lor era a oierului — dacă mureau după, era a fermierului. Și câte unul dintr-o pereche de miei gemeni vii îl vindea oierul și câștigul era al lui — da, câte unul din fiecare pereche de miei care trăiau era câștigul lui până la ultimul șiling și astfel, nici oile care pierdeau câte un miel nu duceau lipsă, totuși, de unul.

— Se poartă tare rău cu dumneata, baciule, îndrăzni din nou Joseph, în speranța că, până la urmă, îl va face și pe Oak să se plângă laolaltă cu ei. Cred că are un cui împotriva dumitale — eu așa zic.

— O, nu — nici pe departe! răspunse grăbit Gabriel, dar scăpă un suspin, care, însă, era greu de crezut că venea din faptul că fusese lipsit de pieile de miel.

Înainte ca vreunul dintre ei să apuce să mai spună ceva, o umbră întunecă ușa și Boldwood intră în slădărie, salutându-i cu câte o înclinare a capului pe fiecare în parte, cumva între prietenie și îngăduință.

— Ah — Oak, m-am gândit eu că te găsesc aici, zise el. Acum zece minute am întâlnit căruța poștei și mi s-a înmănat o scrisoare pe care am deschis-o fără să mă uit la adresă. Cred că e a dumitale. Te rog să mă ierți pentru greșeală, a fost fără voia mea.

— O, nu-i nici o supărare, domnule Boldwood, nici una, răspunse Gabriel. Nu avea pe nimeni pe lumea asta cu care să corespundeze și, de aceea, dacă i-ar fi sosit cumva vreo scrisoare, n-ar fi avut nimic împotriva s-o citească și s-o răscitească toată parohia.

Oak se trase deoparte și citi următoarele, fără să recunoască al cui era scrisul: „Dragă prietene,

Nu știu cum te cheamă, dar cred că aceste câteva rânduri o să ajungă la dumneata, rânduri pe care ți le scriu ca să-ți mulțumesc pentru bunăvoința pe care mi-ai arătat-o în noaptea când am plecat din Weatherbury, în chip nesăbuit. De asemenea, îți înapoiez și banii pe care ți-i dau și pe care să mă ierți că nu-i păstrez ca dar. Totul s-a sfârșit cu bine și sunt bucuroasă să-ți pot spune că mă mărit cu tânărul care îmi făcea curte de ceva vreme — sergentul Troy, din Regimentul al 11-lea de Dragoni, acum cantonat în acest oraș. știu că n-ar fi de acord să primesc vreun ban de la cineva, decât numai cu împrumut, căci este un bărbat foarte respectabil și de mare onoare — într-adevăr, de viță nobilă.

Ți-aș fi tare îndatorată dacă n-ai împărtăși tuturor, deocamdată, cele ce-ți spun eu în scrisoarea asta, dragă prietene. Vrem să-i surprindem pe oamenii din Weatherbury și să ne întoarcem, în curând, acolo, ca soț și soție, deși roșesc să povestesc lucrul acesta cuiva pe care

aproape că nu-l cunosc. Sergentul a copilărit la Weatherbury. Îți mulțumesc din nou pentru bunătate, rămân

A dumitale, cu sincere urări de bine, Fanny Robin."

— Ați citit-o, domnule Boldwood? întrebă Gabriel. Că, dacă nu, ar fi mai bine s-o faceți. Știu că vă interesează soarta lui Fanny Robin.

Boldwood citi scrisoarea și păru mâhnit.

— Fanny — biata Fanny! Sfârșitul fericit în care crede ea cu atâta tărie nu s-a întâmplat încă, ar trebui să nu uite lucrul acesta — că s-ar putea să nu se întâmple niciodată. Văd că nu da nici o adresă.

— Ce fel de om este acest sergent Troy? întrebă Gabriel.

— Hm! — Mă tem că nu e unul în care să-ți pui mari nădejdi, într-o împrejurare ca asta, murmură fermierul. deși este un băiat istet și gata la orice. De numele lui mai este legată și o altă poveste de inimă. Mama lui a fost o guvernantă franțuzoaică și se pare că a existat o dragoste tainică între ea și răposatul lord Severn. Ea s-a măritat cu un medic sărac și, la puțin timp după aceea, a născut un băiat; câtă vreme banii curgeau de la amantul său lordul, totul mergea bine. Dar, din nefericire pentru băiat, cei mai buni prieteni ai lui au murit și atunci și-a făcut un rost ca secretar de rangul doi al unui avocat din Casterbridge. A rămas acolo un timp și ar fi putut ajunge la o situație frumoasă, dacă nu i s-ar fi năzărit să se înroleze. Tare mă îndoiesc că micuța Fanny o să ne surprindă vreodată în felul în care spune — tare mă îndoiesc. Prostuță — prostuță fată! Acum, și-a pierdut cinstea — el n-o s-o ia niciodată de nevastă — ce-o să facă?

Ușa se deschise iarăși, furtunos, și Cainy Ball se năpusti înăuntru gâfâind, cu gura lui roșie și căscată ca o pâlnie de trompetă de un penny largime, prin care dădu drumul unei tuse strașnice și zgomotoase, care-i umflă toată fața.

— Ei, Cain Ball, îi zise Oak cu asprime, nu mai goni în halul ăsta, până îți pierzi suflul! ți-am spus-o de atâtea ori!

— O — eu — m-am înecat — cu aburii pe care i-am scos pe gură, domnule Oak, și-asta m-a făcut să tușesc...

— Ei, și de ce-ai venit?

— Am venit fuga să vă spun, zise tânărul ciobănaș, sprijinindu-și de uscior trupul sleit de oboseală — că trebuie să veniți numaidecât. Alte două oi au fâtat gemeni — asta s-a întâmplat, baciule Oak.

— Ah, asta era, zise Oak, sărind în picioare și alungându-și deocamdată din minte gândurile despre biata Fanny. Ești un băiat bun, Cain, că ai venit fuga să-mi spui și într-o zi o să te ospătez cu o budincă mare de prune. Dar, înainte de a pleca, adu-mi oala cu catran, Cainy, ca să-i însemnăm pe ăștia și să terminăm cu ei.

Oak scoase din buzunarele lui fără sfârșit un fier de marcat, îl cufundă în oală și imprimă pe coapsele mieilor nou-născuți inițialele celei care îi desfăta visurile — „B. E.", semn care dădea de știre în întreg ținutul că, de acum încolo, mieii aparțineau fermierei Bathsheba Everdene și nimănui altcuiva.

— Acum, Cainy, ia-ți-i în cârcă pe ăștia doi ai tăi și la drum! La revedere, domnule Boldwood. Baciul ridică cele șaisprezece picioare mari ale celor patru trupuri micuțe pe care tot el le adusese și dispăru cu ele spre țărcul mieilor din apropiere — trupșoarele lor

mătăsoase aveau acum mai multă speranță de viață, lucru plăcut dacă te gândeai că, doar cu o jumătate de oră mai înainte, fuseseră în pragul morții.

Boldwood îl însoți câțiva pași în sus pe deal, apoi șovăi și se întoarse. Porni din nou pe urmele lui, de data aceasta hotărât să nu se mai întoarcă. Apropiindu-se de ungherul retras în care se ridicase stâna, fermierul își scoase carnetelul din buzunar, îl desfăcu și-l ținu astfel deschis în mână. Dinăuntru ieși la iveală un plic — era felicitarea scrisă de Bathsheba.

— Voiam să te întreb, Oak, zise fermierul cu prefăcută nepăsare, dacă știi al cui este scrisul acesta.

Oak aruncă o privire spre carnetel și răspunse numaidecât, roșind:

— Al domnișoarei Everdene.

Oak se îmbujorase doar dându-și seama că rostește cu voce tare numele ei. Acum, însă, se simți deodată neputincios la un alt gând, întristător. Felicitarea, bineînțeles, nu putea fi decât anonimă, altminteri întrebarea fermierului n-ar fi avut rost.

Boldwood îi observă tulburarea, dar se înșelă asupra cauzei sale — persoanele sensibile preferă întotdeauna să te întrebe „Te-am supărat cu ceva?”, decât să se gândească la niște cauze obiective.

— Întrebarea ți-am pus-o cu toată buna-credință, reluă el — și seriozitatea gravă cu care se străduia să-și justifice interesul pentru o felicitare de Sf. Valentine era cu totul anapoda. — știi, întotdeauna expeditorul se așteaptă să întrebi în dreapta și în stânga până-l descoperi:

ăsta-i tot hazul. Dacă în loc de „haz” Boldwood ar fi trebuit să spună „chin”, n-ar fi putut rosti cuvântul mai forțat și cu mai multă neliniște decât i se citea în clipa aceea pe față.

Curând după ce se despărți de Gabriel, bărbatul singuratic se întoarse la el acasă, pentru gustarea de dimineață — simțind arsurile rușinii și regretului pentru faptul că, punând întrebările acelea, cu sufletul la gură, se descoperise astfel în fața unui străin. Puse din nou scrisoarea pe polița căminului și se așeză să cugete asupra împrejurărilor, în lumina celor aflate de la Gabriel.

XVI.

BISERICA TUTUROR SFINȚILOR și BISERICA TUTUROR SUFLETELOR

Într-o dimineață din cursul săptămânii, în naosul muced al unei biserici numite Biserica tuturor sfinților, din acel îndepărtat oraș și centru militar amintit mai înainte, câțiva enoriași, în mare parte femei și fete, se ridicară, după ce stătuseră în genunchi, la sfârșitul unei slujbe fără predică. Se pregătea să plece fiecare la treburile lui, când niște pași vioi, intrând pe sub portic și venind spre intrarea principală, le atraseră atenția. Pașii aceștia stârneau un ecou neobișnuit într-o biserică: un zornăit de pintoni. Toată lumea se uită într-acolo. Un tânăr cavalerist într-o uniformă roșie, purtând cele trei trese ale gradului de sergent pe mânecă, străbătu naosul cu o stinghereală care ieșea cu atât mai mult în evidență, cu cât încerca să și-o ascundă zugrăvind-și pe chip hotărârea și călcând și mai apăsător. O ușoară roșeață îi împurpura obrajii în timp ce înainta prin mijlocul bisericii, printre cele două rânduri de femei, dar trecu pe sub arcadă mai departe, în pronaos, și nu se opri decât la ușa altarului. Acolo stătu, pentru câteva clipe, singur.

Diaconul care slujea și care nu-și scosese încă patrafirul îl zări pe nou-venit și se luă după el, până la altar. îi șopti ceva soldatului, după care îi făcu semn paracliserului, care, la rândul lui, îi șopti ceva unei femei mai în vârstă, nevastă-sa după câte se părea, apoi urcară și ei treptele altarului.

— E o nuntă! murmurară câteva femei, înseninându-se. Hai să vedem! Cele mai multe se așezară.

În spatele lor se auzi scârțâitul unei mașinării și câteva dintre cele tinere întoarseră capul. Din interiorul zidului dinspre apus al turnului ieși la iveală un mic baldachin, sub care se aflau un

manechin cu un clopoțel, automatul fiind pus în mișcare de aceeași mașinărie a orologiului care bătea și clopotul cel mare din turn. Între turn și biserică se afla o nișă închisă cu un paravan, a cărui ușă era încuiată pe timpul slujbei, ascunzând vederii acest grotesc accesoriu al orologiului. În clipa aceea, însă, ușa era deschisă, astfel încât ieșirea păpușii mecanice, lovirea clopoțelului și apoi retragerea manechinului în nișa lui reușiră să fie văzute de mulți ochi și auzite de întreaga biserică. Păpușa mecanică bătuse unsprezece și jumătate.

— Unde-i femeia? umblau șoptele printre spectatori. Tânărul sergent rămăsese nemișcat, în nefiresca încremenire a vechilor stâlpi din jur. Stătea cu fața spre sud-est, la fel de tăcut pe cât era de neclintit.

Tăcerea deveni apăsătoare, în timp ce minutele se scurgeau și nu mai venea nimeni, nu mai mișca nimeni. Zăngănitul păpușii mecanice, ieșite din nou din nișa sa, loviturile date clopoțelului, anunțând trei sferturi de oră, apoi retragerea ei pompoasă avuseseră darul să sfâșie aproape dureros atmosfera, făcându-le pe multe enoriașe din congregație să tresară.

— Mă întreb unde o fi femeia, șopti din nou o voce.

Apoi începu să se facă auzit acel zgomot ușor al schimbării de pe un picior pe altul și acel prefăcut acces de tuse al mai multora, care trădează încordarea nervoasă. În cele din urmă, se auzi și un chicotit. Dar sergentul nu făcu nici o mișcare. Stătea cu fața spre sud-est, drept ca o coloană, cu chipul în mână.

Orologiul bătu iar. Femeile renunțară la nervozitatea dinainte, iar chicotelile și hlizelile deveniră mai frecvente. Apoi urmă o tăcere mormântală. Toată lumea aștepta sfârșitul. Poate că unele persoane au observat ciudatul fenomen că bătăile sferturilor de oră ale unui orologiu par

să facă timpul să zboare mai iute. Nici nu-ți venea să crezi că păpușa mecanică nu s-a încurcat în minute; când auzai din nou zăngănitul, păpușa ieșea, iar sferturile de oră erau anunțate la fel de zvâcnit ca și până atunci. Mai că ai fi putut jura că hidoasa figurină avea o căutătură piezișă și o plăcere demonică în spasmele sale. Apoi urmă dangățul monoton și îndepărtat al celor douăsprezece băți grave din turnul de deasupra. Femeile erau impresionate și, de data aceasta, nu mai fu nici un chicotit.

Diaconul se strecură în sacristie, iar paracliserul dispăru. Sergentul încă nu se întorsese; toate femeile din biserică așteptau să-i vadă fața, iar el părea că știe. În cele din urmă, se întoarse și străbătu naosul, țăntoș și hotărât, înapoi spre ieșire, sfidându-le pe toate, cu buzele strânse.

Doi cerșetori cocoșați și știrbi se uitară unul la altul și chicotiră, destul de nevinovat; dar sunetul avu un efect ciudat, nepământean, în locul acela.

Peste drum de biserică se afla o piațetă pavată, străjuită de jur-împrejur de câteva clădiri de lemn, din alte vremuri, care aruncau umbre pitorești. Tânărul, ieșind din biserică, traversă piațeta când, în mijlocul ei, întâlni o femeie mărunțică. Pe fața ei se citea o vie neliniște care, în clipa când îl văzu, se preschimbă de-a dreptul în groază.

— Ei? făcu el, înăbușindu-și sentimentele și pironind-o cu privirea.

— O, Frank — am făcut o greșală! — Am crezut că biserica aceea cu turlă ascuțită era Biserica tuturor sfinților și am fost la ușa ei exact la unsprezece și jumătate, așa cum mi-ai spus tu. Am așteptat până la douăsprezece fără un sfert, când am descoperit că eram în Biserica tuturor sufletelor. Dar nu m-am speriat prea tare, fiindcă m-am gândit că am putea, la fel de bine, s-o facem mâine.

— Proastă ești, dacă încerci să mă protestezi pe mine așa! Taci din gură!

— O să fie mâine, Frank? întrebă ea cu o voce albă.

— Mâine!... și lăsa să-i scape un râs răgușit. N-o să mai trec iarăși prin experiența asta, nu atât de curând, îți jur!

— Dar, la urma urmelor, protestă ea cu tremur în glas, n-a fost o greșală atât de mare! Hai, dragul meu Frank, când o s-o facem?

— Ah, când? Dumnezeu știe! zise el, cu o ironie ieftină, apoi îi întoarse spatele și se depărtă grăbit.

XVII.

LA PIAȚA DE GRÂNE

Sâmbătă, Boldwood se afla, ca de obicei, în Casterbridge la piața de grâne, când aceea care îi răvășea de-o vreme visele intră și i se înfățișă înaintea ochilor. Adam se trezise din somnul lui adânc și, ce să vezi? Eva era acolo. Fermierul își făcu puțin curaj și, pentru prima oară, se uită într-adevăr la ea.

Cauzele materiale și urmările lor sufletești nu pot fi puse într-o ecuație obișnuită, rezultatul de pe urma investirii capitalului în producerea oricărei schimbări de natură mintală fiind, uneori, tot atât de spectaculos pe cât de ridicol de neînsemnată a fost cauza însăși. Când femeile sunt într-o dispoziție capricioasă, intuiția lor proverbială, fie din neglijență, fie din pricina vreunui defect personal, dă greș și nu le mai avertizează — așa s-a făcut că, în ziua aceea, Bathshebei i-a fost dat să rămână mută de uimire. Boldwood se uita la ea — nu pe ascuns, nici critic sau înțeleghător, ci fără implicare, cum se uită un secerător la un tren în trecere — ca la un fenomen străin de mediul său, care îl nedumerește. Pentru Boldwood, femeile erau mai curând accidente izolate, decât jumătăți necesare întregirii ființei; niște comete, cu așa o imprecizie a formei, a traiectoriei și a duratei de existență, încât, chiar dacă orbitele lor erau la fel de geometrice, de constante și de strict supuse legilor ca și a lui însuși sau absolut neregulate precum păreau la prima vedere, nu considerase a fi de datoria lui să le acorde atenție.

Îi văzu părul negru, liniile fără cusur ale feței și ale profilului și rotunjimile bărbiei și gâtului ei. Îi văzu, apoi, din profil, pleoapele, ochii, genele și forma urechii. Apoi îi remarcă silueta, fusta, chiar și tălpile pantofilor.

Boldwood o găsi frumoasă, dar se întrebă dacă aprecia corect, căci părea cu neputință ca această întrupare de basm să fie într-adevăr atât de fermecătoare cum o socotea el și să poată trece prin lume fără să stârnească o furtună de încântare printre bărbați și să le ațâțe curiozitatea mai mult decât i-o ațâțase lui, deși nici în cazul lui nu fusese puțin lucru. După cât își putea da el seama, nici natura, nici arta n-ar fi avut nimic de adăugat desăvârșirii acelei ființe

perfecte printre atâtea altele imperfecte. Inima începu să-i zvâcnească în piept. Trebuie să reamintim faptul că Boldwood, deși avea patruzeci de ani, nu examinase niciodată cu toată atenția și puterea de pătrundere o femeie; simțurile sale luau cunoștință de ele doar de la mare distanță.

Chiar era frumoasă? Nici măcar acum nu-și dădea seama dacă părerea lui avea vreun sâmbure de adevăr. Întrebă pe furiș un vecin:

— Domnișoara Everdene este considerată frumoasă?

— O, da — a stârnit senzație prima oară când și-a făcut apariția aici, dacă-ți mai amintești. Este într-adevăr o fată foarte frumoasă.

Un bărbat nu este niciodată mai dispus să creadă în ce spun alții ca atunci când aude păreri favorabile despre frumusețea femeii de care este aproape sau de-a binelea îndrăgostit; orice cuvânt, oricât de copilăresc, în privința aceasta are în ochii lui greutatea opiniei unui membru R. A. Boldwood era acum satisfăcut.

Așadar, această femeie fermecătoare îi spusese într-adevăr lui: „Însoară-te cu mine”. Oare de ce făcuse lucrul acesta bizar? Orbirea lui Boldwood, care nu-și dădea seama că, în loc să privească detașat faptele în intenția lor, se apucase să caute sensuri în afara semnificației lor de origine, îi ținea isonul lipsei de fler a Bathshebei, care nu intuise că un gest de circumstanță ar fi putut avea urmări serioase.

Chiar atunci, ea negocia cu un tânăr fermier spilcuit, căruia îi vorbea cu tot atâta nepăsare ca și când ar fi avut în față doar o filă dintr-un registru contabil. Era limpede că tânărul acela nu era pe gustul unei femei ca Bathsheba. Însă Boldwood simți cum i se înfierbântă sângele în

vine, într-un început de gelozie: pășea pentru întâia oară pragul „infernului îndrăgostitului rănit”.

Primul său imbold fu să se repeadă și să se vâre între ei. Ar fi putut s-o facă, dar numai într-un singur fel — pretextând că ar vrea să vadă o mostră din grâul ei. Boldwood renunță la idee. Nu putea să-i ceară așa ceva: să pretindă de la Frumusețe să cumpere și să vândă ar fi însemnat s-o coboare la meschinărie, ceea ce intra în flagrant conflict cu imaginea pe care și-o făcuse el despre Bathsheba.

În acest timp, Bathsheba deveni conștientă că, în sfârșit, răzbiise înăuntrul nobilei fortărețe. Știa că Boldwood o urmărește din ochi pretutindeni. Era o victorie, fără îndoială, și, dacă s-ar fi petrecut de la sine, o astfel de victorie ar fi însemnat o dulce răsplată pentru întârzierea care o umpluse de ciudă. Însă fusese dobândită printr-o dibace, dar ocazională schimbare de adresă, iar în ochii ei prețuia tot atât cât o floare artificială sau cât un fruct de ceară.

Fiind o femeie cu destul bun simț când trebuia să judece despre subiecte în care nu era amestecată inima sa, Bathsheba se căi sincer că un capriciu, pentru care și Liddy și ea erau la fel de vinovate, ajunsese să tulbure liniștea unui bărbat pe care îl respecta prea mult ca să-l necăjească intenționat.

În ziua aceea, aproape că se hotărâse să-i ceară iertare, de îndată ce avea să-l întâlnească. În cel mai rău caz, planul ei ar fi eșuat fie dacă Boldwood s-ar fi socotit luat în derâdere, căci atunci scuzele ei, pe care el nu le-ar fi crezut sincere, n-ar fi făcut decât să-l jignească și mai tare, fie dacă el ar fi ajuns la concluzia că ea își dorea s-o ceară în căsătorie, căci atunci pasul ei ar fi fost interpretat ca o nouă dovadă de necuviință.

XVIII.

BOLDWOOD MEDITEAZĂ. REGRET

Boldwood era arendașul moșiei căreia i se spunea Mica Fermă Weatherbury și, totodată, persoana cea mai apropiată de rangul aristocratic cu care se putea lăuda această parte îndepărtată a parohiei. Dacă niște străini din lumea bună, din vreun Dumnezeu știe ce oraș, s-ar fi văzut nevoiți să poposească o zi în acest capăt de țară și, auzind la un moment dat zgomotul roților unei trăsurii ușoare, ar fi sperat că o să întâlnească o persoană distinsă, vreun lord singuratic sau barem vreun nobil de țară, ei bine, nu li s-ar fi înfățișat decât domnul Boldwood, plecând de acasă la treburile sale din ziua aceea. Mai târziu, auzind încă o dată zgomot de roți, speranțele lor poate s-ar fi reînnoit, dar nu l-ar fi văzut decât pe același domn Boldwood, care se întorcea acasă.

Casa lui era așezată la o oarecare distanță de drum. Grajdurile, care într-o fermă sunt ca soba într-o odaie, se aflau în spatele casei, dar abia vizibile, căci erau înecate în tufele de laur din jur. Cam pe la mijlocul grajdurilor se deschidea o ușă albastră, dincolo de care dădeai cu ochii de crupele și cozile a jumătate de duzină de cai sprinteni și bine hrăniți, legați în boxele lor, care, priviți din acest unghi, arătau ca niște arcuri maure, în culori alternând între roib și murg, fiecare tăiat pe din două de linia cozii. Deasupra acestora, greu de deslușit de ochiul cuiva care privea înăuntru din lumina de afară, boturile acelorași animale puteau fi auzite preocupându-se să-și păstreze sprinteneala și rotunjimea formelor de care aminteam mai sus, cu ajutorul grămezilor generoase de ovăz și de fân din iesle. Într-o boxă de la capătul grajdului se vedea țopăind de colo-colo silueta neastâmpărată și întunecată a unui mânz nelegat, în vreme ce mestecatul neîntrerupt al tuturor celor aflați la masă era variat, din când în când, de zgomotul vreunui căpăstru scuturat sau de vreo bătaie din picior.

Prin spatele cailor își făcea rondul, trecând în sus și în jos, fermierul Boldwood în persoană. Locul acesta era deopotrivă trapeza și schitul stăpânului holtei, care, după ce supraveghea felul în care erau hrăniți servitorii lui patrupezi, se plimba și cugeta îndelung, seara, până când prin ferestrele acoperite cu pânză de păianjen pătrundeau înăuntru razele lunii sau până când toată scena se cufunda în beznă.

Aici, trupul său solid și drept ieșea mai limpede în evidență decât în mijlocul mulțimii și al forfotei din târg. În timpul plimbării sale meditative, călca apăsător, cu toată talpa o dată, ținându-și plecată fruntea chipului său frumos, cu ten roșcovan, doar atât cât să ascundă în umbră gura fermă și bărbia bine rotunjită, deși cam proeminentă și largă. Câteva cute orizontale, subțiri ca firul de ață, erau singurele care știrbeau netezimea frunții sale înalte. Viața lui Boldwood parcursese perioade destul de obișnuite, dar el nu era un om obișnuit. Dintre toate trăsăturile și atitudinile, ceea ce-ți sărea în ochi de cum îl vedeai era stăpânirea de sine, care, deși semăna întocmai cu amortirea inaniției, simțai că este echilibrul perfect al unor uriașe forțe antagonice — pozitive și negative, dozate cu mare precizie. O dată stricat acest echilibru, Boldwood cădea brusc în extremă.

Dacă era cumva cuprins de o emoție, aceasta îl copleșea; când un sentiment nu-l înrobea cu totul, însemna că nu i se născuse încă, dar era fie mornic, fie năvalnic, niciodată lent. Întotdeauna — fie îl rănea de moarte, fie nici nu-l atingea. În bine sau în rău, nimic nu-l impresiona doar ușor sau în treacăt. Neînduplecat în ceea ce privea linia generală a faptelor, îngăduitor față de amănunte, se arăta foarte serios în toate. Nu vedea nimic de râs în vreuna dintre absurditățile vieții și, cu toate că nu era socotit un tovarăș plăcut de către oamenii hazlii, zeflemitori și de cei care la tot pasul, găsind dovezi că viața nu-i decât o glumă, socoteau că nu e prea plăcut să te afli în tovărășia lui, era bine primit printre oamenii serioși și printre cei obișnuiți cu necazurile. Fiind un om care lua în serios toate reprezentațiile de pe scena vieții, dacă nu izbutea să se facă plăcut când se jucau comedii, nimeni nu-l putea învinovăți de purtări ușuratec când deznodământul era tragic.

Bathsheba nici nu visa că forma întunecată și tăcută în care zvârlise, cu atâta nepăsare, o sămânță, era de fapt o răsadniță în care germinația se petrecea cu iuțeală tropicală. Dacă ar fi știut ce fire avea Boldwood, muștrările ei de conștiință ar fi fost chinuitoare, iar rușinea din inima ei, de neșters. Mai mult, dacă ar fi știut câtă putere avea acum asupra acestui bărbat, de a-i hotărî binele sau răul, ar fi tremurat pentru atâta responsabilitate. Din fericire pentru prezentul ei, din nenorocire pentru liniștea ei viitoare, puterea ei de înțelegere încă nu descifrase cine era Boldwood. Dealtfel, nimeni nu-l cunoștea pe de-a întregul, căci, deși se putea ghici dezlănțuirea de care era în stare, judecând după slabele urme lăsate cândva de torent, nimeni nu-l văzuse vreodată în clipa revărsării acelor ape care le săpaseră.

Fermierul Boldwood veni în pragul ușii grajdului și își plimbă ochii peste câmp. Dincolo de primul gard se afla un alt gard viu, iar dincolo de acesta, o pajiște care făcea parte din ferma Bathshebei.

Se aflau, acum, la începutul primăverii — vremea ca oile să fie scoase la pășunat, prima oară în anul acela când pășteau iarba de pe pajiști, înainte ca aceasta să fie pregătită pentru cosit. vântul, după ce bătuse de la răsărit vreo câteva săptămâni, își schimbase direcția către miazăzi, iar primăvara se înstăpânise deodată — aproape fără preambul. Era acea perioadă a primăverii când poți să-ți închipui că driadele se trezesc ca să întâmpine anotimpul. Lumea

plantelor începe să clocotească și să dospească, seva să urce, până când, în liniștea deplină a grădinilor singuratece și a ogoarelor fără urme de pași, aparent fără speranță și încremenite după lanțurile și sclavia înghețului, totul devine forfotă, încordare, adunare de forțe și reînsuflețire generală, în comparație cu care opintirile titanice ale macaralelor și ale scripetilor dintr-un oraș zgomotos nu sunt decât căzneli de pitic.

Boldwood, privind departe, spre inima pășunii, zări trei siluete. Erau domnișoara Everdene, baciul Oak și Cainy Ball.

Când fermierul o descoperi din ochi pe Bathsheba, fața ei se luminează, cum se luminează crestele unui turn înalt în bătaia lunii. Trupul este pentru suflet fie ca o scoică, fie ca o tăbliță cu înscripție la vedere, după cum este și omul: reținut sau expansiv, debordant sau închis în sine. Înfațișarea lui Boldwood se schimbă, nu mai era impasibilă ca până atunci — fața lui arăta că acum, pentru prima oară, ieșise dincolo de zidurile de apărare și că tremura tot pentru faptul că se expunea astfel. Este senzația obișnuită pe care o încearcă oamenii tari din fire, atunci când se îndrăgostesc.

În cele din urmă, se hotărî. O să se ducă și o s-o întrebe direct despre scrisoare.

Faptul că, după atâția ani în care se ținuse departe de lume, inima sa devenise ca o insulă pierdută în mijlocul oceanului, fără nici o cale de acces pentru eventualele emoții, nu rămăsese fără efect. S-a văzut nu o dată că iubirea are cauze în principal subiective, iar Boldwood era o dovadă vie a adevărului acestei afirmații. Nu avusese o mamă spre care să-și îndrepte dragostea, nici o soră asupra căreia să-și reverse tandrețea, nici o relație dezinteresată pentru simțurile sale. Acum era de-a dreptul copleșit de acest vălmășag de emoții — iubirea curată a unui îndrăgostit.

Se apropie de poarta pajiștii. Dincolo de aceasta, pământul cânta cu glasul pâraielor, cerul cu al ciocârlilor, iar behăitul moale al turmei se împletea cu amândouă. Stăpâna și omul ei aveau treabă, încercau să învețe câte un miel să „primească”, operațiune care se practică atunci când o oaie își pierde mielul născut de ea, acesta fiind înlocuit cu unul dintre gemenii altei oi-mame. Gabriel jupuisese pielea de pe mielul mort și o întindea acum pe mielul viu, cum se face de obicei, în vreme ce Bathsheba ținea deschisă poarta unui mic țarc, făcut din patru paveze de nuiele împletite, în care fuseseră băgați mama și, pe furiș, mielul, ca să rămână împreună până când oaia avea să prindă drag de micuț.

Pe când Bathsheba supraveghea îndeplinirea acestei manevre, îl văzu pe fermier lângă poartă, sub o salcie în floare. Gabriel, pentru care chipul ei era ca seninul nestatornic al cerului de april, drept pentru care era atent la orice umbră de nori care s-ar fi ivit, descoperi numaidecât un semn că apăruse ceva care o tulbura, și anume văzu cum i se aprind deodată obraji. Atunci, se întoarse și îl văzu pe Boldwood.

Făcând pe loc legătura dintre aceste semne și scrisoarea pe care i-o arătase Boldwood, Gabriel bănuie că Bathsheba începuse un joc ca să-l cucerească pe fermier, dar când și cum, nu știa. Fermierul Boldwood pricepu, după schimbările de pe chipurile celor doi, că își dăduseră seama de prezența lui și acest lucru fu ca o lumină puternică revărsată deodată asupra noilor sale sentimente. Cum rămăsese în drum, nădăjduia că, dacă va continua să meargă, nici unul dintre ei nu va bănuie că avusese de gând să intre. Trecu mai departe, simțindu-și ascuțit și copleșitor neghiobia, timiditatea și îndoielile. Poate că în purtarea ei existau semne că dorea să-l vadă — poate că nu — nu știa să citească o femeie. Cabala acestei filozofii erotice părea să fie alcătuită din înțeleșuri foarte subtile, exprimate într-un mod înșelător. Fiecare mișcare, privire, cuvânt și accent conțineau un mister cu totul aparte de ceea ce lăsau să se vadă și, până în acel moment, el nu reflectase niciodată asupra vreunui dintre ele.

Cât despre Bathsheba, ea nu se amăgea cu gândul că fermierul Boldwood se nimerise să treacă pe acolo, în timp ce se ducea într-altă parte cu treabă sau în plimbare. Se gândi la toate variantele și ajunse la concluzia că ea era singurul motiv pentru care Boldwood venise până acolo. Se simți tulburată profund să descopere ce foc uriaș se poate aprinde cu o scânteie. Bathsheba nu urzea planuri de măritiş, nici nu voia să-și bată joc de sentimentele bărbaților, iar un observator priceput să discearnă o cochetărie, după ce ar fi studiat-o, ar fi rămas

surprins să descopere că Bathsheba putea fi atât de diferită și, totuși, atât de asemănătoare cu ceea ce se presupune că trebuie să fie o cochetă.

Ea se hotărî să nu mai intervină niciodată, cu vreo privire sau cu vreun semn, în cursul așezat al vieții acestui bărbat. Însă foarte rar hotărârea de a evita un rău este luată mai înainte ca răul să fi ajuns atât de departe, încât să nu mai poată fi evitat.

XIX.

SPĂLATUL OILOR. CEREREA în CĂSĂTORIE

În cele din urmă, Boldwood îi făcu o vizită. Ea nu era acasă. „Bineînțeles că nu”, murmură el. Gândindu-se la Bathsheba numai ca la o femeie, uitase de neobișnuita sa poziție printre agricultori, uitase că era tot stăpâna unei ferme, ca și el, și că avea de condus o fermă la fel de mare ca și a lui, așadar era foarte probabil ca, în această perioadă a anului, să fie mai mult plecată de acasă. Această scăpare din vedere, ca și altele de care Boldwood se făcea vinovat, erau de înțeles în starea lui sufletească și încă și mai de înțeles în împrejurările de față. Nu lipseau cele două ajutoare de nădejde pentru idealizarea ființei iubite — pe de o parte, din pricină că o vedea din când în când, de la distanță, iar, pe de altă parte, din pricină că nu se întâlneau în societate — cunoștința din vedere și faptul că nu-și vorbiseră niciodată. Mărunta latură omenească a personajului nu se vedea: meschinăriile, care se regăsesc într-o așa de mare măsură în viața și faptele muritorilor, rămâneau ascunse din pricină că, întâmplător, îndrăgostitul și femeia iubită nu se cunoșteau atât de bine încât să se viziteze, iar Boldwood n-avea decât o vagă idee că și ea se confrunta cu tristele realități gospodărești sau că și ea, ca toată lumea, avea momente de banalitate, dintr-acelea în care, cu cât o surprindeai mai rar, cu atât ți-o aminteai mai frumoasă. Astfel, în mintea lui ea ajunsese la o dulce apoteoză, deși continua să trăiască și să respire sub același cer ca și el, ca o făptură cu tot atâtea probleme ca și el.

Abia la sfârșitul lunii mai, fermierul se hotărî să nu se mai lase întors din drum de fleacuri sau frământat de nesiguranță. În sfârșit, se obișnuise cu gândul că se îndrăgostise și acum iubirea îl speria mai puțin, chiar dacă îl chinuia mai tare, simțindu-se pregătit. O căută pe Bathsheba acasă la ea și, când i se spuse că era plecată la spălatul oilor, porni și el într-acolo, după ea. Baia pentru spălat oile era un bazin perfect circular, cu pereți din cărămidă, construit în mijlocul pășunii și umplut cu apa cea mai limpede. Pentru păsările înălțate în zbor, suprafața sa ca oglinda, în care se răsfrângea lumina cerului, trebuie să fi fost vizibilă de la mai multe mile depărtare, ca un ochi strălucitor de ciclop cu fața verde. Iarba de pe margini oferea, în acel anotimp, o priveliște greu de uitat, vorbind la modul particular. Aproape că puteai să observi cu ochiul liber cum sorbea din pământul mustind de apă. Conturul acestei netede pajiști inundabile varia, rotunjindu-se și adâncindu-se în mai multe imașuri care, în momentul acela, erau pline de piciorul-cocoșului și de margarete în floare. Râul luneca, tăcut ca o umbră, printre șirurile de trestii și rogoz care închipuiau o palisadă flexibilă de-a lungul malurilor sale ude. În partea de miazănoapte a pajiștii erau niște copaci, ale căror frunze noi, fragede și pline de sevă, nu apucaseră încă să se întărească și să-și întunece culoarea sub arșița și seceta verii, fiind aproape galbene, în comparație cu verdele, și verzi, în comparație cu galbenul. Din ascunzișurile acestui pâlă de copaci înfrunziți, trei cuci făceau să răsună în văzduhul neclintit notele lor sonore.

Boldwood coborî povârnișul, adâncit în gânduri, cu ochii ațintiți asupra ghetelor sale, pe care polenul scuturat de pe piciorul-cocoșului le îmbrăcase în artistice nuanțe de bronz. Un afluent al principalului curs de apă intra în bazin printr-un stăvilă și ieșea printr-un altul, diametral opus. În jurul bazinului erau strânși baciul Oak, Jan Coggan, Moon, Poorgrass, Cain Ball și alți câțiva, toți uzi learcă până la piele — iar Bathsheba stătea pe lângă ei, îmbrăcată într-un costum nou de călărie, cel mai elegant pe care-l purtase vreodată — cu dârlogii calului

petrecuți în jurul brațului. În iarbă zăceau rostogolite niște clondire de cidru și bere. Blajinele oi erau împinse în bazin de Coggan și Matthew Moon, care stăteau cufundați în apă până la brâu, la stăvilă din jos; apoi Gabriel, care stătea pe mal, le trăgea aproape, dacă se depărtau înot, cu ajutorul unei unelte ce semăna cu o cârjă, făcute anume pentru această treabă și, deopotrivă, pentru a le veni în ajutor animalelor istovite, când lâna li se îmbiba cu apă și începeau să se ducă la fund. Oilor li se dădea drumul împotriva curentului, pe la stăvilă din sus, astfel că toate gunoaiile erau duse de apă la vale. Cainy Ball și Joseph, care se ocupau cu această operațiune, erau și mai uzi decât ceilalți, dacă era cu putință așa ceva — semănau cu delfinii unei fântâni arteziene, căci din fiecă umflătură sau cută a hainelor li se scurgea un mic șuvoi.

Boldwood se apropie și îi dădu bună dimineța fermierei, dar atât de crispat, încât ea se gândi că, de bună seamă, venise doar de dragul de a se uita la baia oilor și nădăjdise că n-o s-o găsească acolo; mai mult, ea avu impresia că vede pe obrazul lui severitate, iar în privirea lui, nepăsare. Bathsheba se hotărî să se retragă numaidecât și se strecură ușurel, de-a lungul râului. când ajunse la o aruncătură de piatră distanță, auzi niște pași foșnind prin iarbă și în clipa aceea avu senzația că iubirea o învăluia ca o mireasmă. în loc să se întoarcă ori să aștepte, Bathsheba merse tot înainte, printre tulpinile înalte de rogoz, dar Boldwood părea hotărât s-o ajungă și grăbi pasul, până când amândoi dispărură dincolo de cotul râului. Aici, fără să fie văzuți, puteau auzi plescăiturile și strigătele celor care spălau oile mai sus pe râu.

— Domnișoară Everdene! zise fermierul.

Ea se înfioră, se întoarse și spuse „Bună dimineța”. Tonul vocii lui era cu totul altfel de cum se așteptase ea să fie, la început — ca o șoaptă și-o tăcere apăsată, accentuând înțelesuri adânci și, în același timp, abia exprimându-le. Tăcerea are, uneori, un dar deosebit: de a se înfățișa ca sufletul sentimentului ieșit din trupul său și rătăcind fără înveliș, iar, în momentele acelea, este mult mai grăitoare decât cuvintele. în același fel, să spui doar câteva cuvinte înseamnă, adeseori, să exprimi mai mult decât ai face-o printr-un lung discurs. Boldwood dăduse totul la iveală în chemarea sa.

La fel cum crește simțul realității oricui, când se încredințează că zgomotul despre care își imaginase că ar fi huruit de roți este, de fapt, ecoul tunetului, tot astfel cresc și cel al Bathshebei când intuiția îi împărtăși convingerea ei.

— Simt aproape prea mult ca să mai pot gândi, zise el cu simplitate gravă. Am venit să-ți vorbesc fără ocolișuri. Din clipa în care te-am privit bine, nu mai sunt stăpân pe viața mea. Domnișoară Everdene... am venit să te întreb dacă vrei să te căsătorești cu mine.

Bathsheba se strădui să-și păstreze chipul absolut netulburat și singura mișcare pe care o făcu fu să-și strângă buzele, pe care, mai înainte, le ținea ușor întredeschise.

— Am împlinit patruzeci și unu de ani, continuă el. S-ar fi putut spune despre mine că sunt un holtei convins și chiar așa am fost. în tinerețea mea, niciodată nu m-am gândit că aș putea fi căsătorit și n-am luat în calcul această posibilitate nici când am înaintat în vârstă. Dar toți ne schimbăm, iar schimbarea mea, în această privință, s-a petrecut când te-am văzut pe dumneata. În ultimul timp mi-am dat seama, din ce în ce mai limpede, că modul meu de viață este cu totul greșit. Mai presus de toate, vreau să fii soția mea.

— Eu simt, domnule Boldwood, că, deși vă respect mult, nu simt... ceea ce m-ar îndreptăți să... dacă v-aș primi propunerea, se bâlbâi ea.

Acest mod de a răspunde cu demnitate la demnitate păru că deschide deodată zăgazurile inimii, pe care, până atunci, Boldwood le ținuse închise.

— Fără dumneata, viața mi-ar fi o povară, exclamă el cu voce joasă. Vreau... vreau să mă lași să-ți spun la nesfârșit că te iubesc.

Bathsheba nu răspunse nimic, dar iapa pe care o ducea legată de braț păru atât de mișcată, încât, în loc să-și mai întindă gâtul după iarbă, își ridică atentă capul.

— Cred și sper că ții destul de mult la mine, ca să asculți ce am să-ți spun!

Auzind acestea, primul impuls al Bathshebei fu să-l întrebe ce anume îl făcea să creadă așa ceva, dar își aminti că, departe de a fi o presupunere îngâmfată din partea lui Boldwood, nu era decât concluzia firească a unei reflecții serioase, pe care el se simțise îndemnat s-o facă, după ce fusese amăgit de propria ei cerere în căsătorie.

— aș vrea să-ți pot spune lucruri care să te măgulească, urmă fermierul pe un ton mai destins, și să-mi exprim simțămintele în cuvinte cât mai plăcute, dar nici nu am nici puterea, nici răbdarea să învăț asemenea lucruri. Vreau să fii soția mea — cu atâta tărie, încât nici un alt sentiment nu mai încape în inima mea și n-aș fi deschis gura, dacă nu aș fi fost încurajat să sper.

„Iarăși felicitarea! Ah, felicitarea de Sf. Valentine!” își spuse în gând Bathsheba, fără să rostească nici un cuvânt cu voce tare.

— Dacă poți să mă iubești, spune-mi, domnișoară Everdene. Dacă nu — nu spune nu.

— Domnule Boldwood, îmi vine foarte greu să vă spun că sunt surprinsă și că nu știu cum să vă răspund ce trebuie și cu respect — dar tot ce pot eu să fac este să arăt deschis ceea ce simt, adică să spun cum înțeleg eu lucrurile. Mă tem că nu mă pot căsători cu dumneavoastră, oricât respect vă port. Sunteți prea nobil ca eu să fiu soția potrivită pentru dumneavoastră, domnule.

— Dar, domnișoară Everdene!

— Eu... eu n-am... știu că n-ar fi trebuit să-mi dea vreodată prin minte să vă trimit acea felicitare de Sf. Valentine. Iertați-mă, domnule. A fost lipsit de sens, nici o femeie care se respectă cât de cât n-ar fi făcut așa ceva. Dacă mi-ați putea ierta nesăbuința, vă făgăduiesc că niciodată...

— Nu, nu, nu. Nu spune nesăbuință! Lasă-mă să cred că a fost ceva mai mult — că a fost un soi de instinct profetic, zorii unei simțiri care îți șoptea că o să mă plăci. Mă zdrobești dacă-mi spui că a fost un gest necugetat din partea dumitale. Eu nu l-am socotit nici o clipă astfel și nici n-aș putea. Ah, aș vrea să știu cum să te cuceresc! Dar nu pot — nu pot decât să te întreb dacă ești deja a mea. Dacă nu și dacă nu este adevărat că te-ai simțit atrasă spre mine fără să-ți dai seama, așa cum m-am simțit și eu atras de dumneata, nu mai am nimic de adăugat.

— Nu m-am îndrăgostit de dumneavoastră, domnule Boldwood — asta trebuie să v-o spun. Spunând acestea, Bathsheba își îngădui, pentru prima oară, să strecoare un zâmbet fugar pe chipul ei serios, iar șiragul de mărgăritare al dinților de sus și linia ușor ironică a buzelor, despre care am mai vorbit, sugerau o ființă fără inimă, ceea ce ochii ei prietenoși tăgăduiau numaidecât.

— Dar barem o să te gândești — o să te gândești cu blândețe și îngăduință — dacă n-ai putea să mă accepți de soț? Mi-e teamă că sunt prea bătrân pentru dumneata, dar crede-mă că o să am mai multă atenție față de dumneata decât mulți alții de vârsta dumitale. O să te ocrotesc și o să-ți port de grijă cu toată puterea mea, cu siguranță. N-o să ai nici o bătaie de cap, n-o să te sâcăie nici o treabă de-a casei și o să duci o viață lipsită de orice obligație, domnișoară Everdene. De lăptărie o să se ocupe un angajat — îmi dă mâna să-l plătesc. când o să se facă fânul, n-o să fie nevoie nici să arunci o privire la ce se petrece în câmp, iar, la seceriș, nici n-o să știi dacă plouă sau nu. Eu m-am obișnuit cu faetonul, fiindcă tot cu el au umblat și răposații mei părinți, dar, dacă dumitale nu-ți place, o să-l vând și o să ai o trăsură cu cai numai a dumitale. Nu pot să-ți spun cât de mult mai de preț decât orice idee sau lucru de pe lumea asta ești dumneata în ochii mei — nimeni nu știe — numai Dumnezeu — cât însemni dumneata pentru mine!

Inima tânără a Bathshebei se strânse de compătimire pentru bărbatul acela cu o fire atât de profundă, care vorbea atât de simplu.

— Nu, nu spuneți asta! Nu pot îndura gândul ca dumneavoastră să iubiți atât și eu deloc. și mă tem că o să ne vadă lumea, domnule Boldwood. Vreți să lăsați deocamdată lucrurile așa cum

sunt? Nu pot să-mi adun gândurile. Nu știam că o să-mi spuneți ce mi-ați spus. O, ce rea pot să fiu că v-am făcut să suferiți astfel! Era deopotrivă speriată și neliniștită văzându-l atât de pătimăș.

— Atunci spune că nu refuzi hotărât. Că nu este chiar un refuz!

— N-am ce face. Nu pot răspunde.

— Pot să-ți mai vorbesc și altă dată despre asta?

— Da.

— Pot să mă gândesc la dumneata?

— Da, cred că vă puteți gândi la mine.

— Și să sper că o să fii a mea?

— Nu, să nu sperați! Hai să mergem, acum.

— O să vin din nou să te văd, mâine.

— Nu, vă rog, nu! Dați-mi timp de gândire.

— Da — o să-ți dau oricât timp dorești, zise el cu înflăcărare și recunoștință. Acum sunt mai fericit.

— Nu — vă rog! Nu vă simțiți mai fericit, dacă fericirea ține de răspunsul meu. Fiți cu capul pe umeri, domnule Boldwood. Eu trebuie să mă gândesc.

— O să aștept, zise el.

Cu acestea, ea se întoarse. Boldwood își lăsă privirea în pământ și stătu așa multă vreme, ca un om care nu mai știe unde se află. Apoi începu să-și dea seama de realitate, ca de durerea unei răni primite în toiul unei mari bucurii — care-l făcuse pe moment să n-o mai simtă — și atunci plecă și el.

XX.

ULUIRE. ASCUȚIREA FOARFECILOR. O CEARTĂ

„Se gândește atât de puțin LA EL și este atât de bun, încât îmi oferă tot ce mi-aș putea dori”, cugeta Bathsheba.

Cu toate acestea, că era bun din fire sau exact pe dos, fermierul Boldwood nu-și arătase bunătatea în împrejurarea de față. Rarele daruri ale celor mai pure iubiri nu sunt decât cedare în fața plăcerilor viitoare și nicidecum generozitate.

Bathsheba, nefiind câtuși de puțin îndrăgostită de el, reuși, în cele din urmă, să privească limpede propunerea lui. Era una pe care multe femei de condiția sa din împrejurimi, și nu puține și de o condiție mai înaltă, s-ar fi repezit orbește s-o primească și ar fi fost mândre s-o trâmbițeze în lung și-n lat. Din toate punctele de vedere, de la calcul până la pasiune, era bine ca ea, o fată fără nimeni pe lume, să se mărite, și să se mărite cu acest bărbat serios, cu dare de mână și respectat. Era vecinul ei, situația lui era mulțumitoare, calități avea mai mult decât de ajuns. Dacă ar fi simțit vreo tragere de inimă, ceea ce nu era cazul, vreo dorință cât de mică să fie căsătorită în general, n-ar fi putut găsi vreun motiv întemeiat de a-l refuza, căci ea una era o femeie care chema adesea rațiunea în ajutor, ca s-o scape de propriile capricii. Boldwood, ca partidă, era una fără reproș. Ea îl prețuia și îl plăcea, totuși nu-l dorea. Se pare că bărbații obișnuiți își iau o nevastă pentru că fără căsătorie nu pot avea o femeie, iar femeile obișnuite acceptă un bărbat deoarece căsătoria nu este cu puțință fără să nu aibă unul — deși scopurile sunt total opuse, mijlocul este același pentru amândouă părțile. Însă motivul subînțeles din partea femeii lipsea în cazul de față. Dealtfel, situația Bathshebei, ca stăpână deplină a unei ferme și a unei gospodării, era o noutate, iar noutatea aceasta încă nu începuse să se prăfuiască.

O neliniște o frământa, totuși, ceea ce era spre cinstea ei, căci puține femei și-ar fi făcut vreo grijă. În afară de motivele menționate mai sus, cu care încerca să-și combată obiecțiile, avea o puternică senzație că, de vreme ce ea fusese aceea care începuse jocul, cinstit ar fi fost acum

să-i accepte și urmările. Totuși, împotrivirea îi persista. Se gândi, la un moment dat, că ar fi lipsită de suflet să nu se mărite cu Boldwood, dar aproape în aceeași clipă își spuse că n-ar putea s-o facă nici să moară.

Sub înfățișarea ei chibzuită, Bathsheba avea o fire năvalnică. Cu o minte de Elizabeth și un suflet de Mary Stuart, adeseori înfăptuia cele mai cutezătoare lucruri, dar într-un mod extrem de prudent. Multe dintre gândurile sale erau silogisme perfecte, dar, din nefericire, rămâneau mereu doar gânduri; foarte puține erau de o îndrăzneală necugetată, dar, din păcate, tocmai acestea erau cele care se materializau cel mai adesea în fapte.

A doua zi după declarația lui Boldwood, îl găsi pe Gabriel Oak în capătul grădinii, ascuțindu-și foarfecele pentru tunsul oilor. În toate casele din jur se petrecea, mai mult sau mai puțin, aceeași scenă; zumzetul tocilei se răspândea în văzduh, ridicându-se din tot satul, ca dintr-o sală de arme în ajunul unei bătălii. Pacea și războiul sunt prietene bune în ceasurile lor de pregătire; seceri, coase, foarfece de tuns oi și foarfece de grădină stau pe aceeași treaptă a importanței cu săbii, baionete și lănci, când este vorba despre vârfuri și muchii ascuțite. Cainy Ball dădea la manivelă, învârtind piatra de tocilă pentru Gabriel și, la fiecare întoarcere a roții, capul i se balansa trist în sus și în jos. Oak stătea în poziția în care este reprezentat Eros ascuțindu-și săgețile — fața sa ușor aplecată, trupul sprijinit cu toată greutatea peste foarfece, capul lăsat într-o parte, buzele strânse și pleoapele încrețite de atenție concentrată încoronau această atitudine.

Stăpâna lui se apropie și se uită în tăcere vreo câteva clipe la ceea ce făceau; apoi zise:

— Cain, du-te la pășunea din vale și prinde iapa murgă. O să învârt eu piatra de tocilă. Vreau să vorbesc ceva cu tine, Gabriel.

Cain se îndepărtă și Bathsheba apucă manivela. Gabriel își ridică ochii, mirat la culme, se strădui să nu-și trădeze emoția și își lăsă iarăși ochii în jos. Bathsheba învârtea manivela, iar Gabriel trecea foarfecele pe piatră.

Mișcarea specifică pe care o presupune învârtirea unei roți are o surprinzătoare tendință de a amorți mintea. Este o formă mai blândă a pedepsei lui Ixion și ar putea contribui la scrierea unui capitol întunecat din istoria închisorilor. Mintea se întunecă și capul devine tot mai greu, încât ai zice că, treptat, centrul de greutate al trupului se statornicește într-o bilă de plumb, undeva între sprâncene și creștet. Bathsheba resimți aceste simptome neplăcute după vreo două sau trei duzini de rotații.

— Gabriel, vrei să dai tu la manivelă și să mă lași să țin eu foarfecele? Mi se învârtește capul și nu pot să vorbesc.

Gabriel trecu la manivelă. Bathsheba începu atunci să vorbească, destul de poticnit (lăsându-și gândurile să zboare, din când în când, și pierzând firul, ca să fie atentă la foarfece, fiindcă ascuțirea acesteia cerea o oarecare precizie).

— Voiam să te întreb dacă oamenii au comentat ceva despre faptul că ieri m-am dus dincolo de rogoz cu domnul Boldwood.

— Da, au comentat, zise Gabriel. Nu țineți foarfecele cum trebuie, domnișoară — știam eu că n-o să știți cum se face — țineți-o așa!

Gabriel dădu drumul manivelei și, prinzându-i amândouă mâinile într-ale lui (i le apucă pe fiecare, în modul în care luăm, uneori, mâna unui copil când îl învățăm să scrie), i le strânse peste foarfece.

— Aplecați tăișul așa, continuă el.

Mâinile și foarfecele fură aplecate potrivit îndrumărilor, iar profesorul le ținu ciudat de mult în această poziție, în timp ce vorbea.

— Destul! strigă Bathsheba. Dă-mi drumul la mâini. Nu vreau să mi le ții! Învârtește manivela.

Gabriel îi eliberă mâinile, se așeză tăcut la manivelă și ascuțirea continuă.

— Li s-a părut ciudat oamenilor? întrebă ea din nou.

— Ciudat nu e bine spus, domnișoară.

— Ce-au zis?

— Că se pare că numele domnului Boldwood și al dumneavoastră o să-și ia zborul din înaltul amvonului mai înainte de-a se sfârși anul.

— Mi-am închipuit eu, după cum se uitau! Ei bine, nu-i câtuși de puțin adevărat. E cea mai mare nerozie de pe lume. Vreau ca dumneata s-o contrazici, de aceea am venit.

Gabriel părea neîncrezător și trist, dar, între două momente de neîncredere, părea că i s-a luat o piatră de pe inimă.

— Înseamnă că au auzit ce-am discutat, urmă ea.

— Bravo, Bathsheba! zise Oak, oprindu-se din a mai învărti manivela și privind-o mirat drept în față.

— Domnișoară Everdene, vrei să spui, zise ea cu demnitate.

— Ce vreau să spun este că, dacă domnul Boldwood într-adevăr a vorbit despre căsătorie, eu n-am de gând să scornesc basme și să spun că nu, doar ca să-ți fac dumitale pe plac. M-am străduit și așa prea mult ca să-ți fiu pe plac, mult prea mult pentru binele meu.

Bathsheba făcu ochii mari, mută de uimire. Nu știa dacă trebuie să-i fie milă de el, fiindcă îi înșelase speranțele de dragoste, sau trebuie să se supere pe el pentru că depășise această dezamăgire — întrucât tonul său fusese ambiguu.

— Am zis că vreau de la dumneata doar să le spui oamenilor că nu este adevărat că o să mă mărit cu el, murmură ea, mai puțin sigură pe sine.

— Pot să le spun asta, dacă așa dorești, domnișoară Everdene. Și aș putea, de asemenea, să îți spun părerea mea despre ceea ce ai făcut.

— Te cred. Dar n-am nevoie de părerea dumitale.

— Îmi închipui, zise Gabriel amar, învărtind mai departe manivela, astfel încât cuvintele-i urcau și, coborau, crescând și descrescând regulat în intensitate și în ritm, după cum se apleca sau se ridica o dată cu manivela, fapt ce le îndrepta, după poziția corpului, fie perpendicular în pământ, fie orizontal, de-a lungul grădinii, în timp ce ochii și-i ținea pironiți pe o frunză de pe jos.

Pentru Bathsheba, o acțiune neîntârziată însemna o acțiune pripită, însă dacă își acorda un răgaz, ceea ce nu i se întâmpla mereu, prudența era asigurată. Trebuie să adăugăm, totuși, că rareori își acorda timp. La vremea despre care vorbim, singura părere din tot cuprinsul parohiei despre ea și despre faptele ei, pe care o socotea mai sănătoasă decât a ei însăși, era cea a lui Gabriel Oak. Iar felul său deschis de a-și exprima gândurile mergea până într-acolo încât, în orice privință, chiar și atunci când era vorba despre dragostea sau despre căsătoria ei cu un alt bărbat — se putea bizui pe aceeași părere dezinteresată, pe care n-avea decât să i-o ceară. Profund încredințat că propunerea lui nu avea sorți de izbândă, o nobilă hotărâre îl făcea să n-o împiedice pe-a altuia. Aceasta este cea mai

stoică virtute a unui îndrăgostit, după cum lipsa ei este păcatul cel mai ușor de iertat. Sigură că răspunsul lui o să fie nepărtinitor,

Bathsheba îi pusese întrebarea, chiar dacă știa că îl doare. Iată ce înseamnă egoismul unor femei încântătoare. Poate că exista o scuză pentru faptul că tortura astfel un om cinstit, doar în folosul ei — aceea că nu avea la îndemână o altă judecată sănătoasă.

— Ei bine, ce crezi despre cum m-am purtat? întrebă ea liniștită.

— Că este nedemn de o femeie cuminte, și blândă, și minunată.

Într-o clipă, obrajii Bathshebei se colorară în purpuriul mâniei, ca un apus de soare al lui Danby. Dar se stăpâni să dea glas lucrurilor pe care le simțea și această reținere a vorbelor îi făcea expresia chipului și mai grăitoare încă.

Numai că pasul următor al lui Gabriel fu o greșeală.

— Poate că nu-ți place că te cert așa de grosolan, căci îmi dau seama că este o grosolanie, dar mă gândeam că o să-ți priască.

Bathsheba răspunse numaidecât, tăios:

— Dimpotrivă, am despre dumneata o părere atât de proastă, încât, cu exagerarea dumitale, mă faci să prețuiesc și mai mult oamenii cu capul pe umeri.

— Mă bucur că nu te-ai supărat, căci eu ți-am spus-o sincer și cât se poate de serios.

— Înțeleg. Dar, din nefericire, când încerci să nu vorbești în glumă, izbutești să ai haz — la fel cum, dacă-ți dorești să nu fii serios, spui uneori vorbe cu mult bun simț.

Lovitura era grea, dar fără îndoială că Bathsheba se pierduse cu firea și, tocmai de aceea, Gabriel și-o ținu pe-a sa în frâu mai bine ca niciodată. Nu mai adăugă nimic. Atunci, Bathsheba izbucni:

— Cred că am dreptul să te întreb care anume este purtarea mea nedemnă?! Că nu mă mărit cu dumneata, probabil!

— Nici pe departe, zise Gabriel liniștit. Am renunțat de mult să mă mai gândesc la asta.

— Ori s-o mai dorești, presupun! zise ea și era limpede că se aștepta ca el să nege, fără șovăire, această presupunere.

Indiferent ce simțea, Gabriel repetă cu răceală cuvintele ei:

— Ori s-o mai doresc.

Față de o femeie poți arăta amărăciune, care pentru ea este o dulce mângâiere, sau lipsă de delicatețe, dacă nu e îndreptată asupra ei. Bathsheba ar fi primit să fie supusă unei pedepse umilitoare, în contul ușurătății ei, dacă, în același timp, Gabriel ar fi protestat și i-ar fi spus că o iubește; poți îndura dezlănțuirea unei pasiuni neîmpărtășite, chiar dacă e usturătoare și te acuză; există un triumf în umilire și o duioșie în ceartă. Tocmai acest lucru îl aștepta Bathsheba și tocmai acest lucru nu-l obținu. Să înghită un perdaf fiindcă predicatorul o vedea în lumina rece a dimineții, după ce deschisese obloanele deziluziei, o scotea din minți.

Mai mult, el nici măcar nu terminase. Continuă, pe un ton și mai ridicat:

— Părerea mea (de vreme ce mi-o ceri) este că te-ai făcut tare vinovată jucându-i o festă ca aceea unui om ca domnul Boldwood, doar ca să-ți treci timpul. Să duci de nas un bărbat la care nu ții nu este o faptă demnă de laudă. Și, domnișoară Everdene, chiar dacă simțea că ești sincer atrasă de el, ai fi putut să-i dai de veste altfel, printr-o purtare iubitoare adevărată, și nu trimițându-i o felicitare de Sf. Valentine.

Bathsheba puse foarfecele jos.

— Nu îngădui nimănui să... să mă critice pentru ce fac în viața mea personală! exclamă ea. Nici pentru cel mai mărunț lucru! Așadar, să faci bine să pleci de la fermă, la sfârșitul săptămânii!

Poate părea ciudat — dar, în orice caz, așa se întâmpla — dacă pe Bathsheba o stăpânea o emoție de rând, îi tremura buza de jos, iar dacă era o emoție mai nobilă, îi tremura buza de sus. De data aceasta, îi tresărea cea de jos.

— Prea bine, așa o să fac, zise Gabriel calm. Se simțea legat de ea mai degrabă printr-un fir minunat, pe care îl durea să-l piardă rupându-l, și nu printr-un lanț greu, pe care nu-l putea sfărâma.

— Mi-ar fi încă și mai bine dacă aș pleca numaidecât, adăugă el.

— Atunci, pleacă numaidecât, pentru numele lui Dumnezeu! strigă ea, aruncând fulgere din ochi și căutând zadarnic să-i prindă privirile lui Gabriel. Să nu te mai văd!

— Prea bine, domnișoară Everdene — așa să fie!

Își luă foarfecele și se îndepărtă de ea, neclintit în demnitatea lui, ca Moise când a plecat de la Faraon.

XXI.

NECAZURI CU TURMA. UN MESAJ

Trecuseră vreo douăzeci și patru de ore de când Gabriel Oak încetase să mai îngrijească turma de la Weatherbury, când, duminică după-amiază, mai vârstnicii domni Joseph Poorgrass, Matthew Moon, Frank și alți vreo șase veniră într-un suflet la casa stăpânei lor de la Ferma de Sus.

— Doamne, ce s-a întâmplat, oameni buni? întrebă ea, întâlnindu-i în prag, tocmai când ieșea ca să se ducă la biserică, și încetând într-o clipă să-și mai strângă cu toată puterea buzele roșii, gest cu care își însoțise efortul de a-și trage pe mână o mănușă îngustă.

— Șaizeci! anunță Joseph Poorgrass.

— Șaptezeci! corectă Moon.

— Cincizeci și nouă, preciză bărbatul lu' Susan Tall.

— ... de oi au spart țarcul, completă Fray.

— ... și-au intrat pe o pajiște cu trifoi crud, se auzi Tall.

— ... trifoi crud! repetă Moon.

— ... trifoi! întări Joseph Poorgrass.

— și-acum au început să se umfle, zise Henery Fray.

— Asta fac acum, întări Joseph.

— Și o să crape toate, ca lindenii în foc, dacă nu sunt scoase afară și doftoricite, zise Tall.

Fața lui Joseph se încrețise și se zbârcise toată, de îngrijorare. Fray avea fruntea numai cute, în cruciș și-n curmeziș, după modelul grilajelor de fier de la porțile fortărețelor, exprimând astfel o dublă disperare. Laban Tall își țuguia buzele, iar fața îi încremenise. Obrajii lui Matthew erau supti, iar ochii i se rostogoleau avan în cap — oriunde se întâmpla să-i direcționeze mușchii cei mai puternici.

— Da, reluă Joseph. și stăteam eu acasă, căutând Efesenii și zicând în sinea mea: „Nu sunt decât Corintenii și Tesalonicenii în afurisitul ăsta de Testament” — când, cine intră? Chiar Henery, aici de față: „Joseph, zice, oile s-au umflat...”

Pentru Bathsheba era un moment când gândul era vorbă și vorba strigăt. Pe deasupra, nu-și recăpătase încă liniștea după tulburarea pe care i-o pricinuiseră observațiile lui Oak.

— Destul — destul! O, neghiobilor! strigă ea, aruncându-și umbrela de soare și cartea de rugăciuni pe coridor, pornind apoi în goană în direcția indicată de mesageri. Să veniți la mine, în loc să vă duceți direct la ele și să le scoateți de acolo! O, tâmpite capete seci!

Ochii ei erau mai negri și mai strălucitori ca niciodată. Frumusețea Bathshebei aparținea mai degrabă tipului demonic, decât angelic, în sensul că niciodată nu arăta mai bine ca atunci când era furioasă — și mai ales acum, când farmecul îi era sporit de o rochie elegantă de catifea, pe care o îmbrăcase stând îndelung în fața oglinzii.

Toți bătrâneii alergară în urma ei zăpăciți, îmbulzindu-se spre pajiștea cu trifoi, dar, pe la jumătatea drumului, Joseph se lăsă deodată jos, în mijlocul lor, ca un om care se ofilește într-o lume din ce în ce mai greu de îndurat. O dată ce primiseră imboldul pe care prezența ei li-l insufla întotdeauna, toți ca unul se apucară de treabă pe lângă oi. Cele mai multe dintre animalele suferinde zăceau la pământ și nu se mai puteau urni. Acestea fură scoase pe brațe, iar celelalte fură mâunate pe pășunea învecinată. Aici, după vreo câteva minute, alte câteva oi căzură la pământ, zăcând la fel de neputincioase și suferinde ca și primele.

Cu inima strânsă, gata să izbucnească în lacrimi, Bathsheba privi cum se rostogoleau acele exemplare de primă mână, din turma sa de primă mână: „Umflate de vânt și îngreunate de umede cețuri”.

Multe dintre ele aveau spume la gură și respirația grăbită și scurtă, în vreme ce trupurile tuturor erau înspăimântător de umflate.

— O, ce să fac, ce să fac?! zise Bathsheba deznădăjduită. Nefericite animale mai sunt și oile!

— Întotdeauna li se întâmplă câte ceva! Nu știu nici o turmă care să fi trecut un an, fără să fi intrat în vreun bucluc.

— E o singură cale să le scăpăm, zise Tall.

— Care? Zi-mi repede!
— Trebuie împunse între coaste cu un obiect făcut anume pentru asta.
— Poți s-o faci dumneata? Sau eu?
— Nu, stăpână. Noi nu putem, nici dumneavoastră. Trebuie împunse într-un loc anume — dacă greșești, cu un inci mai la stânga sau mai la dreapta, înjunghii oaia și o omori. Nici măcar unui oier nu-i iese ca la carte.

— Atunci o să moară, zise ea cu resemnare în glas.
— Un singur om din ținut știe cum se face, zise Joseph, sosit abia atunci. El ar putea să le tămăduiască pe toate, dacă ar fi aici.

— Cine e omul acela? Hai să-l chemăm!

— Baciul Oak, zise Matthew. Ei, el este om priceput și înzestrat.

— Da, așa este! zise Joseph Poorgrass.

— Ce-i drept — el e omul potrivit, zise și Laban Tall.

— Cum îndrăzniți să pomeniți numele omului aceluia în fața mea?! strigă ea întărită. V-am spus să nu-i pomeniți niciodată numele, dacă vreți să mai rămâneți în slujba mea. Ah! adăugă ea înseninându-se. știe fermierul Boldwood!

— O, nu, conită, zise Matthew. Două dintre oile lui de soi au intrat deunăzi în mazăriche și au pățit la fel ca astea. A trimis aici un om călare, în graba mare, ca să-l cheme pe Gabie, iar Gabie s-a dus și le-a scăpat. Fermierul Boldwood nu are unealta cu care se face treaba asta. E o țeavă de fluier, cu o țeapă ascuțită pe dinăuntru — nu-i așa, Joseph?

— Da — o țeavă de fluier, îi ținu isonul Joseph. așa arată obiectul.

— Da, desigur — asta-i unealta, se vârî în vorbă Henery Fray, rostind cuvintele meditativ, cu o nepăsare orientală față de scurgerea timpului.

— Ei!... răbufni Bathsheba. Nu-mi mai stați aici cu „da”-urile și cu „desigur”-urile voastre, îndrugându-mi la prostii! Aduceți pe cineva să vindece oile — în clipa asta!

Plecară cu toții, târându-și mânăni picioarele, ca să aducă pe cineva, cum li se poruncise, dar habar n-aveau pe cine. în câteva clipe dispărură pe poartă, iar stăpâna lor rămase singură cu turma pe moarte.

— N-o să trimit niciodată după el — niciodată! zise ea hotărât.

Chiar atunci, una dintre oi se încordă avan din toți mușchii ei, apoi se destinse și sări în aer, drept în sus. Saltul fu amuțitor. Oaia căzu cu bufnet la pământ și rămase nemișcată. Bathsheba se apropie. Oaia murise.

— O, ce să fac — ce să fac?! exclamă ea din nou, frângându-și mâinile. N-o să trimit după el

— nu, n-o să trimit!

Nu întotdeauna hotărârea exprimată cu cea mai mare tărie coincide cu cea mai mare tărie a hotărârii înseși. Cuvintele sunt adesea zvârlite ca un soi de proptea, să sprijine o convingere subredă care, dacă ar fi puternică, n-ar avea nevoie de nici o frază ca s-o dovedească. Astfel, „Nu, n-o să trimit” al Bathshebei însemna, de fapt: „Cred că trebuie s-o fac”.

Ieși pe poartă după oamenii săi și ridică mâna, s-o vadă vreunul dintre ei. La acest semnal îi răspunse Laban.

— Unde stă Oak?

— Peste vale, la Nest Cottage.

— Încalecă pe iapa murgă și du-te până acolo; să-i spui că trebuie să se întoarcă de îndată, că așa zic eu.

Tall se îndreptă în graba mare spre pășune și, în două minute, era călare pe Poli, iapa murgă, fără șa și doar cu priponul în chip de frâu. Călărețul se făcu din ce în ce mai mic, în josul dealului.

Bathsheba îl urmărea din ochi — la fel și ceilalți. Tall străbătu în galop mărunț poteca pentru călăreți, luând-o prin Sixteen Acres, Sheeplands, Middle Field, The Flats, Cappel's Piece, se micșoră până ce ajunse cât un punct, trecu podul și se urcă, din vale, pe la Springmead și Whitepits, pe dealul celălalt. Căsuța în care se retrăsese Gabriel înainte de a pleca de tot din sat se zărea, pe deal ca o pată albă pe fundalul albastru al brazilor. Bathsheba începu să se plimbe în sus și în jos. Oamenii se întoarseră pe pajiște și încercară să le ușureze necuvântătoarelor caznele, frecându-le pe burtă. Nimic nu le fu de folos.

Bathsheba continua să se plimbe. Văzu calul coborând dealul și repetând, în sens invers, monotona înșiruire a locurilor: Whitepits, Springmead, Cappel's Piece, The Flats, Middle Field, Sheeplands, Sixteen Acres. Spera că Tall avusese destulă minte cât să-i dea iapa lui Gabriel și el însuși să se întoarcă pe jos. Călărețul se apropie. Era Tall.

— O, ce prostie! zise Bathsheba. Gabriel nu se vedea nicăieri.

— Poate că a plecat deja! gândi ea cu voce tare.

Tall intră în țarcul oilor și sări din șa — cu o figură tragică, precum a lui Morton după bătălia de la Shrewsbury.

— Ei? întrebă Bathsheba, căreia nu-i venea să creadă că verbala sa lettre-de-cachet ar fi putut să nu-și atingă ținta.

— Zice că „cerșetorii n-au de ales”, răspunse Laban.

— Ce? exclamă tânăra fermieră, făcând ochii mari și trăgând aer în piept, gata să explodeze. Joseph Poorgrass se dădu câțiva pași îndărăt, la adăpostul unei palănci.

— Zice că n-o să vină decât dacă o să i-o cereți cu frumosul și așa cum se cuvine, cum îi stă bine unei femei care roagă pe cineva să-i facă un favor.

— O-ho! Asta-i răspunsul lui? De unde până unde atâtea ifose? Cine Dumnezeu oi fi eu, ca să se poarte cineva așa cu mine? Să mă rog de unul care s-a rugat de mine?

O altă nefericită din turmă țâșni în aer și căzu moartă. Oamenii priveau încruntați, ca și când și-ar fi înăbușit imboldul de a-și spune părerea.

Bathsheba se întoarse cu spatele, cu ochii înotând în lacrimi. Marea ananghie în care o vârăseră trufia și țăfna nu se mai putea ascunde: izbucni într-un plâns amarnic; toți o vedeau, dar nu încercă să se mai prefacă.

— Eu n-aș plânge din pricina asta, domnișoară, zise William Smallbury, compătîmind-o. De ce să nu-l chemați, mai blând? Sunt sigur că atunci ar veni. În privința asta, Gabie e un om de cuvânt.

Bathsheba își înfrână mahnirea și își șterse ochii.

— O, este o cruzime prea mare pentru mine — da, prea mare! murmură ea. și mă silește să fac ceea ce n-aș vrea — da, mă silește!... Tall, vino în casă!

După această criză, nu foarte onorabilă pentru stăpâna unei ferme, intră în casă, cu Tall pe urmele ei. Se așeză și mângăli în grabă un bilet, printre micile convulsii ale suspinelor care urmează unui acces de plâns, la fel cum se umflă și oftează pământul după furtună. deși fusese scris în grabă, nu era un bilet lipsit de politețe. îl privi puțin de la distanță, pregătindu-se să-l împăturească, însă îi adăugă și aceste cuvinte, la sfârșit:

„Nu mă părăsi, Gabriel!”

Era ceva mai roșie în obraji când îl împături din nou și avea buzele strânse, de parcă, prin aceasta, voia să amâne, până când avea să fie prea târziu, procesul de conștiință menit să decidă dacă o asemenea strategie era îndreptățită sau nu. Biletul fu trimis pe aceeași cale ca și solia dinainte, iar Bathsheba rămase în casă să aștepte rezultatul.

Se scurse apoi un sfert de oră plin de îngrijorare, de la plecarea mesagerului și până când afară se auzi din nou tropotul calului. De data aceasta, nu-l putuse urmări din ochi, dar, aplecată peste vechiul birou la care scrisese biletul, își închisese ochii, ca și cum ar fi vrut să se ferească, deopotrivă, de speranță și de teamă.

Situația era totuși promițătoare. Gabriel nu era furios; era doar indiferent, deși prima ei poruncă fusese atât de trufașă. Poate ar fi fost sancționată, dacă ar fi venit de la femei mai puțin frumoase și, pe de altă parte, o asemenea frumusețe ar fi fost numaidecât iertată, dacă ar fi fost ceva mai puțin arogantă.

Când auzi calul, Bathsheba ieși din casă. Prin fața ei, ridicându-și ochii, văzu trecând pe cineva călare, ca o umbră desenându-se pe cer, îndreptându-se spre pășunea oilor. Trecând pe lângă ea, călărețul întoarse capul. Era Gabriel. Apoi urmă unul dintre acele momente în care ochii și gura femeii spun două lucruri cu totul diferite. Bathsheba îl privi plină de recunoștință și zise:

— Oh, Gabriel, cum ai putut să fii atât de rău să nu mă ajuți?

Un astfel de reproș, într-o formă atât de duioasă, pentru întârzierea lui de mai înainte era singurul lucru care se putea spune și pe care el îl putea ierta, fiindcă nu era o laudă pentru graba lui de acum.

Gabriel bâigui un răspuns încurcat și întinse pasul. Ea își dădu seama din privirea lui care anume propoziție din biletul ei îl adusese. Bathsheba o luă după el, spre ȋarcul oilor. Gabriel era deja la treabă, printre trupurile umflate, zăcând inerte. Își dăduse haina jos, își suflecuse mânecile cămășii și scosese din buzunar instrumentul salvator. Era un trocar, un soi de tub scurt, cu un bisturiu pe dinăuntru, pe care Gabriel începu să-l mânuiască, vădind o abilitate care ar fi făcut cinste unui chirurg de spital. Pipăia întâi coastele oii, în partea stângă, alegea punctul potrivit și străpungea, cu bisturiul din tub, pielea și rumenul, apoi trăgea brusc bisturiul afară, fără să miște tubul din loc. Atunci țâșnea un curent de aer, cu destulă forță cât să stingă o lumânare ținută la capătul tubului.

S-a spus, într-o vreme, că simpla alinare după chinuri înseamnă desfătare — și asta exprima acum și ochii bietelor creaturi. Patruzeci și nouă de operații fură executate cu succes. Din pricina grabei impuse de starea avansată a unora dintre pacientele din turmă, Gabriel dădu greș o singură dată — și numai o dată, când împunse alături de țintă și ucise pe loc oaia suferindă. Patru muriseră. Trei își reveniseră fără operație. În total, numărul oilor care se răzlețiseră de turmă și își făcuseră atâta rău era de cincizeci și șapte.

Când omul care venise mânat de dragoste își încetă munca, Bathsheba se apropie și îl privi drept în față.

— Gabriel, o să rămâi la mine? zise ea zâmbindu-i cuceritor, fără să se ostenească să-și unească apoi buzele la loc, simțind că avea să-i urmeze curând un alt zâmbet.

— O să rămân, răspunse Gabriel.

Și ea îi zâmbi din nou.

XXII.

HAMBARUL MARE ȘI TUNSUL OILOR

Oamenii se risipesc în mărunțișuri și uitare, ba chiar destul de des, fie pentru că nu se folosesc în cel mai înalt grad de buna lor dispoziție, atunci când o au, fie pentru că aceasta le lipsește, tocmai când au mai multă nevoie de ea. Pentru prima oară de când nenorocirea îl doborâse la pământ, Gabriel se simțea, în ultima vreme, deosebit de liber în gândire și energic în faptă, condiții care, deși sunt neputincioase în absența unei oportunități, după cum și oportunitatea este stearpă în absența lor, ar fi putut cu siguranță să-l ridice, dacă s-ar fi ivit un concurs de împrejurări favorabile. Însă faptul că lăncezea, ca un bolnav de netămăduit, pe lângă Bathsheba Everdene, îi răpea timpul în mod dezastruos. Apele primăverii se scurgeau la vale, fără să-l ia cu ele, și nu mai era mult până la cel mai mic nivel al refluxului, când nu l-ar mai fi putut urni.

Era în prima zi de iunie, în plin sezon al tunsului oilor, când peisajul, până la cea mai săracă pășune, era înfloritor de sănătate și culoare. Fiecare frunză era proaspătă, fiecare por era deschis și fiecare lujer dilatat de goana nebună a sevei dinăuntru. Dumnezeu își făcea simțită prezența la țară, iar diavolul se întovărășise cu lumea de la oraș. Mâțișorii pufoși târzii, lăstarii de ferigă, încovoiați ca o cârjă episcopală, tămâioara de câmp, cu cap pătat, mica floare a rodului-pământului — ca un sfânt într-o nișă de malachit — scuiatul-cucului alb ca zăpada, colțunii aproape de culoarea cărnii omenеști, tilisca și clopoțeei, cu petale negre, se numărau printre cele mai pitorești creații ale lumii vegetale din Weatherbury și din împrejurimi, în această perioadă fecundă, iar, dintre cele ale lumii animale, figurile metamorfozate ale domnului Jan Coggan, șeful tunzătorilor de oi, apoi al doilea și al treilea tunzător, care călătoreau în îndeplinirea vocației lor și pe care nu este nevoie să îi cunoaștem pe nume, Henery Fray, al patrilea tunzător, bărbatul lui Susan Tall — al cincilea, Joseph Poorgrass — al șaselea, tânărul Cain Ball, în chip de ajutor de tunzător, și Gabriel Oak, în chip de supraveghetor general. Nici unul dintre aceștia nu purta o vestimentație anume, demnă de a fi descrisă, ci fiecare părea că descoperise, în materie de haine, decența cale de mijloc dintre casta superioară și casta inferioară hinduse. Trăsăturile mai ascuțite și imobilitatea fizionomiei în general anunțau că munca serioasă era cuvântul de ordine al zilei.

Oamenii tundeau oile în hambarul mare, denumit pentru moment și Hambarul Tunsului, care în plan semăna cu o biserică prevăzută cu transept. Nu doar că imita forma bisericii parohiei, aflate în apropiere, dar se lua la întrecere cu aceasta, în ceea ce privește vechimea. Dacă hambarul făcuse vreodată parte din grupul de clădiri al vreunei mănăstiri, se părea că nimeni nu mai știa, căci nu rămăsese nici o urmă dintr-o astfel de încadrare. Uriașele porticuri

laterale, destul de înalte cât să poată trece pe sub ele o căruță încărcată cu vârf și îndesată cu snopi de grâu, erau unite între ele prin arcuri ascuțite de piatră, largi și avântate, a căror desăvârșită simplitate stătea la originea unei măreții care nu se mai observă la construcțiile în care s-a pus accent pe abundența ornamentelor. Acoperișul întunecat, împăienjenit, din lemn de castan, sprijinit și strâns îmbinat în enorme grinzi, cintre și diagonale, fusese construit după un proiect mult mai generos, întrucât se bucurase de mai multă bogăție de materiale, decât nouă zecimi din acoperișurile bisericilor noastre moderne. De-a lungul fiecăruia dintre pereții laterali se întindea un șir de contraforturi, la distanțe egale, aruncând o umbră deasă în spațiile dintre ele, spații străpunse în deschideri ogivale, ale căror proporții echilibrate răspundeau deopotrivă cerințelor frumuseții și ventilației.

S-ar fi putut spune despre acest hambar, cum mai greu s-ar fi putut spune despre biserică sau despre castel, deși construcții înrudite cu el ca vechime și stil, că încă mai era folosit în același scop pentru care fusese ridicat la origine. Deosebit și superior oricăreia dintre celelalte două relieve tipic medievale, în vechiul hambar se desfășurau practici care nu suferiseră nici o mutilare sub mâna timpului. Aici, cel puțin, spiritul vechilor constructori era în deplin acord cu spiritul privitorului modern. Stând în fața acestui edificiu ros de vremuri, ochiul vede la ce este folosit astăzi, mintea se îndreaptă spre trecutul său istoric, simțind un soi de satisfacție pentru deplina continuitate a funcționalității sale, o senzație aproape de recunoștință, ba chiar de mândrie pentru trăinicia menirii întru care a fost zidit. Faptul că patru secole nu dovediseră că a fost fondat pe o greșeală, că destinația sa nu inspirase nici o aversiune și că nu stârnise vreo revoltă care să-l dărâme conferea acestei creații simple de altădată, a minților străbune, o pace, dacă nu chiar o măreție pe care o analiză prea amănunțită izbutea să le-o spulbere tovarășelor sale ecleziastice și militare. Medieval și modernism aveau și ele o dată un punct de vedere comun. Ferestrele lanceolate, pietrele mâncate de vreme ale arcurilor și antablamentelor, orientarea axelor, îmbinările înnegrite ale căpriorilor de castan nu trimiteau cu gândul la o artă a fortificațiilor discreditată sau la o credință religioasă demodată. Apărarea și mântuirea trupului prin pâinea cea de toate zilele sunt încă un țel, o religie și o năzuință.

În ziua aceea, marile uși laterale ale hambarului erau deschise larg spre soare, ca lumina să pătrundă din plin și cât mai aproape de locul unde se tundeau oile, adică pe aria de lemn din centru, făcută din scânduri groase de stejar, înnegrită și lustruită timp de mai multe generații cu lovitori de îmblăciu, până când devenise la fel de alunecoasă și de bogată în nuanțe ca parchetul camerei de consiliu dintr-o reședință elisabetană. Aici stăteau tunzătorii, cu soarele aruncând raze piezișe pe cămășile lor albe, pe brațele bronzate și pe foarfecele ascuțite pe care le clămpăneau în aer, făcându-le să împrăștie o puzderie de raze, destul de puternice cât să orbească pe cineva slab de ochi. La picioarele lor, o oaie captivă zăcea gâfâind, respirând tot mai repede, pe măsură ce presimțirea i se contopea cu groaza, ajungând să tremure ca și peisajul în arșița verii de afară.

Acest tablou din zilele noastre, în rama sa veche de patru sute de ani, nu producea acel izbitor contrast dintre vechi și nou, pe care îl presupune diferența dintre date. În comparație cu orașele, Weatherbury era imuabil. „Atunci” al orașenilor este „acum” al celor de la țară. La Londra, douăzeci sau treizeci de ani însemnau vremuri apuse, iar la Paris, numai vreo zece sau cinci. La Weatherbury, șaizeci sau optzeci de ani făceau parte din prezent și trebuia să treacă nu mai puțin de un secol, ca să-și pună amprenta pe înfățișarea și aerul său. Cinci decade cu greu izbuteau să schimbe ceva în croiala unor ghete, în broderia unor cămăși, cam cu un milimetru. Zece generații nu izbuteau să altereze întorsăturile unei singure fraze. În aceste unghere îndepărtate din Wessex, vremurile care, pentru omul prins în vârtoarea vieții de prin alte părți, sunt străvechi, aici sunt doar vremuri vechi, iar vremurile socotite de el vechi, aici sunt încă noi; prezentul lui, aici este viitor.

Așadar, hambarul era natural pentru cei care tundeau oile, iar ei erau în deplină armonie cu hambarul.

Capetele spațioasei construcții, corespunzătoare extremităților naosului și altarului unei biserici, erau închise cu palânci, toate oile fiind strânse grămadă înăuntrul acestor două îngrădituri. Într-un colț se încropise un țarc, în care vreo trei sau patru oi erau ținute gata pregătite pentru ca tunzătorii să le prindă fără să piardă vremea. În spatele lor, învăluite blând în umbra roșcată, se aflau trei femei, Maryann Money, Temperance și Soberness Miller, care

adunau lâna și împleteau, cu ajutorul unei iglițe, sfori de lână cu care să lege vălătucii. Cele trei primeau un slab ajutor din partea bătrânului slădar, care, când se încheia sezonul de făcut malt, între octombrie și aprilie, căuta ceva de lucru prin oricare dintre curțile fermelor din împrejurimi.

În spatele tuturor, Bathsheba veghea grijuliu ca oamenii să nu ciupească sau să rănească vreo oaie, din neatenție, și să le tundă scurt. Gabriel zburătăcea de colo-colo, învărtindu-se pe sub ochii ei luminoși ca un fluture de noapte. El nu tundeă întruna, căci jumătate din timp și-l petrecea ajutându-i pe ceilalți și alegând oile pentru ei. În momentul acela, scosese un ulcior cu băutură slabă, dintr-un butoi aflat într-un colț, ca să-l dea din om în om, și tăia niște pâine și brânză.

Bathsheba, după ce aruncă ici o privire, dincolo un avertisment și îl certă pe unul dintre lucrătorii mai tineri, fiindcă îi dăduse drumul ultimei oi pe care o tunsese fără s-o însemneze din nou cu inițialele ei, se apropie iarăși de Gabriel, când îl văzu lăsându-și gustarea deoparte, ca să tragă de o oaie speriată până în locul unde tundeă el — răsturnând-o pe spate, dintr-o mișcare abilă de braț. îi tăie mițele din jurul capului și îi dezveli ceafa și gușa, în timp ce stăpâna sa îl privea în liniște.

— Roșește de așa batjocură, murmură Bathsheba, observând valul rozaliu care se ivi și se întinse pe gâtul și pe umerii oii, pe care foarfecele i le dezgolise — o îmbujorare de invidiat, pentru delicatețea sa, de către multe regine ale saloanelor și demnă de laudă, pentru promptitudinea sa, la orice femeie de pe lume.

Bietul suflet al lui Gabriel se desfăta cu belșugul de mulțumire pe care i-l dădea faptul că o avea pe ea alături, cântărindu-i din ochi îndemânarea cu care folosea el foarfecele, despre care ai fi zis că o să ciupească o bucată de piele ori de câte ori se închideau și care, totuși, nu greșeau niciodată. Precum Guildenstern, Oak era fericit că nu era din cale-afară de fericit. Nu simțea nevoia să-i vorbească — îi era de ajuns că preafrumoasa doamnă a inimii lui și cu el se aflau împreună, deoparte, doar ei doi și nimeni altul între ei.

Așadar, numai gura ei se auzea. Există o vorbărie care nu spune nimic, cum era cea a Bathshebei din momentul acela, și există o tăcere care spune multe, cum era cea a lui Gabriel. Îmbătat de acea fericire nedeslușită și senină, el își continuă tunsul, întorcând oaia pe cealaltă coastă, punându-i genunchiul pe cap și trecându-și foarfecele treptat, fâșie cu fâșie, în jurul gâtului, apoi peste piept și spinare și încheind cu coada.

— Bine făcut și repede! zise Bathsheba, uitându-se la ceas când se auzi ultimul clănțănit de foarfece.

— Cât mi-a luat, domnișoară? întrebă Gabriel, ștergându-și sudoarea de pe frunte.

— Douăzeci și trei de minute și jumătate de când i-ai tăiat primul smoc din frunte. Este prima oară în viața mea când văd o oaie tunsă în mai puțin de o jumătate de oră.

Creatura curățată și netezită se ridică din mijlocul lânii sale — întocmai cum a fost văzută odinioară Afrodita ridicându-se și întrupându-se din spuma mării. Arăta surprinsă și rușinată din pricină că-și pierduse veșmântul, care zăcea pe jos, ca un nor pufos și bine închegat, din care acum se vedea numai partea de dedesubt, aceea care, nefiind niciodată expusă, era albă ca zăpada, fără nici cea mai mică pată sau cusur.

— Cain Ball!

— Da, domnule Oak. Aici sunt!

Cainy veni fuga, aducând oala cu catran, pielea tunsă fu marcată din nou cu însemnul „B. E.”, după care făptura feminină sărăcită de podoabe sări, într-un suflet, de pe platformă și se amestecă în cârdul celor despuiate de afară. Apoi intră în scenă Maryann, care adună smocurile răzlețite și le aruncă în mijlocul lânii tunse, pe care o strânse sul și o duse în fundul hambarului — trei livre și jumătate de căldură pură, spre bucuria hibernală a unor persoane necunoscute, aflate departe, care, totuși, nu aveau să simtă niciodată confortul fără pereche oferit de lâna așa cum exista ea acolo, proaspătă și curată — înainte să-și piardă, prin uscare, înăsprire și spălare, onctuozitatea sa naturală, de pe vremea când era vie — stare care o făcea, în clipa aceea, superioară oricărui obiect „din lână”, cum și smântâna este superioară laptelui diluat.

Numai că lui Gabriel îi era dat să trăiască niște momente crude, care să nu-l lase să se bucure pe de-a-ntregul de fericirea din dimineața aceea. Berbecii, oile bătrâne și oile de doi ani suferiseră, pe rând, dezbrăcarea până la piele și oamenii tocmai trecuseră la mioare și cârlani,

când nădejdea lui Oak că Bathsheba avea să îi facă plăcerea să rămână alături de el și să-i măsoare timpul în care mai doboară un record de tuns al unei oi fu curmată, în mod dureros, de apariția fermierului Boldwood în colțul cel mai îndepărtat al hambarului. Părea că nimeni nu-i băgase de seamă intrarea, dar nu încăpea îndoială că se afla acolo. Boldwood aducea întotdeauna după el o atmosferă socială a lui, pe care o simțea oricine se apropia de el; de aceea, oamenii care, cu Bathsheba de față, oricum se cam codeau să vorbească, amuțiră acum de-a binelea.

Vizitatorul traversă hambarul spre Bathsheba, care se întoarse ca să-l salute cu un aer absolut dezinvolt. El îi vorbi pe un ton scăzut, iar ea, din instinct, și-l potrivea pe al său la aceeași înălțime, ba chiar îi împrumută și inflexiunile. Departe de ea intenția de a lăsa să se creadă că exista o misterioasă legătură între ei doi, dar femeia la vârsta sensibilității este atrasă de individul mai matur — și aceasta se manifestă nu doar în alegerea atentă a cuvintelor, vizibilă în fiecare zi, dar și în moderarea tonului și a stărilor sufletești, când influența este puternică. Gabriel nu auzea și despre ce anume vorbeau, pentru că era prea stăpân pe sine ca să se ducă mai aproape de ei, deși prea neliniștit ca să nu îi ia în seamă. Urmarea discuției lor fu aceea că fermierul curtenitor îi luă mâna ca să-l ajute să coboare de pe marea platformă și să iasă afară, în lumina strălucitoare a soarelui de iunie. Se opriră în dreptul oilor deja tunse și începură din nou să vorbească. Despre turmă? Se părea că nu. Gabriel se gândi, nu departe de adevăr, că într-o discuție liniștită despre ceva care se află în raza vizuală a vorbitorilor, ochii lor sunt, de obicei, ațintiți asupra acelui ceva. Bathsheba, gravă, studia un mizer șomoioag de lână care zăcea pe pământ, într-o atitudine care sugera mai puțin o preocupare pentru problema ovină, cât o stinghereală, chipul ba îi roșea, ba îi pălea, sângele oscilând nehotărât, flux și reflux peste delicata fâșie de hotar dintre retragere și revărsare. Gabriel tundeă fără oprire, silnic și trist.

Bathsheba plecă de lângă Boldwood, care se plimbă în sus și-n jos, singur, vreun sfert de ceas. Apoi își făcu din nou apariția, în noul ei costum de călărie, verde ca frunza de mirt, strâns mulat pe talie precum coaja pe fruct, iar tânărul Bob Coggan îi aduse iapa, Boldwood luându-și și el calul de la copacul sub care fusese legat. Oak nu putea să-și dezlipească ochii de la ei și, încercând să-și continue tunsul în același timp în care îi urmărea gesturile lui Boldwood, ciupi cu foarfecele pânțelele oii. Animalul se smuci; Bathsheba întoarse iute capul într-acolo și văzu sângele.

— O, Gabriel! exclamă ea, cu aspră dojană în glas. Tocmai dumneata, care ești atât de sever cu alții — poftim, uite ce ai făcut!

Unui străin nu i s-ar fi părut că observația era prea crudă, însă lui Oak, care știa că Bathsheba își dădea cât se poate de bine seama că din pricina ei fusese rănită biata oaie, fiindcă ea îl rănise pe cel care o tundeă într-un punct mult mai vital, reproșul îi provocă o durere ascuțită, pe care era limpede că n-avea cum să i-o aline sentimentul său constant de inferioritate, atât față de Bathsheba, cât și față de Boldwood. Însă o hotărâre bărbătească, de a recunoaște cu îndrăzneală că nu o mai privea cu ochi de îndrăgostit, îl ajută, de data aceasta, să ascundă ce avea în suflet.

— Sticla! strigă el, cu o voce netulburată, de rutină. Cainy Ball dădu fuga, rana fu unsă cu alifie și tunsul continuă.

Boldwood o împinse ușurel pe Bathsheba, suind-o în șa, și, înainte să plece, ea îi vorbi din nou lui Oak, cu aceeași autoritară și chinuitoare bunăvoință:

— Acum mă duc să văd Leicesterile domnului Boldwood. Ține-mi locul în hambar, Gabriel, și pune-i pe oameni să aibă grijă cum lucrează.

Capetele cailor se alăturară și porniră la trap. Profunda afecțiune a lui Boldwood era o chestiune de mare interes pentru toți cei din jurul său, dar, după ce fusese semnalat, atâția ani, ca un exemplar desăvârșit al burlăciei prospere, această abatere fu o dezamăgire, întrucâtva asemănătoare cu moartea lui St. John Long de ftizie, chiar în toiul demonstrației sale că această boală n-ar fi fost fatală.

— Miroase a nuntă, zise Temperance Miller, uitându-se în urma lor până când îi pierdu din ochi.

— Și eu socotesc că asta se pregătește, răspunse Coggan, lucrând mai departe, fără să-și ridice privirea.

— Mai bine faci o casă în satul tău, decât să nimerești unde-i mai rău, recită Laban Tall, întorcându-și oaia.

Henery Fray, cu jalea în ochi, zise:

— Nu văd de ce o fată și-ar lua bărbat, când are destul sânge în vine să se bată singură pentru ce i se cuvine și când nu duce lipsă de un acoperiș deasupra capului, căci asta înseamnă să stai în calea alteia. Dar, treacă de la mine! Ar fi păcat ca el și ea să-și bată capul cu două gospodării.

Cum li se întâmplă de obicei persoanelor hotărâte, Bathsheba stârnea nesmintit cârtelile unor indivizi ca Henery Fray. După părerea tuturor, principalul ei cusur era că se arăta prea pătimasă când nu-i plăcea ceva și nu destul de deschisă, când îi plăcea. Știm că nu razele pe care le absorb, ci razele pe care le reflectă obiectele le dau acestora culorile sub care le cunoaștem — în același fel, oamenii se deosebesc după antipatiile și ostilitățile lor, câtă vreme bunăvoința lor nu este nicidecum socotită ca o trăsătură.

Henery Fray continuă, într-o pornire mai îngăduitoare:

— I-am strecurat o dată o vorbuliță, ca să știe și ea ce gândesc despre câteva lucruri, atât cât a îndrăznit un așa hârșit ca mine să-i spună unei așa îndărătnice. și știți cu toții, prieteni, ce fel de om sunt și cum ies la atac, cu vorbele mele necruțătoare, când mândria mea spumegă de dispreț.

— Știm, știm, Henery.

— așa că i-am zis: „Domnișoară Everdene, sunt locuri neocupate și sunt oameni înzestrați de felul lor care le vor, dar răutatea — nu, nu răutatea, n-am spus răutatea —: dar din mârșăvia tagmei contrare — i-am spus (adică a tagmei femeiești) — sunt lăsați pe afară.” Ce ziceți, n-a fost prea tare pentru ea, nu-i așa?

— A fost destul de bine prezentat.

— Da, și i-aș fi spus-o chiar dacă mi-aș fi găsit moartea și mântuirea din pricina asta. așa fac eu când am ceva pe suflet!

— Un om adevărat și mândru ca un Lucifer.

— Vedeți ce înseamnă agerimea minții? Păi, de fapt, era despre cum s-ajung eu vechil, dar nu i-am spus-o atât de verde în față, cât să se înțeleagă deodată unde băteam, și așa că am putut lovi cu toată tăria. în asta a stat iscusința minții mele!... Oricum, las-o să se mărite, dacă vrea.

Poate că este timpul. Cred că fermierul Boldwood a sărutat-o după șirul de ostii, deunăzi, la spălatul oilor — așa cred eu.

— Minciună sfruntată! strigă Gabriel.

— Ei, vecine Oak — de unde știi? zise Henery mai domol.

— Pentru că mi-a povestit ea tot ce s-a petrecut, răspunse Oak, cu un sentiment de Fariseu că, în problema asta, el nu era ca ceilalți lucrători care tundeau oile.

— Dreptul tău s-o crezi, zise Henery mânios, ai tot dreptul! Dar eu poate că văd un picuț mai departe în lucruri. Să fii îndeajuns de isteț pentru un post de vechil nu-i mare scofală — dar tot e mai mult decât nimic. Oricum, eu privesc viața destul de rece. Sunteți atenți la mine, prieteni? S-ar putea, totuși, ca vorbele mele, pe care am încercat să vi le spun cât mai simplu, să fie prea adânci pentru unele capete.

— O, da, Henery: suntem ochi și urechi la tine.

— Un hleab ciudat, oameni buni — dus val-vârtej de colo până colo, ca un pai! și nițel cam sucit. Dar am iscusința minții mele; aș putea să-l fac de răs pe un anume oier, măsurându-ne minte la minte. Dar nu — o, nu!

— Ai spus un hleab ciudat? interveni slădarul, pus pe ceartă. Totuși tu n-ai o vârstă care să merite să fie pomenită — nu ești bătrân deloc. Dinții nu ți-au căzut nici pe jumătate și cum să fie un om bătrân, când nu i-au căzut dinții? Nu m-am spetit eu în jugul căsniciei mai înainte să ieși tu din scutece? Ce mare scofală să ai șaiszeci de ani, când sunt unii trecuți cu mult peste optzeci — făloșenie de doi bani.

La Weatherbury era un obicei bătut în cuie să lași deoparte sfada pentru lucruri neînsemnate, când trebuia să-l împaci pe slădar.

— De doi bani, da! zise Jan Coggan. Slădare, noi credem despre mata că ești un om cu o viață lungă ce nu s-a mai pomenit și nimeni n-o poate tăgădui.

— Nimeni, întări Joseph Poorgrass. Mata ești un fenomen de bătrânețe cum nu vezi prea des, slădare, și noi cu toții te admirăm pentru darul ăsta.

— Da, și pe vremea când eram tânăr și în deplinătatea puterilor mele, nu puțini erau cei care mă știau și mă plăceau, zise slădarul.

— Fără îndoială te plăceau, fără îndoială.

Slădarul, nins și gârbovit de ani, era satisfăcut și, după câte se părea, la fel era și Henery Fray. Pentru ca lucrurile să se continue mulțumitor, luă cuvântul Maryann, care, cu fața smează și cu halatul de in ruginiu, avea în clipa aceea nuanța blândă a unei vechi schițe în ulei — cum se întâlnește mai cu seamă în opera lui Nicolas Poussin².

— știe cineva vreun cocoșat sau vreun șchiop, vreun om mai rablagit așa, care ar fi bun pentru biata de mine? Întrebă Maryann. Fiindcă unul desăvârșit nu mă aștept eu să găsesc cât oi trăi. Dacă aș auzi de așa ceva, mi-ar prinde mai bine decât pâinea prăjită și berea.

Coggan îi dădu un răspuns potrivit. Oak își văzu mai departe de tuns și nu mai scoase o vorbă. Fusesse cuprins de o iritare nesuferită, care îi spulberase liniștea. Bathsheba dăduse de înțeles că o să-l ungă șef peste tovarășii lui, instalându-l ca vechilul de care ferma avea neapărată nevoie. El nu la fermă se gândea când râvnea slujba aceasta, ci la legăturile cu ea, pe care o visa iubită de el și nemăritată cu un altul. Acum, parcă n-o mai cunoștea — o vedea ca prin aburi, încețoșat. Morala pe care i-o făcuse deunăzi, își zicea el, fusesse una din greșelile cele mai prostesti. Departe de a cocheta cu Boldwood, Bathsheba se purtase ușuratic cu el însuși,

prefăcându-se că se juca, astfel, cu inima altuia. În sinea lui era încredințat, în deplin acord cu presupunerile nepăsătorilor și needucaților săi tovarăși, că, până la sfârșitul zilei, domnișoara Everdene va accepta să se mărite cu Boldwood. Gabriel ajunsese la vârsta când se dezvărase de neplăcerea instinctivă, pe care o simt o vreme toți băieții creștini, de a citi Biblia și acum o cerceta cu atenție, ba chiar deseori, zicându-și: „Găsesc că mai amară decât moartea este femeia a cărei inimă este o cursă și un laț”. Însă aceasta era o simplă exclamație — turbarea furtunii. O iubea pe Bathsheba la fel ca întotdeauna.

— Cred că noi, lucrătorii, o să avem parte de o masă de zile mari, diseară, zise Cainy Ball, îndreptându-și gândul într-o nouă direcție. I-am văzut, azi-dimineață, când făceau grozavele budinci cu smochine, în ciubere — cu niște gogoloaie de untură cât degetul dumitale gros, domnule Oak! și n-am văzut de când sunt așa niște smochine mari — niciodată nu s-a întâmplat să fie mai mari ca bobii sălbatici. și am mai văzut și o oală de lut mare, neagră, pe pirostrie, dar nu știu ce era înăuntru.

— Și două banițe de mere coapte pentru plăcinte, adăugă Maryann.

— Ei, nădăjduiesc să-mi fac datoria față de toate acestea, zise Joseph Poorgrass, mestecând, în glumă, încă de pe acum. Da, mâncarea și băutura sunt două lucruri de voie bună și dau vigoare celor slabi, dacă am putea spune astfel. Sunt evanghelia trupului, fără de care am pieri, ca să zicem așa.

XXIII.

înseRARE. A DOUA DECLARAȚIE

Pentru sărbătorirea tunsului oilor se așternuse o masă lungă pe brazda de iarbă de lângă casă, un capăt al mesei fiind trecut peste pervazul ferestrei mari a salonului și intrând cu vreo jumătate de metru înăuntru, de unde, cu fața ei de masă albă, se prelungea în afară ca un dig dintr-un port, proaspăt acoperit de zăpadă. Capătul de afară ajungea până sub copaci, ale căror ramuri mai tinere fuseseră scurtate de către vaci până la înălțimea cea mai mare la care putuseră ajunge gâturile lor întinse și boturile șovăitoare și care alcătuiau, pentru mesenii așezați aici, un acoperiș colorat în verde crud, nuanța delicată a frunzelor încă nearsă de soare. Domnișoara Everdene era așezată dincolo de fereastră, înăuntru, având în față toată masa — în acest fel, stătea în capul mesei, fără să se amestece cu lucrătorii. Plăcinte cu carne de oaie și de vițel, budinci de mere și de rubarbă, cidru și bere în cinci ulcele Doamne-iartă-mă, erau principalele bunătăți de pe masă, care fură cu repeziciune înconjurată de oamenii de la tuns, dintre nevestele cărora, vreo două sau trei făceau pe chelnerițele, servindu-i.

În seara aceea, Bathsheba era din cale-afară de nerăbdătoare, iar obrajii și buzele sale roșii contrastau izbitor cu bucele grele ale părului întunecat. Părea că aștepta pe cineva și locul din capătul celălalt al mesei fu lăsat gol, după cum ceruse ea, până după ce începură să mănânce.

Atunci îl pofti pe Gabriel să se așeze acolo și să îndeplinească el îndatoririle de gazdă printre cei așezați în partea aceea, lucru pe care el se grăbi să-l facă.

În momentul acela, domnul Boldwood intră pe poartă și o luă peste brazda de iarbă către Bathsheba, la fereastră. Își ceru iertare pentru întârziere și era limpede că venise invitat.

— Gabriel, zise ea, vrei să te muți din nou, te rog, și să-l lași pe domnul Boldwood să stea acolo? Oak se mută, fără vreun cuvânt, unde stătuse la început.

Gentlemanul fermier era îmbrăcat ceva mai vesel, purtând o haină nouă și o vestă albă, spre deosebire de obișnuitele sale costume sobre, cafenii sau cenușii, și, ca restul adunării, fu îmbrățișat de lumina soarelui, care-și strecura razele puternice printre frunze, căzându-i pe

umeri și împodobindu-l cu petele lui Argus. și pe dinăuntru radia, așa că, prin urmare, era din cale-afară de vorbăreț — la fel ca și Bathsheba, acum, că venise el. Boldwood aflându-se în celălalt capăt al mesei, ea avu plăcerea să stea de vorbă cu Jan Coggan.

— Văd aici pe cineva pe care nu-l cunosc, Coggan, zise ea. Cine este acela, omul cu pantaloni de catifea?

— Stăpână, răspunse lucrătorul, îi cunoști fața lui veche destul de bine, numai pe aceasta nouă nu i-o știi. Este vechilul Pennyways, împodobit cu o barbă pe care și-a lăsat-o să crească din ziua în care a plecat de la dumneavoastră.

— N-are ce căuta aici! zise ea, cu fața aprinsă de enervare.

— A venit ca să vă dea vești despre Fanny Robin, răspunse Coggan.

— Ah! făcu Bathsheba, acum interesată și înălțându-și vocea ca să fie auzită de musafirul nepoftit. și ce mai știi de Fanny?

— Am văzut-o în Melchester, stăpână, răspunse omul cu barbă și pantaloni de catifea.

— Aha, așa deci!

— Da, stăpână, am văzut-o în Melchester, continuă fostul vechil, care părea îngrijorat că o să dea foarte puține vești despre Fanny Robin, în cele din urmă, comparativ cu preageneroasele porții de mâncare pe care le consuma în prezent.

— Și ce știi despre ea? A stat de vorbă cu dumneata?

— Nu. Era unul dintre lucrurile pe care nu le făcea nici înainte.

— Dar dumneata i-ai vorbit?

— Nu. Este unul dintre lucrurile despre care voiam să vă spun că nu le-am îndeplinit pe de-a-întregul.

— Atunci, nu știi nimic despre ea?

— Stăpână, cum se poate! zise vechilul pe un ton de reproș și continuând să înfulece. Da, într-adevăr, mai mult decât absolut nimic — mult mai mult. Căci mi-am folosit vederea, cercetându-i bine rochia.

— Și ce-ai văzut?

— Că era mult prea prost înțolită ca să fie altceva decât o femeie fără nici o lețcaie.

— De ce ai adus un bădăran și-un cap-pătrat ca ăsta aici? Zise Bathsheba către Coggan.

— N-am făcut-o înadins, stăpână, se scuză omul. și dacă aș fi știut că povestea lui avea să fie așa o porcărie de două parale, nu l-aș fi lăsat să vină cu nici un preț. Totuși, vă încredințez că este un tovarăș foarte bun și poate cânta o melodie la fel de însuflețit ca orice țambalagi. Tot ce se poate spune împotriva bietului Pennyways este că nu se poate opri de la năravul lui de neînțeles de a șterpeli și de a vinde gogoși, dar, ca tovarăș de petrecere, o să-și facă datoria mai ceva ca un sfânt. Doar că a fost nițel la pușcărie după ce a plecat de la noi. Dar n-a fost trimis la ocnă în viața lui. O, nu, nu! N-am pofti niciodată vreun ocnaș la masa noastră — ar fi prea de tot. O să-l lăsați să termine de mâncat, stăpână?

— A, da! Să stea, dacă vreți voi. Dar numai țineți ochii pe el, să nu șterpească nimic. Veștile lui despre Fanny sunt de toată rușinea.

— Aveți dreptate, stăpână.

— Ei, Doamne! E timpul să aducem farfurii curate pentru budinci! zise deodată Maryann.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie! zise domnul Coggan, răspunzându-i lui Maryann, dar uitându-se la Bathsheba și la restul adunării. Nu vrea nimeni bătaie de cap din astea, stăpână. Ar fi cea mai mare risipă din lume, prieteni, să-i punem pe oameni să alerge după farfurii, când avem câte una caldă gata și curată la îndemână, nu-i așa, jupâne Poorgrass?

— Adevărat, foarte adevărat, vecine Coggan, într-adevăr adevărat, aș putea zice.

Apoi, șeful tunzătorilor de oi își ridică farfuria de margini, împinse furculița și cuțitul în lături, pe fața de masă, și întoarse farfuria cu fundul în sus. Jupânul Poorgrass îi urmă exemplul, imitându-l îndeaproape ca un sclav supus, iar, după el, majoritatea celor de la masă făcură același lucru, cu o perfectă seninătate.

— Vrei budincă, Joseph? îl întrebă doamna Coggan de la distanță.

— ... Un piculeț de tot, cea mai mică firimitură cu puțință, doamnă Coggan.

— Iar un piculeț, cam cât o copită de cal, o să fie chiar de ajuns pentru mine, zise Jan. Această remarcă plină de duh impresionează într-atât de tare mintea unuia dintre copilandrii lui Coggan, care era de față, iar misterul pe care îl conținea îl umplu cu o așa încântare de nedescris, încât o memoră cu grijă și le-o repetă prietenilor și dușmanilor săi de câte șase ori pe zi, timp de o săptămână.

— Când am fost, zilele trecute, pe la cumnată-mea, la Casterbridge, continuă Jan, și mi-am întors farfuria cum am făcut acuma și cum fac întotdeauna la masă, cum făcea și tatăl meu, înaintea mea, și cum faceți și voi toți, prieteni (prieteni dădură din cap, încuviințând), nevastă-mea a făcut mare gălăgie pe chestia asta. „Bine, Jane, i-am zis, cum poți să fii atât de risipitoare? Întotdeauna farfuria ta are două fețe curate, iar tu n-o folosești niciodată decât pe una dintre ele”... Păi nu, prietene Oak? Adică budinca n-ar mai fi fost bună la gust pentru tatăl meu și-al dumitale, dacă ei ar fi mâncat-o de pe dosul fundurilor lor de lemn? (Coggan aruncă o stăruitoare privire întrebătoare către oier, care își exprimă aceeași părere cu mușchii din partea de jos a feței.) și uite, e și nevastă-mea aici de față, ca să audă ce o să spun (întorcându-se către doamna Coggan, care ștergea cuțitele și furculițele mai în spate). Draga de ea, bătrânica mea! Jane, tu ești ca o scripcă bună — cu cât mai veche și mai hârșită, cu atât mai plăcută devii. Ah, mi-a dăruit cinci flăcăiași și mi se pare că mai văd unul, în ochii ăia viori ai ei!

— Nu fi așa nerod, Jan! zise doamna Coggan cu indignare și roșind încurcată.

— Bine... fie... timpul o să ne spună... că asta este singura dovadă pentru profeți, zise Jan, înfrânându-și veselia. Joseph Poorgrass, cumva surprins de aceste cuvinte, o studie pe furiș pe doamna Coggan și, la urmă, se îmbujoră mai ceva decât doamna Coggan însăși. Jacob Smallbury, spre marea ușurare a respectabilei mame, începu atunci să vorbească despre altceva.

— Ei, dacă e vreo salată care-mi place mai mult primăvara, e aceea de creson, zise el, punând un praf de sare pe fața de masă și tăvălind prin el un mănunchi de fire de creson, după ce le îndoise de la jumătate.

— Cât despre mine, pot întotdeauna să rumeg o căpățână de lăptucă în starea ei naturală, zise bărbatul lui Susan Tall, servindu-se cu o lăptucă întreagă, care fusese doar spălată, nu și tăiată, înfășurând-o ca pe o umbrelă, apoi întinzându-se peste umărul lui Joseph Poorgrass și sondând cu cotorul într-o solniță de la distanță, stând într-o poziție de parcă s-ar fi ferit de ceva, până când o cantitate mulțumitoare de sare se lipi pe frunze.

- Uite-așa, mai cu o gură de caș, mai cu o sorbitură de cidru, până ți se duce de tot botul în jos ca... Restul spuselor se pierdu într-un sunet aducând, pe departe, cu râcâitul unor spini sub o oală, produs de acțiunea dinților domnului Tall asupra frunzelor și cotorului, până când înfloritoarea plantă dispăru, treptat.

La sfârșitul mesei, Coggan începu să cânte pentru el, fără să-și ridice ochii spre ascultători: Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă, Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă, Măine găsi-voi alta, mai frumoasă, decât aceasta care azi mă lasă; Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă!

Când sfârși acest cântecel, fu întâmpinat cu o privire de apreciere mută din partea celor de la masă, care lăsa să se înțeleagă că interpretarea lui, precum operele acelor autori consacrați, care n-au nevoie de articolele din ziare, prilejuise o încântare care nu cerea nici un fel de aplauze.

— Acuma, jupâne Poorgrass, s-auzim cântecul dumitale, zise Coggan.

— Am băut cam mult și, pe urmă, eu nici n-am acest har, răspunse Joseph, făcându-se mic.

— Prostii! Să nu mai fii atât de nerecunoscător, Joseph, niciodată! zise Coggan, cu o inflexiune a vocii care arăta că fusese jignit în simțămintele sale. Iar stăpâna te privește cu o mustrare grea, de parcă ar spune: „Cântă odată, Joseph Poorgrass!”

— Ai dreptate, așa se uită — atunci, trebuie să trec și prin asta!... Dar numai uitați-vă la fața mea și spuneți-mi dacă flecăreala aceasta nu m-a înfierbântat prea tare, prieteni.

— Nu, roșeața dumitale este cât trebuie, zise Coggan.

— Întotdeauna mă chinui să nu-mi las roșeața să urce în obraji, când simt pironiți asupra mea ochii unei femei frumoase, zise Joseph rușinându-se. Dar, dacă așa trebuie să fie, fiindcă ei o vor, trebuie și gata!

— Hai, Joseph! Cântecul dumitale, te rog, zise Bathsheba de la fereastră.

— Dar, pe cuvânt, stăpână, răspunse el cu o voce biruită, nu știu ce să cânt. Ar fi un biet cântec de dans, pe o muzică pe care am făcut-o eu.

— S-auzim, s-auzim! strigă nobila adunare.

Poorgrass, astfel îndemnat, revărsă în triluri un cântecel de inimă albastră, tremurat, totuși lăudabil, a cărui melodie era alcătuită dintr-o notă de bază și încă una, cea din urmă fiind cea asupra căreia stăruia, cu deosebire, cântărețul. Melodia înregistră așa un succes, încât el se avântă, fără să-și mai tragă răsuflarea, într-o a doua, după câteva începuturi în falset:

Am sădit... Am sădit...

Semințele iubirii am sădit

O primăvară-ntreagă lucrat-am neobosit și în april, și-n ma-ai și-n iunie-nsorit,

În viers de pă-ăsări mici și-n dulce ciripit.

— Frumos ai întors-o din condei, spuse Coggan, la sfârșitul strofei. „Și-n dulce ciripit” a sunat tare bine.

— Da, și a mai fost o parte drăguță, aceea cu „semințele iubirii”, și bine cântată. deși „iubire” te pune la colț fără milă, dacă vocea ți s-a subrezit. Strofa următoare, jupâne Poorgrass!

Dar, pe când era interpretată cea de-a doua, tânărul Bob Coggan fu cuprins de una dintre acele crize inexplicabile care îi lovește pe cei mici, în vreme ce restul adulților sunt deosebit de serioși — străduindu- se să-și înăbușe râsul, își îndesă în gură o bucată, cât putu el să apuce, din fața de masă și, după ce îl ținu astfel ermetic pecetluit puțin timp, râsul îi țâșni pe nas. Joseph îl auzi și, cu obraji roșii ca de febră ofticoasă din pricina indignării, își curmă numaidecât cântarea. Coggan îl trase imediat de urechi pe Bob.

— Continuă, Joseph, continuă și nu-l lua în seamă pe șnapanul ăsta mic, zise Coggan. Este o răpitoare melodie de dans. Hai, din nou — măsura următoare. O să te ajut să atingi notele înalte, acolo unde ți se taie suflul:

O, salcia fi-va răsucită și salcia fi-va împletită.

Dar Joseph nu se mai lăsă înduplecat s-o ia de la capăt, Bob fu trimis acasă pentru proasta lui purtare și liniștea fu restabilită de Jacob Smallbury, care se oferă voluntar să cânte o baladă, la fel de cuprinzătoare și de nesfârșită ca aceea cu care ilustrul și venerabilul bețivan Silen, în împrejurări asemănătoare, îi distra pe porcii de Chromis și Mnasyllus și pe alți băieți de viață din vremea sa.

Soarele era încă pe cer, deși, jos, noaptea înainta fără șovăire, iar razele asfințitului, deși luminau pieziș pământul, nu mai băteau prea departe și nu mai izbuteau să destrame întunericul din ungherele deja moarte. Parcă într-o ultimă efortare înainte să moară, soarele se strecură după copaci și acolo începu să scapete, picioarele lucrătorilor cufundându-se în umbra din ce în ce mai deasă, în vreme ce capul și umerii se bucurau mai departe de lumina zilei — colorată într-un galben cu iluminare proprie, care părea mai degrabă înăscută, decât dobândită.

Apoi, soarele coborî într-un ocru încețoșat, dar oamenii rămaseră la masă, vorbind mai departe și simțindu- se la fel de veseli ca zeii din cerurile lui Homer. Bathsheba ședea mai departe întronată la fereastră, înăuntrul, și se apucase să tricoteze, ridicându- și ochii, din când în când, să privească tabloul de afară, care pălea treptat. înserarea se întinse încet-încet și îi învălui cu totul, înainte ca vreunul să dea semne de plecare.

Deodată, Gabriel nu-l mai văzu pe fermierul Boldwood în locul lui din capul mesei. De cât timp plecase, Oak n-ar fi putut să spună, dar parcă fusese sorbit de întunericul din jur. Pe când se gândea la această dispariție, Liddy aduse lumânări și le așeză în fundul odăii din fața lucrătorilor, iar lumina vioaie a flăcărilor se revărsă în lungul mesei și pe chipurile oamenilor, risipindu-se prin frunzișul întunecat din spatele lor. Silueta Bathshebei, care nu-și schimbase poziția, se deslușea acum din nou foarte clar, așezată între ochii celor de afară și lumină, lumină care le dezvălui, în plus, faptul că Boldwood intrase în salon și stătea lângă ea.

Apoi urmă întrebarea serii. Voia domnișoara Everdene să le cânte, înainte de a pleca ei pe la casele lor, cântecul acela, pe care îl cânta ea atât de frumos, Malurile râului Allan?

După ce chibzui o clipă, Bathsheba se învoi, făcându-i semn cu capul lui Gabriel, care se grăbi să se apropie de râvnita atmosferă dinăuntru.

— Ai fluierul la dumneata? șopti ea.

— Da, domnișoară.

— Atunci, acompaniază-mă.

Ea se ridică în picioare, la fereastra deschisă, cu fața spre lucrători, cu spatele la lumânări și cu Gabriel în dreapta, imediat dincolo de cadrul ferestrei. Boldwood se trăsese în stânga ei, înăuntru, în salon. La început, glasul îi fu slab și cam tremurat, dar, curând, căpătă fermitate și limpezime. Întâmplările care aveau să urmeze au făcut ca una dintre strofe să fie ținută minte luni în șir, ba chiar ani, de nu puțini dintre cei adunați atunci acolo:

De mireasă un soldat o dorea, șoptindu-i vorbe iscusite de alean: Pe malurile râului Allan, Nimeni n-avea inimă veselă ca ea.

La sunetele dulci ale fluierului lui Gabriel, se alăturară cele de bas ale lui Boldwood, cântate cu obișnuita sa voce joasă și profundă, dar totuși foarte blând, astfel încât să nu facă, nicidecum, un duet obișnuit din interpretarea cântecului — acompaniamentul lui închipuia mai degrabă o bogată zonă de umbră neexplorată, care scotea și mai mult în evidență vocea Bathshebei. Oamenii se sprijineau unul de altul, ca la banchetele din primele timpuri ale omenirii, și erau atât de tăcuți și absorbiți, încât aproape că se putea auzi cum Bathsheba își trage aerul între măsuri, iar, la sfârșitul baladei, când ultima notă se prelungi mult, într-o încheiere cu neputință de redat, dinspre ei se ridică acel zumzet de plăcere, care este esența aplauzelor concentrate.

Nu mai este nevoie să spunem că Oak nu se putu împiedica să nu remarce cum se purta în seara aceea fermierul cu gazda lor. Totuși, nu era nimic deosebit în gesturile lui, în afară de momentul în care le făcea. când ceilalți se uitau în altă parte, Boldwood o privea pe ea; când ceilalți o priveau pe ea, el întorcea capul. când ceilalți îi mulțumeau sau o lăudau, el tăcea, iar când ei nu erau atenți, el îi șoptea mulțumirile sale. Semnificația reieșea tocmai din neobișnuitul mod în care erau făcute niște gesturi care, în sine, nu aveau vreun înțeles ascuns;

iar gelozia obligatorie, de care îndrăgostiții se lasă tulburați, nu-l determină pe Oak să subestimeze aceste semne.

Apoi, Bathsheba le ură noapte bună, plecă de la fereastră și se retrase în partea mai îndepărtată a camerei, după care Boldwood închise fereastra și lăsă obloanele, rămânând înăuntru cu ea. Oak veni agale la locul lui, de sub pomii tăcuți și înmiresmați. Revenindu-și din visarea pe care le-o stârnise vocea Bathshebei, oamenii se ridicară să plece. Coggan, împingând banca înapoi, pentru a putea ieși, se întoarse spre Pennyways:

— Îmi place să laud acolo unde lauda se cuvine și omul o merită, așa să știi, îi zise el, privindu-l pe vrednicul hoț de parcă ar fi fost o capodoperă a unui artist renumit în toată lumea.

— Sunt sigur că n-aș fi crezut niciodată, dacă nu s-ar fi dovedit, ca să zicem așa, îngăimă printre sughițuri Joseph Poorgrass, că fiecare cupă, fiecare cuțit și furculiță dintre cele bune și fiecare sticlă goală este la locul ei, acum întocmai ca la început, și că nici una nu s-a furat.

— Sunt sigur că nu merit nici pe jumătate laudele voastre, răspunse virtuos hoțul încruntat.

— Ei bine, uite ce zic eu despre Pennyways, adăugă Coggan. Că întotdeauna când într-adevăr își pune în minte să facă un lucru nobil, ca o faptă bună, așa cum am putut vedea după fața lui în seara aceasta, mai înainte de a se așeza la masă, în general este în stare să o ducă la îndeplinire. Da, sunt mândru să vă spun, oameni buni, că n-a furat nimic.

— Ei, asta este o faptă cinstită și noi îți mulțumim pentru ea, Pennyways, zise Joseph, la a cărui părere subscrise unanim restul adunării.

La această oră a plecării, când din interiorul salonului nu se mai vedea decât un fir subțire de lumină nemișcată, răzbătând printre obloane, o scenă patetică era în curs de desfășurare acolo. Domnișoara Everdene și Boldwood erau singuri. Obrajii ei își pierduseră într-o mare măsură învăpăierea lor sănătoasă, din pricina gravității situației în care se afla, dar ochii îi scăpărau cu însuflețirea triumfului — deși era un triumf pe care mai bine și l-ar fi închipuit, decât și l-ar fi dorit.

Bathsheba stătea în spatele unui fotoliu scund, din care tocmai se ridicase, iar el îngenunchese în fotoliu — aplecându-se peste spetează, către ea, și ținându-i mâna într-ale lui. El fremăta de nerăbdare din tot trupul — cuprins de ceea ce poetul Keats numește cu finețe „o fericire prea fericită”. Modul neintenționat în care dragostea îl făcuse să-și piardă stăpânirea de sine și orice demnitate la un bărbat pentru care dintotdeauna acestea fuseseră principalele trăsături, era, în întristătoarea sa nepotrivire, o suferință pentru Bathsheba, care îi știrbea mult din plăcerea provocată de această dovadă că era idolatrizată.

— O să încerc să vă iubesc, zicea ea cu o voce tremurândă, departe de obișnuita sa încredere în sine. și, dacă o să ajung să cred că o să fiu o soție potrivită pentru dumneavoastră, atunci într-adevăr o să primesc să mă mărit cu dumneavoastră. Însă, domnule Boldwood, șovăiala în privința unei probleme atât de importante nu-i face unei femei decât cinste, iar eu nu vreau să vă fac o promisiune solemnă în seara aceasta. V-aș ruga mai degrabă să așteptați vreo câteva săptămâni, până o să pot să-mi dau seama mai bine ce simt.

— Dar ai toate motivele să crezi că, atunci...

— Am toate motivele să sper că, după vreo cinci sau șase săptămâni, adică de acum până la seceriș, cât spuneți dumneavoastră că o să fiți plecat de acasă, eu o să fiu în stare să vă făgăduiesc că o să fiu soția dumneavoastră, zise ea cu hotărâre. Dar, țineți bine minte bine, deocamdată nu vă făgăduiesc nimic.

— Îmi este de ajuns, nici nu vreau altceva. Dacă am dragul cuvânt al dumitale, pot să aștept. și acum, domnișoară Everdene, noapte bună!

— Noapte bună, zise ea prietenoasă, aproape cu tandrețe, și Boldwood se retrase cu un zâmbet senin.

Bathsheba știa acum mai multe despre el: își dezvelise tot sufletul înaintea ei, până când ajunsese să aibă, în ochii ei, înfățișarea jalnică a unei păsări nobile, jumulte de penele care o

făceau nobilă. Se înspăimântase de cutezanța ei din trecut și se străduia s-o compenseze cumva, fără să mai cântărească dacă păcatul merita pedeapsa la care se osândea ea singură. Era cumplit că auzise asemenea cuvinte, dar, după un timp, găsi că situația îi producea un soi de plăcere înfricoșată. Este de neînchipuit ușurința cu care până și cele mai sfioase femei dobândesc, uneori, gustul pentru groază, când în aceasta este amestecată și un mic triumf.

XXIV.

ACEEAȘI NOAPTE. PLANTAȚIA DE BRAZI

Printre felurile îndatoriri pe care Bathsheba și le asumase de bunăvoie când se dispensase de serviciile unui vechil era și aceea de a face ocolul fermei înainte de a se duce la culcare, ca să vadă dacă totul era în ordine și în siguranță pentru noapte. Gabriel i-o lua aproape întotdeauna înainte, făcând acest rond în fiecare seară și având atâta grijă de lucrurile ei cum numai un străjer însărcinat anume cu paza ar fi putut face-o; însă devotamentul său de îndrăgostit era, în bună măsură, necunoscut de către stăpâna sa și, cât era cunoscut, tot atât era și răsplătit cu mulțumiri. Femeile nu se satură niciodată să se vaite de nestatornicia bărbaților în dragoste, dar pentru statornicia lor se pare că au doar dispreț.

Cum supravegherea se face cel mai bine când nu ești văzut, ea ținea, de obicei, în mână un felinar orb și, din când în când, îi descoperea lumina ca să cerceteze colțurile și ungherele cu sângele rece al unui polițist dintr-o metropolă. Acest sânge rece poate că își datora existența nu atât lipsei ei de teamă față de o eventuală primejdie, cât mai curând faptului că nu suspecta nici una; cele mai rele lucruri pe care se aștepta să le descopere erau fie ca vreun cal să nu aibă un așternut bun pentru noapte, fie ca orătăniile să nu fi fost toate închise, fie ca vreo ușă să fi rămas descuiată.

În noaptea aceea, acareturile fură inspectate ca de obicei și Bathsheba coti spre padocul fermei. Aici, singurele zgomote care tulburau liniștea erau mestecatul zelos al mai multor boturi și răsuflarea sonoră a unor nări nevăzute, sfârșindu-se în fornăieli și pufneli, ca aerul ieșit din niște foale leneșe. Apoi, mestecatul reîncepea și o imaginație vie ar fi putut să vină în ajutorul ochilor, ca să-i facă să deslușească un grup de nări albe-trandafirii, ca niște grote, lipicioase și umede pe afară, nu foarte plăcute la atingere până nu te obișnuiai cu ele, boturile de sub ele având marea predilecție de a molfăi orice bucată mai liberă din straiile purtate de Bathsheba, pe care izbuteau s-o apuce cu limbile. Deasupra fiecăruia dintre boturi, o vedere și mai pătrunzătoare îți arăta o frunte întunecată și doi ochi holbați, deși prietenoși, totul fiind

încununat cu o pereche de coarne albicioase, ca două seceri, două luni în primul pătrar. câte un muget răzleț și profund îți dădea de știre, dincolo de cea mai mică îndoială, că aceste „fenomene” erau înfățișările și întrupările numitelor Margareta, Pintenoaga, Mândrețea, Voioasa-Mu, Bălțata, Ochioasa și așa mai departe — floarea respectabilelor vaci de lapte din rasa Devon, aparținând sus-numitei Bathsheba.

La întoarcere, Bathsheba o luă pe o cărare care trecea printr-o plantație de brazi tineri, cu vârfuri ascuțite, sădiți cu vreo câțiva ani mai devreme pentru a ține la adăpost dependințele fermei de vântul de nord. Din pricina coroanelor dese și întrepătrunse ale brazilor, pe sub ei era mohorât și în amiaza unei zile senine, crepuscular seara, întuneric ca la miezul nopții în amurg și beznă ca la a noua urgie asupra Egiptului la miezul nopții. Ca să descriem acest loc, trebuie să evocăm o sală naturală uriașă, cu tavanul jos, al cărei acoperiș ca din pene era sprijinit de pilaștrii zvelți ai trunchiurilor de copaci vii și a cărei podea era acoperită cu un covor moale, cenușiu, din ace de brad moarte și conuri mucegăite, presărat, ici și colo, cu câte un smoc de iarbă.

Această bucată din drum era întotdeauna punctul sensibil al inspecției sale nocturne, deși, înainte de a porni pe cărare, teama sa de primejdie nu era destul de ascuțită încât s-o facă să-și ia un însoțitor. Strecurându-se de-a lungul potecii, repede și pe nevăzute ca însuși timpul,

Bathshebei i se păru că aude un zgomot de pași venind din plantație, de la capătul celălalt al cărării. După puțin, nu mai avu nici o îndoială că era foșnetul unor pași ușori. Numaidecât și ea începu să calce pe pământ mai ușor ca fulgii de zăpadă. Se îmbărbăta spunându-și că poteca era umblată de toată lumea din sat și că trecătorul necunoscut nu putea fi decât vreun sătean care se întorcea la casa lui, rămânând totuși cu strângerea de inimă că întâlnirea lor avea să se petreacă pe cea mai întunecată porțiune a traseului ei, deși se afla la numai doi pași de ușa casei sale.

Zgomotul se apropie tot mai mult și necunoscutul fu cât pe ce să treacă pe lângă ea, când ceva o smuci pe Bathsheba de fustă și i-o pironi de pământ. Această oprire neașteptată o dezechilibra. când se adună, se ciocni de niște haine calde și de niște nasturi.

— Ciudată poveste, pe legea mea! zise o voce de bărbat, cam la vreo jumătate de metru deasupra capului ei. Te-am lovit, camarade?

— Nu, zise Bathsheba, încercând să se tragă înapoi.

— Cred că nu știu cum naiba ne-am agățat unul de altul.

— Da.

— Ești femeie?

— Da.

— O doamnă, aș înclina să spun.

— N-are importanță.

— Eu sunt bărbat.

— Oh!

Bathsheba încercă din nou să-și tragă fusta, dar zadarnic.

— Dacă nu greșesc, dumneata ai în mână un felinar orb, zise bărbatul.

— Da.

— Dacă-mi îngădui, o să fac lumină și o să-ți dau drumul.

O mână apucă felinarul, ușița îi fu deschisă, razele se revărsară deodată din închisoarea lor, iar Bathsheba văzu cu uimire ce i se întâmplase. Omul de care rămăsese agățată strălucea în auriu și stacojiu. Era un militar. Ivirea lui bruscă în întuneric era ca un sunet de goarnă în liniștea somnului. întunericul, eternul genius loci, până în acel moment, era deodată înfrânt, nu atât din pricina luminii felinarului, cât pentru tabloul pe care îl lumina. Contrastul dintre această apariție și ceea ce se așteptase ea să vadă — vreo figură sinistă, într-un veșmânt sumbru — era atât de mare, încât avu asupra ei efectul unei vrăji a zânelor.

La lumină, ieși numaidecât la iveală faptul că pintenul militarului se prinsese în fileul care îi împodobește fusta rochiei. El aruncă o privire, căutând să-i vadă fața.

— O să te desprind într-o clipă, domnișoară, zise el, cu o curtenie nouă.

— O, nu! Pot și eu s-o fac, mulțumesc, răspunse ea grăbită și se aplecă pentru a-i dovedi. Desprinsul nu era floare la ureche. Rotița pintenului se înfășurase atât de rău în firele dantelei, în cele câteva clipe, încât s-o desfaci părea că avea să dureze o veșnicie.

Se aplecă și el, iar felinarul, așezat pe pământ între ei, își răspândea lumina, pe ușița deschisă, printre acele de brad și firele lungi ale ierbii umede, făcându-le să sclipască și să pară niște uriași licurici. În sus, razele le luminau fețele și proiectau până dincolo de jumătatea plantației umbrele gigantice ale amândurora, a bărbatului și a femeii, ca niște făpturi ale întunericului, într-atât de deformate și sfârtecate de trunchiurile copacilor, de nu se mai înțelegea aproape nimic din ele.

Necunoscutul o privi îndrăzneț în ochi, când ea și-i ridică pentru o clipă. Bathsheba și-i plecă iute, căci privirea lui era prea intensă pentru a i-o susține ferm. Dar se uitase cu coada ochiului și observase că era tânăr și zvelt și că pe mânecă avea trei trese.

Bathsheba trase din nou de fustă.

— Ești prizonieră, domnișoară, n-are rost să nu admiți evidența faptului, zise soldatul sec. Trebuie să-ți sfâșii rochia, dacă te grăbești atât de tare.

— Da — te rog! exclamă ea neajutorată.

— N-ar fi nevoie, dacă ai mai putea aștepta o clipă — și desfăcu un fir de dantelă din jurul roțiței. Ea își trase mâna, dar, fie din întâmplare, fie dinadins, el i-o atinse. Bathsheba se simți jignită, fără să știe prea bine de ce.

Tânărul descâlcea în continuare, deși părea că n-o să ajungă la un sfârșit. Ea se uită din nou la el.

— Mulțumesc pentru priveliștea unui chip atât de frumos! zise tânărul sergent, fără ocolișuri. Bathsheba roși, stânjenită.

— L-am arătat în pofida voinței mele, răspunse ea rece și cu toată demnitatea — ce-i drept, foarte puțină — pe care o putea exprima când se afla în captivitate.

— Îmi plăci și mai mult pentru lipsa aceasta de politețe, domnișoară, zise el.

— Mie mi-ar fi plăcut... mai bine nu te-aș fi întâlnit niciodată, decât să dai așa peste mine. Smuci din nou de fustă și cusăturile volanelor începură să cedeze ca niște muschetari liliputani.

— Merit pedeapsa acestor vorbe pe care mi le spui. Dar de ce o fată așa de frumoasă și de serioasă are o asemenea aversiune față de sexul tatălui său?

— Vezi-ți de drumul dumitale, te rog.

— Dar cum, frumoaso, să te târăsc după mine? Numai uită-te și dumneata — în viața mea n-am mai văzut o asemenea încâlceală!

— O, rușine să-ți fie — ai încurcat și mai rău firele, dinadins, ca să mă ții aici — asta ai făcut!

— Zău, n-aș prea crede, zise sergentul, cu un licăr de veselie în ochi.

— Ba da, asta ai făcut! exclamă ea, ieșindu-și din fire. Insist s-o desfăci! Dă-mi voie mie!

— Bineînțeles, domnișoară, că asta am făcut, doar nu-s de piatră! și slobozi un suspin, care avea în el atâta șiretenie cât poate avea un suspin fără să-și piardă, totuși, caracterul. Sunt recunoscător pentru frumusețe, chiar și atunci când îmi este azvârlită ca un os unui câine. Clipele acestea o să piară prea curând!

Ea își strânse buzele, într-o tăcere încăpățânată.

Bathsheba se tot întreba dacă printr-o smucire îndrăzneată și disperată n-ar putea să se elibereze, fie și cu riscul de a-și lăsa toată fusta în urmă. Însă, acest ultim gând o înspăimântă prea tare. Rochia — pe care o îmbrăcase ca să apară cât mai impunătoare la ospăț — era mândria garderobei sale, nici o alta din dulap nu-i venea așa de bine. Care femeie în locul ei, nefiind sfioasă din fire și aflându-se, totuși, destul de aproape de servitorii săi pentru a striga după ajutor, ar fi primit să scape de un soldat îndrăzneț plătind un astfel de preț?

— Toate la timpul potrivit — o să fie gata curând, după câte văd, zise netulburatul ei prieten.

— Prostiile astea mă scot din fire și... și....

— Mai cu milă!

— ... și mă jignesc!

— Toate au fost doar ca să am plăcerea să cer scuze unei femei atât de încântătoare, ceea ce și fac, domnișoară, cu cea mai mare umilință, zise el, însoțindu-și cuvintele cu o adâncă plecăciune. Bathsheba chiar nu mai știa ce să spună.

— Am văzut o mulțime de femei la viața mea, continuă tânărul, murmurând mai cumpătat decât până atunci și, în același timp, studiindu-i capul plecat. Însă niciodată n-am văzut o

femeie atât de frumoasă ca dumneata. Asta e, că vrei sau că nu vrei, că te simți jignită sau că-ți place, n-am ce-ți face.

— Dar cine ești dumneata, mă rog, de-ți poți lua libertatea să nu ții seama de părerea altora?

— Sunt de-al casei. Sergentul Troy. Locuiesc aici. — Gata, s-a desfăcut, în cele din urmă. Degetele dumitale delicate n-au avut atâta răbdare ca ale mele. Mai bine ar fi fost nodul nodurilor, care să nu se poată desface vreodată.

Era din ce în ce mai rău. Bathsheba se ridică, și el la fel. Cum să scape cuviincios de el — iată noua ei problemă. Se trase înapoi cu fereală, mergând pieziș, puțin câte puțin, cu felinarul în mână, până când nu-i mai văzu tunică roșie.

— Hei, frumoaso, la revedere! zise el.

Bathsheba nu-i răspunse, dar, o dată ajunsă la vreo douăzeci sau treizeci de iarzi distanță, se întoarse pe călcâie și fugi în casă.

Liddy se dusesse deja la culcare. Urcând spre camera sa, Bathsheba se opri și deschise de vreo două degete ușa odăii fetei, întrebând-o, printre gâfâieli:

— Liddy, știi vreun soldat care stă aici, în sat — sergentul Nu-știu-cum — cam prea gentleman pentru un sergent și chipeș foc — tunică roșie, galoane albastre?

— Nu, domnișoară... Zic eu nu, dar s-ar putea să fie chiar sergentul Troy, venit acasă în permisie, deși nu l-am văzut. A mai trecut o dată pe aici, tot cu învoire, când regimentul lui era în Casterbridge.

— Da, așa îl cheamă. Are mustață — fără favoriți și barbă?

— Are.

— Ce fel de om e?

— O, domnișoară — mi-e și rușine să spun — un desfrânat, o năpastă umblătoare pentru fetele cinstite, după cum zic unii. Dar eu știu că e foarte ager la minte și elegant, și ar fi putut să adune mii de lire, ca un squire așa e de isteț și spilcuit flăcăul ăsta! După nume, este fiu de doctor, ceea ce nu-i de colea, dar, după naștere, este fiu de conte!

— Ceea ce este mult mai mult. Ei, poftim! E adevărat?

— Da. și a fost foarte bine educat, și l-au ținut la liceu, în Casterbridge, ani în șir. A învățat toate limbile pământului, cât a stat acolo, și s-a zis că a ajuns atât de departe cu știința, încât putea să stenografieze și în chineză — dar pentru asta nu bag mâna în foc, doar mi s-a povestit. Oricum, a dat cu piciorul la toate darurile cu care a fost hărăzit și s-a înrolat soldat, dar chiar și acolo s-a ridicat direct la rangul de sergent, fără alte probe. Ei, mare noroc să fii de neam! Unul de sânge nobil strălucește până și printre soldații de rând. Va să zică, s-a întors acasă, domnișoară?

— așa cred. Noapte bună, Liddy.

La urma urmelor, cum ar fi putut o voioasă purtătoare de fustă să țină supărarea pe acest bărbat? Există unele situații în care fete ca Bathsheba se împacă și cu o mulțime de purtări alăturate de buna-cuviință: când vor să fie măgulite, ceea ce se întâmplă destul de des; când vor să fie dominate, ceea ce se întâmplă uneori, și când nu vor cai verzi pe pereți, ceea ce se întâmplă rareori. În momentul acela, în Bathsheba precumpănea cea dintâi dintre dorințele descrise mai sus, cu un strop din cea de-a doua. Mai mult, întâmplarea sau coada necuratului făcuseră ca unealta pentru împlinirea acestei năzuințe să pară de la bun început o persoană demnă de interes, prin aceea că era un străin frumos, care evident avusese și zile mai bune. Iată de ce ea nu putea decide ferm dacă el o jignise într-adevăr sau doar i se păruse ei. „Cine a mai pomenit așa ceva?! exclamă, în cele din urmă, stând și rumegând întâmplarea în odaia ei. și cine a mai pomenit o purtare atât de lașă ca a mea — s-o ștergi astfel, de lângă un bărbat care n-a fost decât politicoș și amabil!” De bună seamă că acum nu mai socotea jignitoare măgulirile fățișe ale străinului.

Spre ghinionul lui, Boldwood scăpase din vedere acest aspect și nu-i spusese nici măcar o dată, că era frumoasă.

XXV.

UNDE ESTE DESCRISĂ NOUA CUNOȘTINȚĂ

Calitățile personale și vicisitudinile își dăduseră mâna pentru a face din sergentul Troy o ființă de excepție.

Era un om pentru care amintirile erau o povară, iar planurile de viitor, o zădărnici. Spirit simplu, luând în considerație și pășându-i doar de ceea ce avea înaintea ochilor, era vulnerabil numai în prezent. Concepția sa despre timp era ca o privire aruncată în treacăt și doar din când în când asupra acestui fenomen. cât despre acea plonjare a conștiinței în valurile vremilor apuse și ale celor care aveau să vină, cea care face din trecut un sinonim al lui patetic și din viitor un alt termen pentru prudență — îi era străină lui Troy. Pentru el, trecut însemna ieri, viitor — mâine, iar niciodată — ziua de poimâine.

Ca atare, putea fi considerat, din anumite puncte de vedere, unul dintre cei mai fericiți din clasa lui socială. Pentru că se poate pleda, cu destule șanse de a convinge, că amintirea este mai puțin un dar, decât o boală și că planurile de viitor, în singura lor formă suportabilă — a încrederii nezdruincinate — sunt, practic, vise imposibile, în timp ce în forma speranței și a compuşilor de rang secund — răbdare, nerăbdare, hotărâre, curiozitate — sunt o continuă pendulare între plăcere și durere.

Sergentul Troy, cu desăvârșire străin de practica planurilor de viitor, nu era niciodată dezamăgit. Împotriva acestui câștig prin lipsă s-ar putea invoca niște pierderi prin adaos, rezultate dintr-o oarecare restrângere a înclinațiilor mai deosebite și din senzațiile pe care le determină aceasta. Dar limitarea aptitudinilor nu este niciodată recunoscută ca pierdere de către păgubaș și, prin urmare, se poate lesne înțelege de ce sărăcia morală sau estetică se află în contrast cu sărăcia materială — de vreme ce oamenilor care suferă nu le pasă, în schimb, cei cărora le pasă încetează curând să mai sufere. Nu simți că ți se refuză ceva, atunci când n-ai avut niciodată acest ceva, iar Troy nu simțea lipsa lucrurilor de care nu se bucurase niciodată, căci era pe deplin conștient de faptul că el se bucura de lucrurile după care tânjeau oamenii cumpătați, iar capacitățile sale, deși într-adevăr mai puține, păreau totuși mai mari decât ale lor.

Față de bărbați se arăta acceptabil de sincer, dar față de femei mințea ca un cretan — un principiu de comportament prin care, mai presus de orice, urmărea să câștige simpatia de la primul semn că ar putea fi admis într-o companie plăcută și care, din pricină că favorul câștigat putea fi trecător, făcea referire numai la viitor.

Nu depășise niciodată hotarul dintre viciile elegante și cele urâte, așadar, deși purtările sale rareori găseau încuviințare, dezaprobarea lor era adesea îndulcită cu un zâmbet. Această reacție a semenilor îl făcuse să ajungă un soi de revânzător de isprăvi galante ale altora, mai degrabă pentru a-și spori propria faimă de corintean, decât spre folosul moral al ascultătorilor săi.

Rațiunea și înclinațiile sale aveau rar o influență reciprocă, fiind de multă vreme și de comun acord divorțate; așadar, se întâmpla uneori ca, deși intențiile sale erau pe cât de onorabile s-ar fi putut dori, vreo faptă distinctă să le traseze un fundal întunecat, într-un izbitor contrast cu ele. Fazele de viciu ale sergentului fiind rodul impulsului de moment, iar fazele sale de virtute, rezultatul judecății la rece, acestea din urmă manifestau o ușoară tendință de a fi mai degrabă cunoscute din auzite, decât din văzute.

Troy era plin de energie, dar energia sa avea un caracter mai puțin activ decât vegetativ și, nefiind vreodată sprijinită, prin alegerea unei anumite baze sau a unui anumit curs, era revărsată asupra oricărui subiect pe care i-l scotea în cale întâmplarea. Prin urmare, deși

uneori putea străluci în vorbire, fiindcă aceasta era spontană, cădea mai jos de nivelul banalului în fapte, fiindcă nu era capabil să-și guverneze efortul inițial. Avea o minte pătrunzătoare și o considerabilă tărie de caracter, dar, lipsit de puterea de a le combina, mintea se lăsa absorbită în lucruri de nimic, în așteptarea voinței care s-o călăuzească, iar tăria i se irosea pe fogașuri nefolositoare, fără să dea vreo atenție minții.

Era cât se poate de bine educat pentru un bărbat din clasa de mijloc — și deosebit de instruit pentru un soldat oarecare. Vorbea fără poticneli și neîncetat. așa putea să fie într-un fel și să pară altfel: de pildă, putea să vorbească despre iubire și să se gândească la masa de seară; să-i facă o vizită soțului, ca s-o privească pe soția acestuia; să se arate gata să plătească și, de fapt, să caute împrumuturi.

Puterea miraculoasă a unui compliment făcut în passados unei femei este o observație atât de generală, încât este citată de mulți, aproape la fel de automat ca și când ar repeta un proverb sau ar spune că sunt creștini sau altele asemenea, fără să se mai gândească la uriașele consecințe

care reies din această afirmație. Totuși, complimentul este pus în funcțiune mai puțin spre binele celei asupra căreia este îndreptat. În majoritatea cazurilor, o asemenea părere este închisă într-o arhivă, laolaltă cu toate acele aforisme răsuflăte, pentru care este nevoie de o catastrofă ca să li se lumineze pe de-a întregul cumplitul lor înțeles. Când este rostit cu mai multă chibzuință, pare legat de credința că măgulirea pe care o presupune trebuie să fie cu măsură, ca să aibă efect. Spre cinstea bărbaților, puțini sunt cei care încearcă să rezolve problema prin experiment și, din fericire pentru ei, probabil, întâmplarea n-a rezolvat-o niciodată în locul lor. Cu toate acestea, faptul că un bărbat perfid, care, potopind femeia cu minciuni sfruntate, o prinde în mreje cu meșteșug, poate să capete asupra ei puteri prin care s-o ducă la un pas de pierzanie este un adevăr pe care mulți îl învață din incidente involuntare și pe căi indirecte. Numai că sunt unii care susțin că au ajuns la această cunoaștere prin experiență, cum am spus mai sus, și continuă, cu dezinvoltură, să se dedea la astfel de experiențe cu urmări zguduitoare. Sergentul Troy era unul dintre aceștia.

Povestea tuturor cum observase el întâmplător faptul că, pentru a ajunge la o înțelegere cu femeile, singura cale, în afară de măgulire, erau blestemele și înjurăturile. A treia cale nu exista. „Poartă-te frumos cu ele și ești un om pierdut!” obișnuia el să spună.

Acest filozof își făcu apariția în public aproape îndată după sosirea în Weatherbury. La vreo săptămână sau două după tunsul oilor, Bathsheba, care simțea o nespusă ușurare în suflet pentru că Boldwood era plecat, veni până la pajiștile ei și se uită peste gardul viu spre oamenii care făceau fânul. Grupul acestora era alcătuit, în număr egal, din siluete butucănoase și zvelte, primele aparținând bărbaților, celelalte, femeilor, care purtau bonete cu acoperitoare din nanchin, căzând în falduri ca o perdea peste umerii lor. Coggan și Mark Clark coseau pe o pajiște mai apropiată, Clark fredonând o melodie în ritmul coasei sale, de care Jan nu încerca nicidecum să se țină. Cei de pe prima fâneată încărcau deja fânul, pe care femeile îl strângeau în brazde sau în căpițe, iar bărbații îl aruncau sus în căruță.

Din spatele căruței se ivi o pată roșie, strălucitoare, care încărcă întruna la fân, fără să le dea atenție celorlalți. Era curtenitorul sergent, care venise la fân de plăcere și nimeni n-ar fi putut nega că îi făcea stăpânei fermei un adevărat serviciu cavaleresc, contribuind voluntar cu munca sa într-o perioadă de vârf.

De îndată ce ea intră pe pajiște, Troy o zări și, înfigându-și furca în pământ și luându-și bastonul, îi ieși în întâmpinare. Bathsheba roși, pe jumătate mânioasă, pe jumătate stânjenită și își îndreptă ochii, deopotrivă cu pașii, de-a lungul potecii pe care o urma.

XXVI.

DIALOG LA MARGINEA FÂNEȚEI

- Domnișoară Everdene, zise sergentul, ducându-și mâna la o pălărie în miniatură, nu m-aș fi gândit că cea cu care am vorbit ieri seară... și, cu toate acestea, dacă aș fi reflectat, „regina târgului de grâne” (adevărul rămâne adevăr la orice oră din zi și din noapte și ieri, la Casterbridge, așa am auzit că ți se spune), „regina târgului de grâne”, zic, nu putea să fie altcineva. Îți ies acum în cale ca să îți cer de o mie de ori iertare pentru că m-am lăsat târât de sentimente și mi le-am exprimat prea fățiș, ca străin ce eram. Cu siguranță că nu sunt un străin prin partea locului — sunt sergentul Troy, după cum ți-am spus, și pe pajiștile astea i-am dat adesea o mână de ajutor unchiului dumitale, pe vremea când eram băiat. Astăzi, am făcut același lucru pentru dumneata.

— Presupun că trebuie să-ți mulțumesc pentru asta, sergent Troy, zise „regina târgului de grâne” pe un ton de recunoștință distantă.

Sergentul păru rănit și trist.

— Adevărul este că nu trebuie, domnișoară Everdene, zise el. De ce ai crede că ar fi nevoie de așa ceva?

— Mă bucur că nu este nevoie.

— De ce? — Dacă nu te superi că întreb.

— Pentru că n-aș prea vrea să am să-ți mulțumesc pentru nimic.

— Mă tem că am săpat o prăpastie cu vorbele mele, pe care inima mea nu are s-o mai repare niciodată. O, ce vremuri nesuferite trăim, dacă un bărbat este urmărit de ghinion pentru că i-a spus cinstit unei femei că este frumoasă! Mai mult n-am spus — trebuie să recunoști și dumneata — și a fost cel mai puțin din ce aș fi putut spune — asta o recunosc eu.

— Există o vorbărie fără de care m-aș descurca în viață mai lesne decât cu bani.
— Adevărat. Remarca aceasta înseamnă, într-un fel, că vrei să schimbăm subiectul.
— Nu. Înseamnă că aș prefera să plec.
— Iar eu aș prefera să am blestemele dumitale, decât săruturile altei femei; așadar, o să rămân aici.

Bathsheba rămăsese absolut fără grai. Totuși, nu putea să nu-și dea seama că ajutorul pe care sergentul îl dăduse la fân o împiedica să-l respingă cu asprime.

— Ei bine, continuă Troy, bănuiesc că există un mod de a lăuda care este aproape o mojiție, și poate că așa este al meu. Dar, pe de altă parte, există un mod de a te purta față de cineva care este aproape o nedreptate, și poate că așa este al dumitale. Pentru că un om simplu și direct, care n-a învățat niciodată să se prefacă și care spune deschis ce are în minte, aproape fără s-o vrea, trebuie repezit și ținut la distanță ca un pui de șarpe.

— Ce-i drept, nu așa stau lucrurile între noi doi, zise ea, întorcându-se să plece. Nu îngădui străinilor să fie îndrăzneți și obraznici — nici chiar dacă mă laudă.

— Ah — deci nu faptul, ci metoda te jignește! replică el neglijent. Dar eu rămân cu trista mulțumire să știu că vorbele mele, fie că plac, fie că jignesc, sunt neîndoielnic adevărate. Doar n-ai fi vrut să te văd și să spun cunoștințelor mele că ești o femeie fără nimic deosebit, ca să te scutesc de stânjeneala privirilor stăruitoare, când s-ar apropia de dumneata? Nu fac eu așa ceva. N-aș putea să spun o minciună atât de ridicolă despre o femeie frumoasă, n-aș putea să încurajez nici măcar o singură femeie din Anglia într-o modestie exagerată.

— Numai scorneli — în tot ce spui! exclamă Bathsheba, râzând în pofida voinței sale de prefăcătorie sergentului. Ai o imaginație nemaipomenită, sergent Troy. De ce n-oi fi putut să treci pe lângă mine în seara aceea și să nu spui nimic? — Este singurul lucru pe care ți-l pot reproșa.

— Pentru că nu mă așteptam. Jumătate din plăcerea unui simțământ stă în putința de a-l exprima pe nepregătite, iar eu mi l-am rostit pe loc. Tot așa s-ar fi întâmplat și dacă ai fi fost pe dos — urâtă și bătrână — mi-aș fi spus cu voce tare părerea despre dumneata.

— Și de cât timp ești așa de chinuit de boala simțirilor puternice?

— Oh, de când am crescut destul cât să fac deosebirea între fermecător și slut.

- Să sperăm că simțul deosebirii despre care vorbești nu se mărginește la chipuri, ci se extinde și asupra moralei.

— Nu vorbesc despre morală sau religie — nici despre ale mele, nici despre ale altcuiva. Cu toate că, probabil, aș fi fost un foarte bun creștin, dacă voi, femeile frumoase, nu m-ați fi făcut un idolatru.

Bathsheba făcu vreo câțiva pași, pentru a-și ascunde gropițele din obraji, apărute dintr-o poftă de râs de nestăpânit. Troy o urmă, învârtindu-și bastonul.

— Dar, domnișoară Everdene, mă ierți, nu-i așa?

— Cu greu.

— De ce?

— Spui bazaconii.

— Am spus că ești frumoasă și o s-o mai spun, pentru că, fir-ar... ești! Cea mai frumoasă din câte am văzut vreodată, să mă trăsnească Dumnezeu dacă mint. Jur pe...

- Nu, destul! Nu te mai ascult — hulești în asemenea hal! zise ea, tulburată de o stare între părerea de rău că-l asculta și un penchant să-l mai asculte.

- Îți mai spun o dată că ești o femeie încântătoare. Nu e nimic ieșit din comun dacă spun asta, așa-i? — Desigur, este evident. Domnișoară Everdene, părerea mea poate că este exprimată cu prea multă vigoare ca să-ți fie pe plac și, dealtfel, prea banală ca să te convingă, dar neîndoielnic este sinceră și, atunci, de ce să nu o ierți?

- Fiindcă... fiindcă nu e adevărată, murmură ea cu feminitate.

- O, rușine! Pfui! Adică eu sunt mai păcătos fiindcă o încalc pe-a treia din temutele Zece, decât dumneata, care o încalci pe-a noua?

- Ei bine... nu mi se pare mie chiar adevărat că aș fi încântătoare, răspunse ea evaziv.

— Nu ți se pare dumitale?! Atunci eu spun, cu tot respectul, că, dacă-i pe așa, este din pricina modestiei dumitale, domnișoară Everdene. Dar, de bună seamă ți s-a spus de către toată lumea ceea ce toată lumea vede. Și dumneata ar trebui să-i crezi pe cuvânt.

— Nu spune lumea chiar așa.

— Ba da, trebuie să spună!

— Adică nu mi-o spun în față, cum faci dumneata, continuă ea, lăsându-se mai departe ademenită într-o discuție pe care avusese de gând să n-o îngăduie cu nici un chip.

— Însă dumneata știi că ei așa gândesc?

— Nu... adică... firește că am auzit-o pe Liddy zicând că ei așa ar socoti, dar... și tăcu. Capitulare — acesta era sensul răspunsului în sine — oricât de păzit fusese — capitulare, ceva ce ea nu mai cunoscuse până atunci. Niciodată vreo propoziție neterminată nu transmisese un mesaj mai limpede. Nepăsătorul sergent zâmbi în sinea lui și, de asemenea, poate că și diavolul zâmbi, iscodindu-i printr-o crăpătură din Tofet, căci era un punct de cotitură în cursul unei vieți. Tonul și expresia feței sale arătau, fără greș, că sămânța care avea să ridice fundația din locul ei prinsese rădăcini în fisură — restul nu mai era decât o problemă de timp și de schimbări firești.

— Iată că adevărul iese la lumină! făcu sergentul drept răspuns. Să nu mi se spună mie că o tânără lady poate să trăiască într-un zumzet de admirație, fără să știe ceva despre asta. Oh, păi, domnișoară Everdene, dumneata ești — te rog să mă ierți că ți-o spun direct — dumneata ești chiar o jignire pentru specia noastră, nu alta!

— Cum... naiba? zise ea și făcu ochii mari.

— Oh, este prea adevărat. Pentru mine e tot un drac (cum se zice din bătrâni pe la țară, nu că ar avea mare importanță, dar merge pentru un soldat necioplit): așadar o să spun ce gândesc, că-ți place sau nu, fără să trag nădejde sau să urmăresc să fiu iertat de dumneata. Ei bine, domnișoară Everdene, mă refeream la faptul că frumusețea dumitale poate să facă mai mult rău, decât bine pe lumea asta. — Sergentul își plimbă privirile peste pajiște, absorbit de cugetările sale. — Probabil, în medie, un bărbat se îndrăgostește de câte o femeie obișnuită. Ea se poate mărita cu el și atunci el e mulțumit și duce o viață folositoare. Pentru o femeie ca dumneata, întotdeauna sunt o sută de bărbați care râvnesc — ochii dumitale îi vor vrăji, cu duiumul, într-o zadarnică dragoste pentru dumneata, căci nu poți să te măriți decât cu unul dintre toți aceștia. Dintre aceștia, să zicem că vreo douăzeci o să încerce să-și înece amărăciunea dragostei lor disprețuite în băutură; alți douăzeci o să-și irosească deprimați tot restul vieții, fără să-și dorească ori să încerce să lase vreun semn că au trăit pe lumea asta, pentru că nu au altă ambiție în afară de iubirea pentru dumneata; alți douăzeci — printre ei, posibil, și biata mea persoană impresionabilă — o să se târască neconținut în urma dumitale, așezându-se în locurile de unde măcar să te poată vedea și făcând lucruri nebunești. Bărbații sunt neghiobi nedezmințiți! Restul ar putea încerca să uite de pasiunea lor, cu mai mult sau mai puțin succes. Dar toți acești bărbați o să fie întristați. și nu doar acești nouăzeci și nouă de bărbați, dar și cele nouăzeci și nouă de femei cu care ei ar fi putut să se însoare o să fie întristate laolaltă cu ei. Asta-i toată povestea. De aceea spun că o femeie atât de încântătoare cum ești dumneata, domnișoară Everdene, cu greu se poate numi o binecuvântare pentru specia ei.

Fața chipeșului sergent, atât cât dură acest discurs, rămase la fel de împietrită și de neînduplecată ca a lui John Knox când s-a adresat veselei și tinerei sale regine. Văzând că ea nu-i dă nici un răspuns, o întreabă:

— Citești în franceză?

— Nu. Începusem să învăț, dar, când am ajuns la verbe, a murit tata, zise ea simplu.

— Eu da — când am ocazia, ceea ce în ultima vreme nu mi s-a întâmplat prea des (mama mea a fost pariziană) — și au ei un proverb: „Qui aime bien, chatie bien” — „Cine iubește mult, pedepsește aspru”. Mă înțelegi?

— Ah! făcu ea și chiar se simți un mic tremur în vocea ei obișnuită, de fată stăpână pe ea. Dacă te-ai și lupta măcar pe jumătate la fel de cuceritor precum vorbești, ai fi în stare să prefaci în plăcere o rană de baionetă! — și pe dată, sârmana Bathsheba își dădu seama că făcuse o greșală recunoscând acest lucru: grăbindu-se să încerce s-o îndrepte, dădu din rău în mai rău. — Să nu crezi, totuși, că eu găsesc vreo plăcere în ceea ce îmi spui.

— știu că nu — o știu prea bine, zise Troy, cu o mai însuflețită convingere zugerăvită pe chip, dar continuă, schimbându-și expresia în supărare: când mai bine de zece bărbați sunt gata să-ți spună vorbe duioase și să-ți declare admirația pe care o meriți, fără să adauge și avertismentul de care ai nevoie, se înțelege de la sine că amărâta mea poliloghie de mântuială, o

amestecătură de laude și dojeni, nu poate să stârnească mare plăcere. așa prost cum poate că sunt, nu sunt atât de înfumurat încât să-mi închipui una ca asta.

— Eu cred că — înfumurat ești, totuși, zise Bathsheba și se uită pieziș la trestia din mână cu care biciuia nervoasă aerul, căci, la ultima parte, își pierduse cumpătul din pricina modului de acțiune al sergentului — nu pentru că i-ar fi scăpat scopul lingușelilor sale, ci pentru că vigoarea lor era copleșitoare.

— N-aș mărturisi-o nimănui — și n-o s-o fac tocmai în fața dumitale. Totuși, se poate să fi fost oarecum îngâmfat în prosteasca mea presupunere de ieri-noapte. Știam că admirația pe care mi-am exprimat-o putea fi o părere pe care erai prea silită s-o auzi ca să-ți mai faci vreo plăcere, dar cu siguranță am crezut că firea dumitale te-ar putea împiedica să o judeci prea slobodă — ceea ce ai și făcut — și să ai o părere proastă despre mine, și să mă rănești, în dimineața asta, când muncesc din greu ca fânul dumitale să fie făcut la timp.

— Ei bine, nu-i nevoie să-ți mai bați capul! Probabil că n-ai vrut să fii necuviincios față de mine, când ai spus cu voce tare ce gândeai; într-adevăr, cred că n-ai vrut, zise vicleana femeie, chinuindu-se să pară nevinovat de serioasă. și îți mulțumesc pentru că ai dat o mână de ajutor aici. Dar — dar ține minte — să nu-mi mai vorbești niciodată în felul acesta sau în oricare altul, decât dacă îți vorbesc eu dumitale.

— O, domnișoară Bathsheba! E mult prea aspru!

— Nu, nu este. De ce?

— Dumneata n-o să-mi vorbești niciodată mie — căci n-o să rămân prea multă vreme pe aici. Curând trebuie să mă întorc la monotonia jalnică a instrucției... și s-ar putea ca, peste puțin timp, regimentul nostru să primească ordinul de plecare. și, în afară de aceasta, dumneata îmi răpești singura mea dragă mielușea din viața asta plicticoasă. Ei bine, poate că generozitatea nu este chiar cea mai pregnantă caracteristică a femeii.

— când pleci din sat? întrebă ea cu oarecare interes.

— Peste o lună.

— Dar de ce îți face plăcere să stai de vorbă cu mine?

— Mai și întrebi, domnișoară Everdene — când știi foarte bine de la ce a pornit jignirea pe care ți-am adus-o!

— Dacă într-adevăr te frământă o prostie de genul ăsta, atunci n-am nimic împotrivă să vorbim, răspunse ea, șovăitoare și neîncrezătoare. Dar nu se poate să te intereseze cu adevărat un cuvânt de la mine, zici și dumneata așa — cred că o spui doar așa, într-o doară.

— E nedrept — dar n-o să repet remarca. Sunt prea mulțumit pentru că am obținut o asemenea dovadă de prietenie din partea dumitale, nu contează cu ce preț, ca să mai caut nod în papură tonului. Chiar mă interesează, domnișoară Everdene.

Poate că socotești o prostie din partea unui bărbat să-și dorească numai un cuvânt — doar un „bună dimineața” — și poate că așa și este, nu știu. Dar n-ai fost niciodată un bărbat căruia să-i placă o femeie, iar femeia aceea să fii chiar dumneata.

— Ei, da.

— Atunci nu știi ce înseamnă o asemenea experiență — și ferească Dumnezeu s-o afli vreodată.

— Prostii, lingușitorule! Ei, zi, ce înseamnă? Vreau să știu.

— Pe scurt, înseamnă să nu mai fii în stare să gândești, să asculți sau să privești într-altă direcție decât într-una singură, dar nici într-acolo fără zbucium.

— Ah, sergentule, nu merge — te prefaci! zise ea, scuturând din cap. Vorbele dumitale sunt prea focoase ca să fie adevărate.

— Nu mă prefac, pe onoarea mea de soldat.

— Dar de ce se întâmplă așa? Bineînțeles, întreb așa, ca să fie.

— Pentru că ești înnebunitoare — iar eu sunt scos din minți.

— Chiar așa arăți.

— Chiar așa sunt.

— Păi, abia ce m-ai văzut aseară pentru prima oară.

— Asta nu schimbă lucrurile cu nimic. Fulgerul lovește pe loc. Te-am iubit atunci, dintr-o dată — la fel ca și acum.

Bathsheba îl măsură curioasă de jos în sus, până unde îndrăzni să se încumete cu privirea, mai precis fără să ajungă până la înălțimea ochilor lui.

— N-aveai cum și nici nu trebuie, zise ea cu sobrietate. Oamenii n-au asemenea sentimente fulgerătoare. N-o să te mai ascult. Vai, Doamne, oare cât o fi ceasul? Am plecat — am pierdut deja o grămadă de timp pe aici.

Sergentul se uită la ceasul lui și îi spuse cât era.

— Dar dumneata n-ai un ceas, domnișoară? Întrebă el.

— Nu am, în momentul de față, dar o să-mi iau curând unul nou.

— Nu. O să ți se dăruiască unul. Da, o să ți se dăruiască! E un cadou, domnișoară Everdene, un cadou.

Și, înainte să-și dea seama ce voia să spună sergentul, un ceas de aur era în mâna ei.

— Este un ceas din cale-afară de bun, ca să-l aibă un om ca mine, zise el liniștit. Are o istorie a lui. Apasă pe buton și deschide-i capacul. Bathsheba apăsă.

— Ce vezi?

— Un blazon și un motto.

— O coroană cu cinci vârfuri și, dedesubt, Cedit amor rebus, „Dragostea se supune împrejurărilor”. Este motto-ul conților de Severn. Ceasul a aparținut ultimului lord din această familie și i-a fost dăruit soțului mamei mele, medic, ca să-l țină până la majoratul meu, când trebuia să mi-l dea mie. Este singura avere pe care am moștenit-o vreodată. Ceasul acesta a reglat interese imperiale, la vremea lui — ceremonial de stat, întâlniri amoroase, călătorii pompoase, somnul lorzilor. Acum este al dumatăle.

— Dar, sergent Troy... nu pot să primesc așa ceva... nu pot! exclamă ea, cu ochi mari de uimire. Un ceas de aur — ce faci?! Nu fi atât de fățarnic!

Sergentul se dădu îndărăt, ferindu-se să își ia înapoi darul pe care ea îl ținea stăruitor întins spre el. Bathsheba îl urmă în retragerea lui.

— Păstrează-l — zău, domnișoară Everdene, păstrează-l! zise excentricul fiu al impulsurilor de moment. Pentru că acum este al dumatăle, în ochii mei prețuiește de zece ori mai mult. Unul mai de rând o să-mi slujească scopurilor la fel de bine, iar plăcerea de a ști lângă a cui inimă bate vechiul meu ceas... bine, nu mai vorbesc despre asta. Este pe mâini mult mai bune decât a fost vreodată înainte.

— Însă eu chiar nu pot să-l primesc! zise ea, zbuciumându-se de-a dreptul nefericită. O, cum poți să faci așa ceva — adică, dacă într-adevăr vorbești serios. Să-mi dai mie ceasul răposatului dumatăle tată, și încă unul atât de scump! N-ar trebui să fii atât de nesăbuit, sergent Troy!

— L-am iubit pe tata — bine; dar și mai bine este că pe dumneata te iubesc mai mult. Iată cum pot să fac așa ceva! Zise sergentul, pe un ton atât de aproape de firesc, încât era limpede

că, în clipa aceea, era în totalitate jucat. Frumusețea ei, pe care, cât timp tăcuse, el o lăudase în glumă, izbutise, în momentul în care se însuflețise, să-l tulbure de-a binelea; și, cu toate că seriozitatea lui era mai puțin adâncă decât credea ea, era probabil mai profundă decât credea el însuși.

Bathsheba, aproape dând în clocot de atâta zbucium, rosti, cu un accent care aproape că îi dădea în vileag sentimentele:

— Cum se poate! Oh, cum se poate... să ții la mine, și atât de brusc! Nici nu m-ai văzut bine; poate nu sunt chiar atât de... atât de atrăgătoare cum ți se pare dumatăle că aș fi. Te rog, ia-l înapoi! O, ia-l! Nu pot să-l primesc și n-o să-l primesc! Crede-mă, generozitatea dumatăle este prea mare. Eu nu ți-am dat niciodată vreun semn de bunăvoință și, atunci, de ce să fii dumneata atât de drăguț cu mine?

Din nou pe buzele lui înflori un răspuns prefăcut, care din nou fu oprit în ultima clipă, iar el rămase uitându-se lung la ea, ca vrăjit. Adevărul era că, așa cum arăta Bathsheba acum, emoționată, pierdută cu firea și curată la suflet ca lumina zilei, frumusețea ei ispititoare merita într-atât de deplin laudele pe care i le închinase, încât Troy era foarte surprins de propria sa cutezanță când i le prezentase ca și când ar fi fost mincinoase. Spuse fără să se gândească:

— Ah, de ce? și continuă s-o privească.

— Iar muncitorii mei mă văd cum merg după dumneata pe câmp și se miră! — O, groaznic! adăugă ea, fără să-și dea seama de schimbarea pe care o pricinuia.

— La început n-am fost chiar convins că ar trebui să îl primești, fiindcă era singurul meu brevet de noblete, izbucni el cu sinceritate, dar pe ce am mai sfânt că acum vreau. Fără nici o fățarnicie! O să-mi interzici fericirea de a-l purta de dragul meu? Ești prea frumoasă ca să-ți pese măcar să te arăți binevoitoare cum sunt ceilalți.

— Nu, nu — nu spune asta. Am niște motive pentru rezerva mea, pe care însă nu ți le pot explica.

— Atunci, fie! zise el, primind ceasul înapoi, în cele din urmă. Acum trebuie să te părăsesc. Dar o să-mi mai vorbești în cele câteva săptămâni cât mai stau aici?

— Zău că așa vrea. Totuși, nu știu dacă o s-o fac. Oh, de ce ai venit să-mi tulburi pacea astfel?

— Poate că, întinzând o cursă, m-am prins eu însumi. Se mai întâmplă și de-astea. Ei bine, îmi dai voie să muncesc pe câmp la dumneata? Încercă el s-o înduplece.

— Da, cred că da — dacă găsești vreo plăcere în asta.

— Domnișoară Everdene, îți mulțumesc.

— Nu, nu.

— La revedere!

Sergentul duse mâna la chipiul pus pe-o parte, salută și se întoarse la grupul depărtat al celor care făceau fânul.

Bathsheba simți că nu putea să dea ochii cu oamenii ei. Cu inima din piept gonind, în mod bizar, când ici, când colo, de o emoție niciodată simțită, cu obraji arzând și aproape cu lacrimi în ochi, ea o luă înapoi, pe drumul către casă, murmurând: „O, ce-am făcut? Ce înseamnă asta? așa vrea să știu cât era adevărat din tot.”

XXVII.

ROIREA ALBINELOR

Albinele din Weatherbury întârziaseră cu roirea în anul acela. În a doua jumătate a lunii iunie și în ziua următoare celei a întâlnirii cu Troy în fâneată, Bathsheba stătea în grădină, urmărind un roi de albine care se învârtea prin aer și încercând să ghicească unde aveau să-și așeze cuibul. În anul acela, nu numai că întârziaseră, ci erau și rebele. Uneori, timp de un anotimp întreg, toate roiurile poposeau pe cele mai de jos și mai ușor de ajuns ramuri, de pildă într-o tufă de coacăze sau într-un măr pe spalier. În anul următor, exact în aceeași unanimitate, o

porneau de-a dreptul spre ramura cea mai de sus a vreunui înalt și subțire Costard sau Quarrington și de acolo respingeau atacul tuturor invadatorilor care nu veneau înarmați cu scări, vâluri și cângi ca să le ia.

Așa se întâmpla și în momentul acela. Bathsheba, cu o mână pusă streășină la ochi, urmărea zborul mulțimii spre nemărginitul cer albastru, până când, în cele din urmă, albinele se opriră într-unul din pomii greu de escaladat amintiți mai sus. Se putea observa un fenomen întrucâtva analog celui așa-zis proces de formare a universului, din timpuri imemorabile. Roiul fără astâmpăr trasase în zbor o curbă pe cer, ca o ceață subțire și uniformă, care apoi începu să se adune în jurul unui nucleu de nebuloasă — după aceea, aceasta lunecă spre o creangă și se îngroșă din ce în ce mai tare, până când formă o pată neagră și solidă pe fundalul luminos.

Fiindcă bărbații și femeile erau cu toții mobilizați să strângă fânul de pe câmp — chiar și Liddy lăsase treburile casei pentru a le da o mână de ajutor — Bathsheba se hotărâse să așeze ea însăși albinele în stup, dacă va putea. Căptușise stupul cu ierburi și miere, adusese o scară, o perie și o cange, își pusese o armură de nepătruns pentru albine — mănuși de piele, pălărie de paie și un voal mare, care odinioară fusese verde, dar care acum se decolorase spre tabac

— și suise vreo doisprezece fuscei de scară. Deodată auzi, venind de la nici zece iarzi distanță, o voce care începuse să aibă o stranie putere de a o zăpăci.

— Domnișoară Everdene, dă-mi voie să te ajut. N-ar trebui să te încumeți la o astfel de treabă de una singură!

Troy tocmai deschidea poarta grădinii.

Bathsheba lăsă să-i cadă la pământ peria, cangea și stupul gol, își înfășură strâns fusta în jurul gleznelor, grozav de agitată, și, cât putu de repede, se dădu jos de pe scară. Când ajunse la piciorul scării, Troy era deja acolo și se aplecă să ridice stupul de jos.

— Ce noroc pe capul meu că am venit tocmai în acest moment! exclamă sergentul.

Ea își regăsi numaidecât glasul.

— Ce? și vrei să le scuturi tu în stup în locul meu? întrebă ea, într-un mod care, pentru o fată îndrăzneță, era destul de poticnit, deși pentru o fată sfioasă ar fi părut îndeajuns de curajos.

— Dacă vreau?! făcu Troy. Firește că vreau! Arăți înfloritor astăzi! Troy își lepădă bastonul și puse un picior pe scară, gata să urce.

— Însă trebuie să-ți pui vâlul și mănușile, altminteri o să te înțepe îngrozitor!

— Ah, da. Trebuie să-mi pun vâlul și mănușile. Ești așa de bună să-mi arăți cum, ca să stea bine?

— Ba mai trebuie să-ți pui și pălăria cu boruri largi, căci chipiul dumitale nu are boruri, ca să țină vâlul la distanță, și albinele o să-ți ajungă la față.

— Și pălăria cu boruri largi, neapărat.

Astfel, capriciul sorții a rânduit ca pălăria ei să fie scoasă, cu vâl și cu tot ce mai avea prins de ea, și așezată pe capul lui — Troy zvârlind-o pe a lui într-o tufă de agrișe. Apoi trebui să-i fie legat vâlul, în partea de jos, în jurul gâtului, și trebuia să-i fie puse și mănușile.

Deghizat astfel, părea o asemenea creatură nemaivăzută, încât, și așa, fâstăcită cum era, Bathsheba nu se putu împiedica să rădă deschis. Cu aceasta, fu înlăturat încă un stâlp de susținere al palisadei purtării cu răceală, menit să-l țină la distanță.

Bathsheba privea de jos, în timp ce el, cu o mână mătura și scutura albinele din pom, iar cu cealaltă le ținea stupul, ca să pice înăuntru. Se folosi de o clipă de neatenție, când el era absorbit de ceea ce făcea, ca să-și aranjeze puțin penele. Sergentul coborî, ținând stupul în mână întinsă în lături, după care târa un nor de albine.

— Pe viața mea, zise Troy de sub vâl, să ții în sus stupul acesta îți dă niște dureri de braț mai rele decât o săptămână de exerciții cu sabia. — când manevra fu încheiată, se apropie de ea:

— Ești atât de bună să mă dezlegi și să mă scoți de aici? Aproape că m-am sufocat în colivia asta de mătase.

Ca să-și ascundă stinghereala în timpul neobișnuitului proces al deznodatului cordeluțelor din jurul gâtului său, zise:

— N-am văzut niciodată lucrul despre care vorbeai.

— Care?

— Exercițiile cu sabia.

— Ah. ți-ar plăcea să le vezi? întrebă Troy.

Bathsheba șovăi. Auzise, din când în când, niște povestiri de mirare de la locuitorii din Weatherbury, care avuseseră ocazia de a sta un timp la Casterbridge, în apropierea cazărmilor, despre nemaivăzutele și glorioasele execuții ale exercițiilor de scrimă. Bărbații și băieții care se uitaseră pe furiș prin crăpăturile gardului sau își lungiseră gâtul să vadă peste ziduri în curtea cazărmilor se întorceau cu mărturisiri că aceea ar fi fost cea mai strălucită îndeletnicire care se poate închipui: uniforme și arme sclipind ca stelele, și ici, și colo, și pretutindeni, însă toate după reguli și măsuri stricte. De aceea spuse, molatic, ceea ce-și dorea cu ardoare:

— Da, mi-ar plăcea să le văd, foarte mult.

— S-a făcut! O să mă vezi pe mine cum le fac.

— Nu se poate! Cum?

— Stai să mă gândesc.

•— Nu cu un baston — așa nu mă interesează. Trebuie să fie cu o sabie adevărată.

— Da, înțeleg... dar n-am nici o sabie aici. Cred însă că aș putea să fac rost de una, mai pe seară. Iar dumneata o să faci în felul următor.

Troy se aplecă spre urechea ei și îi murmură o propunere, cu voce joasă.

— O, ba bine că nu! zise Bathsheba roșind. Mulțumesc foarte mult, dar n-aș putea cu nici un chip.

— Bineînțeles că ai putea. N-ar afla nimeni.

Ea continuă dar cu mai slabă împotrivire.

- Nu pot să vin, zise ea, trebuie să o aduc și pe Liddy. Troy își aținti privirea în zare.

— Nu văd de ce vrei s-o aduci și pe ea, zise el cu răceală.

O inconștientă otheadă de consimțire din partea Bathshebei dezvăluie că mai era ceva, în afară de lipsa lui de entuziasm, care o făcea și pe ea să simtă că Liddy ar fi fost de prisos în ceea ce îi propusese el. O simțise chiar în timp ce îi spunea despre venirea fetei.

— Bine, n-o s-o aduc pe Liddy... și o să vin. Dar numai pentru puțin, pentru foarte puțin timp.

— N-o să dureze nici cinci minute, zise Troy.

XXVIII.

GROAPA DINTRE FERIGI

Dealul din fața locuinței Bathshebei se prelungea, pe vreo milă distanță, cu o pârlă, pe care în acest anotimp se vedeau, din loc în loc, cuiburi dese de ferigi înalte, stufoase și străvezii, din pricina rapidei lor creșteri din ultima vreme, radiind în nuanțe de verde pur și neîntinat. La ora opt a acelei serii din miezul verii, pe când mingea cu țepi de aur a soarelui la apus dezmiarda încă vârfurile ferigilor cu razele sale lungi și bogate, se putu auzi foșnetul unor veșminte care le înfiora ușor trecând printre ele și în mijlocul lor apăru Bathsheba, spre care își întinseră mângâietor brațele lor moi și pufoase, ajungându-i până la umeri. Ea se opri, se întoarse, o luă îndărăt peste deal și, când străbătuse cam jumătate din drumul către casă, mai aruncă o ultimă privire de rămas bun către locul pe care tocmai îl părăsise, hotărându-se, în cele din urmă, să nu mai zăbovească prin apropiere.

Zări un punct întunecat, de un alt fel de roșu decât cel din paleta naturii, care urca pe coama dealului. Punctul dispăru pe versantul celălalt.

Ea așteptă un minut, și încă unul, închipuindu-și dezamăgirea lui Troy când a văzut că ea nu-și îndeplinea promisiunea, până când o luă la fugă înapoi peste câmp, trecu peste pârlă și urmă direcția de prima oară. Acum tremura de-a binelea din pricina cutezanței sale de a porni într-o astfel de aventură; răsufla din ce în ce mai grăbit și în ochi îi strălucea o lumină pâlpâitoare. Totuși, trebuia să se ducă. Ajunse la marginea unei gropi din mijlocul ferigilor. Troy stătea pe fundul gropii, cu privirea ridicată spre ea.

— Te-am auzit foșnind printre ferigi mai înainte de a te vedea, zise el, urcând lângă ea și dându-i mâna, ca s-o ajute să coboare povârnișul.

Groapa era o scobitură de forma unei farfurii adânci, formată pe cale naturală, largă de vreo treizeci de picioare la gură și nu prea adâncă, fiindcă, o dată coborâți, soarele încă le mai putea lumina creștetele. când stăteai în mijlocul ei, cerul de deasupra era decupat de un orizont rotund de ferigi — acest front verde creștea până la buza pantei, după care înceta brusc. Fundul gropii încinse cu acest brâu de verdeață era acoperit de un covor mătăsos, de mușchi des, întrețesut cu iarbă, atât de gros încât piciorul se afunda până la jumătate în el.

— Uite, zise Troy, scoțându-și sabia care, ridicată în bătaia soarelui, sclipi parcă a salut, ca și cum ar fi fost vie. Mai întâi avem patru lovituri laterale de dreapta și patru laterale de stânga, patru fandări pe dreapta și patru pe stânga. După părerea mea, schemele și gărziile infanteriei sunt mai interesante decât ale noastre, dar nu sunt atât de viguroase. Ei au șapte laterale și trei fandări. Cam atât, pentru început. Acuma, laterala noastră unu seamănă cu mișcarea pe care o faci când semeni grâu — așa! (Bathsheba văzu un soi de curcubeu răsturnat prin aer, după care brațul lui Troy se opri.) Laterala doi e ca atunci când rezezi un gard viu — așa! Trei, ca atunci când seceri — așa! Patru, ca și cum ai treiera — în felul ăsta! Apoi, același lucru pe stânga. Fandările sunt următoarele: unu, doi, trei, patru — pe dreapta; unu, doi, trei, patru — pe stânga. (Troy le repetă.) Îți mai arăt o dată. Unu, doi...

Bathsheba îl întrerupse în grabă:

— Mai bine nu. deși n-am ce să spun despre loviturile doi și patru, în schimb unu și trei sunt grozave!

— Prea bine. Te scutesc de unu și trei. Acum, laterale, împunsături și gărzi laolaltă. (Troy le execută corect.) Apoi mai este și exercițiul de urmărire, uite-așa! (Îi arată mișcările, la fel ca înainte.) Iată, acestea sunt mișcările care rămân totdeauna aceleași. Infanteria are încă două lovituri infernale, îndreptate în sus, pe care noi suntem prea omenoși ca să le folosim. Uite așa — trei, patru!

— Ce criminale și sângeroase sunt!

— Ba sunt mai degrabă mortale. Ceea ce urmează o să-ți placă și mai mult, fiindcă o să-ți arăt un exercițiu liber — cu toate loviturile și împunsăturile, de la infanterie și de la cavalerie, mai iuți ca fulgerul și toate laolaltă — urmând regula doar atât cât instinctul să fie ținut în frâu, fără să-l încătușeze, totuși. Dumneata ești adversarul meu, dar, spre deosebire de un inamic adevărat, o să dau, de fiecare dată, pe lângă dumneata, la o distanță cât un fir de păr sau poate două. Fii atentă, să nu te ferești oricare-ar fi!

— Sunt sigură că n-o s-o fac! zise ea dârză.

Îi arătă unde să stea, cam la un iard în fața lui.

Bathsheba, cu spiritul ei aventuros, începuse să simtă un oarecare gust pentru aceste manevre extrem de neobișnuite. Se așeză în locul indicat, față în față cu Troy.

— Acum, doar așa, ca să vedem dacă ai căpătat destul curaj cât să mă lași să fac ce vreau, o să te supun la o probă pregătitoare.

Își flutură sabia, în chip de a doua introducere, și următorul lucru de care ea își dădu seama fu că vârful și lama săbiei se năpustiră, cu o sclipire, spre partea ei stângă, imediat deasupra șoldului, apoi că reapărură în partea ei dreaptă, ieșindu-i parcă dintre coaste, după ce, aparent, trecuseră prin trupul ei. Al treilea lucru pe care îl conștientiză fu că aceeași sabie, cu desăvârșire curată, fără strop de sânge, stătea vertical în mâna lui Troy (în poziția denumită, din punct de vedere tehnic, „revenirea săbiei”). Totul se petrecuse cu repeziciunea fulgerului.

— Oh! strigă ea îngrozită, apăsându-și palma pe trup. M-ai spintecat? — Nu, nu m-ai rănit! și atunci, ce naiba ai făcut?

— Nu te-am atins, zise Troy. Simplă prestidigitație. Sabia a trecut prin spatele dumitale. Doar nu ți-e frică, nu-i așa? Pentru că, dacă îți este, nu pot să execut mișcărilor. Îți dau cuvântul meu — nu numai că n-o să te rănesc, dar n-o să te ating nici atâtica!

— Nu cred că mi-e frică. Ești cât se poate de sigur că n-o să mă rănești?

— Mai mult decât sigur...

— Sabia e foarte ascuțită?

— O, nu... Numai stai nemișcată ca o statuie. Acum!

Într-o clipă, văzduhul își schimbă înfățișarea sub ochii Bathshebei. Raze de lumină desprinse din razele joase ale soarelui îi scânteiară pe deasupra capului, în jur, în față — toate țâșnind din mișcările îndemânaticale ale lamei ca oglinda pe care le executa Troy, care părea să fie peste tot în aceeași clipă și, totuși, nicăieri anume. Aceste sclipiri circulare erau însoțite de un vâjâit ascuțit, aproape ca un fluierat — izbucnit de asemenea din toate părțile deodată, de jur-împrejurul ei. Pe scurt, era închisă sub o cupolă de lumină și de șuier ascuțite, asemănător unei bolte cerești sfâșiate de meteoriți, aflate foarte aproape, cât să întinzi o mână.

Niciodată de când sabia lată devenise armă națională, nu se văzuse o mai mare dexteritate în mânăuirea ei ca în mâinile sergentului Troy și niciodată el nu se mai aflate într-o asemenea dispoziție pentru execuție fără greș ca în momentul acela, la apus de soare, printre ferigi, lângă Bathsheba. Putem afirma cu tărie, în privința preciziei loviturilor sale, că, dacă ar fi fost posibil ca muchia săbiei să fi lăsat în aer o substanță solidă peste tot pe unde trecuse, spațiul rămas neatins ar fi fost aproape ca un mulaj al trupului Bathshebei.

În spatele izvoarelor luminoase ale acestei aurora militaris, ea putu să vadă culoarea brațului în care Troy ținea sabia, dizolvată într-o ceață stacojie peste aria descrisă de mișcările sale, ca o coardă de harpă ce zbârnâie, iar dincolo de toate acestea, pe Troy însuși, în general cu fața la ea, alături, ca să-i prezinte loviturile din spate, întors pe jumătate, deși cu ochii măsurându-i permanent volumul și conturul trupului și cu buzele strânse din pricina efortului. Apoi, mișcările lui se domoliră, iar ea putu să le urmărească pe fiecare în parte. Vâjâitul săbiei încetă, iar Troy se opri definitiv.

— Bucla asta de păr de la margine, care s-a desfăcut, ar trebui prinsă la loc, zise el, mai înainte ca ea să se miște sau să scoată vreun sunet. O clipă, o fac eu în locul dumitale. Un arc de argint străluci în dreapta ei; sabia coborâse. Bucla căzu la pământ.

— Sânge de viteaz! zise Troy. Nici umbră de tresărire. Uluitor pentru o femeie!

— Numai pentru că m-ai luat pe neașteptate. O, mi-ai ciuntit părul!

— Încă o dată.

— Nu, nu! Mi-e frică de dumneata, pe cuvânt mi-e frică! strigă ea.

— Nu te mai ating deloc — nici măcar părul. O să omor numai omida asta care s-a așezat pe dumneata. Nu mișca!

Se părea că o omidă, culeasă în trecere de pe ferigi, își alesese ca loc de odihnă partea din față a corsajului ei. Bathsheba văzu vârful săbiei fulgerând spre pieptul ei și i se păru că îl străpunge, închise ochii, adânc încredințată că, de data asta, avea să fie ucisă. Totuși, simțindu-se nevătămată, îi deschise din nou.

— Asta a fost, uite-o, zise sergentul, ținând sabia sub ochii ei.

Omidă fusese trasă în țeapă.

— O, e o vrăjitorie! zise Bathsheba uluită.

— O, nu — îndemănare. Pur și simplu am îndreptat vârful săbiei spre pieptul dumitale, unde era omida, și, în loc să te spintec, mi-am oprit mișcarea la o miime de inci de dumneata.

— Dar cum de-ai putut să-mi rezezi o buclă din păr cu o sabie neascuțită?

— Neascuțită? Sabia asta taie ca briul! Privește!

Își trecu sabia peste palmă și apoi, ridicând mâna, îi arătă o fâșie subțire de piele atârând.

— Bine, dar înainte să începi, ai spus că e boantă și că n-ar putea să mă taie.

— Asta a fost doar ca să te conving să stai nemișcată, ca să fiu sigur că n-o să pățești nimic. Riscul de a te răni dacă te-ai fi mișcat era prea mare ca să nu mă oblig să-ți vând o gogoasă ca să scap.

Ea se înfioră.

— Am fost la un pas de moarte și n-am bănuț nimic!

— Mai precis, ai fost la vreo jumătate de inci de a fi tăiată de vie, de două sute nouăzeci și cinci de ori.

— Ce cruzime, ce cruzime din partea dumitale!

— Ai fost în deplină siguranță, cu toate acestea. Sabia mea nu dă greș niciodată. și Troy își vârî sabia înapoi în teacă.

Bathsheba, biruită de o puzderie de sentimente tumultuoase, izvorâte în urma scenei de mai înainte, se așază pierdută pe o tufă de buruieni.

— Acum trebuie să te părăsesc, zise Troy cu blândete. O să mă încumet să iau și să păstrez asta ca amintire de la dumneata. Îl văzu că se apleacă și culege din iarbă buclă ondulată, pe care i-o retezase dintre numeroasele de același fel împletite, cum o înfășoară pe după deget, își descheie un nasture de la tunică și o pune cu grijă la piept. Ea nu se simți în stare să protesteze ori să i-o interzică. într-adevăr, o copleșea — Bathsheba semăna cu o persoană care, dând piept cu un vânt înviorător, descoperă că vântul bate totuși atât de puternic, încât îi taie răsufarea. El veni mai aproape de ea și zise:

— Trebuie să plec acum. și se apropie încă și mai mult. în momentul următor, văzu cum silueta lui stacojie dispăre printre ferigi, cât ai clipi, ca o sabie fluturată cu repeziciune. Momentul acela îi adusese tot sângele, zvâcnindu-i, în obraz, o arse cu totul din creștet până-n tălpi și îi sporise emoția într-atât, încât îi năpădisese cu totul gândirea. Aceasta fu pentru ea o lovitură, care, aidoma cu aceea a lui Moise în Horeb, avu ca rezultat un izvor — în cazul ei, un izvor de lacrimi. Se simțea de parcă ar fi comis un mare păcat. Pricina fusese aplecarea ușoară a gurii lui Troy spre gura ei. O sărutase.

XXIX.

DETALII ALE UNEI PLIMBĂRI în AMURG

Acum cunoaștem fiorul de nebunie care se contopea, separat, cu feluritele trăsături particulare din care era alcătuit caracterul domnișoarei Bathsheba Everdene. Era aproape străin de natura firii sale. Strecurat în sânge ca o limfă pe săgeata lui Eros, în cele din urmă acesta o invadează și îi coloră întreaga făptură. Bathsheba, cu toate că avea prea multă putere de judecată ca să se lase cu totul subjugată de femeiescul din ea, era prea femeie ca să-și folosească judecata alegând varianta cea mai bună. Poate că sub nici un alt aspect minor femeia nu-și uimește mai tare partenerul, decât în strania capacitate pe care o are de a crede în linguşelile mieroase, despre care știe bine că sunt mincinoase — excepție face, totuși, talentul de a fi cât se poate de sceptică față de observațiile critice despre care știe bine că sunt adevărate.

Bathsheba îl iubea pe Troy așa cum numai femeile încrezătoare în ele însele iubesc, atunci când își părăsesc încrederea în ele însele. când o femeie puternică se leapădă, cu nesăbuință, de puterea ei, devine mai slabă decât o femeie slabă care n-a avut niciodată vreo putere de lepădat. Una dintre sursele contradicțiilor sale este noutatea faptului. Nu a exersat niciodată ca să știe cum s-o scoată cel mai bine la capăt într-o asemenea situație. Slăbiciunea este dublu vătămătoare prin faptul că este o noutate.

Bathsheba nu-și dădea seama că se înșela, la acest capitol. Deși, într-un anumit sens, era o femeie de lume, lumea sa era, la urma urmei, a saloanelor din văzul tuturor și a covoarelor de verdeață, prin care numai vitele alcătuiesc mulțimea vizitatorilor, iar vântul, zumzetul

discuțiilor; o lume în care o pașnică familie de iepuri de casă sau de câmp trăiește de partea cealaltă a fațadei casei tale, unde vecin îți este oricine pe o rază de zece gospodării și unde calculele sunt limitate numai la zilele de târg. Despre gusturile pervertite ale rafinatei societăți mondene nu știa mare lucru, iar despre principiul îngăduinței pe care trebuie s-o ai față de propriile fapte rele nu știa chiar nimic. Dacă gândurile sale cele mai profunde, în această direcție, ar fi fost exprimate în cuvinte (și ea una nu făcuse niciodată acest lucru), tot ce-ar fi putut spune ar fi fost că, după cum simțea ea, imboldurile sale lăuntrice erau o călăuză mai bună decât judecata sa. Dragostea ei era întocmai ca a unui copil — fierbinte ca vara și totodată proaspătă ca primăvara. Vina sa cea mare era aceea că nu încerca niciodată să-și stăpânească simțămintele, printr-o fină și atentă analiză a consecințelor. Putea doar să le arate altora calea abruptă și spinoasă, dar ea „nu pleca urechea la propriile-i sfaturi”.

Iar urâtenia lui Troy era adânc ascunsă de privirile unei femei, pe când podoabele lui se aflau la suprafață, așadar, la polul opus față de nesofisticatul Oak, ale cărui cusururi erau vizibile și pentru orbi și ale cărui virtuți erau îngropate adânc, ca metalele dintr-o mină.

Deosebirea dintre dragoste și respect se manifesta deslușit în purtările ei. Bathsheba îi vorbise despre interesul său pentru Boldwood, cu cea mai mare libertate, lui Liddy, dar ceea ce simțea pentru Troy își împărtășise numai inimii sale. Gabriel își dăduse seama de toată această pasiune care- i sucise ei mințile și de aceea se frământa neconținut, din clipa în care ieșea la câmp și până când se întorcea, și apoi iar, până spre dimineață, nopți de- a rândul. până acum, marea lui suferință fusese că nu era iubit; dar că Bathsheba era prinsă în mreje îi stârnea acum o suferință mai mare decât cea dintâi, pe care aproape că o uitase. Acest rezultat era în perfectă concordanță cu observația atât de des citată a lui Hipocrat, cu privire la durerea fizică.

Este nobilă, deși probabil fără speranță, dragostea pe care nici măcar teama că va trezi aversiune în inima ființei iubite nu o poate împiedica să-i arate deschis unde greșește. Oak se hotărî să-i vorbească stăpânei sale. Avea să-și întemeieze pledoaria pe ceea ce socotea el drept o purtare necinstită față de fermierul Boldwood, care în momentul acela era plecat de acasă. Prilejul se ivi într-o seară când ea ieșise la o scurtă plimbare, pe o potecă croită printre lanurile de grâu din vecinătate. Se înserase când Oak, care în ziua aceea nu fusese departe pe câmp, o luă pe aceeași potecă și o întâlni pe când ea se întorcea, cu un aer foarte îngândurat, după cum aprecie el.

Grâul era înalt, la vremea aceea, și poteca îngustă, astfel că părea de-a dreptul un fâgaș, scobit adânc în lanul cu spice dese, care ajungeau până la cot și care unduiau de-o parte și de alta. Două persoane n-ar fi putut să meargă una lângă alta fără să culce grâul, de aceea Oak se dădu în lături, făcându-i loc să treacă.

— O, dumneata ești, Gabriel? zise ea. Ai ieșit și dumneata la plimbare. Bună seara.

— M-am gândit să vin și să te însoțesc, fiindcă este cam târziu, răspunse Oak, întorcându-se și privind-și pașii după ea, după ce Bathsheba trecu pe lângă el iute ca săgeata.

— Îți mulțumesc mult, dar nu sunt prea fricoasă.

— O, nu de-asta! Dar se vântură niște neisprăviți pe aici.

— Eu nu i-am întâlnit niciodată.

Acum, gândea Oak cu uimitoare candoare, putea să deschidă vorba despre curtenitorul sergent, o dată ce pomenise despre „neisprăviți”. Însă deodată, tot planul i se nărui, căci îi dădu prin minte că, de fapt, era o cale cam stângace și prea îndrăzneță, ca să înceapă cu ea. Încercă o altă introducere.

— Cum omul care era normal să vină să te însoțească, adică fermierul Boldwood, zise el, este departe de casă, ce mi-am spus? Păi, o să mă duc eu.

— Ah, da. Ea își continuă drumul fără să-și întoarcă ochii și, o vreme, nu se mai auzi nimic din partea ei, în afară de foșnetul rochiei atingându-se de spicele grele. Apoi reluă, cam întepat:

Nu prea înțeleg la ce te referi când spui că era normal ca domnul Boldwood să vină să mă însoțească.

— Adică, ținând cont de căsătoria despre care lumea zice că este probabil să aibă loc între dumneata și el, domnișoară. Iartă-mă că îți vorbesc pe șleau.

— Ce spune lumea nu este adevărat, replică ea iute. Nu este deloc probabil că o să fie vreo căsătorie între noi doi.

Acum Gabriel socoti că era momentul să-și spună părerea cu glas tare și fără ascunzișuri.

— Ei bine, domnișoară Everdene, zise el, lăsând deoparte ce spune lumea, dacă nici el nu te pețește pe dumneata, înseamnă că n-am văzut în viața mea vreun pețit.

Bathsheba ar fi pus probabil punct acolo discuției, dar apoi, interzicând categoric subiectul, fără să fie conștientă de slăbiciunea poziției sale, se lăsă ispitită să-i răspundă evaziv și să-i argumenteze netemeinicia zvonului, încercând să fie convingătoare:

— De vreme ce ai amintit despre acest subiect, zise ea foarte energic, mă bucur că am prilejul să lămuresc o confuzie care este foarte răspândită și foarte supărătoare. Nu i-am făgăduit domnului Boldwood nimic sigur. N-am ținut niciodată la el, ci doar îl respect. M-a rugat stăruior să mă căsătoresc cu el, dar nu i-am dat un răspuns clar. De îndată ce se întoarce, o să i-l dau, iar al meu o să fie acela că nu am intenția să mă mărit cu el.

— Se pare că lumea înțelege o mulțime de lucruri pe dos.

— așa e.

— Deunăzi, oamenii spuneau că îți râzi de el, iar dumneata aproape că ai dovedit că nu-i așa. De curând au spus că nu râzi de el, iar dumneata tocmai ai început să-mi arăți...

— Că dimpotrivă — bănuiesc că asta vrei să spui.

— Ei bine, trag nădejde că oamenii au dreptate.

— Au, dar n-o duc până la capăt. Nu râd de el, dar nici altceva — nu am nimic de împărțit cu el.

Până la urmă, Oak se lăsase ispitit, din nefericire, să vorbească despre rivalul lui Boldwood pe un ton nepotrivit față de ea.

— Mai bine nu l-ai fi întâlnit niciodată pe tânărul acela, pe sergentul Troy, domnișoară, suspină el.

Pașii Bathshebei deveniră ceva mai nervoși.

— De ce? întrebă ea.

— Nu face de dumneata.

— Ți-a cerut cineva să-mi vorbești mie așa?

— Nu, nimeni.

— Atunci mi se pare că sergentul Troy n-are nici o legătură cu povestea asta, îi replică ea, fără drept de apel. Totuși, trebuie să spun că sergentul Troy este un om educat și foarte onorabil pentru orice femeie. E de familie bună.

— Că este mai învățat și de neam mai bun decât grosul soldătimii nu dovedește nimic despre meritele sale. Arată doar că a luat-o în jos pe panta vieții.

— Nu văd ce are a face asta cu discuția noastră. Cursul vieții domnului Troy n-a luat-o în nici un caz în jos. Iar faptul că este superior multora bineînțeles că este o dovadă a meritelor sale.

— Mie mi se pare un om fără nici un scrupul. și n-am ce să fac, trebuie să te rog, domnișoară, să te ferești de orice legătură cu el. Ascultă-mă și pe mine o dată — măcar o dată! Nu spun că este atât de rău cum mi l-am închipuit eu — să dea Dumnezeu să nu fie! Dar dacă tot nu știm precis ce fel de om este, atunci de ce să nu te porți ca și cum ar putea fi rău, pur și simplu pentru siguranța dumatăle? Nu te încrede în el, stăpână, te rog să nu îi dai prea mare crezare.

— Și de ce, mă rog?

— Îmi plac soldații, dar ăsta nu-mi place, zise el îndârjit. Inteligența lui, în meseria pe care o are, se poate să-l fi ispitit pe căi greșite, dar ceea ce este izvor de veselie pentru camarazi este nenorocire pentru femeie. Dacă încearcă să îți vorbească din nou, atunci întoarce-te în partea cealaltă cu un „Bună ziua” scurt; și dacă îl vezi că vine pe un drum, cotește pe un altul. Dacă spune ceva ca să râzi, prefă-te că nu-i pricepi tâcul și nici nu zâmbi. Iar când pomenești despre el în fața celor care o să răspândească mai departe ce și cum ai spus, numește-l „originalul acela” sau „sergentul acela cum-îi-spune” — „tânărul de familie care a ajuns rău”. Nu trebuie să te arăți lipsită de maniere față de el, ci doar să nu fii amabilă și, astfel, să te descotorosești de el.

Nicicând unei prigorii, oprite să zboare de geamul ferestrei, nu i-a bătut mai nebunește inima ca Bathshebei în clipa aceea.

— Ți-am spus și ți-o repet că nu se cade să vorbești dumneata despre el. De ce trebuie să-l aduci în discuție chiar mă depășește! strigă ea, scoasă din fire. Eu știu doar atât, că el... că el...

că este foarte cinstit — sincer, uneori până la grosolănie — dar îți spune întotdeauna în față ce gândește.

— Oh!

— Este la fel de bun ca oricare altul din parohia asta! și mai este și foarte exigent, în ce privește mersul la biserică — da, este!

— Mi-e teamă că nu l-a văzut nimeni pe-acolo. Eu sigur nu l-am văzut niciodată.

— Motivul pentru care nu-l vedeți, zise ea cu înfocare, este că intră separat, pe ușa turnului vechi, exact în clipa în care începe slujba, și stă în fundul galeriei. El mi-a spus asta.

Acest suprem exemplu despre cucernicia lui Troy răsună în urechile lui Gabriel ca a treisprezecea bătaie a unui orologiu care a luat-o razna. Nu doar că îl primi cu cea mai mare neîncredere, dar aruncă o umbră deasă de îndoială asupra tuturor asigurărilor pe care le dăduse mai înainte. Era mâhnit să descopere încrederea de nezdruccinat pe care Bathsheba o avea în Troy. Din inimă i se revărsă o suferință adâncă atunci când îi răspunse, cu o voce hotărâtă, a cărei fermitate era dată de gol de vizibila sa efortare de a o păstra astfel:

— știi bine, stăpână, că te iubesc și că o să te iubesc veșnic, îți amintesc de asta numai ca să te fac să înțelegi că în nici un caz n-aș vrea să îți fac dumitale vreun rău; restul îl las deoparte. Am pierdut tot, în goana după bani și după bunuri, și nu sunt atât de smintit încât să-ți mai fiu pretendent acuma, când eu sunt sărac și dumneata ai ajuns întrutotul mai sus ca mine. Dar Bathsheba, draga mea stăpână, te implor să te gândești că, atât ca să rămâi dumneata demnă de toată cinstirea în ochii muncitorilor, cât și pentru generozitatea care se cuvine s-o arăți unui bărbat onorabil, care te iubește la fel de mult ca mine, ar trebui să te porți mai cu băgare de seamă față de acest soldat.

— Taci, taci, taci! exclamă ea cu un glas sugrumat.

— Oare nu însemni dumneata pentru mine mai mult decât toate daraverile mele, ba chiar mai mult decât viața mea? continuă el. Atunci, hai, ascultă-mă! Sunt cu șase ani mai în vârstă ca dumneata, iar domnul Boldwood este cu zece ani mai în vârstă ca mine, așadar gândește-te — te implor să te gândești, până nu e încă prea târziu — cât de în siguranță ai fi în brațele sale! Aluzia lui Oak la cât o iubea el pe ea îi potoli, într-o oarecare măsură, furia împotriva intervenției lui în viața ei; însă nu putea deloc să-l ierte pentru că lăsase ca visul lui de a se căsători cu ea să fie eclipsat de dorința de a-i face ei un bine, cum nu îl putea ierta nici pentru că îl trata pe Troy cu atâta lipsă de respect.

— Vreau să pleci în altă parte, porunci ea și tremurul din glasul ei trăda paloarea feței, pe care el n-o putea vedea. Să nu mai rămâi la fermă nici o clipă. Nu mai vreau să fii aici — te rog să pleci!

— Asta e o prostie, zise Oak foarte calm. Este a doua oară când te prefaci că mă dai afară și la ce îți folosește?

— Mă prefac?! Ba o să pleci, domnule — nu mai vreau să-ți aud predicile! Eu sunt stăpâna aici!

— Să plec — nu, zău! Ce nerozie urmează să mai spui? Mă tratezi ca pe un nimeni, când știi că nu de mult aveam o situație la fel de bună ca a dumitale. Pe viața mea, Bathsheba, asta e prea de tot. știi bine că nu pot pleca fără să las lucrurile atât de încurcate încât să nu le mai dai de cap decât Dumnezeu știe când. Doar dacă, totuși, făgăduiești să-ți iei un om de înțeles ca vechil sau administrator sau ceva de soiul ăsta. O să plec numaidecât, dacă îmi făgăduiești asta.

— N-o să-mi iau nici un vechil! O să continuu să văd eu singură de toate treburile, zise ea cu hotărâre.

— Prea bine, atunci — ar trebui să-mi fii recunoscătoare că rămân. Cum să meargă ferma fără să se îngrijească nimeni de ea, în afară de o femeie? Dar ține minte, nu vreau să te simți obligată față de mine în vreun fel. Nu sunt eu omul acela. Ce fac eu, fac eu. Uneori îmi spun că aș pleca de-aici cântând ca pasărea de bucurie — căci să nu-ți închipui că mi-e bine să fiu un nimeni. Am sperat la lucruri mai bune. Totuși, nu-mi place să văd că treburile dumitale se duc de râpă, cum o să se întâmple negreșit, dacă o ții tot așa. Nu-mi face nici o plăcere să-mi impun atât de direct principiile, dar, pe sufletul meu, atâta îl zădărești pe om, de-l faci să spună ce nici n-a visat. Recunosc că mi-am cam vârat nasul unde nu-mi fierbe oala. Dar știi destul de bine de ce și cine este aceea pe care o plac nespuse de mult și la care țin prea nebunește, ca să mă mai pot stăpâni.

Este mai mult decât probabil că, în sinea ei și fără voie, Bathsheba îl prețuia pentru această fidelitate încăpățanată, vădită mai puțin prin cuvintele lui, cât prin tonul cu care le rostise. În orice caz, ea murmură ceva în sensul că putea să rămână, dacă voia. Apoi, mai clar, îi spuse:

— Ești bun să mă lași singură acum? Nu ți-o poruncesc ca stăpână — ți-o cer ca femeie și cred că n-o să fii atât de lipsit de delicatețe, încât să refuzi.

— Sigur c-o să te las, domnișoară Everdene, zise Gabriel. Se miră că i-o cerea tocmai în clipa aceea, când cearta lor se terminase și că ajunseseră pe dealul cel mai pustiu din ținut, departe de orice așezare omenească, iar orele erau înaintate. Rămase pe loc și o lăsă să se îndepărteze mult de el, până când nu-i mai văzu decât conturul trupului, profilat pe cer. Apoi ieși la iveală explicația dureroasă a nerăbdării ei de a scăpa de prezența lui o dată ajunși în locul acela. O siluetă răsări parcă din pământ alături de ea.

Era, fără nici o îndoială, Troy. Oak nu avea să fie nici măcar un posibil ascultător, căci se întoarse numaidecât înapoi, până când mai bine de două sute de iarzi se așternură între el și îndrăgostiți.

Gabriel o luă spre casă pe drumul care trecea pe lângă curtea bisericii. În dreptul clopotniței își aminti ce îi spusese ea, despre cucernicul obicei al sergentului de a intra în biserică fără să

fie observat, la începutul slujbei. Bănuind că ușița galeriei despre care îi pomenise era scoasă de mult din folosință, urcă șirul de trepte din exterior, în capul cărora se afla intrarea, și o cercetă atent. Lumina palidă a zilei, care încă mai dănuia pe boltă în partea dinspre nord-vest, îi fu de ajuns ca să vadă vrejul de iederă care se întinsese dinspre perete, de-a curmezișul intrării, pe mai bine de un picior lungime, înlănțuind delicat lemnul ușii de pervazul de piatră. Era o dovadă de netăgăduit că ușa nu fusese niciodată deschisă de când Troy se întorsese la Weatherbury.

XXX.

OBRAJI APRINȘI și OCHI ÎNLĂCRIMAȚI

O jumătate de oră mai târziu, Bathsheba se întorcea la ea acasă. În clipa în care intră în bătaia lumânărilor, chipul său se înfățișă cu obraji roșii și răvășit de emoție, cum era mai mereu în ultima vreme. Cuvintele de despărțire ale lui Troy, care o însoțise chiar până în fața ușii, îi răsunau încă în urechi. Își luase rămas-bun de la ea pentru două zile, pe care, după cum spusese el, urma să le petreacă la Bath, în vizită la niște prieteni. De asemenea, o și sărutase, pentru a doua oară.

Ca să fim dreپți cu Bathsheba, trebuie să lămurim aici un mic amănunt, care nu avea să iasă la lumină decât mult mai târziu — faptul că Troy răsărise exact la momentul potrivit în drumul ei, în seara aceasta, nu fusese pentru că și-ar fi stabilit întâlnirea dinainte. El i-o propusese, ea i-o interzisese — și numai fiindcă se gândise că el s-ar putea totuși să vină, îl îndepărtase pe Oak, de teama unei întâlniri între ei doi, tocmai atunci.

Acum se lăsă să cadă într- un jilt, năucită și zdruncinată după acest șir de evenimente neașteptate, neliniștitoare. Apoi sări în picioare, ca și când luase o hotărâre, și își luă pupitrul de pe o masă de lângă perete.

În trei minute, fără pauze sau modificări, întocmise o scrisoare pentru Boldwood, pe noua lui adresă, de dincolo de Casterbridge, în care îi scria, blând, dar ferm, că reflectase temeinic la întreaga problemă pe care i-o prezentase el și pentru care avusese bunăvoința să-i dea timp de gândire și că decizia ei finală era că nu se putea căsători cu el. E drept că lui Oak îi spusese că ar avea intenția să aștepte până când Boldwood s-ar fi întors acasă și abia după aceea să-i comunice răspunsul, dar acum Bathsheba considera că nu mai putea aștepta.

Era cu neputință să trimită scrisoarea chiar în seara aceea; totuși, ca să-și potolească neliniștea, s-o știe plecată din mână sa și în forma în care era, punând neîntârziat epistola în mișcare, se ridică și se duse să i-o dea primei slujnice pe care ar mai fi găsit-o în bucătărie. Se opri puțin pe culoar. În bucătărie se vorbea ceva, iar acest ceva era despre ea și Troy.

— Dacă o ia de nevastă, ea o să lase treburile fermei.

— O să ducă un trai pe picior mare, dar care s-ar putea să-i aducă și ceva necazuri printre bucurii, așa cred eu.

— Ei, mi-ar plăcea mie un bărbat barem pe jumătate ca el.

Bathsheba avea prea multă judecată ca să-i pese de ce anume ziceau servitorii despre ea, dar și prea multă limbariță femeiască pentru a lăsa în pace bârfele lor, până ce aveau să se stingă de la sine, ca toate lucrurile neluate în seamă. Intră ca furtuna peste ei.

— Despre cine vorbești? întrebă ea.

Toată lumea păstră tăcerea. În cele din urmă, Liddy spuse sincer:

— Stăteam și noi puțin de vorbă și ziceam câte ceva despre dumneavoastră, domnișoară.

— Bănuiam eu! Maryann, și Liddy, și Temperance, de acum înainte vă interzic să vă mai dați cu presupusul despre asemenea lucruri. Știți bine că nu mă interesează nici cât negru sub unghie domnul Troy — pe mine una, nu. Toată lumea știe cât de mult îl urăsc. Da — repetă tânăra și năbădăioasa lor stăpână —, îl urăsc!

— Dar știm bine că-l urăști, domnișoară, zise Liddy. și noi la fel.

— Și eu îl urăsc, zise Maryann.

— Maryann! — O, păcătoasă femeie! Cum poți să spui o minciună atât de sfruntată? făcu Bathsheba întărâtată. Nu mai departe de azi-dimineață îl sorbeai din ochi — erai topită toată. Da, Maryann, o știi foarte bine!

— Da, domnișoară, dar și dumneavoastră la fel. Acum este un descreierat ticălos și aveți tot dreptul să-l urăști.

— Ba nu este un descreierat ticălos! Cum îndrăznești să vorbești așa în fața mea? N-am nici un drept să-l urăsc eu — nici tu, nici altcineva. O, dar sunt o caraghioasă! Ce importanță are pentru mine cum este el? Știți bine că pentru mine n-are nici o importanță. Nu-mi pasă de el

— nu am câtuși de puțin intenția să-i apăr bunul nume — ce treabă am eu? Țineți minte, dacă vreuna dintre voi mai spune un cuvânt împotriva lui, își pierde pe loc slujba!

Zvârli scrisoarea pe jos și alergă înapoi în salon, cu inima gata să-i plesnească în piept, cu ochii înotând în lacrimi și cu Liddy după ea.

— O, domnișoară! zise blajin Liddy, uitându-se cu milă la fața Bathshebei. Îmi pare rău că v-am înțeles atât de anapoda! Eu am crezut că țineți la el, dar acum văd că nu.

— Închide ușa, Liddy.

Liddy închise ușa și continuă:

— Întotdeauna lumea melitează așa niște nerozii, domnișoară! De-acum încolo, o să le răspund: „De bună seamă că o lady ca domnișoara Everdene nu poate să-l iubească pe el.” chiar așa o să le spun, negru pe alb.

Bathsheba izbucni:

— O, Liddy, ești chiar atât de nătăfleată? Nu știi să ghicești — nu poți vedea? Doar și tu ești femeie!

Ochii limpezi ai lui Liddy se făcură rotunzi de uimire.

— Da, tare oarbă trebuie să mai fii tu, Liddy! zise Bathsheba, într-o necumpătată uitare de sine și adâncă mâhnire. O, îl iubesc la nebunie, sufăr și mă chinui! Nu te speria de mine, deși poate că sunt de speriat pentru orice femeie nevinovată. Vino mai aproape, mai aproape! — își trecu brațele pe după gâtul lui Liddy. — Trebuie să mă spovedesc cuiva, mă roade pe dinăuntru.

Nici acum nu știi destul despre mine, ca să vezi adevărul și când eu spun o minciună atât de cusută cu ață albă? O, Doamne, și ce mai minciună! Să mă ierte Cel de Sus și dragostea mea. și chiar nu știi că o femeie, când iubește câtuși de puțin, socotește că nimic nu este minciună, dacă este pusă în balanță cu dragostea ei? — Hai, acum ieși din odaie. Vreau să rămân singură.

Liddy se îndreptă spre ușă.

— Liddy, vino aici! Jură-mi pe ce ai mai sfânt că nu este un ușuratic și că tot ce zice lumea despre el sunt doar scorneli!

— Dar, domnișoară, cum să spun că nu este, dacă...

— Nerușinată de fată! Cum poți să ai inima așa de împietrită și să repeți ce spun ceilalți? Făptură lipsită de suflet ce ești... Dar o să am eu grijă, dacă tu sau altul din sat, sau chiar din oraș, mai îndrăznește să bârfească! și porni să se plimbe apăsător prin odaie, de la cămin la ușă și înapoi.

— Nu, domnișoară, eu nu... Eu știu că nu este adevărat, zise Liddy, înspăimântată de furtuna aceasta, nemaivăzută până atunci la Bathsheba.

— Parcă văd că îmi dai dreptate numai ca să-mi faci pe plac. Dar, Liddy, nu se poate să fie el atât de rău precum se spune. Mă auzi?

— Da, domnișoară, da.

— Și îl crezi că este?

— Ce să spun, domnișoară, zise Liddy începând să se smiorcăie. Dacă spun „nu”, n-o să mă credeți, și dacă spun „da”, o să vă Vărsați nervii pe mine.

— Spune că nu crezi, spune nu!

— Nu cred că este atât de rău cum îl zugrăvesc ceilalți.

— Nu este rău câtuși de puțin... Vai de viața și de inima mea, ce slabă sunt! gemu ea domol și sări la altceva, parcă uitând de prezența lui Liddy. O, cât aș fi vrut să nu-l fi întâlnit niciodată! Pentru femei, dragostea e întotdeauna nefericire. N-o să i-o iert niciodată lui Dumnezeu că m-a făcut femeie și că, vai, încep să plătesc pentru favorul că mi-a dat un chip frumos! — Se învioră și se întoarse deodată spre Liddy: — Bagă bine la cap, Liddy Smallbury, dacă repeți pe undeva un singur cuvânt din ce ți-am spus eu între acești patru pereți, n-o să mai am niciodată încredere în tine, n-o să-mi mai fii dragă și n-o să te mai țin pe lângă mine nici o clipă, nici una!

— Nici nu-mi trece prin minte să repet ceva, spuse Liddy cu o demnitate de femeie rănită, deși mărunță. Numai că nu mai vreau eu să rămân la dumneavoastră. și, dacă nu vă supărați, o să plec la sfârșitul secerișului sau săptămâna asta sau chiar de azi... Nu văd ce-am făcut ca să-și bată cineva joc de mine și să se răstească la mine așa, degeaba! încheie femeia de rând, cu grandoare.

— Nu, nu, Liddy, trebuie să rămâi! zise Bathsheba, lăsând deoparte semeția pentru a implora, cu nestatornicia clasică a toanelor. Nu mă lua în seamă acum, când sunt într-o mare încurcătură. Tu nu ești o simplă servitoare — îmi ții mie tovărășie. Doamne, Doamne, nici nu mai știu ce-i cu mine, de când durerea asta nenorocită din inimă m-a frânt și m-a măcinat în halul ăsta. Ce-o să mă fac? Cred că o să dau din necaz în necaz. Mă întreb uneori dacă am fost sortită să mor la azilul săracilor. Dumnezeu știe că n-am pe nimeni pe lume.

— N-o să pun nimic la inimă și n-o să vă părăsesc! zise Liddy printre suspine, repezindu-se nestăpânită la Bathsheba și sărutând-o.

Apoi Bathsheba îi întoarse sărutarea lui Liddy și lucrurile intrară din nou pe făgașul lor.

— Nu plâng des, nu-i așa, Liddy? Doar acum, că m-ai făcut tu să-mi dea lacrimile, zise ea și un zâmbet îi străluci pe obraji umezi. O să încerci să te gândești la el ca la un om bun, nu-i așa, dragă Liddy?

— O să încerc, domnișoară, pe cuvânt.

— Este totuși un om statornic, în modul nesăbuit pe care i-l știi. E mai bine decât să fie ca alții, nesăbuiți în mod constant. Și mi-e teamă că dintre ăștia fac parte și eu. Făgăduiește-mi că n-o să dezvălui nimănui taina mea, făgăduiește-mi, Liddy! și nu le spune că am plâns din pricina lui, fiindcă ar fi cumplit pentru mine, iar lui, sărmanul, nu i-ar folosi la nimic.

— Nici moartea nu poate smulge ceva din gura mea, stăpână, când mi-am pus în minte s-o pecetluiesc, și o să fiu mereu prietena dumneavoastră! răspunse Liddy cu patos, în același timp în care își mai stoarse câteva lacrimi din ochi, nu pentru că ar fi fost neapărată nevoie, ci din acel simț artistic de a se pune în armonie cu restul tabloului, care pare să le îmboldească pe toate femeile în astfel de momente. Eu cred că lui Dumnezeu îi place să fim bune prietene, dumneavoastră ce ziceți?

— De bună seamă.

— și, dragă domnișoară, n-o să mă mai chinuiți și n-o să vă mai răstiți din nimic la mine, nu-i așa, fiindcă atunci vă zburliți ca un leu și asta mă sperie. Știți, cred că puteți să înfrunțați orice bărbat, când vă apucă năbădăile.

— Nici vorbă! Chiar așa? zise Bathsheba, râzând puțin, deși cumva serios pusă pe gânduri de acest portret de amazoană. — Sper că nu sunt o fată dintr-acelea viteze, bărbătoase? continuă ea, cu o oarecare neliniște.

— O, nu, bărbătoasă nu, dar grozav de femeie... și asta dă în partea cealaltă, uneori... Ah, domnișoară, mai zise Liddy, după care trase cu mare tristețe aer în piept și îl suflă înapoi la fel de trist, aș vrea să am barem jumătate din cusurul ăsta al dumneavoastră! Este de mare ajutor pentru o biată fată, în zilele acestea păcătoase ale noastre.

XXXI.

ÎNVINOVĂȚIRE. FURIE

În seara următoare, Bathsheba, cu gândul să-l ocolească pe domnul Boldwood, în cazul în care s-ar fi întors ca să-i răspundă prin viu grai la scrisoarea ei, porni la drum, ca să-și țină astfel făgăduiala pe care i-o făcuse lui Liddy cu câteva ore mai devreme. Prietena Bathshebei, drept zălog al împăcării lor, căpătase o săptămână liberă pentru a-și vizita sora, care se măritase cu un prosper meșter de palanci pentru țarcuri și iesle pentru vite, care locuia într-o încântătoare pădure deasă de aluni, pe lângă Mellstock-ul de Sus, în apropiere de Yalbury. Înțelegerea fusese ca domnișoara Everdene să le facă cinstea de a veni și ea acolo, pentru o zi sau două, ca să vadă câteva ingenioase îmbunătățiri pe care meșterul lemnar le adusese obiectelor pe care le făcea.

Lăsându-le instrucțiuni lui Gabriel și lui Maryann, să meargă să cerceteze dacă toate sunt încuiate cu grijă pentru noapte, plecă de acasă de îndată ce se sfârși o bine venită ploaie de vară, care primenise aerul și spălase puțin veșmântul pământului, deși, dedesubt, totul era uscat ca și mai înainte. O mireasmă proaspătă se ridica din țarinile divers vălurite, ca o răsuflare feciorelnică a pământului, iar păsările înviorate aduceau cântări de laudă întregii priveliști. În fața ei, norii, din vizuinele cărora scăpărau sălbătice lumini, în contrast cu soarele umbrit din preajma lor, zăboveau în zarea dinspre nord-vest, în cel mai îndepărtat punct al cerului pe care miezul verii îl îngăduia vederii.

Străbătuse aproape două mile din drumul ei, privind cum se scurgea lumina zilei și gândindu-se cum timpul lucrărilor se topea tăcut în timpul cugetării, ca apoi și acesta să lase loc, la rândul lui, timpului rugăciunii și al somnului, când îl zări deodată, venind de peste dealul de la Yalbury, chiar pe omul pe care încercase cu atâta grijă să-l ocolească. Boldwood se apropia, dar nu cu pasul liniștit al forței stăpânite, care era modul său obișnuit de a călca, de parcă întotdeauna tocmai cumpănea între două gânduri. Acum mergea năuc și împleticit.

Boldwood se trezise pentru prima oară în fața privilegiului femeii de a duce cu vorba, chiar dacă această amânare înseamnă spulberarea speranțelor celuilalt. Faptul că Bathsheba era o fată hotărâtă, cu spirit practic, mult mai puțin nestatornică decât semenele ei, fusese însuși sufletul nădejdlor sale, căci fusese convins că aceste însușiri o vor conduce să aleagă drumul cel mai drept către stabilitate și să-l accepte pe el, deși poate că în închipuirea ei nu l-ar fi scăldat în curcubeul unei iubiri fără reproș. Însă acum argumentele sale i se întorceau ca niște raze triste dintr-o oglindă spartă. Descoperirea era în egală măsură sfâșietoare și neașteptată. Boldwood se apropie, cu privirea ațintită în pământ, și nu o văzu pe Bathsheba până când nu fură la o aruncătură de piatră unul de celălalt. Își ridică ochii auzindu-i pașii mărunți, iar schimbarea lui la față îi dezvălui ei cât de adânci și de puternice erau sentimentele pe care scrisoarea ei le încremenise.

— O, dumneavoastră sunteți, domnule Boldwood? Îngăimă ea, în timp ce fierbințele vinovăției îi zvâcnea în obraji.

Cei care au puterea să dojenească în tăcere descoperă că este un mijloc mai eficace decât cuvintele. Există în ochi accente pe care rostirea nu le are, iar pe buzele palide, mai multe grăiri decât se aud cu urechile. Faptul că evitase calea sunetelor reprezenta deopotrivă noblețea și tragismul sentimentelor din străfundul unui suflet. La privirea lui Boldwood nu se putea da un răspuns.

Văzând-o că se trage puțin în lături, o întrebă:

— Ce, ți-e frică de mine?

— De ce spuneți asta?

— așa mi s-a părut că arăți, zise el, și ar fi extrem de ciudat, fiindcă nu s-ar potrivi nicicum cu ceea ce simt eu pentru dumneata.

Bathsheba își recăpătă stăpânirea de sine, îl privi liniștită în ochi și așteptă.

— Știi cum este acest sentiment, urmă Boldwood, cântărindu-și cuvintele, știi că este mai trainic decât moartea. Nici o scrisoare trimisă în pripă nu poate să-l clintească.

— Ar fi fost mai bine dacă n-ați fi nutrit sentimente atât de puternice pentru mine, murmură ea. Este foarte generos din partea dumneavoastră, mai mult decât merit eu, dar nu pot să aud asta acum.

— Să auzi? Dar ce crezi că am de spus? N-o să fii soția mea și asta-i de ajuns. Scrisoarea dumitale a fost cât se poate de limpede. Eu, unul, nu-ți cer să mai ascuți nimic.

Bathsheba nu se simți în stare să-și îndrepte voința pe un făgaș clar, ca să scape din această grozav de neplăcută situație. Bălmăji un „bună seara” și dădu să plece. Boldwood veni până lângă ea, încet și mârșit.

— Bathsheba... scumpa mea... e ultimul tău cuvânt?

— Da, este.

— O, Bathsheba, fie-ți milă de mine! izbucni Boldwood. Pentru numele lui Dumnezeu, da, am căzut până pe cea mai de jos treaptă, am ajuns să cerșesc mila unei femei! Totuși, femeia aceea ești dumneata, dumneata ești aceea.

Bathsheba izbuti să se stăpânească. Însă cu greu găsi puterea să articuleze cuvintele care îi veniră fără voie pe buze:

— Astfel de vorbe nu onorează femeia.

Fu doar o șoaptă, căci un aer nespus de sumbru și deopotrivă de îndurerat în înfățișarea acestui bărbat, care se arăta cu desăvârșire înfrânt, la bunul plac al pasiunii, făcea neputincioasă înclinația feminină de a pune preț pe detalii.

— Sunt complet răvășit din pricina asta, am înnebunit, zise el. Nu pentru că aș fi cumva gata să îndur orice, stau aici și te implor, dar chiar te implor. aș vrea să știu câtă dragoste îți port în inima mea, dar asta este cu neputință s-o afli. Din simplă milă omenească pentru un om singuratic, nu renunța la mine acum!

— Nu renunț la dumneavoastră — nici vorbă! Cum aș putea, de vreme ce nu v-am dorit niciodată?

Dându-i astfel de înțeles, limpede ca lumina zilei, că nu-l iubise niciodată, uită pentru o clipă de nesăbuitul laț pe care i-l întinsese în ziua aceea de februarie.

— Dar a fost un timp când dumneata ți-ai îndreptat gândurile către mine, mai înainte să mă fi gândit eu la dumneata. Nu-ți aduc vreun reproș, deoarece chiar și în starea mea de acum îmi pot da seama că bezna în care aș fi trăit, rece și necunoscându-te, dacă nu m-ai fi scos dumneata prin scrisoarea aceea — felicitarea de St. Valentine, cum o numești —, ar fi fost mai rea decât faptul că te-am cunoscut, deși mi-a adus această suferință, însă, repet, a fost o vreme când nu știam nimic de existența dumitale și nu simțeam nimic pentru dumneata și, cu toate acestea, dumneata m-ai smuls din starea aceasta. Iar dacă spui că nu m-ai încurajat în nici un fel, nu pot decât să te contrazic.

— Ceea ce numiți dumneavoastră încurajare a fost doar o joacă, făcută într-o doară, doar ca să-mi ocup timpul cu ceva. M-am căit amarnic pentru asta — da, amarnic și cu lacrimi. Acum, chiar mai puteți să mi-o amintiți?

— Nu te învinuiesc, ci deplâng ce ai făcut. Am luat în serios ceea ce dumneata juri că a fost o glumă, iar acum despre aceasta, pentru care eu mă rog să fie o glumă, dumneata spui că este îngrozitor de adevărat. Imboldurile sufletelor noastre se încrucișează anapoda. Mi-aș fi dorit ca sentimentele dumitale să fie mai apropiate de ale mele — sau ale mele mai apropiate de ale dumitale! O, dacă aș fi putut să prevăd chinurile în care o să mă azvârle acea păcăleală ieftină, cum te-aș mai fi blestemat! Însă fiindcă n-am fost în stare s-o văd încă de atunci, acum nu mai pot s-o fac, pentru că te iubesc atât de mult! Dar e o prostie să mai despicăm firul în patru acum... Bathsheba, ești prima femeie de pe lumea asta pe care am privit-o căutând iubirea și, pentru că am fost atât de aproape să te numesc a mea, îmi vine atât de greu să accept refuzul acesta. cât de aproape am fost să mi te făgăduiești. Nu-ți vorbesc acum ca să te înduioșez și să

te întristez din pricina suferinței mele — n-ar avea nici un rost. Trebuie s-o îndur singur, căci suferința mea n-ar fi mai mică, dacă te-aș face și pe dumneata să suferi.

— Dar eu chiar vă compătimeșc — profund! O, din tot sufletul!

— Nu face așa ceva! Dragostea dumitale, Bathsheba, este atât de importantă pe lângă mila dumitale, încât mila dumitale, după ce ți-am pierdut dragostea, n-ar însemna un prea mare adaos la durerea mea, cum nici câștigarea milei dumitale nu m-ar ajuta să sufăr mai puțin. O, draga mea, cât de drag îmi e să mă gândesc la cum mi-ai vorbit atunci, în spatele trestiiilor de pe malul apei, la spălatul oilor, și în hambar, la tunsul oilor, și ultima oară, la care mi-e cel mai drag să mă gândesc, în seara aceea, la dumneata acasă! Unde s-au dus toate cuvintele dumitale plăcute — unde nădejdea dumitale sinceră că o să ajungi să ții la mine foarte mult? Chiar le-ai uitat? De tot? Ea își înăbuși emoția, se uită liniștită drept în ochii lui și spuse, cu vocea ei joasă, neșovăitoare:

— Domnule Boldwood, nu v-am făgăduit nimic. Ați fi vrut să aveți în mine o soție ca de lut, când mi-ați adus cel mai de preț, cel mai înalt omagiu pe care un bărbat poate să-l aducă unei femei — să-i spună că o iubește? Am fost obligată să mă arăt întrucâtva simțitoare, altminteri aș fi părut o harpie nerecunoscătoare. Totuși, fiecare dintre lucrurile spuse n-a însemnat decât amabilitate de moment — și fiecare moment n-a fost încărcat cu mai mult decât cu amabilitate. De unde era să știu că ceea ce înseamnă o distracție pentru oricare alt om, o să fie pentru dumneavoastră o suferință de moarte? Judecați puțin, vă rog, și cu mai multă îngăduință față de mine!

— Ei, n-are rost să ne certăm, n-are nici un rost. Un lucru este sigur: înclinai cu totul către mine și acum nu mai ești lângă mine. Totul s-a schimbat și numai din pricina dumitale, ține minte! Nu erai nimic pentru mine cândva, iar eu eram mulțumit; acum din nou nu ești nimic pentru mine, dar ce deosebire între nimicul de acum și cel de atunci! De ce n-o fi vrut Dumnezeu ca dumneata să nu îmi fi dat aripi niciodată, dacă nu erau decât pentru a mă zvârli la pământ!

Bathsheba, cu tot curajul din această bătălie, începu să aibă neîndoielnice semne că ea era corabia mai slabă. Se lupta cu deznădejde contra acestei slăbiciuni femeiești, care nu contenea s-o asalteze cu emoții nedorite, într-un puhoi din ce în ce mai puternic. Încercase să scape de tulburare, fixându-și atenția asupra copacilor, asupra cerului, asupra oricărui obiect neînsemnat care-i pica sub ochi, în timp ce ploua cu reproșuri din partea lui, dar șiretenia aceasta n-o mai putu salva acum.

— Nu v-am dat eu aripi niciodată, zău că nu! răspunse ea, cu tot eroismul de care fu în stare. Dar nu fiți atât de pornit împotriva mea. Suport să mi se spună că am greșit, numai spuneți-mi-o cu blândețe! Oh, domnule, nu vreți să fiți atât de bun să mă iertați și să priviți totul cu inima ușoară?

— Cu inima ușoară? Ar putea vreun bărbat înșelat până i se umple sufletul de fiere să găsească în asta vreun motiv de înseninare? Dacă am pierdut, cum să mă port de parcă aș fi câștigat? Cerule, dumneata n-ai pic de suflet! Dacă aș fi știut ce îngrozitor de amară avea să fie această plăcere, cum m-aș fi ferit și nu te-aș fi privit niciodată, și mi-aș fi astupat urechile la vorbele dumitale! — Eu îți spun toate acestea, și dumitale ce-ți pasă! Nu-ți pasă deloc! Ea se apără pe mutește, fără vlagă, de acuzațiile lui; clătina disperată din cap, ca și cum ar fi vrut să se scuture de vorbele care curgeau în ploaie mărunță și deasă asupra urechilor ei, de pe buzele acestui bărbat tremurând în punctul culminant al vieții, cu figura lui arămie, de roman, cu trăsături delicate.

— Draga mea dragă, până și-n clipa asta șovăi, neștiind pe care cale să apuc: să renunț nepăsător la dumneata sau, dimpotrivă, să trudes din nou, cu umilință, ca să te câștig. Uită că ai spus nu și lasă lucrurile cum au fost. Spune-mi, Bathsheba, că mi-ai trimis acea scrisoare de refuz doar în glumă — hai, spune-mi!

— Ar fi neadevărat și ar fi dureros pentru amândoi. Îmi puneți în cârcă mai multă putere de a iubi decât am de fapt. Nu am nici pe jumătate firea drăgăstoasă pe care credeți că aș avea-o. O copilărie fără ocrotire, într-o lume rece, a alungat toată blândețea din mine.

El îi răspunse numaidecât, cu și mai multă înverșunare:

— aș, ar putea fi adevărat întrucâtva. Dar, oh, domnișoară, nu ține ca scuza! Nu ești femeia rece pe care ai vrea s-o zugrăvești, nu! Nu din pricină că nu ai nici un sentiment în dumneata nu mă iubești pe mine. Este firesc să vrei ca eu să gândesc așa — ai vrea să-mi ascunzi că ai o inimă la fel de pătimașă ca a mea. Ai destulă iubire, însă este îndreptată pe un nou făgaș. știu pe care.

Ritmul rapid al inimii ei deveni de-a dreptul un vacarm, bătând să-i spargă pieptul. El făcea aluzie la Troy. Așadar, știa ce se întâmplase! într-adevăr, numele sergentului ieși de pe buzele lui în clipa următoare.

— De ce Troy nu mi-a lăsat comoara în pace? întrebă el sălbatic. Dacă eu n-aveam nici un gând să-i fac vreun rău, atunci el de ce a căutat cu tot dinadinsul să fie remarcat de dumneata? Mai înainte să te bată el la cap, inima dumitale înclina către mine; următoarea dată când urma să te văd, răspunsul dumitale ar fi fost da. Poți să spui că nu-i așa, te întreb, poți?

Bathsheba își întârzie răspunsul, dar era prea cinstită ca să nu i-l dea.

— Nu pot, șopti ea.

— știu că nu poți. Dar el s-a furișat în absența mea și m-a jefuit. De ce nu te-a cucerit mai înainte, când n-ar fi fost nimeni îndurerat? când nimeni nu s-ar fi apucat să bârfească? Acum

lumea rânjește batjocoritor la mine — până și dealurile și cerul par să-și râdă de mine, de-am ajuns să roșesc, rușinat de nebunia mea. Mi-am pierdut respectul oamenilor, bunul meu nume, situația mea — le-am pierdut pentru totdeauna. Du-te și mărită-te cu omul tău, du-te!

— Oh, domnule Boldwood!

— Ești liberă s-o faci. Nu mai aștept nimic de la dumneata. Cât despre mine, mai bine m-aș duce într-un loc unde să fiu singur, să mă ascund și să mă rog. Am iubit odată o femeie. Acum mi-e rușine. când o să mor, o să se spună despre mine: „Nefericitul, bolnav de dragoste a mai fost!” Cerule, măcar dacă mi s-ar fi pus coarne în taină, dacă nu s-ar fi aflat despre dezonorarea mea, dacă mi-aș fi păstrat bunul renume! Dar nu contează — s-a dus, iar pe femeie n-a câștigat-o. Rușine să-i fie, rușine!

Furia lui nebună o îngrozi și se trase câțiva pași înapoi, alunecând fără să atragă atenția, în timp ce îi spunea:

— Sunt doar o fată — nu-mi vorbiți așa!

— Ai știut tot timpul — oho! și încă ce bine ai știut — că acest nou capriciu al dumitale era nenorocirea mea. Orbită de alamă și de o tunică roșie! O, Bathsheba, asta-i curat prostie femeiască!

Ea luă deodată foc:

— Puneți prea multe în seama dumneavoastră! zise ea vehement. Toată lumea e împotriva mea, toată lumea. Nu-i demn de un bărbat să atace astfel o femeie! Nu am pe nimeni în lumea asta care să se lupte pentru mine, dar nu mi se arată nici o milă. Totuși, chiar dacă o mie de inși ca dumneavoastră m-ar lua în zeflema și ar bârbi pe seama mea, eu tot n-o să mă dau bătută!

— Fără îndoială că acum o să trângănești împreună cu el pe seama mea. Să-i spui așa: „Boldwood și-ar fi dat viața pentru mine.” Da, și i-ai dat frâu liber, știind că nu e omul potrivit pentru dumneata. Te-a sărutat — a susținut că ești a lui. Mă ascuți — te-a sărutat! Zi că nu-i așa!

O femeie lovită de nenorocire este intimidată de un bărbat lovit de nenorocire, de aceea, cu toate că Boldwood era, ca vehemență și patos, aproape ea însăși transpusă în alt sex, obrajii Bathshebei începură să tremure. Spuse cu răsuflarea întretăiată:

— Lăsați-mă în pace, domnule, lăsați-mă! Nu sunt nimic pentru dumneavoastră. Lăsați-mă să plec!

— Spune că nu te-a sărutat!

— N-o să spun.

— Ha — atunci a făcut-o! se auzi răgușit fermierul.

— A făcut-o, zise ea fără grabă și, cu toate că îi era frică, sfidător. Nu mi-e rușine să spun adevărul.

— Atunci blestemat să fie, în vecii vecilor! șuieră Boldwood, izbucnind într-o furie șoptită. În vreme ce eu aș fi dat lumea întreagă doar ca să-ți ating mâna, i-ai îngăduit unui desfrânat să vină, fără nici un drept, fără prea multă vorbă, și... să te sărute. Dumnezeule mare — să te sărute!... Ah, o să vină o zi în viața lui în care o să fie silit să se căiască și o să se simtă mizerabil din pricina suferinței pe care i-a pricinuit-o altui bărbat; și atunci o să geamă, și-o să se perpelească de dorință, și o să blesteme, și o să tânjească — așa ca mine în momentul ăsta!

— Nu, nu! O, nu vă rugați să cadă răul asupra lui! Imploră ea, într-un strigăt de jale. Orice, în afară de asta, orice! Oh, fiți îngăduitor cu el, domnule, fiindcă îl iubesc din toată inima. Ideile lui Boldwood atinseseră acel grad de incandescență la care forma și consistența dispar cu desăvârșire. Noaptea care se pregătea să coboare părea să se fi concentrat în ochii lui. Nu mai auzea nimic din ce spunea Bathsheba.

— O să-l pedepsesc, pe sufletul meu că da! Dau eu de el, soldat, nesoldat, o să-l biciuiesc pe băietanul ăsta nepoftit pentru îndrăzneala de a-mi fura singura mea bucurie. Chiar de-ar face cât o sută de bărbați, tot o să-l biciuiesc... — Vocea i se frânse pe neașteptate și nefiresc. — Bathsheba, scumpa mea, cocheta mea pierdută, iartă-mă! Te-am învinovățit, te-am amenințat, m-am purtat ca un bătăran cu dumneata, el este capul răutăților. Ți-a furat inima iubită cu minciunile lui neînchipuite!... Are noroc că s-a dus înapoi la regimentul lui, că e plecat prin țară și nu aici! Sper să nu se întoarcă tocmai acum. Mă rog lui Dumnezeu să nu-mi iasă în cale, fiindcă s-ar putea ca ispita să fie mai presus de mine. O, Bathsheba, ține-l departe, da, ține-l departe de mine!

Pentru câteva clipe, Boldwood rămase fulgerat, de parcă și-ar fi dat ultima suflare o dată cu aceste cuvinte pătimașe. Își întoarse capul în partea cealaltă și se depărtă; trupul îi fu înghițit, curând, în umbra înserării, iar zgomotul pașilor săi fu acoperit de foșnetul ușor al frunzelor din copaci.

Bathsheba, care stătuse neclintită ca modelul unui artist, în toată vremea din urmă, își lăsă fața în palme, încercând înnebunită să chibzuiască la spectacolul care tocmai se încheiase. Asemenea amețitoare prăpăstii de sentimente febrile într-un om așezat ca domnul Boldwood i se păreau de neînțeles, înspăimântătoare. În loc să fie un om deprins să-și înăbușe simțirile, el era — cel pe care-l văzuse.

Amenințările fermierului o impresionaseră cu atâta forță din pricină că făcuse referire la o situație pe care, în prezent, nu o cunoștea decât ea — iubitul ei avea să se întoarcă în Weatherbury peste o zi sau două. Troy nu se întorsese la cazarma lui aflată departe, așa cum bănuiau Boldwood și ceilalți, ci se dusesese doar să-și viziteze niște cunoștințe din Bath și îi mai rămăsese o săptămână sau mai mult din permisie.

Se simțea foarte nefericită, convinsă fiind că, dacă el ar fi vizitat-o tocmai acum și ar fi dat cu ochii de Boldwood, ar fi izbucnit un scandal îngrozitor. I se tăia răsuflarea la gândul că Troy ar putea să pățească vreun rău. Cea mai mică scânteie ar fi fost de ajuns ca să ațâțe turbarea și gelozia fermierului, și așa un butoi cu pulbere. Boldwood avea să-și piardă stăpânirea de sine, cum i se întâmplase și în seara aceea. Voioșia lui Troy ar fi putut deveni agresivă, ar fi putut aluneca pe panta zeflemelii, iar furia lui Boldwood ar fi putut aluneca pe panta răzbunării. Dintr-o spaimă aproape bolnăvicioasă de a fi crezută o fată care nu-și poate stăpâni gura, această femeie fără călăuză pe drumul vieții ascundea prea bine de ochii lumii, sub masca nepăsării, simțămintele adânci și emoțiile sale puternice. Dar acum nu se mai gândea că

trebuia să se arate reținută. În zăpăceala ei, în loc să meargă mai departe pe drumul ei, se plimba în sus și-n jos, fluturându-și degetele prin aer, strângându-și fruntea în palme, suspinând întretăiat și înăbușit. Apoi se așează pe-o grămadă de pietre de la marginea drumului, ca să-și adune gândurile. Acolo stătu multă vreme. Peste zarea întunecată a pământului apărură plaje și promontorii de nori arămii, hotărnicind întinderea verzuie și cristalină a cerului dinspre apus. Apoi un luciu de purpură se așează peste ele, iar lumea în continuă mișcare se învârti în jurul axei sale, către o priveliște contrastantă, în partea de la răsărit, împodobită cu stele șovăielnice și pâlpâitoare. Bathsheba se uită lung la chinurile nașterii lor printre umbrele spațiului, dar fără s-o vadă pe nici una anume. Minte ei tulburată hălăduia departe, cu Troy.

XXXII.

NOAPTEA. MERSUL CAILOR

Satul Weatherbury era tăcut precum cimitirul din mijlocul său și toată suflarea sa zăcea culcată, aproape la fel de nemișcată ca și când ar fi fost moartă. Orologiul bisericii bătuse ora unsprezece. Văzduhul era atât de golit de alte sunete, încât până și huruitul mecanismului orologiului de dinaintea fiecărei bătai se auzea limpede, ca și clinchetul aceluiași mecanism, la sfârșit. Notele pluteau cu obișnuita mărginire oarbă a lucrurilor neînsuflețite — izbindu-se de pereți și sărind înapoi, unduind spre norii împrăștiți de pe cer, strecurându-se prin spărturile lor, în spațiul de necuprins.

În casa Bathshebei, cu încăperi mari și cu pereți scorojiți și mucezi, nu rămăsese decât Maryann, în seara aceea, Liddy fiind, după cum am spus, la sora ei, spre care plecase și Bathsheba, în vizită. La câteva minute după ce bătuse de unsprezece, Maryann se răsuci în pat, cu senzația că fusese trezită de ceva. Habar n-avea, însă, ce anume îi tulburase odihna. Apoi o fură somnul, trecu în vis și din vis se trezi iarăși, cu senzația neplăcută că se întâmplase ceva. Se dădu jos din pat și se uită pe fereastră. Padocul era mărginit, la un capăt, chiar de peretele casei, iar în padoc Maryann abia putu desluși, prin cenușiul nesigur al nopții, o siluetă în mișcare, apropiindu-se de calul care păștea acolo. Silueta apucă iute calul de smocul de păr din frunte și-l trase până în colțul ocolului. Acolo Maryann zări un obiect care se dovedi, curând, a fi un vehicul, căci, după câteva minute, scurse, probabil, cu înhămatul, auzi trapul calului pe drum, amestecat cu huruitul roților unei trăsurii ușoare. Doar două fapte, dintre toate cele ale neamului omenesc, ar fi putut să se strecoare în padoc cu lunecarea aceea ca de stafie: o femeie sau un țigan. Despre o femeie nu putea fi vorba, căci ce femeie s-ar fi ocupat cu așa ceva la ora aceea? Așadar vizitatorul nu putea fi decât un hoț, care probabil că știuse că în noaptea aceea

casa nu era bine păzită și alesese să-și ducă planul îndrăzneț la îndeplinire tocmai atunci. În plus, ca bănuiala să se prefacă mai ușor în certitudine, la poalele satului Weatherbury se aciuseră niște țigani.

Maryann, căreia îi fusese frică să strige în prezența hoțului, văzându-l că pleacă, nu se mai temu. Își trase la iuteală hainele pe ea, coborî apăsând scara hodorogită care trosnea din toate încheieturile, fugi până la casa lui Coggan, cea mai apropiată, și dădu alarma. Coggan îl sculă pe Gabriel, care locuia din nou în casa lui, ca la început, și amândoi veniră la padoc. Fără nici o îndoială, calul dispăruse.

— I-auzi! făcu Gabriel.

Ciuliră urechile. În neclintirea văzduhului se deslușea limpede tropotul unui cal străbătând ulița Longpuddle, drept în spatele șatrei de țigani de la poalele lui Weatherbury.

— Asta-i Scumpetea noastră. Pot să jur că-i trapul ei! Spuse Jan.

— Oh, Doamne! Ce-o să mai tune și-o să fulgere stăpâna, când s-o întoarce, și din neghiobi n-o să ne scoată! se văicărea Maryann. Mai bine se întâmpla când era și ea acasă, că nu ne mai lua pe noi la întrebări.

— Trebuie să ne ducem după ei, spuse Gabriel hotărât. Răspund eu în fața domnișoarei Everdene pentru ce facem. Da, o luăm după ei!

— Zău, nu văd cum, zise Coggan. Caii noștri sunt prea greoi pentru o ispravă ca asta, în afară de Păpușica, dar ce facem amândoi numai cu ea? Dacă i-am fi avut pe ăia doi de acolo, de peste gard, poate am fi făcut oarece.

— Care ăia doi?

— Pur și Domol, ai domnului Boldwood.

— Atunci, rămâi aici până mă întorc, zise Gabriel. O luă la fugă peste deal, spre casa fermierului Boldwood.

— Fermierul Boldwood nu-i acasă, zise Maryann.

- mai bine, răspunse Coggan. Știu eu după ce s-a dus.

În mai puțin de cinci minute, Oak se întoarce, alergând la fel de repede, cu două căpestre atârându-i în mână.

— Unde le-ai găsit? Întrebă Coggan și, fără să aștepte răspunsul, se răsuci pe călcăie și sări peste gardul de nuiele.

— Sub streășină, unde știam că le ține, zise Gabriel urmându-l. Coggan, poți să călărești pe deșelate? Nu-i timp să căutăm și niște șei.

— Ca un haiduc! zise Jan.

— Maryann, du-te la culcare! îi strigă Gabriel din vârful gardului.

Sărind pe pajiștea lui Boldwood, își vârâră amândoi căpestrele în buzunare, ascunzându-le de caii care, văzându-i pe oameni cu mâna goală, se lăsară, cumiți, apucați de coamă, după care căpestrele li se strecurară, cu dibăcie, peste cap. Neavând nici zăbală, nici frâu, Oak și Coggan încropiră o zăbală trecând frânghia prin gura calului și înnodând-o în partea cealaltă. Oak încălecă dintr-o săritură, iar Coggan sui ajutându-se de un pârleaz, după care se îndreptară către poartă, pornind la galop, în direcția apucată de calul Bathshebei și de hoț. A cui era trăsura la care fusese înhamat calul, nu știau sigur.

În trei sau patru minute ajunseră la poalele lui Weatherbury. Cercetară din ochi peticul întunecat de pământ acoperit cu iarbă, de la marginea drumului. Țiganii plecaseră.

— Împielitații! exclamă Gabriel. Pe unde naiba or fi luat-o?

— Drept înainte, cum mă vezi și cum te văd, zise Jan.

— Prea bine. Avem cai mai buni, așa că trebuie să-i prindem din urmă, zise Oak. Hai, să-i dăm bătaie!

Acum, nici un zgomot de cai nu se mai auzea înaintea lor. Cu cât se depărtau de Weatherbury, drumul pietruit devenea din ce în ce mai moale și mai cleios, căci ploaia de mai devreme îl umezise la suprafață, făcându-l vâscos, fără să ajungă să-l prefacă, însă, în noroi. Ajunseră la o răscruce. Coggan trase brusc de sfoara-frâu a lui Domol și sări jos.

— Ce s-a întâmplat? Întrebă Gabriel.

— Trebuie să încercăm să le luăm urmele, de vreme ce nu-i mai putem auzi, răspunse Jan, scotocind prin buzunare. Aprinse un chibrit și apropie lumina de pământ. Pe aici plouase mai cu nădejde și toate urmele de oameni și de cai făcute mai înainte de furtună fuseseră spălate și

șterse de picături, arătând acum ca niște mici cupe cu apă, care reflectau flacăra chibritului aidoma unor ochi. Un rând de urme de copite era proaspăt, fără apă în adâncituri, și un rând de urme de roți era de asemenea gol și nu ca niște mici pâraie, cum erau celelalte. Urmele de potcoave întipărite de curând erau pline de indicii despre pasul calului — fiind greu de descris în cuvinte, ele sunt redată în schema următoare:

o o o o o

— Înainte! strigă Jan. Urme ca astea înseamnă galop întins. Nu-i de mirare că nu-l auzim. Iar calul este înhămat — uită-te la urmele astea de roți. Ce mai, asta-i iapa noastră!

— De unde știi?

— Bătrânul Jimmy Harris a potcovit-o săptămâna trecută și-i recunosc lucrătura dintr-o mie.

— Ceilalți țigani înseamnă că au plecat mai devreme sau au luat-o pe un alt drum, zise Oak. Ai văzut că nu erau alte urme, așa-i?

— Așa-i. Călăriră în tăcere o vreme, care li se păru lungă și apăsătoare. Coggan avea la el un ceas vechi cu sonerie, din alamă, pe care îl moștenise de la cine știe ce geniu al familiei — acesta sună acum ora unu. Proprietarul său mai aprinse un chibrit și cercetă iarăși pământul:

— Aici e un galop mic, zise el, azvârlind chibritul. E un pas cam sucit și nesigur pentru o cabrioletă! Adevărul este că au mânat-o prea tare la început; dar tot îi prindem.

Își mânără din nou caii la galop și intrară în Vale când Ceasul lui Coggan bătuse ora două. când se uitară iar, urmele copitelor erau după cum urmează:

— Ăsta-i un trap, știi, zise Gabriel.

— Da, pe aici a mers doar la trap, zise Coggan vesel. îi prindem din urmă la țanc.

Mânără grăbiți caii și mai făcură vreo două sau trei mile.

— Ah, stai puțin! zise Jan. Hai să vedem cum a urcat dealul ăsta. Ne mai lămurim și cu asta! Aprinse iar un băț de chibrit, frecându-l de jambiere, ca și mai înainte, și studie drumul.

oo

— Ura! strigă Coggan. Pe aici a urcat la pas — și bine-a făcut. Pun rămășag pe o coroană c-o să-i ajungem în două mile!

Mai străbătură trei și se opriră să asculte. Nu se auzea nimic, în afară de apa din iazul unei mori, scurgându-se cu glas gros prin zăgaz și stârnindu-ți gânduri negre, despre cum ai putea să te arunci în ea și să te îneci. Gabriel descălecă în clipa în care ajunseră la o cotitură. Urmele erau singurele semne ale direcției în care o apucaseră calul și cabrioleta și era nevoie de multă băgare de seamă, ca să nu le încurce cu altele, apărute pe ultima bucată de drum.

— Asta ce mai înseamnă? deși cred că ghicesc, zise Gabriel, uitându-se la Coggan în timp ce plimba chibritul deasupra pământului, la cotitura drumului. Coggan, care, nu mai puțin decât caii care gâfâiau, începuse să dea semne de oboseală, privi din nou cu atenție la caracterele mistice.

Întoarse fața în sus și scoase un prelung „Am-pățit-o-o-o!”

— Șchiopătează, zise Oak.

— Da. Scumpetea e șchioapă de piciorul stâng din față, zise Coggan, holbându-se lung la urmele copitelor.

— Să ne grăbim, zise Gabriel, urcând din nou pe armăsarul în spume.

Cu toate că drumul fusese, în cea mai mare parte, la fel de bun ca oricare alt drum cu bariere de intrare în oraș de prin partea locului, nu era decât o scurtătură. Abia ultima cotitură, într-un punct aflat la vreo două mile distanță de Micul Hintock, îi readuse în drumul principal care ducea spre Bath, trecând prin Sherton Abbas. Coggan își reveni.

— Acum l-am prins! exclamă el.

— Unde?

— La bariera Sherton. Paznicul de la barieră este cel mai adormit om de aici până la Londra

— Dan Randall, așa îl cheamă — îl știu de ani de zile, de pe vremea când era la bariera de la Casterbridge. Cu șchiopătatul și cu bariera, treaba noastră este ca și făcută!

Acum înaintau cu deosebită grijă. Nu mai schimbă nici o vorbă, până când zăriră, pe fundalul întunecat al frunzișului, cinci bârne albe puse de-a curmezișul drumului, puțin mai în față.

— Sst — aproape c-am ajuns! zise Gabriel.

— În buiestru, prin iarbă, zise Coggan.

Albul bânelor era întrerupt, la mijloc, de o formă mare întunecată, stând în fața lor. Liniștea acelui ceas târziu fu sfâșiată de un strigăt izbucnit dinspre forma întunecată:

— Hei, hei! Bariera!

Se părea că se mai strigase o dată, mai înainte, dar nu auziseră ei, căci, în timp ce se apropiau, ușa căsuței paznicului se deschise și omul ieși, pe jumătate îmbrăcat, cu o lumânare în mână. Razele luminară întregul grup.

— Nu ridică bariera! strigă Gabriel. A furat calul!

— ce? întrebă paznicul.

Gabriel se uită la vizitiul cabrioletului și văzu o femeie. Era Bathsheba, stăpâna lui. Auzindu-i vocea, ea își feri fața din lumină. Dar, între timp, Coggan o zărise și el.

— Păi, e stăpâna noastră, pot să jur! zise el uluit.

Era, fără îndoială, Bathsheba, care, între timp, sfârșise de pregătit șiretlicul care îi ieșea atât de bine, în oricare dintre situațiile de criză, mai puțin cele din dragoste, mai precis mascarea surprizei printr-o purtare rece.

— Ei, Gabriel, îl întrebă ea liniștită, unde-ai plecat?

— Am crezut... începu Gabriel.

— Eu mă duc la Bath, zise ea, folosindu-se din plin de siguranța de sine care lui Gabriel îi lipsise. O problemă importantă m-a silit să renunț s-o mai vizitez pe Liddy și să plec imediat. Dar, ce, voi mă urmăriți pe mine?

— Am crezut că s-a furat calul.

— Ei, asta-i bună!... Ce prostie din partea voastră, să nu vă dați seama că eu am luat calul și trăsurica. Nu puteam nici s-o scol pe Maryann, nici să intru în casă, cu toate că am ciocănit vreo zece minute în pervazul ferestrei sale. Noroc c-am făcut rost de cheia de la șopronul trăsurii, așa că n-am mai deranjat pe nimeni. Nu v-ați gândit deloc că s-ar putea să fiu eu?

— De ce-am fi făcut-o, domnișoară?

— Poate că n-ați fi avut de ce. O, nu-mi spuneți că ăștia sunt caii domnului Boldwood! — Doamne, ce-ați făcut? în ce încurcătură m-ați băgat! Asta-i acum! N-are voie o doamnă să facă un pas afară din casă, fără să fie hăituită ca un hoț?

— Păi de unde era să știm noi, dacă n-ați lăsat vorbă despre ce faceți? ripostă Coggan. și doamnele nu merg cu trăsura la ore dintr-astea, domnișoară, așa, ca o regulă generală de-a societății.

— Dar am lăsat vorbă, pe care ați fi găsit-o dimineată. Am scris cu creta pe ușile de la șopronul trăsurii că m-am întors după cal și brișcă și că am plecat din nou, și că n-am putut să scol pe nimeni, și că mă întorc repede.

— Dar puneți la socoteală, conia, că nu puteam să vedem că scrie ceva, până nu se făcea ziuă.

— Adevărat, zise ea și, cu toate că la început se supăraseră, avea prea multă minte ca să-i mustre îndelung sau prea aspru pentru credința pe care i-o arătau și care era tot atât de prețioasă, pe cât era de rară. așa că adăugă, cu nespusă drăgălășenie: Ei bine, vă mulțumesc din inimă pentru că v-ați dat osteneala. Dar mai bine ați fi împrumutat caii de la oricine altcineva, decât de la domnul Boldwood.

— Scumpetea șchiopătează, domnișoară, zise Coggan. Puteți să mergeți cu ea așa?

— N-a fost decât o piatră în potcoavă. M-am dat jos și i-am scos-o, mai acum vreo sută de iarzi. Mă descurc foarte bine, mulțumesc. când se crapă de ziuă, o să fiu la Bath. Acuma vreți să vă duceți acasă, vă rog?

Ea își întoarse capul — lumânarea paznicului licări, luminându-i ochii limpezi și vioi — trecu de barieră și, curând, fu înghițită de umbrele învăluitoare ale misterioaselor tufe de vară. Coggan și Gabriel încălecară și, mângâiați de adierile catifelate ale acestei nopți de iulie, porniră îndărăt pe același drum pe care veniseră.

— Ciudată năzbâtie și asta, nu-i așa, Oak? zise Coggan curios.

— Da, răspunse scurt Gabriel.
— N-o să fie ea la Bath la nici un crăpat de ziuă!
— Coggan, ce-ai zice ca treaba din noaptea asta să rămână între noi?
— așa gândeam și eu.
— Prea bine. O să fim acasă pe la vreo trei și ceva și o să ne putem strecura ușurel în sat, ca niște mieluși.

Meditațiile tulburi ale Bathshebei, pe când stătea la marginea drumului, o conduseseră, în cele din urmă, la concluzia că, pentru a scăpa din situația disperată în care se afla, existau numai două mijloace. Primul era să-l țină pur și simplu pe Troy departe de Weatherbury până când revolta lui Boldwood s-ar mai fi potolit. Al doilea era să dea ascultare rugămintelor lui Gabriel și învinuirilor aduse de Boldwood și să renunțe cu totul la Troy. Dar, vai! Ar fi putut ea oare să renunțe la această nouă iubire, ar fi putut să-l convingă pe el să o lase în pace, de pildă spunându-i că nu-l plăcea, ar fi putut ea să nu-i mai vorbească și să-l roage, pentru binele ei, să-și încheie permisia la Bath și să nu mai calce pe la Weatherbury, și să nu mai dea ochii cu ea niciodată?

Era o perspectivă plină de amărăciune, dar, pentru un timp, ea o contemplă cu fermitate, îngăduindu-și, totuși, cum ar fi făcut orice fată, să se oprească asupra vieții fericite de care s-ar fi bucurat dacă în locul lui Boldwood ar fi fost Troy, dacă în loc de drumul datoriei ar fi fost cel al dragostei — chinuindu-se apoi de una singură și fără rost, închipuindu-și cum ar fi fost el iubitul altei femei, după ce ar fi dat-o uitării pe ea; pentru că pătrunsese îndeajuns de bine firea lui Troy, cât să-i cântărească pornirile destul de limpede, dar, din nenorocire, nu-l iubea mai puțin gândindu-se că el ar putea, curând, să înceteze s-o mai iubească — ba, dimpotrivă, cu mult mai mult.

Sări în picioare. Trebuia să-l vadă fără întârziere. Da, avea să-l implore, cu toată puterea cuvintelor, s-o ajute să iasă din această ananghie. Să-i fi trimis o scrisoare, ca să-l țină departe de Weatherbury, ar fi putut să nu ajungă la timp în mâinile lui, chiar dacă ar fi fost dispus să-i dea ascultare.

Era Bathsheba atât de orbită încât să nu mai vadă un fapt atât de evident, că sprijinul pe care-l afli în brațele iubitului nu este mijlocul cel mai potrivit pentru a-ți susține hotărârea de a renunța la dragostea lui? Ori avea ea o minte atât de sofisticată încât să poată gândi, cu un fior de plăcere, că alegând această metodă de a se descotorosi de el, nu făcea decât să-și mai asigure o întâlnire cu el, încă o dată, cu orice preț?

Se întunecase și se făcuse aproape ora zece. Singura cale pentru a-și duce gândul la îndeplinire era să renunțe la ideea de a-i face o vizită lui Liddy la Mellstock-ul de Sus, să se întoarcă la fermă, la Weatherbury, să înhame calul la brișcă și să pornească numaidecât spre Bath. La început, planul acesta i se păru cu neputință, pentru că, după aprecierile ei, o călătorie până acolo era îngrozitor de grea, chiar și având un cal puternic — și chiar greșea, căci socotea distanța mult mai mică. Însemna o adevărată aventură pentru o femeie, noaptea și singură.

Dar n-ar fi putut să se ducă la Liddy și să lase lucrurile să-și urmeze cursul? Nu, nu, orice, dar asta nu! Bathsheba se simțea cuprinsă într-un vârtej care o mâna de la spate, pe lângă care prudența se ruga zadarnic să fie ascultată. Așadar, se întoarse către sat.

Mergea încet, căci voia să nu ajungă la Weatherbury până când sătenii nu s-ar fi culcat și, mai ales, până când n-ar fi fost sigură că nu-l mai întâlnește pe Boldwood. Planul ei era să străbată drumul până la Bath în timpul nopții, să se întâlnească cu sergentul Troy dimineața, mai înainte de a se hotărî el să vină la ea, și să-și ia adio de la el pentru totdeauna. După care, să lase calul să se odihnească bine (pe ea însăși să plângă, în acest timp, cum bănuia că o să facă), pornind a doua zi, dis-de-dimineață, înapoi la Weatherbury. În felul acesta, ar fi putut s-o mâne pe Scumpetea în trap ușor, seara să ajungă la Liddy, în Yalbury, și să se întoarcă

împreună cu ea la Weatherbury, când ar fi socotit de cuviință — astfel, nimeni n-ar fi știut nimic despre călătoria ei la Bath.

Acesta era planul Bathshebei. Dar, necunoscând prea bine părțile locului, fiind venită de puțină vreme aici, greșise, socotind distanța pe care o avea de parcurs de nu mai lungă de jumătate din cât era de fapt. Totuși, pornise să-și ducă gândul la îndeplinire — și am văzut deja cum i-a izbutit în prima parte.

LA LUMINA ZILEI. VESTITORUL

Trecu o săptămână și de la Bathsheba nu aveau nici o veste, nici vreo lămurire despre zburdalnicul ei Gilpin.

Apoi sosi un bilet pentru Maryann, în care se spunea că treburile care o chemaseră pe stăpâna ei la Bath o sileau să mai rămână un timp acolo, dar că, în cel mult încă o săptămână, nădăjduia să se întoarcă.

Mai trecu o săptămână. Începu recoltatul ovăzului și toți oamenii erau la câmp, sub cerul de Lammas, cu o singură culoare, în aerul tremurător și printre umbrele scurte de la amiază. În casă nu se auzea decât zumzetul muștelor albastre; afară, doar bătaia coaselor și şuieratul spicelor de ovăz împletite, care se frecau între ele când tulpinile lor drepte, de un galben ca de chihlimbar, cădeau grele la fiecare plog. Singurii stropi de lichid care nu se aflau în sticlele sau în clondirele bărbaților, sub formă de cidru sau bere, erau cei care le plouau, în formă de nădușală, de pe frunte și obraji. În rest, seceta domnea pretutindeni.

Tocmai se pregăteau să se tragă puțin la umbra miloasă a unui copac din gardul viu, când Coggan zări un om într-o haină albastră cu nasturi de alamă, alergând spre ei, peste câmp.

— Cine-o mai fi și ăsta? zise el.

— Sper că nu s-a întâmplat nimic rău cu domnișoara, zise Maryann, care, împreună cu alte câteva femei, lega snopii (la ferma lor, ovăzul se lega întotdeauna în snopi). Dar am avut un semn rău, azi-dimineață, acasă. M-am dus să descui ușa și am scăpat cheia pe jos, care a căzut pe lespezile pardoselii și s-a spart în două bucăți. Când se rupe cheia e semn groaznic de rău. Bine era să fi fost stăpâna acasă.

— E Cain Ball, zise Gabriel, oprindu-se din ascuțit secera.

Oak nu era silit, după cum se înțeleseseră când se tocmise cioban, să ia parte și la muncile câmpului. Dar luna recoltei este o perioadă zbuciumată pentru un fermier, iar grânele erau ale Bathshebei, așa că dădea și el o mână de ajutor.

— S-a îmbrăcat în hainele de duminică, zise Matthew Moon.

E plecat de acasă de vreo câteva zile, de când are buboiul ăla copt, la deget, fiindcă, a zis el, de vreme ce nu pot să muncesc, o să-mi iau liber.

— E și timpul pentru liber, e numa' bun, zise Joseph Poorgrass, îndreptându-și spinarea. Căci și el, ca și alți câțiva, avea în obicei să se odihnească o vreme, lăsându-și munca, în zile din astea fierbinți, din motive neînchipuit de mici — pe lângă care sosirea lui Cain Ball în hainele lui de duminică, într-o zi de lucru, era unul dintre cele mai însemnate. — când mi-am

schilodit eu un picior, am avut și eu răgazul să citesc Călătoria Pelerinului. Iar Mark Clark a învățat toate patru când a avut sugcie.

— Da, și tata și-a scrântit brațul din încheietură ca să aibă timp să umble după fete, zise Jan Coggan, cu o voce pierită, ștergându-și fața cu mâneca și împingându-și pălăria pe ceafă. Acum, Cainy se apropiase de grupul de secerători și se văzu că avea, într-o mână, o bucată mare de pâine cu slănină, din care lua câte o îmbucătură în timp ce alerga, iar cealaltă mână îi era înfășurată într-un bandaj. Când ajunse la ei, gura i se strâmbă în formă de clopot și se porni să tușească nestăpânit.

— Măi, Cainy! zise Gabriel cu severitate. De câte ori trebuie să-ți mai spun să nu mai alergi așa de repede când mănânci? O să te îneci, într-o bună zi — asta o să pățești, Cain Ball.

— Ahu-ahu-ahu! răspunse Cain. O firimitură de pâine mi-a intrat pe partea cealaltă — ah-ahu! Asta a fost, domnule Oak! Și m-am dus și eu pe la Bath, fiindcă am un buboi care a copt la degetul mare. Da, și am văzut... ah-ahu!

Îndată ce Cain pomeni de Bath, toți aruncară secerile și furcile la pământ și se strânseseră roată în jurul lui. Din păcate, firimitura răătăcită nu-l lăsa să-și îmbunătățească stilul de povestitor, iar, ca un obstacol în plus, slobozi și un strănut care făcu să-i sară din buzunar ceasul, cam prea mare, care se porni să i se bălângăne în față, ca un pendul.

— Da continuă el, trimitându-și gândurile la Bath și ochii după ele. În sfârșit am văzut și eu lumea, da, și-am văzut-o și pe stăpâna noastră... Ahu-ahu-ahu!

— Afurisit băiat! zise Gabriel. Mereu ai ceva în gât care ți-o ia pe partea cealaltă și nu mai poți să spui ce trebuie spus.

— Ahu!... Gata!... Vă rog, domnule Oak, tocmai mi-a intrat un țânțar pe beregată, și iar mi s-a zgândărit tusea.

— Da, cum să nu! Gura ta este mereu căscată, ticălos mic!

— E tare rău să-ți întrec un țăntar din zbor drept pe beregată, săracu' băiat! zise Matthew Moon.

— Bun, și la Bath ai văzut... îi suflă Gabriel.

— Am văzut-o pe stăpâna noastră, continuă oierul-junior, și pe un soldat, plimbându-se împreună. și încet, încet, s-au apropiat unul de altul mai mult și mai mult, apoi au mers braț la braț, ca doi ibovnici — ahu-ahu! — ca doi ibovnici — ahu! — ca doi ibovnici... Pierzând firul povestirii în acel punct, o dată cu răsuflarea, sursa lor de informații își plimbă ochii pe câmp în sus și-n jos, aparent ca să găsească un crâmpei s-o reînnoade. — Ei, și am văzut-o pe stăpâna noastră cu un soldat — aaa-huuu!

— Lua-l-ar naiba de băiat! zise Gabriel.

— așa sunt eu, domnule Oak, dacă vreți să mă iertați, zise Cain Ball, uitându-se cu reproș la Oak, cu ochii scăldați în propria lor rouă.

— Uite aci un pic de cidru — să-i dăm să-și dreagă gâtul, zise Jan Coggan, ridicând un clondir de cidru, trăgându-i dopul și lipindu-l cu gura de gura lui Cainy, în timp ce Joseph Poorgrass începuse să-și facă griji pentru serioasele consecințe ale înecării lui Cainy Ball, gândindu-se că și povestea peripețiilor sale la Bath ar fi pierit o dată cu el.

— Eu, bietul de mine, întotdeauna zic „Doamne ajută” mai înainte să fac orice, zise Joseph cu voce smerită. așa ar trebui să faci și tu, Cain Ball. Este cea mai bună pază și ar putea să te apere ca să nu mori înecat cu dumaticatul într-o bună zi.

Domnul Coggan turnă băutură cu neprecupețită libertate în gura pâlnie a lui Cain cel suferind, jumătate din ea curgând pe lângă clondir, iar jumătate din ce îi ajungea pe gât luând-o pe partea cealaltă și fiind tușită și strănutată peste secerătorii strănși în jurul său, în formă de

ceață de cidru, care, pentru o clipă, rămânea suspendată în aerul însoțit ca aburii de seară ai pământului.

— Iată cel mai prostesc strănut! Nu știi să te porți, băietan bătut în cap! răcni Coggan, trăgându-i clondirul de la gură.

— Mi-a intrat cidrul pe nas! strigă Cainy, de îndată ce putu să vorbească. și mi s-a scurs și pe gât, și pe bietul meu deget cu buboiul, și pe nasturii mei lucioși, și pe hainele mele bune!

— Bietul băiat, mare necaz pe capul lui și tusea asta, zise Matthew Moon. și acum, cu așa o poveste grozavă în mână! Bate-l pe spinare, baciule.

— așa e firea mea, se văicări Cain. Mama zice că mereu mi-am pierdut capul dacă m-a emoționat ceva mai tare!

— Adevărat, așa e, zise Joseph Poorgrass. Ai lui Ball au fost dintotdeauna oameni foarte simțitori. L-am cunoscut pe bunicul băiatului — un adevărat om cu suflet și tare la locul lui, chiar delicat. Roșea una-două, aproape la fel ca mine — nu că asta ar fi vreun păcat de-al meu.

— Nicidecum, jupâne Poorgrass, zise Coggan. Ai dumneata o vână foarte delicată în dumneata.

— Deh, ei bine, mie nu-mi place să duc vorba de colo-colo, deloc nu-mi place, murmură Poorgrass, timid. Dar ne-am născut pentru câte ceva, asta e drept. Totuși, mi-ar fi plăcut ca micile mele cusururi să fie mai ascunse, deși poate că unul născut să iasă în față iese ceva mai în față, dar și când m-am născut eu, toate lucrurile puteau fi alese pentru mine de către Creatorul meu și poate că nu și-a precupețit darurile... Dar treci sub obroc, Joseph, sub obroc cu tine! Ciudată dorință, prieteni, dorința asta de a te ascunde și de a nu ți se aduce nici o laudă. Totuși, există o Predică de pe Munte cu o rânduială a fericirilor care stau în frunte, iar unii săraci cu duhul pot fi amintiți printre aceștia.

— Bunicul lui Cainy era un om tare deștept, zise Matthew Moon. A inventat așa, din capul lui, un soi de măr, care îi poartă numele până în ziua de azi. Văratul Ball — îl știi, Jan? Este un Quarrington altoit pe un Tom-Putt, și care s-a altoit, pe deasupra, cu un Rathe-ripe. E adevărat că avea obiceiul să prindă rădăcini în câte o tavernă, cu câte o femeie într-un mod în care nu avea nici un drept să aibă vreo treabă, dar, mă rog, a fost un om foarte deștept, în adevăratul sens al cuvântului.

— Acuma, zi! făcu Gabriel nerăbdător. Ce-ai văzut, Cain?

— Am văzut-o pe stăpâna noastră cum intra într-un fel de parc, unde sunt scaune, și tufișuri, și flori, la braț cu un soldat, continuă Cainy hotărât și cu o oarecare bănuială că vorbele

lui aveau mare putere în ceea ce privea emoțiile lui Gabriel. și cred că soldatul era sergentul Troy. și s-au așezat acolo și au stat împreună mai bine de o jumătate de oră, vorbind despre lucruri înduioșătoare, iar ea, o dată a început să plângă de ziceai c-o să moară. și când au ieșit de-acolo, ochii ei erau umezi și era albă la față ca floarea de crin; și se uita unul în ochii celuilalt, cât de drăgăstos se pot uita bărbatul și femeia.

Gabriel părea să se fi tras la față.

— Ei, și ce-ai mai văzut în afară de asta?

— Oh, tot soiul de lucruri...

— Albă ca floarea de crin?... Ești sigur că ea era?

— Da.

— Ei, și ce ai mai văzut?

— Ferestre mari de geam la prăvălii, și nori mari pe cer, grei, de ploaie, și copaci bătrâni pe peste tot.

— Zevzecule, ce spui după asta! zise Coggan.

— Lasă-l în pace, interveni Joseph Poorgrass. Băiatul vrea să spună că nici cerul, nici pământul din regatul Bath nu sunt întrutotul deosebite de ale noastre de aici. Ne prinde bine să mai aflăm și noi cumva despre orașe străine și de aceea trebuie să-i înghițim vorbele băiatului, ca să zic așa.

— Iar oamenii din Bath, continuă Cain, n-au niciodată nevoie să facă focul, doar dacă nu-l fac așa, de frumusețe, pentru că apa țâșnește din pământ gata fiartă, numai bună de folosit.

— Asta-i cât se poate de adevărat, confirmă Matthew Moon. Am auzit și alți călători spunând același lucru.

— Altceva nu beau acolo, zise Cain, și se pare că le place! Să-i vezi, numai, cum o dau pe gât!

— Ei bine, nouă ăsta ni se pare un obicei neomenesc, dar aș zice că oamenii de acolo nu cred că ar fi ceva nelalocul lui, spuse Matthew.

— Dar mâncarea nu sare și ea din pământ, ca băutura? întrebă Coggan, rotindu-și repede ochii.

— Nu... Mărturisesc că asta e o lipsă în Bath — o adevărată lipsă. Dumnezeu nu i-a blagoslovit și cu de-ale gurii cum i-a blagoslovit cu băutura, și ăsta a fost un neajuns peste care n-am putut să trec nici chip.

— Ei, da, este un loc ciudat, ca să nu zic mai mult, remarcă Moon, și trebuie să fie și o lume ciudată aia de trăiește în el.

— Zici că domnișoara Everdene și soldatul se plimbau împreună? zise Gabriel, întorcându-se în grupul ascultătorilor.

— Da, și purta o rochie frumoasă, din mătase de culoarea aurului, tivită cu dantelă neagră, care ar fi putut să stea dreptă singură, chiar dacă n-ar fi avut o pereche de picioare înăuntru s-o țină. Îți lua ochii. și părul ei avea o pieptănătură minunată. Și când bătea soarele pe rochia strălucitoare și pe tunică lui roșie — mamă, ce chipeși mai erau! îi vedeai și din capul celălalt al străzii!

— Și pe urmă? murmură Gabriel.

— Și pe urmă m-am dus la Griffin ca să-mi pună blacheuri la ghetă, și apoi m-am dus la prăvălia de zaharicale a lui Riggs să caut scovergi de un penny, și mi-am luat cele mai ieftine și mai bune turtițe, toate albastre de mucegai, dar nu chiar mucegăite. Și pe când le ronțaiam mergând așa pe stradă, am văzut un orologiu cu o față mare cât un țest...

— Dar n-are nici o legătură cu stăpâna!

- ajung și la asta, dacă mă lași în pace, domnule Oak! Dacă mă zădărești așa, poate mă întorci iar la tuse și pe urmă n-o să mai fiu în stare să vă spun nimic.

- Da, lasă-l să spună cum știe el, zise Coggan.

Gabriel se înfrână într-o deznădăjduită atitudine de răbdare, iar Cainy continuă:

— Și sunt acolo niște case mari și înalte și, în toate zilele săptămânii, mai mult lumet decât vezi la procesiunea de la Weatherbury din Marțea Albă. și am intrat și pe la marile biserici și capele. Oh, cum se mai ruga pastorul! Da, ingenunchea și își împreuna mâinile, și își făcea sfintele inele de aur de pe degete să strălucească și să scânteieze de-ți luau ochii, alea pe care le-a câștigat rugându-se cu atâta râvnă! Oh, da, mi-ar fi plăcut să fi trăit și eu acolo!...

— Bietul nostru pastor Thirdly n-are de unde să câștige atâția bani ca să-și cumpere inele dintr-alea, spuse Matthew Moon, dus pe gânduri. și este cel mai bun om care s-a pomenit pe lumea asta. Nu cred că bietul Thirdly are vreunul, nici măcar dintr-alea de tinichea sau de alamă. Ce mândrețe de podoabă ar fi pentru el, într-o după-amiază dintr-aiia plicticoasă, când stă el sus, în amvon, luminat de lumânările de ceară! Dar e cu neputință să aibă așa ceva vreodată, bietul om! Ah, când te gândești cât de nedrepte pot fi lucrurile pe lumea asta!

— Poate că el a fost plămădit din alt aluat decât să poarte inele de astea, mormăi Gabriel încruntat. Bun, gata cu asta. Zi, Cainy, mai repede!

— A, da! și pastorii de modă nouă poartă mustați și bărbi până-n pământ, continuă ilustrul călător, și arată întocmai ca Moise și Aaron, încât ne fac pe noi ăștia din turma de credincioși să ne simțim întrutotul ca fiii lui Israel.

— Un sentiment foarte drept, foarte! zise Joseph Poorgrass.

— Și sunt două religii răspândite acum prin popor — Higby Church și High Chapel. Iar eu, mi-am zis, o să fiu corect: așa că m-am dus la High Church dimineața și la High Chapel după-amiază.

— Iată un băiat corect și cuviincios, zise Joseph Poorgrass.

— Ei bine, la High Church lumea se roagă cântând și se închină la toate culorile curcubeului, iar la High Chapel se roagă vorbind și nu se închină decât la pereții cenușii și dați cu var. Și pe urmă... pe domnișoara Everdene n-am mai văzut-o deloc!

— Și de ce n-ai spus asta de la-nceput? strigă Oak, foarte dezamăgit.

— Ah, zise Matthew Moon, o să-și muște degetele, dacă așa o fi, că s-a încurcat cu omul ăla.

— Ba nu s-a încurcat cu el, răspunse Gabriel cu indignare.

— O ști ea mai bine, zise Coggan. Stăpâna noastră are prea multă minte sub conciiul ei de păr negru, ca să facă vreo nebunie.

— Acuma, vedeți voi, nici el nu este un necioplit fără carte, căci a fost bine crescut și dat la școli, zise Matthew, cu o oarecare îndoială. Numai desfrâul l-a împins să se facă soldat, iar fetelor le plac mai degrabă bărbații păcătoși.

— Auzi, Cain Ball, zise Gabriel nerăbdător, poți să juri pe ce ai tu mai sfânt că femeia pe care ai văzut-o era domnișoara Everdene?

— Cain Ball, nu mai ești copil de țâță, zise Joseph, pe tonul funebru cerut de împrejurări, și știi bine ce înseamnă să faci un jurământ. Este un testament cumplit, ascultă ce-ți spun, pe care îl rostești și îl pecetluiești cu piatra de hematit și, precum ne spune profetul Matei, pe acela peste care va cădea ea, îl va spulbera. Acuma, în fața tuturor oamenilor adunați aici, poți să juri pentru adevărul spuselor tale, cum ți-a cerut baciul?

— Nu, vă rog, domnule Oak! zise Cainy, uitându-se de la unul la altul, foarte tulburat, din pricina înălțimii spirituale a situației. Nu mi-e greu să spun că este adevărat, dar nu-mi place să spun că este al dracului de adevărat, dacă asta așteptați de la mine.

— Cain, Cain, cum poți să faci una ca asta? întrebă Joseph cu asprime. Ți s-a cerut să juri pe cele sfinte și tu înjuri ca Simei înrăitul, fiul lui Ghera, care a ieșit blestemând. Rușine să-ți fie, tinere!

— Ba n-am înjurat! Ci dumneata, Joseph Poorgrass, vrei să scoți sufletul unui sărman băiat — asta vrei! zise Cain, începând să plângă. Tot ce am vrut eu să spun a fost că, după adevărul de obicei, domnișoara Everdene era cu sergentul Troy, dar, după acest groaznic așa-să-mi-ajute adevăr, cum vreți să-l faceți, poate că era altcineva.

— E limpede că n-o să aflăm nimic sigur, zise Gabriel, întorcându-se la lucru.

— Cain Ball, o să ți se tragă de la o bucatică de pâine, suspină Joseph Poorgrass.

Secerile fură ridicate din nou în mâini și vechile sunete reîncepură. Gabriel, fără să se prefacă deloc că ar fi vesel, nici nu arăta prin ceva că era deosebit de mâhnit. Cu toate astea, Coggan pricepuse prea bine cum stăteau lucrurile și, când ajunseră amândoi mai la o parte, zise:

— Nu te mai necăji din pricina ei, Gabriel. Ce are a face a cui iubită este, de vreme ce nu poate fi a ta?

— Exact asta îmi spuneam și eu, răspunse Gabriel.

XXXIV.

DIN NOU ACASĂ. UN ȘARLATAN

În aceeași seară, la amurg, Gabriel sprijinea poarta grădinii lui Coggan, inspectând cu o ultimă privire de jur-împrejur, înainte de a se duce la culcare.

O trăsurică se strecura ușor de-a lungul fâșiei de iarbă de la marginea drumului. Dinspre ea se auzeau vocile a două femei care vorbeau. Tonurile lor erau firești și nicidecum reținute. Oak își dădu numai-decât seama că vocile erau ale Bathshebei și ale lui Liddy.

Trăsura veni din față și trecu pe lângă el. Era brișca domnișoarei Everdene, iar Liddy și stăpâna ei erau singurele ocupante ale băncii. Liddy îi puneă întrebări despre orașelul Bath, iar tovarășa ei îi răspundea la ele neglijent, cu gândul în altă parte. Și Bathsheba, și calul păreau osteniți.

Senzația de adâncă ușurare dată de faptul că ea era din nou aici, teafără și nevătămată, îi copleși orice alt gând, iar Oak nu mai putu decât să se desfete cu ceea ce simțea. Toate zvonurile grave fură uitate.

Oak zăbovi și iar zăbovi, până când nu se mai văzu nici o deosebire între zarea de la răsărit și cea de la apus și până când timizii iepuri începură să țopăie cu îndrăzneală în jurul movilelor nedeslușite. Peste încă vreo jumătate de ceas, Gabriel se afla în același loc, când văzu o siluetă întunecată mergând încet pe drum.

— Bună seara, Gabriel, zise trecătorul. Era Boldwood.

— Bună seara, domnule, răspunse Gabriel.

Boldwood dispăru, la rândul său, în susul drumului și, la puțin timp după aceea, Oak se întoarse în casă să se culce.

Fermierul Boldwood merse înainte spre casa domnișoarei Everdene. Ajunse în fața casei și, apropiindu-se de intrare, zări lumină în salon. Obloanele nu fuseseră trase și înăuntrul încăperii se afla Bathsheba, uitându-se peste niște hârtii sau scrisori. Stătea cu spatele la Boldwood. El se duse la ușă, bătut și așteptat cu mușchii încordați și tâmpilele zvâcnind. Boldwood nu mai ieșise din grădina lui de la întâlnirea cu Bathsheba pe drumul spre dealul Yalbury. Singur și tăcut, zăcuse într-o posomorâtă meditație despre firea femeilor, socotind ca reprezentative pentru întreaga specie feminină particularitățile singurei dintre toate pe care avusese prilejul s-o cunoască mai îndeaproape. Încetul cu încetul, o dispoziție mai îngăduitoare puse stăpânire pe el și acesta era și motivul plimbării sale din acea seară. Venise să-și prezinte scuze și să-și ceară iertare de la Bathsheba, simțind un soi de rușine pentru izbucnirea sa, acum că aflase de întoarcerea ei — numai dintr-o vizită la Liddy, după cum credea el, căci despre escapada de la Bath nu-i ajunsese nimic la urechi.

Ceru să-i vorbească domnișoarei Everdene. Liddy se purta ciudat, dar el nu băgă de seamă. Fata intră în casă, lăsându-l să aștepte la ușă, și, cât lipsi ea, oblonul de la încăperea în care se afla Bathsheba fu tras. Boldwood socoti că e de rău augur. Liddy veni în prag.

— Stăpâna mea nu vă poate primi, domnule, zise ea.

Numai-decât, fermierul ieși pe poartă afară. Nu fusese iertat — acesta era sfârșitul întregii povești. O văzuse pe ea, care pentru el era deopotrivă o încântare și tortură, stând în odaia în care fusese primit și el, în calitate de oaspete privilegiat, cu puțin mai devreme în vara aceasta, și iată că, acum, ea îi refuza intrarea în același salon.

Boldwood nu se grăbi spre casă. Era cel puțin ora zece când, plimbându-se agale pe la capul satului, auzi furgonul cărașului pe drum. Furgonul făcea curse între Weatherbury și un orașel aflat în partea de nord, aparținea și era condus de un căruțaș din sat, la ușa casei căruia tocmai era tras acum. Felinarul agățat de capătul coviltirului lumină un om înveșmântat în roșu și auriu, care coborî cel dintâi.

— Ah! zise Boldwood pentru el. Iar a venit s-o vadă!

Troy intră în casa cărașului, unde trăsesese și ultima oară când venise să-și viziteze satul natal. O hotărâre subită îl puse în mișcare pe Boldwood. Se grăbi spre casă. După zece minute era înapoi și, după cum mergea, ai fi zis că avea de gând să-i facă o vizită lui Troy, la căraș acasă.

Însă, pe când se apropia, cineva deschise ușa și ieși afară. Auzi această persoană spunând „noapte bună” celor dinăuntru și vocea era a lui Troy. Era ciudat faptul că ieșea la atât de puțin timp de la sosire. Boldwood, totuși, se grăbi să-l ajungă. Troy avea în mână ceva care se dovedi a fi un sac de voiaj, același cu care venise. Se părea că avea de gând să plece din nou, chiar în noaptea aceea.

Troy coti spre deal și iuți pasul. Boldwood îl ajunsese din urmă.

— Sergentul Troy?

— Da, eu sunt sergentul Troy.

— Proaspăt sosit din centrul țării, cred?

— Proaspăt sosit de la Bath.

— Sunt William Boldwood.

— Chiar așa!

Tonul cu care fuseseră rostite aceste cuvinte era tocmai ceea ce-i lipsea lui Boldwood ca să treacă la subiect.

— Aș vrea să stau puțin de vorbă cu dumneata, zise el.

— Despre ce?

— Despre cea care locuiește acolo, în fața noastră, și despre o femeie cu care te-ai purtat necinstit.

— Mă miră neobrăzarea dumitale, spuse Troy, pornind mai departe.

— Uite ce e, zise Boldwood, tăindu-i calea. Mirat sau nu, o să stai de vorbă cu mine!

Troy percepuse hotărârea surdă din vocea lui Boldwood, se uită la trupul vânjos al fermierului, apoi la ciomagul gros pe care-l ținea în mână. Își aminti că trecuse de ora zece. Așadar, se părea că era mai înțelept să se poarte politicos cu Boldwood.

— Prea bine, ascult cu plăcere, spuse Troy, lăsându-și sacul pe pământ. Numai vorbiți încet, altminteri ne-ar putea auzi unul și altul de la casa de colo.

— Bine, atunci. Știu multe lucruri în ceea ce te privește, de pildă despre atașamentul lui Fanny Robin pentru dumneata. Și mai pot spune, de asemenea, că am impresia că sunt singura persoană din sat, în afară de Gabriel Oak, care știe de povestea asta. Trebuie s-o iei de nevastă.

— Și eu cred că trebuie. Zău că aș vrea, dar nu pot.

— De ce?

Troy fu cât pe-acum să scape o vorbă necugetată, dar se stăpâni. Zise:

— Sunt prea sărac. Vocea i se schimbă. Înainte vorbise pe un ton de cui-dracu'-îi-pasă. Acum avea vocea unui șarlatan.

În starea în care se afla, Boldwood nu mai avea destul spirit de observație ca să remarce tonurile. Continuă:

— Aș putea vorbi și mai pe șleau! și, înțelege-mă, nu vreau să intru în problemele binelui și răului, ale onoarei și dezonoarei femeii, nici să-mi exprim vreo părere despre purtarea dumitale. Vreau doar să închei un târg cu dumneata.

— Înțeleg, zise Troy. Ce-ar fi să stăm jos, aici?

Peste drum, lângă gardul viu, zăcea culcat un trunchi uscat de copac, pe care se așezară.

— Eram logodit și urma să mă căsătoresc cu domnișoara Everdene, zise Boldwood. Dar ai venit dumneata și...

— Nu chiar logodit, remarcă Troy.

— Aproape logodit.

— Dacă nu apăream eu pe neașteptate, poate că s-ar fi logodit cu dumneata.

— Ei, la dracu' „poate”!

— Atunci, cu siguranță.

— Dacă nu veneai dumneata, cu siguranță — da, cu siguranță — ar fi consimțit până acum să fie soția mea. Dacă dumneata nu dădeai ochii cu ea, ai fi fost, probabil, însurat deja cu Fanny. Ei bine, este prea mare deosebirea între situația domnișoarei Everdene și a dumitale, pentru ca flirturile dumitale cu ea să-ți fie vreodată de folos, încheindu-se cu o căsătorie. Așadar, tot ce îți cer este să n-o mai hărțuiești. Însoară-te cu Fanny. O să te ajut să merite osteneala.

— Cum?

— Îți dau o sumă consistentă acum, mai pun și niște bani pe numele ei și o să am grijă să nu suferiți de sărăcie în viitor. Ți-o spun răspicat: Bathsheba se amuză doar cu dumneata; ești prea sărac pentru ea, după cum ți-am spus; așadar, renunță să-ți mai pierzi vremea, alergând după o partidă strălucită, pe care n-o s-o faci niciodată, și alege o partidă mai modestă și mai cinstită, pe care poți s-o faci și mâine, dacă vrei. Ia-ți sacul de jos, întoarce-te din drum, părăsește Weatherbury acum, în noaptea asta, și o să pleci mai bogat cu cincizeci de lire. Fanny

o să primească tot cincizeci, ca să aibă cu ce să se pregătească pentru nuntă, de îndată ce o să-mi spui unde locuiește, iar, în ziua nunții, o să aibă în mână cinci sute.

Făcând această declarație, vocea lui Boldwood dezvăluia, cât se poate de limpede, faptul că era conștient de slăbiciunea poziției sale, a țelurilor și a metodelor sale. În toată făptura lui se vedea un fel de cădere de la prestanța celui hotărât și plin de demnitate Boldwood de altădată, care, față de un plan ca acesta pe care tocmai îl descrisese, ar fi arătat dispreț, cu câteva luni în urmă, socotindu-l o neghiobie copilărească. Se poate observa o deosebită forță la îndrăgostit, pe care n-o are câtă vreme inima sa este liberă, în schimb, omul cu inima liberă are un orizont al vederii pe care l-am căuta zadarnic la îndrăgostit. Acolo unde există o puternică înclinație, trebuie să existe și o anume limitare, iar dragostea e adevărat că sporește emoția, dar pe spuza celorlalte capacități. Boldwood era exemplul viu al acestor principii duse până la gradul de anormalitate: nu cunoștea nimic despre situația lui Fanny Robin, nici măcar nu știa unde locuia, nu avea habar despre veniturile lui Troy, totuși spusese ce spusese.

— Fanny îmi place mai mult, zise Troy, și, dacă e cum spui dumneata, că tot nu mă pot ridica până la domnișoara Everdene, atunci nu am decât de câștigat dacă primesc banii dumitale și mă însor cu Fan. Însă ea este doar o servitoare.

— Ce contează — primești propunerea mea?

— Da.

— Ah! exclamă Boldwood pe un ton mai destins. O, Troy, dacă Fanny îți plăcea mai mult, atunci de ce ai mai venit aici, să-mi întuneci fericirea?

— O iubesc mai mult pe Fanny acum, răspunse Troy. Dar Bathshe... domnișoara Everdene m-a ațâțat și a detronat-o pe Fanny, pentru o vreme. Însă, acum, s-a terminat.

— De ce s-a terminat atât de repede? și dacă da, atunci, de ce ai mai venit iar aici?

— Din motive bine întemeiate. Cincizeci de lire pe loc ai zis?

— Am zis, răspunse Boldwood. și, poftim — cincizeci de lire de câte o liră! îi întinse lui Troy un mic pachet.

— Ai totul gata pregătit... Se pare că ai mizat pe faptul că le voi primi, zise sergentul, luând pachetul.

— M-am gândit că s-ar putea să le primești, recunosc Boldwood.

— Dumneata nu ai decât cuvântul meu că o să mă țin de învoială, în schimb eu am, oricum, cincizeci de lire.

— M-am gândit și la asta, dar am considerat că, dacă nu pot face apel la onoarea dumitale, atunci pot avea încredere în... să-i zicem istețimea dumitale de a nu pierde cinci sute de lire în perspectivă și, de asemenea, de a-ți face un dușman de moarte dintr-un om care este bucuros să-ți fie un extrem de folositor prieten.

— Stai, ascultă! zise Troy în șoaptă.

Un tropotit de pași mărunți se auzi pe drum, venind chiar spre ei.

— Doamne... ea este! continuă el. Trebuie să plec să mă întâlnesc cu ea.

— Ea — cine ?

— Bathsheba.

— Bathsheba, singură pe drum la ora asta din noapte? Zise Boldwood uluit și ridicându-se brusc în picioare. De ce trebuie să te întâlnești cu ea?

— Mă aștepta să vin în seara aceasta — iar acum trebuie să-i vorbesc și să-mi iau adio de la ea, potrivit dorinței dumitale.

— Nu vād de ce ar mai fi nevoie să vorbești!

— N-are cui să-i strice. și apoi, o să cutreiere pe aici mult și bine după mine, dacă nu mă duc. O să auzi tot ce o să-i spun. O să-ți ajute ca să știi cum să-i faci curte, când n-oi mai fi eu.

— Tonul dumitale e zeflemitor.

— O, nu! și bagă de seamă că, dacă ea nu știe ce s-a întâmplat cu mine, o să se gândească și mai mult la mine, decât dacă îi spun verde în față că am venit să-i comunic că o părăsesc.

— O să-ți limitezi cuvintele numai la acest aspect? — O să aud tot ce o să spunei?

— Fiecare cuvântel. Acuma, rămâi așezat aici, nemișcat, ține-mi și mie sacul de voiaj și ascultă cu atenție. Pașii ușori se apropiară, oprindu-se din când în când, de parcă plimbăreața nocturnă ar fi ciulit urechea. Troy fluieră o notă dublă, pe un ton molatic ca de flaut.

— Ați ajuns până aici, care va să zică! murmură Boldwood, stânjenit.

— Ai făgăduit c-o să taci, zise Troy.

— Mai făgăduiesc o dată.

Troy făcu vreo câțiva pași înainte.

— Frank, iubitule, tu ești? Glasul era, neîndoielnic, al Bathshebei.

— O, Doamne! gemu Boldwood.

— Da, îi răspunse Troy fetei.

— Ce mult ai întârziat, continuă ea drăgăstos. Ai venit cu furgonul cărăușului? Am tras cu urechea și am auzit huruitul roților lui când intra în sat, dar asta a fost cam demult și aproape că-mi luasem gândul că mai vii, Frank.

— Veneam sigur, zise Frank. Știai că trebuia să vin, nu-i așa?

— Ei, m-am gândit eu că o să vii, zise ea șăgalnic. și să vezi, Frank, ce noroc! În noaptea asta nu mai e nimeni în casă, în afară de mine. Le-am făcut vânt la toți, ca să nu știe nimeni pe lume de vizita ta în alcovul doamnei tale. Liddy voia să se ducă pe la bunicii ei, ca să le spună când are zi liberă, iar eu i-am zis că poate să rămână la ei până mâine dimineață — după plecarea ta.

— Grozav! zise Troy. Dar, vai de mine! Ar fi mai bine să mă duc să-mi iau sacul de voiaj, pentru că papucii, peria și pieptenele sunt în el. până îl aduc, tu dă fuga acasă și îți făgăduiesc că în zece minute sunt la tine în salon.

— Bine. Ea se întoarce și porni din nou, cu pași mărunți, peste deal.

Cât dură acest dialog, buzele strânse ale lui Boldwood zvâcniră nervos, iar fața i se îmbrobonă de-o nădușeală lipicioasă. Apoi sări în picioare, repezindu-se la Troy. Troy se întoarce către el:

— Mă duc să-i spun că am venit s-o anunț că am s-o părăsesc și că nu pot să mă însor cu ea? zise soldatul, batjocoritor.

— Nu, nu, stai o clipă. Mai am ceva să-ți spun, mai am ceva să-ți spun ție, șuieră Boldwood, într-o șoptă răgușită.

— Ei, bine, zise Troy, acum înțelegi dilema mea. Poate că sunt un deșucheat — victima pornirilor mele nestăpânite — îmboldit să fac tot d-alea nefăcute. Totuși, nici cu amândouă nu pot să mă însor. și am două motive s-o aleg pe Fanny. În primul rând, îmi place oricum mai mult și, în al doilea rând, dumneata faci să merite sacrificiul...

În aceeași clipă, Boldwood sări asupra lui și-l apucă de gât. Troy simți strânsoarea lui Boldwood crescând încet. Gestul îl luase cu totul pe nepregătite.

— Un moment, horcăi Troy. îi faci ei rău, drăguțule.

— Hm, ce vrei să spui? întrebă fermierul.

— Lasă-mă să răsuflu, ceru Troy.

Boldwood slăbi strânsoarea, zicând:

— Cerule mare, am o poftă grozavă să te omor!

— Și s-o nenorocești pe ea.

— S-o salvez.

— Oh, cum ar putea fi salvată altfel decât s-o iau eu de nevastă?

Boldwood gemu. Cu un gest de silă, îi dădu drumul soldatului și îl împinse în gardul de nuiele.

— Diavole! Mă chinuiești! strigă el.

Troy sări înapoi din gard ca o minge și vru să se azvârle asupra fermierului. Dar se înfrână, spunând liniștit:

— Nu merită osteneala să-mi măsoar puterile cu dumneata. Zău, este un mod barbar de a încheia o dispută. Din pricina aceleiași convingeri, chiar o să las, curând, armata. Acum, după ce ți-ai dat seama cum stă treaba cu Bathsheba, ar fi o mare greșeală să mă omori, nu-i așa?

— Ar fi o mare greșeală să te omor, repetă Boldwood, mecanic, cu fruntea plecată.

— Mai bine te omori dumneata!

— Mult mai bine!

— Mă bucur că înțelegi.

— Troy... Însoară-te cu ea, nu face nimic din ce ne-am învoit adineauri. Alegerea e cumplită, totuși ia-o pe Bathsheba... Eu renunț... De bună seamă că te iubește cu adevărat, dacă

ți s-a dăruit, cu trup și suflet, dumitale, așa cum a făcut-o. Ticăloasă femeie, amăgitoare femeie mai ești tu, Bathsheba!

— Dar cu Fanny cum rămâne?

— Bathsheba este o femeie înstărită, continuă Boldwood, cu o nervoasă nerăbdare. Crede-mă, Troy, și o să fie o soție bună și, pe drept cuvânt, merită să te grăbești s-o iei de nevastă!

— Da, dar are așa o voință, ca să nu spun că-i iute de mânie, și ar însemna să ajung sclavul ei. Din biata Fanny puteam face orice.

— Troy, zise Boldwood, milogindu-se. Fac tot ce vrei pentru tine, numai n-o părăsi — te rog, n-o părăsi, Troy!

— Pe cine, pe biata Fanny?

— Nu, pe Bathsheba Everdene. Iubește-o din toată inima. Iubește-o cu duioșie. Cum să te fac să vezi cât de câștigat ai fi, dacă ți-ai asigura-o numaidecât?

— Nu vreau să mi-o asigur în nici un alt fel decât ca până acum.

Brațul lui Boldwood zvâcni involuntar spre Troy. Dar își înăbuși imboldul și trupul i se frânse, parcă de durere. Troy continuă:

— O să-mi cumpăr, curând, livretul de ieșire din armată și, pe urmă...

— Dar te rog să te grăbești cu această căsătorie. E mai bine pentru amândoi, vă iubiți... și trebuie să-mi îngădui să vă ajut s-o faceți.

— Cum?

— Ei, păi, depunând cele cinci sute de lire pentru Bathsheba, în loc de Fanny, ca să vă puteți căsători neîntârziat. Nu, n-o să le primească de la mine, o să ți le număr în palmă dumitale, în ziua nunții.

Troy tăcu puțin, amuțit în secret de pasiunea sălbatică a lui Boldwood, apoi spuse, cu neglijență voită:

- mai primesc ceva și acum?

— Da, dacă vrei. Însă nu prea mai am mulți bani la mine — nu mă așteptam la asta — dar îți dau tot ce am.

Boldwood, mai degrabă ca un somnambul decât ca un om treaz, își scoase din buzunar săculețul de pânză tare, care îi servea de pungă de bani, și căută în el.

— Mai am douăzeci și una de lire, zise el. Două bancnote și o monedă. Însă, mai înainte să ne despărțim, trebuie să-mi dai o hârtie semnată...

— Dă-mi banii și mergem drept la ea în salon și încheiem orice învoială vrei, ca să te asiguri că respect întocmai dorințele dumitale. Însă ea nu trebuie să afle nimic despre afacerea asta cu banii.

— Nimic, nimic, se grăbi Boldwood să răspundă. Uite banii și, dacă vrei să vii la mine acasă, scriem împreună înțelegerea pentru rest și, de asemenea, condițiile.

— Trecem mai întâi pe la ea.

— De ce? Hai la mine în seara asta și, mâine dimineață, mergem împreună la substitut.

— Dar trebuie să-i auzim și ei părerea... mă rog, s-o punem la curent.

— Prea bine, hai!

O luară peste deal, spre casa Bathshebei. când ajunseră la intrare, Troy zise:

— Stai o clipă. Deschizând ușa, se strecură înăuntru, fără s-o închidă la loc.

Boldwood așteptă. Peste vreo două minute, o lumină apărură pe culoar. Atunci observă că fusese pus lanțul, de-a curmezișul ușii. Înăuntru, își făcu apariția Troy, ducând în mână o lumânare de dormitor.

— Ce, ai crezut c-o să intru cu forța? zise Boldwood disprețuitor.

— O, nu, este doar dispoziția mea de acum de a asigura lucrurile. Vrei să citești asta? Țin eu lumânarea ca să vezi.

Troy îi întinse un ziar împăturit printre ușă și canat și apropié lumânarea.

— Paragraful ăsta, zise el, punându-și degetul pe o notiță. Boldwood se uită și citi:

„Căsătorii:

Pe 17 ale lunii curente, la biserica St. Ambrose din Bath, oficiată de către reverend B. A. Mincing, între Francis Troy, fiu unic al răposatului Edward Troy, doctor în medicină, din Weatherbury, și sergent în Regimentul 11 Dragoni, și Bathsheba, unica fiică în viață a răposatului domn John Everdene din Casterbridge."

— Asta s-ar putea numi „cel tare întâlnindu-l pe cel slab” — ce zici, Boldwood? făcu Troy. O cascadă de hohote batjocoritoare urmă acestor cuvinte.

Lui Boldwood îi căzu ziarul din mână. Troy continuă:

— Cincizeci de lire ca să mă însor cu Fanny. Bun! Douăzeci și una de lire ca să nu mă însor cu Fanny, ci cu Bathsheba. Bun! Final de piesă: sunt deja soțul Bathshebei. Acuma, Boldwood, dumitale îți revine sfârșitul ridicol al omului care se amestecă între un soț și soția lui. și, încă un cuvânt. așa păcătos cum sunt, nu sunt atât de lichea cât să fac din căsătoria sau dezonoarea unei femei o chestiune de tocmeală și de vânzare. Fanny m-a părăsit de mult. Nu mai știu unde este — am căutat-o peste tot. și mai am încă un cuvânt. Zici că o iubești pe Bathsheba. Cu toate astea, la cel mai mic semn, gata, ai și crezut în dezonoarea ei. Ducă-se la dracu' asemenea iubire! Bun, și acum, că ți-ai primit lecția, ia-ți banii înapoi.

— N-o să-i iau, n-o să-i iau! șuieră Boldwood sufocat.

— Oricum, eu nu-i primesc, zise Troy, plin de dispreț. Înveli pachetul cu monedele de aur în bancnote și îl zvârlî în mijlocul drumului.

Boldwood îl amenință cu pumnul:

— Limbă de șarpe! Satano! Canalie! Las' că ți-arăt eu ție! Ascultă-mă bine: ți-arăt eu ție! Un alt torent de hohote. Apoi Troy închise ușa și o încuie pe dinăuntru.

Toată noaptea aceea, silueta sumbră a lui Boldwood putu fi văzută rătăcind peste dealurile și văile din Weatherbury, ca o umbră nefericită prin Valea Plângerii a râului Acheron.

XXXV.

LA O FEREASTRĂ DE LA ETAJ

La primele ore ale dimineții următoare, apărură soarele și roua. Piuiturile haotice, de încălzire, ale puzderiei de păsări se risipeau în aerul proaspăt, iar albastrul palid al cerului era, ici și colo, acoperit de pânzele subțiri ale norilor diafani, care nu izbuteau să întunece lumina zilei. Toate luminile din peisaj erau aurii, în ceea ce privește culoarea, și toate umbrele erau șterse, ca formă. Plantele agățătoare de pe bătrânul conac se înclinau sub povara șiragurilor de picături grele de rouă, care aveau asupra obiectelor din spatele lor efectul unor minuscule lentile, cu o deosebită putere de mărire.

Cu o clipă înainte ca orologiul să bată ora cinci, Gabriel Oak și Coggan traversară satul și ieșiră în câmp amândoi. Casa stăpânei lor abia începuse să se vadă, când lui Oak i se păru că zărește un oblon deschis la una din ferestrele de la etaj. Cei doi bărbați erau, în momentul acela, pe jumătate ascunși în spatele unei tufe de boz, care începuse să se împodobească deja cu ciorchini negri de fructe, și, mai înainte să iasă din umbra lui, se opriră puțin.

Un bărbat chipeș stătea sprijinindu-se leneș de zăbrele. își roti ochii de la răsărit la apus, cu aerul omului care face prima inspecție de dimineață. Bărbatul era sergentul Troy. își aruncase pe umeri tunica roșie, fără să se încheie la nasturi, și avea, în totul, atitudinea relaxată a unui soldat într-un program de voie.

Coggan vorbi cel dintâi, privind liniștit spre fereastră.

— S-a măritat cu el! zise el.

Gabriel contemplant tabloul înaintea lui și acum rămase întors cu spatele, fără să-i dea vreun răspuns.

— Mi-am închipuit eu că o să aflăm azi ceva, continuă Coggan. Am auzit huruit de roți trecând prin fața casei mele, îndată după lăsarea serii — tu nu știu pe unde umblai. Își întoarse ochii și se uită la Gabriel. Doamne apără-ne, Oak, ești alb ca varul la față, arăți ca un mort!

— Zău? făcu Oak, cu un zâmbet șters.

— Reazemă-te un pic de poartă. O să aștept.

— Bine, bine.

Stătură un timp lângă poartă, Gabriel, pierdut, cu ochii pironiți în pământ. Gândurile îi zburară în viitor și își închipui scenele de căință din anii de tihnă care aveau să urmeze acestei isprăvi săvârșite în pripă — fiindcă se căsătoriseră de îndată ce hotărâse Troy. De ce făcuseră totul atât de într-ascuns? Se răspândise vestea că ajunsese ca vai de lume la Bath, din pricină că se înșelase asupra distanței — calul cedase și fusese silită să-l lase într-un târg, la jumătatea drumului până la Bath, și că îi luase mai bine de două zile până să ajungă acolo. Nu stătea în firea Bathshebei să facă vreun lucru pe furiș. Cu toate cusururile ei, era sinceritatea întruchipată.

Oare fusese atrasă într-o cursă? Această căsătorie nu însemna pentru Gabriel numai o negrăită durere, dar și o mare uimire, deși toată săptămâna dinainte avusese o bănuială că acesta ar putea fi deznodământul întâlnirii ei cu Troy, departe de casă. Întoarcerea ei liniștită, împreună cu Liddy, îi mai risipise, întrucâtva, temerile. La fel cum o mișcare imperceptibilă pare a fi totuna cu neclintirea, dar, în proprietățile sale, este infinit deosebită de neclintirea însăși, și speranța lui, atât de greu de diferențiat de deznădejde, nu era totuna cu deznădejdea însăși.

După vreo câteva minute, se urniră din nou către conac. Sergentul încă mai privea pe fereastră.

— Bună dimineața, prieteni! strigă el, vesel, când cei doi ajunseră aproape. Coggan răspunse la salut.

— Nu-i răspunzi omului? îl întreabă el apoi pe Gabriel. Eu i-aș spune bună dimineața — poți să rostești cuvintele astea fără să dai doi bani pe ceea ce spui, dar să rămâi totuși în buna-cuviință.

Curând, Gabriel ajunse și el la concluzia că, de vreme ce fapta era consumată, dacă încerca să se arate cât mai de acord cu ea, ar fi fost cea mai mare mulțumire pentru cea pe care o iubea.

— Bună dimineața, sergent Troy, răspunse el cu un glas ca de pe altă lume.

— Ce mai casă întortocheată și posomorâtă este și asta, zise Troy zâmbind.

— Ei, poate că nici nu s-au căsătorit! îi strecură la ureche Coggan. Poate că ea nici nu-i aici. Gabriel clătină din cap. Soldatul se întoarse puțin către răsărit, iar soarele îi scaldă într-o lumină aprinsă, cu reflexe portocalii, tunică lui stacojie.

— Ba este o casă veche și frumoasă, răspunse Gabriel.

— Da, se poate. Numai că mă simt aici ca vinul nou într-un burduf vechi. Eu zic că ar trebui să punem peste tot ferestre-ghilotină, să mai poleim un pic lambriurile de pe pereți sau chiar să scoatem de tot stejarul și să punem tapet.

— Eu cred că ar fi păcat.

— Ei, nu. Am auzit un filozof spunând că zidarii din vechime, care lucrau pe vremea când arta era vie, nu aveau pic de respect pentru lucrarea înaintașilor lor, ci dăruiau tot și schimbau după cum credeau de cuviință. De ce n-am face și noi la fel? „Creația și conservarea nu fac casă bună împreună, spunea el, și nici un milion de anticari nu pot născoci un stil.” Iar eu sunt întrutotul de acord. Sunt pentru a face clădirea asta mai modernă, ca să ni se pară veselă cât timp stăm în ea.

Militarul întoarse capul și aruncă o privire prin încăpere, căutând un sprijin pentru ideile sale de îmbunătățire în această direcție. Gabriel și Coggan dădură să plece.

— A, Coggan, zise Troy, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva. Nu știi dacă în familia domnului Boldwood a înnebunit careva?

Jan se gândi o clipă.

— Am auzit, odată, că un unchi de-al lui era cam ciudat, dar nu știu cât de adevărat este, zise el.

— N-are nici o importanță, zise Troy cu nepăsare. O să vin și eu pe la câmp, pe la voi, într-o zi din săptămâna asta, dar mai am câteva treburi de aranjat mai întâi. Așadar, la revedere. O să rămânem, bineînțeles, la fel de prieteni ca și până acum. Nu sunt un înfumurat — n-o să auziți vreodată spunându-se așa ceva despre sergentul Troy. Oricum, așa a fost să fie, și uite o jumătate de liră, să beți în sănătatea mea, oameni buni!

Troy aruncă moneda cu dibăcie, peste bucata de pământ din fața casei și peste gard, înspre Gabriel, care se feri să nu-l lovească în cădere, făcându-se roșu la față de furie. Coggan își roti ochii, se avântă și prinse moneda când ricoșa pe drum.

— Prea bine, ține-o tu, Coggan, zise Gabriel cu dispreț, aproape sfidător. Eu unul n-am nevoie de daruri din partea lui.

— Vezi că te cam dai de gol, zise Coggan, pe gânduri. Pentru că, dacă s-a însurat cu ea, ascultă ce-ți spun eu, o să-și ia adio de la armată și el o să fie stăpânul aici. Așadar, e mai bine să-l numești „prieteni” cu voce tare, chiar dacă în sine ta îl numești „pacostea casei”.

— Mda... Poate e mai bine să-mi țin gura. Dar mai mult nu pot să fac. Nu-mi place să linguesc și dacă trebuie să-l perii ca să-mi păstrez slujba, atunci slujba mea este ca și pierdută.

Un călăreț, pe care îl văzuseră un timp în depărtare, apăru acum lângă ei.

— Este domnul Boldwood, zisese Oak.

— Ce-o fi vrut să spună Troy cu întrebarea lui?

Coggan și Oak îl salutară respectuos pe fermier, se opriră să vadă dacă pe ei îi căuta și, înțelegând că nu cu ei avea treabă, se dădură la o parte să-l lase să treacă.

Singurele semne ale cumplitelor chinuri în care Boldwood se zbatuse toată noaptea și în care se mai zbătea încă și acum erau paloarea de pe chipul lui cu trăsături hotărâte, vinele umflate de pe frunte și de la tâmpile și cutele adâncite din jurul gurii. Calul îl purta mai departe și până și pasul animalului părea să sugereze o nemărginită deznădejde. Pentru o clipă, Gabriel uită de propria lui durere, văzându-i-o pe a lui Boldwood. Urmări cu privirea trupul lui viguros, stând drept în șa, fără să întoarcă privirile în nici o parte, ținând coatele lipite pe lângă corp, fără ca borul pălăriei, țepăn, să tresară vreun pic în înaintarea aceasta lină, până ce silueta colțuroasă a lui Boldwood se pierdu, treptat, peste deal. Pentru cine îl cunoștea dinainte și îi știa povestea, exista ceva și mai emoționant în nemișcarea aceasta a sa, decât într-un eșec. Contradicția dintre aparență și esență era, în cazul lui, închisă cu forța în inimă și, la fel cum prin râs se pot exprima, uneori, trăiri mai cumplite decât prin lacrimi, și încremenirea acestui om în agonie era mai grăitoare decât dacă ar fi plâns.

XXXVI.

AVEREA în PRIMEJDIE. PETRECEREA

Într-o noapte, pe la sfârșitul lui august, când experiențele Bathshebei ca femeie măritată nu-și pierduseră încă noutatea și pe când vremea continua să fie secetoasă și înăbușitoare, un bărbat

stătea nemișcat în curtea de stoguri a fermei Weatherbury de Sus, uitându-se în înalături, la lună și la cer.

Noaptea avea o înfățișare sinistă. O boare fierbinte dinspre sud sufla ușor peste creștetele tuturor lucrurilor mai înalte, iar pe cer, cohorte de nori, plutind cu toate pânzele întinse, se îndreptau în unghi drept către un alt strat de nori, nici unul însă în direcția vântului de dedesubt. Luna, întrezărită printre aceste văluri, avea o înfățișare fantomatică, metalică. În lumina sa necurată, câmpurile erau livide și întreaga priveliște era scăldată într-o singură culoare, de parcă o vedeai printr-o sticlă afumată. În aceeași seară, oile se târăseră acasă în rânduri strânse, ciorile erau mai zăpăcite, iar caii se mișcaseră cu fereală și precauție. Dintr-o clipă în alta te așteptai să tune și, luând în considerare câteva aspecte secundare, era foarte probabil să fie urmate de una din acele ploi lungi care marchează încheierea secetei în acel anotimp. În mai puțin de douăsprezece ore, atmosfera proprie recoltei avea să facă parte din trecut.

Oak se uită cu negre presimțiri la cele opt stoguri neacoperite, masive și grele de roadele bogate, reprezentând jumătate din agoniseala fermei pe anul acela. Se duse la hambar. Noaptea aceea fusese aleasă de sergentul Troy — acum, stăpân deplin, în locul soției sale — pentru ospățul și dansul de sărbătoare recoltei. Pe măsură ce Oak se apropia de clădire, sunetele viorilor și tamburinei, împreună cu zgomotul multor picioare săltând ritmic, deveneau mai deslușite. Veni până în fața uriașelor uși, dintre care una era ușor crăpată, și aruncă o privire înăuntru.

Mijlocul și o parte laterală, până în capăt, fuseseră golite de tot ce ar fi putut stânjeni, și aria aceasta, însemnând cam două treimi din întregul hambar, fusese pregătită pentru petrecere; celălalt capăt, plin cu ovăz până-n tavan, fusese ascuns sub o prelată. Buchete și ghirlande de crengi cu frunze verzi împodobeau pereții și grinzile, închipuind candelabre, și drept în fața lui Oak fusese ridicată o tribună pe care se puseseră o masă și niște scaune. Acolo stăteau trei scripcari și, lângă ei, în picioare, își găsise locul un bărbat cu o înfățișare de smintit, cu părul măciucă și nădușeala curgându-i șiroaie pe obraji, ținând în mână o tamburină pe care o tot scutura.

Dansul se sfârși și pe dușumeaua de stejar negru, de la mijloc, un nou șir de perechi se alcătui pentru dansul următor.

— Acuma, doamnă, nu vă fie cu supărare, v-aș întreba ce dans v-ar plăcea să fie? se interesă vioara întâi.

— Oricare, nu contează, se auzi glasul limpede al Bathshebei, care stătea în capătul cel mai îndepărtat al hambarului, privind scena de la o masă încărcată cu câni și gustări. Troy stătea lângă ea, răsturnat pe un scaun.

— Atunci, zise scripcarul, aş îndrăzni să spun că mai cinstit şi mai potrivit ar fi Bucuria soldatului — fiind aici, de faţă, un distins soldat, însurat la ferma noastră. Ei, ce spuneţi, băieţii mei, şi dumneavoastră, domnilor?

— Să fie Bucuria soldatului! exclamă câţiva în cor.

— Mulţumesc pentru compliment, zise vesel sergentul, luând-o pe Bathsheba de mână şi conducând-o în fruntea şirului de dansatori. Pentru că, deşi mi-am cumpărat livretul de ieşire din Regimentul 11 Dragoni ai înălţimii sale Maiestatea noastră, ca să-mi îndeplinesc noile îndatoriri care mă aşteaptă aici, o să continuu să fiu un soldat, în cuget şi în simţiri, câtă vreme voi trăi.

Cu acestea, dansul începu. Despre calităţile Bucuriei soldatului nu pot fi şi nici n-au fost vreodată două păreri. Se observase, în cercurile muzicale din Weatherbury şi din împrejurimi, că această melodie, după trei sferturi de ceas de tropăială îndrăcită, încă posedă mai multe proprietăţi stimulative pentru călcăie şi tălpi, decât majoritatea celorlalte dansuri, de la primele acorduri. Bucuria soldatului avea, de asemenea, un farmec în plus, prin aceea că se potrivea minunat cu tamburina pomenită mai sus — un instrument nicidecum de ignorat în

măinile unui interpret care ştia ce înseamnă adevăratele spasme şi convulsii, dansurile Sfântului Vitus şi frenezia nemaipomenită de care este nevoie pentru a-i reda tonurile la cel mai înalt nivel de desăvârşire.

Nemuritoarea melodie luă sfârşit, un încântător re-re rostogolindu-se din vioara-bas, cu sonoritatea unei canonade, la care Gabriel se hotărî să nu-şi mai întârzie intrarea. O ocoli pe Bathsheba şi se apropie cât putu mai mult de postamentul unde, acum, sergentul Troy se aşezase, bând brandy cu apă, deşi ceilalţi beau, fără excepţie, numai cidru şi bere. Lui Gabriel nu-i venea la îndemână să se vâre în discuţie de la distanţă cu sergentul, aşa că îi trimise vorbă, rugându-l să coboare pentru câteva clipe. Sergentul îi răspunse că nu putea să vină.

— Atunci, zise Gabriel, vrei să-i spui că am trecut pe aici numai să-l înştiinţez că o să înceapă curând o furtună şi că trebuie să facem ceva să punem stogurile la adăpost?

— Domnul Troy zice că n-o să plouă, veni răspunsul, şi că nu se poate opri acum, ca să stea de vorbă cu dumneata despre fleacuri dintr-astea.

Lângă Troy, Oak avea jalnica tendinţă de a părea o lumânare pe lângă o lampă cu gaz şi, simţindu-se nelalocul lui, ieşi din nou afară, cu gând să se ducă acasă, pentru că, în împrejurările de faţă, nu mai avea inima să stea să privească spectacolul din hambar. La uşă, se opri puţin — vorbea Troy.

— Prieteni, în noaptea asta nu sărbătorim doar sfârşitul recoltei. Este, deopotrivă, un ospăţ de nuntă. Cu puţin timp în urmă, am avut fericirea s-o conduc la altar pe această doamnă, stăpâna voastră, şi până acum nu ne-am învrednicit să cinstim public evenimentul în Weatherbury. Ca să facem treaba asta cum se cuvine şi pentru ca fiecare să plece la culcare mulţumit, am poruncit să se aducă aici câteva sticle cu brandy şi ceainice cu apă fiartă. Fiecare oaspete va fi servit cu un pocal de băutură triplu rafinată.

Bathsheba îşi puse mâna pe braţul lui şi, înălţându-şi faţa palidă spre el, zise rugător:

— Nu, nu le mai da... te rog, nu, Frank. Nu poate să le facă decât rău. Au mâncat şi au băut destul.

— Adevărat, nu mai vrem altceva, vă mulţumim, ziseră vreo doi.

— Pfui! făcu sergentul cu dispreţ şi, parcă străfulgerat de o idee, îşi ridică glasul. Prieteni, zise, să le trimitem pe femeile acasă! La ora asta ar fi trebuit să fie în pat. Pe urmă, noi, cocoşii, o să tragem un chef straşnic, noi între noi. şi dacă se arată vreunul cu pene albe, atunci să-şi caute de lucru în altă parte în iarna asta.

Bathsheba părăsi indignată hambarul, urmată de celelalte femei şi de copii. Muzicanţii, care nu se socoteau poftiţi şi ei să li se alăture, se strecurară, în tăcere, la căruţa lor şi începură să înhame calul. Astfel, Troy şi bărbaţii de la fermă rămaseră singuri. Oak, ca să nu facă figură proastă fără rost, stătu puţin, apoi se ridică, la rândul lui, şi plecă în tăcere, în urma lui răsunând o înjurătură prietenoasă din partea sergentului pentru că nu mai stătea la încă un rând de grog.

Gabriel porni spre casă. Apropiindu-se de uşă, dădu cu vârful piciorului în ceva care, după atingere şi fâşăit, părea moale, ca de piele, şi umflat ca o mănăşă de box. Era o broască râioasă mare, care traversa poteca agale. Oak o ridică de jos, gândindu-se că ar fi mai bine să omoare creatura, ca s-o scutească de chinuri, dar, văzând că nu păţise nimic, o lăsa la loc, în iarbă. Ştia ce însemna acest

mesaj primit de la Mama Natură. Curând, se ivi un altul. când aprinse lumina în casă, văzu pe masă o dâră subțire, lucioasă, de parcă o pensulă cu lac trecuse ușurel pe deasupra. Oak urmări serpentina sclipitoare până la capătul celălalt, unde dădu cu ochii de un uriaș melc fără casă, cafeniu, care venise în noaptea aceea din grădina lui în casă dintr-un motiv al lui. Era al doilea semn prin care Natura îi sugera că trebuia să se pregătească pentru o vreme de furtună.

Oak se așază și chibzui, aproape o oră. în tot acest răstimp, doi păianjeni negri, din cei care se aciuază de obicei prin casele cu acoperiș de paie, s-au plimbat pe tavan, în cele din urmă dându-și drumul pe podea. Asta îi reaminti că, dacă exista o categorie de manifestări, în legătură cu acest subiect, pe care s-o înțeleagă de minune, aceasta era cea a instinctelor oilor. Ieși din casă, străbătu în goană vreo două-trei pajiști spre stână, se cățăără peste gardul de nuiiele și se uită să vadă ce făceau oile.

Se înghesuiseră toate laolaltă, în partea cealaltă a țarcului, în jurul unor tufe de grozămă, și primul lucru neobișnuit pe care îl observă fu acela că, deși văzuseră capul lui Oak apărând deodată peste gard, nu se speriară și nici nu fugiră. Le stăpânea acum o frică mai puternică decât frica de om. Însă aceasta nu era ciudățenia cea mai izbitoare — se adunaseră grămadă, astfel încât toate, fără nici o excepție, stăteau cu coada întoarsă către jumătatea orizontului dinspre care amenința furtuna. în mijloc era un cerc foarte strâns, în jurul căruia se strângeau alte și alte cercuri, cu rază din ce în ce mai mare, forma închipuită de întreaga turmă fiind foarte asemănătoare unui guler de dantelă de-al lui Van Dyck, pentru care desigur de grozame închipuia gâtul personajului care îl purta.

Lui Oak îi fură de ajuns aceste observații ca să își reîntărească părerea de la început. Acum era încredințat că el avea dreptate și Troy se înșela. Toate glasurile din natură vesteau, la Unison, o schimbare. Însă aceste reacții ale necuvântătoarelor nu aveau decât două interpretări, foarte clare. Se părea că avea să vină o furtună, urmată de o ploaie rece, foarte lungă. Târătoarele păreau să știe totul despre ploaia cea lungă, dar prea puțin despre furtuna de dinainte, în timp ce oile știau totul despre furtună și nimic despre ploaia de după.

Această tulburare a vremii, fiind mai puțin obișnuită, era cu atât mai de temut. Oak se întoarse în curtea cu stoguri. Totul era cufundat în tăcere, iar vârfurile conice ale clăilor se ridicau întunecate spre cer. în total, în curte erau cinci clăi de grâu și trei stoguri de orz. După treierat, cantitatea de grâu avea să se ridice cam la cincisprezece duble din fiecare claie, iar cea de orz la cel puțin douăzeci. Valoarea acestora pentru Bathsheba și, de fapt, pentru toată lumea, Oak o socoti în minte, după următoarea formulă de calcul simplu:

$5 \times 15 = 75$ duble = 500 lire; $3 \times 20 = 60$ duble = 250 lire. Total - 750 lire.

Șapte sute cincizeci de lire, în cea mai divină formă pe care o pot îmbrăca banii: aceea a hranei necesare oamenilor și animalelor — merita oare să accepți riscul de a se strica această cantitate de grâne, reducându-și valoarea până la mai puțin de jumătate, din pricina nestatorniciei unei femei?

— Nicicum, dacă eu pot să împiedic nenorocirea! murmură Gabriel.

Acesta fu motivul pe care Oak îl invocă pentru sine. Dar omul, chiar și pentru el însuși, este un palimpsest, cu un scris vizibil pentru toată lumea și cu un altul ascuns pe sub rânduri. Se poate ca, în cazul lui Oak, să se fi aflat următoarea inscripție de aur, dedesubtul celei utilitare: „Voi ajuta, până la sfârșitul puterilor mele, femeia pe care am iubit-o atât de mult.”

Așadar, se întoarse la hambar ca să încerce să obțină ajutoare pentru a acoperi clăile chiar în noaptea aceea. Dinăuntru nu se auzea nici un zgomot și ar fi plecat mai departe, încredințat că petrecerea se spărsese, dacă o lumină firavă, galbenă ca șofranul, în contrast cu albul verzui de afară, n-ar fi răzbătut printr-un nod din lemnul ușilor duble.

Gabriel se uită înăuntru. Dădu cu ochii de un tablou neobișnuit. Lumânările agățate printre plantele verzi arseseră până jos, la inelul sfeșnicului, și, în câteva locuri, frunzele legate în jurul lor se pârliseră și se uscaseră. Multe dintre lumini se stinseseră de tot, altele scoteau fum și răspândeau un miros greu, seul picurând din ele pe podea. Prăbușiți pe sub masă, rezemați de scaune și de alte obiecte în toate pozițiile care se pot închipui, mai puțin cea perpendiculară, se aflau cei mai ticăloșiți dintre lucrători, iar, la un astfel de nivel, părul din capul lor amintea de măturile și periile de pardoseli. în mijlocul lor strălucea, roșu și bine conturat, sergentul Troy, răsturnat pe spate într-un scaun. Coggan zăcea pe spate, cu gura căscată, zumzăind sforăituri, ca mulți alții, răsuflările unite ale adunării întinse la orizontală alcătuind un vuiet înăbușit, ca al

Londrei de la distanță. Joseph Poorgrass se ghemuise ca un arici, de ai fi zis că se străduia să lase descoperită în aer o porțiune cât mai mică din trupul său, iar, în spatele lui, abia se mai zărea o rămășiță neînsemnată din William Smallbury. Paharele și câștile încă mai stăteau pe masă, iar dintr-o carafă cu apă răsturnată, un pâraieș, după ce își croise drum, cu o precizie uimitoare, prin mijlocul mesei lungi, se scurgea pe gâtul lui Marc Clark, care își pierduse cunoștința, picurând continuu și monoton, ca apa de pe o stalactită dintr-o peșteră.

Gabriel aruncă o privire deznădăjduită înspre acest grup care, cu una sau două excepții, reprezentau toți oamenii de nădejde ai fermei. Își dădu imediat seama că, dacă trebuia să pună cineva stogurile la adăpost în noaptea aceea sau măcar în dimineața următoare, apoi el singur trebuia să le pună, cu mâna lui. De sub jiletca lui Coggan se auzi un ding-ding slab. Era ceasul lui, bătând ora două.

Oak se îndreptă spre trupul culcat al lui Matthew Moon, cel care de obicei se îngrijea de repararea acoperișurilor de paie de la conac, și începu să-l zgâlțâie. Fără efect.

Gabriel îi strigă în ureche:

— Unde sunt băătorul de paie, pieptenele și spata?

— Sub talpa stogului, răspunse mecanic Moon, cu promptitudinea fără voie a unui medium. Gabriel îi lăsă capul din mâini, care căzu pe podea ca un blid. Se duse, apoi, la bărbatul lui Susan Tall.

— Unde-i cheia de la grânar?

Nici un răspuns. Repetă întrebarea, cu același rezultat. Să strige cineva la el, noaptea, în mod vădit nu era așa o noutate pentru bărbatul lui Susan Tall ca pentru Matthew Moon. Oak îi trânti capul lui Tall la loc, în colțul lui, și se ridică să plece.

Ca să fim drepti, nu lucrătorii purtau cea mai mare vină pentru acest jalnic și demoralizant sfârșit al petrecerii din seara aceea. Sergentul Troy stăruise cu atâta strășnicie, cu paharul în mână, că băutul ar fi fost, chipurile, întărirea legăturii dintre ei, încât și celor care ar fi vrut să-l refuze nu le pica bine să nu se poarte cuviincios cu el în acele împrejurări. Fiind obișnuiți din tinerețe să nu pună gura pe vreo băutură mai tare decât cidrul și berea slabă, nu era de mirare că, după vreun ceas, se prăbușiseră toți, cu mic, cu mare, cu extraordinară uniformitate. Gabriel era grozav de abătut. Dezmățul de acum prevestea numai necazuri pentru încăpățânata și fermecătoarea lui stăpână, pe care bărbatul acesta credincios o mai păstra încă în inimă ca pe întruchiparea a tot ce era plăcut, strălucitor și de neatins.

Stinse lumânările pe sfârșite, ca să nu se întâmple vreo pozna cu hambarul, închise ușa, lăsând oamenii cufundați într-un somn adânc și în uitare de ei înșiși, după care se avântă din nou în singurătatea nopții. O suflare fierbinte de vânt, ieșită parcă dintre buzele întredeschise ale unui zmeu gata să înghită pământul, îi venea dinspre sud, în timp ce, exact în partea opusă, spre nord, se înălța o armată de nori încruntați și amenințatori, drept în ghearele vântului. Și atât de nepământeană era această înălțare, încât ți-ai fi putut imagina că exista dedesubt vreo

mașinărie care îi ridica. Între timp, norii mai pirpirii zburaseră înapoi, în colțul de miazăzi și răsărit al cerului, îngroziți parcă de norul cel mare, ca puii mici sub privirile vreunei dihanii. Mergând spre sat, Oak zvârli cu o pietricică în fereastra de la odaia de dormit a lui Laban Tall, așteptând să iasă Susan, dar nu se mișcă nimeni. Atunci ocoli până la ușa din dos, lăsată descuiată, ca să poată intra Laban la întoarcere, și pătrunse înăuntru până la picioarele scării.

— Doamnă Tall, am venit după cheia de la grânar, ca să iau acoperitoarele de stoguri, spuse Oak, cu voce tunătoare.

— Tu ești? făcu Susan Tall, pe jumătate adormită.

— Eu, zise Gabriel.

— Hai la culcare! Vii ca un hoț, noaptea, derbedeule! Nu ți-e rușine să ții omul treaz așa?

— Nu e Laban, sunt eu, Gabriel Oak. aș vrea cheia de la grânar.

— Gabriel? și atunci de ce, Doamne iartă-mă, ai zis că ești Laban?

— N-am zis. Eu credeam că vrei să spui...

— Ba ai zis. Ce cauți aici?

— Cheia de la grânar.

— Atunci, ia-o! E acolo, în cui. Țștia care vin să sâcăie femeile în puterea nopții ar trebui...

Gabriel luă cheia fără să mai aștepte concluzia tiradei. Zece minute mai târziu, umbra lui singuratică putea fi văzută târând prin curte patru prelate mari și, în scurt timp, două dintre

acele grămezi de bogăție în grâne erau bine acoperite, învelite cu câte două prelate fiecare. Două sute de lire erau puse la adăpost. Trei stoguri de grâu rămăseseră însă dezvelite și alte prelate nu mai erau. Oak se uită sub talpa stogurilor și găsi o furcă. Se cățără pe cel de-al treilea morman de valoare și se apucă de lucru, având de gând să croiască o pantă ca de acoperiș din vârful clăii, așezând snopii unul peste altul și îndesând, în același timp, snopi nelegați în spațiile libere.

Toate bune până aici. Prin această soluție născocită la repezeală, avuția Bathshebei în grâu urma să fie în siguranță pentru cel puțin o săptămână sau două, dacă nu se dezlănțuia vântul. Apoi veni rândul orzului. Singurul mod în care putea fi apărat era să-i fi întreșut paiile de deasupra, de jur-împrejur. Timpul trecea, iar luna dispăruse și nu avea să se mai arate. Era semnul de rămas bun al ambasadorului înainte de bătalie. Noaptea căpătase o înfățișare sălbatică, de făptură smintită, și, în cele din urmă, întreg cerul oftă din rărunchi, simțindu-se o pală de vânt tare asemănătoare suspinului morții. Acum, în ogradă nu se mai auzeau decât bufniturile înfundate ale bătătorului de paie printre dinții spatei și foșnetul paielor îndesate în golurile dintre snopi.

XXXVII.

FURTUNA. CEI DOI ÎMPREUNĂ

Un fulger fâlfâi peste întreaga scenă și, ca reflectat de niște aripi fosforescente, străbătu cerul, după care un uruit se prăvăli, umplând văzduhul. Era prima mutare a furtunii care se apropia. Al doilea bubuit fu zgomotos, deși cu un fulger ceva mai greu vizibil. Gabriel zări o lumânare aprinzându-se în odaia de dormit a Bathshebei și, curând, o umbră trecând dintr-o parte în alta, pe cortina storului.

Apoi veni al treilea fulger. Manevre dintre cele mai uluitoare se desfășurau în imensele văgăuni ale bolții de deasupra capului. Fulgerele aveau acum culoarea argintului și luceau în ceruri ca o armată de cavaleri în armuri. Uruiturile se prefăcură în trosnete. Gabriel, de la înălțimea stogului, avea în față o perspectivă de cel puțin șase mile. Fiecare gard viu, fiecare tufiș, fiecare pom se vedea limpede, ca trasat într-o gravură. Într-un padoc, în aceeași direcție, era o cireadă de junci care se zăreau, în clipa aceea, gonind într-o învălmășeală sălbatică, nebună, zvârlindu-și copitele și cozile în aer, cu frunțile plecate în pământ. Un plop, în planul

cel mai apropiat, apărea ca o trăsătură de cerneală pe un vas cositorit. Apoi tabloul dispăru, lăsând în urmă o beznă atât de adâncă, încât Gabriel lucra numai pe pipăite.

Înfipse în stog vergeaua sau pumnalul, indiferent cum i s-ar spune — o lance lungă de fier, ascuțită la capete și lustruită de atâta mănuit — în chip de suport de snopi, în locul suportului numit țesală, folosit la acoperișuri. O lumină albastră apăru la zenit și, într-un mod cu totul inexplicabil, bătu în jos, aproape de vârful vergelei. Era al patrulea fulger mai puternic. O secundă mai târziu plesni — rapid, curat și scurt. Gabriel pricepu că locul în care se afla numai sigur nu era și se hotărî să coboare.

Nu căzuse încă nici un strop de ploaie. Își șterse ostenit fruntea și se uită din nou la cocoșele întunecate ale stogurilor neacoperite. La urma urmei, își prețuia viața chiar atât de mult? Ce perspective avea, încât să se păzească, temător de a-și asuma un risc, când așa o treabă importantă și urgentă nu se putea înfăptui fără asemenea risc? Se hotărî să stea lipit de stog. Cu toate acestea, își luă o măsură de prevedere. Sub talpa stogului era un lanț de priponit, folosit ca să împiedice caii să scape. Îl luă, se sui cu el pe scară și trecând vergeaua prin piedica de la capăt, lăsă celălalt capăt al lanțului să atârne până în pământ. Țărușul din capătul de jos îl îngropă în pământ. Sub ocrotirea acestui paratrăsnet improvizat, se simți mai în siguranță.

Mai înainte ca Oak să pună iarăși mâna pe unelte, țâșni al cincilea fulger, cu suplețea unui șarpe și cu urletul unui demon. Era verde ca smaraldul, iar reverberațiile sale, amuțitoare. și ce îi descoperi lumina lui? Pe câmpul deschis din fața lui, cum privea peste coama stogului, zări o siluetă întunecată, aparent a unei femei. Să fi fost singura femeie inimoasă din parohie, Bathsheba? Umbra făcu un pas — apoi Oak nu mai văzu nimic.

— Dumneata ești, stăpână? întrebă Gabriel prin beznă.

— Cine-i acolo? se auzi vocea Bathshebei.

— Gabriel. Sunt pe stog, țeș o învelitoare din paie.

— A, Gabriel! și zici că asta faci? De aceea am venit și eu. M-a trezit vremea de afară și m-am gândit la recoltă. Sunt așa de supărată... Am putea să le salvăm? Nu știu pe unde este bărbatul meu. E cu tine?

— Nu, nu-i aici.

— Dar nu știi unde e?

— Doarme în hambar.

— Mi-a făgăduit că o să pună pe cineva să aibă grijă de stoguri, și numai bine că sunt toate descoperite! Pot să te ajut cu ceva? Liddy se teme să iasă din casă. N-aș fi crezut că o să te găsească aici, la ora asta! Serios, pot să fac și eu ceva?

— Ai putea să-mi aduci aici, sus, câteva legături de trestie, una câte una, doamnă, dacă nu ți-e frică să urci scara pe întuneric, zise Gabriel. Acum fiecare clipă e prețioasă și, dacă mi le-ai aduce dumneata, am scuti o grămadă de timp. când mai trece fulgerul, nu e chiar atât de întunecat.

— Fac orice! zise ea hotărâtă. Numaidecât ridică o legătură pe umăr, se cățăără pe scară până la picioarele lui Oak, puse legătura lângă vergea și coborî să ia alta. când urcă pentru a treia oară, stogul se luminează deodată, strălucind cu luciu metalic, ca smalțul de majolică — fiecare nod din fiecare fir de pai deveni vizibil. Pe panta din fața lui Gabriel apărură două forme omenști, negre ca tăciunele. Stogul își pierde iluminarea și formele se făcură nevăzute. Gabriel întoarse capul. Fusesse al șaselea fulger, care venise din spatele lor, dinspre răsărit, iar cele două siluete întunecate de pe pantă nu fuseseră decât umbra lui și a Bathshebei.

Apoi veni tunetul. Era de necrezut că o asemenea lumină cerească a putut da naștere unui sunet atât de diabolic.

— Cumplit! exclamă ea, prinzându-se strâns de mâneca lui Gabriel. Gabriel se întoarse și o ținu să nu cadă din locul în care era cocoțată. în aceeași clipă, pe când el mai era încă răsucit spre Bathsheba, se făcu și mai multă lumină și, pe peretele hambarului văzu, desenată parcă în

cărbune, copia înaltului plop de pe deal. Era doar umbra acelui copac, proiectată de un al doilea fulger dinspre apus.

Urmă încă o pâlălaie. Bathsheba era acum jos, ridicându-și pe umăr încă o legătură de trestii, dar îndură izbucnirea orbitoare fără să tresară, cu tunet cu tot, și începu să urce din nou cu povara în spinare. Timp de vreo alte patru sau cinci minute fu liniște pe toate fronturile și trosnetul spatei, pe care Gabriel o mânua de zor, se putu auzi din nou, deslușit. El crezu că momentul de criză al furtunii trecuse. Însă avu loc o nouă explozie de lumină.

— Ține-te! strigă Gabriel, smulgându-i legătura de pe umăr și înșfăcând-o de braț.

Atunci, cerul se despică de-a binelea. Fulgerul veni prea pe neașteptate pentru ca pericolul de nedescris pe care îl reprezenta să poată fi priceput imediat de cei doi, care nu-i percepură decât frumusețea strălucitoare. Țâșni de la răsărit, de la apus, de la miazănoapte și de la miazăzi, ca un veritabil dans al morții. în văzduh se iviră schelete cu oase din flăcări albastre

— care jucau, săltau, călăreau, se alergau de jur-împrejur și se împleteau într-o învâlmășeală de nespus, printre ele se strecurau, unduin-du-se, șerpi verzui, iar în spatele tuturor pâlpâia o întindere nesfârșită de lumină ceva mai slabă. Din toate colțurile cerului surpat se porni, simultan, ceva care s-ar fi putut numi un strigăt, de vreme ce, deși nici un strigăt nu s-a apropiat vreodată de așa ceva, în linii mari semăna cu un strigăt mai mult decât cu orice altceva de pe pământ. în plus, una din acele năluci îngrozitoare se agăță de capătul vergelei pe care o mânua Gabriel, trecu nevăzută prin ea, apoi prin lanț în jos și se scurse în pământ. Gabriel era aproape orb și putea simți brațul cald al Bathshebei tremurând în mâna lui — o senzație nouă și destul de cutremurătoare, numai că dragostea, viața, tot ce era omenesc, părea minuscul și neînsemnat într-un plan atât de alăturat cu al universului furibund.

Oak abia avu timp să adune aceste impresii într-un gând și să observe cât de ciudat arăta pana roșie de la pălăria ei în lumina aceea, când copacul înalt de pe deal, de care am pomenit mai devreme, păru cuprins deodată de o flacără albă și încă unul dintre glasurile înspăimântătoare se alătură ultimului trosnet al celor de dinainte. Detunătura fu năucitoare, aspră și nemiloasă, și se prăbuși peste urechile lor bufnind compact, plat, fără acel ecou care îi împrumută ceva din sunetul tobelor unui tunet mai îndepărtat. în strălucirea răsfântă de întreg pământul de dedesubt și de cuprinzătoarea voltă a cupolei de deasupra, Gabriel văzu copacul spintecat pe toată lungimea trunchiului său înalt și drept și un soi de panglică uriașă de scoarță trântită jos. Cealaltă jumătate rămasă în picioare își arăta lemnul dezgolit, ca o fâșie albă. Fulgerul lovise copacul. Văzduhul se umplu de miros de pucioasă. Apoi totul se cufundă în tăcere și în beznă, ca într-o peșteră din Hinom.

— Am scăpat ca prin urechile acului, zise Gabriel cu sufletul la gură. Ar fi mai bine să te dai jos.

Bathsheba nu răspunse, dar îi putea auzi deslușit gâfâitul ritmic și foșnetul periodic al legăturii de trestii din spatele ei, care răspundea bătailor de spaimă ale inimii sale. Ea coborî scara și, gândindu-se mai bine, Gabriel o urmă. Bezna era acum de nepătruns chiar și pentru vederea cea mai ascuțită. Amândoi stătură nemișcați la piciorul scării, unul lângă celălalt. Bathsheba părea că nu se gândește decât la vreme, Oak, în clipa aceea, nu se gândea decât la ea. În cele din urmă, el zise:

— Acum, în sfârșit, furtuna pare să fi trecut.

— Și eu cred la fel, zise Bathsheba. deși mai sunt mii de fulgere, privește! Cerul era acum plin de o lumină neîntreruptă, frecvența repetiției topindu-se într-o continuitate desăvârșită, tot așa cum, lovind foarte des într-un gong, rezultă un sunet neîntrerupt.

— Nimic serios, zise el. Nu înțeleg de ce nu plouă. Dar, slavă Domnului, este mai bine pentru noi. Acum o să mă urc iar.

— Gabriel, ești mai bun decât merit! Rămân să te mai ajut. Ah, de ce nu sunt aici câțiva și dintre ceilalți oameni?

— Ar fi fost, dacă ar fi putut, zise Gabriel, șovăind.

— Ah, știu tot... totul! zise ea, adăugând încet: Au adormit cu toții în hambar, într-un somn de beție, și soțul meu printre ei. așa este, nu? Să nu-ți închipui că sunt o femeie slabă și că nu pot îndura adevărul.

— Nu sunt sigur, spuse Gabriel. Mă duc să văd.

Porni pe câmp către hambar, lăsând-o pe Bathsheba singură. Privi prin crăpăturile ușii. Totul era cufundat în întuneric, așa cum fusese și la plecarea lui, și încă se mai auzea, tot ca data trecută, zgomotul constant al noianului de sforăituri.

Simți o boare călduță gâdilându-i un obraz și întoarse capul. Era râsuflarea Bathshebei. Se luase după el și se uita înăuntru prin aceleași crăpături.

El încercă să îndepărteze pe dată gândul supărător din mintea amândurora, remarcând cu blândețe:

— Dacă ai vrea să te întorci din nou, domnișoară — doamnă, și să-mi mai dai vreo câțiva snopi, am mai câștiga timp.

Cu acestea, Oak veni iarăși la stog, se urcă până-n vârf, pași mai sus de scară, ca să poată lucra mai cu spor, și continuă să îndeplinească trestii. Bathsheba urcă după el, însă fără să aducă vreo legătură de trestii.

— Gabriel, zise ea, cu un glas ciudat și emoționat.

Oak își întoarse ochii spre ea. Bathsheba nu mai scosese o vorbă, de când plecase el de la hambar. Fâlfâitul îmblânzit și neîntrerupt al fulgerelor pe cale de a se stinge îi înfățișă un chip de marmură pe fundalul cerului negru. Bathsheba stătea aproape pe culmea stogului, cu picioarele adunate sub ea și sprijinite de vârful scării.

— Da, stăpână, zise el.

— Mă gândesc că, în noaptea aceea, când am pornit în goană cu trăsura la Bath, ai crezut că plecasem să mă mărit.

— așa am crezut, în cele din urmă — dar la început nu, răspunse el, într-un fel mirat de modul abrupt în care se deschisese acest neașteptat subiect.

— Și ceilalți au crezut la fel?

— Da.

— Și mă învinuiești pentru asta?

— Păi... puțin.

— Mi-am închipuit eu. Uite, eu țin cât de cât la buna ta părere despre mine și vreau să explic un lucru... Am vrut s-o fac mai de mult, de când m-am întors și te-ai uitat atât de încruntat la mine. Căci, dacă o să mor — și s-ar putea să mor curând — ar fi groaznic să mă judeci greșit toată viața. Ascultă-mă!

Gabriel se opri din foșgăit.

— M-am dus la Bath, în noaptea aceea, foarte hotărâtă să rup legăturile cu domnul Troy. Numai din pricina unor împrejurări care s-au ivit după ce am ajuns acolo s-a întâmplat că... că ne-am căsătorit. Ei, acum privești lucrurile într-o nouă lumină?

— Da... Întrucâtva.

— Bănuiesc că trebuie să-ți spun mai multe acum, dacă tot am început. și poate că nu-i rău, căci, desigur, tu nu ți-ai făcut iluzii că te-ai iubi vreodată sau că, dacă-ți vorbesc, urmăresc alt scop decât cel pe care l-am numit. Ei bine, eram singură într-un oraș străin, iar calul era șchiop, rămas undeva pe drum... și, în cele din urmă, nu știam ce să fac. Am văzut de-abia când era prea târziu că m-aș putea procopsi cu un prost renume, fiindcă mă întâlнисem cu el, singură, în felul acela. și chiar eram pe picior de plecare când, deodată, el mi-a spus că în ziua

aceea văzuse o femeie mai frumoasă decât mine și că nu pot să-i cer să-mi rămână credincios, cel puțin dacă nu deveneam pe loc a lui... și-am fost tare mâhnită și răscolită... — își dresе glasul și se opri o clipă, ca pentru a-și recăpăta suflul. — și atunci, prinsă la mijloc între gelozie și sminteală, m-am măritat cu el! șopti ea, cu disperare pățimașă.

Gabriel nu-i dădu nici un răspuns.

— N-a fost el de vină, căci spunea adevărul adevărat despre faptul că... despre faptul că o văzuse pe alta, se grăbi ea să adauge. și acuma nu vreau să aud nici un cuvânt de la tine despre toată povestea asta — Ți interzic cu desăvârșire! Voiam doar să-ți lămuresc partea pe care ai înțeles-o greșit, mai înainte să vină vremea când n-ai mai putea s-o afli niciodată. — Mai vrei câteva legături de trestii?

Ea coborî scara și lucrul reîncepu. Gabriel descoperi, curând, o încetineală în felul în care stăpâna sa urca și cobora scara, și îi spuse, duios ca o mamă:

— Cred că ar fi mai bine să te duci în casă, acum. Ai obosit. Pot să termin și singur ce-a mai rămas. Dacă nu se schimbă vântul, s-ar putea să nu mai vină ploaia.

— Dacă nu-ți sunt de folos, o să mă duc, îngăimă Bathsheba, fără vlagă. Dar, oh, Doamne ferește, să nu pățești ceva!

— N-am zis că nu ești de folos, dar n-aș vrea să te obosesc mai mult. Ai făcut treabă bună.

— Iar tu, și mai bună! zise ea cu recunoștință. Ți mulțumesc pentru credința ta, îți mulțumesc de o mie de ori, Gabriel! Noapte bună — știu că faci tot ce-ți stă în putință pentru mine.

Se pierdu treptat în întuneric, până ce dispăru de tot, apoi el auzi zăvorul de la poartă căzând în urma ei. Mai departe, lucră adânc cufundat în visare, cugetând la povestea ei și la contrazicerile acelei inimi de femeie care o făcuseră să-i vorbească lui, în noaptea aceea, cu mai multă căldură decât îi vorbise vreodată înainte de căsătorie, când fusese liberă să-i vorbească oricât de călduros ar fi dorit.

Fu smuls din reveria lui de un zgomot supărător, dinspre șopronul trăsurilor. Era morișca de pe acoperiș care se învârtea nebunește și această întetire a vântului era semnalul unei ploi nimicitoare.

XXXVIII.

PLOAIA. UN OM SINGUR SE ÎNTÂLNEȘTE CU UN ALTUL

Se făcuse cinci dimineața și zorile făgăduiau să apară în culori de praf și de cenușă. Aerul nu mai era fierbinte și se agita cu mai multă vigoare. Adieri răcoroase alergau, în vârtejuri nevăzute, în jurul feței lui Oak. vântul își schimbase direcția cu vreo două sau trei grade și începuse să sufle mai tare. în zece minute, toate vânturile cerului păreau că porniseră să cutreiere în voia lor prin văzduh. Câteva din împletiturile de trestie de pe stogurile de grâu erau acum învărtite fantastic prin înalturi și Oak fu nevoit să înlocuiască și să pună deasupra lor câteva bârne pe care le găsi la îndemână. O dată ce sfârși cu asta, trecu din nou să trudească la orz. O picătură mare de ploaie îl plesni peste față, vântul mugea prin toate ungherele dimprejur, pomii se plecau până la pământ, iar ramurile se izbeau între ele cu încrâncenare. Vârând spata în stog peste tot și în toate chipurile, îl acoperea, încetul cu încetul, salvând, inci cu inci, de la distrugere această înnebunitoare personificare a șapte sute de lire. Ploaia se porni de-a binelea și Oak simți curând apa croindu-și cărări umede și reci în jos, pe spinare. în cele din urmă, ajunse aproape cu totul ca un burete îmbibat cu apă, iar vopselele hainelor sale începură să se scurgă, băltind apoi la picioarele scării. Prin atmosfera mohorâtă, ploaia trăgea linii piezișe, ca niște țepi lichizi venind în șiruri neîntrerupte din clipa în care părăseau norii și până se înfingeau în trupul lui.

Oak își aminti deodată că, în urmă cu opt luni, se luptase cu focul în același loc și la fel de disperat cum se lupta și acum cu apa — și dintr-o dragoste zadarnică pentru aceeași femeie. cât despre ea... Dar Oak era mărinimos și drept, așa că își alungă restul considerațiilor.

Să fi fost ceasurile șapte ale acelei dimineți întunecate, plumburii, când Gabriel coborî de pe ultimul stog și exclamă cu mulțumire: „Gata!” Era ud learcă, ostent și trist; totuși nu atât de trist pe cât era de ud și de ostent, căci îl bine dispunea ideea izbânzii într-o cauză folositoare. Dinspre hambar se auziră niște zgomote slabe și își întoarse capul într-acolo. Pe uși începură să iasă chefliii, ba câte unul, ba câte doi — cu toții pășind nesigur și spășiți, în afară de cel din frunte, care purta o tunică roșie și care mergea cu mâinile în buzunare, fluierând. Ceilalți își târau picioarele în urma lui, cu aerul unora cu muștrări de cuget, întreaga procesiune amintind de grupul pretendenților ce se împleticeau către tărâmurile iadului, conduși de Mercur, al lui Flaxman. Trupurile butucănoase trecură spre sat, în timp ce Troy, căpetenia lor, intră în conac. Nici măcar unul nu-și întoarse capul către stoguri și, aparent, nici unul nu închină vreun gând halului în care se aflau.

Curând, și Oak se duse acasă, dar luând-o pe alt drum decât ei. În fața lui, pe ulița lucind de apă, văzu un om, mergând încă și mai încet decât el, cu o umbrelă în mână. Omul întoarse capul și tresări vădit: era Boldwood.

— Cum vă simțiți în dimineața aceasta, domnule? îl întreabă Oak.

— Da, este o zi ploioasă. — Ah, mă simt bine, foarte bine, mulțumesc, destul de bine.

— Mă bucur să aud aceasta, domnule.

Boldwood părea că se trezește, încetul cu încetul, la realitate.

— Dumneata arăți ostent și bolnav, Oak, zise el apoi, plimbându-și răzleț privirea peste însoțitorul său de drum.

— Sunt ostent. Dumneavoastră arătați foarte schimbat, domnule.

— Eu? Nici un pic! Mă simt destul de bine. Ce te face să crezi asta?

— Mi s-a părut că nu arătați așa de bine ca de obicei, atâta tot!

— Zău, atunci te-ai înșelat, zise Boldwood scurt. Nu mă doare nimic. Am o sănătate de fier.

— Eu am trudit din greu să acopăr stogurile noastre și abia am izbutit să termin la timp. În viața mea nu m-am mai luptat așa... Ale dumneavoastră sunt, bineînțeles, în siguranță, nu-i așa, domnule?

— Ah, da, răspunse Boldwood, după o scurtă tăcere. Ce m-ai întrebat, Oak?

— Stogurile dumneavoastră au fost, toate, acoperite mai înainte?

— Nu.

— Barem cele mari, clădite pe tălpi de piatră?

— Nu sunt acoperite.

— Dar cele de lângă gardul de nuiele?

— Nu. Am uitat să-i spun meșterului de acoperișuri de paie să se ocupe de ele.

— Nici stogul mic, de lângă barieră?

— Nici stogul mic, de lângă barieră. Am uitat de stoguri anul acesta.

— Așadar, n-o să rămâneți nici cu a zecea parte din recoltă, domnule?

— Probabil că nu.

— A uitat de ele! repetă Gabriel cu voce scăzută, ca pentru sine. Este greu de descris efectul deosebit de puternic produs de vorbele lui Boldwood asupra lui Oak, într-un moment ca acela. Toată noaptea avusese senzația că neglijența pe care se chinase s-o îndrepte era neobișnuită și singulară — singura situație de acest soi din tot ținutul. Totuși, în același timp și în aceeași parohie se producea o pagubă mai mare, de care nimeni nu se plângea și pe care nimeni n-o lua în considerare. Cu câteva luni mai devreme, că Boldwood ar putea să uite de treburile fermei ar fi fost o idee tot atât de lipsită de noimă ca și aceea că un marinar ar putea uita că se

află pe o corabie. Oak tocmai se gândea că, oricât de tare suferea el însuși din pricina căsătoriei Bathshebei, în fața lui se afla un om care suferea și mai mult, când Boldwood începu să vorbească, pe un ton schimbat — al cuiva care arde de nerăbdare să-și împărtășească sentimentele și să-și ușureze sufletul, descărcându-se.

— Oak, știi la fel de bine ca și mine că, în ultima vreme, nu mi-a mers prea bine. Pot s-o mărturisesc eu însumi. Eram pe cale să-mi întemeiez un cămin, dar, una peste alta, de planul meu s-a ales praf.

— Și eu am crezut că stăpâna mea o să se mărite cu dumneavoastră, zise Gabriel, neștiind îndeajuns despre profunzimea dragostei lui Boldwood ca să păstreze tăcerea despre aceasta în fața fermierului și hotărât să nu încalce buna-cuviință vorbindu-i despre a lui. — Oricum, se mai

întâmplă uneori ca nimic din ceea ce așteptăm noi să nu se îndeplinească! adăugă el, cu resemnarea omului pe care nenorocirea îl căluse, dar nu-l îngenunchease.

— aș zice că am ajuns ciuca bății de joc a întregii parohii, zise Boldwood, de parcă subiectul îi venea irezistibil pe limbă și cu o vioiciune jalnică, prin care voia să-și exprime indiferența.

— O, nu — eu nu cred.

— ... Dar adevărul adevărat în această poveste este că nu a existat, cum își închipuie unii, nici un fel de înșelăciune din partea ei. N-a existat nici o logodnă între mine și domnișoara Everdene. Lumea așa zice, dar nu este adevărat: ea niciodată nu mi-a făgăduit că va fi soția mea! Boldwood rămase în loc și își întoarse chipul răvășit către Oak: — Oh, Gabriel, continuă el, sunt slab, și nesăbuit, și nu mai știu cum, și nu pot să-mi alung durerea asta nenorocită!...

Aveam o destul de slabă încredere în mila Domnului până când am pierdut-o pe femeia aceasta. Da, El mi-a dăruit un curcubete care să-mi dea umbră și, asemenea profetului, I-am adus mulțumiri și m-am bucurat. Dar, a doua zi a trimis un vierme să roadă curcubetele și să-l usuce, și eu simt că mai bine mor, decât să trăiesc.

Urmară câteva clipe de tăcere. Boldwood ieși din dispoziția de moment care-l împinsese la confidențe și începu din nou să meargă, reluându-și aerul rezervat, ca de obicei.

— Nu, Gabriel, reluă el, cu o nepăsare care i se potrivea ca zâmbetul pe chipul unui mort, gura lumii ne-a pus în cârcă mult mai mult decât a fost, de fapt, între noi. E drept că, uneori, simt o mică părere de rău, dar nici o femeie nu m-a subjugat prea multă vreme. Ei, îți doresc o dimineață bună și mai departe. Mă bizui pe dumneata că n-o să pomeniști celorlalți despre ce-am vorbit noi doi acum.

XXXIX.

ÎNTOARCERE ACASĂ. UN PLAN

Pe drumul cu barieră care leagă Casterbridge de Weatherbury și la vreo trei mile depărtare de acesta din urmă, se află dealul Yalbury, unul din acele lungi urcușuri pe care le străbat drumurile acestei vălurite regiuni din sudul Wessex-ului. când se întorc de la târg, fermierii și ceilalți reprezentanți ai nobilimii rurale cu docare obișnuiesc să coboare, la poalele povârnișului, și să meargă pe jos până în vârf.

Într-o sâmbătă seară, în luna octombrie, trăsurica Bathshebei urca și ea cum putea panta cu pricina. Bathsheba ocupa nepăsătoare al doilea loc pe bancheta cabrioletei, în timp ce, pe lângă ea, mergea țănoș un bărbat tânăr, bine făcut, îmbrăcat în costum pe care-l poartă de obicei fermierii la târg, dar cu o croială neobișnuit de modernă. deși umbla pe jos, el ținea hățurile și biciul și, din când în când, atinge ușor calul cu sfichiul peste urechi, ca să-i mai treacă vremea. Omul acesta era bărbatul ei, fostul sergent Troy, care, cumpărându-și livretul de ieșire din armată cu banii Bathshebei, se transformase, încetul cu încetul, într-un fermier isteț de modă nouă. Oamenii cu principii de neclintit stăruiau să-l numească sergent ori de câte ori îl întâlneau, ceea ce se datora, într-o oarecare măsură, faptului că-și păstrase mustața,

bine aranjată, de pe vremea când era în armată, și comportamentul militaros, cu neputință de separat de ținuta și gândirea sa.

— Da, draga mea, dacă n-ar fi fost ploaia aia blestemată, aș fi pus mâna pe două sute cum mă vezi și cum te văd, spunea el. Nu vezi că a răsturnat roata norocului? Ca să vorbesc ca într-o carte pe care am citit-o eu cândva, vremea ploioasă este narațiunea, iar zilele frumoase sunt doar episoade în istoria țării noastre — zi tu, nu-i adevărat?

— Da, numai că anotimpul acesta este al schimbării de vreme.

— Ei, da. Adevărul este că, acuma, toamna, cursele sunt o nenorocire pentru toată lumea. în viața mea n-am pomenit o asemenea zi! Închipuie-ți o întindere mare de pământ necultivat, deschis, la vreo milă sau două de Budmouth-Regis, aproape de plajă, și marea aia posomorâtă, care se rostogolea asupra noastră ca o mizerie lichidă! Ploaie și vânt, Doamne, Dumnezeu! întuneric? Ce, era o beznă mai neagră ca pălăria mea înainte să înceapă ultima cursă. Era numai ora cinci și nu vedeai caii decât abia după ce începeau să alerge, ca să nu mai zic de culori. Pământul era greu ca plumbul și toate aprecierile venite de la cineva cu experiență nu mai serveau la nimic. Caii, călăreții, spectatorii erau cu toții zvârliti de colo-colo, precum corăbiile pe mare. Trei barăci s-au prăbușit și nenorociții care erau înăuntru s-au târât afară în patru labe, iar pe terenul de alături zburau vreo douăsprezece pălării o dată. Ah, Cebarea începuse să se țină

scai de vârf, pe la vreo șaizeci de metri de sosire, ei, dar când l-am văzut pe Ager că trece primul linia, am simțit, zău, draga mea, că-mi sare inima din piept.

— Și vrei să spui, Frank, zise Bathsheba cu tristețe — vocea sa pierduse dureros de mult din culoarea și vivacitatea din vară —, că ai tocat peste o sută de lire într-o lună la nenorocitele astea de curse de cai? O, Frank, este o cruzime, o nebunie să-mi risipești banii așa! O să fim siliți să plecăm de la fermă — la asta o să ajungem!

— Cruzime? Prostii. Acuma i-ai dat drumul din nou, ai pornit moara — întocmai ca de obicei.

— Dar îmi promiți că nu te mai duci și a doua tură de curse la Budmouth, de săptămâna viitoare, nu-i așa? îl rugă ea fierbinte. Bathsheba era gata să izbucnească în plâns, dar se strădui să nu verse o lacrimă.

— Nu văd de ce ar trebui — de fapt, dacă se schimbă vremea și o să fie o zi frumoasă, mă gândeam să te iau și pe tine.

— Niciodată, niciodată! Prefer să mă duc la o sută de mile depărtare. Urăsc să-i aud și numele!

— Treaba asta cu a merge să vezi cursa ori a sta acasă n-are nici o legătură cu subiectul. Pariurile s-au făcut și s-au trecut în catastif, în toată siguranța, mai înainte să înceapă cursele, fii convinsă. Dacă o să fie o cursă cu ghinion pentru mine sau una cu noroc, n-are nici o legătură cu faptul că o să mergem amândoi acolo, luna viitoare.

— Doar nu vrei să spui că ai riscat ceva și pe asta, iarăși! exclamă ea, cu un aer chinuit.

— Ei, alta acuma! Nu te prosti. Așteaptă până ți se spune despre ce e vorba. Vai, Bathsheba, ți-ai pierdut tot curajul și spiritul de aventură de altădată și, pe viața mea, dacă știam ce faptură slabă de înger erai sub masca ta de îndrăzneță, niciodată n-aș fi... nu mai spun. Un fulger de indignare scăpără în ochii întunecați ai Bathshebei, care privi hotărâtă drept înainte, după acest răspuns. Continuară să meargă fără să mai vorbească. Din când în când, frunze moarte înainte de vreme, din copacii care ascundeau drumul în locul acela, picau rotindu-se în cădere și așternându-se pe pământ, în calea lor.

Pe coama dealului se ivi o femeie. Panta era atât de abruptă, încât ajunsese la doi pași de ei până s-o vadă. Troy se întorsese către cabrioletă, cu gând să se suie din nou pe banchetă, și tocmai când punea piciorul pe scară, femeia trecu prin spatele lui.

Deși umbra copacilor de deasupra și apropierea amurgului îi învăluia în întuneric, Bathsheba încă vedea destul de bine cât să observe sărăcia cumplită a hainelor femeii și tristețea de pe chipul ei.

— Nu vă supărați, domnule, știți la ce oră se închide, seara, azilul săracilor din Casterbridge? Femeia adresase întrebarea peste umărul lui Troy, care era cu spatele.

La sunetul vocii, Troy tresări în mod vădit. Totuși, păru să-și recapete prezența de spirit îndeajuns pentru a se feri să dea frâu liber primului impuls de a se întoarce brusc și-a o privi în față. Răspunse, cu încetineală:

— Nu știu.

Femeia, auzindu-l vorbind, își ridică repede ochii, îi cercetă cu luare- aminte profilul și îl recunoscu pe soldat sub costumul de mic proprietar. Chipul ei căpătă o expresie în care bucuria se împletea cu o suferință fără margini. Izbucni într-un plâns nebunesc și căzu la pământ.

— O, sărmana! exclamă Bathsheba, pregătindu-se numaidecât să coboare din cabrioletă.

— Stai pe loc și ai grijă de cal! zise Troy poruncitor, aruncându-i hățul și biciul. Mână calul până în vârful dealului — mă ocup eu de femeie.

— Dar eu...

— N-auzi? Dii, Păpușică! Iapa, trăsurica și Bathsheba o porniră din loc.

— Cum Dumnezeu ai ajuns aici?... Credeam că ești la mii de mile depărtare sau că ai murit!...

De ce nu mi-ai scris? o întreabă Troy pe femeie, ciudat de blând, totuși în grabă, pe când o ridica de jos.

— M-am temut să-ți scriu.

— Ai vreun ban?

— Nu.

— Sfinte Dumnezeule... aş fi vrut să am mai mulţi la mine, ca să-ţi dau. Uite aici... nefericito! e o nimica toată. Sunt toţi bănuţii cu care am rămas. Eu n-am nici un sfanţ, decât ce-mi dă nevasta mea, ştii, şi nu pot să-i cer tocmai acum.

Femeia nu-i dădu nici un răspuns.

— Nu mai pot sta, continuă Troy. Acuma, ascultă-mă! Unde te duci în noaptea asta? La azilul săracilor din Casterbridge?

— Da, acolo mă gândeam să mă duc.

— N-ar trebui să te duci acolo... dar, stai așa! Da, poate că pentru noaptea asta nu pot face nimic... Ghinion! Dormi acolo la noapte şi rămâi şi mâine tot acolo. Luni o să fie prima mea zi liberă şi, luni dimineaţa, la zece fix, ne întâlnim la Grey's Bridge — podul de piatră peste Durnover Moor, imediat la ieşirea din oraş. O să-ţi aduc toţi banii pe care o să-i pot aduna. N-o să mai duci lipsă... o să am eu grijă de asta, Fanny! Pe urmă o să-ţi găsesc o gazdă, pe undeva. până atunci, la revedere. Sunt o bestie... dar, la revedere!

După ce străbătu cât mai rămăsese până în vârful dealului, Bathsheba întoarse capul. Necunoscuta era în picioare şi Bathsheba o văzu cum se îndepărtează de Troy şi porneşte la vale, târându-şi picioarele, pe la a treia bornă care indica milele până la Casterbridge. Apoi, Troy veni sus, unde îl aştepta nevastă-sa, sări în trăsurică, luă hăţul din mâna ei şi, fără nici o vorbă, biciui calul, mânându-l la trap. Era cam agitat.

— ştii cine era femeia aceea? întrebă Bathsheba, uitându-se atent la faţa lui.

— Da, zise el, întorcându-i privirea cu îndrăzneală.

— Mi-am închipuit, răspunse ea cu o semeţie mânioasă, uitându-se în continuare la el. Cine este?

Lui i se păru deodată că sinceritatea n-ar fi spre folosul nici uneia dintre femei.

— N-are legătură cu mine sau cu tine, zise el. O cunosc din vedere.

— Cum o cheamă?

— De unde să ştiu eu cum o cheamă?

— Eu cred că ştii.

— Crezi ce vrei şi să fii... Fraza fu completată cu o plesnitură usturătoare de bici peste crupa Păpuşicii, care zvâcni brusc într-un galop îndrăcit. Nu mai zise nici unul nimic.

XL.

PE DRUMUL SPRE CASTERBRIDGE

Vreme îndelungată, femeia continuă să meargă. Paşii îi erau din ce în ce mai nesiguri şi îşi mijea ochii, ca să poată vedea cât mai departe, de-a lungul drumului pustiu, acum înceţoşat, învăluit de penumbrele nopţii. În cele din urmă, înaintarea ei se redusese la împleticire şi atunci deschise o poartă, dincolo de care zărise o căpiţă de fân. Se așeză la poalele ei şi adormi numaidecât.

Când se trezi, femeia se pomeni cufundată în bezna unei nopţi adânci, fără lună, fără stele. Pe cer se întinsese un strat gros şi neîntrerupt de nori, astupând orice crăpătură a raiului; iar nimbul îndepărtat care atârna peste oraşul Casterbridge se vedea bine pe fundalul bolţii negre

— luminozitatea apărând mai strălucitoare prin izbitorul contrast cu întunericul din jur. Spre această slabă şi ştearsă aură îşi îndreptă femeia ochii.

— Dacă aş putea să ajung până acolo! zise ea. Să mă întâlnesc cu el poimăine. Doamne, ajută-mă! Poate o să fiu în mormânt până atunci!

Un orologiu de la o fermă din adâncurile îndepărtate ale umbrelor bătu ora unu, încet şi înfundat. După miezul nopţii, glasul orologiilor pare că-şi pierde atât din puterea de a se împrăştia, cât şi din sonoritate, care scade până la un slab falsetto.

Apoi, o lumină, ba două lumini se înălţară din întunericul îndepărtat şi creşcură din ce în ce mai mult. O căruţă se apropie de-a lungul drumului şi trecu prin dreptul porţii. Erau, probabil, nişte petrecăreţi întârziaţi. Razele unui felinar luminară pentru o clipă trupul ghemuit al femeii, scoţându-i chipul bine în relief. Faţa era a unei tinere, după vârstă, dar îmbătrânită în trăsături, adică, în general, conturul era mobil şi copilăresc, dar liniile mai fine începuseră să se adâncească şi să se ascută.

Priveaga se ridică în picioare, de parcă în suflet i se redeşteptase o hotărâre, şi privi în jur. Drumul părea să-i fie cunoscut şi, în timp ce porni încet de-a lungul lui, privea cu atenţie gardul

de nuiiele. Deodată, întrezări o formă de un alb nedeslușit; era o altă piatră indicatoare. Își trecu degetele pe fața acesteia, ca să simtă ce era gravat pe ea.

— Încă trei! zise ea.

Se sprijini de piatră, ca să se mai odihnească o clipă, apoi se însufleți și își urmă drumul. Pe o scurtă distanță înaintă cu curaj, după aceea însă își pierdu vloga, ca și mai înainte. Aceasta se petrecu în dreptul unui pâlc izolat de aluni, unde grămezi de surcele albe, împrăștiate pe pământul acoperit de frunze, arătau că în ziua aceea lemnarii adunaseră nuiiele și împletiseră palânci. Acum nu mai era nici un foșnet, nici o adiere, nici măcar sunetul slab al unei crengi lovindu-se de alta care să-i mai țină de urât. Femeia privi peste poartă, o deschise și intră în aluniș. Aproape de intrare era un șir de brațe de nuiiele, unele legate, altele nelegate, și câțiva țărui de toate mărimile.

Pentru câteva secunde, drumeața rămase în starea aceea de nemișcare încordată, care înseamnă nu sfârșitul, ci doar întreruperea unei mișcări de mai-nainte. Atitudinea ei era aceea a unui om care ascultă — fie sunetele lumii din afară, fie discursul imaginar al gândului; dacă ai fi cercetat-o mai îndeaproape, ai fi observat niște semne care dovedeau că femeia era prinsă în cea de-a doua acțiune. Mai mult încă, după cum se va vedea din cele ce urmează, își aplică într-un mod neobișnuit puterea de a născoci, în specialitatea lui Jacques Droz, părintele substitutelor mecanice ale membrelor omenști.

La lumina aurei orașului Casterbridge, pipăind cu mâinile, femeia alege două bețe din morman. Erau aproape drepte, până la înălțimea de trei sau patru picioare, de unde se bifurcau în forma literei Y. Se așează, smulse crenguțele de la capete, luă bețele astfel curățate și ieși cu ele pe drum. Își propti câte una din furci sub fiecare braț, ca pe niște cârje, le încercă, lăsându-se cu toată greutatea pe ele — așa puțin cât însemna aceasta — și se avântă înainte. Tânăra își meșterise un ajutor material.

Cârjele se dovediră folositoare. Acum, femeia auzea doar bătaia ușoară a saboților și bocănitul bețelor pe drum. Lăsase mult în urmă a doua piatră indicatoare și începu să se uite cu jind pe marginea drumului, de parcă aștepta să zărească, în scurt timp, o alta. Cârjele, deși atât de utile, aveau limitele lor. Mecanismul doar transferă efortul omenesc, dar nu poate să-l înlocuiască pe deplin, așadar, cantitatea originală de efort depus de femeie nu fusese eliminată, ci doar transferată asupra corpului și brațelor ei. Era sleită de oboseală, fiecare balans înainte devenind mai slab. În cele din urmă, se lăsă pe o parte și căzu la pământ. Zăcu acolo, ca un morman inform, vreo zece minute sau mai mult. Vântul de dimineață se porni să vâjâie înfundat peste șesuri, răscolind iarăși frunzele moarte care stătuseră în nemișcare până ieri. Femeia se căzni din răputeri să se răsucescă în genunchi, apoi să se ridice în picioare. Reușind să-și țină echilibrul cu ajutorul unuia dintre bețe, încercă un pas, apoi încă unul, apoi pe-al treilea, folosindu-se de cârje ca de niște bastoane, înainta astfel, târâș-grăpiș, până când, coborând Mellstock Hill, văzu o altă bornă și apoi, curând, sub ochi i se ivi începutul unui gard lung cu zăbrele. Se împletici până la primul stâlp, se agăță de el și privi în jur.

Luminile din Casterbridge se deslușeau acum, una câte una. Dimineața era pe aproape și putea barem spera, dacă nu aștepta, să apară niște căruțe. Femeia ciuli urechile. Nu se auzea nici un zvon de viață, în afară de acea culme, de sublimare a tuturor sunetelor deprimante — lătratul unei vulpi, cu cele trei note dogite ale sale repetate la intervale de un minut, cu precizia unui clopot de înmormântare.

— Mai puțin de o milă! murmură femeia. Ba nu, mai mult! adăugă ea, după o pauză. O milă este până la primărie și locul meu de odihnă este în capătul celălalt al orașului. Cu puțin peste o milă și am ajuns! După o pauză, grăi din nou. — Cinci sau șase pași pentru un iard...

probabil șase. Mai am de mers o mie șapte sute de iarzi. De o sută ori șase fac șase sute. De șaptesprezece ori pe atât! Oh, ai milă de mine, Doamne!

Ținându-se de zăbrele, se târî mai departe — întindea mai întâi o mână și apuca o gratie, apoi și pe cealaltă, apoi se atârna cu tot corpul, în timp ce-și trăgea picioarele sub ea.

Femeia nu era deprinsă să vorbească singură, însă un sentiment ajuns la extremă slăbește personalitatea celui neputincios, după cum i-o întărește pe aceea a omului puternic. Continuă pe același ton:

— Încă vreo cinci stâlpi și sunt gata, mai departe nu mai pot, așa că trebuie să găsesc tăria să trec barem de aceștia.

Acesta era un exemplu practic al principiului că jumătate de credință, și aceea din prefăcătorie sau închipuire, face mai mult decât nici un fel de credință.

Trecu de cinci stâlpi și rămase ținându-se de al cincilea.

— O să trec de încă cinci și o să-mi închipui că după al cincilea este locul la care râvnesc de atâta vreme. Pot s-o fac.

Și mai trecu de cinci stâlpi.

— Încă cinci și am ajuns.

Mai merse cinci.

— Dar mai sunt încă cinci. Trecu și de ei.

— Podul acela de piatră este capătul călătoriei mele, zise ea, când podul peste Froom i se descoperi vederii.

Se târî spre pod. când se punea în mișcare, o dată cu fiecare răsuflare care îi ieșea din piept părea că îi ieșea și sufletul, ca să nu i se mai întoarcă vreodată.

— Hai să spunem adevărul, zise ea, așezându-se. Adevărul este că mai am ceva mai puțin de o jumătate de milă. Amăgindu-se de una singură cu ceea ce știuse în tot timpul că este fals, își insuflase puterea de a parcurge o jumătate de milă, în fața căreia s-ar fi arătat neputincioasă, dacă ar fi privit-o deodată, în întregime. Șiretlicul acesta arăta că femeia, printr-o misterioasă intuiție, descoperise adevărul paradoxal că îngustimea vederilor poate fi mai eficientă decât vizionarismul, că ești mai câștigat dacă vezi doar până în vârful nasului, decât dacă bați prea departe, că este nevoie de mărginire, nu de înțelegere cuprinzătoare, ca să poți începe o bătălie.

Acum, cealaltă jumătate de milă stătea în fața femeii bolnave și stoarse de puteri ca un Juggernaut nepăsător. Era un rege impasibil al lumii sale. Drumul trecea peste Durnover Moor, cu câte o cale de acces spre drumul principal pe ambele părți. Femeia privi întinderea nesfârșită, luminile și pe ea însăși, oftă și se așeză pe o bornă a podului.

Niciodată inventivitatea omului nu fusese pusă atât de întristător în practică precum și-o pusese pe a ei călătoria noastră. Tot ce putea fi conceput ca sprijin, metodă, stratagemă, mecanism, prin care aceste ultime și exasperante opt sute de iarzi ar fi putut fi străbătute de o ființă omenească, fără a fi observate, fu cântărit pe toate fețele în mintea ei febrilă și înlăturate ca impracticabile. Se gândise la bastoane, la roți, se gândise să se târască, ba chiar să se dea de-a rostogolul. Însă efortul cerut de aceste două metode din urmă era chiar mai mare decât dacă ar fi mers în picioare. Puterea de a născoci i se epuizase. În cele din urmă, veni deznădejdea.

— Mai departe nu mai pot! șopti ea, închizându-și ochii.

Din fâșia de întuneric de pe partea cealaltă a podului se desfăcu o bucată și înaintă, devenind o pată stingheră pe albul șters al drumului. Alunecă, fără zgomot, către femeia culcată pe pământ.

Ea își dădu seama că simte o atingere pe mână, moale și caldă. Deschise ochii și primi aceeași atingere pe față. Un câine o lingea pe obraz.

Era o creatură uriașă, greoaie și pașnică, ce se proiecta întunecată pe linia joasă a orizontului, mai înaltă cu cel puțin două picioare față de nivelul ochilor femeii în poziția ei de acum. Era cu neputință de zis dacă era un Terra-Nova, un bulldog, un copoi sau altceva. Părea prea ciudat și misterios, ca să aparțină vreunei dintre rasele cunoscute. Fără a putea fi încadrat în vreo rasă, apărea ca întruparea ideală a calităților canine — o generalizare a trăsăturilor comune tuturor celorlalți. Noaptea, cu ce are ea trist, solemn și binevoitor, aparte de latura tainică și crudă, se personificase în această formă. Întunericul îi înzestrează chiar și pe cei mai de rând dintre oameni cu forță poetică și până și această femeie chinuită își îmbracă ideea într-o metaforă.

Întinsă cu spatele pe pământ, ea se uita în sus spre câine, la fel cum, altădată, în picioare, își ridicase ochii în sus către chipul unui bărbat. Animalul, care nici el nu avea o casă, cum nu avea nici ea, se trase cuviincios un pas sau doi mai în spate, când femeia se mișcă, dar, văzând că nu-l alungă, îi linse din nou mâna.

Fu străfulgerată de un gând: „Poate mă pot folosi de el... aș putea izbuti, astfel.”

Îi arătă cu mâna spre Casterbridge, iar câinele păru că înțelege altceva, căci se îndepărtă în direcția indicată. Apoi, văzând că ea nu-l putea urma, se întoarse și scheună.

Cea din urmă și cea mai tristă soluție pe care o născoci și la care recurse femeia fu să se ridice, respirând cu sufletul la gură, și, aplecându-se, să-și așeze brațele sale subțiri pe umerii

câinelui, pe care se propti hotărât, în timp ce îi șoptea îndemnuri. În timp ce se mârșea adânc în inimă, cu vocea insufla curaj și, chiar mai ciudat decât faptul că ființa puternică avea nevoie de încurajare din partea celei slabe, era faptul că însuflețirea putea fi imitată atât de bine de către cineva în culmea deznădejdiei. Prietenul său înainta încet și ea după el, cu pași mărunți de tot, sprijinindu-se cu jumătate din greutate pe trupul animalului. Câteodată se prăbușea, așa cum se prăbușise și când mersese pe picioarele ei, când se sprijinise în cârje sau se ținuse de gratiile gardului. Atunci câinele, care acum pricepuse întru totul dorința și neputința ei, parcă își ieșea din minți de durere: o smucea cu dinții de rochie și o lua la fugă înainte. Ea îl chema întotdeauna îndărăt — și se cuvine să spunem acum că femeia pândea zgomotele omenești doar ca să nu le întâlnească. Era limpede că ținea cu tot dinadinsul să n-o vadă nimeni trecând pe drum, în halul în care se afla.

Înaintarea lor era, de bună seamă, foarte înceată. Ajunseseră la marginea orașului, iar lămpioanele din Casterbridge se desfășurau în fața lor ca niște Pleiade prăbușite, când cotiră la stânga, intrând în umbra deasă a unui bulevard de castani pustiu și ocolind târgușorul pe la periferie. Astfel, trecu de oraș și ajunse la țintă. Pe locul acela mult dorit, din afara orașului, se ridica o clădire pitorească. La origini fusese o simplă cutie de adăpostit oameni. Cochilia aceasta de melc era atât de subțire, atât de lipsită de ornamente exterioare și atât de strict adaptată doar adăpostirii făgăduite, încât nefericitul caracter a ceea ce se ascundea înăuntru se putea desluși prin pereți, ca forma unui mort prin giulgiul care îl înfășoară.

Apoi Natura, parcă jignită, dăduse o mână de ajutor. Iedera crescuse din belșug, năpădind zidurile, până ce clădirea ajunsese să arate ca o mănăstire; și se descoperi că priveliștea din față, peste coșurile caselor din Casterbridge, era una dintre cele mai frumoase din ținut. Un conte din vecinătate spusese odată că ar fi fost gata să-și doneze renta pe un an ca să aibă și el, de la ușa lui, priveliștea de care se bucurau ocupanții azilului la ușa lor — și este foarte probabil că ocupanții azilului ar fi fost gata să renunțe la priveliște în schimbul rentei lui pe un an. Această construcție de piatră era alcătuită dintr-un corp central și două aripi, deasupra cărora se înălțau, ca niște străji, câteva coșuri subțiri care acum, în adierea vântului, își gâlgâiau fumul întristător. În zidul împrejmuitor era o poartă și, lângă poartă, atârna o sârmă de care se trăgea un clopot. Femeia, în genunchi, se căzni cât putu să se ridice și abia-abia ajunsese la mâner. Trase de el și căzu înainte, cu capul în piept, ca la mătănie.

Se făcuse aproape ora șase, iar dinăuntru clădirii care reprezenta raiul de odihnă pentru acest suflet ostenit, se auzeau zgomote de mișcare. Lângă poarta mare se deschise o poartă mai mică și în cadrul ei se ivi un om. Zărind mormanul de haine care abia mai sufla, omul dispăru să caute o lumină, apoi se întoarse. După aceea, intră pentru a doua oară și se întoarse cu două femei.

Acestea ridicară femeia prăbușită și o ajutară să treacă pragul, în urma lor, bărbatul închise ușa.

— Cum o fi ajuns până aici? se întreabă una dintre femei.

— Dumnezeu știe, răspunse cealaltă.

— Afară e un câine, murmură călătoreala biruită de oboseală. Unde s-a dus? El m-a ajutat.

— L-am alungat cu pietre, zise bărbatul.

Micul alai se urni apoi din loc — bărbatul în față, cu lumânarea în mână, cele două femei ciolănoase în urma lui, sprijinind-o între ele pe cea mărunță și firavă. Astfel intrară în casă și se făcură nevăzuți.

XLI .

BĂNUIALĂ. FANNY E CĂUTATĂ

Toată seara, după ce se întorseseră de la târg, Bathsheba îi vorbi foarte puțin bărbatului ei și, de altfel, nici el nu prea avea chef de taclale, arătându-se cuprins de acel nesuferit amestec de neastâmpăr și de muțenie. A doua zi, duminică, se scurse aproape în același fel, în ceea ce privea discuția lor, Bathsheba ducându-se la biserică și de dimineață, și după-amiază. Era ziua din ajunul curselor de la Budmouth. Seara, Troy spuse, pe neașteptate:

— Bathsheba, poți să-mi dai douăzeci de lire? Fața ei se lungi deodată.

— Douăzeci de lire? făcu ea.

— Adevărul este că îmi trebuie neapărat. Neliniștea de pe chipul lui Troy era neobișnuită și foarte pronunțată. Starea proastă care nu-l părăsise toată ziua părea să fi atins punctul culminant.

— Ah, pentru cursele alea de mâine.

Troy, pentru moment, nu-i dădu nici un răspuns. Faptul că ea se înșela îi oferea unele avantaje bărbatului care se cam codea să fie luat la întrebări așa ca acum.

— Ei bine, să zicem că îmi trebuie pentru curse, spuse el, în cele din urmă.

— O, Frank! făcu Bathsheba, lăsând să se simtă o fierbinte rugămintă în cuvintele sale. Cu numai câteva săptămâni în urmă spuneai că sunt mai atrăgătoare decât toate celelalte plăceri ale tale la un loc și că le-ai lăsa pe toate baltă pentru mine, iar acum nu vrei să renunți la asta, care este mai mult o grijă, decât o plăcere? Hai, Frank! Lasă-mă să te farmec cu tot ce pot eu, cu vorbe dulci și priviri galeșe și tot ce-mi mai trece prin cap, ca să rămâi acasă. Spune-i da soției tale, spune da!

În clipa aceea, Bathsheba își puse la bătaie cele mai duioase și mai blânde strune ale sufletului său, ieșind năvalnic în întâmpinarea unei încuviințări din partea lui, fără nici una din prefăcătoriile și reticențele cu care, de atâtea ori, când se simțea stăpână pe sine, se ascundea, din spirit de prevedere. Puțini bărbați ar fi putut rezista stăruinței lipsite de semeție, totuși atât de demne, venite din partea unui chip atât de frumos, lăsat ușor pe spate și într-o parte, într-o bine cunoscută atitudine care exprima mai mult decât cuvintele care o însoțeau și care părea să fi fost deprinsă anume pentru asemenea ocazii speciale. Dacă Bathsheba n-ar fi fost soția lui, Troy ar fi cedat pe loc, dar fiindcă îi era soție, el se gândi să n-o mai amăgească.

— Nu pentru datoriile de la curse am nevoie de bani, spuse el.

— Atunci pentru ce? întrebă ea. Mă sperii de-a binelea cu responsabilitățile astea misterioase ale tale, Frank.

Troy șovăi. Acum n-o mai iubea chiar atât de mult ca să-și permită să se lase condus de ea oricum ar fi dorit. Totuși, trebuia să fie cuviincios.

— Greșești când te porți atât de bănuitor față de mine, zise el. Nu-i frumos din partea ta să mă ții așa din scurt, ai luat-o cam devreme.

— Cred că am dreptul să-mi arăt cât de cât nemulțumirea, dacă tot plătesc, zise ea, cu o expresie între zâmbet și îmbufnare.

— Perfect, și cum cu prima treabă ai terminat, ce-ar fi să treci la cea de-a doua? Bathsheba, gluma este glumă, dar n-o întinde prea mult, altminteri o să ajungi să regreți câte ceva.

Ea se roși.

— Regret deja, zise ea repede.

— Ce anume regreți?

— Că povestea mea de dragoste a ajuns la sfârșit.

— Toate poveștile de dragoste sfârșesc la căsătorie.

— Mi-aș dori să nu vorbești așa! Mă mânănești până în adâncul sufletului, când spui vorbe de duh pe socoteala mea.

— Și tu spui destule lucruri plicticoase pe a mea. Cred că mă urăști.

— Nu pe tine, ci doar cusururile tale. Chiar le urăsc.

— Ți-ar sta mult mai bine dacă te-ai hotărî să mi le îndrepti. Hai să încheiem socotelile cu cele douăzeci de lire și să ne împăcăm.

Ea scoase un suspin de resemnare.

— Cam tot suma asta o mai aveam aici, pentru cheltuielile casei. Dar, dacă îți trebuie neapărat, ia-o tu!

— Prea bine. Mulțumesc! Cred că o să plec mai înainte să cobori tu la masa de dimineață, mâine.

— Și trebuie să pleci? Ah, era o vreme, Frank, când ar fi trebuit să-ți făgăduiască alții câte-n lună și-n stele ca să te smulgă de lângă mine. Pe atunci obișnuiai să mă numești „iubito”. Dar acum nici nu-ți pasă cum îmi petrec eu zilele.

— Trebuie să plec, în ciuda sentimentelor. În timp ce vorbea, Troy se uită la ceas și, aparent mânat de principii non lucendo, îi deschise capacul la spate și lăsă să se vadă, păstrată cu grijă în lăcașul de acolo, o mică șuviță de păr.

Bathsheba, care din întâmplare își ridicase ochii tocmai în clipa aceea, văzu gestul lui Troy și șuvița de păr. Se roși, de durere și uimire, și, mai înainte de a se gândi dacă era înțelept sau nu să vorbească, se trezi spunând:

— O șuviță din părul unei femei! O, Frank, a cui este?

Troy închise numaidecât capacul ceasului. Răspunse neglijent, ca unul care îngropase în suflet niște sentimente, pe care vederea șuviței i le răscolise.

— Cum? A ta, bineînțeles. A cui altcuiva să fie? Aproape că uitasem că o am.

— Ce minciună gogonată, Frank!

— Îți repet că uitasem de ea! zise el, ridicând tonul.

— Nu la asta mă refeream — este de păr blond.

— Prostii!

— Mă jignești. știu că este blond. Așadar, a cui este? Vreau să știu.

— Prea bine, îți spun, așa că nu mai face tărăboi. E o șuviță din părul unei tinere cu care era să mă însor, înainte de a te cunoaște pe tine.

— Atunci, trebuie să-mi spui și cum o chema.

— Asta nu pot s-o fac.

— E măritată acum?

— Nu.

— E în viață?

— Da.

— E atrăgătoare?

— Da.

— De mirare cum poate fi atrăgătoare, sărmana, după o asemenea nenorocire!

— Nenorocire? Ce nenorocire? întrebă el repede.

— Să aibă un păr de culoarea asta îngrozitoare.

— Ei, asta-i! Mie îmi place! zise Troy, venindu-și în fire. Da, părul ei a fost admirat de toată lumea care a văzut-o, când s-a apucat să-l poarte despletit, ceea ce n-a fost acum prea multă vreme. Este un păr minunat. Lumea obișnuia să întoarcă ochii după ea, biata fată!

— Ei, aș! Prostii, mare scofală! exclamă ea, cu un început de pizmă în voce. Dacă mi-ar păsa de iubirea ta la fel de mult ca odinioară, aș putea spune că și după mine întorcea lumea capul, să se uite la părul meu.

— Bathsheba, nu fi atât de supărăcioasă și de geloasă. Știai cum o să fie viața de nevastă și nu trebuia să te măriți, dacă te temei de astfel de întâmplări neprevăzute.

Cu acestea, Troy o umpluse de amărăciune. Își simțea inima grea în piept și ochii înecați în lacrimi de durere. Oricât îi era de rușine să arate ce simțea, în cele din urmă izbucni:

— Asta este toată răsplata pentru cât te iubesc! Ah, când m-am măritat cu tine, tu erai mai prețios decât viața mea. Eram în stare să mor pentru tine. Dacă ai ști cât de adevărat este că eram în stare să mor pentru tine! Iar acum mă iei în zeflema pentru că am fost atât de proastă să mă mărit cu tine. Oh, merit să-mi arunci în față greșeala pe care am făcut-o? Oricare ar fi părerea ta despre câtă minte am, n-ar trebui să mi-o spui cu atâta cruzime, acum, când sunt în puterea ta.

— Ce vină am eu că a ieșit așa? zise Troy. Pe sufletul meu, de la femei o să mi se tragă!

— Ei bine, n-ar trebui să păstrezi părul altora. O s-o arzi, nu-i așa, Frank?

Frank continuă, de parcă n-ar fi auzit-o:

— Există lucruri importante, care trec chiar înaintea considerației mele pentru tine — greșeli care trebuie îndreptate, legături despre care tu nu știi nimic. Dacă ție îți pare rău că te-ai căsătorit, la fel îmi pare și mie.

Tremurând, ea își puse mâna pe brațul lui, spunându-i, pe un ton în care se împleteau nefericirea profundă și dorința de a-l îndupleca:

— Îmi pare rău numai dacă tu nu mă iubești mai mult decât pe oricare altă femeie de pe lume. Altminteri nu, Frank. Ție nu-ți pare rău pentru că tu deja iubești pe altcineva mai mult decât mă iubești pe mine, nu-i așa?

— Nu știu. De ce spui asta?

— Nu vrei să arzi şuvița aceea. Ți place femeia care are părul acela frumos — da, e frumos, mai frumos decât jalnica mea coamă neagră. Ei bine, n-are nici un rost. Ce să fac, dacă sunt urâtă? Iubește-o mai mult pe ea, dacă asta vrei.

— până azi, când am scos-o din sertar, nu m-am uitat o dată la şuvița aceasta de păr, de luni de zile. Asta pot s-o jur.

— Dar adineauri ai zis „legături”. Atunci, femeia cu care ne-am întâlnit...

— Da, întâlnirea cu ea mi-a amintit de şuviță.

— Adică, este a ei?

— Da. Poftim, acuma, dacă tot m-ai descusut până ai aflat, nădăjduiesc că ești mulțumită.

— Și care sunt legăturile?

— Ah, nimic, o simplă glumă.

— O simplă glumă! zise ea, cu o uimire îndoliată. Poți glumi când eu îți vorbesc atât de serios, cu jalea în suflet! Spune-mi adevărul, Frank. Nu sunt proastă, știi bine, deși sunt femeie și am și eu slăbiciunile mele de femeie. Hai, fii cinstit! zise ea, uitându-se deschis și fără teamă în ochii lui. Nu-ți cer prea mult, doar dreptate, atâta tot. Ah, era o vreme când îmi închipuiam că n-o să mă mulțumesc cu mai puțin decât cea mai înaltă venerație din partea bărbatului pe care aveam să mi-l aleg. Acum, în afară de cruzime, o să mă mulțumesc cu orice. Da, nesupusa și îndrăzneța Bathsheba până aici a ajuns!

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu fi atât de disperată, zise Troy enervat, ridicându-se și ieșind din cameră.

Îndată ce el ieși, Bathsheba izbucni în hohote sfâșietoare — un plâns cu suspine care îi sfârtecau pieptul, dar fără lacrimi care să ușureze durerea. Dar se hotărî să-și ascundă orice semn despre ceea ce era în inima ei. Fusesse înfrântă, dar n-avea de gând s-o recunoască până la capătul zilelor ei. Mândria ei fusesse într-adevăr călcată în picioare, când descoperise, disperată, că se ruinase căsătorindu-se cu o ființă mai puțin neprihănită decât ea. Se plimba de colo-colo, frământată de revoltă, ca un leopard închis în cușcă, cu tot sufletul furnicându-i prin brațe și cu sângele învingându-i obraji. până să-l întâlnească pe Troy, Bathsheba fusesse mândră de faptul că era femeie. Fusesse o mare satisfacție pentru ea să știe că buzele ei nu fuseseră sărutate de nici un bărbat de pe pământ, că mijlocul ei nu fusesse niciodată înlănțuit de brațele vreunui iubit. Acum se disprețuia. în zilele de odinioară, întotdeauna nutrise un dispreț

nemărturisit pentru fetele care deveneau sclavele primului tânăr chipeș care s-ar fi oprit să le întrebe de vorbă. Niciodată nu-i surăsese ideea de căsătorie, la modul general, cum li se întâmpla majorității femeilor pe care le vedea în jurul ei. în culmea îngrijorării sale pentru iubitul ei, încuviințase să se mărite, dar senzația care-i însoțise ca o umbră clipele cele mai fericite în urma acestei isprăvi fusesse, mai degrabă, una de sacrificiu de sine, decât de înălțare și onoare. deși abia de auzise de numele zeiței Diana, pe ea o venera, din instinct, Bathsheba. Că niciodată nu încurajase în mod serios vreun bărbat, prin priviri, vorbe sau semne, să se apropie de ea, că întotdeauna se simțise suficientă sieși și cu pornirea spre libertate a sufletului său de copilă, își închipuise că ar fi un fel de înjosire renunțarea la simplitatea unei vieți de fecioară, pentru a deveni jumătatea umilă a unui întreg matrimonial oarecare — de toate acestea își amintea acum cu amărăciune. Ah, de nu s -ar fi plecat niciodată în fața unei asemenea negliobii, nici chiar în numele respectabilității, și dacă numai ar fi putut sta din nou cum stătuse pe deal la Norcombe, sfidându-l pe Troy sau pe oricare alt bărbat s-o întineze atingându-i barem și un fir de păr!

A doua zi de dimineață, Bathsheba se trezi mai devreme decât de obicei și porunci să i se pună șaua pe cal, pentru obișnuita plimbare în jurul fermei. când se întoarse, la opt și jumătate, ora la care se așezau, de obicei, la masă, i se spuse că soțul ei se sculase, luase gustarea de dimineață, apoi plecase la Casterbridge, cu Păpușica înhamată la cabrioletă. După masa de dimineață, Bathsheba se simți liniștită și stăpână pe sine — cum se simțea ea de obicei — și o luă încet spre poartă, vrând să se ducă, pe jos, într-o altă parte a fermei, care mai rămăsese încă sub supravegherea sa personală și de care se ocupa, atât cât îi îngăduiau grijile gospodăriei, deși descoperea mereu că dorințele îi erau ghicite dinainte de către Gabriel Oak, pentru care începuse să nutrească o prietenie caldă, ca de soră.

Bineînțeles, uneori se mai gândea la el ca la iubitul ei de pe vremuri și încerca să-și închipuie, pentru o clipă, cum ar fi fost traiul ei cu un soț ca el — la fel cum își imagina și traiul cu Boldwood, în

aceleași condiții. Însă Bathsheba, deși nu era incapabilă de simțire, n-avea înclinație spre visări deșarte, iar reflecțiile din căpșorul ei nu durau mult și se mărgineau, în totalitate, la perioadele când nepăsarea lui Troy ieșea în evidență mai tare ca de obicei.

La un moment dat, zări venind pe drum un bărbat care semăna cu domnul Boldwood. Era chiar domnul Boldwood. Bathsheba roși, foarte stânjenită, și îl urmări cu privirea. Fermierul se opri, când încă se afla departe de ea, și îi făcu semn cu mâna lui Gabriel Oak, care se afla pe o cărare, în câmp. Apoi, cei doi bărbați se apropiară unul de celălalt și părură că discută cu înflăcărare despre ceva.

O ținură așa multă vreme. La un moment dat, trecu pe lângă ei Joseph Poorgrass, împingând o roabă cu mere, pe deal în sus, către conacul Bathshebei. Boldwood și Gabriel îl strigară, îi vorbiră câteva minute, apoi se despărțiră toți trei, Joseph ajungând, cu roaba lui, în scurt timp, în vârful dealului.

Bathsheba, care urmărise cu o oarecare mirare această pantomimă, simți o mare ușurare văzând că Boldwood se întoarce de unde venise.

— Ei, ce se-aude, Joseph? întrebă ea.

Omul își lăsă roaba jos și, luându-și aerul unui om civilizat, așa cum se cuvine când stai de vorbă cu o lady, îi răspunse Bathshebei peste poartă:

— N-o s-o mai vedeți pe Fanny Robin niciodată — n-aude, nu vede, doamnă.

— De ce?

— Fiindcă a murit la azilul săracilor!

— Fanny moartă, nu se poate!

— Ba da, doamnă.

— De ce a murit?

— N-aș ști să spun precis, dar sunt înclinat să cred că din pricina nevolniciei sale trupesti. Era așa o fată plăpândă, că nu putea ține piept vitregiilor sortii, încă de pe când am cunoscut-o eu,

și s-a topit ca lumânarea, așa se zice. Dimineață i s-a făcut rău și, slăbită și prăpădită cum era, a murit până seara. După lege, ține de parohia noastră, iar domnul Boldwood vrea să trimită o căruță, la trei după-amiaza, ca s-o aducă acasă și s-o îngroape.

— Nici vorbă, n-o să-l las pe domnul Boldwood să facă așa ceva, o fac eu! Fanny a fost servitoarea unchiului meu și, cu toate că eu n-am prins-o decât vreo două zile, tot a mea rămâne. cât de tristă poate fi povestea asta — că Fanny a ajuns la un azil de săraci! Bathsheba începuse să știe ce înseamnă suferința și vorbea cu sinceră emoție. — Trimite pe cineva la domnul Boldwood să-i spună că doamna Troy ia asupra ei datoria de a aduce acasă o fostă servitoare a familiei... Dar nu se cade s-o punem într-o căruță, o să luăm un dric.

— Nu este timp pentru asta, doamnă, nu-i așa?

— Poate că nu, zise ea, cumpănind. când spuneați că trebuie să fim la poarta azilului, la ora trei?

— La ora trei în după-amiaza asta, doamnă, ca să zic așa.

— Prea bine, o să te duci dumneata. La urma urmei, mai bine o căruță frumoasă, decât un dric urât. Joseph, să iei căruța nouă, pe arcuri, cea albastră cu roțile roșii, și s-o speli bine... și, Joseph!

— Da, doamnă.

— Să iei și niște crenguțe verzi și flori, ca să le pui peste sicriu — chiar, ia multe, ca s-o îngropi toată în flori și verdeață, ia și niște ramuri de lauri, și de cimișir de toate culorile, și tisă, și lemnul-Domnului, da, și câteva brațe de crizanteme. și s-o înhami pe bătrâna Blajina s-o aducă, fiindcă pe ea o știa atât de bine.

— așa o să fac, doamnă. Trebuia să mai spun că azilul trimite patru oameni, care o să mă aștepte când o să ajung la poarta cimitirului de la noi, și o s-o ia s-o îngroape după rânduiala administrației azilelor și după legea stabilită.

— Doamne, Azilul de la Casterbridge... acolo a ajuns Fanny! zise Bathsheba, cugetând. Păcat că n-am aflat mai devreme. Am crezut că era pe undeva, departe. și cât a stat la azil?

— Numai vreo zi sau două.

— O, înseamnă că nu locuia acolo ca azilant obișnuit?

— Nu. Mai întâi s-a dus să stea într-un oraș cu garnizoană, în capătul celălalt al Wessex-ului, și apoi și-a găsit o slujbă ca lenjereasă, în Melchester, pentru mai multe luni, în casa unei

foarte respectabile văduve, care primea lucrătoare de așa ceva. La azil a ajuns abia duminică dimineața, căci se vorbește, pe ici, pe colo, că s-ar fi târât, pas cu pas, tocmai de la Melchester. De ce-o fi plecat de acolo, n-aș putea să spun, că nu știu, și decât să spun o minciună, ei bine, mai bine tac. Cam asta-i povestea pe scurt, doamnă.

— A-ha!

Nici o piatră prețioasă nu și-a schimbat vreodată, cu atâta iuțeală, reflexele de la trandafiriul la alb, cum se schimbă chipul tinerei femei măritate, când scoase această exclamație o dată cu un prelung suspin.

— A venit pe drumul nostru cu barieră? întrebă ea, cuprinsă deodată de neliniște și cu o voce nerăbdătoare.

— Păi, cred că da... Doamnă, s-o chem pe Liddy? Nu vă e bine, doamnă, asta e limpede. Arătați ca floarea de crin — albă la față și gata să picați din picioare!

— Nu, n-o chema, n-am nimic. când a trecut pe lângă Weatherbury?

— Sâmbăta asta, pe seară.

— Bine, Joseph, mulțumesc. Acum poți să pleci.

— Cu siguranță, doamnă.

— Joseph, mai vino puțin încoace. Ce culoare avea Fanny Robin la păr?

— Zău, stăpână, dacă mă luați așa, ca la curtea cu juri, nu mai pot să-mi aduc aminte, dacă vă vine să credeți.

— Bine, bine, n-are nimic. Du-te și fă cum ți-am spus. Stai — adică nu, du-te!

Se întoarce și se îndepărtă câțiva pași de lângă el, ca să n-o mai vadă în starea aceea care i se citea atât de ușor pe chip și intră în casă, cu o senzație de sfârșeală, gata să leșine, și cu tâmpile zvâcnind. Peste vreo oră, auzi huruitul căruței și ieși afară, deși stingherită de înfățișarea ei consternată și tulburată. Joseph, în hainele sale bune, tocmai înhăma calul să plece. În căruță pusese grămezi de ramuri verzi și flori, cum poruncise ea. Bathsheba aproape că nu le văzu.

— Cine zici că era iubitul ei, Joseph?

— Nu știu, doamnă.

— Ești foarte sigur?

— Da, doamnă, chiar sigur.

— Sigur pe ce?

— Sunt sigur că tot ce știu este că ea a ajuns dimineața și a murit seara, fără alte vorbe. atât mi-au spus Oak și domnul Boldwood. „Micuța Fanny Robin a murit, Joseph”, mi-a zis Gabriel, uitându-se drept în ochii mei, așa serios, cum are el obiceiul. Eu m-am mâhnit grozav și am zis: „Ah, și cum de-a ajuns să moară?” „Păi, a murit la azilul săracilor din Casterbridge, a zis el, și poate că nu contează cum a ajuns să moară. A sosit la poarta azilului duminică, dis-dimineată, și a murit după-amiază — asta este foarte clar.” Apoi am întrebat și eu ce mai făcuse Fanny în ultima vreme și atunci domnul Boldwood, care își vărsa necazul cu bastonul pe un măracine, s-a oprit și s-a întors către mine. și dumnealui mi-a spus că lucrase ca lenjereasă în Melchester, cum v-am spus și eu, și că a plecat de acolo la sfârșitul săptămânii trecute, trecând pe aici, prin apropiere, sâmbătă seara, după apusul soarelui. Pe urmă mi-au zis că dumneavoastră să vă spun doar așa, în trecere, că a murit, și după aceea au plecat. Moartea, știți, i s-o fi tras de la faptul că toată noaptea a răbdat afară, în vânt. Fiindcă lumea obișnuia să spună că boala care o măcina pe dinăuntru avea s-o bage în mormânt, până la urmă. Iarna, mai tot timpul tușea. Una peste alta, degeaba ni se mai pare nouă ciudat acum, că s-a sfârșit.

— Ai auzit cumva și o altă poveste? întrebă ea și îl privi atât de stăruitor, încât Joseph începu să clipească des, speriat.

— Nici o vorbuliță, stăpână, pe cuvânt! zise el. Nici nu știu dacă vreunul din parohie a aflat vestea.

— Mă întreb de ce Gabriel mi-a trimis vorbă și n-a venit chiar el să-mi spună. Tocmai el, care își face un principiu din a-mi cere părerea pentru orice fleac. Aceste cuvinte fură mai degrabă murmurate, cu ochii în pământ.

— Poate că avea treabă, doamnă, sugeră Joseph. Uneori ai zice că suferă din pricina unor gânduri din mintea lui, legate de vremea când o ducea mai bine decât acum. E un ins mai ciudat, dar e oier foarte priceput și om cu carte.

- Ți s-a părut că îl rodea vreun gând când ți-a povestit despre asta?
- Nu pot să spun decât că da, doamnă. Era foarte necăjit, la fel și fermierul Boldwood.
- Mulțumesc, Joseph. O să vedem. Du-te, acum, să nu întârzi.

Bathsheba, încă neîmpăcată, se întoarse în casă. După-amiază, o întrebă pe Liddy, care aflase și ea cele întâmplate:

- Ce culoare avea părul sărmanei Fanny Robin? știi cumva? Nu pot să-mi aduc aminte. N-am văzut-o decât o zi-două.
- Era de culoare deschisă, stăpână, dar și-l purta legat strâns sub bonetă, încât abia de-l băgai de seamă. Dar am văzut-o cu el lăsat pe spate, când se ducea la culcare, și atunci era tare frumos. Curat păr de aur.
- Iar iubitul ei era soldat, nu-i așa?
- Da. în același regiment cu domnul Troy. Domnul a spus că îl cunoaște foarte bine.
- Ce, domnul Troy a spus asta? Dar cum de-a spus el asta?
- într-o zi, i-am pomenit eu despre asta și l-am întrebat dacă l-a cunoscut pe iubitul lui Fanny. El a spus o, da, îl cunoștea pe tânărul acela la fel de bine cum se cunoștea pe dumnealui și că nu mai era altul în tot regimentul care să-i placă la fel de mult ca el.
- A-ha. așa a spus, deci.
- Da, și zicea că tânărul acela semăna foarte bine cu dumnealui, atât de bine că lumea îi și încurca, uneori...
- Liddy, pentru Dumnezeu, taci din gură! zise Bathsheba, cu izbucnirea nervoasă a cuiva cuprins de bănuieli supărătoare.

XLII.

JOSEPH ȘI ÎNCĂRCĂTURA SA. „CAPUL DE BERBEC”

Locul pe care era construit azilul săracilor din Casterbridge era împrejmuit de un zid, mai puțin o bucată, la un capăt. Aici se ridica un fronton înalt, acoperit, ca și clădirea, cu un covor de iederă. În frontonul acesta nu era nici o fereastră, nici un șemineu, nici un ornament, nici un adaos de nici un fel. Singurul detaliu pe care-l oferea privirii, în afara bogăției de frunze verde-închis, era o mică ușă. Ușa aceasta era poziționată ciudat. Pragul se înălța la vreo trei-patru picioare de pământ și, pe moment, n-ai fi putut găsi o explicație pentru neobișnuita sa altitudine, până când nu observai urmele de roți din dreptul ei, care sugerau că ușa era folosită numai pentru trecerea, dinăuntru în afară și invers, a obiectelor sau a persoanelor de la nivelul unei căruțe sau a unei trăsură oprite în fața ei. Pe ansamblu, ușa părea să se înfățișeze ca un soi de Poartă a Trădătorilor, transpusă în alt mediu. Pe ea se intra și se ieșea numai din când în când, ceea ce se putea deduce după smocurile de iarbă care crescuseră în voie prin crăpăturile pragului.

Când orologiul din capul străzii Azilului săracilor din Sud arată cinci minute până la ora trei, o căruță albastră pe arcuri, încondeiată cu roșu și încărcată cu verdeață și cu flori, intră pe la capătul străzii și se îndreptă către aripa aceasta a clădirii. În timp ce orologiul încă mai bâlbâia o formă spartă a lui Malbrook, Joseph Poorgrass trase clopotul de la poartă și dinăuntru i se spuse să tragă căruța cu spatele la ușa cu prag înalt de sub fronton. Apoi, ușa se deschise și un sicriu simplu din ulm fu împins încet înainte, apoi așezat de doi oameni, în haine cernite, de barchet, în lung, pe mijlocul căruței.

Unul din ei se cocoță lângă sicriu, scoase o bucată de cretă din buzunar și, cu un scris mare, lăbărtat, mâzgăli pe capac numele și alte câteva cuvinte. Apoi înveli sicriul cu o pânză neagră, ponosită, dar cuviincioasă, istovul căruței fu pus la loc, iar unul dintre cei doi îi întinse lui Poorgrass certificatul de înregistrare în azil, după care amândoi intrară înapoi și ușa se închise în urma lor. Legătura lor cu Fanny, și așa destul de scurtă, se încheie pentru totdeauna. Joseph așează florile cum i se poruncise și verdeața în jurul florilor, până când cu greu mai puteai ghici ce era în căruță.

Plesni din bici și carul mortuar, mai degrabă plăcut la vedere, începu să coboare dealul încet, luând-o apoi pe drumul către Weatherbury.

După-amiaza se scurgea cu pași grăbiți și, privind în dreapta, spre mare, în timp ce mergea pe jos, pe lângă cal, Poorgrass zări niște nori ciudați și vâlătucuri de ceață rostogolindu-se peste coamele lungi ale dealurilor care, în locul acela, încercuiau priveliștea. Veneau în valuri din ce în ce

mai mari, scurgându-se nesimțitoare prin văile dintre dealuri, îmbrățișând păpurișul alb ca hârtia din mlaștină și de pe malurile râului. Apoi, grămezile jilave ca niște bureți se

întrepătrunseră, închizând cerul. Ai fi zis că, pe neașteptate, văzduhul fusese năpădit de ciuperci, care-și aveau rădăcinile în marea învecinată. În momentul în care calul, omul și trupul fără viață intrară în codrul cel mare de la Yalbury, aceste creații mute ale unei mâini nevăzute îi ajunseră din urmă, înghițindu-i cu totul. Era prima venire a cețurilor de toamnă și prima ceață din alai.

Aerul era ca un ochi lovit brusc de orbire. Căruța și încărcătura ei nu mai înaintau în planul orizontal care despărțea limpezimea de opacitate, ci fuseseră înglobate într-un aluat elastic, uniform livid, de jur-împrejur. Nu se simțea nici o mișcare în aer, nu se vedea nici un strop de apă căzând pe frunza fagilor, mestecenilor și pinilor din pădurea care se ridica de o parte și de alta a drumului. Copacii încremeniseră într-o atitudine încordată, de parc-ar fi tânjit după o adiere care să vină și să-i legene. O liniște de spaimă plutea peste toate lucrurile dimprejur — atât de adâncă încât scrâșnetul roților căruței părea un vacarm, iar foșnetele slabe, pe care nu le auzi niciodată, decât noaptea, se auzeau acum limpede, fiecare.

Când începu să coboare pe partea cealaltă a dealului Yalbury, încă prin pădure, Joseph Poorgrass aruncă o privire în jur, întâi la trista povară din căruța sa, care abia se mai zărea printre cununile de laur înflorite, apoi la negura de nepătruns dintre copacii falnici de fiecare parte a drumului, nedeslușiți, fără umbre, fantomatici, în cenușiul lor monocrom. Se simțea oricum, numai cu tragere de inimă nu, și se gândea ce bine ar fi fost dacă ar fi avut vreun însoțitor, chiar și un copil sau un câine. Opri calul și ciuli urechile. Nici un zgomot de pași sau de roți nu răzbătea de nicăieri. Liniștea ca de mormânt fu tulburată doar de un strop greu, care căzu dintr-un copac, trecu prin verdeață și poposi, spărgându-se cu zgomot, pe sicriul sărmaneii Fanny. Între timp, ceața încărcase copacii de apă și aceasta fu prima picătură prelinsă din frunzele îmbrobonate. Ecoul sec al căderii sale îi aminti căruțașului de nemiloasa Coasă în fața căreia toți sunt egali. Curând se auzi încă o picătură, apoi două, apoi trei. În scurt timp se porni o răpăială neîntreruptă, stropii grei picând pe frunzele uscate, pe drum și peste călători. Crengile mai apropiate, împodobite cu măgelele ceții, erau sure ca părul bătrânilor, iar de frunzele ruginii ale fagilor atârnavă picături asemănătoare, ca niște diamante într-un păr castaniu.

La marginea drumului, în cătunul numit Roy-town, imediat ce ieșea din pădure, se afla vechiul han „Capul de Berbec”. Era cam la o milă și jumătate depărtare de Weatherbury și, în vremurile de glorie ale călătoriei cu poștalionul, fusese locul în care multe diligențe își schimbau caii ori își țineau caii de schimb. Acum, însă, vechile grajduri se năruiseră și din toată stația nu rămăsese mai nimic în afara hanului însuși, încă bun de locuit, care, fiind ceva mai departe de drum, își făcea cunoscută prezența în ochii drumeților, din orice parte ar fi venit, printr-o firmă atârnată de craca orizontală a unui ulm de pe partea cealaltă a drumului. În ultimii ani, totul a dispărut.

Drumeții — căci varianta „turist” nu avusese încă vreme să evolueze într-o categorie aparte

— spuneau câteodată, în treacăt, când își aruncau ochii la copacul cu firma, că artiștilor le plăcea să picteze o firmă atârnată astfel, dar că lor, personal, nu le fusese dat până atunci să vadă așa ceva îndeplinindu-și rolul real. Iângă copacul acesta găsisse Gabriel Oak căruța părăsită, în care se furișase când venise la Weatherbury pentru prima oară, numai că, în seara aceea, din pricina întunericii nu observase nici firma, nici hanul.

Obiceiurile hanului erau cele stabilite de pe vremuri. Într-adevăr, în mintea mușteriiilor săi se înrădăcinaseră ca niște axiome, de pildă:

„Mai vreți băutură, bateți cu halba în masă.” „Pentru tutun, strigați tare.”

„Când chemați fata care servește, strigați: Fato!”

„La fel, pentru hangită, Jupâneaso!” și așa mai departe.

Fu o mare ușurare pentru inima lui Joseph când dădu cu ochii de prietenoasa firmă și, oprind calul chiar sub placă, trecu la îndeplinirea unui plan care-i încolțise de mult în minte. Toată

vлага i se scursese din trup. Întoarse calul cu capul spre iarba de pe marginea drumului și intra în han pentru o halbă de bere.

Coborând în bucătăria hanului, a cărei dușumea era cu o treaptă mai jos decât culoarul, care, la rândul lui, era cu o treaptă mai jos decât drumul de afară, ce îi fu dat lui Joseph să vadă

și să-i bucure ochii? Ce altceva decât două fețe ca două tipsii de aramă, aparținând domnilor Jan Coggan și Mark Clark? Aceștia doi, proprietari ai celor mai competente gătlejuri de prin partea locului, în limitele respectabilității, erau așezați față în față, la o masă rotundă, cu trei picioare și cu o bandă de fier de jur-împrejur, ca să nu cadă cămile și ulcelele de pe ea, dacă dădeai cu cotul, din greșeală. Ai fi putut spune că semănau cu soarele la răsărit și luna plină strălucind de o parte și de alta a globului terestru.

— Hei, dar asta este prietenul Poorgrass! zise Mark Clark. O, dar ai așa o mutră lungă, Joseph!

— Am avut o foarte palidă tovarășă de drum pe ultimele patru mile, zise Joseph, îngăduindu-și un fior potolit de resemnare. și, drept să spun, începuse să mă cam doboare. Credeți-mă, n-am mai văzut cum arată mâncarea sau băutura de la gustarea de dimineață și nici atunci n-am luat decât o îmbucătură, pe fugă.

— Atunci ia de bea, Joseph, bea și nu te opri! zise Coggan, întinzându-i o halbă de lemn, cu doage și cercuri, pe trei sferturi plină.

Joseph bău un timp nici prea scurt, nici prea lung, apoi bău ceva mai mult timp, spunând, când lăsă halba de la gură:

— Bine e să bei — tare bine e să bei și e mai mult decât o înviorare în trista mea călătorie, ca să zic așa.

— E drept, băutura este o mare desfătare, grăi Jan, ca omul care repetă un truism, atât de familiar pentru mintea sa, încât aproape că nici nu-și dă seama că îl rostește, și, ridicând cana la gură, Coggan își lăsă treptat capul pe spate, cu ochii închiși, astfel ca sufletul său în așteptare să nu fie deranjat, nici o clipă, de la bucuria sa de fleacurile din jur.

— Ei, trebuie să plec din nou, zise Poorgrass. Nu că nu mi-ar plăcea să mai beau ceva cu voi, dar s-ar putea ca oamenii din parohie să-și piardă încrederea în mine, dacă mă văd pe aici.

— Și pe unde zici că ai treabă, azi, Joseph?

— Înapoi la Weatherbury. Am luat-o pe biata Fanny Robin în căruță, afară, și trebuie să fiu cu ea la poarta cimitirului, la cinci fără un sfert.

— Da, am auzit. Așadar, până la urmă a ajuns între patru scânduri din mila parohiei și n-are cine să-i dea un șiling pentru clopot și jumătate de coroană pentru groapă.

— Parohia plătește jumătatea de coroană pentru groapă, dar nu șilingul pentru clopot, că trasul clopotului e fudulie; dar fără groapă nu se poate, biata fată. Oricum, cred că o să plătească stăpâna noastră tot.

— A fost o fată frumoasă cum rar s-a mai văzut! Dar de ce atâta grabă, Joseph? Sărmana fată este moartă și nu poți s-o învii tu, așa că mai bine stai colea liniștit și mai bea un rând cu noi.

— N-am nimic împotriva să mai beau un degetar, cu voi, băieții mei. Dar numai câteva minute, că lucrurile sunt cum sunt.

— Bineînțeles că o să bei doar o picătură. După asta, o să te simți cât doi. Te simți așa de încălzit și de viteaz și te repezi la munca ta, și-i dai, și-i tragi pân-o răpui, la fel de lesne cum frângi vreascuri. Prea multă băătură nu e bună, că te duce la ăla cu coarne în lăcașul afumat, dar, la urma urmelor, sunt mulți cei cărora nu le e dat să se bucure de-un păhărel și, de vreme ce noi am fost răsfățați de soartă cu un dar în această direcție, se cuvine să-l folosim din plin.

— Adevărat, zise Mark Clark. Este un dar cu care ne-a hărăzit Dumnezeu și nu trebuie să-l neglijăm. Că de când cu pastorii și cu fețele bisericești, cu oamenii cu școală și cu sindrofiile lor unde se bea numai ceai, s-au dus pe copcă obiceiurile petrecerilor vesele de altădată, pe viața mea, s-au dus!

— Ei, acuma chiar trebuie s-o iau din loc, zise Joseph.

— Alta acuma, Joseph, lasă prostiile! Biata femeie e moartă, nu? La ce atâta zor?

— Păi, nădăjduiesc că Providența n-o să-mi stea în cale pentru faptele mele, zise Joseph, așezându-se iarăși. M-am cam abătut de la drumul drept, cu slăbiciunile mele, în ultima vreme, asta este adevărat. M-am cherchelit deja o dată luna asta, într-o duminică n-am fost la biserică și ieri mi-au scăpat vreo două înjurături, așa că n-aș vrea să întind coarda cu păcatele, pentru sufletul meu. Nu trebuie să te risipești fără măsură, căci viața ta de apoi e una singură.

— Cred că tu ești un schismatic, Joseph, așa mi se pare.

— A, nu, nu! Nu merg eu până acolo!

— Dinspre partea mea, zise Coggan, eu rămân credincios Bisericii Anglicane.

— Da, pe cuvânt, și eu la fel, zise Mark Clark.

— Acuma n-o să zic prea multe despre mine, că nu-mi place, continuă Coggan cu tendința aceea de a vorbi principal, caracteristică omului la beție. Dar eu nu mi-am schimbat niciodată doctrina, stau lipit ca tencuiala de vechea credință în care m-am născut. Da, ce se poate spune despre biserică este următorul lucru: că un om poate ține de o biserică și să stea în bătrânul său han vesel, fără să-și frământa creierii cu nici o doctrină din lume. Dar, dacă ești sectant, trebuie să te duci la întruniri, la casa de rugăciune, fie ploaie, fie vânt, și ajungi ca lovit de streche. Eu nu zic că sectanții n-ar fi băieți isteți, în felul lor. Pot înălța niște rugăciuni minunate, din capul lor, despre orice — și despre familiile lor, și despre naufragiile din gazetă.

— Ei pot, sigur că pot, zise Mark Clark, dar noi, care ne ducem la biserică, vezi dumneata, trebuie să avem totul tipărit în fața ochilor, altminteri, fir-ar să fie, n-am mai ști ce să-i spunem unui părinte atât de mare cum este Domnul, cum nu știu nici pruncii nenăscuți.

— Cei de la casa de rugăciuni sunt mână-n mână cu sfinții de sus, nu ca noi, zise Joseph, dus pe gânduri.

— Da, reluă Coggan. Știm cu toții foarte bine că dacă este s-ajungă careva în rai, ei sunt aceia. Au muncit mult pentru asta, așa că merită o răsplată ca asta, ce-i drept! Nu sunt atât de prost cât să pretind că noiăștia care ținem de biserică avem aceleași șanse ca și ei, pentru că noi știm că nu avem. Dar mie nu-mi place omul care își schimbă credința lui străveche de dragul de-a ajunge în rai. Mai degrabă aș depune mărturie împotriva unui tovarăș pentru cei câțiva arginți oferiți! Păi, prieteni, când mi-au degerat toți cartofii, până la ultimul, pastorul Thirdly al nostru a fost cel care mi-a dat un sac de sămânță, deși abia de avea unul pentru sufletul lui, iar bani să-și cumpere, ioc! Dacă n-ar fi fost cartofii de la el, n-aș fi avut nici coajă să-mi pun în grădină. Ei, credeți că-mi mai schimb eu credința, după una ca asta? Nu, eu rămân credincios taberei mele și, dac-o fi să greșim, asta e! O să cad și eu laolaltă cu ceilalți.

— Bine zis, foarte bine zis! observă Joseph. Orișicât, oameni buni, eu acuma trebuie s-o iau din loc, pe viața mea! Pastorul Thirdly mă așteaptă în poarta bisericii și colo, afară, e femeia care și ea m-așteaptă în căruță!

— Joseph Poorgrass, ia nu te mai văicări atâta! Pastorul Thirdly n-o să se supere. E un om cu inimă largă. Pe mine mă prinde pe picior greșit de ani de zile și câte n-am făcut în cursul vieții mele lungi și mohorâte... dar niciodată nu mi-a cerut socoteală. Stai jos!

Joseph Poorgrass, cu cât rămânea mai mult, cu atât își făcea mai puține griji pentru treburile cu care fusese însărcinat în acea după-amiază. Minutele se scurgeau neluate în seamă, până când umbrele înserării începură să fie din ce în ce mai adânci, iar din cei trei nu se mai văzura decât ochii, ca niște puncte luminoase pe fața întunericului. Ceasul lui Coggan bătu, din buzunar, ora șase, cu clinchetul lui mărunț, înăbușit.

În clipa aceea, niște pași grăbiți se auziră la intrare și ușa se deschise, făcându-i loc lui Gabriel Oak, urmat de slujnica de la han cu o lumânare în mână. Gabriel privi încruntat la cele două fețe rotunde și una lungă a mesenilor, care îl întâmpinară cu aerele unei scripci și-a unei perechi de încălzitoare de așternut. Joseph Poorgrass clipi des și, la fiecare lăsare a pleoapelor, se trase câte un inci înapoi.

— Pe viața mea, mi-e rușine cu voi! Rușine, Joseph, rușine! zise Gabriel, revoltat. Coggan, zici că ești om în toată firea, dar nu știi altceva decât să bei!

Coggan ridică o privire nedefinită spre Oak, din când în când ba un ochi, ba celălalt închizându-i-se și deschizându-i-se cu de la sine putere, de parcă n-ar fi fost o parte a corpului său, ci o ființă moțaită, cu o personalitate distinctă.

— N-o lua chiar așa, baciule! zise Mark Clark, uitându-se muștrător la lumânarea care părea să posede niște calități deosebite în ochii lui, stârnindu-i un mare interes.

— Nimeni nu-i mai poate face rău unei femei moarte, zise într-un târziu și Coggan, vorbind sacadat, ca o mașinărie. Tot ceea ce se putea face pentru ea s-a făcut, acum nu mai e printre noi. și de ce, mă rog, ar trebui cineva să-și rupă picioarele alergând pentru o mână de lut neînsuflețit, care nici nu simte, nici nu vede, nici nu știe ce faci tu cu ea? Dacă ar fi trăit, aș fi fost primul care s-o ajute. Dacă acum i-ar fi lipsit ceva de mâncare sau de băut, aș fi plătit eu pentru toate, cu banii jos. Dar ea e moartă și oricât ne-am grăbi, tot n-o aducem înapoi la viață. Femeia e dusă dintre noi — timpul petrecut pe lângă ea e timp pierdut degeaba. Atunci, de ce să ne grăbim să

facem ceea ce nu folosește nimănui? Hai să bei, baciule, și să ne împăcăm, căci mâine am putea fi și noi ca ea!

— Am putea, adăugă Mark Clark cu emfază, dând peste cap halba lui dintr-o dată, ca să nu riște să piardă această șansă, din pricina unei întâmplări ca aceea de care pomeniseră, în timp ce Jan își îngloba restul cugetărilor despre ziua de mâine într-un cântecel:

Mâine, mâine

Cât mi-o fi bine și pe masă pâine,

Cât grija și nevoia în suflet n-o să-mi vie,

Cu prietenii împart ce ziua de-azi îmi îngăduie Și îi las pe ei să-ntindă masa mâine,

Mâine, mâine.

— Lasă gălăgia, Jan! zise Oak, apoi, întorcându-se către Poorgrass: Iar tu, Joseph, care îți faci mendrele păcătoase într-un mod atât de afurisit de sfânt, ești atât de beat, de nici nu te mai ții pe picioare!

— Nu, baciule Oak, nu! Ascultă și motivul, baciule. Toată problema cu mine este boala care se numește înmulțirea ochiului, din pricina asta mă vezi acum dublu... adică, eu te văd dublu pe dumneata.

— Un ochi care înmulțește este o boală foarte rea, zise Mark Clark.

— Întotdeauna mă pălește după ce am stat și eu un pic în cârciumă, zise Joseph Poorgrass sfios. Da, văd câte două din fiecare lucru, de parcă aș fi vreun sfânt de pe vremea regelui Noe și a urcării în arcă... Da-a-a — adăugă el și, foarte întristat de imaginea sa ca personaj abandonat, începu să verse lacrimi — sunt prea bun pentru Anglia. Ar fi trebuit să trăiesc pe timpul Genezei, de fapt, ca și ceilalți bărbați de sacrificiu, și-atunci n-aș mai f-f-fi fost făcut b-b-bețiv, în halul acesta!

— Mai bine te-ai fi arătat mai plin de bărbăție și n-ai fi stat să te smiorcăi aici!

— Să mă fi arătat mai plin de bărbăție?... Ah, bun! Să mi se dea numele de bețiv — primesc cu umilință; să fiu eu cel care trebuie să se căiască — fie! Eu știu că întotdeauna spun „Doamne-ajută!” înainte de a mă apuca de orice lucru, de când mă scol și până mă culc la loc, și primesc cu dragă inimă să fiu arătat cu degetul pentru rușinea acestei fapte cuvioase. Ha, da!... Dar că nu sunt plin de bărbăție? Am lăsat eu vreodată spițul trufiei să fie ridicat împotriva părților mele posterioare fără să gem bărbătește că întreb ce drept are să facă astfel? Nu pun eu întrebarea cu curaj?

— Nu putem spune că ai făcut-o vreodată, viteazule Poorgrass, admise Jan.

— Niciodată n-am lăsat un astfel de tratament să treacă neîntrebat. Totuși, baciul spune, în fața acestui maldăr de mărturii, că eu nu sunt plin de bărbăție! Fie, treacă de la mine! Căci moartea ne împacă pe toți.

Gabriel, văzând că nici unul dintre cei trei nu era în stare să preia sarcina conducerii căruței pentru cât mai rămăsese din drum, nu mai zise nimic, ci, trăgând ușa și lăsându-i înăuntru, se duse la ulmul sub care stătea căruța — abia zărindu-se prin ceața și negura acelei vremi de mucegai. Trase calul de căpăstru, scoțându-l din marea brazdă de iarbă pe care o păscuse până la rădăcină, aranjă puțin rămurelele de pe cosciug și porni la drum prin umezeala nesănătoasă a nopții.

Încetul cu încetul, în tot satul se răspândise zvonul că leșul care trebuia adus și îngropat în ziua aceea era tot ce mai rămăsese de pe urma nefericitei Fanny Robin, care plecase după Regimentul al 11-lea, urmându-l de la Casterbridge la Melchester și mai departe. Însă, mulțumită reticenței lui Boldwood și generozității lui Oak, nimeni nu aflase că iubitul după care umblase Fanny era însuși Troy. Gabriel spera că nu va ieși la iveală întregul adevăr al acestei povești, în orice caz măcar vreo câteva zile după ce fata avea să fie în pământ, când barierele pe care le ridică mormântul și timpul și ideea că întâmplările fuseseră, cumva, îngropate în trecut, ar mai fi scos veninul din colții cu care revelația și vorbele invidioase ar fi mușcat din Bathsheba chiar atunci.

Când Gabriel ajunse la vechiul conac, reședința ei, care se afla în drumul lui spre biserică, se înnoptase de-a binelea. Un om se desprinsese de lângă poartă și, prin ceața dintre ei, deasă ca făina cernută, zise:

— Tu ești, Poorgrass, ai venit cu moarta? Gabriel recunoscu vocea pastorului.

— Moarta este aici, domnule, zise Gabriel.

— Tocmai am fost s-o întreb pe doamna Troy dacă ar putea să-mi spună ce-i cu această întârziere. Mă tem că acum este prea târziu să mai facem o înmormântare cu toată cuviința. Ai certificatul de înregistrare?

— Nu, zise Gabriel. Cred că Poorgrass îl avea, iar Poorgrass este la „Capul de Berbec”. Am uitat să i-l cer.

— Atunci ne-am lămurit. Amânăm înmormântarea până mâine dimineată. Moarta poate fi dusă la biserică sau poate fi lăsată aici, la fermă, și luată de ciocli, mâine dimineată. Au așteptat mai bine de o oră, iar acum au plecat acasă.

Gabriel avea temeiurile lui să creadă a doua propunere foarte nepotrivită, cu toate că Fanny trăise mulți ani la conac, pe vremea unchiului Bathshebei. Văzu cu ochii minții o sumă de întorsături neașteptate și nefericite care ar fi putut ieși din această întârziere. Însă dorința lui nu era lege, de aceea se duse la conac, să întrebe ce porunceă stăpâna sa. O găsi într-o stare neobișnuită: când ridică ochii spre el, privirea îi era bănuitoare și părea nedumerită de gândurile care îi trecuseră prin minte mai-nainte. Troy nu se întorsese încă. La început, Bathsheba încuviință cu un aer nepăsător propunerea lui Oak de a duce povara din căruță direct la biserică, dar, câteva clipe mai târziu, însoțindu-l pe Gabriel la poartă, își schimbă pe neașteptate părerea, arătându-se gata să facă orice pentru Fanny și spunând că dorea ca trupul fetei să fie adus în casă. Oak încercă s-o convingă că ar fi fost mai nimerit s-o lase în căruță, cu florile și verdeța pe lângă ea, și doar să tragă căruța sub șopron până dimineată, dar fu zadarnic.

— Ar fi o faptă urâtă și necreștinească, zise ea, să lăsăm sărmanul ei trup într-un șopron toată noaptea.

— Prea bine, atunci, zise pastorul. O să aranjez ca înmormântarea să aibă loc mâine dimineată devreme. Poate că doamna Troy are dreptate că nu se cuvine să ne arătăm prea nepăsători față de un seamăn de-al nostru care a murit. Să nu uităm că, deși poate că a păcătuit grav părăsindu-și casa, este, totuși, sora noastră; și putem să credem că nemărginita îndurare a Domnului a pogorât și asupra ei și că este acum printre oițele din turma lui Hristos.

Vorbele pastorului se răspândiră în aerul apăsător cu un trist, totuși netulburat accent, iar Gabriel vărsă o lacrimă sinceră. Bathsheba nu părea impresionată. Domnul Thirdly plecă și

Gabriel aprinse un felinar. După ce chemă alți trei oameni să-l ajute, cărară trupul neînsuflețit al fiicei rătăcitoare în casă, așezând cosciugul pe două bănci, în mijlocul unui salonaș de lângă sala mare, după cum poruncise Bathsheba.

Apoi, toată lumea, în afară de Gabriel, părăsi încăperea. El zăbovi, nehotărât, lângă moartă. Era profund tulburat de cruda ironie în care împrejurările o aruncaseră pe soția lui Troy și de neputința lui de a li se împotrivi. În ciuda stratagemelor sale grijulii din ziua aceea, tot ce ar fi putut să se întâmple mai rău în legătură cu înmormântarea se întâmplase. Oak se gândi la dureroasa descoperire care putea rezulta din întâmplările din după-amiaza aceea și care ar fi putut arunca asupra vieții Bathshebei o umbră pe care nici scurgerea mai multor ani n-ar fi izbutit s-o șteargă decât în parte și pe care nimic n-ar fi înlăturat-o cu totul.

Deodată, într-o ultimă încercare de a o feri pe Bathsheba măcar întârziindu-i caznele, mai citi o dată, cum mai citise și înainte, ce era scris cu cretă pe capacul sicriului. Măzgălitura spunea simplu: „Fanny Robin și copilul”. Gabriel își scoase batista și șterse bine cele două cuvinte din urmă, lăsând doar inscripția „Fanny Robin”. Apoi părăsi încăperea, ieșind în liniște pe ușa din față.

XLIII.

RĂZBUNAREA LUI FANNY

— Mai aveți nevoie de mine, doamnă? întrebă Liddy, ceva mai târziu în aceeași seară, rămânând în prag, cu o lumânare în mână, și privind-o pe Bathsheba, care stătea singură și abătută în salonul mare, în fața primului foc din anotimpul acela.

— Nu, în seara asta nu, Liddy.

— Dacă vreți, pot să rămân să-l aștept pe domnul. Nu mi-e frică deloc de Fanny, dacă îmi dați voie să stau în odaia mea, cu o lumânare. Era o fată așa de firavă și de copilăroasă, că spiritul ei n-ar putea să sperie pe nimeni, nici dacă ar încerca, de-asta sunt sigură.

— A, nu, nu. Du-te la culcare. O să rămân eu să-l aștept până la miezul nopții și, dacă nu vine până atunci, o să renunț și-o să mă duc și eu la culcare.

— Acum e zece și jumătate.

— Da? Fanny era foarte bolnavă de ftizie?
— Păi, nu foarte, ci cam.
— A plecat de la noi acum vreo opt luni. I-a spus cineva, înainte de a pleca ea, că nu mai avea de trăit nici măcar un an ?
— N-am auzit pe nimeni spunând așa ceva.
— Dacă ar fi trăit până la adânci bătrâneți, nu s-ar fi mirat nimeni?
— Nu cred că s-ar fi mirat.
— Ai auzit de la cineva, astăzi, cum că n-ar fi avut deloc o slăbiciune la piept?
— Nu... De ce, ai auzit dumneavoastră?
— O, nu, nu. Eu numai întreb, fiindcă mă interesează Fanny. Apoi murmură, ca pentru sine:

— Oamenii cu siguranță nu pot merge pe jos, mile întregi, cu o zi înainte să moară de ftizie, aprindere la plămâni sau ceva de soiul ăsta.

— De ce nu urcați la dumneavoastră, doamnă?

— De ce nu? repetă Bathsheba, fără șir. Ce rost ar avea — aici măcar este aprins focul. Liddy, exclamă ea deodată, într-o șoaptă nestăpânită și agitată, ai auzit povestindu-se ceva ciudat despre Fanny? Nici nu rosti bine aceste cuvinte, că o expresie de regret i se așternu pe chip și izbucni în lacrimi.

— Nu, nici o vorbuliță! zise Liddy, privind nedumerită la femeia care plângea. Ce v-a făcut să plângeți, doamnă, v-a supărat ceva? Se apropie de Bathsheba, privind-o cu adâncă înțelegere.

— Nu, Liddy. Gata, nu mai am nevoie de tine. Nu știu ce am de plâng atât de des, în ultima vreme. Înainte nu plângeam așa. Noapte bună.

Atunci, Liddy ieși din salon și închise ușa. Bathsheba era singură și nefericită acum; de fapt, nu era mai singură decât înainte de a se mărita, dar singurătatea de atunci, comparativ cu aceasta din prezent, era ca solitudinea unui munte față de aceea a unei peșteri. și de vreo două zile începuseră să-și facă loc și gândurile acestea îngrijorătoare despre trecutul soțului său. Schimbarea de sentimente în privința vremelnicului loc de popas al lui Fanny din seara aceea fusese rezultatul unei ciudate împletiri de impulsuri din pieptul ei. Am putea s-o descriem, mai precis, ca pe o hotărâtă răzvrătire contra propriilor prejudecăți, ca pe o reacție împotriva unui josnic instinct de a nu se arăta mărinimoasă, cel care o îndemnase să nu simtă nici urmă de milă pentru femeia moartă, pentru că, atunci când fusese în viață, i-o luase înainte, primind atențiile unui bărbat pe care Bathsheba nu încetase în nici un caz să-l iubească, deși dragostea ei era tocmai acum rănită de moarte cu o nouă bănuială, mai crudă.

După vreo cinci-zece minute, se auzi o bătaie în ușă. Liddy apărură din nou și, înaintând vreo câțiva pași, rămase pe loc, șovăitoare, până când, în cele din urmă, zise:

— Maryann tocmai a auzit ceva tare ciudat, dar eu știu că nu e adevărat. Dar o să fim sigure că e adevărat ori nu peste vreo două zile.

— Ce este?

— A, n-are nici o legătură cu dumneavoastră sau cu noi, doamnă. E vorba despre Fanny. Același lucru pe care l-ați auzit și dumneavoastră.

— Eu n-am auzit nimic.

— Vreau să spun că prin Weatherbury umblă de vreun ceas un zvon urât... că... ar fi doi acolo! Liddy, în timp ce vorbea, își înclină capul în direcția sălii mari, rostind ultimele cuvinte în șoaptă.

— Unde?

— În sicriu.

Un tremur o străbătu pe Bathsheba, din cap până-n picioare.

— Nu cred! zise ea. Este un singur nume scris pe capacul sicriului.

— Nici eu nu cred, doamnă. și sunt mulți cei care nu cred, dar m-am gândit să vă spun, totuși. O să fim siguri și o să aflăm adevărul despre asta abia poimăine. Oak a fost auzit zicând că povestea asta ar fi despre o altă biată fată, iar eu îl cred pe el, căci ne-ar fi spus el nouă mai multe, dac-ar fi fost adevărat — nu credeți, doamnă?

— Poate că ne-ar fi spus, poate că nu.

Bathsheba întoarse capul și se uită la foc, astfel încât Liddy să nu-i vadă fața. Înțelegând că stăpâna sa nu avea de gând să mai zică și altceva, Liddy se strecură afară, închise ușa încet în urma ei și se duse la culcare.

Chipul Bathshebei, așa cum sta cu privirea pironită asupra focului, în seara aceea, ar fi trezit dorința de a-i veni cumva în ajutor chiar și în cei care n-o puteau suferi. Soarta atât de tristă a lui Fanny Robin nu o făcea pe a Bathshebei strălucită, cu toate că ea era o Estera față de această nefericită Vasti, iar destinele lor păreau, în unele privințe, în contrast unul cu celălalt. când Liddy intrase în cameră a doua oară, ochii frumoși care-i întâmpinaseră pe-ai săi aveau un aer nepăsător și ostenit. când ieșise, după ce îi spusese povestea aflată, ochii aceștia exprimau îndurerarea în forma ei cea mai intensă. Firea ei simplă, de femeie de la țară, hrănită cu principii de modă veche, era răvășită de un gând care ar fi tulburat-o prea puțin pe o femeie de lume, acela că atât Fanny, cât și copilul ei, dacă avusesse într-adevăr unul, erau morți. Batsheba avea acum o bază pentru a stabili o legătură între propria ei poveste și vag intuita tragedie a sfârșitului lui Fanny, despre care Oak și Boldwood fuseseră tot timpul încredințați că ea nu avea nici cea mai mică idee. Despre întâlnirea cu femeia singuratică din seara de sâmbăta trecută nu-i vorbise nimănui și nimeni nu fusese martor. Desigur că Oak avusesse cele mai bune intenții ascunzându-i, pentru cât de multe zile ar fi fost cu putință, amănuntele despre ceea ce i se întâmplase lui Fanny, dar, dacă ar fi știut că atenția Bathshebei se concentrase deja asupra acestei probleme, n-ar mai fi făcut nici un gest ca să întârzie cu vreun minut nesiguranța prin care trecea ea acum, când certitudinea care i-ar fi putut pune capăt n-ar fi fost decât confirmarea celei mai negre bănuieli, la urma urmelor. Deodată, o cuprinse dorința să stea de vorbă cu cineva mai puternic decât ea și, astfel, să capete tăria de a îndura cu demnitate poziția în care suspecta că fusese pusă și, cu stoicism, împovărătoarele sale îndoieli. Unde putea găsi un asemenea prieten? Nicăieri în casă. De departe ea era cea mai rațională dintre toate femeile de sub acoperișul său. Să aibă răbdare și să nu-și mai frământă mintea, asta voia să învețe și nu era nimeni care să o poată învăța tocmai aceste lucruri. Dacă ar fi putut să se ducă la Gabriel Oak! Dar nu se cădea. cât de bine izbutea Oak, se gândea ea, să îndure necazurile. Boldwood, care părea în stare să simtă mult mai profund, mai înalt și mai puternic decât Gabriel, încă nu învățase, așa cum nu învățase nici ea, lecția simplă pe care Oak dovedea că o stăpânește prin fiecare mișcare, prin fiecare privire pe care o arunca — și anume că nici una dintre nenumăratele probleme care îl înconjurau, dintr-acelea care îi afectau propria sa bunăstare, nu era cea mai captivantă și mai importantă în ochii lui. Oak contempla meditativ orizontul circumstanțelor, fără a acorda vreo atenție specială propriului punct de vedere, care se afla la mijloc. Astfel i-ar fi plăcut și ei să fie. Însă Oak nu era ros de îndoieli până la ultima fibră a inimii sale, cum era ea în acest moment. Oak știa despre Fanny tot ce și-ar fi dorit să știe și ea, de asta era încredințată. Dacă s-ar fi dus la el chiar în clipa aceea și l-ar fi întrebat doar atât: „Care-i adevărul în toată povestea asta?”, el ar fi socotit o chestiune de onoare să i-l spună și i-ar fi adus, astfel, o ușurare de nespus. Nici n-ar fi fost nevoie să mai vorbească după aceea. El o cunoștea atât de bine, încât nici o ciudățenie din purtarea ei nu l-ar fi îngrijorat.

Își aruncă o pelerină pe umeri, porni spre ușă și o deschise. Nici un fir de iarbă, nici o rămurică nu se clintea. Văzduhul era încă îmbibat de umezeală, deși ceața parcă era mai rară decât fusese după-amiază, iar picurul neîncetat al stropilor pe frunzele căzute sub ramuri era aproape muzical în ritmul lui regulat, liniștitor. Părea să fie mai bine afară decât în casă, iar Bathsheba închise ușa și porni încet, pe potecă, până ajunse în dreptul căsuței în care Gabriel locuia acum singur, după ce plecase din casa lui Coggan, gonit de înghesuiala de acolo. Doar o fereastră era luminată, la una din odăile de jos. Obloanele nu erau închise, nu fusese tras nici storul, nici perdeaua la fereastră, căci locatarul de acum al casei nu-și făcea prea multe griji despre posibilitatea de a fi jefuit sau iscodit. Da, era chiar Gabriel, care nu dormea, citea. Din locul unde se oprise Bathsheba, în mijlocul drumului, îl vedea bine, stând nemișcat, cu capul lui acoperit cu păr blond și creț sprijinit în palmă și ridicându-și ochii numai din când în când, ca să potrivească mukul lumânării ce ardea alături. în cele din urmă, Oak se uită la ceas, păru surprins de ora atât de târzie, își închise cartea și se ridică. Se ducea la culcare, fu limpede pentru Bathsheba, așa că, dacă voia să bată la ușă, trebuia s-o facă numaidecât.

Din păcate, nu se putu hotărî — simți că nu era în stare s-o facă. Pentru nimic în lume n-ar fi putut să-i sugereze lui cât de nefericită era acum — și cu atât mai puțin să-i ceară direct

informații despre cauza morții lui Fanny. Nu-i rămânea decât să facă presupuneri, să ghicească, să fiarbă în suc propriu și să îndure totul de una singură.

Ca un drumeț pribeag, fără adăpost, zăbovi la marginea drumului, parcă legănată și vrăjită de atmosfera de mulțumire care s-ar fi zis că se răspândea din acea mică locuință și care lipsea, din nenorocire, dintr-a ei. Gabriel se ivi în odaia de sus, puse lumânarea pe pervazul ferestrei, după care... îngenunche să se roage. Contrastul dintre această imagine și viața ei de zbucium și de răzvrătire din același timp fu prea mult pentru ea, nu mai putu îndura să privească mai departe. Nu era făcută să cadă la învoială cu nenorocirea prin astfel de mijloace. Ea trebuia să-

și urmeze partitura amețitoare și confuză până la ultima notă, așa cum începuse. Cu inima grea, străbătu poteca în sens invers și intră în casa ei.

Și mai tulburată acum de reacția la simțămintele anterioare, pe care i-o trezise exemplul lui Oak, Bathsheba se opri o clipă în sala mare, cu ochii ațintiți la ușa salonului în care zăcea Fanny. Își încleștă degetele, își dădu capul pe spate, își apăsă fruntea cu mâinile-i fierbinți și exclamă, cu un suspin nestăpânit:

— Ah, de ți-ar da Dumnezeu grai să vorbești și să-mi dezvălui taina ta, Fanny!... O, sper, sper că nu este adevărat că sunteți doi!... Dacă aș putea să arunc o privire înăuntru, la tine, doar pentru o clipă, atunci aș ști tot!

După câteva secunde, adăugă încet:

— Și o să știu!

Mai târziu, în zadar avea Bathsheba să încerce să-și dea seama de măsura tulburării care o împinsese la fapta care a urmat după ce murmurase această hotărâre, în acea seară de neuitat a vieții ei. Se dusesse la camera cu scule, să caute o șurubelniță. În cele din urmă — după puțin timp, deși cu neputință de precizat —, se trezise în salonaș, tremurând de emoție, cu o pâclă peste ochi și un zvâcnet insuportabil în creier, stând în picioare lângă sicriul deschis, în care se afla fata al cărei sfârșit suspect o absorbise cu desăvârșire, și holbându-se înăuntru, spunându-și, cu o voce spartă:

— Era mai bine să aflu adevărul, oricât de cumplit, și acum l-am aflat!

Bathsheba știa prea bine că ajunsese în acea situație după un șir de acțiuni îndeplinite parcă de cineva prins într-un vis ciudat; că urmase neabătut calea pentru îndeplinirea ideii care îi răsărise în minte, cu o claritate orbitoare, în timp ce se afla în sala mare; că urcase pe furiș până-n capul scărilor, că ascultase răsuflarea greoaie a slujnicilor și se încredințase că dorm, că apoi coborâse tot pe furiș, că apăsase pe clanța ușii unde zăcea fata și se apucase, cu bună știință, să îndeplinească fapta care, dacă s-ar fi gândit mai-nainte că ar fi putut-o săvârși, în puterea nopții și de una singură, s-ar fi îngrozit, dar care, o dată dusă la îndeplinire, nu i se păru la fel de cumplită ca dovada finală a purtării bărbatului ei, care i se dezvălui, fără putință de îndoială, o dată cu ultimul episod al poveștii lui Fanny.

Ochii nesățioși ai Bathshebei nu se îndreptară către capul moartei. Alături de fată, înconjurat de un braț, se afla ținta căutării sale:

O ciudățenie, de Natură plămădită, O floare, încă din mugure strivită, Frântură de pruncie, nenumită.

Îmbrăcată curat, în primul și ultimul său veșmânt pe pământ — un scutec în miniatură de pânză albă —, cu o față atât de mică și delicată în contur și în substanță, încât obrajii săi și pumnii strânși și dolofani îi aduseră fără voie în minte, în culmea emoției cum era, imaginea rotunjimilor moi ale ciupercilor într-o dimineată umedă.

Chipul lui Fanny era înconjurat de părul ei bălai, despletit, întocmai cum dormise de sute de ori în această casă, lipsind numai culoarea vieții care o împodobise altădată. Nu mai încăpea nici o îndoială despre originea șuviței pe care o deținea Troy. Fanny avea acum trăsăturile mult mai pline și părea mult mai tânără decât arătase în ultimele luni ale vieții sale. Mâinile sale dobândiseră o finețe nepământească, iar dacă i le-ar fi privit un pictor, și-ar fi putut imagina că, în sfârșit, găsisse o pereche pe măsura acelor minunate mâini și degete care îi serviseră de model lui Bellini.

Tineretea și frumusețea celor două făpturi împietrite alungau din tablou orice impresie lugubră, ba chiar și orice urmă de neplăcere. Mama nu înaintase în vârsta femeii mai mult decât pruncul ei în copilărie; amândoi rămăseseră în pragul unei noi etape a existenței și pieriseră mai înainte de a se fi definit precis ca exemplare ale vârstei respective. Te izbea în înfățișarea lor aerul de

incipient, nu cel de decadent. Păreau nereușite ale creației, prin natura lor interesante, mai degrabă decât forme de descompunere, prin natura lor înfricoșătoare.

Dar ce îi inspirau toate acestea femeii care le privea? Un gând de vreo câteva clipe, pe care mila și slăbiciunea sa de femeie stăruiseră să i-l înfiripe. Apoi Bathsheba reveni cu picioarele pe pământ și alte lucruri decât aspectele de înaltă poezie ale acestui tablou îi năpădiră mintea. Capul îi căzu în piept și răsuflarea care i se oprise de atâta încordare, curiozitate și interes fu slobozită acum într-un vaiet șoptit:

— Oh-h-h! făcu ea și liniștea din încăpere îi prelungi geamătul.

Lacrimile se porniră să-i curgă grăbite lângă perechea lipsită de simțiri din sicriu — niște lacrimi izvorâte dintr-un motiv sofisticat, de o natură greu de descris, aproape cu neputință de definit, altfel decât că erau deosebite de cele iscate de o simplă durere. Cu siguranță că dorința unor lacrimi atât de fierbinți trebuie să se fi aflat în rămășițele pământești ale lui Fanny, când împrejurările fuseseră astfel croite încât o purtaseră spre locul acesta, într-un mod firesc, discret, totuși atât de eficace. Singurul lucru care se putea face — să moară — astfel ca o existență umilă să se ridice până la măreție, Fanny îl realizase. Și, pe lângă această ispravă, soarta adăugase și întâlnirea din noaptea aceea cu Bathsheba, care, în imaginația sa furtunoasă, îi prefăcea căderea în izbândă, umilirea în triumf, nenorocul în înălțare. Prin moarte se învăluise în lumina stridentă a batjocurii, așternând pe fața tuturor lucrurilor din jur un zâmbet ironic. Dar nici închipuirea înfierbântată a Bathshebei nu izbuti să investească acel chip alb și nevinovat cu vreo undă de triumf la adresa durerii pe care o isca drept revanșă la durerea ei, cu toată rigoarea nemiloasă a legii mozaice: „Arsură pentru arsură, rană pentru rană, vânătaie pentru vânătaie.”

Bathsheba începu să-și închipuie că ar putea scăpa din situația în care se afla printr-o moarte neîntârziată, care, își zicea ea, deși era o cale nelegiuită și cumplită, avea totuși niște limite în nelegiuirea și grozăvia ei, dincolo de care nu se putea trece, în vreme ce rușinea vieții era nemăsurată. Cu toate acestea, chiar și planul de eliberare prin moarte nu era decât o imitație fidelă a metodei adoptate de rivala sa, din care îi mai lipseau și motivele care să-l glorifice, ca în cazul celeilalte. Începu să se plimbe prin încăpere în lung și-n lat, cum îi stătea în obicei când era agitată, cu mâinile împreunate strâns în față, în timp ce se gândea și dădea glas, din când în când, unor frânturi de idei:

— Oh, îi urăsc, totuși nu pot să spun că îi urăsc, fiindcă ar fi deplorabil și păcat — și totuși îi urăsc puțin! Da, trupul meu mă îndeamnă să-i urăsc, fie că spiritul meu încuviințează sau nu...

Dacă ar fi trăit, aș fi putut să fiu mândră și crudă față de ea cu un oarecare temei, dar așa, orice răzbunare aș încerca față de o biată femeie moartă și pruncul ei s-ar întoarce împotriva mea. Oh, mă simt îngrozitor pentru toate acestea!

În momentul acela, Bathsheba deveni atât de speriată de propria stare de spirit, încât privi în jur, căutând vreo portiță de scăpare de sine însăși. Îi reveni în minte imaginea lui Oak ingenuitate, așa cum îl văzuse în seara aceea, și, cu instinctul imitației care le însuflețește pe femei, se agăță de idee și se hotărî să ingenuiteze și, dacă se putea, să se roage. Gabriel se rugase, așadar o să se roage și ea.

Se lăsă în genunchi lângă sicriu, își îngropă fața în mâini și, o vreme, încăperea rămase într-o tăcere de mormânt. Când, din motive de automatism sau din cine știe ce pricină, Bathsheba se

ridică, își simți sufletul împăcat și o părere de rău pentru apucăturile dușmănoase de mai înainte.

În dorința sa de a-și răscumpăra greșeala, luă florile dintr-o glastră de lângă fereastră și începu să le presare împrejurul capului fetei moarte. Bathsheba nu-și închipuia cum altfel putea să-și arate bunătatea față de ființele dispărute, dacă nu dăruindu-le flori. Nu-și dădu seama că atât vreme se scurse în astfel de preocupări. Uită de timp, de viață, de locul în care se afla și de ceea ce făcea. Se trezi doar când auzi cum se trântesc ușile șopronului trăsurilor, în curte. O clipă mai târziu, ușa de la intrare se deschise și se închise, niște pași traversară sala mare și soțul ei se ivi în pragul salonului, căutând-o din ochi.

Pricepu, treptat, semnificația tabloului din fața lui și rămase privind aiurit, de parcă l-ar fi socotit o nălucire, iscată de vreo vrajă. Bathsheba, palidă ca o moartă, îi întoarse privirea la fel de răătăcită ca și a lui.

Cum presupunerile din instinct prea rar sunt fructul unei inducții îndreptățite, în momentul acela, cum stătea așa, cu mâna pe clanță, lui Troy nu-i trecu nici o clipă prin minte că Fanny ar putea avea vreo legătură cu ceea ce vedea. Primul său gând, dezlânat, fu că murise careva din casă.

— Ei, ce? întrebă Troy, pierdut.

— Trebuie să plec, trebuie să plec! zise Bathsheba, mai mult pentru ea, decât pentru el. Veni către ușă cu ochii holbați, încercând să treacă pe lângă el.

— Ce s-a întâmplat, pentru numele lui Dumnezeu? Cine-a murit? întrebă Troy.

— Nu pot să-ți spun, lasă-mă să ies, am nevoie de aer! continuă ea.

— Ba nu, stai, îți poruncesc! O prinse de mână și, atunci, voința păru s-o părăsească pe Bathsheba, care se cufundă într-o stare de pasivitate. El, fără să-i dea drumul, înaintă în salon și astfel, mână în mână, Troy și Bathsheba se apropiară de sicriu.

Lumânarea era așezată pe un birou de lângă ei, iar lumina cobora drept pe trăsăturile neînsuflețite ale mamei și ale pruncului. Troy se uită, lăsă să-i cadă mâna soției și dintr-o dată înțelese totul și rămase stană de piatră.

Atât de neclintit stătea, încât ai fi crezut că nu mai avea deloc puterea de a face vreo mișcare oarecare. În sufletul lui, puzderie de sentimente contrare se ciocneau și se spulberau unul pe altul, anihilându-se, încât nici unul nu izbutea să se prefacă în vreun gest.

— O cunoști? întrebă Bathsheba, cu voce stinsă, înfundată, venind ca dintr-o temniță.

— O cunosc, zise Troy.

— Ea este?

Până atunci, Troy stătuse în picioare, nemișcat. Acum, în neclintirea trupului său se putu observa un început de mișcare, la fel cum, în noaptea cea mai neagră, după un timp, izbutești să vezi. Încetul cu încetul, se înclină înainte. Trăsăturile feței i se îndulcira, iar groaza se prefăcu într-o nemărginită tristețe. Bathsheba îl privea, din partea cealaltă a sicriului, cu buzele întredeschise și cu priviri rătăcite. Capacitatea de a simți profund este proporțională cu intensitatea tuturor celorlalte trăsături ale persoanei respective și probabil că Fanny, în toate suferințele sale, prea mari pentru puterile ei, niciodată nu suferise însă atât de deplin cât suferea Bathsheba acum.

Ceea ce făcu Troy fu să se lase moale în genunchi, cu un amestec, greu de descris în cuvinte, de căință și respect zugrăvit pe față și, aplecându- se deasupra lui Fanny Robin, o sărută ușor, cum săruți un copil adormit ca să nu-l trezești din somn.

La vederea și la sunetul acestui gest, pentru ea de neîndurat, Bathsheba se repezi la Troy. Toate sentimentele, încolțite de- a lungul existenței sale din clipa în care aflase ce înseamnă să simți, părău să i se adune acum într-o unică izbucnire. Reacția ei împotriva dispoziției nedemne care o cuprinsese mai devreme, când se gândise la onoarea ei știrbită, la faptul că Fanny i-o luase înainte și o pusese în umbră în privința maternității, fusese violentă și deplină. Toate acestea fură date uitării, în fața dragostei adevărate și încă puternice a soției pentru soțul

ei. Dacă mai devreme suspinase după desăvârșirea ei, acum striga din răspuțuri împotriva destrămării căsătoriei pe care-o deplânse, își aruncă brațele în jurul gâtului lui Troy, exclamând înnebunită, din străfundurile sufletului ei:

— Nu! Nu-i săruta, Frank! O, Frank, nu pot îndura asta, nu pot! Eu te iubesc mai mult decât te-a iubit ea! Sărută-mă și pe mine, Frank, sărută-mă! Trebuie să mă săruți și pe mine, Frank! Era ceva atât de anormal și de surprinzător în durerea copilărească și în sinceritatea acestei rugăminți din partea unei femei ca Bathsheba, atât de puternică și de independentă, care nu era în stare să înțeleagă, după cum se părea, că atât mama rivală, cât și copilul rival erau morți, încât Troy, desfăcându-i brațele încolăcite strâns pe după gâtul lui, se uită la ea năucit. Era atât de uimit să descopere că, în iubire, toate femeile sunt la fel, chiar și cele atât de deosebite în rest, cum erau Fanny și femeia de lângă el, încât lui Troy parcă nu-i venea să creadă că ea era mândra lui soție Bathsheba. Parcă spiritul lui Fanny trecuse în trupul Bathshebei. Însă zăpăceala aceasta nu dură decât câteva clipe. când surpriza i se risipi, expresia i se schimbă și privirea îi deveni aspră, poruncitoare.

— N-o să te sărut, zise el, împingând-o în lături. și măcar dacă soția s-ar fi oprit aici! Dar probabil, din pricina împrejurărilor chinuitoare, să dea glas zbuciumului său era o greșeală, însă una care putea fi mai bine înțeleasă, dacă nu chiar iertată, decât o purtare diplomată, acum,

când rivala ei era doar un trup neînsuflețit. Toată simțirea pe care și-o trădase, revărsând-o în afară, și-o retrase acum la loc printr-o uriașă efortare de a redeveni stăpână pe sine.

— Dacă te întreb ce motiv ai, ce o să spui? stăruia ea și vocea sa amară sună ciudat de joasă — ai fi putut jura că vorbise o altă femeie.

— O să spun că am fost un om rău, fără inimă, răspunse el.

— Și că femeia aceasta e victima ta... și eu, nu mai puțin decât ea.

— Ah! Nu mă lua peste picior, doamnă. Femeia aceasta, chiar și moartă, înseamnă mai mult pentru mine decât ai însemnat, însemni sau o să însemni tu vreodată. Dacă Satana nu m-ar fi ispitit cu chipul acesta al tău și cu blestematele tale de cochetării, m-aș fi căsătorit cu ea. N-am avut altceva în minte până nu mi-ai ieșit tu în cale. Mai bine m-ajuta Dumnezeu să nici nu am altceva în minte... Acum, degeaba, este prea târziu! Pentru asta merit să n-am parte de tihnă până la capătul zilelor mele! Apoi se întoarse spre Fanny. Dar nici o grijă, draga mea, în fața Cerului tu ești adevărata mea soție.

La aceste cuvinte, de pe buzele Bathshebei ieși un strigăt înăbușit de disperare și revoltă — un vaiet de durere cum nu mai răsunase niciodată între zidurile aceluia vechi conac, de la vreunul dintre locatarii săi. Era TeraXeaxai pentru unirea sa cu Troy.

— Dacă ea este... asta... atunci... eu ce sunt? adăugă ea, ca o continuare a aceluiași strigăt și suspinând înduioșător și, cum abandonul acesta era neobișnuit pentru ea, spectacolul era parcă și mai crunt.

— Tu nu ești nimic pentru mine, nimic! zise Troy neînduioșat. O căsătorie nu înseamnă doar o slujbă în fața altarului. Din punct de vedere moral, nu sunt al tău!

O pornire nestăvilită de a fugi de el, de a fugi departe de locul acesta, de a se ascunde și de a scăpa de vorbele lui, cu orice preț, chiar dacă moartea ar fi încercat s-o oprească, puse acum stăpânire pe Bathsheba. Nu întârzie nici o clipă, ci se întoarse către ușă și fugi.

XLIV.

SUB UN COPAC. REACȚIE

Bathsheba mergea pe drumul învăluit în întuneric, fără să știe, fără să-i pese încotro se ducea sau care va fi deznodământul fugii sale. Abia când ajunse la o poartă, care dădea într-un desiș deasupra căruia se înălțau câțiva stejari uriași și fagi, își dădu seama pentru prima oară de situația ei. Uitându-se peste poartă, își aminti deodată că mai văzuse locul acela, pe lumină, cu un alt prilej, și ceea ce părea un desiș de netrecut erau, de fapt, doar niște tufe de ferigi, în prezent ofilindu-se cu repeziciune. când fu vorba să se gândească la ce trebuia să facă, în clipa aceea, când se simțea zdruncinată în toată ființa sa, nu găsi nimic mai bun decât să intre acolo și să se ascundă. Trecând de poartă, se opri pe un petic de pământ, adăpostit de umezeala ceții de trunchiul înclinat al unui copac, unde se așeză pe un așternut de frunze și tulpini încălcite. Adună, mecanic, câteva brațe de frunze uscate în jurul ei, ca s-o ferească de vânt, și închise ochii.

Dacă ațipise ori nu în noaptea aceea, Bathsheba n-ar fi putut spune cu toată siguranța. Mult mai târziu, simțindu-și forțele împrăpătate și creierul mai liniștit, își dădu seama că sus, în copaci, și de jur-împrejurul ei se petrecea ceva interesant. Cel dintâi sunet fu un ciripit, dintr-un gătlej răgușit. Era o vrabie care tocmai se trezea. După aceea se auzi un „Ciu-iiz, ciu- iiz, ciu-iiz!” dintr-un alt Ungher. Era o cintează. Al treilea fu un: „Tinc-tinc-tinc!” din gardul viu. Era o prigorie. „Cioc, cioc, cioc!” de deasupra. O verעיță. Apoi, din drum: „ta-ra-ra și tu-ru-ru!”. Era un băiat cu plugul. Curând își făcu apariția dincolo de poartă și, după voce, Bathshebei i se păru că este unul dintre băieții de la ferma ei. Era urmat de niște pași apăsați, călcând anevoie, iar când se uită printre ferigi, Bathsheba desluși, în lumina slabă a zorilor, o pereche de cai dintr-ai săi. Se opriră să bea apă dintr-o baltă, aflată pe partea cealaltă a drumului. Îi privi cum își cufundară boturile în apă, băură, își scuturară capetele, apoi băură din nou, și văzu apa care li se scurgea de pe buze în firișoare argintii. Caii își cufundară o ultimă oară boturile în apă și ieșiră din baltă, pornind înapoi, spre fermă.

Bathsheba continuă să se uite primprejur. Se crăpa de ziuă și, în comparație cu aerul răcoros și culorile din jur, gesturile și hotărârile ei înfierbântate din noaptea trecută îi apărură într-un sinistru contrast. Băgă de seamă că avea în poală și prinse în păr frunze roșii și galbene, care căzuseră din copac și se așternuseră încet, peste ea, cât timp moțaise acolo. își scutură

rochia să le dea jos și, atunci, o puzderie de frunze de același soi, care zăceau în jurul ei, se ridicară fâlfâind în curentul de aer iscat, „ca nălucile ce zboară din mâna unui vrăjitor”.

Cerul se limpezise către răsărit și lumina soarelui care încă nu se ivise îi atrase privirile în acea parte. De la picioarele ei și printre frumoasele ferigi îngălbenite, cu frunzele lor ca niște panașuri, pământul cobora în pantă către o râpă, pe fundul căreia era un soi de mlaștină, presărată cu ciuperci. În momentul acela, deasupra ei atârna pâcla dimineții — vătămător și, totuși, splendid vâl argintiu, luminat din plin, deși mat, de razele răsăritului — gardurile vii din spatele acestui vâl fiind, într-o oarecare măsură, ascunse de ceața luminoasă. Pe malurile acestei gropi creșteau mănunchiuri de papură și, ici-colo, un soi mai puțin întâlnit de iriși, ale căror frunze sclipeau în razele soarelui abia născut ca lamele de coasă. Dar înfățișarea generală a smârcului era malignă. Din veșmântul său umed și otrăvitor părea să se reverse esența lucrurilor rele pe pământ și în apele de sub pământ. Ciupercile creșteau în fel și chip, din frunzele putrede și din cioturile copacilor, unele etalându-și în fața ochilor indiferenți ai Bathshebei pălăriile lor lipicioase, altele lamelele mustind de apă. Unele erau stropite cu pete mari, roșii ca sângele din artere, altele erau galbene ca șofranul, iar altele, înalte și subțiate, cu picioarele ca macaroanele. Unele păreau făcute din piele și aveau cele mai bogate tonuri de cafeniu. Râpa era ca o creșă de molime mici și mari, în imediata vecinătate a traiului bun și sănătos, iar Bathsheba se simți scuturată de un fior la gândul că petrecuse noaptea la o aruncătură de băț de un loc atât de înspăimântător.

Se auziră din nou niște pași pe drum. Bathsheba avea încă nervii nesiguri, așa că se ghemui, să nu fie zărită, iar trecătorul apărui îndată. Era un școlar, cu o traistă petrecută peste umăr, în care-și ținea merindele pentru prânz, și cu o carte-n mână. În fața porții se opri și, fără să-și ridice ochii, continuă să mormăie niște cuvinte, destul de tare, însă, cât să ajungă până la urechile Bathshebei.

— „O, Doamne, Doamne, Doamne, Doamne, Doamne” — pe asta o știu pe de rost. „Dă-ne, dă-ne, dă-ne, dă-ne, dă-ne”, pe asta o știu. „Iertarea, iertarea, iertarea, iertarea, iertarea”, pe asta o știu... Urmară alte cuvinte cam de același fel. Băiatul părea să fie cam tare de cap; cartea era o Psaltire și aceasta era metoda lui de a-și învăța rugăciunea. Chiar și în cele mai crâncene lovături ale necazurilor, se pare că întotdeauna rămâne un strat subțire al conștiinței care să nu fi fost afectat și gata să observe orice fleac; de aceea, Bathsheba se simți ușor amuzată de metoda băiatului, până când, și el, la rândul lui, se făcu nevăzut.

Între timp, amortirea fusese înlocuită de neliniște, iar neliniștea începu să facă loc foamei și setei. O siluetă se ivi pe ridicătura de pământ din partea cealaltă a smârcului, pe jumătate ascunsă de ceață și îndreptându-se spre Bathsheba. Femeia — căci era o femeie — se apropia cu fața într-o parte, de parcă ar fi privit cu atenție în jurul ei. După ce coti și mai la stânga și veni mai aproape, Bathsheba reuși să deslușească profilul nou-venitei conturat pe fundalul cerului luminos și recunoscu, în linia care, de la frunte la bărbie, se ondula fără urmă de unghi sau trăsătură dăltuită, chipul atât de familiar al lui Liddy Smallbury.

Bathsheba simți cum îi tresaltă inima de recunoștință la gândul că nu fusese părăsită cu totul și sări în picioare.

— Oh, Liddy! zise ea sau, mai bine zis, încercă să zică; dar cuvintele fură doar mimate, căci de pe buzele ei nu ieși nici un sunet. Își pierduse vocea stând în atmosfera aceea îmbâcsită atâtea ore din noapte.

— Oh, doamnă, cât mă bucur că v-am găsit! zise fata de îndată ce o zări pe Bathsheba.

— Nu poți să treci prin râpă, zise Bathsheba în șoaptă, străduindu-se zadarnic să vorbească mai tare, ca să ajungă până la urechile lui Liddy. Liddy, neauzindu-i avertismentul, coborî în râpă și pași peste smârc, spunându-i:

— O să mă țină, cred.

Bathsheba n-avea să uite niciodată micul tablou de o clipă, cu Liddy venind la ea peste mlaștină, în lumina dimineții. Pe lângă picioarele fetei, în timp ce pășea prin mocirlă, răsuflarea jilavă subterană ieșea la suprafață, făcând bășici irizate de nămol, care sâsâiau când se spargeau și apoi se risipeau în cerul lor de aburi, de deasupra.

Liddy nu se scufundă, cum crezuse Bathsheba c-o să se întâmple, ci ajunse cu bine pe uscat își înălță privirea spre chipul frumos, deși palid și tras, al tinerei sale stăpâne.

— Săraca! zise Liddy, cu lacrimi în ochi. Un pic de curaj, doamnă! Dar cum Dumnezeu de...

— Nu pot să vorbesc mai tare de-atât, deocamdată n-am voce, o întrerupse Bathsheba, grăbită. Cred că mi s-a dus din pricina aerului umed din groapă. Liddy, nu mă întreba nimic, te rog. Cine te-a trimis — te-a trimis cineva?

— Nimeni. când am văzut că nu sunteți acasă, m-am gândit că s-a întâmplat vreo nenorocire. Mi s-a părut că i-am auzit vocea dumnealui, târziu, astă-noapte. și, cum știam că lucrurile nu mergeau prea bine...

— El este acasă?

— Nu, a plecat cu puțin înainte să ies eu.

— Pe Fanny au luat-o?

— Încă nu. Dar o s-o ia curând, la ora nouă.

— Atunci nu mergem deocamdată acasă. Să zicem că facem o mică plimbare prin păduricea asta.

Liddy, care nu pricepea mare lucru sau mai nimic din toată povestea, se învoi și porniră împreună printre copaci.

— Dar ar fi mai bine să intrați în casă, doamnă, și să mâncați ceva. O să răciți și-o să muriți!

— N-o să mă întorc acasă, deocamdată — poate niciodată.

— Să vă aduc eu ceva de mâncare și altceva de îmbrăcat, în loc de nimicuța asta de șal?

— Dacă vrei, Liddy.

Liddy dispăru și după vreo douăzeci de minute se întoarse cu o pelerină, o pălărie, câteva felii de pâine cu unt, o ceașcă și niște ceai fierbinte, într-un ceainic micuț, de porțelan.

— Au dus-o pe Fanny? întrebă Bathsheba.

— Nu, răspunse tovarășa ei, turnând ceaiul.

Bathsheba se înfășură în pelerină, mușcă din pâine și bău câteva înghițituri de ceai, la repezeală. Vocea i se mai dresă puțin și culoarea îi reveni în obraji.

— Acum ne mai plimbăm o dată.

Hoinăriră așa, prin pădure, aproape două ceasuri, Bathsheba răspunzând monosilabic la sporovăiala lui Liddy, căci frământa în minte un singur subiect și numai unul. O întrerupse zicând:

— Mă întreb dacă, până la ora asta, or fi dus-o pe Fanny...

— Mă duc să văd.

Se întoarse cu vestea că oamenii tocmai veniseră să ia trupul lui Fanny, că întrebaseră de Bathsheba și că ea le spusese că stăpâna sa nu se simțea bine și nu putea să stea de vorbă cu nimeni.

— Adică, ei cred că sunt în odaia mea?

— Da. — Apoi, Liddy îndrăzni să adauge: — Ați spus, când v-am găsit aici, că s-ar putea să nu vă mai întoarceți niciodată acasă. N-ați vorbit serios, nu-i așa, doamnă?

— Nu, m-am răzgândit. Numai femeile fără pic de mândrie în ele dau bir cu fugiții în fața bărbaților lor. Este o situație și mai rea decât să fii găsită moartă în casa bărbatului tău, din pricină că s-a purtat rău cu tine, și anume să fii găsită în viață, după ce ai fugit, într-o casă străină. M-am gândit la asta toată dimineața și mi-am ales calea de urmat. Femeia care și-a părăsit căminul încurcă pe toată lumea, este o povară pentru ea însăși și ciuca bății de joc a tuturor — toate acestea înseamnă o grămadă de mizerii, mai mari decât orice ți s-ar putea întâmpla rămânând acasă, chiar dacă acasă ai putea fi luată peste picior, bătută și înfometată. Liddy, dacă te măriți vreodată — să dea Dumnezeu să nu fii nevoită vreodată —, o să te trezești într-o situație groaznică, dar, ține minte, tu să nu te clinești din loc. Rămâi acolo unde ești și îndură să fii tocată mărunț. Uite, asta o să fac eu acum.

— Ah, stăpână, nu mai vorbiți așa! zise Liddy, luând-o de mână. Știam eu că sunteți mult prea cu capul pe umeri ca să nu vă întoarceți. Pot să vă întreb ce grozăvie s-a întâmplat între dumneavoastră și dumnealui?

— Poți să mă întrebi, dar eu n-o să-ți spun.

După vreo zece minute se întoarseră acasă, făcând un ocol și intrând pe ușa din spate. Bathsheba se furișă pe scara din dos, într-o odaie de la mansardă, scoasă din uz, iar tovarășa ei urcă după ea.

— Liddy, zise Bathsheba, cu inima mai ușoară, căci tinerețea și speranța începuseră să se reînstăpânească; tu o să fii confidenta mea, din momentul de față — căci trebuie să fie cineva, iar eu te-am ales pe tine. Ei bine, o să rămân aici, sus, pentru o vreme. Vrei, te rog, să aprinzi focul, să pui pe jos un covor și să mă ajuți să fac odaia asta bună de stat în ea? După aceea, aș vrea ca tu și cu Maryann să aduceți aici patul acela mic din odăiță, cu saltea cu tot, și o masă, și încă vreo câteva lucruri... Oare ce să fac, ca să-mi treacă vremea mai ușor?

— Brodatul batistelor este un lucru foarte bun, zise Liddy.

— Ah, nu, nu! Nu pot să sufăr lucrul cu acul, nu mi-a plăcut niciodată.

— Tricotatul?

— Nici asta.

— Ați putea să vă terminați goblenul. Numai garoafele și păunii au mai rămas de umplut, după care se poate pune în ramă, cu geam, ca să atârne lângă cele ale mătușii dumneavoastră.

— Goblenurile s-au demodat, sunt groaznic de țărănești. Nu, Liddy, o să citesc. Adu-mi aici niște cărți. Nu dintre cele noi. Acum nu mă trage inima să citesc nimic nou.

— Atunci, din cele vechi, de la unchiul dumneavoastră, doamnă?

— Da. Dintr-acelea pe care le-am pus deoparte, în cutii. Un zâmbet fugar îi însenină fața, în timp ce spuse: — Adu Tragedia fecioarei, de Beaumont și Fletcher; și Mireasa cernită; și — stai să mă gândesc — și Gânduri de noapte, și Deșertăciunea dorințelor omenеști.

— Dar povestea aceea, cu negrul care a omorât-o pe nevastă-sa, Desdemona? Este frumoasă și tristă și vi se potrivește de minune, acum.

— Ei, Liddy! Ai umblat prin cărțile mele fără știrea mea! Și ți-am spus doar că n-ai voie. De unde știi că mi se potrivește? Ba nu mi se potrivește deloc.

— Păi, dacă vi se potrivesc celelalte...

— Ba nu mi se potrivesc. și n-o să citesc cărți triste, într-adevăr, de ce-aș citi cărți triste? Adu-mi Dragoste într-un sat și Fata de la moară¹, și Doctorul Sintaxă³, și câteva numere din Spectator⁴.

Toată ziua, Bathsheba și Liddy rămaseră baricadate în mansardă, o măsură de prevedere care, luată împotriva lui Troy, s-a dovedit nenecesară, căci el nu-și făcu apariția prin preajmă, nici nu le tulbură în vreun fel. Bathsheba stătu așezată la fereastră până în amurg, uneori încercând să citească, alteori urmărind fiecare mișcare de afară, fără vreun scop precis, și ascultând, fără prea mare interes, fiecare sunet.

În seara aceea, soarele asfinți roșu ca sângele, în timp ce, spre răsărit, un nor livid îi primea razele. Pe acest fundal întunecat, fațada vestică a turnului bisericii — singura parte din edificiu care se vedea de la ferestrele conacului — se înălța cu claritate și strălucire, sfârleaza de vânt de pe turlă scânteind în mii de raze. Acolo, la ora șase, aveau obiceiul să se adune băieții din sat, să se joace țară-țară vrem ostași. Terenul respectiv era consacrat de când lumea acestui joc, vechea clădire fiind foarte potrivită pentru una dintre tabere, iar cealaltă ocupând linia de la marginea cimitirului, între aceste două poziții pământul fiind bătătorit îndelung de picioarele jucătorilor și lipsit de iarbă ca un caldarâm. Bathsheba putea zări creștetele șatene și brune ale băieților care țâșneau în fugă ba în stânga, ba în dreapta, îmbrăcați în veste și cămăși ale căror

mânci albe străluceau în soare, iar, din când în când, un strigăt sau un hohot puternic de râs înviorau atmosfera încremenită a înserării. Continuară să se joace aproape vreun sfert de oră, când partida se încheie dintr-o dată, iar jucătorii săriră peste zid și dispărură după colț, în spatele unei tise, ascunse la rândul ei pe jumătate de un fag, care în momentul acela desfășura o masă de frunziș auriu, prin care ramurile desenau linii negre.

— De ce și-au încheiat băieții jocul atât de brusc? o întrebă Bathsheba pe Liddy, de îndată ce aceasta se întoarse în odaie.

— O fi din pricină că tocmai acum au venit doi oameni de la Casterbridge și au început să ridice o piatră mare de mormânt, cioplită, zise Liddy. Băieții s-or fi dus să vadă pentru cine e piatra.

— Tu știi pentru cine e? întrebă Bathsheba.

— Nu, răspunse Liddy.

După ce soția lui Troy părăsise casa în miezul nopții, primul lucru pe care îl făcu el fu să pună capacul la sicriu, ca s-o ascundă vederii pe moartă. O dată ce termină, urcă la etaj și se trânti pe pat, îmbrăcat cum era, și așteptă, copleșit de amărăciune, să se facă dimineață.

Soarta îl lovise crud în ultimele douăzeci și patru de ore. Își petrecuse ziua cu totul altfel decât plănuise el. Există întotdeauna un prag de inerție pe care trebuie să-l depășești când vrei să-ți schimbi linia de conduită — o inerție nu atât în tine însuși, cât în evenimentele care te înconjoară și care parcă se vorbesc între ele să nu-ți îngăduie nici o noutate, în sensul de îmbunătățire.

O dată obținute cele douăzeci de lire de la Bathsheba, se străduise să adauge la suma aceasta tot mărunțișul pe care-l putu strânge din propriile buzunare, ceea ce însemna șapte lire și zece șilingi. Cu banii aceștia, douăzeci și șapte de lire și zece șilingi cu totul, ieșise pe poarta casei în mare grabă, în dimineața aceea, ca să se ducă la întâlnirea cu Fanny Robin.

Ajuns la Casterbridge, lăsase calul și trăsură la un han și, la ora zece fără cinci minute, se întoarse la Podul Grey, de la marginea cartierului săracilor, și se așeză pe parapet. Orologiile bătură ora exactă și nu apărură nici o Fanny. De fapt, în momentul acela, ea era îmbrăcată în veșmintele de înmormântare de către două îngrijitoare de la azilul săracilor — primele și ultimele cameriste cu care blânda făptură fusese onorată. La St. Peter bătu de și un sfert, apoi de și jumătate. În timp ce aștepta, Troy fu asaltat de amintiri. Era pentru a doua oară când Fanny strica o înțelegere serioasă între ei. Furios, jură că aceasta o să fie și ultima, iar la ora unsprezece, după ce stătuse și privise pietrele podului până învățase fiecare pată de licheni de pe fețele lor și ascultase clipocitul apelor de sub pod până când îl apucase disperarea, sări în picioare, veni la han după cabrioletă și, cu o amară nepăsare față de trecut și dispreț pentru viitor, plecă la cursele de cai de la Budmouth.

Ajunsese la curse la ora două și, cu cât stătuse acolo, cu cât mai hoinărise prin oraș, se făcu ora nouă. Imaginea lui Fanny, așa cum îi apăruse ultima oară, în mohorâtele umbre ale serii de sâmbătă, îi reveni în minte, pe fundalul reproșurilor Bathshebei. Se jură să nu parieze și își ținu jurământul, căci, părăsind orașul la ora nouă seara, nu cheltuisese din banii pe care îi avea la el decât vreo câțiva șilingi.

Mână spre casă la trap domol și abia pe drum îi trecu prin minte că, dacă Fanny nu se ținuse de cuvânt, asta fusese din pricină că era bolnavă. Era cu neputință să fi încurcat și de data aceasta locul de întâlnire. îi păru rău că nu rămăsese în Casterbridge, să fi încercat să afle ceva despre ea. Ajuns acasă, deshăma calul în liniște și intră înăuntru unde, după cum am văzut, îl aștepta un șoc cumplit.

De îndată ce se lumină îndeajuns ca să poată desluși obiectele din jur, Troy se ridică de pe patul nedesfăcut și, fără să-i pese câtuși de puțin pe unde umbla Bathsheba, de parcă uitase cu totul de existența ei, coborî scara și ieși din casă pe ușa din dos. Se îndreptă către cimitir, intră pe poartă și căută în jur până dădu cu ochii de un mormânt proaspăt, încă neocupat — groapa săpată în ziua precedentă pentru Fanny. După ce-și fixă în minte poziția mormântului, se grăbi spre Casterbridge, oprindu-se puțin ca să cugete, pe dealul unde o văzuse pentru ultima oară pe Fanny în viață.

Când ajunse în oraș, Troy coborî pe o străduță laterală și intră pe o poartă dublă, deasupra căreia atârna o placă de lemn pe care scria: „Lester, cioplitor de piatră și marmură”. Prin curte zăceau împrăștiate pietre de toate formele și mărimile, gravate cu inscripții de genul „În amintirea lui...” — fără nume, pentru persoanele care nu muriseră încă.

Troy era acum atât de diferit de el însuși în înfățișare, vorbire și purtări, încât își dădea până și el seama de marea schimbare petrecută. Modul în care se repezi să cumpere o piatră de mormânt dovedea cât de puțin se pricepea la asemenea treburi. Nu era în stare să chibzuiască, să socotească sau să se tocmească. Voia cu încăpățănare un lucru și se chitise să-l obțină, ca un copil mic.

— Vreau un monument frumos, îi zise el omului care stătea într-o gheretă din curte, cel mai frumos pe care mi-l puteți da pentru douăzeci și șapte de lire. Erau toți banii lui.

— În suma asta să intre totul?

— Totul. Înscrierea numelui, transportul până la Weatherbury și ridicarea monumentului. Îl vreau acum, pe loc.

— Nu vă putem face nici o lucrare pe porunceală, săptămâna aceasta.

— Mie îmi trebuie acum.

— Dacă vă place vreuna dintre cele pe care le avem aici, prin depozit, ar putea fi gata numaidecât.

— Prea bine, zise Troy nerăbdător. Hai să văd ce aveți!

— Cel mai bun pe care îl am aici este acesta, zise cioplitorul în piatră, intrând într-un șopron. O piatră de căpătâi din marmură, frumos ornamentată cu frunze, cu medalioane dedesubt, pe teme potrivite. Aici e piatra de pus la picioare, cioplită după același model, și aici bordura de înconjurat mormântul. Numai șlefuitul ansamblului m-a costat unsprezece lire — plăcile sunt cele mai bune de acest tip și mă pun chezaș că o să reziste la ploaie și îngheț, fără să se macine, o sută de ani.

— Și cât costă?

— Păi, pentru suma de care pomenești, aș putea să adaug numele și să pun oamenii să ridice monumentul la Weatherbury.

— Să fie gata azi. Ți plătesc pe loc.

Omul se învoui, mirându-se de o asemenea purtare la un client care nu purta nici o panglică de doliu. Apoi, Troy scrisese cuvintele care aveau să alcătuiască textul inscripției, încheie socoteala și plecă. După-amiază, se întoarse și văzu că aproape toate literele fuseseră săpate. Așteptă în curte până când monumentul fu împachetat și văzu cum este suit în car și ia drumul spre Weatherbury, spunându-le celor doi oameni care îl duceau să-l întrebe pe gropar unde era mormântul persoanei numite în inscripție.

Se întunecase de-a binelea când Troy ieși din Casterbridge. Purta pe un braț un coș destul de greu și mergea pe drum cu pași mari, pierdut în gânduri, făcând uneori câte un popas pe la poduri și pe la bariere, când își lăsa pentru un timp povara jos. Pe la jumătatea drumului se întâlni cu căruța și cu oamenii care duseseră monumentul și care se întorceau acum, pe întuneric. îi întrebă doar dacă isprăviseră treaba și, primind încredințări că se făcuse întocmai, trecu mai departe.

Pe la ora zece, Troy intra în cimitirul din Weatherbury și se ducea drept spre ungherul unde văzuse, dis-de-dimineată, groapa proaspătă. Se afla în partea mai neumblată a turnului, ascuns

în bună măsură de privirile trecătorilor de pe drum — un loc care până nu de mult fusese lăsat în paragină, acoperit cu grămezi de pietre și lăstari de arin, dar care de curând fusese curățat și pus la punct pentru înmormântări, din pricină că, în rest, locurile se ocupaseră cu repeziciune. Acolo se înălța acum monumentul cumpărat de el, după cum îi spusese oamenii, alb ca zăpada și foarte arătos, prin întuneric, alcătuit din câte o piatră funerară la căpătâi și la picioare, și cu bordură de marmură de jur-împrejur, care le unea. La mijloc era pământ afânat, numai bun pentru sădit flori.

Troy așeză coșul jos lângă mormânt și dispăru pentru câteva minute. când se întoarse avea un târnăcop și un felinar a cărui lumină o îndreptă puțin asupra marmurei, ca să poată citi inscripția. Apoi agăță felinarul de craca cea mai de jos a unei tise și începu să scoată din coș rădăcini de flori, de mai multe soiuri: bulbi de ghiocei, zambile și șofran, violete și margarete bătute, care aveau să înflorească primăvara devreme, garoafe — și din cele trandafirii, și din cele cu petalele tivite —, lăcrămioare, nu-mă-uita, tufănele, șofran de luncă și altele, pentru anotimpurile târzii ale anului.

Troy le puse pe toate pe iarbă și, cu o față fără expresie, se apucă să le planteze. Ghioceii îi așeză în linie, pe marginea dinafară a movilei de pământ, iar celelalte flori în interiorul îngrăditurii mormântului. Șofranul și zambilele aveau să crească în rânduri; câteva dintre florile de vară le sădi la cap și la picioare; lăcrămioarele și nu-mă-uita, deasupra inimii. Pe celelalte le presără în spațiile rămase libere.

În starea lui de prostrație de acum, nu-și dădea seama câtuși de puțin de zădărnicia acestor gesturi romantice, dictate de căința pentru nepăsarea sa din trecut, și nu i se părea că ar exista în ele nici urmă de absurditate. Cu sensibilitatea sufletului său, la care își dăduseră mâna înclinații de pe ambele maluri ale Canalului Mânecii, Troy dovedea în momentele critice, asemenea celui de față, lipsa de maleabilitate a englezului, deopotrivă cu neputința francezului de a desluși hotarul dintre sentimental și exagerare.

Era o noapte foarte neagră, înnorată și înăbușitoare, iar razele felinarului lui Troy se răspândeau prin frunzișul copacilor bătrâni cu o ciudată putere de iluminare, pâlpâind parcă până la tavanul întunecat al norilor de deasupra. Simți o picătură mare de ploaie pe dosul palmei și, curând, încă una nimeri printr-o deschizătură a felinarului, iar flacăra sfârâi și se stinse. Troy era rupt de oboseală și, cum se apropia de miezul nopții, iar ploaia amenința să se întetească, se hotărî să lase rețușurile operei sale până a doua zi, în zori. Bâjbâi pe lângă zid, călcând peste morminte în beznă, până când se pomeni la capătul dinspre nord. Aici, intră sub portic și, întinzându-se pe o bancă de acolo, adormi.

XLVI.

BURLANUL. ISPRĂVILE SALE

Turnul bisericii din Weatherbury era o construcție pătrată, ridicată în mai multe etape, la diverse epoci, având câte un burlan de piatră coborând pe fiecare dintre cele patru muchii ale parapetului său și câte unul pe mijlocul fiecărei fețe. Dintre aceste opt protuberanțe, goale pe dinăuntru, numai două continuau să servească, în prezent, scopului pentru care fuseseră construite — să lase să curgă prin ele apa strânsă de pe acoperișul de plumb. câte o gură de scurgere, pe fiecare fațadă, fusese astupată de epitropii de demult, care le socotiseră de prisos, în timp ce alte două se spârseseră și se înfundaseră în timp — ceea ce nu dăunase prea mult trăinicieii turnului, căci cele două guri care rămăseseră deschise și active erau destul de largi ca să facă singure toată treaba.

S-a susținut, cu diverse prilejuri, că nu există criteriu mai fără de greș al vitalității unei anumite perioade din istoria artei, decât puterea conducătorilor spirituali ai aceluia timp de a înfățișa grotescul; și, cu siguranță, în cazul artei gotice, nimeni nu poate contesta această afirmație. Turnul de la Weatherbury era întrucâtva un exemplu timpuriu al folosirii unui

parapet ca ornament la o biserică de parohie, deosebit față de catedrale, iar burlanele, ca elemente necesar corelative ale unui parapet, erau extrem de proeminente la bază — cu cea mai îndrăzneță linie pe care mâna omului o poate trasa și cel mai năstrușnic contur pe care mintea omenească îl poate născoci. În distorsiunea lor exista acea simetrie, ca să spunem așa, care caracterizează mai puțin grotescul britanic, cât cel continental al epocii. În toate cele opt nu găseai două la fel. Privitorul era încredințat că nimic nu putea fi mai hidos pe lume decât cele de pe fațada nordică — asta până le vedea și pe cele din sud. Dintre cele două de pe fațada din urmă, numai cel de pe muchia de sud-vest are legătură cu povestea noastră. Capătul acestuia închipuia o creatură prea umană ca să fi putut spune că arăta ca un balaur, prea drăcească să fie ca un om, prea animalică să fie ca un demon și nu îndeajuns de asemănătoare cu o pasăre, ca s-o fi putut numi grifon. Înfricoșătoarea entitate de piatră era astfel sculptată încât să pară acoperită cu o piele zbârcită, avea un soi de urechi scurte și ridicate în sus, ochi bulbucăți, iar degetele și mâinile erau prinse de colțurile gurii, pe care păreau că o țin astfel larg căscată, ca să facă loc apei pe care o vomita. Șirul de colți din partea de jos se măcinase aproape cu totul de la apă, în schimb colții de sus erau neștirbiți. Astfel, aici, ieșind cu vreo câteva picioare în afara zidului, pe care tălpile i se odihneau ca pe un postament, creatura rânjea de patru sute de ani la peisajul înconjurător, fără glas pe vreme bună, dar gâlgâind și horcăind pe timp de ploaie.

Troy dormea dus în portic, iar afară ploaia se întetea. Curând, burlanul scui pă. În scurt timp, un pârâiaș subțire începu să cadă prin cele șaptezeci de picioare înălțime ale burlanului, de la gura de scurgere până la pământ, în care picăturile de apă, cu viteză crescută, izbeau ca niște alice de vânătoare. Șuvoiul se îngroșă, crescă în putere, apa fiind împroșcată din ce în ce mai departe de peretele turnului. Când ploaia se prefăcu într-o aversă în toată regula, turnând neîntrerupt, șuvoiul de apă se prăvăli pe burlan în jos, valuri-valuri.

O să-i urmărim și noi călătoria pe pământ, începând din acest moment. Capătul parabolei lichide țâșnea din zid, trecea peste soclul ornamentului în relief, peste o grămadă de pietre, peste bordura de marmură, drept în mijlocul mormântului lui Fanny Robin.

Până nu de mult, șuvoiul burlanului bătea în niște bolovani aruncați de-a valma prin jur, care serveau drept scut pământului astfel asaltat. În vara aceea, bolovani fuseseră luați de acolo și acum, pe pământul gol, nu mai rămăsese nimic să țină piept torentului. De ani de zile șuvoiul nu mai împroșcase atât de departe de turn ca în noaptea aceea și nimeni nu se gândise la o asemenea posibilitate. În momentul în care se petrecea povestea noastră și mai înainte de lărgirea cimitirului, se întâmpla ca ungherul acesta obscur să nu primească vreun mort nici doi

sau trei ani la rând, iar atunci când era, totuși, înmormântat cineva și aici, de regulă acela nu era decât un nevoiaș, un braconier sau cine știe ce alt vinovat de vreun păcat rușinos.

Jetul continuu dintre fălcile balaurului își revărsă toată furia asupra mormântului. Sub năvala lui, lutul gras, roșiatic, se învolbură și dădu în clocot ca ciocolata. Apa se tot strângea și pătrundea din ce în ce mai adânc, iar vuietul băltoacei astfel umplute se răspândea în noapte, acoperind alte zgomote de apă iscate de potopul care se dezlănțuise. Florile cu atâta grijă plantate de iubitul cuprins de remușcări al lui Fanny începură să se frământa și să se zvârcolească în răsadurile lor. Violetele de iarnă se întoarseră, încetul cu încetul, cu capul în jos, și deveniră o rogojină noroioasă. Curând, bulbii ghioceilor și ai celorlalte flori începură să salte în clocotul general ca legumele într-un ceaun. Plantele care trebuia să crească în tufe ieșiră din cuiburi la suprafață și fură luate de apă.

Troy nu se trezi din somnul lui chinuit decât după ce se luminase de-a binelea de ziuă. Fiindcă de două nopți nu mai dormise într-un pat, își simțea umerii înțepeniți, picioarele nesigure și capul greu. Își aminti unde și de ce era acolo, se sculă, se cutremură, își luă hârlețul și ieși de sub portic.

Ploaia se opri de tot și soarele strălucea printre frunzele verzi, ruginii și galbene, care sclipeau ca date cu lac de la stropii de ploaie, cu efectele strălucitoare de același fel din peisajele lui Ruysdael și Hobbema, încărcate de nemărginita frumusețe care se naște din însoțirea apei și a culorilor aprinse. După atâta ploaie cu găleata, văzduhul devenise atât de străveziu, încât nuanțele toamnei de la mijlocul perspectivei erau la fel de bogate ca și cele de sub ochi, în timp ce câmpurile din zare, tăiate de vârful turnului, păreau să fie în același plan cu turnul însuși.

Troy porni pe cărarea pietruită care ducea în spatele turnului. Cărarea, în loc să fie așternută cu pietriș, ca în noaptea de mai înainte, era acoperită cu un strat subțire de noroi maroniu. La un moment dat, Troy văzu pe cărare un smoc de rădăcini albe, spălate bine de ploaie, ca un mănunchi de tendoane. Se aplecă și-l culese de jos — oare nu era una dintre primulele pe care le plantase el? Mai văzu un bulb, încă unul și încă unul, pe măsură ce se apropia. Fără îndoială că era șofranul lui. Cu o expresie de consternare, Troy dădu colțul și atunci zări dezastrul făcut de șuvoi.

Balta de pe mormânt se scursese înăuntru, lăsând în urma sa o groapă. Pământul răscolit fusese cărat și întins peste iarbă și peste cărare, sub forma noroiului maroniu pe care-l văzuse mai devreme, și stropise lespedea de marmură cu pete de aceeași natură. Aproape toate florile fuseseră luate de apă și zăceau acum, cu rădăcinile în sus, prin locurile unde le zvârlise șuvoiul.

Troy se încruntă, negru de supărare. Își încheștă fălcile și buzele lui strânse zvâcniră ca ale cuiva îndurerat. Această neobișnuită întâmplare, printr-o ciudată confluență a emoțiilor din el, fu resimțită drept cea mai ascuțită lovitură din toate. Chipul lui Troy era foarte expresiv și, văzut în clipa aceea, nimănui nu i-ar fi venit să creadă despre el că ar fi fost un om care râse, și cântase, și șoptise nimicuri dragăstoase la urechea unei femei. Primul său impuls fu să-și blesteme soarta, dar răzvrătirea, chiar și la acest nivel primar, însemna o descărcare de energie care lui îi lipsea, de bună seamă din pricina disperării morbide de dinainte, care îl storsese de puteri. Imaginea de acum, neașteptată, suprapusă peste celelalte scene sumbre din ultimele zile, reprezenta un soi de vârf al întregului peisaj — și era mai mult decât putea îndura. Cu firea sa înflăcărată, Troy avea un fel al său de a scăpa de durere, amânând-o pur și simplu. Izbutea să-și alunge din minte orice considerație pe marginea vreunei probleme anume, până când aceasta se învechea și se îmblânzea cu timpul. Plantarea florilor pe mormântul lui Fanny fusese, probabil, doar un soi de portiță de scăpare din ghearele muștrării de conștiință, iar acum i se părea că intenția lui fusese aflată și zădărnicită.

Poate pentru prima oară în viața lui, Troy, stând așa lângă mormântul dezvelit, își dori să fi fost alt om. Rareori se întâmplă ca un ins cu multă vitalitate să nu aibă sentimentul că viața lui, din pricina faptului că este a lui, posedă singura calitate care o individualizează și o face să pară mai dătătoare de speranță decât a altora, care, de fapt, s-ar putea să-i semene întru totul. Troy simțise de nenumărate ori, deși în treacăt, cum simțea el, că nu putea pizmui soarta altor oameni, deoarece, ca să se fi bucurat și el de una asemănătoare, ar fi însemnat să fi avut și altă fire, iar lui îi plăcea firea lui. Nu-i păsa nici de ciudățeniile nașterii lui, nici de greutatea întâmpinate în viață, nici de efemeritatea ca de meteor a tuturor lucrurilor care aveau legătură cu el, pentru că toate acestea aparțineau eroului poveștii vieții lui, fără de care n-ar mai fi existat nici o poveste pentru el, și i se

părea în firea lucrurilor ca dificultățile să se rezolve la timpul potrivit și să se termine cu bine. În dimineața aceea, însă, iluzia se spulberă pe de-a-ntregul și, dintr-o dată, Troy se urî. Această reacție era, probabil, doar în aparență neașteptată. Un recif de corali care eșuează brusc la suprafața oceanului, pentru orizont are tot atât de

puțină însemnătate ca și unul care nici n-a început să se formeze. Deseori, numai mutarea finală pare să dea naștere unui eveniment, care, potențial, era de mult un lucru împlinit. Troy, nemișcat, chibzuia — era un om nefericit. Încotro s-o apuce? „Sufletul celui rău nu va cunoaște izbăvire” — aceasta era nemiloasa anatema pe care o citea în zădărnicierea strădaniei sale, izvorâte din dorința lui abia născută de a face binele. Un om care își irosește puterile tot mergând pe o singură cale se trezește, la un moment dat, că nu i-a mai rămas destulă vlagă ca să se întoarcă. Începând din ajun, Troy voia să și-o schimbe pe a sa, dar la prima împotrivire își pierdu curajul. Schimbarea ar fi fost destul de greu de făcut chiar și cu cel mai mare sprijin din partea Providenței, darămite când Providența, departe de a-l ajuta să apuce pe-o altă cale sau de a se arăta, în vreun fel, binevoitoare față de strădaniile lui, își bătea joc de el în asemenea hal, încă de la prima sa încercare, șovăielnică și crucială. Hotărât lucru, era mai mult decât putea îndura.

Plecă încet de lângă mormânt. Nu încercă să umple la loc groapa cu pământ, să resădească florile sau să mai facă altceva pentru el. Abandonă pur și simplu planul și se jură să nu repete gestul, nici atunci, nici altă dată. Ieșind din cimitir în liniște și neobservat — căci nici un om din sat nu se trezise încă —, traversă vreo câteva pajiști din spatele caselor și ieși, tot nevăzut de nimeni, pe o uliță dosnică. La puțin timp după aceea, ieșea din sat.

În tot acest răstimp, Bathsheba rămăsese prizonieră de bună voie în odaia de la mansardă. ușa era ținută încuiată, mai puțin atunci când intra și ieșea Liddy, pentru care se aranjase un pat, într-o odaie mică, de alături. Lumina felinarului lui Troy în cimitir fusese observată de servitoare, pe la ora zece, în clipa în care se întâmplase să-și arunce o privire pe fereastră, în direcția aceea, în timp ce stătea la masă, și i-o arătase și Batshebei. Un timp, amândouă priviseră, foarte curioase, acel fenomen, apoi Liddy fusese trimisă la culcare.

În noaptea aceea, Bathsheba dormi iepurește. Pe când servitoarea sa dormea dusă, respirând adânc, în odaia de alături, stăpâna casei continua să se uite pe fereastră spre lumina firavă care se zărea printre copaci — nu cu aceeași putere, neîntrerupt, ci clipind ca un far rotativ pe malul mării, cu toate că aceasta trăda faptul că o persoană trecea încolo și înapoi prin fața ei. Bathsheba rămase privind până începu să plouă și lumina dispăru; atunci, plecă de la fereastră și se culcă, deși toată noaptea se zvârcoli în pat, revăzând în minte până la extenuare scena lugubră din noaptea trecută.

Cu puțin înainte de a se ivi primele semne slabe ale zorilor, se ridică din pat și deschise fereastra, ca să tragă adânc în piept aerul proaspăt al dimineții. Cercevelele ude mai păstrau câteva lacrimi tremurătoare ale ploii de peste noapte, fiecare perlă reflectând lucirea palidă, de culoarea primulelor, venită de la spărturile unui nor coborât foarte aproape, pe cerul care se trezea. Dinspre copaci se auzea picurul des al apei pe frunzele grămădite sub ei, iar dinspre biserică un alt zgomot îi ajunse la urechi — mai puțin obișnuit și nu întrerupt, ca în rest, — susurul unei ape care se vărsa într-o baltă.

Liddy bătu la ușă la ora opt, iar Bathsheba descuie.

— Ce ploaie torențială am avut azi-noapte, doamnă! Zise Liddy, când o întrebă ce dorea să mănânce de dimineață.

— Da, într-adevăr torențială.

— Ati auzit zgomotul acela ciudat dinspre cimitir?

— Am auzit un zgomot ciudat. M-am gândit c-o fi apa din burlanele turnului.

— Da, la fel zicea și baciul. Acum s-a dus până acolo, să vadă.

— Aha, Gabriel a fost pe aici, în dimineața asta?

— Doar așa, în trecere, cum făcea el înainte — în ultima vreme, am crezut că s-a lăsat de acest obicei. Dar burlanele turnului aruncau apa pe pietre și de aceea ne-am buimăcit, fiindcă acum s-a auzit ca un ceaun care fierbe.

Cum nu se simțea în stare să citească, să gândească sau să coasă, Bathsheba o rugă pe Liddy să rămână să ia gustarea de dimineață împreună. Fata ciripea neconținut, ca un copil, despre întâmplările din ultima vreme.

— O să vă duceți până la biserică, doamnă? întrebă ea.

— Nu cred, zise Bathsheba.

— Mă gândeam că poate vreți să vă duceți să vedeți unde au pus-o pe Fanny. De la fereastra dumneavoastră nu se vede de copaci.

Bathsheba avea tot felul de spaime la gândul că s-ar putea întâlni cu soțul ei.

— Domnul Troy a fost acasă, în noaptea asta? întrebă ea.

— Nu, doamnă. Cred că s-a dus la Budmouth.

Budmouth. Auzind rostit acest nume, avu deodată o altă perspectivă, mult scăzută în considerație, asupra lui Troy și a faptelor sale — erau treisprezece mile distanță între ei acum. Îi venea peste mână s-o întrebe pe Liddy despre ce a mai făcut bărbatul ei și, într-adevăr, până atunci își dăduse toată silința să ocolească subiectul; dar acum toți servitorii știau că între ei avusese loc o teribilă ceartă și nu mai avea nici un rost să încerce să se ascundă. Bathsheba ajunsese în acea stare în care omului nu-i mai pasă de ce zice lumea.

— Ce te face să crezi că acolo s-a dus? întrebă ea.

— Laban Tall l-a zărit pe drumul către Budmouth, azi-dimineață, înainte de a sta la masă. În clipa aceea, Bathsheba se simți eliberată de stăruitoarea povară din ultimele douăzeci și

patru de ore, care îi înăbușea elanul tinereții, fără să îi aducă în loc înțelepciunea maturității, și se hotărî să iasă la o mică plimbare. Așadar, îndată ce sfârși micul dejun, își puse boneta și se îndreptă spre biserică. Era ora nouă și cum oamenii se întorseseră din nou la lucru, după ce-și luaseră gustarea de dimineață, se aștepta să nu întâlnească prea mulți pe drum. Știind că Fanny fusese îngropată în colțul păcătoșilor fără iertare, căruia i se spunea, în parohie, „dosul bisericii” și care nu se vedea din drum, îi fu cu neputință să reziste ispitei de a intra să arunce o privire asupra unui loc pe care, dintr-un simțământ greu de definit, la vremea aceea se temea să-l vadă. Nu putea să scape de impresia că exista o legătură între rivala ei și lumina văzută printre copaci.

Bathsheba ocoli contraforții bisericii și zări groapa și lespede de marmură cu vine delicate, improșcată și mânjită de noroi, întocmai cum le văzuse și le lăsase Troy, cu două ceasuri mai devreme. Pe partea cealaltă a mormântului stătea Gabriel. Își ținea, ca și ea, ochii ațintiți asupra pietrei funerare și, cum Bathsheba se apropiase fără zgomot, încă nu-și dăduse seama că nu mai era singur. Bathsheba nu înțelese din prima clipă că acel monument impunător și mormântul răvășit erau ale lui Fanny și căută din priviri, în stânga acestuia, în dreapta și apoi de jur-împrejur, vreo movilă sărăcăcioasă, făcută, ca de obicei, din bulgări de pământ puși unul peste altul. În sfârșit, ochii ei, urmărindu-i pe ai lui Oak, citiră cuvintele cu care începea inscripția:

„Înălțat de Francis Troy în amintirea iubitei sale Fanny Robin.”

Atunci o văzu și Oak și primul lucru pe care îl făcu fu s-o privească atent și să își dea seama cum primea ea descoperirea celui ce fusese la originea operei, care pe el îl uluise peste măsură. Însă astfel de revelații n-o mai impresionau acum prea mult. Zguduirile sufletești în viața ei păreau să fi devenit obișnuință, așa că îi dădu lui Oak bună dimineața și îl rugă să umple la loc groapa cu pământ, cu hârlețul care se afla alături. În timp ce Oak îi îndeplinea dorința, Bathsheba adună florile și începu să le resădească, mânuind rădăcini și frunze cu acea remarcabilă delicatețe a femeilor când se ocupă de grădinărit și de care florile par să-și dea seama și să se bucure. Ea îi mai ceru lui Oak să le spună paznicilor cimitirului să sucească țeava de plumb de la capătul burlanului care ieșea din zid, căscându-se spre ei, pentru ca, în

felul acesta, șuvoiul de apă să fie îndreptat într-altă parte și accidentul să nu se mai repete. În cele din urmă, cu mărinimia de prisos a femeii căreia instincte mai mărginite îi aduseseră amărăciune, în locul dragostei așteptate, șterse petele de noroi de pe monument, de parcă vorbele săpate în piatră i-ar fi făcut mai degrabă plăcere, și se întoarse acasă.

XLVII.

AVENTURI LA MALUL MĂRII

Troy merse înainte, spre miazăzi, deși nu se duse la Budmouth, cum se spusese. Sentimente amestecate, împletite din dezgustul pentru viața de fermier, care, după părerea lui, era plicticoasă și apăsătoare, din sumbre amintiri despre cea care zăcea în cimitir, din remușcarea și din aversiunea față de tot ce era legat de soția lui, îl îndemneau să-și caute o casă oriunde în lumea largă, dar nu la Weatherbury. Tristele întâmplări care se adăugasera morții lui

Fanny îi rămăseseră provocatoare înaintea ochilor, ca niște tablouri vii, care amenințau să nu i se mai șteargă niciodată și să-i facă traiul în casa Bathshebei de nesuferit. La trei după-amiază se pomeni la picioarele unei pante lungi de peste o milă, care înainta până la poalele unui șir de dealuri paralel cu țărmul, alcătuind un fel de barieră monotonă între bazinul de pământ cultivat din interior și înfățișarea mai sălbatică a coastei. Pe deal suia un drum foarte drept și de un alb fără pată, cele două margini ale sale apropiindu-se treptat una de cealaltă, până când se uneau într-un vârf ascuțit, care atingea cerul la vreo două mile distanță. Pe toată lungimea acestei pante înguste și plictisitoare nu se zărea nici urmă de viață în acea după-amiază strălucitoare. Troy abia se târa pe drum în sus, atât de moleșit și deprimat cum nu mai fusese de ani de zile. Aerul era fierbinte și înăbușitor, iar, pe măsură ce înainta, vârful dealului părea să se îndepărteze.

În cele din urmă ajunse pe culme și priveliștea largă și nouă îl orbi, făcând asupra lui aproape aceeași impresie ca vederea Pacificului asupra lui Balboa. Întinsa mare de culoarea oțelului, marcată doar cu niște linii subțiri, care păreau să fi fost gravate nu foarte adânc, ca să nu-i strice luciul general, se desfășura până în zare, în fața lui și la dreapta, unde soarele își revărsa razele asupra ei, alungând orice altă culoare și lăsând în loc un lustru transparent, ca de ulei. Nimic nu se mișca pe cer, pe pământ sau pe mare, în afara unui volan de spumă albă ca laptele, de-a lungul țărmului, ale cărui zdrențe lingeau pietrele de la mal ca niște limbi.

Troy coborî și ajunse la un mic ochi de mare, înconjurat de stânci. Era golfulețul Lulwind, un bine cunoscut loc de plajă, în timpul verii. Deodată, se simți mai înviorat; se gândi să se odihnească și să facă o baie aici, înainte de a-și continua drumul.

Se dezbracă și se aruncă în apă. Pentru un înotător, golfulețul nu prezenta interes, fiind liniștit ca un heleșteu și, ca să poată simți ceva din forța oceanului, Troy înotă, fără să stea pe gânduri, printre cei doi colți de stâncă ieșiți în afară, care închipuiau Coloanele lui Hercule ale acestei Mediterane în miniatură. Din nefericire pentru Troy, dincolo de golf exista un curent de care el nu avea știință și care, lipsit de importanță pentru o barcă, oricât de mică, era periculos pentru un înotător care s-ar fi putut trezi luat pe nepregătite. Troy se simți târât spre stânga, apoi răsucit brusc și împins în larg.

Abia atunci își aduse aminte de locul acela și de sinistrele lui însușiri. Mulți dintre cei care se scăldaseră acolo se rugaseră să li se dea o moarte pe uscat și, asemenea lui Gonzalo, nu primiseră nici un răspuns la ruga lor. Troy începu să creadă că ar fi cu puțință să se numere și el printre aceștia. cât vedea cu ochii, nici un fel de ambarcațiune, ci numai departe, spre apus, zărea Budmouth și Insula Slingers stând pe mare, de parcă privea nepăsătoare la eforturile sale, iar, lângă orașel, portul, trădându-și prezența printr-o rețea încâlcită de parâme și vergi. După ce își slei puterile tot încercând să ajungă înapoi la gura golfulețului, înotând, din pricina oboselii, cu vreo câțiva inci mai adânc în apă decât avea el obiceiul, ținându-și, pentru respirație, doar nările afară, întorcându-se pe spate de zeci de ori, înotând en papilon și așa mai departe, Troy hotărî, ca ultimă soluție, să stea pe apă, lăsându-se în voia curentului, aplecat ușor într-o parte și imprimând corpului doar un ușor impuls, căutând, astfel, să atingă țărmul în orice parte a lui. Descoperi că această înaintare, obligatoriu lentă, nu era chiar atât de dificilă și, cu toate că nu avea cum să-și aleagă locul de oprire — obiectele de pe țărm treceau pe lângă el într-o procesiune tristă și înceată — se apropia considerabil de capătul unei limbi de pământ, aflate încă departe, în dreapta, dar conturându-se de acum limpede, pe partea însorită a orizontului. În timp ce înotătorul nu pierdea din ochi acea bucată de uscat, unicul său mijloc de a rămâne pe lumea aceasta și de a nu trece în Necunoscut, un obiect în mișcare sparse conturul la capătul celălalt al limbii de pământ și, numaidecât, Troy pricepu că era o barcă de salvare a unei corăbii, la care vâsleau mai mulți marinari tineri, având prova îndreptată spre larg.

Într-o zvâcnire, rămășițele de vlagă ale lui Troy se înviorară, gata să-și prelungească lupta. Înotând doar cu brațul drept, ridică brațul stâng în sus, ca să le facă semn, plesnind disperat valurile și răcnind din răputeri. Trupul lui alb, luminat din plin de razele soarelui de la asfințit, se deslușea clar în partea de est a bărcii, pe fundalul acum întunecat la culoare al mării, așa că oamenii îl zăriră imediat. Oprind barca și apoi îndreptând-o spre el, vâsliră cu nădejde și, după vreo cinci-șase minute de la primul lui strigăt de ajutor, doi marinari îl săltară în barcă, peste cârmă.

Marinarii făceau parte din echipajul unui bric și veniseră la țărm după nisip de lest. Troy se prăbușise pe fundul bărcii, stors de puteri, și mai trecu un timp până ce putu să lege cuvintele, salvatorii săi împrumutându-i ceva haine, adunate de pe la fiecare, ca să se apere, cât de cât, de aerul care se răcea rapid. Apoi le povesti ce i se întâmplase și îi rugă să-l lase la mal în locul unde intrase el în apă, loc spre care arătă cu mâna, spunându-le că ar fi la vreo milă distanță. Barca lor era cam încărcată, dar, după ce chibzuiră puțin, se învoiră să vâslească în direcția indicată și să-l lase la mal. Însă Troy se înșelase cu mult asupra distanței și, mai din pricina aceasta, mai din pricină că înaintau contra curentului, oamenii vâsliră mai bine de două mile până să se zărească gura strâmtă a golfulețului. când chila bărcii lor ajunse să se hârșâie de pietrele din jurul intrării în golf, soarele apusese; pe cer se ridicase cornul lunii, iar singurătatea se înstăpânise pretutindeni în jur, făcând să se audă deslușit rostogolirea micilor valuri pe țărmul abrupt și zgomotul pietricelelor ciocnindu-se între ele, sub mângâierea fiecărei unde — vioaia creștere și descreștere a valurilor de dincolo de zăgazul de la gura golfului se putea auzi peste molatica repetiție a acelorași mișcări de dincoace de el.

Troy cercetă cu ochi neliniștiți malul golfului, căutând grămada albă de haine pe care o lăsase acolo. După toate aparențele, nu rămăsese nici urmă de veșminte. Sări din barcă, răscoli tot malul în sus și-n jos, se uită pe după bolovani, căută printre alge. Fără nici o îndoială, dispăruseră.

— La naiba! zise el, fără pic de jenă. Am pierdut tot ce am avut și n-am rămas cu nici un sfanț, cu nici un prieten sau rudă pe lume!

Marinarii se sfătuiră între ei, după care unul îi spuse:

— Dacă vrei să vii cu noi la bord, poate o să-ți facem rost de niște țeale cu care să te echipăm. Am așteptat în Budmouth să mai găsim niște marinari și încă am mai avea nevoie de ajutoare. Ai putea să ni te alături. Căpitanul e bucuros de orice om pe care pune mâna și poate c-o să te primească și pe tine.

Troy stătu un moment pe gânduri. Era atât de încântat că rămăsese totuși în viață, încât pierderea hainelor și ce bruma mai avea pe lângă acestea nu-l afecta prea tare, deși în prezent era destul de supărătoare, fiindcă îl dădea în întregime pe mâna acestor noi tovarăși. Era greu de crezut că i-ar fi îngăduit să-i părăsească, mai ales că purta câte ceva din îmbrăcăminte a vreo trei sau patru dintre ei. Trebuia să-i răsplătească într-un fel, dar, înainte de a avea ce să le dea în schimb, trebuia să câștige acel ceva.

— Cât o să dureze călătoria? întrebă el, după ce mai schimbă câteva cuvinte.

— Șase luni... deși marinarii vechi au semnat pentru doi ani, în caz că se face schimb de mărfuri într-un port străin, dar cu siguranță n-o să fie mai mult de șase luni pentru tine. Oricum, hai la bord și citește contractul. Te putem lăsa în Budmouth după aceea, în bună regulă.

Troy primi invitația și porniră împreună spre rada portului. I-ar fi făcut Batshebei un generos serviciu, dacă ar fi părăsit țara, se gândi el răutăcios. Absența lui avea să fie un câștig pentru ea, după cum prezența poate că ar fi fost spre ruina ei — deși, cum ea nu i-ar fi acordat niciodată credit pentru considerația lui, cu greu s-ar fi simțit dator să i-o dovedească, dacă n-ar fi fost în folosul amândurora.

În vreme ce cugeta astfel, noaptea se lăsa greoaie peste nesfârșitele întinderi de apă din față; și, la o distanță nu prea mare de ei, unde linia țărmului se arcuia și închipuia o lungă panglică de umbră deasupra liniei orizontului, o salbă de puncte luminoase galbene începu să capete viață, indicând că leagănul acela era orașul Budmouth, în care se aprinseseră felinarele de-a lungul esplanadei. Plescăitul lopeților era singurul sunet mai clar care se auzea pe mare și, în timp ce vâsleau de zor prin vălul de întuneric din ce în ce mai des, luminile felinarelor prinseră a se mări și fiecare parcă împlânta adânc câte o sabie înroșită în foc în valurile de dedesubt, până când în fața lor răsări, dintre alte forme neclare de același fel, silueta vasului pe care îl căutau.

XLVIII.

SE NASC ÎNDOIELI. ÎNDOIELILE PERSISTĂ

Bathsheba suportă prelungirea absenței soțului său de la câteva ore la câteva zile cu un vag sentiment de surpriză și un vag sentiment de ușurare, totuși, nici una dintre aceste senzații nu trecu, vreun moment, dincolo de granița îndeobște desemnată drept indiferență. Ea îi aparținea lui: certitudinea acestei situații era atât de solidă, iar probabilitățile raționale de ieșire atât de

limitate, încât nu-și putea închipui întâmplări neprevăzute. Cum n-o mai interesa deloc faptul că era o femeie extrem de frumoasă, căpătase obiceiul să-și contemple din afară soarta, socotind-o, cu pasivitate, drept una probabil deosebit de nenorocită — căci Bathsheba se zugrăvea pe sine și viitorul său în culori atât de sumbre, încât nici o realitate n-ar fi putut-o întrece. Viguroasa ei mândrie a tinereții se ofilise și, o dată cu ea, i se duseseră și grijile pentru anii viitori — căci îngrijorarea presupune două alternative, una mai bună, cealaltă mai rea, iar Bathshebei îi intrase în cap că orice alternativă demnă de atenție încetase să existe pentru ea. Mai devreme sau mai târziu, dar nu prea târziu, soțul ei avea să se întoarcă iarăși acasă. și atunci, zilele lor ca arendași ai Fermei de Sus aveau să fie numărate. La început, împluternicitul lordului proprietar avusese îndoieli în ceea ce privea preluarea de către Bathsheba a arendei lui John Everdene, din cauză că era femeie, că era tânără și că era frumoasă; dar din pricina caracterului exclusiv al testamentului unchiului său, a faptului că acesta susținuse cu tărie, în repetate rânduri, înainte de a muri, priceperea nepoatei într-o

astfel de îndeletnicire și mai apoi din pricina energiei cu care se ocupase de numeroasele turme și cirezi ce-i ajunseseră, deodată, pe mână, înainte de încheierea negocierilor, Bathsheba câștigase încrederea tuturor în capacitățile sale și nu se mai auziseră obiecții. În ultima vreme, avusese mari îndoieli în privința urmărilor legale pe care căsătoria le-ar fi putut aduce asupra poziției sale, dar, deocamdată, schimbarea de nume nu fusese luată în seamă și doar un singur lucru era foarte clar — în cazul în care ea sau bărbatul ei n-ar fi fost în stare să-i plătească agentului arenda în ziua stabilită, din luna ianuarie, avea să li se arate foarte puțin respect și, la urma urmelor, nici n-ar fi meritat altceva. Iar dacă pierdeau ferma, îi pândeau, fără îndoială, sărăcia. În consecință, Bathsheba trăia cu convingerea că scopurile ei fuseseră zădărnicate. Nu era femeia care să spere fără să aibă un temel solid, deosebindu-se, în privința aceasta, de semenele ei, mai puțin clarvăzătoare și energice, dar mai favorizate, la care speranța funcționează ceas, neavând nevoie decât de o mică încurajare și de puțină ocrotire ca să prindă aripi. Înțelegând prea bine că făcuse o greșală fatală, își accepta soarta și aștepta cu răceală sfârșitul.

În prima sâmbătă după plecarea lui Troy, se duse singură la Casterbridge, o călătorie pe care n-o mai făcuse de când se măritase. În sâmbăta aceea, Bathsheba trecea încet prin mulțimea de oameni de afaceri provinciali, adunați, ca de obicei, în fața pieței și care, tot ca de obicei, erau priviți de locuitorii târgului cu sentimentul că pentru viața sănătoasă pe care o duceau plăteau un greu tribut, acela de a nu ajunge niciodată membri ai consiliului orașenesc, când un bărbat, care aparent se ținea după ea, îi adresă câteva cuvinte altuia, din stânga ei. Bathsheba avea auzul la fel de ascuțit ca al oricărui animal sălbatic, așa că desluși limpede ce spusese omul, deși era cu spatele la el.

— O caut pe doamna Troy. Ea e?

— Da, cred că este doamna aceea tânără, răspunsese cel întrebat.

— Trebuie să-i dau o veste rea. Bărbatu-său s-a înecat.

Ca și cum ar fi fost înzestrată cu darul profeției, Bathsheba spuse dintr-o suflare:

— Nu, nu este adevărat, nu poate fi adevărat!

Apoi nu mai spuse și nu mai auzi nimic. Înelișul de gheață al stăpânirii de sine care o ținuse, în ultima vreme, se sparse și apele țâșniră din nou la suprafață, copleșind-o. Pe ochi i se așternu un văl negru și căzu. Dar nu căzu pe pământ. Un bărbat cu chipul trist, care o urmărise din ochi de sub porticul vechii piețe de grâne, de când trecuse prin grupul de oameni de afară, se apropie cu iuțeală de ea, chiar în clipa în care ea rostea exclamația, și o prinse în brațe când își pierdu cunoștința.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Boldwood, sprijinind-o pe Bathsheba și ridicându-și ochii spre omul care adusesese marea veste.

— Soțul ei s-a înecat, săptămâna asta, în timp ce se scălda în golful Lulwind. Un paznic de coastă i-a găsit hainele și le-a adus la Budmouth, ieri.

Auzind acestea, o flacăra ciudată i se aprinse în ochi lui Boldwood, iar fața i se înroși de emoția gătită a unui gând pe care nu-l putea rosti. Privirile tuturor erau acum ațintite asupra lui și a femeii leșinate. O ridică de la pământ și îi îndreptă faldurile rochiei, cu gesturile unui copil care ar fi cules de jos o pasăre doborâtă de furtună și i-ar fi netezit penele zbârlite, și o duse în brațe până la hanul „Armele Regelui”. Intră cu ea prin gangul boltit, o duse într-o încăpere

mai retrasă și, pe când își așeza pe sofa, plin de părere de rău, prețioasa povară, Bathsheba deschise ochii. Amintindu-și tot ce se întâmplase, murmură:

— Vreau să mă duc acasă.

Boldwood ieși din încăpere. Stătu puțin pe culoar ca să-și mai vină în fire. Experiența prin care tocmai trecuse fusese mult prea copleșitoare pentru ca mintea lui s-o poată cuprinde, iar acum, când izbutise s-o întrevadă, se sfârșise. Timp de câteva neprețuite clipe dumnezeiești, ea fusese în brațele lui. Ce conta dacă ea nu-și dăduse seama? Fusese aproape de inima lui, iar el, aproape de inima ei.

Se urni din loc și, după ce trimise o femeie să vadă de Bathsheba, ieși afară ca să afle amănunte despre accident. Dar totul părea să se mărginească la ceea ce auzise mai înainte. Atunci porunci să se înhame calul la cabrioleta Bathshebei și, când fu gata, se întoarse să-i spună. Descoperi că, deși era încă palidă și nu se simțea bine, trimisese, între timp, după omul de la Budmouth care adusese vestea și aflate de la el tot ce se putea afla.

Pentru că Bathsheba nu mai era în stare să-și mâne singură calul, cum făcuse la venirea în oraș, Boldwood, cu toată delicatetea purtărilor și-a cuvintelor, se oferă să-i facă rost de un vizitiu sau s-o conducă el, în faetonul lui, care era mai confortabil decât trăsurica ei.

Bathsheba îl refuză politicos și fermierul plecă, fără zăbavă. La vreo jumătate de oră după aceea, Bathsheba făcu o efortare, își adună puterile, apoi se sui în cabrioletă și luă hăturile în mâini, ca de obicei, lăsând impresia că nu s-a întâmplat nimic. Ieși din oraș pe o străduță lăturalnică, întortocheată, mânând calul la pas, pierdută în gânduri, fără să dea atenție drumului și lucrurilor din jur. când ajunse acasă, se țeseau deja primele umbre ale înserării; coborî în tăcere din trăsură, lăsă calul în seama băiatului de la grajduri și se îndreptă spre odaia ei. Liddy îi ieși înainte, pe palier. Vestea sosise la Weatherbury cu o jumătate de ceas înaintea sa și Liddy se uită întrebătoare la ea. Bathsheba nu avea nimic de spus.

Intră în odaia sa de culcare, se duse la fereastră și rămase dusă pe gânduri, până ce noaptea o învălui cu totul și doar conturul trupului ei se mai zărea prin întuneric. Cineva veni la ușă, bătu și deschise.

— Ei, ce s-a întâmplat, Liddy? întrebă Bathsheba.

— M-am gândit că ar trebui să vă fac rost de ceva de îmbrăcat, zise Liddy, șovăind.

— Ce vrei să spui?

— Doliu.

— Nu, nu, nu! zise Bathsheba cu grăbire.

— Dar presupun că trebuie să facem ceva pentru bietul...

— Deocamdată nu, așa cred. Nu este nevoie.

— De ce nu, doamnă?

— Pentru că este încă în viață.

— De unde știți? făcu Liddy, uluită.

— Nu știu. Dar n-ar fi fost altfel, sau n-aș fi aflat mai multe, sau nu l-ar fi găsit ei, Liddy?

Sau... eu... nu știu cum să spun, dar, dacă murea, ar fi fost altfel, nu așa. Trebuie să fie vreo păcăleală la mijloc. Sunt absolut sigură că este încă în viață!

Bathsheba rămase neclintită în această părere până luni, când două fapte noi își dădură mâna ca să i-o mai zdruncine puțin. Cel dintâi fu apariția unui scurt paragraf în gazeta locală, care, în afara unor zdrobitoare presupuse dovezi, așternute de o pană pricepută, privind moartea lui Troy prin înec, cuprindea importanta mărturie a unui tânăr domn Barker, doctor în medicină din Budmouth, care declara, într-o scrisoare către redactorul-șef, că fusese martor ocular al accidentului. în aceasta povestea că, trecând de stânca de la capătul golfului, pe la apusul soarelui, zărise un înotător târât de curent dincolo de gura golfului și ghicise numaidecât că nu avea prea multe șanse de scăpare, cel puțin dacă nu avea o extraordinară putere în mușchi. înotătorul fusese dus de curent în spatele unei limbi de pământ, iar domnul Barker o luase în aceeași direcție, de-a lungul țărmului. însă, până să ajungă la un loc destul de înalt ca să poată avea o perspectivă mai bună asupra mării de dincolo de limba de pământ, se înserase și nu se mai văzuse nimic.

Celălalt fapt fu sosirea hainelor lui Troy, când deveni necesar ca Bathsheba să le cerceteze și să le identifice — deși, teoretic, această sarcină fusese îndeplinită de mult de către cei care îi controlaseră scrisorile din buzunare. Fu atât de limpede și pentru ea, în toiul agitației sale, că

Troy se dezbrăcase ferm convins că o să se îmbrace la loc foarte curând, încât ideea că altceva, nu moartea, l-ar fi putut împiedica să facă acest lucru părea mult prea absurdă ca s-o mai susțină.

Atunci Bathsheba își spuse că, dacă toți ceilalți erau atât de convinși de ipoteza lor, ar fi părut din cale-afară de ciudat ca ea să nu le-o împărtășească. Un gând ciudat îi fulgeră prin minte, din pricina căruia obrajii îi luară foc. Presupuse că Troy se dusesse după Fanny pe lumea cealaltă. Și dacă așa fusese, oare o făcuse intenționat și născocise totul încât moartea lui să pară un accident? Cu toate acestea, nici gândul că aparențele pot fi atât de deosebite de realitate — însuflețit de gelozia pe care o simțise cândva față de Fanny și de remușcările pe care le arătase el în noaptea aceea — nu o făcu să nu mai simtă o nepotrivire, mai verosimilă, mai puțin tragică, dar, pentru ea, cu mult mai dezastruoasă.

Când rămase singură, târziu, în seara aceea, lângă jarul din sobă, și mult mai liniștită, Batsheba luă în mână ceasul lui Troy, care îi fusese înapoiat împreună cu celelalte lucruri care îi aparținuseră. Deschise capacul, cum îl deschisese el, în fața ei, cu o săptămână în urmă. Înăuntru se afla mica șuviță de păr bălai, care fusese ca un fitil pentru marea explozie de acum.

— El era al ei și ea era a lui; trebuia să plece împreună, zise ea. Nu am însemnat nimic pentru nici unul dintre ei și atunci de ce-aș păstra șuvița ei de păr? O luă și o ridică deasupra focului.

— Nu, n-o s-o ard... o s-o păstrez ca amintire de la ea, sărmana! adăugă ea, trăgându-și repede mâna înapoi.

XLIX.

OAK E AVANSAT. O MARE SPERANȚĂ

Ultimele zile de toamnă și iarna trecură cu repeziciune, iar frunzele zăceau într-un covor gros peste iarba poienilor și peste mușchiul din păduri. Bathsheba, care trăise până atunci într-o stare de înghețare a sentimentelor, care nu erau, totuși, înghețate, trăia acum într-o stare de liniște, care nu era, totuși, împăcare. Cât timp îl știuse în viață, putuse să se gândească la moartea lui cu nepăsare, dar acum, când se putea să-l fi pierdut, suferea că nu mai era încă al ei. Continuă treburile fermei, își aduna câștigurile fără să-și facă prea multe griji în privința lor și risipea banii în tot felul de afaceri riscante, fiindcă așa făcuse și pe vremuri — care, deși nu de mult apuse, păreau nespuse de îndepărtate de prezent. Privea înapoi spre trecut ca peste o prăpastie adâncă, de parcă murise, dar îi mai rămăsese totuși capacitatea de a gândi, prin mijlocirea căreia, ca nobilii îmbătrâniți din povestea poetului, putea sta și medita la ce minunat dar fusese odinioară viața.

Cu toate acestea, letargia ei profundă conduse și la un rezultat lăudabil: faptul că, după o lungă amânare, îl numi pe Oak vechil. Dar cum el îndeplinea deja de multă vreme această funcție, schimbarea, în afară de o substanțială creștere a simbriei, era doar cu puțin mai mult decât o formalitate, făcută mai mult de ochii lumii.

Boldwood trăia retras și nu se mai ocupa de nimic. O mare parte din recolta sa de grâu și în întregime cea de orz se stricaseră din pricina ploii. Încolțiseră, se prefăcuseră într-un soi de rogojini încâlcite și, până la urmă, fuseseră date la porci, cu grămada. Neglijența de neînțeles, care îi provocase paguba și risipa aceasta, deveni subiect de bârfă în parohie și, de la unul din oamenii lui Boldwood se aflase că nu fusese vorba despre uitare, fiindcă servitorii îi atrăseseră atenția, stăruind ori de câte ori îndrăzniseră, despre pericolul în care se afla recolta sa. Văzând că porcii întorceau scârbiți spatele când dădeau cu ochii de spicele putrezite, Boldwood păru că se trezește și, într-o seară, trimise după Oak. Chiar dacă îi venise sau nu ideea de la recenta promovare cu care îl fericise Batsheba, fapt este că fermierul îi propuse lui Gabriel, la acea întrevedere, să administreze și Ferma de Jos, pe lângă cea a Bathshebei, din pricină că Boldwood simțea nevoia unui astfel de ajutor și nu avea cum să găsească un om mai de nădejde. Neîndoielnic, steaua neprielnică a lui Oak se grăbea să apună.

Când află despre această propunere — căci Oak era obligat să-i ceară părerea —, Bathsheba se împotrivi, la început, deși nu prea hotărât. Ea socotea că ambele ferme, la un loc, făceau prea mult ca să poată fi supravegheate de un singur om. Boldwood, care părea că luase această hotărâre mai degrabă din motive personale, decât comerciale, spuse că dacă lui Oak i s-ar da un cal pentru folosința lui, atunci planul său n-ar mai prezenta nici un neajuns, căci fermele erau alăturate. Cât ținuseră aceste tratative, Boldwood nu comunicase direct cu Bathsheba, stând de vorbă doar cu Oak, care servise drept mijlocitor. În cele din urmă, toate se aranjară în deplină

armonie și de atunci îl vedeai pe Oak, în spinarea unui cal voinic, călărind zi de zi, de-a lungul și de-a latul unei moșii de vreo două mii de acri, supraveghind totul plin de voie bună, de parcă grânele ar fi fost ale lui, în timp ce adevărata stăpână a primei jumătăți și stăpânul celei de a doua stăteau fiecare la ei acasă, într-o însingurare tristă și posomorâtă.

Din această pricină, în primăvara ce urmă se stârni prin parohie bârfa că Oak își făcea cam repede stare.

— Orice-ați zice voi, spunea Susan Tall, Gabie Oak s-a coconit. Acuma poartă ghetе vâcsuite, fără ținte, de două sau trei ori pe săptămână, țilindru duminica și nici nu mai știe de bluze de lucru de pânză. Eu când văd oamenii pășind țăntoși ca niște cocoși de Bantam numa' buni de tăiat, rămân trăsniță în loc și-mi pierе graiul.

Nu mult după aceea, se află că Gabriel, deși era plătit cu o sumă fixă de către Bathsheba, indiferent de cum creșteau sau scădeau câștigurile din recolte, făcuse o învoială cu Boldwood prin care lui Oak avea să-i revină o parte din încasările fermei — o mică parte, bineînțeles, totuși erau bani mai frumoși decât cei din simbrie și, pe urmă, puteau să crească, nu ca leafa. Unii începuseră să-l considere pe Oak un zgârcit, pentru că, deși acum îi mergea mult mai bine, trăia la fel de modest ca înainte — stătea în aceeași căsuță, își mânca singur cartofii, își cârpea singur ciorapii și, uneori, își făcea și patul cu mâna lui. Însă, cum Oak nu doar că se arăta fățîș nepăsător la gura lumii, dar mai era și genul de om care ținea la obiceiurile vechi, tocmai pentru că erau vechi, nu înțelegea nimeni ce urmărea.

În ultima vreme, o mare speranță încolțise în inima lui Boldwood, al cărui devotament orbesc pentru Bathsheba se putea descrie doar ca o blândă nebunie pe care nici timpul, nici împrejurările, nici zvonurile, bune sau rele, n-ar fi putut-o slăbi sau lecui. Această arzătoare speranță crescuse din nou, ca grăuntele de muștar, în liniștea care urmase pripitei presupuneri că Troy se înecase. Boldwood o nutrea cu teama-n suflet și aproape se ferea să se gândească serios la ea, ca nu cumva realitatea să dezvăluie zădărnicia visului. Bathsheba se înduplecase, până la urmă, să poarte doliu, dar intrarea ei în biserică, costumată astfel, reprezenta în sine o mică încurajare pentru convingerea lui că avea să vină o vreme — probabil foarte îndepărtată, dar care, în mod sigur, se apropia — când răbdarea cu care așteptase el cursul evenimentelor avea să-i fie răsplătită. cât de mult trebuia să aștepte, la asta nu se gândise încă. Ceea ce încerca el să afle era dacă, după aspra pedeapsă pe care o primise, Bathsheba devenise mai înțelegătoare decât înainte față de sentimentele altora — și avea încredere că, dacă ea ar mai fi dorit vreodată, în viitor, să se

mărite cu vreun alt bărbat, acela avea să fie el. Exista un substrat de bune intenții în sufletul ei, iar muștrarea ei de cuget pentru faptul că îi făcuse lui rău cu atâta nechibzuință putea da mai multe roade acum, decât înainte de pasiunea ei oarbă și de dezamăgirea suferită. Ar fi putut să se apropie de ea pe matca sufletului ei bun și să-i propună un pact prietenesc, ca o convenție de afaceri, care să ajungă la împlinire cândva, în viitor, ascunzându-i cât mai bine latura pătimașă a dorinței lui. Aceasta era speranța lui Boldwood.

În ochii unui om de vârstă mijlocie, Bathsheba dobândise probabil și mai mult farmec acum. Voioșia ei nestăpânită se epurase. Năluca plăcerii de la început i se dovedise a nu fi chiar atât de binefăcătoare, ca hrană de fiecare zi, pentru natura umană, iar ea fusese în stare să intre în cea de-a doua fază poetică, fără să fi pierdut prea mult din cea dintâi.

Când, după o vizită de două luni la bătrâna ei mătușă din Norcombe, Bathsheba se întoarse, pentru fermierul înflăcărat și ars de dor însemnă un bun prilej să vină s-o vadă — căci acum era voie, fiindcă intrase în a noua lună de văduvie — și să încerce să-și dea seama care mai era starea ei de spirit în privința lui. Aceasta se întâmpla în toiul perioadei de făcut fânul și Boldwood izbuti să-și facă de lucru pe lângă Liddy, care ajuta la muncile câmpului.

— Mă bucur că te văd pe afară, Lydia, zise el curtenitor.

Fata zâmbi afectat, mirându-se, în sinea ei, că îi vorbea atât de prietenos.

— Sper că doamna Troy se simte bine după lunga sa absență, continuă el, într-un mod care dădea de înțeles că până și un vecin cu inimă de piatră s-ar fi interesat de ea mai îndeaproape.

— Se simte destul de bine, domnule.

— Și voioasă, cred.

— Da, voioasă.

— Sfioasă, ai spus?

— O, nu. Am spus doar că e voioasă.
— Ți spune toate problemele sale?
— Nu, domnule.
— Unele dintre ele?
— Da, domnule.
— Doamna Troy are multă încredere în tine, Lydia, și poate că bine face.
— Are, domnule. Am fost alături de dânsa la toate necazurile dumneaei și am fost cu dânsa și când s-a dus domnul Troy, și mereu. Iar, dacă o fi să se mărite din nou, mă aștept să locuiesc cu dânsa.

— așa ți-a făgăduit? E firesc, spuse vicleanul îndrăgostit, tremurând tot la presupunerea pe care vorbele lui Liddy păreau s-o garanteze și anume că iubita lui se gândise la recăsătorire.

— Nu... nu chiar mi-a făgăduit. Dar așa gândesc eu, după mintea mea.

— Da, da, înțeleg. Ori de câte ori dumneaei pomeneste despre posibilitatea de a se mărita din nou, tu tragi concluzia...

— Nu pomeneste niciodată despre asta, domnule, zise Liddy, gândindu-se cât de prostește o luase domnul Boldwood.

— Sigur că nu, răspunse el grăbit și speranța i se năruie din nou. — Nu trebuie să arunci grebla atât de departe, Lydia, trage mai din scurt și mai iute, e cel mai bine... Ei, poate că acum, când este iarăși singura stăpână, ar fi mai înțelept să se hotărască să nu mai renunțe niciodată la libertatea dumneaei.

— Sigur este că stăpâna mea a spus odată, deși nu în serios, că bănuiește că o să se poată mărita din nou peste șapte ani, socotind de anul trecut, dacă vrea să nu riște să se întoarcă domnul Troy și s-o ceară.

— Ah!... Peste șase ani de acum. A spus că se poate. Se poate mărita și în clipa asta, după părerea oricărui om cu judecată, orice ar găsi avocații de zis împotriva.

— Ați fost dumneavoastră la ei să-i întrebați? făcu Liddy, cu nevinovăție.

— Eu unul, nu! zise Boldwood, făcându-se roșu ca sfecla. — Liddy, poți pleca oricând vrei tu, nu-i nevoie să stai și tu aici, așa a spus domnul Oak. Acum, eu mă duc mai departe. La revedere! Și plecă, supărat pe el însuși și rușinat fiindcă, pentru prima oară în viața lui, trăsesese și el niște sfori pe ascuns, cum s-ar zice. Bietul Boldwood nu era mai subtil ca un berbec de asalt și se simțea tare prost la gândul că se purtase ca un caraghios și, mai rău, ca un om josnic. Dar, până la urmă, meritase, căci se lămurise asupra unui lucru. Era un lucru neobișnuit, înviorător și tulburător, care, deși nu lipsit de o tristețe a lui, era bine venit și real. Peste șase ani și ceva, Bathsheba va putea, cu siguranță, să se mărite cu el. Era în sfârșit ceva temeinic în speranța lui, căci, și admitând că ea nu vorbise prea serios când îi pomenise lui Liddy despre căsătorie, cuvintele îi arătau măcar convingerile în această privință.

Fericita idee era, de acum, de necurmat în mintea lui. Șase ani însemna un timp lung, dar cât de scurt, față de niciodată — gândul pe care, atâta amar de vreme, fusese nevoit să-l îndure! Iacob nu slujise de două ori câte șapte ani până s-o capete pe Rașela? Ce însemnau șase ani, pentru o femeie ca Bathsheba? Încerca să se împace cu gândul că era mai bine s-o aștepte, decât să o cucerească pe loc. Boldwood simțea că dragostea lui era atât de adâncă, de puternică și de veșnică, încât își spunea că ea poate că nu izbutise niciodată până acum s-o cunoască pe deplin și că răbdarea lui de a aștepta până la soroc o să-i ofere prilejul să-i aducă dulci dovezi în această privință. Avea să șteargă acești șase ani din viața lui de parc-ar fi fost clipe — într-atât de puțin preț punea pe timpul existenței lui pe acest pământ, pe lângă dragostea ei. Avea s-o facă să vadă, în toți acești șase ani de iubire intangibilă și eterică, cât de puțin îi păsa lui de tot ceea ce nu ducea spre împlinirea dragostei lui.

Între timp, trecu și vara și sosi săptămâna în care se ținea târgul de la Greenhill. Târgul acesta, deși la șapte mile distanță, era așteptat de aproape toți oamenii din Weatherbury.

L.

TÂRGUL DE OI. TROY ATINGE MÂNA SOȚIEI

Greenhill era un Nijni Novgorod din sudul ținutului Wessex, iar ziua cea mai activă, mai veselă și mai zgomotoasă dintre toate cele dedicate târgului era ziua oborului de oi. Această adunare anuală avea loc pe un deal pe care se mai păstrau, destul de bine, rămășițele unor

fundații antice, alcătuite dintr-un meterez uriaș cu tranșee, de formă ovală, care încercuia tot vârful dealului, deși, prin unele părți, zidul se dărâmasese. Spre fiecare dintre cele două intrări principale, una într-un capăt, cealaltă în capătul opus, urca câte un drum șerpuit și bucata de pământ neted, acoperită cu iarbă, de vreo zece-cincisprezece acri, cuprinsă între cele două drumuri, era locul de târg. Ici-colo se ridicau și câteva clădiri, dar majoritatea vizitatorilor foloseau mai cu seamă adăposturile improvizate din prelată, ca să se odihnească și să mănânce în timpul șederii aici.

Ciobanii care veneau cu oile de la mare depărtare plecau de acasă cu două-trei zile sau chiar cu o săptămână înainte de deschiderea târgului, mânăndu-și turmele câteva mile pe zi — dar nu mai mult de zece sau douăsprezece — și poposind cu ele noaptea în pășunile închiriate de la marginea drumului, în locuri alese din vreme, unde le lăsau să pască, după ce postiseră toată ziua. Ciobanul fiecărei turme mergea în urma ei, cu o desagă pe umăr, în care-și ținea cele de trebuință pentru o săptămână, și cu bâta în mână, pe care o folosea drept toiag în pelerinajul său. Multe dintre oi își pierdeau puterile și începeau să șchioapete, ba uneori se întâmpla să mai și fete câte una pe drum. Ca să poată face față unor asemenea întâmplări neprevăzute, deseori se trimitea cu turma, când venea din locuri mai îndepărtate, câte o căruță cu cal în care erau urcate oile slăbite, care își continuau astfel călătoria.

Fermele de la Weatherbury nu erau chiar atât de departe de dealul cu pricina și, în cazul lor, nu era nevoie de astfel de măsuri. Însă turmele reunite ale Bathshebei și ale lui Boldwood alcătuiau o mulțime însemnată și de mare valoare, cerând multă atenție, drept pentru care, când se porniră, pe lângă ciobanul lui Boldwood și Cain Ball, le însoți și Gabriel pe drum — trecând prin ruinele orașelului Kingsbere, odinioară locul favorit de vânatoare al regelui Ioan, și apoi în sus, pe platou — cu bătrânul dulău George în urma lor, firește.

Când soarele de toamnă începu, în dimineața aceea, să-și arunce razele pieziș peste Greenhill, luminând rouă de pe creștetu-i teșit, nori groși de praf se ridicară între perechile de garduri vii care vârgau priveliștea larg desfășurată de jur-împrejur. Încetul cu încetul, norii se lăsară la poalele dealului și începură să apară, una câte una, turmele care urcau drumurile șerpuitoare către vârf. Astfel, într-o lentă procesiune, intrau în oborul spre care duceau potecile, mulțime după mulțime, cornute și ciute, turme sinilii și turme ruginii, turme bălaie și turme brune, chiar și turme verzi sau de culoarea somonului, roz-portocalii, după inspirația vopsitorului și după obiceiurile fiecărei ferme. Oamenii strigau, câinii lătrau ca apucații, dar drumețele înghesuite deveniseră, după o călătorie atât de lungă, aproape nepăsătoare la asemenea sperieturi, deși mai scoteau câte un behăit sfâșietor din pricina experiențelor neobișnuite prin care treceau. Ici-colo se vedea câte un cioban înalt printre ele, asemenea unui idol uriaș într-o gloată de credincioși ingenuncheați.

Cele mai multe oi din obor erau din rasele cornute South Downs și Old Wessex; cea mai mare parte din oile Bathshebei și ale fermierului Boldwood era din soiul acesta din urmă. Acestea intrară pe la ceasurele nouă, cu coarnele lor ca torsadele, gingaș răsucite de o parte și de alta a capului, în spirale perfect geometrice, lăsând să se vadă o urechiușă alb-roz adăpostită sub fiecare corn. Înaintea lor și după ele urcau alte soiuri, cu lâna deasă și bogată ca blana de leopard, mai puțin petele. Erau, de asemenea, și câteva din rasa Oxfordshire, a căror lână abia începuse să se încrețească, amintind de părul bălai al copiilor, deși, în privința aceasta, erau întrecute de oile foarte feminine din soiul Leicester, care, la rândul lor, erau mai puțin crețe decât oile Cotswold. Însă de departe, cele mai frumoase erau oile dintr-o mică turmă de Exmoors, care se întâmplase să fie adusă și ea la târg în anul acesta. Capetele și picioarele lor bălțate, coarnele grele și întunecate, smocurile de lână care le înconjurau fețele lor negricioase înviorau priveliștea monotonă a turmelor, în colțul unde se aflau. Toate aceste mii de suflete behăitoare, gâfăitoare și obosite intraseră în târg și fuseseră închise în țarcuri de cum se luminase de ziua, câinii fiecărei turme fiind legați în colțul țarcului respectiv. Printre țarcuri se

încrucișau poteci pentru vizitatori, care fură curând înțesate de cumpărătorii și vânzătorii din satele mai apropiate sau mai depărtate.

Pe la miezul zilei, într-o altă parte a dealului, o scenă cu totul diferită începu să atragă privirile lumii. Un cort rotund, nou-nouț și nemaipomenit de mare începuse să fie înălțat. Orele trecură și turmele intrară, treptat, pe mâna altor stăpâni, ușurându-și pe ciobani de grija lor, care, apoi, își îndreptară atenția spre cort, întrebându-l pe un om care lucra pe lângă el și care părea trup și suflet dedicat legării unui nod complicat, ce se petrecea acolo.

— Reprezentația Hipodromului Regal a Fugii lui Turpin la York și moartea lui Black Bess, răspunse omul pe nerăsuflăte, fără să-și ridice ochii sau să se oprească din înnodat.

De îndată ce cortul fu gata, orchestra atacă niște acorduri deosebit de ațăătoare și anunțul de mai sus se făcu în mod public, Black Bess fiind scoasă s-o vadă toată lumea, ca o dovadă vie, dacă mai era nevoie de dovezi, despre adevărul celor strigate de pe scena în fața căreia erau poftiți să se adune oamenii. Aceștia fură atât de încântați de sincerele apeluri la inima și înțelegerea lor, încât nu trecu mult și începură să dea năvală înăuntru, printre cei mai din față zărindu-se Jan Coggan și Joseph Poorgrass, care își luaseră o zi liberă ca să petreacă la târg.

— Uite cum mă împinge ticălosul ăsta! țișă peste umăr o femeie din fața lui Jan, când îmbulzeala atinse culmea.

— Cum să nu te-mping, dacă și pe mine mă-mpinge gloata din spate? protestă Coggan, întorcându-și cât putu capul spre gloata pomenită, fără să-și miște corpul, strâns ca într-o menghină.

Se lăsă un moment de liniște, apoi tobele și goarneau porniră din nou să-și împrăstie notele prelungi. Mulțimea fu din nou îmbătată de încântare și stârni un nou val, la care Coggan și Poorgrass fură aruncați de cei din spate peste femeia din față.

— Vai, biete! femeie trebuie să fie la bunul plac al unor mitocani! izbucni iar una din cucoane, silită să se îndoie ca o trestie clătinată de vânt.

— Hei, strigă Coggan cu înfocare, către cei care stăteau ciorchine în spinarea lui, voi ați mai pomenit femeie mai fără minte ca asta? Pe leșul meu, drăguților, dacă numai aș putea să ies din teascu acesta de brânză, aș lăsa și spectacol și tot, să mănânce afurisita asta și porția mea!

— Nu-ți ieși din fire, Jan! se milogi Joseph Poorgrass, în șoaptă. Poate își pun bărbații să ne omoare, căci, după cum le lucesc ochii, eu cred că sunt cele mai păcătoase din toată tagma muierască.

Jan își ținu gura, ca și când n-ar fi avut nimic împotriva să se potolească de hatârul prietenului, și, încetul cu încetul, ajunseră la picioarele scării, Poorgrass fiind turtit ca un resort, iar cei șase penny pentru intrare, pe care-i pregătise încă de acum o jumătate de ceas, aproape fumegând de fierbinți ce erau, după ce-i ținuse încheștați în pumn, încât femeia care îi luă, împodobită cu paiete și inele de alamă cu diamante de sticlă, cu obraji și umerii pudrați cu praf de cretă, le dădu iute drumul, de teamă să nu fie vreo păcăleală și să-și frigă degetele. Astfel intrară cu toții, încât pânza cortului, văzută de afară, se bombă, prezentând nenumărate umflături, ca pânza unui sac de cartofi, pricinuite de diversele capete și spinări omenești presate dinăuntru.

În spatele marelui cort erau două corturi mai mici, unde se costumau circarii. Unul dintre ele, destinat bărbaților, era împărțit în două de un paravan de pânză; și, într-unul din aceste compartimente stătea jos, pe iarbă, trăgându-și în picioare o pereche de cizme cu carâmbi răsfrânți, un tânăr în care noi îl vom recunoaște numaidecât pe sergentul Troy.

Cum de ajunsese Troy acolo se poate povesti în câteva cuvinte. După ce se imbarcase, la Budmouth Roads, la bordul bricului, ca un om nou cu nume nou, pornise pe mare către Statele

Unite, unde trăise de azi pe mâine, în mai multe orașe, ca profesor de gimnastică și de scrimă, ca preparator în mânuiul săbiei și antrenor de box. Câteva luni fuseseră de ajuns ca să fie dezgustat de acel stil de viață. Există un anumit rafinament fizic în firea lui Troy și oricât de mult i-ar fi plăcut o situație necunoscută, câtă vreme îi era ușor să nu sufere de nici un fel de lipsuri, o socotea insuportabil de inferioară când nu avea bani. De asemenea, nici o clipă nu-i ieșise din minte că, dacă vreodată și-ar fi dorit un cămin și înlesnirile sale, nu avea de ales și trebuia să se întoarcă în Anglia și la ferma din Weatherbury. Se întreba adesea dacă Bathsheba îl credea sau nu mort. În Anglia se întorsese, în cele din urmă, dar gândul de a se apropia de Weatherbury i se păru mai puțin îmbietor și intenția lui de a intra din nou pe vechiul său făgaș suferi o schimbare. Nu-l trăgea deloc inima să debarce la Liverpool, căci, dacă era să se întoarcă acasă, avea să fie primit într-un mod pe care nu și-l înfățișa deloc roz; ceea ce Troy simțea, la capitolul emoții, era câte un capriciu de scurtă durată, care, uneori, îi stârnea tot atât de multe neplăceri ca o emoție autentică și puternică. Bathsheba nu era femeia pe care s-o prostesti sau una care să rabde în tăcere; și cum ar fi putut el să îndure traiul cu o nevastă dezghețată, la care, de cum i-ar fi trecut pragul, urma să fie un întreținut, în casa și la masa ei? Mai mult, se putea foarte bine ca nevasta lui să dea greș în afacerea ei cu ferma, dacă nu cumva se și întâmplase, și

atunci i-ar fi revenit lui sarcina s-o întrețină pe ea. și ce fel de viață ar mai fi fost și asta, cu sărăcia bătându-le la ușa și cu năluca lui Fanny nelipsită dintre ei, pe el făcându-l din ce în ce mai arțăgos, iar ei înveninându-i vorbele? Astfel, din motive în care se împleteau dezgustul, căința și rușinea, își amâna zi după zi întoarcerea și ar fi renunțat de tot, fără să mai stea pe gânduri, dacă ar fi găsit oriunde într-altă parte un alt cămin gata pregătit să-l primească.

Cam prin vremea aceea — mai precis, în luna iulie de dinaintea celui septembrie, când l-am întâlnit la târgul din Greenhill —, îi ieși în cale un circ ambulant, care dădea reprezentații la marginea unui orașel din nord. Troy se recomandă directorului îmblânzind un cal nărvaș al trupei, nimerind un măr atârnat de o sfoară, cu un foc de pistol tras din șa, în timp ce calul gonea la galop, și cu alte asemenea vitejii. Pentru meritele sale în domeniu — care se datorau, toate, mai mult sau mai puțin experienței sale de militar în corpul de dragoni —, Troy fu primit în trupă și începură să repete spectacolul despre Turpin, special pentru el, ca să interpreteze rolul principal. Troy nu se simțea prea măgulit de netăgăduita prețuire care i se arătase, dar își zise că, în orice caz, acest angajament îi îngăduia câteva săptămâni de gândire. Iată de ce, fără să-și facă multe griji și fără un plan limpede de viitor, Troy se trezi în ziua aceea la târgul din Greenhill, cu restul circarilor.

Când soarele blând de toamnă coborî spre asfințit, în fața cortului se petrecu următorul incident. Bathsheba — care venise în ziua aceea la târg, cu trăsura condusă de Poorgrass, vizitiul său de ocazie — citise ori auzise, ca toți ceilalți, anunțul că domnul Francis, marele călăreț și dresor de cai cosmopolit, va interpreta rolul lui Turpin și nu era nici atât de bătrână, nici atât de copleșită de griji, ca să nu mai simtă puțină curiozitate de a-l vedea. Spectacolul era, de departe, cel mai mare și mai strălucitor din tot târgul, un roi de alte spectacole mai mărunte adunându-se la umbra lui ca puii în jurul cloștii. Gloata intrase și Boldwood, care pândise toată ziua un prilej de a vorbi cu Bathsheba, văzând-o mai retrasă, se apropie de ea.

— Nădăduiesc că oile s-au vândut bine astăzi, doamnă Troy, zise el agitat.

— O, da, mulțumesc, răspunse Bathsheba, două pete de culoare apărând în mijlocul obrazilor săi. Am avut mare noroc și le-am vândut de cum au ajuns pe deal, încât nici n-a mai trebuit să le băgăm în țarc.

— Așadar, acum nu mai ai nimic de făcut?

— Nu — mai trebuie doar să mă întâlnesc cu un negustor, peste două ceasuri, altminteri aș fi plecat acasă. Mă uitam la cortul acesta mare și la afiș. Dumneata ai văzut vreodată piesa Fuga lui Turpin la York? Turpin a existat de-adevăratelea, nu-i așa?

— Oh, da, în carne și oase, povestea este adevărată. De fapt, cred că l-am auzit pe Jan Coggan spunând că o rudă de-a lui l-a cunoscut îndeaproape pe Tom King, prietenul lui Turpin.

— Să nu uităm că lui Coggan îi cam place să născocească tot felul de povești ciudate despre rudele lui. Ar fi bine dacă ar fi toate demne de crezare.

— Da, da, cine nu-l știe pe Coggan? Însă Turpin așa a fost. Bănuiesc că n-ai văzut niciodată povestea jucată pe scenă, nu-i așa?

— Niciodată. când eram tânără, nu mi se dădea voie să intru în asemenea localuri. I-auzi! Ce-i cu tropotul acesta? Cum mai strigă!

— Bănuiesc că tocmai a pornit Black Bess... Cred că nu mă înșel, doamnă Troy, când presupun că dorești să vezi spectacolul. Te rog să mă ierți, dacă greșesc cumva, dar, dacă ți-ar plăcea să-l vezi, o să-ți fac rost de un loc, cu multă plăcere. Băgând de seamă că ea șovăia, adăugă: Eu, unul, n-o să stau să-l văd, căci l-am mai văzut înainte.

Adevărul este că Bathsheba chiar voia să vadă spectacolul și se codise să urce scara doar fiindcă se temuse să intre singură. Tot nădăduise c-o să apară Oak, al cărui ajutor, în astfel de cazuri, era întotdeauna acceptat ca un drept al lui, inalienabil, dar Oak nu era de văzut pe nicăieri. Așadar, îi spuse lui Boldwood:

— Atunci, dacă vrei să arunci o privire înăuntru, să vezi dacă mai sunt locuri, cred că o să intru pentru un minut sau două.

Astfel, curând după acest dialog, Bathsheba își făcu apariția în cort, însoțită de Boldwood, care, după ce o conduse la un scaun „rezervat”, se retrase.

Acest scaun era, de fapt, o bancă așezată mai sus, într-un loc vizibil din toate părțile cortului, acoperită cu o pânză roșie și cu un covoraș așternut la picioare, iar Bathsheba descoperi numaidecât, spre marea ei stinghereală, că era singura persoană care ocupa un loc rezervat, toți

ceilalți spectatori stând în picioare, la marginea arenei, de unde vedeau spectacolul de două ori mai bine și cu cheltuială de două ori mai mică. Așadar, ochii mulțimii se întorceau ba către ea, stând singură ca pe un tron, în locul acela de onoare, ba către poneii și bufonii care-și executau figurile de introducere, în mijlocul arenei, căci Turpin încă nu-și făcuse apariția. O dată ce ajunsese acolo, Bathsheba se simți obligată să-și dea toată silința și să rămână pe loc; se așază pe bancă, întinzându-și fusta cu o oarecare demnitate peste spațiul gol din dreapta și din stânga ei și, prin aceasta, împrumutând un aspect nou, feminin, pavilionului. După câteva minute observă ceafa lată, roșie, a lui Coggan, printre cei care se aflau la picioarele sale, și, ceva mai încolo, profilul de sfânt al lui Joseph Poorgrass.

Interiorul cortului era cufundat într-un semiîntuneric neobișnuit. Ciudatele, luminoasele penumbre ale gingașelor după-amieze și amurguri de toamnă intensificau, cu efecte rembrandtiene, cele câteva raze de soare care pătrundeau prin găurile și cusăturile prelatei, țâșnind ca niște jeturi de pulbere de aur prin aerul prăfuit, albăstrui și cețos care domnea în cort, până când ajungeau în partea opusă, unde luminau pânza și străluceau ca niște minuscule lămpi suspendate acolo.

Troy, aruncând o privire în arenă, printr-o despicătură din cortul unde se costuma, ca să facă o recunoaștere înainte de a intra, o zări, drept în față, pe nevastă-sa, care nu știa nimic despre el, cocoțată la înălțime, cum v-am descris-o, tronând ca o regină a turnirului. Făcu un salt înapoi, zăpăcit, căci, deși era deghizat tocmai ca să-și ascundă adevărata înfățișare, știu numaidecât că Bathsheba o să-i recunoască, fără îndoială, glasul. De mai multe ori, în ziua aceea, se gândise la posibilitatea ca vreunul sau altul din Weatherbury să treacă pe acolo și să-l recunoască, însă își asumase acest risc ridicând din umeri. și dacă mă văd, ce? — își zisese el. Iată, însă, că de față se afla Bathsheba în persoană, iar realitatea acestei scene era cu mult mai vie decât toate cele pe care și le imaginase el, încât simți că nu chibzuise îndeajuns la această problemă. Bathsheba era atât de grațioasă și de frumoasă, încât nepăsarea glacială pentru oamenii din Weatherbury îi mai slăbi puțin. Nu se așteptase să aibă asupra lui această influență, cât ai clipi din ochi. Să plece, fără să se mai uite în urmă? Nu se putu hotărî pentru una ca asta. Mai presus de faptul că-și dorea, din calcul, să nu fie recunoscut, se înstăpâni asupra lui un sentiment de rușine la gândul că s-ar fi putut ca tânăra și atrăgătoarea lui soție, care deja îl disprețuia, să-l disprețuiască și mai mult, descoperindu-l într-o situație atât de înjositoare, după atâta vreme. Roși de-a binelea la acest gând și se înciudă peste măsură că aversiunea lui pentru Weatherbury îl făcuse să-și piardă timpul cu năzbâtii din acestea, bântuind prin țară. Însă mintea lui Troy se dovedea mai ascuțită ca niciodată, atunci când era încolțit. Trase grăbit perdeaua dintre compartimentul lui și cel al directorului și proprietarului circuitului, care apărură până la mijloc sub înfățișarea personajului pe nume Tom King, iar, de la mijloc până-n călcăie, ca onorabilul director mai sus pomenit.

— Am încurcat-o, zise Troy.

— Cum așa?

— Păi, e un mizerabil de creditor în cort, cu care nu vreau să dau ochii și care o să mă descopere și-o să mă înhațe fără să clipească, de cum o să deschid gura. Ce-i de făcut?

— E musai să intri acum în arenă.

— Nu pot.

— Dar piesa trebuie să se joace.

— Anunță dumneata că Turpin a prins o răceală grozavă și că nu poate să-și rostească replicile și c-o să-și joace rolul, însă fără să vorbească.

Proprietarul clătină din cap.

— Piesă, nepiesă, eu în nici un caz nu deschid gura, zise Troy cu hotărâre.

— Bine, bine, stai să mă gândesc. Uite cum o să facem, zise directorul care, probabil, se gândi că ar fi o teribilă greșală să-și supere actorul principal tocmai acum. — N-o să le spun nimic despre faptul că taci; dă-i drumul și joacă, fără să scoți o vorbă, dar mai clipește din ochi, cu înțeles, din când în când, și mai dă din cap, a îndărătnicie, în momentele eroice, știi tu. N-o să-și dea ei seama că nu s-au spus toate replicile.

Într-adevăr, șiretlicul părea cu putință, căci replicile lui Turpin nu erau nici multe, nici lungi, toată atracția piesei constând în acțiune, și, prin urmare, spectacolul începu, iar, la momentul potrivit, Black Bess sări în cercul de iarbă, în mijlocul aplauzelor spectatorilor. La scena de la barieră, când Bess și Turpin sunt urmăriți cu înfocare de oamenii legii, la miezul nopții, iar paznicul pe jumătate adormit, cu boneta de noapte cu pompon pe cap, nu recunoaște

că ar fi trecut vreun călăreț, Coggan răcni, cât îl ținură bojocii, un „Bravo!” care se auzi în tot târgul, acoperind behăitul oilor, iar Poorgrass surâse încântat, cu un ascuțit simț al contrastului dramatic dintre eroul nostru, care sare cu sânge rece peste barieră, și justiția mocăită, întruchipată de dușmanii lui, care trebuie să se oprească, încurcată, și trebuie să aștepte până i se dă drumul să treacă. La moartea lui Tom King, nu se putu abține să nu-l apuce pe Coggan de mână și să-i șoptească la ureche, cu lacrimi în ochi:

— De bună seamă că nu l-au împușcat de-adevăratelea, Jan, ci doar s-au făcut că-l împușcă! Și, când veni scena finală, în care corpul îndatoritoarei și credincioasei Bess trebuia să fie scos pe o targă, cărată de doisprezece voluntari din rândul spectatorilor, nimic nu-l mai putu opri pe Poorgrass să dea și el o mână de ajutor, exclamând, în timp ce-l poftea și pe Jan să vină:

— Asta o să fie ceva despre care o să povestim la Warren mulți ani de-acum încolo, Jan, și o s-o lăsăm și copiilor noștri.

Mulți ani la rând, în Weatherbury, Joseph avea să spună, cu aerul omului care a văzut multe la viața lui, că a atins cu mâna lui copita lui Bess, când zăcea întinsă pe targa pe care el o purta pe umăr. Dacă, după cum susțin unii gânditori, nemurirea constă în a fi păstrat în racla amintirii celorlalți, atunci cu siguranță Black Bess a devenit nemuritoare în ziua aceea, dacă nu izbutive până atunci.

Între timp, Troy adăugă câteva tușe machiajului său obișnuit pentru interpretarea personajului, ca să se deghizeze cât mai bine și, cu toate că la primii pași simți o ușoară slăbiciune, metamorfoza realizată cu atenție, acoperindu-și fața cu „linii”, ca o plasă, îl puse la adăpost de ochii Bathshebei și ai oamenilor ei. Oricum, se simți ușurat când se sfârși. Avea să fie și o a doua reprezentație, seara, și în cort se aprinseră luminile. De data aceasta, Troy își jucă rolul foarte liniștit, îndrăznind să introducă și câteva replici noi, din când în când, și era gata să încheie când, aflându-se la marginea cercului, lângă primul rând de spectatori, observă, la mai puțin de un iard distanță de el, ochii unui om cercetându-i cu mare atenție trăsăturile profilului. Troy își schimbă repede poziția, după ce îl identifică în omul care-l privea stăruitor pe vechiul hoț Pennyways, dușmanul înrăit al soției lui, care încă mai dădea târcoale satului Weatherbury.

La început, Troy se hotărî să nu-l ia în seamă și să se lase în voia întâmplării. Era foarte probabil să fi fost recunoscut de omul acela, totuși se mai putea îndoi. Apoi, însă, marea neplăcere pe care o simțise la gândul că s-ar putea întâmpla ca veștile despre faptul că se afla prin împrejurimi să ajungă înaintea lui la Weatherbury, în cazul în care s-ar fi întors acasă — neplăcere stârnită de faptul că-și dădea seama că îndeletnicirea lui din prezent l-ar fi coborât și mai mult în ochii nevestei lui — i se întoarse cu toată forța. Pe de altă parte, dacă se hotărâ să nu se mai întoarcă niciodată, un zvon despre faptul că era în viață și prin împrejurimi ar fi fost penibil; în plus, era nerăbdător să afle cum mai mergeau afacerile soției, mai înainte de a se decide ce să facă.

Șovăind astfel, Troy ieși fără întârziere în recunoaștere. I se păru că ar fi o mutare foarte înțeleaptă să-l găsească pe Pennyways și să încerce să și-l facă prieten, dacă s-ar fi putut. Își puse o barbă deasă, împrumutată din recuzita trupei și, astfel, porni la plimbare prin obor. Se făcuse aproape întuneric și oamenii respectabili își pregăteau căruțele și trăsurile să plece acasă. Cea mai mare cârciumă din târg era ținută de un hangiu dintr-un oraș învecinat. Aceasta era considerată de toată lumea, fără excepție, locul unde puteai obține tot ce-ți trebuia de mâncare și odihnă, jupânul Trencher (cum era numit, cu îngâmfare, în gazeta locală) fiind un om cu dare de mână, cunoscut de toți ca furnizorul întregului ținut. Cortul său era împărțit în compartimente de clasa întâi și de clasa a doua, iar la capătul despărțiturii de clasa întâi se afla încă un separeu, pentru clienții și mai pretențioși, izolat de restul spațiului printr-un expresbar, în spatele căruia stătea jupânul însuși, trebăluind de colo-colo, cu șorț alb și vestă, arătând de parcă, de când se știa, nu trăise nicăieri în altă parte decât în cort. În acest sanctuar se aflau scaune și o masă pe care erau aprinse niște sfeșnice și care avea o înfățișare destul de primitoare și de sărbătorească, împodobită cu un samovar, cu vase de ceai și de cafea aurite, cu ceșcuțe de porțelan și prăjiturile cu prune.

Troy se opri la intrarea cârciumii, unde o țigancă făcea clătite la un focșor de vreascuri și le vindea cu un penny bucata, și privi peste capetele oamenilor dinăuntru. Nu văzu nici urmă de Pennyways, dar, printr-o deschizătură, o zări pe Bathsheba, în separeul din capătul celălalt al cortului. Atunci Troy se dădu înapoi, ocoli cortul prin întuneric și trase cu urechea. Dinăuntru,

foarte aproape de el, auzi vocea Bathshebei, care stătea de vorbă cu un bărbat. Un val de căldură îi urcă în obraji — că doar n-o fi fost atât de lipsită de cuviință încât să-i facă ochi dulci unui bărbat la târg! Se întrebă dacă asta însemna, atunci, că ea socotise moartea lui drept

absolut sigură. Ca să ajungă la miezul problemei, Troy scoase un briceag din buzunar, făcu ușurel două creștături în cruce în pânda cortului, apoi, îndoind colțurile, obținu un vizor cât o ostie. Își apropie fața de locul cu pricina, dar și-o retrase imediat, cu un gest de surpriză, căci între ochiul lui și creștetul capului Bathshebei era o distanță de numai doisprezece inci. Nu era bine, nimerise prea aproape. Făcu altă creștătură, mai într-o parte și mai jos, într-un loc umbrit, lângă scaunul ei, de unde era mai ușor și mai sigur s-o urmărească, privind orizontal. Troy putu cuprinde acum cu privirea întreaga scenă. Ea, rezemată lejer de spătarul scaunului, sorbea dintr-o ceașcă de ceai pe care o ținea în mână, iar posesorul vocii masculine era Boldwood, care, după câte se părea, tocmai îi adusese ei ceașca. Bathsheba, simțindu- se destinsă, se lăsase leneș pe spate, împingând cu un umăr în pânda cortului, astfel încât era aproape în brațele lui Troy, care fu nevoit să bage de seamă să-și țină pieptul la distanță, ca ea să nu-l simtă prin pânză, când se uita înăuntru. Troy simți din nou că vibrează în el neașteptate corzi sentimentale, cum mai vibraseră și ceva mai devreme, în aceeași zi. Bathsheba era mai frumoasă ca oricând și era a lui. îi trebuiră câteva minute bune ca să-și înfrângă pofta de a da buzna înăuntru și a și-o revendica. Se gândi, însă, la cât de mult l- ar fi disprețuit femeia asta mândră, care-l privise întotdeauna de sus, chiar și pe vremea când îl iubea, dacă ar fi aflat că ajunsese un actor ambulant. Dacă avea să se arate din nou, acest capitol din viața lui trebuia cu orice preț să rămână ascuns, și de ea, și de toți cei din Weatherbury, altminteri numele lui ar fi ajuns de râsul râsului în parohie. O viață întreagă n-ar mai fi scăpat de porecla „Turpin”. De bună seamă că, mai înainte s-o poată revendica, aceste ultime luni din existența lui trebuiau șterse cu totul din amintire.

— Să-ți mai aduc o ceașcă înainte de plecare, doamnă? O întrebă fermierul Boldwood.

— Mulțumesc, răspunse Bathsheba, dar trebuie să plec neîntârziat. A fost o mare lipsă de respect din partea omului aceluia să mă facă să-l aștept aici până la ora asta. Dacă n-aș fi stat după el, aș fi plecat încă de-acum două ceasuri. Nu m-aș fi gândit să intru aici, deși nimic nu te înviorează mai bine ca o ceașcă de ceai — dar n-aș fi băut una, fără ajutorul dumatăle. Troy îi cercetă obrazul, luminat din plin de lumânări, urmărindu-i atent fiecare expresie și privindu-i liniile albe, sinuoase, ca de melc, ale urechii ei mici. Bathsheba își scoase punga și stăruia pe lângă Boldwood să-și plătească singură ceaiul, când, tocmai în clipa aceea, Pennyways intră în cort. Troy începu să tremure — planul său de a-și salva respectabilitatea era dintr-o dată pus în primejdie. Se pregăti să-și părăsească locul de pândă, să încerce să se ia după Pennyways și să afle dacă fostul vechil îl recunoscuse, când prinse următorul schimb de cuvinte, care îi dovedi că era prea târziu.

— Iertați-mă, doamnă, zise Pennyways. Am să vă spun ceva, numai dumneavoastră.

— Acum nu pot să te ascult, răspunse ea cu răceală. Era limpede că Bathsheba nu-l putea suferi pe individ; dealtfel, venea mereu să-i impuie urechile cu cine știe ce poveste, prin care căuta să-i câștige iarăși bunăvoința, pe socoteala oamenilor pe care îi bârfea.

— O să pun pe hârtie ce am de spus, zise Pennyways, cu convingere. Se aplecă peste masă, smulse o foaie dintr-un carnețel mototolit și scrisese, cu litere lăbărțate:

„Soțul dumatăle se află aici. L-am văzut. Acum, cine-i făcut de râs?”

Împături hârtia de mai multe ori și i-o întinse. Bathsheba n-o citi. Nici măcar nu întinse mâna ca s-o ia. Atunci Pennyways, cu un hohot batjocoritor, i-o zvârli în poală, îi întoarse spatele și plecă.

După vorbele și purtarea lui Pennyways, Troy, deși nu avusese cum să vadă ce scrisese fostul vechil, nu se îndoia cătuși de puțin că notița făcea referire la el. Nu-i venea nimic în minte despre cum să împiedice această dare în vileag.

— Fi-mi-ar norocul al naibii! sudui el în șoaptă, adăugând și alte blesteme care şuierară prin întunerice ca un vânt purtător de molimi. În același timp, Boldwood îi zise Bathshebei, luându-i biletul din poală:

— Nu vrei să-l citești, doamnă Troy? Dacă nu vrei, îl rup.

— Ei, da, răspunse Bathsheba cu nepăsare, poate că este nedrept să nu-l citesc. Însă cred că știu despre ce-i vorba. Mă roagă să pun o vorbă bună pentru el sau îmi spune despre cine știe ce zvon neplăcut în legătură cu vreunul din oamenii mei. Mereu face așa!

Bathsheba ținea biletul în mână dreaptă. Boldwood îi întinse o farfurie cu felii de pâine unse cu unt și, ca să ia o felie, Bathsheba își mută biletul în mână stângă, în care mai avea încă punga cu bani, și apoi își lăsă mâna în jos, pe lângă pânza cortului. Acesta era momentul în care Troy își putea salva jocul și, dintr-o dată, se hotărî să-și pună cartea la bătaie. Pentru alte câteva clipe privi la mâna ei frumoasă, la vârfurile trandafirilor ale degetelor și la vinele albastre de la încheietura mâinii, strânsă în brățara din bucăți de coral pe care o purta. cât de bine cunoscute îi erau toate! Apoi, cu o mișcare fulgerătoare, cum îi plăcea lui, își strecură pe nesimțite mâna pe sub pânza de cort, care nu era bine prinsă în cuie, o ridică puțin, stând tot cu ochiul lipit de gaură, smulse bilețelul dintre degetele Bathshebei, lăsă pânza în jos și o zbughi, prin întuneric, spre malul șanțului de apărare, zâmbind la adresa țipătului de uimire care-i scăpase ei. Troy se strecură de cealaltă parte a meterezului, alergă vreo sută de iarzi pe lângă tranșee, urcă din nou zidul și înaintă cu îndrăzneală, mergând agale, spre intrarea din fața cortului. Ținta lui era să dea de Pennyways și să-l împiedice să repete anunțul până când n-avea să aleagă el însuși clipa pentru aceasta.

Troy ajunsese la intrarea cortului și, oprindu-se printre grupurile de oameni adunați acolo, se uită nerăbdător după Pennyways, fiindcă nu voia să atragă atenția, întrebând de el. Vreo doi bărbați vorbeau despre o îndrăzneală încercare de furt asupra unei tinere doamne, petrecută mai adineauri, a cuiva care ridicase pânza cortului în dreptul locului unde stătea ea. Se bănuia că pungașul crezuse că bucata de hârtie pe care doamna o ținea în mână ar fi fost o bancnotă, căci i-o smulsese și dispăruse cu ea, lăsându-i punga cu bani. Merita să-i vezi mutra supărată și dezamăgită, ziceau ei, când avea să descopere că hârtiuța n-avea nici o valoare! Totuși, se părea că nu mulți aflaseră despre cele întâmplate, fiindcă incidentul nu reușise să-i întrerupă nici pe scripcarul care, cu puțin timp înainte, începuse să cânte la intrarea cortului, nici pe cei patru bătrâni cocârjați, cu chipuri încruntate și cu toiege în mâini, care jucau Învârtita maiorului Malley, pe melodia respectivă. În spatele lor stătea Pennyways. Troy se strecură până la el, îi făcu un semn din cap și îi șopti câteva cuvinte; apoi, schimbând o privire de oameni care au căzut de acord, cei doi bărbați porniră împreună, dispărând în noapte.

LI.

BATHSHEBA VORBEȘTE CU CĂLĂREȚUL CARE O ÎNSOȚEȘTE. SFAT

Pentru întoarcerea la Weatherbury, se stabili ca Oak să ia locul lui Poorgrass în trăsură de piață a Bathshebei și s-o ducă acasă, căci descoperiseră târziu, spre seară, că Joseph suferea de vechiul lui betșug, vederea dublă, prin urmare nu mai prezenta încredere ca vizitiu și ocrotitor al unei doamne. Însă Oak avea atâta treabă și nu-și mai vedea capul de griji cu ceea ce rămăsese nevândut din turmele lui Boldwood, încât Bathsheba, fără să-i spună lui Oak sau altcuiva, se hotărî să mâne ea însăși, cum mai făcuse de atâtea ori, când venea de la târgul din Casterbridge, încredințându-se în voia îngerului ei păzitor pentru a ajunge acasă nevătămată. Dar fiindcă tot dăduse peste fermierul Boldwood, întâmplător (cel puțin în ceea ce o privea pe ea), la cortul-cârciumă, nu putu să-l refuze când el se oferă să-i servească drept însoțitor, călărind pe lângă trăsură ei. până să se dumerească, se lăsase întunericul, dar Boldwood o asigură că nu avea motiv să se îngrijoreze, căci într-o jumătate de oră, avea să răsară luna. Numai decît după incidentul din cort, ea se ridicase să plece — acum de-a dreptul speriată și cu adevărat recunoscătoare pentru protecția vechiului său iubit — deși regreta absența lui Gabriel, a cărui tovarășie ar fi preferat-o de departe, ca mult mai potrivită și mai plăcută, de vreme ce era administratorul și servitorul ei. Aceasta, însă, nu era cu putință, căci n-ar fi vrut, în ruptul capului, să fie prea aspră cu Boldwood, fiindcă deja se mai purtase urât cu el o dată.

Așadar, când luna se ridică pe cer și trăsurica fu gata, porni, trecând dealul și apoi coborând pe drumul șerpuit care ducea în vale — către noaptea uitării, cum îți venea să zici, căci luna și dealul îmbăiat de razele ei păreau să fie la același nivel, restul lumii desfășurându-se între ele, ca o uriașă groapă întunecoasă. Boldwood se sui în șa, pe calul său, ținându-se aproape, în urma trăsurii. Astfel coborâră spre șesuri, larma celor pe care îi lăsaseră pe deal auzindu-se ca niște voci din cer, iar focurile lor zărindu-se ca niște lumini ale unei tabere din paradis. Curând trecură și de veselii hoinari de prin jurul dealului, străbătură Kingsbere și ieșiră la drumul mare.

Cu simțul ei de pătrundere, Bathsheba își dăduse seama că adorația de neclintit a fermierului pentru ea nu slăbise deloc și asta o înduioșă adânc. Însă revelația chiar o umplu de

tristețe, în seara aceea, căci îi aduse aminte de nesăbuinta sa și își dori din nou, ca și cu multe luni în urmă, să găsească vreun mijloc de a-și îndrepta greșeala. Astfel se întâmplă că mila ei pentru omul care o iubea cu atâta statornicie, zdruncinându-și sănătatea trupească și sufletească, o făcu pe Bathsheba să alunece într-o nesocotită bunăvoință în purtarea față de el, care părea aproape drăgăstoasă și care îi dădu aripi noi visului nebunesc, despre Iacob slujind șapte ani, care încolțise în mintea bietului Boldwood.

Curând, el găsi un pretext să înainteze din postul lui de ariergardă și să călărească pe lângă ea. Merseră astfel vreo două sau trei mile sub clar de lună, schimbând, când și când, câte o vorbă peste roata trăsurii, despre târg, despre treburile fermei, despre Oak, care le era amândurora de mare ajutor, și despre alte lucruri mai mărunte, până când Boldwood întrebă, scurt și direct:

— Doamnă Troy, o să te recăsătorești, într-o bună zi?

Întrebarea pusă atât de categoric o zăpăci în mod vădit și abia după vreun minut sau două de tăcere, îi răspunse:

— Nu m-am gândit serios la nimic în această privință.

— Da, înțeleg bine. Totuși, răposatul dumitale soț este mort de aproape un an și...

— Uîți că moartea lui n-a fost dovedită și poate că nici n-a avut loc, așadar, poate că nici nu sunt văduvă, zise ea, agățându-se de paiul salvator pe care i-l oferea această circumstanță.

— N-a fost dovedită incontestabil, probabil, căci s-au adus unele dovezi indirecte. În plus, l-a văzut cineva tocmai când se îneca. Nici o persoană cu judecată nu mai are vreo îndoială în privința morții lui, cum cred că nici dumneata nu mai ai vreuna, doamnă.

— O, ba da, am, altminteri m-aș fi purtat altfel. De la bun început am avut o senzație ciudată, pe care n-aș ști s-o descriu, convingerea că e cu neputință ca el să fi murit, dar, de atunci, mi-am tot explicat faptele în mai multe feluri. Chiar dacă acum sunt pe jumătate încredințată că n-o să-l mai văd, nici nu mă gândesc să mă mărit cu vreun altul. aș fi demnă de tot disprețul, dacă mi-aș face asemenea gânduri.

Un timp, rămaseră tăcuți și, cum intraseră pe o porțiune de drum mai neted, așternut cu nisip, nu se mai auziră decât scârțâitul șeiilor lui Boldwood și ale arcurilor trăsurii. Boldwood rupse primul tăcerea:

— Îți amintești când te-am purtat în brațe, leșinată, la hanul Armele Regelui, în Casterbridge? Orice nenorocit are o zi în care soarele răsare și pe ulița lui: aceea a fost a mea.

— Știu, știu tot, zise ea repezit.

— Eu, unul, n-o să încetez să regret că s-a întâmplat ca dumneata să mă refuzi.

— Și mie îmi pare nespuse de rău, zise ea, dar apoi își luă seama. Vreau să spun că, înțelegi, îmi pare rău că dumneata te-ai gândit că eu...

— Adesea îmi îngădui trista plăcere de a mă gândi, în legătură cu acele vremuri petrecute împreună, că eu am însemnat ceva pentru dumneata, mai înainte ca el să însemne totul, și că dumneata aproape că îmi aparțineai. Dar, bineînțeles, asta n-are nici o importanță. Dumneata nu m-ai plăcut niciodată.

— Ba da, și te-am și respectat.

— Și acum?

— Da.

— Care dintre ele?

— Cum, care dintre ele?

— Mă placi sau mă respecti?

— Nu știu — sau, mă rog, nu pot să-ți spun. E greu pentru o femeie să-și zugrăvească sentimentele în cuvinte, care sunt făcute mai mult pentru bărbați, să și le exprime pe ale lor. Modul în care m-am purtat față de dumneata a fost fără pic de judecată, de neiertat, crud. O să-mi pară veșnic rău din această cauză. Dacă aș fi putut face în vreun fel ca să te despăgubesc, aș fi făcut-o cu multă bucurie, fiindcă nu-mi doresc nimic mai tare pe lumea asta decât să-mi îndrept greșeala. Însă n-a fost cu putință.

— Nu te învinui, n-ai greșit atât de tare cum îți închipui. Bathsheba, să zicem că ai avea într-adevăr toate dovezile că ești — ceea ce, de fapt, chiar ești — o văduvă. Ai îndrepta, atunci, răul pe care mi l-ai făcut mai demult, măritându-te cu mine?

— Nu pot să spun. În nici un caz n-aș face-o acum.

— Dar ai putea s-o faci mai încolo, cândva?

— Da, aş putea, într-o bună zi.

— Ei bine, atunci, ştii că, fără alte dovezi de nici un fel, poţi să te căsătoreşti din nou, peste şase ani de acum încolo — şi nimeni n-ar putea să cârtească ori să te învinuiască în vreun fel?

— O, da, zise ea repede. ştiu toate astea. Dar nu-mi vorbi despre aşa ceva — şapte sau şase ani — cine ştie ce-o să ni se mai întâmple până atunci?

— O să treacă pe nesimţite. O să ţi se pară un timp uluitor de scurt, când o să te uiţi în urmă la ei, după ce vor fi trecut, mult mai scurt decât ţi se par acum, când îi priveşti ca ani ce urmează să vină.

— Da, am văzut şi eu că aşa se întâmplă.

— Mai ascultă-mă puţin, o rugă Boldwood. Dacă eu aştept să treacă acest timp, o să te măriţi cu mine? Ai recunoscut că-mi datorezi o despăgubire — hai să fie acesta modul de a mă despăgubi!

— Dar, domnule Boldwood — şase ani...

— Vrei să fii soţia altcuiva?

— Nicidecum! Însă chiar nu vreau să vorbesc despre asta acum. Poate că nu se cade, poate că n-ar trebui s-o îngădui. Soţul meu poate fi în viaţă, după cum spuneam. Hai să nu mai vorbim deocamdată despre asta, te rog!

— Bineînţeles că n-o să mai vorbim despre asta, dacă nu vrei. Însă, ce se cade n-are nimic de-a face cu judecata. Sunt un om ajuns la mijlocul vieţii, dornic să te ocrotească pentru tot restul zilelor noastre. Din partea dumitale, cel puţin, nu este vreo pasiune sau vreo grabă condamabilă — din partea mea, poate că este. În nici un caz eu nu văd că, dacă ai fi de acord, din milă şi, cum spui dumneata, din dorinţa de a-ţi îndrepta greşeala, să închei o învoială cu mine pentru mai târziu, în viitor — o înţelegere care să îndrepte toate lucrurile şi să mă facă pe mine fericit, oricât de târziu s-ar îndeplini — dumitale, ca femeie, ţi s-ar putea găsi vreo vină. Nu-ţi sunt eu fiinţa cea mai apropiată? N-ai fost dumneata, odată, aproape a mea? La atâta lucru poţi să-mi răspunzi, cu siguranţă: o să mă accepţi iarăşi, dacă împrejurările o s-o îngăduie? Te rog, răspunde-mi. O, Bathsheba, promite-mi — doar o mică promisiune — că, dacă te mai măriţi o dată, cu mine te măriţi!

Vorbea atât de agitat, încât Bathsheba, cu toată înduioşarea ei, aproape că se temea de el în momentul acela. Era o pură teamă fizică — a celui slab în faţa celui puternic —, nu o aversiune sufletească sau o repulsie lăuntrică. aşa că spuse, cu o undă de durere în glas, căci avea încă vie în minte izbucnirea lui de pe drumul spre Yalbury şi îi era groază ca furia lui să nu se dezlănţuie iarăşi:

— Nu o să mă mărit niciodată cu vreun alt bărbat, câtă vreme ţii să fiu soţia dumitale, orice s-o întâmpla... Dar, ca să-ţi promit mai mult — m-ai luat pe neaşteptate...

— Hai să rămână, în cuvintele astea simple, că peste şase ani o să fii soţia mea. Despre întâmplări neprevăzute n-o să pomenim, pentru că, în faţa lor, bineînţeles că trebuie să ne plecăm. Măcar, de data aceasta, ştiu că o să te ţii de cuvânt.

— Tocmai de aceea şovăi să-mi dau cuvântul.

— Nu mai şovăi, dă-ţi-l! Adu-ţi aminte de trecut şi fii bună!

Bathsheba oftă, apoi spuse, îndurerată:

— O, ce să fac? Nu te iubesc şi tare mi-e teamă că n-o să te iubesc niciodată cum se cuvine ca o femeie să-şi iubească bărbatul. Dacă dumneata, domnule, ştii asta şi totuşi crezi că te pot face fericit doar cu promisiunea că o să mă mărit cu dumneata peste şase ani, dacă soţul meu n-o să se întoarcă între timp, pentru mine este o mare onoare. şi dacă dumneata preţuieşti atâta un gest de prietenie din partea unei femei care nu se mai preţuieşte pe sine ca odinioară şi care nu mai poate dărui prea multă iubire, atunci eu... o să...

— Promiţi!

— ... O să mă gândesc bine, dacă pot să-ţi promit curând.

— Dar curând poate să însemne niciodată!

— A, nu, nu! când zic curând, înseamnă curând. Să zicem de Crăciun.

— De Crăciun. O vreme, Boldwood nu mai zise nimic, apoi adăugă: — Bine, n-o să-ţi mai pomenesc nimic despre asta, până atunci.

Bathsheba se afla într-o stare sufletească foarte ciudată, care dovedea cât de înrobît îi este sufletul trupului, cât de mult depinde calitatea etericului spirit de carnea şi de sângele palpabile.

Nu exagerăm deloc dacă spunem că se simțea constrânsă de o forță mai mare decât voința ei nu doar să promită acest lucru neobișnuit de îndepărtat și de vag, dar și să-și închipuie, emoționată, că era de datoria ei să promită. Pe măsură ce săptămânile cuprinse între noaptea acestui dialog și ziua de Crăciun începură să se împruțineze serios, neliniștea și nehotărârea ei crescuseră.

Într-o bună zi, ajunsese, din întâmplare, să vorbească deosebit de confidențial cu Gabriel despre încurcătura ei, ceea ce îi aduse o oarecare ușurare — însă una înăbușită, lipsită de bucurie. Verificau împreună socotelile firmei și, în timp ce lucrau, se ivi ceva care îl făcu pe Oak să spună, în legătură cu Boldwood:

— N-o să te uite niciodată, doamnă, niciodată.

Atunci, mai înainte să-și dea seama ce face, ea își descărcă sufletul; îi povesti cum căzuse iarăși în plasă, ce îi ceruse Boldwood și cum aștepta, acum, încuviințarea ei.

— Cel mai dureros motiv dintre toate pentru care trebuie să accept, zise ea cu tristețe, și adevăratul motiv pentru care mă gândesc să spun da, dincolo de bine sau rău, este acesta — este un lucru pe care nu l-am spus nimănui pe lume până acum, nici măcar în treacăt — cred că, dacă nu-mi dau cuvântul, o să-și piardă mințile!

— Serios, chiar crezi asta? făcu Gabriel, grav.

— Da, așa cred, continuă ea într-un avânt de sinceritate. Și Dumnezeu știe că spun asta nu cu înfumurare, ci dimpotrivă, căci problema asta mă întristează și mă tulbură până în adâncul sufletului. Cred că țin viitorul acestui om în mâinile mele. Viața lui de acum încolo atârână în întregime de cum o să mă port eu cu el. O, Gabriel, tremur când mă gândesc la răspunderea mea, fiindcă este îngrozitoare!

— Păi, zise Oak, și eu am aceeași impresie, doamnă, pe care ți-am spus-o și cu ani în urmă — viața lui ar fi cu desăvârșire pustie, dacă nu ar spera să te aibă pe dumneata! Dar nu pot să cred, adică trag nădejdea că nu-l pândește ceva chiar atât de cumplit cum îți închipui dumneata! Dintotdeauna a avut o fire mai mohorâtă și mai ciudată, cum știi. Dar, de vreme ce starea lui este atât de gravă și de zdruncinată, de ce nu-i promiți? Eu, unul, cred că aș promite.

— Dar este bine s-o fac? Unele lucruri pripite, pe care le-am făcut în trecut, m-au învățat că o femeie în centrul atenției trebuie să aibă mare grijă, dacă vrea să câștige un pic de respect, și eu țin foarte mult să nu stârnesc vorbe în problema aceasta! Iar șase ani — păi, peste șase ani

poate o să fim cu toții în mormânt, chiar dacă domnul Troy nu se mai întoarce, ceea ce se prea poate să nu facă! Cu gânduri de soiul ăsta, tot planul pare o sminteală. Nu-i așa că este fără noimă, Gabriel? Cum de-a ajuns să viseze la așa ceva, nu pot să-mi imaginez. și este rău dacă o fac? Spune-mi, că dumneata știi, doar ești mai în vârstă decât mine!

— Cu șase ani mai în vârstă, doamnă.

— Da, cu șase ani... Ei, este rău?

— Poate că este o învoială care nu se obișnuiește între un bărbat și o femeie, dar nu văd nimic rău în asta, zise Gabriel, târăgănat. De fapt, singurul lucru care te face să te întrebi, cu înndoială, dacă trebuie să te măriți cu el sau nu, în orice condiții, este că nu ții la el — pentru că îmi închipui că...

— Da, poți să-ți închipui că dragostea lipsește, zise ea scurt. Dragostea este ceva care, pentru mine, a apus demult, ceva plin de regrete, istovit și jalnic — indiferent că este vorba despre el sau altul.

— Mie tocmai lipsa dragostei dumitale mi se pare singurul lucru care ar înlătura orice neajuns dintr-o astfel de învoială cu el. Dacă ar fi fost la mijloc o dragoste înfocată, care să te facă să-ți dorești cu tot dinadinsul să treci peste tot ce te încurcă în privința dispariției soțului dumitale, atunci ar fi putut fi ceva rău. Dar o învoială făcută fără patimă, doar ca să-i faci un bine unui om, pare cu totul altceva. Adevăratul păcat, doamnă, după mintea mea, stă în faptul că dumneata întotdeauna te gândești să te măriți cu un bărbat pe care nu-l iubești cu adevărat și hotărât!

— Sunt gata să-mi ispășesc pedeapsa, zise Bathsheba. știi, Gabriel, că nu pot să-mi scot din minte faptul că, odată, l-am rănit adânc, fără nici un scop precis. Dacă nu i-aș fi jucat niciodată vreo farsă, el nu și-ar fi dorit niciodată să mă ia de nevastă. O, de-aș putea să-i plătesc în bani despăgubirea pentru răul pe care i l-am făcut și să-mi spăl astfel păcatul din suflet!... Însă, după cum vezi, aceasta este o datorie care se poate plăti într-un singur fel și cred că trebuie s-o fac,

dacă într-adevăr stă în puterile mele, fără să mă mai gândesc deloc la viitorul meu. Când un desfrânat își joacă viitorul și îl pierde, faptul că datoria cu care se alege este neplăcută nu-l face mai puțin vinovat. Eu am fost o desfrânată și singura întrebare la care vreau să-mi răspunzi este dacă, ținând cont de scrupulele mele și de faptul că, în fața legii, soțul meu este doar dispărut, ceea ce îl împiedică pe orice bărbat să se însoare cu mine, mai înainte de a se scurge șapte ani, eu am oare dreptul să-mi fac un astfel de plan, chiar dacă este un soi de ispășire — căci așa o să fie: urâsc căsătoria încheiată în asemenea condiții și tagma femeilor din care aș lăsa impresia că fac parte, căsătorindu-mă astfel!

— Mie mi se pare că totul depinde de ceea ce crezi dumneata, vreau să spun dacă și dumneata crezi, ca toți ceilalți, că bărbatul dumitale a murit.

— Bănuiesc că o să ajung să cred și eu, pentru că nu pot să nu simt ce l-ar fi adus de mult acasă, dacă ar mai fi fost în viață.

— Atunci, din punct de vedere religios, ești la fel de îndreptățită să te gândești la o nouă căsătorie ca orice adevărată văduvă, care a ținut doliul un an. Dar de ce nu te duci să-i ceri sfatul domnului Thirdly despre cum trebuie să te porți față de domnul Boldwood?

— Nu. când vreau să aud părerea unui om cu mintea deschisă, care să mă lumineze în general, nu să fie doar un sfat pentru o anumită problemă, nu mă duc niciodată la cel care tratează subiectul fiindcă aceasta este meseria lui. Adică prefer părerile preotului despre legi, ale avocatului despre boli, ale doctorului despre afaceri și ale omului meu de afaceri — care ești dumneata — despre morală.

— Și despre dragoste?...

— Ale mele.

— Mă tem că teoria aceasta șchioapătă într-un loc, zise Oak cu un zâmbet grav.

Ea nu-i răspunse imediat, după care, zicând: „Bună seara, domnule Oak”, plecă.

Bathsheba vorbise deschis, fără să ceară ori să spere la vreun răspuns din partea lui Gabriel mai mulțumitor decât ceea ce obținuse. Totuși, în străfundul inimii sale complicate exista, în acest moment, o mică sângerare de dezamăgire, din motive pe care nu voia să le recunoască. Nici măcar o dată Oak nu-i spusese că ar fi dorit să rămână liberă ca s-o ia el de nevastă — nici măcar o dată nu-l auzise zicând: „Și eu pot să te aștept ca și el.” Asta durea ca o înțepătură de albină. Nu că ea și-ar fi plecat urechea la o astfel de propunere — o, nu! — nu zisese ea tot timpul că astfel de planuri de viitor nu erau bine venite și nu era Gabriel mult prea sărac ca să-i poată vorbi despre dragoste? Totuși, ar fi putut măcar să amintească o dată de iubirea lui mai veche și s-o întrebe, barem în glumă, dacă i-ar putea vorbi despre acest lucru. Ar fi fost, cel puțin, drăguț și plăcut, dacă mai mult nu; atunci ea i-ar fi dovedit cât de blând și de nevătămător poate fi, uneori, un nu din partea unei femei. Însă, chiar să-i dea un sfat atât de rece — și doar sfatul pe care îl ceruse ea — acest lucru o zădări pe eroina noastră toată după-amiaza.

LII.

DRUMURILE SE ÎNTÂLNESC

Sosi și Ajunul Crăciunului, iar petrecerea pe care Boldwood urma să-o dea în seara aceea era marele eveniment despre care vorbea toată lumea din Weatherbury. Nu pentru că petrecerile de Crăciun ar fi fost rare în parohie se mirau cu toții de aceasta, ci pentru că tocmai Boldwood era cel care o dădea. Vestea sunase nefiresc și nelalocul ei, ca și cum ai fi auzit despre o partidă de crichet care o să se țină în naosul unei catedrale sau despre vreun foarte respectat judecător care o să joace într-o piesă, pe scenă. Despre faptul că se voia ca petrecerea să fie foarte veselă nu încăpea îndoială. O tufă uriașă de vâsc fu adusă din pădure, în ziua aceea, și agățată în holul cel mare, din casa fermierului burlac. Apoi fură cărate, cu brațul, ramuri de stejar verde și iederă. De la șase dimineața până după prânz, uriașul foc de lemne din bucătărie vâjâi și trosni cu toată puterea, în timp ce marele cazan de aramă, tigaia și ceaunul cu trei picioare apăreau în mijlocul flăcărilor ca Sadrac, Mesac și Abed-Nego; ba, mai mult, în fața veselei vâpăi, neîncetat se frigea carne și se stropeau fripturile cu grăsime.

Mai spre seară, se făcu focul și în marele hol, de fapt o încăpere lungă și spațioasă din care pornea scara, și se strânsură din el toate obiectele care ar fi putut încurca dansul. Buturuga care avea să fie temelia focului serii era trunchiul necojit al unui copac, atât de mare, încât nu putu fi nici cărat, nici rostogolit până la locul lui, prin urmare doi oameni putură fi văzuți târându-l și ridicându-l cu lanțuri și cu pârgarii, cu puțin timp înainte de ceasul adunării.

În ciuda tuturor acestor pregătiri, spiritul de petrecere lipsea din atmosfera casei. O astfel de acțiune nu mai fusese niciodată încercată de către gazdă și acum o făcea parcă silnic. Tot ceea ce fusese prevăzut să fie vesel se încăpățâna să apară cu o măreție solemnă, organizarea întregului eveniment fiind îndeplinită cu răceală de către oameni de meserie, tocmiți anume, și prin casă părea să bătă o stafie, spunând că toate pregătirile erau nefirești pentru lăcașul acela și pentru omul singuratic care trăia în el, așadar nu erau bune.

În vremea asta, Bathsheba se afla în odaia ei și se gătea pentru eveniment. Ceruse lumânări și Liddy intră și așază câte una de fiecare parte a oglinzii stăpânei sale.

— Nu pleca, Liddy, zise Bathsheba, aproape cu sfială. Sunt teribil de neliniștită, n-aș putea să spun de ce. Mi-ar fi plăcut să nu fiu obligată să merg la balul acesta, dar acum nu mai am cum să scap. N-am mai vorbit cu domnul Boldwood din toamnă, când i-am făgăduit că o să ne

întâlnim de Crăciun, să discutăm niște treburi, dar nu-mi închipuiam că avea să fie o astfel de întâlnire.

— Ba eu m-aș duce acuma, zise Liddy, care o însoțea pe Bathsheba, căci Boldwood îi poftise pe toți, fără deosebire.

— Da, bineînțeles că o să-mi fac și eu apariția, zise Bathsheba. Însă eu sunt cauza petrecerii și asta mă supără. Să nu spui nimănui, Liddy.

— O, nu, doamnă. Dumneavoastră sunteți cauza, doamnă?

— Da, eu sunt motivul pentru care se dă petrecerea, eu! Dacă n-ar fi fost pentru mine, nu s-ar mai fi dat niciodată vreuna. Nu pot să-ți spun mai multe, nu mai este nimic de lămurit. Mai bine n-aș fi venit niciodată în Weatherbury!

— Asta e o răutate din partea dumneavoastră, să vă pară rău că ați venit la bine!

— Nu, Liddy. Am avut parte numai de necazuri de când sunt aici, iar petrecerea asta s-ar putea să-mi aducă și mai multe. Acum dă-mi rochia neagră de mătase și stai să vezi cum îmi vine.

— Dar de bună seamă că n-o s-o puneți tot pe aia, doamnă! Ați fost în doliu paisprezece luni și s-ar cuveni să vă îmbrăcați în ceva mai vesel, într-o seară ca aceasta.

— Trebuie? Nu, o să mă îmbrac ca și până acum, căci dacă îmi pun o rochie de culoare deschisă, oamenii o să înceapă să mă bârfească și o să creadă că mi-a trecut și mă bucur, când eu sunt tristă tot timpul. Petrecerea asta nu-mi face bine deloc; dar n-are nimic, stai cu mine și ajută-mă să termin cu îmbrăcatul.

Boldwood se îmbrăca și el, la ora aceea. Se afla împreună cu un croitor din Casterbridge, care îl ajuta să probeze o haină nouă, pe care tocmai ce i-o adusese acasă.

Niciodată Boldwood nu fusese atât de pretențios, atât de cusurgiu în privința croielii și, în general, atât de greu de mulțumit. Croitorul se învârtea în jurul lui, ba trăgându-i de talie, ba întinzându-i de mânecă, ba netezindu-i gulerul și, pentru prima oară în viața lui, Boldwood nu se arăta sâcâit. Era o vreme când fermierul protesta la toate meremetisirile de acest gen, socotindu-le prostesii, dar acum nici o muștrare, nici filozofică, nici pripită, nu-i stârni omul din fața lui, pentru că făcea tot atâta caz de o cută a hainei, cât de un cutremur din America de Sud. În cele din urmă, Boldwood se declară aproape mulțumit și plăti nota. În momentul în care croitorul ieșea pe ușă, Oak intra, ca să dea raportul pentru ziua aceea.

— A, Oak, zise Boldwood, am toată încrederea că o să te văd și pe tine aici, în seara asta. și să petreci cât mai bine. Sunt hotărât să nu precupețesc nici bani, nici osteneală.

— O să încerc să vin, domnule, deși poate că n-o să ajung prea devreme, zise liniștit Gabriel. Mă bucur din toată inima să văd că v-ați schimbat atât de mult față de cum erăți.

— Da, trebuie s-o recunosc, mă simt minunat în seara aceasta: vesel și mai mult decât vesel.

— într-atât încât aproape că mă întristez din nou la gândul că vor trece toate acestea. Uneori, când sunt din cale-afară de încrezător și bine dispus, numaidecât mi se ivește câte un necaz în depărtare, așa că nu o dată sunt mai mulțumit cu tristețea și mă tem de valurile mele de bucurie. Asta poate să pară o nebunie, simt și eu că este o nebunie. Probabil că a sosit și ziua mea norocoasă, în sfârșit.

— Vă doresc să vă fie lungă și frumoasă.

— Mulțumesc, mulțumesc! Cu toate că veselie mea stă, probabil, pe-o pojghiță subțire de speranță. Eu, însă, mă încred în speranța mea. E o credință, nu o speranță. Am impresia că, de data aceasta, socoteala de acasă se potrivește cu cea din târg. Oak, îmi cam tremură mâinile sau

nu știu ce am, dar nu pot să-mi leg cravata cum trebuie. Vrei să mă ajuți, te rog? Adevărul este că, în ultima vreme, nu m-am simțit prea bine, știi.

— Îmi pare rău să aud asta, domnule.

— O, nu-i cine știe ce. S-o legi cât poți tu mai bine, te rog. O fi vreun nod la modă, în ultima vreme, Oak?

— Nu știu, domnule, zise Oak și glasul i se înecă de tristețe.

Boldwood se apropie de Gabriel și, în timp ce acesta îi lega cravata, fermierul continuă cuprins de febră:

— O femeie își ține promisiunea, Gabriel?

— Dacă nu este neplăcută pentru ea, și-o poate ține.

— ... Dar o promisiune mai degrabă subînțeală?

— Dacă este subînțeală, nu mai știu ce să spun, zise Oak, cu o ușoară amărăciune. Prin cuvântul acesta pot scăpa nenumărate intenții, ca printr-o sită.

— Oak, nu vorbi așa. Ai devenit cam cinic în ultima vreme — cum se face? Parcă ne-am inversat rolurile: eu sunt acum bărbatul tânăr și plin de speranță, iar tu, bătrânul care nu mai crede în nimic. Așadar, o femeie își ține o promisiune — nu că se mărită, dar că acceptă ca, legată printr-o obligație, să se mărite într-o bună zi? Acuma, tu cunoști femeile mai bine decât mine, spune-mi ce crezi.

— Mă tem că îmi prețuiți nemeritat priceperea. Oricum, s-ar putea să-și țină o astfel de promisiune, dacă a făcut-o cu gândul cinstit de a îndrepta o greșală.

— până acum n-am ajuns prea departe, dar cred o să ajungem curând — da, știu că așa o să fie, zise el, într-o șoaptă nervoasă. Am stăruit pe lângă ea cu această problemă, iar ea înclină să se arate binevoitoare față de mine și să se gândească la mine ca la soțul ei dintr-un viitor îndepărtat — pentru mine, asta-i de ajuns. Cum aș putea nădăjdui la mai mult? I-a intrat în cap că o văduvă n-ar trebui să se mărite mai devreme de șapte ani de la dispariția bărbatului ei — adică ea n-ar trebui — pentru că trupul lui n-a fost găsit. Poate că numai acest motiv legal o influențează ori poate că are vreun motiv religios, dar refuză să vorbească despre asta. Totuși, mi-a promis — adică mi-a dat de înțeles — că o să-și reîntărească acordul în seara aceasta.

— Șapte ani, murmură Oak.

- Nu, nu, nici vorbă! zise el, cu nerăbdare. Cinci ani, nouă luni și câteva zile. Au trecut aproape cincisprezece luni de când a dispărut el și ce este de mirare într-o logodnă de ceva mai mult de cinci ani?
- Pare mult, când privești în viitor. Nu vă clădiți prea multe speranțe pe astfel de promisiuni, domnule. Nu uitați că ați mai fost dezamăgit o dată. Intenția ei ar putea fi bună, dar — este încă tânără.
- Dezamăgit? Niciodată! zise Boldwood vehement. Atunci, prima oară, ea nu mi-a promis nimic, prin urmare nu și-a încălcat promisiunea. Dacă îmi promite, atunci o să se mărite cu mine. Bathsheba este o femeie de cuvânt.

Troy închiriasă o mică odaie la taverna „Cerbul Alb” din Casterbridge; acolo ședea și fuma, sorbind la răstimpuri dintr-un pahar umplut cu o licoare aburindă, când se auzi o bătaie în ușă și intră Pennyways.

- Ei, l-ai văzut? întrebă Troy, făcându-i semn să ia loc.

— Pe Boldwood?

— Nu, pe avocatul Long.

— Nu era acasă. Acolo m-am dus mai întâi.

— Asta-i rău!

— Cam așa zic și eu!

— Totuși nu văd cum un om care aparent s-a înecat, dar nu s-a înecat, ar putea fi învinovățit de ceva. N-o să mai întreb nici un avocat, n-am nevoie.

— Dar lucrurile nu stau chiar așa. Dacă un om își schimbă numele și așa mai departe, după care face în așa fel încât să înșele lumea și pe nevastă-sa, atunci este un șarlatan, iar în ochii legii nu este cu nimic mai bun ca un pungaș, care nu este cu nimic mai bun decât o haimana fără căpătâi — și asta se pedepsește!

— Ha-ha! Bravo, Pennyways! Troy răsese, dar adăugă, cu un început de neliniște: — Acuma eu vreau să știu un singur lucru: dacă tu crezi că într-adevăr este ceva între ea și Boldwood. Pe

legea mea, n-aș fi crezut niciodată! cât trebuie să mă urască femeia asta! Ai aflat dacă ea l-a încurajat în vreun fel?

— N-am avut de unde să aflu. Se pare că el ține foarte mult la ea, dar, în ceea ce o privește pe ea, nu pot să bag mâna în foc. N-am știut nimic despre povestea asta până ieri, când tot ce am auzit a fost că, în seara asta, ea o să se ducă la petrecerea de la el de acasă. Oamenii zic că este prima oară când îi calcă pragul. Și mai zic că ea nici n-a mai vorbit cu el de când au fost la târgul din Greenhill — dar ce știe lumea? Una peste alta, ea nu este îndrăgostită de el — chiar nu-l bagă în seamă și nu-i pasă de el, după câte mi-am dat eu seama.

— Eu nu sunt așa de sigur... Este o femeie frumoasă, Pennyways, nu-i așa? Recunoaște că n-ai văzut în viața ta o făptură mai delicată și mai încântătoare. Pe onoarea mea, când am dat cu ochii de ea, în ziua aceea, m-am întrebat din ce plămă naibii oi mai fi făcut și eu, dacă am fost în stare s-o las singură atâta vreme. Dar apoi m-am încurcat cu spectacolul acela plicticos, de care am scăpat, în cele din urmă, mulțumesc cerului. Fumă un timp în tăcere, apoi adăugă:

— Cum arăta ieri, când ai trecut pe acolo?

— Oh, nu mi-a dat prea mare atenție, după cum îți poți închipui; dar arăta destul de bine, la cât mă pricep eu. A catadicsit să-și coboare doar pentru o clipă privirea-i trufașă către neînsemnata mea persoană, după care a îndreptat-o peste capul meu, de parcă n-aș fi fost decât un copac desfrunzit. Tocmai descălecuse de pe iapă ca să se uite la ultima tescuială pentru cidru pe anul acesta; călărise și avea obrajii îmbujorați și răsuflarea cam iute, iar pieptul ei se ridica și cobora — se ridica și cobora — tot sub ochii mei. Da, și oamenii din jurul ei tescuiău merele și alergau de colo-colo, zicându-i: „Luați seama la tescovină, conică, o să vă murdărească hainele!” „Nu vă faceți griji”, le-a răspuns ea. Apoi, Gabe i-a adus niște cidru nou, iar ea s-a văzut nevoită să guste, dar a băut cu paiul, nu cum se bea de obicei. „Liddy, a zis ea, să iei și pentru acasă vreo câteva galoane, ca să fac eu niște vin.” Sergentule, eu nu cântăream în ochii ei nici cât o surcică din polatră!

— Trebuie să mă duc și s-o iau pe nepregătite... O, da, văd eu că... trebuie să mă duc. Tot Oak este omul ei de încredere, nu?

— Da, cred. și la Ferma de Jos tot el este. El învârte totul pe degete.

— O să se încurce, dacă o să vrea s-o învârtă și pe ea pe degete sau pe vreun bărbat pe măsura lui.

— Asta nu mai știu. Ea nu poate s-o scoată la capăt fără el, iar el știe bine treaba asta și nu prea ascultă de nimeni. Are ea și niște coarde sensibile prin sufletele ei — deși eu n-am izbutit niciodată să-i ating vreuna, dracu' să le pieptene!

— Hei, vechilule, ea este cu mult deasupra ta — și trebuie să recunoști — este dintr-o specie superioară, dintr-o stofă mai fină. Oricum, rămâi de partea mea și nici zeița asta semeță, nici bucățica asta focoasă din tagma feminină, Junona asta de nevastă-mea (Junona era o zeiță, știi), nici nimeni altcineva n-o să se atingă de tine. Dar trebuie să arunc și eu o privire, ca să-mi dau seama cum stau lucrurile. Una peste alta, observ că treaba este ca și făcută pentru mine!

— Cum arăt în seara asta, Liddy? zise Bathsheba, aducând un ultim retuș toaletei sale, înainte de a pleca din fața oglinzii.

— Nu v-am mai văzut niciodată arătând atât de bine. Ba da... să vă spun când ați mai arătat așa: în noaptea aceea de acum un an și jumătate, când v-ați întors acasă atât de scoasă din fire, încât ne-ați făcut pe toate cu ou și cu oțet pentru că ne dădeam cu părerea despre dumneavoastră și domnul Troy.

— Toată lumea o să creadă că m-am gătit ca să-l cuceresc pe domnul Boldwood, murmură ea. Oricum așa o să se spună, până la urmă. N-ai putea să-mi perii părul ca să nu mai stea așa umflat? Mi-e teamă să mă duc... totuși mi-e și mai teamă să nu-l rănesc, dacă stau deoparte.

— În orice caz, doamnă, mai simplu de atât nu vă puteți îmbrăca, cel puțin dacă nu vreți să vă duceți îmbrăcată într-un sac. Emoția dumneavoastră vă face să arătați atât de bine în seara aceasta.

— Nu știu ce se întâmplă, mă simt când nenorocită, când înviorată. Ce bine ar fi fost dacă aș fi putut continua să trăiesc singură, cum am fost de vreun an încoace, fără speranțe, dar și fără temeri, fără vreo plăcere, dar și fără vreo durere.

— Acuma, ia închipuiți-vă că domnul Boldwood — zicem numai așa — v-ar cere să fugiți cu dumnealui în lume; ce-ați face, doamnă?

— Liddy!... Fără vorbe de-astea! zise Bathsheba cu gravitate. Te rog, nu vreau să aud nici un fel de glume pe socoteala asta. Pricepi?

— Vă cer iertare, doamnă. Dar știind ce ciudățenii mai suntem și noi, femeile, am zis doar... Oricum, n-o să mai vorbesc despre asta.

— Deocamdată n-o să fie nici un măritiş pentru mine; și încă mulți ani de acum încolo. Iar dacă o să fie vreodată, o să aibă cu totul alte motive decât îți închipui tu sau decât o să creadă ceilalți. Acum, dă-mi pelerina, fiindcă e timpul să plecăm.

— Oak, zise Boldwood, înainte să pleci, vreau să-ți spun ce mi-a trecut prin minte, zilele trecute — în legătură cu mica noastră învoială despre partea ta din câștigurile fermei. Partea aceea este mică, prea mică, ținând cont de cât de puțin mă ocup eu de treburi acum și cât de mult timp și nervi îți mănâncă ție. Ei bine, de vreme ce viața s-a înseninat pentru mine, vreau să simți și tu ce fericit sunt, mărimdu-ți procentajul în asocierea noastră. O să pun pe hârtie condițiile înțelegerii, cum mi s-au părut mie că ar fi mai potrivite, căci n-am timp să vorbesc despre asta acum, dar o să discutăm mai târziu, pe îndelete. Dorința mea este ca, în cele din urmă, să mă retrag cu totul din conducerea fermei și, până ce-o să poți s-o iei tu pe spezele tale, eu o să rămân asociat doar cu numele. Apoi, dacă mă însor cu ea — cum nădăjduiesc — cum simt că se va întâmpla, dacă...

— Vă rog, nu vorbiți despre asta, domnule, îl întrerupse Oak grăbit. Nu știm ce se poate întâmpla. Atâtea necazuri v-ar putea lovi. Vorba aceea, nu ziceți hop, până n-ați sărit gardul. Iar eu v-aș sfătui — cred că o să-mi iertați îndrăzneala, de data aceasta — să nu fiți prea sigur.

— Bine, bine. Dar dorința mea de a-ți mări partea din câștig vine din ceea ce știu despre tine. Oak, am prins puțin și din taina ta: interesul tău pentru ea este mai mare decât al unui vechil pentru un patron. Dar te-ai purtat ca un bărbat adevărat, iar eu, ca un fel de rival norocos — norocos în parte și din pricina inimii tale largi — aș vrea cu tot dinadinsul să-ți dovedesc că-ți prețuiesc prietenia pe care mi-ai arătat-o, sub care trebuie să fi fost o rană foarte dureroasă pentru tine.

— Oh, nu-i nevoie, mulțumesc, zise Oak pe nerăsuflăte. Trebuie să mă obișnuiesc cu una ca asta; cum au putut alții, o să pot și eu.

Apoi, Oak îl părăsi. Se simțea îngrijorat pentru Boldwood, căci se convinsese, încă o dată, că, din pricina pasiunii acesteia necurmăte, fermierul nu mai era omul de odinioară.

O vreme, Boldwood mai stătu în odaia sa, singur — gătit și pregătit să-și întâmpine oaspeții

— neliniștea în privința înfățișării sale părând să-i treacă, pentru a fi înlocuită de o adâncă solemnitate. Se uită pe fereastră, plimbându-și ochii peste conturul neclar, topit în întuneric, al copacilor pe fundalul cerului și peste priveliștea înserării care înainta spre noaptea adâncă. Apoi se îndreptă către un dulap ținut sub cheie și luă dintr-un sertar ținut sub cheie o cutiuță rotundă, de mărimea unui flacon de pastile, dând să-l vâre în buzunar. Dar se opri ca să-i deschidă capacul și să arunce o privire înăuntru. Cutiuța conținea un inel bătut cu mici diamante de jur-împrejur și, după cum arăta, părea să fie cumpărat de curând. Ochii lui Boldwood zăboviră îndelung asupra numeroaselor scânteieri, deși era limpede că acest aspect material îl preocupa prea puțin, după atitudinea sa și expresia feței, care arătau că mintea lui urmărea presupusul fir al viitoareii istorii a acelei bijuterii.

Uruitul unor roți în fața casei deveni deslușit. Boldwood închise cutiuța, o depuse cu grijă în buzunar și ieși pe palier. Bătrânul servitor, care era omul bun la toate în casă, veni, în același timp, la picioarele scării.

— Sosesc, domnule — mulțime — pe jos și în căruțe.

— Tocmai voiam să cobor. Dar roțile pe care le-am auzit — a venit doamna Troy?

— Nu, domnule. Încă n-a apărut.

O expresie rece și sobră se așternuse din nou pe chipul lui Boldwood, care însă abia de-i acoperi sentimentele când rosti numele Bathshebei, iar agitația lui febrilă continuă să-și trădeze prezența în viteza cu care degetele sale băteau darabana pe șold, în timp ce cobora scara.

— Mă acoperă bine? îl întreabă Troy pe vechilul Pennyways. Acum sunt convins că nu mă mai recunoaște nimeni.

În timp ce vorbea, își încheia nasturii unui palton cenușiu, gros, cu o croială de pe vremea lui Noe, cu capă și guler înalt, care stătea țeapăn, drept în sus, ca un zid de apărare, și care aproape că atinge borul pălăriei de voiaj, trasă până peste urechi.

Pennyways potrivea mucusul lumânării și apoi își ridică privirea, cercetându-l cu atenție pe Troy.

— Așadar, te-ai hotărât să te duci? întrebă el.

— Dacă m-am hotărât? Da, bineînțeles că da.

— De ce nu-i scrii? Te-ai vârat într-o foarte ciudată urzeală, sergentule. Vezi dumneata, toate astea o să iasă la iveală, dacă o să te întorci, și n-o să sune bine deloc. Zău, dac-aș fi în locul dumitale, aș rămâne în așteptare, un holtei pe nume Francis. O nevastă bună e bună, dar nici cea mai bună nevastă nu face cât fără nevastă deloc. Ei, ți-am spus ce gândesc eu, și mi-au mai spus unii și alții că aș fi ager de minte.

— Prostii! zise Troy furios. Ea e colo, plină de bani, cu o casă, fermă, cai și toate înlesnirile, iar eu sunt coala, trăind de azi pe mâine, un vântură-lume cu buzunarele goale. Dealtfel, n-are rost să mai vorbim acuma, este prea târziu și mă bucur: am fost văzut și recunoscut, chiar azi după-amiază. Ar fi trebuit să mă întorc la ea a doua zi după târg, dacă n-ai fi început tu să-mi vorbești despre lege și despre cererea de divorț, dar n-o să mai amân nici o clipă. Ce naiba mi-o fi venit să fug și toate celelalte, nu pot să înțeleg. Amăgeală sentimentală, asta a fost. Dar care bărbat pe lumea asta putea să știe că nevastă-sa avea să se grăbească atât de tare să scape de numele lui!

— Eu aș fi știut. Este destul de rea ca să te aștepti la orice din partea ei.

— Pennyways, nu uita cu cine vorbești!

— Ei bine, sergentule, îți mai spun o dată că, dacă aș fi în locul dumitale, aș pleca iarăși peste graniță, de unde-am venit — pentru asta nu-i încă prea târziu. N-aș mai răscoli lucrurile, ca să mă procopsesc cu un nume hilit, de dragul de-a trăi cu ea — căci negreșit o să iasă la iveală toată povestea cu dumneata jucând la circ, de-asta poți să fii sigur, deși dumneata ai altă părere. Să-mi sară mie ochii, o să iasă un tăraș de pomina, dacă te întorci tocmai acum — în mijlocul petrecerii de Crăciun a lui Boldwood!

— Hm!... Da. Bănuiesc că n-o să fii un oaspete bine venit, când ea este la el acasă, zise sergentul, râzând scurt. Un soi de Alonzo cel Viteaz — și, când o să intru, oaspeții o să încremenească, muți și înspăimântați, și râsetele și plăcerea o să dispară, și luminile din odaie o să devină livide, și viermii ... Uh, oribil! Sună să mai aducă niște coniac, Pennyways, că m-au trecut niște fiori de groază. Ei, ce să mai fie, pe lângă toate astea? Un baston — trebuie să am un baston!

Pennyways se simțea acum într-o oarecare încurcătură, căci dacă Bathsheba și Troy urmau să se împace, era nevoie să îi recâștige bunăvoința ei, dacă ținea să-și asigure protecția soțului.

— Uneori aș zice că ea ține la dumneata și că, în adâncul sufletului ei, este o femeie bună, se lansa el să salveze situația. Însă, privită din afară, nu poți să-ți dai seama. Ei, bineînțeles, sergentule, că faci cum vrei în ceea ce privește întoarcerea acasă; cât despre mine, o să fac ce-mi ceri dumneata.

— Bine, hai să vedem cât este ceasul, zise Troy, după ce-și goli paharul dintr-o înghițitură, stând în picioare. Șase și jumătate. Dacă n-o să mă grăbesc pe drum, o să fii acolo înainte de ora nouă.

LIII.

CONCURRITUR. HOROE MOMENTO

În fața casei lui Boldwood, câțiva bărbați stăteau în întuneric, cu ochii pironiți pe ușa care, la răstimpuri, se deschidea și se reînchidea, pentru a lăsa să treacă vreun oaspete sau vreun servitor, și atunci o potecă de lumină aurie se întindea pe pământ, pentru o clipă, ca să dispară în clipa următoare, în spatele său rămânând numai licărul slab, ca de licurici, al lămpii atârnată deasupra ușii, printre ramurile plantelor veșnic verzi.

— A fost văzut în Casterbridge, azi după-amiază, așa zicea băiatul, șopti unul dintre ei. Iar eu, unul, o cred. Știți doar că nu i-au găsit niciodată corpul.

— Asta este o poveste foarte ciudată, zise vecinul său. Pot să bag mâna-n foc că ea n-a aflat nimic.

— Nici un cuvânt.

— Poate că el nici nu vrea ca ea să afle, zise un altul.

— Dacă el este în viață și aici, prin împrejurimi, înseamnă că n-are gânduri curate, zise cel dintâi. Biata femeie, mi-e milă de ea, dacă este adevărat. El o s-o târască în mizerie.

— Ba nu! O să-și reia locul, cuminte, zise unul înclinat să vadă lucrurile nu chiar atât de în negru.

— Ce nesocotită trebuie să fi fost, ca să aibă vreodată de-a face cu individul acesta! Este atât de încăpățânată și de neascultătoare, că-ți vine mai degrabă să zici că a meritat-o, decât să-i plângi de milă.

— Nu, nu. Aici nu mai sunt de acord cu tine. N-a fost altfel decât necoaptă la minte și n-avea de unde să știe ce fel de bărbat era el. Dacă zvonul este adevărat, este o pedeapsă prea grea, mai mult decât merita să primească. — Stai, cine-i? Exclamația fu îndreptată către un zgomot de pași care se auzeau apropiindu-se.

— William Smallbury, zise o siluetă învăluită în întuneric, apropiindu-se și alăturându-li-se. E o beznă de nici nu vezi pe unde calci, zău așa. Era cât pe-ací să nu nimeresc puntea peste râu de colo, de jos — n-am mai pățit așa în viața mea. E vreunul dintre oamenii lui Boldwood printre voi? Se uită cu atenție de la unul la altul.

— Da, toți. Ne-am întâlnit aici, acum câteva minute.

— O, acum te-am recunoscut, ești Sam Samway — mi s-a părut mie că-ți cunosc glasul. Te duci înăuntru?

— Numaidecât. Dar, ia să te întreb, William, șopti Samway, ai auzit zvonul ăla ciudat?

— Care — că a fost văzut sergentul Troy, asta vreți să spuneți? făcu Smallbury și își coborî vocea, la rândul său.

— Da, în Casterbridge.

— Da, am auzit. Laban Tall mi-a dat ceva de înțeles, adineauri, dar eu nu cred. Ia! Mi se pare că vine chiar Laban... Niște pași se apropiară.

— Laban?

— Da, eu sunt, zise Tall.

— Ai mai aflat ceva?

— Nu, zise Tall, intrând în grup. și înclină să cred că ar fi mai bine să ne ținem gura. Dacă o fi să nu fie adevărat, o s-o răvășim degeaba și o să-i facem foarte rău, spunându-i. Iar dacă o fi să fie adevărat, n-o să-i folosească la nimic să-i spunem dinainte că o s-o ajungă necazul. Să dea Dumnezeu să fie o minciună, că, deși Henery Fray și alți vreo câțiva o vorbesc de rău, cu mine s-a purtat întotdeauna frumos. Este iute și repezită, dar este o fată de toată isprava, care nu ți-ar spune niciodată o minciună, oricât de tare ar dura-o să-ți spună adevărul, așa că eu n-am nici un motiv să-i doresc răul.

— Ce-i drept, nu-ți îndrugă niciodată baliverne muieresti — și asta nu poți spune despre multe. Da, tot ce gândește, de bine sau de rău, ți-o spune verde în față — nu umblă niciodată cu fofârlica.

Rămaseră tăcuți câteva clipe, fiecare rumegându-și propriile gânduri, timp în care se putu auzi rumoarea veseliei din casă. Apoi, ușa din față se deschise, razele țâșniră în noapte și bine cunoscuta siluetă a lui Boldwood apără în cadrul de lumină, după care ușa se închise, iar Boldwood porni agale pe alee.

— Stăpânul! șopti unul dintre oameni, în timp ce el se apropia de ei. Mai bine stăm liniștiți, o să se întoarcă repede în casă. O s-o ia drept necuviință că tândălim pe-ací.

Boldwood înaintă și trecu pe lângă oameni fără să-i vadă, strânși lângă tufișuri, pe peluză. Se opri, se plecă peste bariera de la poartă și oftă prelung. Oamenii îl auziră spunând, cu voce joasă:

— Doamne, sper c-o să vină, altminteri seara aceasta nu va fi decât un mare chin pentru mine. O, draga mea, draga mea, de ce mă ții așa, în nesiguranță?

Spusese acestea pentru sine, dar toți le auziseră foarte clar. Boldwood rămase tăcut, după aceea, iar zgomotul petrecerii fu din nou singurul lucru care se mai auzi, până când, câteva minute mai târziu, începu să se deslușească uruitul unor roți ușoare, coborând dealul. Uruitul se apropie și se opri în dreptul porții. Boldwood se grăbi înapoi la ușă, deschizând-o larg, și atunci lumina revărsată în afară o înfățișă pe Bathsheba, care venea pe alee.

Boldwood își înăbuși emoția, urându-i simplu bun venit — oamenii auziră râsul ei scurt și scuzele pe care i le spuse când ajunse lângă el. Apoi, el o conduse înăuntru și ușa se închise iarăși.

— Dumnezeule mare, n-am știut că așa stau lucrurile cu el! zise unul dintre oameni. Am crezut că toana asta i-a trecut de mult!

— Nu-l cunoști pe stăpânul, dacă așa ai crezut, zise Samway.

— Pentru nimic în lume n-aș fi vrut să-și dea seama că am auzit ce a zis, remarcă un al treilea.

— Mai bine spuneam numaidecât ce-am aflat, continuă primul, stingherit. Acuma poate să iasă un necaz mai mare decât ne-am închipuit noi. Săracu' domnu' Boldwood, o să fie groaznic pentru el. Vedea-l-aș pe Troy în... Ei, Doamne iartă-mă pentru gândul ăsta! Dar e un nemernic, să-i joace renghiuri din astea biete sale neveste. Nimic n-a mai mers bine de când s-a pripășit el în Weatherbury. Dar acuma nu mai am curaj să intru. Hai să trecem puțin pe la bodega lui Warren, mai întâi, vreți?

Samway, Tall și Smallbury se învoiră să meargă la bodega lui Warren și ieșiră pe poartă, în timp ce restul intrară în casă. Cei trei ajunseră repede la slădărie, venind prin livada

învecinată, și nu pe drum. Ochiul de geam era luminat, ca de obicei. Smallbury, care mergea ceva mai în față decât ceilalți, se opri, se întoarse brusc spre tovarășii lui și zise:

— Sst! Uite acolo!

Acum se putea vedea că lumina care trecea prin ochiul de geam nu bătea, ca de obicei, în zidul acoperit cu iederă, ci se oprea în ceva aproape de ferestruică. Era capul unui om.

— Hai mai lângă el, șopti Samway; și se apropiară în vârful picioarelor. Nu mai încăpea îndoială în privința zvonului. Troy stătea cu fața aproape lipită de ochiul de geam și se uita înăuntru. Nu doar că se uita, ci părea captivat de o discuție care se purta în slădărie, vocile celor care vorbeau fiind ale lui Oak și ale slădarului.

— Zaiafetul este numai în cinstea ei, nu-i așa? întrebă bătrânul. Cu toate că el ne-a lăsat să credem că îl ține doar fiindcă e Crăciunul.

— N-aș ști să spun, răspunse Oak.

— O, dar așa e, zău. Nu pot să pricep cum de fermierul Boldwood s-a prostit așa la vârsta lui, încât să ofteze și să se perpelească după muierea asta, căreia nu-i pasă nici cât negru sub unghie de toate astea.

Oamenii de afară, după ce îi recunoscură chipul lui Troy, se traseră înapoi, prin livadă, la fel de neauziți cum veniseră. Tot văzduhul era încărcat de soarta Bathshebei în seara aceea — unde te întorceai, numai despre ea auzeai vorbindu-se. când ajunseră departe de urechi nepoftite, toți se opriră ca la un semn.

— Mi s-a făcut rău, când i-am văzut fața, zise Tall, respirând adânc.

— Și mie, zise Samway. Ce-i de făcut?

— Nu cred că-i treaba noastră, murmură Smallbury, plin de îndoială.

— Ba este! Este un lucru care ne privește pe toți, zise Samway. Știm foarte bine că stăpânul a apucat pe-o cale greșită și că ea chiar n-are habar de nimic, așa că trebuie să le spunem neîntârziat. Laban, tu o cunoști cel mai bine, du-te și vorbește cu ea.

— Nu sunt potrivit pentru chestii dintr-astea, zise Laban speriat. Mă gândeam că, dacă trebuie să se ducă cineva, William ar fi cel mai în măsură. Este mai în vârstă.

— Ba eu nu vreau să am nimic de-a face cu povestea asta, zise Smallbury. E o problemă încurcată rău. și apoi, o să se ducă el însuși la ea, peste vreo câteva minute, o să vedeți.

— Dar nu știm dacă o să se ducă. Hai, Laban!

— Prea bine, dacă e musai, e musai — ce să fac, mormăi Laban cu jumătate de gură. Ce trebuie să spun?

— Cere doar să vorbești cu stăpânul'.

— A, nu! N-o să vorbesc cu domnul Boldwood. Dacă este să-i spun cuiva, îi spun stăpânei mele.

— Prea bine, zise Samway.

Atunci, Laban porni spre ușă. când o deschise, zumzetul petrecerii se rostogoli afară ca un val peste un țărm încremenit — oaspeții aflându-se chiar în spatele ușii, în holul uriaș — și se stinse într-un murmur, când o închise la loc. Cei doi rămași afară așteptară încordați, zgâindu-se la vârfurile întunecate ale copacului din preajmă, care se legănau ușor pe cer și se înfiorau, din

când în când, sub o adiere de vânt, de parcă ar fi fost captivați de priveriște, când, de fapt, nici unul n-o vedea într-adevăr. Unul dintre ei începu să se plimbe în sus și-n jos, apoi veni înapoi în locul de unde pornise și se opri din nou, lăsând să se înțeleagă că plimbatul nu ajută la nimic, în momentul acela.

— Cred că Laban trebuie s-o fi văzut pe stăpână, până acum, zise Smallbury, rupând tăcerea. Sau poate că ea nu vrea să vină să-l asculte.

Ușa se deschise. Tall se ivi în prag și se îndreptă către tovarășii lui.

— Ei? făcură amândoi într-un glas.

— N-am putut s-o chem, până la urmă, îngăimă Laban. Sunt cu toții într-o mare agitație, încercând să însuflețească nițel petrecerea. Cumva de parcă focul veseliei n-ar vrea să se aprindă, deși au acolo tot ce-ți pofteste inima, așa că n-am putut, pe legea mea, să mă mai bag și eu în față și să arunc o găleată de apă rece peste toate — nici să mă fi omorât, n-aș fi putut.

— aș zice că mai bine mergem toți, zise Samway posac. Poate se ivește vreun prilej să-i șoptesc un cuvânt stăpânului.

Așadar, intrară toți trei în hol, care era încăperea aleasă și aranjată pentru primirea oaspeților, datorită dimensiunilor sale. Flăcări și fetele începuseră, în sfârșit, să danseze. Bathsheba nu avea nici o idee despre ce ar fi trebuit să facă, fiindcă, la urma urmelor, și ea era tot o tânără sprintară ca și fetele, însă pe umerii săi apăsa greu povara demnității. La un moment dat, își zise că n-ar fi trebuit să vină pentru nimic în lume; apoi, se gândi ce gest rece și lipsit de îngăduință ar fi fost să nu vină; și, în cele din urmă, alege o cale de mijloc, adică să stea numai vreo oră, după care să se strecoare neobservată — fiindcă hotărâse de la bun început că sub nici o formă nu avea să danseze, să cânte ori să se amestece cumva în desfășurarea petrecerii. Când ora pe care și-o îngăduise trecu, mai stând de vorbă, mai privind la ceilalți, Bathsheba îi spuse lui Liddy să nu se grăbească s-o urmeze, apoi se duse în salonaș, să se pregătească de plecare, salonaș care, ca și holul, era împodobit cu vâsc și iederă și luminat din belșug.

În încăpere nu mai era nimeni, dar nici nu intrase bine, când se ivi stăpânul casei.

— Doamnă Troy... doar nu plecați? zise el. Abia a început.

— Vă rog să mă iertați, aș vrea să plec acum. Gesturile sale erau nervoase, căci ținuse minte promisiunea făcută și își închipuia ce voia să-i spună el. Dar, fiindcă nu este foarte târziu, adăugă ea, pot să merg pe jos până acasă și să-i las pe vizitiul meu și pe Liddy să vină când vor crede de cuviință.

— Încercam să prind un prilej să-ți vorbesc, zise Boldwood. Probabil că știi ceea ce ard de nerăbdare să-ți spun, nu?

Bathsheba privi, fără un cuvânt, în podea.

— Mi-l dai, nu-i așa? zise el pasionat.

— Ce? întrebă ea în șoaptă.

— Ei, asta-i fugă de răspundere! Cum, ce? Cuvântul dumitale. Nu vreau să te sâcâi deloc, nici nu vreau să anunț pe cineva. Dar, dă-mi cuvântul dumitale! O simplă înțelegere de afaceri, știi, între doi oameni mai presus de influențele pasiunii. Boldwood știa cât de fals era tabloul acesta, în ceea ce-l privea pe el, dar descoperise că era singurul ton cu care ea îi îngăduia să se apropie de ea. O promisiune că te vei căsători cu mine peste cinci ani și nouă luni. Mi-o datorezi!

— Îmi dau seama că ți-o datorez, zise Bathsheba, de vreme ce mi-o ceri. Dar eu nu mai sunt femeia de altădată, sunt o femeie nefericită și nu... nu...

— Ești încă o femeie foarte frumoasă, zise Boldwood. Rostise această afirmație din pură și neprefăcută convingere, fără să stârnească nici o umbră de bănuială că, de fapt, prin acest compliment direct, ar fi încercat s-o măgulească și s-o cucerească.

Cu toate acestea, declarația lui nu avu prea mult efect, căci ea răspunse, într-un murmur lipsit de orice însuflețire, care era el însuși o dovadă în sprijinul cuvintelor sale:

— Perspectiva nu mă atrage deloc. și n-am nici o idee despre ce se cuvine să fac în situația mea, atât de complicată, și n-am pe nimeni cu care să mă sfătuiesc. Dar, o să-mi dau cuvântul, dacă trebuie — bineînțeles, cu condiția să fiu într-adevăr o văduvă. Îmi dau cuvântul ca și când aș plăti o datorie.

— Așadar, o să te măriți cu mine peste cinci ani și ceva, până în șase.

— Nu mă grăbi așa. N-o să mă mărit cu nimeni altul.

•— Dar, de bună seamă că o să-mi spui când, altminteri promisiunea nu valorează nimic.

— O, nu știu — te rog, lasă-mă să plec! zise ea și pieptul i se umplu de suspine. Mă tem că nu știu ce să fac — vreau să fiu dreaptă cu dumneata și, fiind astfel, mi se pare că sunt nedreaptă cu mine. și probabil ar însemna și-o încălcare a poruncilor. Sunt mari îndoieli în privința

morții lui și, atunci, ar fi îngrozitor — lasă-mă să întreb un avocat, domnule Boldwood, dacă este sau nu legal ceea ce fac!

— Spune odată cuvintele, draga mea, și n-o să mai vorbim despre acest lucru... O binecuvântată și plină de dragoste intimitate de șase ani și, apoi, căsătoria... O, Bathsheba, spune cuvintele acestea! o imploră el, cu o voce gătuită, nemaifiind în stare să susțină simpla prietenie. Promite-mi că vei fi a mea — o merit, într-adevăr o merit, căci te-am iubit mai mult decât oricine pe lumea aceasta. și, dacă am spus cuvinte pripite și m-am arătat nepotrivit de înfierbântat față de tine, crede-mă, scumpa mea, n-am vrut să te supăr — eram înnebunit, Bathsheba, și nu mai știam ce spun. Am suferit ca un câine, dacă ai ști! Uneori, parcă n-aș vrea să știi ce am simțit pentru dumneata, dar, alteori, sunt nefericit că n-o să afli nimic. Îndură-te și dăruiește-mi și mie puțin, când eu mi-aș da și viața pentru dumneata!

Volanele de dantelă ale rochiei Batshebei, tremurând în lumină, arătau cât de mult se zbuciuma. până la urmă, izbucni în plâns:

— Și n-o să... mă mai zorești... cu nimic... dacă spun că da, peste cinci sau șase ani? zise ea printre suspine, când își găsi puterea să articuleze cuvintele.

— Nu, atunci o să las totul pe seama timpului.

Ea așteptă un moment.

— Prea bine. Dacă el nu se întoarce, o să mă mărit cu dumneata peste șase ani, începând de astăzi, dacă o să mai fim în viață, zise ea solemn.

— Și o să primești asta, ca un semn de la mine.

Boldwood veni până lângă ea și îi prinse o mână, ținând-o în mâinile lui și ducând-o la piept.

— Ce e asta? Oh, nu pot să port un inel! exclamă ea, văzând ce ținea el. Nu vreau să știe absolut nimeni că este vorba despre o logodnă. Poate că nu se cade. Dealtfel, nu suntem chiar logodnici, așa cum se înțelege de obicei prin acest cuvânt, nu-i așa? Nu stărui, domnule Boldwood — nu! în tulburarea ei, fiindcă nu-și putu trage mâna dintr-a lui imediat, bătut pătimaș cu piciorul în podea, iar lacrimile îi înceară din nou ochii.

— Nu înseamnă decât o chezășie, nu dragoste, pecetea unei convenții puse în fapt, zise el mai liniștit, dar ținându-i în continuare mâna strâns. Ei, hai! și Boldwood îi strecură inelul pe deget.

— Nu pot să-l port! zise ea, hohotind de parcă inima era pe cale să i se frângă. Mă sperii... așa un plan smintit! Te rog, lasă-mă să mă duc acasă!

— Numai în seara aceasta, poartă-l numai în seara aceasta, ca să-mi faci mie o plăcere. Batsheba se prăbuși pe un scaun și își îngropă fața în batistă, deși Boldwood încă îi mai ținea mâna captivă. În cele din urmă, zise, într-un soi de șoaptă deznădăjduită:

— Atunci, fie! o să-l port în seara aceasta, dacă-ți dorești cu atâta înfocare. Acum, dă-mi drumul la mână... O să-l port, pe cuvânt că o să-l port în seara aceasta.

— Și acesta o să fie începutul unei plăcute și tainice curtări, de șase ani, cu o nuntă la sfârșit?

— Trebuie să fie, presupun, de vreme ce așa vrei dumneata! zise ea, definitiv înfrântă, fără să mai opună rezistență.

Boldwood îi strânse mâna și îi dădu drumul; mâna căzu, fără vlagă, în poala ei.

— Acum sunt fericit, zise el. Dumnezeu să te binecuvânteze!

Ieși din încăpere și, când socoti că trecuse destul timp pentru ca Bathsheba să-și fi recăpătat stăpânirea de sine, trimise una din servitoare după ea. Bathsheba ascunse cât putu mai bine efectele scenei de dinainte, o urmă pe fată și, după alte câteva clipe, coborî scara, cu pălăria pe cap și pelerina pe umeri, gata să plece. Ca să ajungă la ușă, era nevoie să străbată tot holul și,

mai înainte să pornească, se opri puțin la picioarele scării, care dădea într-un colț, ca să mai arunce o ultimă privire spre adunare.

În clipa aceea, nu era nici muzică, nici nu se mai dansa. în capătul cel mai îndepărtat, care fusese aranjat anume pentru lucrători, câțiva bărbați strânși în grup vorbeau în șoaptă și aruncau priviri bănuitoare. Boldwood stătea lângă foc și, cu toate că era pierdut în visare pe

marginea promisiunii ei, încât abia mai vedea ceva din jur, păru să observe și el purtările ciudate și uităturile piezișe ale acestora.

— Ce vă nedumerește, oameni buni? întrebă el. Unul dintre ei se întoarse și răspunse, stingerit:

— A auzit Laban despre ceva, atâta tot, domnule.

— Ceva nou? Despre cineva însurat sau logodit, nou-născut sau mort? se interesă fermierul, înveselit. Spune-ne și nouă, Tall. S-ar putea crede, după privirile și purtările voastre misterioase, că este ceva îngrozitor.

— O, nu, domnule, nu e nimeni mort, zise Tall.

— Mi-ar fi plăcut mie să fi fost cineva mort, zise Samway în șoaptă.

— Ce spui, Samway? întrebă Boldwood, oarecum tăios. Dacă ai ceva de spus, zi tare! Dacă nu, să înceapă un nou dans!

— Uite că a coborât doamna Troy, îi zise Samway lui Tall. Dacă vrei să-i spui, mai bine îi spui acum.

— Ai idee despre ce vorbesc? o întrebă fermierul pe Bathsheba, din capătul celălalt al încăperii.

— Nici cea mai mică, zise Bathsheba.

Se auzi o bătaie puternică în ușă. Unul dintre oameni o deschise numaidecât și ieși afară.

— Întreabă cineva de doamna Troy, zise el, la întoarcere.

— Sunt gata, zise Bathsheba. deși n-am cerut să mi se trimită trăsura.

— Este un străin, doamnă, zise omul de lângă ușă.

— Un străin? se miră ea.

— Spune-i să între, zise Boldwood.

Mesajul fu transmis, iar Troy, înfășurat în palton până la ochi, cum l-am văzut, veni și se opri în prag.

Se lăsase o tăcere nepământească, toți ochii fiind ațintiți asupra nou-sositului. Cei care tocmai aflaseră că fusese văzut prin împrejurimi îl recunoscuseră într-o clipă. Cei care nu știau erau uluiți. Nimeni nu-i dădea atenție Bathshebei. Ea se sprijinise de scară, cu fruntea încruntată, cu fața albă ca varul, cu buzele întredeschise și cu ochii ficși, pironiți asupra vizitatorului. Boldwood era dintre cei care nu-și dăduseră seama că era Troy.

— Intră, intră! repetă el voios. Hai să bei un pahar cu noi, de Crăciun, străine!

Troy înaintă până în mijlocul încăperii, își scoase pălăria, își lăsă gulerul în jos și îl privi pe Boldwood drept în față. Nici măcar atunci Boldwood nu realiză că întruparea statorniceii ironii a Cerului față de el, care îi mai spulberase o dată fericirea, îi sfâșiasse sufletul și îi smulsese desfătarea, venise să înfăptuiască aceste silnicii încă o dată. Troy începu să râdă, cu un râs forțat. Boldwood îl recunoscuse.

Troy se întoarse spre Bathsheba. Nenorocirea bieteii fete, în acest moment, ajunsese cu neputință de imaginat ori de descris în cuvinte. Se lăsase moale pe ultima treaptă a scării și rămăsese acolo, cu buzele livide și uscate și cu ochii ei întunecați ațintiți fără expresie asupra lui, de parcă se întreba dacă nu cumva totul era o înspăimântătoare vedenie. Atunci, Troy vorbi:

— Bathsheba, am venit să te iau. Ea nu-i răspunse nimic.

— Hai acasă cu mine, vino!

Bathsheba își mișcă puțin picioarele, dar nu se ridică. Troy traversă camera până la ea.

— Hai, doamnă, auzi ce îți spun eu? zise el poruncitor.

O voce stranie se auzi dinspre cămin, o voce înăbușită, care parcă venea de departe, dintr-o temniță adâncă. Abia dacă-și dădu seama cineva că tonurile acelea slabe erau scoase de Boldwood. Deznădejdea neașteptată îl făcuse de nerecunoscut.

— Bathsheba, du-te cu soțul tău!

Cu toate acestea, ea nu se clinti. Adevărul este că Bathsheba, deși nu leșinase, nu era în stare nici să clipească. Era într-o stare mintală ca de gutta serena — mintea ei, pentru câteva momente, fu pe deplin întunecată, în același timp ce, pe dinafară, nu se zărea nici un semn al răvășirii sale.

Troy întinse mâna ca s-o tragă lângă el, dar ea se trase iute înapoi. Această groază vădită de el păru să-l enerveze pe Troy, care o înșfăcă de braț și-o smuci cu putere. Fie că strângerea lui o

duru, fie că simpla lui atingere fu motivul, nu se știe, dar în clipa în care el o prinse de braț, ea se ghemui și scoase un țipăt scurt și înăbușit.

Țipătul se auzise doar de câteva secunde, când fu urmat de o detunătură asurzitoare și neașteptată, al cărei ecou se repetă prin încăpere, împietrindu-i pe toți. Peretele despărțitor de stejar se zgâlțâi de la suflu și întreaga scenă se umplu de un fum cenușiu.

Uluiți, toți își întoarseră ochii spre Boldwood. În spatele lui, unde stătuse înainte, lângă cămin, se afla un rastel pentru arme, cum se obișnuiește prin casele fermierilor, prevăzut să țină două sau trei puști. Când Bathsheba strigase în strânsoarea soțului ei, fața lui Boldwood, care scrâșnea din dinți de disperare, se schimbase deodată. Vinele de pe frunte i se umflaseră și ochii îi luciseră sălbatic. Se întorsese iute, luase una dintre puști, îi ridicase piedica și o descărcase cât ai clipi în Troy.

Troy căzu. Distanța care îi separa pe cei doi bărbați era atât de mică, încât alicele cu care pușca era încărcată nu se răspândiseră câtuși de puțin, ci pătrunseseră ca un glonț în corpul lui Troy. Scoase un oftat prelung și găgâit, se chirci, se întinse, apoi mușchii i se relaxară și rămase neclintit.

Boldwood fu zărit, prin fum, umblând iarăși la pușcă. Avea două țevi și, între timp, izbutise cumva să-și lege batista de trăgaci și, cu piciorul la capătul celălalt, se pregătea să îndrepte cea de-a doua țevă spre el însuși. Samway, omul său, fu cel dintâi care-l văzu și, în mijlocul groazei generale, se repezi la el. Boldwood apucase deja să smucească de batistă, iar pușca bubui pentru a doua oară, trimițându-și încărcătura, din pricina loviturii date la ȧanc de Samway, în grinda care traversa tavanul.

— Bine, nu e nici o deosebire, găfăi Boldwood. Mai există încă o cale pentru mine de a muri. Apoi se smulse din bratele lui Samway, străbătu încăperea până la Bathsheba și îi sărută mâna. Își puse pălăria, deschise ușa și se pierdu în noapte, fără să-i treacă nimănui prin cap să-l oprească.

LIV.

DUPĂ ȘOC

Boldwood ieși în drumul mare și se îndreptă spre Casterbridge. Trecu, mergând cu pas întins și hotărât, dincolo de dealul Yalbury, apoi de-a lungul platoului sterp de la picioarele acestuia, urcă dealul Mellstock și, între orele unsprezece și douăsprezece noaptea, străbătu mlaștina Dumover și intră în oraș. Străzile erau aproape pustii și flăcările pâlpâitoare ale felinarelor luminau numai șirurile de obloane cenușii ale prăvăliilor și câte o fâșie din caldarâmul albicios, pe care pașii lui răsunau cu ecou. Coti la dreapta, intrând în piața Ocolul taurului, și se opri înaintea unei arcade din blocuri mari de piatră, închise de o poartă dublă, întărită cu

piroane de fier. Aceasta era intrarea închisorii, iar deasupra era atârnată o lampă, lumina ei îngăduindu-i drumețului obosit să găsească șnurul clopoțelului.

În cele din urmă, se deschise micul ghișeu și apără un paznic. Boldwood făcu un pas înainte și spuse ceva, cu voce joasă, drept pentru care, după un timp, veni un alt om. Boldwood intră și poarta se închise în urma lui, ca să nu i se mai deschidă niciodată spre lume.

Mult mai devreme de aceasta, întregul Weatherbury fu în picioare, iar cumplita faptă care pusese capăt petrecerii lui Boldwood făcu înconjurul satului. Dintre acești oameni scoși din casele lor, Oak fu unul dintre primii care află de nenorocire, iar când intră în marele hol de la Boldwood, la vreo cinci minute după ieșirea fermierului, se cutremură la vederea cumplitei scene. Toate femeile se înghesuieră una într-alta, pe lângă pereți, ca oile pe furtună — iar bărbații erau năcuți, neștiind ce să facă. În ceea ce o privește pe Bathsheba, se vedea o mare schimbare. Stătea pe podea, lângă trupul lui Troy, căruia îi luase capul în poală. Cu o mână îi apăsa o batistă pe piept, acoperindu-i rana, deși abia dacă se scursese vreo picătură de sânge, iar cu cealaltă ținea strâns de o mână de-a lui. Zăpăceala celorlalți o făcuse să-și revină în fire. Coma ei de moment încetase, iar nevoia de activitate redeveni stăpână. Capacitatea de a îndura, care pare la ordinea zilei în filozofie, se întâlnește rar în comportament, iar Bathsheba îi uimea pe toți cei din jurul ei, căci filozofia sa era una cu atitudinea sa, deși cu greu ar fi crezut posibil de înfăptuit ceea ce ea nu încercase niciodată. Era din aceeași plămadă cu mamele de eroi. Era de neînlocuit în societatea oamenilor distinși, urâtă la sindrofii, temută în prăvălii și iubită în

momentele de criză. Troy, întins pe spate, cu capul în poala nevestei sale, rămăsese acum singurul spectacol din mijlocul uriașei încăperi.

— Gabriel, zise ea mașinal, când îl văzu intrând, întorcând spre el o față care doar prin trăsăturile bine cunoscute mai amintea că era a ei, căci orice altceva din portret se ștersese. Ia un cal și dă fuga la Casterbridge după un chirurg. Este, după părerea mea, de prisos, dar du-te, totuși. Domnul Boldwood mi-a împușcat soțul.

Relatarea faptei, în cuvinte atât de simple și lipsite de emoție, fu mai pătrunzătoare decât vreo declamație tragică și izbuti cumva să așeze imaginile deformate din mintea tuturor celor de față în unghiul potrivit de vedere. Oak, aproape mai înainte de a fi înțeles altceva în afară de scurtul rezumat al întâmplării, ieși în goană din casă, înșeuă un cal și porni la drum. Abia după ce călărise mai bine de-o milă îi trecu prin cap că ar fi fost mai bine să trimită pe altcineva, iar el să fi rămas în casă. Ce se întâmplase, oare, cu Boldwood? Ar fi trebuit să vadă de el. Înnebunise? Se certaseră? și, apoi, cum ajunsese Troy acolo? De unde venise? Cum avusese loc această nemaipomenită apariție, când se presupunea despre el că ar zăcea pe fundul mării? Oak era pregătit, într-o oarecare măsură, să-l reîntâlnească pe Troy, auzind zvonul despre întoarcerea lui cu puțin înainte de a intra în casa lui Boldwood. Dar, mai înainte de a fi avut timp să aprecieze greutatea acestei informații, aflase de producerea evenimentului fatal. În orice caz, acum era prea târziu să se mai gândească să trimită un alt mesager, așa că își continuă drumul — și prins de febra acestor întrebări care-i muneau creierii, nu observă, la vreo trei mile de Casterbridge, silueta vâjnoasă a unui drumeț care mergea de-a lungul gardului viu întunecat, în aceeași direcție ca și el.

Milele pe care trebui să le parcurgă și alte mici piedici care apăruseră din pricina orei târzii și-a beznei nopții întârziară sosirea domnului Aldritch, chirurgul, astfel că mai bine de trei ore se scurseseră între momentul împușcăturii și acela al intrării sale în casă. Oak fu, în plus, reținut în Casterbridge, cât trebui să raporteze autorităților ceea ce se întâmplase — cu acest prilej află că și Boldwood venise în oraș și se predase.

Între timp, chirurgul, după ce se grăbise să ajungă în hol, la Boldwood acasă, îl găsi cufundat în întuneric și pustiu. Bâjbâi până în spatele casei, unde descoperi, în bucătărie, un bătrân pe care îl întrebă ce se întâmplase.

— Ea l-a luat și l-a dus acasă la ea, domnule, zise bătrânul.

— Cine este ea? continuă să întrebe doctorul.

— Doamna Troy. Era mort de-a binelea, domnule. Informația aceasta îl ului.

— N-avea nici un drept să facă asta, zise doctorul. Va trebui să se facă o anchetă și ea ar fi trebuit să aștepte până să i se spună ce are de făcut.

— Da, domnule. I s-a dat de înțeles că ar fi mai bine să aștepte să afle ce spune legea. Dar ea a spus că legea nu înseamnă nimic pentru ea și că n-o să lase trupul neînsuflețit al iubitului său soț să rămână așa, neluat în seamă, ca să se holbeze la el toată lumea, nici pentru toate autoritățile din Anglia.

Domnul Aldritch se duse numaidecât cu trăsura, peste deal, acasă la Bathsheba. Cea dintâi persoană peste care dădu fu biata Liddy, care părea să se fi făcut la propriu mai mică în aceste ultime ore.

— Ce i-ați mai făcut? întrebă el.

— Nu știu, domnule, răspunse Liddy, ținându-și respirația. Stăpâna mea a făcut totul.

— Ea unde se află?

— La etaj, cu el, domnule. când a fost adus acasă și urcat în odaia de sus, ea a zis că nu mai are nevoie de ajutor de la oameni. Apoi, m-a chemat pe mine și m-a pus să umplu baia, iar după aceea mi-a spus că mai bine plec, ca să mă întind puțin, fiindcă arătam foarte rău. Apoi s-a încuiat singură în odaie cu el și n-a mai lăsat pe nimeni să intre, nici pe infirmieră, nici pe altcineva. Dar eu m-am gândit să aștept în odaia de alături, că poate o să mai aibă nevoie de mine. Am auzit-o trebăluind prin cameră mai bine de o oră, dar n-a ieșit decât o dată, ca să mai ceară lumânări, pentru că ale ei arseseră până la capăt. A zis s-o anunțăm când veniți dumneavoastră sau domnul Thirdly, domnule.

În clipa aceea, intră și Oak cu pastorul, apoi urcară cu toții la etaj, conduși de Liddy Smallbury. Era o tăcere ca de mormânt, când se opriră pe palier. Liddy bătu la ușă, iar Bathsheba fu auzită traversând încăperea, întorcând cheia în broască și deschizând ușa.

înfățișarea ei părea liniștită, aproape împietrită, ca un bust al Melpomenei, abia atins de suflul vieții.

— Oh, domnule Aldrich, în sfârșit ai venit, murmură ea, mai mult din vârful buzelor, apoi deschise ușa larg. Ah, și domnul Thirdly. Ei bine, s-a făcut tot ce trebuia și acum toată lumea de pe pământ poate să-l vadă. Apoi trecu printre ei, traversă palierul și intră într-o altă odaie. Uitându-se în camera funebră, din care ea tocmai ieșise, văzură la lumina lumânărilor de pe scrinuri o formă lungă și dreaptă, întinsă în capătul celălalt al dormitorului, înfășurată într-un giulgiu alb. Doctorul intră și, după câteva minute, se întoarse din nou pe palier, unde rămăseseră să aștepte Oak și pastorul.

— S-a făcut, într-adevăr, tot ce trebuia, după cum spunea ea, remarcă domnul Aldrich, cu glas scăzut. Mortul a fost dezbrăcat și înveșmântat cum se cuvine în hainele de înmormântare. Dumnezeu mare, și e aproape o copilă! De bună seamă că are tăria sufletească a unui stoic!

— Mai curând inima unei soții, pluti o șoptă pe la urechile celor trei și, când se întoarseră, o văzură pe Bathsheba în mijlocul lor. Apoi, ca și cum în clipa aceea ar fi vrut să dovedească faptul că tăria ei venea mai mult din voință, decât din imbold sufletesc, leșină fără o vorbă, căzând moale la picioarele lor, prefăcându-se într-o grămadă informă de pânze în mijlocul podelei. Căpătând încredințarea că acea efortare supraomenească nu mai era necesară, puterea ei de a continua fusese dintr-o dată suspendată.

O luară de acolo și-o duseră într-o odaie alăturată, iar ajutorul medicului, care fusese zadarnic în cazul lui Troy, deveni neprețuit în cazul Bathshebei, care fu cuprinsă de o serie de crize de

leșin, îngrijorătoare pentru o vreme. Suferinda fu culcată în pat, iar Oak, aflând din rapoartele celorlalți că nu era amenințată de nimic foarte grav, plecă. Liddy rămase să vegheze în odaia Bathshebei, unde, de-a lungul ceasurilor sumbre, care se scurseră foarte încet, ale acelei nopți de jale, o auzi neconținut pe stăpâna sa, văitându-se în șoptă:

— O, este vina mea — cum să mai pot trăi? O, Doamne, cum să mai pot trăi?

LV.

MARTIE URMĂTOR. „BATHSHEBA BOLDWOOD”

O să trecem repede la o zi din luna martie, cu vânt slab, fără soare, fără frig, fără rouă. Pe dealul Mellstock, la vreo milă și un sfert depărtare de Casterbridge, pe drumul către Londra, se strânsese un grup numeros de oameni, ochii celor mai mulți îndreptându-se adesea în zare, spre nord-est. Adunarea era alcătuită din gloata unor pierde-vară, dintr-o ceată de lăncieri și doi gorniști, iar la mijloc erau mai multe trăsură, într-una dintre ele aflându-se însuși prefectul districtului. Printre gură-cască — mulți dintre ei cocoțați în vârful unui dâmb, rămas de când se construisese drumul — erau și câțiva bărbați și flăcăi din Weatherbury — printre care Poorgrass, Coggan și Cain Ball. După o jumătate de oră, un norișor de praf se zări în direcția așteptată, iar, puțin după aceea, o trăsură de voiaj, aducându-l pe unul dintre judecătorii din Circuitul de Vest, urcă dealul și se opri în vârf. Judecătorul schimbă trăsura, în vreme ce gorniștii cu obraji umflați sloboziră un tril, după care trăsurile și lăncierii porniră în alai spre oraș, fără sătenii din Weatherbury, care, de îndată ce îl văzură pe judecător plecând, se întoarseră acasă, la treburile lor.

— Joseph, te-am văzut făcându-ți loc până aproape de trăsură, zise Coggan, pe drum. Ai băgat de seamă cum arăta fața Domniei sale judecătorul?

— Da, zise Poorgrass. M-am uitat ținută la el, de parcă aș fi vrut să-i citesc până-n suflet, și-am găsit milă în ochii lui — sau, mai bine zis, ca să vorbim în deplin respect pentru adevăr, cum se cuvine în acest moment solemn, în ochiul care era înspre partea mea.

— Atunci, nădăjduiesc să iasă bine, zise Coggan, deși rău tot o să fie. Oricum, la judecată n-o să mă duc și i-aș sfătui și pe ceilalți care-ar mai vrea să stea deoparte. I-ar tulbura mințile mai mult ca orice să ne vadă pe noi, zgâindu-ne la el ca la circ.

— Întocmai așa ziceam și eu, azi-dimineață, întări Poorgrass. „Judecata a venit să-l cântărească în cumpănă — ziceam eu, cugetând adânc, în felul meu — și dacă este găsit ușor, așa să cadă asupra lui.” Iar unul de era și el prin preajmă a zis:

„Ascultați, ascultați! Un om care poate vorbi astfel merită să fie ascultat.” Dar mie nu-mi place să bat toba despre asta, căci puținele mele cuvinte sunt așa cum sunt și nu prea multe, cu

toate că vorbele pe care le spun unii sunt trecute din gură în gură până departe, de parcă ar fi fost făcute anume să exprime ce-au vrut ei.

— Așa e, Joseph. Iar acum, prieteni, cum spuneam, fiecare să stea pe la casa lui.

Hotărârea fu acceptată și cu toții așteptară, fierbând de nerăbdare, ziua următoare. Așteptarea lor încordată le fu abătută, totuși, de o descoperire făcută după-amiază, care aruncă mai multă lumină asupra purtării și stării sufletești ale lui Boldwood decât oricare dintre amănuntele aflate până atunci.

Faptul că, de la târgul de la Greenhill și până la fatalul Ajun de Crăciun, el se aflase într-o stare de agitație neobișnuită îl știau toți cei care îi erau apropiați, dar nimeni nu-și închipuise că dăduse semne neîndoielnice de zdruncinare mintală, semne pe care numai Bathsheba și

Oak, dintre toți și în mai multe rânduri, le bănuiseră. Într-un dulap ținut sub cheie se descoperise, acum, o aiuritoare colecție de obiecte. Erau mai multe rânduri complete de haine de damă, numai din materiale foarte scumpe: mătăsuri și satinuri, poplinuri și catifele, toate alese de câte o culoare care, judecând după felul de a se îmbrăca al Bathshebei, ar fi trebuit să-i fie pe plac. Erau și două manșoane, de samur și de hermină. Și, pe lângă toate acestea, era și o casetă cu bijuterii, conținând patru brățări grele de aur și mai multe lăntuguri și inele, toate de preț și fin lucrate. Aceste lucruri fuseseră cumpărate din Bath și din alte orașe, cu diferite prilejuri, și aduse acasă pe furiș. Toate erau învelite cu grijă în hârtie și pe fiecare pachet era scris „Bathsheba Boldwood” și câteodată, în fiecare dintre aceste date fiind adăugați șase ani în plus față de anul în care se aflau.

Despre aceste dovezi oarecum grăitoare ale unei minți înnebunite de grijă și dragoste se vorbea în slădăria lui Warren când intra Oak, la întoarcerea de la Casterbridge, cu vești despre sentință. Era după-amiază, iar fața lui luminată de flăcările din cuptor povestea destul de limpede ce se întâmplase. Boldwood, după cum toată lumea bănuise că o să facă, pledase vinovat și fusese condamnat la moarte.

Convingerea că Boldwood nu era responsabil din punct de vedere moral pentru faptele lui din ultima vreme deveni acum generală. Dovezile ieșite la iveală înainte de acest proces conduceau, fără șovăire, către aceeași concluzie, însă nu aveau destulă greutate pentru a se putea emite un ordin de examinare a sănătății mintale a lui Boldwood. Era uimitor cum, o dată ce se lansase ipoteza nebuniei, își aminteau cu toții o puzderie de întâmplări mai mărunte, pe care numai zdruncinarea mintală părea să le explice — printre altele, neglijarea fără precedent a recoltei sale de grâne, din vara trecută.

Se adresă o petiție ministrului de interne, enumerându-se circumstanțele care păreau să îndreptățească o cerere de reconsiderare a sentinței. Nu era „semnată de un număr mare de persoane” dintre locuitorii din Casterbridge, cum se obișnuiește în astfel de cazuri, pentru că Boldwood nu-și făcea niciodată mulți prieteni dincolo de relațiile de afaceri. Negustorii socoteau foarte firesc faptul că un om care, luând marfa direct de la producător, cutezase să nu țină seama de cel dintâi mare principiu al vieții de provincie — și anume că Dumnezeu făcuse satele de la țară ca să îi aprovizioneze pe clienții din orașele de la țară — cunoștea atât de puțin Decalogul. Susținătorii fură doar câțiva oameni miloși, care, probabil, se înduioșaseră prea tare de dovezile dezgropate în ultima vreme, dar rezultatul fu că li se luară mărturii, cu care se nădăjduia că vor putea scoate crima, din punct de vedere moral, din categoria omorurilor voite și că îi vor conduce pe judecători s-o privească drept un neîndoielnic acces de nebunie.

Deznodământul petiției era așteptat în Weatherbury cu viu interes. Execuția fusese fixată pentru ora opt, într-o sâmbătă dimineată, la vreo două săptămâni după pronunțarea sentinței, și, până vineri după-amiază, nici un răspuns nu sosisese. Cam prin acel timp, Gabriel se întorcea de la închisoarea din Casterbridge, unde se dusese ca să-și ia rămas bun de la Boldwood, și coti pe o stradă lăturalnică, pentru a evita orașul. Când trecu de ultima casă, auzi niște lovituri de ciocan și, ridicându-și capul pe care îl ținuse plecat până atunci, se uită înapoi, pentru o clipă.

Deasupra hornurilor caselor putea vedea partea de sus a intrării închisorii, măreață și strălucitoare în bătaia soarelui de după-amiază, și câțiva oameni care făceau ceva acolo. Erau dulgherii care ridicau un stâlp vertical, în interiorul frontonului. Își întoarse iute ochii și grăbi pasul.

Era deja întuneric când ajunse acasă, iar jumătate din sat ieșise afară, să-l întâmpine.

— Nici o veste, zise Gabriel frânt. și mă tem că nu mai este nici o speranță. Am stat cu el mai bine de două ceasuri.

— Chiar crezi că într-adevăr nu era în toate mințile când a făcut-o? întrebă Smallbury.

— Asta n-aș putea să spun cu toată tăria, răspunse Oak. Oricum, despre toate acestea o să vorbim altă dată. S-a petrecut vreo schimbare în starea sănătății stăpânei în după-amiaza asta?

— Nici una.

— A coborât?

— Nu. și-o ține mai departe, tot ca până acum. Se simte doar cu puțin mai bine decât de Crăciun. Întrebă mereu dacă te-ai întors și dacă e vreo veste, de obosești să-i răspunzi. Să mă duc să-i spun că ai venit?

— Nu, zise Oak. Mai este încă o șansă, dar nu mai puteam să mai stau în oraș... mai ales după ce l-am văzut și pe el. așa că, Laban — Laban este pe-aici?

— Da, răspunse Tall.

— Uite, am stabilit ca tu să te duci călare până în oraș, în seara asta, cât mai târziu — să pleci pe la vreo nouă, să aștepți o vreme acolo și să te întorci pe la miezul nopții. Dacă până la unsprezece n-au primit nimic, mi-au zis că sunt puține șanse să mai vină ceva după aceea.

— Nădăjduiesc din toată inima să-l lase în viață, zise Liddy. Dacă nu, o să-și iasă și ea din minți. Biata de ea — a suferit îngrozitor. N-are cum să nu-ți fie milă de ea!

— S-a schimbat mult? întrebă Coggan.

— Dacă n-ai mai văzut-o pe biata stăpână de la Crăciun încoace, n-o s-o mai recunoști, zise Liddy. Are ochii atât de plânși, încât juri că nu este aceeași femeie. Cu numai doi ani în urmă era o fată zburdalnică, iar acum este în ultimul hal.

Laban plecă după cum i se spusese și, la ora unsprezece în noaptea aceea, câțiva dintre săteni ieșiseră pe drumul spre Casterbridge, așteptându-i sosirea — printre ei se aflau și Oak și aproape toți oamenii Bathshebei. Dorința cea mare a lui Gabriel era ca Boldwood să scape cu viață, chiar dacă în adâncul sufletului său simțea că ar fi meritat să moară, asta fiindcă fermierul avea unele calități pentru care Oak îl admira. În cele din urmă, când obosiseră cu toții, tropotul unui cal se auzi în depărtare.

Întâi, c-un pas de iarbă înăbușit,

Apoi pe ulița din sat mai tare ropotind, Schimbându-și mersul, tot venind...

— Acuș aflăm dacă-i albă sau neagră, zise Coggan și cu toții coborâră de pe tăpșanul de la marginea drumului unde așteptaseră până atunci, iar călărețul se năpusti în mijlocul lor.

— Tu ești, Laban? întrebă Gabriel.

— Da — a venit. N-o să moară. Stă în închisoare pentru cât o să vrea Maiestatea sa.

— Urraaa! strigă Coggan, simțind cum îi tresaltă inima în piept de bucurie. Tot voia Domnului este mai puternică decât cea a diavolului.

LVI.

FRUMOASĂ și SINGURĂ. în CELE DIN URMĂ

Bathsheba își reveni, o dată cu sosirea primăverii. Letargia care urmase febrei, nu mari, dar îndelungate, de care suferise începu să se destrame vizibil, după ce toată nesiguranța despre toate evenimentele pieri.

Dar stătea singură, acum, în cea mai mare parte a timpului, închisă în casă ori cel mult ieșind până în grădină. Ocolea pe toată lumea, chiar și pe Liddy, și nu putea fi făcută să-și deschidă sufletul sau să primească mângâierile cuiva. Când se apropie vara, petrecu mai mult timp în aer liber și începu să se intereseze de treburile fermei, din nevoia de a face ceva, deși nu mai ieșea călare să le supravegheze personal, ca altădată. Într-o vineri seară, prin luna lui august, se plimbă puțin pe drum și intră în sat pentru prima oară de la funestul eveniment petrecut de

Crăciun. Obrajii săi încă nu-și recăpătaseră culorile de odinioară, iar paloarea sa desăvârșită era și mai tare scoasă în evidență de rochia sa neagră ca tăciunile, încât părea de-a dreptul nepământească. când ajunse la o prăvălioară din capătul celălalt al satului, care se afla chiar vizavi de cimitir, Bathsheba auzi cântându-se în biserică și își dădu seama că era corul care făcea repetiții. Trecu pe partea cealaltă a drumului, deschise poarta și intră în cimitir, pervazurile înalte ale ferestrelor bisericii apărând-o de privirile celor adunați înăuntru. Se îndreptă pe furiș spre colțul unde Troy se căznise să planteze flori pe mormântul lui Fanny Robin și se opri la monumentul de marmură.

O undă de mulțumire îi însufleți pentru o clipă trăsurile, când citi inscripția completă. Mai întâi erau cuvintele dictate de Troy:

„Înălțat de Francis Troy în amintirea lui Fanny Robin Săvârșită din viață la 9 octombrie 18** La vârsta de 20 de ani.”

Dedesubt stătea scris, cu litere săpate mai de curând:

„În același mormânt odihnesc Rămășițele pământești ale celui de mai sus Francis Troy Săvârșit din viață la 24 decembrie 18** La vârsta de 26 de ani.”

În vreme ce stătea, citind și meditănd, sunetele orgii începură din nou să se audă din biserică, iar ea dădu ocol, cu același pas ușor, până la portic și ascultă. ușa era închisă, iar corul învăța un imn nou. Bathsheba se simțea tulburată de niște emoții, despre care, în ultima vreme, crezuse că pieriseră cu desăvârșire din inima ei. Vocile ușor voalate ale copiilor îi aduseră la urechi, rostite limpede, cuvintele pe care aceștia le cântau fără să se gândească sau să le priceapă înțelesul:

„Călăuzește-mă, Lumină bună, prin bezna care mă-mpresoară, Călăuzește-mă Tu neîncetat.” Simțămintele Bathshebei depindeau întotdeauna, într-o mare măsură, de capriciile sale, cum se întâmplă la cele mai multe dintre femei. Un val de nestăvilit îi umflă pieptul și îi urcă până sub pleoape — și se gândi că o să le dea voie lacrimilor care se adunau acolo să curgă, dacă vor dori. și ele curseră, ba încă din belșug, una dintre ele picând pe banca de piatră de lângă ea. O dată ce începu să plângă, fără să știe prea bine de ce, nu-și putu stăpâni noianul gândurilor pe care le știa prea bine. Ar fi dat orice să mai fie precum copiii aceia, nepăsători la înțelesul cuvintelor cântecului lor, pentru că erau prea nevinovați ca să simtă nevoia unei astfel de exprimări. Toate episoadele înflăcărare ale scurtei sale experiențe păreau să reînvie cu un prisos de emoție, în clipa aceea, iar acele scene care se petrecuseră fără emoții la vremea lor se încărcară și ele de o nouă simțire. Totuși, mâhnirea ce o cuprinse acum părea mai curând o desfătare, față de sfâșierea de altădată.

Din pricină că-și ținea fața îngropată în palme, Bathsheba nu observă că de portic se apropie cineva în liniște, care, zărind-o, dădu să se retragă, dar apoi se opri și se uită la ea. Bathsheba nu-și ridică fruntea o vreme și, când privi în jurul ei, obrajii îi erau uzi, iar ochii înecați în lacrimi și încețoșați.

— Domnule Oak! exclamă ea, descumpănită. De cât timp ești aici?

— De vreo câteva minute, doamnă, răspunse Oak respectuos.

— Vrei să intri? zise Batsheba. în clipa aceea, se auzi din biserică, așa ca o replică șoptită de un sufleur:

„Iubit-am ziua mult strălucitoare; și, teama disprețuind, Mândria mi-a fost atotstăpânitoare, anii din urmă uitând.”

— aș fi vrut, zise Gabriel. Sunt unul dintre bașii corului, știi. De vreo câteva luni, cânt ca bas.

— Serios? Nu mi-am dat seama. Ei, atunci, te las.

„Pe care o iubeam de mult și am pierdut-o”, pentru un timp cântară copiii.

— Nu trebuie să pleci din pricina mea, stăpână. Cred că nu mă mai duc, în seara asta.

— O, nu, nu plec din cauza ta.

Apoi rămaseră cumva stânjeniți, Batsheba încercând să-și șteargă fața îngrozitor de muiată de lacrimi și de umflată, fără ca el s-o observe. în cele din urmă, Oak zise:

— Nu te-am mai văzut, adică nu am mai vorbit cu dumneata, de atât de multă vreme. Dar, temându-se să nu reînvie tristețe amintiri, se întrerupse, întrebând-o: Voi ai să intri în biserică?

— Nu, răspunse ea. Am venit să văd singură mormântul... Să văd dacă au gravat inscripția așa cum am vrut eu. Domnule Oak, dacă dorești, nu trebuie să te ferești să-mi vorbești despre lucrul la care ne gândim amândoi în acest moment.

— Și au gravat-o cum ai vrut dumneata? întrebă Oak.

— Da. Hai s-o vezi, dacă n-ai văzut-o până acum.

Așadar, amândoi se întoarseră la mormânt și citiră inscripția.

— Acum opt luni! murmură Gabriel, când dădu cu ochii de dată. Parcă a fost ieri, pentru mine.

— Și pentru mine parcă a fost acum ani și ani... mulți ani, iar eu am fost moartă în tot răstimpul ăsta. Acum o să mă duc acasă, domnule Oak.

Oak merse în spatele ei.

— Voiam să-ți vorbesc despre o mică problemă, de îndată ce mi s-ar fi ivit prilejul, începuse el, șovăind. E o problemă de afaceri și cred că aș putea să ți-o spun chiar acum, dacă îmi dai voie.

— O, da, bineînțeles.

— Ei bine, s-ar putea să fiu nevoit să renunț, curând, la administrarea fermei dumitale, doamnă Troy. Fapt este că mă gândesc să plec din Anglia... nu chiar acum, înțelegeți, ci în primăvara următoare.

— Să pleci din Anglia! exclamă ea cu surprindere și cu sinceră dezamăgire. De ce, Gabriel, de ce vrei să faci asta?

— Păi, m-am gândit că așa este cel mai bine, îngăimă Oak. California este locul în care, mi-am pus în cap să-mi încerc norocul.

— Dar toată lumea era convinsă că urmează să preiei ferma bietului domn Boldwood, pe propria-ți mână.

— Am primit o propunere, este adevărat, dar încă nu s-a stabilit nimic sigur și am motivele mele să renunț. O să îmi închei anul aici, ca administrator al tutorilor, dar atât.

— Și eu ce-o să mă fac fără tine? O, Gabriel, nu cred că ar trebui să pleci! Ai fost alături de mine atâta vreme... și la bine, și la rău... Suntem prieteni așa de vechi... încât mi se pare aproape o răutate din partea ta. Eu mă gândisem că, și dacă aveai să ieși în arendă ferma cealaltă, ai fi putut, totuși, să-mi mai dai și mie o mână de ajutor la a mea. și acuma pleci!

— Te-aș fi ajutat bucuros.

— Totuși, acum, când sunt mai neajutorată ca oricând, tu pleci!

— Da, asta-i ghinionul, zise Gabriel, cu tristețe în glas. Și tocmai din pricina neajutorării dumitale de acum, mă simt îndemnat să plec. La revedere, doamnă. Încheie scurt, cu vădită nerăbdare de a pleca, și ieși numaidecât din curtea bisericii, apucând-o într-o direcție în care ea n-avea nici un pretext să-l urmeze.

Bathsheba se întoarse acasă, cu mintea frământând o nouă supărare, care, fiind mai degrabă sâcâitoare, decât paralizantă, păru că îi face chiar bine, abătându-i gândurile de la tristețea stăruitoare care îi învăluisese viața. Se gândi foarte mult la Oak și la dorința lui de a nu-i mai fi prin preajmă; și atunci își aminti alte câteva incidente din ultimele întâlniri cu el, care, oricât de neînsemnate, privite separat, luate laolaltă dovedeau limpede că nu-i mai căuta prezența. În cele din urmă pricepu, cu mare durere, că și acest vechi și ultim discipol se pregătea să se lepede de ea și s-o părăsească. El, care crezuse în ea și care îi luase apărarea atunci când toată lumea era împotriva ei, în cele din urmă se săturase, ca și ceilalți, și își abandona vechea cauză, lăsând-o să-și poarte singură băătăliile.

Săptămânile treceau și noi dovezi ale lipsei sale de interes pentru ea ieșiră la iveală. Observă că, în loc să intre în salonaș sau în biroul unde erau ținute registrele fermei și să aștepte sau să lase un raport, cum făcuse până atunci, în timpul cât stătuse ea închisă între patru pereți, Oak nu mai venea deloc când bănuia că ar fi putut s-o întâlnească acolo, intrând numai la ore nepotrivite, când prezența ei în acea parte a casei ar fi fost ultimul lucru la care te-ai fi putut aștepta. Ori de câte ori avea nevoie de vreo decizie de-a ei, trimitea un mesaj sau un bilet fără introducere și fără semnătură, la care ea era silită să-i răspundă în același stil. Biata Bathsheba începuse să sufere de cea mai ascuțită dintre toate rănilor — senzația că era disprețuită. Toamna se scurse destul de mohorâtă, cu toate aceste presupuneri întristătoare, și veni și ziua de Crăciun, care încheia anul legal de văduvie și doi ani și trei luni de când trăia singură. Cercetându-și inima, i se păru din cale-afară de ciudat că amintirea pe care s-ar fi așteptat să i-o trezească acea perioadă a anului — amintirea nenorocirii întâmplare în holul casei lui Boldwood — n-o tulbura deloc, în schimb o chinua convingerea că toată lumea se lepăda de ea — din ce motiv, nu putea să-și închipuie — și că Oak dăduse tonul celor care îi întorseseră spatele. Ieșind din biserică, în ziua aceea, se uită în jur, în speranța că Oak, a cărui voce de bas o auzise rostogolindu-se din galeria corului de deasupra capului ei în cel mai nepăsător mod, ar putea s-o aștepte pe drumul ei, cum făcea odinioară. și într-adevăr îl zări, ieșind pe alee în urma ei, dar văzând-o pe Bathsheba că întoarce capul, privi într-altă parte și, de îndată ce ajunse la poartă, mormăi prima scuză care-i trecu prin minte și se făcu nevăzut.

A doua zi dimineată îi dădu lovitura de grație — pe care ea o aștepta de mult. Era o înștiințare oficială scrisă de mâna lui, prin care o anunța că, de Buna Vestire, n-o să-și reînnoiască învoiala cu ea.

Bathsheba stătu și plânse amar deasupra scrisorii acesteia. Era îndurerată și rănită că dragostea fără speranță a lui Gabriel pentru ea, pe care se obișnuise s-o considere ca un drept incontestabil al ei, pentru toată viața, i se retrăgea acum, în felul acesta, după bunul lui plac. Era, de asemenea, foarte uimită de perspectiva de a trebui să se bizuie din nou doar pe forțele proprii: i se părea că n-ar mai fi izbutit niciodată să-și recapete atâta energie cât să se ducă la piața de grâne, să facă troc și să vândă. De la moartea lui Troy, Oak se îngrijise de toate vânzările și negocierile pentru ea, ocupându-se de treburile ei în același timp ce se ocupa de ale lui. Acum, ce avea să se facă ea? Viața ei devenise un pustiu.

Atât de părăsită se simțea Bathsheba în seara aceea, atât de însetată de compătimire și de mângâiere și atât de nefericită pentru că i se părea că pierduse singura prietenie adevărată pe care o avusese vreodată, încât își puse boneta și pelerina și se îndreptă spre casa lui Oak, îndată după asfințit, călăuzită pe drum de razele palide de culoarea primulei ale unei seceri subțiri de lună, în vârstă de numai câteva zile.

Un foc viu strălucea în ferestre, dar înăuntru nu se vedea nimeni. Bătu nervoasă la ușă, dar după aceea o cuprinse îndoiala dacă era sau nu cuviincios din partea unei femei fără bărbat să îl viziteze pe un burlac care locuia singur, cu toate că era administratorul ei și se putea bănuie că venise la el cu treburi, fără nici o prefăcătorie. Gabriel deschise ușa și, atunci, razele lunii îi luminară fruntea.

— Domnul Oak, zise Bathsheba pierită.

— Da, eu sunt domnul Oak, zise Gabriel. Cu cine am onoarea... O, ce neghiobie din partea mea, să nu te recunosc pe dumneata, stăpână!

— N-o să mai fiu stăpâna ta multă vreme, nu-i așa, Gabriel? zise ea, cu accente patetice.

— Ei, nu... așa cred... Dar, intră înăuntru, doamnă. Oh, și să aduc lumină! răspunse Oak cu o oarecare stinghereală.

— Nu, dacă e pentru mine, nu-i nevoie.

— Se întâmplă atât de rar să mă viziteze o doamnă, încât mă tem că nu am ce trebuie pentru a fi o gazdă bună. Ia loc, te rog. Uite aici un scaun, și acolo încă unul. Îmi cer iertare că scaunele mele au tăblia de lemn și sunt cam tari, dar eu... mă gândeam să-mi cumpăr unele noi. Oak așeză vreo două sau trei în fața ei.

— Sunt destul de bune pentru mine. Și se așeză, iar el se așeză, la rândul lui, cu focul dansându-le pe chipuri și pe mobila veche, strălucind toată De-atâtea mâini care o atinseseră așa o vreme îndelungată, care alcătuia tot avutul personal al celui care locuia în acea casă și care trimitea înapoi reflexe jucăușe. Li se părea foarte ciudat că, deși se cunoșteau atât de bine, numai pentru că se întâlneau într-un loc și într-un mod în care nu se mai întâlniseră până atunci, se simțeau amândoi foarte stânjeniți și încurcați. Pe câmp sau acasă la ea, nu fuseseră niciodată stingheriți; dar acum, fiindcă Oak era gazda, viețile lor păreau că dăduseră timpul înapoi, întorcându-se la zilele în care erau doi străini.

— O să ți se pară ciudat că am venit, dar...

— O, nu... nicidecum.

— ... Dar m-am gândit... Gabriel, m-a urmărit gândul că te-am jignit și că de aceea vrei să pleci. Asta m-a îndurerat foarte tare și nu m-am putut stăpâni să nu vin.

— Ei, m-ai jignit! De parcă ai putea să mă jignești dumneata vreodată, Batsheba.

— Nu? Întrebă ea bucuroasă. Dar atunci de ce pleci?

— Nu o să mai emigrez, înțelegi? Nu-mi dădusem seama că dumneata n-ai vrea să plec, atunci când ți-am spus despre planul meu, altminteri nu m-aș mai fi gândit s-o fac, zise el simplu. Am semnat învoiala pentru Ferma de Jos și o să fie pe mâna mea, de la Buna Vestire încolo. Știi că am avut dreptul la o parte din câștigurile ei, o vreme. Totuși, asta nu m-ar împiedica să îngrijesc și de treburile fermei dumitale, ca și mai înainte, dacă n-ar fi bârfele acelea despre noi.

— Ce? exclamă Bathsheba în culmea mirării. Bârfe despre noi doi — ce bârfe?

— Nu pot să-ți spun.

— Cred că ar fi mai înțelept dacă ai face-o. Ai jucat rolul de sfetnic pentru mine de atâtea ori, așa că nu văd de ce te-ai teme s-o faci acum.

— De data aceasta nu este vorba despre ceva ce ai făcut dumneata. Una peste alta, se zice că...

eu aș fi adulmecat un rost pe aici și că am pândit să pun mâna pe ferma bietului Boldwood, cu gândul că, într-o bună zi, o să pun mâna și pe dumneata.

— Să pui mâna... asta ce înseamnă?

— Vorbind pe șleau, să mă însor cu dumneata. — Dumneata mi-ai cerut să-ți spun, așa că nu trebuie să dai vina pe mine.

Bathsheba nu păru chiar atât de alarmată — de parcă s-ar fi tras o salvă de tun chiar la urechile sale, după cum se așteptase Oak s-o vadă reacționând.

— Să te însori cu mine... nu știam că asta voiai să spui, zise ea liniștită. Un astfel de lucru este prea nătân... prea curând de gândit, desigur.

— Da, bineînțeles că este prea nătâng. Nu-mi doresc așa ceva, cred că am fost destul de clar până acum. Desigur, desigur, dumneata ai fi ultima persoană din lume cu care m-aș gândi să mă însor. Este un lucru prea nătâng, cum spuneai dumneata.

— Prea curând, am zis eu.

— Îmi cer iertare că te corectez, dar ai spus prea nătâng și la fel spun și eu.

— Ba și eu îmi cer iertare! răspunse ea, cu lacrimi în ochi. Prea curând, așa am zis. Dar, n-are nici o importanță... nici una... numai că eu am vrut să spun prea curând. Pe cuvânt, așa am vrut, domnule Oak, și trebuie să mă crezi!

Gabriel se uită lung în ochii ei, dar lumina focului fiind prea slabă, nu reuși să citească prea multe.

— Bathsheba, zise el cu duioșie și mirare, apropiindu-se de ea. Dacă măcar aș ști un singur lucru — dacă mi-ai îngădui să te iubesc și să te cuceresc și să te iau de nevastă, în cele din urmă — dacă aș ști asta!

— Dar n-o să știi niciodată, murmură ea.

— De ce?

— Pentru că nu întrebi niciodată!

— O-ho! făcu Gabriel, cu un scurt hohot de râs de bucurie. Draga mea dragă...

— N-ar fi trebuit să-mi trimiți scrisoarea aceea aspră, de dimineață! îl întrerupse ea. Mi-a arătat că nu ții la mine nici cât negru sub unghie și că ești gata să mă părăsești, ca toți ceilalți. A fost foarte crud din partea ta, ținând cont de faptul că eu am fost prima dragoste din viața ta și tu ai fost cea dintâi pentru mine, iar eu una n-o s-o uit!

— Ei, Bathsheba, a mai fost vreodată cineva atât de ispitit? zise el râzând. Știi că este foarte adevărat că eu, ca bărbat neînsurat, văzând de treburile fermei pentru tine, o femeie tânără și foarte atrăgătoare, aveam un rol foarte greu de jucat — cu atât mai mult cu cât lumea știa ce fel de sentiment nutresc pentru tine; și mi-am închipuit, după modul în care se vorbea despre noi doi, că asta ar putea să-ți știrbească bunul tău renume. Nimeni nu știe prin ce chinuri am trecut eu.

— Și asta a fost singurul motiv?

— Singurul.

— O, ce bucuroasă sunt că am venit! exclamă ea cu recunoștință, ridicându-se de pe scaun. M-am gândit atât de mult la tine, de când mi-am închipuit că nu vrei să mă mai vezi vreodată. Dar acum trebuie să plec, altminteri o să fiu dată dispărută. Ei, Gabriel, adăugă ea râzând încetișor, când ajunseră la ușă, pare întocmai ca și când eu am venit să-ți fac curte — grozav!

— Și foarte adevărat, zise Oak. Pentru cât am jucat eu tontoroiul la călcăiele tale fâșnețe, frumoasa mea Bathsheba, mile întregi și zile întregi, cu greu m-ai putea pizmui pentru această singură vizită.

O însoți până în vârful dealului, explicându-i pe îndelete cum avea de gând să administreze el ferma cealaltă. Au vorbit foarte puțin despre sentimentele lor reciproce — frazele frumoase și cuvintele înfocate nefiind, probabil, necesare între doi prieteni atât de încercați de soartă. Între ei era acea trainică afecțiune care apare (dacă apare vreodată) când doi oameni care sunt puși laolaltă, încep prin a-și cunoaște părțile mai aspre ale firii, iar pe cele bune și le cunosc abia mult mai târziu, dragostea crescând în spațiile goale din grămada de fapte ale realității prozaice dure.

Această bună tovărășie, această camaraderie, care de obicei apare între cei care urmăresc același țel, este, din nefericire, rareori adăugată dragostei dintre sexe, din pricină că bărbații și femeile se asociază nu în strădaniile lor, ci în plăcerile lor. Acolo unde niște fericite circumstanțe îi îngăduie dezvoltarea, sentimentele îngemănate înfloresc în singura dragoste care este tare ca moartea, acea dragoste pe care nici apele cele mari n-ar putea s-o stingă, nici râurile n-ar putea s-o înece, și pe lângă care ceea ce se desemnează îndeobște drept pasiune pierde la fel de repede ca aburul.

LVII.

O NOAPTE ȘI O DIMINEAȚĂ ÎNVĂLUITE ÎN CEATĂ. ÎNCHEIERE

— Cea MAI DISCRETĂ, cea mai tainică și cea mai simplă nuntă pe care se poate s-o avem. Acestea fuseseră cuvintele Bathshebei către Oak, într-o seară la ceva vreme după întâmplarea din capitolul de mai sus, iar el își stoarse creierii vreun ceas despre cum să-i ducă la îndeplinire dorința întocmai.

— O dispensă!... O, da, trebuie să se facă printr-o dispensă, își zise el, în cele din urmă. Prea bine, atunci. Întâi de toate, dispensa.

După alte câteva zile, într-o noapte întunecoasă, Oak venea, cu pași ferți, de la ușa substitutului din Casterbridge. Pe drumul către casă, auzi un mers apăsător în fața lui și, prinzându-l pe acel om din urmă, văzu că nu era altul decât Coggan. Intrară împreună în sat, până ce ajunseră la o ulicioară din spatele bisericii, care ducea în jos, spre căsuța lui Laban Tall, care fusese numit de curând paracliser în parohie, deși încă îl treceau fiori de groază în biserică, duminică, atunci când își auzea glasul rostind anumite amenințări grozave din Psalmi, pe care nimeni nu îndrăznea să le repete după el.

— Ei, noapte bună, Coggan, zise Oak. Eu o iau pe aici.

— Oh! exclamă Coggan, surprins. Dar ce se petrece în seara aceasta, oare, de te face atât de scump la vorbă, domnule Oak?

Părea o lipsă de recunoștință să nu îi spună și lui Coggan, dacă tot se ivise prilejul, căci el fusese sincer ca oțelul cu Gabriel, tot timpul cât duraseră chinurile lui provocate de Bathsheba, așa că Gabriel zise:

— Coggan, poți să ții un secret?

— Doar m-ai pus la încercare și știi prea bine.

— Da, așa este, știu. Atunci, uite, stăpâna și cu mine vrem să ne căsătorim mâine dimineață.

— Cerule preaînalt!... Cu toate că mă mai gândeam la un lucru ca ăsta, din când în când — zău că mă gândeam. Dar, să nu suflați voi nici o vorbă! Ei, din partea mea, nici o grijă, și îți doresc numai bucurii!

— Mulțumesc, Coggan. Dar te încredințez că eu n-am vrut nicidecum să se facă așa, în mare taină — mai bine spus, nici unul dintre noi n-ar fi vrut-o, dacă n-ar fi fost unele lucruri care ar fi făcut o nuntă mare să pară foarte nepotrivită. Bathsheba ține morțiș ca nimeni din parohie să nu se afle în biserică și să se holbeze la ea — de fapt, e destul de sfioasă și de nervoasă în privința căsătoriei... așa că eu o să-i fac pe plac.

— Da, înțeleg, și așa zice că este foarte corect. Așadar, acum te duci la paracliser.

— Da. Poți să vii și tu cu mine, dacă vrei.

— Mă tem că toată osteneala ta de a păstra secretul o să se ducă de râpă, zise Coggan, în timp ce mergeau împreună pe uliță. Bătrâna lui Labe Tall o s-o trâmbițeze prin toată parohia, în nici o jumătate de ceas.

— Chiar așa, fir-aș! Nu m-am gândit la asta, zise Oak, oprindu-se în loc. Totuși, cred că trebuie să-l anunț pe Laban în seara aceasta, căci lucrează departe și dimineața pleacă devreme.

— Îți spun eu cum s-o îmbrobodești, zise Coggan. O să bat eu la ușă și o să cer să vorbesc ceva cu Laban, afară, iar tu stai mai în spate. Atunci, el o să iasă afară și o să-i poți spune ce ai de spus. Ea n-o să ghicească niciodată de ce l-am căutat, iar eu o să strecor vreo două vorbe despre treburile fermei, ca să nu bată la ochi.

Socotiră că planul acesta era ușor de dus la îndeplinire. Coggan înaintă cu îndrăzneală și bătu la ușa doamnei Tall. Deschise doamna Tall în persoană.

— Vreau să stau puțin de vorbă cu Laban.

— Nu-i acasă și n-o să fie de găsit până pe la ceasurile unsprezece. A fost silit să se ducă dincolo de Yalbury, de când la noi s-au terminat treburile. Dar pot să-ți spun eu ce vrei să afli.

— Mă îndoiesc că poți. Stai o clipă! și Coggan ocoli prisma, ducându-se în spatele casei, ca să se sfătuiască cu Oak.

— Cine este celălalt? întrebă doamna Tall.

— Un prieten, răspunse Coggan.

— Să-i spună că îl așteaptă stăpâna, mâine dimineață, lângă stăvilarul bisericii, la zece, îi șopti Oak. Că trebuie să vină negreșit și să fie îmbrăcat în hainele de sărbătoare.

— Dacă pomenesc de haine, ne dăm sigur de gol! zise Coggan.

— Nu se poate altfel, zise Oak. Spune-i!

Astfel, Coggan transmise mesajul.

— Fie ploaie, fie vânt, e musai să vină, adăugă Coggan. Este o treabă foarte însemnată, zău. E vorba să-i servească drept martor ca să semneze nu știu ce hârtii despre o afacere la comun cu o altă fermă, pe timp îndelungat. Asta este și, dacă ți-am spus-o duminică, tușă Tall, e pentru că țin atât de mult la dumneata, că altminteri n-aș fi suflat o vorbă, nici să mă pici cu ceară. Coggan se retrase mai înainte ca ea să-l mai descoase și, după aceea, amândoi se duseră la vicar, dar vizita aceasta nu avu nimic deosebit, care să merite atenția. Apoi, Gabriel se duse acasă, să se pregătească pentru ziua următoare.

— Liddy, zise Bathsheba, când se duse la culcare în seara aceea. Vreau să mă scoli la ora șapte, mâine, în caz că nu mă trezesc până atunci.

— Dar întotdeauna vă treziți mai înainte de șapte, doamnă.

— Da, dar am ceva foarte important de făcut, despre care o să-ți povestesc când o veni timpul, și este mai bine să-mi iau măsuri.

Bathsheba, cu toate acestea, se trezi de la sine la ora patru, neizbutind cu nici un chip să mai adoarmă la loc. Pe la șase, fiind ferm convinsă că ceasul ei se oprise peste noapte, nu mai putu răbda; se duse să bată la ușa lui Liddy și, după ceva stăruințe, o trezi.

— Păi n-a rămas că vă trezesc eu pe dumneavoastră? Zise Liddy, uluită. și nu e nici șase încă.

— Ei, nu e... cum poți să spui prostii dintr-astea, Liddy! Știu eu că trebuie să fie cu mult trecut de șapte. Vino în odaia mea cât de repede poți. Vreau să mă piepteni frumos.

Când Liddy intră în odaia Bathshebei, stăpâna sa era gata pregătită și aștepta. Liddy nu putea înțelege de ce atâta zor.

— Ce Dumnezeu se întâmplă, doamnă?

— Bine, o să-ți spun, zise Bathsheba cu un zâmbet șugubăț și ochii strălucitori. Fermierul Oak vine să ia masa cu mine, astăzi.

— Fermierul Oak... și nimeni altcineva? Numai dumneavoastră, singuri?

— Da.

— Dar oare este bine, doamnă, după tot ce s-a trăncănit? întrebă tovarășa ei, plină de îndoieli. Numele bun al unei femei este așa un lucru trecător, încât...

Bathsheba râse cu obrazii îmbujorați și șopti ceva la urechea lui Liddy, deși nu mai era nimeni de față. Atunci, Liddy făcu ochii mari și exclamă:

— Lume dragă, ce mai veste! Uite, îmi bate inima chiar ca o tobă!

— Și a mea a luat-o razna, zise Bathsheba. Oricum, nu mai pot da înapoi.

Era o dimineață umedă și nesuferită. Totuși, la zece și douăzeci de minute, Oak ieși din casa lui și Urcă spinarea dealului Cu voioșia pasului Bărbatului ce-și caută mireasa lui. Și bătu la ușa Bathshebei. Peste alte zece minute, o umbrelă mare și una mai mică puteau fi văzute pornind de la aceeași ușă și prin ceață de-a lungul drumului spre biserică. Distanța nu era mai mare de un sfert de milă și aceste două timide persoane consideraseră că nu se făcea să meargă cu trăsura. Un observator ar fi trebuit să vină până foarte aproape de ele, ca să descopere că siluetele de sub umbrele erau cele ale lui Oak și Bathshebei, braț la braț, pentru prima oară în viața lor — Oak într-o haină lungă până la genunchi, iar Bathsheba cu o pelerină care îi ajungea până la saboți. Cu toate că era atât de simplu îmbrăcată, un anumit aer tinerească se răspândea din toată ființa ei:

Ca o roză ce petalele și-ar strânge, ca să mai fie iarăși un boboc.

Tihna îi adusese iarăși bujorii în obraji și, pentru că așa i-o ceruse Gabriel, își pieptănase părul, în dimineața aceasta, așa cum îl avusese cu ani în urmă, la Norcombe Hill, ceea ce o făcea să pară, în ochii lui, aidoma icoanei fecioarei din visul lui vrăjit — lucru care, ținând cont că ea avea acum numai vreo douăzeci și trei sau douăzeci și patru de ani, nu era, poate, chiar așa de mirare. În biserică se aflau Tall, Liddy și pastorul și, într-un timp deosebit de scurt, căsătoria se încheie.

Cei doi se așezară foarte tăcuți la ceai, în salonașul Bathshebei, în seara aceleiași zile, căci rămăsese stabilit că fermierul Oak avea să vină să locuiască aici, de vreme ce el încă nu agonisise nici bani, nici casă, nici o mobilă care să-și merite numele, deși acum pornise pe calea sigură de a le dobândi, în vreme ce Bathsheba, comparativ cu el, avea deja din belșug din toate trei. Tocmai când Bathsheba turna ceaiul într-o ceașcă, auzul lor primi felicitările unei salve de tun, urmate de un zgomot ce părea a fi o izbucnire asurzitoare de trâmbițe, în fața casei lor.

— Poftim! zise Oak râzând. Știam eu că băieții pun la cale ceva, după mutrele lor.

Oak luă lampa și ieși în tindă, urmat de Bathsheba, cu un șal tras peste cap. Lumina le înfățișă o ceată de bărbați strânși pe pietrișul din fața casei, care, când îi zăriră pe proaspeții însurați în tindă, sloboziră un răsunător „Ura!” și, în aceeași clipă, din spatele lor bubui o nouă salvă de tun — o veche piesă de artilerie din bronz, care zăcea prin sat nefolosită de vreo douăzeci de ani. Apoi urmă un înfiorător vacarm, produs, cu titlu de muzică, de o tobă, un tambur, un clarinet, un buciom, un oboi, o vioară și un contrabas — singurele relicve ale adevăratei vechi orchestre din Weatherbury — toate niște instrumente venerabile, mâncate de carii, care celebraseră personal victoriile lui Malborough, sub degetele strămoșilor celor care cântau la ele acum. Interpreții înaintară până lângă prispă.

— Asta-i opera băieților acelora isteți, Mark Clark și Jan, zise Oak. Intrați, oameni buni! Hai să gustați ceva și să beți un pahar cu mine și cu nevastă-mea!

— Nu în seara aceasta, zise domnul Clark, în mod vădit în contradicție cu ceea ce îi da ghes inima. Vă mulțumim, totuși, dar o să vă vizităm într-o altă zi, mai potrivită. Oricum, ne-am gândit că nu puteam lăsa să treacă ziua aceasta fără un gest oarecare de dragoste din partea noastră. Dacă puteți trimite un degetar de băutură jos, la Warren, apoi e foarte bine. Viață lungă și fericire jupânului Oak și frumoasei sale mirese!

— Mulțumim, mulțumim tuturor, zise Gabriel. Trimitem numaidecât ceva de-ale gurii și un strop de băutură la Warren, pentru voi. M-am gândit eu că se prea poate să primim o urare în vreun fel de la vechii noștri prieteni și tocmai asta îi spuneam neveste-mii, înainte să sosiți.

— Nu zău! exclamă Coggan, pe un ton critic, întorcându-se către însoțitorii săi. Omul nostru a învățat să spună „nevastă-mea” atâta de firesc de te-apucă mirarea, ținând cont că e atât de fraged într-ale cununiei... Ei, prieteni, nu vi se pare?

— N-am auzit niciodată vreun bătrân, priceput într-ale căsniciei și însurat de vreo douăzeci de ani, să rostească „nevastă-mea” pe un ton mai obișnuit ca el, zise Jacob Smallbury. Ar fi fost și mai firesc dacă ar fi spus-o ceva mai rece, dar nu te puteai aștepta la una ca asta tocmai acum.

— Se dă el pe brazdă cu timpul, zise Jan, făcând cu ochiul.

La acestea, Oak râse, iar Bathsheba zâmbi, căci acum nu mai râdea din orice, după care prietenii lor se întoarseră să plece.

— Da, presupun că așa stau lucrurile, zise Joseph Poorgrass cu un oftat glumeț, pe când se îndepărtau. Și îi doresc să se bucure de ea, deși am fost în vreo două rânduri gata să spun, ca proorocul Osea, în modul meu de-a vorbi, ca din Scriptură, care este a doua mea natură: „Efraim s-a lipit de idoli: lasă-l în pace!” Dar, dacă așa a fost să fie, căci putea să fie mai rău, eu mă simt recunoscător Domnului pentru aceasta.

Sfârșit

DEPARTE DE LUMEA DEZLĂNȚUITĂ

de Thomas Hardy

I.

ÎNFĂȚIȘAREA FERMIERULUI OAK. O ÎNTÂMPLARE NEAȘTEPTATĂ

Cînd fermierul Oak zâmbea, colțurile gurii i se întindeau până la o neînsemnată distanță de urechi, ochii i se îngustau până deveneau două crăpături, iar cutele care se iveau în jurul lor i se răspândeau pe tot obrazul, ca razele dintr-o schiță stângace a răsăritului de soare.

Pe numele său de botez se chema Gabriel și, în zilele de lucru, se înfățișa ca un tânăr cu capul pe umeri, cu mișcări măsurate, îmbrăcat îngrijit și, în general, cu o fire plăcută. Duminicile, apărea ca un bărbat cu păreri nesigure, înclinat să lase lucrurile pe altă dată și foarte stingherit de hainele sale bune și de uriașa sa umbrelă — pe scurt, apărea ca un om care simțea că, din punct de vedere moral, ocupa doar un loc oarecare din întinsa arie de mijloc a neutralității laodiceene, cea aflată între turma comunională a parohiei și categoria bețivanilor, adică se ducea la biserică, dar căsca pe ascuns când enoriașii ajungeau la crezul nicean și se gândea la ce urma să mănânce la masă, în loc să fie atent la predică. Pe de altă parte, ca să fixăm locul ocupat de personaj în ochii lumii, trebuie să spunem că, atunci când prietenilor și bărfitorilor le tuna și le fulgera, Oak era socotit ca fiind mai degrabă un om rău; atunci când erau mulțumiți, era socotit ca fiind mai degrabă un om bun, iar, atunci când nu erau nici bine, nici prost dispuși, era socotit ca fiind un om a cărui coloratură morală era un fel de mozaic în alb și negru.

De vreme ce în viață îi erau hărăzite de șase ori mai multe zile de lucru, decât duminici, înfățișarea obișnuită a lui Oak era cea în haine de lucru — în mintea cunoscuților, când încercau să și-l imagineze, apărea întotdeauna îmbrăcat astfel. Purta o pălărie joasă de fetru, lăbărțată la bază din pricină că și-o îndesa temeinic pe cap când bătea vântul, o haină ca a doctorului Johnson¹, iar picioarele îi erau vârate în obișnuitele jambiere de piele și în ghetе vădit foarte largi, care îngăduiau fiecărui picior să se miște în voie și astfel făcute încât oricine le-ar fi încălțat ar fi putut sta toată ziua în râu, fără să-i pese câtuși de puțin de umezeală — cizmarul, ca un om conștiincios, se străduise să compenseze toate păcatele croielii prin dimensiunile generoase și prin trăinicia ciubotelor pe care le meșterise.

Domnul Oak purta mereu la el, în chip de ceas, un obiect care s-ar fi putut defini drept un mic orologiu de argint; cu alte cuvinte, era un ceas de buzunar, în ceea ce privea forma și menirea, dar un mic orologiu, ca mărime. Acestui instrument cu vreo câțiva ani mai în vârstă decât bunicul lui Oak îi stătea în obicei fie s-o ia înainte, fie să încremenească. De asemenea, limba mică se învârtea din când în când liber în jurul axului central, astfel că, deși minutele erau arătate cu precizie, nimeni n-ar fi putut băga mâna în foc pentru ora din care făceau parte. Oak lecuia năravul ceasului său de a se opri cu ghionturi și scuturături. Cu toate acestea, scăpa de neplăceri de pe urma celor două hibe ale ornicului, confruntându-l mereu cu soarele și stelele, cărora le citea drumul pe cer, sau turtindu-și nasul de geamurile caselor vecinilor, până când izbutea să deslușească ora marcată pe cadranul verde al măsurătoarelor timpului dinăuntru. Să mai spunem că, fiind greu de ajuns la buzunarul cu ceasul, din pricină că se afla cumva situat la înălțime în cingătoarea pantalonilor (care, de asemenea, urca pe sub jiletcă până sus), ca să și-l scoată, Oak era silit să se răstoarne cu tot corpul pe o parte, zbârcindu-și gura și fața într-un ghem stacojiu, semn al căznelii, și apoi să tragă afară ornicul de lanț, ca pe o ciatură dintr-un puț.

Însă, cineva mai ager care l-ar fi văzut trecând pe una din pajiștile sale, într-o bună dimineată de decembrie — însorită și deosebit de călduroasă —, ar fi putut avea o altă imagine despre Gabriel Oak. Pe chipul lui ar fi observat că multe dintre culorile și rotunjimile copilăriei se păstrasera și acum, când era om în toată firea, ba chiar că mai ascundea, în adâncul cutelor, urme din băiețelul de odinioară. Înălțimea și statura sa ar fi fost de ajuns ca să-i facă prezența impunătoare, dacă ar fi fost puse în valoare cum se cuvenea. Însă există unii oameni, atât pe la țară, cât și pe la oraș, cu un fel al lor de a umbla prin lume — care se poate pune mai degrabă pe seama gândirii, decât a alcătuirii lor de carne și oase — și prin care par mai mărunți decât sunt

de fapt. Dintr-o modestie tăcută, potrivită unei vestale și părând să-i întărească neîncetat impresia că el unul nu putea pretinde prea mult loc pe fața pământului, Oak pășea măsurat și puțin aplecat, deși nu era adus de umeri. Acest mod de a se arăta în lume s-ar putea socoti drept un defect dacă, pentru a fi prețuit, respectivul s-ar bizui mai mult pe aparențele sale, decât pe capacitatea sa de a se purta bine, ceea ce Oak nu făcea. Tocmai atinsese acel prag al vieții când, vorbind despre unul ca el, oamenii încetează să mai preceadă cuvântul „bărbat” cu epitetul „tânăr”. Se afla în perioada deplinei înfloriri masculine, când gândurile și sentimentele îi erau strict separate — trecuse de vremea când, sub influența tinereții, ele se amestecau fără deosebire, în natura impulsului, și nu ajunsese încă la stadiul în care acestea se contopesc din nou, sub influența unei neveste și a unei familii, în caracterul prejudecății. Pe scurt, avea douăzeci și opt de ani și era holtei.

Pășunea pe care se afla în dimineața aceea îmbrăca povârnișul unui muscel numit Norcombe Hill. Un pinten al acestui muscel era tăiat de drumul principal dintre Emminster și Chalk-Newton. Aruncându-și privirea într-o doară peste gardul viu, Oak zări la baza pantei de la picioarele lui o căruță fistichie pe arcuri, vopsită în galben și împodobită vesel, trasă de doi cai, cu vizitiul mergând pe jos, pe lângă ea, cu biciul pe umeri. Căruța era încărcată cu toate obiectele obișnuite într-o gospodărie, chiar și cu florile de pus la ferestre, iar în vârful vârfului ședea o femeie tânără și drăguță. La nici o jumătate de minut de când Gabriel dăduse cu ochii de căruță, aceasta opri chiar în dreptul său.

— S-a pierdut istovul căruței, domnișoară, zise căruțașul.

— Înseamnă că asta am auzit căzând, îi spuse fata cu o voce caldă, deși hotărâtă. Am auzit un zgomot, când urcam dealul, și n-am știut de la ce era.

— Dau o fugă înapoi.

— Bine, răspunse ea.

Caii cumsecade stătură cuminți pe loc, în timp ce pașii căruțașului se stinseră încet în depărtare.

Fata rămase nemișcată în vârful calabalăcului, care pe margini era clădit din mese și scaune așezate cu picioarele în sus, în partea din spate era proptit cu o bancă de stejar, iar în partea din față era împodobit cu ghivecele de mușcate, mirți și cactuși, laolaltă cu colivia canarului, toate, probabil, din casa proaspăt părăsită. Mai exista și o pisică, într-un coș de nuiel, privind pe sub capacul pe jumătate deschis, mijindu-și ochii și urmărind galeș păsărelele din jur.

Un timp, frumoasa așteptă leneșă la locul ei și singurul lucru care se auzea în liniștea dimprejur era țopăitul canarului în sus și-n jos pe stinghiile închisorii sale. Apoi, ea se uită cu atenție în jos, nu la pasăre, și nici la pisică, ci la pachetul lunguiet, învelit în hârtie, așezat între ele. Își întoarse capul să vadă dacă venea căruțașul, dar cum omul nu se ivise încă, privirea i se furișă din nou către pachet, atrasă de ceea ce era înăuntru. În cele din urmă, ridică obiectul în poală și desfăcu hârtia care-l învelea.

Scoase o oglindă micuță, care se învârtea pe un suport și în care se apucă să se studieze atent. Își întredeschise buzele și zâmbi.

Era o dimineață frumoasă, iar soarele se revărsa în culori de foc pe jacheta roșu-aprins pe care o purta, învăluindu-i într-o aură fină chipul radios și părul noptatic. Mirții, mușcatele și cactușii înghesuiți în jurul ei erau proaspeți și verzi, iar, în anotimpul acela lipsit de frunze, răspândeau asupra întregului tablou — cai, căruță, mobile și fată — un deosebit farmec primăvărat. Ce anume o îndemnase la această cochetărie sub ochii vrăbiilor, mierlelor și ai fermierului nevăzut, singurii săi spectatori, și dacă începuse să zâmbească din prefăcătorie, doar pentru a-și încerca puterile în arta seducției, nu se știe. Până la urmă, sfârși cu un zâmbet adevărat. Roși privindu-se și, descoperind chipul împurpurat din oglindă, roși încă mai tare. Gestul în sine nu avea nimic ieșit din comun, însă, din pricină că fata îl făcuse într-un alt loc și într-un alt moment decât cele obișnuite — nu era ceasul când se îmbrăca în odaia sa, ci vremea când călătorea dincolo de pragul casei —, căpătă o neașteptată noutate. Tabloul era unul delicat. Slăbiciunea feminină tradițională pășise mândră în lumina soarelui care o învăluise cu prospețimea originalității. Gabriel Oak, privind scena, nu se putu abține de la o concluzie cinică, oricât era el de dispus să se arate generos. Nu avusese nici un rost uitatul ei în oglindă. Nu-și potrivise pălăria, nu-și netezise părul, nu-și aranjase vreo cută, nu făcuse nimic care să dea de înțelese că pusese mâna pe oglindă dintr-un motiv anume. Se privise pur și simplu, ca o frumoasă

odraslă a naturii, în timp ce gândurile păreau că-i zboară în depărtări, deși zâmbetul său, ca în cine știe ce dramă în care bărbații ar fi jucat un rol — întrezărind probabile triumfuri asupra lor —, sugera că-și închipuia clipa în care inimile lor aveau să fie pierdute de ei și cucerite de ea. Însă aceasta nu era decât o presupunere, căci toate mișcările fetei fuseseră atât de fără noimă, încât era pripit să afirmi că vreuna dintre ele ar fi fost făcută cu o intenție anume.

Se auziră pașii căruțașului care se întorcea. Tânăra puse oglinda în hârtie și pachetul înapoi de unde-l luase.

După ce căruța trecu de el, Gabriel ieși din ascunzătoarea de unde iscodise și, coborând în drum, merse în urma ei către bariera aflată puțin mai departe, la poalele dealului, unde ținta observației sale se opri, pentru plata taxei de trecere. La vreo douăzeci de pași de barieră, auzi proteste. Călătorii din căruță se certau cu omul de la barieră pe taxa de doi pence.

— Nepoata stăpânei, cea de colea, din vârful catrafuselor, zice că e destul cât ți-am dat, nesătul ce ești, și că nu-ți mai dă nici un sfanț! Asta spunea căruțașul.

— Prea bine, atunci nepoata stăpânei nu poate trece! îi răspunse paznicul, lăsând bariera în jos.

Oak se uită, pe rând, la fiecare dintre potrivnici și căzu în visare. Doi pence erau o pricină de sfadă din cale-afară de neînsemnată. Trei pence, fie! Mai aveau o oarecare valoare ca bani — ba chiar însemnau o adevărată pagubă pentru cineva care lucra cu ziua — și, ca atare, se făcea să te tocmești pentru ei. Dar doi pence...

— Ține! zise el, făcând câțiva pași înainte și punându-i în palmă doi pence paznicului de la barieră. Las-o pe tânără să treacă!

Apoi se uită în sus, la ea. Fata îi auzi cuvintele și se uită în jos.

Înfățișarea lui Gabriel corespundea, în toate privințele, modelului de mijloc, aflat între frumusețea Sfântului Ioan și slujenia lui Iuda Iscariotul, așa cum erau zugrăviți pe vitraliile bisericii de care aparținea el, astfel încât nici măcar o trăsătură nu i s-ar fi putut remarca și aprecia, nici ca aleasă, nici ca dominantă. Aceasta fu probabil și părerea fetei cu scurteica roșie și părul întunecat, fiindcă își plimbă nepăsătoare ochii peste el și îi ceru căruțașului să mâne mai departe. Ar fi putut să-și exprime ceva mai limpede, prin priviri măcar, mulțumirile față de Gabriel; oricum, nu le dădu glas. Și, mai probabil, nu simți nici un fel de recunoștință, căci, scutind-o de plata dreptului de trecere, o silise să abandoneze disputa și se știe în ce fel privesc femeile un favor de acest soi.

Paznicul de la barieră privi lung în urma căruței care se depărta.

— Uite o fată frumoasă, îi zise el lui Oak.

— Las' că are și părțile ei rele, răspunse Gabriel.

— Adevărat, jupâne.

— Iar cea mai mare dintre acestea este... deh, cea dintotdeauna!

— Să se întâlnească cu lumea — da, așa e!

— Oh, nu!

— Atunci care?

Gabriel, poate puțin închiudat de nepăsarea drăguței călătoare, aruncă o privire înapoi, spre locul unde, de peste gardul viu, fusese martorul micii sale cochetării și zise:

— Îngâmfarea.

II.

NOAPTEA. TURMA. UN INTERIOR. ALT INTERIOR

Era aproape miezul nopții, în ajun de Sfântul Toma, cea mai scurtă zi din an. Un vânt pustiitor sufla dinspre nord peste dealul de unde Oak privise căruța galbenă și pe tânăra din ea, în razele soarelui de cu câteva zile mai înainte.

Norcombe Hill — parte din Norcombe Ewelease și situat în nord-estul târgușorului Emminster — era unul dintre acele locuri care îi sugerează trecătorului că se află în prezența unei forme de relief aproape la fel de nepieritoare cum sunt toate celelalte de pe pământ. Era o inexpresivă cocoasă de calcar și pământ — un exemplar obișnuit al acelor abia conturate protuberanțe ale globului, care pot rămâne netulburate și într-o zi de mari prefaceri, când înălțimi mult mai semețe și prăpăstii ametoitoare de granit sunt întoarse cu susul în jos.

Dealul era acoperit, pe panta nordică, de o veche plantație de fagi lăsați în paragină, ale căror vârfuri, depășindu-i creasta și zimțându-i arcuirea, se înălțau spre cer ca o coamă zbârlită. În noaptea aceea, copacii îi adăposteau versantul sudic de rafalele tăioase, care izbeau pădurea și rățăceau prin ea cu vuiet sau se revărsau peste ramurile de sus cu un tânguie slab. Aceleași pale de vânt făceau frunzele uscate din șanț să clocotească înăbușit și să se învâltoreze, câte un șuvoi de aer smulgându-le pe unele și mânându-le, în spirale, peste iarbă. Ici și colo, frunze care se încăpățânaseră până acum, în mijlocul iernii, să rămână prinse de crengile care le născuseră, își dădeau duhul, căzând grăbite în mulțimea celorlalte și lovindu-se de trunchiuri cu scurte zgomote seci.

Între dealul jumătate împădurit, jumătate golaș și zarea tulbure și tăcută, pe care creștetul său o domina nedeslușit, se întindea o tainică perdea de întuneric de nepătruns — sunetele care răzbeau dinspre ea dând de înțeles că lucrurile pe care le ascundea semănau prea puțin cu cele care se vedeau dincoace. Iarba firavă care îmbrăca, mai mult sau mai puțin, dealul era atinsă de vânt în răbufniri de diferite tonalități și aproape de naturi diferite — una culcându-i cu putere firele în răspăr, alta greblându-i-le adânc, alta netezindu-i-le ca o perie moale. Te simțai îndemnat instinctiv să stai și să ascuți, să afli cum copacii din dreapta și copacii din stânga se tânguie sau se îngână unii pe alții, în antifonii regulate ca ale unui cor de catedrală, cum tufele și celelalte forme din calea vântului prind apoi nota din zbor, atenuând-o până când devenea un suspin duios, în timp ce rafala turbată o pornea spre miazăzi, îndepărtându-se și stingându-se cu totul.

Cerul era senin — nespus de senin — și licăririle stelelor, ale tuturor, păreau să fie bătăile inimii unui singur trup, unite într-un unic puls. Steaua Polară se afla drept în bătaia vântului și, încă de cu seară, Ursa se rotise în jurul ei, îndreptându-se către răsărit, astfel încât acum făcea unghi drept cu meridianul. Deosebirea dintre culorile stelelor — în Anglia, cel mai adesea învățată din cărți, decât văzută cu ochiul liber — aici era într-adevăr sesizabilă. Scânteierea suverană a lui Sirius îți sfredelea ochii cu un reflex de oțel, steaua numită Capella era galbenă, iar Aldebaran și Betelgeuse străluceau roșii ca jarul.

Pentru cineva care stătea singur pe deal, la miezul unei nopți atât de senine ca aceasta, rotirea lumii spre răsărit era o mișcare aproape palpabilă. Senzația era provocată fie de alunecarea întregii bolte înstelate pe deasupra lucrurilor de pe pământ, care putea fi percepută, dacă rămâneai nemișcat vreo câteva minute, fie de perspectiva mai cuprinzătoare pe care o ai când privești de pe un deal, fie de vânt, fie de singurătate. Însă, oricare ar fi fost originea ei, impresia perindării imaginilor era vie și stăruitoare. Poezia mișcării este o expresie foarte des folosită, iar pentru a te bucura de forma epică a acestei desfătări, trebuie să stai pe un deal, la o oră târzie din noapte, și, după ce mai întâi te-ai umplut de sentimentul că te deosebești de masa omenirii civilizate, care la ceasul acela este pradă viselor și nepăsătoare față de astfel de fenomene, trebuie să-ți urmărești îndelung și în liniște maiestuoasă înaintare printre stele. După o astfel de incursiune nocturnă, îți vine greu să te întorci înapoi pe pământ și să crezi că tu, mărunță făptură omenească, ai putut cuprinde cu mintea ta o asemenea călătorie. Deodată, o neașteptată suită de sunete începu să se înalțe în acest loc de sub cer. Ele aveau o limpezime cum nu afli nicicând în glasul vântului și o regularitate cum nu întâlnești nicăieri în natură. Erau sunetele fluierului fermierului Oak.

Melodia nu plutea nestingherită în văzduh — părea cumva înăbușită, deopotrivă înfrânată în puterea ei de a se înălța și de-a se răspândi în jur. Venea dinspre un obiect micuț și întunecat, de lângă gardul viu al plantației de fagi — o colibă de păstor, prezentând în momentul acela un contur care ar fi nedumerit serios o persoană neinițiată, dacă ar fi vrut să spună ce este sau la ce folosește. Pe ansamblu, arăta ca o mică Arcă a lui Noe pe un mic Ararat — potrivit înfățișării tradiționale și forme generale pe care i-o dau arcei biblice fabricantii de jucării, model care, prin aceste mijloace, se înrădăcinează în mintea oamenilor printre cele mai neîndoelnice amintiri ale lor, din pricină că sunt dintre cele mai timpurii. Coliba se sprijinea pe niște mici roți care îi ridicau podeaua de la pământ cu aproape un picior. Astfel de colibe de păstori sunt cărate în câmp când începe sezonul mieilor, pentru a le servi drept adăpost ciobanilor în nopțile lor de veghe.

Abia de curând lumea începuse să-l numească pe Gabriel „fermierul” Oak. După aproape un an de zile, mulțumită neobositei hărnicii și firii sale încrezătoare, ajunsese în măsură să

închirieze mica fermă de oi de acum, din care Norcombe Hill era doar o parte, și s-o doteze cu două sute de capete. Înainte de asta fusese, pentru o scurtă vreme, vechil, iar mai înainte simplu oier, căci de copil îl ajutase pe tatăl său să aibă grijă de turmele marilor proprietari, până când bătrânul Gabriel se săvârșise din viață într-o odihnă veșnică.

Încumetându-se să pornească de unul singur, fără nici un ajutor, pe calea întreținerii unei ferme ca stăpân, și nu ca angajat, după ce plătitese doar un avans pentru oile încă neachitate, pentru Gabriel Oak însemna să pășească pe muchie de cuțit, situație de care își dădea prea bine seama. Cel dintâi pas pe care și-l propusese în noua sa activitate era prăsirea mioarelor și, cum încă din copilărie învățase să crească oi, se dovedi destul de înțelept cât să nu lase sarcina supravegherii lor în această perioadă pe seama altcuiva, cioban tocmit sau ucenic.

Vântul continua să șuiere în colțurile colibei, dar cântarea fluierului încetase. Un dreptunghi de lumină se desenă pe o latură a colibei și, în acest cadru, se ivi silueta fermierului Oak. În mână ținea un felinar; închizând ușa în urma lui, înainta și, pentru vreo douăzeci de minute, își făcu de lucru în acest ungher al terenului său; lumina felinarului apărea și dispărea, când ici, când colo, ba arătându-l, ba pierzându-l în întuneric, după cum el trecea prin fața sau prin spatele ei.

Mișcările lui Oak, deși aveau o vigoare statornică, erau încete, iar prudența lor se potrivea foarte bine cu ocupația sa. Cum echilibrul este temelia frumuseții, nimeni n-ar fi putut nega că neîncetatele sale suciri și răsuciri printre și pe lângă oi aveau o oarecare grație. Cu toate că, dacă împrejurările i-o cereau, putea să îndeplinească sau să se gândească la un lucru cu tot atâta pricepere și agerime ca un om de la oraș, pentru care iuțeala este înnăscută, tăria lui aparte — morală, fizică și mintală — era statică, influențată prea puțin sau deloc de circumstanțe, ca și regulă.

O atentă cercetare a pământului din jur, fie ea doar la palida lumină a stelelor, arăta cum o parte din ceea ce ar fi fost numit, la prima vedere, un povârniș sălbatic, fusese pregătit cum se cuvine de către fermierul Oak pentru marele său scop din această iarnă. Palânci învelite cu paie fuseseră înfipte în pământ în diverse locuri, răsfirate ici și colo, printre și pe sub care trupurile albe ale blajinelor sale mioare treceau grăbite în sus și-n jos. Tălângile de la gâtul oilor, mute cât lipsise el, se porniră să sune, cumva înăbușit, căci lâna animalelor crescuse mult. Clinchetul se auzi până când fermierul Oak ieși din mijlocul turmei. Se întorcea la colibă, purtând în brațe un miel nou-născut — deocamdată, trupșorul animalului părea alcătuit doar din patru picioare, mari cât de oaie matură, ținute laolaltă de un foarte plăpând țesut de carne, cântărind aproape jumătate din greutatea picioarelor.

Așeză boțul de viață pe o mână de paie în fața micuței sale sobe, pe care sfârâia domol laptele dintr-un bidon de tablă. Oak suflă și stinse felinarul, jumulind cu degetele feștila, iar coliba rămase luminată doar de lumânarea atârnată de tavan cu o sârmă răsucită. Un culcuș spartan, făcut din câțiva saci de porumb, aruncați de-a valma pe jos, ocupa jumătate din podeaua micuței locuințe; peste acesta tânărul se întinse, își lărgi nodul cravatei de lână și închise ochii. În cât timp i-ar lua unui om neobișnuit cu munca fizică să se hotărască pe care parte să stea, fermierul Oak adormi.

Interiorul căsuței de lemn, așa cum se înfățișa în acel moment, era plăcut și îmbietor; pe lângă lumânare, și grămăjoara de jar purpuriu își răsfrângea lumina veselă peste toate obiectele la care putea ajunge, aruncând raze jucăușe chiar și spre ustensile și unelte. Într-un colț era rezemat ciomagul de cioban și, la capătul unui raft lung, stăteau rânduie sticlele și cutiile de tablă cu leacurile simple, dar necesare în operarea și tratarea oilor — dintre care cele mai de seamă erau alcoolul, terebentina, catranul, magneziul, ghimbirul și uleiul de ricin. Pe polița triumfiară de vizavi se aflau pâinea, slănină, brânza și halba pentru bere sau cidru, care se umplea din damigeana de dedesubt. Alături de aceste merinde era pus fluierul ale cărui note fuseseră slobozite ceva mai devreme de singuraticul paznic, ca să-și mai treacă de urât, la ceasul acela atât de obositor. Coliba se aerisea prin două găuri rotunde, ca hublourile unei cabine, care se închideau cu obloane glisante, din lemn.

Mielul, prinzând puteri la căldură, începu să behăie, iar glasul acestuia ajunse la urechile și în mintea lui Gabriel, care îi pricepu numaidecât înțelesul, așa cum se întâmplă când te aștepți s-auzi un anumit sunet. Trecând de la somnul cel mai adânc la cea mai vioaie trezie, cu aceeași ușurință manifestată și în trecerea inversă, el se uită la ceas, descoperi că limba mică sărise

iarăși, își puse pălăria, luă mielul în brațe și îl scoase afară, în întuneric. După ce așeză firava făptură lângă mama sa, stătu și cercetă cu atenție cerul, pentru a-și da seama de oră după poziția stelelor.

Luceafărul de dimineață și Aldebaran, în vârful neastâmpăratelor Pleiade, erau la jumătatea urcușului lor pe boltă înspre răsărit, iar între ele anina Orionul, a cărui splendidă constelație nu strălucise parcă niciodată mai puternic ca acum, când se ridicase deasupra arcului zării.

Castor și Polux, cu licărul lor liniștit, erau aproape de meridian. Aridul și posomorâtul careu al lui Pegas se târa spre nord-vest. În depărtare, dincolo de plantația de fagi, Vega scânteia ca o lampă suspendată printre crengile desfrunzite ale copacilor, iar jilțul Casiopeei stătea într-un echilibru fragil în vârful ramurilor.

— Unu noaptea, zise Gabriel.

Fiind un om mai tot timpul conștient că traiul pe care îl ducea nu era lipsit de un oarecare farmec, după ce se uită la cer ca la un instrument folositor, mai rămase puțin ca să-l contemple cu admirație, ca pe o operă de artă fără seamăn de frumoasă.

Pentru o clipă, păru impresionat de singurătatea plină de înțeleșuri a priveliștii sau, mai bine zis, de faptul că nu se auzea nici un sunet omenesc și nu se zărea nici tipenie de om, cât vedea cu ochii. Siluetele omenesti, cu piedicile, cu necazurile și cu bucuriile lor, păreau să fi pierit cu desăvârșire și, pe jumătatea aceasta întunecată a globului, în afară de el, părea să nu mai existe nici o altă ființă dotată cu simțuri — și le putea închipui plecate toate pe partea cealaltă, cea însorită, a globului.

Absorbit de astfel de gânduri, cercetând cu ochii zările, Oak își dădu treptat seama că lumina pe care, mai devreme, o socotise drept o stea foarte joasă, dincolo de liziera plantației de fagi, era, de fapt, cu totul altceva. Nu era o lumină de-a naturii și se afla foarte aproape de el.

Pentru unii oameni, să se trezească absolut singuri în noapte, adică tocmai atunci când tovarășia este mai dorită și mai așteptată, este un lucru înfricoșător. Însă o situație care-ți pune și mai mult nervii la încercare este să descoperi tovarășia cuiva necunoscut tocmai atunci când intuiția, simțurile, memoria, analogiile, mărturiile știute, probabilitățile, inducțiile — toate genurile de argumente din arsenalul logicianului — s-au reunit pentru a-ți insufla convingerea că ești cu totul singur.

Fermierul Oak se îndreptă către sihlă și își croi drum printre ramurile joase, spre panta bătută de vânt. O formă nedeslușită de la picioarele dealului îi aminti că în acel loc se afla un șopron, așezat într-o scobitură a povârnișului, astfel încât, în spate, acoperișul venea la nivelul solului. În față, adăpostul era închis cu scânduri, bătute în cuie de niște stâlpi și date cu catran, ca să le ferească de umezeală. Prin crăpăturile din acoperiș și printre scândurile pereților se împrăstiau razele și petele de lumină a căror strălucire îi atrăsese atenția. Oak, venind prin spate, urcă pe șopron de unde, lungindu-se pe burtă pe acoperiș și lipindu-și ochiul de o gaură, putea vedea interiorul ca în palmă.

În șopron se aflau două femei și două vaci. Lângă una dintre vaci, într-o găleată, aburea un terci de tărațe. Una dintre femei era trecută de vârsta a doua. Tovarășa ei, aparent, era tânără și drăguță — fermierul nu-și putea forma o părere clară despre înfățișarea acesteia, căci stătea chiar sub ochii lui, astfel că o vedea de sus, la fel cum Satana lui Milton văzuse prima oară Paradisul. Nu purta nici bonetă, nici pălărie, dar se înfășurase într-o mantie largă, pe care și-o trăsese șleampăt peste creștet, în chip de acoperământ.

Poetul englez John Milton (1608-1674), în capodopera sa, Paradisul pierdut, povestește că Satana, luând chip de cormoran, s-a ascuns în Pomul Vieții și, din vârful lui, a privit în grădina Raiului.

— Putem deja să mergem acasă, zise femeia mai în vârstă, punându-și mâinile în șold și uitându-se de jur-împrejur. Nădăjduiesc că, de acum, Margareta o să se pună pe picioare. În viața mea n-am tras așa o sperietură, dar, dacă se face bine, o să zic că n-a fost muncă în zadar.

Tânăra, ale cărei pleoape păreau gata să se închidă la cea mai mică prelungire a tăcerii, căscă, străduindu-se să nu deschidă prea mult gura, drept pentru care Gabriel se molipsi și căscă și el ușor, prin simpatie.

— Mai bine am fi avut destui bani cât să plătim un om să facă treburile astea, zise ea.

— Dar, cum n-avem, le facem noi două, răspunse cealaltă. Că, dacă rămâi, trebuie să mă ajuți.

— Ei... pălăria mea oricum s-a dus, adăugă cea tânără. Cred că a zburat peste gard. N-aș fi crezut că o să mi-o smulgă un vânticel ca ăsta.

Vaca din picioare era din rasa Devon și părea o masă de carne înfășurată strâns în pielea ei, caldă, arămie ca pielea de indian, uniform colorată de la bot până la coadă, de parcă fusese muiată în vopsea, cu spinarea lungă și perfect netedă. Cealaltă era bălțată, cenușiu cu alb.

Lângă aceasta din urmă, Oak desluși un vițeluș de cel mult o zi, privind tâmp la cele două femei, fapt ce dovedea că nu apucase să se deprindă cu simțul văzului, căci își întorcea mai mereu ochii spre felinar, pasămite confundându-l cu luna, dintr-un instinct moștenit, pe care

nu avusese încă timp să și-l corecteze prin experiență. Se vede treaba că, atât în turma de oi, cât și printre aceste vaci, Lucina¹ avusese mult de lucru pe Norcombe Hill, în ultima vreme.

— Eu zic că trebuie să trimitem după niște făină de ovăz, spuse femeia în vârstă. Nu mai sunt tărâțe.

— Da, mătușă. O să plec eu cu calul, să mai aduc de la Tewnell Mill, de cum se face ziuă.

— Dar n-avem șa de damă.

— Pot călări și pe cealaltă, nici o grijă.

¹ Zeița nașterilor, la romani.

Auzind aceste cuvinte, Oak deveni și mai curios să-i zărească fața, însă, din pricina mantiei care îi servea și de glugă și din pricină că el, de pe acoperiș, o vedea numai de sus, trebui să se mulțumească doar să-și închipuie trăsăturile feței. — Chiar și dintr-o perspectivă orizontală, când putem vedea nestânjenit, noi colorăm și modelăm potrivit dorințelor noastre lăuntrice tot ceea ce avem sub ochi. Chiar dacă Gabriel ar fi putut, de la bun început, să-i vadă chipul, oricum ar fi apreciat-o drept foarte frumoasă ori pe aproape, căci sufletul lui tânjea, în momentul acela, după o divinitate sau tăinuia deja în adâncul său icoana vreuneia. În ultima vreme, simțise lipsa unei făpturi care să-i poată umple, mulțumitor, golul acela lăuntric, din ce în ce mai dureros, iar acum, pentru că unghiul din care o vedea pe fată îi îngăduia imaginației să zboare nestingherită, și-o închipui ca fiind foarte frumoasă.

Printr-una dintre acele ciudate coincidențe, când Natura, ca o mamă grijulie, pare să se smulgă pentru o clipă din muncile ei fără răgaz, ca să se întoarcă și să-i facă pe pruncii ei să zâmbească, fata își lăsa deodată mantia jos și atunci două cozi de păr ca abanosul se revărsară peste o scurteică stacojie. Oak o recunoscuse numaidecât pe eroina din căruța galbenă, cea cu mirții și cu oglinjoara — sau, mai prozaic, pe tânăra care îi datora doi pence.

Femeile așezară iarăși vițelul lângă mama lui, luară felinarul și ieșiră, lumina pierzându-se, încet-încet, în josul dealului, până ce nu se mai văzu decât ca un petic de ceață. Gabriel Oak se întoarse la turma sa.

III.

O FATĂ CĂLARE. DISCUȚIE

Începea leneș să mijească de ziuă. Cu toată lipsa lui de intonație, momentul acesta înviorază de fiecare dată spiritele, fără nici un motiv anume, doar din pricina întâmplărilor petrecute peste noapte în acel loc, Oak intră din nou în dumbravă. Zăbovind acolo, furat de gânduri, auzi deodată tropotul unui cal la poalele dealului și curând apăru un ponei șarg, călărit de o fată ce urca pe cărarea dinspre șopronul vitelor — era tânăra din noaptea trecută. Gabriel își aminti într-o clipă de pălăria despre care ea spusese că i-o zburase vântul și gândi că, probabil, venea s-o caute. Aruncă grăbit o privire cercetătoare spre șanț și, după ce făcu vreo zece iarzi în lungul lui, găsi pălăria printre frunze. O luă de jos și se întoarse la colibă. Acolo se piti într-un colț și trase cu ochiul, printr-o crăpătură, în direcția din care se apropia fata călare.

Ea ajunsese sus și se uită în jur, apoi privi dincolo de gardul viu. Gabriel se pregătea să îi iasă în întâmpinare și să-i înapoieze obiectul pierdut, când o manevră neașteptată îl făcu să renunțe, deocamdată, la această intenție. Cărarea, după ce trecea de șopronul vacilor, tăia dumbrava în două. Nu era o potecă de-a călăreților, ci mai degrabă urma pașilor celor care străbătuseră dumbrava pe jos, căci ramurile de la poalele copacilor se răsfirau la nu mai mult de șapte picioare înălțime de pământ, ceea ce făcea cu neputință să stai drept în șa, când treceai pe sub ele. Fata, care nu avea un costum de călărie, își roti puțin ochii, ca să se convingă că nu era nici țiipenie de om prin preajmă, apoi se lăsa cu abilitate pe spate, culcându-se pe spinarea căluțului, cu capul spre coadă, cu picioarele pe greabăn și cu ochii la cer. Luase această poziție cu iuțea

unui pescăruș albastru, fără nici un zgomot, ca un șoim, de Gabriel abia putu s-o urmărească din ochi. Căluțul înalt și costeliv părea deprins cu astfel de isprăvi și continuă să meargă cu același pas mărunț, nepăsător. Astfel, fata trecu pe sub crengi.

Executanta acestei acrobații părea în largul ei oriunde ar fi stat pe spinarea unui cal, de la coadă până la cap, iar, o dată ce ieși din umbră, nemaifiind silită să rămână în acea nefirească poziție, își găsi o altă care, în mod vădit, îi era și mai pe plac decât cea de dinainte. Nu avea o șa de damă și era limpede că, stând pe o parte, îi venea greu să se țină bine, alunecând pe pielea netedă a harnașamentului de sub ea. Îndreptându-se cu ușurință de spate, ca o trestie mlădioasă, și încredințându-se din nou că nu era nimeni s-o vadă, se așeză cum cerea șaua, deși cum nu te-ai fi așteptat de la o femeie, și o porni la trap spre Tewnall Mill. Oak se simți amuzat — poate și puțin uimit — și, atârând pălărioara în cui, în colibă, se duse iarăși la oile sale. După vreun ceas, fata se întoarse, de data aceasta stând în șa cum se cuvine și ținând în brațe o traistă cu țărâțe. În apropiere de șopronul vitelor, îi ieși în cale un băiat care aducea un ciubăr și care îi ținu căluțul de frâu, cât se lăsă ea să alunece jos din șa. Băiatul luă calul, lăsându-i tinerei ciubărul.

Curând, din șopron începură să se audă sunete domoale, urmate, la intervale regulate, de sunete însuflețite, semn neîndoielnic că înăuntru cineva mulgea vacile. Gabriel, cu pălărioara pierdută în mână, așteptă mai la o parte, pe poteca pe care avea s-o apuce fata la plecare.

Ea se ivi, cu ciubărul într-o mână, spânzurându-i în dreptul genunchilor. Brațul ei stâng, întins în chip de cumpănă, se dezgolise destul cât să-l facă pe Oak să-i pară rău că întâmplarea nu se petrecea vara, când ar fi putut să-l vadă în întregime. Înfățișarea și mișcările sale răspândeau în jur un aer strălucitor, prin care părea să spună că de bună seamă oricine și-ar fi dorit o viață ca a ei, iar această convingere aproape obraznică nu deranja pe nimeni, pentru că oricine ar fi văzut-o în acel moment i-ar fi dat întru totul dreptate. Precum vibrațiile neobișnuite din glasul unui geniu, care l-ar face ridicol pe un mediocru, aerul acesta nu făcea decât să-i sublinieze caracterul. Fu puțin uimită să vadă chipul lui Gabriel răsărind ca luna plină de după gardul viu.

Fermierul avu prilejul să-și limpezească ideile, tulburi despre nurii fetei, comparându-le cu portretul în carne și Oase din fața lui și ajungând la concluzia că în realitate era nu mai puțin frumoasă, ci altfel decât își închipuise el. Schimbarea începu de la înălțime. Părea mai înaltă decât crezuse, dar și ciubărul era mititel, iar gardul viu era mai scund aici; admitând că, raportându-se la aceste două repere, ar fi putut greși, ea nu avea mai mult decât înălțimea considerată cea mai potrivită pentru o femeie. Apoi, toate trăsăturile sale erau severe și regulate. Cutreierând comitatele, cunoscătorii într-ale frumuseții au observat că, la englezoaice, un chip plămădit după modelul clasic este rareori asociat cu o siluetă croită după același tipar, capul cu trăsăturile cel mai fin șlefuite fiind, de regulă, prea mare pentru trupul care-l poartă; și, de asemenea, un trup grațios și bine proporționat, de opt capete, se sfârșește cu un chip modelat cum a dat Domnul. Fără să împodobim cu vâl de nimfă o mulgătoare, trebuie să spunem însă că, în cazul de față, chiar și cel gata oricând să critice și-ar fi luat seama, socotind orice reproș deplasat, și ar fi privit lung și admirativ armonioasa alcătuire a fetei. După liniile delicate ale chipului, deduceai că trebuie să fi avut și un gât minunat, și niște umeri pe măsură, deși din copilărie nu i le mai văzuse nimeni vreodată. Dacă ai fi îmbrăcat-o într-o rochie foarte decoltată, ar fi fugit să-și ascundă obrazul în primul tufiș. Totuși nu era nici pe departe o fată sfioasă; mai curând din instinct, stabilea granița dintre cele care se puteau vedea și care nu, cu mai multă zgârcenie față de primele, spre deosebire de orășence.

E de la sine înțeles că, de îndată ce îi prinse privirea lui Gabriel studiindu-i sânguincios chipul și trupul, gândurile fetei se îndreptară în mod firesc asupra acelorași puncte. Neîncercând să ascundă faptul că știa bine cum arată, atitudinea ei ar fi devenit trufie, dacă ar fi fost mai fățișă, sau demnitate, dacă ar fi fost mai stăpânită. La țară, privirile înfocate ale bărbaților au un efect iritant asupra obrajilor fecioarelor — ea își trecu mâna peste față, de parcă Gabriel i-ar fi urzicat pielea trandafirie atingând-o într-adevăr și, în același timp, își înfrână cu asprime dezinvoltura mișcărilor sale de la început. Cu toate acestea, bărbatul roși, nu fecioara.

— Am găsit o pălărie, începu Oak.

— E a mea, zise ea și, dintr-un simț al măsurii, își stăpâni pofta de a izbucni în râs, afișând doar un zâmbet ușor. Mi-a luat-o vântul, aseară.

1 în viziunea clasicilor, înălțimea ideală a trupului era de opt ori înălțimea capului.

— La ora unu noaptea.

— Păi... da, recunosc ea surprinsă. De unde știi? îl întrebă.

— Eram aici.

— Aha, dumneata ești Fermierul Oak, nu-i așa?

— Cam așa ceva. Am venit de curând în ținut.

— E o fermă mare? întrebă ea, rotindu-și ochii împrejur și dându-și părul pe spate, un păr fără îndoială negru, unde nu bătea lumina, dar, cum trecuse o oră de când răsărise soarele, razele îi poleiau buclele de deasupra în auriul său.

— Nu, nu foarte mare. Vreo sută. Vorbind ca fermierii, Oak sări peste cuvântul „acri” — obicei capătat prin analogie cu vechile expresii de genul „jugan de zece”.

— Mi-am căutat pălăria azi-dimineață, urmă ea. A trebuit să mă duc călare la Tewnell Mill.

— Da, te-ai dus.

— De unde știi?

— Te-am văzut.

— Unde? întrebă ea, cu o presimțire care o împietri din cap până-n picioare.

— Pe aici — de când ai trecut prin dumbravă și până ai coborât dealul, răspunse fermierul Oak, cu aerul că știa prea multe despre un anumit lucru pe care însă nu-l rosti și cu ochii ațintiți într-un punct îndepărtat din direcția amintită, după care se întoarse, căutând privirea celei cu care stătea de vorbă.

Descoperi ceva care îl făcu să-și retragă grăbit ochii dintr-ai ei, de parcă ar fi fost prins la furat. Amintindu-și cum își îngăduise plăcerea să se scâlâmbăie în șa, trecând printre fagi, fata simțise o furnicătură din cap până-n picioare și se făcuse roșie ca para. Era un bun prilej de a vedea roșind o fată care nu roșea de obicei — și nu rămase nici un locșor, cât de mic, pe obrazul domnișoarei, care să nu se coloreze în purpuriul cel mai aprins. De la îmbujorarea Fecioarei, trecând prin toate soiurile de Provence, până la Sângeriul Toscan¹, chipul noii cunoștințe a lui Oak își schimbă cu repeziciune nuanțele; la care el, respectuos, își întoarse capul.

Plin de înțelegere, continuă să privească în partea cealaltă, întrebându- se când își va regăsi fata destulă stăpânire de sine, cât să își îngăduie să stea din nou față în față. Auzi parcă un foșnet de frunză uscată în vânt și se uită. Ea plecase.

Cu un aer între tragic și comic, Gabriel se întoarse la treburile lui.

Trecură astfel vreo cinci dimineți și cinci seri. Tânăra venea în fiecare zi să mulgă vaca sănătoasă și să vadă de cea bolnavă, însă niciodată nu-și îngădui să se abată prin locurile pe unde ar fi putut să-l întâlnească pe Oak. Lipsa lui de delicatețe o jignise profund — nu pentru că o văzuse, ceea ce fusese fără voia lui, ci pentru că îi dăduse ei de înțeles că o văzuse. Unde nu există lege, nu există nici păcat și unde nu există ochi, nu există nici necuviință; avea impresia că tocmai faptul că Gabriel o observase făcuse din ea o femeie necuviincioasă, fără știința ei. La rândul lui, gândindu-se la întâmplare, o simțea ca pe un nesecat izvor de mari păreri de rău; de asemenea, o simțea și ca pe un contretemps, care de fiecare dată îi trezea la viață un foc mocnit, ivit în urma celor petrecute.

Întâlnirea lor ar fi putut, totuși, să fie înghițită, încetul cu încetul, de uitare, dacă la sfârșitul aceleiași săptămâni nu s-ar mai fi întâmplat încă ceva. Într-o după-amiază începu să se facă simțit gerul — care se întetea pe măsură ce se lăsa seara, ca o sfoară nevăzută care se strânge tot mai tare în jurul unui lucru. Era o vreme dintr-acelea în care, prin casele țăranilor, răsuflarea celor care dorm îngheață peste cearșafuri și în care cei adunați în jurul focului din odaia mare, într-o casă cu pereții groși, își simt spinarea sloi, chiar și atunci când obrajii le ard. În seara aceea, multe păsărele nu s-au mai întors la cuiburile lor din desișul desfrunzit. Cum se apropia ora mulsului, Oak, ca de obicei, nu scăpa din ochi șopronul vitelor. În cele din urmă, îl răzbi frigul și, după ce așternu încă un braț de paie în jurul oilor care așteptau să fete, intră în colibă și mai puse niște lemne în sobă. vântul se strecura înăuntru pe sub ușă și, ca să-l stăvilească, Oak așeză un sac în prag și răsuci coliba sa pe roți, întorcând-o puțin mai spre sud. Atunci, vântul luă cu asalt una dintre cele două guri de aerisire, câte una pe fiecare parte, ale colibei.

Gabriel știa prea bine că, dacă focul e aprins și ușa închisă, una dintre răsuflători trebuie să stea deschisă, și anume cea mai ferită din bătaia vântului. Închizând oblonul celei prin care sufla

vântul, se întoarse s-o deschidă pe cealaltă; gândindu-se puțin, fermierul își zise că ar fi bine să mai stea puțin, lăsându-le închise pe amândouă vreo câteva minute, până ce avea să se facă mai cald în colibă. Se așează.

Începu să-l sâcăie o durere de cap și, crezându-se vlăguit din pricină că nopți la rând dormise doar pe apucate, Oak se hotărî să se ridice, să deschidă oblonul și apoi să se culce. Adormi, însă, mai înainte de a face pregătirile trebuincioase.

Cât a zăcut fără cunoștință, Gabriel n-a știut-o niciodată. În primele clipe când își reveni în simțiri, i se păru că s-a trezit tocmai când aveau loc mai multe ciudățenii. Căinele urla, capul îi plesnea de durere — cineva trăgea de el să-l scoale, niște mâini îi desfăceau cravata de la gât.

Deschizând ochii, descoperi că, în mod bizar și pe neașteptate, nu mai era seară, ci se făcuse întuneric de-a binelea. Fata cu buze deosebit de atrăgătoare și cu dinții ca mărgăritarul se afla lângă el. Ba mai mult — și mai de mirare —, capul lui stătea în poala ei, fața și gâtul îi erau supărat de ude, iar degetele ei îi descheiau nasturii de la guler.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Oak, pierdut.

Ea păru că se bucură, fără a simți totuși o bucurie atât de mare, încât să se înveselească.

— Nimic, răspunse, de vreme ce n-ai murit. Mare minune că nu te-ai sufocat în coliba asta a dumatile.

— Ah... coliba! șopti Gabriel. Am dat zece lire pe coliba asta. Dar o s-o vând și-o să stau sub un frunzar, cum se făcea pe vremuri, și-o să mă culc ghemuit pe-un braț de paie. Mi-a mai făcut, deunăzi, un pocinog ca ăsta! Gabriel, ca să-și întărească spusele, bătu cu pumnul în podea.

— N-a fost chiar vina colibei, spuse ea, pe un ton care arăta că era o femeie deosebită de celelalte — una care își ducea ideea până la capăt mai înainte de a deschide gura s-o spună. Ar fi trebuit, după părerea mea, să te gândești mai bine și să nu faci prostia să lași obloanele închise.

— Da... cred că ar fi trebuit, zise Oak absent. Se străduia să prindă și să guste senzația de a se afla astfel împreună cu ea — cu capul afundat în rochia ei — mai înainte ca momentul să se alăture noianului de lucruri trecute. Și-ar fi dorit ca ea să-i cunoască simțământul; dar mai degrabă ar fi încercat să adune un parfum într-o plasă, decât să transpună diafanul simțirii sale în împletitura grosolană a cuvintelor. Așa că tăcu.

Ea îl ajută să se ridice în capul oaselor, iar Oak începu să-și ștergă de zor fața și să se scuture ca Samson.

— Cum aş putea să-ți mulțumesc? întrebă el în sfârșit, cu recunoștință în glas, când obrajii săi își mai recăpătaseră ceva din rumeneala obișnuită.

— Oh, lasă asta, zise fata zâmbind și îngăduind ca zâmbetul să îi rămână întipărit pe chip, în vreme ce aștepta următoarea replică a lui Gabriel, indiferent care avea să fie aceasta.

— Cum de m-ai găsit?

— Ți-am auzit căinele urlând și râcâind la ușa colibei, când am venit să mulg vacile — mare noroc — Margareta aproape că a întărcat și, de săptămâna asta sau de săptămâna următoare, n-o să mai trec pe aici. Căinele m-a văzut, a sărit la mine și m-a înhățat de poala rochiei. M-am luat după el și am dat roată colibei, uitându-mă numaidecât la obloane, să văd dacă sunt închise. Unchiul meu are o colibă la fel ca asta și l-am auzit când își dădăcea ciobanul să nu se ducă la culcare fără să lase un oblon deschis. Am deschis ușa și, înăuntru — dumneata, mai mult mort decât viu. Am aruncat cu lapte pe dumneata, fiindcă apă n-am găsit — uitând că era cald, așadar că nu era de folos.

— Mă întreb dacă aş fi murit, zise Gabriel în șoaptă, mai curând pentru el, decât pentru ea.

— O, nu, răspunse fata. Părea că preferă să-și închipuie un deznodământ mai puțin tragic: când ai salvat un om de la moarte, trebuia să vorbești pe măsura demnității unei astfel de fapte

— iar ea ocolea.

— Eu cred că mi-ai salvat viața, domnișoară... Nu știu cum te cheamă. Știu cum o cheamă pe mătușa dumatile, dar pe dumneata, nu.

— Parcă n-aș vrea să-ți spun, mai bine nu. Nu văd pentru ce ți-aș spune, de vreme ce, probabil, n-o să ai niciodată treabă cu mine.

— Totuși, mi-ar plăcea să știu.

— Poți s-o întrebi pe mătușa mea — o să-ți zică ea.

— Numele meu este Gabriel Oak.

— Pe-al meu nu ți-l spun. S-ar zice că ești foarte mândru de al dumitale, după cât de răspicat rostești: Gabriel Oak.

— Păi, este singurul pe care o să-l am vreodată și trebuie să profit cât mai mult de pe urma lui.

— Eu întotdeauna am socotit că al meu sună ciudat și neplăcut.

— Eu aș zice că o să faci rost, cât de curând, de unul nou.

— Măi să fie — câte păreri mai ai despre ceea ce îi privește pe ceilalți, Gabriel Oak?

— Ei bine, domnișoară — scuzați cuvintele —, am crezut că o să-ți facă plăcere. Știu bine că nu mă pot lua la întrecere cu dumneata la înfățișatul în vorbe al gândurilor din cap. N-am fost niciodată foarte lămurit despre ce-i în mintea mea. Dar îți mulțumesc. Hai, dă-mi mâna!

Ea șovăi, cumva descumpănită de modul foarte serios și de modă veche în care Oak încheia o discuție fără importanță.

— Prea bine, zise ea și îi întinse mâna, strângându-și buzele și prefăcându-se că pentru ea nu însemna nimic. El i-o păstră doar o clipă și, de teamă să nu se arate prea însuflețit, trecu brusc în cealaltă extremă, abia atingându-i degetele, ca o persoană nepăsătoare.

— Îmi pare rău, zise el în clipa următoare.

— Pentru ce?

— Că ți-am dat așa de repede drumul la mână.

— Poți s-o mai strângi o dată dacă vrei, uite! și îi întinse mâna din nou. Oak i-o ținu mai mult, de data aceasta — într-adevăr, ciudat de mult.

— Cât de moale este — și acuma, iarna, nici crăpată, nici aspră, nici altfel! zise el.

— Haide — e destul, zise ea, totuși fără să și-o retragă imediat. Să înțeleg că ți-ar plăcea s-o săruți? Poți s-o faci, dacă vrei.

— Nu mă gândeam la asta, zise Gabriel, sincer. Dar o s-o fac...

— Ba nu! își smuci ea mâna.

Gabriel se simți din nou vinovat de lipsă de delicatețe.

— Poftim de află cum mă cheamă, zise ea tachinându-l și plecă.

IV.

HOTĂRÂREA LUI GABRIEL. VIZITA. NEÎNȚELEGEREA

De regulă, unica superioritate a femeilor pe care sexul opus o tolerează este aceea despre care ele nu-și dau seama; uneori, însă, și o superioritate conștientizată poate să placă, dacă îi sugerează bărbatului pus în inferioritate niște căi prin care ar fi cu putință să fie cucerită. Această fată, răsfățată de natură și cu mult vino-ncoace, începu curând să își croiască năvalnic un făgaș spre tărâmul sentimentelor tânărului fermier Oak.

Dragostea fiind un cămătar din cale-afară de scrupulos (căci și la temelia pasiunilor pure stă intuiția unui câștig spiritual fabulos, la fel cum cea a unui fabulos câștig, fizic sau material, stă și la temelia pasiunilor mai puțin înalte), în fiecare dimineată, pe când își socotea sorții de izbândă, sentimentele fermierului Oak erau la fel de instabile ca piața financiară. Felul în care câinele său își aștepta mâncarea semăna atât de tare cu acela în care Oak aștepta să se ivească fata, încât fermierul fu izbit de această similitudine, o simți umilitoare și se feri să se mai uite la câine. Totuși, continuă să pândească prin gard venirile ei regulate și, astfel, simțămintele lui față de ea se adânciră, fără ca vreun efect apropiat să se fi produs și asupra ei. Deocamdată, Oak nu avea nimic încheiat în minte, gata să fie rostit și, nefiind în stare să ticluiască niște vorbe de dragoste cu cap și coadă, vreo tiradă înfocată, Zornăitoare și involburată, Lipsită de miez, ca o nucă seacă, nu suflă nici un cuvânt.

Întrebând în dreapta și-n stânga, află că fata se numea Bathsheba Everdene și că vaca de care îngrijea urma să înțarce cam în vreo șapte zile. Se înfiora gândindu-se la cea de-a opta.

În cele din urmă, sosi și ziua a opta. Vaca încetă să mai dea lapte anul acela, iar Bathsheba Everdene nu-și mai făcu apariția pe deal. Gabriel ajunsese la o culme a trăirii pe care, ceva mai devreme, n-ar fi putut s-o bănuiască. Îi plăcea să rostească „Bathsheba” cum îți vine să fluieri când ți-e inima plină de bucurie; se răzgândi și începu să prefere părul negru, deși era topit după cel castaniu de când era mic, și se sihăstri, abia mai arătându-se în ochii lumii.

Dragostea poate fi o forță în slăbiciunea ei aparentă. Căsătoria prefăce o rătăcire a minții într-o putere a cărei tărie ar trebui să fie — și, din fericire, adesea chiar este — direct

proporțională cu gradul de debilitate pe care o înlocuiește. Lui Oak începu, acum, să i se facă lumină în această direcție, așa că își zise: „O s-o fac nevasta mea ori, pe legea mea, a frumoasei Bathsheba, care, pedepsită pentru adulter, a devenit până la urmă regină, soția lui David și mama înțeleptului Solomon (Samuel: 2, 11).

Înseamnă că sunt un om de nimic.” și în tot timpul acesta își storcea creierii, căutând un motiv destul de întemeiat cât să-i îngăduie o vizită la casa mătușii fetei.

Găsi pretextul în moartea unei oi, care lăsa orfan un miel nou-născut. Într-o zi însorită ca vara, dar friguroasă ca iarna — o frumoasă dimineață de ianuarie, cu un cer destul de senin cât să-i îndemne pe oamenii înveseliți la vederea lui să-și dorească mai mult cer albastru și, din când în când, cu o lumină a soarelui ca de argint —, Oak puse mielul într-un uriaș coș de duminică și porni hotărât peste câmp către casa doamnei Hurst, mătușa — George, câinele, mergea în urma lui cu un aer pătruns de importanța întorsăturii pe care păreau s-o ia treburile oieritului. Privind fumul albastru al lemnelor arse în sobă, ieșind în rotocoale din horn, gânduri ciudate îi trecuseră lui Gabriel prin minte. Cu o seară înainte, îi refăcuse în închipuire cursul, până la locul de unde începea — văzând vatra focului și pe Bathsheba lângă el, lângă foc și în hainele ei de afară, căci hainele pe care le purtase pe deal erau asociate cu însăși persoana ei în viziunea lui de îndrăgostit, părând, în zorii acestei iubiri, un ingredient necesar dulcelui amestec numit Bathsheba Everdene.

Își pregătise toaleta cu deosebită atenție — cumva între o simplitate căutată și o găteală neglijentă, între cum se înfățișa într-o zi senină de târg și cum într-o duminică ploioasă. Își frecase îndârjit lanțul de argint al ceasului cu tibișir, își pusese șireturi noi la ghetе, le controlase cheotoarele de alamă, se dusese până în inima dumbrăvii după un băț nou de toiag și îl cioplise temeinic la întoarcere, își luase o batistă nouă, de la fundul lăzii de haine, îmbrăcase o jiletcă subțire, imprimată toată cu bobocii unei flori suave, în care se îngemănau doar frumusețea trandafirului și a crinului, fără nimic din păcatele acestora, și turnase toată pomada pe care o mai avea în părul lui de obicei uscat, blond-roșcat și foarte creț, până când îl întunecase, obținând o minunată nuanță nemaivăzută, între guano și mortar roman, și îl făcuse să stea lipit de țeastă ca nucșoara de coaja ei sau ca algele în jurul unui bolovan rotund, după reflux.

Nimic nu tulbura tihna căsuței țărănești, în afară de stolul de vrăbii gureșe de pe streșini — ai fi putut crede că și pentru ceata micilor făpturi de pe acoperiș, ca și pentru cele de sub el, bârfa și răspândirea zvonurilor erau îndeletnicirile de căpetenie. După cum și la începutul tratativelor Oak călcase cu stângul, se părea că nici de această dată sorții nu aveau să-i fie prielnici, pentru că de îndată ce ajunsese la poarta grădinii, văzu înăuntru un cotoi care se făcu arc, scuturat de tresăriri dușmănoase, la vederea dulăului său, George. Câinele nu-i dădu atenție, căci ajunsese la o vârstă la care refuza cinic să mai latre, irosindu-și suflul degeaba, pentru toate fleacurile — de fapt, nu lătra niciodată, nici măcar la oi, decât la poruncă, dar și atunci o făcea cu un aer absolut neutru, ca un soi de slujbă cominatorie, care, deși neplăcută, trebuia îndeplinită, din când în când, pentru a înfricoșa turma spre binele ei.

Se auzi o voce, venind din spatele unor tufe de lauri în care se pitise motanul:

— Săracul de tine! A fost cât pe-acî să te omoare o bestie nesuferită de câine! Așa-i, săracul de tine?

— Îmi cer iertare, răspunse Oak către voce, dar George mergea în urma mea blând ca un miel. Aproape de îndată ce sfârși de vorbit, Oak fu cuprins de o neagră presimțire despre a cui era urechea care-i primise răspunsul. Nu se ivi nimeni, dar auzi cum persoana se îndepărta printre tufe.

Gabriel cugetă, și încă atât de adânc, încât își încreți toată fruntea în cute mici, dus fără scăpare de valul visării sale. când rezultatul unei întrevederi se anunță a fi o uriașă schimbare, în bine sau în rău, orice prim lucru care nu se potrivește așteptărilor stârnește o ascuțită senzație de nereușită. Oak înainta spre ușă puțin descurajat — repetițiile pe care le făcuse el în minte și realitatea nu aveau nici un punct de pornire comun.

Dinăuntru îi răspunse mătușa Bathshebei.

— Vreți să-i spuneți domnișoarei Everdene că este cineva care s-ar bucura să-i vorbească? zise domnul Oak. (A te prezenta drept „cineva”, fără a-ți da numele, nu trebuie socotit un exemplu de proastă creștere a celor de la țară — dimpotrivă, gestul denotă mai degrabă o

modestie rafinată, despre care orășenii, cu cărțile lor de vizită și cu ușierii care îi anunță în gura mare, nu au nici cea mai mică idee.)

Bathsheba era pe afară. Vocea de mai devreme fusese, neîndoielnic, a ei.

— Nu vrei să intri, domnule Oak?

— Ba da, mulțumesc, zise Gabriel, luând-o după ea până la șemineu. Am adus un miel pentru domnișoara Everdene. M-am gândit că i-ar plăcea să crească unul — fetelor le place.

— Poate că da, zise doamna Hurst reflectând. Cu toate că ea nu este decât în vizită pe aici. Dacă mai aștepți puțin, Bathsheba o să vină într-o clipă.

— Da, aștept, zise Gabriel așezându-se. Nu chiar pentru miel am trecut pe aici, doamnă Hurst. Ca să n-o mai lungesc, mă gândeam s-o întreb dacă n-ar vrea să se mărite.

— Ei, pe cuvânt!

— Da. Pentru că, dacă ar vrea, aș fi foarte bucuros s-o iau eu de nevastă. Știi cumva dacă mai are vreun alt flăcău care să-i dea târcoale?

— Stai să mă gândesc, zise doamna Hurst, zgândărind de prisos jarul cu vătraiul. Da, băte-te-ar norocul... chiar o droaie de flăcăi. Vezi dumneata, fermiere Oak, ea e frumușică foc și, pe deasupra, e tare învățată — era să se facă guvernanta odată, mă înțelegi, numai că e prea greu de strunit. Nu că ar fi venit pe aici vreodată vreunul din pețitorii ei... dar, Doamne, așa-s femeile, trebuie să aibă vreo duzină de pretendenți.

— Asta-i mare ghinion, zise fermierul Oak, fixând mâhnit cu privirea o crăpătură din pardoseala de piatră. Eu nu sunt decât un om obișnuit, iar singura mea șansă era să fiu primul... Păi atunci n-are rost să mai aștept, căci numai pentru asta venisem, așa că acuma o să mă duc acasă, doamnă Hurst.

Când Gabriel se îndepărtase la vreo două sute de iarzi de-a lungul dealului, auzi un „hei-hei!” strigat ascutit în spatele său, pe o notă mult mai înaltă decât aceea în care este scoasă de obicei această exclamație, când se strigă peste câmp. El se uită în jur și văzu o fată alergând din răspuțuri în urma lui și fluturând o batistă albă.

Oak stătu pe loc — iar cea care alerga se apropie. Era Bathsheba Everdene. Obrajii lui Gabriel se împurpurară — ai fetei erau deja îmbujorați, dar se părea că nu din pricina emoției, ci de la fugă.

— Fermiere Oak... eu... zise ea întretăiat, din lipsă de aer, oprindu-se în fața lui cu bărbia în piept și punându-și o mână în sold.

— Tocmai am trecut pe la voi, ca să te văd, zise Gabriel, în așteptarea cuvintelor Bathshebei.

— Da... am aflat, răspunse ea, gâfâind ca o prigorie, cu fața roșie și îmbrobonită de la efort, ca o petală de bujor mai înainte ca soarele să-i zvânte roua. N-am știut că ai venit ca să mă ceri de nevastă, altminteri m-aș fi întors neîntârziat din grădină. Am alergat după dumneata ca să-ți spun... că mătușa mea a făcut o greșală cerându-ți să-ți vezi de treabă și să nu-mi mai faci curte...

Gabriel înflori.

— Îmi pare rău că a trebuit să alergi atâta, draga mea, zise el, cu un sentiment de recunoștință pentru favorurile pe care le întrezărea. Mai așteaptă nițel, până îți recapeti răsuflarea.

— A fost o mare greșală... să-ți spună mătușa mea că aș avea deja un pretendent, continuă Bathsheba. N-am nici un fel de iubit... nici n-o să am vreunul — și m-am gândit, pentru că femeilor le trebuie timp, că a fost mare păcat să te trimită astfel la plimbare, lăsându-te să crezi că aș avea mai mulți.

— într-adevăr, mă bucur să aud asta! zise fermierul Oak cu unul dintre lungile sale zâmbete speciale și înroșindu-se de bucurie, întinse mâna ca s-o ia pe a ei care, după ce fata își alinase răsuflarea apăsându-se într-o parte, odihnea acum pe piept, încercând să domolească bătăile

nebunești ale inimii. Nici n-o prinse bine, că fata și-o ascunse la spate, încât aproape că-i alunecă printre degete ca un țipar.

— Am o fermă micuță și drăguță, fără bătaie de cap, zise Gabriel, cu ceva mai puțină siguranță decât atunci când îi apucase mâna.

— Da, ai.

— M-a împrumutat cineva cu bani ca să pot începe, totuși, în scurt timp îi voi da înapoi și, deși sunt doar un om obișnuit, am reușit câte ceva de când eram băiat.

Gabriel rostise „câte ceva” pe un ton care să-i dea ei de înțeles că nu era decât un fel de a spune, din modestie, „foarte multe”. Apoi adăugă:

— Când vom fi căsătoriți, sunt încredințat că o să pot munci de două ori mai mult decât acum. Făcu un pas înainte și întinse din nou mâna. Bathsheba îl ajunsese din urmă într-un loc lângă care se afla o tufă de cătină pălită, încărcată cu boabe roșii. Văzând că înaintarea lui căpăta forma unei amenințări cu o posibilă încolțire, dacă nu chiar o îmbrățișare, ea se feri, trecând în spatele tufei.

— Dar, fermiere Oak, zise ea peste vârfurile tufei, uitându-se la el cu ochi mari, eu n-am spus niciodată că mă voi mărita cu tine.

— Ei, asta-i bună! zise Oak exasperat. Să alergi așa după cineva... și apoi să spui că nu-l vrei!

— Eu am vrut să-ți spun doar atât — zise ea nerăbdătoare, deși întrucâtva conștientă de absurditatea situației în care se pusese singură — că nimeni nu mi-a cucerit încă inima și nicidecum nu am o duzină de pretendenți, cum ți-a spus mătușa mea. Nu pot să sufăr să fiu socotită proprietatea bărbaților în felul acesta... deși poate că o să devin, într-o bună zi. Ei bine, dacă te-aș fi vrut, n-aș fi alergat așa după dumneata — ar fi însemnat cea mai mare neobrăzare! Însă nu-i nimic rău că m-am grăbit să îndrept un lucru neadevărat care ți s-a spus.

— Oh, nu... nu-i nimic rău.

— Dar se întâmplă să te arăți prea generos când te pripești să-ți exprimi gândurile, iar Oak adăugă, cu mai multă considerație pentru toate circumstanțele:

— Adică, nu sunt chiar așa de sigur că nu-i nimic rău.

— E drept că n-am avut răgaz să mă gândesc, mai înainte de a porni, dacă vreau sau nu să mă mărit, căci dumneata ajunseseși deja departe.

— Ei hai, zise Gabriel, înviorându-se din nou, gândește-te câteva clipe. O să mai aștept puțin, domnișoară Everdene. Vrei să te măriți cu mine? Zi da, Bathsheba. Te iubesc cum nu-ți poți închipui!

— O să încerc să mă gândesc, răspunse ea, mai curând șovăielnic. Dacă pot să mă gândesc când sunt afară, unde gândurile mi se împrăstie.

— Dar poți barem să ghicești, cât de cât.

— Atunci dă-mi timp. Bathsheba își aținti meditativ privirile în depărtări, uitându-se în partea spre care stătea Gabriel cu fața.

— Eu pot să te fac fericită, zise el peste tufa de cătină, vorbind în ceafa ei. O să ai un pian, într-un an sau doi — nevestele de fermier își iau acum pianе —, iar eu o să învăț să cânt la fluier cât să cânt împreună cu tine, seara.

— Da, asta mi-ar plăcea.

— Și o să ai o brișcă micuță, una dintre acelea de zece lire, pentru târg... și flori drăguțe, și păsări — cocoși și găini, vreau să spun, pentru că astea sunt folositoare, urmă Gabriel, nehotărât între poezie și utilitatea practică.

— Mi-ar plăcea tare mult.

— Și un solar pentru castraveți — ca orice domn și doamnă adevărați.

— Da.

— Și după ce o să facem nunta, o s-o trecem la „Căsătorii”, pe lista din ziar.

— Doamne, cât mi-ar plăcea asta.

— Iar pe copii o să-i trecem la „Nașteri” — pe fiecare flăcăiaș! și, acasă, la gura sobei, ori de câte ori o să-ți ridici privirile, eu o să fiu acolo — și, ori de câte ori o să-mi ridic eu privirile, tu o să fii acolo.

— Stai, stai puțin și nu vorbi ce nu trebuie!

Chipul ei se întunecă și, o vreme, rămase tăcută. El privi și iar privi la bobitele roșii dintre ei, într-atât încât parcă, tot restul vieții sale, cătina aceea avea să fie pentru el un semn secret, însemnând o cerere în căsătorie. Bathsheba se întoarse hotărâtă către el.

— Nu, n-are rost, zise ea. Nu vreau să mă mărit cu dumneata.

— Încearcă!

— Am încercat din răspuțeri, tot timpul ăsta în care m-am gândit, căci un măritiș ar fi foarte nimerit, într-un fel. Lumea ar vorbi despre mine și ar zice că mi-am câștigat bătaia, iar eu m-aș simți mândră și așa mai departe. Dar, un bărbat...

— Ei, ce?

— Păi, ar fi întotdeauna acolo, după cum spuneai dumneata — ori de câte ori mi-aș ridica ochii, el ar fi acolo.

— De bună seamă că ar fi — eu, cel puțin.

— Ei bine, ce vreau să spun este că nu m-aș supăra să fiu mireasă la o nuntă, însă doar dacă aș putea să fiu fără să am neapărat și un bărbat. Dar, de vreme ce o femeie nu se poate mândri în felul acesta de una singură, eu n-o să mă mărit — cel puțin, nu acum.

— Asta-i o nerozie fără margini!

La această critică făcută declarației sale, Bathsheba se sumeți și se trase ușor mai departe de el.

— Pe sufletul meu dacă nu, cred că nici o fată n-ar putea spune o prostie mai mare ca asta, zise Oak. Dar, scumpa mea, continuă el pe o voce împăciuitoare, nu fi așa! Oak scoase un suspin adânc și sincer — însă, nu-i mai puțin adevărat că, fiind aidoma suspinului unei păduri de pin, ai fi putut zice că a fost doar o șoaptă a văzduhului. De ce să nu mă vrei? se rugă el, furișându-se pe după tufa de cătină, ca să ajungă lângă ea.

— Nu pot, răspunse ea, dându-se înapoi.

— Bine, dar de ce? stăruie el, rămânând pe loc, când văzu că nu-i chip să ajungă lângă ea, și privind peste tufa de cătină.

— Pentru că nu te iubesc.

— Da, dar...

Ea își înăbuși un căscat, dar unul atât de neînsemnat, încât nu s-ar fi putut socoti nicicum un semn de rea purtare.

— Nu te iubesc, repetă ea.

— Dar te iubesc eu — și, în ceea ce mă privește, mă mulțumesc și dacă mă placi.

— Oh, domnule Oak — foarte frumos, n-am ce zice! O să ajungi să mă disprețuiești.

— Niciodată, zise domnul Oak, cu atâta înflăcărare încât păru mânat de forța cuvintelor sale drept prin tufă și în brațele ei. O să fac un singur lucru în viața asta — un singur lucru sigur — și anume o să te iubesc, o să te doresc și o să continuu. Să te doresc până o să mor. Glasul lui avea acum un patos sincer, iar mâinile lui mari și negricioase tremurau vizibil.

— Pare un lucru grozav de urât să nu te iau de bărbat, când dumneata mă iubești atât de mult, zise ea cu o oarecare tristețe și privind deznădăjduită în jur, căutând parcă o porțiță de ieșire din încurcătura în care se afla conștiința sa. Ce n-aș da să nu fi fugit după dumneata! Totuși, păru să fi găsit o scurtătură pentru a se întoarce la voioșia ei și își luă un aer cochet. N-ar merge, domnule Oak. Am nevoie de cineva să mă țină în frâu, sunt prea nestăpânită, iar dumneata n-o să fii niciodată în stare, știu eu.

Oak își plimbă privirile peste câmp, cu un aer prin care spunea că n-avea nici un rost să încerce s-o contrazică.

— Domnule Oak, zise ea cu o eleganță senină și cu bună cuviință, ești mult mai așezat decât mine. Eu n-am nici un sfanț de nicăieri, stau cu mătușa mea ca să-mi duc zilele de azi pe mâine, am mai multă carte decât dumneata și nu te iubesc nici un pic — așa stau lucrurile cu mine. Acum, cu dumneata — ești un fermier la început de drum și se cuvine să chibzuiești bine, dacă e să te însori (ceea ce nici n-ar trebui să-ți treacă prin minte, deocamdată), ca să te însori cu o femeie cu bani, care să-ți aducă o fermă mai mare decât cea pe care o ai acum. Gabriel se uită la ea cu o oarecare surprindere și cu multă admirație.

— Tocmai la asta mă gândisem și eu! zise el naiv.

— Fermierul Oak era înzestrat mai mult decât din plin cu virtuțile creștine — simplitate și exces de sinceritate —, ca s-o scoată la cap cu Bathsheba. Bathsheba era vădit descumpănită.

— Păi atunci de ce-ai mai venit să mă deranjezi? zise ea aproape în ciudată, dacă nu mânioasă de-a binelea, în timp ce pe obraji i se iviră două mari pete purpurii.

— Nu pot să fac ceea ce socotesc eu că ar fi... că ar fi...

— Bine?

— Nu, înțelept.

— Tocmai ai mărturisit adevărul, domnule Oak! exclamă ea, cu și mai multă semeție, și își scutură capul disprețuitor. După una ca asta, crezi că m-aș mai putea mărita cu dumneata? Nici nu mă gândesc.

El izbucni, pătimăș:

— Dar nu mă înțelege greșit. Din pricină că sunt destul de deschis cât să recunosc ceea ce oricare alt bărbat în locul meu ar fi gândit, dumneata iei foc și te superi pe mine. Că dumneata n-ai fi potrivită pentru mine este o prostie. Vorbești ca o lady — toți oamenii din ținut au băgat de seamă —, iar unchiul dumitale de la Weatherbury este, după cum am auzit, un mare fermier, mult mai înstărit decât o să fiu eu vreodată. Aș putea să vin seara să te văd... sau vrei să te plimbi cu mine duminică? Nu țin să te hotărâști acum, pe loc, dacă nu știi ce să zici.

— Nu, nu, nu pot. Nu mă mai bate la cap — nu! Nu te iubesc, așa că ar fi caraghios! zise ea și râse.

Nici unui bărbat nu-i place să-și vadă sentimentele devenind ținta glumelor răutăcioase și frivole.

— Prea bine, zise Oak hotărât, cu atitudinea unuia care se pregătește să-și închine, pentru totdeauna, zilele și nopțile cugetărilor Ecclesiastului. Atunci, n-o să te mai cer de nevastă.

V.

PLECAREA BATHSHEBEI. O TRAGEDIE PASTORALĂ

Veștile care îi ajunseră într-o zi la ureche lui Gabriel, cum că Bathsheba Everdene părăsise ținutul, îl afectară într-un mod care ar fi uimit pe oricine n-ar fi bănuir că renunțarea, cu cât este mai trâmbițată, cu atât este mai șubredă.

S-ar putea spune că nu există o cale consacrată, bine stabilită, și pentru a ieși din iubire, cum este una pentru a intra. Din acest punct de vedere, unii privesc căsătoria ca pe un soi de scurtătură, dar se știe că dau greș. Despărțirea, mijlocul pe care întâmplarea i-l oferea lui Gabriel Oak prin plecarea Bathshebei, deși eficace pentru oamenii cu un anumit caracter, este pentru alții foarte potrivită pentru idealizarea ființei absente — mai ales pentru cei a căror iubire, oricât de comună și de lipsită de patimă, este ca un fluviu cu vad adânc și larg. Oak făcea parte din categoria oamenilor cu fire calmă și simțea că focul tainic pe care Bathsheba i-l aprinsese în suflet ardea cu o flăcără mult mai vie acum, când ea plecase — totul se sfârșise. Începutul prieteniei cu mătușa ei fusese retezat scurt de eșecul încercării lui de a o peți, iar Oak află de la alții despre plecarea fetei. Se părea că fata se dusese într-un sat numit Weatherbury, la vreo douăzeci de mile depărtare, dar în ce scop — în vizită sau pentru a rămâne definitiv —, nimeni nu putu să-l lămurească.

Gabriel avea doi câini. George, mai bătrân, avea un bot negru ca abanosul, tivit de jur-împrejur cu o fâșie îngustă de piele rozalie, și o blană de culoare incertă, aproape albă, stropită la întâmplare cu pete cenușii ca de ardezie; dar cenușiul, după atâția ani de stat în soare și în ploi, răscopt și spălat de pe smocurile de la suprafață, căpătase nuanțe de brun-roșcat, de parcă albastrul din alcătuirea cenușiului se decolorase, ca Indigoul din același tip de culoare din picturile lui Turner. La origine, blana îi fusese blană de câine, dar îndelungatul trai printre oi părea să i-o fi prefăcut, treptat, într-o lână cu fir de proastă calitate.

Câinele acesta aparținuse, la început, unui cioban cu minte puțină și apucături îngrozitoare, iar consecința era că George știa precis toate soiurile de pedepse anunțate de înjurături și blesteme, mai bine și decât omul cel mai îmbătrânit în rele din împrejurimi. Bogata sa experiență îl deprinsese atât de bine cu deosebirea dintre exclamațiile ca „vin-aici!” și „Fir-ai tu... vin-aici!”, încât știa până în cele mai mici amănunte viteza cu care trebuia să se prezinte, ori de câte ori era chemat, de la coada turmei în fața ciobanului, dacă voia să scape de a fi deșelat de bâta acestuia. Dar, deși bătrân, era isteț și încă de toată încrederea.

Câinele mai tânăr, fiul lui George, era probabil o copie a maică-sii, căci nu semăna prea mult cu tatăl. Învăța încă îndatoririle de paznic la oi, astfel încât să-i ia locul la turmă dulăului bătrân, când acesta avea să moară, dar nu trecuse de noțiunile primare — îi venea încă grozav de greu să facă deosebirea între a îndeplini o poruncă destul de bine și a o îndeplini prea bine. atât de hotărât și, totodată, atât de tare de cap era câinele cel tânăr (nu avea un nume, dar răspundea prompt la orice ton plăcut al vocii), încât, atunci când era trimis să mâne turma din urmă, ar fi

făcut- o cu atâta zel, de le-ar fi fugărit prin tot ținutul cu cea mai mare plăcere, dacă nu ar fi fost oprit sau dacă nu i s-ar fi reamintit unde să se oprească, după exemplul bătrânului George.

Cam atât despre câini. Ceva mai departe pe Norcombe Hill se afla o groapă de var, de unde de generații întregi se tot scosese varul și se cărase pe la fermele învecinate. De la groapă porneau, în formă de V, două garduri de nuiete, fără să se unească totuși la vârf. Îngustul culoar rămas între garduri, dincolo de care dădeai imediat de buza gropii, era închis cu un zăplaz grosolan.

Într-o seară, când fermierul Oak se întorsese la coliba lui, socotind că nu mai era nevoie de prezența sa pe deal, își chemă, ca de obicei, câinii, înainte de a-i închide în ocol până dimineată. Venise doar unul, bătrânul George. Celălalt nu era de găsit — nici în casă, nici pe drum, nici în țărc. Atunci, Gabriel își aminti că-i lăsase pe amândoi câinii pe deal, mâncând dintr-un miel mort (o mâncare de la care, de obicei, îi ținea departe, îngăduindu-le-o numai când nu avea altceva să le dea) și, spunându-și că probabil cel tânăr nu-și terminase masa, intră în casă, cu gândul să se desfete dormind într-un pat, plăcere de care, în ultima vreme, nu se bucurase decât duminicile.

Era o noapte tăcută și umedă. Cu puțin înainte de ivirea zorilor, fu trezit de o neobișnuită sonoritate a unei muzici familiare. Pentru cioban, sunetul tălângii oilor, ca ticăitul ceasului pentru ceilalți oameni, este unul în firea lucrurilor, care se bagă de seamă doar atunci când

încetează ori atunci când apare vreo neobișnuită variație în clinchetul domol care, pentru urechea învățată cu el, înseamnă, de la orice depărtare ar veni, că totul e bine la turmă. În liniștea solemnă a începutului de zi, Gabriel auzi tălângile bătând ciudat de puternic și repezit. Clinchetul neobișnuit poate apărea numai în două situații: fie când oaia care poartă talanga la gât paște grăbită, de pildă când turma intră pe o pășune nouă și atunci talanga scoate un sunet întrerupt și agitat, fie când oaia o zbughește la fugă și atunci clinchetul devine săltăreț și ritmat. Urechea experimentată a lui Oak îl făcu să-și dea seama că sunetul din acel moment era provocat de faptul că turma alerga în mare viteză.

Sări jos din pat, se îmbracă, o rupse la fugă pe potecă în jos, prin ceața dimineții, și urcă dealul. Oile care fătaseră și care stăteau să fete erau ținute separat de cele cărora sorocul urma să le vină mai târziu, acestea din urmă fiind în număr de două sute în turma lui Gabriel. Ei bine, cele două sute de oi păreau să fi intrat în pământ. Cele cincizeci de oi cu miei se aflau închise, la capătul celălalt al dealului, așa cum le lăsase, însă restul, grosul turmei, nu se vedea nicăieri. Gabriel hăuli din răspuțuri strigătura ciobănească:

— Ovey, ovey, ovey!

Nici un behăit. Se duse la gardul de nuiete — gardul fusese străpuns într-un loc și în dreptul spărturii se vedeau urmele copitelor. Mai degrabă mirat să descopere că oile rupseseră gardul în perioada aceea din an, totuși punând-o fără șovăială pe seama faptului că, iarna, rumegătoarele se dădeau în vânt după iedera care, prin dumbravă, creștea din belșug, se luă după ele, trecând prin gard. Nu erau nici în dumbravă. Strigă din nou. îi răspunseră văile și dealurile îndepărtate — precum atunci când marinarii îl chemaseră pe Hylas¹, tovarășul pierdut pe țărmul Misiei —, dar nici o oaie. O apucă printre copaci și de-a lungul crestei dealului. În vârful vârfului, acolo unde se întâlneau cele două garduri de nuiete despre care am pomenit, despărțite doar de buza gropii de var, Gabriel îl văzu pe câinele mai tânăr, profilându-se pe cer, întunecat și neclintit ca Napoleon la Sfânta Elena.

Pe Oak îl săgetă o presimțire cumplită. Înainta, simțind că i se înmoaie picioarele — în zăplaz era o spărtură, iar pe jos se vedeau urme de oi. Câinele îi ieși în întâmpinare, îi linse mâna și se gudură, arătând că se aștepta la o deosebită răsplată pentru însemnatele servicii pe care i le adusese. Oak se uită în fundul gropii. Oile zăceau, moarte sau pe moarte, la picioarele sale — un morman de două sute de leșuri zobite, ceea ce, punând la socoteală că multe aveau miei în burtă, însemna un pricaz de încă o dată pe atât.

Oak era un om plin de omenie — într-adevăr, omenia îi spulbera adesea orice intenție de a se dovedi ceva mai abil, iar el se lăsa luat pe sus de valul ei. Singurul gând care-i întunecase dintotdeauna cugetul fusese cel că mioarele sale aveau să sfârșească sub forma cărnii de oaie

— că o să vină o zi în care păstorul o să devină un trădător infam al oilor sale, lipsite de apărare. Acum, în primul moment, nu simți decât milă față de sfârșitul înainte de vreme al acestor oi blânde și al mieilor nenăscuți.

Abia în următorul moment i se ivi în minte un alt aspect al problemei. Oile nu erau asigurate. Toată agoniseala sa, în urma unui trai foarte cumpătat, se risipise dintr-o lovitură: visul său de a ajunge un fermier pe picioarele sale se năruise — poate pentru totdeauna. Zelul, răbdarea și hărnicia lui Gabriel fuseseră atât de mult puse la încercare, între vârsta de optsprezece și

douăzeci și opt de ani, până să atingă situația de acum, încât i se părea că nu mai avea rezerve de așa ceva, că ajunsese chiar la fundul sacului. Se încovoie peste zăplaz și își înfundă fața în palme.

Înmărmurirea nu durează totuși o veșnicie, așadar și fermierul Oak își reveni din a sa. Fapt deopotrivă ieșit din comun și caracteristic, singura frază pe care o rosti fu una de recunoștință:

— Mulțumesc lui Dumnezeu că nu sunt însurat — ce s-ar fi făcut ea, cu sărăcia care a dat acum peste mine?

Oak își ridică fruntea și, întrebându-se ce ar fi putut face el, se uită, golit de simțiri, la întregul tablou. La marginea gropii se întindea un mic iaz lunguiet, deasupra căruia spânzura scheletul șters al unei luni de crom gălbui, care mai avea doar câteva zile de trai — luceafărul de dimineață o gonea deja, din partea dreaptă. Iazul sclipea ca un ochi de mort, iar, pe măsură ce lumea se trezea, se făcea simțit un vânticel care tremura și țuguia luna răsfrântă în oglinda lui, fără s-o fărâmițeze, și care prefăcea imaginea luceafărului într-o dâră fosforescentă pe apă. Oak văzu toate acestea și chibzui.

După cum se putea deduce, bietul cățelandru, care încă mai credea că, de vreme ce datoria sa era să alerge după oi, cu cât le fugărea mai mult, cu atât era mai bine, sfârșise de mâncat din mielul mort, ceea ce îi insuflase un nou avânt și îl înviorase, drept pentru care adunase toate oile într-un colț, apoi îndemnase sfioasele animale să treacă prin gardul viu, de-a curmezișul pășunii de pe culmea dealului și, continuând să le mâne de la spate, le speriasse îndeajuns cât să doboare o parte din zăplazul putrezit și astfel să se prăvălească în groapă.

Fiul lui George își îndeplinise misiunea atât de complet, încât fu socotit un lucrător prea desăvârșit pentru a mai trăi — și, într-adevăr, a fost luat și împușcat, tragic, la ora douăsprezece, în aceeași zi — încă un exemplu despre soarta nefericită care, atât de des, îi lovește nu doar pe câini, dar și pe filozofii care urmează neabătut o cale de gândire, până la finalul său logic, și care încearcă să se poarte în perfectă concordanță cu aceasta, într-o lume construită într-o măsură atât de largă pe compromis.

Ferma lui Gabriel fusese începută cu bani împrumutați de la un negustor — care avusese încredere în înfățișarea promițătoare și în seriozitatea lui Oak și care se învoise să primească un procent din câștigul fermierului, până când datoria acestuia avea să se stingă. Acum, Oak descoperi că valoarea animalelor rămase, a fermei pe care o încropise și a amenajărilor care îi aparțineau într-adevăr lui abia de-i ajungea cât să-și plătească datoriile, lăsându-l un om liber, doar cu hainele de pe el și nimic mai mult.

VI.

TÂRGUL. CĂLĂTORIA. FOCUL

Au mai trecut două luni și a venit, astfel, și acea zi din februarie când, în orașelul de provincie Casterbridge, se ținea, conform datinii, târgul anual de tocmire de lucrători.

La un capăt al străzii principale stăteau vreo două sau trei sute de muncitori voioși și inimoși, așteptându-și norocul — toți croiți după același tipar, oameni pentru care munca nu este cu nimic mai puțin decât o luptă corp la corp cu gravitația, iar plăcerea nimic mai mult decât o renunțare la muncă. Între aceștia, căruțașii și vizitii se deosebeau după faptul că aveau o curea de bici încolăcită la pălărie, cei care făceau acoperișuri după împletitura de paie de pe umăr, oierii după bătele pe care le țineau în mâini și, astfel, slujba pe care și-o dorea fiecare era cunoscută de angajator de la prima privire.

În mulțime se afla și un tânăr robust, cu o înfățișare mai acătării decât a celorlalți — într-adevăr, se băgase de seamă că nu era om de rând, căci vreo câțiva mujici din jurul lui se simțiseră îndemnați să-i vorbească și să îi ceară amănunte ca unui fermier despre slujba pe care o oferea, folosind „domnule” la încheierea fiecărei fraze. Răspunsul tânărului era mereu același:

— Și eu caut o slujbă pentru mine, de vechil. Știți pe cineva care ar avea nevoie de unul? Gabriel era mai palid acum. Privirea lui era mai adâncă, iar chipul lui părea mai trist. Trecuse

prin greaua încercare a nenorocirii, care, însă, îi dăduse mai mult decât îi luase. Căzuse de la modesta sa ridicare în rang ca rege-păstor drept în fundul puțurilor cu smoală ale văii Sidim¹, dar rămăsese cu o liniște demnă, pe care n-o cunoscuse niciodată mai înainte, și cu acea nepăsare față de soartă care, deși adeseori îl ticăloșește pe om, atunci când nu reușește acest lucru, este însăși temelia sublimului din el. și, astfel, căderea i se prefăcuse în înălțare, iar pierderea, în câștig.

De dimineată, un regiment de cavalerie ieșise din oraș, iar un sergent cu oamenii lui puricaseră vreo patru străzi, în căutare de recruți. Pe la sfârșitul zilei, văzând că rămâne fără angajament, lui Gabriel aproape că îi părea rău că nu li se alăturase, să fi plecat departe, în serviciul țării sale. Obosit de atâta stat în picioare în piață, fără să-i pese prea mult la ce fel de muncă avea să fie pus, se hotărî să încerce să găsească și altceva decât o slujbă de vechil. Toți fermierii păreau să aibă nevoie de ciobani. Gabriel, în ceea ce-l privește, se pricepea cel mai bine la oierit. O luă în jos pe o străduță întunecată și, cotind pe o ulicioară și mai întunecată, merse până dădu de o fierărie.

— În cât timp ai putea face o bătă de cioban?

— În douăzeci de minute.

— Cât costă?

— Doi șilingi.

¹ într-una dintre bătăliile descrise în Biblie, împărații Sodomei și Gomorei dau bir cu fugiții și cad în puțurile cu smoală din valea Sidim (Facerea, 14: 3-11).

Se așeză pe o bancă până ce fu gata bâta, căpătând în plus și un mâner.

Apoi se duse la o prăvălie cu haine de-a gata, al cărei proprietar cunoștea multă lume la țară. Cum pentru bătă cheltuisese aproape toți banii pe care îi mai avea, Gabriel încercă și izbuti să-și schimbe paltonul pe o haină de pânză groasă, îmbrăcăminte obișnuită a ciobanilor.

O dată încheiată această afacere, dădu fuga înapoi în mijlocul orașului și se așeză pe marginea caldarâmului ca un oier veritabil, cu bâta în mână.

Acum, fiindcă Oak se preschimbase în oier, părea că se căutau îndeosebi vechilii. Cu toate acestea, vreo doi sau trei fermieri îl ochiră și se dădură mai aproape de el. Discuțiile se purtară mai mult sau mai puțin în felul următor:

— De unde vii?

— Norcombe.

— E departe, nu?

— Cincisprezece mile.

— La ferma cui ai fost ultima oară?

— La a mea.

Răspunsul acesta stârnea de fiecare dată același efect ca zvonul că a izbucnit holera — fermierul interesat își lua tălpășița, clătinând neîncrezător din cap. Gabriel, ca și câinele lui, era prea bun ca să fie demn de încredere și nu izbuti niciodată să treacă de acest punct al negocierii.

Este mai sigur să primești orice șansă ți se oferă și să însăilezi răspunsurile potrivite pe loc, decât să-ți faci un plan îndelung cumpănit și să aștepti un prilej ca să-l pui în aplicare. Gabriel regreta că își aranjase înfățișarea ca să arate a cioban, în loc să se fi păstrat bun pentru orice muncă din întregul șir de slujbe care se ofereau în târg. Se însera. Câțiva bărbați veseli fluierau și cântau în colțul din piață rezervat grânelor — Gabriel, care o vreme își ținuse mâna degeaba în buzunarul noii sale haine, dădu peste fluier. Socoti că acela era un bun prilej de a-și pune în practică învățăturile, pentru care plătise atât de scump.

Își scoase fluierul și începu să cânte Jockey la târg, ca un om care nu cunoscuse niciodată supărarea. Oak putea scoate din fluier sunete de o gingășie arcadiană, iar la auzul melodiei bine cunoscute, inima i se înveseli, ca și celorlalți pierde-vară din jur. Cântă cu foc, iar, într-o jumătate de ceas, câștigase în pence o mică avere pentru un om fără de nici unele.

Întrebând în stânga și-n dreapta, află că a doua zi se mai ținea un târg, la Shottsford.

— E departe Shottsford?

— Zece mile dincolo de Weatherbury.

Weatherbury! Era locul unde plecase Bathsheba, cu două luni în urmă. Informația aceasta parcă îl aruncă din miezul nopții în plină zi.

— Cât e de aici până la Weatherbury?

— Vreo cinci sau șase mile.

Poate că Bathsheba plecase de mult din Weatherbury, dar locul acela îi stârnea lui Oak destul de multă curiozitate cât să aleagă târgul de la Shottsford drept următorul popas unde să-și încerce norocul căutându-și de muncă, tocmai fiindcă se afla aproape de Weatherbury. Mai mult încă, nici oamenii din Weatherbury nu erau de lepădat. Dacă era adevărat ce spunea lumea, ei erau cei mai vânjoși, cei mai veseli, cei mai prosperi și cei mai drăcoși din tot ținutul. Oak se hotărî să înnopteze la Weatherbury, înainte să se ducă la Shottsford, și porni fără întârziere pe drumul mare, despre care i se spusese că era calea cea mai scurtă până la satul cu pricina.

Drumul tăia, mai întâi, Durnover Moor — niște mlaștini mocirloase, străbătute de pâraie mici, ale căror ape susurau și se împleteau pe la mijlocul vadului, încrețindu-se mărunț spre margini sau, dacă șuvoiul era mai iute, se împeștrău cu petice de spumă albă, curgând la vale cu netulburată seninătate. Pe locurile mai înalte, scheletele uscate ale frunzelor moarte băteau ușor pământul, gonind alandala pe aripile vântului, iar păsărelele de prin tufișuri își scuturau penele și se culcușeau cum puteau mai bine pentru noapte, stând pe loc, dacă Oak își vedea de drum, dar luându-și zborul, dacă se oprea să se uite la ele. Trecu apoi prin pădurea Yalbury, unde vânatul înaripat se cocoța pe crengile pe care dormea noaptea și unde auzi cârâitul fazanilor, „cu-uc, cuc!”, și şuierul răgușit al fâzânițelor.

Până făcu vreo trei sau patru mile de drum, toate priveliștile din jur se înveliră cu același zăbranic. când coborî, apoi, dealul de la Yalbury, desluși cu greu înaintea sa o căruță, trasă sub un copac cu o coroană bogată de la marginea drumului.

Venind mai aproape, descoperi că nu avea nici un cal înhămat la ea și că nu se vedea nimeni prin preajmă. După cum era așezată, căruța părea să fi fost lăsată acolo peste noapte, căci, în afară de vreo jumătate de balot de paie, îngrămădit în fund, era goală. Gabriel se așeză pe inima căruței și se gândi la ce avea de făcut. Socoti că străbătuse o bucată destul de mare din drum și, cum toată ziua mersese pe jos, de când se luminase, se simți ispitit să se culce acolo, pe fânul din căruță, și să nu se mai chinuie să ajungă în sat la Weatherbury și să plătească pentru un adăpost.

Mâncă ultimele felii de pâine și slănină, bău din sticla de cidru pe care avusese grijă s-o ia la el, apoi se urcă în căruța părăsită. Răsfiră jumătate din paie ca așternut și își trase deasupra cealaltă jumătate, cum putu mai bine pe întuneric, drept învelitoare, acoperindu-se în întregime și simțindu-și trupul instalat mai confortabil ca niciodată. Pentru cineva cu firea lui Oak, mult mai atent la propriile trăiri decât oricare dintre cei din jurul său, nu era prea lesne să-și alunge tristețea lăuntrică, în timp ce-și cântărea în minte situația din prezent — adevărată filă neagră din povestea vieții lui. Dar, tot gândindu-se la nenorocul său, atât în dragoste, cât și într-ale păstoritului, adormi — ciobanii, ca și marinarii, se bucură de privilegiul de a porunci zeului somnului, nu de a-l aștepta să vină.

Trezindu-se cumva deodată, după un somn despre care nu avea habar cât durase, Oak descoperi căruța în mișcare. Era purtat pe drum cu o viteză destul de mare pentru un vehicul fără arcuri și, prin urmare, într-un mod destul de neplăcut, care îl zgâlțâia și-l dădea cu capul de toate părțile pe fundul căruței, ca bagheta într-un timpan muzical. Apoi desluși vocile unor persoane care stăteau de vorbă, venind din partea din față a căruței. Fiindcă nu-i venea nici o idee cum să iasă din încurcătură (care l-ar fi speriat, dacă ar fi fost un om prosper, dar sărăcia amorțește de minune temerile pentru propria persoană), în cele din urmă privi, cu băgare de seamă, printre paie și cel dintâi lucru pe care îl zări fu cerul înstelat deasupra lui. Steaua lui Charles Wain făcea unghi drept cu Steaua Polară, iar Gabriel socoti că trebuia să fie în jur de ora nouă seara — cu alte cuvinte, dormise vreo două ceasuri. Aceste mici calcule astronomice le făcu fără prea mare bătaie de cap și în timp ce își dădea silința să afle, privind pe furiș, în mâinile cui căzuse.

Doi bărbați se întrezăreau, cu greu, în partea din față, stând cu picioarele atârinate afară din căruță și unul dintre ei mânând caii. Gabriel pricepu, curând, că acela era căruțașul și că, după cum se părea, amândoi necunoscuții veneau de la târgul din Casterbridge, ca și el.

Cei doi continuau să vorbească, iar Gabriel auzi următoarele:

— Oricum, e o femeie foarte bine făcută, cel puțin după cât poți să-ți dai seama văzând-o. Dar, sub pielea lor de femeie, muieruștile astea focoase sunt pe dinăuntru însăși trufia lui Lucifer.

— Îhî, așa se pare, Billy Smallbury... așa se pare. Răspunsul acesta veni oarecum tremurat, pe de-o parte fiindcă așa vorbea omul și pe de altă parte din pricina împrejurărilor, hurducăturile căruței nerămânând fără efect asupra gâtului său. Cuvintele erau ale căruțașului.

— E o muiere grozav de fudulă, după cum zic unii și alții.

— Ei, acuma! Dacă-i așa, eu nu pot s-o privesc în ochi. Doamne, nu — eu unul nu! He-he-he! Sfios cum sunt eu!

— Da, e grozav de fudulă. Se zice că, în fiecare seară, la culcare, se uită în oglindă, ca să-și potrivească bine scufia de noapte.

— Și nu-i femeie măritată. O, ce lume!

— Și se zice că poate să cânte la pian. și o face cu atâta măiestrie, încât un psalm îți va plăcea tot atât cât și cel mai deocheat cântecel pe care ți l-ai dori.

— Nu mai spune! Ferice de noi! Eu, unul, mă simt chiar alt om! și cum plătește?

— Asta nu mai știu, jupâne Poorgrass.

Auzind acestea și alte câteva asemănătoare, un gând nebunesc îi fulgeră lui Gabriel prin minte, și anume că necunoscuții vorbeau despre Bathsheba. Totuși, nu avea nici un motiv să creadă că așa ar fi, căci căruța, deși acum mergea spre Weatherbury, putea foarte bine să se ducă mai departe și, în plus, cea de care pomeniseră părea să fie o femeie cu stare. Se aflau acum destul de aproape de Weatherbury și, ca să nu-i sperie degeaba pe vorbitori, Gabriel se strecură jos din căruță, fără să fie văzut.

Se îndreptă către o spărtură din gardul viu, unde descoperi că era o poartă și, cățărându-se pe ea, stătu să chibzuiască dacă să-și caute un adăpost ieftin pentru noapte ori să-și facă rost de unul și mai ieftin încă, culcușindu-se în vreun fânar sau în vreun stog de paie. Uruitul și scârțâitul căruței se stinseră treptat. Se pregătea să pornească din nou la drum, când observă în stânga lui o lumină neobișnuită — cam la vreo jumătate de milă depărtare. Oak se uită mai bine, iar lumina se înteti. Luase foc ceva. Gabriel se cocoță din nou pe poartă, sări în partea cealaltă, nimerind pe un ogor arat, și o apucă peste câmp, mergând drept către foc. Vâlvătaia, crescând pe măsură ce se apropia de ea și lățindu-se încă o dată pe cât fusese, îi înfățișă

stogurile din spate, luminate foarte clar. Ardea curtea unei ferme. Chipul tras al lui Gabriel era scaldat de o lumină portocaliu- aprins; pe toată partea din față a trupului său, pe haina de lucru și pe jambiere dansau umbrele ramurilor cu spini — lumina care ajungea la el se filtra printr-un gard de nuiete desfrunzit, aflat între el și foc —, iar măciulia metalică a bătei sale de cioban strălucea ca argintul, în aceeași baie de raze. Ajunse lângă gard și se opri puțin ca să-și tragă suflul. Locul părea pustiu de-a binelea.

Focul izbucnise într-o șiră lungă de paie, care arsese atât de mult, încât nici nu se punea problema să mai salvezi ceva din ea. Un stog arde altfel decât o casă. când vântul întoarce flăcările spre interior, partea cuprinsă de foc dispare cu totul, topindu-se ca zahărul, și nu-i mai vezi întinderea. Cu toate acestea, un stog de paie sau de spice bine îndesat opune un timp rezistență, dacă focul începe din exterior.

Cel dinaintea ochilor lui Gabriel era un stog de spice dezlânat clădit, iar flăcările mușcau din el cu iuțeala fulgerului. Ardea din partea în care bătea vântul, iar focul se ațâța și se domolea sub suflul acestuia, ca jăraticul unei țigări. Apoi, un snop de deasupra se rostogoli până jos, suierând, iar flăcările se întinseră și-l îmbrățișară cu un vâjâit înăbușit, dar fără să trosnească. În spate, vâlătuci de fum se răspândeau orizontal, umbrind pământul ca norii călători, iar îndărătul lor parcă ardeau niște ruguri ascunse, colorând pânza de fum semitransparent într-o lumină uniformă, galbenă. În față, paieile răzlețe se aprindeau unul după altul, zvârcolindu-se învâpăiate ca niște gheme de viermi rubinii, iar deasupra lor se iveau chipuri fantastice, incandescente, limbi atârânănd din guri, ochi scăpărători și alte forme diavolești, printre care, la răstimpuri, țâșneau mănunchiuri de scânteii, zburând ca păsările din cuib.

Oak încetă deodată să mai fie simplu spectator, văzând că lucrurile sunt mai serioase decât crezuse la început. Un vâlătuc de fum se dădu deoparte și îi dezvălui un stog de paie aflat, spre surprinderea sa, exact în spatele celui mistuit de flăcări, iar în spatele acestuia văzu un șir de alte și alte stoguri, alcătuind grosul recoltei acelei ferme, adică, în loc să fie un singur stog de paie,

cum își închipuise el, ridicat cumva izolat, erau mai multe aliniate în flanc, fiecare lipit de următorul.

Gabriel sări peste gardul de nuiele și atunci văzu că nu era singur. Primul om spre care se îndreptă alerga mâncând pământul, de parcă gândurile îi fugeau la câțiva iarzi înaintea trupului pe care nu reușeau să-l tragă destul de repede după ele.

— Hei, omule — arde, arde! Stăpân bun și slugă proastă este focul, arde! Vreau să spun, o slugă proastă și-un stăpân bun... Ei, Mark Clark, vino! Hai și tu, Billy Smallbury... hai și tu, Maryann Money... hai și voi, Jan Coggan și Matthew, hai! Ieșind din fum, apărură și alte persoane în urma omului care striga, iar acum Gabriel descoperi că nici pomeneală să fi fost singur, ci avea o mulțime de companioni — ale căror umbre săltau cu vioiciune în sus și-n jos, în ritmul în care dansau flăcările, și nu după voința celor care le purtau în spate. Întreaga ceată

— toți făcând parte din acea clasă a societății care își toarnă gândurile în tiparul sentimentelor, iar sentimentele în tiparul emoțiilor puternice — se puse pe treabă cu o remarcabilă zăpăceală.

— Opriți curentul de aer să mai treacă pe sub stog! Strigă Gabriel către cei aflați mai aproape de el.

Stogul era ridicat pe niște picioare de piatră și, printre acestea, limbile flăcărilor gălbui ale paielor aprinse, avântându-se jucăuse, lingeau snopii de deasupra. Dacă focul s-ar fi întins sub acest stog, totul ar fi fost pierdut.

— Aduceți o prelată, repede! zise Gabriel.

Veniră cu o învelitoare pe care o atârna ră ca pe o cortină în calea vântului. Flăcările încetară numaidecât să se strecoare pe sub talpa stogului și se înălțară drept în sus.

— Rămâneți aici cu o găleată de apă și țineți prelată udă, zise din nou Gabriel.

Flăcările, orientate acum în sus, începură să muște din colțurile uriașului acoperiș de deasupra stogurilor de grâu.

— O scară! ceru Gabriel.

— Scara a fost rezemată de stog și s-a făcut scrum! îi răspunse o siluetă învăluită în fum, ca o stafie.

Oak se prinse cu mâinile de capetele secerate ale snopilor, de parcă se pregătea să se apuce de operațiunea numită „trasul paielor”, și, îndesându-și vârful picioarelor în paie sau înfigând printre snopi bâta sa de cioban și agățându-se de ea, se cățără pe burta stogului până sus. O dată ajuns acolo, se așeză călare pe vârf și începu să dea jos cu mânerul încovoiat al bătei snopii în care săriseră bucăți arzânde și care amenințau să aprindă stogul, strigând la ceilalți să-i aducă o crăcană, o scară și niște apă.

În acest timp, Billy Smallbury — unul dintre cei doi oameni care fuseseră în căruță — găsisese o scară, pe care se sui Mark Clark, lângă Oak, pe coama stogului. Fumul era înăbușitor în colțul acela, iar Clark, flăcău isteț, căruia i se dăduse în mână o găleată cu apă, îl stropi pe Oak mai întâi pe față, apoi pe tot corpul, în vreme ce Gabriel, acum cu o crăcană lungă de fag într-o mână și cu bâta lui în cealaltă, continua să dărăcească stogul, dând jos toate bucățile atinse de foc.

La picioarele stogului, ceata sătenilor se străduia să facă tot ce putea ca să stăvilească incendiul — și nu era puțin lucru. Toți erau scăldați într-o lumină oranj și proiectau, în spate, umbre mișcătoare. După colțul celui mai mare dintre stoguri, ferit de bătaia luminii, stătea o tânără femeie, călare pe un căluț scund. lângă ea se mai afla o femeie, care venise pe jos. Amândouă păreau să se țină departe de foc, ca să nu devină calul prea nervos.

— Este un păstor, zise femeia din picioare. Da... asta e! Uite cum îi lucește mânerul bătei, când dă cu ea în stog. Iar haina de cioban e arsă în cel puțin două locuri, de-asta sunt sigură. Un oier tânăr și chipeș totodată, stăpână.

— Al cui oier este?

— Nu se știe, stăpână.

— Nu știe nimeni dintre ceilalți?

— Nimeni, nimeni... i-am întrebat eu. Nu-i de pe aici, zic oamenii.

Tânăra femeie călare ieși din întunerice la lumină și privi neliniștită în jur.

— Crezi că grânarul e în siguranță? întrebă ea.

— Crezi că grâнарul e în siguranță, Jan Coggan? zise a doua femeie, repetând întrebarea către omul aflat cel mai aproape de ele.

— Acuma e în siguranță, cel puțin așa cred. Dacă s-ar fi dus stogul ăsta, s-ar fi dus și grâнарul după el. și asta-i numa' pentru că baciul ăla curajos, de colo, de sus, s-a priceput ce să facă — ăla de stă în vârful stogului, învârtindu-și de zor brațele lungi ca o moară de vânt.

— Muncește din greu, zise tânăra femeie călare, privind în sus spre Gabriel, prin vâlul ei gros de lână. Mi-ar plăcea să fie cioban aici. Nu știe nici unul dintre voi cum îl cheamă?

— N-am auzit în viața mea de numele omului ăstuia, nici nu l-am mai văzut până acum. Focul începea să se declare învins, iar Gabriel, nemaifiind nevoit să stea cocoțat pe stog, se pregătea să se dea jos.

— Maryann, zise fata călare, du-te până la el și, când o coborî, spune-i că fermierul vrea să-i mulțumească pentru marele bine pe care i l-a făcut.

Maryann înainta țănoșă spre stog și îl așteptă pe Oak la picioarele scării. îi transmise solia.

— Unde este stăpânul tău, fermierul? întrebă Gabriel, înviorat de ideea care îi trecu brusc prin minte, că și-ar putea găsi de lucru.

— Nu stăpân, e stăpână, oierule.

— O femeie fermier?

— Aha, cred și eu! și încă una bogată, zise unul ce căsca gura lângă ei. A venit de curând, de undeva de departe. A luat ferma unchiului ei, care a murit pe neașteptate. Unchiul obișnuia să-și măsoare bănetul în ulcele de o jumătate de pintă. Se zice că acuma, nepoata are bani pe la

toate băncile din Casterbridge și se pare că nu-i place să piardă în vânt vreo guinee mai mult decât i-ar plăcea unuia ca tine sau ca mine vreo jumătate de penny — pentru nimic în lume, oierule!

— E cea de colo din spate, de pe căluț, zise Maryann. Cu fața acoperită de un vâl negru cu găurele.

Oak, mânjit de funingine din cap până- n picioare, de nerecunoscut de la atâta fum și dogoare, cu haina lui de pânză groasă găurită de foc în mai multe locuri și șiroind de apă, cu coada bătei de oier făcută scrum și mai scurtă cu șase inci, înainta, cu umilința la care îl siliseră loviturile sorții, către silueta subțire a femeii din șa. își scoase pălăria cu respect și, cu o undă de curtenie, făcând câțiva pași mai aproape de picioarele stăpânei, care atârnavă în șa, zise cu glas sovăielnic:

— Din întâmplare, n-aveți nevoie de un oier, doamnă?

Ea își ridică vâlul de lână, legat sub bărbie, și se uită la el, mută de uimire. Gabriel și draga lui Bathsheba Everdene, cea cu inima rece, se treziră față în față.

Bathsheba nu zicea nimic, iar el repetă mecanic, cu o voce stingherită și mâhnită:

— Aveți nevoie de un oier, doamnă?

VII.

RECUNOASTERE. O FATĂ SFIOASĂ

Bathsheba se trase înapoi, la adăpostul întunericului. Nu-și dădea prea bine seama dacă trebuia să fie amuzată de felul neașteptat în care se întâlniseră sau trebuia să considere că este o situație neplăcută. Simțea, deopotrivă, și un strop de milă, și o undă de bucurie, milă pentru el, bucurie în ceea ce o privea pe ea. Însă nu era deloc stânjenită, iar dacă-și aminti declarația de dragoste pe care i-o făcuse Gabriel la Norcombe, fu doar pentru a compara în minte cum stăteau lucrurile pe atunci și cum stăteau ele în prezent.

— Da, șopti ea, luându-și un aer demn și reîntorcându-se către el, în vreme ce un ușor val de căldură îi inundă obraji. Da, am nevoie de un oier. Dar...

— Este chiar omul potrivit, stăpână, zise liniștit unul dintre săteni.

Convingerea e molipsitoare.

— Da, da, el e omul! zise un al doilea, cu hotărâre.

— Curat omul potrivit! zise și al treilea, cu însuflețire.

— Cum nu se poate mai potrivit! se auzi și al patrulea, cu patos.

— Atunci spuneți-i să stea de vorbă cu vechilul, zise Bathsheba.

Simțul practic era din nou atotstăpânitor acum. Ar fi fost nevoie de o seară de vară și de singurătate, pentru ca această întâlnire să fie percepută în deplinătatea romantismului său. Oamenii i-l arătară pe vechil, iar Gabriel, stăpânindu-și bătaile inimii la descoperirea că această

Astoreth, despre care se povesteau lucruri atât de ciudate, era doar o altă întruchipare a binecunoscutei și admiratei sale Venus, se duse cu el mai la o parte, vorbind ce era de vorbit înainte de angajare.

Focul din fața lor era pe sfârșite.

— Oameni buni, zise Bathsheba, meritați ceva de-ale gurii ca să vă refaceți puterile, după truda asta neașteptată. Vreți să veniți la conac?

— Noi n-am zice ba să ronțaim și să dăm ceva de dușcă, dar, dacă-i vorba pe-așa, ne-am simți mult mai în largul nostru dacă ne-ați trimite băutura la slădăria lui Warren, răspunse unul în numele tuturor.

După acestea, Bathsheba dădu pinteni calului și dispăru în noapte, iar oamenii se risipiră, pornind-o câte doi, câte trei, către sat — Oak și vechilul fură lăsați singuri, lângă stog.

— Ei, acuma, spuse în încheiere vechilul, cred că ne-am înțeles despre tocmirea dumatăle. Eu mă duc la casa mea. Bună seara, baciule!

— N-ai putea să-mi faci rost și de o gazdă? îl întrebă Gabriel.

— Nu, asta nu mai pot, răspunse vechilul, ocolindu-l pe Oak cum ocolește un creștin tipsia de colectă, când n-are de gând să dea bani bisericii. Dacă o ții înainte pe drum, până ajungi la slădăria lui Warren, unde s-au dus cu toții ca să ia ceva de-ale gurii, sunt sigur c-o să găsești vreo câțiva care să-ți spună la cine ai putea trage. Hai, noapte bună, baciule!

Vechilul, care tresărise nervos la ideea de a-și iubi aproapele ca pe sine însuși, o luă peste deal, iar Oak porni spre sat, încă surprins de întâlnirea cu Bathsheba, bucuros că urma să fie aproape de ea și uluit de repeziciunea cu care fata neștiutoare de la Norcombe se preschimbase într-o femeie pricepută să conducă o fermă și stăpână pe sine. Însă, unele femei abia când sunt puse să facă față unor împrejurări critice își descoperă aceste calități.

Silit, într-o oarecare măsură, să-și pună la bătaie imaginația ca să descopere pe unde s-o apuce, Gabriel ajunse la cimitir, pe care îl înconjură mergând pe la poalele zidului împrejmuit, străjuit de câțiva arbori seculari. De-a lungul zidului se întindea o brazdă lată de iarbă, moale chiar și în perioada aceasta din an, când totul împietrește, care îi înăbușea zgomotul pașilor. Trecând prin dreptul unui trunchi de copac, care părea să fie cel mai bătrân dintre cei bătrâni, își dădu seama că în spatele lui aștepta cineva. Gabriel nu se opri din mers și, o clipă mai târziu, dădu întâmplător cu piciorul într-o piatră. Zgomotul fu de ajuns ca să tulbure neclintirea persoanei necunoscute, care tresări, dar își luă o poziție voit degajată.

Era o fată slăbuță, îmbrăcată cam subțire.

— Bună seara dumatăle, zise Gabriel prietenos.

— Bună seara, îi răspunse fata.

Vocea era neașteptat de plăcută — avea acea tonalitate joasă și suavă, cu rezonanțe romantice, tonalitate des pomenită în literatură, dar rar întâlnită în realitate.

— Ai putea să-mi spui, te rog, dacă am luat-o bine: ăsta e drumul spre slădăria lui Warren? reîncepu Gabriel, în primul rând ca să capete lămurirea, dar și ca să mai audă o dată muzica aceluia glas.

— Chiar ăsta! E acolo, la poalele dealului. Dar dumneata știi cumva... Fata șovăi o clipă, apoi continuă: știi cumva până la ce oră e deschis hanul Capul de Berbec? Părea să fi fost cucerită de sinceritatea din vocea lui Gabriel la fel cum Gabriel, fusese cucerit de modulațiile glasului ei.

— Nu știu unde vine Capul de Berbec, nici n-am auzit ceva despre hanul ăsta. Vrei să te duci până acolo în seara asta?

— Da... Tânăra tăcu iarăși. N-avusese rost să lungească vorba, totuși faptul că adăugase și ea ceva părea să fi provenit din dorința ascunsă de a lăsa impresia că nu o frământa nici o grijă, caracteristică pentru naivii care vor să înfăptuiască un lucru fără să atragă atenția. Nu ești din Weatherbury? întrebă ea temătoare.

— Nu. Sunt noul oier — abia ce-am sosit.

— Doar un oier — aș fi zis că ești un fermier, după purtări.

— Doar un oier, repetă Gabriel tăgănat, parcă subliniind caracterul de neînălțurat al situației sale. Gândurile îi alunecară spre trecut, iar ochii îi coborâră spre picioarele fetei și abia atunci văzu jos, lângă ea, o boccea. Probabil că fata observă direcția privirii lui, căci spuse, încercând să-l înduplece:

— N-o să spui nimănui din sat că m-ai văzut pe aici, nu-i așa? Cel puțin, vreo zi sau două...
— N-o să spun nimic, dacă nu vrei să spun, răspunse Oak.
— Îți mulțumesc mult, zise fata. Sunt cam săracă și nu vreau să știe lumea nimic despre mine. Apoi tăcu și începu să tremure.

— Ar trebui să ai o haină mai groasă pe-așa o noapte rece, observă Gabriel. Te-aș sfătui să nu umbli pe-afară.

— O, nu... Acuma nu vrei să-ți vezi de drumul dumitale și să mă lași în pace? Mulțumesc frumos pentru sfat.

— O să-mi văd de drum, zise Gabriel și adăugă, șovăind: De vreme ce spui că n-o duci bine cu banii, poate o să vrei să primești de la mine acest ajutor neînsemnat. E numai un șiling, dar e tot ce mai am.

— Bine... o să-l iau, zise necunoscuta cu recunoștință.

Ea întinse mâna, Gabriel o întinse pe-a lui. Și-n timp ce băjbâiau amândoi să-și găsească mâinile pe întuneric, mai înainte ca bănuțul să fi trecut de la unul la celălalt se petrecu un fapt mărunț, dar care spunea multe. Degetele lui Gabriel atinseră întâmplător încheietura pumnului tinerei și îi simți pulsul zvâcnind îngrijorător. Simțise deseori aceeași zvâcnire nebunească în artera femurală a mieilor săi, când erau istoviți. Era un semn că fata își vlăguia prea repede forțele care, judecând după chipul și trupul ei, erau deja pe ducă.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic.

— Da' atunci?

— Nu, nu, nimic! Hai să rămână între noi faptul că m-ai văzut!

— Prea bine. O să tac. Încă o dată, noapte bună!

— Noapte bună.

Fata rămase neclintită lângă copac, iar Gabriel coborî în sat la Weatherbury sau Longpuddle de Jos, cum i se mai spunea. Avea senzația că, atingând acea făptură plăpândă și fragilă, pășise fără voie în umbra unei adânci tristeți. Dar înțelepciunea constă în a-ți înfrâna impresiile de-o clipă, iar Gabriel se strădui să nu se mai gândească la această întâmplare.

VIII. SLĂDĂRIA. DISCUȚIA. VEȘTI

Slădăria lui Warren era împrejmuită de un zid vechi, îmbrăcat în iederă și, cu toate că la ora aceea nu se vedea bine cum arăta pe afară, după felul în care clădirea se profila sub cer, ghiceai destul de clar ce anume era și la ce folosea. De la ziduri în sus, panta acoperișului de stuf urca până într-un punct din mijlocul clădirii, deasupra căruia se înălța un mic lanternou de lemn, prevăzut cu răsuflători din scânduri rare, pe toate cele patru laturi; prin aceste deschizături se întrezărea cu greu un nor întunecat ieșind în aerul nopții. În față nu exista nici o fereastră, ci numai un pătrat decupat în lemnul ușii, astupat cu geam, prin care acum un mănunchi de raze, roșietice și îmbietoare, străbătea întunericul până la zidul împrejmuitor, acoperit cu iederă.

Oak își plimbă ușor mâna peste ușă, cu degetele întinse, precum Elima Vrăjitorul, până când găsi o curea de piele de care trase, ceea ce făcu să se ridice un zăvor de lemn și ușa să se deschidă.

Înăuntru, singura lumină din încăpere venea de la jăraticul din cuptor, prin gura căruia se revărsa pe pardoseală ca un izvor de raze orizontale, precum ale soarelui la asfințit, și arunca în sus umbre care îngroșau toate trăsăturile fețelor celor strânși în jurul focului. Lespezile de piatră erau tocite, într-o potecă de la ușă până la cuptor și în valuri-valuri, pretutindeni. Pe-o

latură se întindea o bancă din lemn de stejar negeluit, curbă, iar într-un ungher se afla un pat îngust, în care dormea bătrânul proprietar al slădăriei.

Bătrânul ședea acum în fața focului, iar părul și barba, albite ca de promoroacă, îi năpădiseră fața zbârcită, ca mușchii și lichenii cenușii pe un măr desfrunzit. Purta nădragi, strânși pe pulpe cu nojițele lungi ale încălțărilor așa-numite ciubote, și își ținea privirea ațintită asupra focului.

De cum intră, Gabriel fu întâmpinat de aerul încărcat de aroma dulceagă a malțului proaspăt, care îi gâdilă plăcut nările. Oamenii (care se pare că vorbeau despre cum izbucnise incendiul) amuțiră numaidecât și apoi cu toții se porniră să-l măsoare amănunțit din priviri, fapt de care Gabriel își dădu seama după cum își încruntau frunțile și își mijeau ochii, de parcă

el li s-ar fi arătat ca o lumină prea puternică pentru văzul lor. când operațiunea aceasta luă sfârșit, câțiva exclamară meditativ:

— A, cred că el e noul oier!

— Ni s-a părut nouă că auzim o mână pipăind ușa după închizătoare, dar n-am fost siguri că nu era doar o frunză uscată dusă de vânt, zise un altul. Intră, baciule, ești bine venit, deși nu știm cum te cheamă.

— Gabriel Oak, așa mă cheamă, prieteni.

La aceste cuvinte, bătrânul slădar, care stătea în mijlocul celorlalți, se întoarse, cu o mișcare de macara ruginită.

— Ei, taci! Că doar nu vrei să spui că ești strănepotul lui Gabie Oak din Norcombe! Cu neputință! zise el, exprimând prin această formulă marea sa mirare, pe care, de bună seamă, nici unul dintre cei de față n-o înțelegea altfel.

— Tatăl și bunicul meu au trăit până la adânci bătrâneți cu numele de Gabriel, răspunse oierul liniștit.

— Mi s-a părut mie că-l știu la față, de cum l-am văzut călare pe stog — pe cuvânt, așa mi s-a părut. și pe unde muncești mata acuma, baciule?

— Mă gândeam să încerc pe-aici pe undeva, zise Oak.

— L-am cunoscut pe bunicul dumitale, acu' mulți ani! continuă slădarul, cuvintele parcă urmându-și cursul cu de la sine putere, ca și cum le-ar fi fost de-ajuns impulsul dinainte.

— Aha, așa deci!

— Am cunoscut-o și pe bunica dumitale.

— Și pe ea, zici!

— Tot așa, l-am cunoscut și pe tatăl dumitale, pe când era copil. Da, păi băiatul meu de colo, Jacob, și cu tatăl dumitale erau frați de cruce — nu zic bine? — nu-i așa, Jacob?

— Ba da! zise fiul, un tinerel de vreo șaiszeci și cinci de anișori, cu capul aproape chel și cu un singur dinte, în față stânga sus, care-ți atrăgea atenția, fiindcă stătea ieșit în afară ca o bornă kilometrică pe-un tăpșan. Însă, cel mai îndeaproape l-a cunoscut Joe. Oricum, fiu-meu William trebuie să-l fi cunoscut pe dumnealui, aici de față — nu l-ai cunoscut, Billy, mai înainte să pleci din Norcombe?

— Nu eu, ci Andrew, răspunse Billy, fiul lui Jacob, un băiețuș de vreo patruzeci de anișori sau pe aproape, care se remarcă prin faptul că avea o fire veselă și o înfățișare posomorâtă și ai cărui perciuni căpătaseră, pe ici, pe colo, o umbră ca blana de șinșila.

— Îmi aduc aminte, zise Oak, că Andrew era om în toată firea pe când eram eu mic.

— Da... mai deunăzi, eu și fiică-mea a mică, Liddy, am fost la botezul nepotului meu, urmă Billy. și-am vorbit tocmai despre familia omului ăstuia — era chiar de întâmpinarea Domnului trecută, când milele bisericii se împart celor mai săraci, știi mata, baciule, iar eu mi-aduc bine aminte ziua, fiindcă toți a trebuit să pună ceva în tava de la sacristie — da, chiar despre familia omului ăstuia.

— Vino mai aproape, baciule, să bei și tu! Hai să pui ceva în gură și să-ți uzi gâtulejul cu noi, avem câte puțin din fiecare, da' nu prea mult, spuse slădarul, întorcându-și ochii, roșii ca

sângele și împăienjeniți de la uitatul în foc atâția ani. Ridică-l pe „Doamne iartă-mă”, Jacob! Vezi dacă-i destul de cald, Jacob!

Jacob se aplecă spre „Doamne iartă-mă”, o ulcică mare cu două urechi, care stătea în spuză, plesnită și arsă de la căldură. Ulcica era căptușită aproape în întregime cu depuneri din ce dăduse pe afară, mai cu seamă pe la urechi, iar, pe sub buclele acestora, probabil nu văzuse lumina zilei de câțiva ani buni, din pricina crustei de pe vas — alcătuită din cenușă udată întâmplător cu cidru și răscoaptă îndelung; dar nici un băutor cu bun simț n-ar fi putut spune că din pricina asta ulcica nu era bună, pentru că era, fără îndoială, curată și pe dinăuntru, și pe buză. S-ar mai putea spune că în Weatherbury și prin împrejurimi, acestui tip de stacană i se zicea „Doamne iartă-mă” din motive nu foarte clare — probabil din pricină că era atât de mare, încât orice bețivan înveterat se simțea rușinat când o golea până la fund.

Când i se porunci să vadă dacă licoarea e îndeajuns de caldă, Jacob își vârî liniștit degetul arătător în ea, în chip de termometru, iar după ce declară că e numai bună, ridică ulcica și, fiindcă păstorul Oak era străin, încercă, foarte politicoș, să mai șteargă din cenușa prinsă de fund cu poala bluzei sale de lucru.

— O cană curată pentru baci! zise slădarul poruncitor.

— Nu, nu-i nevoie! protestă Gabriel, pe un ton de muștrare amestecată cu respect. Nu fac eu caz de murdărie în starea ei naturală și dacă știu ce e. Apucând ulcica, bău cam de vreun deget sau mai mult din conținut și apoi i-o întinse, la rând, vecinului. Nici nu mi-ar trece prin minte să-mi sâcâi prietenii punându-i să spele, când au și-așa destule pe cap — continuă Oak pe un ton mai moale, după ce izbuti să-și revină, căci i se tăiase răsuflarea, cum i se întâmplă oricui când bea din câni cu gură largă.

— Iată un om cu capul pe umeri, zise Jacob.

— Da, da, nu încape vorbă! întări un tânăr vioi — cel care se suise pe stog — pe nume Mark Clark, glumeț din fire și plăcut la înfățișare, pe care, să-l fi întâlnit oriunde în drumul tău, era totuna cu a face cunoștință cu el, să-l cunoști însemna să bei cu el și să bei cu el însemna, din nefericire, să plătești tu și pentru el.

— Ar mai fi și-o îmbucătură de pâine cu slănină din ce-a trimis stăpâna, oierule. Cidrul o să lunece mai bine pe gât la vale cu ceva de-ale gurii. Numai să nu mesteci temeinic, baciule, fiindcă am scăpat slămina jos, în drum, când am venit cu ea încoace și s-ar putea să cam scrâșnească în dinți. Dar asta-i murdărie curată și știm cu toții ce e, cum bine ai spus, deși mata, baciule, nu faci nazuri, după câte vedem.

— Nu, deloc — ce-i drept, zise Oak prietenos.

— Nu strânge prea tare din dinți și n-o să simți țărâna. Ăhă, nici n-ai crede câte poți face cu puțină dibăcie!

— Exact așa gândeam și eu, prietene.

— Eh, nepotul e leit bunicu-său! și bunicu-său era tot așa, un om plăcut și fără nazuri, spuse bătrânul.

— Bea, Henry Fray, bea! îl pofti cu mărinimie Jan Coggan (unul care, când era vorba de băutură, susținea cu tărie preceptele saint-simoniene de a împărți tuturor în mod egal), văzând că vasul, trecând din mână în mână, se pregătea să-și încheie rotația, ajungând iarăși la el.

Henry, care tocmai în clipa aceea încetase să se uite în gol, dus pe gânduri, nu spuse nu. Era un bărbat trecut de vârsta mijlocie, cu sprâncenele mult înălțate pe frunte, care declara că lumea e întocmită după o lege nedreaptă, plimbând o privire adânc îndurerată printre ascultători, ca unii care întruchipau lumea la care făcea el referire, așa cum o vedea el în mintea lui. își scria întotdeauna numele „Henery” și stăruia cu îndârjire asupra acestei ortografii, iar dacă vreun învățător în trecere cuteza să-i atragă atenția că al doilea „e” era de prisos și învechit, el îi răspundea răs-picat că H-e-n-e-r-y era numele cu care fusese el botezat și la el avea să rămână — și spunea asta pe tonul cuiva pentru care deosebirile de ortografie erau chestiuni în strânsă legătură cu caracterul omului.

Domnul Jan Coggan, care- i trecuse ulcica lui Henery, era un roșcovan cu o față lătăreată și cu o strălucire anume în ochi, al cărui nume apăruse în registrele de căsătorie din Weatherbury și din parohiile vecine, fiind socotit cel mai bun bărbat și martorul cel mai de nădejde la nenumăratele căsătorii din ultimii douăzeci de ani; tot el îndeplinea foarte adesea funcția de naș principal la botezurile cu porecle ingenioase și hazlii.

— Hai, Mark Clark, hai! Mai e destul în butoi, zise Jan.

— Da, cu plăcere... asta e singura mea doftorie, răspunse Mark Clark, care, deși cu douăzeci de ani mai tânăr decât Jan Coggan, se învârtea pe aceeași orbită. Aduna glume cu orice prilej, pentru a le slobozi la ocaziile speciale ale petrecerilor populare.

— Hei, Joseph Poorgrass, n-ai băut nici un strop! zise domnul Coggan către unul mai timid, care stătea în spate, vârându-i ulcica sub nas.

— E așa de sfios! oftă Jacob Smallbury. Am auzit că abia de-ai îndrăznit să-ți ridici ochii ca s-o privești în față pe tânăra noastră stăpână; așa e, Joseph?

Toți se uitară la Joseph Poorgrass cu milă și dojană.

— Ba nu... aproape că nu m-am uitat deloc la dânsa, se fândosi Joseph, strângându-se din tot corpul în timp ce vorbea, aparent stânjenit de senzația că ocupă exagerat de mult loc. Iar când am dat cu ochii de dânsa, m-am roșit tot.

— Bietul om, zise Mark Clark.

— E o apucătură ciudată pentru un bărbat, zise și Jan Coggan.

— Da, reluă Joseph Poorgrass, pe care sfiala sa, o meteahnă resimțită atât de dureros, îl umplu cu o ușoară mulțumire de sine acum, când toți îl priveau ca pe un obiect demn de luare-aminte. Am roșit, am roșit și iar am roșit, tot timpul cât a vorbit cu mine.

— Te cred, Joseph Poorgrass, fiindcă te știm cu toții tare rușinos.

— Mare pacoste pentru un bărbat, sărmanul, zise bătrânul. Dar suferi de asta de multă vreme, după câte știm noi, Joseph.

— O, da, de când eram mic. Da... și maică-mea tare o mai pune la inimă. Dar tot degeaba.

— Te-ai dus vreodată în lume ca să încerci să-i dai de cap, Joseph Poorgrass?

— O, da, am încercat printre tot soiul de oameni. M-au dus la bâlciul din Greenhill și la o mare panaramă, unde ciopor de femei călăreau de jur-împrejur, stând în picioare pe cai și îmbrăcate doar în cămășuțe; dar nu m-am lecuit nici atâtă. După aceea, m-au dat la un comisionar, la Popicăria Femeilor — în spatele prăvăliei Armele Croitorului, din Casterbridge. Era o slujbă grozav de păcătoasă și un loc tare nepotrivit pentru un om cinstit. Trebuia să stau să privesc în față oameni stricați, de dimineată până seara; dar tot degeaba, că nu mi-a trecut deloc după toate acestea. Toți cei din neamul nostru roșim de când ne știm. Mare noroc că nu am fost lovit de soartă cu altceva mai rău.

— Ce-i drept, grăi Jacob Smallbury, concentrându-se să găsească un înțeles mai profund al acestei chestiuni. Zici bine că puteai fi lovit mai rău, dar, chiar și așa cum ești acum, tot e o mare nenorocire pentru tine, Joseph. Fiindcă, pricepi mata, baciule, deși însușirea asta e foarte bună pentru o femeie, vezi, drăcia dracului, este o mare belea pentru el ca bărbat, sărmanul!

— așa e — așa e, încuviință Gabriel, trezit din visare. Da, mare belea pentru un bărbat.

— Da... și pe deasupra mai e și cu totul lipsit de curaj, observă Jan Coggan. O dată, a lucrat până noaptea târziu la Yalbury Bottom și, după ce a băut și el nițel, când să se întoarcă acasă, s-a rătăcit prin pădurea din Yalbury — nu-i așa, jupâne Poorgrass?

— Nu, nu, nu! N-a fost așa! îl dojeni prietenos timidul om, silindu-se să râdă, ca să-și ascundă îngrijorarea.

— ... și, cum vă spuneam, s-a pierdut de-a binelea, continuă domnul Coggan, cu o față impasibilă, ceea ce dădea de înțeles că o poveste adevărată, la fel ca timpul și ca răul, trebuie să curgă fără să țină cont de vrerea omului. Ei, și pe când venea el așa, în toiul nopții, tare înfricoșat și neizbutind să-și mai găsească drumul printre copaci, numai ce strigă deodată: „Om pierdut, om pierdut!” O bufniță dintr-un copac se nimeri să țipe: „Hu-hu-hu!” — știți doar cum fac bufnițele, baciule (Gabriel dădu din cap). Ei, și Joseph al nostru, tremurând tot, îi răspunde: „Joseph Poorgrass din Weatherbury, domnule.”

— Nu, nu! O, asta-i prea de tot! sări bărbatul sfios, preschimbat pe dată într-un om cu un curaj nemaipomenit. N-am spus „domnule” — jur că n-am spus „Joseph Poorgrass din Weatherbury, domnule”... Nu, nu! când e, e — dar eu nu i-aș spune niciodată „domnule” unei păsări, știind prea bine că nici un gentleman adevărat n-ar sta acolo să țipe la ceasul ăla din noapte. „Joseph Poorgrass din Weatherbury”, asta-i tot ce-am spus, ba n-aș fi spus nici atâta, dacă n-ar fi fost miedul acela din Ziua Sfântului Patron... Deh, mulțumesc lui Dumnezeu că totul s-a sfârșit cum s-a sfârșit.

Cum ceilalți renunțară, tacit, să mai cerceteze care dintre ei avea dreptate, Jan vorbi iarăși, gânditor:

— Și este cel mai fricos om — nu-i așa, Joseph? Desigur, păi, altă dată te-ai rătăcit pe lângă Poarta Nașterii Mielului, nu-i așa, Joseph?

— M-am rătăcit, zise cu tărie Poorgrass, ca și când unele împrejurări, aceasta fiind una dintre ele, erau prea serioase ca să mai iei aminte la sfială.

— Da... și atunci era tot pe la miezul nopții. Poarta nu se deschidea, oricât ar fi încercat el. Așadar, convins că era lucrătura necuratului la mijloc, a ingenuncheat.

— Da, zise Joseph, care începuse să mai prindă curaj de la căldura focului, de la cidru și de la intuiția încărcăturii dramatice a experienței la care se făcea referire. Mi s-a oprit inima-n piept, în clipa aia; dar am ingenuncheat și am spus Tatăl nostru, și apoi Crezu', și apoi Cele Zece Porunci, rugându-mă fierbinte. Poarta, ioc! Nici gând să se deschidă. Atunci i-am dat înainte cu „Frații preaiubiți” și, cu asta, mi-am zis eu, fac patru — adică tot ce știu din cartea de rugăciuni, așa că, dacă nici asta n-o să aibă vreo putere, sunt pierdut. Ei bine, când am ajuns la „Să cântăm

cu toții", m-am ridicat din genunchi și-am găsit poarta deschisă — da, prieteni, poarta era deschisă, ca întotdeauna.

Morala fără ascunzișuri a povestirii îi puse pe toți pe gânduri și, continuând să chibzuiască, fiecare își îndreptă privirile spre cenușar, luminat ca un deșert sub un soare vertical, strângând din ochi până le deveniră niște linii și încrețindu-i la colțuri, pe de-o parte din pricina luminii, iar pe de alta din pricina adâncii filozofii cuprinse în cele auzite.

Gabriel rupse tăcerea:

— Cum o duc oamenii de pe-aici și cum e să muncești pentru stăpâna asta?

Gabriel simți un ușor fior în piept când strecură în discuție, fără ca adunarea să observe, subiectul cel mai tainic al inimii sale.

— Nu știm prea mare lucru despre ea... mai nimic. A apărut pe-aci acum câteva zile. Unchiul ei s-a simțit rău și a fost chemat un doctor care văzuse multe la viața lui, dar nici el, cu priceperea lui, n-a putut să-l scape. Acum, după câte văd, aş zice că ea o să păstreze ferma.

— Cam așa s-ar zice, la fel cred și eu, zise Jan Coggan. Da, e o familie pe cinste. Eu mai degrabă muncesc la ei, decât la alții străini. Unchiul a fost un om foarte drept. L-ai cunoscut, baciule? Era holtei...

— Niciodată.

— Aveam obiceiul să merg pe la ferma lui, pe vremea când o pețeam pe Charlotte, prima mea nevastă, care lucra ca lăptăreasă acolo. Ei, era un om cu inimă largă, fermierul Everdene, iar mie, ca unui tânăr de treabă ce eram, îmi îngăduia să vin s-o văd și să beau câtă bere aş fi vrut, dar nu să iau cu mine — firește, în afară de ce vâram în burduful personal, pricepeți?

— Da, da, Jan Coggan, e limpede!

— Și, vedeți dumneavoastră, era o bere tare bună, iar eu mă străduiam cât puteam să-i arăt că-i prețuiesc bunătatea, adică nu voiam să fiu atât de lipsit de bună creștere, încât să beau doar un degetar și să-l jignesc astfel pe om în generozitatea sa.

— Ai dreptate, jupâne Coggan, nu se făcea! Întări Mark Clark.

— Ei, d-aia îmi luasem obiceiul să mă îndop cu pește sărat înainte de a pleca și, când ajungeam, eram ars de sete ca un coș de var nestins, ars până-n măduva oaselor și atunci, tii, cum mai luneca berea pe gât în jos — luneca atât de ușor! Ce vremuri fericite! Ca-n rai! Hei, ce mai beții trăgeam la ferma aceea! Mai ții minte, Jacob? Veneai și tu cu mine, câteodată...

— Mai țin minte, cum să nu, zise Jacob. Și atunci, la Capul de Berbec, în Lunea albă, și ăla a fost un chef pe cinste.

— A fost. Dar dacă e să vorbim de chefuri mai nobile, dintr-alea de nu te-au făcut mai neom decât erai mai înainte să-ncepi să bei — n-a fost nici unul ca acelea din bucătăria fermierului Everdene. N-aveai voie nici o înjurătură — nu, nici una mică, nici măcar când petrecerea era în toi și toți erau chiori; cu toate că o pârdalnică vorbuliță de dulce, scăpată p-ici, pe colea, în ocazii dintr-astea de veselie, ți-aduce o mare ușurare în suflet.

— Adevărat, zise bătrânul. Nu zice nimeni să înjuri la tot pasul, că n-ar mai avea rost, dar, în viață, e musai să mai slobozi și-o vorbă necurată.

— Numai că Charlotte a mea, reluă Coggan, n-ar fi îngăduit nici un cuvânt de soiul ăsta, nici o vorbuliță în doi peri, cât de mică... Da, biata Charlotte — mă întreb dacă a avut norocul să ajungă în rai, când a murit. Căci, cum norocul a ocolit-o mai mereu, poate că până la urmă tot în jos s-a dus, sărmana.

— I-a cunoscut vreunul dintre voi pe mama și pe tatăl domnișoarei Everdene? Întrebă baciul, văzând că nu era lesne să păstreze discuția pe făgașul dorit.

— Eu i-am cunoscut puțin, zise Jacob Smallbury. Erau orășeni, nu locuiau aici. Au murit demult. Taică, ia zi, cum erau tatăl și mama stăpânei?

— Ei, făcu slădarul, el nu era cine știe ce, dar ea era o cadră de femeie. Era tare îndrăgostit de ea, de când n-o luase încă de nevastă.

— Se zice c-o săruta și-o săruta... pân-o albea, observă Coggan.

— După câte am auzit, chiar și după ce-a luat-o de nevastă, el tot se mai mândrea cu ea, zise slădarul.

— Da, adăugă Coggan. O iubea într-atât, încât obișnuia să aprindă lumânarea de trei ori pe noapte, ca să se uite la ea.

— Dragoste nemărginită — să nu-ți vină să crezi că există așa ceva pe lumea asta, șopti Joseph Poorgrass, care, de obicei, vorbea la modul general când dădea glas reflexiilor sale morale.

— De bună seamă, zise Gabriel.

— De asta nu încapе îndoială — eu i-am cunoscut bine și pe el, și pe ea — Levi Everdene — așa îl chema pe el, da. Eu îi mai spuneam câteodată „omule”, când mă lua gura pe dinainte, deși nu se cădea, căci era dintr-un neam mai de soi — era croitor, lucra numai pentru gentlemen și învârtea banii cu lopata. și, de vreo două sau de trei ori, a ajuns un falit faimos.

— Eu am crezut că era un om de rând! se miră Joseph.

— Oh, nu, nu! Nici nu mai știa numărul grămezilor sale de bani; avea cu sutele, numai în aur și argint.

Cum slădarul respira greu, Coggan, după ce urmărise, dus pe gânduri, un tăciune căzut în cenușă, continuă povestea, rotindu-și ochii în felul lui.

— Ei bine, n-o să vă vină să credeți, dar omul acesta — tatăl domnișoarei Everdene a noastră

— a devenit, după o vreme, unul dintre cei mai nestatornici bărbați însurați care s-au pomenit. Să fim înțeleși, el nu voia să fie nestatornic, dar nu se putea abține. Bietul om își dorea să fie credincios și cinstit față de nevastă-sa, dar inima îi aluneca ba încolo, ba încoace, orice ar fi făcut el. Mi-a vorbit odată despre asta, tare nefericit: „Coggan, mi-a zis, n-aș putea să-mi doresc vreo femeie mai frumoasă decât a mea; dar, știind că e a mea cu acte în regulă, nevastă după lege, nu pot, orice-aș face, să-mi împiedic păcătoasa asta de inimă să umble haihui.” Dar eu știu că, în cele din urmă, s-a lecuit de nărav, punând-o pe nevastă-sa să-și scoată verigheta și spunându-i pe numele de fată, când stăteau împreună după ce închideau prăvălia, și astfel încerca să-și închipuie că ea era doar logodnica lui, și nu măritată cu el. Iar, de îndată ce izbutea să creadă că într-adevăr păcătuiește și că încalcă a șaptea poruncă, nevasta îi plăcea la fel ca-ntotdeauna și amândoi erau, iarăși, întruchiparea dragostei împărțite.

— Ei, deși leacul ăsta nu era deloc creștinesc, murmură Joseph Poorgrass, tot ar trebui să simțim o mare bucurie, fiindcă printr-un noroc al sorții a fost așa, și nu mai rău. Căci, înțelegeți voi, ar fi putut s-o apuce pe calea cea rea și să-și întoarcă definitiv ochii către cele nelegiuite — da, către spurcăciuni — cum s-ar spune.

— Vedeți, zise Billy Smallbury, omul voia să facă bine, fără îndoială, dar inima îi îngâna altceva la ureche.

— S-a tămăduit atât de bine încât, în ultimii săi ani, ajunsese chiar evlavios, nu-i așa, Jan? zise Joseph Poorgrass. S-a confirmat a doua oară, luând-o mai serios, și a început să spună „Amin” aproape la fel de tare ca paracliserul și să-i placă să copieze versete de mântuire de pe pietrele de mormânt. De asemenea, luase obiceiul să țină el tîpsia de colectă când se zice „Să lumineze și lumina voastră” și să se facă nașul sărmanilor copii din flori; și mai avea la el pe masă o cutie de misionari, ca să-i prindă pe cei care nu știau de ea, când îl căutau; dar le și trăgea palme băieților de la casa de copii, dacă râdeau în biserică, până când abia mai puteau să stea în picioare, și mai făcea și alte fapte dintr-acestea cucernice, pe măsura sfințeniei spre care simțea înclinație.

— La vremea aceea, nu se mai gândea decât la fapte mari, adăugă Billy Smallbury. într-o zi, pastorul Thirdly s-a întâlnit cu el și i-a spus: „Bună dimineața, domnule Everdene; e o zi frumoasă.” „Amin”, i-a răspuns Everdene, ca dus pe altă lume, fiindcă ori de câte ori vedea un pastor, nu se gândea decât la religie. Da, era un creștin adevărat.

— Fiica lor nu era deloc o copilă drăguță pe atunci, zise Henery Fray. Nici prin gând nu ți-ar fi dat că avea să ajungă atât de frumoasă când o să crească mare.

— Rămâne să sperăm că și firea îi este la fel de frumoasă ca înfățișarea.

— Ei, da... dar vechilul o să aibă de furcă din pricina asta și a noastră. Ăhă! făcu Henery, uitându-se în cenușar și zâmbind larg, cu subînțeles și în zeflemea.

— Ciudat creștin, precum capul diavolului sub gluga călugărului, cum spune zicala, își dădu cu părerea Mark Clark.

— așa e, zise Henery, sugerând că și gluma trebuie să înceteze la un moment dat. între noi fie vorba, ca de la bărbat la bărbat, eu cred că omul nostru ar fi mințit duminica la fel de senin ca în zilele de lucru — ascultă-mă pe mine.

— Doamne, ce poți să spui! zise Gabriel.

— Foarte adevărat, zise bărbatul cu firea posacă, plimbându-și ochii peste cei din jur și slobozind, nepotrivit, un hohot de râs care venea parcă dintr-o mai pătrunzătoare apreciere a necazurilor vieții decât aceea de care sunt în stare oamenii obișnuiți. Da, continuă el, sunt oameni de-un fel și oameni de un alt fel, însă omul nostru — Doamne sfinte! Gabriel socoti nimerit să schimbe subiectul.

— Înseamnă că ești foarte bătrân, slădarule, dacă ai feciori atât de în vârstă, începu el.

— Taica e atât de bătrân, încât nici nu-și mai aduce aminte câți ani are — poți să-ți aduci aminte, taică? se vârî în discuție Jacob. Unde mai pui că, în ultimul timp, s-a mai și cocârjat rău, continuă Jacob și cercetă din ochi spinarea tatălui său, cu puțin mai adusă decât a lui. Chiar că se poate zice că tatăl ăsta al meu s-a răscocârjat.

— Oamenii cocârjați trăiesc mai mult, zise cu acreală slădarul, gata de arțag.

— Baciul ar dori să-ți afle povestea vieții, taică — nu-i așa, baciule?

— Da, da, aș vrea, zise Gabriel cu însuflețirea cuiva care și-ar fi dorit de luni întregi s-o audă. Cam ce vârstă să ai mata, slădare?

Slădarul își dresă ostentativ vocea și, pironindu-și privirea în punctul cel mai îndepărtat al cenușarului, zise, cu glas grav, foarte potrivit atunci când însemnătatea lucrurilor care urmează a fi spuse este limpede resimțită de toată lumea, astfel încât orice patos este îngăduit în exprimarea lor: — Deh, nu-mi aduc aminte în ce an m-am născut, dar cred că aș putea să adun anii petrecuți prin locurile pe unde am trăit și, în felul acesta, să-mi socotesc vârsta. Am stat la Longpuddle de Sus, dincolo (și arată cu capul spre miazănoapte), până am făcut unsprezece ani. Am stat șapte la Kingsbere (arătând cu capul spre răsărit), unde am început să fac malț. De acolo m-am dus la Norcombe, unde am rămas ca să fac malț timp de douăzeci și doi de ani, și douăzeci și doi de ani am săpat și am adunat napi. Ei, am cunoscut bătrânul Norcombe cu mulți ani înaintea dumitale, jupâne Oak (Oak zâmbi, crezându-l pe cuvânt). Apoi, am mai făcut malț patru ani la Durnover și patru ani am săpat napi; și am stat de paisprezece ori câte unsprezece luni la Millpond St. Jude's (făcu semn din cap către nord-nord-vest), că bătrânul Twills nu voia să mă tocmească pe mai mult de unsprezece luni o dată, ca să nu rămân pe spezele parohiei, dacă s-ar fi întâmplat să mă schilodesc și să nu mai pot munci. Apoi, am stat trei ani la Mellstock, iar de Întâmpinarea Domnului se împlinesc treizeci și unu de ani de când am venit aici. cât fac în total?

— O sută șaptesprezece, răsă pe înfundate un alt bătrân, mai priceput să calculeze în minte, decât să participe la conversație, care până atunci stătuse neobservat într-un colț.

— Bun, atunci, asta-i vârsta mea! declară slădarul, plin de importanță.

— O, nu, taică! răspunse Jacob. Săpai la napi vara și făceai malț iarna, în același an — nu număra fiecare jumătate de an.

— Hai, lasă-mă! Ce, vara n-am trăit? — te întreb. Mai rămâne să spuneți că n-am nici o vârstă despre care să merite să vorbim.

— Ei, asta sigur n-o să spunem, zise Gabriel pe nerăsuflăte.

— Ești tare bătrân, slădare, confirmă Jan Coggan, tot pe nerăsuflăte. O știm cu toții. De bună seamă că, ai foarte multă sevă în vine, dacă ai trăit atât de mult. Nu-i așa, prieteni?

— Adevărat, adevărat — de bună seamă, slădare, ești grozav! zise adunarea într-un glas. Slădarul, acumă împăcat, împinse mărinimia până într-acolo încât, cu de la sine putere, mai scăzu puțințel din virtutea sa de a fi trăit atât de mult, menționând că ulcica din care beau ei era cu trei ani mai bătrână decât el.

În timp ce toți cercetau ulcica, se văzu fluierul ieșind din buzunarul hainei lui Gabriel Oak și atunci Henery Fray exclamă:

— Acum te știu, baciule! Te-am văzut suflând în fluier la Casterbridge, nu-i așa?

— așa e, zise Gabriel, roșind puțin. Eram la mare ananghie, prieteni, și m-am văzut silit să cânt. N-am fost dintotdeauna atât de sărac ca acum.

— Nu-i nimic, omule dragă! zise Mark Clark. Nu le pune la inimă, baciule, că o să vină și vremea ta. Dar ți-am mulțumi pentru un cântecel, dacă n-oi fi prea obosit.

— De la Crăciun n-am mai auzit nici tobă, nici trompetă, zise și Jan Coggan. Hai, fă-ne o cântare, jupâne Oak!

— S-a făcut, se învoi Gabriel, scoțându-și fluierul și asamblându-l. E un biet instrument, prieteni, dar o să vă cânt bucuros, cât pot eu de bine.

Cu acestea, Oak porni să cânte Jockey la târg și repetă vioaia melodie de trei ori la rând, iar a treia oară accentuă notele printr-un joc de scenă însuflețit, cu scurte plecaciuni și bătând ușurel cu piciorul în pământ, ca să țină ritmul.

— Le zice foarte bine din fluier — ce-i al lui e-al lui, zise un tânăr însurățel, care, nedeosebindu-se prin nici o însușire mai acătării, era cunoscut ca „bărbatul lu' Susan Tall". și adăugă: Ce mi-ar plăcea să cânt și eu la fel de frumos din fluier ca el!

— E priceput și e într-adevăr foarte bine pentru noi să avem un asemenea oier, murmură Joseph Poorgrass, trăgându-și cuvintele. Ar trebui să fim plini de recunoștință că știe cântece din astea vesele, și nu din alea fără cap și coadă; căci lui Dumnezeu i-ar fi fost la fel de ușor să-l facă pe oier, în loc de cum este el acum, un om fără minte și de joasă speță — un om al viciilor, ca să zicem așa. Da, de dragul nevestelor și al fetelor noastre, ar trebui să fim cu adevărat recunoscători Cerului.

— așa e, așa e — cu adevărat recunoscători! se repezi să spună Mark Clark, ca încheiere, fără să considere că ar avea vreo importanță faptul că nu auzise decât un cuvânt din cele trei spuse de Joseph.

— Da, reluă Joseph, care începea să se simtă ca un personaj din Biblie: căci răului îi priește în zilele noastre, până acolo încât poți să te înșeli asupra omului cu obrazul cel mai îngrijit, îmbrăcat în cele mai albe straie, la fel de lesne ca asupra celui mai zdrențăros dintre cerșetorii de la barieră, dacă pot să zic așa.

— Da, acum îmi amintesc bine fața matale, baciule, reluă Henery Fray, măsurându-l pe Gabriel cu ochi încetoșați, în timp ce acesta își începea al doilea cântec. Da — acuma, când te văd suflând în fluier, îmi dau seama că tu ești același om pe care l-am văzut cântând la Casterbridge, căci aveai gura zgârcită și ochii ieșiți din orbite, ca unul strâns de gât — tot ca acuma.

— Ce păcat că nu poți cânta la fluier fără să semeni cu o sperietoare de ciori, observă Mark Clark, studiind încă o dată cu atenție chipul lui Gabriel, care se scâlâmbăia acum în ritmul corului din Dame Durden, cu neomenestile strâmbături pe care le cere cântatul la fluier.

Erau și Moli, și Bet, și Doll, și Kate, și Dorothy harlava.

— Nădăjduiesc că nu te superi pe lipsa de bună creștere a tânărului ăstuia, când vorbește despre fața dumitale... îi șopti Joseph lui Gabriel.

— Nicidecum, răspunse Oak.

— ... fiindcă, de felul dumitale, ești un bărbat chipeș, baciule, continuă Joseph Poorgrass, cu o politețe cuceritoare.

— Da, așa ești, baciule, aprobă adunarea.

— Vă mulțumesc foarte mult, răspunse Oak, cu modestia pe care o cere buna cuviință, gândindu-se totodată că n-o s-o lase niciodată pe Bathsheba să-l vadă cântând din fluier — vădind în hotărârea aceasta o înțelepciune egală cu aceea pe care se povestește că ar fi avut-o agera descoperitoare a fluierului, divina Minerva însăși.

— He-hei, când eu și nevastă-mea am făcut nunta, la biserica din Norcombe, zise bătrânul slădar, nemulțumit că se văzu scos din discuție, ne-au spus că eram cea mai frumoasă pereche din ținut — toată lumea zicea așa.

— Să fiu al naibii dacă acuma te-ai schimbat vreun pic, slădare! răsună o voce, cu acea fermitate naturală când se rostesc adevăruri de netăgăduit. Vocea era a bătrânului care stătea

mai în spate, ale cărui replici batjocoritoare și răutăcioase abia de erau împlânzite de chicotitul cu care, din când în când, contribuia la râsul general.

— O, nu, nu! zise Gabriel.

— Nu mai cânta, baciule, zise bărbatul lu' Susan Tall, tânărul însurat care vorbise și mai înainte. Eu trebuie să o iau din loc, dar, când aud un cântec, rămân ca prins în laț. și așa, când mă gândesc, după ce plec, că tot mai e muzică, dar eu nu mai sunt acolo, mi se sfâșie sufletul.

— Păi și de ce te grăbești, Laban? întrebă Coggan. Aveai obiceiul să rămâi până la sfârșitul sfârșitului.

— Ei, vedeți dumneavoastră, eu m-am însurat de curând și acuma numai la nevastă îmi e gândul, așa că, înțelegeți... Tânărul se opri, încurcându-se în vorbe.

— La domni noi, moravuri noi, după cum e zicala, bănuiesc, comentă Coggan.

— Da, cred și eu — ha, ha! răspunse bărbatul lui Susan Tall, pe un ton care voia să arate că de obicei știe de glumă și nu e supărăcios. Apoi, tânărul le spuse noapte bună și îi părăsi.

După el, plecă și Henery Fray. Apoi Gabriel se ridică și ieși, împreună cu Jan Coggan, care-i oferise găzduire. La puțin timp după aceea, când cei rămași se ridicaseră și erau pe picior de plecare, Fray se întoarse în mare grabă. Fluturând amenințător degetele, aruncă o privire care mustea de vești noi și care se opri, din întâmplare, pe chipul lui Joseph Poorgrass.

— Ce s-a întâmplat, ce s-a întâmplat, Henery? făcu Joseph, trăgându-se brusc înapoi.

— Ce furtună plutește în aer, Henery? întrebă Jacob și Mark Clark.

— Vechilul Pennyways — vechilul Pennyways — am zis eu, da, am zis eu!

— Ce — a fost prins furând ceva?

— Da, furând! Umblă vorba că, după ce domnișoara Everdene s-a dus acasă, a ieșit din nou pe afară, ca să vadă dacă totul e în ordine, cum face ea de obicei, și, venind așa, l-a găsit pe vechilul Pennyways coborând pe furiș scara grânarului, cu o jumătate de baniță de orz. S-a repezit la el ca o pisică — nu s-a mai pomenit așa o fetișcană băiețoasă — se înțelege, ce vă spun rămâne între noi, bine?

— Se înțelege, Henery, se înțelege.

— S-a repezit la el și, ca s-o scurtez, el a mărturisit că a luat, una peste alta, cinci saci, după ce ea i-a făgăduit că n-o să-l pedepsească. Ei, și el și-a dat arama pe față, iar întrebarea mea este cine o să fie acum vechil.

Întrebarea aceasta era atât de gravă, încât Henery se simți silit să mai tragă, de vreo câteva ori, o dușcă din ulcica mare, până când ajunse să-i vadă bine fundul. Înainte s-o pună la loc pe masă, în slădărie dădu buzna tânărul bărbat al lui Susan Tall, și mai grăbit încă.

— Ați auzit ce se vorbește în toată parohia?

— Despre vechilul Pennyways?

— Pe lângă asta.

— Nu, n-am auzit nimic! răspunseră ei, uitându-se ținută în pieptul lui Laban Tall, ca și cum ar fi vrut să-i prindă cuvintele mai înainte de a-i ieși din gât.

— Ce noapte, numai grozăvii! bâigui Joseph Poorgrass, scuturând din mâini. Mi-a țiuit urechea stângă, semn c-o să aud ceva tare de rău, ca de un omor, și am mai văzut și o coțofană singură singurică.

— Fanny Robin — cea mai tânără slujnică a domnișoarei Everdene — nu e de găsit. De două ceasuri vor să încuie poarta, dar ea tot nu s-a întors. și nu știu ce să facă, dacă să se culce sau nu, de teamă să n-o lase pe afară. Nu și-ar fi făcut atâtea griji, dacă n-ar fi băgat de seamă că de vreo câteva zile era foarte abătută, iar Maryann a crezut că or fi început oamenii legii s-o ancheteze pentru vreo crimă pe biata fată.

— O — și-a dat foc, și-a dat foc! ieși de pe buzele uscate ale lui Joseph Poorgrass.

— Nu — s-a înecat! zise Tall.

— S-a tăiat cu briciul lui taică-său! sugeră Billy Smallbury, cu un viu simț al detaliilor.

— Acuma, domnișoara Everdene ar vrea să stea de vorbă cu vreo câțiva dintre noi, înainte să mergem la culcare. Mai întâi, necazul cu vechilul, acum și povestea asta cu fata, conia aproape că și-a ieșit din minți.

Porniră grăbiți pe drumul către fermă, mai puțin bătrânul slădar, pe care nici veștile, nici focul, nici ploaia, nici trăsnetul nu-l puteau scoate din bârlogul lui. De aceea, pe când pașii celorlalți se pierdeau în noapte, el se așază din nou ca să privească mai departe în vatră, cu ochii lui roșii și împăienjeniți.

De la fereastra dormitorului, deasupra capetelor lor, capul și umerii Bathshebei, înveșmântată într-un alb misterios, abia se deslușeau, topindu-se în văzduh.

— Se află printre voi oameni de-ai mei? întrebă ea nerăbdătoare.

— Da, conia. Suntem mai mulți, răspunse bărbatul lui Susan Tall.

— Măine dimineață vreau ca vreo doi sau trei dintre voi să întrebe prin satele din jur dacă a văzut cineva o fată care să semene cu Fanny Robin. Faceți-o în liniște: încă nu există motive de îngrijorare. Se pare că a plecat în timp ce noi eram la foc.

— Vă cer iertare, conia, dar nu cumva îi făcea curte vreun tânăr de prin vecini?

— Eu, una, nu știu, zise Bathsheba.

— N-am auzit nimic de așa ceva, conia, grăiră alți doi-trei.

— Ar fi și greu să fie așa, reluă Bathsheba. Fiindcă un iubit de-al ei ar fi trebuit să vină în casă, dacă ar fi fost un flăcău cinstit. Cel mai de neînțeles lucru în lipsa asta a ei — de fapt, singurul care mă îngrijorează serios — este că Maryann a văzut-o ieșind din casă îmbrăcată doar cu rochia ei de lucru — nici măcar cu o bonetă pe cap.

— Și vrei să spunei, conică, iertați-mi cuvintele, că o fată nu s-ar duce la o întâlnire cu iubitul ei fără să se gătească, zise Jacob, care revedea cu ochii minții întâmplări trăite de el în trecut. Asta e adevărat, nu s-ar duce, conică.

— Avea, mi se pare, o boccea, deși n-am văzut prea bine ce era, zise o voce feminină de la o altă fereastră, care părea să fie a lui Maryann. Dar n-avea nici un iubit prin împrejurimi. Al ei locuiește la Casterbridge și cred că e soldat.

— Știi cum îl cheamă? o întreabă Bathsheba.

— Nu, conică — Fanny nu vorbea deloc despre el.

— Poate că așa putea să-l aflu eu, dacă m-aș duce la cazarma din Casterbridge, zise William Smallbury.

— Minunat! Dacă fata nu se întoarce până mâine, te rog să te duci până acolo, să încerci să afli cine este acel om și să stai de vorbă cu el. Mă simt mai responsabilă așa, decât dacă ar fi avut vreun prieten sau vreo rudă în viață. Nădăduiesc că n-a dat de vreun necaz din pricina vreunuia dintr-aceia... și mai e și povestea aceea de toată rușinea cu vechilul — dar nu pot să vorbesc despre el acum.

Bathsheba avea atâtea motive de tulburare, încât părea că nu socotește că merită să zăbovească asupra vreunuia anume.

— Așadar, faceți cum v-am spus, zise ea în încheiere și închise fereastra.

— S-a 'nțeles, conică, așa facem, răspunseră oamenii și plecară.

În noaptea aceea, acasă la Coggan, Gabriel Oak urmărea, pe sub pleoapele închise, cum i se perindau, una după alta, imaginile închipuirii sale, ca un râu ce curge năvalnic pe sub gheață, întotdeauna noaptea i se întâmpla ca Bathsheba să îi apară în minte mai vie ca oricând și, de-a lungul leneșelor ore de întuneric, îi privea cu drag portretul. Rareori plăcerile imaginației compensează chinul insomniilor, dar cu Oak așa se petrecură lucrurile în noaptea aceea, căci încântarea stârnită de simplul fapt că o vedea îi ștergea pe moment percepția uriașei deosebiri dintre a vedea și a avea.

De asemenea, își mai făcu planuri și despre cum să-și aducă puținele sale ustensile și cărți de la Norcombe. Biblioteca lui cuprindea: Cel mai bun prieten al tânărului bărbat, Ghidul de nădejde al veterinarului, Chirurgicalul veterinar, Paradisul pierdut, Călătoria pelerinului, Robinson Crusoe, Dicționarul lui Ash și Aritmetica lui Walkingame; deși nu erau prea multe la număr, din ele dobândise, studiindu-le sârguincios, cunoștințe mai temeinice decât își însușiseră mulți alți oameni cu posibilități dintr-o sută de stâneni de rafturi ticsite cu cărți.

IX.

FERMA. UN VIZITATOR. FRÂNTURI DE CONFIDENȚE

La lumina zilei, locuința noii stăpâne pe care și-o găsisese Oak, Bathsheba Everdene, se înfățișa ca o străveche clădire din faza timpurie a Renașterii clasice, în privința arhitecturii, și de o mărime care-ți spunea, de la prima privire, că, așa cum se întâmplă adeseori, odinioară fusese conacul unui mic domeniu înconjurător, în prezent însă nemaifiind o proprietate distinctă, ci contopită, alături de mai multe astfel de modeste moșii, în vastul teritoriu al unui latifundiar care nu locuia acolo.

Pilaștri canelați, ciopliți în piatră dură, îi împodobeau fațada, iar pe acoperiș hornurile, închise cu panee sau făcute din coloane, ca și unele frontoane acoperite cu boltă, pe care se vedeau rozete și alte ornamente asemănătoare, mai păstrau urmele originii lor gotice. Pernuțe de mușchi moale și cafeniu, ca de catifea uzată, apăruseră pe ardeziile acoperișului, iar smocuri de urechelniță răsăriseră din streșinile clădirilor scunde din jurul conacului. O alee cu pietriș, de la ușă până la drumul din fața casei, prinsese, de asemenea, mușchi pe margini — acesta de aici de un verde argintiu —, astfel încât pietrișul de culoarea alunei nu se mai vedea decât la mijlocul aleii, pe o lățime de un picior sau două. Acest detaliu și aerul general adormit al întregii case privite de aici, laolaltă cu însuflețirea și starea total diferită a fațadei opuse, te făceau să-ți închipui că, o dată cu adaptarea clădirii la cerințele unei ferme, principiul vital al casei se răsucise înlăuntrul trupului său, ca să privească în partea cealaltă. Răsuciri de acest gen, stranii

deformări, groaznice paralizii se văd adesea la clădirile proiectate, inițial, numai pentru plăcere, dar cărora li se schimbă destinația — fie individual, fie în grup, precum cele aflate pe o stradă sau într-un întreg oraș —, din dorința de a le face profitabile.

În dimineața aceea, voci pline de însuflețire se auzeau din camerele de la etaj, unde se ajungea pe o scară principală din stejar masiv, care avea niște balustri solizi ca picioarele de pat, spiralați și fasonați după moda bizară a secolului lor, o balustradă la fel de rezistentă precum creasta unui parapet și trepte care se învârteau în jurul unei axe, ca pentru o persoană care ar fi încercat să privească peste umăr. Urcând la etaj, descopereai că podelele aveau o suprafață foarte neregulată, ridicându-se în dâmburi și coborându-se în văi și, în momentul acela lipsind covoarele, vedeai că dușumelele erau mâncate de nenumărate carii. Fiecare fereastră răspundea printr-un zăngănit fiecărei uși care se închidea sau se deschidea, un zgâlțâit însoțea fiecare mișcare mai grăbită, iar un scârțâit întovărășea pretutindeni, ca o stafie, pașii celui ce umbla prin casă.

În odaia de unde se auzeau glasuri puteau fi văzute Bathsheba și servitoarea sa Liddy Smallbury, stând pe podea și făcând ordine într-un vâlmășag de hârtii, cărți, sticle și vechituri, împrăștiate peste tot — rămășițe din ce strânsese în gospodăria sa răposatul locatar. Liddy,

strănepoata bătrânului slădar, avea cam aceeași vârstă ca Bathsheba și chipul caracteristic al veselei englezoaice tinere de la țară. Frumusețea trăsăturilor, care lăsau de dorit în ceea ce privește forma, se vedea pe deplin în colorația desăvârșită, care, la vremea de iarnă de afară, însemna un trandafiriu pastelat întins pe o suprafață de o mare rotunjime, așa cum întâlnim în tablourile unui Terburg sau ale unui Gerard Douw și, tot ca în portretele acestor mari colorști, era vorba despre o față care ascundea foarte bine granița dintre drăgălaș și perfect. deși robustă din fire, Liddy era mai puțin îndrăzneță decât Bathsheba și, din când în când, dădea dovadă de o oarecare râvnă, alcătuită din sentimente pe jumătate sincere, pe jumătate politicoase, cărora li se adăuga conștiința îndatoririlor ei.

Printr-o ușă întredeschisă, zgomotul făcut de o perie de frecat te conducea până la Maryann Money, femeie cu ziua, care în loc de chip avea un disc rotund, încrețit nu atât de vârstă, cât de faptul că se holba îndelung, ca uluită, la obiectele aflate în depărtare. când te gândeai la ea, te înseninai; când vorbeai despre ea, îți venea în minte un măr de Normandia posmăgit.

— Oprește-te puțin din frecat! îi strigă Bathsheba prin ușă. Aud ceva. Maryann ridică peria.

Se auzea clar tropotul unui cal, apropiindu-se de casă din față. Tropotul încetini, intră pe poartă și, ceea ce era și mai ciudat, veni pe aleea năpădită de mușchi până la ușă, în care se auzi bătând un capăt de cravașă sau de baston.

— Ce neobrăzare, zise Liddy cu voce joasă. Să vii așa călare pe alee! De ce nu s-a oprit la poartă? Doamne sfinte! E un gentleman! îi văd vârful pălăriei!

— Taci din gură! spuse Bathsheba.

Din acest moment, îngrijorarea lui Liddy se manifestă prin expresia feței, și nu prin cuvinte.

— De ce nu se duce doamna Coggan la ușă? Continuă Bathsheba. Tac-tac-tac! răsună și mai hotărât în ușa de stejar de la intrare.

— Maryann, du-te tu! zise Bathsheba, fremătând sub năvala unei puzderii de presupuneri romantice.

— O, coniță — uitați-vă ce murdară sunt!

La un asemenea argument n-aveai ce comenta, dacă aruncai o privire spre Maryann.

— Liddy — trebuie să te duci! zise Bathsheba.

Liddy își ridică mâinile și brațele, pline de praf, din grămada de vechituri pe care le sortau și se uită rugătoare la stăpâna sa.

— așa — uite că se duce doamna Coggan! zise Bathsheba și, de ușurare, oftă prelung, după ce un minut sau două își oprise răsuflarea.

Ușa se deschise și o voce gravă întrebă:

— Domnișoara Everdene este acasă?

— Să văd, domnule, răspunse doamna Coggan și, peste o clipă, se iveau în pragul odăii.

— Doamne, n-ai pic de liniște pe lumea asta! începu doamna Coggan (o doamnă cu un aer crăpând de sănătate, care avea câte un alt ton al vocii pentru fiecare categorie de observații,

după emoțiile care i le stârneau, care putea să frământa aluatul de gogoși sau să învârtască un pământ cu precizia matematicii pure și care, în acest moment, avea mâinile pline de zdrențe de aluat și brațele tapetate cu făină). Nu pot să spun că nu-mi văd capul de treburi, domnișoară, când am de făcut o budincă, dar tocmai atunci se întâmplă ori să mă mănânce nasul și nu rezist fără să mă scarpin, ori să bată cineva la ușă. Acum a venit domnul Boldwood și vrea să vă vadă, domnișoară Everdene.

Întrucât o rochie face parte din înfățișarea femeii și orice neregulă a celei dintâi are aceeași însemnătate ca o malformație sau ca o rană a celeilalte, Bathsheba zise fără să stea pe gânduri:

— Nu pot să-l primesc în halul ăsta. Ce să fac? „Nu-i acasă” nu se prea înrădăcinase prin fermele de la Weatherbury, așa că Liddy propuse:

— Spuneți că sunteți îngrozitor de plină de praf și că nu puteți să coborâți.

— Ce să spun — sună foarte bine, zise doamna Coggan cu reproș.

— Spune că nu pot să-l primesc — e de ajuns.

Doamna Coggan coborî scara și repetă răspunsul după cum i se poruncise, adăugând, totuși, pe răspunderea ei:

— Domnișoara șterge sticlele de praf, domnule, și arată ca o sperietoare — asta-i pricina.

— A, prea bine, zise vocea gravă cu nepăsare. Nu voiam decât s-o întreb dacă s-a mai aflat ceva despre Fanny Robin.

— Nimic, domnule — dar s-ar putea să aflăm în noaptea asta. William Smallbury a plecat la Casterbridge, unde se bănuiește că ar locui iubitul fetei, iar ceilalți oameni sunt duși să întrebe prin împrejurimi.

Tropotul calului se auzi, apoi, din nou și se îndepărtă — iar ușa se închise.

— Cine este domnul Boldwood? întrebă Bathsheba.

— Un gentleman fermier de la Mica Weatherbury.

— Însurat?

— Nu, domnișoară.

— Câți ani are?

— Vreo patruzeci, să zic — foarte chipeș — cam încruntat la față — și bogat.

— Ce necaz și cu praful ăsta! Veșnic sunt într-un hal fără de hal, se plânse Bathsheba. De ce o fi întrebat de Fanny?

— O, pentru că, pe vremea când era copilă și nu avea pe nimeni care să-i poarte de grijă, a luat-o el, a trimis-o la școală și i-a găsit o slujbă aici, la unchiul dumneavoastră. Din punctul ăsta de vedere, este un om tare cumsecade, dar, Doamne, ce să-i faci!

— Ce-i?

— Nu s-a mai pomenit vreun alt bărbat care să dea mai puțină nădejde unei femei, decât el! I-au făcut curte vreo șase sau șapte — toate fetele de neam sau de rand, pe-o rază de câteva mile, și-au încercat norocul cu el. Jane Perkins a lucrat la el două luni ca o sclavă și cele două domnișoare Taylor și-au pierdut un an pe lângă el, iar pe fata fermierului Ives a costat-o noapți întregi de lacrimi și douăzeci de lire cheltuite pe haine noi, dar, Doamne sfinte! — putea la fel de bine să-și arunce banii pe fereastră.

În clipa aceea, un băiețel urcă și își vârî capul pe ușă. Era unul dintre copiii familiei Coggan, care, împreună cu cei ai familiei Smallbury, erau la fel de obișnuiți prin casele din ținut ca și denumirea de Avon și Derwent printre râurile engleze. Băiatul avea întotdeauna de arătat vreun dinte gata să cadă sau vreo tăietură la deget unor anumiți prieteni, lucru pe care îl făcea cu aerul că buba respectivă îl ridica deasupra turmei muritorilor de rând, care nu știau ce e durerea — la care spectatorii, dând cu ochii de ea, trebuia să spună: „Bietul copil”, pe un ton amestecat, ceva între bravo și milă.

— Am un penny! zise domnișorul Coggan, cântând cuvintele.

— Ei, dar cine ți l-a dat, Teddy? întrebă Liddy.

— Domnul Bold-wood! Mi l-a dat fiindcă i-am deschis poarta.

— Și ce a spus?

— A spus: „Unde te duci, micuțul meu?” și eu i-am răspuns: „La domnișoara Everdene, dacă nu-i cu supărare” și el a spus: „E o femeie în toată firea, nu-i așa, micuțule?” și eu am spus: „Da.”

— Copil rău ce ești! De ce-ai spus una ca asta?

— Fiin'că mi-a dat banul.

— Ce s-au mai încurcat toate lucrurile! zise Bathsheba nemulțumită, după ce copilul plecă. Du-te de-aici, Maryann, sau freacă mai departe, sau fă ceva! Mai bine te măritai până acum și nu-mi mai dădeai mie bătaie de cap!

— Da, conia — așa ar fi trebuit. Dar ce să fac, dacă pe unul sărac nu-l vreau eu, iar unul bogat nu mă vrea el pe mine? Stau stingheră ca pelicanul din pustie!

— V-a cerut vreodată cineva în căsătorie, domnișoară? Își luă Liddy inima în dinți s-o întrebe, când rămaseră din nou singure. Aș zice că au fost o droaie, nu-i așa?

Bathsheba tăcu, de parcă n-ar fi vrut să răspundă, dar ispita de a spune da, de vreme ce chiar așa stăteau lucrurile, era mai puternică din pricina năzuințelor ei feciorelnice, în ciuda tristeții sale că tocmai fusese descrisă ca „o femeie în vârstă”.

— A vrut odată unul să se însoare cu mine, zise ea, cu vocea cuiva cu multă experiență, în vreme ce chipul lui Gabriel Oak (ca pe vremea când era fermier) îi răsări înaintea ochilor.

— O, ce frumos trebuie să fi fost! zise Liddy și trăsăturile sale încremeniră, încercând să-și imagineze scena. și nu l-ați vrut?

— Nu prea făcea de mine.

— Ce plăcut trebuie să fie să privești cu dispreț, când cele mai multe dintre noi sunt bucuroase să spună: „Mulțumesc.” Parcă și-aud ce i-ați spus: „Nu, domnule — nu ești dumneata de nasul meu” sau: „Sărută-mi tălpile, domnule; buzele mele sunt pentru oameni mai de soi.” și îl iubeați, domnișoară?

— O, nu. Dar îmi plăcea.

— Și vă mai place și acum?

— Bineînțeles că nu — ia, aud pași, cine-o fi?

Liddy se uită printr-o fereastră care dădea în curtea din spate, unde începuseră să se lase umbra și întunericul, o dată cu primele văluri ale nopții. Un șir strâmb de oameni se apropia de ușa din spatele casei. întreaga încrengătură de făpturi ce se țineau una în spatele celeilalte înainta mânată de unul și același gând, precum acele creaturi nemaipomenite, cunoscute sub numele de Lanțul Salpae, fiecare cu un corp al său, propriu, dar cu o singură voință pentru întreaga familie. Unii dintre ei purtau, după obicei, costume de pânză groasă rusească, albe ca zăpada, iar alții bluze bej de pânză neînălbită — împodobite cu cusături în fagure pe la manșete, pe piept, pe spate și pe mâneci. Vreo două sau trei femei cu saboți de lemn încheiau șirul.

— Vin filistinii asupra noastră! — lucrătorii, vreau să spun, zise Liddy, turtindu-și nasul de geam până îl albi.

— O, prea bine! Maryann, du-te jos și ține-i în bucătărie, până mă îmbrac, și apoi poștește-i în hol, unde o să-i întâmpin eu.

X.

STĂPÂNA și SLUGILE

O jumătate de oră mai târziu, Bathsheba, isprăvind cu îmbrăcatul și însoțită de Liddy, își făcu apariția în vechiul hol pe la capătul opus intrării, unde își găsi slugile stând așezate una lângă alta, pe o bancă lungă de lemn. Tânăra se așază la masă și deschise catastiful, cu tocul în mână și cu o pungă de bani, din canava, alături. Din punga aceasta deșertă o grămăjoară de monede.

Liddy își alege un loc aproape de stăpâna sa și începu să coasă, oprindu-se, din când în când, ca să-și rotească ochii în jur sau, cu aerul unei persoane privilegiate, ca să culeagă de pe masă o jumătate de guinee din cele aflate înaintea ei și s-o cerceteze aproape ca pe o operă de artă, străduindu-se să nu se citească pe chipul ei că și-ar dori cumva să-i aparțină.

— Acum, oameni buni, înainte de a începe, zise Bathsheba, vreau să vă vorbesc despre două lucruri. Primul, că vechilul a fost dat afară pentru furt și că am luat hotărârea să nu-mi mai iau nici un alt vechil, ci să mă descurc eu, cu mâinile mele și după mintea mea.

Oamenii scoaseră un oftat adânc de uimire.

— Al doilea lucru este să vă întreb dacă ați mai auzit ceva despre Fanny.

— Nimic, stăpână.

— Ați făcut ceva?

— Eu m-am întâlnit cu fermierul Boldwood, zise Jacob Smallbury, și am mers cu el și cu doi oameni de-ai lui să căutăm pe fundul iazului, la Newmill Pond, dar n-am găsit nimic.

— Și noul oier s-a dus la hanul Capul de Berbec, de lângă Yalbury, cu gândul că Fanny o fi luat-o într-acolo, dar n-a văzut-o nimeni, zise Laban Tall.

— Dar William Smallbury s-a dus la Casterbridge?

— Da, coniță, dar nu s-a întors încă. A făgăduit că o să fie înapoi pe la șase.

— Mai e un sfert de oră până la șase, zise Bathsheba, privindu-și ceasul. Eu zic că o să vină direct încoace. Ei bine, și acum — se uită în catastif — Joseph Poorgrass — ești aici?

— Da, conașule — vreau să spun coniță, răspunse cel pe care îl strigase. Eu sunt Poorgrass în persoană.

— Și ce ești?

— În ochii mei, nimic. În ochii celorlalți — păi, asta n-o s-o spun eu, căci părerea lumii o să iasă singură la iveală.

— Ce anume lucrezi la fermă, te-am întrebat.

— Tot anul sunt căraș, dar, când vine vremea semănatului, zgornesc ciorile de câmp și vrăbiile și ajut la tăiat porcii, domnule.

— Cât trebuie să-ți dau?

— Nouă șilingi și nouă pence, vă rog, bașca o para de prăsilă, ca să-mi meargă mai bine, conașule — vreau să spun coniță.

— Foarte corect. Uite, ia zece șilingi, ce-i în plus ca un mic dar, fiindcă sunt nou-venită. Bathsheba se împurpură ușor la gândul că se arăta generoasă de față cu lumea, iar Henery Fray, care se trăsesse mai aproape de jilțul ei, își ridică sprâncenele și degetele în sus, în semn de uimire.

— Dumitale cât îți datorez — dumneata, cel din colț — cum te cheamă?

— Matthew Moon, coniță, vorbi o ciudată îngrămădire de haine înăuntrul cărora nu se afla nimic însemnat, care făcu vreo câțiva pași înainte, deși tălpile i se îndreptau într-o direcție nelămurită, întorcându-se când înăuntru, când în afară, după cum apucau.

— Matthew Mark ai spus? — Vorbește, nu-ți fac nici un rău! îl îndemnă cu blândețe tânăra fermieră.

— Matthew Moon, coniță, o corectă Henery Fray din spatele jilțului, unde reușise să se strecoare.

— Matthew Moon, murmură Bathsheba, plecându-și ochii strălucitori în catastif. Doisprezece pence și o jumătate de penny, atâta văd că arată socoteala dumitale.

— Da, coniță, zise Matthew, ca freamătul vântului printre frunzele moarte.

— Poftim zece șilingi. Acum, următorul — Andrew Randle, aud că ești nou-venit la fermă. De ce ai plecat de la ferma dinainte?

— V-v-vă rog, stă-p-p-până, v-v-vă rog, stă-p-p-până...

— E bâlbâit, coniță, zise Henery Fray cu voce joasă, și l-au dat afară fiindcă singura dată când a vorbit pe înțeles, i-a spus stăpânului că sufletul lui îi aparține și alte asemenea blestemății. De înjurat poate să injure, doamnă, la fel de bine ca mine sau ca dumneavoastră, dar nu poate să lege două vorbe ca lumea nici să-l tai.

— Andrew Randle, asta-i plata care ți se cuvine — îți dau două zile să sfârșești cu mulțumirile. Temperance Miller — oh, mai e și o Soberness Miller — amândouă sunt femei, cred.

— Da, coană. Aici suntem, răsunară la unison două voci ascuțite.

— La ce ați lucrat?

— La trasul paielor cu batoza și la răsucitul baloților, la ușitul cocoșilor și găinilor, când dădeau buzna pe ogorul semănat, și la săditul de Early Flourballs și Thompson's Wonderful cu cotoana.

— Da, înțeleg. Fac treabă bună? îl întrebă ea în șoaptă pe Henery Fray.

— O, stăpână — nu mă întrebați! Sunt femei supuse. Două pațachine cum nu s-a mai pomenit! mormăi cu glas scăzut Henery.

— Stai jos!

— Cine, coană?

— Stai jos!

În spatele tuturor, Joseph Poorgrass tresări, iar buzele i se uscară de frica vreunor cumplite urmări, când văzu că Bathsheba vorbește scurt și Henery se furișează într-un colț.

— Următorul. Laban Tall. Vrei să lucrezi mai departe la mine?

— La dumneavoastră sau la oricine altul care-mi plătește bine, conîță, răspunse tânărul căsătorit.

— Adevărat — și lucrătorii trebuie să trăiască, zise din spate o femeie care tocmai intrase, bocănind cu sabotii ei de lemn.

— Femeia asta cine este? întrebă Bathsheba.

— Sunt nevasta lui cu cununie! continuă vocea, cu și mai mult ifos și țâfnă. Doamna aceasta se dădea de douăzeci și cinci de ani, arăta de treizeci, trecea drept o femeie de treizeci și cinci și avea de fapt patruzeci; spre deosebire de altele măritate de curând, ea una nu arăta niciodată în fața lumii ceva din duioșia conjugală, poate pentru că n-avea ce arăta.

— Oh, dumneata erai, zise Bathsheba. Ei, Laban, rămâi în slujbă?

— Da, coană, o să rămână! răsună iarăși limba ascuțită a nevestei cu cununie a lui Laban.

— Dar cred că poate să vorbească și singur, nu-i așa?

— O, Dumnezeule, nu, coană! El e unealtă și-atât. Destul de bun la muncă, dar nătâng ca vai de lume, răspunse femeia.

— He-he-he! râse bărbatul ei, schimonosindu-se din răsputeri să arate că gustă gluma, căci firea lui veselă nu putea fi întunecată nici de cuvintele cele mai grele, la fel ca un candidat la parlament aflat la tribună.

Numele celorlalți se auziră strigate, în același fel.

— Cu acestea, cred că am terminat cu voi, zise Bathsheba, închizând registrul și aruncându-și pe spate o șuviță de păr răzlețită. S-a întors William Smallbury?

— Nu, stăpână.

— Oierul cel nou o să aibă nevoie de un ajutor, mai strecură o vorbă Henery Fray, încercând să-și recâștige locul pierdut și apropiindu-se pieziș de jilțul ei.

— Ei — o să-l aibă. Pe cine-ar putea să ia?

— Tânărul Cain Ball e un băiat foarte bun, zise Henrey. Iar baciul Oak nu cred c-o să se supere că e prea tânăr, nu? Adăugă el, întorcându-se cu un zâmbet de scuză către oier, care tocmai își făcuse apariția în mijlocul lor și acum stătea cu brațele încrucișate, sprijinit de uscior.

— Nu, nu mă deranjează, răspunse Gabriel.

— Cum se face că-l cheamă Cain? întrebă Bathsheba.

— Păi, vezi dumneata, conîță, sărmana lui mamă, care nu le prea avea cu Scriptura, a făcut o greșală, când să-l boteze, socotind că Abel a fost cel care l-a omorât pe Cain, așadar, când i-a spus Cain, se gândea de fapt la Abel. Pastorul a îndreptat greșeala, dar a fost prea târziu, căci băiatul n-a mai putut să scape, în toată parohia, de numele ăsta. Mare ghinion pentru bietul băiat!

— Este un ghinion.

— Da. Orișicât, noi îl mai îndulcim, cât putem, și îi spunem Cainy. Ah, sărmana văduvă! Din pricina asta a plâns de era gata să-și dea duhul. A fost crescută de niște părinți fără pic de credință, care n-au trimis-o niciodată la biserică sau la școală, ceea ce dovedește că pedeapsa pentru păcatele părinților se abate asupra copiilor, conîță.

Spunând acestea, pe chipul lui Fray se zugrăvi o blândă mâhnire, atât cât se cuvine când vorbești despre oameni loviți de vreo năpastă, care nu fac parte din familia ta.

— Prea bine, fie! Cainy Ball să fie ajutorul oierului. și dumneata ai înțeles ce ai de făcut? Cu dumneata vorbesc, Gabriel Oak.

— Cât se poate de bine, vă mulțumesc, domnișoară Everdene, zise oierul Oak de lângă uscior. și, dacă nu, mai întreb!

Gabriel era descumpănit de atâta răceală în purtările ei. Desigur, nimănui nu i-ar fi trecut vreodată prin cap, în afară de cazul în care ar fi fost informat, că Oak și frumoasa femeie în fața căreia stătea acum fuseseră, cândva, și altceva decât străini. Dar probabil că atitudinea ei din prezent era rezultatul inevitabil al înălțării sociale care o adusese, dintr-o casă țărănească, stăpână pe ditamai conacul și moșia. Se mai văzuseră astfel de cazuri și la niveluri mai înalte. Când, în scrierile poeților de demult, Jupiter și familia sa s-au văzut ajunși, mutându-se din sălașul lor strâmt în vârful Olimpului, în cerul nemărginit pe care acesta îl atinge, în cuvintele lor se simte, în egală măsură cu această schimbare, un plus de aroganță și de reticență.

Se auziră pași la intrare, despre care ai fi putut afirma cu siguranță că sunt deopotrivă greoi și măsurăți, dar ai fi șovăit să-i socotești grăbiți.

(Toți:) — Iată-l pe Billy Smallbury, a venit de la Casterbridge.

— Și ce s-aude? îl întreabă Bathsheba pe William, care înaintă până în mijlocul holului, își scoase o batistă din pălărie și începu să-și șteargă sudoarea de pe frunte, de la mijloc spre margini.

— aș fi ajuns mai devreme, domnișoară, zise el, dacă n-ar fi fost vremea asta. Apoi tropăi cu putere, izbind podeaua și cu un picior și cu celălalt, și, când oamenii se uitară în jos, văzură că ghetetele îi erau pline de zăpadă.

— Bine că ai venit, în sfârșit, zise Henery.

— Ei, ce ai aflat despre Fanny? întreabă Bathsheba.

— Păi, stăpână, ce mai tura-vura, a fugit cu soldații, zise William.

— Nu se poate — așa o fată cuminte ca Fanny!

— Vă povestesc toată tărășenia. când am ajuns la cazarma din Casterbridge, mi s-a spus: „Regimentul al 11-lea de Dragoni s-a mutat și în locul lui au venit noi recruți.” Regimentul al 11-lea a plecat, de săptămâna trecută, la Melchester și de-acolo mai departe. Ordinul de deplasare a venit pe neașteptate de la stăpânire, ca un hoț noaptea, așa cum vine el de obicei, și dragonii au înțeles că pleacă în timp ce erau deja în marș. Au trecut pe-aici, pe-aproape...

Gabriel ascultase totul cu mare interes.

— I-am văzut trecând, zise el. A fost în ziua cu târgul.

— Da, adăugă William, au trecut călare în jos, pe stradă, fuduli nevoie mare, cântând triumfători Fata ce-am lăsat-o în urmă, așa-i spunea cântecului. Toate casele celor ce i-au văzut se zgâlțâiau din temelii la fiecare bătaie a tamburului și, în tot orașul, n-a fost ochi de bețivan de prin taverne, nici de muierușcă fără căpătâi să nu se înece în lacrimi.

— Dar ce, au plecat la vreun război?

— Nu, stăpână. Dar s-au dus în locul celor care ar putea să plece la război, ceea ce e cam totuna. și d-aia mi-am zis eu că flăcăul lui Fanny o fi fost din regimentul ăsta, iar ea s-o fi dus după el. Asta-i tot, stăpână, negru pe alb.

— Ai aflat cum îl cheamă?

— Nu, nu știa nimeni. Cred că era mai mare în grad decât un simplu soldat.

Gabriel rămase gânditor și nu scoase o vorbă, fiindcă nu știa nimic sigur.

— Ei, se pare că, oricum, n-o să mai aflăm altceva în plus în seara asta, zise Bathsheba. Ar trebui însă ca unul dintre voi să dea o fugă până acasă la fermierul Boldwood și să-i spună și lui. Apoi se ridică, dar, mai înainte de a ieși, le spuse câteva cuvinte foarte cuviincioase, cărora rochia ei de doliu le dădea o mare seriozitate, pe care n-o aveau în sine.

— Așadar, să țineți minte că aveți o stăpână, și nu un stăpân. Nu-mi cunosc încă puterile și nu știu cât mă pricep la munca dintr-o fermă, dar o să-mi dau toată silința și, dacă voi o să mă slujiți bine, o să vă răspund și eu la fel. Să nu-și închipuie cei necinstiți (dacă o fi printre voi vreunul, deși nădăjduiesc că nu) că, din pricină că sunt femeie, nu înțeleg deosebirea între o faptă bună și una rea.

(Toți:) — Nu, stăpână! (Liddy:) — Foarte bine spus!

— O să fiu în picioare mai înainte să vă treziți voi, o să fiu pe câmp mai înainte de a vă da voi jos din pat și o să mănânc gustarea de dimineață mai înainte să ajungeți voi la câmp. Pe scurt, o să vă las cu gura căscată pe toți!

(Toți:) — Da, stăpână!

— Acestea fiind zise, noapte bună!

(Toți:) — Noapte bună, stăpână!

Apoi, această mică thesmothete se depărtă de masă și, cu pas legănat, părăsi holul, cu poala rochiei sale negre de mătase măturând câteva paie și trăgându-le după ea, într-un ușor hârșăit pe pardoseală. Liddy, ridicându-și simțămintele la înălțimea situației din admirație pentru măreție, pluti și ea după Bathsheba, cu o demnitate mai dulceagă, nu lipsită de oarecare prefăcătorie, iar ușa se închise în urma lor.

XI.

DINCOLO DE ZIDURILE CAZĂRMII. ZĂPADĂ. O ÎNTÂLNIRE

Nici o altă priveliște nu-ți PUTEA împovăra mai mult sufletul cu un sentiment de dezolare decât aceea văzută la periferia unui anumit orașel și totodată centru militar, aflat la mai multe mile la nord de Weatherbury, la o oră ceva mai târzie, în aceeași seară de iarnă care- și cernea zăpada — dacă poate fi vorba despre a vedea, când principalul element al peisajului era bezna.

Era una dintre acele nopți când tristețea îl poate cuprinde și pe cel mai vesel om, fără s-o considere un sentiment absurd; când, pentru persoanele sensibile, iubirea se preschimbă în grijă, nădejdea îngenunchează în fața presimțirilor rele, iar credința se năruie, rămânând doar o rază de speranță; când, cu toată strădania minții, nu izbutești să-ți stârnești păreri de rău pentru oportunitățile avute de a-ți îndeplini ambițiile, care însă au trecut pe lângă tine, iar premoniția nu te îndeamnă la faptă.

Scena era constituită dintr-un drum deschis tuturor, mărginit la stânga de un râu, dincolo de care se înălța un zid impunător. În dreapta se afla un teren întins, în parte pășune, în parte mlaștină, care, în capătul celălalt, ajungea până la un platou muntos, vălurit.

Schimbările de anotimpuri sunt mai puțin supărătoare pe astfel de petice golașe de pământ, decât în ținuturile împodobite cu păduri. Totuși, pentru un observator atent, sunt la fel de ușor de perceput, cu singura deosebire că modurile lor de manifestare sunt mai puțin banale și familiare decât cele știute de toată lumea, cu mugurii care se deschid sau frunzele care cad. Multe dintre ele nu sunt atât de discrete și de lente cum am putea să ni le închipuim, ținând cont de toropeala generală în care zace o mlaștină sau un pustiu. În ținuturile noastre, venirea iernii se petrecea în etape bine delimitate, în care se puteau observa, una după alta, retragerea șerpilor la adăpost, schimbarea culorii ferigilor, umplerea iazurilor, apariția cețurilor, acțiunea mistuitoare a gerului, scofâlcirea bureților și ștergerea tuturor detaliilor din pricina zăpezii. Peste mlaștina mai sus pomenită, seria de fenomene ajunsese în seara aceea la apogeu și, pentru prima oară în acest anotimp, neregularitățile reliefului său deveniseră forme fără personalitate, nesugerând nimic, neproclamând nimic, fără altă însușire decât aceea de a hotărâni altceva — cel mai de jos strat al unui cer de zăpadă. Din cerul plin de fulgi în zbor frenetic, pășunea și mlaștina primeau, în acest moment, un nou veșmânt, doar pentru a părea apoi și mai golașe încă. Vasta boltă a norilor de deasupra, ciudat de aproape de pământ, avea o formă care-ți sugera tavanul unei peșteri largi și întunecate, care cobora treptat spre pardoseală, căci te gândeai fără să vrei că zăpada care căptușea cerul și cea care învelea pământul aveau să se unească în curând într-o masă compactă, fără nici un strat de aer între ele.

Ne vom opri atenția asupra caracteristicilor peisajului de pe partea stângă a drumului, care erau orizontalitatea în ceea ce privea râul, verticalitatea în ceea ce privea zidul și întunecimea amândurora. Aceste trăsături completau ansamblul. Dacă exista ceva mai întunecat decât cerul, atunci acesta era zidul și, dacă exista ceva mai mohorât ca zidul, atunci acesta era râul de la picioarele lui. Acoperișul nedeslușit al fațadei era știrbit și străpuns ici-colo de hornuri, iar pe perete se desenau vag niște ferestre lunguiete, dar numai în partea de sus. În jos, până la nivelul apei, netezimea sa nu era întreruptă de nici o deschidere sau proeminență.

Un șir de bătaii monotone, greu de descris, uluitoare în regularitatea lor, străpunse cu mare greutate văzduhul pufos. Veneau de la un orologiu de prin împrejurimi care bătea ora zece. Clopotul se afla sub cerul liber și, fiindcă era acoperit de un strat de zăpadă de câțiva inci grosime, își pierduse deocamdată glasul. Cam pe la momentul acesta, ninsoarea se mai liniști

— în loc de douăzeci de fulgi, acum cădeau zece, apoi din zece rămase unul. Nu mult după aceea, o siluetă se mișcă pe malul râului. După cum se profila pe fundalul incolor, un observator meticulos ar fi putut deduce că nu era prea înaltă. Altceva nu s-ar fi putut spune despre ea, cu toate că părea o formă omenească.

Silueta înainta încet de-a lungul zidului, dar fără mare efort, căci, deși zăpada se așternuse dintr-o dată, nu era mai groasă de doi inci. În timp ce mergea, se auziră câteva cuvinte rostite cu glas tare:

— Una. Două. Trei. Patru. Cinci.

Între un cuvânt și altul, micuța siluetă înainta cu vreo șase iarzi. Acum era limpede că număra ferestrele din partea de sus a zidului. Când spusese „Cinci”, se referise la cea de-a cincea fereastră de la capătul zidului. Aici, forma întunecată se opri și se făcu și mai mică. Silueta se aplecă. Apoi, un bulgăre de zăpadă își luă zborul peste râu, către a cincea fereastră. Se izbi de zid la vreo câțiva iarzi distanță de țintă. Aruncarea bulgărelui fusese ideea unui bărbat, iar punerea

ei în fapt fusese lăsată în seama unei femei. Nici un bărbat care, în copilărie, ar fi avut de-a face cu o pasăre, un iepure sau o veveriță n-ar fi putut zvârli bulgărele cu atâta nevolnicie.

O nouă încercare, și încă una; treptat, zidul ajunsese să arate ca un obraz plin de bube, din pricina bulgărilor de zăpadă lipiți de el. În sfârșit, unul nimeri a cincea fereastră.

Privit ziua, râul s-ar fi dovedit a fi unul dintre acelea adânci și domoale, ale cărui ape curg cu desăvârșire egal, atât spre maluri, cât și la mijlocul albiei, orice abatere de la viteză fiind numai decît îndreptată printr-un mic vârtej. Nu se auzi nici un răspuns la semnalul respectiv, în afară de gâl găitul și de clipocitul uneia dintre aceste volburi nevăzute — împreună cu alte câteva zgomote ușoare, pe care un om trist le-ar fi luat drept gemete, iar un om fericit, drept hohote de rîs — iscate de apa care se ciocnea de niște obstacole mărunte, aflate cine știe unde în calea curentului.

Fereastră fu lovită din nou, în același fel.

De data aceasta se auzi un zgomot parcă făcut de o fereastră care se deschisese. Zgomotul fu urmat de o voce, venind din aceeași parte:

— Cine-i acolo?

Glasul era bărbătesc și nu vădea surprindere. Întrucât zidul cel înalt era al unei cazărmi, iar căsătoria nu era privită cu ochi buni în armată, probabil că mai avuseseră loc astfel de întâlniri și comunicări și înainte de noaptea aceea.

— Sunteți sergentul Troy? Întrebă tremurat pata nedeslușită din zăpadă.

Această persoană părea într-atât de mult o simplă umbră pe pământ, iar celălalt vorbitor într-atât de mult o parte a clădirii, încât ai fi zis că zidul stătea de vorbă cu zăpada.

— Da, veni răspunsul bănuitor, din umbră. Cine ești tu, fată?

— Oh, Frank — nu mă mai cunoști? zise pata din zăpadă. Sunt Fanny Robin, nevasta ta.

— Fanny! făcu zidul, în culmea mirării.

— Da, zise fata cu un suspin de emoție, pe jumătate înăbușit.

Exista un ton în vocea femeii care nu era cel al unei neveste și exista un mod de a se purta al bărbatului care se întâlnește rar la un soț. Dialogul continuă.

— Cum ai ajuns aici?

— Am întrebat care e fereastră ta. Iartă-mă!

— Nu te așteptam în seara asta. De fapt, nu credeam deloc că o să vii. Mare mirare că m-ai găsit aici. Măine, sunt de serviciu.

— Tu mi-ai spus să vin.

— Ei — am spus că ai putea să vii.

— Da, așa am vrut să zic și eu. Ți pare bine că mă vezi, Frank?

— Oh, da — sigur că da.

— Ai putea să vii până la mine?

— Draga mea Fan, nu! A sunat goarna, porțile cazărmi sunt închise și n-am permis de voie. Stăm cu toții ca în temniță până mâine dimineată.

— Adică n-o să te văd până atunci! Cuvintele fuseseră rostite pe tonul frânt al dezamăgirii.

— Cum ai ajuns de la Weatherbury până aici?

— Pe jos — o parte din drum — restul, cu căruțașii.

— Sunt surprins.

— Da — și eu. Dar, Frank, când o să fie?

— Ce?

— Ce ai făgăduit.

— Nu-mi amintesc.

— Oh, ba da! Nu vorbi așa. Mă doboară la pământ. Mă face să spun eu ceea ce s-ar fi convenit să spui tu primul.

— N-are nimic — ^ spune!

— O, trebuie? — Atunci, uite: când o să ne căsătorim, Frank?

— A, înțeleg. Păi — întâi trebuie să-ți cumperi niște haine potrivite.

— Am bani. Cum o să fie, cu strigări sau cu dispensă?

— Cu strigări aș vrea eu.

— Și locuim în două parohii diferite.

— Da? și ce-i cu asta?

— Casa mea e în St. Mary, care nu ține de parohia asta. Așadar, strigările trebuie să fie făcute în amândouă.

— Așa e legea?

— Da. Oh, Frank — mă tem că mă socotești prea grăbită. Nu, dragă Frank — te rog — eu te iubesc atât de mult. și ai spus de nenumărate ori că o să te însori cu mine, și eu — eu — eu...

— Acuma nu plânge! N-are nici un rost. Dacă am spus așa, bineînțeles că așa o să fac.

— Și eu o să pun să se strige anunțul în parohia mea și tu într-a ta?

— Da.

— Măine?

— Nu mâine. O să stabilim în câteva zile.

— Ai primit permisia de la ofițeri?

— Nu — nu încă.

— O — cum așa? Ziceai că aproape ai primit-o, dinainte de a pleca din Casterbridge.

— Adevărul este că am uitat s-o cer. Ai venit așa, deodată, pe neașteptate.

— Da — da — așa e. Am greșit că te-am necăjit. Acum o să plec. O să vii să mă vezi mâine la doamna Twills, pe North Street? Nu-mi place să vin eu la cazarmă. Pe aici dau târcoale femei stricate și mă iau drept una de-a lor.

— Ai dreptate. O să vin eu la tine, draga mea. Noapte bună!

— Noapte bună, Frank, noapte bună!

Și din nou se auzi zgomotul unei ferestre, dar închizându-se. Mica pată din zăpadă se puse în mișcare. când dădu colțul, se auzi o exclamație stăpânită, înăuntru:

— Ho-ho, sergentule, ho-ho! Urmă o muștrare, dar nedeslușită, care oricum se pierdu într-un hohot de râs zgomotos, contopit cu susurul micilor vârtejuri ale apei de afară.

XII.

FERMIERI. O REGULĂ. O EXCEPȚIE

Prima dovadă publică a hotărârii luate de Bathsheba de a se ocupa ea însăși de fermă și nu printr-un împuternicit fu apariția ei, în următoarea zi de târg, la piața grânelor din Casterbridge.

Hala scundă, dar încăpătoare, cu tavanul susținut de stâlpi și grinzi, înnobilită de curând cu denumirea de Bursa de cereale, era ticsită de oameni înfierbântați, care discutau în grupuri de câte doi sau trei, vorbitorul din momentul respectiv întorcându-și capul într-o parte, ca să-l privească pe ascultător în față și, ca să-și sublinieze argumentația, închizând un ochi cât timp își rostea discursul. Cei mai mulți aveau în mână câte o nuia de frasin, pe care o foloseau uneori la mers, ca baston, alteori ca să împungă porcii, oile, vecinii cu spatele la ei și restul de lucruri, în general, care păreau să aibă nevoie de un asemenea tratament de-a lungul peregrinărilor lor. În timpul discuțiilor, fiecare își manevra nuiaua în fel și chip — și-o petrecea pe după spate, o îndoaia în mâini ca pe un arc, se proptea cu toată greutatea în ea, curbând-o până ajungea aproape un semicerc; sau probabil o vâra grăbit la subsuoară, în timp ce-și scotea săculețul de mostre și turna grâu în palmă, care, după ce era supus examinării, era lăsat să curgă pe podea — deznodământ prea bine cunoscut de vreo jumătate de duzină de

orătării istețe, crescute la oraș, care, ca de obicei, se furișaseră neobservate în hală și așteptau momentul îndeplinirii speranțelor lor, cu gâtul întins, privind pieziș.

Printre acești mici proprietari cu mișcări greoaie se strecură o figură feminină — singura reprezentantă a sexului ei din încăpere. Era îmbrăcată drăguț, ba chiar cu rafinament. Se mișca printre ei ca o trăsurică cu două roți printre cotige; când vorbea după ei, glasul ei suna ca o romanță după o predică, iar prezența sa în mijlocul lor era simțită ca o boare printre cuptoare încinse. Avusese nevoie de ceva curaj — chiar mai mult decât își închipuise — ca să-și facă loc în această adunare, căci de cum făcuse primii pași înăuntru, dialogurile mormăite încetaseră și aproape că toți ochii se întoarseră către ea, iar cei care erau deja cu fața la ea o pironiseră cu privirea.

Bathsheba nu-i cunoștea decât pe vreo doi sau trei fermieri și spre aceștia își făcu drum. Dar dacă voia să fie o femeie activă, așa cum își pusese în gând să se arate, trebuia să se ocupe mai departe de afaceri, fie că îi cunoștea sau nu pe ceilalți. În cele din urmă, dobândi destulă încredere în sine ca să vorbească și să răspundă cu îndrăzneală unora pe care nu-i știa decât din auzite. Și Bathsheba își adusese un săculeț cu mostre și, încetul cu încetul, își însuși gestul

profesional de a-și umple palma cu boabe — ținând-o apoi întinsă, pentru inspecție, în maniera obișnuiților negustori de la Casterbridge.

Ceva în arcul fără greș al dinților ei de sus, alcătuind un șirag neîntrerupt, și în colțurile mult ridicate ale gurii sale roșii, atunci când, cu buzele întredeschise, se întorcea, provocatoare, ca să-și susțină punctul de vedere în fața vreunui bărbat înalt, sugera că această faptură fragilă avea destule resurse pentru a fi în stare de isprăvi neobișnuite pentru o femeie și destulă cutezanță ca să le ducă până la capăt. Dar ochii ei aveau o catifelare — o catifelare continuă

— care, dacă aceștia n-ar fi fost negri, ar fi părut înțețoșare, însă așa, sugerau ceva care putea fi putere de pătrundere sau doar judecată limpede.

Ciudat din partea unei femei atrăgătoare și în plină înflorire era faptul că întotdeauna îi îngăduia interlocutorului său să termine ce avea de spus, înainte să înceapă ea. când se tocmea, ținea cu fermitate la preț, cum e normal din partea unui negustor, și nu se lăsa până când celălalt nu-i dădea cât ceruse, cum e inevitabil din partea unei femei. Totuși exista și flexibilitate în fermitatea ei, ceea ce o ferea de păcatul încăpățănării, după cum exista și puțină naivețe în felul ei de a scădea prețul, ceea ce o salva de la meschinărie.

Aceia dintre fermieri cu care nu avea de încheiat nici un târg (de departe, cei mai mulți) se întrebau întruna unul pe altul: „Ea cine e?” Răspunsul primit era:

— Nepoata fermierului Everdene; a preluat ferma Weatherbury de Sus: l-a dat afară pe vechil și se jură că o să facă ea singură tot ce-i de făcut.

Atunci, celălalt clătina din cap. -

— Da, păcat că e atât de încăpățănată, continua să spună cel dintâi. Dar ar trebui să ne mândrim cu ea aici — mai aduce puțină lumină în hardughia asta. Orișicât, este o fetișcană tare bine făcută și o să fie foarte curând culeasă de cineva.

Ar fi lipsit de eleganță să sugerăm că noutatea gestului său de a se angaja într-o astfel de întreprindere era ceea ce îi vrăjea pe cei din jur aproape în egală măsură cu frumusețea chipului și grația mișcărilor ei. Stărnise totuși interesul general și debutul pe care și-l făcuse în sâmbăta aceea în forum, oricare ar fi fost părerile despre Bathsheba ca fermier cumpărător-vânzător, fu, fără îndoială, un triumf al său ca tânără fată. într-adevăr, senzația aceasta era atât de vie, încât, de vreo două sau trei ori, fu ispitită să păsească mai curând ca o regină printre acești zei ai țărinelor, ca sora cea mică a lui Jupiter copil și să nu-i mai pese de negocierea prețurilor.

Numeroasele dovezi asupra puterii ei de seducție au fost scoase și mai mult în evidență de o excepție remarcabilă. Pentru asemenea lucruri, femeile par să aibă ochi și în ceafă. Bathsheba, fără să-l privească de-a dreptul, era conștientă că în turmă exista și o oaie neagră.

La început, fu uluită. Dacă numărul celor dintr-o tabără ar fi fost cât de cât apropiat de al celor din tabăra opusă, faptul i s-ar fi părut firesc. Dacă nimeni nu s-ar fi uitat la ea, ar fi tratat problema cu indiferență — s-au mai văzut cazuri. Dacă toată lumea ar fi privit-o, inclusiv omul acesta, i s-ar fi părut un lucru obișnuit, fiindcă asta i se mai întâmplase și înainte. Dar unicitatea excepției însemna un mister. Nu-i trebui mult ca să știe bine cum arată nonconformistul. Era un domn cu purtări alese, cu profil roman, clar conturat, ale cărui proeminențe străluceau în soare cu bogăția tonurilor ca de bronz. Se ținea drept și se purta calm. Mai cu seamă îi remarcă o calitate care îl deosebea între toți ceilalți: demnitatea. Aparent, trecuse ceva timp de când atinsese vârsta mijlocie, vârstă la care înfățișarea unui bărbat încetează în mod firesc să se mai schimbe pentru vreo doisprezece ani, cum nici a femeii nu se mai schimbă, deși grație intervențiilor meșteșugite. Putea să aibă orice vârstă între treizeci și cinci sau cincizeci de ani.

Se poate spune că bărbații căsătoriți, la vârsta de patruzeci de ani, au o inimă destul de largă și sunt gata oricând să arunce o privire spre orice exemplar feminin de o oarecare frumusețe care le iese în cale. Probabil, ca niște persoane care ar juca whist pe iubire, conștientă faptul că au dobândit o oarecare imunitate la consecințe de tipul tot ce poate fi mai rău, a faptului că nu va trebui să plătească dacă se implică îi face să riște mai mult decât se cuvine. Bathsheba era incredințată că acest om de neclintit nu era căsătorit.

Când târgul se sfârși, ea dădu fuga la Liddy, care o aștepta la cabrioleta galbenă cu care veniseră amândouă la oraș. Calul fu înhamat și o porniră la trap — cu pachetele de ceai, zahăr și pânzeturi cumpărate de Bathsheba, așezate la spatele lor și arătând într-un fel care, prin culoare, formă și contururi, scapă puținel descrierii în cuvinte, că deveniseră proprietatea tinerei domnișoare și nu mai erau ale băcanului sau ale negustorului de postavuri.

— Am scos-o la capăt, Liddy, și-acum s-a terminat. N-o să-mi mai fac griji, fiindcă toți se vor obișnui să mă vadă acolo. Dar azi-dimineață mă simțeam ca la nuntă: toți ochii erau ațintiți asupra mea.

— Știam eu că așa o să fie, zise Liddy. Bărbații sunt o specie tare nesuferită când te măsoară din cap pân-n picioare.

— Dar a fost și unul care a avut mai multă minte decât să-și piardă timpul cu mine. Informația fu azvârlită în așa fel încât Liddy să nu bănuiască din prima clipă că stăpâna sa se simțea teribil de înciudată. Un bărbat foarte arătos, continuă ea. Drept ca bradul cam la vreo patruzeci de ani, așa cred. Ai cumva idee cine ar putea fi?

Liddy nu știa.

- Și nu bănuiești câtuși de puțin? stăruie Bathsheba, cu o oarecare dezamăgire.

- Habar n-am. Dealtfel, ce contează, de vreme ce nu v-a observat, cum au făcut ceilalți? Ei, dacă ar fi făcut taman pe dos, atunci da, ar fi avut oarecare însemnătate.

În clipa aceea, Bathsheba suferea de sentimentul contrar; continuă să meargă în tăcere. O trăsurică joasă, care gonea mai repede decât a lor, trasă de un cal de rasă fără cusur, le ajunsese din urmă și le-o luă înainte.

— Uite-l, e chiar el.

Liddy privi.

- El? Păi el e fermierul Boldwood — sigur, cel pe care n-ați putut să-l primiți deunăzi, când a venit să vă vadă.

- Aha, fermierul Boldwood, murmură Bathsheba și se uită la el, în timp ce le întrecea. Fermierul nu întoarse capul nici măcar o singură dată, ci ținu ochii pironiți în cel mai îndepărtat punct de pe drum, trecând la fel de neatent și de netulburat ca și cum Bathsheba și farmecele ei ar fi fost doar o boare de aer străveziu.

— E un om interesant, nu crezi? remarcă ea.

Oh, da, foarte! Toată lumea o recunoaște, răspunse Liddy.

- Mă întreb de ce e atât de adâncit în gânduri și de nepăsător și pare atât de departe de tot ce vede în jur.

- Se zice dar nu se știe sigur — că a suferit o amară dezamăgire, pe când era tânăr și vesel. Se vorbește că l-a sedus și l-a părăsit o femeie.

- Asta zice lumea mereu — și noi știm foarte bine că aproape niciodată femeile nu seduc și nu părăsesc un bărbat, ci bărbații ne înșeală pe noi. Eu cred că așa e firea lui, foarte retrasă.

- așa e firea lui. Și eu cred la fel, domnișoară — și nimic altceva.

- Totuși, e mai romantic să te gândești că a fost crud încercat, nefericitul! Poate că, la urma urmei, chiar a fost.

— Depinde dac-a fost sau nu. O, da, domnișoară, a fost. Simt eu că așa trebuie că a fost.

— Totuși, suntem mereu gata să gândim despre oameni ori că-i albă, ori că-i neagră — nu m-ar mira, la o adică, să află că el are câte puțin din amândouă — chiar la mijloc: și dezamăgire crudă, și o fire retrasă.

— Vai, nu, domnișoară — nu pot să cred că ar fi la mijloc!

— Ba se prea poate.

— Păi, da, așa este — sunt convinsă că se prea poate. Credeți-mă pe cuvânt, domnișoară, așa stau lucrurile în cazul lui.

XIII.

SORTES SANCTORUM. FELICITAREA DE ST. VALENTINE

Era duminică după-amiază, în treisprezece februarie, la fermă. Cum se sfârșise masa, Bathsheba, neavând pe altcineva mai bun care să-i țină tovărășie, o rugase pe Liddy să vină și să stea cu ea. Casa veche și mucegăită era îngrozitoare iarna, înainte de a se aprinde lumânările și de a se închide obloanele; aerul dinăuntru părea la fel de vechi ca și zidurile, fiecare cotlon din spatele mobilelor avea o temperatură a lui, căci, în această aripă a casei, nu se aprindea devreme focul, în cursul zilei; iar pianul cel nou al Bathshebei, care în alte cronici figura ca pian vechi, părea că se înclină din ce în ce, stând într-o rână pe podeaua scâlâmbă, înainte ca umbrele nopții să se întindă peste denivelările sale și să-i ascundă astfel urâtenia. Liddy, ca un pâraiaș nu

prea adânc, susura întruna: prezența ei n-avea atâta greutate încât să-ți pună mintea la contribuție, totuși, era de ajuns ca să ți-o învieze.

Pe masă stătea o veche Biblie în patru, legată în piele. Liddy, uitându-se la ea, zise:

— Ați căutat vreodată, domnișoară, să ghiciți cu cine urmează să vă măritați, folosind Biblia și cheia?

— Lasă prostiile, Liddy! De parcă s-ar putea una ca asta.

— Păi — totuși e destul de mult adevăr în asta.

— Fleacuri, copilule!

— Și îți mai dă și mari bătaii de inimă! Unii cred în ea, alții nu. Eu cred.

— Bine, bine — hai să încercăm, zise Bathsheba sărind de pe scaun, neținând deloc seama de consecvența de care trebuia să dea dovadă de față cu o servitoare și arătându-se dintr-o dată cuprinsă de morbul ghicitului. Du-te și adu cheia de la ușa din față.

Liddy o aduse.

— Mai bine nu era duminica, spuse ea la întoarcere. Poate că e păcat.

— Ceea ce nu e păcat în zilele săptămânii nu-i păcat nici duminica, răspunse stăpâna ei, pe un ton care reprezenta el însuși o dovadă.

Deschiseră cartea — paginile erau îngălbenite de vreme și de-a dreptul tocite pe la versetele mai des citite, de degetele arătătoare ale cititorilor de altădată, care, fără obișnuință într-ale

lecturii, urmăriseră rândurile, ca pentru a vedea mai bine. Bathsheba căută până ce găsi versetul din Cartea lui Rut care trebuia citit anume, iar ochii îi căzură pe acele sublime cuvinte. Ele o făcură să se înfioare ușor și o umiliră, înțelepciunea în forma abstractă se confrunta cu nebunia în forma concretă. Nebunia în forma concretă roși, stăruie în intenția sa și așează cheia pe carte. O pată de rugină, chiar deasupra versetului cu pricina, făcută de alte mâini care apăsaseră în locul acela un obiect de metal, mărturisea că nu era pentru prima oară când vechiul volum era folosit în acest scop.

— Acum nu te mai mișca și taci din gură, zise Bathsheba. Repetă versetul; cartea se învârti. Bathsheba roși vinovată.

— Cu cine ați încercat? întrebă Liddy, curioasă.

— Nu-ți spun.

— Ați băgat de seamă ce a făcut azi-dimineață, în biserică, domnul Boldwood, domnișoară? continuă Liddy, trădând prin această observație la cine îi zburase gândul.

— Nu, deloc, zise Bathsheba, cu o senină nepăsare.

— Strana lui e chiar față în față cu a dumneavoastră, domnișoară.

— Știu.

— Și n-ați văzut ce-a făcut?

— Bineînțeles că nu, îți mai spun o dată!

Liddy se făcu mică și își puse, hotărâtă, lacăt la gură. Manevra fetei era neașteptată pentru Bathsheba și, în egală măsură, îi încurca planurile.

— Ei, ce-a făcut? se văzu silită Bathsheba să întrebe.

— N-a întors nici măcar o dată capul să vă privească, în tot timpul slujbei.

— Și de ce s-ar fi uitat la mine? întrebă din nou stăpâna, aruncându-i o privire tăioasă. I-am cerut eu să se uite?

— O, nu! Dar toți ceilalți vă priveau — și era ciudat că numai el nu vă privea. Ei, uite așa este el. E bogat și e gentleman, ce-i pasă?

Bathsheba se cufundă într-o tăcere care voia să spună că avea părerile ei despre acest lucru, păreri care, pentru Liddy, ar fi fost prea greu de înțeles, așadar, decât să le explice, mai bine nu i le împărtășea.

— Vai de mine — aproape că am uitat de felicitarea de St. Valentine pe care-am cumpărat-o ieri! exclamă ea, în cele din urmă.

— O felicitare de St. Valentine? Pentru cine, domnișoară? întrebă Liddy. Pentru fermierul Boldwood?

Dintre toate numele cu care ar fi putut să nu nimerească, acesta era singurul cu care, în acest moment, i se păru Bathshebei că Liddy mersese drept la țintă.

— Ei bine, nu! E doar pentru micul Teddy Coggan. I-am făgăduit că-i dau ceva și felicitarea o să fie pentru el o ditamai surpriza. Liddy, ia adu-mi pupitrul și-o să i-o trimit numaidecât.

Bathsheba scoase din pupitrul ei o carte poștală ilustrată, în octavo, împodobită cu o strălucitoare miniatură în relief, pe care o cumpărase, când fusese ultima oară la târg, de la cea mai scumpă papetărie din Casterbridge. În mijloc se vedea un mic oval, unde cartonul fusese lăsat alb, astfel încât cel care o trimitea să poată scrie înăuntru cuvinte duioase, mult mai potrivite pentru ocazia aceasta specială decât oricare dintre generalitățile care se puteau tipări.

— Uite-un loc pentru scris. Ce să pun?

— Ceva de soiul ăsta, răspunse numaidecât Liddy:

Drag mi-e roșul trandafir și vioreaua ca un cer senin; și garofița, cât de dulce-mi pare, Tu, însă, n-ai asemănare.

— Da, merge! Se potrivește unui copil cu obraji ca ai lui, zise Bathsheba. Scrise cuvintele mărunțel, dar citeț, în ovalul liber, închise ilustrata într-un plic și își înmuie tocul în călimară, gata să scrie adresa.

— Ar fi de tot hazul să i-o trimitem căpătânosului ăluia de Boldwood — ce s-ar mai mira! zise slobodă la gură Liddy, ridicându-și sprâncenele și dând de înțeles, cuprinsă de-o veselie nebună, vecină cu teama, că ținuse cont de înalta poziție morală și socială a celui la care se gândise.

Bathsheba tăcu un timp, rumegând ideea pe îndelete. Atitudinea lui Boldwood începuse s-o tulbure — era un fel de Daniel în regatul ei, care nu contenea să se închine spre răsărit, când rațiunea și bunul simț îi spuneau că ar putea la fel de bine să facă și el ce fac ceilalți și să-i dăruiască acea generalizată privire de admirație care nu l-ar fi costat nimic. Însă asta nu însemna că se frământa cine știe ce din pricina nonconformismului lui, nici pe departe. Totuși, era ușor mâhnită de faptul că omul cel mai impunător și mai prețuit din parohie nu catadicsea să arunce barem o privire asupra ei și că o fată ca Liddy vorbea despre asta. Iată de ce, la început, propunerea servitoarei mai degrabă o necăji, decât o înveseli.

— Nu — n-o să fac una ca asta! N-o să găsească nici un haz în ea.

— Nu. Dar o să se supere de moarte, zise Liddy.

— Adevărul e că nu țin neapărat să i-o trimit lui Teddy, remarcă stăpâna ei. Uneori este cam obraznic.

— Da, este.

— Hai să dăm cu banul, ca bărbății, zise Bathsheba într-o doară. Uite, cap: Boldwood, pajură: Teddy. Nu, n-o să dăm cu banul într-o zi de duminică — ar însemna să-l ispitim pe diavol.

— Să aruncăm cu cartea asta de rugăciuni — în asta nu poate să fie vreun păcat, domnișoară.

— Prea bine. Dacă pică deschisă: Boldwood, dacă pică închisă: Teddy. Nu, este mult mai probabil să cadă deschisă. Deschisă: Teddy, închisă: Boldwood.

Cartea zbură în aer și coborî închisă.

Bathsheba, cu un ușor căscat, luă pana și, cu o seninătate bruscă, îi adresă misiva lui Boldwood.

— Ia aprinde o lumânare, Liddy. Ce pecete să folosim? Uite una cu un cap de inorog — nu spune nimic. Asta ce-i? Doi porumbei — nu. Ar trebui să fie ceva ieșit din comun, nu-i așa, Liddy? Uite una cu un motto — Îmi amintesc că era ceva glumeț, dar nu pot să-l citesc. O să încercăm cu ea și, dacă nu e bună, luăm alta.

O pecete mare, roșie, fu lipită cum se cuvine. Bathsheba se uită îndeaproape la ceara fierbinte, ca să afle ce scria.

— Grozav! exclamă ea și lăasă să-i cadă plicul în joacă. Asta o să zgândăre și seriozitatea pastorului, și pe-a enoriașilor.

Liddy citi și ea cuvintele de pe pecete: „ÎNSOARĂ-TE CU MINE!”

În aceeași seară, misiva fu trimisă și în noaptea aceea fu cartată, când îi veni rândul, la poșta din Casterbridge, pentru ca, dimineața, să se întoarcă iarăși la Weatherbury.

Astfel, într-o doară și fără chibzuință, fu înfăptuită această ispravă. Bathsheba știa multe despre dragoste, privită ca spectacol, dar despre dragoste ca simțământ lăuntric nu știa nimic.

XIV.

EFFECTELE FELICITĂRII. RĂSĂRIT DE SOARE

Pe înserat, de St. Valentine, Boldwood era așezat, ca de obicei, la masă, cinând la lumina unui foc de bușteni uscați. Pe polița căminului, în fața lui, se afla un orologiu încununat de un

vultur cu aripile întinse, iar pe aripile vulturului era felicitarea trimisă de Bathsheba. Într-acolo își îndrepta neconținut privirile gentlemanul burlac, până când pecetea mare și roșie deveni parcă o pată de sânge pe retina ochilor săi; și, în timp ce mânca și bea, recitea în minte cuvintele întipărite în ceară, deși erau la o distanță prea mare pentru a le desluși cu ochii:

ÎNSOARĂ-TE CU MINE!

Porunca aceasta îndrăzneală semăna cu acele cristaluri care, lipsite de culoare, împrumută nuanțele obiectelor din jur. Aici, în liniștea salonului lui Boldwood, unde nu-și găsea locul nimic ce nu era plin de gravitate și unde atmosfera era aceea a unei duminici puritane, prelungite o săptămână întreagă, scrisoarea și propunerea ei își schimbaseră însemnătatea, de la gestul necugetat aflat la originea lor, dobândind o adâncă seriozitate, preluată de la obiectele care le țineau tovărășie.

De când primise misiva, în dimineața aceea, Boldwood simțea că echilibrul din viața lui se strica, încetul cu încetul, înclinând în direcția unei pasiuni abstracte. Dezordinea aceasta însemna ceea ce însemnase prima algă pentru Columb — un lucru supărător de mărunț, care sugera posibilități infinite de mari.

Felicitarea trebuia să fi avut o motivație și un scop. Că acesta din urmă, dintre cele mai mărunte, nu avea nici o legătură cu existența lui, desigur, Boldwood n-o mai știa. și nici măcar nu-i trecu prin minte că o asemenea explicație ar fi cu puțință. Un spirit care s-a lăsat amăgit nu mai poate să analizeze, pentru a înțelege cât de mult greșeste, socotind că nu există nici o deosebire între a îngădui ca evenimentele pur întâmplătoare să-și urmeze cursul și a porni, dintr-un imbold lăuntric, cu capul înainte pe un anumit drum. Uriașa deosebire dintre a stârni o înlanțuire de evenimente și a îndruma pe un anumit făgaș o serie de fapte deja inițiată rar o vede cel uluit de rezultat.

Când se duse la culcare, Boldwood așează felicitarea într-un colț al oglinzii. O simțea că este acolo, chiar și când stătea cu spatele la ea. Era pentru prima oară în viața lui Boldwood când i se întâmpla una ca asta. Aceeași fascinație care îl îndemna să creadă că felicitarea era rezultatul unui gest bine gândit îl împiedica s-o privească drept o obraznicie. Citi din nou destinatarul. Misterioasa înrăurire a nopții învestea scrierea cu prezența autoarei necunoscute. Mâna cuiva — mâna unei femei — trecuse ușor peste hârtia pe care se afla numele lui: ochii ei, pe care nu-i descoperise, urmăriseră fiecare buclă a literelor, în timp ce le desena, iar, în clipele acelea, imaginea lui îi răsărise ei în minte. De ce se gândise ea la el? Gura ei — oare avea buzele roșii sau palide, pline sau subțiri? — se rotunjise având o expresie anume în timp ce condeii își urmase calea? Oare colțurile buzelor îi tresăriseră în clipa aceea cu o emoție din adâncul ființei sale? Ce exprimaseră oare?

Imaginea femeii scriind, care parcă întregea semnificația cuvintelor scrise, nu se limpezea. Întrezărea doar un portret încețoșat — ceea ce nu era prea departe de realitate, ținând cont că originalul se afla, la ora aceea, cufundat în somn și că uitase de toată dragostea și de toate felicitările de Sf. Valentine din lumea asta. Ori de câte ori Boldwood ațipea, imaginea prindea substanță și înceta să mai pară doar o nălucire a minții lui; iar, ori de câte ori se trezea, descoperea felicitarea la locul ei, ceea ce îi justifica visul.

Era o noapte cu lună plină și lumina nu era una obișnuită. Prin fereastra lui nu pătrundeau decât razele răsfărânte de zăpadă și palida lor strălucire, venind de jos în sus, bătea nefiresc în tavan, aruncând umbre în locuri neașteptate și lumini în locuri care de obicei erau în umbră. Conținutul epistolei îl preocupa mult mai puțin decât faptul că o primise. Deodată, se întrebă dacă în plic nu se mai afla și altceva în afară de ceea ce scosese deja din el. Sări din pat și, la lumina aceea fantomatică, luă plicul, scoase bucata de hârtie — scutură bine plicul, îl scotoci.

Nu mai era nimic. Boldwood se uită din nou, cum făcuse de sute de ori în ziua aceea, la obsedanta pecete roșie:

— Însoră-te cu mine, citi el cu glas tare.

Preaserosul și rezervatul gentleman închise din nou felicitarea în plic, pe care îl prinse în rama oglinzii. Pe când făcea asta, își zări deodată propriul chip, golit de expresie și neprecizat ca formă. Văzu cât de strâns își ținea gura și cât de larg deschiși și de pustii erau ochii săi. Stingherit și supărat pe el însuși, din pricină că era atât de tulburat, se întoarse în pat.

Într-un târziu, se luminează de ziua. Trezirea în lumina plină a unei zile cu cer senin nu are același efect ca trezirea într-o zi cu cerul înnorat la prânz; Boldwood se sculă și se îmbracă.

Coborî scările, ieși din casă și se îndreptă spre poarta care dădea într-un câmp aflat în partea de răsărit; ajuns acolo, se opri și își plimbă privirea în jur.

Soarele răsărea încet, așa cum se întâmplă de obicei în acest anotimp; cerul, de un violet pur la zenit, era plumburiu spre miazănoapte și posomorât spre răsărit, acolo unde, peste dealul acoperit de zăpadă, peste pășunea arendată pentru oi a fermei Weatherbury de Sus și aparent odihnindu-se pe creastă, jumătatea astrului solar care se vedea în acel moment ardea fără raze, ca focul unui jar roșu fără flacără, luminând o vatră albă, împietrită. Priveliștea semăna cu un apus de soare, precum copilăria seamănă cu bătrânețea.

În celelalte direcții, câmpul și cerul aveau aceeași culoare, din pricina zăpezii, astfel încât, dacă aruncaai doar o privire grăbită, cu greu ai fi putut spune unde se află orizontul; în general, se păstra și aici acea nepământească inversare a luminii și-a umbrelor despre care am mai pomenit, care se observă într-un peisaj atunci când lumina cea mai puternică, de regulă venind din cer, se ridică de data aceasta dinspre pământ, iar umbrele care se întind de obicei pe pământ, acum se țin pe cer. La apus spânzura o lună istovită, ștearsă la ora aceea și înmuiată într-un galben-verzuiu de bronz coclit.

Boldwood privea distrat cum zăpada, pe care gerul o întărise și o lustruise la suprafață, avea acum, în lumina roșie de la răsărit, străluciri de marmură; cum pe pantă, pe alocuri, iarba ofilită, închisă în turturi de gheață, se zbârlea prin învelișul neted și palid, dându-i ape și unde de veche oglindă venețiană, și cum urmele lăsate de gheruțele câtorva păsări care țopăiseră prin zăpada moale și afânată înghețaseră, bucurându-se astfel de o scurtă imortalitate. Zgomotul aproape înăbușit al unui vehicul ușor îi întrerupse contemplarea. Boldwood se întoarse spre drum. Era carul poștei, un car iute, cu două roți, care abia dacă avea destulă greutate ca să nu fie măturat de o rafală de vânt. Vizitiul îi întinse o scrisoare. Boldwood o luă și o deschise, așteptându-se la o nouă scrisoare anonimă — într-atât se reduce părerea oamenilor despre probabilitate la senzația că un eveniment o dată petrecut trebuie neapărat să se repete.

— Nu cred că e pentru dumneavoastră, domnule, zise omul când văzu ce face Boldwood. deși n-are nici un nume trecut pe plic, cred că este pentru oierul dumneavoastră.

Atunci Boldwood citi adresa: „Pentru noul oier — Ferma Weatherbury, lângă Casterbridge.”

— Oh, ce greșală! Nu e pentru mine. Nici pentru oierul meu. E pentru oierul domnișoarei Everdene. Ar fi mai bine să i-o duci dumneata — îl cheamă Gabriel Oak — și să-i spui că am deschis-o din greșală.

Chiar în clipa aceea, sus, pe creasta dealului, sub cerul învăpăiat se zări o siluetă, ca un muc de lumânare negru în mijlocul flăcării. Apoi, silueta se puse în mișcare, înaintând viguros pe drumul ei, cărând în spate un soi de osaturi pătrate, prin care străbăteau aceleași raze ca de foc. În urma acesteia venea o făptură mult mai scundă, pe patru picioare. Silueta cea înaltă era Gabriel Oak, cea scundă, George, iar obiectele care erau transportate, împletituri de nuiele pentru staule.

— Stai așa! zise Boldwood. Destinatarul este omul de colo, de pe deal. O să-i duc chiar eu scrisoarea.

Pentru Boldwood nu mai era doar o scrisoare adresată altcuiva. Era un pretext. Pe chipul lui se zugrăvi o hotărâre nouă și o porni voinicește peste ogorul înzăpezit.

Chiar atunci, Gabriel începu să coboare panta dealului, la dreapta. Lumina soarelui bătea și ea în direcția aceea și poleia, în depărtare, acoperișul slădăriei lui Warren — locul spre care bănuia că se îndreaptă oierul. Boldwood îl urmă de la distanță.

XV.

O ÎNTÂLNIRE DE DIMINEAȚĂ. DIN NOU FELICITAREA

Lumina roșie-portocalie de AFARĂ nu pătrundea înăuntrul slădăriei lui Warren, luminată, ca de obicei, de astrul rival din vatră, care împrăstia raze de o culoare asemănătoare.

Slădarul, după ce dormise câteva ore fără să-și scoată hainele de lucru de pe el, stătea acum lângă o măsuță cu trei picioare, luându-și gustarea de dimineață, alcătuită din pâine și slănină. Mânca într-un fel în care nu este nevoie de farfurii, ceea ce însemna că pune o felie de pâine pe masă, așeza un strat de slănină pe pâine, ungea cu muștar slăcina și presăra deasupra un praf de sare; apoi tăia felia astfel pregătită, de sus în jos, cu un briceag mare, până ce ajungea la lemn, iar în bucata retezată înfingea briceagul și o ridica la gură, punând-o pe calea obișnuită pe care o

lua hrana. Se părea că lipsa dinților nu-i micșora slădarului prea tare puterea de a mesteca: și-i pierduse de atâta vreme, încât faptul că era știrb îl supăra mai puțin decât dacă și-ar fi pus proteză. Într-adevăr, părea că se apropie de groapă, așa cum se apropie o hiperbolă de axă, adică din ce în ce mai pieziș, pe măsură ce venea mai aproape, încât te îndoiai că o s-o mai atingă vreodată.

În cenușar se cocea o grămadă de cartofi și fierbea o oală de pământ plină cu pâine prăjită, poreclită „cafea” — pentru oricine ar fi cerut o porție; fiindcă slădăria lui Warren era și un soi de club, folosit de oamenii Bathshebei ca o alternativă la han, unde nu le-ar fi venit la îndemână să fie zăriți de ochiul ei de șoim.

— Ziceam și eu: mâine o să fie o zi frumoasă, dar, când colo, na că se lăsă peste noapte un ger de crapă pietrele, se auzi pe neașteptate în casă, remarca venind dinspre ușa care se deschisese cu o clipă mai înainte. Apoi se văzu trupul lui Henery Fray înaintând spre foc, de pe la jumătatea drumului scuturându-și zăpada de pe ghete. Remarca și intrarea părură să nu fie socotite câtuși de puțin un început abrupt de către slădar — chestiunile introducerii, în vorbe și în fapte, fiind adeseori omise prin ținut, iar slădarul fiind la fel de liber, la rândul său, să nu țină seama de el, nu se grăbi să îi răspundă. Ridică de pe masă o bucătică de brânză, împungând-o tot cu briceagul, precum înfige măcelarul bucățile de carne în frigăruie.

Henery purta o manta largă, de postav bej, încheiată peste bluza sa de lucru — ale cărei poale albe ieșeau de vreun picior lungime pe sub pulpanele mantalei, care însă, după ce te obișnuiai cu această modă, părea un lucru destul de firesc, ba chiar ornamental, și care, fără îndoială, era foarte comod.

Pe urmele lui intrară Matthew Moon, Joseph Poorgrass și alți cărăuși și căruțași, legănând niște felinare mari în mâini, ceea ce arăta că veneau de la grajdul caraulelor, unde fuseseră chemați la muncă încă de dimineață de la patru.

— Sunt zob, de parc-am fost bătut cu Îmblăciul, zise Joseph Poorgrass. și un fir de pai m-ar pune la pământ. Slădare, dă-mi un degetar de cidru înainte să plec iar la treabă.

— Nici eu nu mă pot lăuda c-o duc mai bine, oftă Matthew. Mă taie așa un junghi în șale, de jur-împrejur, de nici n-am cuvinte — zău așa. și eu aș vrea să pun ceva în gură, slădare — niște cafea ar fi bună.

Slădarul arătă spre un butoiăș dintr-un colț, apoi spre oala de pământ din cenușar.

— Cine vrea — să se servească, zise el. Aicea am și niște cartofi (adăugă, trăgându-i cu vâtraiul afară din spuză). Hai să luați câte unul — trebuie curățați.

— 'Neata, fraților! Ce mai faceți? grăi încă un vizitator, din prag. și mă rog, cum ți-ai frânt așa spinarea, Matthew Moon?

Vorbitorul înaintă câțiva pași și se dovedi a fi Mark Clark.

— Deh, am stat de am văzut de biata Blajina, știi. Nu știu ce să mă mai fac cu ea, pe cuvânt. Sărinana a fost foarte liniștită, în prima parte a nopții, ba chiar a și dormit puțin, dar a apucat-o iară și a dat în delir, spre dimineață.

— Treizeci și cinci de lire - atâta o să piardă conیța dacă o să moară iapa aia, zise Mark Clark.

— Și cum se descurcă fără vechil? întrebă slădarul.

Henery clătină din cap și zâmbi cu unul dintre cele mai amare zâmbete ale sale, care-i încrețea toată pielea de pe față, strângându-i-o într-un singur ghem, la mijloc.

— O să se căiască — sigur, sigur! zise el. Benjy Pennyways nu era el om sincer, nici vechil cinstit — ba era la fel de mare vânzător ca Iuda Iscariotul în persoană. Dar nici să-i treacă ei prin minte că ar putea s-o scoată singură la capăt! Henery își legănă tăcut capul, într-o parte și în cealaltă, de vreo trei-patru ori.

— N-am mai pomenit așa ceva de când fac eu umbră pământului — niciodată!

Cu toții socotiră aceste vorbe drept încheierea unei cuvântări întunecate, pe care o rostise în gând, cât clătinase din cap. Dealtfel, Henery mai păstra și pe chip câteva semne de deznădejde, ceea ce lăsa să se înțeleagă că o să mai aibă nevoie de ele, de îndată ce o să înceapă să vorbească din nou.

— O să se ducă toate de râpă și noi o dată cu ele, să nu-mi spuneți mie pe nume dacă nu! zise Mark Clark, ca unul gata să sfărâme toate lanțurile tradiției și să-și crească spița în prag de stingere, în cel mai scurt timp.

— Așa-i — o să se întâmple o nenorocire curând, zise Matthew Moon. De trei ori am visat foarte urât, în ultima vreme; iar Sally a pus cleștele de cărbuni pe masă de două ori de săptămâna trecută până acu'.

— Semn sigur c-o să se întâmple ceva rău, zise Joseph Poorgrass. Ieri, înainte de gustarea de dimineață, mi-a tăiat calea o pisică albă. și am văzut un mâner de cosciug în ceara scursă pe lumânare, aseară, la cumnată-mea.

— Și eu am văzut, acum două luni, luna nouă întoarsă ca-n oglindă. și mi s-a povestit, de asemenea, că Grammer Ball a visat că o întepau albinele.

— Groaznic. Acuma, fii convinși că e și ceva adevărat în toate acestea, zise Joseph Poorgrass, trăgând înspăimântat aer în piept, în semn că el trăia o tragedie.

— Stăpâna noastră ne va târî pe toți în necaz, zise Henery. Putem băga mâna-n foc — cu metodele ei noi de a se ocupa de fermă. și te-apucă groaza când vezi că nu știe de nici unele. Păi, nu mai departe de ieri, a tăiat o felie de slănină de-a lungul coastelor!

— Hă-hă-hă! făcu adunarea, hohotul slădarului auzindu-se mai încet în corul celorlalți, de parcă nu l-ar fi scos tot din gâtleej: „heu-heu-heu!”

— O fetișcană îndărătnică — asta e — și care nu vrea să asculte de nici un fel de sfat. Mândria și deșertăciunea i-au dus de răpă pe mulți dintre cei care nu și-au văzut lungul nasului. Doamne, Dumnezeu, când mă gândesc la asta, jelesc ca apucat de durerile facerii!

— Adevărat, Henery — așa faci — eu te-am auzit, zise Joseph Poorgrass, pe un ton de mărturisire completă și cu un surâs subțire, de suferință.

— și, ia zi, chiar muștruluieste pe toată lumea? Întrebă slădarul.

— Ei... nu-i bine spus că muștruluieste, răspunse Henery, ascultând cu atenție la înțelepciunea propriilor cuvinte. deși ai putea s-o iei și așa... un soi de muștruluială în minte. Are un fel al ei de a scutura din cap, de a da din umeri și repezeala femeii în general. Nici n-apucă să spună bine ceva, că a și făcut ce-a spus, dar mai întâi înjură, iar cu asta merge până într-acolo încât i-a azvârlit o înjurătură de-a bărbaților lui Liddy, când a căzut raftul din cămară, cu toate borcanele de dulceată de pe el. Păi, numa' ieri ce-a venit ca furtuna călare pe capul meu și s-a uitat la cât de repede sau la cât de încet lucram, apoi s-a dus ca vântul, fără să scoată nici o vorbă bună. Da, prieteni — cu sânge rece, fără să te anunțe nici o clipă.

— O mână de fier i-ar scoate cât ai zice peste gărgăunii de sub bonetă, adăugă Billy Smalibury, care tocmai intrase, cu singurul lui dinte la înaintare. Poate vorbi și omenește și trebuie să aibă ea, pe undeva, și niște minte. V-ați prins?

— Da, dar... fără vechil! — Eu meritam locul ăsta! se tângui Henery, jucând rolul de geniu neînțeles, pironindu-și privirile goale asupra viziunilor unui măreț destin, care păreau să i se arate pe haina de lucru a lui Billy Smalibury. Bănuiesc că așa a fost să fie. Ce ți-e scris în frunte ți-e pus, iar Scriptura e degeaba; căci, dacă faci bine, nu ești răsplătit după faptă, ci ești înșelat în chip josnic, în loc de orice răsplată.

— Ba nu; aicea nu mai sunt de acord cu tine, spuse Mark Clark. Dumnezeu este un gentleman adevărat în această privință.

— Faptă bună, plată bună, ca să zicem așa, adevărat Joseph Poorgrass.

Discuția se opri puțin și, în acest antract, Henery se întoarse și stinse felinarele, căci acum, când lumina zilei se înstăpânise peste lume, nu mai era nevoie de ele, nici măcar în slădăria cu un singur ochi de geam.

— Mă întreb la ce îi trebuie unei femei-fermier un clavecin, timpanon, pian sau cum îi spune! făcu slădarul. Liddy spune că și-a luat unul nou.

— și-a luat pian?

— Da. Se pare că lucrurile bătrânului său unchi n-au fost destul de bune pentru ea. și-a cumpărat de toate, numai lucruri noi. Jilțuri grele pentru cei voinici, jilțuri mai gingașe pentru cei slabi; niște ceasornice mari, aproape cât orologiile de mari, ca să le așeze pe polița căminului.

— Tablouri, cele mai multe cu rame minunate.

— și canapele lungi, din păr de cal, pentru cei aghezmuți, cu perne de păr de cal la amândouă capetele, zise Mark Clark. și, tot așa, oglinzi pentru cei frumoși și cărți mincinoase pentru cei păcătoși.

— Da, zise Henery Fray. Apoi, următorul lucru pe care o să-l facă o să fie să stea mereu cu fermierii ăștia grozavi, mereu mai fuduli; și salonul va trebui să se prefacă în sală de mese, iar

bucătăria neapărat se face salon. Apoi spălătoria va fi popită s-ajungă bucătărie, iar cocina porcilor, spălătorie. Apoi, o să îi zică lordului proprietar: „Vă vine să credeți că bieții mei porci n-au nici acoperiș deasupra capului, și asta e mai mare rușinea pentru dumneavoastră!” și gata! Se ridică un șir de acareturi — și uite-așa o să-i urce pe porci ca pe... Negăsind o comparație, Henery își aruncă ochii în jur, părând să creadă c-o să descopere vreuna pe pereți.

— Asta e foarte adevărat, zice și servitoarea! strigă Mark Clark.

Henery binevoi să-și mai arate pentru încă vreo câteva momente fața încrețită a ironie și deznădejde — apoi, fiindcă nu-i veni în minte ce să mai spună potrivit cu această figură, își destinează trăsăturile și se așază.

De afară se auzi zgomotul unor pași apăsați și tropăit de picioare, ușa se deschise cam vreo șase inci și, din partea cealaltă, cineva strigă:

— Prieteni, este loc și pentru câțiva miei nou-născuți?

— Da, cum să nu, baciule, răspunse în cor conclavul.

Ușa se dădu de perete, izbindu-se și zgâlțâindu-se de sus până jos. În prag apărură păstorul Oak, cu fața aburindă, cu gleznele înfășurate în mănunchiuri de fân, ca să-l apere de zăpadă, cu mijlocul încins cu un brâu de piele, pe deasupra hainei de lucru, și arătând ca însăși întruchiparea sănătății și vitalității omenesti. Patru miei îi atârnavă stânjenitor pe umeri, în diferite poziții, iar în urma lui pășea solemn dulăul George, pe care Gabriel izbutise să și-l aducă de la Norcombe.

— Ei, baciule, cum merge fătutul mieilor din anul ăsta, dacă am voie să întreb? se interesă Joseph Poorgrass.

— Ne pune la grea încercare, răspunse Oak. În ultimele două săptămâni, m-am udat până la piele, de câte două ori pe zi, ba prin ploaie, ba prin zăpadă. Câiny și cu mine n-am pus geană pe geană azi-noapte.

— Sunt mulți gemeni, după câte am auzit.

— Mai bine de jumătate. Da, e foarte ciudat fătutul mieilor în anul ăsta. N-o să terminăm până de Buna-Vestire.

— Anul trecut era gata pe la duminica de Sexagesima, remarcă Joseph.

— Adu-i și pe restul, Cain, zise Gabriel, și după aceea dă fuga înapoi la oi. Vin și eu numaidecât.

Cain Ball — un flăcăiaș cu o față ca o cireasă și cu un cerc în chip de gură, înaintă și lăsă pe podea încă doi miei, apoi plecă, după cum fusese îndemnat. Oak își dădu mieii jos de pe umeri, coborându-i de la înălțimea aceea nefirească pentru ei, îi înveli în fân și-i așeză în jurul focului.

— Aici nu avem o colibă pentru miei, cum aveam eu la Norcombe, zise Gabriel, și e o mare bătaie de cap să-i duci pe cei mai pirpirii într-o casă. Dacă nu era casa matală aici, aproape, nu știu ce mă făceam pe o vreme căinoasă ca asta. Dar mata cum o mai duci, slădare?

— Deh, nici mai bolnav, nici mai necăjit, baciule. Dar nici mai tânăr.

— Da — înțeleg.

— Ia loc, baciule Oak! continuă bătrânul slădar. și ce-ai mai găsit pe la Norcombe, când ai fost după câine? Tot așa, la înălțime și bătut de vânturi este, nu? Mi-ar plăcea să mai văd o dată satul acela și să mai petrec o zi la târgul de la Emminster, dar, pe cinstea mea, cred că n-aș mai cunoaște pe nimeni de pe acolo.

— Cred că nu. S-a schimbat foarte mult.

— E adevărat că baraca de lemn unde Dicky Hill făcea cidru a fost dărâmată?

— O, da — acum mulți ani. și coșmelia lui Dicky, de imediat lângă ea.

— Ei, lasă-mă!

— Da. și bătrânul măr al lui Tompkins, care dădea singur două butoaie de cidru, fără nimic în plus de la alți pomi, a fost scos din rădăcini.

— Scos din rădăcini — nu mai spune! O, în ce vremuri tulburi trăim — în ce vremuri!

— Și îți mai aduci aminte de puțul vechi, din mijlocul satului? L-au schimbat cu o pompă solidă de fier, cu jgheab mare de piatră și tot ce mai trebuie.

— Doamne, Dumnezeule — cum se schimbă fața lumii și ce am ajuns să vedem în ziua de azi! Da — păi, tot așa se întâmplă și pe la noi. Chiar adineauri vorbeau oamenii despre faptele nelalocul lor ale stăpânei.

— Ce-ați trăncănit despre ea? întrebă Oak, întorcându-se spre restul adunării și luând foc deodată.

— Ei, bărbații ăștia, nici tineri, nici bătrâni, au făcut-o cu ou și cu oțet, pentru mândria și înfumurarea ei, zise Mark Clark. Dar eu zic: lăsați-o să-și dea frâu liber cât o vrea. Halal de

fața ei frumoasă — ce mi-ar mai plăcea mie să fac uite așa... — pe buzele ei ca cireșa! și pișicherul Mark Clark țocăi din buze, scoțând sunetul acela bine cunoscut.

— Mark, zise Gabriel încruntat, de-acuma, ține minte: fără glume de-astea — fără pupături și țocăituri de-ale tale — când e vorba despre domnișoara Everdene. Nu-ți dau eu voie. Înțelegi?

— Prea bine, că oricum n-aveam sorți de izbândă, răspunse Clark prietenos.

— Bănuiesc că tu ai spus ceva rău despre ea, zise Oak, întorcându-se spre Joseph Poorgrass, cu flăcări în ochi.

— Nu, nu — nici un cuvânt, eu — e într-adevăr o pricină de mare bucurie că nu este mai rea decât este — asta zic eu, răspunse Joseph, tremurând și împurpurându-se de groază. Matthew tocmai a spus...

— Matthew Moon — tu ce zici că ai spus? întrebă Oak.

— Eu? Doar știi că n-aș face rău nici unei râme — nu, nici unei râme de sub pământ, zise Matthew Moon, părând foarte încurcat.

— Bine, dar cineva tot a vorbit... și băgați de seamă, oameni buni! — Gabriel era unul dintre cei mai pașnici și mai blânzi oameni din lume, dar, de data asta, se ridică în picioare cu promptitudinea și hotărârea unui războinic: — Iată pumnul meu! — Cu acestea, își așază pumnul, puțin mai mic decât o pâine obișnuită, exact în mijlocul măsutei slădarului și izbi în tăblie, o dată sau de două ori, ca și când ar fi vrut să fie sigur că ochii lor văd bine ce va să zică un pumn, înainte de a-și continua discursul: — Bun... pe cel dintâi din parohie pe care-l aud că o bârfește pe stăpâna noastră, ei bine (și, aici, își ridică pumnul și îl lăsa să cadă pe măsută, cum ar fi făcut Thor încercându-și ciocanul), să nu-mi ziceți mie pe nume dacă n-o să-i simtă puterea și gustul!

Toți se grăbiră să-și zugrăvească pe față o expresie prin care să-i arate că nu-i puneau nici o clipă la îndoială spusele, dar că simțeau o mare părere de rău pentru neînțelegerea iscată. Mark Clark strigă:

— Uite, uite, tocmai ce voiam să spun și eu!

Dulăul George își ridică privirea îndată după gestul amenințător al oierului și, deși nu înțelegea el prea bine limba engleză, începu să mârâie.

— Ei, n-o lua și mata așa, baciule, și stai jos! zise Henery, ca o rugă de împăciuire, aidoma tuturor rugilor de acest soi de pe cuprinsul creștinătății.

— Noi am auzit că ești un om nemaipomenit de bun și de învățat, baciule, zise, cu foarte multă teamă, Joseph Poorgrass, de după căpătâiul patului slădarului, unde se adăpostise. E mare lucru să fii învățat, de asta sunt sigur — adăugă el, făcând niște gesturi mai degrabă dictate de starea sufletească, decât controlate de trup. Am vrea noi să fim așa învățați — este, oameni buni?

— Da, cum nu, zise Matthew Moon, cu un râs scurt și neliniștit către Oak, ca să-i arate cât de prietenos era el de fapt.

— Cine v-a spus că sunt învățat? întrebă Oak.

— Umblă vorba așa, din poartă-n poartă, răspunse Matthew. Am auzit că mata poți să spui cât e ceasul după stele, cum putem noi să spunem după soare și după lună, baciule.

— Da, mă pricep puțin, zise Gabriel, ca un om care avea o părere moderată despre acest subiect.

— Și că poți să desenezi cadrane solare și să pictezi numele oamenilor pe căruțe, cu litere ca acelea tipărite pe plăcuțe de aramă, cu înflorituri frumoase și cozi lungi. Ce bine de mata, baciule, că ești așa învățat! Înainte de a fi venit mata, Joseph Poorgrass era cel ce picta pe căruțele fermierului James Everdene și niciodată nu putea să-și aducă aminte în care parte să le întoarcă pe J și pe E, nu-i așa, Joseph? (Joseph dădu din cap, ca să arate cât era de adevărat faptul că nu putea să-și amintească.) Așa că, de obicei le făceai de-a-ndoaselea, uite-așa, nu, Joseph?

Matthew scrijeli cu coada biciului în praful de pe podea.

— Și ce mai suduia fermierul James și îți spunea că ești un prost — nu-i așa, Joseph? — când își vedea numele așa, întors pe dos, continuă Matthew Moon, mișcat.

— Da — așa făceam, spuse Joseph blajin. Dar, să vedeți, nu eram eu chiar atât de vinovat, pentru că J-urile și E-urile astea sunt niște drăcovenii grozav de afurite, care-ți pun memoria la grea încercare când trebuie să-ți aduci aminte încotro sunt îndreptate, în spate sau în față; și eu întotdeauna am avut o memorie atât de uitucă.

— Mare năpastă pe tine, care și-așa suferi de atâtea belele!

— Ei, asta e! Dar a avut grijă Providența să nu fiu lovit mai rău și eu îi sunt recunoscător. cât despre baciul aici de față... sunt încredințat că stăpâna ar fi trebuit să te facă vechilul ei — căci ești tare potrivit pentru slujba asta.

— Nu mă sfiesc să mărturisesc că asta așteptam, zise Oak cu sinceritate. într-adevăr, nădăjduiam să capăt slujba aceasta. Dar, totodată, domnișoara Everdene are tot dreptul să fie ea însăși vechilul ei, dacă așa vrea, și pe mine să mă țină doar ca pe un oier oarecare. Oak trase ușor aer în piept, privi întristat în cenușarul strălucitor și păru să se cufunde în gânduri nu dintre cele mai trandafirii.

Căldura plăcută a focului prinse să dezmoștească mieii aproape neînsuflețiți, care începură să behăie și să-și miște energic picioarele în fân — pentru prima dată, își dădeau seama că s-au născut. Gălăgia lor crescuse până când ajunse un cor de behehe-uri, la care Oak trase oala cu lapte din gura cuptorului, scoase din buzunarul hainei o linguriță, o umplu și le învăță pe aceste ființe neajutate, care nu aveau să fie înapoiate mamelor, cum să bea dintr-un vas — un șiretlic pe care ele și-l însușiră cu o uimitoare înclinație în acest sens.

— Poftim, și ea, care nu-ți dă voie să iei nici măcar pielea mieilor morți, după cum am auzit, reluă Joseph Poorgrass, zăbovind cu privirea asupra mișcărilor lui Oak, cu tristețea cuvenită.

— Nu mi le dă, zise Gabriel. Dar pe vremea când trăia unchiul ei, cum era obiceiul?

— Dacă mureau înainte de a-i scoate la piață, zise Henery, pielea lor era a oierului — dacă mureau după, era a fermierului. Și câte unul dintr-o pereche de miei gemeni vii îl vindea oierul și câștigul era al lui — da, câte unul din fiecare pereche de miei care trăiau era câștigul lui până la ultimul șiling și astfel, nici oile care pierdeau câte un miel nu duceau lipsă, totuși, de unul.

— Se poartă tare rău cu dumneata, baciule, îndrăzni din nou Joseph, în speranța că, până la urmă, îl va face și pe Oak să se plângă laolaltă cu ei. Cred că are un cui împotriva dumitale — eu așa zic.

— O, nu — nici pe departe! răspunse grăbit Gabriel, dar scăpă un suspin, care, însă, era greu de crezut că venea din faptul că fusese lipsit de pieile de miel.

Înainte ca vreunul dintre ei să apuce să mai spună ceva, o umbră întunecă ușa și Boldwood intră în slădărie, salutându-i cu câte o înclinare a capului pe fiecare în parte, cumva între prietenie și îngăduință.

— Ah — Oak, m-am gândit eu că te găsesc aici, zise el. Acum zece minute am întâlnit căruța poștei și mi s-a înmănat o scrisoare pe care am deschis-o fără să mă uit la adresă. Cred că e a dumitale. Te rog să mă ierți pentru greșeală, a fost fără voia mea.

— O, nu-i nici o supărare, domnule Boldwood, nici una, răspunse Gabriel. Nu avea pe nimeni pe lumea asta cu care să corespundeze și, de aceea, dacă i-ar fi sosit cumva vreo scrisoare, n-ar fi avut nimic împotriva s-o citească și s-o răscitească toată parohia.

Oak se trase deoparte și citi următoarele, fără să recunoască al cui era scrisul: „Dragă prietene,

Nu știu cum te cheamă, dar cred că aceste câteva rânduri o să ajungă la dumneata, rânduri pe care ți le scriu ca să-ți mulțumesc pentru bunăvoința pe care mi-ai arătat-o în noaptea când am plecat din Weatherbury, în chip nesăbuit. De asemenea, îți înapoiez și banii pe care ți-i dau și pe care să mă ierți că nu-i păstrez ca dar. Totul s-a sfârșit cu bine și sunt bucuroasă să-ți pot spune că mă mărit cu tânărul care îmi făcea curte de ceva vreme — sergentul Troy, din Regimentul al 11-lea de Dragoni, acum cantonat în acest oraș. știu că n-ar fi de acord să primesc vreun ban de la cineva, decât numai cu împrumut, căci este un bărbat foarte respectabil și de mare onoare — într-adevăr, de viță nobilă.

Ți-aș fi tare îndatorată dacă n-ai împărtăși tuturor, deocamdată, cele ce-ți spun eu în scrisoarea asta, dragă prietene. Vrem să-i surprindem pe oamenii din Weatherbury și să ne întoarcem, în curând, acolo, ca soț și soție, deși roșesc să povestesc lucrul acesta cuiva pe care

aproape că nu-l cunosc. Sergentul a copilărit la Weatherbury. Îți mulțumesc din nou pentru bunătate, rămân

A dumitale, cu sincere urări de bine, Fanny Robin."

— Ați citit-o, domnule Boldwood? întrebă Gabriel. Că, dacă nu, ar fi mai bine s-o faceți. Știu că vă interesează soarta lui Fanny Robin.

Boldwood citi scrisoarea și păru mâhnit.

— Fanny — biata Fanny! Sfârșitul fericit în care crede ea cu atâta tărie nu s-a întâmplat încă, ar trebui să nu uite lucrul acesta — că s-ar putea să nu se întâmple niciodată. Văd că nu da nici o adresă.

— Ce fel de om este acest sergent Troy? întrebă Gabriel.

— Hm! — Mă tem că nu e unul în care să-ți pui mari nădejdi, într-o împrejurare ca asta, murmură fermierul. deși este un băiat istet și gata la orice. De numele lui mai este legată și o altă poveste de inimă. Mama lui a fost o guvernantă franțuzoaică și se pare că a existat o dragoste tainică între ea și răposatul lord Severn. Ea s-a măritat cu un medic sărac și, la puțin timp după aceea, a născut un băiat; câtă vreme banii curgeau de la amantul său lordul, totul mergea bine. Dar, din nefericire pentru băiat, cei mai buni prieteni ai lui au murit și atunci și-a făcut un rost ca secretar de rangul doi al unui avocat din Casterbridge. A rămas acolo un timp și ar fi putut ajunge la o situație frumoasă, dacă nu i s-ar fi năzărit să se înroleze. Tare mă îndoiesc că micuța Fanny o să ne surprindă vreodată în felul în care spune — tare mă îndoiesc. Prostuță — prostuță fată! Acum, și-a pierdut cinstea — el n-o s-o ia niciodată de nevastă — ce-o să facă?

Ușa se deschise iarăși, furtunos, și Cainy Ball se năpusti înăuntru gâfâind, cu gura lui roșie și căscată ca o pâlnie de trompetă de un penny largime, prin care dădu drumul unei tuse strașnice și zgomotoase, care-i umflă toată fața.

— Ei, Cain Ball, îi zise Oak cu asprime, nu mai goni în halul ăsta, până îți pierzi suflul! Ți-am spus-o de atâtea ori!

— O — eu — m-am înecat — cu aburii pe care i-am scos pe gură, domnule Oak, și-asta m-a făcut să tușesc...

— Ei, și de ce-ai venit?

— Am venit fuga să vă spun, zise tânărul ciobănaș, sprijinindu-și de uscior trupul sleit de oboseală — că trebuie să veniți numaidecât. Alte două oi au fătat gemeni — asta s-a întâmplat, baciule Oak.

— Ah, asta era, zise Oak, sărind în picioare și alungându-și deocamdată din minte gândurile despre biata Fanny. Ești un băiat bun, Cain, că ai venit fuga să-mi spui și într-o zi o să te ospătez cu o budincă mare de prune. Dar, înainte de a pleca, adu-mi oala cu catran, Cainy, ca să-i însemnăm pe ăștia și să terminăm cu ei.

Oak scoase din buzunarele lui fără sfârșit un fier de marcat, îl cufundă în oală și imprimă pe coapsele mieilor nou-născuți inițialele celei care îi desfăta visurile — „B. E.", semn care dădea de știre în întreg ținutul că, de acum încolo, mieii aparțineau fermierei Bathsheba Everdene și nimănui altcuiva.

— Acum, Cainy, ia-ți-i în cârcă pe ăștia doi ai tăi și la drum! La revedere, domnule Boldwood. Baciul ridică cele șaisprezece picioare mari ale celor patru trupuri micuțe pe care tot el le adusese și dispăru cu ele spre țărcul mieilor din apropiere — trupșoarele lor

mătăsoase aveau acum mai multă speranță de viață, lucru plăcut dacă te gândeai că, doar cu o jumătate de oră mai înainte, fuseseră în pragul morții.

Boldwood îl însoți câțiva pași în sus pe deal, apoi șovăi și se întoarse. Porni din nou pe urmele lui, de data aceasta hotărât să nu se mai întoarcă. Apropiindu-se de ungherul retras în care se ridicase stâna, fermierul își scoase carnetelul din buzunar, îl desfăcu și-l ținu astfel deschis în mână. Dinăuntru ieși la iveală un plic — era felicitarea scrisă de Bathsheba.

— Voiam să te întreb, Oak, zise fermierul cu prefăcută nepăsare, dacă știi al cui este scrisul acesta.

Oak aruncă o privire spre carnetel și răspunse numaidecât, roșind:

— Al domnișoarei Everdene.

Oak se îmbujorase doar dându-și seama că rostește cu voce tare numele ei. Acum, însă, se simți deodată neputincios la un alt gând, întristător. Felicitarea, bineînțeles, nu putea fi decât anonimă, altminteri întrebarea fermierului n-ar fi avut rost.

Boldwood îi observă tulburarea, dar se înșelă asupra cauzei sale — persoanele sensibile preferă întotdeauna să te întrebe „Te-am supărat cu ceva?”, decât să se gândească la niște cauze obiective.

— Întrebarea ți-am pus-o cu toată buna-credință, reluă el — și seriozitatea gravă cu care se străduia să-și justifice interesul pentru o felicitare de Sf. Valentine era cu totul anapoda. — știi, întotdeauna expeditorul se așteaptă să întrebi în dreapta și în stânga până-l descoperi:

ăsta-i tot hazul. Dacă în loc de „haz” Boldwood ar fi trebuit să spună „chin”, n-ar fi putut rosti cuvântul mai forțat și cu mai multă neliniște decât i se citea în clipa aceea pe față.

Curând după ce se despărți de Gabriel, bărbatul singuratic se întoarse la el acasă, pentru gustarea de dimineață — simțind arsurile rușinii și regretului pentru faptul că, punând întrebările acelea, cu sufletul la gură, se descoperise astfel în fața unui străin. Puse din nou scrisoarea pe polița căminului și se așeză să cugete asupra împrejurărilor, în lumina celor aflate de la Gabriel.

XVI.

BISERICA TUTUROR SFINȚILOR și BISERICA TUTUROR SUFLETELOR

Într-o dimineață din cursul săptămânii, în naosul muced al unei biserici numite Biserica tuturor sfinților, din acel îndepărtat oraș și centru militar amintit mai înainte, câțiva enoriași, în mare parte femei și fete, se ridicară, după ce stătuseră în genunchi, la sfârșitul unei slujbe fără predică. Se pregătea să plece fiecare la treburile lui, când niște pași vioi, intrând pe sub portic și venind spre intrarea principală, le atraseră atenția. Pașii aceștia stârneau un ecou neobișnuit într-o biserică: un zornăit de pintoni. Toată lumea se uită într-acolo. Un tânăr cavalerist într-o uniformă roșie, purtând cele trei trese ale gradului de sergent pe mânecă, străbătu naosul cu o stinghereală care ieșea cu atât mai mult în evidență, cu cât încerca să și-o ascundă zăgrăvind și pe chip hotărârea și călcând și mai apăsător. O ușoară roșeață îi împurpura obrajii în timp ce înainta prin mijlocul bisericii, printre cele două rânduri de femei, dar trecu pe sub arcadă mai departe, în pronaos, și nu se opri decât la ușa altarului. Acolo stătu, pentru câteva clipe, singur.

Diaconul care slujea și care nu-și scosese încă patrafirul îl zări pe nou-venit și se luă după el, până la altar. îi șopti ceva soldatului, după care îi făcu semn paracliserului, care, la rândul lui, îi șopti ceva unei femei mai în vârstă, nevastă-sa după câte se părea, apoi urcară și ei treptele altarului.

— E o nuntă! murmurară câteva femei, înseninându-se. Hai să vedem! Cele mai multe se așezară.

În spatele lor se auzi scârțâitul unei mașinării și câteva dintre cele tinere întoarseră capul. Din interiorul zidului dinspre apus al turnului ieși la iveală un mic baldachin, sub care se aflau un

manechin cu un clopoțel, automatul fiind pus în mișcare de aceeași mașinărie a orologiului care bătea și clopotul cel mare din turn. Între turn și biserică se afla o nișă închisă cu un paravan, a cărui ușă era încuiată pe timpul slujbei, ascunzând vederii acest grotesc accesoriu al orologiului. În clipa aceea, însă, ușa era deschisă, astfel încât ieșirea păpușii mecanice, lovirea clopoțelului și apoi retragerea manechinului în nișa lui reușiră să fie văzute de mulți ochi și auzite de întreaga biserică. Păpușa mecanică bătuse unsprezece și jumătate.

— Unde-i femeia? umblau șoptele printre spectatori. Tânărul sergent rămăsese nemișcat, în nefiresca încremenire a vechilor stâlpi din jur. Stătea cu fața spre sud-est, la fel de tăcut pe cât era de neclintit.

Tăcerea deveni apăsătoare, în timp ce minutele se scurgeau și nu mai venea nimeni, nu mai mișca nimeni. Zăngănitul păpușii mecanice, ieșite din nou din nișa sa, loviturile date clopoțelului, anunțând trei sferturi de oră, apoi retragerea ei pompoasă avuseseră darul să sfâșie aproape dureros atmosfera, făcându-le pe multe enoriașe din congregație să tresară.

— Mă întreb unde o fi femeia, șopti din nou o voce.

Apoi începu să se facă auzit acel zgomot ușor al schimbării de pe un picior pe altul și acel prefăcut acces de tuse al mai multora, care trădează încordarea nervoasă. În cele din urmă, se auzi și un chicotit. Dar sergentul nu făcu nici o mișcare. Stătea cu fața spre sud-est, drept ca o coloană, cu chipul în mână.

Orologiul bătu iar. Femeile renunțară la nervozitatea dinainte, iar chicotelile și hlizelile deveniră mai frecvente. Apoi urmă o tăcere mormântală. Toată lumea aștepta sfârșitul. Poate că unele persoane au observat ciudatul fenomen că bătăile sferturilor de oră ale unui orologiu par

să facă timpul să zboare mai iute. Nici nu-ți venea să crezi că păpușa mecanică nu s-a încurcat în minute; când auzai din nou zăngănitul, păpușa ieșea, iar sferturile de oră erau anunțate la fel de zvâcnit ca și până atunci. Mai că ai fi putut jura că hidoasa figurină avea o căutătură piezișă și o plăcere demonică în spasmele sale. Apoi urmă dangătul monoton și îndepărtat al celor douăsprezece bătăi grave din turnul de deasupra. Femeile erau impresionate și, de data aceasta, nu mai fu nici un chicotit.

Diaconul se strecură în sacristie, iar paracliserul dispăru. Sergentul încă nu se întorsese; toate femeile din biserică așteptau să-i vadă fața, iar el părea că știe. În cele din urmă, se întoarse și străbătu naosul, țăntoș și hotărât, înapoi spre ieșire, sfidându-le pe toate, cu buzele strânse.

Doi cerșetori cocoșați și știrbi se uitară unul la altul și chicotiră, destul de nevinovat; dar sunetul avu un efect ciudat, nepământean, în locul acela.

Peste drum de biserică se afla o piațetă pavată, străjuită de jur-împrejur de câteva clădiri de lemn, din alte vremuri, care aruncau umbre pitorești. Tânărul, ieșind din biserică, traversă piațeta când, în mijlocul ei, întâlni o femeie mărunțică. Pe fața ei se citea o vie neliniște care, în clipa când îl văzu, se preschimbă de-a dreptul în groază.

— Ei? făcu el, înăbușindu-și sentimentele și pironind-o cu privirea.

— O, Frank — am făcut o greșală! — Am crezut că biserica aceea cu turlă ascuțită era Biserica tuturor sfinților și am fost la ușa ei exact la unsprezece și jumătate, așa cum mi-ai spus tu. Am așteptat până la douăsprezece fără un sfert, când am descoperit că eram în Biserica tuturor sufletelor. Dar nu m-am speriat prea tare, fiindcă m-am gândit că am putea, la fel de bine, s-o facem mâine.

— Proastă ești, dacă încerci să mă protestezi pe mine așa! Taci din gură!

— O să fie mâine, Frank? întrebă ea cu o voce albă.

— Mâine!... și lăsa să-i scape un râs răgușit. N-o să mai trec iarăși prin experiența asta, nu atât de curând, îți jur!

— Dar, la urma urmelor, protestă ea cu tremur în glas, n-a fost o greșală atât de mare! Hai, dragul meu Frank, când o s-o facem?

— Ah, când? Dumnezeu știe! zise el, cu o ironie ieftină, apoi îi întoarse spatele și se depărtă grăbit.

XVII.

LA PIAȚA DE GRÂNE

Sâmbătă, Boldwood se afla, ca de obicei, în Casterbridge la piața de grâne, când aceea care îi răvășea de-o vreme visele intră și i se înfățișă înaintea ochilor. Adam se trezise din somnul lui adânc și, ce să vezi? Eva era acolo. Fermierul își făcu puțin curaj și, pentru prima oară, se uită într-adevăr la ea.

Cauzele materiale și urmările lor sufletești nu pot fi puse într-o ecuație obișnuită, rezultatul de pe urma investirii capitalului în producerea oricărei schimbări de natură mintală fiind, uneori, tot atât de spectaculos pe cât de ridicol de neînsemnată a fost cauza însăși. Când femeile sunt într-o dispoziție capricioasă, intuiția lor proverbială, fie din neglijență, fie din pricina vreunui defect personal, dă greș și nu le mai avertizează — așa s-a făcut că, în ziua aceea, Bathshebei i-a fost dat să rămână mută de uimire. Boldwood se uita la ea — nu pe ascuns, nici critic sau înțeleghător, ci fără implicare, cum se uită un secerător la un tren în trecere — ca la un fenomen străin de mediul său, care îl nedumerește. Pentru Boldwood, femeile erau mai curând accidente izolate, decât jumătăți necesare întregirii ființei; niște comete, cu așa o imprecizie a formei, a traiectoriei și a duratei de existență, încât, chiar dacă orbitele lor erau la fel de geometrice, de constante și de strict supuse legilor ca și a lui însuși sau absolut neregulate precum păreau la prima vedere, nu considerase a fi de datoria lui să le acorde atenție.

Îi văzu părul negru, liniile fără cusur ale feței și ale profilului și rotunjimile bărbiei și gâtului ei. Îi văzu, apoi, din profil, pleoapele, ochii, genele și forma urechii. Apoi îi remarcă silueta, fusta, chiar și tălpile pantofilor.

Boldwood o găsi frumoasă, dar se întrebă dacă aprecia corect, căci părea cu neputință ca această întrupare de basm să fie într-adevăr atât de fermecătoare cum o socotea el și să poată trece prin lume fără să stârnească o furtună de încântare printre bărbați și să le ațâțe curiozitatea mai mult decât i-o ațâțase lui, deși nici în cazul lui nu fusese puțin lucru. După cât își putea da el seama, nici natura, nici arta n-ar fi avut nimic de adăugat desăvârșirii acelei ființe

perfecte printre atâtea altele imperfecte. Inima începu să-i zvâcnească în piept. Trebuie să reamintim faptul că Boldwood, deși avea patruzeci de ani, nu examinase niciodată cu toată atenția și puterea de pătrundere o femeie; simțurile sale luau cunoștință de ele doar de la mare distanță.

Chiar era frumoasă? Nici măcar acum nu-și dădea seama dacă părerea lui avea vreun sâmbure de adevăr. Întrebă pe furiș un vecin:

— Domnișoara Everdene este considerată frumoasă?

— O, da — a stârnit senzație prima oară când și-a făcut apariția aici, dacă-ți mai amintești. Este într-adevăr o fată foarte frumoasă.

Un bărbat nu este niciodată mai dispus să creadă în ce spun alții ca atunci când aude păreri favorabile despre frumusețea femeii de care este aproape sau de-a binelea îndrăgostit; orice cuvânt, oricât de copilăresc, în privința aceasta are în ochii lui greutatea opiniei unui membru R. A. Boldwood era acum satisfăcut.

Așadar, această femeie fermecătoare îi spusese într-adevăr lui: „Însoară-te cu mine”. Oare de ce făcuse lucrul acesta bizar? Orbirea lui Boldwood, care nu-și dădea seama că, în loc să privească detașat faptele în intenția lor, se apucase să caute sensuri în afara semnificației lor de origine, îi ținea isonul lipsei de fler a Bathshebei, care nu intuise că un gest de circumstanță ar fi putut avea urmări serioase.

Chiar atunci, ea negocia cu un tânăr fermier spilcuit, căruia îi vorbea cu tot atâta nepăsare ca și când ar fi avut în față doar o filă dintr-un registru contabil. Era limpede că tânărul acela nu era pe gustul unei femei ca Bathsheba. Însă Boldwood simți cum i se înfierbântă sângele în

vine, într-un început de gelozie: pășea pentru întâia oară pragul „infernului îndrăgostitului rănit”.

Primul său imbold fu să se repeadă și să se vâre între ei. Ar fi putut s-o facă, dar numai într-un singur fel — pretextând că ar vrea să vadă o mostră din grâul ei. Boldwood renunță la idee. Nu putea să-i ceară așa ceva: să pretindă de la Frumusețe să cumpere și să vândă ar fi însemnat s-o coboare la meschinărie, ceea ce intra în flagrant conflict cu imaginea pe care și-o făcuse el despre Bathsheba.

În acest timp, Bathsheba deveni conștientă că, în sfârșit, răzbiise înăuntrul nobilei fortărețe. Știa că Boldwood o urmărește din ochi pretutindeni. Era o victorie, fără îndoială, și, dacă s-ar fi petrecut de la sine, o astfel de victorie ar fi însemnat o dulce răsplată pentru întârzierea care o umpluse de ciudă. Însă fusese dobândită printr-o dibace, dar ocazională schimbare de adresă, iar în ochii ei prețuia tot atât cât o floare artificială sau cât un fruct de ceară.

Fiind o femeie cu destul bun simț când trebuia să judece despre subiecte în care nu era amestecată inima sa, Bathsheba se căi sincer că un capriciu, pentru care și Liddy și ea erau la fel de vinovate, ajunsese să tulbure liniștea unui bărbat pe care îl respecta prea mult ca să-l necăjească intenționat.

În ziua aceea, aproape că se hotărâse să-i ceară iertare, de îndată ce avea să-l întâlnească. În cel mai rău caz, planul ei ar fi eșuat fie dacă Boldwood s-ar fi socotit luat în derâdere, căci atunci scuzele ei, pe care el nu le-ar fi crezut sincere, n-ar fi făcut decât să-l jignească și mai tare, fie dacă el ar fi ajuns la concluzia că ea își dorea s-o ceară în căsătorie, căci atunci pasul ei ar fi fost interpretat ca o nouă dovadă de necuviință.

XVIII.

BOLDWOOD MEDITEAZĂ. REGRET

Boldwood era arendașul moșiei căreia i se spunea Mica Fermă Weatherbury și, totodată, persoana cea mai apropiată de rangul aristocratic cu care se putea lăuda această parte îndepărtată a parohiei. Dacă niște străini din lumea bună, din vreun Dumnezeu știe ce oraș, s-ar fi văzut nevoiți să poposească o zi în acest capăt de țară și, auzind la un moment dat zgomotul roților unei trăsurii ușoare, ar fi sperat că o să întâlnească o persoană distinsă, vreun lord singuratic sau barem vreun nobil de țară, ei bine, nu li s-ar fi înfățișat decât domnul Boldwood, plecând de acasă la treburile sale din ziua aceea. Mai târziu, auzind încă o dată zgomot de roți, speranțele lor poate s-ar fi reînnoit, dar nu l-ar fi văzut decât pe același domn Boldwood, care se întorcea acasă.

Casa lui era așezată la o oarecare distanță de drum. Grajdurile, care într-o fermă sunt ca soba într-o odaie, se aflau în spatele casei, dar abia vizibile, căci erau înecate în tufele de laur din jur. Cam pe la mijlocul grajdurilor se deschidea o ușă albastră, dincolo de care dădeai cu ochii de crupele și cozile a jumătate de duzină de cai sprinteni și bine hrăniți, legați în boxele lor, care, priviți din acest unghi, arătau ca niște arcuri maure, în culori alternând între roib și murg, fiecare tăiat pe din două de linia cozii. Deasupra acestora, greu de deslușit de ochiul cuiva care privea înăuntru din lumina de afară, boturile acelorași animale puteau fi auzite preocupându-se să-și păstreze sprinteneala și rotunjimea formelor de care aminteam mai sus, cu ajutorul grămezilor generoase de ovăz și de fân din iesle. Într-o boxă de la capătul grajdului se vedea țopăind de colo-colo silueta neastâmpărată și întunecată a unui mânz nelegat, în vreme ce mestecatul neîntrerupt al tuturor celor aflați la masă era variat, din când în când, de zgomotul vreunui căpăstru scuturat sau de vreo bătaie din picior.

Prin spatele cailor își făcea rondul, trecând în sus și în jos, fermierul Boldwood în persoană. Locul acesta era deopotrivă trapeza și schitul stăpânului holtei, care, după ce supraveghea felul în care erau hrăniți servitorii lui patrupezi, se plimba și cugeta îndelung, seara, până când prin ferestrele acoperite cu pânză de păianjen pătrundeau înăuntru razele lunii sau până când toată scena se cufunda în beznă.

Aici, trupul său solid și drept ieșea mai limpede în evidență decât în mijlocul mulțimii și al forfotei din târg. În timpul plimbării sale meditative, călca apăsător, cu toată talpa o dată, ținându-și plecată fruntea chipului său frumos, cu ten roșcovan, doar atât cât să ascundă în umbră gura fermă și bărbia bine rotunjită, deși cam proeminentă și largă. Câteva cute orizontale, subțiri ca firul de ață, erau singurele care știrbeau netezimea frunții sale înalte. Viața lui Boldwood parcursese perioade destul de obișnuite, dar el nu era un om obișnuit. Dintre toate trăsăturile și atitudinile, ceea ce-ți sărea în ochi de cum îl vedeai era stăpânirea de sine, care, deși semăna întocmai cu amortirea inaniției, simțai că este echilibrul perfect al unor uriașe forțe antagonice — pozitive și negative, dozate cu mare precizie. O dată stricat acest echilibru, Boldwood cădea brusc în extremă.

Dacă era cumva cuprins de o emoție, aceasta îl copleșea; când un sentiment nu-l înrobea cu totul, însemna că nu i se născuse încă, dar era fie mornic, fie năvalnic, niciodată lent. Întotdeauna — fie îl rănea de moarte, fie nici nu-l atingea. În bine sau în rău, nimic nu-l impresiona doar ușor sau în treacăt. Neînduplecat în ceea ce privea linia generală a faptelor, îngăduitor față de amănunte, se arăta foarte serios în toate. Nu vedea nimic de râs în vreuna dintre absurditățile vieții și, cu toate că nu era socotit un tovarăș plăcut de către oamenii hazlii, zeflemitori și de cei care la tot pasul, găsind dovezi că viața nu-i decât o glumă, socoteau că nu e prea plăcut să te afli în tovărășia lui, era bine primit printre oamenii serioși și printre cei obișnuiți cu necazurile. Fiind un om care lua în serios toate reprezentațiile de pe scena vieții, dacă nu izbutea să se facă plăcut când se jucau comedii, nimeni nu-l putea învinovați de purtări ușuratec când deznodământul era tragic.

Bathsheba nici nu visa că forma întunecată și tăcută în care zvârlise, cu atâta nepăsare, o sămânță, era de fapt o răsadniță în care germinația se petrecea cu iuțeală tropicală. Dacă ar fi știut ce fire avea Boldwood, muștrările ei de conștiință ar fi fost chinuitoare, iar rușinea din inima ei, de neșters. Mai mult, dacă ar fi știut câtă putere avea acum asupra acestui bărbat, de a-i hotărî binele sau răul, ar fi tremurat pentru atâta responsabilitate. Din fericire pentru prezentul ei, din nenorocire pentru liniștea ei viitoare, puterea ei de înțelegere încă nu descifrase cine era Boldwood. Dealtfel, nimeni nu-l cunoștea pe de-a întregul, căci, deși se putea ghici dezlănțuirea de care era în stare, judecând după slabele urme lăsate cândva de torent, nimeni nu-l văzuse vreodată în clipa revărsării acelor ape care le săpaseră.

Fermierul Boldwood veni în pragul ușii grajdului și își plimbă ochii peste câmp. Dincolo de primul gard se afla un alt gard viu, iar dincolo de acesta, o pajiște care făcea parte din ferma Bathshebei.

Se aflau, acum, la începutul primăverii — vremea ca oile să fie scoase la pășunat, prima oară în anul acela când pășteau iarba de pe pajiști, înainte ca aceasta să fie pregătită pentru cosit. vântul, după ce bătuse de la răsărit vreo câteva săptămâni, își schimbase direcția către miazăzi, iar primăvara se înstăpânise deodată — aproape fără preambul. Era acea perioadă a primăverii când poți să-ți închipui că driadele se trezesc ca să întâmpine anotimpul. Lumea

plantelor începe să clocotească și să dospească, seva să urce, până când, în liniștea deplină a grădinilor singuratece și a ogoarelor fără urme de pași, aparent fără speranță și încremenite după lanțurile și sclavia înghețului, totul devine forfotă, încordare, adunare de forțe și reînsufletire generală, în comparație cu care opintirile titanice ale macaralelor și ale scripetilor dintr-un oraș zgomotos nu sunt decât căzneli de pitic.

Boldwood, privind departe, spre inima pășunii, zări trei siluete. Erau domnișoara Everdene, baciul Oak și Cainy Ball.

Când fermierul o descoperi din ochi pe Bathsheba, fața ei se luminează, cum se luminează crestele unui turn înalt în bătaia lunii. Trupul este pentru suflet fie ca o scoică, fie ca o tăbliță cu înscripție la vedere, după cum este și omul: reținut sau expansiv, debordant sau închis în sine. Înfațișarea lui Boldwood se schimbă, nu mai era impasibilă ca până atunci — fața lui arăta că acum, pentru prima oară, ieșise dincolo de zidurile de apărare și că tremura tot pentru faptul că se expunea astfel. Este senzația obișnuită pe care o încearcă oamenii tari din fire, atunci când se îndrăgostesc.

În cele din urmă, se hotărî. O să se ducă și o s-o întrebe direct despre scrisoare.

Faptul că, după atâția ani în care se ținuse departe de lume, inima sa devenise ca o insulă pierdută în mijlocul oceanului, fără nici o cale de acces pentru eventualele emoții, nu rămăsese fără efect. S-a văzut nu o dată că iubirea are cauze în principal subiective, iar Boldwood era o dovadă vie a adevărului acestei afirmații. Nu avusese o mamă spre care să-și îndrepte dragostea, nici o soră asupra căreia să-și reverse tandrețea, nici o relație dezinteresată pentru simțurile sale. Acum era de-a dreptul copleșit de acest vălmășag de emoții — iubirea curată a unui îndrăgostit.

Se apropie de poarta pajiștii. Dincolo de aceasta, pământul cânta cu glasul pâraielor, cerul cu al ciocârlilor, iar behăitul moale al turmei se împletea cu amândouă. Stăpâna și omul ei aveau treabă, încercau să învețe câte un miel să „primească”, operațiune care se practică atunci când o oaie își pierde mielul născut de ea, acesta fiind înlocuit cu unul dintre gemenii altei oi-mame. Gabriel jupuisese pielea de pe mielul mort și o întindea acum pe mielul viu, cum se face de obicei, în vreme ce Bathsheba ținea deschisă poarta unui mic țarc, făcut din patru paveze de nuiele împletite, în care fuseseră băgați mama și, pe furiș, mielul, ca să rămână împreună până când oaia avea să prindă drag de micuț.

Pe când Bathsheba supraveghea îndeplinirea acestei manevre, îl văzu pe fermier lângă poartă, sub o salcie în floare. Gabriel, pentru care chipul ei era ca seninul nestatornic al cerului de april, drept pentru care era atent la orice umbră de nori care s-ar fi ivit, descoperi numaidecât un semn că apăruse ceva care o tulbura, și anume văzu cum i se aprind deodată obraji. Atunci, se întoarse și îl văzu pe Boldwood.

Făcând pe loc legătura dintre aceste semne și scrisoarea pe care i-o arătase Boldwood, Gabriel bănuie că Bathsheba începuse un joc ca să-l cucerească pe fermier, dar când și cum, nu știa. Fermierul Boldwood pricepu, după schimbările de pe chipurile celor doi, că își dăduseră seama de prezența lui și acest lucru fu ca o lumină puternică revărsată deodată asupra noilor sale sentimente. Cum rămăsese în drum, nădăjduia că, dacă va continua să meargă, nici unul dintre ei nu va bănuie că avusese de gând să intre. Trecu mai departe, simțindu-și ascuțit și copleșitor neghiobia, timiditatea și îndoielile. Poate că în purtarea ei existau semne că dorea să-l vadă — poate că nu — nu știa să citească o femeie. Cabala acestei filozofii erotice părea să fie alcătuită din înțeleșuri foarte subtile, exprimate într-un mod înșelător. Fiecare mișcare, privire, cuvânt și accent conțineau un mister cu totul aparte de ceea ce lăsa să se vadă și, până în acel moment, el nu reflectase niciodată asupra vreunui dintre ele.

Cât despre Bathsheba, ea nu se amăgea cu gândul că fermierul Boldwood se nimerise să treacă pe acolo, în timp ce se ducea într-altă parte cu treabă sau în plimbare. Se gândi la toate variantele și ajunse la concluzia că ea era singurul motiv pentru care Boldwood venise până acolo. Se simți tulburată profund să descopere ce foc uriaș se poate aprinde cu o scânteie. Bathsheba nu urzea planuri de măritiş, nici nu voia să-și bată joc de sentimentele bărbaților, iar un observator priceput să discearnă o cochetărie, după ce ar fi studiat-o, ar fi rămas

surprins să descopere că Bathsheba putea fi atât de diferită și, totuși, atât de asemănătoare cu ceea ce se presupune că trebuie să fie o cochetă.

Ea se hotărî să nu mai intervină niciodată, cu vreo privire sau cu vreun semn, în cursul așezat al vieții acestui bărbat. Însă foarte rar hotărârea de a evita un rău este luată mai înainte ca răul să fi ajuns atât de departe, încât să nu mai poată fi evitat.

XIX.

SPĂLATUL OILOR. CEREREA în CĂSĂTORIE

În cele din urmă, Boldwood îi făcu o vizită. Ea nu era acasă. „Bineînțeles că nu”, murmură el. Gândindu-se la Bathsheba numai ca la o femeie, uitase de neobișnuita sa poziție printre agricultori, uitase că era tot stăpâna unei ferme, ca și el, și că avea de condus o fermă la fel de mare ca și a lui, așadar era foarte probabil ca, în această perioadă a anului, să fie mai mult plecată de acasă. Această scăpare din vedere, ca și altele de care Boldwood se făcea vinovat, erau de înțeles în starea lui sufletească și încă și mai de înțeles în împrejurările de față. Nu lipseau cele două ajutoare de nădejde pentru idealizarea ființei iubite — pe de o parte, din pricină că o vedea din când în când, de la distanță, iar, pe de altă parte, din pricină că nu se întâlneau în societate — cunoștința din vedere și faptul că nu-și vorbiseră niciodată. Mărunta latură omenească a personajului nu se vedea: meschinăriile, care se regăsesc într-o așa de mare măsură în viața și faptele muritorilor, rămâneau ascunse din pricină că, întâmplător, îndrăgostitul și femeia iubită nu se cunoșteau atât de bine încât să se viziteze, iar Boldwood n-avea decât o vagă idee că și ea se confrunta cu tristele realități gospodărești sau că și ea, ca toată lumea, avea momente de banalitate, dintr-acelea în care, cu cât o surprindeai mai rar, cu atât ți-o aminteai mai frumoasă. Astfel, în mintea lui ea ajunsese la o dulce apoteoză, deși continua să trăiască și să respire sub același cer ca și el, ca o făptură cu tot atâtea probleme ca și el.

Abia la sfârșitul lunii mai, fermierul se hotărî să nu se mai lase întors din drum de fleacuri sau frământat de nesiguranță. În sfârșit, se obișnuise cu gândul că se îndrăgostise și acum iubirea îl speria mai puțin, chiar dacă îl chinuia mai tare, simțindu-se pregătit. O căută pe Bathsheba acasă la ea și, când i se spuse că era plecată la spălatul oilor, porni și el într-acolo, după ea. Baia pentru spălat oile era un bazin perfect circular, cu pereți din cărămidă, construit în mijlocul pășunii și umplut cu apa cea mai limpede. Pentru păsările înălțate în zbor, suprafața sa ca oglinda, în care se răsfrângea lumina cerului, trebuie să fi fost vizibilă de la mai multe mile depărtare, ca un ochi strălucitor de ciclop cu fața verde. Iarba de pe margini oferea, în acel anotimp, o priveliște greu de uitat, vorbind la modul particular. Aproape că puteai să observi cu ochiul liber cum sorbea din pământul mustind de apă. Conturul acestei netede pajiști inundabile varia, rotunjindu-se și adâncindu-se în mai multe imașuri care, în momentul acela, erau pline de piciorul-cocoșului și de margarete în floare. Râul luneca, tăcut ca o umbră, printre șirurile de trestii și rogoz care închipuiau o palisadă flexibilă de-a lungul malurilor sale ude. În partea de miazănoapte a pajiștii erau niște copaci, ale căror frunze noi, fragede și pline de sevă, nu apucaseră încă să se întărească și să-și întunece culoarea sub arșița și seceta verii, fiind aproape galbene, în comparație cu verdele, și verzi, în comparație cu galbenul. Din ascunzișurile acestui pâlă de copaci înfrunziți, trei cucu făceau să răsună în văzduhul neclintit notele lor sonore.

Boldwood coborî povârnișul, adâncit în gânduri, cu ochii ațintiți asupra ghetelor sale, pe care polenul scuturat de pe piciorul-cocoșului le îmbrăcase în artistice nuanțe de bronz. Un afluent al principalului curs de apă intra în bazin printr-un stăvilă și ieșea printr-un altul, diametral opus. În jurul bazinului erau strânși baciul Oak, Jan Coggan, Moon, Poorgrass, Cain Ball și alți câțiva, toți uzi learcă până la piele — iar Bathsheba stătea pe lângă ei, îmbrăcată într-un costum nou de călărie, cel mai elegant pe care-l purtase vreodată — cu dârlogii calului

petrecuți în jurul brațului. În iarbă zăceau rostogolite niște clondire de cidru și bere. Blajinele oi erau împinse în bazin de Coggan și Matthew Moon, care stăteau cufundați în apă până la brâu, la stăvilă din jos; apoi Gabriel, care stătea pe mal, le trăgea aproape, dacă se depărtau înot, cu ajutorul unei unelte ce semăna cu o cârjă, făcute anume pentru această treabă și, deopotrivă, pentru a le veni în ajutor animalelor istovite, când lâna li se îmbiba cu apă și începeau să se ducă la fund. Oilor li se dădea drumul împotriva curentului, pe la stăvilă din sus, astfel că toate gunoaiile erau duse de apă la vale. Cainy Ball și Joseph, care se ocupau cu această operațiune, erau și mai uzi decât ceilalți, dacă era cu putință așa ceva — semănau cu delfinii unei fântâni arteziene, căci din fiecă umflătură sau cută a hainelor li se scurgea un mic șuvoi.

Boldwood se apropie și îi dădu bună dimineța fermierei, dar atât de crispat, încât ea se gândi că, de bună seamă, venise doar de dragul de a se uita la baia oilor și nădăjdise că n-o s-o găsească acolo; mai mult, ea avu impresia că vede pe obrazul lui severitate, iar în privirea lui, nepăsare. Bathsheba se hotărî să se retragă numaidecât și se strecură ușurel, de-a lungul râului. când ajunse la o aruncătură de piatră distanță, auzi niște pași foșnind prin iarbă și în clipa aceea avu senzația că iubirea o învăluia ca o mireasmă. în loc să se întoarcă ori să aștepte, Bathsheba merse tot înainte, printre tulpinile înalte de rogoz, dar Boldwood părea hotărât s-o ajungă și grăbi pasul, până când amândoi dispărură dincolo de cotul râului. Aici, fără să fie văzuți, puteau auzi plescăiturile și strigătele celor care spălau oile mai sus pe râu.

— Domnișoară Everdene! zise fermierul.

Ea se înfioră, se întoarse și spuse „Bună dimineța”. Tonul vocii lui era cu totul altfel de cum se așteptase ea să fie, la început — ca o șoaptă și-o tăcere apăsată, accentuând înțelesuri adânci și, în același timp, abia exprimându-le. Tăcerea are, uneori, un dar deosebit: de a se înfățișa ca sufletul sentimentului ieșit din trupul său și rătăcind fără înveliș, iar, în momentele acelea, este mult mai grăitoare decât cuvintele. în același fel, să spui doar câteva cuvinte înseamnă, adeseori, să exprimi mai mult decât ai face-o printr-un lung discurs. Boldwood dăduse totul la iveală în chemarea sa.

La fel cum crește simțul realității oricui, când se încredințează că zgomotul despre care își imaginase că ar fi huruit de roți este, de fapt, ecoul tunetului, tot astfel cresc și cel al Bathshebei când intuiția îi împărtăși convingerea ei.

— Simt aproape prea mult ca să mai pot gândi, zise el cu simplitate gravă. Am venit să-ți vorbesc fără ocolișuri. Din clipa în care te-am privit bine, nu mai sunt stăpân pe viața mea. Domnișoară Everdene... am venit să te întreb dacă vrei să te căsătorești cu mine.

Bathsheba se strădui să-și păstreze chipul absolut netulburat și singura mișcare pe care o făcu fu să-și strângă buzele, pe care, mai înainte, le ținea ușor întredeschise.

— Am împlinit patruzeci și unu de ani, continuă el. S-ar fi putut spune despre mine că sunt un holtei convins și chiar așa am fost. în tinerețea mea, niciodată nu m-am gândit că aş putea fi căsătorit și n-am luat în calcul această posibilitate nici când am înaintat în vârstă. Dar toți ne schimbăm, iar schimbarea mea, în această privință, s-a petrecut când te-am văzut pe dumneata. În ultimul timp mi-am dat seama, din ce în ce mai limpede, că modul meu de viață este cu totul greșit. Mai presus de toate, vreau să fii soția mea.

— Eu simt, domnule Boldwood, că, deși vă respect mult, nu simt... ceea ce m-ar îndreptăți să... dacă v-aș primi propunerea, se bâlbâi ea.

Acest mod de a răspunde cu demnitate la demnitate păru că deschide deodată zăgazurile inimii, pe care, până atunci, Boldwood le ținuse închise.

— Fără dumneata, viața mi-ar fi o povară, exclamă el cu voce joasă. Vreau... vreau să mă lași să-ți spun la nesfârșit că te iubesc.

Bathsheba nu răspunse nimic, dar iapa pe care o ducea legată de braț păru atât de mișcată, încât, în loc să-și mai întindă gâtul după iarbă, își ridică atentă capul.

— Cred și sper că ții destul de mult la mine, ca să asculți ce am să-ți spun!

Auzind acestea, primul impuls al Bathshebei fu să-l întrebe ce anume îl făcea să creadă așa ceva, dar își aminti că, departe de a fi o presupunere îngâmfată din partea lui Boldwood, nu era decât concluzia firească a unei reflecții serioase, pe care el se simțise îndemnat s-o facă, după ce fusese amăgit de propria ei cerere în căsătorie.

— aș vrea să-ți pot spune lucruri care să te măgulească, urmă fermierul pe un ton mai destins, și să-mi exprim simțămintele în cuvinte cât mai plăcute, dar nici nu am nici puterea, nici răbdarea să învăț asemenea lucruri. Vreau să fii soția mea — cu atâta tărie, încât nici un alt sentiment nu mai încape în inima mea și n-aș fi deschis gura, dacă nu aș fi fost încurajat să sper.

„Iarăși felicitarea! Ah, felicitarea de Sf. Valentine!” își spuse în gând Bathsheba, fără să rostească nici un cuvânt cu voce tare.

— Dacă poți să mă iubești, spune-mi, domnișoară Everdene. Dacă nu — nu spune nu.

— Domnule Boldwood, îmi vine foarte greu să vă spun că sunt surprinsă și că nu știu cum să vă răspund ce trebuie și cu respect — dar tot ce pot eu să fac este să arăt deschis ceea ce simt, adică să spun cum înțeleg eu lucrurile. Mă tem că nu mă pot căsători cu dumneavoastră, oricât respect vă port. Sunteți prea nobil ca eu să fiu soția potrivită pentru dumneavoastră, domnule.

— Dar, domnișoară Everdene!

— Eu... eu n-am... știu că n-ar fi trebuit să-mi dea vreodată prin minte să vă trimit acea felicitare de Sf. Valentine. Iertați-mă, domnule. A fost lipsit de sens, nici o femeie care se respectă cât de cât n-ar fi făcut așa ceva. Dacă mi-ați putea ierta nesăbuința, vă făgăduiesc că niciodată...

— Nu, nu, nu. Nu spune nesăbuință! Lasă-mă să cred că a fost ceva mai mult — că a fost un soi de instinct profetic, zorii unei simțiri care îți șoptea că o să mă plăci. Mă zdrobești dacă-mi spui că a fost un gest necugetat din partea dumitale. Eu nu l-am socotit nici o clipă astfel și nici n-aș putea. Ah, aș vrea să știu cum să te cuceresc! Dar nu pot — nu pot decât să te întreb dacă ești deja a mea. Dacă nu și dacă nu este adevărat că te-ai simțit atrasă spre mine fără să-ți dai seama, așa cum m-am simțit și eu atras de dumneata, nu mai am nimic de adăugat.

— Nu m-am îndrăgostit de dumneavoastră, domnule Boldwood — asta trebuie să v-o spun. Spunând acestea, Bathsheba își îngădui, pentru prima oară, să strecoare un zâmbet fugar pe chipul ei serios, iar șiragul de mărgăritare al dinților de sus și linia ușor ironică a buzelor, despre care am mai vorbit, sugerau o ființă fără inimă, ceea ce ochii ei prietenoși tăgăduiau numaidecât.

— Dar barem o să te gândești — o să te gândești cu blândețe și îngăduință — dacă n-ai putea să mă accepți de soț? Mi-e teamă că sunt prea bătrân pentru dumneata, dar crede-mă că o să am mai multă atenție față de dumneata decât mulți alții de vârsta dumitale. O să te ocrotesc și o să-ți port de grijă cu toată puterea mea, cu siguranță. N-o să ai nici o bătaie de cap, n-o să te sâcăie nici o treabă de-a casei și o să duci o viață lipsită de orice obligație, domnișoară Everdene. De lăptărie o să se ocupe un angajat — îmi dă mâna să-l plătesc. când o să se facă fânul, n-o să fie nevoie nici să arunci o privire la ce se petrece în câmp, iar, la seceriș, nici n-o să știi dacă plouă sau nu. Eu m-am obișnuit cu faetonul, fiindcă tot cu el au umblat și răposații mei părinți, dar, dacă dumitale nu-ți place, o să-l vând și o să ai o trăsură cu cai numai a dumitale. Nu pot să-ți spun cât de mult mai de preț decât orice idee sau lucru de pe lumea asta ești dumneata în ochii mei — nimeni nu știe — numai Dumnezeu — cât însemni dumneata pentru mine!

Inima tânără a Bathshebei se strânse de compătimire pentru bărbatul acela cu o fire atât de profundă, care vorbea atât de simplu.

— Nu, nu spuneți asta! Nu pot îndura gândul ca dumneavoastră să iubiți atât și eu deloc. și mă tem că o să ne vadă lumea, domnule Boldwood. Vreți să lăsați deocamdată lucrurile așa cum

sunt? Nu pot să-mi adun gândurile. Nu știam că o să-mi spuneți ce mi-ați spus. O, ce rea pot să fiu că v-am făcut să suferiți astfel! Era deopotrivă speriată și neliniștită văzându-l atât de pătimăș.

— Atunci spune că nu refuzi hotărât. Că nu este chiar un refuz!

— N-am ce face. Nu pot răspunde.

— Pot să-ți mai vorbesc și altă dată despre asta?

— Da.

— Pot să mă gândesc la dumneata?

— Da, cred că vă puteți gândi la mine.

— Și să sper că o să fii a mea?

— Nu, să nu sperați! Hai să mergem, acum.

— O să vin din nou să te văd, mâine.

— Nu, vă rog, nu! Dați-mi timp de gândire.

— Da — o să-ți dau oricât timp dorești, zise el cu înflăcărare și recunoștință. Acum sunt mai fericit.

— Nu — vă rog! Nu vă simțiți mai fericit, dacă fericirea ține de răspunsul meu. Fiți cu capul pe umeri, domnule Boldwood. Eu trebuie să mă gândesc.

— O să aștept, zise el.

Cu acestea, ea se întoarse. Boldwood își lăsă privirea în pământ și stătu așa multă vreme, ca un om care nu mai știe unde se află. Apoi începu să-și dea seama de realitate, ca de durerea unei răni primite în toiul unei mari bucurii — care-l făcuse pe moment să n-o mai simtă — și atunci plecă și el.

XX.

ULUIRE. ASCUȚIREA FOARFECILOR. O CEARTĂ

„Se gândește atât de puțin LA EL și este atât de bun, încât îmi oferă tot ce mi-aș putea dori”, cugeta Bathsheba.

Cu toate acestea, că era bun din fire sau exact pe dos, fermierul Boldwood nu-și arătase bunătatea în împrejurarea de față. Rarele daruri ale celor mai pure iubiri nu sunt decât cedare în fața plăcerilor viitoare și nicidecum generozitate.

Bathsheba, nefiind câtuși de puțin îndrăgostită de el, reuși, în cele din urmă, să privească limpede propunerea lui. Era una pe care multe femei de condiția sa din împrejurimi, și nu puține și de o condiție mai înaltă, s-ar fi repezit orbește s-o primească și ar fi fost mândre s-o trâmbițeze în lung și-n lat. Din toate punctele de vedere, de la calcul până la pasiune, era bine ca ea, o fată fără nimeni pe lume, să se mărite, și să se mărite cu acest bărbat serios, cu dare de mână și respectat. Era vecinul ei, situația lui era mulțumitoare, calități avea mai mult decât de ajuns. Dacă ar fi simțit vreo tragere de inimă, ceea ce nu era cazul, vreo dorință cât de mică să fie căsătorită în general, n-ar fi putut găsi vreun motiv întemeiat de a-l refuza, căci ea una era o femeie care chema adesea rațiunea în ajutor, ca s-o scape de propriile capricii. Boldwood, ca partidă, era una fără reproș. Ea îl prețuia și îl plăcea, totuși nu-l dorea. Se pare că bărbații obișnuiți își iau o nevastă pentru că fără căsătorie nu pot avea o femeie, iar femeile obișnuite acceptă un bărbat deoarece căsătoria nu este cu puțință fără să nu aibă unul — deși scopurile sunt total opuse, mijlocul este același pentru amândouă părțile. Însă motivul subînțeles din partea femeii lipsea în cazul de față. Dealtfel, situația Bathshebei, ca stăpână deplină a unei ferme și a unei gospodării, era o noutate, iar noutatea aceasta încă nu începuse să se prăfuiască.

O neliniște o frământa, totuși, ceea ce era spre cinstea ei, căci puține femei și-ar fi făcut vreo grijă. În afară de motivele menționate mai sus, cu care încerca să-și combată obiecțiile, avea o puternică senzație că, de vreme ce ea fusese aceea care începuse jocul, cinstit ar fi fost acum

să-i accepte și urmările. Totuși, împotrivirea îi persista. Se gândi, la un moment dat, că ar fi lipsită de suflet să nu se mărite cu Boldwood, dar aproape în aceeași clipă își spuse că n-ar putea s-o facă nici să moară.

Sub înfățișarea ei chibzuită, Bathsheba avea o fire năvalnică. Cu o minte de Elizabeth și un suflet de Mary Stuart, adeseori înfăptuia cele mai cutezătoare lucruri, dar într-un mod extrem de prudent. Multe dintre gândurile sale erau silogisme perfecte, dar, din nefericire, rămâneau mereu doar gânduri; foarte puține erau de o îndrăzneală necugetată, dar, din păcate, tocmai acestea erau cele care se materializau cel mai adesea în fapte.

A doua zi după declarația lui Boldwood, îl găsi pe Gabriel Oak în capătul grădinii, ascuțindu-și foarfecele pentru tunsul oilor. În toate casele din jur se petrecea, mai mult sau mai puțin, aceeași scenă; zumzetul tocilei se răspândea în văzduh, ridicându-se din tot satul, ca dintr-o sală de arme în ajunul unei bătălii. Pacea și războiul sunt prietene bune în ceasurile lor de pregătire; seceri, coase, foarfece de tuns oi și foarfece de grădină stau pe aceeași treaptă a importanței cu săbii, baionete și lănci, când este vorba despre vârfuri și muchii ascuțite. Cainy Ball dădea la manivelă, învârtind piatra de tocilă pentru Gabriel și, la fiecare întoarcere a roții, capul i se balansa trist în sus și în jos. Oak stătea în poziția în care este reprezentat Eros ascuțindu-și săgețile — fața sa ușor aplecată, trupul sprijinit cu toată greutatea peste foarfece, capul lăsat într-o parte, buzele strânse și pleoapele încrețite de atenție concentrată încoronau această atitudine.

Stăpâna lui se apropie și se uită în tăcere vreo câteva clipe la ceea ce făceau; apoi zise:

— Cain, du-te la pășunea din vale și prinde iapa murgă. O să învârt eu piatra de tocilă. Vreau să vorbesc ceva cu tine, Gabriel.

Cain se îndepărtă și Bathsheba apucă manivela. Gabriel își ridică ochii, mirat la culme, se strădui să nu-și trădeze emoția și își lăsă iarăși ochii în jos. Bathsheba învârtea manivela, iar Gabriel trecea foarfecele pe piatră.

Mișcarea specifică pe care o presupune învârtirea unei roți are o surprinzătoare tendință de a amorți mintea. Este o formă mai blândă a pedepsei lui Ixion și ar putea contribui la scrierea unui capitol întunecat din istoria închisorilor. Mintea se întunecă și capul devine tot mai greu, încât ai zice că, treptat, centrul de greutate al trupului se statornicește într-o bilă de plumb, undeva între sprâncene și creștet. Bathsheba resimți aceste simptome neplăcute după vreo două sau trei duzini de rotații.

— Gabriel, vrei să dai tu la manivelă și să mă lași să țin eu foarfecele? Mi se învâртеște capul și nu pot să vorbesc.

Gabriel trecu la manivelă. Bathsheba începu atunci să vorbească, destul de poticnit (lăsându-și gândurile să zboare, din când în când, și pierzând firul, ca să fie atentă la foarfece, fiindcă ascuțirea acesteia cerea o oarecare precizie).

— Voiam să te întreb dacă oamenii au comentat ceva despre faptul că ieri m-am dus dincolo de rogoz cu domnul Boldwood.

— Da, au comentat, zise Gabriel. Nu țineți foarfecele cum trebuie, domnișoară — știam eu că n-o să știți cum se face — țineți-o așa!

Gabriel dădu drumul manivelei și, prinzându-i amândouă mâinile într-ale lui (i le apucă pe fiecare, în modul în care luăm, uneori, mâna unui copil când îl învățăm să scrie), i le strânse peste foarfece.

— Aplecați tăișul așa, continuă el.

Mâinile și foarfecele fură aplecate potrivit îndrumărilor, iar profesorul le ținu ciudat de mult în această poziție, în timp ce vorbea.

— Destul! strigă Bathsheba. Dă-mi drumul la mâini. Nu vreau să mi le ții! Înвâртеște manivela.

Gabriel îi eliberă mâinile, se așeză tăcut la manivelă și ascuțirea continuă.

— Li s-a părut ciudat oamenilor? întrebă ea din nou.

— Ciudat nu e bine spus, domnișoară.

— Ce-au zis?

— Că se pare că numele domnului Boldwood și al dumneavoastră o să-și ia zborul din înaltul amvonului mai înainte de-a se sfârși anul.

— Mi-am închipuit eu, după cum se uitau! Ei bine, nu-i câtuși de puțin adevărat. E cea mai mare nerozie de pe lume. Vreau ca dumneata s-o contrazici, de aceea am venit.

Gabriel părea neîncrezător și trist, dar, între două momente de neîncredere, părea că i s-a luat o piatră de pe inimă.

— Înseamnă că au auzit ce-am discutat, urmă ea.

— Bravo, Bathsheba! zise Oak, oprindu-se din a mai înвâрти manivela și privind-o mirat drept în față.

— Domnișoară Everdene, vrei să spui, zise ea cu demnitate.

— Ce vreau să spun este că, dacă domnul Boldwood într-adevăr a vorbit despre căsătorie, eu n-am de gând să scornesc basme și să spun că nu, doar ca să-ți fac dumitale pe plac. M-am străduit și așa prea mult ca să-ți fiu pe plac, mult prea mult pentru binele meu.

Bathsheba făcu ochii mari, mută de uimire. Nu știa dacă trebuie să-i fie milă de el, fiindcă îi înșelase speranțele de dragoste, sau trebuie să se supere pe el pentru că depășise această dezamăgire — întrucât tonul său fusese ambiguu.

— Am zis că vreau de la dumneata doar să le spui oamenilor că nu este adevărat că o să mă mărit cu el, murmură ea, mai puțin sigură pe sine.

— Pot să le spun asta, dacă așa dorești, domnișoară Everdene. Și aș putea, de asemenea, să îți spun părerea mea despre ceea ce ai făcut.

— Te cred. Dar n-am nevoie de părerea dumitale.

— Îmi închipui, zise Gabriel amar, înвârtind mai departe manivela, astfel încât cuvintele-i urcau și, coborau, crescând și descrescând regulat în intensitate și în ritm, după cum se apleca sau se ridica o dată cu manivela, fapt ce le îndrepta, după poziția corpului, fie perpendicular în pământ, fie orizontal, de-a lungul grădinii, în timp ce ochii și-i ținea pironiți pe o frunză de pe jos.

Pentru Bathsheba, o acțiune neîntârziată însemna o acțiune pripită, însă dacă își acorda un răgaz, ceea ce nu i se întâmpla mereu, prudența era asigurată. Trebuie să adăugăm, totuși, că rareori își acorda timp. La vremea despre care vorbim, singura părere din tot cuprinsul parohiei despre ea și despre faptele ei, pe care o socotea mai sănătoasă decât a ei însăși, era cea a lui Gabriel Oak. Iar felul său deschis de a-și exprima gândurile mergea până într-acolo încât, în orice privință, chiar și atunci când era vorba despre dragostea sau despre căsătoria ei cu un alt bărbat — se putea bizui pe aceeași părere dezinteresată, pe care n-avea decât să i-o ceară. Profund încredințat că propunerea lui nu avea sorți de izbândă, o nobilă hotărâre îl făcea să n-o împiedice pe-a altuia. Aceasta este cea mai

stoică virtute a unui îndrăgostit, după cum lipsa ei este păcatul cel mai ușor de iertat. Sigur că răspunsul lui o să fie nepărtinitor,

Bathsheba îi pusese întrebarea, chiar dacă știa că îl doare. Iată ce înseamnă egoismul unor femei încântătoare. Poate că exista o scuză pentru faptul că tortura astfel un om cinstit, doar în folosul ei — aceea că nu avea la îndemână o altă judecată sănătoasă.

— Ei bine, ce crezi despre cum m-am purtat? întrebă ea liniștită.

— Că este nedemn de o femeie cuminte, și blândă, și minunată.

Într-o clipă, obrajii Bathshebei se colorară în purpuriul mâniei, ca un apus de soare al lui Danby. Dar se stăpâni să dea glas lucrurilor pe care le simțea și această reținere a vorbelor îi făcea expresia chipului și mai grăitoare încă.

Numai că pasul următor al lui Gabriel fu o greșeală.

— Poate că nu-ți place că te cert așa de grosolan, căci îmi dau seama că este o grosolanie, dar mă gândeam că o să-ți priască.

Bathsheba răspunse numaidecât, tăios:

— Dimpotrivă, am despre dumneata o părere atât de proastă, încât, cu exagerarea dumitale, mă faci să prețuiesc și mai mult oamenii cu capul pe umeri.

— Mă bucur că nu te-ai supărat, căci eu ți-am spus-o sincer și cât se poate de serios.

— înțeleg. Dar, din nefericire, când încerci să nu vorbești în glumă, izbutești să ai haz — la fel cum, dacă-ți dorești să nu fii serios, spui uneori vorbe cu mult bun simț.

Lovitura era grea, dar fără îndoială că Bathsheba se pierduse cu firea și, tocmai de aceea, Gabriel și-o ținu pe-a sa în frâu mai bine ca niciodată. Nu mai adăugă nimic. Atunci, Bathsheba izbucni:

— Cred că am dreptul să te întreb care anume este purtarea mea nedemnă?! Că nu mă mărit cu dumneata, probabil!

— Nici pe departe, zise Gabriel liniștit. Am renunțat de mult să mă mai gândesc la asta.

— Ori s-o mai dorești, presupun! zise ea și era limpede că se aștepta ca el să nege, fără șovăire, această presupunere.

Indiferent ce simțea, Gabriel repetă cu răceală cuvintele ei:

— Ori s-o mai doresc.

Față de o femeie poți arăta amărăciune, care pentru ea este o dulce mângâiere, sau lipsă de delicatețe, dacă nu e îndreptată asupra ei. Bathsheba ar fi primit să fie supusă unei pedepse umilitoare, în contul ușurătății ei, dacă, în același timp, Gabriel ar fi protestat și i-ar fi spus că o iubește; poți îndura dezlănțuirea unei pasiuni neîmpărtășite, chiar dacă e usturătoare și te acuză; există un triumf în umilire și o duioșie în ceartă. Tocmai acest lucru îl aștepta Bathsheba și tocmai acest lucru nu-l obținu. Să înghită un perdaf fiindcă predicatorul o vedea în lumina rece a dimineții, după ce deschisese obloanele deziluziei, o scotea din minți.

Mai mult, el nici măcar nu terminase. Continuă, pe un ton și mai ridicat:

— Părerea mea (de vreme ce mi-o ceri) este că te-ai făcut tare vinovată jucându-i o festă ca aceea unui om ca domnul Boldwood, doar ca să-ți treci timpul. Să duci de nas un bărbat la care nu ții nu este o faptă demnă de laudă. și, domnișoară Everdene, chiar dacă simțea că ești sincer atrasă de el, ai fi putut să-i dai de veste altfel, printr-o purtare iubitoare adevărată, și nu trimițându-i o felicitare de Sf. Valentine.

Bathsheba puse foarfecele jos.

— Nu îngădui nimănui să... să mă critice pentru ce fac în viața mea personală! exclamă ea. Nici pentru cel mai mărunț lucru! Așadar, să faci bine să pleci de la fermă, la sfârșitul săptămânii!

Poate părea ciudat — dar, în orice caz, așa se întâmpla — dacă pe Bathsheba o stăpânea o emoție de rând, îi tremura buza de jos, iar dacă era o emoție mai nobilă, îi tremura buza de sus. De data aceasta, îi tresărea cea de jos.

— Prea bine, așa o să fac, zise Gabriel calm. Se simțea legat de ea mai degrabă printr-un fir minunat, pe care îl durea să-l piardă rupându-l, și nu printr-un lanț greu, pe care nu-l putea sfărâma.

— Mi-ar fi încă și mai bine dacă aș pleca numaidecât, adăugă el.

— Atunci, pleacă numaidecât, pentru numele lui Dumnezeu! strigă ea, aruncând fulgere din ochi și căutând zadarnic să-i prindă privirile lui Gabriel. Să nu te mai văd!

— Prea bine, domnișoară Everdene — așa să fie!

Își luă foarfecele și se îndepărtă de ea, neclintit în demnitatea lui, ca Moise când a plecat de la Faraon.

XXI.

NECAZURI CU TURMA. UN MESAJ

Trecuseră vreo douăzeci și patru de ore de când Gabriel Oak încetase să mai îngrijească turma de la Weatherbury, când, duminică după-amiază, mai vârstnicii domni Joseph Poorgrass, Matthew Moon, Frank și alți vreo șase veniră într-un suflet la casa stăpânei lor de la Ferma de Sus.

— Doamne, ce s-a întâmplat, oameni buni? întrebă ea, întâlnindu-i în prag, tocmai când ieșea ca să se ducă la biserică, și încetând într-o clipă să-și mai strângă cu toată puterea buzele roșii, gest cu care își însoțise efortul de a-și trage pe mână o mănușă îngustă.

— Șaizeci! anunță Joseph Poorgrass.

— Șaptezeci! corectă Moon.

— Cincizeci și nouă, preciză bărbatul lu' Susan Tall.

— ... de oi au spart țarcul, completă Fray.

— ... și-au intrat pe o pajiște cu trifoi crud, se auzi Tall.

— ... trifoi crud! repetă Moon.

— ... trifoi! întări Joseph Poorgrass.

— și-acum au început să se umfle, zise Henery Fray.

— Asta fac acum, întări Joseph.

— Și o să crape toate, ca lindenii în foc, dacă nu sunt scoase afară și doftoricite, zise Tall.

Fața lui Joseph se încrețise și se zbârcise toată, de îngrijorare. Fray avea fruntea numai cute, în cruciș și-n curmeziș, după modelul grilajelor de fier de la porțile fortărețelor, exprimând astfel o dublă disperare. Laban Tall își țuguia buzele, iar fața îi încremenise. Obrajii lui Matthew erau supti, iar ochii i se rostogoleau avan în cap — oriunde se întâmpla să-i direcționeze mușchii cei mai puternici.

— Da, reluă Joseph. și stăteam eu acasă, căutând Efesenii și zicând în sinea mea: „Nu sunt decât Corintenii și Tesalonicenii în afurisitul ăsta de Testament” — când, cine intră? Chiar Henery, aici de față: „Joseph, zice, oile s-au umflat...”

Pentru Bathsheba era un moment când gândul era vorbă și vorba strigăt. Pe deasupra, nu-și recăpătase încă liniștea după tulburarea pe care i-o pricinuiseră observațiile lui Oak.

— Destul — destul! O, neghiobilor! strigă ea, aruncându-și umbrela de soare și cartea de rugăciuni pe coridor, pornind apoi în goană în direcția indicată de mesageri. Să veniți la mine, în loc să vă duceți direct la ele și să le scoateți de acolo! O, tâmpite capete seci!

Ochii ei erau mai negri și mai strălucitori ca niciodată. Frumusețea Bathshebei aparținea mai degrabă tipului demonic, decât angelic, în sensul că niciodată nu arăta mai bine ca atunci când era furioasă — și mai ales acum, când farmecul îi era sporit de o rochie elegantă de catifea, pe care o îmbrăcase stând îndelung în fața oglinzii.

Toți bătrâneii alergară în urma ei zăpăciți, îmbulzindu-se spre pajiștea cu trifoi, dar, pe la jumătatea drumului, Joseph se lăsă deodată jos, în mijlocul lor, ca un om care se ofilește într-o lume din ce în ce mai greu de îndurat. O dată ce primiseră imboldul pe care prezența ei li-l insufla întotdeauna, toți ca unul se apucară de treabă pe lângă oi. Cele mai multe dintre animalele suferinde zăceau la pământ și nu se mai puteau urni. Acestea fură scoase pe brațe, iar celelalte fură mâunate pe pășunea învecinată. Aici, după vreo câteva minute, alte câteva oi căzură la pământ, zăcând la fel de neputincioase și suferinde ca și primele.

Cu inima strânsă, gata să izbucnească în lacrimi, Bathsheba privi cum se rostogoleau acele exemplare de primă mână, din turma sa de primă mână: „Umflate de vânt și îngreunate de umede cețuri”.

Multe dintre ele aveau spume la gură și respirația grăbită și scurtă, în vreme ce trupurile tuturor erau înspăimântător de umflate.

— O, ce să fac, ce să fac?! zise Bathsheba deznădăjduită. Nefericite animale mai sunt și oile!

— Întotdeauna li se întâmplă câte ceva! Nu știu nici o turmă care să fi trecut un an, fără să fi intrat în vreun bucluc.

— E o singură cale să le scăpăm, zise Tall.

— Care? Zi-mi repede!
— Trebuie împunse între coaste cu un obiect făcut anume pentru asta.
— Poți s-o faci dumneata? Sau eu?
— Nu, stăpână. Noi nu putem, nici dumneavoastră. Trebuie împunse într-un loc anume — dacă greșești, cu un inci mai la stânga sau mai la dreapta, înjunghii oaia și o omori. Nici măcar unui oier nu-i iese ca la carte.

— Atunci o să moară, zise ea cu resemnare în glas.
— Un singur om din ținut știe cum se face, zise Joseph, sosit abia atunci. El ar putea să le tămăduiască pe toate, dacă ar fi aici.

— Cine e omul acela? Hai să-l chemăm!

— Baciul Oak, zise Matthew. Ei, el este om priceput și înzestrat.

— Da, așa este! zise Joseph Poorgrass.

— Ce-i drept — el e omul potrivit, zise și Laban Tall.

— Cum îndrăzniți să pomeniți numele omului aceluia în fața mea?! strigă ea întărită. V-am spus să nu-i pomeniți niciodată numele, dacă vreți să mai rămâneți în slujba mea. Ah! adăugă ea înseninându-se. știe fermierul Boldwood!

— O, nu, conită, zise Matthew. Două dintre oile lui de soi au intrat deunăzi în mazăriche și au pățit la fel ca astea. A trimis aici un om călare, în graba mare, ca să-l cheme pe Gabie, iar Gabie s-a dus și le-a scăpat. Fermierul Boldwood nu are unealta cu care se face treaba asta. E o țeavă de fluier, cu o țepușă ascuțită pe dinăuntru — nu-i așa, Joseph?

— Da — o țeavă de fluier, îi ținu isonul Joseph. așa arată obiectul.

— Da, desigur — asta-i unealta, se vârî în vorbă Henery Fray, rostind cuvintele meditativ, cu o nepăsare orientală față de scurgerea timpului.

— Ei!... răbufni Bathsheba. Nu-mi mai stați aici cu „da”-urile și cu „desigur”-urile voastre, îndrugându-mi la prostii! Aduceți pe cineva să vindece oile — în clipa asta!

Plecară cu toții, târându-și mânăni picioarele, ca să aducă pe cineva, cum li se poruncise, dar habar n-aveau pe cine. în câteva clipe dispărură pe poartă, iar stăpâna lor rămase singură cu turma pe moarte.

— N-o să trimit niciodată după el — niciodată! zise ea hotărât.

Chiar atunci, una dintre oi se încordă avan din toți mușchii ei, apoi se destinse și sări în aer, drept în sus. Saltul fu amuțitor. Oaia căzu cu bufnet la pământ și rămase nemișcată. Bathsheba se apropie. Oaia murise.

— O, ce să fac — ce să fac?! exclamă ea din nou, frângându-și mâinile. N-o să trimit după el

— nu, n-o să trimit!

Nu întotdeauna hotărârea exprimată cu cea mai mare tărie coincide cu cea mai mare tărie a hotărârii înseși. Cuvintele sunt adesea zvârlite ca un soi de proptea, să sprijine o convingere subredă care, dacă ar fi puternică, n-ar avea nevoie de nici o frază ca s-o dovedească. Astfel, „Nu, n-o să trimit” al Bathshebei însemna, de fapt: „Cred că trebuie s-o fac”.

Ieși pe poartă după oamenii săi și ridică mâna, s-o vadă vreunul dintre ei. La acest semnal îi răspunse Laban.

— Unde stă Oak?

— Peste vale, la Nest Cottage.

— Încalecă pe iapa murgă și du-te până acolo; să-i spui că trebuie să se întoarcă de îndată, că așa zic eu.

Tall se îndreptă în graba mare spre pășune și, în două minute, era călare pe Poli, iapa murgă, fără șa și doar cu priponul în chip de frâu. Călărețul se făcu din ce în ce mai mic, în josul dealului.

Bathsheba îl urmărea din ochi — la fel și ceilalți. Tall străbătu în galop mărunț poteca pentru călăreți, luând-o prin Sixteen Acres, Sheeplands, Middle Field, The Flats, Cappel's Piece, se micșoră până ce ajunse cât un punct, trecu podul și se urcă, din vale, pe la Springmead și Whitepits, pe dealul celălalt. Căsuța în care se retrăsese Gabriel înainte de a pleca de tot din sat se zărea, pe deal ca o pată albă pe fundalul albastru al brazilor. Bathsheba începu să se plimbe în sus și în jos. Oamenii se întoarseră pe pajiște și încercară să le ușureze necuvântătoarelor caznele, frecându-le pe burtă. Nimic nu le fu de folos.

Bathsheba continua să se plimbe. Văzu calul coborând dealul și repetând, în sens invers, monotona înșiruire a locurilor: Whitepits, Springmead, Cappel's Piece, The Flats, Middle Field, Sheeplands, Sixteen Acres. Spera că Tall avusese destulă minte cât să-i dea iapa lui Gabriel și el însuși să se întoarcă pe jos. Călărețul se apropie. Era Tall.

— O, ce prostie! zise Bathsheba. Gabriel nu se vedea nicăieri.

— Poate că a plecat deja! gândi ea cu voce tare.

Tall intră în țarcul oilor și sări din șa — cu o figură tragică, precum a lui Morton după bătălia de la Shrewsbury.

— Ei? întrebă Bathsheba, căreia nu-i venea să creadă că verbala sa lettre-de-cachet ar fi putut să nu-și atingă ținta.

— Zice că „cerșetorii n-au de ales”, răspunse Laban.

— Ce? exclamă tânăra fermieră, făcând ochii mari și trăgând aer în piept, gata să explodeze. Joseph Poorgrass se dădu câțiva pași îndărăt, la adăpostul unei palănci.

— Zice că n-o să vină decât dacă o să i-o cereți cu frumosul și așa cum se cuvine, cum îi stă bine unei femei care roagă pe cineva să-i facă un favor.

— O-ho! Asta-i răspunsul lui? De unde până unde atâtea ifose? Cine Dumnezeu oi fi eu, ca să se poarte cineva așa cu mine? Să mă rog de unul care s-a rugat de mine?

O altă nefericită din turmă țâșni în aer și căzu moartă. Oamenii priveau încruntați, ca și când și-ar fi înăbușit imboldul de a-și spune părerea.

Bathsheba se întoarse cu spatele, cu ochii înotând în lacrimi. Marea ananghie în care o vârăseră trufia și țăfna nu se mai putea ascunde: izbucni într-un plâns amarnic; toți o vedeau, dar nu încercă să se mai prefacă.

— Eu n-aș plânge din pricina asta, domnișoară, zise William Smallbury, compătimind-o. De ce să nu-l chemați, mai blând? Sunt sigur că atunci ar veni. În privința asta, Gabie e un om de cuvânt.

Bathsheba își înfrână mahnirea și își șterse ochii.

— O, este o cruzime prea mare pentru mine — da, prea mare! murmură ea. și mă silește să fac ceea ce n-aș vrea — da, mă silește!... Tall, vino în casă!

După această criză, nu foarte onorabilă pentru stăpâna unei ferme, intră în casă, cu Tall pe urmele ei. Se așeză și mângăli în grabă un bilet, printre micile convulsii ale suspinelor care urmează unui acces de plâns, la fel cum se umflă și oftează pământul după furtună. deși fusese scris în grabă, nu era un bilet lipsit de politețe. îl privi puțin de la distanță, pregătindu-se să-l împăturească, însă îi adăugă și aceste cuvinte, la sfârșit:

„Nu mă părăsi, Gabriel!”

Era ceva mai roșie în obraji când îl împături din nou și avea buzele strânse, de parcă, prin aceasta, voia să amâne, până când avea să fie prea târziu, procesul de conștiință menit să decidă dacă o asemenea strategie era îndreptățită sau nu. Biletul fu trimis pe aceeași cale ca și solia dinainte, iar Bathsheba rămase în casă să aștepte rezultatul.

Se scurse apoi un sfert de oră plin de îngrijorare, de la plecarea mesagerului și până când afară se auzi din nou tropotul calului. De data aceasta, nu-l putuse urmări din ochi, dar, aplecată peste vechiul birou la care scrisese biletul, își închisese ochii, ca și cum ar fi vrut să se ferească, deopotrivă, de speranță și de teamă.

Situația era totuși promițătoare. Gabriel nu era furios; era doar indiferent, deși prima ei poruncă fusese atât de trufașă. Poate ar fi fost sancționată, dacă ar fi venit de la femei mai puțin frumoase și, pe de altă parte, o asemenea frumusețe ar fi fost numaidecât iertată, dacă ar fi fost ceva mai puțin arogantă.

Când auzi calul, Bathsheba ieși din casă. Prin fața ei, ridicându-și ochii, văzu trecând pe cineva călare, ca o umbră desenându-se pe cer, îndreptându-se spre pășunea oilor. Trecând pe lângă ea, călărețul întoarse capul. Era Gabriel. Apoi urmă unul dintre acele momente în care ochii și gura femeii spun două lucruri cu totul diferite. Bathsheba îl privi plină de recunoștință și zise:

— Oh, Gabriel, cum ai putut să fii atât de rău să nu mă ajuți?

Un astfel de reproș, într-o formă atât de duioasă, pentru întârzierea lui de mai înainte era singurul lucru care se putea spune și pe care el îl putea ierta, fiindcă nu era o laudă pentru graba lui de acum.

Gabriel bâigui un răspuns încurcat și întinse pasul. Ea își dădu seama din privirea lui care anume propoziție din biletul ei îl adusese. Bathsheba o luă după el, spre Țarcul oilor. Gabriel era deja la treabă, printre trupurile umflate, zăcând inerte. Își dăduse haina jos, își suflecăse mânecile cămășii și scosese din buzunar instrumentul salvator. Era un trocar, un soi de tub scurt, cu un bisturiu pe dinăuntru, pe care Gabriel începu să-l mânuiască, vădind o abilitate care ar fi făcut cinste unui chirurg de spital. Pipăia întâi coastele oii, în partea stângă, alegea punctul potrivit și străpungea, cu bisturiul din tub, pielea și rumenul, apoi trăgea brusc bisturiul afară, fără să miște tubul din loc. Atunci țâșnea un curent de aer, cu destulă forță cât să stingă o lumânare ținută la capătul tubului.

S-a spus, într-o vreme, că simpla alinare după chinuri înseamnă desfătare — și asta exprima acum și ochii bietelor creaturi. Patruzeci și nouă de operații fură executate cu succes. Din pricina grabei impuse de starea avansată a unora dintre pacientele din turmă, Gabriel dădu greș o singură dată — și numai o dată, când împunse alături de țintă și ucise pe loc oaia suferindă. Patru muriseră. Trei își reveniseră fără operație. În total, numărul oilor care se răzlețiseră de turmă și își făcuseră atâta rău era de cincizeci și șapte.

Când omul care venise mânat de dragoste își încetă munca, Bathsheba se apropie și îl privi drept în față.

— Gabriel, o să rămâi la mine? zise ea zâmbindu-i cuceritor, fără să se ostenească să-și unească apoi buzele la loc, simțind că avea să-i urmeze curând un alt zâmbet.

— O să rămân, răspunse Gabriel.

Și ea îi zâmbi din nou.

XXII.

HAMBARUL MARE ȘI TUNSUL OILOR

Oamenii se risipesc în mărunțișuri și uitare, ba chiar destul de des, fie pentru că nu se folosesc în cel mai înalt grad de buna lor dispoziție, atunci când o au, fie pentru că aceasta le lipsește, tocmai când au mai multă nevoie de ea. Pentru prima oară de când nenorocirea îl doborâse la pământ, Gabriel se simțea, în ultima vreme, deosebit de liber în gândire și energic în faptă, condiții care, deși sunt neputincioase în absența unei oportunități, după cum și oportunitatea este stearpă în absența lor, ar fi putut cu siguranță să-l ridice, dacă s-ar fi ivit un concurs de împrejurări favorabile. Însă faptul că lăncezea, ca un bolnav de netămăduit, pe lângă Bathsheba Everdene, îi răpea timpul în mod dezastruos. Apele primăverii se scurgeau la vale, fără să-l ia cu ele, și nu mai era mult până la cel mai mic nivel al refluxului, când nu l-ar mai fi putut urni.

Era în prima zi de iunie, în plin sezon al tunsului oilor, când peisajul, până la cea mai săracă pășune, era înfloritor de sănătate și culoare. Fiecare frunză era proaspătă, fiecare por era deschis și fiecare lujer dilatat de goana nebună a sevei dinăuntru. Dumnezeu își făcea simțită prezența la țară, iar diavolul se întovărășise cu lumea de la oraș. Mâțișorii pufoși târzii, lăstarii de ferigă, încovoiați ca o cârjă episcopală, tămâioara de câmp, cu cap pătat, mica floare a rodului-pământului — ca un sfânt într-o nișă de malachit — scuiatul-cucului alb ca zăpada, colțunii aproape de culoarea cărnii omeneste, tilisca și clopoțeei, cu petale negre, se numărau printre cele mai pitorești creații ale lumii vegetale din Weatherbury și din împrejurimi, în această perioadă fecundă, iar, dintre cele ale lumii animale, figurile metamorfozate ale domnului Jan Coggan, șeful tunzătorilor de oi, apoi al doilea și al treilea tunzător, care călătoreau în îndeplinirea vocației lor și pe care nu este nevoie să îi cunoaștem pe nume, Henery Fray, al patrilea tunzător, bărbatul lui Susan Tall — al cincilea, Joseph Poorgrass — al șaselea, tânărul Cain Ball, în chip de ajutor de tunzător, și Gabriel Oak, în chip de supraveghetor general. Nici unul dintre aceștia nu purta o vestimentație anume, demnă de a fi descrisă, ci fiecare părea că descoperise, în materie de haine, decența cale de mijloc dintre casta superioară și casta inferioară hinduse. Trăsăturile mai ascuțite și imobilitatea fizionomiei în general anunțau că munca serioasă era cuvântul de ordine al zilei.

Oamenii tundeau oile în hambarul mare, denumit pentru moment și Hambarul Tunsului, care în plan semăna cu o biserică prevăzută cu transept. Nu doar că imita forma bisericii parohiei, aflate în apropiere, dar se lua la întrecere cu aceasta, în ceea ce privește vechimea. Dacă hambarul făcuse vreodată parte din grupul de clădiri al vreunei mănăstiri, se părea că nimeni nu mai știa, căci nu rămăsese nici o urmă dintr-o astfel de încadrare. Uriașele porticuri

laterale, destul de înalte cât să poată trece pe sub ele o căruță încărcată cu vârf și îndesată cu snopi de grâu, erau unite între ele prin arcuri ascuțite de piatră, largi și avântate, a căror desăvârșită simplitate stătea la originea unei măreții care nu se mai observă la construcțiile în care s-a pus accent pe abundența ornamentelor. Acoperișul întunecat, împăienjenit, din lemn de castan, sprijinit și strâns îmbinat în enorme grinzi, cintre și diagonale, fusese construit după un proiect mult mai generos, întrucât se bucurase de mai multă bogăție de materiale, decât nouă zecimi din acoperișurile bisericilor noastre moderne. De-a lungul fiecăruia dintre pereții laterali se întindea un șir de contraforturi, la distanțe egale, aruncând o umbră deasă în spațiile dintre ele, spații străpunse în deschideri ogivale, ale căror proporții echilibrate răspundeau deopotrivă cerințelor frumuseții și ventilației.

S-ar fi putut spune despre acest hambar, cum mai greu s-ar fi putut spune despre biserică sau despre castel, deși construcții înrudite cu el ca vechime și stil, că încă mai era folosit în același scop pentru care fusese ridicat la origine. Deosebit și superior oricăreia dintre celelalte două relieve tipic medievale, în vechiul hambar se desfășurau practici care nu suferiseră nici o mutilare sub mâna timpului. Aici, cel puțin, spiritul vechilor constructori era în deplin acord cu spiritul privitorului modern. Stând în fața acestui edificiu ros de vremuri, ochiul vede la ce este folosit astăzi, mintea se îndreaptă spre trecutul său istoric, simțind un soi de satisfacție pentru deplina continuitate a funcționalității sale, o senzație aproape de recunoștință, ba chiar de mândrie pentru trăinicia menirii întru care a fost zidit. Faptul că patru secole nu dovediseră că a fost fondat pe o greșeală, că destinația sa nu inspirase nici o aversiune și că nu stârnise vreo revoltă care să-l dărâme conferea acestei creații simple de altădată, a minților străbune, o pace, dacă nu chiar o măreție pe care o analiză prea amănunțită izbutea să le-o spulbere tovarășelor sale ecleziastice și militare. Medieval și modernism aveau și ele o dată un punct de vedere comun. Ferestrele lanceolate, pietrele mâncate de vreme ale arcurilor și antablamentelor, orientarea axelor, îmbinările înnegrite ale căpriorilor de castan nu trimiteau cu gândul la o artă a fortificațiilor discreditată sau la o credință religioasă demodată. Apărarea și mântuirea trupului prin pâinea cea de toate zilele sunt încă un țel, o religie și o năzuință.

În ziua aceea, marile uși laterale ale hambarului erau deschise larg spre soare, ca lumina să pătrundă din plin și cât mai aproape de locul unde se tundeau oile, adică pe aria de lemn din centru, făcută din scânduri groase de stejar, înnegrită și lustruită timp de mai multe generații cu lovituri de îmblăciu, până când devenise la fel de alunecoasă și de bogată în nuanțe ca parchetul camerei de consiliu dintr-o reședință elisabetană. Aici stăteau tunzătorii, cu soarele aruncând raze piezișe pe cămășile lor albe, pe brațele bronzate și pe foarfecele ascuțite pe care le clămpăneau în aer, făcându-le să împrăștie o puzderie de raze, destul de puternice cât să orbească pe cineva slab de ochi. La picioarele lor, o oaie captivă zăcea gâfâind, respirând tot mai repede, pe măsură ce presimțirea i se contopea cu groaza, ajungând să tremure ca și peisajul în arșița verii de afară.

Acest tablou din zilele noastre, în rama sa veche de patru sute de ani, nu producea acel izbitor contrast dintre vechi și nou, pe care îl presupune diferența dintre date. În comparație cu orașele, Weatherbury era imuabil. „Atunci” al orașenilor este „acum” al celor de la țară. La Londra, douăzeci sau treizeci de ani însemnau vremuri apuse, iar la Paris, numai vreo zece sau cinci. La Weatherbury, șaizeci sau optzeci de ani făceau parte din prezent și trebuia să treacă nu mai puțin de un secol, ca să-și pună amprenta pe înfățișarea și aerul său. Cinci decade cu greu izbuteau să schimbe ceva în croiala unor ghete, în broderia unor cămăși, cam cu un milimetru. Zece generații nu izbuteau să altereze întorsăturile unei singure fraze. În aceste unghere îndepărtate din Wessex, vremurile care, pentru omul prins în vârtoarea vieții de prin alte părți, sunt străvechi, aici sunt doar vremuri vechi, iar vremurile socotite de el vechi, aici sunt încă noi; prezentul lui, aici este viitor.

Așadar, hambarul era natural pentru cei care tundeau oile, iar ei erau în deplină armonie cu hambarul.

Capetele spațioasei construcții, corespunzătoare extremităților naosului și altarului unei biserici, erau închise cu palânci, toate oile fiind strânse grămadă înăuntrul acestor două îngrădituri. Într-un colț se încropise un țarc, în care vreo trei sau patru oi erau ținute gata pregătite pentru ca tunzătorii să le prindă fără să piardă vremea. În spatele lor, învăluite blând în umbra roșcată, se aflau trei femei, Maryann Money, Temperance și Soberness Miller, care

adunau lâna și împleteau, cu ajutorul unei iglițe, sfori de lână cu care să lege vălătucii. Cele trei primeau un slab ajutor din partea bătrânului slădar, care, când se încheia sezonul de făcut malt, între octombrie și aprilie, căuta ceva de lucru prin oricare dintre curțile fermelor din împrejurimi.

În spatele tuturor, Bathsheba veghea grijuliu ca oamenii să nu ciupească sau să rănească vreo oaie, din neatenție, și să le tundă scurt. Gabriel zburătăcea de colo-colo, învărtindu-se pe sub ochii ei luminoși ca un fluture de noapte. El nu tundeă întruna, căci jumătate din timp și-l petrecea ajutându-i pe ceilalți și alegând oile pentru ei. În momentul acela, scosese un ulcior cu băutură slabă, dintr-un butoi aflat într-un colț, ca să-l dea din om în om, și tăia niște pâine și brânză.

Bathsheba, după ce aruncă ici o privire, dincolo un avertisment și îl certă pe unul dintre lucrătorii mai tineri, fiindcă îi dăduse drumul ultimei oi pe care o tunsese fără s-o însemneze din nou cu inițialele ei, se apropie iarăși de Gabriel, când îl văzu lăsându-și gustarea deoparte, ca să tragă de o oaie speriată până în locul unde tundeă el — răsturnând-o pe spate, dintr-o mișcare abilă de braț. Îi tăie mițele din jurul capului și îi dezveli ceafa și gușa, în timp ce stăpâna sa îl privea în liniște.

— Roșește de așa batjocură, murmură Bathsheba, observând valul rozaliu care se ivi și se întinse pe gâtul și pe umerii oii, pe care foarfecele i le dezgolise — o îmbujorare de invidiat, pentru delicatețea sa, de către multe regine ale saloanelor și demnă de laudă, pentru promptitudinea sa, la orice femeie de pe lume.

Bietul suflet al lui Gabriel se desfăta cu belșugul de mulțumire pe care i-l dădea faptul că o avea pe ea alături, cântărindu-i din ochi îndemânarea cu care folosea el foarfecele, despre care ai fi zis că o să ciupească o bucată de piele ori de câte ori se închideau și care, totuși, nu greșeau niciodată. Precum Guildenstern, Oak era fericit că nu era din cale-afară de fericit. Nu simțea nevoia să-i vorbească — îi era de ajuns că preafrumoasa doamnă a inimii lui și cu el se aflau împreună, deoparte, doar ei doi și nimeni altul între ei.

Așadar, numai gura ei se auzea. Există o vorbărie care nu spune nimic, cum era cea a Bathshebei din momentul acela, și există o tăcere care spune multe, cum era cea a lui Gabriel. Îmbătat de acea fericire nedeslușită și senină, el își continuă tunsul, întorcând oaia pe cealaltă coastă, punându-i genunchiul pe cap și trecându-și foarfecele treptat, fâșie cu fâșie, în jurul gâtului, apoi peste piept și spinare și încheind cu coada.

— Bine făcut și repede! zise Bathsheba, uitându-se la ceas când se auzi ultimul clănțănit de foarfece.

— Cât mi-a luat, domnișoară? întrebă Gabriel, ștergându-și sudoarea de pe frunte.

— Douăzeci și trei de minute și jumătate de când i-ai tăiat primul smoc din frunte. Este prima oară în viața mea când văd o oaie tunsă în mai puțin de o jumătate de oră.

Creatura curățată și netezită se ridică din mijlocul lânii sale — întocmai cum a fost văzută odinioară Afrodita ridicându-se și întrupându-se din spuma mării. Arăta surprinsă și rușinată din pricină că-și pierduse veșmântul, care zăcea pe jos, ca un nor pufos și bine închegat, din care acum se vedea numai partea de dedesubt, aceea care, nefiind niciodată expusă, era albă ca zăpada, fără nici cea mai mică pată sau cusur.

— Cain Ball!

— Da, domnule Oak. Aici sunt!

Cainy veni fuga, aducând oala cu catran, pielea tunsă fu marcată din nou cu însemnul „B. E.”, după care făptura feminină săracită de podoabe sări, într-un suflet, de pe platformă și se amestecă în cârdul celor despuiate de afară. Apoi intră în scenă Maryann, care adună smocurile răzlețite și le aruncă în mijlocul lânii tunse, pe care o strânse sul și o duse în fundul hambarului — trei livre și jumătate de căldură pură, spre bucuria hibernală a unor persoane necunoscute, aflate departe, care, totuși, nu aveau să simtă niciodată confortul fără pereche oferit de lâna așa cum exista ea acolo, proaspătă și curată — înainte să-și piardă, prin uscare, înăsprire și spălare, onctuozitatea sa naturală, de pe vremea când era vie — stare care o făcea, în clipa aceea, superioară oricărui obiect „din lână”, cum și smântâna este superioară laptelui diluat.

Numai că lui Gabriel îi era dat să trăiască niște momente crude, care să nu-l lase să se bucure pe de-a-ntregul de fericirea din dimineața aceea. Berbecii, oile bătrâne și oile de doi ani suferiseră, pe rând, dezbrăcarea până la piele și oamenii tocmai trecuseră la mioare și cârlani,

când nădejdea lui Oak că Bathsheba avea să îi facă plăcerea să rămână alături de el și să-i măsoare timpul în care mai doboară un record de tuns al unei oi fu curmată, în mod dureros, de apariția fermierului Boldwood în colțul cel mai îndepărtat al hambarului. Părea că nimeni nu-i băgase de seamă intrarea, dar nu încăpea îndoială că se afla acolo. Boldwood aducea întotdeauna după el o atmosferă socială a lui, pe care o simțea oricine se apropia de el; de aceea, oamenii care, cu Bathsheba de față, oricum se cam codeau să vorbească, amuțiră acum de-a binelea.

Vizitatorul traversă hambarul spre Bathsheba, care se întoarse ca să-l salute cu un aer absolut dezinvolt. El îi vorbi pe un ton scăzut, iar ea, din instinct, și-l potrivea pe al său la aceeași înălțime, ba chiar îi împrumută și inflexiunile. Departe de ea intenția de a lăsa să se creadă că exista o misterioasă legătură între ei doi, dar femeia la vârsta sensibilității este atrasă de individul mai matur — și aceasta se manifestă nu doar în alegerea atentă a cuvintelor, vizibilă în fiecare zi, dar și în moderarea tonului și a stărilor sufletești, când influența este puternică. Gabriel nu auzea și despre ce anume vorbeau, pentru că era prea stăpân pe sine ca să se ducă mai aproape de ei, deși prea neliniștit ca să nu îi ia în seamă. Urmarea discuției lor fu aceea că fermierul curtenitor îi luă mâna ca să-l ajute să coboare de pe marea platformă și să iasă afară, în lumina strălucitoare a soarelui de iunie. Se opriră în dreptul oilor deja tunse și începură din nou să vorbească. Despre turmă? Se părea că nu. Gabriel se gândi, nu departe de adevăr, că într-o discuție liniștită despre ceva care se află în raza vizuală a vorbitorilor, ochii lor sunt, de obicei, ațintiți asupra acelui ceva. Bathsheba, gravă, studia un mizer șomoioag de lână care zăcea pe pământ, într-o atitudine care sugera mai puțin o preocupare pentru problema ovină, cât o stinghereală, chipul ba îi roșea, ba îi pălea, sângele oscilând nehotărât, flux și reflux peste delicata fâșie de hotar dintre retragere și revărsare. Gabriel tundeă fără oprire, silnic și trist.

Bathsheba plecă de lângă Boldwood, care se plimbă în sus și-n jos, singur, vreun sfert de ceas. Apoi își făcu din nou apariția, în noul ei costum de călărie, verde ca frunza de mirt, strâns mulat pe talie precum coaja pe fruct, iar tânărul Bob Coggan îi aduse iapa, Boldwood luându-și și el calul de la copacul sub care fusese legat. Oak nu putea să-și dezlipească ochii de la ei și, încercând să-și continue tunsul în același timp în care îi urmărea gesturile lui Boldwood, ciupi cu foarfecele pânțelele oii. Animalul se smuci; Bathsheba întoarse iute capul într-acolo și văzu sângele.

— O, Gabriel! exclamă ea, cu aspră dojană în glas. Tocmai dumneata, care ești atât de sever cu alții — poftim, uite ce ai făcut!

Unui străin nu i s-ar fi părut că observația era prea crudă, însă lui Oak, care știa că Bathsheba își dădea cât se poate de bine seama că din pricina ei fusese rănită biata oaie, fiindcă ea îl rănise pe cel care o tundeă într-un punct mult mai vital, reproșul îi provocă o durere ascuțită, pe care era limpede că n-avea cum să i-o aline sentimentul său constant de inferioritate, atât față de Bathsheba, cât și față de Boldwood. Însă o hotărâre bărbătească, de a recunoaște cu îndrăzneală că nu o mai privea cu ochi de îndrăgostit, îl ajută, de data aceasta, să ascundă ce avea în suflet.

— Sticla! strigă el, cu o voce netulburată, de rutină. Cainy Ball dădu fuga, rana fu unsă cu alifie și tunsul continuă.

Boldwood o împinse ușurel pe Bathsheba, suind-o în șa, și, înainte să plece, ea îi vorbi din nou lui Oak, cu aceeași autoritară și chinuitoare bunăvoință:

— Acum mă duc să văd Leicesterile domnului Boldwood. Ține-mi locul în hambar, Gabriel, și pune-i pe oameni să aibă grijă cum lucrează.

Capetele cailor se alăturară și porniră la trap. Profunda afecțiune a lui Boldwood era o chestiune de mare interes pentru toți cei din jurul său, dar, după ce fusese semnalat, atâția ani, ca un exemplar desăvârșit al burlăciei prospere, această abatere fu o dezamăgire, întrucâtva asemănătoare cu moartea lui St. John Long de ftizie, chiar în toiul demonstrației sale că această boală n-ar fi fost fatală.

— Miroase a nuntă, zise Temperance Miller, uitându-se în urma lor până când îi pierdu din ochi.

— Și eu socotesc că asta se pregătește, răspunse Coggan, lucrând mai departe, fără să-și ridice privirea.

— Mai bine faci o casă în satul tău, decât să nimerești unde-i mai rău, recită Laban Tall, întorcându-și oaia.

Henery Fray, cu jalea în ochi, zise:

— Nu văd de ce o fată și-ar lua bărbat, când are destul sânge în vine să se bată singură pentru ce i se cuvine și când nu duce lipsă de un acoperiș deasupra capului, căci asta înseamnă să stai în calea alteia. Dar, treacă de la mine! Ar fi păcat ca el și ea să-și bată capul cu două gospodării.

Cum li se întâmplă de obicei persoanelor hotărâte, Bathsheba stârnea nesmintit cârtelile unor indivizi ca Henery Fray. După părerea tuturor, principalul ei cusur era că se arăta prea pătimasă când nu-i plăcea ceva și nu destul de deschisă, când îi plăcea. Știm că nu razele pe care le absorb, ci razele pe care le reflectă obiectele le dau acestora culorile sub care le cunoaștem — în același fel, oamenii se deosebesc după antipatiile și ostilitățile lor, câtă vreme bunăvoința lor nu este nicidecum socotită ca o trăsătură.

Henery Fray continuă, într-o pornire mai îngăduitoare:

— I-am strecurat o dată o vorbuliță, ca să știe și ea ce gândesc despre câteva lucruri, atât cât a îndrăznit un așa hârșit ca mine să-i spună unei așa îndărătnice. și știți cu toții, prieteni, ce fel de om sunt și cum ies la atac, cu vorbele mele necruțătoare, când mândria mea spumegă de dispreț.

— Știm, știm, Henery.

— așa că i-am zis: „Domnișoară Everdene, sunt locuri neocupate și sunt oameni înzestrați de felul lor care le vor, dar răutatea — nu, nu răutatea, n-am spus răutatea —: dar din mârșăvia tagmei contrare — i-am spus (adică a tagmei femeiești) — sunt lăsați pe afară.” Ce ziceți, n-a fost prea tare pentru ea, nu-i așa?

— A fost destul de bine prezentat.

— Da, și i-aș fi spus-o chiar dacă mi-aș fi găsit moartea și mântuirea din pricina asta. așa fac eu când am ceva pe suflet!

— Un om adevărat și mândru ca un Lucifer.

— Vedeți ce înseamnă agerimea minții? Păi, de fapt, era despre cum s-ajung eu vechil, dar nu i-am spus-o atât de verde în față, cât să se înțeleagă deodată unde băteam, și așa că am putut lovi cu toată tăria. în asta a stat iscusința minții mele!... Oricum, las-o să se mărite, dacă vrea.

Poate că este timpul. Cred că fermierul Boldwood a sărutat-o după șirul de ostii, deunăzi, la spălatul oilor — așa cred eu.

— Minciună sfruntată! strigă Gabriel.

— Ei, vecine Oak — de unde știi? zise Henery mai domol.

— Pentru că mi-a povestit ea tot ce s-a petrecut, răspunse Oak, cu un sentiment de Fariseu că, în problema asta, el nu era ca ceilalți lucrători care tundeau oile.

— Dreptul tău s-o crezi, zise Henery mânios, ai tot dreptul! Dar eu poate că văd un picuț mai departe în lucruri. Să fii îndeajuns de isteț pentru un post de vechil nu-i mare scofală — dar tot e mai mult decât nimic. Oricum, eu privesc viața destul de rece. Sunteți atenți la mine, prieteni? S-ar putea, totuși, ca vorbele mele, pe care am încercat să vi le spun cât mai simplu, să fie prea adânci pentru unele capete.

— O, da, Henery: suntem ochi și urechi la tine.

— Un hleab ciudat, oameni buni — dus val-vârtej de colo până colo, ca un pai! și nițel cam sucit. Dar am iscusința minții mele; aș putea să-l fac de răs pe un anume oier, măsurându-ne minte la minte. Dar nu — o, nu!

— Ai spus un hleab ciudat? interveni slădarul, pus pe ceartă. Totuși tu n-ai o vârstă care să merite să fie pomenită — nu ești bătrân deloc. Dinții nu ți-au căzut nici pe jumătate și cum să fie un om bătrân, când nu i-au căzut dinții? Nu m-am spetit eu în jugul căsniciei mai înainte să ieși tu din scutece? Ce mare scofală să ai șaiszeci de ani, când sunt unii trecuți cu mult peste optzeci — făloșenie de doi bani.

La Weatherbury era un obicei bătut în cuie să lași deoparte sfada pentru lucruri neînsemnate, când trebuia să-l împaci pe slădar.

— De doi bani, da! zise Jan Coggan. Slădare, noi credem despre mata că ești un om cu o viață lungă ce nu s-a mai pomenit și nimeni n-o poate tăgădui.

— Nimeni, întări Joseph Poorgrass. Mata ești un fenomen de bătrânețe cum nu vezi prea des, slădare, și noi cu toții te admirăm pentru darul ăsta.

— Da, și pe vremea când eram tânăr și în deplinătatea puterilor mele, nu puțini erau cei care mă știau și mă plăceau, zise slădarul.

— Fără îndoială te plăceau, fără îndoială.

Slădarul, nins și gârbovit de ani, era satisfăcut și, după câte se părea, la fel era și Henery Fray. Pentru ca lucrurile să se continue mulțumitor, luă cuvântul Maryann, care, cu fața smeadă și cu halatul de in ruginiu, avea în clipa aceea nuanța blândă a unei vechi schițe în ulei — cum se întâlnește mai cu seamă în opera lui Nicolas Poussin².

— știe cineva vreun cocoșat sau vreun șchiop, vreun om mai rablagit așa, care ar fi bun pentru biata de mine? Întrebă Maryann. Fiindcă unul desăvârșit nu mă aștept eu să găsesc cât oi trăi. Dacă-aș auzi de așa ceva, mi-ar prinde mai bine decât pâinea prăjită și berea.

Coggan îi dădu un răspuns potrivit. Oak își văzu mai departe de tuns și nu mai scoase o vorbă. Fusesse cuprins de o iritare nesuferită, care îi spulberase liniștea. Bathsheba dăduse de înțeles că o să-l ungă șef peste tovarășii lui, instalându-l ca vechilul de care ferma avea neapărată nevoie. El nu la fermă se gândea când râvnea slujba aceasta, ci la legăturile cu ea, pe care o visa iubită de el și nemăritată cu un altul. Acum, parcă n-o mai cunoștea — o vedea ca prin aburi, încețoșat. Morala pe care i-o făcuse deunăzi, își zicea el, fusesse una din greșelile cele mai prostestii. Departe de a cocheta cu Boldwood, Bathsheba se purtase ușuratic cu el însuși,

prefăcându-se că se juca, astfel, cu inima altuia. În sinea lui era încredințat, în deplin acord cu presupunerile nepăsătorilor și needucaților săi tovarăși, că, până la sfârșitul zilei, domnișoara Everdene va accepta să se mărite cu Boldwood. Gabriel ajunsese la vârsta când se dezvărase de neplăcerea instinctivă, pe care o simt o vreme toți băieții creștini, de a citi Biblia și acum o cerceta cu atenție, ba chiar deseori, zicându-și: „Găsesc că mai amară decât moartea este femeia a cărei inimă este o cursă și un laț”. Însă aceasta era o simplă exclamație — turbarea furtunii. O iubea pe Bathsheba la fel ca întotdeauna.

— Cred că noi, lucrătorii, o să avem parte de o masă de zile mari, diseară, zise Cainy Ball, îndreptându-și gândul într-o nouă direcție. I-am văzut, azi-dimineață, când făceau grozavele budinci cu smochine, în ciubere — cu niște gogoloaie de untură cât degetul dumitale gros, domnule Oak! și n-am văzut de când sunt așa niște smochine mari — niciodată nu s-a întâmplat să fie mai mari ca bobii sălbatici. și am mai văzut și o oală de lut mare, neagră, pe pirostrie, dar nu știu ce era înăuntru.

— Și două banițe de mere coapte pentru plăcinte, adăugă Maryann.

— Ei, nădăjduiesc să-mi fac datoria față de toate acestea, zise Joseph Poorgrass, mestecând, în glumă, încă de pe acum. Da, mâncarea și băutura sunt două lucruri de voie bună și dau vigoare celor slabi, dacă am putea spune astfel. Sunt evanghelia trupului, fără de care am pieri, ca să zicem așa.

XXIII.

înseRARE. A DOUA DECLARAȚIE

Pentru sărbătorirea tunsului oilor se așternuse o masă lungă pe brazda de iarbă de lângă casă, un capăt al mesei fiind trecut peste pervazul ferestrei mari a salonului și intrând cu vreo jumătate de metru înăuntru, de unde, cu fața ei de masă albă, se prelungea în afară ca un dig dintr-un port, proaspăt acoperit de zăpadă. Capătul de afară ajungea până sub copaci, ale căror ramuri mai tinere fuseseră scurtate de către vaci până la înălțimea cea mai mare la care putuseră ajunge gâturile lor întinse și boturile șovăitoare și care alcătuiau, pentru mesenii așezați aici, un acoperiș colorat în verde crud, nuanța delicată a frunzelor încă nearsă de soare. Domnișoara Everdene era așezată dincolo de fereastră, înăuntru, având în față toată masa — în acest fel, stătea în capul mesei, fără să se amestece cu lucrătorii. Plăcinte cu carne de oaie și de vițel, budinci de mere și de rubarbă, cidru și bere în cinci ulcele Doamne-iartă-mă, erau principalele bunătăți de pe masă, care fură cu repeziciune înconjurată de oamenii de la tuns, dintre nevestele cărora, vreo două sau trei făceau pe chelnerițele, servindu-i.

În seara aceea, Bathsheba era din cale-afară de nerăbdătoare, iar obrajii și buzele sale roșii contrastau izbitor cu bucele grele ale părului întunecat. Părea că aștepta pe cineva și locul din capătul celălalt al mesei fu lăsat gol, după cum ceruse ea, până după ce începură să mănânce.

Atunci îl pofti pe Gabriel să se așeze acolo și să îndeplinească el îndatoririle de gazdă printre cei așezați în partea aceea, lucru pe care el se grăbi să-l facă.

În momentul acela, domnul Boldwood intră pe poartă și o luă peste brazda de iarbă către Bathsheba, la fereastră. Își ceru iertare pentru întârziere și era limpede că venise invitat.

— Gabriel, zise ea, vrei să te muți din nou, te rog, și să-l lași pe domnul Boldwood să stea acolo? Oak se mută, fără vreun cuvânt, unde stătuse la început.

Gentlemanul fermier era îmbrăcat ceva mai vesel, purtând o haină nouă și o vestă albă, spre deosebire de obișnuitele sale costume sobre, cafenii sau cenușii, și, ca restul adunării, fu îmbrățișat de lumina soarelui, care-și strecura razele puternice printre frunze, căzându-i pe

umeri și împodobindu-l cu petele lui Argus. și pe dinăuntru radia, așa că, prin urmare, era din cale-afară de vorbăreț — la fel ca și Bathsheba, acum, că venise el. Boldwood aflându-se în celălalt capăt al mesei, ea avu plăcerea să stea de vorbă cu Jan Coggan.

— Văd aici pe cineva pe care nu-l cunosc, Coggan, zise ea. Cine este acela, omul cu pantaloni de catifea?

— Stăpână, răspunse lucrătorul, îi cunoști fața lui veche destul de bine, numai pe aceasta nouă nu i-o știi. Este vechilul Pennyways, împodobit cu o barbă pe care și-a lăsat-o să crească din ziua în care a plecat de la dumneavoastră.

— N-are ce căuta aici! zise ea, cu fața aprinsă de enervare.

— A venit ca să vă dea vești despre Fanny Robin, răspunse Coggan.

— Ah! făcu Bathsheba, acum interesată și înălțându-și vocea ca să fie auzită de musafirul nepoftit. și ce mai știi de Fanny?

— Am văzut-o în Melchester, stăpână, răspunse omul cu barbă și pantaloni de catifea.

— Aha, așa deci!

— Da, stăpână, am văzut-o în Melchester, continuă fostul vechil, care părea îngrijorat că o să dea foarte puține vești despre Fanny Robin, în cele din urmă, comparativ cu preageneroasele porții de mâncare pe care le consuma în prezent.

— Și ce știi despre ea? A stat de vorbă cu dumneata?

— Nu. Era unul dintre lucrurile pe care nu le făcea nici înainte.

— Dar dumneata i-ai vorbit?

— Nu. Este unul dintre lucrurile despre care voiam să vă spun că nu le-am îndeplinit pe de-a-întregul.

— Atunci, nu știi nimic despre ea?

— Stăpână, cum se poate! zise vechilul pe un ton de reproș și continuând să înfulece. Da, într-adevăr, mai mult decât absolut nimic — mult mai mult. Căci mi-am folosit vederea, cercetându-i bine rochia.

— Și ce-ai văzut?

— Că era mult prea prost înțolită ca să fie altceva decât o femeie fără nici o lețcaie.

— De ce ai adus un bădăran și-un cap-pătrat ca ăsta aici? Zise Bathsheba către Coggan.

— N-am făcut-o înadins, stăpână, se scuză omul. și dacă aș fi știut că povestea lui avea să fie așa o porcărie de două parale, nu l-aș fi lăsat să vină cu nici un preț. Totuși, vă încredințez că este un tovarăș foarte bun și poate cânta o melodie la fel de însuflețit ca orice țambalagiu. Tot ce se poate spune împotriva bietului Pennyways este că nu se poate opri de la năravul lui de neînțeles de a șterpeli și de a vinde gogoși, dar, ca tovarăș de petrecere, o să-și facă datoria mai ceva ca un sfânt. Doar că a fost nițel la pușcărie după ce a plecat de la noi. Dar n-a fost trimis la ocnă în viața lui. O, nu, nu! N-am pofti niciodată vreun ocnaș la masa noastră — ar fi prea de tot. O să-l lăsați să termine de mâncat, stăpână?

— A, da! Să stea, dacă vreți voi. Dar numai țineți ochii pe el, să nu șterpelească nimic. Veștile lui despre Fanny sunt de toată rușinea.

— Aveți dreptate, stăpână.

— Ei, Doamne! E timpul să aducem farfurii curate pentru budinci! zise deodată Maryann.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie! zise domnul Coggan, răspunzându-i lui Maryann, dar uitându-se la Bathsheba și la restul adunării. Nu vrea nimeni bătaie de cap din astea, stăpână. Ar fi cea mai mare risipă din lume, prieteni, să-i punem pe oameni să alerge după farfurii, când avem câte una caldă gata și curată la îndemână, nu-i așa, jupâne Poorgrass?

— Adevărat, foarte adevărat, vecine Coggan, într-adevăr adevărat, aș putea zice.

Apoi, șeful tunzătorilor de oi își ridică farfuria de margini, împinse furculița și cuțitul în lături, pe fața de masă, și întoarse farfuria cu fundul în sus. Jupânul Poorgrass îi urmă exemplul, imitându-l îndeaproape ca un sclav supus, iar, după el, majoritatea celor de la masă făcură același lucru, cu o perfectă seninătate.

— Vrei budincă, Joseph? îl întrebă doamna Coggan de la distanță.

— ... Un piculeț de tot, cea mai mică firimitură cu puțință, doamnă Coggan.

— Iar un piculeț, cam cât o copită de cal, o să fie chiar de ajuns pentru mine, zise Jan. Această remarcă plină de duh impresionează într-atât de tare mintea unuia dintre copilandrii lui Coggan, care era de față, iar misterul pe care îl conținea îl umplu cu o așa încântare de nedescris, încât o memoră cu grijă și le-o repetă prietenilor și dușmanilor săi de câte șase ori pe zi, timp de o săptămână.

— Când am fost, zilele trecute, pe la cumnată-mea, la Casterbridge, continuă Jan, și mi-am întors farfuria cum am făcut acuma și cum fac întotdeauna la masă, cum făcea și tatăl meu, înaintea mea, și cum faceți și voi toți, prieteni (prieteni dădură din cap, încuviințând), nevastă-mea a făcut mare gălăgie pe chestia asta. „Bine, Jane, i-am zis, cum poți să fii atât de risipitoare? Întotdeauna farfuria ta are două fețe curate, iar tu n-o folosești niciodată decât pe una dintre ele”... Păi nu, prietene Oak? Adică budinca n-ar mai fi fost bună la gust pentru tatăl meu și-al dumitale, dacă ei ar fi mâncat-o de pe dosul fundurilor lor de lemn? (Coggan aruncă o stăruitoare privire întrebătoare către oier, care își exprimă aceeași părere cu mușchii din partea de jos a feței.) și uite, e și nevastă-mea aici de față, ca să audă ce o să spun (întorcându-se către doamna Coggan, care ștergea cuțitele și furculițele mai în spate). Draga de ea, bătrânica mea! Jane, tu ești ca o scripcă bună — cu cât mai veche și mai hârșită, cu atât mai plăcută devii. Ah, mi-a dăruit cinci flăcăiași și mi se pare că mai văd unul, în ochii ăia viori ai ei!

— Nu fi așa nerod, Jan! zise doamna Coggan cu indignare și roșind încurcată.

— Bine... fie... timpul o să ne spună... că asta este singura dovadă pentru profeți, zise Jan, înfrânându-și veselia. Joseph Poorgrass, cumva surprins de aceste cuvinte, o studie pe furiș pe doamna Coggan și, la urmă, se îmbujoră mai ceva decât doamna Coggan însăși. Jacob Smallbury, spre marea ușurare a respectabilei mame, începu atunci să vorbească despre altceva.

— Ei, dacă e vreo salată care-mi place mai mult primăvara, e aceea de creson, zise el, punând un praf de sare pe fața de masă și tăvălind prin el un mănunchi de fire de creson, după ce le îndoise de la jumătate.

— Cât despre mine, pot întotdeauna să rumeg o căpățână de lăptucă în starea ei naturală, zise bărbatul lui Susan Tall, servindu-se cu o lăptucă întreagă, care fusese doar spălată, nu și tăiată, înfășurând-o ca pe o umbrelă, apoi întinzându-se peste umărul lui Joseph Poorgrass și sondând cu cotorul într-o solniță de la distanță, stând într-o poziție de parcă s-ar fi ferit de ceva, până când o cantitate mulțumitoare de sare se lipi pe frunze.

- Uite-așa, mai cu o gură de caș, mai cu o sorbitură de cidru, până ți se duce de tot botul în jos ca... Restul spuselor se pierdu într-un sunet aducând, pe departe, cu râcâitul unor spini sub o oală, produs de acțiunea dinților domnului Tall asupra frunzelor și cotorului, până când înfloritoarea plantă dispăru, treptat.

La sfârșitul mesei, Coggan începu să cânte pentru el, fără să-și ridice ochii spre ascultători: Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă, Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă, Măine găsi-voi alta, mai frumoasă, decât aceasta care azi mă lasă; Mi-am pierdut dragostea, dar nu-mi pasă!

Când sfârși acest cântecel, fu întâmpinat cu o privire de apreciere mută din partea celor de la masă, care lăsa să se înțeleagă că interpretarea lui, precum operele acelor autori consacrați, care n-au nevoie de articolele din ziare, prilejuise o încântare care nu cerea nici un fel de aplauze.

— Acuma, jupâne Poorgrass, s-auzim cântecul dumitale, zise Coggan.

— Am băut cam mult și, pe urmă, eu nici n-am acest har, răspunse Joseph, făcându-se mic.

— Prostii! Să nu mai fii atât de nerecunoscător, Joseph, niciodată! zise Coggan, cu o inflexiune a vocii care arăta că fusese jignit în simțămintele sale. Iar stăpâna te privește cu o mustrare grea, de parcă ar spune: „Cântă odată, Joseph Poorgrass!”

— Ai dreptate, așa se uită — atunci, trebuie să trec și prin asta!... Dar numai uitați-vă la fața mea și spuneți-mi dacă flecăreala aceasta nu m-a înfierbântat prea tare, prieteni.

— Nu, roșeața dumitale este cât trebuie, zise Coggan.

— Întotdeauna mă chinui să nu-mi las roșeața să urce în obraji, când simt pironiți asupra mea ochii unei femei frumoase, zise Joseph rușinându-se. Dar, dacă așa trebuie să fie, fiindcă ei o vor, trebuie și gata!

— Hai, Joseph! Cântecul dumitale, te rog, zise Bathsheba de la fereastră.

— Dar, pe cuvânt, stăpână, răspunse el cu o voce biruită, nu știu ce să cânt. Ar fi un biet cântec de dans, pe o muzică pe care am făcut-o eu.

— S-auzim, s-auzim! strigă nobila adunare.

Poorgrass, astfel îndemnat, revărsă în triluri un cântecel de inimă albastră, tremurat, totuși lăudabil, a cărui melodie era alcătuită dintr-o notă de bază și încă una, cea din urmă fiind cea asupra căreia stăruia, cu deosebire, cântărețul. Melodia înregistră așa un succes, încât el se avântă, fără să-și mai tragă răsuflarea, într-o a doua, după câteva începuturi în falset:

Am sădit... Am sădit...

Semințele iubirii am sădit

O primăvară-ntreagă lucrat-am neobosit și în april, și-n ma-ai și-n iunie-nsorit,

În viers de pă-ăsări mici și-n dulce ciripit.

— Frumos ai întors-o din condei, spuse Coggan, la sfârșitul strofei. „Și-n dulce ciripit” a sunat tare bine.

— Da, și a mai fost o parte drăguță, aceea cu „semințele iubirii”, și bine cântată. deși „iubire” te pune la colț fără milă, dacă vocea ți s-a subrezit. Strofa următoare, jupâne Poorgrass!

Dar, pe când era interpretată cea de-a doua, tânărul Bob Coggan fu cuprins de una dintre acele crize inexplicabile care îi lovește pe cei mici, în vreme ce restul adulților sunt deosebit de serioși — străduindu- se să-și înăbușe râsul, își îndesă în gură o bucată, cât putu el să apuce, din fața de masă și, după ce îl ținu astfel ermetic pecetluit puțin timp, râsul îi țâșni pe nas. Joseph îl auzi și, cu obraji roșii ca de febră ofticoasă din pricina indignării, își curmă numaidecât cântarea. Coggan îl trase imediat de urechi pe Bob.

— Continuă, Joseph, continuă și nu-l lua în seamă pe șnapanul ăsta mic, zise Coggan. Este o răpitoare melodie de dans. Hai, din nou — măsura următoare. O să te ajut să atingi notele înalte, acolo unde ți se taie suflul:

O, salcia fi-va răsucită și salcia fi-va împletită.

Dar Joseph nu se mai lăsă înduplecat s-o ia de la capăt, Bob fu trimis acasă pentru proasta lui purtare și liniștea fu restabilită de Jacob Smallbury, care se oferă voluntar să cânte o baladă, la fel de cuprinzătoare și de nesfârșită ca aceea cu care ilustrul și venerabilul bețivan Silen, în împrejurări asemănătoare, îi distra pe porcii de Chromis și Mnasyllus și pe alți băieți de viață din vremea sa.

Soarele era încă pe cer, deși, jos, noaptea înainta fără șovăire, iar razele asfințitului, deși luminau pieziș pământul, nu mai băteau prea departe și nu mai izbuteau să destrame întunericul din ungherele deja moarte. Parcă într-o ultimă efortare înainte să moară, soarele se strecură după copaci și acolo începu să scapete, picioarele lucrătorilor cufundându-se în umbra din ce în ce mai deasă, în vreme ce capul și umerii se bucurau mai departe de lumina zilei — colorată într-un galben cu iluminare proprie, care părea mai degrabă înăscută, decât dobândită.

Apoi, soarele coborî într-un ocru încețoșat, dar oamenii rămaseră la masă, vorbind mai departe și simțindu- se la fel de veseli ca zeii din cerurile lui Homer. Bathsheba ședea mai departe întronată la fereastră, înăuntrul, și se apucase să tricoteze, ridicându- și ochii, din când în când, să privească tabloul de afară, care pălea treptat. înserarea se întinse încet-încet și îi învălui cu totul, înainte ca vreunul să dea semne de plecare.

Deodată, Gabriel nu-l mai văzu pe fermierul Boldwood în locul lui din capul mesei. De cât timp plecase, Oak n-ar fi putut să spună, dar parcă fusese sorbit de întunericul din jur. Pe când se gândea la această dispariție, Liddy aduse lumânări și le așeză în fundul odăii din fața lucrătorilor, iar lumina vioaie a flăcărilor se revărsă în lungul mesei și pe chipurile oamenilor, risipindu-se prin frunzișul întunecat din spatele lor. Silueta Bathshebei, care nu-și schimbase poziția, se deslușea acum din nou foarte clar, așezată între ochii celor de afară și lumină, lumină care le dezvălui, în plus, faptul că Boldwood intrase în salon și stătea lângă ea.

Apoi urmă întrebarea serii. Voia domnișoara Everdene să le cânte, înainte de a pleca ei pe la casele lor, cântecul acela, pe care îl cânta ea atât de frumos, Malurile râului Allan?

După ce chibzui o clipă, Bathsheba se învoi, făcându-i semn cu capul lui Gabriel, care se grăbi să se apropie de râvnita atmosferă dinăuntru.

— Ai fluierul la dumneata? șopti ea.

— Da, domnișoară.

— Atunci, acompaniază-mă.

Ea se ridică în picioare, la fereastra deschisă, cu fața spre lucrători, cu spatele la lumânări și cu Gabriel în dreapta, imediat dincolo de cadrul ferestrei. Boldwood se trăsese în stânga ei, înăuntru, în salon. La început, glasul îi fu slab și cam tremurat, dar, curând, căpătă fermitate și limpezime. Întâmplările care aveau să urmeze au făcut ca una dintre strofe să fie ținută minte luni în șir, ba chiar ani, de nu puțini dintre cei adunați atunci acolo:

De mireasă un soldat o dorea, șoptindu-i vorbe iscusite de alean: Pe malurile râului Allan, Nimeni n-avea inimă veselă ca ea.

La sunetele dulci ale fluierului lui Gabriel, se alăturară cele de bas ale lui Boldwood, cântate cu obișnuita sa voce joasă și profundă, dar totuși foarte blând, astfel încât să nu facă, nicidecum, un duet obișnuit din interpretarea cântecului — acompaniamentul lui închipuia mai degrabă o bogată zonă de umbră neexplorată, care scotea și mai mult în evidență vocea Bathshebei. Oamenii se sprijineau unul de altul, ca la banchetele din primele timpuri ale omenirii, și erau atât de tăcuți și absorbiți, încât aproape că se putea auzi cum Bathsheba își trage aerul între măsuri, iar, la sfârșitul baladei, când ultima notă se prelungi mult, într-o încheiere cu neputință de redat, dinspre ei se ridică acel zumzet de plăcere, care este esența aplauzelor concentrate.

Nu mai este nevoie să spunem că Oak nu se putu împiedica să nu remarce cum se purta în seara aceea fermierul cu gazda lor. Totuși, nu era nimic deosebit în gesturile lui, în afară de momentul în care le făcea. când ceilalți se uitau în altă parte, Boldwood o privea pe ea; când ceilalți o priveau pe ea, el întorcea capul. când ceilalți îi mulțumeau sau o lăudau, el tăcea, iar când ei nu erau atenți, el îi șoptea mulțumirile sale. Semnificația reieșea tocmai din neobișnuitul mod în care erau făcute niște gesturi care, în sine, nu aveau vreun înțeles ascuns;

iar gelozia obligatorie, de care îndrăgostiții se lasă tulburați, nu-l determină pe Oak să subestimeze aceste semne.

Apoi, Bathsheba le ură noapte bună, plecă de la fereastră și se retrase în partea mai îndepărtată a camerei, după care Boldwood închise fereastra și lăsă obloanele, rămânând înăuntru cu ea. Oak veni agale la locul lui, de sub pomii tăcuți și înmiresmați. Revenindu-și din visarea pe care le-o stârnise vocea Bathshebei, oamenii se ridicară să plece. Coggan, împingând banca înapoi, pentru a putea ieși, se întoarse spre Pennyways:

— Îmi place să laud acolo unde lauda se cuvine și omul o merită, așa să știi, îi zise el, privindu-l pe vrednicul hoț de parcă ar fi fost o capodoperă a unui artist renumit în toată lumea.

— Sunt sigur că n-aș fi crezut niciodată, dacă nu s-ar fi dovedit, ca să zicem așa, îngăimă printre sughițuri Joseph Poorgrass, că fiecare cupă, fiecare cuțit și furculiță dintre cele bune și fiecare sticlă goală este la locul ei, acum întocmai ca la început, și că nici una nu s-a furat.

— Sunt sigur că nu merit nici pe jumătate laudele voastre, răspunse virtuos hoțul încruntat.

— Ei bine, uite ce zic eu despre Pennyways, adăugă Coggan. Că întotdeauna când într-adevăr își pune în minte să facă un lucru nobil, ca o faptă bună, așa cum am putut vedea după fața lui în seara aceasta, mai înainte de a se așeza la masă, în general este în stare să o ducă la îndeplinire. Da, sunt mândru să vă spun, oameni buni, că n-a furat nimic.

— Ei, asta este o faptă cinstită și noi îți mulțumim pentru ea, Pennyways, zise Joseph, la a cărui părere subscrise unanim restul adunării.

La această oră a plecării, când din interiorul salonului nu se mai vedea decât un fir subțire de lumină nemișcată, răzbătând printre obloane, o scenă patetică era în curs de desfășurare acolo. Domnișoara Everdene și Boldwood erau singuri. Obrajii ei își pierduseră într-o mare măsură învăpăierea lor sănătoasă, din pricina gravității situației în care se afla, dar ochii îi scăpărau cu însuflețirea triumfului — deși era un triumf pe care mai bine și l-ar fi închipuit, decât și l-ar fi dorit.

Bathsheba stătea în spatele unui fotoliu scund, din care tocmai se ridicase, iar el îngenunchease în fotoliu — aplecându-se peste spetează, către ea, și ținându-i mâna într-ale lui. El fremăta de nerăbdare din tot trupul — cuprins de ceea ce poetul Keats numește cu finețe „o fericire prea fericită”. Modul neintenționat în care dragostea îl făcuse să-și piardă stăpânirea de sine și orice demnitate la un bărbat pentru care dintotdeauna acestea fuseseră principalele trăsături, era, în întristătoarea sa nepotrivire, o suferință pentru Bathsheba, care îi știrbea mult din plăcerea provocată de această dovadă că era idolatrizată.

— O să încerc să vă iubesc, zicea ea cu o voce tremurândă, departe de obișnuita sa încredere în sine. și, dacă o să ajung să cred că o să fiu o soție potrivită pentru dumneavoastră, atunci într-adevăr o să primesc să mă mărit cu dumneavoastră. Însă, domnule Boldwood, șovăiala în privința unei probleme atât de importante nu-i face unei femei decât cinste, iar eu nu vreau să vă fac o promisiune solemnă în seara aceasta. V-aș ruga mai degrabă să așteptați vreo câteva săptămâni, până o să pot să-mi dau seama mai bine ce simt.

— Dar ai toate motivele să crezi că, atunci...

— Am toate motivele să sper că, după vreo cinci sau șase săptămâni, adică de acum până la seceriș, cât spuneți dumneavoastră că o să fiți plecat de acasă, eu o să fiu în stare să vă făgăduiesc că o să fiu soția dumneavoastră, zise ea cu hotărâre. Dar, țineți bine minte bine, deocamdată nu vă făgăduiesc nimic.

— Îmi este de ajuns, nici nu vreau altceva. Dacă am dragul cuvânt al dumitale, pot să aștept. și acum, domnișoară Everdene, noapte bună!

— Noapte bună, zise ea prietenoasă, aproape cu tandrețe, și Boldwood se retrase cu un zâmbet senin.

Bathsheba știa acum mai multe despre el: își dezvelise tot sufletul înaintea ei, până când ajunsese să aibă, în ochii ei, înfățișarea jalnică a unei păsări nobile, jumulte de penele care o

făceau nobilă. Se înspăimântase de cutezanța ei din trecut și se străduia s-o compenseze cumva, fără să mai cântărească dacă păcatul merita pedeapsa la care se osândea ea singură. Era cumplit că auzise asemenea cuvinte, dar, după un timp, găsi că situația îi producea un soi de plăcere înfricoșată. Este de neînchipuit ușurința cu care până și cele mai sfioase femei dobândesc, uneori, gustul pentru groază, când în aceasta este amestecată și un mic triumf.

XXIV.

ACEEAȘI NOAPTE. PLANTAȚIA DE BRAZI

Printre feluritele îndatoriri pe care Bathsheba și le asumase de bunăvoie când se dispensase de serviciile unui vechil era și aceea de a face ocolul fermei înainte de a se duce la culcare, ca să vadă dacă totul era în ordine și în siguranță pentru noapte. Gabriel i-o lua aproape întotdeauna înainte, făcând acest rond în fiecare seară și având atâta grijă de lucrurile ei cum numai un străjer însărcinat anume cu paza ar fi putut face-o; însă devotamentul său de îndrăgostit era, în bună măsură, necunoscut de către stăpâna sa și, cât era cunoscut, tot atât era și răsplătit cu mulțumiri. Femeile nu se satură niciodată să se vaite de nestatornicia bărbaților în dragoste, dar pentru statornicia lor se pare că au doar dispreț.

Cum supravegherea se face cel mai bine când nu ești văzut, ea ținea, de obicei, în mână un felinar orb și, din când în când, îi descoperea lumina ca să cerceteze colțurile și ungherele cu sângele rece al unui polițist dintr-o metropolă. Acest sânge rece poate că își datora existența nu atât lipsei ei de teamă față de o eventuală primejdie, cât mai curând faptului că nu suspecta nici una; cele mai rele lucruri pe care se aștepta să le descopere erau fie ca vreun cal să nu aibă un așternut bun pentru noapte, fie ca orătăniile să nu fi fost toate închise, fie ca vreo ușă să fi rămas descuiată.

În noaptea aceea, acareturile fură inspectate ca de obicei și Bathsheba coti spre padocul fermei. Aici, singurele zgomote care tulburau liniștea erau mestecatul zelos al mai multor boturi și răsuflarea sonoră a unor nări nevăzute, sfârșindu-se în fornăieli și pufneli, ca aerul ieșit din niște foale leneșe. Apoi, mestecatul reîncepea și o imaginație vie ar fi putut să vină în ajutorul ochilor, ca să-i facă să deslușească un grup de nări albe-trandafirii, ca niște grote, lipicioase și umede pe afară, nu foarte plăcute la atingere până nu te obișnuiai cu ele, boturile de sub ele având marea predilecție de a molfăi orice bucată mai liberă din straiile purtate de Bathsheba, pe care izbuteau s-o apuce cu limbile. Deasupra fiecăruia dintre boturi, o vedere și mai pătrunzătoare îți arăta o frunte întunecată și doi ochi holbați, deși prietenoși, totul fiind

încununat cu o pereche de coarne albicioase, ca două seceri, două luni în primul pătrar. câte un muget răzleț și profund îți dădea de știre, dincolo de cea mai mică îndoială, că aceste „fenomene” erau înfățișările și întrupările numitelor Margareta, Pintenoaga, Mândrețea, Voioasa-Mu, Bălțata, Ochioasa și așa mai departe — floarea respectabilelor vaci de lapte din rasa Devon, aparținând sus-numitei Bathsheba.

La întoarcere, Bathsheba o luă pe o cărare care trecea printr-o plantație de brazi tineri, cu vârfuri ascuțite, sădiți cu vreo câțiva ani mai devreme pentru a ține la adăpost dependințele fermei de vântul de nord. Din pricina coroanelor dese și întrepătrunse ale brazilor, pe sub ei era mohorât și în amiaza unei zile senine, crepuscular seara, întuneric ca la miezul nopții în amurg și beznă ca la a noua urgie asupra Egiptului la miezul nopții. Ca să descriem acest loc, trebuie să evocăm o sală naturală uriașă, cu tavanul jos, al cărei acoperiș ca din pene era sprijinit de pilaștrii zvelți ai trunchiurilor de copaci vii și a cărei podea era acoperită cu un covor moale, cenușiu, din ace de brad moarte și conuri mucegăite, presărat, ici și colo, cu câte un smoc de iarbă.

Această bucată din drum era întotdeauna punctul sensibil al inspecției sale nocturne, deși, înainte de a porni pe cărare, teama sa de primejdie nu era destul de ascuțită încât s-o facă să-și ia un însoțitor. Strecurându-se de-a lungul potecii, repede și pe nevăzute ca însuși timpul,

Bathshebei i se păru că aude un zgomot de pași venind din plantație, de la capătul celălalt al cărării. După puțin, nu mai avu nici o îndoială că era foșnetul unor pași ușori. Numaidecât și ea începu să calce pe pământ mai ușor ca fulgii de zăpadă. Se îmbărbăta spunându-și că poteca era umblată de toată lumea din sat și că trecătorul necunoscut nu putea fi decât vreun sătean care se întorcea la casa lui, rămânând totuși cu strângerea de inimă că întâlnirea lor avea să se petreacă pe cea mai întunecată porțiune a traseului ei, deși se afla la numai doi pași de ușa casei sale.

Zgomotul se apropie tot mai mult și necunoscutul fu cât pe ce să treacă pe lângă ea, când ceva o smuci pe Bathsheba de fustă și i-o pironi de pământ. Această oprire neașteptată o dezechilibra. când se adună, se ciocni de niște haine calde și de niște nasturi.

— Ciudată poveste, pe legea mea! zise o voce de bărbat, cam la vreo jumătate de metru deasupra capului ei. Te-am lovit, camarade?

— Nu, zise Bathsheba, încercând să se tragă înapoi.

— Cred că nu știu cum naiba ne-am agățat unul de altul.

— Da.

— Ești femeie?

— Da.

— O doamnă, aș înclina să spun.

— N-are importanță.

— Eu sunt bărbat.

— Oh!

Bathsheba încercă din nou să-și tragă fusta, dar zadarnic.

— Dacă nu greșesc, dumneata ai în mână un felinar orb, zise bărbatul.

— Da.

— Dacă-mi îngădui, o să fac lumină și o să-ți dau drumul.

O mână apucă felinarul, ușița îi fu deschisă, razele se revărsară deodată din închisoarea lor, iar Bathsheba văzu cu uimire ce i se întâmplase. Omul de care rămăsese agățată strălucea în auriu și stacojiu. Era un militar. Ivirea lui bruscă în întuneric era ca un sunet de goarnă în liniștea somnului. întunericul, eternul genius loci, până în acel moment, era deodată înfrânt, nu atât din pricina luminii felinarului, cât pentru tabloul pe care îl lumina. Contrastul dintre această apariție și ceea ce se așteptase ea să vadă — vreo figură sinistă, într-un veșmânt sumbru — era atât de mare, încât avu asupra ei efectul unei vrăji a zânelor.

La lumină, ieși numaidecât la iveală faptul că pintenul militarului se prinsese în fileul care îi împodobește fusta rochiei. El aruncă o privire, căutând să-i vadă fața.

— O să te desprind într-o clipă, domnișoară, zise el, cu o curtenie nouă.

— O, nu! Pot și eu s-o fac, mulțumesc, răspunse ea grăbită și se aplecă pentru a-i dovedi. Desprinsul nu era floare la ureche. Rotița pintenului se înfășurase atât de rău în firele dantelei, în cele câteva clipe, încât s-o desfaci părea că avea să dureze o veșnicie.

Se aplecă și el, iar felinarul, așezat pe pământ între ei, își răspândea lumina, pe ușița deschisă, printre acele de brad și firele lungi ale ierbii umede, făcându-le să sclipască și să pară niște uriași licurici. În sus, razele le luminau fețele și proiectau până dincolo de jumătatea plantației umbrele gigantice ale amândurora, a bărbatului și a femeii, ca niște făpturi ale întunericului, într-atât de deformate și sfârtecate de trunchiurile copacilor, de nu se mai înțelegea aproape nimic din ele.

Necunoscutul o privi îndrăzneț în ochi, când ea și-i ridică pentru o clipă. Bathsheba și-i plecă iute, căci privirea lui era prea intensă pentru a i-o susține ferm. Dar se uitase cu coada ochiului și observase că era tânăr și zvelt și că pe mânecă avea trei trese.

Bathsheba trase din nou de fustă.

— Ești prizonieră, domnișoară, n-are rost să nu admiți evidența faptului, zise soldatul sec. Trebuie să-ți sfâșii rochia, dacă te grăbești atât de tare.

— Da — te rog! exclamă ea neajutorată.

— N-ar fi nevoie, dacă ai mai putea aștepta o clipă — și desfăcu un fir de dantelă din jurul roțiței. Ea își trase mâna, dar, fie din întâmplare, fie dinadins, el i-o atinse. Bathsheba se simți jignită, fără să știe prea bine de ce.

Tânărul descâlcea în continuare, deși părea că n-o să ajungă la un sfârșit. Ea se uită din nou la el.

— Mulțumesc pentru priveliștea unui chip atât de frumos! zise tânărul sergent, fără ocolișuri. Bathsheba roși, stânjenită.

— L-am arătat în pofida voinței mele, răspunse ea rece și cu toată demnitatea — ce-i drept, foarte puțină — pe care o putea exprima când se afla în captivitate.

— Îmi plăci și mai mult pentru lipsa aceasta de politețe, domnișoară, zise el.

— Mie mi-ar fi plăcut... mai bine nu te-aș fi întâlnit niciodată, decât să dai așa peste mine. Smuci din nou de fustă și cusăturile volanelor începură să cedeze ca niște muschetari liliputani.

— Merit pedeapsa acestor vorbe pe care mi le spui. Dar de ce o fată așa de frumoasă și de serioasă are o asemenea aversiune față de sexul tatălui său?

— Vezi-ți de drumul dumitale, te rog.

— Dar cum, frumoaso, să te târăsc după mine? Numai uită-te și dumneata — în viața mea n-am mai văzut o asemenea încâlceală!

— O, rușine să-ți fie — ai încurcat și mai rău firele, dinadins, ca să mă ții aici — asta ai făcut!

— Zău, n-aș prea crede, zise sergentul, cu un licăr de veselie în ochi.

— Ba da, asta ai făcut! exclamă ea, ieșindu-și din fire. Insist s-o desfăci! Dă-mi voie mie!

— Bineînțeles, domnișoară, că asta am făcut, doar nu-s de piatră! și slobozi un suspin, care avea în el atâta șiretenie cât poate avea un suspin fără să-și piardă, totuși, caracterul. Sunt recunoscător pentru frumusețe, chiar și atunci când îmi este azvârlită ca un os unui câine. Clipele acestea o să piară prea curând!

Ea își strânse buzele, într-o tăcere încăpățânată.

Bathsheba se tot întreba dacă printr-o smucire îndrăzneată și disperată n-ar putea să se elibereze, fie și cu riscul de a-și lăsa toată fusta în urmă. Însă, acest ultim gând o înspăimântă prea tare. Rochia — pe care o îmbrăcase ca să apară cât mai impunătoare la ospăț — era mândria garderobei sale, nici o alta din dulap nu-i venea așa de bine. Care femeie în locul ei, nefiind sfioasă din fire și aflându-se, totuși, destul de aproape de servitorii săi pentru a striga după ajutor, ar fi primit să scape de un soldat îndrăzneț plătind un astfel de preț?

— Toate la timpul potrivit — o să fie gata curând, după câte văd, zise netulburatul ei prieten.

— Prostiile astea mă scot din fire și... și....

— Mai cu milă!

— ... și mă jignesc!

— Toate au fost doar ca să am plăcerea să cer scuze unei femei atât de încântătoare, ceea ce și fac, domnișoară, cu cea mai mare umilință, zise el, însoțindu-și cuvintele cu o adâncă plecăciune. Bathsheba chiar nu mai știa ce să spună.

— Am văzut o mulțime de femei la viața mea, continuă tânărul, murmurând mai cumpătat decât până atunci și, în același timp, studiindu-i capul plecat. Însă niciodată n-am văzut o

femeie atât de frumoasă ca dumneata. Asta e, că vrei sau că nu vrei, că te simți jignită sau că-ți place, n-am ce-ți face.

— Dar cine ești dumneata, mă rog, de-ți poți lua libertatea să nu ții seama de părerea altora?

— Sunt de-al casei. Sergentul Troy. Locuiesc aici. — Gata, s-a desfăcut, în cele din urmă. Degetele dumitale delicate n-au avut atâta răbdare ca ale mele. Mai bine ar fi fost nodul nodurilor, care să nu se poată desface vreodată.

Era din ce în ce mai rău. Bathsheba se ridică, și el la fel. Cum să scape cuviincios de el — iată noua ei problemă. Se trase înapoi cu fereală, mergând pieziș, puțin câte puțin, cu felinarul în mână, până când nu-i mai văzu tunică roșie.

— Hei, frumoaso, la revedere! zise el.

Bathsheba nu-i răspunse, dar, o dată ajunsă la vreo douăzeci sau treizeci de iarzi distanță, se întoarse pe călcâie și fugi în casă.

Liddy se dusesse deja la culcare. Urcând spre camera sa, Bathsheba se opri și deschise de vreo două degete ușa odăii fetei, întrebând-o, printre gâfâieli:

— Liddy, știi vreun soldat care stă aici, în sat — sergentul Nu-știu-cum — cam prea gentleman pentru un sergent și chipeș foc — tunică roșie, galoane albastre?

— Nu, domnișoară... Zic eu nu, dar s-ar putea să fie chiar sergentul Troy, venit acasă în permisie, deși nu l-am văzut. A mai trecut o dată pe aici, tot cu învoire, când regimentul lui era în Casterbridge.

— Da, așa îl cheamă. Are mustață — fără favoriți și barbă?

— Are.

— Ce fel de om e?

— O, domnișoară — mi-e și rușine să spun — un desfrânat, o năpastă umblătoare pentru fetele cinstite, după cum zic unii. Dar eu știu că e foarte ager la minte și elegant, și ar fi putut să adune mii de lire, ca un squire așa e de isteț și spilcuit flăcăul ăsta! După nume, este fiu de doctor, ceea ce nu-i de colea, dar, după naștere, este fiu de conte!

— Ceea ce este mult mai mult. Ei, poftim! E adevărat?

— Da. și a fost foarte bine educat, și l-au ținut la liceu, în Casterbridge, ani în șir. A învățat toate limbile pământului, cât a stat acolo, și s-a zis că a ajuns atât de departe cu știința, încât putea să stenografieze și în chineză — dar pentru asta nu bag mâna în foc, doar mi s-a povestit. Oricum, a dat cu piciorul la toate darurile cu care a fost hărăzit și s-a înrolat soldat, dar chiar și acolo s-a ridicat direct la rangul de sergent, fără alte probe. Ei, mare noroc să fii de neam! Unul de sânge nobil strălucește până și printre soldații de rând. Va să zică, s-a întors acasă, domnișoară?

— așa cred. Noapte bună, Liddy.

La urma urmelor, cum ar fi putut o voioasă purtătoare de fustă să țină supărarea pe acest bărbat? Există unele situații în care fete ca Bathsheba se împacă și cu o mulțime de purtări alăturate de buna-cuviință: când vor să fie măgulite, ceea ce se întâmplă destul de des; când vor să fie dominate, ceea ce se întâmplă uneori, și când nu vor cai verzi pe pereți, ceea ce se întâmplă rareori. În momentul acela, în Bathsheba precumpănea cea dintâi dintre dorințele descrise mai sus, cu un strop din cea de-a doua. Mai mult, întâmplarea sau coada necuratului făcuseră ca unealta pentru împlinirea acestei năzuințe să pară de la bun început o persoană demnă de interes, prin aceea că era un străin frumos, care evident avusese și zile mai bune. Iată de ce ea nu putea decide ferm dacă el o jignise într-adevăr sau doar i se păruse ei. „Cine a mai pomenit așa ceva?! exclamă, în cele din urmă, stând și rumegând întâmplarea în odaia ei. și cine a mai pomenit o purtare atât de lașă ca a mea — s-o ștergi astfel, de lângă un bărbat care n-a fost decât politicoș și amabil!” De bună seamă că acum nu mai socotea jignitoare măgulirile fățișe ale străinului.

Spre ghinionul lui, Boldwood scăpase din vedere acest aspect și nu-i spusese nici măcar o dată, că era frumoasă.

XXV.

UNDE ESTE DESCRISĂ NOUA CUNOȘTINȚĂ

Calitățile personale și vicisitudinile își dăduseră mâna pentru a face din sergentul Troy o ființă de excepție.

Era un om pentru care amintirile erau o povară, iar planurile de viitor, o zădărnici. Spirit simplu, luând în considerație și pășându-i doar de ceea ce avea înaintea ochilor, era vulnerabil numai în prezent. Concepția sa despre timp era ca o privire aruncată în treacăt și doar din când în când asupra acestui fenomen. cât despre acea plonjare a conștiinței în valurile vremilor apuse și ale celor care aveau să vină, cea care face din trecut un sinonim al lui patetic și din viitor un alt termen pentru prudență — îi era străină lui Troy. Pentru el, trecut însemna ieri, viitor — mâine, iar niciodată — ziua de poimâine.

Ca atare, putea fi considerat, din anumite puncte de vedere, unul dintre cei mai fericiți din clasa lui socială. Pentru că se poate pleda, cu destule șanse de a convinge, că amintirea este mai puțin un dar, decât o boală și că planurile de viitor, în singura lor formă suportabilă — a încrederii nezdruincinate — sunt, practic, vise imposibile, în timp ce în forma speranței și a compuşilor de rang secund — răbdare, nerăbdare, hotărâre, curiozitate — sunt o continuă pendulare între plăcere și durere.

Sergentul Troy, cu desăvârșire străin de practica planurilor de viitor, nu era niciodată dezamăgit. Împotriva acestui câștig prin lipsă s-ar putea invoca niște pierderi prin adaos, rezultate dintr-o oarecare restrângere a înclinațiilor mai deosebite și din senzațiile pe care le determină aceasta. Dar limitarea aptitudinilor nu este niciodată recunoscută ca pierdere de către păgubaș și, prin urmare, se poate lesne înțelege de ce sărăcia morală sau estetică se află în contrast cu sărăcia materială — de vreme ce oamenilor care suferă nu le pasă, în schimb, cei cărora le pasă încetează curând să mai sufere. Nu simți că ți se refuză ceva, atunci când n-ai avut niciodată acest ceva, iar Troy nu simțea lipsa lucrurilor de care nu se bucurase niciodată, căci era pe deplin conștient de faptul că el se bucura de lucrurile după care tânjeau oamenii cumpătați, iar capacitățile sale, deși într-adevăr mai puține, păreau totuși mai mari decât ale lor.

Față de bărbați se arăta acceptabil de sincer, dar față de femei mințea ca un cretan — un principiu de comportament prin care, mai presus de orice, urmărea să câștige simpatia de la primul semn că ar putea fi admis într-o companie plăcută și care, din pricină că favorul câștigat putea fi trecător, făcea referire numai la viitor.

Nu depășise niciodată hotarul dintre viciile elegante și cele urâte, așadar, deși purtările sale rareori găseau încuviințare, dezaprobarea lor era adesea îndulcită cu un zâmbet. Această reacție a semenilor îl făcuse să ajungă un soi de revânzător de isprăvi galante ale altora, mai degrabă pentru a-și spori propria faimă de corintean, decât spre folosul moral al ascultătorilor săi.

Rațiunea și înclinațiile sale aveau rar o influență reciprocă, fiind de multă vreme și de comun acord divorțate; așadar, se întâmpla uneori ca, deși intențiile sale erau pe cât de onorabile s-ar fi putut dori, vreo faptă distinctă să le traseze un fundal întunecat, într-un izbitor contrast cu ele. Fazele de viciu ale sergentului fiind rodul impulsului de moment, iar fazele sale de virtute, rezultatul judecății la rece, acestea din urmă manifestau o ușoară tendință de a fi mai degrabă cunoscute din auzite, decât din văzute.

Troy era plin de energie, dar energia sa avea un caracter mai puțin activ decât vegetativ și, nefiind vreodată sprijinită, prin alegerea unei anumite baze sau a unui anumit curs, era revărsată asupra oricărui subiect pe care i-l scotea în cale întâmplarea. Prin urmare, deși

uneori putea străluci în vorbire, fiindcă aceasta era spontană, cădea mai jos de nivelul banalului în fapte, fiindcă nu era capabil să-și guverneze efortul inițial. Avea o minte pătrunzătoare și o considerabilă tărie de caracter, dar, lipsit de puterea de a le combina, mintea se lăsa absorbită în lucruri de nimic, în așteptarea voinței care s-o călăuzească, iar tăria i se irosea pe fogașuri nefolositoare, fără să dea vreo atenție minții.

Era cât se poate de bine educat pentru un bărbat din clasa de mijloc — și deosebit de instruit pentru un soldat oarecare. Vorbea fără poticneli și neîncetat. așa putea să fie într-un fel și să pară altfel: de pildă, putea să vorbească despre iubire și să se gândească la masa de seară; să-i facă o vizită soțului, ca s-o privească pe soția acestuia; să se arate gata să plătească și, de fapt, să caute împrumuturi.

Puterea miraculoasă a unui compliment făcut în passados unei femei este o observație atât de generală, încât este citată de mulți, aproape la fel de automat ca și când ar repeta un proverb sau ar spune că sunt creștini sau altele asemenea, fără să se mai gândească la uriașele consecințe

care reies din această afirmație. Totuși, complimentul este pus în funcțiune mai puțin spre binele celei asupra căreia este îndreptat. În majoritatea cazurilor, o asemenea părere este închisă într-o arhivă, laolaltă cu toate acele aforisme răsuflăte, pentru care este nevoie de o catastrofă ca să li se lumineze pe de-a întregul cumplitul lor înțeles. Când este rostit cu mai multă chibzuință, pare legat de credința că măgulirea pe care o presupune trebuie să fie cu măsură, ca să aibă efect. Spre cinstea bărbaților, puțini sunt cei care încearcă să rezolve problema prin experiment și, din fericire pentru ei, probabil, întâmplarea n-a rezolvat-o niciodată în locul lor. Cu toate acestea, faptul că un bărbat perfid, care, potopind femeia cu minciuni sfruntate, o prinde în mreje cu meșteșug, poate să capete asupra ei puteri prin care s-o ducă la un pas de pierzanie este un adevăr pe care mulți îl învață din incidente involuntare și pe căi indirecte. Numai că sunt unii care susțin că au ajuns la această cunoaștere prin experiență, cum am spus mai sus, și continuă, cu dezinvoltură, să se dedea la astfel de experiențe cu urmări zguduitoare. Sergentul Troy era unul dintre aceștia.

Povestea tuturor cum observase el întâmplător faptul că, pentru a ajunge la o înțelegere cu femeile, singura cale, în afară de măgulire, erau blestemele și înjurăturile. A treia cale nu exista. „Poartă-te frumos cu ele și ești un om pierdut!” obișnuia el să spună.

Acest filozof își făcu apariția în public aproape îndată după sosirea în Weatherbury. La vreo săptămână sau două după tunsul oilor, Bathsheba, care simțea o nespusă ușurare în suflet pentru că Boldwood era plecat, veni până la pajiștile ei și se uită peste gardul viu spre oamenii care făceau fânul. Grupul acestora era alcătuit, în număr egal, din siluete butucănoase și zvelte, primele aparținând bărbaților, celelalte, femeilor, care purtau bonete cu acoperitoare din nanchin, căzând în falduri ca o perdea peste umerii lor. Coggan și Mark Clark coseau pe o pajiște mai apropiată, Clark fredonând o melodie în ritmul coasei sale, de care Jan nu încerca nicidecum să se țină. Cei de pe prima fâneată încărcau deja fânul, pe care femeile îl strângeau în brazde sau în căpițe, iar bărbații îl aruncau sus în căruță.

Din spatele căruței se ivi o pată roșie, strălucitoare, care încărcă întruna la fân, fără să le dea atenție celorlalți. Era curtenitorul sergent, care venise la fân de plăcere și nimeni n-ar fi putut nega că îi făcea stăpânei fermei un adevărat serviciu cavaleresc, contribuind voluntar cu munca sa într-o perioadă de vârf.

De îndată ce ea intră pe pajiște, Troy o zări și, înfigându-și furca în pământ și luându-și bastonul, îi ieși în întâmpinare. Bathsheba roși, pe jumătate mânioasă, pe jumătate stânjenită și își îndreptă ochii, deopotrivă cu pașii, de-a lungul potecii pe care o urma.

XXVI.

DIALOG LA MARGINEA FÂNEȚEI

- Domnișoară Everdene, zise sergentul, ducându-și mâna la o pălărie în miniatură, nu m-aș fi gândit că cea cu care am vorbit ieri seară... și, cu toate acestea, dacă aș fi reflectat, „regina târgului de grâne” (adevărul rămâne adevăr la orice oră din zi și din noapte și ieri, la Casterbridge, așa am auzit că ți se spune), „regina târgului de grâne”, zic, nu putea să fie altcineva. Îți ies acum în cale ca să îți cer de o mie de ori iertare pentru că m-am lăsat târât de sentimente și mi le-am exprimat prea fățiș, ca străin ce eram. Cu siguranță că nu sunt un străin prin partea locului — sunt sergentul Troy, după cum ți-am spus, și pe pajiștile astea i-am dat adesea o mână de ajutor unchiului dumitale, pe vremea când eram băiat. Astăzi, am făcut același lucru pentru dumneata.

— Presupun că trebuie să-ți mulțumesc pentru asta, sergent Troy, zise „regina târgului de grâne” pe un ton de recunoștință distantă.

Sergentul păru rănit și trist.

— Adevărul este că nu trebuie, domnișoară Everdene, zise el. De ce ai crede că ar fi nevoie de așa ceva?

— Mă bucur că nu este nevoie.

— De ce? — Dacă nu te superi că întreb.

— Pentru că n-aș prea vrea să am să-ți mulțumesc pentru nimic.

— Mă tem că am săpat o prăpastie cu vorbele mele, pe care inima mea nu are s-o mai repare niciodată. O, ce vremuri nesuferite trăim, dacă un bărbat este urmărit de ghinion pentru că i-a spus cinstit unei femei că este frumoasă! Mai mult n-am spus — trebuie să recunoști și dumneata — și a fost cel mai puțin din ce aș fi putut spune — asta o recunosc eu.

— Există o vorbărie fără de care m-aș descurca în viață mai lesne decât cu bani.
— Adevărat. Remarca aceasta înseamnă, într-un fel, că vrei să schimbăm subiectul.
— Nu. înseamnă că aș prefera să plec.
— Iar eu aș prefera să am blestemele dumitale, decât săruturile altei femei; așadar, o să rămân aici.

Bathsheba rămăsese absolut fără grai. Totuși, nu putea să nu-și dea seama că ajutorul pe care sergentul îl dăduse la fân o împiedica să-l respingă cu asprime.

— Ei bine, continuă Troy, bănuiesc că există un mod de a lăuda care este aproape o mojiție, și poate că așa este al meu. Dar, pe de altă parte, există un mod de a te purta față de cineva care este aproape o nedreptate, și poate că așa este al dumitale. Pentru că un om simplu și direct, care n-a învățat niciodată să se prefacă și care spune deschis ce are în minte, aproape fără s-o vrea, trebuie repezit și ținut la distanță ca un pui de șarpe.

— Ce-i drept, nu așa stau lucrurile între noi doi, zise ea, întorcându-se să plece. Nu îngădui străinilor să fie îndrăzneți și obraznici — nici chiar dacă mă laudă.

— Ah — deci nu faptul, ci metoda te jignește! replică el neglijent. Dar eu rămân cu trista mulțumire să știu că vorbele mele, fie că plac, fie că jignesc, sunt neîndoielnic adevărate. Doar n-ai fi vrut să te văd și să spun cunoștințelor mele că ești o femeie fără nimic deosebit, ca să te scutesc de stânjeneala privirilor stăruitoare, când s-ar apropia de dumneata? Nu fac eu așa ceva. N-aș putea să spun o minciună atât de ridicolă despre o femeie frumoasă, n-aș putea să încurajez nici măcar o singură femeie din Anglia într-o modestie exagerată.

— Numai scorneli — în tot ce spui! exclamă Bathsheba, râzând în pofida voinței sale de prefăcătorie sergentului. Ai o imaginație nemaipomenită, sergent Troy. De ce n-oi fi putut să treci pe lângă mine în seara aceea și să nu spui nimic? — Este singurul lucru pe care ți-l pot reproșa.

— Pentru că nu mă așteptam. Jumătate din plăcerea unui simțământ stă în putința de a-l exprima pe nepregătite, iar eu mi l-am rostit pe loc. Tot așa s-ar fi întâmplat și dacă ai fi fost pe dos — urâtă și bătrână — mi-aș fi spus cu voce tare părerea despre dumneata.

— Și de cât timp ești așa de chinuit de boala simțirilor puternice?

— Oh, de când am crescut destul cât să fac deosebirea între fermecător și slut.

- Să sperăm că simțul deosebirii despre care vorbești nu se mărginește la chipuri, ci se extinde și asupra moralei.

— Nu vorbesc despre morală sau religie — nici despre ale mele, nici despre ale altcuiva. Cu toate că, probabil, aș fi fost un foarte bun creștin, dacă voi, femeile frumoase, nu m-ați fi făcut un idolatru.

Bathsheba făcu vreo câțiva pași, pentru a-și ascunde gropițele din obraji, apărute dintr-o poftă de râs de nestăpânit. Troy o urmă, învârtindu-și bastonul.

— Dar, domnișoară Everdene, mă ierți, nu-i așa?

— Cu greu.

— De ce?

— Spui bazaconii.

— Am spus că ești frumoasă și o s-o mai spun, pentru că, fir-ar... ești! Cea mai frumoasă din câte am văzut vreodată, să mă trăsnească Dumnezeu dacă mint. Jur pe...

- Nu, destul! Nu te mai ascult — hulești în asemenea hal! zise ea, tulburată de o stare între părerea de rău că-l asculta și un penchant să-l mai asculte.

- Îți mai spun o dată că ești o femeie încântătoare. Nu e nimic ieșit din comun dacă spun asta, așa-i? — Desigur, este evident. Domnișoară Everdene, părerea mea poate că este exprimată cu prea multă vigoare ca să-ți fie pe plac și, dealtfel, prea banală ca să te convingă, dar neîndoielnic este sinceră și, atunci, de ce să nu o ierți?

- Fiindcă... fiindcă nu e adevărată, murmură ea cu feminitate.

- O, rușine! Pfui! Adică eu sunt mai păcătos fiindcă o încalc pe-a treia din temutele Zece, decât dumneata, care o încalci pe-a noua?

- Ei bine... nu mi se pare mie chiar adevărat că aș fi încântătoare, răspunse ea evaziv.

— Nu ți se pare dumitale?! Atunci eu spun, cu tot respectul, că, dacă-i pe așa, este din pricina modestiei dumitale, domnișoară Everdene. Dar, de bună seamă ți s-a spus de către toată lumea ceea ce toată lumea vede. și dumneata ar trebui să-i crezi pe cuvânt.

— Nu spune lumea chiar așa.

— Ba da, trebuie să spună!

— Adică nu mi-o spun în față, cum faci dumneata, continuă ea, lăsându-se mai departe ademenită într-o discuție pe care avusese de gând să n-o îngăduie cu nici un chip.

— Însă dumneata știi că ei așa gândesc?

— Nu... adică... firește că am auzit-o pe Liddy zicând că ei așa ar socoti, dar... și tăcu. Capitulare — acesta era sensul răspunsului în sine — oricât de păzit fusese — capitulare, ceva ce ea nu mai cunoscuse până atunci. Niciodată vreo propoziție neterminată nu transmisese un mesaj mai limpede. Nepăsătorul sergent zâmbi în sinea lui și, de asemenea, poate că și diavolul zâmbi, iscodindu-i printr-o crăpătură din Tofet, căci era un punct de cotitură în cursul unei vieți. Tonul și expresia feței sale arătau, fără greș, că sămânța care avea să ridice fundația din locul ei prinsese rădăcini în fisură — restul nu mai era decât o problemă de timp și de schimbări firești.

— Iată că adevărul iese la lumină! făcu sergentul drept răspuns. Să nu mi se spună mie că o tânără lady poate să trăiască într-un zumzet de admirație, fără să știe ceva despre asta. Oh, păi, domnișoară Everdene, dumneata ești — te rog să mă ierți că ți-o spun direct — dumneata ești chiar o jignire pentru specia noastră, nu alta!

— Cum... naiba? zise ea și făcu ochii mari.

— Oh, este prea adevărat. Pentru mine e tot un drac (cum se zice din bătrâni pe la țară, nu că ar avea mare importanță, dar merge pentru un soldat necioplit): așadar o să spun ce gândesc, că-ți place sau nu, fără să trag nădejde sau să urmăresc să fiu iertat de dumneata. Ei bine, domnișoară Everdene, mă refeream la faptul că frumusețea dumitale poate să facă mai mult rău, decât bine pe lumea asta. — Sergentul își plimbă privirile peste pajiște, absorbit de cugetările sale. — Probabil, în medie, un bărbat se îndrăgostește de câte o femeie obișnuită. Ea se poate mărita cu el și atunci el e mulțumit și duce o viață folositoare. Pentru o femeie ca dumneata, întotdeauna sunt o sută de bărbați care râvnesc — ochii dumitale îi vor vrăji, cu duiumul, într-o zadarnică dragoste pentru dumneata, căci nu poți să te măriți decât cu unul dintre toți aceștia. Dintre aceștia, să zicem că vreo douăzeci o să încerce să-și înece amărăciunea dragostei lor disprețuite în băutură; alți douăzeci o să-și irosească deprimați tot restul vieții, fără să-și dorească ori să încerce să lase vreun semn că au trăit pe lumea asta, pentru că nu au altă ambiție în afară de iubirea pentru dumneata; alți douăzeci — printre ei, posibil, și biata mea persoană impresionabilă — o să se târască neconținut în urma dumitale, așezându-se în locurile de unde măcar să te poată vedea și făcând lucruri nebunești. Bărbații sunt neghiobi nedezmintiți! Restul ar putea încerca să uite de pasiunea lor, cu mai mult sau mai puțin succes. Dar toți acești bărbați o să fie întristați. și nu doar acești nouăzeci și nouă de bărbați, dar și cele nouăzeci și nouă de femei cu care ei ar fi putut să se însoare o să fie întristate laolaltă cu ei. Asta-i toată povestea. De aceea spun că o femeie atât de încântătoare cum ești dumneata, domnișoară Everdene, cu greu se poate numi o binecuvântare pentru specia ei.

Fața chipeșului sergent, atât cât dură acest discurs, rămase la fel de împietrită și de neînduplecată ca a lui John Knox când s-a adresat veselei și tinerei sale regine. Văzând că ea nu-i dă nici un răspuns, o întreabă:

— Citești în franceză?

— Nu. Începusem să învăț, dar, când am ajuns la verbe, a murit tata, zise ea simplu.

— Eu da — când am ocazia, ceea ce în ultima vreme nu mi s-a întâmplat prea des (mama mea a fost pariziană) — și au ei un proverb: „Qui aime bien, chatie bien” — „Cine iubește mult, pedepsește aspru”. Mă înțelegi?

— Ah! făcu ea și chiar se simți un mic tremur în vocea ei obișnuită, de fată stăpână pe ea. Dacă te-ai și lupta măcar pe jumătate la fel de cuceritor precum vorbești, ai fi în stare să prefaci în plăcere o rană de baionetă! — și pe dată, sârmana Bathsheba își dădu seama că făcuse o greșală recunoscând acest lucru: grăbindu-se să încerce s-o îndrepte, dădu din rău în mai rău. — Să nu crezi, totuși, că eu găsesc vreo plăcere în ceea ce îmi spui.

— știi că nu — o știi prea bine, zise Troy, cu o mai însuflețită convingere zugerăvită pe chip, dar continuă, schimbându-și expresia în supărare: când mai bine de zece bărbați sunt gata să-ți spună vorbe duioase și să-ți declare admirația pe care o meriți, fără să adauge și avertismentul de care ai nevoie, se înțelege de la sine că amărâta mea poliloghie de mântuială, o

amestecătură de laude și dojeni, nu poate să stârnească mare plăcere. așa prost cum poate că sunt, nu sunt atât de înfumurat încât să-mi închipui una ca asta.

— Eu cred că — înfumurat ești, totuși, zise Bathsheba și se uită pieziș la trestia din mână cu care biciuia nervoasă aerul, căci, la ultima parte, își pierduse cumpătul din pricina modului de acțiune al sergentului — nu pentru că i-ar fi scăpat scopul lingușelilor sale, ci pentru că vigoarea lor era copleșitoare.

— N-aș mărturisi-o nimănui — și n-o s-o fac tocmai în fața dumitale. Totuși, se poate să fi fost oarecum îngâmfat în prosteasca mea presupunere de ieri-noapte. Știam că admirația pe care mi-am exprimat-o putea fi o părere pe care erai prea silită s-o auzi ca să-ți mai faci vreo plăcere, dar cu siguranță am crezut că firea dumitale te-ar putea împiedica să o judeci prea slobodă — ceea ce ai și făcut — și să ai o părere proastă despre mine, și să mă rănești, în dimineața asta, când muncesc din greu ca fânul dumitale să fie făcut la timp.

— Ei bine, nu-i nevoie să-ți mai bați capul! Probabil că n-ai vrut să fii necuviincios față de mine, când ai spus cu voce tare ce gândeai; într-adevăr, cred că n-ai vrut, zise vicleana femeie, chinuindu-se să pară nevinovat de serioasă. și îți mulțumesc pentru că ai dat o mână de ajutor aici. Dar — dar ține minte — să nu-mi mai vorbești niciodată în felul acesta sau în oricare altul, decât dacă îți vorbesc eu dumitale.

— O, domnișoară Bathsheba! E mult prea aspru!

— Nu, nu este. De ce?

— Dumneata n-o să-mi vorbești niciodată mie — căci n-o să rămân prea multă vreme pe aici. Curând trebuie să mă întorc la monotonia jalnică a instrucției... și s-ar putea ca, peste puțin timp, regimentul nostru să primească ordinul de plecare. și, în afară de aceasta, dumneata îmi răpești singura mea dragă mielusea din viața asta plicticoasă. Ei bine, poate că generozitatea nu este chiar cea mai pregnantă caracteristică a femeii.

— când pleci din sat? întrebă ea cu oarecare interes.

— Peste o lună.

— Dar de ce îți face plăcere să stai de vorbă cu mine?

— Mai și întrebi, domnișoară Everdene — când știi foarte bine de la ce a pornit jignirea pe care ți-am adus-o!

— Dacă într-adevăr te frământă o prostie de genul ăsta, atunci n-am nimic împotrivă să vorbim, răspunse ea, șovăitoare și neîncrezătoare. Dar nu se poate să te intereseze cu adevărat un cuvânt de la mine, zici și dumneata așa — cred că o spui doar așa, într-o doară.

— E nedrept — dar n-o să repet remarca. Sunt prea mulțumit pentru că am obținut o asemenea dovadă de prietenie din partea dumitale, nu contează cu ce preț, ca să mai caut nod în papură tonului. Chiar mă interesează, domnișoară Everdene.

Poate că socotești o prostie din partea unui bărbat să-și dorească numai un cuvânt — doar un „bună dimineața” — și poate că așa și este, nu știu. Dar n-ai fost niciodată un bărbat căruia să-i placă o femeie, iar femeia aceea să fii chiar dumneata.

— Ei, da.

— Atunci nu știi ce înseamnă o asemenea experiență — și ferească Dumnezeu s-o afli vreodată.

— Prostii, lingușitorule! Ei, zi, ce înseamnă? Vreau să știu.

— Pe scurt, înseamnă să nu mai fii în stare să gândești, să asculți sau să privești într-altă direcție decât într-una singură, dar nici într-acolo fără zbucium.

— Ah, sergentule, nu merge — te prefaci! zise ea, scuturând din cap. Vorbele dumitale sunt prea focoase ca să fie adevărate.

— Nu mă prefac, pe onoarea mea de soldat.

— Dar de ce se întâmplă așa? Bineînțeles, întreb așa, ca să fie.

— Pentru că ești înnebunitoare — iar eu sunt scos din minți.

— Chiar așa arăți.

— Chiar așa sunt.

— Păi, abia ce m-ai văzut aseară pentru prima oară.

— Asta nu schimbă lucrurile cu nimic. Fulgerul lovește pe loc. Te-am iubit atunci, dintr-o dată — la fel ca și acum.

Bathsheba îl măsură curioasă de jos în sus, până unde îndrăzni să se încumete cu privirea, mai precis fără să ajungă până la înălțimea ochilor lui.

— N-aveai cum și nici nu trebuie, zise ea cu sobrietate. Oamenii n-au asemenea sentimente fulgerătoare. N-o să te mai ascult. Vai, Doamne, oare cât o fi ceasul? Am plecat — am pierdut deja o grămadă de timp pe aici.

Sergentul se uită la ceasul lui și îi spuse cât era.

— Dar dumneata n-ai un ceas, domnișoară? Întrebă el.

— Nu am, în momentul de față, dar o să-mi iau curând unul nou.

— Nu. O să ți se dăruiască unul. Da, o să ți se dăruiască! E un cadou, domnișoară Everdene, un cadou.

Și, înainte să-și dea seama ce voia să spună sergentul, un ceas de aur era în mâna ei.

— Este un ceas din cale-afară de bun, ca să-l aibă un om ca mine, zise el liniștit. Are o istorie a lui. Apasă pe buton și deschide-i capacul. Bathsheba apăsă.

— Ce vezi?

— Un blazon și un motto.

— O coroană cu cinci vârfuri și, dedesubt, Cedit amor rebus, „Dragostea se supune împrejurărilor”. Este motto-ul conților de Severn. Ceasul a aparținut ultimului lord din această familie și i-a fost dăruit soțului mamei mele, medic, ca să-l țină până la majoratul meu, când trebuia să mi-l dea mie. Este singura avere pe care am moștenit-o vreodată. Ceasul acesta a reglat interese imperiale, la vremea lui — ceremonial de stat, întâlniri amoroase, călătorii pompoase, somnul lorzilor. Acum este al dumitale.

— Dar, sergent Troy... nu pot să primesc așa ceva... nu pot! exclamă ea, cu ochi mari de uimire. Un ceas de aur — ce faci?! Nu fi atât de fățarnic!

Sergentul se dădu îndărăt, ferindu-se să își ia înapoi darul pe care ea îl ținea stăruitor întins spre el. Bathsheba îl urmă în retragerea lui.

— Păstrează-l — zău, domnișoară Everdene, păstrează-l! zise excentricul fiu al impulsurilor de moment. Pentru că acum este al dumitale, în ochii mei prețuiește de zece ori mai mult. Unul mai de rând o să-mi slujească scopurilor la fel de bine, iar plăcerea de a ști lângă a cui inimă bate vechiul meu ceas... bine, nu mai vorbesc despre asta. Este pe mâini mult mai bune decât a fost vreodată înainte.

— Însă eu chiar nu pot să-l primesc! zise ea, zbuciumându-se de-a dreptul nefericită. O, cum poți să faci așa ceva — adică, dacă într-adevăr vorbești serios. Să-mi dai mie ceasul răposatului dumitale tată, și încă unul atât de scump! N-ar trebui să fii atât de nesăbuit, sergent Troy!

— L-am iubit pe tata — bine; dar și mai bine este că pe dumneata te iubesc mai mult. Iată cum pot să fac așa ceva! Zise sergentul, pe un ton atât de aproape de firesc, încât era limpede

că, în clipa aceea, era în totalitate jucat. Frumusețea ei, pe care, cât timp tăcuse, el o lăudase în glumă, izbutise, în momentul în care se însuflețise, să-l tulbure de-a binelea; și, cu toate că seriozitatea lui era mai puțin adâncă decât credea ea, era probabil mai profundă decât credea el însuși.

Bathsheba, aproape dând în clocot de atâta zbucium, rosti, cu un accent care aproape că îi dădea în vileag sentimentele:

— Cum se poate! Oh, cum se poate... să ții la mine, și atât de brusc! Nici nu m-ai văzut bine; poate nu sunt chiar atât de... atât de atrăgătoare cum ți se pare dumitale că aș fi. Te rog, ia-l înapoi! O, ia-l! Nu pot să-l primesc și n-o să-l primesc! Crede-mă, generozitatea dumitale este prea mare. Eu nu ți-am dat niciodată vreun semn de bunăvoință și, atunci, de ce să fii dumneata atât de drăguț cu mine?

Din nou pe buzele lui înflori un răspuns prefăcut, care din nou fu oprit în ultima clipă, iar el rămase uitându-se lung la ea, ca vrăjit. Adevărul era că, așa cum arăta Bathsheba acum, emoționată, pierdută cu firea și curată la suflet ca lumina zilei, frumusețea ei ispititoare merita într-atât de deplin laudele pe care i le închinase, încât Troy era foarte surprins de propria sa cutezanță când i le prezentase ca și când ar fi fost mincinoase. Spuse fără să se gândească:

— Ah, de ce? și continuă s-o privească.

— Iar muncitorii mei mă văd cum merg după dumneata pe câmp și se miră! — O, groaznic! adăugă ea, fără să-și dea seama de schimbarea pe care o pricinuia.

— La început n-am fost chiar convins că ar trebui să îl primești, fiindcă era singurul meu brevet de noblete, izbucni el cu sinceritate, dar pe ce am mai sfânt că acum vreau. Fără nici o fățarnicie! O să-mi interzici fericirea de a-l purta de dragul meu? Ești prea frumoasă ca să-ți pese măcar să te arăți binevoitoare cum sunt ceilalți.

— Nu, nu — nu spune asta. Am niște motive pentru rezerva mea, pe care însă nu ți le pot explica.

— Atunci, fie! zise el, primind ceasul înapoi, în cele din urmă. Acum trebuie să te părăsesc. Dar o să-mi mai vorbești în cele câteva săptămâni cât mai stau aici?

— Zău că așa vrea. Totuși, nu știu dacă o s-o fac. Oh, de ce ai venit să-mi tulburi pacea astfel?

— Poate că, întinzând o cursă, m-am prins eu însumi. Se mai întâmplă și de-astea. Ei bine, îmi dai voie să muncesc pe câmp la dumneata? Încercă el s-o înduplece.

— Da, cred că da — dacă găsești vreo plăcere în asta.

— Domnișoară Everdene, îți mulțumesc.

— Nu, nu.

— La revedere!

Sergentul duse mâna la chipiul pus pe-o parte, salută și se întoarse la grupul depărtat al celor care făceau fânul.

Bathsheba simți că nu putea să dea ochii cu oamenii ei. Cu inima din piept gonind, în mod bizar, când ici, când colo, de o emoție niciodată simțită, cu obrajii arzând și aproape cu lacrimi în ochi, ea o luă înapoi, pe drumul către casă, murmurând: „O, ce-am făcut? Ce înseamnă asta? așa vrea să știu cât era adevărat din tot.”

XXVII.

ROIREA ALBINELOR

Albinele din Weatherbury întârziaseră cu roirea în anul acela. În a doua jumătate a lunii iunie și în ziua următoare celei a întâlnirii cu Troy în fâneată, Bathsheba stătea în grădină, urmărind un roi de albine care se învârtea prin aer și încercând să ghicească unde aveau să-și așeze cuibul. În anul acela, nu numai că întârziaseră, ci erau și rebele. Uneori, timp de un anotimp întreg, toate roiurile poposeau pe cele mai de jos și mai ușor de ajuns ramuri, de pildă într-o tufă de coacăze sau într-un măr pe spalier. În anul următor, exact în aceeași unanimitate, o

porneau de-a dreptul spre ramura cea mai de sus a vreunui înalt și subțire Costard sau Quarrington și de acolo respingeau atacul tuturor invadatorilor care nu veneau înarmați cu scări, vâluri și cângi ca să le ia.

Așa se întâmpla și în momentul acela. Bathsheba, cu o mână pusă streășină la ochi, urmărea zborul mulțimii spre nemărginitul cer albastru, până când, în cele din urmă, albinele se opriră într-unul din pomii greu de escaladat amintiți mai sus. Se putea observa un fenomen întrucâtva analog celui așa-zis proces de formare a universului, din timpuri imemorabile. Roiul fără astâmpăr trasase în zbor o curbă pe cer, ca o ceață subțire și uniformă, care apoi începu să se adune în jurul unui nucleu de nebuloasă — după aceea, aceasta lunecă spre o creangă și se îngroșă din ce în ce mai tare, până când formă o pată neagră și solidă pe fundalul luminos.

Fiindcă bărbații și femeile erau cu toții mobilizați să strângă fânul de pe câmp — chiar și Liddy lăsase treburile casei pentru a le da o mână de ajutor — Bathsheba se hotărâse să așeze ea însăși albinele în stup, dacă va putea. Căptușise stupul cu ierburi și miere, adusese o scară, o perie și o cange, își pusese o armură de nepătruns pentru albine — mănuși de piele, pălărie de paie și un voal mare, care odinioară fusese verde, dar care acum se decolorase spre tabac

— și suise vreo doisprezece fuscei de scară. Deodată auzi, venind de la nici zece iarzi distanță, o voce care începuse să aibă o stranie putere de a o zăpăci.

— Domnișoară Everdene, dă-mi voie să te ajut. N-ar trebui să te încumeți la o astfel de treabă de una singură!

Troy tocmai deschidea poarta grădinii.

Bathsheba lăsă să-i cadă la pământ peria, cangea și stupul gol, își înfășură strâns fusta în jurul gleznelor, grozav de agitată, și, cât putu de repede, se dădu jos de pe scară. Când ajunse la piciorul scării, Troy era deja acolo și se aplecă să ridice stupul de jos.

— Ce noroc pe capul meu că am venit tocmai în acest moment! exclamă sergentul.

Ea își regăsi numaidecât glasul.

— Ce? și vrei să le scuturi tu în stup în locul meu? întrebă ea, într-un mod care, pentru o fată îndrăzneță, era destul de poticnit, deși pentru o fată sfioasă ar fi părut îndeajuns de curajos.

— Dacă vreau?! făcu Troy. Firește că vreau! Arăți înfloritor astăzi! Troy își lepădă bastonul și puse un picior pe scară, gata să urce.

— Însă trebuie să-ți pui vâlul și mănușile, altminteri o să te înțepe îngrozitor!

— Ah, da. Trebuie să-mi pun vâlul și mănușile. Ești așa de bună să-mi arăți cum, ca să stea bine?

— Ba mai trebuie să-ți pui și pălăria cu boruri largi, căci chipiul dumitale nu are boruri, ca să țină vâlul la distanță, și albinele o să-ți ajungă la față.

— Și pălăria cu boruri largi, neapărat.

Astfel, capriciul sorții a rânduit ca pălăria ei să fie scoasă, cu vâl și cu tot ce mai avea prins de ea, și așezată pe capul lui — Troy zvârlind-o pe a lui într-o tufă de agrișe. Apoi trebui să-i fie legat vâlul, în partea de jos, în jurul gâtului, și trebuia să-i fie puse și mănușile.

Deghizat astfel, părea o asemenea creatură nemaivăzută, încât, și așa, fâstăcită cum era, Bathsheba nu se putu împiedica să râdă deschis. Cu aceasta, fu înlăturat încă un stâlp de susținere al palisadei purtării cu răceală, menit să-l țină la distanță.

Bathsheba privea de jos, în timp ce el, cu o mână mătura și scutura albinele din pom, iar cu cealaltă le ținea stupul, ca să pice înăuntru. Se folosi de o clipă de neatenție, când el era absorbit de ceea ce făcea, ca să-și aranjeze puțin penele. Sergentul coborî, ținând stupul în mână întinsă în lături, după care târa un nor de albine.

— Pe viața mea, zise Troy de sub vâl, să ții în sus stupul acesta îți dă niște dureri de braț mai rele decât o săptămână de exerciții cu sabia. — când manevra fu încheiată, se apropie de ea:

— Ești atât de bună să mă dezlegi și să mă scoți de aici? Aproape că m-am sufocat în colivia asta de mătase.

Ca să-și ascundă stinghereala în timpul neobișnuitului proces al deznodatului cordeluțelor din jurul gâtului său, zise:

— N-am văzut niciodată lucrul despre care vorbeai.

— Care?

— Exercițiile cu sabia.

— Ah. ți-ar plăcea să le vezi? întrebă Troy.

Bathsheba șovăi. Auzise, din când în când, niște povestiri de mirare de la locuitorii din Weatherbury, care avuseseră ocazia de a sta un timp la Casterbridge, în apropierea cazărmilor, despre nemaivăzutele și glorioasele execuții ale exercițiilor de scrimă. Bărbații și băieții care se uitaseră pe furiș prin crăpăturile gardului sau își lungiseră gâtul să vadă peste ziduri în curtea cazărmilor se întorceau cu mărturisiri că aceea ar fi fost cea mai strălucită îndeletnicire care se poate închipui: uniforme și arme sclipind ca stelele, și ici, și colo, și pretutindeni, însă toate după reguli și măsuri stricte. De aceea spuse, molatic, ceea ce-și dorea cu ardoare:

— Da, mi-ar plăcea să le văd, foarte mult.

— S-a făcut! O să mă vezi pe mine cum le fac.

— Nu se poate! Cum?

— Stai să mă gândesc.

•— Nu cu un baston — așa nu mă interesează. Trebuie să fie cu o sabie adevărată.

— Da, înțeleg... dar n-am nici o sabie aici. Cred însă că aș putea să fac rost de una, mai pe seară. Iar dumneata o să faci în felul următor.

Troy se aplecă spre urechea ei și îi murmură o propunere, cu voce joasă.

— O, ba bine că nu! zise Bathsheba roșind. Mulțumesc foarte mult, dar n-aș putea cu nici un chip.

— Bineînțeles că ai putea. N-ar afla nimeni.

Ea continuă dar cu mai slabă împotrivire.

- Nu pot să vin, zise ea, trebuie să o aduc și pe Liddy. Troy își aținti privirea în zare.

— Nu văd de ce vrei s-o aduci și pe ea, zise el cu răceală.

O inconștientă otheadă de consimțire din partea Bathshebei dezvăluie că mai era ceva, în afară de lipsa lui de entuziasm, care o făcea și pe ea să simtă că Liddy ar fi fost de prisos în ceea ce îi propusese el. O simțise chiar în timp ce îi spunea despre venirea fetei.

— Bine, n-o s-o aduc pe Liddy... și o să vin. Dar numai pentru puțin, pentru foarte puțin timp.

— N-o să dureze nici cinci minute, zise Troy.

XXVIII.

GROAPA DINTRE FERIGI

Dealul din fața locuinței Bathshebei se prelungea, pe vreo milă distanță, cu o pârlă, pe care în acest anotimp se vedeau, din loc în loc, cuiburi dese de ferigi înalte, stufoase și străvezii, din pricina rapidei lor creșteri din ultima vreme, radiind în nuanțe de verde pur și neîntinat. La ora opt a acelei serii din miezul verii, pe când mingea cu țepi de aur a soarelui la apus dezmiarda încă vârfurile ferigilor cu razele sale lungi și bogate, se putu auzi foșnetul unor veșminte care le înfiora ușor trecând printre ele și în mijlocul lor apăru Bathsheba, spre care își întinseră mângâietor brațele lor moi și pufoase, ajungându-i până la umeri. Ea se opri, se întoarse, o luă îndărăt peste deal și, când străbătuse cam jumătate din drumul către casă, mai aruncă o ultimă privire de rămas bun către locul pe care tocmai îl părăsise, hotărându-se, în cele din urmă, să nu mai zăbovească prin apropiere.

Zări un punct întunecat, de un alt fel de roșu decât cel din paleta naturii, care urca pe coama dealului. Punctul dispăru pe versantul celălalt.

Ea așteptă un minut, și încă unul, închipuindu-și dezamăgirea lui Troy când a văzut că ea nu-și îndeplinea promisiunea, până când o luă la fugă înapoi peste câmp, trecu peste pârlă și urmă direcția de prima oară. Acum tremura de-a binelea din pricina cutezanței sale de a porni într-o astfel de aventură; răsufla din ce în ce mai grăbit și în ochi îi strălucea o lumină pâlpâitoare. Totuși, trebuia să se ducă. Ajunse la marginea unei gropi din mijlocul ferigilor. Troy stătea pe fundul gropii, cu privirea ridicată spre ea.

— Te-am auzit foșnind printre ferigi mai înainte de a te vedea, zise el, urcând lângă ea și dându-i mâna, ca s-o ajute să coboare povârnișul.

Groapa era o scobitură de forma unei farfurii adânci, formată pe cale naturală, largă de vreo treizeci de picioare la gură și nu prea adâncă, fiindcă, o dată coborâți, soarele încă le mai putea lumina creștetele. când stăteai în mijlocul ei, cerul de deasupra era decupat de un orizont rotund de ferigi — acest front verde creștea până la buza pantei, după care înceta brusc. Fundul gropii încinse cu acest brâu de verdeață era acoperit de un covor mătăsos, de mușchi des, întrețesut cu iarbă, atât de gros încât piciorul se afunda până la jumătate în el.

— Uite, zise Troy, scoțându-și sabia care, ridicată în bătaia soarelui, sclipi parcă a salut, ca și cum ar fi fost vie. Mai întâi avem patru lovituri laterale de dreapta și patru laterale de stânga, patru fandări pe dreapta și patru pe stânga. După părerea mea, schemele și gărziile infanteriei sunt mai interesante decât ale noastre, dar nu sunt atât de viguroase. Ei au șapte laterale și trei fandări. Cam atât, pentru început. Acuma, laterala noastră unu seamănă cu mișcarea pe care o faci când semeni grâu — așa! (Bathsheba văzu un soi de curcubeu răsturnat prin aer, după care brațul lui Troy se opri.) Laterala doi e ca atunci când rezezi un gard viu — așa! Trei, ca atunci când seceri — așa! Patru, ca și cum ai treiera — în felul ăsta! Apoi, același lucru pe stânga. Fandările sunt următoarele: unu, doi, trei, patru — pe dreapta; unu, doi, trei, patru — pe stânga. (Troy le repetă.) Îți mai arăt o dată. Unu, doi...

Bathsheba îl întrerupse în grabă:

— Mai bine nu. deși n-am ce să spun despre loviturile doi și patru, în schimb unu și trei sunt grozave!

— Prea bine. Te scutesc de unu și trei. Acum, laterale, împunsături și gărzi laolaltă. (Troy le execută corect.) Apoi mai este și exercițiul de urmărire, uite-așa! (Îi arată mișcările, la fel ca înainte.) Iată, acestea sunt mișcările care rămân totdeauna aceleași. Infanteria are încă două lovituri infernale, îndreptate în sus, pe care noi suntem prea omenoși ca să le folosim. Uite așa — trei, patru!

— Ce criminale și sângeroase sunt!

— Ba sunt mai degrabă mortale. Ceea ce urmează o să-ți placă și mai mult, fiindcă o să-ți arăt un exercițiu liber — cu toate loviturile și împunsăturile, de la infanterie și de la cavalerie, mai iuți ca fulgerul și toate laolaltă — urmând regula doar atât cât instinctul să fie ținut în frâu, fără să-l încătușeze, totuși. Dumneata ești adversarul meu, dar, spre deosebire de un inamic adevărat, o să dau, de fiecare dată, pe lângă dumneata, la o distanță cât un fir de păr sau poate două. Fii atentă, să nu te ferești oricare-ar fi!

— Sunt sigură că n-o s-o fac! zise ea dârză.

Îi arătă unde să stea, cam la un iard în fața lui.

Bathsheba, cu spiritul ei aventuros, începuse să simtă un oarecare gust pentru aceste manevre extrem de neobișnuite. Se așeză în locul indicat, față în față cu Troy.

— Acum, doar așa, ca să vedem dacă ai căpătat destul curaj cât să mă lași să fac ce vreau, o să te supun la o probă pregătitoare.

Își flutură sabia, în chip de a doua introducere, și următorul lucru de care ea își dădu seama fu că vârful și lama săbiei se năpustiră, cu o sclipire, spre partea ei stângă, imediat deasupra șoldului, apoi că reapărură în partea ei dreaptă, ieșindu-i parcă dintre coaste, după ce, aparent, trecuseră prin trupul ei. Al treilea lucru pe care îl conștientiză fu că aceeași sabie, cu desăvârșire curată, fără strop de sânge, stătea vertical în mâna lui Troy (în poziția denumită, din punct de vedere tehnic, „revenirea săbiei”). Totul se petrecuse cu repeziciunea fulgerului.

— Oh! strigă ea îngrozită, apăsându-și palma pe trup. M-ai spintecat? — Nu, nu m-ai rănit! și atunci, ce naiba ai făcut?

— Nu te-am atins, zise Troy. Simplă prestidigitație. Sabia a trecut prin spatele dumatăle. Doar nu ți-e frică, nu-i așa? Pentru că, dacă îți este, nu pot să execut mișcărilor. Îți dau cuvântul meu — nu numai că n-o să te rănesc, dar n-o să te ating nici atâtica!

— Nu cred că mi-e frică. Ești cât se poate de sigur că n-o să mă rănești?

— Mai mult decât sigur...

— Sabia e foarte ascuțită?

— O, nu... Numai stai nemișcată ca o statuie. Acum!

Într-o clipă, văzduhul își schimbă înfățișarea sub ochii Bathshebei. Raze de lumină desprinse din razele joase ale soarelui îi scânteiară pe deasupra capului, în jur, în față — toate țâșnind din mișcările îndemânatică ale lamei ca oglinda pe care le executa Troy, care părea să fie peste tot în aceeași clipă și, totuși, nicăieri anume. Aceste sclipiri circulare erau însoțite de un vâjâit ascuțit, aproape ca un fluierat — izbucnit de asemenea din toate părțile deodată, de jur-împrejurul ei. Pe scurt, era închisă sub o cupolă de lumină și de șuieră ascuțite, asemănător unei bolte cerești sfâșiate de meteoriți, aflate foarte aproape, cât să întinzi o mână.

Niciodată de când sabia lată devenise armă națională, nu se văzuse o mai mare dexteritate în mânăuirea ei ca în mâinile sergentului Troy și niciodată el nu se mai aflate într-o asemenea dispoziție pentru execuție fără greș ca în momentul acela, la apus de soare, printre ferigi, lângă Bathsheba. Putem afirma cu tărie, în privința preciziei loviturilor sale, că, dacă ar fi fost posibil ca muchia săbiei să fi lăsat în aer o substanță solidă peste tot pe unde trecuse, spațiul rămas neatins ar fi fost aproape ca un mulaj al trupului Bathshebei.

În spatele izvoarelor luminoase ale acestei aurora militaris, ea putu să vadă culoarea brațului în care Troy ținea sabia, dizolvată într-o ceață stacojie peste aria descrisă de mișcările sale, ca o coardă de harpă ce zbârnâie, iar dincolo de toate acestea, pe Troy însuși, în general cu fața la ea, alături, ca să-i prezinte loviturile din spate, întors pe jumătate, deși cu ochii măsurându-i permanent volumul și conturul trupului și cu buzele strânse din pricina efortului. Apoi, mișcările lui se domoliră, iar ea putu să le urmărească pe fiecare în parte. Vâjâitul săbiei încetă, iar Troy se opri definitiv.

— Bucla asta de păr de la margine, care s-a desfăcut, ar trebui prinsă la loc, zise el, mai înainte ca ea să se miște sau să scoată vreun sunet. O clipă, o fac eu în locul dumatăle. Un arc de argint străluci în dreapta ei; sabia coborâse. Bucla căzu la pământ.

— Sânge de viteaz! zise Troy. Nici umbră de tresărire. Uluitor pentru o femeie!

— Numai pentru că m-ai luat pe neașteptate. O, mi-ai ciuntit părul!

— Încă o dată.

— Nu, nu! Mi-e frică de dumneata, pe cuvânt mi-e frică! strigă ea.

— Nu te mai ating deloc — nici măcar părul. O să omor numai omida asta care s-a așezat pe dumneata. Nu mișca!

Se părea că o omidă, culeasă în trecere de pe ferigi, își alesese ca loc de odihnă partea din față a corsajului ei. Bathsheba văzu vârful săbiei fulgerând spre pieptul ei și i se păru că îl străpunge, închise ochii, adânc încredințată că, de data asta, avea să fie ucisă. Totuși, simțindu-se nevătămată, îi deschise din nou.

— Asta a fost, uite-o, zise sergentul, ținând sabia sub ochii ei.

Omidă fusese trasă în țeapă.

— O, e o vrăjitorie! zise Bathsheba uluită.

— O, nu — îndemănare. Pur și simplu am îndreptat vârful săbiei spre pieptul dumitale, unde era omida, și, în loc să te spintec, mi-am oprit mișcarea la o miime de inci de dumneata.

— Dar cum de-ai putut să-mi rezezi o buclă din păr cu o sabie neascuțită?

— Neascuțită? Sabia asta taie ca briciul! Privește!

Își trecu sabia peste palmă și apoi, ridicând mâna, îi arătă o fâșie subțire de piele atârânăd.

— Bine, dar înainte să începi, ai spus că e boantă și că n-ar putea să mă taie.

— Asta a fost doar ca să te conving să stai nemișcată, ca să fiu sigur că n-o să pățești nimic. Riscul de a te răni dacă te-ai fi mișcat era prea mare ca să nu mă oblighe să-ți vând o gogoasă ca să scap.

Ea se înfioră.

— Am fost la un pas de moarte și n-am bănuț nimic!

— Mai precis, ai fost la vreo jumătate de inci de a fi tăiată de vie, de două sute nouăzeci și cinci de ori.

— Ce cruzime, ce cruzime din partea dumitale!

— Ai fost în deplină siguranță, cu toate acestea. Sabia mea nu dă greș niciodată. și Troy își vârî sabia înapoi în teacă.

Bathsheba, biruită de o puzderie de sentimente tumultuoase, izvorâte în urma scenei de mai înainte, se așază pierdută pe o tufă de buruieni.

— Acum trebuie să te părăsesc, zise Troy cu blândete. O să mă încumet să iau și să păstrez asta ca amintire de la dumneata. Îl văzu că se apleacă și culege din iarbă buclă ondulată, pe care i-o retezase dintre numeroasele de același fel împletite, cum o înfășoară pe după deget, își descheie un nasture de la tunică și o pune cu grijă la piept. Ea nu se simți în stare să protesteze ori să i-o interzică. într-adevăr, o copleșea — Bathsheba semăna cu o persoană care, dând piept cu un vânt înviorător, descoperă că vântul bate totuși atât de puternic, încât îi taie răsufarea. El veni mai aproape de ea și zise:

— Trebuie să plec acum. și se apropie încă și mai mult. în momentul următor, văzu cum silueta lui stacojie dispăre printre ferigi, cât ai clipi, ca o sabie fluturată cu repeziciune. Momentul acela îi adusese tot sângele, zvâcnindu-i, în obraz, o arse cu totul din creștet până-n tălpi și îi sporise emoția într-atât, încât îi năpădisese cu totul gândirea. Aceasta fu pentru ea o lovitură, care, aidoma cu aceea a lui Moise în Horeb, avu ca rezultat un izvor — în cazul ei, un izvor de lacrimi. Se simțea de parcă ar fi comis un mare păcat. Pricina fusese aplecarea ușoară a gurii lui Troy spre gura ei. O sărutase.

XXIX.

DETALII ALE UNEI PLIMBĂRI în AMURG

Acum cunoaștem fiorul de nebunie care se contopea, separat, cu feluritele trăsături particulare din care era alcătuit caracterul domnișoarei Bathsheba Everdene. Era aproape străin de natura firii sale. Strecurat în sânge ca o limfă pe săgeata lui Eros, în cele din urmă acesta o invadează și îi coloră întreaga făptură. Bathsheba, cu toate că avea prea multă putere de judecată ca să se lase cu totul subjugată de femeiescul din ea, era prea femeie ca să-și folosească judecata alegând varianta cea mai bună. Poate că sub nici un alt aspect minor femeia nu-și uimește mai tare partenerul, decât în strania capacitate pe care o are de a crede în lingușelile mieroase, despre care știe bine că sunt mincinoase — excepție face, totuși, talentul de a fi cât se poate de sceptică față de observațiile critice despre care știe bine că sunt adevărate.

Bathsheba îl iubea pe Troy așa cum numai femeile încrezătoare în ele însele iubesc, atunci când își părăsesc încrederea în ele însele. când o femeie puternică se leapădă, cu nesăbuință, de puterea ei, devine mai slabă decât o femeie slabă care n-a avut niciodată vreo putere de lepădat. Una dintre sursele contradicțiilor sale este noutatea faptului. Nu a exersat niciodată ca să știe cum s-o scoată cel mai bine la capăt într-o asemenea situație. Slăbiciunea este dublu vătămătoare prin faptul că este o noutate.

Bathsheba nu-și dădea seama că se înșela, la acest capitol. Deși, într-un anumit sens, era o femeie de lume, lumea sa era, la urma urmei, a saloanelor din văzul tuturor și a covoarelor de verdeață, prin care numai vitele alcătuiesc mulțimea vizitatorilor, iar vântul, zumzetul

discuțiilor; o lume în care o pașnică familie de iepuri de casă sau de câmp trăiește de partea cealaltă a fațadei casei tale, unde vecin îți este oricine pe o rază de zece gospodării și unde calculele sunt limitate numai la zilele de târg. Despre gusturile pervertite ale rafinatei societăți mondene nu știa mare lucru, iar despre principiul îngăduinței pe care trebuie s-o ai față de propriile fapte rele nu știa chiar nimic. Dacă gândurile sale cele mai profunde, în această direcție, ar fi fost exprimate în cuvinte (și ea una nu făcuse niciodată acest lucru), tot ce-ar fi putut spune ar fi fost că, după cum simțea ea, imboldurile sale lăuntrice erau o călăuză mai bună decât judecata sa. Dragostea ei era întocmai ca a unui copil — fierbinte ca vara și totodată proaspătă ca primăvara. Vina sa cea mare era aceea că nu încerca niciodată să-și stăpânească simțămintele, printr-o fină și atentă analiză a consecințelor. Putea doar să le arate altora calea abruptă și spinoasă, dar ea „nu pleca urechea la propriile-i sfaturi”.

Iar urâtenia lui Troy era adânc ascunsă de privirile unei femei, pe când podoabele lui se aflau la suprafață, așadar, la polul opus față de nesofisticatul Oak, ale cărui cusururi erau vizibile și pentru orbi și ale cărui virtuți erau îngropate adânc, ca metalele dintr-o mină.

Deosebirea dintre dragoste și respect se manifesta deslușit în purtările ei. Bathsheba îi vorbise despre interesul său pentru Boldwood, cu cea mai mare libertate, lui Liddy, dar ceea ce simțea pentru Troy își împărtășise numai inimii sale. Gabriel își dăduse seama de toată această pasiune care- i sucise ei mințile și de aceea se frământa neconținut, din clipa în care ieșea la câmp și până când se întorcea, și apoi iar, până spre dimineață, nopți de- a rândul. până acum, marea lui suferință fusese că nu era iubit; dar că Bathsheba era prinsă în mreje îi stârnea acum o suferință mai mare decât cea dintâi, pe care aproape că o uitase. Acest rezultat era în perfectă concordanță cu observația atât de des citată a lui Hipocrat, cu privire la durerea fizică.

Este nobilă, deși probabil fără speranță, dragostea pe care nici măcar teama că va trezi aversiune în inima ființei iubite nu o poate împiedica să-i arate deschis unde greșește. Oak se hotărî să-i vorbească stăpânei sale. Avea să-și întemeieze pledoaria pe ceea ce socotea el drept o purtare necinstită față de fermierul Boldwood, care în momentul acela era plecat de acasă. Prilejul se ivi într-o seară când ea ieșise la o scurtă plimbare, pe o potecă croită printre lanurile de grâu din vecinătate. Se înserase când Oak, care în ziua aceea nu fusese departe pe câmp, o luă pe aceeași potecă și o întâlni pe când ea se întorcea, cu un aer foarte îngândurat, după cum aprecie el.

Grâul era înalt, la vremea aceea, și poteca îngustă, astfel că părea de-a dreptul un fâgaș, scobit adânc în lanul cu spice dese, care ajungeau până la cot și care unduiau de-o parte și de alta. Două persoane n-ar fi putut să meargă una lângă alta fără să culce grâul, de aceea Oak se dădu în lături, făcându-i loc să treacă.

— O, dumneata ești, Gabriel? zise ea. Ai ieșit și dumneata la plimbare. Bună seara.

— M-am gândit să vin și să te însoțesc, fiindcă este cam târziu, răspunse Oak, întorcându-se și privind-și pașii după ea, după ce Bathsheba trecu pe lângă el iute ca săgeata.

— Îți mulțumesc mult, dar nu sunt prea fricoasă.

— O, nu de-asta! Dar se vântură niște neisprăviți pe aici.

— Eu nu i-am întâlnit niciodată.

Acum, gândea Oak cu uimitoare candoare, putea să deschidă vorba despre curtenitorul sergent, o dată ce pomenise despre „neisprăviți”. Însă deodată, tot planul i se nărui, căci îi dădu prin minte că, de fapt, era o cale cam stângace și prea îndrăzneată, ca să înceapă cu ea. Încercă o altă introducere.

— Cum omul care era normal să vină să te însoțească, adică fermierul Boldwood, zise el, este departe de casă, ce mi-am spus? Păi, o să mă duc eu.

— Ah, da. Ea își continuă drumul fără să-și întoarcă ochii și, o vreme, nu se mai auzi nimic din partea ei, în afară de foșnetul rochiei atingându-se de spicele grele. Apoi reluă, cam întepat:

Nu prea înțeleg la ce te referi când spui că era normal ca domnul Boldwood să vină să mă însoțească.

— Adică, ținând cont de căsătoria despre care lumea zice că este probabil să aibă loc între dumneata și el, domnișoară. Iartă-mă că îți vorbesc pe șleau.

— Ce spune lumea nu este adevărat, replică ea iute. Nu este deloc probabil că o să fie vreo căsătorie între noi doi.

Acum Gabriel socoti că era momentul să-și spună părerea cu glas tare și fără ascunzișuri.

— Ei bine, domnișoară Everdene, zise el, lăsând deoparte ce spune lumea, dacă nici el nu te pețește pe dumneata, înseamnă că n-am văzut în viața mea vreun pețit.

Bathsheba ar fi pus probabil punct acolo discuției, dar apoi, interzicând categoric subiectul, fără să fie conștientă de slăbiciunea poziției sale, se lăsă ispitită să-i răspundă evaziv și să-i argumenteze netemeinicia zvonului, încercând să fie convingătoare:

— De vreme ce ai amintit despre acest subiect, zise ea foarte energic, mă bucur că am prilejul să lămuresc o confuzie care este foarte răspândită și foarte supărătoare. Nu i-am făgăduit domnului Boldwood nimic sigur. N-am ținut niciodată la el, ci doar îl respect. M-a rugat stăruior să mă căsătoresc cu el, dar nu i-am dat un răspuns clar. De îndată ce se întoarce, o să i-l dau, iar al meu o să fie acela că nu am intenția să mă mărit cu el.

— Se pare că lumea înțelege o mulțime de lucruri pe dos.

— așa e.

— Deunăzi, oamenii spuneau că îți râzi de el, iar dumneata aproape că ai dovedit că nu-i așa. De curând au spus că nu râzi de el, iar dumneata tocmai ai început să-mi arăți...

— Că dimpotrivă — bănuiesc că asta vrei să spui.

— Ei bine, trag nădejde că oamenii au dreptate.

— Au, dar n-o duc până la capăt. Nu râd de el, dar nici altceva — nu am nimic de împărțit cu el.

Până la urmă, Oak se lăsase ispitit, din nefericire, să vorbească despre rivalul lui Boldwood pe un ton nepotrivit față de ea.

— Mai bine nu l-ai fi întâlnit niciodată pe tânărul acela, pe sergentul Troy, domnișoară, suspină el.

Pașii Bathshebei deveniră ceva mai nervoși.

— De ce? întrebă ea.

— Nu face de dumneata.

— Ți-a cerut cineva să-mi vorbești mie așa?

— Nu, nimeni.

— Atunci mi se pare că sergentul Troy n-are nici o legătură cu povestea asta, îi replică ea, fără drept de apel. Totuși, trebuie să spun că sergentul Troy este un om educat și foarte onorabil pentru orice femeie. E de familie bună.

— Că este mai învățat și de neam mai bun decât grosul soldătimii nu dovedește nimic despre meritele sale. Arată doar că a luat-o în jos pe panta vieții.

— Nu văd ce are a face asta cu discuția noastră. Cursul vieții domnului Troy n-a luat-o în nici un caz în jos. Iar faptul că este superior multora bineînțeles că este o dovadă a meritelor sale.

— Mie mi se pare un om fără nici un scrupul. și n-am ce să fac, trebuie să te rog, domnișoară, să te ferești de orice legătură cu el. Ascultă-mă și pe mine o dată — măcar o dată! Nu spun că este atât de rău cum mi l-am închipuit eu — să dea Dumnezeu să nu fie! Dar dacă tot nu știm precis ce fel de om este, atunci de ce să nu te porți ca și cum ar putea fi rău, pur și simplu pentru siguranța dumatăle? Nu te încrede în el, stăpână, te rog să nu îi dai prea mare crezare.

— Și de ce, mă rog?

— Îmi plac soldații, dar ăsta nu-mi place, zise el îndârjit. Inteligența lui, în meseria pe care o are, se poate să-l fi ispitit pe căi greșite, dar ceea ce este izvor de veselie pentru camarazi este nenorocire pentru femeie. Dacă încearcă să îți vorbească din nou, atunci întoarce-te în partea cealaltă cu un „Bună ziua” scurt; și dacă îl vezi că vine pe un drum, cotește pe un altul. Dacă spune ceva ca să râzi, prefă-te că nu-i pricepi tâcul și nici nu zâmbi. Iar când pomenești despre el în fața celor care o să răspândească mai departe ce și cum ai spus, numește-l „originalul acela” sau „sergentul acela cum-îi-spune” — „tânărul de familie care a ajuns rău”. Nu trebuie să te arăți lipsită de maniere față de el, ci doar să nu fii amabilă și, astfel, să te descotorosești de el.

Nicicând unei prigorii, oprite să zboare de geamul ferestrei, nu i-a bătut mai nebunește inima ca Bathshebei în clipa aceea.

— Ți-am spus și ți-o repet că nu se cade să vorbești dumneata despre el. De ce trebuie să-l aduci în discuție chiar mă depășește! strigă ea, scoasă din fire. Eu știu doar atât, că el... că el...

că este foarte cinstit — sincer, uneori până la grosolănie — dar îți spune întotdeauna în față ce gândește.

— Oh!

— Este la fel de bun ca oricare altul din parohia asta! și mai este și foarte exigent, în ce privește mersul la biserică — da, este!

— Mi-e teamă că nu l-a văzut nimeni pe-acolo. Eu sigur nu l-am văzut niciodată.

— Motivul pentru care nu-l vedeți, zise ea cu înfocare, este că intră separat, pe ușa turnului vechi, exact în clipa în care începe slujba, și stă în fundul galeriei. El mi-a spus asta.

Acest suprem exemplu despre cucernicia lui Troy răsună în urechile lui Gabriel ca a treisprezecea bătaie a unui orologiu care a luat-o razna. Nu doar că îl primi cu cea mai mare neîncredere, dar aruncă o umbră deasă de îndoială asupra tuturor asigurărilor pe care le dăduse mai înainte. Era mâhnit să descopere încrederea de nezdruccinat pe care Bathsheba o avea în Troy. Din inimă i se revărsă o suferință adâncă atunci când îi răspunse, cu o voce hotărâtă, a cărei fermitate era dată de gol de vizibila sa efortare de a o păstra astfel:

— știi bine, stăpână, că te iubesc și că o să te iubesc veșnic, îți amintesc de asta numai ca să te fac să înțelegi că în nici un caz n-aș vrea să îți fac dumitale vreun rău; restul îl las deoparte. Am pierdut tot, în goana după bani și după bunuri, și nu sunt atât de smintit încât să-ți mai fiu pretendent acuma, când eu sunt sărac și dumneata ai ajuns întrutotul mai sus ca mine. Dar Bathsheba, draga mea stăpână, te implor să te gândești că, atât ca să rămâi dumneata demnă de toată cinstirea în ochii muncitorilor, cât și pentru generozitatea care se cuvine s-o arăți unui bărbat onorabil, care te iubește la fel de mult ca mine, ar trebui să te porți mai cu băgare de seamă față de acest soldat.

— Taci, taci, taci! exclamă ea cu un glas sugrumat.

— Oare nu însemni dumneata pentru mine mai mult decât toate daraverile mele, ba chiar mai mult decât viața mea? continuă el. Atunci, hai, ascultă-mă! Sunt cu șase ani mai în vârstă ca dumneata, iar domnul Boldwood este cu zece ani mai în vârstă ca mine, așadar gândește-te — te implor să te gândești, până nu e încă prea târziu — cât de în siguranță ai fi în brațele sale! Aluzia lui Oak la cât o iubea el pe ea îi potoli, într-o oarecare măsură, furia împotriva intervenției lui în viața ei; însă nu putea deloc să-l ierte pentru că lăsase ca visul lui de a se căsători cu ea să fie eclipsat de dorința de a-i face ei un bine, cum nu îl putea ierta nici pentru că îl trata pe Troy cu atâta lipsă de respect.

— Vreau să pleci în altă parte, porunci ea și tremurul din glasul ei trăda paloarea feței, pe care el n-o putea vedea. Să nu mai rămâi la fermă nici o clipă. Nu mai vreau să fii aici — te rog să pleci!

— Asta e o prostie, zise Oak foarte calm. Este a doua oară când te prefaci că mă dai afară și la ce îți folosește?

— Mă prefac?! Ba o să pleci, domnule — nu mai vreau să-ți aud predicile! Eu sunt stăpâna aici!

— Să plec — nu, zău! Ce nerozie urmează să mai spui? Mă tratezi ca pe un nimeni, când știi că nu de mult aveam o situație la fel de bună ca a dumitale. Pe viața mea, Bathsheba, asta e prea de tot. știi bine că nu pot pleca fără să las lucrurile atât de încurcate încât să nu le mai dai de cap decât Dumnezeu știe când. Doar dacă, totuși, făgăduiești să-ți iei un om de înțeles ca vechil sau administrator sau ceva de soiul ăsta. O să plec numaidecât, dacă îmi făgăduiești asta.

— N-o să-mi iau nici un vechil! O să continuu să văd eu singură de toate treburile, zise ea cu hotărâre.

— Prea bine, atunci — ar trebui să-mi fii recunoscătoare că rămân. Cum să meargă ferma fără să se îngrijească nimeni de ea, în afară de o femeie? Dar ține minte, nu vreau să te simți obligată față de mine în vreun fel. Nu sunt eu omul acela. Ce fac eu, fac eu. Uneori îmi spun că aș pleca de-aici cântând ca pasărea de bucurie — căci să nu-ți închipui că mi-e bine să fiu un nimeni. Am sperat la lucruri mai bune. Totuși, nu-mi place să văd că treburile dumitale se duc de râpă, cum o să se întâmple negreșit, dacă o ții tot așa. Nu-mi face nici o plăcere să-mi impun atât de direct principiile, dar, pe sufletul meu, atâta îl zădărești pe om, de-l faci să spună ce nici n-a visat. Recunosc că mi-am cam vârat nasul unde nu-mi fierbe oala. Dar știi destul de bine de ce și cine este aceea pe care o plac nespus de mult și la care țin prea nebunește, ca să mă mai pot stăpâni.

Este mai mult decât probabil că, în sinea ei și fără voie, Bathsheba îl prețuia pentru această fidelitate încăpățanată, vădită mai puțin prin cuvintele lui, cât prin tonul cu care le rostise. În orice caz, ea murmură ceva în sensul că putea să rămână, dacă voia. Apoi, mai clar, îi spuse:

— Ești bun să mă lași singură acum? Nu ți-o poruncesc ca stăpână — ți-o cer ca femeie și cred că n-o să fii atât de lipsit de delicatețe, încât să refuzi.

— Sigur c-o să te las, domnișoară Everdene, zise Gabriel. Se miră că i-o cerea tocmai în clipa aceea, când cearta lor se terminase și că ajunseseră pe dealul cel mai pustiu din ținut, departe de orice așezare omenească, iar orele erau înaintate. Rămase pe loc și o lăsă să se îndepărteze mult de el, până când nu-i mai văzu decât conturul trupului, profilat pe cer. Apoi ieși la iveală explicația dureroasă a nerăbdării ei de a scăpa de prezența lui o dată ajunși în locul acela. O siluetă răsări parcă din pământ alături de ea.

Era, fără nici o îndoială, Troy. Oak nu avea să fie nici măcar un posibil ascultător, căci se întoarse numaidecât înapoi, până când mai bine de două sute de iarzi se așternură între el și îndrăgostiți.

Gabriel o luă spre casă pe drumul care trecea pe lângă curtea bisericii. În dreptul clopotniței își aminti ce îi spusese ea, despre cucernicul obicei al sergentului de a intra în biserică fără să

fie observat, la începutul slujbei. Bănuind că ușița galeriei despre care îi pomenise era scoasă de mult din folosință, urcă șirul de trepte din exterior, în capul cărora se afla intrarea, și o cercetă atent. Lumina palidă a zilei, care încă mai dăinuia pe boltă în partea dinspre nord-vest, îi fu de ajuns ca să vadă vrejul de iederă care se întinsese dinspre perete, de-a curmezișul intrării, pe mai bine de un picior lungime, înlănțuind delicat lemnul ușii de pervazul de piatră. Era o dovadă de netăgăduit că ușa nu fusese niciodată deschisă de când Troy se întorsese la Weatherbury.

XXX.

OBRAJI APRINȘI și OCHI ÎNLĂCRIMAȚI

O jumătate de oră mai târziu, Bathsheba se întorcea la ea acasă. În clipa în care intră în bătaia lumânărilor, chipul său se înfățișă cu obraji roșii și răvășit de emoție, cum era mai mereu în ultima vreme. Cuvintele de despărțire ale lui Troy, care o însoțise chiar până în fața ușii, îi răsunau încă în urechi. Își luase rămas-bun de la ea pentru două zile, pe care, după cum spusese el, urma să le petreacă la Bath, în vizită la niște prieteni. De asemenea, o și sărutase, pentru a doua oară.

Ca să fim dreپți cu Bathsheba, trebuie să lămurim aici un mic amănunt, care nu avea să iasă la lumină decât mult mai târziu — faptul că Troy răsărise exact la momentul potrivit în drumul ei, în seara aceasta, nu fusese pentru că și-ar fi stabilit întâlnirea dinainte. El i-o propusese, ea i-o interzisese — și numai fiindcă se gândise că el s-ar putea totuși să vină, îl îndepărtase pe Oak, de teama unei întâlniri între ei doi, tocmai atunci.

Acum se lăsă să cadă într- un jilt, năucită și zdruncinată după acest șir de evenimente neașteptate, neliniștitoare. Apoi sări în picioare, ca și când luase o hotărâre, și își luă pupitrul de pe o masă de lângă perete.

În trei minute, fără pauze sau modificări, întocmise o scrisoare pentru Boldwood, pe noua lui adresă, de dincolo de Casterbridge, în care îi scria, blând, dar ferm, că reflectase temeinic la întreaga problemă pe care i-o prezentase el și pentru care avusese bunăvoința să-i dea timp de gândire și că decizia ei finală era că nu se putea căsători cu el. E drept că lui Oak îi spusese că ar avea intenția să aștepte până când Boldwood s-ar fi întors acasă și abia după aceea să-i comunice răspunsul, dar acum Bathsheba considera că nu mai putea aștepta.

Era cu neputință să trimită scrisoarea chiar în seara aceea; totuși, ca să-și potolească neliniștea, s-o știe plecată din mână sa și în forma în care era, punând neîntârziat epistola în mișcare, se ridică și se duse să i-o dea primei slujnice pe care ar mai fi găsit-o în bucătărie. Se opri puțin pe culoar. În bucătărie se vorbea ceva, iar acest ceva era despre ea și Troy.

— Dacă o ia de nevastă, ea o să lase treburile fermei.

— O să ducă un trai pe picior mare, dar care s-ar putea să-i aducă și ceva necazuri printre bucurii, așa cred eu.

— Ei, mi-ar plăcea mie un bărbat barem pe jumătate ca el.

Bathsheba avea prea multă judecată ca să-i pese de ce anume ziceau servitorii despre ea, dar și prea multă limbariță femeiască pentru a lăsa în pace bârfele lor, până ce aveau să se stingă de la sine, ca toate lucrurile neluate în seamă. Intră ca furtuna peste ei.

— Despre cine vorbești? întrebă ea.

Toată lumea păstră tăcerea. În cele din urmă, Liddy spuse sincer:

— Stăteam și noi puțin de vorbă și ziceam câte ceva despre dumneavoastră, domnișoară.

— Bănuiam eu! Maryann, și Liddy, și Temperance, de acum înainte vă interzic să vă mai dați cu presupusul despre asemenea lucruri. Știți bine că nu mă interesează nici cât negru sub unghie domnul Troy — pe mine una, nu. Toată lumea știe cât de mult îl urăsc. Da — repetă tânăra și năbădăioasa lor stăpână —, îl urăsc!

— Dar știm bine că-l urăști, domnișoară, zise Liddy. și noi la fel.

— Și eu îl urăsc, zise Maryann.

— Maryann! — O, păcătoasă femeie! Cum poți să spui o minciună atât de sfruntată? făcu Bathsheba întărâtată. Nu mai departe de azi-dimineață îl sorbeai din ochi — erai topită toată. Da, Maryann, o știi foarte bine!

— Da, domnișoară, dar și dumneavoastră la fel. Acum este un descreierat ticălos și aveți tot dreptul să-l urăști.

— Ba nu este un descreierat ticălos! Cum îndrăznești să vorbești așa în fața mea? N-am nici un drept să-l urăsc eu — nici tu, nici altcineva. O, dar sunt o caraghioasă! Ce importanță are pentru mine cum este el? Știți bine că pentru mine n-are nici o importanță. Nu-mi pasă de el

— nu am câtuși de puțin intenția să-i apăr bunul nume — ce treabă am eu? Țineți minte, dacă vreuna dintre voi mai spune un cuvânt împotriva lui, își pierde pe loc slujba!

Zvârli scrisoarea pe jos și alergă înapoi în salon, cu inima gata să-i plesnească în piept, cu ochii înotând în lacrimi și cu Liddy după ea.

— O, domnișoară! zise blajin Liddy, uitându-se cu milă la fața Bathshebei. Îmi pare rău că v-am înțeles atât de anapoda! Eu am crezut că țineți la el, dar acum văd că nu.

— Închide ușa, Liddy.

Liddy închise ușa și continuă:

— Întotdeauna lumea melitează așa niște nerozii, domnișoară! De-acum încolo, o să le răspund: „De bună seamă că o lady ca domnișoara Everdene nu poate să-l iubească pe el.” chiar așa o să le spun, negru pe alb.

Bathsheba izbucni:

— O, Liddy, ești chiar atât de nătăfleată? Nu știi să ghicești — nu poți vedea? Doar și tu ești femeie!

Ochii limpezi ai lui Liddy se făcură rotunzi de uimire.

— Da, tare oarbă trebuie să mai fii tu, Liddy! zise Bathsheba, într-o necumpătată uitare de sine și adâncă mâhnire. O, îl iubesc la nebunie, sufăr și mă chinui! Nu te speria de mine, deși poate că sunt de speriat pentru orice femeie nevinovată. Vino mai aproape, mai aproape! — își trecu brațele pe după gâtul lui Liddy. — Trebuie să mă spovedesc cuiva, mă roade pe dinăuntru.

Nici acum nu știi destul despre mine, ca să vezi adevărul și când eu spun o minciună atât de cusută cu ață albă? O, Doamne, și ce mai minciună! Să mă ierte Cel de Sus și dragostea mea. și chiar nu știi că o femeie, când iubește câtuși de puțin, socotește că nimic nu este minciună, dacă este pusă în balanță cu dragostea ei? — Hai, acum ieși din odaie. Vreau să rămân singură.

Liddy se îndreptă spre ușă.

— Liddy, vino aici! Jură-mi pe ce ai mai sfânt că nu este un ușuratic și că tot ce zice lumea despre el sunt doar scorneli!

— Dar, domnișoară, cum să spun că nu este, dacă...

— Nerușinată de fată! Cum poți să ai inima așa de împietrită și să repeți ce spun ceilalți? Făptură lipsită de suflet ce ești... Dar o să am eu grijă, dacă tu sau altul din sat, sau chiar din oraș, mai îndrăznește să bârfească! și porni să se plimbe apăsător prin odaie, de la cămin la ușă și înapoi.

— Nu, domnișoară, eu nu... Eu știu că nu este adevărat, zise Liddy, înspăimântată de furtuna aceasta, nemaivăzută până atunci la Bathsheba.

— Parcă văd că îmi dai dreptate numai ca să-mi faci pe plac. Dar, Liddy, nu se poate să fie el atât de rău precum se spune. Mă auzi?

— Da, domnișoară, da.

— Și îl crezi că este?

— Ce să spun, domnișoară, zise Liddy începând să se smiorcăie. Dacă spun „nu”, n-o să mă credeți, și dacă spun „da”, o să vă Vărsați nervii pe mine.

— Spune că nu crezi, spune nu!

— Nu cred că este atât de rău cum îl zugrăvesc ceilalți.

— Nu este rău câtuși de puțin... Vai de viața și de inima mea, ce slabă sunt! gemu ea domol și sări la altceva, parcă uitând de prezența lui Liddy. O, cât aș fi vrut să nu-l fi întâlnit niciodată! Pentru femei, dragostea e întotdeauna nefericire. N-o să i-o iert niciodată lui Dumnezeu că m-a făcut femeie și că, vai, încep să plătesc pentru favorul că mi-a dat un chip frumos! — Se învioră și se întoarse deodată spre Liddy: — Bagă bine la cap, Liddy Smallbury, dacă repeți pe undeva un singur cuvânt din ce ți-am spus eu între acești patru pereți, n-o să mai am niciodată încredere în tine, n-o să-mi mai fii dragă și n-o să te mai țin pe lângă mine nici o clipă, nici una!

— Nici nu-mi trece prin minte să repet ceva, spuse Liddy cu o demnitate de femeie rănită, deși mărunță. Numai că nu mai vreau eu să rămân la dumneavoastră. și, dacă nu vă supărați, o să plec la sfârșitul secerișului sau săptămâna asta sau chiar de azi... Nu văd ce-am făcut ca să-și bată cineva joc de mine și să se răstească la mine așa, degeaba! încheie femeia de rând, cu grandoare.

— Nu, nu, Liddy, trebuie să rămâi! zise Bathsheba, lăsând deoparte semeția pentru a implora, cu nestatornicia clasică a toanelor. Nu mă lua în seamă acum, când sunt într-o mare încurcătură. Tu nu ești o simplă servitoare — îmi ții mie tovarășie. Doamne, Doamne, nici nu mai știu ce-i cu mine, de când durerea asta nenorocită din inimă m-a frânt și m-a măcinat în halul ăsta. Ce-o să mă fac? Cred că o să dau din necaz în necaz. Mă întreb uneori dacă am fost sortită să mor la azilul săracilor. Dumnezeu știe că n-am pe nimeni pe lume.

— N-o să pun nimic la inimă și n-o să vă părăsesc! zise Liddy printre suspine, repezindu-se nestăpânită la Bathsheba și sărutând-o.

Apoi Bathsheba îi întoarse sărutarea lui Liddy și lucrurile intrară din nou pe făgașul lor.

— Nu plâng des, nu-i așa, Liddy? Doar acum, că m-ai făcut tu să-mi dea lacrimile, zise ea și un zâmbet îi străluci pe obraji umezi. O să încerci să te gândești la el ca la un om bun, nu-i așa, dragă Liddy?

— O să încerc, domnișoară, pe cuvânt.

— Este totuși un om statornic, în modul nesăbuit pe care i-l știi. E mai bine decât să fie ca alții, nesăbuiți în mod constant. Și mi-e teamă că dintre ăștia fac parte și eu. Făgăduiește-mi că n-o să dezvălui nimănui taina mea, făgăduiește-mi, Liddy! și nu le spune că am plâns din pricina lui, fiindcă ar fi cumplit pentru mine, iar lui, sărmanul, nu i-ar folosi la nimic.

— Nici moartea nu poate smulge ceva din gura mea, stăpână, când mi-am pus în minte s-o pecetluiesc, și o să fiu mereu prietena dumneavoastră! răspunse Liddy cu patos, în același timp în care își mai stoarse câteva lacrimi din ochi, nu pentru că ar fi fost neapărată nevoie, ci din acel simț artistic de a se pune în armonie cu restul tabloului, care pare să le îmboldească pe toate femeile în astfel de momente. Eu cred că lui Dumnezeu îi place să fim bune prietene, dumneavoastră ce ziceți?

— De bună seamă.

— și, dragă domnișoară, n-o să mă mai chinuiți și n-o să vă mai răstiți din nimic la mine, nu-i așa, fiindcă atunci vă zburliți ca un leu și asta mă sperie. Știți, cred că puteți să înfrunțați orice bărbat, când vă apucă năbădăile.

— Nici vorbă! Chiar așa? zise Bathsheba, râzând puțin, deși cumva serios pusă pe gânduri de acest portret de amazoană. — Sper că nu sunt o fată dintr-acelea viteze, bărbătoase? continuă ea, cu o oarecare neliniște.

— O, nu, bărbătoasă nu, dar grozav de femeie... și asta dă în partea cealaltă, uneori... Ah, domnișoară, mai zise Liddy, după care trase cu mare tristețe aer în piept și îl suflă înapoi la fel de trist, aș vrea să am barem jumătate din cusurul ăsta al dumneavoastră! Este de mare ajutor pentru o biată fată, în zilele acestea păcătoase ale noastre.

XXXI.

ÎNVINOVĂȚIRE. FURIE

În seara următoare, Bathsheba, cu gândul să-l ocolească pe domnul Boldwood, în cazul în care s-ar fi întors ca să-i răspundă prin viu grai la scrisoarea ei, porni la drum, ca să-și țină astfel făgăduiala pe care i-o făcuse lui Liddy cu câteva ore mai devreme. Prietena Bathshebei, drept zălog al împăcării lor, căpătase o săptămână liberă pentru a-și vizita sora, care se măritase cu un prosper meșter de palanci pentru țarcuri și iesle pentru vite, care locuia într-o încântătoare pădure deasă de aluni, pe lângă Mellstock-ul de Sus, în apropiere de Yalbury. Înțelegerea fusese ca domnișoara Everdene să le facă cinstea de a veni și ea acolo, pentru o zi sau două, ca să vadă câteva ingenioase îmbunătățiri pe care meșterul lemnar le adusese obiectelor pe care le făcea.

Lăsându-le instrucțiuni lui Gabriel și lui Maryann, să meargă să cerceteze dacă toate sunt încuiate cu grijă pentru noapte, plecă de acasă de îndată ce se sfârși o bine venită ploaie de vară, care primenise aerul și spălase puțin veșmântul pământului, deși, dedesubt, totul era uscat ca și mai înainte. O mireasmă proaspătă se ridica din țarinile divers vălurite, ca o răsuflare feciorelnică a pământului, iar păsările înviorate aduceau cântări de laudă întregii priveliști. În fața ei, norii, din vizuinele cărora scăpărau sălbătice lumini, în contrast cu soarele umbrit din preajma lor, zăboveau în zarea dinspre nord-vest, în cel mai îndepărtat punct al cerului pe care miezul verii îl îngăduia vederii.

Străbătuse aproape două mile din drumul ei, privind cum se scurgea lumina zilei și gândindu-se cum timpul lucrărilor se topea tăcut în timpul cugetării, ca apoi și acesta să lase loc, la rândul lui, timpului rugăciunii și al somnului, când îl zări deodată, venind de peste dealul de la Yalbury, chiar pe omul pe care încercase cu atâta grijă să-l ocolească. Boldwood se apropia, dar nu cu pasul liniștit al forței stăpânite, care era modul său obișnuit de a călca, de parcă întotdeauna tocmai cumpănea între două gânduri. Acum mergea năuc și împleticit.

Boldwood se trezise pentru prima oară în fața privilegiului femeii de a duce cu vorba, chiar dacă această amânare înseamnă spulberarea speranțelor celuilalt. Faptul că Bathsheba era o fată hotărâtă, cu spirit practic, mult mai puțin nestatornică decât semenele ei, fusese însuși sufletul nădejdlor sale, căci fusese convins că aceste însușiri o vor conduce să aleagă drumul cel mai drept către stabilitate și să-l accepte pe el, deși poate că în închipuirea ei nu l-ar fi scăldat în curcubeul unei iubiri fără reproș. Însă acum argumentele sale i se întorceau ca niște raze triste dintr-o oglindă spartă. Descoperirea era în egală măsură sfâșietoare și neașteptată. Boldwood se apropie, cu privirea ațintită în pământ, și nu o văzu pe Bathsheba până când nu fură la o aruncătură de piatră unul de celălalt. Își ridică ochii auzindu-i pașii mărunți, iar schimbarea lui la față îi dezvălui ei cât de adânci și de puternice erau sentimentele pe care scrisoarea ei le încremenise.

— O, dumneavoastră sunteți, domnule Boldwood? Îngăimă ea, în timp ce fierbințele vinovăției îi zvâcnea în obraji.

Cei care au puterea să dojenească în tăcere descoperă că este un mijloc mai eficace decât cuvintele. Există în ochi accente pe care rostirea nu le are, iar pe buzele palide, mai multe grăiri decât se aud cu urechile. Faptul că evitase calea sunetelor reprezenta deopotrivă noblețea și tragismul sentimentelor din străfundul unui suflet. La privirea lui Boldwood nu se putea da un răspuns.

Văzând-o că se trage puțin în lături, o întrebă:

— Ce, ți-e frică de mine?

— De ce spuneți asta?

— așa mi s-a părut că arăți, zise el, și ar fi extrem de ciudat, fiindcă nu s-ar potrivi nicicum cu ceea ce simt eu pentru dumneata.

Bathsheba își recăpătă stăpânirea de sine, îl privi liniștită în ochi și așteptă.

— Știi cum este acest sentiment, urmă Boldwood, cântărindu-și cuvintele, știi că este mai trainic decât moartea. Nici o scrisoare trimisă în pripă nu poate să-l clintească.

— Ar fi fost mai bine dacă n-ați fi nutrit sentimente atât de puternice pentru mine, murmură ea. Este foarte generos din partea dumneavoastră, mai mult decât merit eu, dar nu pot să aud asta acum.

— Să auzi? Dar ce crezi că am de spus? N-o să fii soția mea și asta-i de ajuns. Scrisoarea dumitale a fost cât se poate de limpede. Eu, unul, nu-ți cer să mai ascuți nimic.

Bathsheba nu se simți în stare să-și îndrepte voința pe un făgaș clar, ca să scape din această grozav de neplăcută situație. Bălmăji un „bună seara” și dădu să plece. Boldwood veni până lângă ea, încet și mahnit.

— Bathsheba... scumpa mea... e ultimul tău cuvânt?

— Da, este.

— O, Bathsheba, fie-ți milă de mine! izbucni Boldwood. Pentru numele lui Dumnezeu, da, am căzut până pe cea mai de jos treaptă, am ajuns să cerșesc mila unei femei! Totuși, femeia aceea ești dumneata, dumneata ești aceea.

Bathsheba izbuti să se stăpânească. Însă cu greu găsi puterea să articuleze cuvintele care îi veniră fără voie pe buze:

— Astfel de vorbe nu onorează femeia.

Fu doar o șoaptă, căci un aer nespus de sumbru și deopotrivă de îndurerat în înfățișarea acestui bărbat, care se arăta cu desăvârșire înfrânt, la bunul plac al pasiunii, făcea neputincioasă înclinația feminină de a pune preț pe detalii.

— Sunt complet răvășit din pricina asta, am înnebunit, zise el. Nu pentru că aș fi cumva gata să îndur orice, stau aici și te implor, dar chiar te implor. aș vrea să știu câtă dragoste îți port în inima mea, dar asta este cu neputință s-o afli. Din simplă milă omenească pentru un om singuratic, nu renunța la mine acum!

— Nu renunț la dumneavoastră — nici vorbă! Cum aș putea, de vreme ce nu v-am dorit niciodată?

Dându-i astfel de înțeles, limpede ca lumina zilei, că nu-l iubise niciodată, uită pentru o clipă de nesăbuitul laț pe care i-l întinsese în ziua aceea de februarie.

— Dar a fost un timp când dumneata ți-ai îndreptat gândurile către mine, mai înainte să mă fi gândit eu la dumneata. Nu-ți aduc vreun reproș, deoarece chiar și în starea mea de acum îmi pot da seama că bezna în care aș fi trăit, rece și necunoscându-te, dacă nu m-ai fi scos dumneata prin scrisoarea aceea — felicitarea de St. Valentine, cum o numești —, ar fi fost mai rea decât faptul că te-am cunoscut, deși mi-a adus această suferință, însă, repet, a fost o vreme când nu știam nimic de existența dumitale și nu simțeam nimic pentru dumneata și, cu toate acestea, dumneata m-ai smuls din starea aceasta. Iar dacă spui că nu m-ai încurajat în nici un fel, nu pot decât să te contrazic.

— Ceea ce numiți dumneavoastră încurajare a fost doar o joacă, făcută într-o doară, doar ca să-mi ocup timpul cu ceva. M-am căit amarnic pentru asta — da, amarnic și cu lacrimi. Acum, chiar mai puteți să mi-o amintiți?

— Nu te învinuiesc, ci deplâng ce ai făcut. Am luat în serios ceea ce dumneata juri că a fost o glumă, iar acum despre aceasta, pentru care eu mă rog să fie o glumă, dumneata spui că este îngrozitor de adevărat. Imboldurile sufletelor noastre se încrucișează anapoda. Mi-aș fi dorit ca sentimentele dumitale să fie mai apropiate de ale mele — sau ale mele mai apropiate de ale dumitale! O, dacă aș fi putut să prevăd chinurile în care o să mă azvârle acea păcăleală ieftină, cum te-aș mai fi blestemat! Însă fiindcă n-am fost în stare s-o văd încă de atunci, acum nu mai pot s-o fac, pentru că te iubesc atât de mult! Dar e o prostie să mai despicăm firul în patru acum... Bathsheba, ești prima femeie de pe lumea asta pe care am privit-o căutând iubirea și, pentru că am fost atât de aproape să te numesc a mea, îmi vine atât de greu să accept refuzul acesta. cât de aproape am fost să mi te făgăduiești. Nu-ți vorbesc acum ca să te înduioșez și să

te întristez din pricina suferinței mele — n-ar avea nici un rost. Trebuie s-o îndur singur, căci suferința mea n-ar fi mai mică, dacă te-aș face și pe dumneata să suferi.

— Dar eu chiar vă compătimeșc — profund! O, din tot sufletul!

— Nu face așa ceva! Dragostea dumitale, Bathsheba, este atât de importantă pe lângă mila dumitale, încât mila dumitale, după ce ți-am pierdut dragostea, n-ar însemna un prea mare adaos la durerea mea, cum nici câștigarea milei dumitale nu m-ar ajuta să sufăr mai puțin. O, draga mea, cât de drag îmi e să mă gândesc la cum mi-ai vorbit atunci, în spatele trestiiilor de pe malul apei, la spălatul oilor, și în hambar, la tunsul oilor, și ultima oară, la care mi-e cel mai drag să mă gândesc, în seara aceea, la dumneata acasă! Unde s-au dus toate cuvintele dumitale plăcute — unde nădejdea dumitale sinceră că o să ajungi să ții la mine foarte mult? Chiar le-ai uitat? De tot? Ea își înăbuși emoția, se uită liniștită drept în ochii lui și spuse, cu vocea ei joasă, neșovăitoare:

— Domnule Boldwood, nu v-am făgăduit nimic. Ați fi vrut să aveți în mine o soție ca de lut, când mi-ați adus cel mai de preț, cel mai înalt omagiu pe care un bărbat poate să-l aducă unei femei — să-i spună că o iubește? Am fost obligată să mă arăt întrucâtva simțitoare, altminteri aș fi părut o harpie nerecunoscătoare. Totuși, fiecare dintre lucrurile spuse n-a însemnat decât amabilitate de moment — și fiecare moment n-a fost încărcat cu mai mult decât cu amabilitate. De unde era să știu că ceea ce înseamnă o distracție pentru oricare alt om, o să fie pentru dumneavoastră o suferință de moarte? Judecați puțin, vă rog, și cu mai multă îngăduință față de mine!

— Ei, n-are rost să ne certăm, n-are nici un rost. Un lucru este sigur: înclinai cu totul către mine și acum nu mai ești lângă mine. Totul s-a schimbat și numai din pricina dumitale, ține minte! Nu erai nimic pentru mine cândva, iar eu eram mulțumit; acum din nou nu ești nimic pentru mine, dar ce deosebire între nimicul de acum și cel de atunci! De ce n-o fi vrut Dumnezeu ca dumneata să nu îmi fi dat aripi niciodată, dacă nu erau decât pentru a mă zvârli la pământ!

Bathsheba, cu tot curajul din această bătaie, începu să aibă neîndoielnice semne că ea era corabia mai slabă. Se lupta cu deznădejde contra acestei slăbiciuni femeiești, care nu contenea s-o asalteze cu emoții nedorite, într-un puhoi din ce în ce mai puternic. Încercase să scape de tulburare, fixându-și atenția asupra copacilor, asupra cerului, asupra oricărui obiect neînsemnat care-i pica sub ochi, în timp ce ploua cu reproșuri din partea lui, dar șiretenia aceasta n-o mai putu salva acum.

— Nu v-am dat eu aripi niciodată, zău că nu! răspunse ea, cu tot eroismul de care fu în stare. Dar nu fiți atât de pornit împotriva mea. Suport să mi se spună că am greșit, numai spuneți-mi-o cu blândețe! Oh, domnule, nu vreți să fiți atât de bun să mă iertați și să priviți totul cu inima ușoară?

— Cu inima ușoară? Ar putea vreun bărbat înșelat până i se umple sufletul de fiere să găsească în asta vreun motiv de înseninare? Dacă am pierdut, cum să mă port de parcă aș fi câștigat? Cerule, dumneata n-ai pic de suflet! Dacă aș fi știut ce îngrozitor de amară avea să fie această plăcere, cum m-aș fi ferit și nu te-aș fi privit niciodată, și mi-aș fi astupat urechile la vorbele dumitale! — Eu îți spun toate acestea, și dumitale ce-ți pasă! Nu-ți pasă deloc! Ea se apără pe mutește, fără vlagă, de acuzațiile lui; clătina disperată din cap, ca și cum ar fi vrut să se scuture de vorbele care curgeau în ploaie mărunță și deasă asupra urechilor ei, de pe buzele acestui bărbat tremurând în punctul culminant al vieții, cu figura lui arămie, de roman, cu trăsături delicate.

— Draga mea dragă, până și-n clipa asta șovăi, neștiind pe care cale să apuc: să renunț nepăsător la dumneata sau, dimpotrivă, să trudes din nou, cu umilință, ca să te câștig. Uită că ai spus nu și lasă lucrurile cum au fost. Spune-mi, Bathsheba, că mi-ai trimis acea scrisoare de refuz doar în glumă — hai, spune-mi!

— Ar fi neadevărat și ar fi dureros pentru amândoi. Îmi puneți în cârcă mai multă putere de a iubi decât am de fapt. Nu am nici pe jumătate firea drăgăstoasă pe care credeți că aș avea-o. O copilărie fără ocrotire, într-o lume rece, a alungat toată blândețea din mine.

El îi răspunse numaidecât, cu și mai multă înverșunare:

— aș, ar putea fi adevărat întrucâtva. Dar, oh, domnișoară, nu ține ca scuza! Nu ești femeia rece pe care ai vrea s-o zugrăvești, nu! Nu din pricină că nu ai nici un sentiment în dumneata nu mă iubești pe mine. Este firesc să vrei ca eu să gândesc așa — ai vrea să-mi ascunzi că ai o inimă la fel de pătimașă ca a mea. Ai destulă iubire, însă este îndreptată pe un nou făgaș. Știu pe care.

Ritmul rapid al inimii ei deveni de-a dreptul un vacarm, bătând să-i spargă pieptul. El făcea aluzie la Troy. Așadar, știa ce se întâmplase! într-adevăr, numele sergentului ieși de pe buzele lui în clipa următoare.

— De ce Troy nu mi-a lăsat comoara în pace? întrebă el sălbatic. Dacă eu n-aveam nici un gând să-i fac vreun rău, atunci el de ce a căutat cu tot dinadinsul să fie remarcat de dumneata? Mai înainte să te bată el la cap, inima dumitale înclina către mine; următoarea dată când urma să te văd, răspunsul dumitale ar fi fost da. Poți să spui că nu-i așa, te întreb, poți?

Bathsheba își întârzie răspunsul, dar era prea cinstită ca să nu i-l dea.

— Nu pot, șopti ea.

— știu că nu poți. Dar el s-a furișat în absența mea și m-a jefuit. De ce nu te-a cucerit mai înainte, când n-ar fi fost nimeni îndurerat? când nimeni nu s-ar fi apucat să bârfească? Acum

lumea rânjește batjocoritor la mine — până și dealurile și cerul par să-și râdă de mine, de-am ajuns să roșesc, rușinat de nebunia mea. Mi-am pierdut respectul oamenilor, bunul meu nume, situația mea — le-am pierdut pentru totdeauna. Du-te și mărită-te cu omul tău, du-te!

— Oh, domnule Boldwood!

— Ești liberă s-o faci. Nu mai aștept nimic de la dumneata. Cât despre mine, mai bine m-aș duce într-un loc unde să fiu singur, să mă ascund și să mă rog. Am iubit odată o femeie. Acum mi-e rușine. când o să mor, o să se spună despre mine: „Nefericitul, bolnav de dragoste a mai fost!” Cerule, măcar dacă mi s-ar fi pus coarne în taină, dacă nu s-ar fi aflat despre dezonorarea mea, dacă mi-aș fi păstrat bunul renume! Dar nu contează — s-a dus, iar pe femeie n-a câștigat-o. Rușine să-i fie, rușine!

Furia lui nebună o îngrozi și se trase câțiva pași înapoi, alunecând fără să atragă atenția, în timp ce îi spunea:

— Sunt doar o fată — nu-mi vorbiți așa!

— Ai știut tot timpul — oho! și încă ce bine ai știut — că acest nou capriciu al dumitale era nenorocirea mea. Orbită de alamă și de o tunică roșie! O, Bathsheba, asta-i curat prostie femeiască!

Ea luă deodată foc:

— Puneți prea multe în seama dumneavoastră! zise ea vehement. Toată lumea e împotriva mea, toată lumea. Nu-i demn de un bărbat să atace astfel o femeie! Nu am pe nimeni în lumea asta care să se lupte pentru mine, dar nu mi se arată nici o milă. Totuși, chiar dacă o mie de inși ca dumneavoastră m-ar lua în zeflema și ar bârbi pe seama mea, eu tot n-o să mă dau bătută!

— Fără îndoială că acum o să trângănești împreună cu el pe seama mea. Să-i spui așa: „Boldwood și-ar fi dat viața pentru mine.” Da, și i-ai dat frâu liber, știind că nu e omul potrivit pentru dumneata. Te-a sărutat — a susținut că ești a lui. Mă ascuți — te-a sărutat! Zi că nu-i așa!

O femeie lovită de nenorocire este intimidată de un bărbat lovit de nenorocire, de aceea, cu toate că Boldwood era, ca vehemență și patos, aproape ea însăși transpusă în alt sex, obrajii Bathshebei începură să tremure. Spuse cu răsuflarea întretăiată:

— Lăsați-mă în pace, domnule, lăsați-mă! Nu sunt nimic pentru dumneavoastră. Lăsați-mă să plec!

— Spune că nu te-a sărutat!

— N-o să spun.

— Ha — atunci a făcut-o! se auzi răgușit fermierul.

— A făcut-o, zise ea fără grabă și, cu toate că îi era frică, sfidător. Nu mi-e rușine să spun adevărul.

— Atunci blestemat să fie, în vecii vecilor! șuieră Boldwood, izbucnind într-o furie șoptită. În vreme ce eu aș fi dat lumea întreagă doar ca să-ți ating mâna, i-ai îngăduit unui desfrânat să vină, fără nici un drept, fără prea multă vorbă, și... să te sărute. Dumnezeule mare — să te sărute!... Ah, o să vină o zi în viața lui în care o să fie silit să se căiască și o să se simtă mizerabil din pricina suferinței pe care i-a pricinuit-o altui bărbat; și atunci o să geamă, și-o să se perpelească de dorință, și o să blesteme, și o să tânjească — așa ca mine în momentul ăsta!

— Nu, nu! O, nu vă rugați să cadă răul asupra lui! Imploră ea, într-un strigăt de jale. Orice, în afară de asta, orice! Oh, fiți îngăduitor cu el, domnule, fiindcă îl iubesc din toată inima. Ideile lui Boldwood atinseseră acel grad de incandescență la care forma și consistența dispar cu desăvârșire. Noaptea care se pregătea să coboare părea să se fi concentrat în ochii lui. Nu mai auzea nimic din ce spunea Bathsheba.

— O să-l pedepsesc, pe sufletul meu că da! Dau eu de el, soldat, nesoldat, o să-l biciuiesc pe băietanul ăsta nepoftit pentru îndrăzneala de a-mi fura singura mea bucurie. Chiar de-ar face cât o sută de bărbați, tot o să-l biciuiesc... — Vocea i se frânse pe neașteptate și nefiresc. — Bathsheba, scumpa mea, cocheta mea pierdută, iartă-mă! Te-am învinovățit, te-am amenințat, m-am purtat ca un bătăran cu dumneata, el este capul răutăților. Ți-a furat inima iubită cu minciunile lui neînchipuite!... Are noroc că s-a dus înapoi la regimentul lui, că e plecat prin țară și nu aici! Sper să nu se întoarcă tocmai acum. Mă rog lui Dumnezeu să nu-mi iasă în cale, fiindcă s-ar putea ca ispita să fie mai presus de mine. O, Bathsheba, ține-l departe, da, ține-l departe de mine!

Pentru câteva clipe, Boldwood rămase fulgerat, de parcă și-ar fi dat ultima suflare o dată cu aceste cuvinte pătimașe. Își întoarse capul în partea cealaltă și se depărtă; trupul îi fu înghițit, curând, în umbra înserării, iar zgomotul pașilor săi fu acoperit de foșnetul ușor al frunzelor din copaci.

Bathsheba, care stătuse neclintită ca modelul unui artist, în toată vremea din urmă, își lăsă fața în palme, încercând înnebunită să chibzuiască la spectacolul care tocmai se încheiase. Asemenea amețitoare prăpăstii de sentimente febrile într-un om așezat ca domnul Boldwood i se păreau de neînțeles, înspăimântătoare. În loc să fie un om deprins să-și înăbușe simțirile, el era — cel pe care-l văzuse.

Amenințările fermierului o impresionaseră cu atâta forță din pricină că făcuse referire la o situație pe care, în prezent, nu o cunoștea decât ea — iubitul ei avea să se întoarcă în Weatherbury peste o zi sau două. Troy nu se întorsese la cazarma lui aflată departe, așa cum bănuiau Boldwood și ceilalți, ci se dusesese doar să-și viziteze niște cunoștințe din Bath și îi mai rămăsese o săptămână sau mai mult din permisie.

Se simțea foarte nefericită, convinsă fiind că, dacă el ar fi vizitat-o tocmai acum și ar fi dat cu ochii de Boldwood, ar fi izbucnit un scandal îngrozitor. I se tăia răsuflarea la gândul că Troy ar putea să pățească vreun rău. Cea mai mică scânteie ar fi fost de ajuns ca să ațâțe turbarea și gelozia fermierului, și așa un butoi cu pulbere. Boldwood avea să-și piardă stăpânirea de sine, cum i se întâmplase și în seara aceea. Voioșia lui Troy ar fi putut deveni agresivă, ar fi putut aluneca pe panta zeflemelii, iar furia lui Boldwood ar fi putut aluneca pe panta răzbunării. Dintr-o spaimă aproape bolnăvicioasă de a fi crezută o fată care nu-și poate stăpâni gura, această femeie fără călăuză pe drumul vieții ascundea prea bine de ochii lumii, sub masca nepăsării, simțămintele adânci și emoțiile sale puternice. Dar acum nu se mai gândea că

trebuia să se arate reținută. În zăpăceala ei, în loc să meargă mai departe pe drumul ei, se plimba în sus și-n jos, fluturându-și degetele prin aer, strângându-și fruntea în palme, suspinând întretăiat și înăbușit. Apoi se așează pe-o grămadă de pietre de la marginea drumului, ca să-și adune gândurile. Acolo stătu multă vreme. Peste zarea întunecată a pământului apărură plaje și promontorii de nori arămii, hotărnicind întinderea verzuie și cristalină a cerului dinspre apus. Apoi un luciu de purpură se așează peste ele, iar lumea în continuă mișcare se învârti în jurul axei sale, către o priveliște contrastantă, în partea de la răsărit, împodobită cu stele șovăielnice și pâlpâitoare. Bathsheba se uită lung la chinurile nașterii lor printre umbrele spațiului, dar fără s-o vadă pe nici una anume. Minte ei tulburată hălăduia departe, cu Troy.

XXXII.

NOAPTEA. MERSUL CAILOR

Satul Weatherbury era tăcut precum cimitirul din mijlocul său și toată suflarea sa zăcea culcată, aproape la fel de nemișcată ca și când ar fi fost moartă. Orologiul bisericii bătuse ora unsprezece. Văzduhul era atât de golit de alte sunete, încât până și huruitul mecanismului orologiului de dinaintea fiecărei bătai se auzea limpede, ca și clinchetul aceluiași mecanism, la sfârșit. Notele pluteau cu obișnuita mărginire oarbă a lucrurilor neînsuflețite — izbindu-se de pereți și sărind înapoi, unduind spre norii împrăștiți de pe cer, strecurându-se prin spărturile lor, în spațiul de necuprins.

În casa Bathshebei, cu încăperi mari și cu pereți scorojiți și mucezi, nu rămăsese decât Maryann, în seara aceea, Liddy fiind, după cum am spus, la sora ei, spre care plecase și Bathsheba, în vizită. La câteva minute după ce bătuse de unsprezece, Maryann se răsuci în pat, cu senzația că fusese trezită de ceva. Habar n-avea, însă, ce anume îi tulburase odihna. Apoi o fură somnul, trecu în vis și din vis se trezi iarăși, cu senzația neplăcută că se întâmplase ceva. Se dădu jos din pat și se uită pe fereastră. Padocul era mărginit, la un capăt, chiar de peretele casei, iar în padoc Maryann abia putu desluși, prin cenușiul nesigur al nopții, o siluetă în mișcare, apropiindu-se de calul care păștea acolo. Silueta apucă iute calul de smocul de păr din frunte și-l trase până în colțul ocolului. Acolo Maryann zări un obiect care se dovedi, curând, a fi un vehicul, căci, după câteva minute, scurse, probabil, cu înhămatul, auzi trapul calului pe drum, amestecat cu huruitul roților unei trăsurii ușoare. Doar două fapte, dintre toate cele ale neamului omenesc, ar fi putut să se strecoare în padoc cu lunecarea aceea ca de stafie: o femeie sau un țigan. Despre o femeie nu putea fi vorba, căci ce femeie s-ar fi ocupat cu așa ceva la ora aceea? Așadar vizitatorul nu putea fi decât un hoț, care probabil că știuse că în noaptea aceea

casa nu era bine păzită și alesese să-și ducă planul îndrăzneț la îndeplinire tocmai atunci. În plus, ca bănuiala să se prefacă mai ușor în certitudine, la poalele satului Weatherbury se aciuseră niște țigani.

Maryann, căreia îi fusese frică să strige în prezența hoțului, văzându-l că pleacă, nu se mai temu. Își trase la iuțeală hainele pe ea, coborî apăsând scara hodorogită care trosnea din toate încheieturile, fugi până la casa lui Coggan, cea mai apropiată, și dădu alarma. Coggan îl sculă pe Gabriel, care locuia din nou în casa lui, ca la început, și amândoi veniră la padoc. Fără nici o îndoială, calul dispăruse.

— I-auzi! făcu Gabriel.

Ciuliră urechile. În neclintirea văzduhului se deslușea limpede tropotul unui cal străbătând ulița Longpuddle, drept în spatele șatrei de țigani de la poalele lui Weatherbury.

— Asta-i Scumpetea noastră. Pot să jur că-i trapul ei! Spuse Jan.

— Oh, Doamne! Ce-o să mai tune și-o să fulgere stăpâna, când s-o întoarce, și din neghiobi n-o să ne scoată! se văicărea Maryann. Mai bine se întâmpla când era și ea acasă, că nu ne mai lua pe noi la întrebări.

— Trebuie să ne ducem după ei, spuse Gabriel hotărât. Răspund eu în fața domnișoarei Everdene pentru ce facem. Da, o luăm după ei!

— Zău, nu văd cum, zise Coggan. Caii noștri sunt prea greoi pentru o ispravă ca asta, în afară de Păpușica, dar ce facem amândoi numai cu ea? Dacă i-am fi avut pe ăia doi de acolo, de peste gard, poate am fi făcut oarece.

— Care ăia doi?

— Pur și Domol, ai domnului Boldwood.

— Atunci, rămâi aici până mă întorc, zise Gabriel. O luă la fugă peste deal, spre casa fermierului Boldwood.

— Fermierul Boldwood nu-i acasă, zise Maryann.

- mai bine, răspunse Coggan. Știu eu după ce s-a dus.

În mai puțin de cinci minute, Oak se întoarce, alergând la fel de repede, cu două căpestre atârându-i în mână.

— Unde le-ai găsit? întrebă Coggan și, fără să aștepte răspunsul, se răsuci pe călcâie și sări peste gardul de nuiele.

— Sub streășină, unde știam că le ține, zise Gabriel urmându-l. Coggan, poți să călărești pe deșelate? Nu-i timp să căutăm și niște șei.

— Ca un haiduc! zise Jan.

— Maryann, du-te la culcare! îi strigă Gabriel din vârful gardului.

Sărind pe pajiștea lui Boldwood, își vârâră amândoi căpestrele în buzunare, ascunzându-le de caii care, văzându-i pe oameni cu mâna goală, se lăsară, cumiți, apucați de coamă, după care căpestrele li se strecurară, cu dibăcie, peste cap. Neavând nici zăbală, nici frâu, Oak și Coggan încropiră o zăbală trecând frânghia prin gura calului și înnodând-o în partea cealaltă. Oak încălecă dintr-o săritură, iar Coggan sui ajutându-se de un pârleaz, după care se îndreptară către poartă, pornind la galop, în direcția apucată de calul Bathshebei și de hoț. A cui era trăsura la care fusese înhamat calul, nu știau sigur.

În trei sau patru minute ajunseră la poalele lui Weatherbury. Cercetară din ochi peticul întunecat de pământ acoperit cu iarbă, de la marginea drumului. Țiganii plecaseră.

— Împielitații! exclamă Gabriel. Pe unde naiba or fi luat-o?

— Drept înainte, cum mă vezi și cum te văd, zise Jan.

— Prea bine. Avem cai mai buni, așa că trebuie să-i prindem din urmă, zise Oak. Hai, să-i dăm bătaie!

Acum, nici un zgomot de cai nu se mai auzea înaintea lor. Cu cât se depărtau de Weatherbury, drumul pietruit devenea din ce în ce mai moale și mai cleios, căci ploaia de mai devreme îl umezise la suprafață, făcându-l vâscos, fără să ajungă să-l prefacă, însă, în noroi. Ajunseră la o răscruce. Coggan trase brusc de sfoara-frâu a lui Domol și sări jos.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Gabriel.

— Trebuie să încercăm să le luăm urmele, de vreme ce nu-i mai putem auzi, răspunse Jan, scotocind prin buzunare. Aprinse un chibrit și apropie lumina de pământ. Pe aici plouase mai cu nădejde și toate urmele de oameni și de cai făcute mai înainte de furtună fuseseră spălate și

șterse de picături, arătând acum ca niște mici cupe cu apă, care reflectau flacăra chibritului aidoma unor ochi. Un rând de urme de copite era proaspăt, fără apă în adâncituri, și un rând de urme de roți era de asemenea gol și nu ca niște mici pâraie, cum erau celelalte. Urmele de potcoave întipărite de curând erau pline de indicii despre pasul calului — fiind greu de descris în cuvinte, ele sunt redată în schema următoare:

o o o o o

— Înainte! strigă Jan. Urme ca astea înseamnă galop întins. Nu-i de mirare că nu-l auzim. Iar calul este înhămat — uită-te la urmele astea de roți. Ce mai, asta-i iapa noastră!

— De unde știi?

— Bătrânul Jimmy Harris a potcovit-o săptămâna trecută și-i recunosc lucrătura dintr-o mie.

— Ceilalți țigani înseamnă că au plecat mai devreme sau au luat-o pe un alt drum, zise Oak. Ai văzut că nu erau alte urme, așa-i?

— Așa-i. Călăriră în tăcere o vreme, care li se păru lungă și apăsătoare. Coggan avea la el un ceas vechi cu sonerie, din alamă, pe care îl moștenise de la cine știe ce geniu al familiei — acesta sună acum ora unu. Proprietarul său mai aprinse un chibrit și cercetă iarăși pământul:

— Aici e un galop mic, zise el, azvârlind chibritul. E un pas cam sucit și nesigur pentru o cabrioletă! Adevărul este că au mânat-o prea tare la început; dar tot îi prindem.

Își mânără din nou caii la galop și intrară în Vale când Ceasul lui Coggan bătuse ora două. când se uitară iar, urmele copitelor erau după cum urmează:

— Ăsta-i un trap, știi, zise Gabriel.

— Da, pe aici a mers doar la trap, zise Coggan vesel. îi prindem din urmă la țanc.

Mânără grăbiți caii și mai făcură vreo două sau trei mile.

— Ah, stai puțin! zise Jan. Hai să vedem cum a urcat dealul ăsta. Ne mai lămurim și cu asta! Aprinse iar un băț de chibrit, frecându-l de jambiere, ca și mai înainte, și studie drumul.

oo

— Ura! strigă Coggan. Pe aici a urcat la pas — și bine-a făcut. Pun rămășag pe o coroană c-o să-i ajungem în două mile!

Mai străbătură trei și se opriră să asculte. Nu se auzea nimic, în afară de apa din iazul unei mori, scurgându-se cu glas gros prin zăgaz și stârnindu-ți gânduri negre, despre cum ai putea să te arunci în ea și să te îneci. Gabriel descălecă în clipa în care ajunseră la o cotitură. Urmele erau singurele semne ale direcției în care o apucaseră calul și cabrioleta și era nevoie de multă băgare de seamă, ca să nu le încurce cu altele, apărute pe ultima bucată de drum.

— Asta ce mai înseamnă? deși cred că ghicesc, zise Gabriel, uitându-se la Coggan în timp ce plimba chibritul deasupra pământului, la cotitura drumului. Coggan, care, nu mai puțin decât caii care gâfâiau, începuse să dea semne de oboseală, privi din nou cu atenție la caracterele mistice.

Întoarse fața în sus și scoase un prelung „Am-pățit-o-o-o!”

— Șchiopătează, zise Oak.

— Da. Scumpetea e șchioapă de piciorul stâng din față, zise Coggan, holbându-se lung la urmele copitelor.

— Să ne grăbim, zise Gabriel, urcând din nou pe armăsarul în spume.

Cu toate că drumul fusese, în cea mai mare parte, la fel de bun ca oricare alt drum cu bariere de intrare în oraș de prin partea locului, nu era decât o scurtătură. Abia ultima cotitură, într-un punct aflat la vreo două mile distanță de Micul Hintock, îi readuse în drumul principal care ducea spre Bath, trecând prin Sherton Abbas. Coggan își reveni.

— Acum l-am prins! exclamă el.

— Unde?

— La bariera Sherton. Paznicul de la barieră este cel mai adormit om de aici până la Londra

— Dan Randall, așa îl cheamă — îl știu de ani de zile, de pe vremea când era la bariera de la Casterbridge. Cu șchiopătutul și cu bariera, treaba noastră este ca și făcută!

Acum înaintau cu deosebită grijă. Nu mai schimbă nici o vorbă, până când zăriră, pe fundalul întunecat al frunzișului, cinci bârne albe puse de-a curmezișul drumului, puțin mai în față.

— Sst — aproape c-am ajuns! zise Gabriel.

— În buiestru, prin iarbă, zise Coggan.

Albul bârnelor era întrerupt, la mijloc, de o formă mare întunecată, stând în fața lor. Liniștea acelui ceas târziu fu sfâșiată de un strigăt izbucnit dinspre forma întunecată:

— Hei, hei! Bariera!

Se părea că se mai strigase o dată, mai înainte, dar nu auziseră ei, căci, în timp ce se apropiau, ușa căsuței paznicului se deschise și omul ieși, pe jumătate îmbrăcat, cu o lumânare în mână. Razele luminară întregul grup.

— Nu ridică bariera! strigă Gabriel. A furat calul!

— ce? întrebă paznicul.

Gabriel se uită la vizitiul cabrioletei și văzu o femeie. Era Bathsheba, stăpâna lui. Auzindu-i vocea, ea își feri fața din lumină. Dar, între timp, Coggan o zărise și el.

— Păi, e stăpâna noastră, pot să jur! zise el uluit.

Era, fără îndoială, Bathsheba, care, între timp, sfârșise de pregătit șiretlicul care îi ieșea atât de bine, în oricare dintre situațiile de criză, mai puțin cele din dragoste, mai precis mascarea surprizei printr-o purtare rece.

— Ei, Gabriel, îl întrebă ea liniștită, unde-ai plecat?

— Am crezut... începu Gabriel.

— Eu mă duc la Bath, zise ea, folosindu-se din plin de siguranța de sine care lui Gabriel îi lipsise. O problemă importantă m-a silit să renunț s-o mai vizitez pe Liddy și să plec imediat. Dar, ce, voi mă urmăriți pe mine?

— Am crezut că s-a furat calul.

— Ei, asta-i bună!... Ce prostie din partea voastră, să nu vă dați seama că eu am luat calul și trăsurica. Nu puteam nici s-o scol pe Maryann, nici să intru în casă, cu toate că am ciocănit vreo zece minute în pervazul ferestrei sale. Noroc c-am făcut rost de cheia de la șopronul trăsurii, așa că n-am mai deranjat pe nimeni. Nu v-ați gândit deloc că s-ar putea să fiu eu?

— De ce-am fi făcut-o, domnișoară?

— Poate că n-ați fi avut de ce. O, nu-mi spuneți că ăștia sunt caii domnului Boldwood! — Doamne, ce-ați făcut? în ce încurcătură m-ați băgat! Asta-i acum! N-are voie o doamnă să facă un pas afară din casă, fără să fie hăituită ca un hoț?

— Păi de unde era să știm noi, dacă n-ați lăsat vorbă despre ce faceți? ripostă Coggan. și doamnele nu merg cu trăsura la ore dintr-astea, domnișoară, așa, ca o regulă generală de-a societății.

— Dar am lăsat vorbă, pe care ați fi găsit-o dimineată. Am scris cu creta pe ușile de la șopronul trăsurii că m-am întors după cal și brișcă și că am plecat din nou, și că n-am putut să scol pe nimeni, și că mă întorc repede.

— Dar puneți la socoteală, conia, că nu puteam să vedem că scrie ceva, până nu se făcea ziuă.

— Adevărat, zise ea și, cu toate că la început se supăraseră, avea prea multă minte ca să-i mustre îndelung sau prea aspru pentru credința pe care i-o arătau și care era tot atât de prețioasă, pe cât era de rară. așa că adăugă, cu nespusă drăgălășenie: Ei bine, vă mulțumesc din inimă pentru că v-ați dat osteneala. Dar mai bine ați fi împrumutat caii de la oricine altcineva, decât de la domnul Boldwood.

— Scumpetea șchiopătează, domnișoară, zise Coggan. Puteți să mergeți cu ea așa?

— N-a fost decât o piatră în potcoavă. M-am dat jos și i-am scos-o, mai acum vreo sută de iarzi. Mă descurc foarte bine, mulțumesc. când se crapă de ziuă, o să fiu la Bath. Acuma vreți să vă duceți acasă, vă rog?

Ea își întoarse capul — lumânarea paznicului licări, luminându-i ochii limpezi și vioi — trecu de barieră și, curând, fu înghițită de umbrele învăluitoare ale misterioaselor tufe de vară. Coggan și Gabriel încălecară și, mângâiați de adierile catifelate ale acestei nopți de iulie, porniră îndărăt pe același drum pe care veniseră.

— Ciudată năzbâtie și asta, nu-i așa, Oak? zise Coggan curios.

— Da, răspunse scurt Gabriel.
— N-o să fie ea la Bath la nici un crăpat de ziuă!
— Coggan, ce-ai zice ca treaba din noaptea asta să rămână între noi?
— așa gândeam și eu.
— Prea bine. O să fim acasă pe la vreo trei și ceva și o să ne putem strecura ușurel în sat, ca niște mieluși.

Meditațiile tulburi ale Bathshebei, pe când stătea la marginea drumului, o conduseseră, în cele din urmă, la concluzia că, pentru a scăpa din situația disperată în care se afla, existau numai două mijloace. Primul era să-l țină pur și simplu pe Troy departe de Weatherbury până când revolta lui Boldwood s-ar mai fi potolit. Al doilea era să dea ascultare rugămintelor lui Gabriel și învinuirilor aduse de Boldwood și să renunțe cu totul la Troy. Dar, vai! Ar fi putut ea oare să renunțe la această nouă iubire, ar fi putut să-l convingă pe el să o lase în pace, de pildă spunându-i că nu-l plăcea, ar fi putut ea să nu-i mai vorbească și să-l roage, pentru binele ei, să-și încheie permisia la Bath și să nu mai calce pe la Weatherbury, și să nu mai dea ochii cu ea niciodată?

Era o perspectivă plină de amărăciune, dar, pentru un timp, ea o contemplă cu fermitate, îngăduindu-și, totuși, cum ar fi făcut orice fată, să se oprească asupra vieții fericite de care s-ar fi bucurat dacă în locul lui Boldwood ar fi fost Troy, dacă în loc de drumul datoriei ar fi fost cel al dragostei — chinuindu-se apoi de una singură și fără rost, închipuindu-și cum ar fi fost el iubitul altei femei, după ce ar fi dat-o uitării pe ea; pentru că pătrunsese îndeajuns de bine firea lui Troy, cât să-i cântărească pornirile destul de limpede, dar, din nenorocire, nu-l iubea mai puțin gândindu-se că el ar putea, curând, să înceteze s-o mai iubească — ba, dimpotrivă, cu mult mai mult.

Sări în picioare. Trebuia să-l vadă fără întârziere. Da, avea să-l implore, cu toată puterea cuvintelor, s-o ajute să iasă din această ananghie. Să-i fi trimis o scrisoare, ca să-l țină departe de Weatherbury, ar fi putut să nu ajungă la timp în mâinile lui, chiar dacă ar fi fost dispus să-i dea ascultare.

Era Bathsheba atât de orbită încât să nu mai vadă un fapt atât de evident, că sprijinul pe care-l afli în brațele iubitului nu este mijlocul cel mai potrivit pentru a-ți susține hotărârea de a renunța la dragostea lui? Ori avea ea o minte atât de sofisticată încât să poată gândi, cu un fior de plăcere, că alegând această metodă de a se descotorosi de el, nu făcea decât să-și mai asigure o întâlnire cu el, încă o dată, cu orice preț?

Se întunecase și se făcuse aproape ora zece. Singura cale pentru a-și duce gândul la îndeplinire era să renunțe la ideea de a-i face o vizită lui Liddy la Mellstock-ul de Sus, să se întoarcă la fermă, la Weatherbury, să înhame calul la brișcă și să pornească numaidecât spre Bath. La început, planul acesta i se păru cu neputință, pentru că, după aprecierile ei, o călătorie până acolo era îngrozitor de grea, chiar și având un cal puternic — și chiar greșea, căci socotea distanța mult mai mică. Însemna o adevărată aventură pentru o femeie, noaptea și singură.

Dar n-ar fi putut să se ducă la Liddy și să lase lucrurile să-și urmeze cursul? Nu, nu, orice, dar asta nu! Bathsheba se simțea cuprinsă într-un vârtej care o mâna de la spate, pe lângă care prudența se ruga zadarnic să fie ascultată. Așadar, se întoarse către sat.

Mergea încet, căci voia să nu ajungă la Weatherbury până când sătenii nu s-ar fi culcat și, mai ales, până când n-ar fi fost sigură că nu-l mai întâlnește pe Boldwood. Planul ei era să străbată drumul până la Bath în timpul nopții, să se întâlnească cu sergentul Troy dimineața, mai înainte de a se hotărî el să vină la ea, și să-și ia adio de la el pentru totdeauna. După care, să lase calul să se odihnească bine (pe ea însăși să plângă, în acest timp, cum bănuia că o să facă), pornind a doua zi, dis-de-dimineată, înapoi la Weatherbury. În felul acesta, ar fi putut s-o mâne pe Scumpetea în trap ușor, seara să ajungă la Liddy, în Yalbury, și să se întoarcă

împreună cu ea la Weatherbury, când ar fi socotit de cuviință — astfel, nimeni n-ar fi știut nimic despre călătoria ei la Bath.

Acesta era planul Bathshebei. Dar, necunoscând prea bine părțile locului, fiind venită de puțină vreme aici, greșise, socotind distanța pe care o avea de parcurs de nu mai lungă de jumătate din cât era de fapt. Totuși, pornise să-și ducă gândul la îndeplinire — și am văzut deja cum i-a izbutit în prima parte.

LA LUMINA ZILEI. VESTITORUL

Trecu o săptămână și de la Bathsheba nu aveau nici o veste, nici vreo lămurire despre zburdalnicul ei Gilpin.

Apoi sosi un bilet pentru Maryann, în care se spunea că treburile care o chemaseră pe stăpâna ei la Bath o sileau să mai rămână un timp acolo, dar că, în cel mult încă o săptămână, nădăjduia să se întoarcă.

Mai trecu o săptămână. Începu recoltatul ovăzului și toți oamenii erau la câmp, sub cerul de Lammas, cu o singură culoare, în aerul tremurător și printre umbrele scurte de la amiază. În casă nu se auzea decât zumzetul muștelor albastre; afară, doar bătaia coaselor și şuieratul spicelor de ovăz împletite, care se frecau între ele când tulpinile lor drepte, de un galben ca de chihlimbar, cădeau grele la fiecare plog. Singurii stropi de lichid care nu se aflau în sticlele sau în clondirele bărbatilor, sub formă de cidru sau bere, erau cei care le plouau, în formă de nădușală, de pe frunte și obraji. În rest, seceta domnea pretutindeni.

Tocmai se pregăteau să se tragă puțin la umbra miloasă a unui copac din gardul viu, când Coggan zări un om într-o haină albastră cu nasturi de alamă, alergând spre ei, peste câmp.

— Cine-o mai fi și ăsta? zise el.

— Sper că nu s-a întâmplat nimic rău cu domnișoara, zise Maryann, care, împreună cu alte câteva femei, lega snopii (la ferma lor, ovăzul se lega întotdeauna în snopi). Dar am avut un semn rău, azi-dimineață, acasă. M-am dus să descui ușa și am scăpat cheia pe jos, care a căzut pe lespezile pardoselii și s-a spart în două bucăți. Când se rupe cheia e semn groaznic de rău. Bine era să fi fost stăpâna acasă.

— E Cain Ball, zise Gabriel, oprindu-se din ascuțit secera.

Oak nu era silit, după cum se înțeleseseră când se tocmise cioban, să ia parte și la muncile câmpului. Dar luna recoltei este o perioadă zbuciumată pentru un fermier, iar grânele erau ale Bathshebei, așa că dădea și el o mână de ajutor.

— S-a îmbrăcat în hainele de duminică, zise Matthew Moon.

E plecat de acasă de vreo câteva zile, de când are buboiul ăla copt, la deget, fiindcă, a zis el, de vreme ce nu pot să muncesc, o să-mi iau liber.

— E și timpul pentru liber, e numa' bun, zise Joseph Poorgrass, îndreptându-și spinarea. Căci și el, ca și alți câțiva, avea în obicei să se odihnească o vreme, lăsându-și munca, în zile din astea fierbinți, din motive neînchipuit de mici — pe lângă care sosirea lui Cain Ball în hainele lui de duminică, într-o zi de lucru, era unul dintre cele mai însemnate. — când mi-am

schilodit eu un picior, am avut și eu răgazul să citesc Călătoria Pelerinului. Iar Mark Clark a învățat toate patru când a avut sugcie.

— Da, și tata și-a scrântit brațul din încheietură ca să aibă timp să umble după fete, zise Jan Coggan, cu o voce pierită, ștergându-și fața cu mâneca și împingându-și pălăria pe ceafă. Acum, Cainy se apropiase de grupul de secerători și se văzu că avea, într-o mână, o bucată mare de pâine cu slănină, din care lua câte o îmbucătură în timp ce alerga, iar cealaltă mână îi era înfășurată într-un bandaj. Când ajunse la ei, gura i se strâmbă în formă de clopot și se porni să tușească nestăpânit.

— Măi, Cainy! zise Gabriel cu severitate. De câte ori trebuie să-ți mai spun să nu mai alergi așa de repede când mănânci? O să te îneci, într-o bună zi — asta o să pățești, Cain Ball.

— Ahu-ahu-ahu! răspunse Cain. O firimitură de pâine mi-a intrat pe partea cealaltă — ah-ahu! Asta a fost, domnule Oak! Și m-am dus și eu pe la Bath, fiindcă am un buboi care a copt la degetul mare. Da, și am văzut... ah-ahu!

Îndată ce Cain pomeni de Bath, toți aruncară secerile și furcile la pământ și se strânseseră roată în jurul lui. Din păcate, firimitura răătăcită nu-l lăsa să-și îmbunătățească stilul de povestitor, iar, ca un obstacol în plus, slobozi și un strănut care făcu să-i sară din buzunar ceasul, cam prea mare, care se porni să i se bălângăne în față, ca un pendul.

— Da continuă el, trimitându-și gândurile la Bath și ochii după ele. În sfârșit am văzut și eu lumea, da, și-am văzut-o și pe stăpâna noastră... Ahu-ahu-ahu!

— Afurisit băiat! zise Gabriel. Mereu ai ceva în gât care ți-o ia pe partea cealaltă și nu mai poți să spui ce trebuie spus.

— Ahu!... Gata!... Vă rog, domnule Oak, tocmai mi-a intrat un țânțar pe beregată, și iar mi s-a zgândărit tusea.

— Da, cum să nu! Gura ta este mereu căscată, ticălos mic!

— E tare rău să-ți întrec un țăntar din zbor drept pe beregată, săracu' băiat! zise Matthew Moon.

— Bun, și la Bath ai văzut... îi suflă Gabriel.

— Am văzut-o pe stăpâna noastră, continuă oierul-junior, și pe un soldat, plimbându-se împreună. și încet, încet, s-au apropiat unul de altul mai mult și mai mult, apoi au mers braț la braț, ca doi ibovnici — ahu-ahu! — ca doi ibovnici — ahu! — ca doi ibovnici... Pierzând firul povestirii în acel punct, o dată cu răsuflarea, sursa lor de informații își plimbă ochii pe câmp în sus și-n jos, aparent ca să găsească un crâmpei s-o reînnoade. — Ei, și am văzut-o pe stăpâna noastră cu un soldat — aaa-huuu!

— Lua-l-ar naiba de băiat! zise Gabriel.

— așa sunt eu, domnule Oak, dacă vreți să mă iertați, zise Cain Ball, uitându-se cu reproș la Oak, cu ochii scăldați în propria lor rouă.

— Uite aci un pic de cidru — să-i dăm să-și dreagă gâtul, zise Jan Coggan, ridicând un clondir de cidru, trăgându-i dopul și lipindu-l cu gura de gura lui Cainy, în timp ce Joseph Poorgrass începuse să-și facă griji pentru serioasele consecințe ale înecării lui Cainy Ball, gândindu-se că și povestea peripețiilor sale la Bath ar fi pierit o dată cu el.

— Eu, bietul de mine, întotdeauna zic „Doamne ajută” mai înainte să fac orice, zise Joseph cu voce smerită. așa ar trebui să faci și tu, Cain Ball. Este cea mai bună pază și ar putea să te apere ca să nu mori înecat cu dumaticatul într-o bună zi.

Domnul Coggan turnă băutură cu neprecupețită libertate în gura pâlnie a lui Cain cel suferind, jumătate din ea curgând pe lângă clondir, iar jumătate din ce îi ajungea pe gât luând-o pe partea cealaltă și fiind tușită și strănutată peste secerătorii strănși în jurul său, în formă de

ceață de cidru, care, pentru o clipă, rămânea suspendată în aerul însoțit ca aburii de seară ai pământului.

— Iată cel mai prostesc strănut! Nu știi să te porți, băietan bătut în cap! răcni Coggan, trăgându-i clondirul de la gură.

— Mi-a intrat cidrul pe nas! strigă Cainy, de îndată ce putu să vorbească. și mi s-a scurs și pe gât, și pe bietul meu deget cu buboiul, și pe nasturii mei lucioși, și pe hainele mele bune!

— Bietul băiat, mare necaz pe capul lui și tusea asta, zise Matthew Moon. și acum, cu așa o poveste grozavă în mână! Bate-l pe spinare, baciule.

— așa e firea mea, se văicări Cain. Mama zice că mereu mi-am pierdut capul dacă m-a emoționat ceva mai tare!

— Adevărat, așa e, zise Joseph Poorgrass. Ai lui Ball au fost dintotdeauna oameni foarte simțitori. L-am cunoscut pe bunicul băiatului — un adevărat om cu suflet și tare la locul lui, chiar delicat. Roșea una-două, aproape la fel ca mine — nu că asta ar fi vreun păcat de-al meu.

— Nicidecum, jupâne Poorgrass, zise Coggan. Ai dumneata o vână foarte delicată în dumneata.

— Deh, ei bine, mie nu-mi place să duc vorba de colo-colo, deloc nu-mi place, murmură Poorgrass, timid. Dar ne-am născut pentru câte ceva, asta e drept. Totuși, mi-ar fi plăcut ca micile mele cusururi să fie mai ascunse, deși poate că unul născut să iasă în față iese ceva mai în față, dar și când m-am născut eu, toate lucrurile puteau fi alese pentru mine de către Creatorul meu și poate că nu și-a precupețit darurile... Dar treci sub obroc, Joseph, sub obroc cu tine! Ciudată dorință, prieteni, dorința asta de a te ascunde și de a nu ți se aduce nici o laudă. Totuși, există o Predică de pe Munte cu o rânduială a fericirilor care stau în frunte, iar unii săraci cu duhul pot fi amintiți printre aceștia.

— Bunicul lui Cainy era un om tare deștept, zise Matthew Moon. A inventat așa, din capul lui, un soi de măr, care îi poartă numele până în ziua de azi. Văratul Ball — îl știi, Jan? Este un Quarrington altoit pe un Tom-Putt, și care s-a altoit, pe deasupra, cu un Rathe-ripe. E adevărat că avea obiceiul să prindă rădăcini în câte o tavernă, cu câte o femeie într-un mod în care nu avea nici un drept să aibă vreo treabă, dar, mă rog, a fost un om foarte deștept, în adevăratul sens al cuvântului.

— Acuma, zi! făcu Gabriel nerăbdător. Ce-ai văzut, Cain?

— Am văzut-o pe stăpâna noastră cum intra într-un fel de parc, unde sunt scaune, și tufișuri, și flori, la braț cu un soldat, continuă Cainy hotărât și cu o oarecare bănuială că vorbele

lui aveau mare putere în ceea ce privea emoțiile lui Gabriel. și cred că soldatul era sergentul Troy. și s-au așezat acolo și au stat împreună mai bine de o jumătate de oră, vorbind despre lucruri înduioșătoare, iar ea, o dată a început să plângă de ziceai c-o să moară. și când au ieșit de-acolo, ochii ei erau umezi și era albă la față ca floarea de crin; și se uita unul în ochii celuilalt, cât de drăgăstos se pot uita bărbatul și femeia.

Gabriel părea să se fi tras la față.

— Ei, și ce-ai mai văzut în afară de asta?

— Oh, tot soiul de lucruri...

— Albă ca floarea de crin?... Ești sigur că ea era?

— Da.

— Ei, și ce ai mai văzut?

— Ferestre mari de geam la prăvălii, și nori mari pe cer, grei, de ploaie, și copaci bătrâni pe peste tot.

— Zevzecule, ce spui după asta! zise Coggan.

— Lasă-l în pace, interveni Joseph Poorgrass. Băiatul vrea să spună că nici cerul, nici pământul din regatul Bath nu sunt întrutotul deosebite de ale noastre de aici. Ne prinde bine să mai aflăm și noi cumva despre orașe străine și de aceea trebuie să-i înghițim vorbele băiatului, ca să zic așa.

— Iar oamenii din Bath, continuă Cain, n-au niciodată nevoie să facă focul, doar dacă nu-l fac așa, de frumusețe, pentru că apa țâșnește din pământ gata fiartă, numai bună de folosit.

— Asta-i cât se poate de adevărat, confirmă Matthew Moon. Am auzit și alți călători spunând același lucru.

— Altceva nu beau acolo, zise Cain, și se pare că le place! Să-i vezi, numai, cum o dau pe gât!

— Ei bine, nouă ăsta ni se pare un obicei neomenesc, dar aș zice că oamenii de acolo nu cred că ar fi ceva nelalocul lui, spuse Matthew.

— Dar mâncarea nu sare și ea din pământ, ca băutura? întrebă Coggan, rotindu-și repede ochii.

— Nu... Mărturisesc că asta e o lipsă în Bath — o adevărată lipsă. Dumnezeu nu i-a blagoslovit și cu de-ale gurii cum i-a blagoslovit cu băutura, și ăsta a fost un neajuns peste care n-am putut să trec nici chip.

— Ei, da, este un loc ciudat, ca să nu zic mai mult, remarcă Moon, și trebuie să fie și o lume ciudată aia de trăiește în el.

— Zici că domnișoara Everdene și soldatul se plimbau împreună? zise Gabriel, întorcându-se în grupul ascultătorilor.

— Da, și purta o rochie frumoasă, din mătase de culoarea aurului, tivită cu dantelă neagră, care ar fi putut să stea dreptă singură, chiar dacă n-ar fi avut o pereche de picioare înăuntru s-o țină. Îți lua ochii. și părul ei avea o pieptănătură minunată. Și când bătea soarele pe rochia strălucitoare și pe tunică lui roșie — mamă, ce chipeși mai erau! îi vedeai și din capul celălalt al străzii!

— Și pe urmă? murmură Gabriel.

— Și pe urmă m-am dus la Griffin ca să-mi pună blacheuri la ghetă, și apoi m-am dus la prăvălia de zaharicale a lui Riggs să caut scovergi de un penny, și mi-am luat cele mai ieftine și mai bune turtițe, toate albastre de mucegai, dar nu chiar mucegăite. Și pe când le ronțaiam mergând așa pe stradă, am văzut un orologiu cu o față mare cât un țest...

— Dar n-are nici o legătură cu stăpâna!

- ajung și la asta, dacă mă lași în pace, domnule Oak! Dacă mă zădărești așa, poate mă întorci iar la tuse și pe urmă n-o să mai fiu în stare să vă spun nimic.

- Da, lasă-l să spună cum știe el, zise Coggan.

Gabriel se înfrână într-o deznădăjduită atitudine de răbdare, iar Cainy continuă:

— Și sunt acolo niște case mari și înalte și, în toate zilele săptămânii, mai mult lumet decât vezi la procesiunea de la Weatherbury din Marțea Albă. și am intrat și pe la marile biserici și capele. Oh, cum se mai ruga pastorul! Da, ingenunchea și își împreuna mâinile, și își făcea sfintele inele de aur de pe degete să strălucească și să scânteieze de-ți luau ochii, alea pe care le-a câștigat rugându-se cu atâta râvnă! Oh, da, mi-ar fi plăcut să fi trăit și eu acolo!...

— Bietul nostru pastor Thirdly n-are de unde să câștige atâția bani ca să-și cumpere inele dintr-alea, spuse Matthew Moon, dus pe gânduri. și este cel mai bun om care s-a pomenit pe lumea asta. Nu cred că bietul Thirdly are vreunul, nici măcar dintr-alea de tinichea sau de alamă. Ce mândrețe de podoabă ar fi pentru el, într-o după-amiază dintr-aia plicticoasă, când stă el sus, în amvon, luminat de lumânările de ceară! Dar e cu neputință să aibă așa ceva vreodată, bietul om! Ah, când te gândești cât de nedrepte pot fi lucrurile pe lumea asta!

— Poate că el a fost plămădit din alt aluat decât să poarte inele de astea, mormăi Gabriel încruntat. Bun, gata cu asta. Zi, Cainy, mai repede!

— A, da! și pastorii de modă nouă poartă mustați și bărbi până-n pământ, continuă ilustrul călător, și arată întocmai ca Moise și Aaron, încât ne fac pe noi ăștia din turma de credincioși să ne simțim întrutotul ca fiii lui Israel.

— Un sentiment foarte drept, foarte! zise Joseph Poorgrass.

— Și sunt două religii răspândite acum prin popor — Higgy Church și High Chapel. Iar eu, mi-am zis, o să fiu corect: așa că m-am dus la High Church dimineața și la High Chapel după-amiază.

— Iată un băiat corect și cuviincios, zise Joseph Poorgrass.

— Ei bine, la High Church lumea se roagă cântând și se închină la toate culorile curcubeului, iar la High Chapel se roagă vorbind și nu se închină decât la pereții cenușii și dați cu var. Și pe urmă... pe domnișoara Everdene n-am mai văzut-o deloc!

— Și de ce n-ai spus asta de la-nceput? strigă Oak, foarte dezamăgit.

— Ah, zise Matthew Moon, o să-și muște degetele, dacă așa o fi, că s-a încurcat cu omul ăla.

— Ba nu s-a încurcat cu el, răspunse Gabriel cu indignare.

— O ști ea mai bine, zise Coggan. Stăpâna noastră are prea multă minte sub conciu ei de păr negru, ca să facă vreo nebunie.

— Acuma, vedeți voi, nici el nu este un necioplit fără carte, căci a fost bine crescut și dat la școli, zise Matthew, cu o oarecare îndoială. Numai desfrâul l-a împins să se facă soldat, iar fetelor le plac mai degrabă bărbații păcătoși.

— Auzi, Cain Ball, zise Gabriel nerăbdător, poți să juri pe ce ai tu mai sfânt că femeia pe care ai văzut-o era domnișoara Everdene?

— Cain Ball, nu mai ești copil de țată, zise Joseph, pe tonul funebru cerut de împrejurări, și știi bine ce înseamnă să faci un jurământ. Este un testament cumplit, ascultă ce-ți spun, pe care îl rostești și îl pecetluiești cu piatra de hematit și, precum ne spune profetul Matei, pe acela peste care va cădea ea, îl va spulbera. Acuma, în fața tuturor oamenilor adunați aici, poți să juri pentru adevărul spuselor tale, cum ți-a cerut baciul?

— Nu, vă rog, domnule Oak! zise Cainy, uitându-se de la unul la altul, foarte tulburat, din pricina înălțimii spirituale a situației. Nu mi-e greu să spun că este adevărat, dar nu-mi place să spun că este al dracului de adevărat, dacă asta așteptați de la mine.

— Cain, Cain, cum poți să faci una ca asta? întrebă Joseph cu asprime. Ți s-a cerut să juri pe cele sfinte și tu înjuri ca Simei înrăitul, fiul lui Ghera, care a ieșit blestemând. Rușine să-ți fie, tinere!

— Ba n-am înjurat! Ci dumneata, Joseph Poorgrass, vrei să scoți sufletul unui sărman băiat — asta vrei! zise Cain, începând să plângă. Tot ce am vrut eu să spun a fost că, după adevărul de obicei, domnișoara Everdene era cu sergentul Troy, dar, după acest groaznic așa-să-mi-ajute adevăr, cum vreți să-l faceți, poate că era altcineva.

— E limpede că n-o să aflăm nimic sigur, zise Gabriel, întorcându-se la lucru.

— Cain Ball, o să ți se tragă de la o bucatică de pâine, suspină Joseph Poorgrass.

Secerile fură ridicate din nou în mâini și vechile sunete reîncepură. Gabriel, fără să se prefacă deloc că ar fi vesel, nici nu arăta prin ceva că era deosebit de mâhnit. Cu toate astea, Coggan pricepuse prea bine cum stăteau lucrurile și, când ajunseră amândoi mai la o parte, zise:

— Nu te mai necăji din pricina ei, Gabriel. Ce are a face a cui iubită este, de vreme ce nu poate fi a ta?

— Exact asta îmi spuneam și eu, răspunse Gabriel.

XXXIV.

DIN NOU ACASĂ. UN ȘARLATAN

În aceeași seară, la amurg, Gabriel sprijinea poarta grădinii lui Coggan, inspectând cu o ultimă privire de jur-împrejur, înainte de a se duce la culcare.

O trăsurică se strecura ușor de-a lungul fâșiei de iarbă de la marginea drumului. Dinspre ea se auzeau vocile a două femei care vorbeau. Tonurile lor erau firești și nicidecum reținute. Oak își dădu numai-decât seama că vocile erau ale Bathshebei și ale lui Liddy.

Trăsura veni din față și trecu pe lângă el. Era brișca domnișoarei Everdene, iar Liddy și stăpâna ei erau singurele ocupante ale băncii. Liddy îi puneă întrebări despre orașelul Bath, iar tovarășa ei îi răspundea la ele neglijent, cu gândul în altă parte. Și Bathsheba, și calul păreau osteniți.

Senzația de adâncă ușurare dată de faptul că ea era din nou aici, teafără și nevătămată, îi coplesii orice alt gând, iar Oak nu mai putu decât să se desfete cu ceea ce simțea. Toate zvonurile grave fură uitate.

Oak zăbovi și iar zăbovi, până când nu se mai văzu nici o deosebire între zarea de la răsărit și cea de la apus și până când timizii iepuri începură să țopăie cu îndrăzneală în jurul movilelor nedesluite. Peste încă vreo jumătate de ceas, Gabriel se afla în același loc, când văzu o siluetă întunecată mergând încet pe drum.

— Bună seara, Gabriel, zise trecătorul. Era Boldwood.

— Bună seara, domnule, răspunse Gabriel.

Boldwood dispăru, la rândul său, în susul drumului și, la puțin timp după aceea, Oak se întoarse în casă să se culce.

Fermierul Boldwood merse înainte spre casa domnișoarei Everdene. Ajunse în fața casei și, apropiindu-se de intrare, zări lumină în salon. Obloanele nu fuseseră trase și înăuntrul încăperii se afla Bathsheba, uitându-se peste niște hârtii sau scrisori. Stătea cu spatele la Boldwood. El se duse la ușă, bătu și așteptă cu mușchii încordați și tâmplele zvâcnind. Boldwood nu mai ieșise din grădina lui de la întâlnirea cu Bathsheba pe drumul spre dealul Yalbury. Singur și tăcut, zăcuse într-o posomorâtă meditație despre firea femeilor, socotind ca reprezentative pentru întreaga specie feminină particularitățile singurei dintre toate pe care avusese prilejul s-o cunoască mai îndeaproape. Încetul cu încetul, o dispoziție mai îngăduitoare puse stăpânire pe el și acesta era și motivul plimbării sale din acea seară. Venise să-și prezinte scuze și să-și ceară iertare de la Bathsheba, simțind un soi de rușine pentru izbucnirea sa, acum că aflase de întoarcerea ei — numai dintr-o vizită la Liddy, după cum credea el, căci despre escapada de la Bath nu-i ajunsese nimic la urechi.

Ceru să-i vorbească domnișoarei Everdene. Liddy se purta ciudat, dar el nu băgă de seamă. Fata intră în casă, lăsându-l să aștepte la ușă, și, cât lipsi ea, oblonul de la încăperea în care se afla Bathsheba fu tras. Boldwood socoti că e de rău augur. Liddy veni în prag.

— Stăpâna mea nu vă poate primi, domnule, zise ea.

Numai-decât, fermierul ieși pe poartă afară. Nu fusese iertat — acesta era sfârșitul întregii povești. O văzuse pe ea, care pentru el era deopotrivă o încântare și tortură, stând în odaia în care fusese primit și el, în calitate de oaspete privilegiat, cu puțin mai devreme în vara aceasta, și iată că, acum, ea îi refuza intrarea în același salon.

Boldwood nu se grăbi spre casă. Era cel puțin ora zece când, plimbându-se agale pe la capul satului, auzi furgonul cărașului pe drum. Furgonul făcea curse între Weatherbury și un orașel aflat în partea de nord, aparținea și era condus de un căruțaș din sat, la ușa casei căruia tocmai era tras acum. Felinarul agățat de capătul coviltirului lumină un om înveșmântat în roșu și auriu, care coborî cel dintâi.

— Ah! zise Boldwood pentru el. Iar a venit s-o vadă!

Troy intră în casa cărașului, unde trăsese și ultima oară când venise să-și viziteze satul natal. O hotărâre subită îl puse în mișcare pe Boldwood. Se grăbi spre casă. După zece minute era înapoi și, după cum mergea, ai fi zis că avea de gând să-i facă o vizită lui Troy, la căraș acasă.

Însă, pe când se apropia, cineva deschise ușa și ieși afară. Auzi această persoană spunând „noapte bună” celor dinăuntru și vocea era a lui Troy. Era ciudat faptul că ieșea la atât de puțin timp de la sosire. Boldwood, totuși, se grăbi să-l ajungă. Troy avea în mână ceva care se dovedi a fi un sac de voiaj, același cu care venise. Se părea că avea de gând să plece din nou, chiar în noaptea aceea.

Troy coti spre deal și iuți pasul. Boldwood îl ajunsese din urmă.

— Sergentul Troy?

— Da, eu sunt sergentul Troy.

— Proaspăt sosit din centrul țării, cred?

— Proaspăt sosit de la Bath.

— Sunt William Boldwood.

— Chiar așa!

Tonul cu care fuseseră rostite aceste cuvinte era tocmai ceea ce-i lipsea lui Boldwood ca să treacă la subiect.

— Aș vrea să stau puțin de vorbă cu dumneata, zise el.

— Despre ce?

— Despre cea care locuiește acolo, în fața noastră, și despre o femeie cu care te-ai purtat necinstit.

— Mă miră neobrăzarea dumitale, spuse Troy, pornind mai departe.

— Uite ce e, zise Boldwood, tăindu-i calea. Mirat sau nu, o să stai de vorbă cu mine!

Troy percepse hotărârea surdă din vocea lui Boldwood, se uită la trupul vânjos al fermierului, apoi la ciomagul gros pe care-l ținea în mână. Își aminti că trecuse de ora zece. Așadar, se părea că era mai înțelept să se poarte politicos cu Boldwood.

— Prea bine, ascult cu plăcere, spuse Troy, lăsându-și sacul pe pământ. Numai vorbiți încet, altminteri ne-ar putea auzi unul și altul de la casa de colo.

— Bine, atunci. Știu multe lucruri în ceea ce te privește, de pildă despre atașamentul lui Fanny Robin pentru dumneata. Și mai pot spune, de asemenea, că am impresia că sunt singura persoană din sat, în afară de Gabriel Oak, care știe de povestea asta. Trebuie s-o iei de nevastă.

— Și eu cred că trebuie. Zău că aș vrea, dar nu pot.

— De ce?

Troy fu cât pe-acum să scape o vorbă necugetată, dar se stăpâni. Zise:

— Sunt prea sărac. Vocea i se schimbă. Înainte vorbise pe un ton de cui-dracu'-îi-pasă. Acum avea vocea unui șarlatan.

În starea în care se afla, Boldwood nu mai avea destul spirit de observație ca să remarce tonurile. Continuă:

— Aș putea vorbi și mai pe șleau! și, înțelege-mă, nu vreau să intru în problemele binelui și răului, ale onoarei și dezonoarei femeii, nici să-mi exprim vreo părere despre purtarea dumitale. Vreau doar să închei un târg cu dumneata.

— Înțeleg, zise Troy. Ce-ar fi să stăm jos, aici?

Peste drum, lângă gardul viu, zăcea culcat un trunchi uscat de copac, pe care se așezară.

— Eram logodit și urma să mă căsătoresc cu domnișoara Everdene, zise Boldwood. Dar ai venit dumneata și...

— Nu chiar logodit, remarcă Troy.

— Aproape logodit.

— Dacă nu apăream eu pe neașteptate, poate că s-ar fi logodit cu dumneata.

— Ei, la dracu' „poate”!

— Atunci, cu siguranță.

— Dacă nu veneai dumneata, cu siguranță — da, cu siguranță — ar fi consimțit până acum să fie soția mea. Dacă dumneata nu dădeai ochii cu ea, ai fi fost, probabil, însurat deja cu Fanny. Ei bine, este prea mare deosebirea între situația domnișoarei Everdene și a dumitale, pentru ca flirturile dumitale cu ea să-ți fie vreodată de folos, încheindu-se cu o căsătorie. Așadar, tot ce îți cer este să n-o mai hărțuiești. Însoară-te cu Fanny. O să te ajut să merite osteneala.

— Cum?

— Îți dau o sumă consistentă acum, mai pun și niște bani pe numele ei și o să am grijă să nu suferiți de sărăcie în viitor. Ți-o spun răspicat: Bathsheba se amuză doar cu dumneata; ești prea sărac pentru ea, după cum ți-am spus; așadar, renunță să-ți mai pierzi vremea, alergând după o partidă strălucită, pe care n-o s-o faci niciodată, și alege o partidă mai modestă și mai cinstită, pe care poți s-o faci și mâine, dacă vrei. Ia-ți sacul de jos, întoarce-te din drum, părăsește Weatherbury acum, în noaptea asta, și o să pleci mai bogat cu cincizeci de lire. Fanny

o să primească tot cincizeci, ca să aibă cu ce să se pregătească pentru nuntă, de îndată ce o să-mi spui unde locuiește, iar, în ziua nunții, o să aibă în mână cinci sute.

Făcând această declarație, vocea lui Boldwood dezvăluia, cât se poate de limpede, faptul că era conștient de slăbiciunea poziției sale, a țelurilor și a metodelor sale. În toată făptura lui se vedea un fel de cădere de la prestanța celui hotărât și plin de demnitate Boldwood de altădată, care, față de un plan ca acesta pe care tocmai îl descrisese, ar fi arătat dispreț, cu câteva luni în urmă, socotindu-l o neghiobie copilărească. Se poate observa o deosebită forță la îndrăgostit, pe care n-o are câtă vreme inima sa este liberă, în schimb, omul cu inima liberă are un orizont al vederii pe care l-am căuta zadarnic la îndrăgostit. Acolo unde există o puternică înclinație, trebuie să existe și o anume limitare, iar dragostea e adevărat că sporește emoția, dar pe spuză celorlalte capacități. Boldwood era exemplul viu al acestor principii duse până la gradul de anormalitate: nu cunoștea nimic despre situația lui Fanny Robin, nici măcar nu știa unde locuia, nu avea habar despre veniturile lui Troy, totuși spusese ce spusese.

— Fanny îmi place mai mult, zise Troy, și, dacă e cum spui dumneata, că tot nu mă pot ridica până la domnișoara Everdene, atunci nu am decât de câștigat dacă primesc banii dumitale și mă însor cu Fan. Însă ea este doar o servitoare.

— Ce contează — primești propunerea mea?

— Da.

— Ah! exclamă Boldwood pe un ton mai destins. O, Troy, dacă Fanny îți plăcea mai mult, atunci de ce ai mai venit aici, să-mi întuneci fericirea?

— O iubesc mai mult pe Fanny acum, răspunse Troy. Dar Bathshe... domnișoara Everdene m-a ațâțat și a detronat-o pe Fanny, pentru o vreme. Însă, acum, s-a terminat.

— De ce s-a terminat atât de repede? și dacă da, atunci, de ce ai mai venit iar aici?

— Din motive bine întemeiate. Cincizeci de lire pe loc ai zis?

— Am zis, răspunse Boldwood. și, poftim — cincizeci de lire de câte o liră! îi întinse lui Troy un mic pachet.

— Ai totul gata pregătit... Se pare că ai mizat pe faptul că le voi primi, zise sergentul, luând pachetul.

— M-am gândit că s-ar putea să le primești, recunosc Boldwood.

— Dumneata nu ai decât cuvântul meu că o să mă țin de învoială, în schimb eu am, oricum, cincizeci de lire.

— M-am gândit și la asta, dar am considerat că, dacă nu pot face apel la onoarea dumitale, atunci pot avea încredere în... să-i zicem istețimea dumitale de a nu pierde cinci sute de lire în perspectivă și, de asemenea, de a-ți face un dușman de moarte dintr-un om care este bucuros să-ți fie un extrem de folositor prieten.

— Stai, ascultă! zise Troy în șoaptă.

Un tropotit de pași mărunți se auzi pe drum, venind chiar spre ei.

— Doamne... ea este! continuă el. Trebuie să plec să mă întâlnesc cu ea.

— Ea — cine ?

— Bathsheba.

— Bathsheba, singură pe drum la ora asta din noapte? Zise Boldwood uluit și ridicându-se brusc în picioare. De ce trebuie să te întâlnești cu ea?

— Mă aștepta să vin în seara aceasta — iar acum trebuie să-i vorbesc și să-mi iau adio de la ea, potrivit dorinței dumitale.

— Nu vād de ce ar mai fi nevoie să vorbești!

— N-are cui să-i strice. și apoi, o să cutreiere pe aici mult și bine după mine, dacă nu mă duc. O să auzi tot ce o să-i spun. O să-ți ajute ca să știi cum să-i faci curte, când n-oi mai fi eu.

— Tonul dumitale e zeflemitor.

— O, nu! și bagă de seamă că, dacă ea nu știe ce s-a întâmplat cu mine, o să se gândească și mai mult la mine, decât dacă îi spun verde în față că am venit să-i comunic că o părăsesc.

— O să-ți limitezi cuvintele numai la acest aspect? — O să aud tot ce o să spunei?

— Fiecare cuvânt. Acuma, rămâi așezat aici, nemișcat, ține-mi și mie sacul de voiaj și ascultă cu atenție. Pașii ușori se apropiară, oprindu-se din când în când, de parcă plimbăreț nocturn ar fi ciulit urechea. Troy fluieră o notă dublă, pe un ton molatic ca de flaut.

— Ați ajuns până aici, care va să zică! murmură Boldwood, stânjenit.

— Ai făgăduit c-o să taci, zise Troy.

— Mai făgăduiesc o dată.

Troy făcu vreo câțiva pași înainte.

— Frank, iubitule, tu ești? Glasul era, neîndoielnic, al Bathshebei.

— O, Doamne! gemu Boldwood.

— Da, îi răspunse Troy fetei.

— Ce mult ai întârziat, continuă ea drăgăstos. Ai venit cu furgonul cărăușului? Am tras cu urechea și am auzit huruitul roților lui când intra în sat, dar asta a fost cam demult și aproape că-mi luasem gândul că mai vii, Frank.

— Veneam sigur, zise Frank. Știai că trebuia să vin, nu-i așa?

— Ei, m-am gândit eu că o să vii, zise ea șăgalnic. și să vezi, Frank, ce noroc! În noaptea asta nu mai e nimeni în casă, în afară de mine. Le-am făcut vânt la toți, ca să nu știe nimeni pe lume de vizita ta în alcovul doamnei tale. Liddy voia să se ducă pe la bunicii ei, ca să le spună când are zi liberă, iar eu i-am zis că poate să rămână la ei până mâine dimineață — după plecarea ta.

— Grozav! zise Troy. Dar, vai de mine! Ar fi mai bine să mă duc să-mi iau sacul de voiaj, pentru că papucii, peria și pieptenele sunt în el. până îl aduc, tu dă fuga acasă și îți făgăduiesc că în zece minute sunt la tine în salon.

— Bine. Ea se întoarce și porni din nou, cu pași mărunți, peste deal.

Cât dură acest dialog, buzele strânse ale lui Boldwood zvâcniră nervos, iar fața i se îmbrobonă de-o nădușeală lipicioasă. Apoi sări în picioare, repezindu-se la Troy. Troy se întoarce către el:

— Mă duc să-i spun că am venit s-o anunț că am s-o părăsesc și că nu pot să mă însor cu ea? zise soldatul, batjocoritor.

— Nu, nu, stai o clipă. Mai am ceva să-ți spun, mai am ceva să-ți spun ție, șuieră Boldwood, într-o șoptă răgușită.

— Ei, bine, zise Troy, acum înțelegi dilema mea. Poate că sunt un deșucheat — victima pornirilor mele nestăpânite — îmboldit să fac tot d-alea nefăcute. Totuși, nici cu amândouă nu pot să mă însor. și am două motive s-o aleg pe Fanny. În primul rând, îmi place oricum mai mult și, în al doilea rând, dumneata faci să merite sacrificiul...

În aceeași clipă, Boldwood sări asupra lui și-l apucă de gât. Troy simți strânsoarea lui Boldwood crescând încet. Gestul îl luase cu totul pe nepregătite.

— Un moment, horcăi Troy. îi faci ei rău, drăguțule.

— Hm, ce vrei să spui? întrebă fermierul.

— Lasă-mă să răsuflu, ceru Troy.

Boldwood slăbi strânsoarea, zicând:

— Cerule mare, am o poftă grozavă să te omor!

— Și s-o nenorocești pe ea.

— S-o salvez.

— Oh, cum ar putea fi salvată altfel decât s-o iau eu de nevastă?

Boldwood gemu. Cu un gest de silă, îi dădu drumul soldatului și îl împinse în gardul de nuiele.

— Diavole! Mă chinuiești! strigă el.

Troy sări înapoi din gard ca o minge și vru să se azvârle asupra fermierului. Dar se înfrână, spunând liniștit:

— Nu merită osteneala să-mi măsoar puterile cu dumneata. Zău, este un mod barbar de a încheia o dispută. Din pricina aceleiași convingeri, chiar o să las, curând, armata. Acum, după ce ți-ai dat seama cum stă treaba cu Bathsheba, ar fi o mare greșeală să mă omori, nu-i așa?

— Ar fi o mare greșeală să te omor, repetă Boldwood, mecanic, cu fruntea plecată.

— Mai bine te omori dumneata!

— Mult mai bine!

— Mă bucur că înțelegi.

— Troy... Însoară-te cu ea, nu face nimic din ce ne-am învoit adineauri. Alegerea e cumplită, totuși ia-o pe Bathsheba... Eu renunț... De bună seamă că te iubește cu adevărat, dacă

ți s-a dăruit, cu trup și suflet, dumitale, așa cum a făcut-o. Ticăloasă femeie, amăgitoare femeie mai ești tu, Bathsheba!

— Dar cu Fanny cum rămâne?

— Bathsheba este o femeie înstărită, continuă Boldwood, cu o nervoasă nerăbdare. Crede-mă, Troy, și o să fie o soție bună și, pe drept cuvânt, merită să te grăbești s-o iei de nevastă!

— Da, dar are așa o voință, ca să nu spun că-i iute de mânie, și ar însemna să ajung sclavul ei. Din biata Fanny puteam face orice.

— Troy, zise Boldwood, milogindu-se. Fac tot ce vrei pentru tine, numai n-o părăsi — te rog, n-o părăsi, Troy!

— Pe cine, pe biata Fanny?

— Nu, pe Bathsheba Everdene. Iubește-o din toată inima. Iubește-o cu duioșie. Cum să te fac să vezi cât de câștigat ai fi, dacă ți-ai asigura-o numaidecât?

— Nu vreau să mi-o asigur în nici un alt fel decât ca până acum.

Brațul lui Boldwood zvâcni involuntar spre Troy. Dar își înăbuși imboldul și trupul i se frânse, parcă de durere. Troy continuă:

— O să-mi cumpăr, curând, livretul de ieșire din armată și, pe urmă...

— Dar te rog să te grăbești cu această căsătorie. E mai bine pentru amândoi, vă iubiți... și trebuie să-mi îngădui să vă ajut s-o faceți.

— Cum?

— Ei, păi, depunând cele cinci sute de lire pentru Bathsheba, în loc de Fanny, ca să vă puteți căsători neîntârziat. Nu, n-o să le primească de la mine, o să ți le număr în palmă dumitale, în ziua nunții.

Troy tăcu puțin, amuțit în secret de pasiunea sălbatică a lui Boldwood, apoi spuse, cu neglijență voită:

- mai primesc ceva și acum?

— Da, dacă vrei. Însă nu prea mai am mulți bani la mine — nu mă așteptam la asta — dar îți dau tot ce am.

Boldwood, mai degrabă ca un somnambul decât ca un om treaz, își scoase din buzunar săculețul de pânză tare, care îi servea de pungă de bani, și căută în el.

— Mai am douăzeci și una de lire, zise el. Două bancnote și o monedă. Însă, mai înainte să ne despărțim, trebuie să-mi dai o hârtie semnată...

— Dă-mi banii și mergem drept la ea în salon și încheiem orice învoială vrei, ca să te asiguri că respect întocmai dorințele dumitale. Însă ea nu trebuie să afle nimic despre afacerea asta cu banii.

— Nimic, nimic, se grăbi Boldwood să răspundă. Uite banii și, dacă vrei să vii la mine acasă, scriem împreună înțelegerea pentru rest și, de asemenea, condițiile.

— Trecem mai întâi pe la ea.

— De ce? Hai la mine în seara asta și, mâine dimineață, mergem împreună la substitut.

— Dar trebuie să-i auzim și ei părerea... mă rog, s-o punem la curent.

— Prea bine, hai!

O luară peste deal, spre casa Bathshebei. când ajunseră la intrare, Troy zise:

— Stai o clipă. Deschizând ușa, se strecură înăuntru, fără s-o închidă la loc.

Boldwood așteptă. Peste vreo două minute, o lumină apărură pe culoar. Atunci observă că fusese pus lanțul, de-a curmezișul ușii. Înăuntru, își făcu apariția Troy, ducând în mână o lumânare de dormitor.

— Ce, ai crezut c-o să intru cu forța? zise Boldwood disprețuitor.

— O, nu, este doar dispoziția mea de acum de a asigura lucrurile. Vrei să citești asta? Țin eu lumânarea ca să vezi.

Troy îi întinse un ziar împăturit printre ușă și canat și apropié lumânarea.

— Paragraful ăsta, zise el, punându-și degetul pe o notiță. Boldwood se uită și citi:

„Căsătorii:

Pe 17 ale lunii curente, la biserica St. Ambrose din Bath, oficiată de către reverend B. A. Mincing, între Francis Troy, fiu unic al răposatului Edward Troy, doctor în medicină, din Weatherbury, și sergent în Regimentul 11 Dragoni, și Bathsheba, unica fiică în viață a răposatului domn John Everdene din Casterbridge."

— Asta s-ar putea numi „cel tare întâlnindu-l pe cel slab” — ce zici, Boldwood? făcu Troy. O cascadă de hohote batjocoritoare urmă acestor cuvinte.

Lui Boldwood îi căzu ziarul din mână. Troy continuă:

— Cincizeci de lire ca să mă însor cu Fanny. Bun! Douăzeci și una de lire ca să nu mă însor cu Fanny, ci cu Bathsheba. Bun! Final de piesă: sunt deja soțul Bathshebei. Acuma, Boldwood, dumitale îți revine sfârșitul ridicol al omului care se amestecă între un soț și soția lui. și, încă un cuvânt. așa păcătos cum sunt, nu sunt atât de lichea cât să fac din căsătoria sau dezonoarea unei femei o chestiune de tocmeală și de vânzare. Fanny m-a părăsit de mult. Nu mai știu unde este — am căutat-o peste tot. și mai am încă un cuvânt. Zici că o iubești pe Bathsheba. Cu toate astea, la cel mai mic semn, gata, ai și crezut în dezonoarea ei. Ducă-se la dracu' asemenea iubire! Bun, și acum, că ți-ai primit lecția, ia-ți banii înapoi.

— N-o să-i iau, n-o să-i iau! șuieră Boldwood sufocat.

— Oricum, eu nu-i primesc, zise Troy, plin de dispreț. Înveli pachetul cu monedele de aur în bancnote și îl zvârlî în mijlocul drumului.

Boldwood îl amenință cu pumnul:

— Limbă de șarpe! Satano! Canalie! Las' că ți-arăt eu ție! Ascultă-mă bine: ți-arăt eu ție! Un alt torent de hohote. Apoi Troy închise ușa și o încuie pe dinăuntru.

Toată noaptea aceea, silueta sumbră a lui Boldwood putu fi văzută rătăcind peste dealurile și văile din Weatherbury, ca o umbră nefericită prin Valea Plângerii a râului Acheron.

XXXV.

LA O FEREASTRĂ DE LA ETAJ

La primele ore ale dimineții următoare, apărură soarele și roua. Piuiturile haotice, de încălzire, ale puzderiei de păsări se risipeau în aerul proaspăt, iar albastrul palid al cerului era, ici și colo, acoperit de pânzele subțiri ale norilor diafani, care nu izbuteau să întunece lumina zilei. Toate luminile din peisaj erau aurii, în ceea ce privește culoarea, și toate umbrele erau șterse, ca formă. Plantele agățătoare de pe bătrânul conac se înclinau sub povara șiragurilor de picături grele de rouă, care aveau asupra obiectelor din spatele lor efectul unor minuscule lentile, cu o deosebită putere de mărire.

Cu o clipă înainte ca orologiul să bată ora cinci, Gabriel Oak și Coggan traversară satul și ieșiră în câmp amândoi. Casa stăpânei lor abia începuse să se vadă, când lui Oak i se păru că zărește un oblon deschis la una din ferestrele de la etaj. Cei doi bărbați erau, în momentul acela, pe jumătate ascunși în spatele unei tufe de boz, care începuse să se împodobească deja cu ciorchini negri de fructe, și, mai înainte să iasă din umbra lui, se opriră puțin.

Un bărbat chipeș stătea sprijinindu-se leneș de zăbrele. își roti ochii de la răsărit la apus, cu aerul omului care face prima inspecție de dimineață. Bărbatul era sergentul Troy. își aruncase pe umeri tunica roșie, fără să se încheie la nasturi, și avea, în totul, atitudinea relaxată a unui soldat într-un program de voie.

Coggan vorbi cel dintâi, privind liniștit spre fereastră.

— S-a măritat cu el! zise el.

Gabriel contemplant tabloul înaintea lui și acum rămase întors cu spatele, fără să-i dea vreun răspuns.

— Mi-am închipuit eu că o să aflăm azi ceva, continuă Coggan. Am auzit huruit de roți trecând prin fața casei mele, îndată după lăsarea serii — tu nu știu pe unde umblai. Își întoarse ochii și se uită la Gabriel. Doamne apără-ne, Oak, ești alb ca varul la față, arăți ca un mort!

— Zău? făcu Oak, cu un zâmbet șters.

— Reazemă-te un pic de poartă. O să aștept.

— Bine, bine.

Stătură un timp lângă poartă, Gabriel, pierdut, cu ochii pironiți în pământ. Gândurile îi zburară în viitor și își închipui scenele de căință din anii de tihnă care aveau să urmeze acestei isprăvi săvârșite în pripă — fiindcă se căsătoriseră de îndată ce hotărâse Troy. De ce făcuseră totul atât de într-ascuns? Se răspândise vestea că ajunsese ca vai de lume la Bath, din pricină că se înșelase asupra distanței — calul cedase și fusese silită să-l lase într-un târg, la jumătatea drumului până la Bath, și că îi luase mai bine de două zile până să ajungă acolo. Nu stătea în firea Bathshebei să facă vreun lucru pe furiș. Cu toate cusururile ei, era sinceritatea întruchipată.

Oare fusese atrasă într-o cursă? Această căsătorie nu însemna pentru Gabriel numai o negrăită durere, dar și o mare uimire, deși toată săptămâna dinainte avusese o bănuială că acesta ar putea fi deznodământul întâlnirii ei cu Troy, departe de casă. Întoarcerea ei liniștită, împreună cu Liddy, îi mai risipise, întrucâtva, temerile. La fel cum o mișcare imperceptibilă pare a fi totuna cu neclintirea, dar, în proprietățile sale, este infinit deosebită de neclintirea însăși, și speranța lui, atât de greu de diferențiat de deznădejde, nu era totuna cu deznădejdea însăși.

După vreo câteva minute, se urniră din nou către conac. Sergentul încă mai privea pe fereastră.

— Bună dimineața, prieteni! strigă el, vesel, când cei doi ajunseră aproape. Coggan răspunse la salut.

— Nu-i răspunzi omului? îl întreabă el apoi pe Gabriel. Eu i-aș spune bună dimineața — poți să rostești cuvintele astea fără să dai doi bani pe ceea ce spui, dar să rămâi totuși în buna-cuviință.

Curând, Gabriel ajunse și el la concluzia că, de vreme ce fapta era consumată, dacă încerca să se arate cât mai de acord cu ea, ar fi fost cea mai mare mulțumire pentru cea pe care o iubea.

— Bună dimineața, sergent Troy, răspunse el cu un glas ca de pe altă lume.

— Ce mai casă întortocheată și posomorâtă este și asta, zise Troy zâmbind.

— Ei, poate că nici nu s-au căsătorit! îi strecură la ureche Coggan. Poate că ea nici nu-i aici. Gabriel clătină din cap. Soldatul se întoarse puțin către răsărit, iar soarele îi scaldă într-o lumină aprinsă, cu reflexe portocalii, tunica lui stacojie.

— Ba este o casă veche și frumoasă, răspunse Gabriel.

— Da, se poate. Numai că mă simt aici ca vinul nou într-un burduf vechi. Eu zic că ar trebui să punem peste tot ferestre-ghilotină, să mai poleim un pic lambriurile de pe pereți sau chiar să scoatem de tot stejarul și să punem tapet.

— Eu cred că ar fi păcat.

— Ei, nu. Am auzit un filozof spunând că zidarii din vechime, care lucrau pe vremea când arta era vie, nu aveau pic de respect pentru lucrarea înaintașilor lor, ci dă rânuau tot și schimbau după cum credeau de cuviință. De ce n-am face și noi la fel? „Creația și conservarea nu fac casă bună împreună, spunea el, și nici un milion de anticari nu pot născoci un stil.” Iar eu sunt întrutotul de acord. Sunt pentru a face clădirea asta mai modernă, ca să ni se pară veselă cât timp stăm în ea.

Militarul întoarse capul și aruncă o privire prin încăpere, căutând un sprijin pentru ideile sale de îmbunătățire în această direcție. Gabriel și Coggan dădură să plece.

— A, Coggan, zise Troy, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva. Nu știi dacă în familia domnului Boldwood a înnebunit careva?

Jan se gândi o clipă.

— Am auzit, odată, că un unchi de-al lui era cam ciudat, dar nu știu cât de adevărat este, zise el.

— N-are nici o importanță, zise Troy cu nepăsare. O să vin și eu pe la câmp, pe la voi, într-o zi din săptămâna asta, dar mai am câteva treburi de aranjat mai întâi. Așadar, la revedere. O să rămânem, bineînțeles, la fel de prieteni ca și până acum. Nu sunt un înfumurat — n-o să auziți vreodată spunându-se așa ceva despre sergentul Troy. Oricum, așa a fost să fie, și uite o jumătate de liră, să beți în sănătatea mea, oameni buni!

Troy aruncă moneda cu dibăcie, peste bucata de pământ din fața casei și peste gard, înspre Gabriel, care se feri să nu-l lovească în cădere, făcându-se roșu la față de furie. Coggan își roti ochii, se avântă și prinse moneda când ricoșa pe drum.

— Prea bine, ține-o tu, Coggan, zise Gabriel cu dispreț, aproape sfidător. Eu unul n-am nevoie de daruri din partea lui.

— Vezi că te cam dai de gol, zise Coggan, pe gânduri. Pentru că, dacă s-a însurat cu ea, ascultă ce-ți spun eu, o să-și ia adio de la armată și el o să fie stăpânul aici. Așadar, e mai bine să-l numești „prieteni” cu voce tare, chiar dacă în sinea ta îl numești „pacostea casei”.

— Mda... Poate e mai bine să-mi țin gura. Dar mai mult nu pot să fac. Nu-mi place să linguesc și dacă trebuie să-l perii ca să-mi păstrez slujba, atunci slujba mea este ca și pierdută.

Un călăreț, pe care îl văzuseră un timp în depărtare, apărură acum lângă ei.

— Este domnul Boldwood, zisesse Oak.

— Ce-o fi vrut să spună Troy cu întrebarea lui?

Coggan și Oak îl salutară respectuos pe fermier, se opriră să vadă dacă pe ei îi căuta și, înțelegând că nu cu ei avea treabă, se dădură la o parte să-l lase să treacă.

Singurele semne ale cumplitelor chinuri în care Boldwood se zbatuse toată noaptea și în care se mai zbătea încă și acum erau paloarea de pe chipul lui cu trășături hotărâte, vinele umflate de pe frunte și de la tâmpile și cutele adâncite din jurul gurii. Calul îl purta mai departe și până și pasul animalului părea să sugereze o nemărginită deznădejde. Pentru o clipă, Gabriel uită de propria lui durere, văzându-i-o pe a lui Boldwood. Urmări cu privirea trupul lui viguros, stând drept în șa, fără să întoarcă privirile în nici o parte, ținând coatele lipite pe lângă corp, fără ca borul pălăriei, țeapăn, să tresară vreun pic în înaintarea aceasta lină, până ce silueta colțuroasă a lui Boldwood se pierdu, treptat, peste deal. Pentru cine îl cunoștea dinainte și îi știa povestea, exista ceva și mai emoționant în nemișcarea aceasta a sa, decât într- un eșec. Contradicția dintre aparență și esență era, în cazul lui, închisă cu forța în inimă și, la fel cum prin răs se pot exprima, uneori, trăiri mai cumplite decât prin lacrimi, și încremenirea acestui om în agonie era mai grăitoare decât dacă ar fi plâns.

XXXVI.

AVEREA în PRIMEJDIE. PETRECEREA

Într-o noapte, pe la sfârșitul lui august, când experiențele Bathshebei ca femeie măritată nu-și pierduseră încă noutatea și pe când vremea continua să fie secetoasă și înăbușitoare, un bărbat

stătea nemișcat în curtea de stoguri a fermei Weatherbury de Sus, uitându-se în înalțuri, la lună și la cer.

Noaptea avea o înfățișare sinistă. O boare fierbinte dinspre sud sufla ușor peste creștetele tuturor lucrurilor mai înalte, iar pe cer, cohorte de nori, plutind cu toate pânzele întinse, se îndreptau în unghi drept către un alt strat de nori, nici unul însă în direcția vântului de dedesubt. Luna, întrezărită printre aceste văluri, avea o înfățișare fantomatică, metalică. În lumina sa necurată, câmpurile erau livide și întreaga priveliște era scăldată într-o singură culoare, de parcă o vedeai printr-o sticlă afumată. În aceeași seară, oile se târăseră acasă în rânduri strânse, ciorile erau mai zăpăcite, iar caii se mișcaseră cu fereală și precauție. Dintr-o clipă în alta te așteptai să tune și, luând în considerare câteva aspecte secundare, era foarte probabil să fie urmate de una din acele ploii lungi care marchează încheierea secetei în acel anotimp. În mai puțin de douăsprezece ore, atmosfera proprie recoltei avea să facă parte din trecut.

Oak se uită cu negre presimțiri la cele opt stoguri neacoperite, masive și grele de roadele bogate, reprezentând jumătate din agoniseala fermei pe anul acela. Se duse la hambar. Noaptea aceea fusese aleasă de sergentul Troy — acum, stăpân deplin, în locul soției sale — pentru ospățul și dansul de sărbătoare recoltei. Pe măsură ce Oak se apropia de clădire, sunetele viorilor și tamburinei, împreună cu zgomotul multor picioare săltând ritmic, deveneau mai deslușite. Veni până în fața uriașelor uși, dintre care una era ușor crăpată, și aruncă o privire înăuntru.

Mijlocul și o parte laterală, până în capăt, fuseseră golite de tot ce ar fi putut stânjeni, și aria aceasta, însemnând cam două treimi din întregul hambar, fusese pregătită pentru petrecere; celălalt capăt, plin cu ovăz până-n tavan, fusese ascuns sub o prelată. Buchete și ghirlande de crengi cu frunze verzi împodobeau pereții și grinzile, închipuind candelabre, și drept în fața lui Oak fusese ridicată o tribună pe care se puseseră o masă și niște scaune. Acolo stăteau trei scripcari și, lângă ei, în picioare, își găsise locul un bărbat cu o înfățișare de smintit, cu părul măciucă și nădușeala curgându-i șiroaie pe obraji, ținând în mână o tamburină pe care o tot scutura.

Dansul se sfârși și pe dușumeaua de stejar negru, de la mijloc, un nou șir de perechi se alcătui pentru dansul următor.

— Acuma, doamnă, nu vă fie cu supărare, v-aș întreba ce dans v-ar plăcea să fie? se interesă vioara întâi.

— Oricare, nu contează, se auzi glasul limpede al Bathshebei, care stătea în capătul cel mai îndepărtat al hambarului, privind scena de la o masă încărcată cu câni și gustări. Troy stătea lângă ea, răsturnat pe un scaun.

— Atunci, zise scripcarul, aş îndrăzni să spun că mai cinstit şi mai potrivit ar fi Bucuria soldatului — fiind aici, de faţă, un distins soldat, însurat la ferma noastră. Ei, ce spuneţi, băieţii mei, şi dumneavoastră, domnilor?

— Să fie Bucuria soldatului! exclamă câţiva în cor.

— Mulţumesc pentru compliment, zise vesel sergentul, luând-o pe Bathsheba de mână şi conducând-o în fruntea şirului de dansatori. Pentru că, deşi mi-am cumpărat livretul de ieşire din Regimentul 11 Dragoni ai înălţimii sale Maiestatea noastră, ca să-mi îndeplinesc noile îndatoriri care mă aşteaptă aici, o să continuu să fiu un soldat, în cuget şi în simţiri, câtă vreme voi trăi.

Cu acestea, dansul începu. Despre calităţile Bucuriei soldatului nu pot fi şi nici n-au fost vreodată două păreri. Se observase, în cercurile muzicale din Weatherbury şi din împrejurimi, că această melodie, după trei sferturi de ceas de tropăială îndrăcită, încă posedă mai multe proprietăţi stimulative pentru călcăie şi tălpi, decât majoritatea celorlalte dansuri, de la primele acorduri. Bucuria soldatului avea, de asemenea, un farmec în plus, prin aceea că se potrivea minunat cu tamburina pomenită mai sus — un instrument nicidecum de ignorat în

măinile unui interpret care ştia ce înseamnă adevăratele spasme şi convulsii, dansurile Sfântului Vitus şi frenezia nemaipomenită de care este nevoie pentru a-i reda tonurile la cel mai înalt nivel de desăvârşire.

Nemuritoarea melodie luă sfârşit, un încântător re-re rostogolindu-se din vioara-bas, cu sonoritatea unei canonade, la care Gabriel se hotărî să nu-şi mai întârzie intrarea. O ocoli pe Bathsheba şi se apropie cât putu mai mult de postamentul unde, acum, sergentul Troy se aşezase, bând brandy cu apă, deşi ceilalţi beau, fără excepţie, numai cidru şi bere. Lui Gabriel nu-i venea la îndemână să se vâre în discuţie de la distanţă cu sergentul, aşa că îi trimise vorbă, rugându-l să coboare pentru câteva clipe. Sergentul îi răspunse că nu putea să vină.

— Atunci, zise Gabriel, vrei să-i spui că am trecut pe aici numai să-l înştiinţez că o să înceapă curând o furtună şi că trebuie să facem ceva să punem stogurile la adăpost?

— Domnul Troy zice că n-o să plouă, veni răspunsul, şi că nu se poate opri acum, ca să stea de vorbă cu dumneata despre fleacuri dintr-astea.

Lângă Troy, Oak avea jalnica tendinţă de a părea o lumânare pe lângă o lampă cu gaz şi, simţindu-se nelalocul lui, ieşi din nou afară, cu gând să se ducă acasă, pentru că, în împrejurările de faţă, nu mai avea inima să stea să privească spectacolul din hambar. La uşă, se opri puţin — vorbea Troy.

— Prieteni, în noaptea asta nu sărbătorim doar sfârşitul recoltei. Este, deopotrivă, un ospăţ de nuntă. Cu puţin timp în urmă, am avut fericirea s-o conduc la altar pe această doamnă, stăpâna voastră, şi până acum nu ne-am învrednicit să cinstim public evenimentul în Weatherbury. Ca să facem treaba asta cum se cuvine şi pentru ca fiecare să plece la culcare mulţumit, am poruncit să se aducă aici câteva sticle cu brandy şi ceainice cu apă fiartă. Fiecare oaspete va fi servit cu un pocal de băutură triplu rafinată.

Bathsheba îşi puse mâna pe braţul lui şi, înălţându-şi faţa palidă spre el, zise rugător:

— Nu, nu le mai da... te rog, nu, Frank. Nu poate să le facă decât rău. Au mâncat şi au băut destul.

— Adevărat, nu mai vrem altceva, vă mulţumim, ziseră vreo doi.

— Pfui! făcu sergentul cu dispreţ şi, parcă străfulgerat de o idee, îşi ridică glasul. Prieteni, zise, să le trimitem pe femeile acasă! La ora asta ar fi trebuit să fie în pat. Pe urmă, noi, cocoşii, o să tragem un chef straşnic, noi între noi. şi dacă se arată vreunul cu pene albe, atunci să-şi caute de lucru în altă parte în iarna asta.

Bathsheba părăsi indignată hambarul, urmată de celelalte femei şi de copii. Muzicanţii, care nu se socoteau poftiţi şi ei să li se alăture, se strecurară, în tăcere, la căruţa lor şi începură să înhame calul. Astfel, Troy şi bărbaţii de la fermă rămaseră singuri. Oak, ca să nu facă figură proastă fără rost, stătu puţin, apoi se ridică, la rândul lui, şi plecă în tăcere, în urma lui răsunând o înjurătură prietenoasă din partea sergentului pentru că nu mai stătea la încă un rând de grog.

Gabriel porni spre casă. Apropiindu-se de uşă, dădu cu vârful piciorului în ceva care, după atingere şi fâşăit, părea moale, ca de piele, şi umflat ca o mănăşă de box. Era o broască râioasă mare, care traversa poteca agale. Oak o ridică de jos, gândindu-se că ar fi mai bine să omoare creatura, ca s-o scutească de chinuri, dar, văzând că nu păţise nimic, o lăsa la loc, în iarbă. Ştia ce însemna acest

mesaj primit de la Mama Natură. Curând, se ivi un altul. când aprinse lumina în casă, văzu pe masă o dâră subțire, lucioasă, de parcă o pensulă cu lac trecuse ușurel pe deasupra. Oak urmări serpentina sclipitoare până la capătul celălalt, unde dădu cu ochii de un uriaș melc fără casă, cafeniu, care venise în noaptea aceea din grădina lui în casă dintr-un motiv al lui. Era al doilea semn prin care Natura îi sugera că trebuia să se pregătească pentru o vreme de furtună.

Oak se așază și chibzui, aproape o oră. în tot acest răstimp, doi păianjeni negri, din cei care se aciuază de obicei prin casele cu acoperiș de paie, s-au plimbat pe tavan, în cele din urmă dându-și drumul pe podea. Asta îi reaminti că, dacă exista o categorie de manifestări, în legătură cu acest subiect, pe care s-o înțeleagă de minune, aceasta era cea a instinctelor oilor. Ieși din casă, străbătu în goană vreo două-trei pajiști spre stână, se cățăra peste gardul de nuiiele și se uită să vadă ce făceau oile.

Se înghesuiseră toate laolaltă, în partea cealaltă a țarcului, în jurul unor tufe de grozămă, și primul lucru neobișnuit pe care îl observă fu acela că, deși văzuseră capul lui Oak apărând deodată peste gard, nu se speriară și nici nu fugiră. Le stăpânea acum o frică mai puternică decât frica de om. Însă aceasta nu era ciudățenia cea mai izbitoare — se adunaseră grămadă, astfel încât toate, fără nici o excepție, stăteau cu coada întoarsă către jumătatea orizontului dinspre care amenința furtuna. în mijloc era un cerc foarte strâns, în jurul căruia se strângeau alte și alte cercuri, cu rază din ce în ce mai mare, forma închipuită de întreaga turmă fiind foarte asemănătoare unui guler de dantelă de-al lui Van Dyck, pentru care desigur de grozame închipuia gâtul personajului care îl purta.

Lui Oak îi fură de ajuns aceste observații ca să își reîntărească părerea de la început. Acum era încredințat că el avea dreptate și Troy se înșela. Toate glasurile din natură vesteau, la Unison, o schimbare. Însă aceste reacții ale necuvântătoarelor nu aveau decât două interpretări, foarte clare. Se părea că avea să vină o furtună, urmată de o ploaie rece, foarte lungă. Târătoarele păreau să știe totul despre ploaia cea lungă, dar prea puțin despre furtuna de dinainte, în timp ce oile știau totul despre furtună și nimic despre ploaia de după.

Această tulburare a vremii, fiind mai puțin obișnuită, era cu atât mai de temut. Oak se întoarse în curtea cu stoguri. Totul era cufundat în tăcere, iar vârfurile conice ale clăilor se ridicau întunecate spre cer. în total, în curte erau cinci clăi de grâu și trei stoguri de orz. După treierat, cantitatea de grâu avea să se ridice cam la cincisprezece duble din fiecare claie, iar cea de orz la cel puțin douăzeci. Valoarea acestora pentru Bathsheba și, de fapt, pentru toată lumea, Oak o socoti în minte, după următoarea formulă de calcul simplu:

$5 \times 15 = 75$ duble = 500 lire; $3 \times 20 = 60$ duble = 250 lire. Total - 750 lire.

Șapte sute cincizeci de lire, în cea mai divină formă pe care o pot îmbrăca banii: aceea a hranei necesare oamenilor și animalelor — merita oare să accepți riscul de a se strica această cantitate de grâne, reducându-și valoarea până la mai puțin de jumătate, din pricina nestatorniciei unei femei?

— Nicicum, dacă eu pot să împiedic nenorocirea! murmură Gabriel.

Acesta fu motivul pe care Oak îl invocă pentru sine. Dar omul, chiar și pentru el însuși, este un palimpsest, cu un scris vizibil pentru toată lumea și cu un altul ascuns pe sub rânduri. Se poate ca, în cazul lui Oak, să se fi aflat următoarea inscripție de aur, dedesubtul celei utilitare: „Voi ajuta, până la sfârșitul puterilor mele, femeia pe care am iubit-o atât de mult.”

Așadar, se întoarse la hambar ca să încerce să obțină ajutoare pentru a acoperi clăile chiar în noaptea aceea. Dinăuntru nu se auzea nici un zgomot și ar fi plecat mai departe, încredințat că petrecerea se spărsese, dacă o lumină firavă, galbenă ca șofranul, în contrast cu albul verzui de afară, n-ar fi răzbătut printr-un nod din lemnul ușilor duble.

Gabriel se uită înăuntru. Dădu cu ochii de un tablou neobișnuit. Lumânările agățate printre plantele verzi arseseră până jos, la inelul sfeșnicului, și, în câteva locuri, frunzele legate în jurul lor se pârliseră și se uscaseră. Multe dintre lumini se stinseseră de tot, altele scoteau fum și răspândeau un miros greu, seul picurând din ele pe podea. Prăbușiți pe sub masă, rezemați de scaune și de alte obiecte în toate pozițiile care se pot închipui, mai puțin cea perpendiculară, se aflau cei mai ticăloșiți dintre lucrători, iar, la un astfel de nivel, părul din capul lor amintea de măturile și periile de pardoseli. în mijlocul lor strălucea, roșu și bine conturat, sergentul Troy, răsturnat pe spate într-un scaun. Coggan zăcea pe spate, cu gura căscată, zumzăind sforăituri, ca mulți alții, răsuflările unite ale adunării întinse la orizontală alcătuind un vuiet înăbușit, ca al

Londrei de la distanță. Joseph Poorgrass se ghemuise ca un arici, de ai fi zis că se străduia să lase descoperită în aer o porțiune cât mai mică din trupul său, iar, în spatele lui, abia se mai zărea o rămășiță neînsemnată din William Smallbury. Paharele și câștile încă mai stăteau pe masă, iar dintr-o carafă cu apă răsturnată, un pâraieș, după ce își croise drum, cu o precizie uimitoare, prin mijlocul mesei lungi, se scurgea pe gâtul lui Marc Clark, care își pierduse cunoștința, picurând continuu și monoton, ca apa de pe o stalactită dintr-o peșteră.

Gabriel aruncă o privire deznădăjduită înspre acest grup care, cu una sau două excepții, reprezentau toți oamenii de nădejde ai fermei. Își dădu imediat seama că, dacă trebuia să pună cineva stogurile la adăpost în noaptea aceea sau măcar în dimineața următoare, apoi el singur trebuia să le pună, cu mâna lui. De sub jiletca lui Coggan se auzi un ding-ding slab. Era ceasul lui, bătând ora două.

Oak se îndreptă spre trupul culcat al lui Matthew Moon, cel care de obicei se îngrijea de repararea acoperișurilor de paie de la conac, și începu să-l zgâlțâie. Fără efect.

Gabriel îi strigă în ureche:

— Unde sunt băătorul de paie, pieptenele și spata?

— Sub talpa stogului, răspunse mecanic Moon, cu promptitudinea fără voie a unui medium. Gabriel îi lăsă capul din mâini, care căzu pe podea ca un blid. Se duse, apoi, la bărbatul lui Susan Tall.

— Unde-i cheia de la grânar?

Nici un răspuns. Repetă întrebarea, cu același rezultat. Să strige cineva la el, noaptea, în mod vădit nu era așa o noutate pentru bărbatul lui Susan Tall ca pentru Matthew Moon. Oak îi trânti capul lui Tall la loc, în colțul lui, și se ridică să plece.

Ca să fim drepti, nu lucrătorii purtau cea mai mare vină pentru acest jalnic și demoralizant sfârșit al petrecerii din seara aceea. Sergentul Troy stăruise cu atâta strășnicie, cu paharul în mână, că băutul ar fi fost, chipurile, întărirea legăturii dintre ei, încât și celor care ar fi vrut să-l refuze nu le pica bine să nu se poarte cuviincios cu el în acele împrejurări. Fiind obișnuiți din tinerețe să nu pună gura pe vreo băutură mai tare decât cidrul și berea slabă, nu era de mirare că, după vreun ceas, se prăbușiseră toți, cu mic, cu mare, cu extraordinară uniformitate. Gabriel era grozav de abătut. Dezmățul de acum prevestea numai necazuri pentru încăpățânata și fermecătoarea lui stăpână, pe care bărbatul acesta credincios o mai păstra încă în inimă ca pe întruchiparea a tot ce era plăcut, strălucitor și de neatins.

Stinse lumânările pe sfârșite, ca să nu se întâmple vreo pozna cu hambarul, închise ușa, lăsând oamenii cufundați într-un somn adânc și în uitare de ei înșiși, după care se avântă din nou în singurătatea nopții. O suflare fierbinte de vânt, ieșită parcă dintre buzele întredeschise ale unui zmeu gata să înghită pământul, îi venea dinspre sud, în timp ce, exact în partea opusă, spre nord, se înălța o armată de nori încruntați și amenințatori, drept în ghearele vântului. Și atât de nepământeană era această înălțare, încât ți-ai fi putut imagina că exista dedesubt vreo

mașinărie care îi ridica. Între timp, norii mai pirpirii zburaseră înapoi, în colțul de miazăzi și răsărit al cerului, îngroziți parcă de norul cel mare, ca puii mici sub privirile vreunei dihanii. Mergând spre sat, Oak zvârli cu o pietricică în fereastra de la odaia de dormit a lui Laban Tall, așteptând să iasă Susan, dar nu se mișcă nimeni. Atunci ocoli până la ușa din dos, lăsată descuiată, ca să poată intra Laban la întoarcere, și pătrunse înăuntru până la picioarele scării.

— Doamnă Tall, am venit după cheia de la grânar, ca să iau acoperitoarele de stoguri, spuse Oak, cu voce tunătoare.

— Tu ești? făcu Susan Tall, pe jumătate adormită.

— Eu, zise Gabriel.

— Hai la culcare! Vii ca un hoț, noaptea, derbedeule! Nu ți-e rușine să ții omul treaz așa?

— Nu e Laban, sunt eu, Gabriel Oak. aș vrea cheia de la grânar.

— Gabriel? și atunci de ce, Doamne iartă-mă, ai zis că ești Laban?

— N-am zis. Eu credeam că vrei să spui...

— Ba ai zis. Ce cauți aici?

— Cheia de la grânar.

— Atunci, ia-o! E acolo, în cui. Țștia care vin să sâcăie femeile în puterea nopții ar trebui...

Gabriel luă cheia fără să mai aștepte concluzia tiradei. Zece minute mai târziu, umbra lui singuratică putea fi văzută târând prin curte patru prelate mari și, în scurt timp, două dintre

acele grămezi de bogăție în grâne erau bine acoperite, învelite cu câte două prelate fiecare. Două sute de lire erau puse la adăpost. Trei stoguri de grâu rămăseseră însă dezvelite și alte prelate nu mai erau. Oak se uită sub talpa stogurilor și găsi o furcă. Se cățără pe cel de-al treilea morman de valoare și se apucă de lucru, având de gând să croiască o pantă ca de acoperiș din vârful clăii, așezând snopii unul peste altul și îndesând, în același timp, snopi nelegați în spațiile libere.

Toate bune până aici. Prin această soluție născocită la repezeală, avuția Bathshebei în grâu urma să fie în siguranță pentru cel puțin o săptămână sau două, dacă nu se dezlănțuia vântul. Apoi veni rândul orzului. Singurul mod în care putea fi apărat era să-i fi întreșut paietele de deasupra, de jur-împrejur. Timpul trecea, iar luna dispăruse și nu avea să se mai arate. Era semnul de rămas bun al ambasadorului înainte de bătaie. Noaptea căpătase o înfățișare sălbatică, de făptură smintită, și, în cele din urmă, întreg cerul oftă din rărunchi, simțindu-se o pală de vânt tare asemănătoare suspinului morții. Acum, în ogradă nu se mai auzeau decât bufniturile înfundate ale bătătorului de paie printre dinții spatei și foșnetul paielor îndesate în golurile dintre snopi.

XXXVII.

FURTUNA. CEI DOI ÎMPREUNĂ

Un fulger fâlfâi peste întreaga scenă și, ca reflectat de niște aripi fosforescente, străbătu cerul, după care un uruit se prăvăli, umplând văzduhul. Era prima mutare a furtunii care se apropia. Al doilea bubuit fu zgomotos, deși cu un fulger ceva mai greu vizibil. Gabriel zări o lumânare aprinzându-se în odaia de dormit a Bathshebei și, curând, o umbră trecând dintr-o parte în alta, pe cortina storului.

Apoi veni al treilea fulger. Manevre dintre cele mai uluitoare se desfășurau în imensele văgăuni ale bolții de deasupra capului. Fulgerele aveau acum culoarea argintului și luceau în ceruri ca o armată de cavaleri în armuri. Uruiturile se prefăcură în trosnete. Gabriel, de la înălțimea stogului, avea în față o perspectivă de cel puțin șase mile. Fiecare gard viu, fiecare tufiș, fiecare pom se vedea limpede, ca trasat într-o gravură. Într-un padoc, în aceeași direcție, era o cireadă de junci care se zăreau, în clipa aceea, gonind într-o învălmășeală sălbatică, nebună, zvârlindu-și copitele și cozile în aer, cu frunțile plecate în pământ. Un plop, în planul

cel mai apropiat, apărea ca o trăsătură de cerneală pe un vas cositorit. Apoi tabloul dispăru, lăsând în urmă o beznă atât de adâncă, încât Gabriel lucra numai pe pipăite.

Înfipse în stog vergeaua sau pumnalul, indiferent cum i s-ar spune — o lance lungă de fier, ascuțită la capete și lustruită de atâta mănuit — în chip de suport de snopi, în locul suportului numit țesală, folosit la acoperișuri. O lumină albastră apărură la zenit și, într-un mod cu totul inexplicabil, bătura în jos, aproape de vârful vergelei. Era al patrulea fulger mai puternic. O secundă mai târziu plesni — rapid, curat și scurt. Gabriel pricepu că locul în care se afla numai sigur nu era și se hotărî să coboare.

Nu căzuse încă nici un strop de ploaie. Își șterse ostent fruntea și se uită din nou la cocoșele întunecate ale stogurilor neacoperite. La urma urmei, își prețuia viața chiar atât de mult? Ce perspective avea, încât să se păzească, temător de a-și asuma un risc, când așa o treabă importantă și urgentă nu se putea înfăptui fără asemenea risc? Se hotărî să stea lipit de stog. Cu toate acestea, își luă o măsură de prevedere. Sub talpa stogului era un lanț de priponit, folosit ca să împiedice caii să scape. Îl luă, se sui cu el pe scară și trecând vergeaua prin piedica de la capăt, lăsă celălalt capăt al lanțului să atârne până în pământ. Țărușul din capătul de jos îl îngropă în pământ. Sub ocrotirea acestui paratrăsnet improvizat, se simți mai în siguranță.

Mai înainte ca Oak să pună iarăși mâna pe unelte, țâșni al cincilea fulger, cu suplețea unui șarpe și cu urletul unui demon. Era verde ca smaraldul, iar reverberațiile sale, amuțitoare. și ce îi descoperi lumina lui? Pe câmpul deschis din fața lui, cum privea peste coama stogului, zări o siluetă întunecată, aparent a unei femei. Să fi fost singura femeie inimoasă din parohie, Bathsheba? Umbra făcu un pas — apoi Oak nu mai văzu nimic.

— Dumneata ești, stăpână? întrebă Gabriel prin beznă.

— Cine-i acolo? se auzi vocea Bathshebei.

— Gabriel. Sunt pe stog, țeș o învelitoare din paie.

— A, Gabriel! și zici că asta faci? De aceea am venit și eu. M-a trezit vremea de afară și m-am gândit la recoltă. Sunt așa de supărată... Am putea să le salvăm? Nu știu pe unde este bărbatul meu. E cu tine?

- Nu, nu-i aici.
- Dar nu știi unde e?
- Doarme în hambar.

— Mi-a făgăduit că o să pună pe cineva să aibă grijă de stoguri, și numai bine că sunt toate descoperite! Pot să te ajut cu ceva? Liddy se teme să iasă din casă. N-aș fi crezut că o să te găsească aici, la ora asta! Serios, pot să fac și eu ceva?

— Ai putea să-mi aduci aici, sus, câteva legături de trestie, una câte una, doamnă, dacă nu ți-e frică să urci scara pe întuneric, zise Gabriel. Acum fiecare clipă e prețioasă și, dacă mi le-ai aduce dumneata, am scuti o grămadă de timp. când mai trece fulgerul, nu e chiar atât de întunecat.

— Fac orice! zise ea hotărâtă. Numaidecât ridică o legătură pe umăr, se cățăără pe scară până la picioarele lui Oak, puse legătura lângă vergea și coborî să ia alta. când urcă pentru a treia oară, stogul se luminează deodată, strălucind cu luciu metalic, ca smalțul de majolică — fiecare nod din fiecare fir de pai deveni vizibil. Pe panta din fața lui Gabriel apărură două forme omenști, negre ca tăciunele. Stogul își pierde iluminarea și formele se făcură nevăzute. Gabriel întoarse capul. Fusesse al șaselea fulger, care venise din spatele lor, dinspre răsărit, iar cele două siluete întunecate de pe pantă nu fuseseră decât umbra lui și a Bathshebei.

Apoi veni tunetul. Era de necrezut că o asemenea lumină cerească a putut da naștere unui sunet atât de diabolic.

— Cumplit! exclamă ea, prinzându-se strâns de mâneca lui Gabriel. Gabriel se întoarse și o ținu să nu cadă din locul în care era cocoțată. în aceeași clipă, pe când el mai era încă răsucit spre Bathsheba, se făcu și mai multă lumină și, pe peretele hambarului văzu, desenată parcă în

cărbune, copia înaltului plop de pe deal. Era doar umbra acelui copac, proiectată de un al doilea fulger dinspre apus.

Urmă încă o pâlălaie. Bathsheba era acum jos, ridicându-și pe umăr încă o legătură de trestii, dar îndură izbucnirea orbitoare fără să tresară, cu tunet cu tot, și începu să urce din nou cu povara în spinare. Timp de vreo alte patru sau cinci minute fu liniște pe toate fronturile și trosnetul spatei, pe care Gabriel o mânua de zor, se putu auzi din nou, deslușit. El crezu că momentul de criză al furtunii trecuse. Însă avu loc o nouă explozie de lumină.

— Ține-te! strigă Gabriel, smulgându-i legătura de pe umăr și înșfăcând-o de braț.

Atunci, cerul se despică de-a binelea. Fulgerul veni prea pe neașteptate pentru ca pericolul de nedescris pe care îl reprezenta să poată fi priceput imediat de cei doi, care nu-i percepură decât frumusețea strălucitoare. Țâșni de la răsărit, de la apus, de la miazănoapte și de la miazăzi, ca un veritabil dans al morții. în văzduh se iviră schelete cu oase din flăcări albastre

— care jucau, săltau, călăreau, se alergau de jur-împrejur și se împleteau într-o învâlmășeală de nespus, printre ele se strecurau, unduin-du-se, șerpi verzui, iar în spatele tuturor pâlpâia o întindere nesfârșită de lumină ceva mai slabă. Din toate colțurile cerului surpat se porni, simultan, ceva care s-ar fi putut numi un strigăt, de vreme ce, deși nici un strigăt nu s-a apropiat vreodată de așa ceva, în linii mari semăna cu un strigăt mai mult decât cu orice altceva de pe pământ. în plus, una din acele năluci îngrozitoare se agăță de capătul vergelei pe care o mânua Gabriel, trecu nevăzută prin ea, apoi prin lanț în jos și se scurse în pământ. Gabriel era aproape orb și putea simți brațul cald al Bathshebei tremurând în mâna lui — o senzație nouă și destul de cutremurătoare, numai că dragostea, viața, tot ce era omenesc, părea minuscul și neînsemnat într-un plan atât de alăturat cu al universului furibund.

Oak abia avu timp să adune aceste impresii într-un gând și să observe cât de ciudat arăta pana roșie de la pălăria ei în lumina aceea, când copacul înalt de pe deal, de care am pomenit mai devreme, păru cuprins deodată de o flacără albă și încă unul dintre glasurile înspăimântătoare se alătură ultimului trosnet al celor de dinainte. Detunătura fu năucitoare, aspră și nemiloasă, și se prăbuși peste urechile lor bufnind compact, plat, fără acel ecou care îi împrumută ceva din sunetul tobelor unui tunet mai îndepărtat. în strălucirea răsfântă de întreg pământul de dedesubt și de cuprinzătoarea voltă a cupolei de deasupra, Gabriel văzu copacul spintecat pe toată lungimea trunchiului său înalt și drept și un soi de panglică uriașă de scoarță trântită jos. Cealaltă jumătate rămasă în picioare își arăta lemnul dezgolit, ca o fâșie albă. Fulgerul lovise copacul. Văzduhul se umplu de miros de pucioasă. Apoi totul se cufundă în tăcere și în beznă, ca într-o peșteră din Hinom.

— Am scăpat ca prin urechile acului, zise Gabriel cu sufletul la gură. Ar fi mai bine să te dai jos.

Bathsheba nu răspunse, dar îi putea auzi deslușit gâfâitul ritmic și foșnetul periodic al legăturii de trestii din spatele ei, care răspundea bătailor de spaimă ale inimii sale. Ea coborî scara și, gândindu-se mai bine, Gabriel o urmă. Bezna era acum de nepătruns chiar și pentru vederea cea mai ascuțită. Amândoi stătură nemișcați la piciorul scării, unul lângă celălalt. Bathsheba părea că nu se gândește decât la vreme, Oak, în clipa aceea, nu se gândea decât la ea. În cele din urmă, el zise:

— Acum, în sfârșit, furtuna pare să fi trecut.

— Și eu cred la fel, zise Bathsheba. deși mai sunt mii de fulgere, privește! Cerul era acum plin de o lumină neîntreruptă, frecvența repetiției topindu-se într-o continuitate desăvârșită, tot așa cum, lovind foarte des într-un gong, rezultă un sunet neîntrerupt.

— Nimic serios, zise el. Nu înțeleg de ce nu plouă. Dar, slavă Domnului, este mai bine pentru noi. Acum o să mă urc iar.

— Gabriel, ești mai bun decât merit! Rămân să te mai ajut. Ah, de ce nu sunt aici câțiva și dintre ceilalți oameni?

— Ar fi fost, dacă ar fi putut, zise Gabriel, șovăind.

— Ah, știu tot... totul! zise ea, adăugând încet: Au adormit cu toții în hambar, într-un somn de beție, și soțul meu printre ei. așa este, nu? Să nu-ți închipui că sunt o femeie slabă și că nu pot îndura adevărul.

— Nu sunt sigur, spuse Gabriel. Mă duc să văd.

Porni pe câmp către hambar, lăsând-o pe Bathsheba singură. Privi prin crăpăturile ușii. Totul era cufundat în întuneric, așa cum fusese și la plecarea lui, și încă se mai auzea, tot ca data trecută, zgomotul constant al noianului de sforăituri.

Simți o boare călduță gâdilându-i un obraz și întoarse capul. Era răsuflarea Bathshebei. Se luase după el și se uita înăuntru prin aceleași crăpături.

El încercă să îndepărteze pe dată gândul supărător din mintea amândurora, remarcând cu blândețe:

— Dacă ai vrea să te întorci din nou, domnișoară — doamnă, și să-mi mai dai vreo câțiva snopi, am mai câștiga timp.

Cu acestea, Oak veni iarăși la stog, se urcă până-n vârf, pași mai sus de scară, ca să poată lucra mai cu spor, și continuă să îndeplinească treptele. Bathsheba urcă după el, însă fără să aducă vreo legătură de trestii.

— Gabriel, zise ea, cu un glas ciudat și emoționat.

Oak își întoarse ochii spre ea. Bathsheba nu mai scosese o vorbă, de când plecase el de la hambar. Fâlfâitul îmblânzit și neîntrerupt al fulgerelor pe cale de a se stinge îi înfățișă un chip de marmură pe fundalul cerului negru. Bathsheba stătea aproape pe culmea stogului, cu picioarele adunate sub ea și sprijinite de vârful scării.

— Da, stăpână, zise el.

— Mă gândesc că, în noaptea aceea, când am pornit în goană cu trăsura la Bath, ai crezut că plecasem să mă mărit.

— așa am crezut, în cele din urmă — dar la început nu, răspunse el, într-un fel mirat de modul abrupt în care se deschisese acest neașteptat subiect.

— Și ceilalți au crezut la fel?

— Da.

— Și mă învinuiești pentru asta?

— Păi... puțin.

— Mi-am închipuit eu. Uite, eu țin cât de cât la buna ta părere despre mine și vreau să explic un lucru... Am vrut s-o fac mai de mult, de când m-am întors și te-ai uitat atât de încruntat la mine. Căci, dacă o să mor — și s-ar putea să mor curând — ar fi groaznic să mă judeci greșit toată viața. Ascultă-mă!

Gabriel se opri din foșgăit.

— M-am dus la Bath, în noaptea aceea, foarte hotărâtă să rup legăturile cu domnul Troy. Numai din pricina unor împrejurări care s-au ivit după ce am ajuns acolo s-a întâmplat că... că ne-am căsătorit. Ei, acum privești lucrurile într-o nouă lumină?

— Da... Întrucâtva.

— Bănuiesc că trebuie să-ți spun mai multe acum, dacă tot am început. și poate că nu-i rău, căci, desigur, tu nu ți-ai făcut iluzii că te-ai iubi vreodată sau că, dacă-ți vorbesc, urmăresc alt scop decât cel pe care l-am numit. Ei bine, eram singură într-un oraș străin, iar calul era șchiop, rămas undeva pe drum... și, în cele din urmă, nu știam ce să fac. Am văzut de-abia când era prea târziu că m-aș putea procopsi cu un prost renume, fiindcă mă întâlнисem cu el, singură, în felul acela. și chiar eram pe picior de plecare când, deodată, el mi-a spus că în ziua

aceea văzuse o femeie mai frumoasă decât mine și că nu pot să-i cer să-mi rămână credincios, cel puțin dacă nu deveneam pe loc a lui... și-am fost tare mâhnită și răscolită... — își dresе glasul și se opri o clipă, ca pentru a-și recăpăta suflul. — și atunci, prinsă la mijloc între gelozie și sminteală, m-am măritat cu el! șopti ea, cu disperare pățimașă.

Gabriel nu-i dădu nici un răspuns.

— N-a fost el de vină, căci spunea adevărul adevărat despre faptul că... despre faptul că o văzuse pe alta, se grăbi ea să adauge. și acuma nu vreau să aud nici un cuvânt de la tine despre toată povestea asta — Ți interzic cu desăvârșire! Voiam doar să-ți lămuresc partea pe care ai înțeles-o greșit, mai înainte să vină vremea când n-ai mai putea s-o afli niciodată. — Mai vrei câteva legături de trestii?

Ea coborî scara și lucrul reîncepu. Gabriel descoperi, curând, o încetineală în felul în care stăpâna sa urca și cobora scara, și îi spuse, duios ca o mamă:

— Cred că ar fi mai bine să te duci în casă, acum. Ai obosit. Pot să termin și singur ce-a mai rămas. Dacă nu se schimbă vântul, s-ar putea să nu mai vină ploaia.

— Dacă nu-ți sunt de folos, o să mă duc, îngăimă Bathsheba, fără vlagă. Dar, oh, Doamne ferește, să nu pățești ceva!

— N-am zis că nu ești de folos, dar n-aș vrea să te obosesc mai mult. Ai făcut treabă bună.

— Iar tu, și mai bună! zise ea cu recunoștință. Ți mulțumesc pentru credința ta, îți mulțumesc de o mie de ori, Gabriel! Noapte bună — știu că faci tot ce-ți stă în putință pentru mine.

Se pierdu treptat în întuneric, până ce dispăru de tot, apoi el auzi zăvorul de la poartă căzând în urma ei. Mai departe, lucră adânc cufundat în visare, cugetând la povestea ei și la contrazicerile acelei inimi de femeie care o făcuseră să-i vorbească lui, în noaptea aceea, cu mai multă căldură decât îi vorbise vreodată înainte de căsătorie, când fusese liberă să-i vorbească oricât de călduros ar fi dorit.

Fu smuls din reveria lui de un zgomot supărător, dinspre șopronul trăsurilor. Era morișca de pe acoperiș care se învârtea nebunește și această întetire a vântului era semnalul unei ploi nimicitoare.

XXXVIII.

PLOAIA. UN OM SINGUR SE ÎNTÂLNEȘTE CU UN ALTUL

Se făcuse cinci dimineața și zorile făgăduiau să apară în culori de praf și de cenușă. Aerul nu mai era fierbinte și se agita cu mai multă vigoare. Adieri răcoroase alergau, în vârtejuri nevăzute, în jurul feței lui Oak. vântul își schimbase direcția cu vreo două sau trei grade și începuse să sufle mai tare. în zece minute, toate vânturile cerului păreau că porniseră să cutreiere în voia lor prin văzduh. Câteva din împletiturile de trestie de pe stogurile de grâu erau acum învărtite fantastic prin înalțuri și Oak fu nevoit să înlocuiască și să pună deasupra lor câteva bârne pe care le găsi la îndemână. O dată ce sfârși cu asta, trecu din nou să trudească la orz. O picătură mare de ploaie îl plesni peste față, vântul mugea prin toate ungherele dimprejur, pomii se plecau până la pământ, iar ramurile se izbeau între ele cu încrâncenare. Vârând spata în stog peste tot și în toate chipurile, îl acoperea, încetul cu încetul, salvând, inci cu inci, de la distrugere această înnebunitoare personificare a șapte sute de lire. Ploaia se porni de-a binelea și Oak simți curând apa croindu-și cărări umede și reci în jos, pe spinare. în cele din urmă, ajunse aproape cu totul ca un burete îmbibat cu apă, iar vopselele hainelor sale începură să se scurgă, băltind apoi la picioarele scării. Prin atmosfera mohorâtă, ploaia trăgea linii piezișe, ca niște țepi lichizi venind în șiruri neîntrerupte din clipa în care părăseau norii și până se înfingeau în trupul lui.

Oak își aminti deodată că, în urmă cu opt luni, se luptase cu focul în același loc și la fel de disperat cum se lupta și acum cu apa — și dintr-o dragoste zadarnică pentru aceeași femeie. cât despre ea... Dar Oak era mărinimos și drept, așa că își alungă restul considerațiilor.

Să fi fost ceasurile șapte ale acelei dimineți întunecate, plumburii, când Gabriel coborî de pe ultimul stog și exclamă cu mulțumire: „Gata!” Era ud learcă, ostent și trist; totuși nu atât de trist pe cât era de ud și de ostent, căci îl bine dispunea ideea izbânzii într-o cauză folositoare. Dinspre hambar se auziră niște zgomote slabe și își întoarse capul într-acolo. Pe uși începură să iasă chefliii, ba câte unul, ba câte doi — cu toții pășind nesigur și spășiți, în afară de cel din frunte, care purta o tunică roșie și care mergea cu mâinile în buzunare, fluierând. Ceilalți își târau picioarele în urma lui, cu aerul unora cu muștrări de cuget, întreaga procesiune amintind de grupul pretendenților ce se împleticeau către tărâmurile iadului, conduși de Mercur, al lui Flaxman. Trupurile butucănoase trecură spre sat, în timp ce Troy, căpetenia lor, intră în conac. Nici măcar unul nu-și întoarse capul către stoguri și, aparent, nici unul nu închină vreun gând halului în care se aflau.

Curând, și Oak se duse acasă, dar luând-o pe alt drum decât ei. În fața lui, pe ulița lucind de apă, văzu un om, mergând încă și mai încet decât el, cu o umbrelă în mână. Omul întoarse capul și tresări vădit: era Boldwood.

— Cum vă simțiți în dimineața aceasta, domnule? îl întreabă Oak.

— Da, este o zi ploioasă. — Ah, mă simt bine, foarte bine, mulțumesc, destul de bine.

— Mă bucur să aud aceasta, domnule.

Boldwood părea că se trezește, încetul cu încetul, la realitate.

— Dumneata arăți ostent și bolnav, Oak, zise el apoi, plimbându-și răzleț privirea peste însoțitorul său de drum.

— Sunt ostent. Dumneavoastră arătați foarte schimbat, domnule.

— Eu? Nici un pic! Mă simt destul de bine. Ce te face să crezi asta?

— Mi s-a părut că nu arătați așa de bine ca de obicei, atâta tot!

— Zău, atunci te-ai înșelat, zise Boldwood scurt. Nu mă doare nimic. Am o sănătate de fier.

— Eu am trudit din greu să acopăr stogurile noastre și abia am izbutit să termin la timp. În viața mea nu m-am mai luptat așa... Ale dumneavoastră sunt, bineînțeles, în siguranță, nu-i așa, domnule?

— Ah, da, răspunse Boldwood, după o scurtă tăcere. Ce m-ai întrebat, Oak?

— Stogurile dumneavoastră au fost, toate, acoperite mai înainte?

— Nu.

— Barem cele mari, clădite pe tălpi de piatră?

— Nu sunt acoperite.

— Dar cele de lângă gardul de nuiele?

— Nu. Am uitat să-i spun meșterului de acoperișuri de paie să se ocupe de ele.

— Nici stogul mic, de lângă barieră?

— Nici stogul mic, de lângă barieră. Am uitat de stoguri anul acesta.

— Așadar, n-o să rămâneți nici cu a zecea parte din recoltă, domnule?

— Probabil că nu.

— A uitat de ele! repetă Gabriel cu voce scăzută, ca pentru sine. Este greu de descris efectul deosebit de puternic produs de vorbele lui Boldwood asupra lui Oak, într-un moment ca acela. Toată noaptea avusese senzația că neglijența pe care se chinase s-o îndrepte era neobișnuită și singulară — singura situație de acest soi din tot ținutul. Totuși, în același timp și în aceeași parohie se producea o pagubă mai mare, de care nimeni nu se plângea și pe care nimeni n-o lua în considerare. Cu câteva luni mai devreme, că Boldwood ar putea să uite de treburile fermei ar fi fost o idee tot atât de lipsită de noimă ca și aceea că un marinar ar putea uita că se

află pe o corabie. Oak tocmai se gândea că, oricât de tare suferea el însuși din pricina căsătoriei Bathshebei, în fața lui se afla un om care suferea și mai mult, când Boldwood începu să vorbească, pe un ton schimbat — al cuiva care arde de nerăbdare să-și împărtășească sentimentele și să-și ușureze sufletul, descărcându-se.

— Oak, știi la fel de bine ca și mine că, în ultima vreme, nu mi-a mers prea bine. Pot s-o mărturisesc eu însumi. Eram pe cale să-mi întemeiez un cămin, dar, una peste alta, de planul meu s-a ales praf.

— Și eu am crezut că stăpâna mea o să se mărite cu dumneavoastră, zise Gabriel, neștiind îndeajuns despre profunzimea dragostei lui Boldwood ca să păstreze tăcerea despre aceasta în fața fermierului și hotărât să nu încalce buna-cuviință vorbindu-i despre a lui. — Oricum, se mai

întâmplă uneori ca nimic din ceea ce așteptăm noi să nu se îndeplinească! adăugă el, cu resemnarea omului pe care nenorocirea îl căluse, dar nu-l îngenunchease.

— aș zice că am ajuns ciuca bății de joc a întregii parohii, zise Boldwood, de parcă subiectul îi venea irezistibil pe limbă și cu o vioiciune jalnică, prin care voia să-și exprime indiferența.

— O, nu — eu nu cred.

— ... Dar adevărul adevărat în această poveste este că nu a existat, cum își închipuie unii, nici un fel de înșelăciune din partea ei. N-a existat nici o logodnă între mine și domnișoara Everdene. Lumea așa zice, dar nu este adevărat: ea niciodată nu mi-a făgăduit că va fi soția mea! Boldwood rămase în loc și își întoarse chipul răvășit către Oak: — Oh, Gabriel, continuă el, sunt slab, și nesăbuit, și nu mai știu cum, și nu pot să-mi alung durerea asta nenorocită!...

Aveam o destul de slabă încredere în mila Domnului până când am pierdut-o pe femeia aceasta. Da, El mi-a dăruit un curcubete care să-mi dea umbră și, asemenea profetului, I-am adus mulțumiri și m-am bucurat. Dar, a doua zi a trimis un vierme să roadă curcubetele și să-l usuce, și eu simt că mai bine mor, decât să trăiesc.

Urmară câteva clipe de tăcere. Boldwood ieși din dispoziția de moment care-l împinsese la confidențe și începu din nou să meargă, reluându-și aerul rezervat, ca de obicei.

— Nu, Gabriel, reluă el, cu o nepăsare care i se potrivea ca zâmbetul pe chipul unui mort, gura lumii ne-a pus în cârcă mult mai mult decât a fost, de fapt, între noi. E drept că, uneori, simt o mică părere de rău, dar nici o femeie nu m-a subjugat prea multă vreme. Ei, îți doresc o dimineață bună și mai departe. Mă bizui pe dumneata că n-o să pomeniști celorlalți despre ce-am vorbit noi doi acum.

XXXIX.

ÎNTOARCERE ACASĂ. UN PLAN

Pe drumul cu barieră care leagă Casterbridge de Weatherbury și la vreo trei mile depărtare de acesta din urmă, se află dealul Yalbury, unul din acele lungi urcușuri pe care le străbat drumurile acestei vălurite regiuni din sudul Wessex-ului. când se întorc de la târg, fermierii și ceilalți reprezentanți ai nobilimii rurale cu docare obișnuiesc să coboare, la poalele povârnișului, și să meargă pe jos până în vârf.

Într-o sâmbătă seară, în luna octombrie, trăsurica Bathshebei urca și ea cum putea panta cu pricina. Bathsheba ocupa nepăsătoare al doilea loc pe bancheta cabrioletei, în timp ce, pe lângă ea, mergea țănoș un bărbat tânăr, bine făcut, îmbrăcat în costum pe care-l poartă de obicei fermierii la târg, dar cu o croială neobișnuit de modernă. deși umbla pe jos, el ținea hățurile și biciul și, din când în când, atingea ușor calul cu șfichiul peste urechi, ca să-i mai treacă vremea. Omul acesta era bărbatul ei, fostul sergent Troy, care, cumpărându-și livretul de ieșire din armată cu banii Bathshebei, se transformase, încetul cu încetul, într-un fermier isteț de modă nouă. Oamenii cu principii de neclintit stăruiau să-l numească sergent ori de câte ori îl întâlneau, ceea ce se datora, într-o oarecare măsură, faptului că-și păstrase mustața,

bine aranjată, de pe vremea când era în armată, și comportamentul militaros, cu neputință de separat de ținuta și gândirea sa.

— Da, draga mea, dacă n-ar fi fost ploaia aia blestemată, aș fi pus mâna pe două sute cum mă vezi și cum te văd, spunea el. Nu vezi că a răsturnat roata norocului? Ca să vorbesc ca într-o carte pe care am citit-o eu cândva, vremea ploioasă este narațiunea, iar zilele frumoase sunt doar episoade în istoria țării noastre — zi tu, nu-i adevărat?

— Da, numai că anotimpul acesta este al schimbării de vreme.

— Ei, da. Adevărul este că, acuma, toamna, cursele sunt o nenorocire pentru toată lumea. în viața mea n-am pomenit o asemenea zi! Închipuie-ți o întindere mare de pământ necultivat, deschis, la vreo milă sau două de Budmouth-Regis, aproape de plajă, și marea aia posomorâtă, care se rostogolea asupra noastră ca o mizerie lichidă! Ploaie și vânt, Doamne, Dumnezeule! întuneric? Ce, era o beznă mai neagră ca pălăria mea înainte să înceapă ultima cursă. Era numai ora cinci și nu vedeai caii decât abia după ce începeau să alerge, ca să nu mai zic de culori. Pământul era greu ca plumbul și toate aprecierile venite de la cineva cu experiență nu mai serveau la nimic. Caii, călăreții, spectatorii erau cu toții zvârliți de colo-colo, precum corăbiile pe mare. Trei barăci s-au prăbușit și nenorociții care erau înăuntru s-au târât afară în patru labe, iar pe terenul de alături zburau vreo douăsprezece pălării o dată. Ah, Cebarea începuse să se țină

scai de vârf, pe la vreo șaizeci de metri de sosire, ei, dar când l-am văzut pe Ager că trece primul linia, am simțit, zău, draga mea, că-mi sare inima din piept.

— Și vrei să spui, Frank, zise Bathsheba cu tristețe — vocea sa pierduse dureros de mult din culoarea și vivacitatea din vară —, că ai tocat peste o sută de lire într-o lună la nenorocitele astea de curse de cai? O, Frank, este o cruzime, o nebunie să-mi risipești banii așa! O să fim siliți să plecăm de la fermă — la asta o să ajungem!

— Cruzime? Prostii. Acuma i-ai dat drumul din nou, ai pornit moara — întocmai ca de obicei.

— Dar îmi promiți că nu te mai duci și a doua tură de curse la Budmouth, de săptămâna viitoare, nu-i așa? Îl rugă ea fierbinte. Bathsheba era gata să izbucnească în plâns, dar se strădui să nu verse o lacrimă.

— Nu văd de ce ar trebui — de fapt, dacă se schimbă vremea și o să fie o zi frumoasă, mă gândeam să te iau și pe tine.

— Niciodată, niciodată! Prefer să mă duc la o sută de mile depărtare. Urăsc să-i aud și numele!

— Treaba asta cu a merge să vezi cursa ori a sta acasă n-are nici o legătură cu subiectul. Pariurile s-au făcut și s-au trecut în catastif, în toată siguranța, mai înainte să înceapă cursele, fii convinsă. Dacă o să fie o cursă cu ghinion pentru mine sau una cu noroc, n-are nici o legătură cu faptul că o să mergem amândoi acolo, luna viitoare.

— Doar nu vrei să spui că ai riscat ceva și pe asta, iarăși! exclamă ea, cu un aer chinuit.

— Ei, alta acuma! Nu te prosti. Așteaptă până ți se spune despre ce e vorba. Vai, Bathsheba, ți-ai pierdut tot curajul și spiritul de aventură de altădată și, pe viața mea, dacă știam ce faptură slabă de înger erai sub masca ta de îndrăzneță, niciodată n-aș fi... nu mai spun. Un fulger de indignare scăpără în ochii întunecați ai Bathshebei, care privi hotărâtă drept înainte, după acest răspuns. Continuară să meargă fără să mai vorbească. Din când în când, frunze moarte înainte de vreme, din copacii care ascundeau drumul în locul acela, picau rotindu-se în cădere și așternându-se pe pământ, în calea lor.

Pe coama dealului se ivi o femeie. Panta era atât de abruptă, încât ajunsese la doi pași de ei până s-o vadă. Troy se întorsese către cabrioletă, cu gând să se suie din nou pe banchetă, și tocmai când punea piciorul pe scară, femeia trecu prin spatele lui.

Deși umbra copacilor de deasupra și apropierea amurgului îi învăluia în întuneric, Bathsheba încă vedea destul de bine cât să observe sărăcia cumplită a hainelor femeii și tristețea de pe chipul ei.

— Nu vă supărați, domnule, știți la ce oră se închide, seara, azilul săracilor din Casterbridge? Femeia adresase întrebarea peste umărul lui Troy, care era cu spatele.

La sunetul vocii, Troy tresări în mod vădit. Totuși, păru să-și recapete prezența de spirit îndeajuns pentru a se feri să dea frâu liber primului impuls de a se întoarce brusc și-a o privi în față. Răspunse, cu încetineală:

— Nu știu.

Femeia, auzindu-l vorbind, își ridică repede ochii, îi cercetă cu luare- aminte profilul și îl recunoscă pe soldat sub costumul de mic proprietar. Chipul ei căpătă o expresie în care bucuria se împletea cu o suferință fără margini. Izbucni într-un plâns nebunesc și căzu la pământ.

— O, sărmana! exclamă Bathsheba, pregătindu-se numaidecât să coboare din cabrioletă.

— Stai pe loc și ai grijă de cal! zise Troy poruncitor, aruncându-i hățul și biciul. Mână calul până în vârful dealului — mă ocup eu de femeie.

— Dar eu...

— N-auzi? Dii, Păpușică! Iapa, trăsurica și Bathsheba o porniră din loc.

— Cum Dumnezeu ai ajuns aici?... Credeam că ești la mii de mile depărtare sau că ai murit!...

De ce nu mi-ai scris? o întreabă Troy pe femeie, ciudat de blând, totuși în grabă, pe când o ridica de jos.

— M-am temut să-ți scriu.

— Ai vreun ban?

— Nu.

— Sfinte Dumnezeule... aş fi vrut să am mai mulţi la mine, ca să-ţi dau. Uite aici... nefericito! e o nimica toată. Sunt toţi bănuţii cu care am rămas. Eu n-am nici un sfanţ, decât ce-mi dă nevasta mea, ştii, şi nu pot să-i cer tocmai acum.

Femeia nu-i dădu nici un răspuns.

— Nu mai pot sta, continuă Troy. Acuma, ascultă-mă! Unde te duci în noaptea asta? La azilul săracilor din Casterbridge?

— Da, acolo mă gândeam să mă duc.

— N-ar trebui să te duci acolo... dar, stai așa! Da, poate că pentru noaptea asta nu pot face nimic... Ghinion! Dormi acolo la noapte şi rămâi şi mâine tot acolo. Luni o să fie prima mea zi liberă şi, luni dimineaţa, la zece fix, ne întâlnim la Grey's Bridge — podul de piatră peste Durnover Moor, imediat la ieşirea din oraş. O să-ţi aduc toţi banii pe care o să-i pot aduna. N-o să mai duci lipsă... o să am eu grijă de asta, Fanny! Pe urmă o să-ţi găsesc o gazdă, pe undeva. până atunci, la revedere. Sunt o bestie... dar, la revedere!

După ce străbătu cât mai rămăsese până în vârful dealului, Bathsheba întoarse capul. Necunoscuta era în picioare şi Bathsheba o văzu cum se îndepărtează de Troy şi porneşte la vale, târându-şi picioarele, pe la a treia bornă care indica milele până la Casterbridge. Apoi, Troy veni sus, unde îl aştepta nevastă-sa, sări în trăsurică, luă hăţul din mâna ei şi, fără nici o vorbă, biciui calul, mânându-l la trap. Era cam agitat.

— ştii cine era femeia aceea? întrebă Bathsheba, uitându-se atent la faţa lui.

— Da, zise el, întorcându-i privirea cu îndrăzneală.

— Mi-am închipuit, răspunse ea cu o semeţie mânioasă, uitându-se în continuare la el. Cine este?

Lui i se păru deodată că sinceritatea n-ar fi spre folosul nici uneia dintre femei.

— N-are legătură cu mine sau cu tine, zise el. O cunosc din vedere.

— Cum o cheamă?

— De unde să ştiu eu cum o cheamă?

— Eu cred că ştii.

— Crezi ce vrei şi să fii... Fraza fu completată cu o plesnitură usturătoare de bici peste crupa Păpuşicii, care zvâcni brusc într-un galop îndrăcit. Nu mai zise nici unul nimic.

XL.

PE DRUMUL SPRE CASTERBRIDGE

Vreme îndelungată, femeia continuă să meargă. Paşii îi erau din ce în ce mai nesiguri şi îşi mijea ochii, ca să poată vedea cât mai departe, de-a lungul drumului pustiu, acum înceţoşat, învăluit de penumbrele nopţii. În cele din urmă, înaintarea ei se redusese la împleticire şi atunci deschise o poartă, dincolo de care zărise o căpiţă de fân. Se așeză la poalele ei şi adormi numaidecât.

Când se trezi, femeia se pomeni cufundată în bezna unei nopţi adânci, fără lună, fără stele. Pe cer se întinsese un strat gros şi neîntrerupt de nori, astupând orice crăpătură a raiului; iar nimbul îndepărtat care atârna peste oraşul Casterbridge se vedea bine pe fundalul bolţii negre

— luminozitatea apărând mai strălucitoare prin izbitorul contrast cu întunericul din jur. Spre această slabă şi ştearsă aură îşi îndreptă femeia ochii.

— Dacă aş putea să ajung până acolo! zise ea. Să mă întâlnesc cu el poimăine. Doamne, ajută-mă! Poate o să fiu în mormânt până atunci!

Un orologiu de la o fermă din adâncurile îndepărtate ale umbrelor bătu ora unu, încet şi înfundat. După miezul nopţii, glasul orologiilor pare că-şi pierde atât din puterea de a se împrăştia, cât şi din sonoritate, care scade până la un slab falsetto.

Apoi, o lumină, ba două lumini se înălţară din întunericul îndepărtat şi creşcură din ce în ce mai mult. O căruţă se apropie de-a lungul drumului şi trecu prin dreptul porţii. Erau, probabil, nişte petrecăreţi întârziaţi. Razele unui felinar luminară pentru o clipă trupul ghemuit al femeii, scoţându-i chipul bine în relief. Faţa era a unei tinere, după vârstă, dar îmbătrânită în trăsături, adică, în general, conturul era mobil şi copilăresc, dar liniile mai fine începuseră să se adâncească şi să se ascută.

Priveaga se ridică în picioare, de parcă în suflet i se redeşteptase o hotărâre, şi privi în jur. Drumul părea să-i fie cunoscut şi, în timp ce porni încet de-a lungul lui, privea cu atenţie gardul

de nuiiele. Deodată, întrezări o formă de un alb nedeslușit; era o altă piatră indicatoare. Își trecu degetele pe fața acesteia, ca să simtă ce era gravat pe ea.

— Încă trei! zise ea.

Se sprijini de piatră, ca să se mai odihnească o clipă, apoi se însufleți și își urmă drumul. Pe o scurtă distanță înaintă cu curaj, după aceea însă își pierdu vloga, ca și mai înainte. Aceasta se petrecu în dreptul unui pâlc izolat de aluni, unde grămezi de surcele albe, împrăștiate pe pământul acoperit de frunze, arătau că în ziua aceea lemnarii adunaseră nuiiele și împletiseră palânci. Acum nu mai era nici un foșnet, nici o adiere, nici măcar sunetul slab al unei crengi lovindu-se de alta care să-i mai țină de urât. Femeia privi peste poartă, o deschise și intră în aluniș. Aproape de intrare era un șir de brațe de nuiiele, unele legate, altele nelegate, și câțiva țărui de toate mărimile.

Pentru câteva secunde, drumeața rămase în starea aceea de nemișcare încordată, care înseamnă nu sfârșitul, ci doar întreruperea unei mișcări de mai-nainte. Atitudinea ei era aceea a unui om care ascultă — fie sunetele lumii din afară, fie discursul imaginar al gândului; dacă ai fi cercetat-o mai îndeaproape, ai fi observat niște semne care dovedeau că femeia era prinsă în cea de-a doua acțiune. Mai mult încă, după cum se va vedea din cele ce urmează, își aplică într-un mod neobișnuit puterea de a născoci, în specialitatea lui Jacques Droz, părintele substitutelor mecanice ale membrelor omenеști.

La lumina aurei orașului Casterbridge, pipăind cu mâinile, femeia alegea două bețe din morman. Erau aproape drepte, până la înălțimea de trei sau patru picioare, de unde se bifurcau în forma literei Y. Se așeză, smulse crenguțele de la capete, luă bețele astfel curățate și ieși cu ele pe drum. Își propti câte una din furci sub fiecare braț, ca pe niște cârje, le încercă, lăsându-se cu toată greutatea pe ele — așa puțin cât însemna aceasta — și se avântă înainte. Tânăra își meșterise un ajutor material.

Cârjele se dovediră folositoare. Acum, femeia auzea doar bătaia ușoară a saboților și bocănitul bețelor pe drum. Lăsase mult în urmă a doua piatră indicatoare și începu să se uite cu jind pe marginea drumului, de parcă aștepta să zărească, în scurt timp, o alta. Cârjele, deși atât de utile, aveau limitele lor. Mecanismul doar transferă efortul omenesc, dar nu poate să-l înlocuiască pe deplin, așadar, cantitatea originală de efort depus de femeie nu fusese eliminată, ci doar transferată asupra corpului și brațelor ei. Era sleită de oboseală, fiecare balans înainte devenind mai slab. În cele din urmă, se lăsă pe o parte și căzu la pământ. Zăcu acolo, ca un morman inform, vreo zece minute sau mai mult. Vântul de dimineață se porni să vâjâie înfundat peste șesuri, răscolind iarăși frunzele moarte care stătuseră în nemișcare până ieri. Femeia se căzni din răputeri să se răsucescă în genunchi, apoi să se ridice în picioare. Reușind să-și țină echilibrul cu ajutorul unuia dintre bețe, încercă un pas, apoi încă unul, apoi pe-al treilea, folosindu-se de cârje ca de niște bastoane, înainta astfel, târâș-grăpiș, până când, coborând Mellstock Hill, văzu o altă bornă și apoi, curând, sub ochi i se ivi începutul unui gard lung cu zăbrele. Se împletici până la primul stâlp, se agăță de el și privi în jur.

Luminile din Casterbridge se deslușeau acum, una câte una. Dimineața era pe aproape și putea barem spera, dacă nu aștepta, să apară niște căruțe. Femeia ciuli urechile. Nu se auzea nici un zvon de viață, în afară de acea culme, de sublimare a tuturor sunetelor deprimante — lătratul unei vulpi, cu cele trei note dogite ale sale repetate la intervale de un minut, cu precizia unui clopot de înmormântare.

— Mai puțin de o milă! murmură femeia. Ba nu, mai mult! adăugă ea, după o pauză. O milă este până la primărie și locul meu de odihnă este în capătul celălalt al orașului. Cu puțin peste o milă și am ajuns! După o pauză, grăi din nou. — Cinci sau șase pași pentru un iard...

probabil șase. Mai am de mers o mie șapte sute de iarzi. De o sută ori șase fac șase sute. De șaptesprezece ori pe atât! Oh, ai milă de mine, Doamne!

Ținându-se de zăbrele, se târî mai departe — întindea mai întâi o mână și apuca o gratie, apoi și pe cealaltă, apoi se atârna cu tot corpul, în timp ce-și trăgea picioarele sub ea.

Femeia nu era deprinsă să vorbească singură, însă un sentiment ajuns la extremă slăbește personalitatea celui neputincios, după cum i-o întărește pe aceea a omului puternic. Continuă pe același ton:

— Încă vreo cinci stâlpi și sunt gata, mai departe nu mai pot, așa că trebuie să găsesc tăria să trec barem de aceștia.

Acesta era un exemplu practic al principiului că jumătate de credință, și aceea din prefăcătorie sau închipuire, face mai mult decât nici un fel de credință.

Trecu de cinci stâlpi și rămase ținându-se de al cincilea.

— O să trec de încă cinci și o să-mi închipui că după al cincilea este locul la care râvnesc de atâta vreme. Pot s-o fac.

Și mai trecu de cinci stâlpi.

— Încă cinci și am ajuns.

Mai merse cinci.

— Dar mai sunt încă cinci. Trecu și de ei.

— Podul acela de piatră este capătul călătoriei mele, zise ea, când podul peste Froom i se descoperi vederii.

Se târî spre pod. când se punea în mișcare, o dată cu fiecare răsuflare care îi ieșea din piept părea că îi ieșea și sufletul, ca să nu i se mai întoarcă vreodată.

— Hai să spunem adevărul, zise ea, așezându-se. Adevărul este că mai am ceva mai puțin de o jumătate de milă. Amăgindu-se de una singură cu ceea ce știuse în tot timpul că este fals, își insuflase puterea de a parcurge o jumătate de milă, în fața căreia s-ar fi arătat neputincioasă, dacă ar fi privit-o deodată, în întregime. Șiretlicul acesta arăta că femeia, printr-o misterioasă intuiție, descoperise adevărul paradoxal că îngustimea vederilor poate fi mai eficientă decât vizionarismul, că ești mai câștigat dacă vezi doar până în vârful nasului, decât dacă bați prea departe, că este nevoie de mărginire, nu de înțelegere cuprinzătoare, ca să poți începe o bătălie.

Acum, cealaltă jumătate de milă stătea în fața femeii bolnave și stoarse de puteri ca un Juggernaut nepăsător. Era un rege impasibil al lumii sale. Drumul trecea peste Durnover Moor, cu câte o cale de acces spre drumul principal pe ambele părți. Femeia privi întinderea nesfârșită, luminile și pe ea însăși, oftă și se așeză pe o bornă a podului.

Niciodată inventivitatea omului nu fusese pusă atât de întristător în practică precum și-o pusese pe a ei călătoria noastră. Tot ce putea fi conceput ca sprijin, metodă, stratagemă, mecanism, prin care aceste ultime și exasperante opt sute de iarzi ar fi putut fi străbătute de o ființă omenească, fără a fi observate, fu cântărit pe toate fețele în mintea ei febrilă și înlăturate ca impracticabile. Se gândise la bastoane, la roți, se gândise să se târască, ba chiar să se dea de-a rostogolul. Însă efortul cerut de aceste două metode din urmă era chiar mai mare decât dacă ar fi mers în picioare. Puterea de a născoci i se epuizase. În cele din urmă, veni deznădejdea.

— Mai departe nu mai pot! șopti ea, închizându-și ochii.

Din fâșia de întuneric de pe partea cealaltă a podului se desfăcu o bucată și înaintă, devenind o pată stingheră pe albul șters al drumului. Alunecă, fără zgomot, către femeia culcată pe pământ.

Ea își dădu seama că simte o atingere pe mână, moale și caldă. Deschise ochii și primi aceeași atingere pe față. Un câine o lingea pe obraz.

Era o creatură uriașă, greoaie și pașnică, ce se proiecta întunecată pe linia joasă a orizontului, mai înaltă cu cel puțin două picioare față de nivelul ochilor femeii în poziția ei de acum. Era cu neputință de zis dacă era un Terra-Nova, un bulldog, un copoi sau altceva. Părea prea ciudat și misterios, ca să aparțină vreunei dintre rasele cunoscute. Fără a putea fi încadrat în vreo rasă, apărea ca întruparea ideală a calităților canine — o generalizare a trăsăturilor comune tuturor celorlalți. Noaptea, cu ce are ea trist, solemn și binevoitor, aparte de latura tainică și crudă, se personificase în această formă. Întunericul îi înzestrează chiar și pe cei mai de rând dintre oameni cu forță poetică și până și această femeie chinuită își îmbracă ideea într-o metaforă.

Întinsă cu spatele pe pământ, ea se uita în sus spre câine, la fel cum, altădată, în picioare, își ridicase ochii în sus către chipul unui bărbat. Animalul, care nici el nu avea o casă, cum nu avea nici ea, se trase cuviincios un pas sau doi mai în spate, când femeia se mișcă, dar, văzând că nu-l alungă, îi linse din nou mâna.

Fu străfulgerată de un gând: „Poate mă pot folosi de el... aș putea izbuti, astfel.”

Îi arătă cu mâna spre Casterbridge, iar câinele păru că înțelege altceva, căci se îndepărtă în direcția indicată. Apoi, văzând că ea nu-l putea urma, se întoarse și scheună.

Cea din urmă și cea mai tristă soluție pe care o născoci și la care recurse femeia fu să se ridice, respirând cu sufletul la gură, și, aplecându-se, să-și așeze brațele sale subțiri pe umerii

câinelui, pe care se propti hotărât, în timp ce îi șoptea îndemnuri. În timp ce se mârșnea adânc în inimă, cu vocea insufla curaj și, chiar mai ciudat decât faptul că ființa puternică avea nevoie de încurajare din partea celei slabe, era faptul că însuflețirea putea fi imitată atât de bine de către cineva în culmea deznădejdiei. Prietenul său înainta încet și ea după el, cu pași mărunți de tot, sprijinindu-se cu jumătate din greutate pe trupul animalului. Câteodată se prăbușea, așa cum se prăbușise și când mersese pe picioarele ei, când se sprijinise în cârje sau se ținuse de gratiile gardului. Atunci câinele, care acum pricepuse întru totul dorința și neputința ei, parcă își ieșea din minți de durere: o smucea cu dinții de rochie și o lua la fugă înainte. Ea îl chema întotdeauna îndărăt — și se cuvine să spunem acum că femeia pândea zgomotele omenești doar ca să nu le întâlnească. Era limpede că ținea cu tot dinadinsul să n-o vadă nimeni trecând pe drum, în halul în care se afla.

Înaintarea lor era, de bună seamă, foarte înceată. Ajunseseră la marginea orașului, iar lămpioanele din Casterbridge se desfășurau în fața lor ca niște Pleiade prăbușite, când cotiră la stânga, intrând în umbra deasă a unui bulevard de castani pustiu și ocolind târgușorul pe la periferie. Astfel, trecu de oraș și ajunse la țintă. Pe locul acela mult dorit, din afara orașului, se ridica o clădire pitorească. La origini fusese o simplă cutie de adăpostit oameni. Cochilia aceasta de melc era atât de subțire, atât de lipsită de ornamente exterioare și atât de strict adaptată doar adăpostirii făgăduite, încât nefericitul caracter a ceea ce se ascundea înăuntru se putea desluși prin pereți, ca forma unui mort prin giulgiul care îl înfășoară.

Apoi Natura, parcă jignită, dăduse o mână de ajutor. Iedera crescuse din belșug, năpădind zidurile, până ce clădirea ajunsese să arate ca o mănăstire; și se descoperi că priveliștea din față, peste coșurile caselor din Casterbridge, era una dintre cele mai frumoase din ținut. Un conte din vecinătate spusese odată că ar fi fost gata să-și doneze renta pe un an ca să aibă și el, de la ușa lui, priveliștea de care se bucurau ocupanții azilului la ușa lor — și este foarte probabil că ocupanții azilului ar fi fost gata să renunțe la priveliște în schimbul rentei lui pe un an. Această construcție de piatră era alcătuită dintr-un corp central și două aripi, deasupra cărora se înălțau, ca niște străji, câteva coșuri subțiri care acum, în adierea vântului, își gâlgâiau fumul întristător. În zidul împrejmuitor era o poartă și, lângă poartă, atârna o sârmă de care se trăgea un clopot. Femeia, în genunchi, se căzni cât putu să se ridice și abia-abia ajunsese la mâner. Trase de el și căzu înainte, cu capul în piept, ca la mătănie.

Se făcuse aproape ora șase, iar dinăuntru clădirii care reprezenta raiul de odihnă pentru acest suflet ostenit, se auzeau zgomote de mișcare. Lângă poarta mare se deschise o poartă mai mică și în cadrul ei se ivi un om. Zărind mormanul de haine care abia mai sufla, omul dispăru să caute o lumină, apoi se întoarse. După aceea, intră pentru a doua oară și se întoarse cu două femei.

Acestea ridicară femeia prăbușită și o ajutară să treacă pragul, în urma lor, bărbatul închise ușa.

— Cum o fi ajuns până aici? se întreabă una dintre femei.

— Dumnezeu știe, răspunse cealaltă.

— Afară e un câine, murmură călătoreala biruită de oboseală. Unde s-a dus? El m-a ajutat.

— L-am alungat cu pietre, zise bărbatul.

Micul alai se urni apoi din loc — bărbatul în față, cu lumânarea în mână, cele două femei ciolănoase în urma lui, sprijinind-o între ele pe cea mărunță și firavă. Astfel intrară în casă și se făcură nevăzuți.

XLI .

BĂNUIALĂ. FANNY E CĂUTATĂ

Toată seara, după ce se întorseseră de la târg, Bathsheba îi vorbi foarte puțin bărbatului ei și, de altfel, nici el nu prea avea chef de taclale, arătându-se cuprins de acel nesuferit amestec de neastâmpăr și de muțenie. A doua zi, duminică, se scurse aproape în același fel, în ceea ce privea discuția lor, Bathsheba ducându-se la biserică și de dimineață, și după-amiază. Era ziua din ajunul curselor de la Budmouth. Seara, Troy spuse, pe neașteptate:

— Bathsheba, poți să-mi dai douăzeci de lire? Fața ei se lungi deodată.

— Douăzeci de lire? făcu ea.

— Adevărul este că îmi trebuie neapărat. Neliniștea de pe chipul lui Troy era neobișnuită și foarte pronunțată. Starea proastă care nu-l părăsise toată ziua părea să fi atins punctul culminant.

— Ah, pentru cursele alea de mâine.

Troy, pentru moment, nu-i dădu nici un răspuns. Faptul că ea se înșela îi oferea unele avantaje bărbatului care se cam codea să fie luat la întrebări așa ca acum.

— Ei bine, să zicem că îmi trebuie pentru curse, spuse el, în cele din urmă.

— O, Frank! făcu Bathsheba, lăsând să se simtă o fierbinte rugămintă în cuvintele sale. Cu numai câteva săptămâni în urmă spuneai că sunt mai atrăgătoare decât toate celelalte plăceri ale tale la un loc și că le-ai lăsa pe toate baltă pentru mine, iar acum nu vrei să renunți la asta, care este mai mult o grijă, decât o plăcere? Hai, Frank! Lasă-mă să te farmec cu tot ce pot eu, cu vorbe dulci și priviri galeșe și tot ce-mi mai trece prin cap, ca să rămâi acasă. Spune-i da soției tale, spune da!

În clipa aceea, Bathsheba își puse la bătaie cele mai duioase și mai blânde strune ale sufletului său, ieșind năvalnic în întâmpinarea unei încuviințări din partea lui, fără nici una din prefăcătoriile și reticențele cu care, de atâtea ori, când se simțea stăpână pe sine, se ascundea, din spirit de prevedere. Puțini bărbați ar fi putut rezista stăruinței lipsite de semeție, totuși atât de demne, venite din partea unui chip atât de frumos, lăsat ușor pe spate și într-o parte, într-o bine cunoscută atitudine care exprima mai mult decât cuvintele care o însoțeau și care părea să fi fost deprinsă anume pentru asemenea ocazii speciale. Dacă Bathsheba n-ar fi fost soția lui, Troy ar fi cedat pe loc, dar fiindcă îi era soție, el se gândi să n-o mai amăgească.

— Nu pentru datoriile de la curse am nevoie de bani, spuse el.

— Atunci pentru ce? întrebă ea. Mă sperii de-a binelea cu responsabilitățile astea misterioase ale tale, Frank.

Troy șovăi. Acum n-o mai iubea chiar atât de mult ca să-și permită să se lase condus de ea oricum ar fi dorit. Totuși, trebuia să fie cuviincios.

— Greșești când te porți atât de bănuitor față de mine, zise el. Nu-i frumos din partea ta să mă ții așa din scurt, ai luat-o cam devreme.

— Cred că am dreptul să-mi arăt cât de cât nemulțumirea, dacă tot plătesc, zise ea, cu o expresie între zâmbet și îmbufnare.

— Perfect, și cum cu prima treabă ai terminat, ce-ar fi să treci la cea de-a doua? Bathsheba, gluma este glumă, dar n-o întinde prea mult, altminteri o să ajungi să regreți câte ceva.

Ea se roși.

— Regret deja, zise ea repede.

— Ce anume regreți?

— Că povestea mea de dragoste a ajuns la sfârșit.

— Toate poveștile de dragoste sfârșesc la căsătorie.

— Mi-aș dori să nu vorbești așa! Mă mânănești până în adâncul sufletului, când spui vorbe de duh pe socoteala mea.

— Și tu spui destule lucruri plicticoase pe a mea. Cred că mă urăști.

— Nu pe tine, ci doar cusururile tale. Chiar le urăsc.

— Ți-ar sta mult mai bine dacă te-ai hotărî să mi le îndrepti. Hai să încheiem socotelile cu cele douăzeci de lire și să ne împăcăm.

Ea scoase un suspin de resemnare.

— Cam tot suma asta o mai aveam aici, pentru cheltuielile casei. Dar, dacă îți trebuie neapărat, ia-o tu!

— Prea bine. Mulțumesc! Cred că o să plec mai înainte să cobori tu la masa de dimineață, mâine.

— Și trebuie să pleci? Ah, era o vreme, Frank, când ar fi trebuit să-ți făgăduiască alții câte-n lună și-n stele ca să te smulgă de lângă mine. Pe atunci obișnuiai să mă numești „iubito”. Dar acum nici nu-ți pasă cum îmi petrec eu zilele.

— Trebuie să plec, în ciuda sentimentelor. În timp ce vorbea, Troy se uită la ceas și, aparent mânat de principii non lucendo, îi deschise capacul la spate și lăsă să se vadă, păstrată cu grijă în lăcașul de acolo, o mică șuviță de păr.

Bathsheba, care din întâmplare își ridicase ochii tocmai în clipa aceea, văzu gestul lui Troy și șuvița de păr. Se roși, de durere și uimire, și, mai înainte de a se gândi dacă era înțelept sau nu să vorbească, se trezi spunând:

— O șuviță din părul unei femei! O, Frank, a cui este?

Troy închise numaidecât capacul ceasului. Răspunse neglijent, ca unul care îngropase în suflet niște sentimente, pe care vederea șuviței i le răscolise.

— Cum? A ta, bineînțeles. A cui altcuiva să fie? Aproape că uitasem că o am.

— Ce minciună gogonată, Frank!

— Îți repet că uitasem de ea! zise el, ridicând tonul.

— Nu la asta mă refeream — este de păr blond.

— Prostii!

— Mă jignești. știu că este blond. Așadar, a cui este? Vreau să știu.

— Prea bine, îți spun, așa că nu mai face tărăboi. E o șuviță din părul unei tinere cu care era să mă însor, înainte de a te cunoaște pe tine.

— Atunci, trebuie să-mi spui și cum o chema.

— Asta nu pot s-o fac.

— E măritată acum?

— Nu.

— E în viață?

— Da.

— E atrăgătoare?

— Da.

— De mirare cum poate fi atrăgătoare, sărmana, după o asemenea nenorocire!

— Nenorocire? Ce nenorocire? întrebă el repede.

— Să aibă un păr de culoarea asta îngrozitoare.

— Ei, asta-i! Mie îmi place! zise Troy, venindu-și în fire. Da, părul ei a fost admirat de toată lumea care a văzut-o, când s-a apucat să-l poarte despletit, ceea ce n-a fost acum prea multă vreme. Este un păr minunat. Lumea obișnuia să întoarcă ochii după ea, biata fată!

— Ei, aș! Prostii, mare scofală! exclamă ea, cu un început de pizmă în voce. Dacă mi-ar păsa de iubirea ta la fel de mult ca odinioară, aș putea spune că și după mine întorcea lumea capul, să se uite la părul meu.

— Bathsheba, nu fi atât de supărăcioasă și de geloasă. Știai cum o să fie viața de nevastă și nu trebuia să te măriți, dacă te temei de astfel de întâmplări neprevăzute.

Cu acestea, Troy o umpluse de amărăciune. Își simțea inima grea în piept și ochii înecați în lacrimi de durere. Oricât îi era de rușine să arate ce simțea, în cele din urmă izbucni:

— Asta este toată răsplata pentru cât te iubesc! Ah, când m-am măritat cu tine, tu erai mai prețios decât viața mea. Eram în stare să mor pentru tine. Dacă ai ști cât de adevărat este că eram în stare să mor pentru tine! Iar acum mă iei în zeflema pentru că am fost atât de proastă să mă mărit cu tine. Oh, merit să-mi arunci în față greșeala pe care am făcut-o? Oricare ar fi părerea ta despre câtă minte am, n-ar trebui să mi-o spui cu atâta cruzime, acum, când sunt în puterea ta.

— Ce vină am eu că a ieșit așa? zise Troy. Pe sufletul meu, de la femei o să mi se tragă!

— Ei bine, n-ar trebui să păstrezi părul altora. O s-o arzi, nu-i așa, Frank?

Frank continuă, de parcă n-ar fi auzit-o:

— Există lucruri importante, care trec chiar înaintea considerației mele pentru tine — greșeli care trebuie îndreptate, legături despre care tu nu știi nimic. Dacă ție îți pare rău că te-ai căsătorit, la fel îmi pare și mie.

Tremurând, ea își puse mâna pe brațul lui, spunându-i, pe un ton în care se împleteau nefericirea profundă și dorința de a-l îndupleca:

— Îmi pare rău numai dacă tu nu mă iubești mai mult decât pe oricare altă femeie de pe lume. Altminteri nu, Frank. Ție nu-ți pare rău pentru că tu deja iubești pe altcineva mai mult decât mă iubești pe mine, nu-i așa?

— Nu știu. De ce spui asta?

— Nu vrei să arzi şuvița aceea. Ți place femeia care are părul acela frumos — da, e frumos, mai frumos decât jalnica mea coamă neagră. Ei bine, n-are nici un rost. Ce să fac, dacă sunt urâtă? Iubește-o mai mult pe ea, dacă asta vrei.

— până azi, când am scos-o din sertar, nu m-am uitat o dată la şuvița aceasta de păr, de luni de zile. Asta pot s-o jur.

— Dar adineauri ai zis „legături”. Atunci, femeia cu care ne-am întâlnit...

— Da, întâlnirea cu ea mi-a amintit de şuviță.

— Adică, este a ei?

— Da. Poftim, acuma, dacă tot m-ai descusut până ai aflat, nădăjduiesc că ești mulțumită.

— Și care sunt legăturile?

— Ah, nimic, o simplă glumă.

— O simplă glumă! zise ea, cu o uimire îndoliată. Poți glumi când eu îți vorbesc atât de serios, cu jalea în suflet! Spune-mi adevărul, Frank. Nu sunt proastă, știi bine, deși sunt femeie și am și eu slăbiciunile mele de femeie. Hai, fii cinstit! zise ea, uitându-se deschis și fără teamă în ochii lui. Nu-ți cer prea mult, doar dreptate, atâta tot. Ah, era o vreme când îmi închipuiam că n-o să mă mulțumesc cu mai puțin decât cea mai înaltă venerație din partea bărbatului pe care aveam să mi-l aleg. Acum, în afară de cruzime, o să mă mulțumesc cu orice. Da, nesupusa și îndrăzneța Bathsheba până aici a ajuns!

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu fi atât de disperată, zise Troy enervat, ridicându-se și ieșind din cameră.

Îndată ce el ieși, Bathsheba izbucni în hohote sfâșietoare — un plâns cu suspine care îi sfârtecau pieptul, dar fără lacrimi care să ușureze durerea. Dar se hotărî să-și ascundă orice semn despre ceea ce era în inima ei. Fusese înfrântă, dar n-avea de gând s-o recunoască până la capătul zilelor ei. Mândria ei fusese într-adevăr călcată în picioare, când descoperise, disperată, că se ruinase căsătorindu-se cu o ființă mai puțin neprihănită decât ea. Se plimba de colo-colo, frământată de revoltă, ca un leopard închis în cușcă, cu tot sufletul furnicându-i prin brațe și cu sângele învingându-i obraji. până să-l întâlnească pe Troy, Bathsheba fusese mândră de faptul că era femeie. Fusese o mare satisfacție pentru ea să știe că buzele ei nu fuseseră sărutate de nici un bărbat de pe pământ, că mijlocul ei nu fusese niciodată înlănțuit de brațele vreunui iubit. Acum se disprețuia. în zilele de odinioară, întotdeauna nutrise un dispreț

nemărturisit pentru fetele care deveneau sclavele primului tânăr chipeș care s-ar fi oprit să le întrebe de vorbă. Niciodată nu-i surăsese ideea de căsătorie, la modul general, cum li se întâmpla majorității femeilor pe care le vedea în jurul ei. în culmea îngrijorării sale pentru iubitul ei, încuviințase să se mărite, dar senzația care-i însoțise ca o umbră clipele cele mai fericite în urma acestei isprăvi fusese, mai degrabă, una de sacrificiu de sine, decât de înălțare și onoare. deși abia de auzise de numele zeiței Diana, pe ea o venera, din instinct, Bathsheba. Că niciodată nu încurajase în mod serios vreun bărbat, prin priviri, vorbe sau semne, să se apropie de ea, că întotdeauna se simțise suficientă sieși și cu pornirea spre libertate a sufletului său de copilă, își închipuise că ar fi un fel de înjosire renunțarea la simplitatea unei vieți de fecioară, pentru a deveni jumătatea umilă a unui întreg matrimonial oarecare — de toate acestea își amintea acum cu amărăciune. Ah, de nu s -ar fi plecat niciodată în fața unei asemenea neghiobii, nici chiar în numele respectabilității, și dacă numai ar fi putut sta din nou cum stătuse pe deal la Norcombe, sfidându-l pe Troy sau pe oricare alt bărbat s-o întineze atingându-i barem și un fir de păr!

A doua zi de dimineață, Bathsheba se trezi mai devreme decât de obicei și porunci să i se pună șaua pe cal, pentru obișnuita plimbare în jurul fermei. când se întoarse, la opt și jumătate, ora la care se așezau, de obicei, la masă, i se spuse că soțul ei se sculase, luase gustarea de dimineață, apoi plecase la Casterbridge, cu Păpușica înhamată la cabrioletă. După masa de dimineață, Bathsheba se simți liniștită și stăpână pe sine — cum se simțea ea de obicei — și o luă încet spre poartă, vrând să se ducă, pe jos, într-o altă parte a fermei, care mai rămăsese încă sub supravegherea sa personală și de care se ocupa, atât cât îi îngăduiau grijile gospodăriei, deși descoperea mereu că dorințele îi erau ghicite dinainte de către Gabriel Oak, pentru care începuse să nutrească o prietenie caldă, ca de soră.

Bineînțeles, uneori se mai gândea la el ca la iubitul ei de pe vremuri și încerca să-și închipuie, pentru o clipă, cum ar fi fost traiul ei cu un soț ca el — la fel cum își imagina și traiul cu Boldwood, în

aceleași condiții. Însă Bathsheba, deși nu era incapabilă de simțire, n-avea înclinație spre visări deșarte, iar reflecțiile din căpșorul ei nu durau mult și se mărgineau, în totalitate, la perioadele când nepăsarea lui Troy ieșea în evidență mai tare ca de obicei.

La un moment dat, zări venind pe drum un bărbat care semăna cu domnul Boldwood. Era chiar domnul Boldwood. Bathsheba roși, foarte stânjenită, și îl urmări cu privirea. Fermierul se opri, când încă se afla departe de ea, și îi făcu semn cu mâna lui Gabriel Oak, care se afla pe o cărare, în câmp. Apoi, cei doi bărbați se apropiară unul de celălalt și părură că discută cu înflăcărare despre ceva.

O ținură așa multă vreme. La un moment dat, trecu pe lângă ei Joseph Poorgrass, împingând o roabă cu mere, pe deal în sus, către conacul Bathshebei. Boldwood și Gabriel îl strigară, îi vorbiră câteva minute, apoi se despărțiră toți trei, Joseph ajungând, cu roaba lui, în scurt timp, în vârful dealului.

Bathsheba, care urmărise cu o oarecare mirare această pantomimă, simți o mare ușurare văzând că Boldwood se întoarce de unde venise.

— Ei, ce se-aude, Joseph? întrebă ea.

Omul își lăsă roaba jos și, luându-și aerul unui om civilizat, așa cum se cuvine când stai de vorbă cu o lady, îi răspunse Bathshebei peste poartă:

— N-o s-o mai vedeți pe Fanny Robin niciodată — n-aude, nu vede, doamnă.

— De ce?

— Fiindcă a murit la azilul săracilor!

— Fanny moartă, nu se poate!

— Ba da, doamnă.

— De ce a murit?

— N-aș ști să spun precis, dar sunt înclinat să cred că din pricina nevolniciei sale trupesti. Era așa o fată plăpândă, că nu putea ține piept vitregiilor sortii, încă de pe când am cunoscut-o eu,

și s-a topit ca lumânarea, așa se zice. Dimineață i s-a făcut rău și, slăbită și prăpădită cum era, a murit până seara. După lege, ține de parohia noastră, iar domnul Boldwood vrea să trimită o căruță, la trei după-amiaza, ca s-o aducă acasă și s-o îngroape.

— Nici vorbă, n-o să-l las pe domnul Boldwood să facă așa ceva, o fac eu! Fanny a fost servitoarea unchiului meu și, cu toate că eu n-am prins-o decât vreo două zile, tot a mea rămâne. cât de tristă poate fi povestea asta — că Fanny a ajuns la un azil de săraci! Bathsheba începuse să știe ce înseamnă suferința și vorbea cu sinceră emoție. — Trimite pe cineva la domnul Boldwood să-i spună că doamna Troy ia asupra ei datoria de a aduce acasă o fostă servitoare a familiei... Dar nu se cade s-o punem într-o căruță, o să luăm un dric.

— Nu este timp pentru asta, doamnă, nu-i așa?

— Poate că nu, zise ea, cumpănind. când spuneați că trebuie să fim la poarta azilului, la ora trei?

— La ora trei în după-amiaza asta, doamnă, ca să zic așa.

— Prea bine, o să te duci dumneata. La urma urmei, mai bine o căruță frumoasă, decât un dric urât. Joseph, să iei căruța nouă, pe arcuri, cea albastră cu roțile roșii, și s-o speli bine... și, Joseph!

— Da, doamnă.

— Să iei și niște crenguțe verzi și flori, ca să le pui peste sicriu — chiar, ia multe, ca s-o îngropi toată în flori și verdeață, ia și niște ramuri de lauri, și de cimișir de toate culorile, și tisă, și lemnul-Domnului, da, și câteva brațe de crizanteme. și s-o înhami pe bătrâna Blajina s-o aducă, fiindcă pe ea o știa atât de bine.

— așa o să fac, doamnă. Trebuia să mai spun că azilul trimite patru oameni, care o să mă aștepte când o să ajung la poarta cimitirului de la noi, și o s-o ia s-o îngroape după rânduiala administrației azilelor și după legea stabilită.

— Doamne, Azilul de la Casterbridge... acolo a ajuns Fanny! zise Bathsheba, cugetând. Păcat că n-am aflat mai devreme. Am crezut că era pe undeva, departe. și cât a stat la azil?

— Numai vreo zi sau două.

— O, înseamnă că nu locuia acolo ca azilant obișnuit?

— Nu. Mai întâi s-a dus să stea într-un oraș cu garnizoană, în capătul celălalt al Wessex-ului, și apoi și-a găsit o slujbă ca lenjereasă, în Melchester, pentru mai multe luni, în casa unei

foarte respectabile văduve, care primea lucrătoare de așa ceva. La azil a ajuns abia duminică dimineața, căci se vorbește, pe ici, pe colo, că s-ar fi târât, pas cu pas, tocmai de la Melchester. De ce-o fi plecat de acolo, n-aș putea să spun, că nu știu, și decât să spun o minciună, ei bine, mai bine tac. Cam asta-i povestea pe scurt, doamnă.

— A-ha!

Nici o piatră prețioasă nu și-a schimbat vreodată, cu atâta iuțeală, reflexele de la trandafiriul la alb, cum se schimbă chipul tinerei femei măritate, când scoase această exclamație o dată cu un prelung suspin.

— A venit pe drumul nostru cu barieră? întrebă ea, cuprinsă deodată de neliniște și cu o voce nerăbdătoare.

— Păi, cred că da... Doamnă, s-o chem pe Liddy? Nu vă e bine, doamnă, asta e limpede. Arătați ca floarea de crin — albă la față și gata să picați din picioare!

— Nu, n-o chema, n-am nimic. când a trecut pe lângă Weatherbury?

— Sâmbăta asta, pe seară.

— Bine, Joseph, mulțumesc. Acum poți să pleci.

— Cu siguranță, doamnă.

— Joseph, mai vino puțin încoace. Ce culoare avea Fanny Robin la păr?

— Zău, stăpână, dacă mă luați așa, ca la curtea cu juri, nu mai pot să-mi aduc aminte, dacă vă vine să credeți.

— Bine, bine, n-are nimic. Du-te și fă cum ți-am spus. Stai — adică nu, du-te!

Se întoarce și se îndepărtă câțiva pași de lângă el, ca să n-o mai vadă în starea aceea care i se citea atât de ușor pe chip și intră în casă, cu o senzație de sfârșeală, gata să leșine, și cu tâmpile zvâcnind. Peste vreo oră, auzi huruitul căruței și ieși afară, deși stingherită de înfățișarea ei consternată și tulburată. Joseph, în hainele sale bune, tocmai înhăma calul să plece. În căruța pusese grămezi de ramuri verzi și flori, cum poruncise ea. Bathsheba aproape că nu le văzu.

— Cine zici că era iubitul ei, Joseph?

— Nu știu, doamnă.

— Ești foarte sigur?

— Da, doamnă, chiar sigur.

— Sigur pe ce?

— Sunt sigur că tot ce știu este că ea a ajuns dimineața și a murit seara, fără alte vorbe. atât mi-au spus Oak și domnul Boldwood. „Micuța Fanny Robin a murit, Joseph”, mi-a zis Gabriel, uitându-se drept în ochii mei, așa serios, cum are el obiceiul. Eu m-am mâhnit grozav și am zis: „Ah, și cum de-a ajuns să moară?” „Păi, a murit la azilul săracilor din Casterbridge, a zis el, și poate că nu contează cum a ajuns să moară. A sosit la poarta azilului duminică, dis-dimineață, și a murit după-amiază — asta este foarte clar.” Apoi am întrebat și eu ce mai făcuse Fanny în ultima vreme și atunci domnul Boldwood, care își vărsa necazul cu bastonul pe un mărăcine, s-a oprit și s-a întors către mine. și dumnealui mi-a spus că lucrase ca lenjereasă în Melchester, cum v-am spus și eu, și că a plecat de acolo la sfârșitul săptămânii trecute, trecând pe aici, prin apropiere, sâmbătă seara, după apusul soarelui. Pe urmă mi-au zis că dumneavoastră să vă spun doar așa, în trecere, că a murit, și după aceea au plecat. Moartea, știți, i s-o fi tras de la faptul că toată noaptea a răbdar afară, în vânt. Fiindcă lumea obișnuia să spună că boala care o măcina pe dinăuntru avea s-o bage în mormânt, până la urmă. Iarna, mai tot timpul tușea. Una peste alta, degeaba ni se mai pare nouă ciudat acum, că s-a sfârșit.

— Ai auzit cumva și o altă poveste? întrebă ea și îl privi atât de stăruitor, încât Joseph începu să clipească des, speriat.

— Nici o vorbuliță, stăpână, pe cuvânt! zise el. Nici nu știu dacă vreunul din parohie a aflat vestea.

— Mă întreb de ce Gabriel mi-a trimis vorbă și n-a venit chiar el să-mi spună. Tocmai el, care își face un principiu din a-mi cere părerea pentru orice fleac. Aceste cuvinte fură mai degrabă murmurate, cu ochii în pământ.

— Poate că avea treabă, doamnă, sugeră Joseph. Uneori ai zice că suferă din pricina unor gânduri din mintea lui, legate de vremea când o ducea mai bine decât acum. E un ins mai ciudat, dar e oier foarte priceput și om cu carte.

- Ți s-a părut că îl rodea vreun gând când ți-a povestit despre asta?
- Nu pot să spun decât că da, doamnă. Era foarte necăjit, la fel și fermierul Boldwood.
- Mulțumesc, Joseph. O să vedem. Du-te, acum, să nu întârzi.

Bathsheba, încă neîmpăcată, se întoarse în casă. După-amiază, o întrebă pe Liddy, care aflase și ea cele întâmplate:

- Ce culoare avea părul sărmanei Fanny Robin? știi cumva? Nu pot să-mi aduc aminte. N-am văzut-o decât o zi-două.
- Era de culoare deschisă, stăpână, dar și-l purta legat strâns sub bonetă, încât abia de-l băgai de seamă. Dar am văzut-o cu el lăsat pe spate, când se ducea la culcare, și atunci era tare frumos. Curat păr de aur.
- Iar iubitul ei era soldat, nu-i așa?
- Da. în același regiment cu domnul Troy. Domnul a spus că îl cunoaște foarte bine.
- Ce, domnul Troy a spus asta? Dar cum de-a spus el asta?
- într-o zi, i-am pomenit eu despre asta și l-am întrebat dacă l-a cunoscut pe iubitul lui Fanny. El a spus o, da, îl cunoștea pe tânărul acela la fel de bine cum se cunoștea pe dumnealui și că nu mai era altul în tot regimentul care să-i placă la fel de mult ca el.
- A-ha. așa a spus, deci.
- Da, și zicea că tânărul acela semăna foarte bine cu dumnealui, atât de bine că lumea îi și încurca, uneori...
- Liddy, pentru Dumnezeu, taci din gură! zise Bathsheba, cu izbucnirea nervoasă a cuiva cuprins de bănuieli supărătoare.

XLII.

JOSEPH ȘI ÎNCĂRCĂTURA SA. „CAPUL DE BERBEC”

Locul pe care era construit azilul săracilor din Casterbridge era împrejmuit de un zid, mai puțin o bucată, la un capăt. Aici se ridica un fronton înalt, acoperit, ca și clădirea, cu un covor de iederă. În frontonul acesta nu era nici o fereastră, nici un șemineu, nici un ornament, nici un adaos de nici un fel. Singurul detaliu pe care-l oferea privirii, în afara bogăției de frunze verde-închis, era o mică ușă. Ușa aceasta era poziționată ciudat. Pragul se înălța la vreo trei-patru picioare de pământ și, pe moment, n-ai fi putut găsi o explicație pentru neobișnuita sa altitudine, până când nu observai urmele de roți din dreptul ei, care sugerau că ușa era folosită numai pentru trecerea, dinăuntru în afară și invers, a obiectelor sau a persoanelor de la nivelul unei căruțe sau a unei trăsură oprite în fața ei. Pe ansamblu, ușa părea să se înfățișeze ca un soi de Poartă a Trădătorilor, transpusă în alt mediu. Pe ea se intra și se ieșea numai din când în când, ceea ce se putea deduce după smocurile de iarbă care crescuseră în voie prin crăpăturile pragului.

Când orologiul din capul străzii Azilului săracilor din Sud arată cinci minute până la ora trei, o căruță albastră pe arcuri, încondeiată cu roșu și încărcată cu verdeață și cu flori, intră pe la capătul străzii și se îndreptă către aripa aceasta a clădirii. În timp ce orologiul încă mai bâlbâia o formă spartă a lui Malbrook, Joseph Poorgrass trase clopotul de la poartă și dinăuntru i se spuse să tragă căruța cu spatele la ușa cu prag înalt de sub fronton. Apoi, ușa se deschise și un sicriu simplu din ulm fu împins încet înainte, apoi așezat de doi oameni, în haine cernite, de barchet, în lung, pe mijlocul căruței.

Unul din ei se cocoță lângă sicriu, scoase o bucată de cretă din buzunar și, cu un scris mare, lăbărtat, mâzgăli pe capac numele și alte câteva cuvinte. Apoi înveli sicriul cu o pânză neagră, ponosită, dar cuviincioasă, istovul căruței fu pus la loc, iar unul dintre cei doi îi întinse lui Poorgrass certificatul de înregistrare în azil, după care amândoi intrară înapoi și ușa se închise în urma lor. Legătura lor cu Fanny, și așa destul de scurtă, se încheie pentru totdeauna. Joseph așează florile cum i se poruncise și verdeața în jurul florilor, până când cu greu mai puteai ghici ce era în căruță.

Plesni din bici și carul mortuar, mai degrabă plăcut la vedere, începu să coboare dealul încet, luând-o apoi pe drumul către Weatherbury.

După-amiaza se scurgea cu pași grăbiți și, privind în dreapta, spre mare, în timp ce mergea pe jos, pe lângă cal, Poorgrass zări niște nori ciudați și vâlătucuri de ceață rostogolindu-se peste coamele lungi ale dealurilor care, în locul acela, încercuiau priveliștea. Veneau în valuri din ce în ce

mai mari, scurgându-se nesimțitoare prin văile dintre dealuri, îmbrățișând păpurișul alb ca hârtia din mlaștină și de pe malurile râului. Apoi, grămezile jilave ca niște bureți se

întrepătrunseră, închizând cerul. Ai fi zis că, pe neașteptate, văzduhul fusese năpădit de ciuperci, care-și aveau rădăcinile în marea învecinată. În momentul în care calul, omul și trupul fără viață intrară în codrul cel mare de la Yalbury, aceste creații mute ale unei mâini nevăzute îi ajunseră din urmă, înghițindu-i cu totul. Era prima venire a cețurilor de toamnă și prima ceață din alai.

Aerul era ca un ochi lovit brusc de orbire. Căruța și încărcătura ei nu mai înaintau în planul orizontal care despărțea limpezimea de opacitate, ci fuseseră înglobate într-un aluat elastic, uniform livid, de jur-împrejur. Nu se simțea nici o mișcare în aer, nu se vedea nici un strop de apă căzând pe frunza fagilor, mestecenilor și pinilor din pădurea care se ridica de o parte și de alta a drumului. Copacii încremeniseră într-o atitudine încordată, de parc-ar fi tânjit după o adiere care să vină și să-i legene. O liniște de spaimă plutea peste toate lucrurile dimprejur — atât de adâncă încât scrâșnetul roților căruței părea un vacarm, iar foșnetele slabe, pe care nu le auzi niciodată, decât noaptea, se auzeau acum limpede, fiecare.

Când începu să coboare pe partea cealaltă a dealului Yalbury, încă prin pădure, Joseph Poorgrass aruncă o privire în jur, întâi la trista povară din căruța sa, care abia se mai zărea printre cununile de laur înflorite, apoi la negura de nepătruns dintre copacii falnici de fiecare parte a drumului, nedeslușiți, fără umbre, fantomatici, în cenușiul lor monocrom. Se simțea oricum, numai cu tragere de inimă nu, și se gândea ce bine ar fi fost dacă ar fi avut vreun însoțitor, chiar și un copil sau un câine. Opri calul și ciuli urechile. Nici un zgomot de pași sau de roți nu răzbătea de nicăieri. Liniștea ca de mormânt fu tulburată doar de un strop greu, care căzu dintr-un copac, trecu prin verdeată și poposi, spărgându-se cu zgomot, pe sicriul sărmanei Fanny. Între timp, ceața încărcase copacii de apă și aceasta fu prima picătură prelinsă din frunzele îmbrobonate. Ecoul sec al căderii sale îi aminti căruțașului de nemiloasa Coasă în fața căreia toți sunt egali. Curând se auzi încă o picătură, apoi două, apoi trei. În scurt timp se porni o răpăială neîntreruptă, stropii grei picând pe frunzele uscate, pe drum și peste călători. Crengile mai apropiate, împodobite cu măgelele ceții, erau sure ca părul bătrânilor, iar de frunzele ruginii ale fagilor atârnavă picături asemănătoare, ca niște diamante într-un păr castaniu.

La marginea drumului, în cătunul numit Roy-town, imediat ce ieșea din pădure, se afla vechiul han „Capul de Berbec”. Era cam la o milă și jumătate depărtare de Weatherbury și, în vremurile de glorie ale călătoriei cu poștalionul, fusese locul în care multe diligențe își schimbau caii ori își țineau caii de schimb. Acum, însă, vechile grajduri se năruiseră și din toată stația nu rămăsese mai nimic în afara hanului însuși, încă bun de locuit, care, fiind ceva mai departe de drum, își făcea cunoscută prezența în ochii drumeților, din orice parte ar fi venit, printr-o firmă atârnată de craca orizontală a unui ulm de pe partea cealaltă a drumului. În ultimii ani, totul a dispărut.

Drumeții — căci varianta „turist” nu avusese încă vreme să evolueze într-o categorie aparte

— spuneau câteodată, în treacăt, când își aruncau ochii la copacul cu firma, că artiștilor le plăcea să picteze o firmă atârnată astfel, dar că lor, personal, nu le fusese dat până atunci să vadă așa ceva îndeplinindu-și rolul real. Iângă copacul acesta găsise Gabriel Oak căruța părăsită, în care se furișase când venise la Weatherbury pentru prima oară, numai că, în seara aceea, din pricina întunericii nu observase nici firma, nici hanul.

Obiceiurile hanului erau cele stabilite de pe vremuri. Într-adevăr, în mintea mușteriiilor săi se înrădăcinaseră ca niște axiome, de pildă:

„Mai vreți băutură, bateți cu halba în masă.” „Pentru tutun, strigați tare.”

„Când chemați fata care servește, strigați: Fato!”

„La fel, pentru hangiță, Jupâneaso!” și așa mai departe.

Fu o mare ușurare pentru inima lui Joseph când dădu cu ochii de prietenoasa firmă și, oprind calul chiar sub placă, trecu la îndeplinirea unui plan care-i încolțise de mult în minte. Toată

vлага i se scursese din trup. Întoarse calul cu capul spre iarba de pe marginea drumului și intra în han pentru o halbă de bere.

Coborând în bucătăria hanului, a cărei dușumea era cu o treaptă mai jos decât culoarul, care, la rândul lui, era cu o treaptă mai jos decât drumul de afară, ce îi fu dat lui Joseph să vadă

și să-i bucure ochii? Ce altceva decât două fețe ca două tipsii de aramă, aparținând domnilor Jan Coggan și Mark Clark? Aceștia doi, proprietari ai celor mai competente gătlejuri de prin partea locului, în limitele respectabilității, erau așezați față în față, la o masă rotundă, cu trei picioare și cu o bandă de fier de jur-împrejur, ca să nu cadă cămile și ulcelele de pe ea, dacă dădeai cu cotul, din greșeală. Ai fi putut spune că semănau cu soarele la răsărit și luna plină strălucind de o parte și de alta a globului terestru.

— Hei, dar ăsta este prietenul Poorgrass! zise Mark Clark. O, dar ai așa o mutră lungă, Joseph!

— Am avut o foarte palidă tovarășă de drum pe ultimele patru mile, zise Joseph, îngăduindu-și un fior potolit de resemnare. și, drept să spun, începuse să mă cam doboare. Credeți-mă, n-am mai văzut cum arată mâncarea sau băutura de la gustarea de dimineață și nici atunci n-am luat decât o îmbucătură, pe fugă.

— Atunci ia de bea, Joseph, bea și nu te opri! zise Coggan, întinzându-i o halbă de lemn, cu doage și cercuri, pe trei sferturi plină.

Joseph bău un timp nici prea scurt, nici prea lung, apoi bău ceva mai mult timp, spunând, când lăsă halba de la gură:

— Bine e să bei — tare bine e să bei și e mai mult decât o înviorare în trista mea călătorie, ca să zic așa.

— E drept, băutura este o mare desfătare, grăi Jan, ca omul care repetă un truism, atât de familiar pentru mintea sa, încât aproape că nici nu-și dă seama că îl rostește, și, ridicând cana la gură, Coggan își lăsă treptat capul pe spate, cu ochii închiși, astfel ca sufletul său în așteptare să nu fie deranjat, nici o clipă, de la bucuria sa de fleacurile din jur.

— Ei, trebuie să plec din nou, zise Poorgrass. Nu că nu mi-ar plăcea să mai beau ceva cu voi, dar s-ar putea ca oamenii din parohie să-și piardă încrederea în mine, dacă mă văd pe aici.

— Și pe unde zici că ai treabă, azi, Joseph?

— Înapoi la Weatherbury. Am luat-o pe biata Fanny Robin în căruță, afară, și trebuie să fiu cu ea la poarta cimitirului, la cinci fără un sfert.

— Da, am auzit. Așadar, până la urmă a ajuns între patru scânduri din mila parohiei și n-are cine să-i dea un șiling pentru clopot și jumătate de coroană pentru groapă.

— Parohia plătește jumătatea de coroană pentru groapă, dar nu șilingul pentru clopot, că trasul clopotului e fudulie; dar fără groapă nu se poate, biata fată. Oricum, cred că o să plătească stăpâna noastră tot.

— A fost o fată frumoasă cum rar s-a mai văzut! Dar de ce atâta grabă, Joseph? Sărmana fată este moartă și nu poți s-o învii tu, așa că mai bine stai colea liniștit și mai bea un rând cu noi.

— N-am nimic împotriva să mai beau un degetar, cu voi, băieții mei. Dar numai câteva minute, că lucrurile sunt cum sunt.

— Bineînțeles că o să bei doar o picătură. După asta, o să te simți cât doi. Te simți așa de încălzit și de viteaz și te repezi la munca ta, și-i dai, și-i tragi pân-o răpui, la fel de lesne cum frângi vreascuri. Prea multă băătură nu e bună, că te duce la ăla cu coarne în lăcașul afumat, dar, la urma urmelor, sunt mulți cei cărora nu le e dat să se bucure de-un păhărel și, de vreme ce noi am fost răsfățați de soartă cu un dar în această direcție, se cuvine să-l folosim din plin.

— Adevărat, zise Mark Clark. Este un dar cu care ne-a hărăzit Dumnezeu și nu trebuie să-l neglijăm. Că de când cu pastorii și cu fețele bisericești, cu oamenii cu școală și cu sindrofiile lor unde se bea numai ceai, s-au dus pe copcă obiceiurile petrecerilor vesele de altădată, pe viața mea, s-au dus!

— Ei, acuma chiar trebuie s-o iau din loc, zise Joseph.

— Alta acuma, Joseph, lasă prostiile! Biata femeie e moartă, nu? La ce atâta zor?

— Păi, nădăjduiesc că Providența n-o să-mi stea în cale pentru faptele mele, zise Joseph, așezându-se iarăși. M-am cam abătut de la drumul drept, cu slăbiciunile mele, în ultima vreme, asta este adevărat. M-am cherchelit deja o dată luna asta, într-o duminică n-am fost la biserică și ieri mi-au scăpat vreo două înjurături, așa că n-aș vrea să întind coarda cu păcatele, pentru sufletul meu. Nu trebuie să te risipești fără măsură, căci viața ta de apoi e una singură.

— Cred că tu ești un schismatic, Joseph, așa mi se pare.

— A, nu, nu! Nu merg eu până acolo!

— Dinspre partea mea, zise Coggan, eu rămân credincios Bisericii Anglicane.

— Da, pe cuvânt, și eu la fel, zise Mark Clark.

— Acuma n-o să zic prea multe despre mine, că nu-mi place, continuă Coggan cu tendința aceea de a vorbi principal, caracteristică omului la beție. Dar eu nu mi-am schimbat niciodată doctrina, stau lipit ca tencuiala de vechea credință în care m-am născut. Da, ce se poate spune despre biserică este următorul lucru: că un om poate ține de o biserică și să stea în bătrânul său han vesel, fără să-și frământa creierii cu nici o doctrină din lume. Dar, dacă ești sectant, trebuie să te duci la întruniri, la casa de rugăciune, fie ploaie, fie vânt, și ajungi ca lovit de streche. Eu nu zic că sectanții n-ar fi băieți isteți, în felul lor. Pot înălța niște rugăciuni minunate, din capul lor, despre orice — și despre familiile lor, și despre naufragiile din gazetă.

— Ei pot, sigur că pot, zise Mark Clark, dar noi, care ne ducem la biserică, vezi dumneata, trebuie să avem totul tipărit în fața ochilor, altminteri, fir-ar să fie, n-am mai ști ce să-i spunem unui părinte atât de mare cum este Domnul, cum nu știu nici pruncii nenăscuți.

— Cei de la casa de rugăciuni sunt mână-n mână cu sfinții de sus, nu ca noi, zise Joseph, dus pe gânduri.

— Da, reluă Coggan. Știm cu toții foarte bine că dacă este s-ajungă careva în rai, ei sunt aceia. Au muncit mult pentru asta, așa că merită o răsplată ca asta, ce-i drept! Nu sunt atât de prost cât să pretind că noiăștia care ținem de biserică avem aceleași șanse ca și ei, pentru că noi știm că nu avem. Dar mie nu-mi place omul care își schimbă credința lui străveche de dragul de-a ajunge în rai. Mai degrabă aș depune mărturie împotriva unui tovarăș pentru cei câțiva arginți oferiți! Păi, prieteni, când mi-au degerat toți cartofii, până la ultimul, pastorul Thirdly al nostru a fost cel care mi-a dat un sac de sămânță, deși abia de avea unul pentru sufletul lui, iar bani să-și cumpere, ioc! Dacă n-ar fi fost cartofii de la el, n-aș fi avut nici coajă să-mi pun în grădină. Ei, credeți că-mi mai schimb eu credința, după una ca asta? Nu, eu rămân credincios taberei mele și, dac-o fi să greșim, asta e! O să cad și eu laolaltă cu ceilalți.

— Bine zis, foarte bine zis! observă Joseph. Orișicât, oameni buni, eu acuma trebuie s-o iau din loc, pe viața mea! Pastorul Thirdly mă așteaptă în poarta bisericii și colo, afară, e femeia care și ea m-așteaptă în căruță!

— Joseph Poorgrass, ia nu te mai văicări atâta! Pastorul Thirdly n-o să se supere. E un om cu inimă largă. Pe mine mă prinde pe picior greșit de ani de zile și câte n-am făcut în cursul vieții mele lungi și mohorâte... dar niciodată nu mi-a cerut socoteală. Stai jos!

Joseph Poorgrass, cu cât rămânea mai mult, cu atât își făcea mai puține griji pentru treburile cu care fusese însărcinat în acea după-amiază. Minutele se scurgeau neluate în seamă, până când umbrele înserării începură să fie din ce în ce mai adânci, iar din cei trei nu se mai văzura decât ochii, ca niște puncte luminoase pe fața întunericului. Ceasul lui Coggan bătu, din buzunar, ora șase, cu clinchetul lui mărunț, înăbușit.

În clipa aceea, niște pași grăbiți se auziră la intrare și ușa se deschise, făcându-i loc lui Gabriel Oak, urmat de slujnica de la han cu o lumânare în mână. Gabriel privi încruntat la cele două fețe rotunde și una lungă a mesenilor, care îl întâmpinară cu aerele unei scripci și-a unei perechi de încălzitoare de așternut. Joseph Poorgrass clipi des și, la fiecare lăsare a pleoapelor, se trase câte un inci înapoi.

— Pe viața mea, mi-e rușine cu voi! Rușine, Joseph, rușine! zise Gabriel, revoltat. Coggan, zici că ești om în toată firea, dar nu știi altceva decât să bei!

Coggan ridică o privire nedefinită spre Oak, din când în când ba un ochi, ba celălalt închizându-i-se și deschizându-i-se cu de la sine putere, de parcă n-ar fi fost o parte a corpului său, ci o ființă moțaită, cu o personalitate distinctă.

— N-o lua chiar așa, baciule! zise Mark Clark, uitându-se muștrător la lumânarea care părea să posede niște calități deosebite în ochii lui, stârnindu-i un mare interes.

— Nimeni nu-i mai poate face rău unei femei moarte, zise într-un târziu și Coggan, vorbind sacadat, ca o mașinărie. Tot ceea ce se putea face pentru ea s-a făcut, acum nu mai e printre noi. și de ce, mă rog, ar trebui cineva să-și rupă picioarele alergând pentru o mână de lut neînsuflețit, care nici nu simte, nici nu vede, nici nu știe ce faci tu cu ea? Dacă ar fi trăit, aș fi fost primul care s-o ajute. Dacă acum i-ar fi lipsit ceva de mâncare sau de băut, aș fi plătit eu pentru toate, cu banii jos. Dar ea e moartă și oricât ne-am grăbi, tot n-o aducem înapoi la viață. Femeia e dusă dintre noi — timpul petrecut pe lângă ea e timp pierdut degeaba. Atunci, de ce să ne grăbim să

facem ceea ce nu folosește nimănui? Hai să bei, baciule, și să ne împăcăm, căci mâine am putea fi și noi ca ea!

— Am putea, adăugă Mark Clark cu emfază, dând peste cap halba lui dintr-o dată, ca să nu riște să piardă această șansă, din pricina unei întâmplări ca aceea de care pomeniseră, în timp ce Jan își îngloba restul cugetărilor despre ziua de mâine într-un cântecel:

Mâine, mâine

Cât mi-o fi bine și pe masă pâine,

Cât grija și nevoia în suflet n-o să-mi vie,

Cu prietenii împart ce ziua de-azi îmi îngăduie Și îi las pe ei să-ntindă masa mâine,

Mâine, mâine.

— Lasă gălăgia, Jan! zise Oak, apoi, întorcându-se către Poorgrass: Iar tu, Joseph, care îți faci mendrele păcătoase într-un mod atât de afurisit de sfânt, ești atât de beat, de nici nu te mai ții pe picioare!

— Nu, baciule Oak, nu! Ascultă și motivul, baciule. Toată problema cu mine este boala care se numește înmulțirea ochiului, din pricina asta mă vezi acum dublu... adică, eu te văd dublu pe dumneata.

— Un ochi care înmulțește este o boală foarte rea, zise Mark Clark.

— Întotdeauna mă pălește după ce am stat și eu un pic în cârciumă, zise Joseph Poorgrass sfios. Da, văd câte două din fiecare lucru, de parcă aș fi vreun sfânt de pe vremea regelui Noe și a urcării în arcă... Da-a-a — adăugă el și, foarte întristat de imaginea sa ca personaj abandonat, începu să verse lacrimi — sunt prea bun pentru Anglia. Ar fi trebuit să trăiesc pe timpul Genezei, de fapt, ca și ceilalți bărbați de sacrificiu, și-atunci n-aș mai f-f-fi fost făcut b-b-bețiv, în halul acesta!

— Mai bine te-ai fi arătat mai plin de bărbăție și n-ai fi stat să te smiorcăi aici!

— Să mă fi arătat mai plin de bărbăție?... Ah, bun! Să mi se dea numele de bețiv — primesc cu umilință; să fiu eu cel care trebuie să se căiască — fie! Eu știu că întotdeauna spun „Doamne-ajută!” înainte de a mă apuca de orice lucru, de când mă scol și până mă culc la loc, și primesc cu dragă inimă să fiu arătat cu degetul pentru rușinea acestei fapte cuvioase. Ha, da!... Dar că nu sunt plin de bărbăție? Am lăsat eu vreodată spițul trufiei să fie ridicat împotriva părților mele posterioare fără să gem bărbătește că întreb ce drept are să facă astfel? Nu pun eu întrebarea cu curaj?

— Nu putem spune că ai făcut-o vreodată, viteazule Poorgrass, admise Jan.

— Niciodată n-am lăsat un astfel de tratament să treacă neîntrebat. Totuși, baciul spune, în fața acestui maldăr de mărturii, că eu nu sunt plin de bărbăție! Fie, treacă de la mine! Căci moartea ne împacă pe toți.

Gabriel, văzând că nici unul dintre cei trei nu era în stare să preia sarcina conducerii căruței pentru cât mai rămăsese din drum, nu mai zise nimic, ci, trăgând ușa și lăsându-i înăuntru, se duse la ulmul sub care stătea căruța — abia zărindu-se prin ceața și negura acelei vremi de mucegai. Trase calul de căpăstru, scoțându-l din marea brazdă de iarbă pe care o păscuse până la rădăcină, aranjă puțin rămurelele de pe cosciug și porni la drum prin umezeala nesănătoasă a nopții.

Încetul cu încetul, în tot satul se răspândise zvonul că leșul care trebuia adus și îngropat în ziua aceea era tot ce mai rămăsese de pe urma nefericitei Fanny Robin, care plecase după Regimentul al 11-lea, urmându-l de la Casterbridge la Melchester și mai departe. Însă, mulțumită reticenței lui Boldwood și generozității lui Oak, nimeni nu aflase că iubitul după care umblase Fanny era însuși Troy. Gabriel spera că nu va ieși la iveală întregul adevăr al acestei povești, în orice caz măcar vreo câteva zile după ce fata avea să fie în pământ, când barierele pe care le ridică mormântul și timpul și ideea că întâmplările fuseseră, cumva, îngropate în trecut, ar mai fi scos veninul din colții cu care revelația și vorbele invidioase ar fi mușcat din Bathsheba chiar atunci.

Când Gabriel ajunse la vechiul conac, reședința ei, care se afla în drumul lui spre biserică, se înnoptase de-a binelea. Un om se desprinsese de lângă poartă și, prin ceața dintre ei, deasă ca făina cernută, zise:

— Tu ești, Poorgrass, ai venit cu moarta? Gabriel recunoscu vocea pastorului.

— Moarta este aici, domnule, zise Gabriel.

— Tocmai am fost s-o întreb pe doamna Troy dacă ar putea să-mi spună ce-i cu această întârziere. Mă tem că acum este prea târziu să mai facem o înmormântare cu toată cuviința. Ai certificatul de înregistrare?

— Nu, zise Gabriel. Cred că Poorgrass îl avea, iar Poorgrass este la „Capul de Berbec”. Am uitat să i-l cer.

— Atunci ne-am lămurit. Amânăm înmormântarea până mâine dimineață. Moarta poate fi dusă la biserică sau poate fi lăsată aici, la fermă, și luată de ciocli, mâine dimineață. Au așteptat mai bine de o oră, iar acum au plecat acasă.

Gabriel avea temeiurile lui să creadă a doua propunere foarte nepotrivită, cu toate că Fanny trăise mulți ani la conac, pe vremea unchiului Bathshebei. Văzu cu ochii minții o sumă de întorsături neașteptate și nefericite care ar fi putut ieși din această întârziere. Însă dorința lui nu era lege, de aceea se duse la conac, să întrebe ce porunceă stăpâna sa. O găsi într-o stare neobișnuită: când ridică ochii spre el, privirea îi era bănuitoare și părea nedumerită de gândurile care îi trecuseră prin minte mai-nainte. Troy nu se întorsese încă. La început, Bathsheba încuviință cu un aer nepăsător propunerea lui Oak de a duce povara din căruță direct la biserică, dar, câteva clipe mai târziu, însoțindu-l pe Gabriel la poartă, își schimbă pe neașteptate părerea, arătându-se gata să facă orice pentru Fanny și spunând că dorea ca trupul fetei să fie adus în casă. Oak încercă s-o convingă că ar fi fost mai nimerit s-o lase în căruță, cu florile și verdeța pe lângă ea, și doar să tragă căruța sub șopron până dimineața, dar fu zadarnic.

— Ar fi o faptă urâtă și necreștinească, zise ea, să lăsăm sărmanul ei trup într-un șopron toată noaptea.

— Prea bine, atunci, zise pastorul. O să aranjez ca înmormântarea să aibă loc mâine dimineață devreme. Poate că doamna Troy are dreptate că nu se cuvine să ne arătăm prea nepăsători față de un seamăn de-al nostru care a murit. Să nu uităm că, deși poate că a păcătuit grav părăsindu-și casa, este, totuși, sora noastră; și putem să credem că nemărginita îndurare a Domnului a pogorât și asupra ei și că este acum printre oițele din turma lui Hristos.

Vorbele pastorului se răspândiră în aerul apăsător cu un trist, totuși netulburat accent, iar Gabriel vărsă o lacrimă sinceră. Bathsheba nu părea impresionată. Domnul Thirdly plecă și

Gabriel aprinse un felinar. După ce chemă alți trei oameni să-l ajute, cărară trupul neînsuflețit al fiicei rătăcitoare în casă, așezând cosciugul pe două bănci, în mijlocul unui salonaș de lângă sala mare, după cum poruncise Bathsheba.

Apoi, toată lumea, în afară de Gabriel, părăsi încăperea. El zăbovi, nehotărât, lângă moartă. Era profund tulburat de cruda ironie în care împrejurările o aruncaseră pe soția lui Troy și de neputința lui de a li se împotrivi. În ciuda stratagemelor sale grijulii din ziua aceea, tot ce ar fi putut să se întâmple mai rău în legătură cu înmormântarea se întâmplase. Oak se gândi la dureroasa descoperire care putea rezulta din întâmplările din după-amiaza aceea și care ar fi putut arunca asupra vieții Bathshebei o umbră pe care nici scurgerea mai multor ani n-ar fi izbutit s-o șteargă decât în parte și pe care nimic n-ar fi înlăturat-o cu totul.

Deodată, într-o ultimă încercare de a o feri pe Bathsheba măcar întârziindu-i caznele, mai citi o dată, cum mai citise și înainte, ce era scris cu cretă pe capacul sicriului. Măzgălitura spunea simplu: „Fanny Robin și copilul”. Gabriel își scoase batista și șterse bine cele două cuvinte din urmă, lăsând doar inscripția „Fanny Robin”. Apoi părăsi încăperea, ieșind în liniște pe ușa din față.

XLIII.

RĂZBUNAREA LUI FANNY

— Mai aveți nevoie de mine, doamnă? întrebă Liddy, ceva mai târziu în aceeași seară, rămânând în prag, cu o lumânare în mână, și privind-o pe Bathsheba, care stătea singură și abătută în salonul mare, în fața primului foc din anotimpul acela.

— Nu, în seara asta nu, Liddy.

— Dacă vreți, pot să rămân să-l aștept pe domnul. Nu mi-e frică deloc de Fanny, dacă îmi dați voie să stau în odaia mea, cu o lumânare. Era o fată așa de firavă și de copilăroasă, că spiritul ei n-ar putea să sperie pe nimeni, nici dacă ar încerca, de-asta sunt sigură.

— A, nu, nu. Du-te la culcare. O să rămân eu să-l aștept până la miezul nopții și, dacă nu vine până atunci, o să renunț și-o să mă duc și eu la culcare.

— Acum e zece și jumătate.

— Da? Fanny era foarte bolnavă de ftizie?
— Păi, nu foarte, ci cam.
— A plecat de la noi acum vreo opt luni. I-a spus cineva, înainte de a pleca ea, că nu mai avea de trăit nici măcar un an ?
— N-am auzit pe nimeni spunând așa ceva.
— Dacă ar fi trăit până la adânci bătrâneți, nu s-ar fi mirat nimeni?
— Nu cred că s-ar fi mirat.
— Ai auzit de la cineva, astăzi, cum că n-ar fi avut deloc o slăbiciune la piept?
— Nu... De ce, ați auzit dumneavoastră?
— O, nu, nu. Eu numai întreb, fiindcă mă interesează Fanny. Apoi murmură, ca pentru sine:

— Oamenii cu siguranță nu pot merge pe jos, mile întregi, cu o zi înainte să moară de ftizie, aprindere la plămâni sau ceva de soiul ăsta.

— De ce nu urcați la dumneavoastră, doamnă?

— De ce nu? repetă Bathsheba, fără șir. Ce rost ar avea — aici măcar este aprins focul. Liddy, exclamă ea deodată, într-o șoaptă nestăpânită și agitată, ai auzit povestindu-se ceva ciudat despre Fanny? Nici nu rosti bine aceste cuvinte, că o expresie de regret i se așternu pe chip și izbucni în lacrimi.

— Nu, nici o vorbuliță! zise Liddy, privind nedumerită la femeia care plângea. Ce v-a făcut să plângeți, doamnă, v-a supărat ceva? Se apropie de Bathsheba, privind-o cu adâncă înțelegere.

— Nu, Liddy. Gata, nu mai am nevoie de tine. Nu știu ce am de plâng atât de des, în ultima vreme. Înainte nu plângeam așa. Noapte bună.

Atunci, Liddy ieși din salon și închise ușa. Bathsheba era singură și nefericită acum; de fapt, nu era mai singură decât înainte de a se mărita, dar singurătatea de atunci, comparativ cu aceasta din prezent, era ca solitudinea unui munte față de aceea a unei peșteri. și de vreo două zile începuseră să-și facă loc și gândurile acestea îngrijorătoare despre trecutul soțului său. Schimbarea de sentimente în privința vremelnicului loc de popas al lui Fanny din seara aceea fusese rezultatul unei ciudate împletiri de impulsuri din pieptul ei. Am putea s-o descriem, mai precis, ca pe o hotărâtă răzvrătire contra propriilor prejudecăți, ca pe o reacție împotriva unui josnic instinct de a nu se arăta mărinimoasă, cel care o îndemnase să nu simtă nici urmă de milă pentru femeia moartă, pentru că, atunci când fusese în viață, i-o luase înainte, primind atențiile unui bărbat pe care Bathsheba nu încetase în nici un caz să-l iubească, deși dragostea ei era tocmai acum rănită de moarte cu o nouă bănuială, mai crudă.

După vreo cinci-zece minute, se auzi o bătaie în ușă. Liddy apărură din nou și, înaintând vreo câțiva pași, rămase pe loc, șovăitoare, până când, în cele din urmă, zise:

— Maryann tocmai a auzit ceva tare ciudat, dar eu știu că nu e adevărat. Dar o să fim sigure că e adevărat ori nu peste vreo două zile.

— Ce este?

— A, n-are nici o legătură cu dumneavoastră sau cu noi, doamnă. E vorba despre Fanny. Același lucru pe care l-ați auzit și dumneavoastră.

— Eu n-am auzit nimic.

— Vreau să spun că prin Weatherbury umblă de vreun ceas un zvon urât... că... ar fi doi acolo! Liddy, în timp ce vorbea, își înclină capul în direcția sălii mari, rostind ultimele cuvinte în șoaptă.

— Unde?

— În sicriu.

Un tremur o străbătu pe Bathsheba, din cap până-n picioare.

— Nu cred! zise ea. Este un singur nume scris pe capacul sicriului.

— Nici eu nu cred, doamnă. și sunt mulți cei care nu cred, dar m-am gândit să vă spun, totuși. O să fim siguri și o să aflăm adevărul despre asta abia poimăine. Oak a fost auzit zicând că povestea asta ar fi despre o altă biată fată, iar eu îl cred pe el, căci ne-ar fi spus el nouă mai multe, dac-ar fi fost adevărat — nu credeți, doamnă?

— Poate că ne-ar fi spus, poate că nu.

Bathsheba întoarse capul și se uită la foc, astfel încât Liddy să nu-i vadă fața. Înțelegând că stăpâna sa nu avea de gând să mai zică și altceva, Liddy se strecură afară, închise ușa încet în urma ei și se duse la culcare.

Chipul Bathshebei, așa cum sta cu privirea pironită asupra focului, în seara aceea, ar fi trezit dorința de a-i veni cumva în ajutor chiar și în cei care n-o puteau suferi. Soarta atât de tristă a lui Fanny Robin nu o făcea pe a Bathshebei strălucită, cu toate că ea era o Estera față de această nefericită Vasti, iar destinele lor păreau, în unele privințe, în contrast unul cu celălalt. când Liddy intrase în cameră a doua oară, ochii frumoși care-i întâmpinaseră pe-ai săi aveau un aer nepăsător și ostenit. când ieșise, după ce îi spusese povestea aflată, ochii aceștia exprimau îndurerarea în forma ei cea mai intensă. Firea ei simplă, de femeie de la țară, hrănită cu principii de modă veche, era răvășită de un gând care ar fi tulburat-o prea puțin pe o femeie de lume, acela că atât Fanny, cât și copilul ei, dacă avusesse într-adevăr unul, erau morți. Bathsheba avea acum o bază pentru a stabili o legătură între propria ei poveste și vag intuita tragedie a sfârșitului lui Fanny, despre care Oak și Boldwood fuseseră tot timpul încredințați că ea nu avea nici cea mai mică idee. Despre întâlnirea cu femeia singuratică din seara de sâmbăta trecută nu-i vorbise nimănui și nimeni nu fusese martor. Desigur că Oak avusesse cele mai bune intenții ascunzându-i, pentru cât de multe zile ar fi fost cu putință, amănuntele despre ceea ce i se întâmplase lui Fanny, dar, dacă ar fi știut că atenția Bathshebei se concentrase deja asupra acestei probleme, n-ar mai fi făcut nici un gest ca să întârzie cu vreun minut nesiguranța prin care trecea ea acum, când certitudinea care i-ar fi putut pune capăt n-ar fi fost decât confirmarea celei mai negre bănuieli, la urma urmelor. Deodată, o cuprinse dorința să stea de vorbă cu cineva mai puternic decât ea și, astfel, să capete tăria de a îndura cu demnitate poziția în care suspecta că fusese pusă și, cu stoicism, împovărațiile sale îndoieli. Unde putea găsi un asemenea prieten? Nicăieri în casă. De departe ea era cea mai rațională dintre toate femeile de sub acoperișul său. Să aibă răbdare și să nu-și mai frământă mintea, asta voia să învețe și nu era nimeni care să o poată învăța tocmai aceste lucruri. Dacă ar fi putut să se ducă la Gabriel Oak! Dar nu se cădea. cât de bine izbutea Oak, se gândea ea, să îndure necazurile. Boldwood, care părea în stare să simtă mult mai profund, mai înalt și mai puternic decât Gabriel, încă nu învățase, așa cum nu învățase nici ea, lecția simplă pe care Oak dovedea că o stăpânește prin fiecare mișcare, prin fiecare privire pe care o arunca — și anume că nici una dintre nenumăratele probleme care îl înconjurau, dintr-acelea care îi afectau propria sa bunăstare, nu era cea mai captivantă și mai importantă în ochii lui. Oak contempla meditativ orizontul circumstanțelor, fără a acorda vreo atenție specială propriului punct de vedere, care se afla la mijloc. Astfel i-ar fi plăcut și ei să fie. Însă Oak nu era ros de îndoieli până la ultima fibră a inimii sale, cum era ea în acest moment. Oak știa despre Fanny tot ce și-ar fi dorit să știe și ea, de asta era încredințată. Dacă s-ar fi dus la el chiar în clipa aceea și l-ar fi întrebat doar atât: „Care-i adevărul în toată povestea asta?", el ar fi socotit o chestiune de onoare să i-l spună și i-ar fi adus, astfel, o ușurare de nespus. Nici n-ar fi fost nevoie să mai vorbească după aceea. El o cunoștea atât de bine, încât nici o ciudățenie din purtarea ei nu l-ar fi îngrijorat.

Își aruncă o pelerină pe umeri, porni spre ușă și o deschise. Nici un fir de iarbă, nici o rămurică nu se clintea. Văzduhul era încă îmbibat de umezeală, deși ceața parcă era mai rară decât fusese după-amiază, iar picurul neîncetat al stropilor pe frunzele căzute sub ramuri era aproape muzical în ritmul lui regulat, liniștitor. Părea să fie mai bine afară decât în casă, iar Bathsheba închise ușa și porni încet, pe potecă, până ajunse în dreptul căsuței în care Gabriel locuia acum singur, după ce plecase din casa lui Coggan, gonit de înghesuiala de acolo. Doar o fereastră era luminată, la una din odăile de jos. Obloanele nu erau închise, nu fusese tras nici storul, nici perdeaua la fereastră, căci locatarul de acum al casei nu-și făcea prea multe griji despre posibilitatea de a fi jefuit sau iscodit. Da, era chiar Gabriel, care nu dormea, citea. Din locul unde se oprise Bathsheba, în mijlocul drumului, îl vedea bine, stând nemișcat, cu capul lui acoperit cu păr blond și creț sprijinit în palmă și ridicându-și ochii numai din când în când, ca să potrivească mukul lumânării ce ardea alături. în cele din urmă, Oak se uită la ceas, păru surprins de ora atât de târzie, își închise cartea și se ridică. Se ducea la culcare, fu limpede pentru Bathsheba, așa că, dacă voia să bată la ușă, trebuia s-o facă numaidecât.

Din păcate, nu se putu hotărî — simți că nu era în stare s-o facă. Pentru nimic în lume n-ar fi putut să-i sugereze lui cât de nefericită era acum — și cu atât mai puțin să-i ceară direct

informații despre cauza morții lui Fanny. Nu-i rămânea decât să facă presupuneri, să ghicească, să fiarbă în suc propriu și să îndure totul de una singură.

Ca un drumeț pribeag, fără adăpost, zăbovi la marginea drumului, parcă legănată și vrăjită de atmosfera de mulțumire care s-ar fi zis că se răspândea din acea mică locuință și care lipsea, din nenorocire, dintr-a ei. Gabriel se ivi în odaia de sus, puse lumânarea pe pervazul ferestrei, după care... îngenunche să se roage. Contrastul dintre această imagine și viața ei de zbucium și de răzvrătire din același timp fu prea mult pentru ea, nu mai putu îndura să privească mai departe. Nu era făcută să cadă la învoială cu nenorocirea prin astfel de mijloace. Ea trebuia să-

și urmeze partitura amețitoare și confuză până la ultima notă, așa cum începuse. Cu inima grea, străbătu poteca în sens invers și intră în casa ei.

Și mai tulburată acum de reacția la simțămintele anterioare, pe care i-o trezise exemplul lui Oak, Bathsheba se opri o clipă în sala mare, cu ochii ațintiți la ușa salonului în care zăcea Fanny. Își încleștă degetele, își dădu capul pe spate, își apăsă fruntea cu mâinile-i fierbinți și exclamă, cu un suspin nestăpânit:

— Ah, de ți-ar da Dumnezeu grai să vorbești și să-mi dezvălui taina ta, Fanny!... O, sper, sper că nu este adevărat că sunteți doi!... Dacă aș putea să arunc o privire înăuntru, la tine, doar pentru o clipă, atunci aș ști tot!

După câteva secunde, adăugă încet:

— Și o să știu!

Mai târziu, în zadar avea Bathsheba să încerce să-și dea seama de măsura tulburării care o împinsese la fapta care a urmat după ce murmurase această hotărâre, în acea seară de neuitat a vieții ei. Se dusesse la camera cu scule, să caute o șurubelniță. În cele din urmă — după puțin timp, deși cu neputință de precizat —, se trezise în salonaș, tremurând de emoție, cu o pâclă peste ochi și un zvâcnet insuportabil în creier, stând în picioare lângă sicriul deschis, în care se afla fata al cărei sfârșit suspect o absorbise cu desăvârșire, și holbându-se înăuntru, spunându-și, cu o voce spartă:

— Era mai bine să aflu adevărul, oricât de cumplit, și acum l-am aflat!

Bathsheba știa prea bine că ajunsese în acea situație după un șir de acțiuni îndeplinite parcă de cineva prins într-un vis ciudat; că urmase neabătut calea pentru îndeplinirea ideii care îi răsărise în minte, cu o claritate orbitoare, în timp ce se afla în sala mare; că urcase pe furiș până-n capul scărilor, că ascultase răsuflarea greoaie a slujnicilor și se încredințase că dorm, că apoi coborâse tot pe furiș, că apăsase pe clanța ușii unde zăcea fata și se apucase, cu bună știință, să îndeplinească fapta care, dacă s-ar fi gândit mai-nainte că ar fi putut-o săvârși, în puterea nopții și de una singură, s-ar fi îngrozit, dar care, o dată dusă la îndeplinire, nu i se păru la fel de cumplită ca dovada finală a purtării bărbatului ei, care i se dezvălui, fără putință de îndoială, o dată cu ultimul episod al poveștii lui Fanny.

Ochii nesățioși ai Bathshebei nu se îndreptară către capul moartei. Alături de fată, înconjurat de un braț, se afla ținta căutării sale:

O ciudățenie, de Natură plămădită, O floare, încă din mugure strivită, Frântură de pruncie, nenumită.

Îmbrăcată curat, în primul și ultimul său veșmânt pe pământ — un scutec în miniatură de pânză albă —, cu o față atât de mică și delicată în contur și în substanță, încât obrajii săi și pumnii strânși și dolofani îi aduseră fără voie în minte, în culmea emoției cum era, imaginea rotunjimilor moi ale ciupercilor într-o dimineată umedă.

Chipul lui Fanny era înconjurat de părul ei bălai, despletit, întocmai cum dormise de sute de ori în această casă, lipsind numai culoarea vieții care o împodobise altădată. Nu mai încăpea nici o îndoială despre originea șuviței pe care o deținea Troy. Fanny avea acum trăsăturile mult mai pline și părea mult mai tânără decât arătase în ultimele luni ale vieții sale. Mâinile sale dobândiseră o finețe nepământească, iar dacă i le-ar fi privit un pictor, și-ar fi putut imagina că, în sfârșit, găsisse o pereche pe măsura acelor minunate mâini și degete care îi serviseră de model lui Bellini.

Tineretea și frumusețea celor două făpturi împietrite alungau din tablou orice impresie lugubră, ba chiar și orice urmă de neplăcere. Mama nu înaintase în vârsta femeii mai mult decât pruncul ei în copilărie; amândoi rămăseseră în pragul unei noi etape a existenței și pieriseră mai înainte de a se fi definit precis ca exemplare ale vârstei respective. Te izbea în înfățișarea lor aerul de

incipient, nu cel de decadent. Păreau nereușite ale creației, prin natura lor interesante, mai degrabă decât forme de descompunere, prin natura lor înfricoșătoare.

Dar ce îi inspirau toate acestea femeii care le privea? Un gând de vreo câteva clipe, pe care mila și slăbiciunea sa de femeie stăruiseră să i-l înfiripe. Apoi Bathsheba reveni cu picioarele pe pământ și alte lucruri decât aspectele de înaltă poezie ale acestui tablou îi năpădiră mintea. Capul îi căzu în piept și răsuflarea care i se oprise de atâta încordare, curiozitate și interes fu slobozită acum într-un vaiet șoptit:

— Oh-h-h! făcu ea și liniștea din încăperea îi prelungi geamătul.

Lacrimile se porniră să-i curgă grăbite lângă perechea lipsită de simțiri din sicriu — niște lacrimi izvorâte dintr-un motiv sofisticat, de o natură greu de descris, aproape cu neputință de definit, altfel decât că erau deosebite de cele iscate de o simplă durere. Cu siguranță că dorința unor lacrimi atât de fierbinți trebuie să se fi aflat în rămășițele pământești ale lui Fanny, când împrejurările fuseseră astfel croite încât o purtaseră spre locul acesta, într-un mod firesc, discret, totuși atât de eficace. Singurul lucru care se putea face — să moară — astfel ca o existență umilă să se ridice până la măreție, Fanny îl realizase. Și, pe lângă această ispravă, soarta adăugase și întâlnirea din noaptea aceea cu Bathsheba, care, în imaginația sa furtunoasă, îi prefăcea căderea în izbândă, umilirea în triumf, nenorocul în înălțare. Prin moarte se învăluise în lumina stridentă a batjocurii, așternând pe fața tuturor lucrurilor din jur un zâmbet ironic. Dar nici închipuirea înfierbântată a Bathshebei nu izbuti să investească acel chip alb și nevinovat cu vreo undă de triumf la adresa durerii pe care o isca drept revanșă la durerea ei, cu toată rigoarea nemiloasă a legii mozaice: „Arsură pentru arsură, rană pentru rană, vânătaie pentru vânătaie.”

Bathsheba începu să-și închipuie că ar putea scăpa din situația în care se afla printr-o moarte neîntârziată, care, își zicea ea, deși era o cale nelegiuită și cumplită, avea totuși niște limite în nelegiuirea și grozăvia ei, dincolo de care nu se putea trece, în vreme ce rușinea vieții era nemăsurată. Cu toate acestea, chiar și planul de eliberare prin moarte nu era decât o imitație fidelă a metodei adoptate de rivala sa, din care îi mai lipseau și motivele care să-l glorifice, ca în cazul celeilalte. Începu să se plimbe prin încăperea în lung și-n lat, cum îi stătea în obicei când era agitată, cu mâinile împreunate strâns în față, în timp ce se gândea și dădea glas, din când în când, unor frânturi de idei:

— Oh, îi urăsc, totuși nu pot să spun că îi urăsc, fiindcă ar fi deplorabil și păcat — și totuși îi urăsc puțin! Da, trupul meu mă îndeamnă să-i urăsc, fie că spiritul meu încuviințează sau nu...

Dacă ar fi trăit, aș fi putut să fiu mândră și crudă față de ea cu un oarecare temei, dar așa, orice răzbunare aș încerca față de o biată femeie moartă și pruncul ei s-ar întoarce împotriva mea. Oh, mă simt îngrozitor pentru toate acestea!

În momentul acela, Bathsheba deveni atât de speriată de propria stare de spirit, încât privi în jur, căutând vreo portiță de scăpare de sine însăși. Îi reveni în minte imaginea lui Oak ingenuitate, așa cum îl văzuse în seara aceea, și, cu instinctul imitației care le însuflețește pe femei, se agăță de idee și se hotărî să ingenuiteze și, dacă se putea, să se roage. Gabriel se rugase, așadar o să se roage și ea.

Se lăsă în genunchi lângă sicriu, își îngropă fața în mâini și, o vreme, încăperea rămase într-o tăcere de mormânt. Când, din motive de automatism sau din cine știe ce pricină, Bathsheba se

ridică, își simți sufletul împăcat și o părere de rău pentru apucăturile dușmănoase de mai înainte.

În dorința sa de a-și răscumpăra greșeala, luă florile dintr-o glastră de lângă fereastră și începu să le presare împrejurul capului fetei moarte. Bathsheba nu-și închipuia cum altfel putea să-și arate bunătatea față de ființele dispărute, dacă nu dăruindu-le flori. Nu-și dădu seama că atât vreme se scurse în astfel de preocupări. Uită de timp, de viață, de locul în care se afla și de ceea ce făcea. Se trezi doar când auzi cum se trântesc ușile șopronului trăsurilor, în curte. O clipă mai târziu, ușa de la intrare se deschise și se închise, niște pași traversară sala mare și soțul ei se ivi în pragul salonului, căutând-o din ochi.

Pricepu, treptat, semnificația tabloului din fața lui și rămase privind aiurit, de parcă l-ar fi socotit o nălucire, iscată de vreo vrajă. Bathsheba, palidă ca o moartă, îi întoarse privirea la fel de răătăcită ca și a lui.

Cum presupunerile din instinct prea rar sunt fructul unei inducții îndreptățite, în momentul acela, cum stătea așa, cu mâna pe clanță, lui Troy nu-i trecu nici o clipă prin minte că Fanny ar putea avea vreo legătură cu ceea ce vedea. Primul său gând, dezlânat, fu că murise careva din casă.

— Ei, ce? întrebă Troy, pierdut.

— Trebuie să plec, trebuie să plec! zise Bathsheba, mai mult pentru ea, decât pentru el. Veni către ușă cu ochii holbați, încercând să treacă pe lângă el.

— Ce s-a întâmplat, pentru numele lui Dumnezeu? Cine-a murit? întrebă Troy.

— Nu pot să-ți spun, lasă-mă să ies, am nevoie de aer! continuă ea.

— Ba nu, stai, îți poruncesc! O prinse de mână și, atunci, voința păru s-o părăsească pe Bathsheba, care se cufundă într-o stare de pasivitate. El, fără să-i dea drumul, înaintă în salon și astfel, mână în mână, Troy și Bathsheba se apropiară de sicriu.

Lumânarea era așezată pe un birou de lângă ei, iar lumina cobora drept pe trăsăturile neînsuflețite ale mamei și ale pruncului. Troy se uită, lăsă să-i cadă mâna soției și dintr-o dată înțelese totul și rămase stană de piatră.

Atât de neclintit stătea, încât ai fi crezut că nu mai avea deloc puterea de a face vreo mișcare oarecare. În sufletul lui, puzderie de sentimente contrare se ciocneau și se spulberau unul pe altul, anihilându-se, încât nici unul nu izbutea să se prefacă în vreun gest.

— O cunoști? întrebă Bathsheba, cu voce stinsă, înfundată, venind ca dintr-o temniță.

— O cunosc, zise Troy.

— Ea este?

Până atunci, Troy stătuse în picioare, nemișcat. Acum, în neclintirea trupului său se putu observa un început de mișcare, la fel cum, în noaptea cea mai neagră, după un timp, izbutești să vezi. Încetul cu încetul, se înclină înainte. Trăsăturile feței i se îndulciră, iar groaza se prefăcu într-o nemărginită tristețe. Bathsheba îl privea, din partea cealaltă a sicriului, cu buzele întredeschise și cu priviri rătăcite. Capacitatea de a simți profund este proporțională cu intensitatea tuturor celorlalte trăsături ale persoanei respective și probabil că Fanny, în toate suferințele sale, prea mari pentru puterile ei, niciodată nu suferise însă atât de deplin cât suferea Bathsheba acum.

Ceea ce făcu Troy fu să se lase moale în genunchi, cu un amestec, greu de descris în cuvinte, de căință și respect zugrăvit pe față și, aplecându- se deasupra lui Fanny Robin, o sărută ușor, cum săruți un copil adormit ca să nu-l trezești din somn.

La vederea și la sunetul acestui gest, pentru ea de neîndurat, Bathsheba se repezi la Troy. Toate sentimentele, încolțite de- a lungul existenței sale din clipa în care aflase ce înseamnă să simți, părău să i se adune acum într-o unică izbucnire. Reacția ei împotriva dispoziției nedemne care o cuprinsese mai devreme, când se gândise la onoarea ei știrbită, la faptul că Fanny i-o luase înainte și o pusese în umbră în privința maternității, fusese violentă și deplină. Toate acestea fură date uitării, în fața dragostei adevărate și încă puternice a soției pentru soțul

ei. Dacă mai devreme suspinase după desăvârșirea ei, acum striga din răspuțuri împotriva destrămării căsătoriei pe care-o deplânse, își aruncă brațele în jurul gâtului lui Troy, exclamând înnebunită, din străfundurile sufletului ei:

— Nu! Nu-i săruta, Frank! O, Frank, nu pot îndura asta, nu pot! Eu te iubesc mai mult decât te-a iubit ea! Sărută-mă și pe mine, Frank, sărută-mă! Trebuie să mă săruți și pe mine, Frank! Era ceva atât de anormal și de surprinzător în durerea copilărească și în sinceritatea acestei rugăminți din partea unei femei ca Bathsheba, atât de puternică și de independentă, care nu era în stare să înțeleagă, după cum se părea, că atât mama rivală, cât și copilul rival erau morți, încât Troy, desfăcându-i brațele încolăcite strâns pe după gâtul lui, se uită la ea năucit. Era atât de uimit să descopere că, în iubire, toate femeile sunt la fel, chiar și cele atât de deosebite în rest, cum erau Fanny și femeia de lângă el, încât lui Troy parcă nu-i venea să creadă că ea era mândra lui soție Bathsheba. Parcă spiritul lui Fanny trecuse în trupul Bathshebei. Însă zăpăceala aceasta nu dură decât câteva clipe. când surpriza i se risipi, expresia i se schimbă și privirea îi deveni aspră, poruncitoare.

— N-o să te sărut, zise el, împingând-o în lături. și măcar dacă soția s-ar fi oprit aici! Dar probabil, din pricina împrejurărilor chinuitoare, să dea glas zbuciumului său era o greșeală, însă una care putea fi mai bine înțeleasă, dacă nu chiar iertată, decât o purtare diplomată, acum,

când rivala ei era doar un trup neînsuflețit. Toată simțirea pe care și-o trădase, revărsând-o în afară, și-o retrase acum la loc printr-o uriașă efortare de a redeveni stăpână pe sine.

— Dacă te întreb ce motiv ai, ce o să spui? stăruia ea și vocea sa amară sună ciudat de joasă — ai fi putut jura că vorbise o altă femeie.

— O să spun că am fost un om rău, fără inimă, răspunse el.

— Și că femeia aceasta e victima ta... și eu, nu mai puțin decât ea.

— Ah! Nu mă lua peste picior, doamnă. Femeia aceasta, chiar și moartă, înseamnă mai mult pentru mine decât ai însemnat, însemni sau o să însemni tu vreodată. Dacă Satana nu m-ar fi ispitit cu chipul acesta al tău și cu blestematele tale de cochetării, m-aș fi căsătorit cu ea. N-am avut altceva în minte până nu mi-ai ieșit tu în cale. Mai bine m-ajuta Dumnezeu să nici nu am altceva în minte... Acum, degeaba, este prea târziu! Pentru asta merit să n-am parte de tihnă până la capătul zilelor mele! Apoi se întoarse spre Fanny. Dar nici o grijă, draga mea, în fața Cerului tu ești adevărata mea soție.

La aceste cuvinte, de pe buzele Bathshebei ieși un strigăt înăbușit de disperare și revoltă — un vaiet de durere cum nu mai răsunase niciodată între zidurile aceluia vechi conac, de la vreunul dintre locatarii săi. Era TeraXeaxai pentru unirea sa cu Troy.

— Dacă ea este... asta... atunci... eu ce sunt? adăugă ea, ca o continuare a aceluiași strigăt și suspinând înduioșător și, cum abandonul acesta era neobișnuit pentru ea, spectacolul era parcă și mai crunt.

— Tu nu ești nimic pentru mine, nimic! zise Troy neînduioșat. O căsătorie nu înseamnă doar o slujbă în fața altarului. Din punct de vedere moral, nu sunt al tău!

O pornire nestăvilită de a fugi de el, de a fugi departe de locul acesta, de a se ascunde și de a scăpa de vorbele lui, cu orice preț, chiar dacă moartea ar fi încercat s-o oprească, puse acum stăpânire pe Bathsheba. Nu întârzie nici o clipă, ci se întoarse către ușă și fugi.

XLIV.

SUB UN COPAC. REACȚIE

Bathsheba mergea pe drumul învăluit în întuneric, fără să știe, fără să-i pese încotro se ducea sau care va fi deznodământul fugii sale. Abia când ajunse la o poartă, care dădea într-un desiș deasupra căruia se înălțau câțiva stejari uriași și fagi, își dădu seama pentru prima oară de situația ei. Uitându-se peste poartă, își aminti deodată că mai văzuse locul acela, pe lumină, cu un alt prilej, și ceea ce părea un desiș de netrecut erau, de fapt, doar niște tufe de ferigi, în prezent ofilindu-se cu repeziciune. când fu vorba să se gândească la ce trebuia să facă, în clipa aceea, când se simțea zdruncinată în toată ființa sa, nu găsi nimic mai bun decât să intre acolo și să se ascundă. Trecând de poartă, se opri pe un petic de pământ, adăpostit de umezeala ceții de trunchiul înclinat al unui copac, unde se așeză pe un așternut de frunze și tulpini încâlcite. Adună, mecanic, câteva brațe de frunze uscate în jurul ei, ca s-o ferească de vânt, și închise ochii.

Dacă ațipise ori nu în noaptea aceea, Bathsheba n-ar fi putut spune cu toată siguranța. Mult mai târziu, simțindu-și forțele împrăștiate și creierul mai liniștit, își dădu seama că sus, în copaci, și de jur-împrejurul ei se petrecea ceva interesant. Cel dintâi sunet fu un ciripit, dintr-un gătlej răgușit. Era o vrabie care tocmai se trezea. După aceea se auzi un „Ciu-iiz, ciu- iiz, ciu-iiz!” dintr-un alt Ungher. Era o cintează. Al treilea fu un: „Tinc-tinc-tinc!” din gardul viu. Era o prigorie. „Cioc, cioc, cioc!” de deasupra. O verעיță. Apoi, din drum: „ta-ra-ra și tu-ru-ru!”. Era un băiat cu plugul. Curând își făcu apariția dincolo de poartă și, după voce, Bathshebei i se păru că este unul dintre băieții de la ferma ei. Era urmat de niște pași apăsați, călcând anevoie, iar când se uită printre ferigi, Bathsheba desluși, în lumina slabă a zorilor, o pereche de cai dintr-ai săi. Se opriră să bea apă dintr-o baltă, aflată pe partea cealaltă a drumului. Îi privi cum își cufundară boturile în apă, băură, își scuturară capetele, apoi băură din nou, și văzu apa care li se scurgea de pe buze în firișoare argintii. Caii își cufundară o ultimă oară boturile în apă și ieșiră din baltă, pornind înapoi, spre fermă.

Bathsheba continuă să se uite primprejur. Se crăpa de ziuă și, în comparație cu aerul răcoros și culorile din jur, gesturile și hotărârile ei înfierbântate din noaptea trecută îi apărură într-un sinistru contrast. Băgă de seamă că avea în poală și prinse în păr frunze roșii și galbene, care căzuseră din copac și se așternuseră încet, peste ea, cât timp moțaise acolo. își scutură

rochia să le dea jos și, atunci, o puzderie de frunze de același soi, care zăceau în jurul ei, se ridicară fâlfâind în curentul de aer iscat, „ca nălucile ce zboară din mâna unui vrăjitor”.

Cerul se limpezise către răsărit și lumina soarelui care încă nu se ivise îi atrase privirile în acea parte. De la picioarele ei și printre frumoasele ferigi îngălbenite, cu frunzele lor ca niște panașuri, pământul cobora în pantă către o râpă, pe fundul căreia era un soi de mlaștină, presărată cu ciuperci. În momentul acela, deasupra ei atârna pâcla dimineții — vătămător și, totuși, splendid văl argintiu, luminat din plin, deși mat, de razele răsăritului — gardurile vii din spatele acestui văl fiind, într-o oarecare măsură, ascunse de ceața luminoasă. Pe malurile acestei gropi creșteau mănunchiuri de papură și, ici-colo, un soi mai puțin întâlnit de iriși, ale căror frunze sclipeau în razele soarelui abia născut ca lamele de coasă. Dar înfățișarea generală a smârcului era malignă. Din veșmântul său umed și otrăvitor părea să se reverse esența lucrurilor rele pe pământ și în apele de sub pământ. Ciupercile creșteau în fel și chip, din frunzele putrede și din cioturile copacilor, unele etalându-și în fața ochilor indiferenți ai Bathshebei plăzirile lor lipicioase, altele lamelele mustind de apă. Unele erau stropite cu pete mari, roșii ca sângele din artere, altele erau galbene ca șofranul, iar altele, înalte și subțiate, cu picioarele ca macaroanele. Unele păreau făcute din piele și aveau cele mai bogate tonuri de cafeniu. Râpa era ca o creșă de molime mici și mari, în imediata vecinătate a traiului bun și sănătos, iar Bathsheba se simți scuturată de un fior la gândul că petrecuse noaptea la o aruncătură de băț de un loc atât de înspăimântător.

Se auziră din nou niște pași pe drum. Bathsheba avea încă nervii nesiguri, așa că se ghemui, să nu fie zărită, iar trecătorul apărui îndată. Era un școlar, cu o traistă petrecută peste umăr, în care-și ținea merindele pentru prânz, și cu o carte-n mână. În fața porții se opri și, fără să-și ridice ochii, continuă să mormăie niște cuvinte, destul de tare, însă, cât să ajungă până la urechile Bathshebei.

— „O, Doamne, Doamne, Doamne, Doamne, Doamne” — pe asta o știu pe de rost. „Dă-ne, dă-ne, dă-ne, dă-ne, dă-ne”, pe asta o știu. „Iertarea, iertarea, iertarea, iertarea, iertarea”, pe asta o știu... Urmară alte cuvinte cam de același fel. Băiatul părea să fie cam tare de cap; cartea era o Psaltire și aceasta era metoda lui de a-și învăța rugăciunea. Chiar și în cele mai crâncene lovituri ale necazurilor, se pare că întotdeauna rămâne un strat subțire al conștiinței care să nu fi fost afectat și gata să observe orice fleac; de aceea, Bathsheba se simți ușor amuzată de metoda băiatului, până când, și el, la rândul lui, se făcu nevăzut.

Între timp, amortirea fusese înlocuită de neliniște, iar neliniștea începu să facă loc foamei și setei. O siluetă se ivi pe ridicătura de pământ din partea cealaltă a smârcului, pe jumătate ascunsă de ceață și îndreptându-se spre Bathsheba. Femeia — căci era o femeie — se apropia cu fața într-o parte, de parcă ar fi privit cu atenție în jurul ei. După ce coti și mai la stânga și veni mai aproape, Bathsheba reuși să deslușească profilul nou-venitei conturat pe fundalul cerului luminos și recunoscu, în linia care, de la frunte la bărbie, se ondula fără urmă de unghi sau trăsătură dăltuită, chipul atât de familiar al lui Liddy Smallbury.

Bathsheba simți cum îi tresaltă inima de recunoștință la gândul că nu fusese părăsită cu totul și sări în picioare.

— Oh, Liddy! zise ea sau, mai bine zis, încercă să zică; dar cuvintele fură doar mimate, căci de pe buzele ei nu ieși nici un sunet. Își pierduse vocea stând în atmosfera aceea îmbâcsită atâtea ore din noapte.

— Oh, doamnă, cât mă bucur că v-am găsit! zise fata de îndată ce o zări pe Bathsheba.

— Nu poți să treci prin râpă, zise Bathsheba în șoaptă, străduindu-se zadarnic să vorbească mai tare, ca să ajungă până la urechile lui Liddy. Liddy, neauzindu-i avertismentul, coborî în râpă și pași peste smârc, spunându-i:

— O să mă țină, cred.

Bathsheba n-avea să uite niciodată micul tablou de o clipă, cu Liddy venind la ea peste mlaștină, în lumina dimineții. Pe lângă picioarele fetei, în timp ce pășea prin mocirlă, răsuflarea jilavă subterană ieșea la suprafață, făcând bășici irizate de nămol, care sâsâiau când se spargeau și apoi se risipeau în cerul lor de aburi, de deasupra.

Liddy nu se scufundă, cum crezuse Bathsheba c-o să se întâmple, ci ajunse cu bine pe uscat își înălță privirea spre chipul frumos, deși palid și tras, al tinerei sale stăpâne.

— Săraca! zise Liddy, cu lacrimi în ochi. Un pic de curaj, doamnă! Dar cum Dumnezeu de...

— Nu pot să vorbesc mai tare de-atât, deocamdată n-am voce, o întrerupse Bathsheba, grăbită. Cred că mi s-a dus din pricina aerului umed din groapă. Liddy, nu mă întreba nimic, te rog. Cine te-a trimis — te-a trimis cineva?

— Nimeni. când am văzut că nu sunteți acasă, m-am gândit că s-a întâmplat vreo nenorocire. Mi s-a părut că i-am auzit vocea dumnealui, târziu, astă-noapte. și, cum știam că lucrurile nu mergeau prea bine...

— El este acasă?

— Nu, a plecat cu puțin înainte să ies eu.

— Pe Fanny au luat-o?

— Încă nu. Dar o s-o ia curând, la ora nouă.

— Atunci nu mergem deocamdată acasă. Să zicem că facem o mică plimbare prin păduricea asta.

Liddy, care nu pricepea mare lucru sau mai nimic din toată povestea, se învoi și porniră împreună printre copaci.

— Dar ar fi mai bine să intrați în casă, doamnă, și să mâncați ceva. O să răciți și-o să muriți!

— N-o să mă întorc acasă, deocamdată — poate niciodată.

— Să vă aduc eu ceva de mâncare și altceva de îmbrăcat, în loc de nimicuța asta de șal?

— Dacă vrei, Liddy.

Liddy dispăru și după vreo douăzeci de minute se întoarse cu o pelerină, o pălărie, câteva felii de pâine cu unt, o ceașcă și niște ceai fierbinte, într-un ceainic micuț, de porțelan.

— Au dus-o pe Fanny? întrebă Bathsheba.

— Nu, răspunse tovarășa ei, turnând ceaiul.

Bathsheba se înfășură în pelerină, mușcă din pâine și bău câteva înghițituri de ceai, la repezeală. Vocea i se mai dresă puțin și culoarea îi reveni în obraji.

— Acum ne mai plimbăm o dată.

Hoinăriră așa, prin pădure, aproape două ceasuri, Bathsheba răspunzând monosilabic la sporovăiala lui Liddy, căci frământa în minte un singur subiect și numai unul. O întrerupse zicând:

— Mă întreb dacă, până la ora asta, or fi dus-o pe Fanny...

— Mă duc să văd.

Se întoarse cu vestea că oamenii tocmai veniseră să ia trupul lui Fanny, că întrebaseră de Bathsheba și că ea le spusese că stăpâna sa nu se simțea bine și nu putea să stea de vorbă cu nimeni.

— Adică, ei cred că sunt în odaia mea?

— Da. — Apoi, Liddy îndrăzni să adauge: — Ați spus, când v-am găsit aici, că s-ar putea să nu vă mai întoarceți niciodată acasă. N-ați vorbit serios, nu-i așa, doamnă?

— Nu, m-am răzgândit. Numai femeile fără pic de mândrie în ele dau bir cu fugiții în fața bărbaților lor. Este o situație și mai rea decât să fii găsită moartă în casa bărbatului tău, din pricină că s-a purtat rău cu tine, și anume să fii găsită în viață, după ce ai fugit, într-o casă străină. M-am gândit la asta toată dimineața și mi-am ales calea de urmat. Femeia care și-a părăsit căminul încurcă pe toată lumea, este o povară pentru ea însăși și ciuca bății de joc a tuturor — toate acestea înseamnă o grămadă de mizerii, mai mari decât orice ți s-ar putea întâmpla rămânând acasă, chiar dacă acasă ai putea fi luată peste picior, bătută și înfometată. Liddy, dacă te măriți vreodată — să dea Dumnezeu să nu fii nevoită vreodată —, o să te trezești într-o situație groaznică, dar, ține minte, tu să nu te clinești din loc. Rămâi acolo unde ești și îndură să fii tocată mărunț. Uite, asta o să fac eu acum.

— Ah, stăpână, nu mai vorbiți așa! zise Liddy, luând-o de mână. Știam eu că sunteți mult prea cu capul pe umeri ca să nu vă întoarceți. Pot să vă întreb ce grozăvie s-a întâmplat între dumneavoastră și dumnealui?

— Poți să mă întrebi, dar eu n-o să-ți spun.

După vreo zece minute se întoarseră acasă, făcând un ocol și intrând pe ușa din spate. Bathsheba se furișă pe scara din dos, într-o odaie de la mansardă, scoasă din uz, iar tovarășa ei urcă după ea.

— Liddy, zise Bathsheba, cu inima mai ușoară, căci tinerețea și speranța începuseră să se reînstăpânească; tu o să fii confidenta mea, din momentul de față — căci trebuie să fie cineva, iar eu te-am ales pe tine. Ei bine, o să rămân aici, sus, pentru o vreme. Vrei, te rog, să aprinzi focul, să pui pe jos un covor și să mă ajuți să fac odaia asta bună de stat în ea? După aceea, aș vrea ca tu și cu Maryann să aduceți aici patul acela mic din odăiță, cu saltea cu tot, și o masă, și încă vreo câteva lucruri... Oare ce să fac, ca să-mi treacă vremea mai ușor?

— Brodatul batistelor este un lucru foarte bun, zise Liddy.

— Ah, nu, nu! Nu pot să sufăr lucrul cu acul, nu mi-a plăcut niciodată.

— Tricotatul?

— Nici asta.

— Ați putea să vă terminați goblenul. Numai garoafele și păunii au mai rămas de umplut, după care se poate pune în ramă, cu geam, ca să atârne lângă cele ale mătușii dumneavoastră.

— Goblenurile s-au demodat, sunt groaznic de țărănești. Nu, Liddy, o să citesc. Adu-mi aici niște cărți. Nu dintre cele noi. Acum nu mă trage inima să citesc nimic nou.

— Atunci, din cele vechi, de la unchiul dumneavoastră, doamnă?

— Da. Dintr-acelea pe care le-am pus deoparte, în cutii. Un zâmbet fugar îi însenină fața, în timp ce spuse: — Adu Tragedia fecioarei, de Beaumont și Fletcher; și Mireasa cernită; și — stai să mă gândesc — și Gânduri de noapte, și Deșertăciunea dorințelor omenеști.

— Dar povestea aceea, cu negrul care a omorât-o pe nevastă-sa, Desdemonă? Este frumoasă și tristă și vi se potrivește de minune, acum.

— Ei, Liddy! Ai umblat prin cărțile mele fără știrea mea! Și ți-am spus doar că n-ai voie. De unde știi că mi se potrivește? Ba nu mi se potrivește deloc.

— Păi, dacă vi se potrivesc celelalte...

— Ba nu mi se potrivesc. și n-o să citesc cărți triste, într-adevăr, de ce-aș citi cărți triste? Adu-mi Dragoste într-un sat și Fata de la moară¹, și Doctorul Sintaxă³, și câteva numere din Spectator⁴.

Toată ziua, Bathsheba și Liddy rămaseră baricadate în mansardă, o măsură de prevedere care, luată împotriva lui Troy, s-a dovedit nenecesară, căci el nu-și făcu apariția prin preajmă, nici nu le tulbură în vreun fel. Bathsheba stătu așezată la fereastră până în amurg, uneori încercând să citească, alteori urmărind fiecare mișcare de afară, fără vreun scop precis, și ascultând, fără prea mare interes, fiecare sunet.

În seara aceea, soarele asfinți roșu ca sângele, în timp ce, spre răsărit, un nor livid îi primea razele. Pe acest fundal întunecat, fațada vestică a turnului bisericii — singura parte din edificiu care se vedea de la ferestrele conacului — se înălța cu claritate și strălucire, sfârleaza de vânt de pe turlă scânteind în mii de raze. Acolo, la ora șase, aveau obiceiul să se adune băieții din sat, să se joace țară-țară vrem ostași. Terenul respectiv era consacrat de când lumea acestui joc, vechea clădire fiind foarte potrivită pentru una dintre tabere, iar cealaltă ocupând linia de la marginea cimitirului, între aceste două poziții pământul fiind bătătorit îndelung de picioarele jucătorilor și lipsit de iarbă ca un caldarâm. Bathsheba putea zări creștetele șatene și brune ale băieților care țâșneau în fugă ba în stânga, ba în dreapta, îmbrăcați în veste și cămăși ale căror

mânci albe străluceau în soare, iar, din când în când, un strigăt sau un hohot puternic de râs înviorau atmosfera încremenită a înserării. Continuară să se joace aproape vreun sfert de oră, când partida se încheie dintr-o dată, iar jucătorii săriră peste zid și dispărură după colț, în spatele unei tise, ascunse la rândul ei pe jumătate de un fag, care în momentul acela desfășura o masă de frunziș auriu, prin care ramurile desenau linii negre.

— De ce și-au încheiat băieții jocul atât de brusc? o întrebă Bathsheba pe Liddy, de îndată ce aceasta se întoarse în odaie.

— O fi din pricină că tocmai acum au venit doi oameni de la Casterbridge și au început să ridice o piatră mare de mormânt, cioplită, zise Liddy. Băieții s-or fi dus să vadă pentru cine e piatra.

— Tu știi pentru cine e? întrebă Bathsheba.

— Nu, răspunse Liddy.

După ce soția lui Troy părăsise casa în miezul nopții, primul lucru pe care îl făcu el fu să pună capacul la sicriu, ca s-o ascundă vederii pe moartă. O dată ce termină, urcă la etaj și se trânti pe pat, îmbrăcat cum era, și așteptă, copleșit de amărăciune, să se facă dimineață.

Soarta îl lovise crud în ultimele douăzeci și patru de ore. Își petrecuse ziua cu totul altfel decât plănuise el. Există întotdeauna un prag de inerție pe care trebuie să-l depășești când vrei să-ți schimbi linia de conduită — o inerție nu atât în tine însuși, cât în evenimentele care te înconjoară și care parcă se vorbesc între ele să nu-ți îngăduie nici o noutate, în sensul de îmbunătățire.

O dată obținute cele douăzeci de lire de la Bathsheba, se străduise să adauge la suma aceasta tot mărunțișul pe care-l putu strânge din propriile buzunare, ceea ce însemna șapte lire și zece șilingi. Cu banii aceștia, douăzeci și șapte de lire și zece șilingi cu totul, ieșise pe poarta casei în mare grabă, în dimineața aceea, ca să se ducă la întâlnirea cu Fanny Robin.

Ajuns la Casterbridge, lăsase calul și trăsură la un han și, la ora zece fără cinci minute, se întoarse la Podul Grey, de la marginea cartierului săracilor, și se așeză pe parapet. Orologiile bătură ora exactă și nu apărură nici o Fanny. De fapt, în momentul acela, ea era îmbrăcată în veșmintele de înmormântare de către două îngrijitoare de la azilul săracilor — primele și ultimele cameriste cu care blânda făptură fusese onorată. La St. Peter bătu de și un sfert, apoi de și jumătate. În timp ce aștepta, Troy fu asaltat de amintiri. Era pentru a doua oară când Fanny strica o înțelegere serioasă între ei. Furios, jură că aceasta o să fie și ultima, iar la ora unsprezece, după ce stătuse și privise pietrele podului până învățase fiecare pată de licheni de pe fețele lor și ascultase clipocitul apelor de sub pod până când îl apucase disperarea, sări în picioare, veni la han după cabrioletă și, cu o amară nepăsare față de trecut și dispreț pentru viitor, plecă la cursele de cai de la Budmouth.

Ajunsese la curse la ora două și, cu cât stătuse acolo, cu cât mai hoinărise prin oraș, se făcu ora nouă. Imaginea lui Fanny, așa cum îi apăruse ultima oară, în mohorâtele umbre ale serii de sâmbătă, îi reveni în minte, pe fundalul reproșurilor Bathshebei. Se jură să nu parieze și își ținu jurământul, căci, părăsind orașul la ora nouă seara, nu cheltuisese din banii pe care îi avea la el decât vreo câțiva șilingi.

Mână spre casă la trap domol și abia pe drum îi trecu prin minte că, dacă Fanny nu se ținuse de cuvânt, asta fusese din pricină că era bolnavă. Era cu neputință să fi încurcat și de data aceasta locul de întâlnire. îi păru rău că nu rămăsese în Casterbridge, să fi încercat să afle ceva despre ea. Ajuns acasă, deshăma calul în liniște și intră înăuntru unde, după cum am văzut, îl aștepta un șoc cumplit.

De îndată ce se lumină îndeajuns ca să poată desluși obiectele din jur, Troy se ridică de pe patul nedesfăcut și, fără să-i pese câtuși de puțin pe unde umbla Bathsheba, de parcă uitase cu totul de existența ei, coborî scara și ieși din casă pe ușa din dos. Se îndreptă către cimitir, intră pe poartă și căută în jur până dădu cu ochii de un mormânt proaspăt, încă neocupat — groapa săpată în ziua precedentă pentru Fanny. După ce-și fixă în minte poziția mormântului, se grăbi spre Casterbridge, oprindu-se puțin ca să cugete, pe dealul unde o văzuse pentru ultima oară pe Fanny în viață.

Când ajunse în oraș, Troy coborî pe o străduță laterală și intră pe o poartă dublă, deasupra căreia atârna o placă de lemn pe care scria: „Lester, cioplitor de piatră și marmură”. Prin curte zăceau împrăștiate pietre de toate formele și mărimile, gravate cu inscripții de genul „În amintirea lui...” — fără nume, pentru persoanele care nu muriseră încă.

Troy era acum atât de diferit de el însuși în înfățișare, vorbire și purtări, încât își dădea până și el seama de marea schimbare petrecută. Modul în care se repezi să cumpere o piatră de mormânt dovedea cât de puțin se pricepea la asemenea treburi. Nu era în stare să chibzuiască, să socotească sau să se tocmească. Voia cu încăpățănare un lucru și se chitise să-l obțină, ca un copil mic.

— Vreau un monument frumos, îi zise el omului care stătea într-o gheretă din curte, cel mai frumos pe care mi-l puteți da pentru douăzeci și șapte de lire. Erau toți banii lui.

— În suma asta să intre totul?

— Totul. Înscrierea numelui, transportul până la Weatherbury și ridicarea monumentului. Îl vreau acum, pe loc.

— Nu vă putem face nici o lucrare pe poruncea, săptămâna aceasta.

— Mie îmi trebuie acum.

— Dacă vă place vreuna dintre cele pe care le avem aici, prin depozit, ar putea fi gata numaidecât.

— Prea bine, zise Troy nerăbdător. Hai să văd ce aveți!

— Cel mai bun pe care îl am aici este acesta, zise cioplitorul în piatră, intrând într-un șopron. O piatră de căpătâi din marmură, frumos ornamentată cu frunze, cu medalioane dedesubt, pe teme potrivite. Aici e piatra de pus la picioare, cioplită după același model, și aici bordura de înconjurat mormântul. Numai șlefuitul ansamblului m-a costat unsprezece lire — plăcile sunt cele mai bune de acest tip și mă pun chezaș că o să reziste la ploaie și îngheț, fără să se macine, o sută de ani.

— Și cât costă?

— Păi, pentru suma de care pomenești, aș putea să adaug numele și să pun oamenii să ridice monumentul la Weatherbury.

— Să fie gata azi. Îți plătesc pe loc.

Omul se învoui, mirându-se de o asemenea purtare la un client care nu purta nici o panglică de doliu. Apoi, Troy scrisese cuvintele care aveau să alcătuiască textul inscripției, încheie socoteala și plecă. După-amiază, se întoarse și văzu că aproape toate literele fuseseră săpate. Așteptă în curte până când monumentul fu împachetat și văzu cum este suit în car și ia drumul spre Weatherbury, spunându-le celor doi oameni care îl duceau să-l întrebe pe gropar unde era mormântul persoanei numite în inscripție.

Se întunecase de-a binelea când Troy ieși din Casterbridge. Purta pe un braț un coș destul de greu și mergea pe drum cu pași mari, pierdut în gânduri, făcând uneori câte un popas pe la poduri și pe la bariere, când își lăsa pentru un timp povara jos. Pe la jumătatea drumului se întâlni cu căruța și cu oamenii care duseseră monumentul și care se întorceau acum, pe întuneric. îi întrebă doar dacă isprăviseră treaba și, primind încredințări că se făcuse întocmai, trecu mai departe.

Pe la ora zece, Troy intra în cimitirul din Weatherbury și se ducea drept spre ungherul unde văzuse, dis-de-dimineată, groapa proaspătă. Se afla în partea mai neumblată a turnului, ascuns

în bună măsură de privirile trecătorilor de pe drum — un loc care până nu de mult fusese lăsat în paragină, acoperit cu grămezi de pietre și lăstari de arin, dar care de curând fusese curățat și pus la punct pentru înmormântări, din pricină că, în rest, locurile se ocupaseră cu repeziciune. Acolo se înălța acum monumentul cumpărat de el, după cum îi spusese oamenii, alb ca zăpada și foarte arătos, prin întuneric, alcătuit din câte o piatră funerară la căpătâi și la picioare, și cu bordură de marmură de jur-împrejur, care le unea. La mijloc era pământ afânat, numai bun pentru sădit flori.

Troy așeză coșul jos lângă mormânt și dispăru pentru câteva minute. când se întoarse avea un târnăcop și un felinar a cărui lumină o îndreptă puțin asupra marmurei, ca să poată citi inscripția. Apoi agăță felinarul de craca cea mai de jos a unei tise și începu să scoată din coș rădăcini de flori, de mai multe soiuri: bulbi de ghiocei, zambile și șofran, violete și margarete bătute, care aveau să înflorească primăvara devreme, garoafe — și din cele trandafirii, și din cele cu petalele tivite —, lăcrămioare, nu-mă-uita, tufănele, șofran de luncă și altele, pentru anotimpurile târzii ale anului.

Troy le puse pe toate pe iarbă și, cu o față fără expresie, se apucă să le planteze. Ghioceii îi așeză în linie, pe marginea dinafară a movilei de pământ, iar celelalte flori în interiorul îngrăditurii mormântului. Șofranul și zambilele aveau să crească în rânduri; câteva dintre florile de vară le sădi la cap și la picioare; lăcrămioarele și nu-mă-uita, deasupra inimii. Pe celelalte le presără în spațiile rămase libere.

În starea lui de prostrație de acum, nu-și dădea seama câtuși de puțin de zădărnicia acestor gesturi romantice, dictate de căința pentru nepăsarea sa din trecut, și nu i se părea că ar exista în ele nici urmă de absurditate. Cu sensibilitatea sufletului său, la care își dăduseră mâna înclinații de pe ambele maluri ale Canalului Mânecii, Troy dovedea în momentele critice, asemenea celui de față, lipsa de maleabilitate a englezului, deopotrivă cu neputința francezului de a desluși hotarul dintre sentimental și exagerare.

Era o noapte foarte neagră, înnorată și înăbușitoare, iar razele felinarului lui Troy se răspândeau prin frunzișul copacilor bătrâni cu o ciudată putere de iluminare, pâlpâind parcă până la tavanul întunecat al norilor de deasupra. Simți o picătură mare de ploaie pe dosul palmei și, curând, încă una nimeri printr-o deschizătură a felinarului, iar flacăra sfârâi și se stinse. Troy era rupt de oboseală și, cum se apropia de miezul nopții, iar ploaia amenința să se întetească, se hotărî să lase rețușurile operei sale până a doua zi, în zori. Bâjbâi pe lângă zid, călcând peste morminte în beznă, până când se pomeni la capătul dinspre nord. Aici, intră sub portic și, întinzându-se pe o bancă de acolo, adormi.

XLVI.

BURLANUL. ISPRĂVILE SALE

Turnul bisericii din Weatherbury era o construcție pătrată, ridicată în mai multe etape, la diverse epoci, având câte un burlan de piatră coborând pe fiecare dintre cele patru muchii ale parapetului său și câte unul pe mijlocul fiecărei fețe. Dintre aceste opt protuberanțe, goale pe dinăuntru, numai două continuau să servească, în prezent, scopului pentru care fuseseră construite — să lase să curgă prin ele apa strânsă de pe acoperișul de plumb. câte o gură de scurgere, pe fiecare fațadă, fusese astupată de epitropii de demult, care le socotiseră de prisos, în timp ce alte două se spârseseră și se înfundaseră în timp — ceea ce nu dăunase prea mult trăinicieii turnului, căci cele două guri care rămăseseră deschise și active erau destul de largi ca să facă singure toată treaba.

S-a susținut, cu diverse prilejuri, că nu există criteriu mai fără de greș al vitalității unei anumite perioade din istoria artei, decât puterea conducătorilor spirituali ai aceluia timp de a înfățișa grotescul; și, cu siguranță, în cazul artei gotice, nimeni nu poate contesta această afirmație. Turnul de la Weatherbury era întrucâtva un exemplu timpuriu al folosirii unui

parapet ca ornament la o biserică de parohie, deosebit față de catedrale, iar burlanele, ca elemente necesar corelative ale unui parapet, erau extrem de proeminente la bază — cu cea mai îndrăzneță linie pe care mâna omului o poate trasa și cel mai năstrușnic contur pe care mintea omenească îl poate născoci. în distorsiunea lor exista acea simetrie, ca să spunem așa, care caracterizează mai puțin grotescul britanic, cât cel continental al epocii. în toate cele opt nu găseai două la fel. Privitorul era încredințat că nimic nu putea fi mai hidos pe lume decât cele de pe fațada nordică — asta până le vedea și pe cele din sud. Dintre cele două de pe fațada din urmă, numai cel de pe muchia de sud-vest are legătură cu povestea noastră. Capătul acestuia închipuia o creatură prea umană ca să fi putut spune că arăta ca un balaur, prea drăcească să fie ca un om, prea animalică să fie ca un demon și nu îndeajuns de asemănătoare cu o pasăre, ca s-o fi putut numi grifon. Înfricoșătoarea entitate de piatră era astfel sculptată încât să pară acoperită cu o piele zbârcită, avea un soi de urechi scurte și ridicate în sus, ochi bulbucați, iar degetele și mâinile erau prinse de colțurile gurii, pe care păreau că o țin astfel larg căscată, ca să facă loc apei pe care o vomita. Șirul de colți din partea de jos se măcinase aproape cu totul de la apă, în schimb colții de sus erau neștirbiți. Astfel, aici, ieșind cu vreo câteva picioare în afara zidului, pe care tălpile i se odihneau ca pe un postament, creatura rânjea de patru sute de ani la peisajul înconjurător, fără glas pe vreme bună, dar gâlgâind și horcăind pe timp de ploaie.

Troy dormea dus în portic, iar afară ploaia se întetea. Curând, burlanul scuipe. în scurt timp, un pârâiaș subțire începu să cadă prin cele șaptezeci de picioare înălțime ale burlanului, de la gura de scurgere până la pământ, în care picăturile de apă, cu viteză crescută, izbeau ca niște alice de vânătoare. Șuvoiul se îngroșă, crescă în putere, apa fiind împroșcată din ce în ce mai departe de peretele turnului. când ploaia se prefăcu într-o aversă în toată regula, turnând neîntrerupt, șuvoiul de apă se prăvăli pe burlan în jos, valuri-valuri.

O să-i urmărim și noi călătoria pe pământ, începând din acest moment. Capătul parabolei lichide țâșnea din zid, trecea peste soclul ornamentului în relief, peste o grămadă de pietre, peste bordura de marmură, drept în mijlocul mormântului lui Fanny Robin.

Până nu de mult, șuvoiul burlanului bătea în niște bolovani aruncați de-a valma prin jur, care serveau drept scut pământului astfel asaltat. în vara aceea, bolovanii fuseseră luați de acolo și acum, pe pământul gol, nu mai rămăsese nimic să țină piept torentului. De ani de zile șuvoiul nu mai împroșcase atât de departe de turn ca în noaptea aceea și nimeni nu se gândise la o asemenea posibilitate. în momentul în care se petrecea povestea noastră și mai înainte de lărgirea cimitirului, se întâmpla ca ungherul acesta obscur să nu primească vreun mort nici doi

sau trei ani la rând, iar atunci când era, totuși, înmormântat cineva și aici, de regulă acela nu era decât un nevoiaș, un braconier sau cine știe ce alt vinovat de vreun păcat rușinos.

Jetul continuu dintre fălcile balaurului își revărsă toată furia asupra mormântului. Sub năvala lui, lutul gras, roșiatic, se învolbură și dădu în clocot ca ciocolata. Apa se tot strângea și pătrundea din ce în ce mai adânc, iar vuietul băltoacei astfel umplute se răspândea în noapte, acoperind alte zgomote de apă iscate de potopul care se dezlănțuise. Florile cu atâta grijă plantate de iubitul cuprins de remușcări al lui Fanny începură să se frământa și să se zvârcolească în răsadurile lor. Violetele de iarnă se întoarseră, încetul cu încetul, cu capul în jos, și deveniră o rogojină noroioasă. Curând, bulbii ghioceilor și ai celorlalte flori începură să salte în clocotul general ca legumele într-un ceaun. Plantele care trebuia să crească în tufe ieșiră din cuiburi la suprafață și fură luate de apă.

Troy nu se trezi din somnul lui chinuit decât după ce se luminase de-a binelea de ziua. Fiindcă de două nopți nu mai dormise într-un pat, își simțea umerii înțepeniți, picioarele nesigure și capul greu. Își aminti unde și de ce era acolo, se sculă, se cutremură, își luă hârlețul și ieși de sub portic.

Ploaia se oprise de tot și soarele strălucea printre frunzele verzi, ruginii și galbene, care sclipeau ca date cu lac de la stropii de ploaie, cu efectele strălucitoare de același fel din peisajele lui Ruysdael și Hobbema, încărcate de nemărginita frumusețe care se naște din însoțirea apei și a culorilor aprinse. După atâta ploaie cu găleata, văzduhul devenise atât de străveziu, încât nuanțele toamnei de la mijlocul perspectivei erau la fel de bogate ca și cele de sub ochi, în timp ce câmpurile din zare, tăiate de vârful turnului, păreau să fie în același plan cu turnul însuși.

Troy porni pe cărarea pietruită care ducea în spatele turnului. Cărarea, în loc să fie așternută cu pietriș, ca în noaptea de mai înainte, era acoperită cu un strat subțire de noroi maroniu. La un moment dat, Troy văzu pe cărare un smoc de rădăcini albe, spălate bine de ploaie, ca un mănunchi de tendoane. Se aplecă și-l culese de jos — oare nu era una dintre primulele pe care le plantase el? Mai văzu un bulb, încă unul și încă unul, pe măsură ce se apropia. Fără îndoială că era șofranul lui. Cu o expresie de consternare, Troy dădu colțul și atunci zări dezastrul făcut de șuvoi.

Balta de pe mormânt se scursese înăuntru, lăsând în urma sa o groapă. Pământul răscolit fusese cărat și întins peste iarbă și peste cărare, sub forma noroiului maroniu pe care-l văzuse mai devreme, și stropise lespedea de marmură cu pete de aceeași natură. Aproape toate florile fuseseră luate de apă și zăceau acum, cu rădăcinile în sus, prin locurile unde le zvârlise șuvoiul.

Troy se încruntă, negru de supărare. Își încheștă fălcile și buzele lui strânse zvâcniră ca ale cuiva îndurerat. Această neobișnuită întâmplare, printr-o ciudată confluență a emoțiilor din el, fu resimțită drept cea mai ascuțită lovitură din toate. Chipul lui Troy era foarte expresiv și, văzut în clipa aceea, nimănui nu i-ar fi venit să creadă despre el că ar fi fost un om care râse, și cântase, și șoptise nimicuri dragăstoase la urechea unei femei. Primul său impuls fu să-și blesteme soarta, dar răzvrătirea, chiar și la acest nivel primar, însemna o descărcare de energie care lui îi lipsea, de bună seamă din pricina disperării morbide de dinainte, care îl storsese de puteri. Imaginea de acum, neașteptată, suprapusă peste celelalte scene sumbre din ultimele zile, reprezenta un soi de vârf al întregului peisaj — și era mai mult decât putea îndura. Cu firea sa înflăcărată, Troy avea un fel al său de a scăpa de durere, amânând-o pur și simplu. Izbutea să-și alunge din minte orice considerație pe marginea vreunei probleme anume, până când aceasta se învechea și se îmblânzea cu timpul. Plantarea florilor pe mormântul lui Fanny fusese, probabil, doar un soi de portită de scăpare din ghearele muștrării de conștiință, iar acum i se părea că intenția lui fusese aflată și zădărnicită.

Poate pentru prima oară în viața lui, Troy, stând așa lângă mormântul dezvelit, își dori să fi fost alt om. Rareori se întâmplă ca un ins cu multă vitalitate să nu aibă sentimentul că viața lui, din pricina faptului că este a lui, posedă singura calitate care o individualizează și o face să pară mai dătătoare de speranță decât a altora, care, de fapt, s-ar putea să-i semene întru totul. Troy simțise de nenumărate ori, deși în treacăt, cum simțea el, că nu putea pizmui soarta altor oameni, deoarece, ca să se fi bucurat și el de una asemănătoare, ar fi însemnat să fi avut și altă fire, iar lui îi plăcea firea lui. Nu-i păsa nici de ciudățeniile nașterii lui, nici de greutatea întâmpinate în viață, nici de efemeritatea ca de meteor a tuturor lucrurilor care aveau legătură cu el, pentru că toate acestea aparțineau eroului poveștii vieții lui, fără de care n-ar mai fi existat nici o poveste pentru el, și i se

părea în firea lucrurilor ca dificultățile să se rezolve la timpul potrivit și să se termine cu bine. În dimineața aceea, însă, iluzia se spulberă pe de-a-ntregul și, dintr-o dată, Troy se urî. Această reacție era, probabil, doar în aparență neașteptată. Un recif de corali care eșuează brusc la suprafața oceanului, pentru orizont are tot atât de

puțină însemnătate ca și unul care nici n-a început să se formeze. Deseori, numai mutarea finală pare să dea naștere unui eveniment, care, potențial, era de mult un lucru împlinit. Troy, nemișcat, chibzuia — era un om nefericit. Încotro s-o apuce? „Sufletul celui rău nu va cunoaște izbăvire” — aceasta era nemiloasa anatema pe care o citea în zădărnicierea strădaniei sale, izvorâte din dorința lui abia născută de a face binele. Un om care își irosește puterile tot mergând pe o singură cale se trezește, la un moment dat, că nu i-a mai rămas destulă vlagă ca să se întoarcă. Începând din ajun, Troy voia să și-o schimbe pe a sa, dar la prima împotrivire își pierdu curajul. Schimbarea ar fi fost destul de greu de făcut chiar și cu cel mai mare sprijin din partea Providenței, darămite când Providența, departe de a-l ajuta să apuce pe-o altă cale sau de a se arăta, în vreun fel, binevoitoare față de strădaniile lui, își bătea joc de el în asemenea hal, încă de la prima sa încercare, șovăielnică și crucială. Hotărât lucru, era mai mult decât putea îndura.

Plecă încet de lângă mormânt. Nu încercă să umple la loc groapa cu pământ, să resădească florile sau să mai facă altceva pentru el. Abandonă pur și simplu planul și se jură să nu repete gestul, nici atunci, nici altă dată. Ieșind din cimitir în liniște și neobservat — căci nici un om din sat nu se trezise încă —, traversă vreo câteva pajiști din spatele caselor și ieși, tot nevăzut de nimeni, pe o uliță dosnică. La puțin timp după aceea, ieșea din sat.

În tot acest răstimp, Bathsheba rămăsese prizonieră de bună voie în odaia de la mansardă. ușa era ținută încuiată, mai puțin atunci când intra și ieșea Liddy, pentru care se aranjase un pat, într-o odaie mică, de alături. Lumina felinarului lui Troy în cimitir fusese observată de servitoare, pe la ora zece, în clipa în care se întâmplase să-și arunce o privire pe fereastră, în direcția aceea, în timp ce stătea la masă, și i-o arătase și Batshebei. Un timp, amândouă priviseră, foarte curioase, acel fenomen, apoi Liddy fusese trimisă la culcare.

În noaptea aceea, Bathsheba dormi iepurește. Pe când servitoarea sa dormea dusă, respirând adânc, în odaia de alături, stăpâna casei continua să se uite pe fereastră spre lumina firavă care se zărea printre copaci — nu cu aceeași putere, neîntrerupt, ci clipind ca un far rotativ pe malul mării, cu toate că aceasta trăda faptul că o persoană trecea încolo și înapoi prin fața ei. Bathsheba rămase privind până începu să plouă și lumina dispăru; atunci, plecă de la fereastră și se culcă, deși toată noaptea se zvârcoli în pat, revăzând în minte până la extenuare scena lugubră din noaptea trecută.

Cu puțin înainte de a se ivi primele semne slabe ale zorilor, se ridică din pat și deschise fereastra, ca să tragă adânc în piept aerul proaspăt al dimineții. Cercevelele ude mai păstrau câteva lacrimi tremurătoare ale ploii de peste noapte, fiecare perlă reflectând lucirea palidă, de culoarea primulelor, venită de la spărturile unui nor coborât foarte aproape, pe cerul care se trezea. Dinspre copaci se auzea picurul des al apei pe frunzele grămădite sub ei, iar dinspre biserică un alt zgomot îi ajunse la urechi — mai puțin obișnuit și nu întrerupt, ca în rest, — susurul unei ape care se vărsa într-o baltă.

Liddy bătu la ușă la ora opt, iar Bathsheba descuie.

— Ce ploaie torențială am avut azi-noapte, doamnă! Zise Liddy, când o întrebă ce dorea să mănânce de dimineață.

— Da, într-adevăr torențială.

— Ati auzit zgomotul acela ciudat dinspre cimitir?

— Am auzit un zgomot ciudat. M-am gândit c-o fi apa din burlanele turnului.

— Da, la fel zicea și baciul. Acum s-a dus până acolo, să vadă.

— Aha, Gabriel a fost pe aici, în dimineața asta?

— Doar așa, în trecere, cum făcea el înainte — în ultima vreme, am crezut că s-a lăsat de acest obicei. Dar burlanele turnului aruncau apa pe pietre și de aceea ne-am buimăcit, fiindcă acum s-a auzit ca un ceaun care fierbe.

Cum nu se simțea în stare să citească, să gândească sau să coasă, Bathsheba o rugă pe Liddy să rămână să ia gustarea de dimineață împreună. Fata ciripea neconținut, ca un copil, despre întâmplările din ultima vreme.

— O să vă duceți până la biserică, doamnă? întrebă ea.

— Nu cred, zise Bathsheba.

— Mă gândeam că poate vreți să vă duceți să vedeți unde au pus-o pe Fanny. De la fereastra dumneavoastră nu se vede de copaci.

Bathsheba avea tot felul de spaime la gândul că s-ar putea întâlni cu soțul ei.

— Domnul Troy a fost acasă, în noaptea asta? întrebă ea.

— Nu, doamnă. Cred că s-a dus la Budmouth.

Budmouth. Auzind rostit acest nume, avu deodată o altă perspectivă, mult scăzută în considerație, asupra lui Troy și a faptelor sale — erau treisprezece mile distanță între ei acum. Îi venea peste mână s-o întrebe pe Liddy despre ce a mai făcut bărbatul ei și, într-adevăr, până atunci își dăduse toată silința să ocolească subiectul; dar acum toți servitorii știau că între ei avusese loc o teribilă ceartă și nu mai avea nici un rost să încerce să se ascundă. Bathsheba ajunsese în acea stare în care omului nu-i mai pasă de ce zice lumea.

— Ce te face să crezi că acolo s-a dus? întrebă ea.

— Laban Tall l-a zărit pe drumul către Budmouth, azi-dimineață, înainte de a sta la masă. În clipa aceea, Bathsheba se simți eliberată de stăruitoarea povară din ultimele douăzeci și

patru de ore, care îi înăbușea elanul tinereții, fără să îi aducă în loc înțelepciunea maturității, și se hotărî să iasă la o mică plimbare. Așadar, îndată ce sfârși micul dejun, își puse boneta și se îndreptă spre biserică. Era ora nouă și cum oamenii se întorseseră din nou la lucru, după ce-și luaseră gustarea de dimineață, se aștepta să nu întâlnească prea mulți pe drum. Știind că Fanny fusese îngropată în colțul păcătoșilor fără iertare, căruia i se spunea, în parohie, „dosul bisericii” și care nu se vedea din drum, îi fu cu neputință să reziste ispitei de a intra să arunce o privire asupra unui loc pe care, dintr-un simțământ greu de definit, la vremea aceea se temea să-l vadă. Nu putea să scape de impresia că exista o legătură între rivala ei și lumina văzută printre copaci.

Bathsheba ocoli contraforții bisericii și zări groapa și lespede de marmură cu vine delicate, improșcată și mânjită de noroi, întocmai cum le văzuse și le lăsase Troy, cu două ceasuri mai devreme. Pe partea cealaltă a mormântului stătea Gabriel. Își ținea, ca și ea, ochii ațintiți asupra pietrei funerare și, cum Bathsheba se apropiase fără zgomot, încă nu-și dăduse seama că nu mai era singur. Bathsheba nu înțelese din prima clipă că acel monument impunător și mormântul răvășit erau ale lui Fanny și căută din priviri, în stânga acestuia, în dreapta și apoi de jur-împrejur, vreo movilă sărăcăcioasă, făcută, ca de obicei, din bulgări de pământ puși unul peste altul. În sfârșit, ochii ei, urmărindu-i pe ai lui Oak, citiră cuvintele cu care începea inscripția:

„Înălțat de Francis Troy în amintirea iubitei sale Fanny Robin.”

Atunci o văzu și Oak și primul lucru pe care îl făcu fu s-o privească atent și să își dea seama cum primea ea descoperirea celui ce fusese la originea operei, care pe el îl uluise peste măsură. Însă astfel de revelații n-o mai impresionau acum prea mult. Zguduirile sufletești în viața ei păreau să fi devenit obișnuință, așa că îi dădu lui Oak bună dimineața și îl rugă să umple la loc groapa cu pământ, cu hârlețul care se afla alături. În timp ce Oak îi îndeplinea dorința, Bathsheba adună florile și începu să le resădească, mânuind rădăcini și frunze cu acea remarcabilă delicatețe a femeilor când se ocupă de grădinărit și de care florile par să-și dea seama și să se bucure. Ea îi mai ceru lui Oak să le spună paznicilor cimitirului să sucească țeava de plumb de la capătul burlanului care ieșea din zid, căscându-se spre ei, pentru ca, în

felul acesta, șuvoiul de apă să fie îndreptat într-altă parte și accidentul să nu se mai repete. În cele din urmă, cu mărinimia de prisos a femeii căreia instincte mai mărginite îi aduseseră amărăciune, în locul dragostei așteptate, șterse petele de noroi de pe monument, de parcă vorbele săpate în piatră i-ar fi făcut mai degrabă plăcere, și se întoarse acasă.

XLVII.

AVENTURI LA MALUL MĂRII

Troy merse înainte, spre miazăzi, deși nu se duse la Budmouth, cum se spusese. Sentimente amestecate, împletite din dezgustul pentru viața de fermier, care, după părerea lui, era plicticoasă și apăsătoare, din sumbre amintiri despre cea care zăcea în cimitir, din remușcarea și din aversiunea față de tot ce era legat de soția lui, îl îndemneau să-și caute o casă oriunde în lumea largă, dar nu la Weatherbury. Tristele întâmplări care se adăugasera morții lui

Fanny îi rămăseseră provocatoare înaintea ochilor, ca niște tablouri vii, care amenințau să nu i se mai șteargă niciodată și să-i facă traiul în casa Bathshebei de nesuferit. La trei după-amiază se pomeni la picioarele unei pante lungi de peste o milă, care înainta până la poalele unui șir de dealuri paralel cu țărmul, alcătuind un fel de barieră monotonă între bazinul de pământ cultivat din interior și înfățișarea mai sălbatică a coastei. Pe deal suia un drum foarte drept și de un alb fără pată, cele două margini ale sale apropiindu-se treptat una de cealaltă, până când se uneau într-un vârf ascuțit, care atingea cerul la vreo două mile distanță. Pe toată lungimea acestei pante înguste și plictisitoare nu se zărea nici urmă de viață în acea după-amiază strălucitoare. Troy abia se târa pe drum în sus, atât de moleșit și deprimat cum nu mai fusese de ani de zile. Aerul era fierbinte și înăbușitor, iar, pe măsură ce înainta, vârful dealului părea să se îndepărteze.

În cele din urmă ajunse pe culme și priveliștea largă și nouă îl orbi, făcând asupra lui aproape aceeași impresie ca vederea Pacificului asupra lui Balboa. Întinsa mare de culoarea oțelului, marcată doar cu niște linii subțiri, care păreau să fi fost gravate nu foarte adânc, ca să nu-i strice luciul general, se desfășura până în zare, în fața lui și la dreapta, unde soarele își revărsa razele asupra ei, alungând orice altă culoare și lăsând în loc un lustru transparent, ca de ulei. Nimic nu se mișca pe cer, pe pământ sau pe mare, în afara unui volan de spumă albă ca laptele, de-a lungul țărmului, ale cărui zdrențe lingeau pietrele de la mal ca niște limbi.

Troy coborî și ajunse la un mic ochi de mare, înconjurat de stânci. Era golfulețul Lulwind, un bine cunoscut loc de plajă, în timpul verii. Deodată, se simți mai înviorat; se gândi să se odihnească și să facă o baie aici, înainte de a-și continua drumul.

Se dezbracă și se aruncă în apă. Pentru un înotător, golfulețul nu prezenta interes, fiind liniștit ca un heleșteu și, ca să poată simți ceva din forța oceanului, Troy înotă, fără să stea pe gânduri, printre cei doi colți de stâncă ieșiți în afară, care închipuiau Coloanele lui Hercule ale acestei Mediterane în miniatură. Din nefericire pentru Troy, dincolo de golf exista un curent de care el nu avea știință și care, lipsit de importanță pentru o barcă, oricât de mică, era periculos pentru un înotător care s-ar fi putut trezi luat pe nepregătite. Troy se simți târât spre stânga, apoi răsucit brusc și împins în larg.

Abia atunci își aduse aminte de locul acela și de sinistrele lui însușiri. Mulți dintre cei care se scăldaseră acolo se rugaseră să li se dea o moarte pe uscat și, asemenea lui Gonzalo, nu primiseră nici un răspuns la ruga lor. Troy începu să creadă că ar fi cu puțință să se numere și el printre aceștia. cât vedea cu ochii, nici un fel de ambarcațiune, ci numai departe, spre apus, zărea Budmouth și Insula Slingers stând pe mare, de parcă privea nepăsătoare la eforturile sale, iar, lângă orașel, portul, trădându-și prezența printr-o rețea încâlcită de parâme și vergi. După ce își slei puterile tot încercând să ajungă înapoi la gura golfulețului, înotând, din pricina oboselii, cu vreo câțiva inci mai adânc în apă decât avea el obiceiul, ținându-și, pentru respirație, doar nările afară, întorcându-se pe spate de zeci de ori, înotând en papilon și așa mai departe, Troy hotărî, ca ultimă soluție, să stea pe apă, lăsându-se în voia curentului, aplecat ușor într-o parte și imprimând corpului doar un ușor impuls, căutând, astfel, să atingă țărmul în orice parte a lui. Descoperi că această înaintare, obligatoriu lentă, nu era chiar atât de dificilă și, cu toate că nu avea cum să-și aleagă locul de oprire — obiectele de pe țărm treceau pe lângă el într-o procesiune tristă și înceată — se apropia considerabil de capătul unei limbi de pământ, aflate încă departe, în dreapta, dar conturându-se de acum limpede, pe partea însorită a orizontului. În timp ce înotătorul nu pierdea din ochi acea bucată de uscat, unicul său mijloc de a rămâne pe lumea aceasta și de a nu trece în Necunoscut, un obiect în mișcare sparse conturul la capătul celălalt al limbii de pământ și, numaidecât, Troy pricepu că era o barcă de salvare a unei corăbii, la care vâsleau mai mulți marinari tineri, având prova îndreptată spre larg.

Într-o zvâcnire, rămășițele de vlagă ale lui Troy se înviorară, gata să-și prelungească lupta. Înotând doar cu brațul drept, ridică brațul stâng în sus, ca să le facă semn, plesnind disperat valurile și răcnind din răputeri. Trupul lui alb, luminat din plin de razele soarelui de la asfințit, se deslușea clar în partea de est a bărcii, pe fundalul acum întunecat la culoare al mării, așa că oamenii îl zăriră imediat. Oprind barca și apoi îndreptând-o spre el, vâsliră cu nădejde și, după vreo cinci-șase minute de la primul lui strigăt de ajutor, doi marinari îl săltară în barcă, peste cârmă.

Marinarii făceau parte din echipajul unui bric și veniseră la țărm după nisip de lest. Troy se prăbușise pe fundul bărcii, stors de puteri, și mai trecu un timp până ce putu să lege cuvintele, salvatorii săi împrumutându-i ceva haine, adunate de pe la fiecare, ca să se apere, cât de cât, de aerul care se răcea rapid. Apoi le povesti ce i se întâmplase și îi rugă să-l lase la mal în locul unde intrase el în apă, loc spre care arătă cu mâna, spunându-le că ar fi la vreo milă distanță. Barca lor era cam încărcată, dar, după ce chibzuiră puțin, se învoiră să vâslească în direcția indicată și să-l lase la mal. Însă Troy se înșelase cu mult asupra distanței și, mai din pricina aceasta, mai din pricină că înaintau contra curentului, oamenii vâsliră mai bine de două mile până să se zărească gura strâmtă a golfulețului. când chila bărcii lor ajunse să se hârșâie de pietrele din jurul intrării în golf, soarele apusese; pe cer se ridicase cornul lunii, iar singurătatea se înstăpânise pretutindeni în jur, făcând să se audă deslușit rostogolirea micilor valuri pe țărmul abrupt și zgomotul pietricelelor ciocnindu-se între ele, sub mângâierea fiecărei unde — vioaia creștere și descreștere a valurilor de dincolo de zăgazul de la gura golfului se putea auzi peste molatica repetiție a acelorași mișcări de dincoace de el.

Troy cercetă cu ochi neliniștiți malul golfului, căutând grămada albă de haine pe care o lăsase acolo. După toate aparențele, nu rămăsese nici urmă de veșminte. Sări din barcă, răscoli tot malul în sus și-n jos, se uită pe după bolovani, căută printre alge. Fără nici o îndoială, dispăruseră.

— La naiba! zise el, fără pic de jenă. Am pierdut tot ce am avut și n-am rămas cu nici un sfanț, cu nici un prieten sau rudă pe lume!

Marinarii se sfătuiră între ei, după care unul îi spuse:

— Dacă vrei să vii cu noi la bord, poate o să-ți facem rost de niște țeale cu care să te echipăm. Am așteptat în Budmouth să mai găsim niște marinari și încă am mai avea nevoie de ajutoare. Ai putea să ni te alături. Căpitanul e bucuros de orice om pe care pune mâna și poate c-o să te primească și pe tine.

Troy stătu un moment pe gânduri. Era atât de încântat că rămăsese totuși în viață, încât pierderea hainelor și ce bruma mai avea pe lângă acestea nu-l afecta prea tare, deși în prezent era destul de supărătoare, fiindcă îl dădea în întregime pe mâna acestor noi tovarăși. Era greu de crezut că i-ar fi îngăduit să-i părăsească, mai ales că purta câte ceva din îmbrăcămintea a vreo trei sau patru dintre ei. Trebuia să-i răsplătească într-un fel, dar, înainte de a avea ce să le dea în schimb, trebuia să câștige acel ceva.

— Cât o să dureze călătoria? întrebă el, după ce mai schimbă câteva cuvinte.

— Șase luni... deși marinarii vechi au semnat pentru doi ani, în caz că se face schimb de mărfuri într-un port străin, dar cu siguranță n-o să fie mai mult de șase luni pentru tine. Oricum, hai la bord și citește contractul. Te putem lăsa în Budmouth după aceea, în bună regulă.

Troy primi invitația și porniră împreună spre rada portului. I-ar fi făcut Batshebei un generos serviciu, dacă ar fi părăsit țara, se gândi el răutăcios. Absența lui avea să fie un câștig pentru ea, după cum prezența poate că ar fi fost spre ruina ei — deși, cum ea nu i-ar fi acordat niciodată credit pentru considerația lui, cu greu s-ar fi simțit dator să i-o dovedească, dacă n-ar fi fost în folosul amândurora.

În vreme ce cugeta astfel, noaptea se lăsa greoaie peste nesfârșitele întinderi de apă din față; și, la o distanță nu prea mare de ei, unde linia țărmului se arcuia și închipuia o lungă panglică de umbră deasupra liniei orizontului, o salbă de puncte luminoase galbene începu să capete viață, indicând că leagănul acela era orașul Budmouth, în care se aprinseseră felinarele de-a lungul esplanadei. Plescăitul lopeților era singurul sunet mai clar care se auzea pe mare și, în timp ce vâsleau de zor prin vălul de întuneric din ce în ce mai des, luminile felinarelor prinseră a se mări și fiecare parcă împlânta adânc câte o sabie înroșită în foc în valurile de dedesubt, până când în fața lor răsări, dintre alte forme neclare de același fel, silueta vasului pe care îl căutau.

XLVIII.

SE NASC ÎNDOIELI. ÎNDOIELILE PERSISTĂ

Bathsheba suportă prelungirea absenței soțului său de la câteva ore la câteva zile cu un vag sentiment de surpriză și un vag sentiment de ușurare, totuși, nici una dintre aceste senzații nu trecu, vreun moment, dincolo de granița îndeobște desemnată drept indiferență. Ea îi aparținea lui: certitudinea acestei situații era atât de solidă, iar probabilitățile raționale de ieșire atât de

limitate, încât nu-și putea închipui întâmplări neprevăzute. Cum n-o mai interesa deloc faptul că era o femeie extrem de frumoasă, căpătase obiceiul să-și contemple din afară soarta, socotind-o, cu pasivitate, drept una probabil deosebit de nenorocită — căci Bathsheba se zugrăvea pe sine și viitorul său în culori atât de sumbre, încât nici o realitate n-ar fi putut-o întrece. Viguroasa ei mândrie a tinereții se ofilise și, o dată cu ea, i se duseseră și grijile pentru anii viitori — căci îngrijorarea presupune două alternative, una mai bună, cealaltă mai rea, iar Bathshebei îi intrase în cap că orice alternativă demnă de atenție încetase să existe pentru ea. Mai devreme sau mai târziu, dar nu prea târziu, soțul ei avea să se întoarcă iarăși acasă. și atunci, zilele lor ca arendași ai Fermei de Sus aveau să fie numărate. La început, împuternicitul lordului proprietar avusese îndoieli în ceea ce privea preluarea de către Bathsheba a arendei lui John Everdene, din cauză că era femeie, că era tânără și că era frumoasă; dar din pricina caracterului exclusiv al testamentului unchiului său, a faptului că acesta susținuse cu tărie, în repetate rânduri, înainte de a muri, priceperea nepoatei într-o

astfel de îndeletnicire și mai apoi din pricina energiei cu care se ocupase de numeroasele turme și cirezi ce-i ajunseseră, deodată, pe mână, înainte de încheierea negocierilor, Bathsheba câștigase încrederea tuturor în capacitățile sale și nu se mai auziseră obiecții. În ultima vreme, avusese mari îndoieli în privința urmărilor legale pe care căsătoria le-ar fi putut aduce asupra poziției sale, dar, deocamdată, schimbarea de nume nu fusese luată în seamă și doar un singur lucru era foarte clar — în cazul în care ea sau bărbatul ei n-ar fi fost în stare să-i plătească agentului arenda în ziua stabilită, din luna ianuarie, avea să li se arate foarte puțin respect și, la urma urmelor, nici n-ar fi meritat altceva. Iar dacă pierdeau ferma, îi pândeau, fără îndoială, sărăcia. În consecință, Bathsheba trăia cu convingerea că scopurile ei fuseseră zădărnicate. Nu era femeia care să spere fără să aibă un temel solid, deosebindu-se, în privința aceasta, de semenele ei, mai puțin clarvăzătoare și energice, dar mai favorizate, la care speranța funcționează ceas, neavând nevoie decât de o mică încurajare și de puțină ocrotire ca să prindă aripi. Înțelegând prea bine că făcuse o greșală fatală, își accepta soarta și aștepta cu răceală sfârșitul.

În prima sâmbătă după plecarea lui Troy, se duse singură la Casterbridge, o călătorie pe care n-o mai făcuse de când se măritase. În sâmbăta aceea, Bathsheba trecea încet prin mulțimea de oameni de afaceri provinciali, adunați, ca de obicei, în fața pieței și care, tot ca de obicei, erau priviți de locuitorii târgului cu sentimentul că pentru viața sănătoasă pe care o duceau plăteau un greu tribut, acela de a nu ajunge niciodată membri ai consiliului orașenesc, când un bărbat, care aparent se ținea după ea, îi adresă câteva cuvinte altuia, din stânga ei. Bathsheba avea auzul la fel de ascuțit ca al oricărui animal sălbatic, așa că desluși limpede ce spusese omul, deși era cu spatele la el.

— O caut pe doamna Troy. Ea e?

— Da, cred că este doamna aceea tânără, răspunsese cel întrebat.

— Trebuie să-i dau o veste rea. Bărbatu-său s-a înecat.

Ca și cum ar fi fost înzestrată cu darul profeției, Bathsheba spuse dintr-o suflare:

— Nu, nu este adevărat, nu poate fi adevărat!

Apoi nu mai spuse și nu mai auzi nimic. Înelișul de gheață al stăpânirii de sine care o ținuse, în ultima vreme, se sparse și apele țâșniră din nou la suprafață, copleșind-o. Pe ochi i se așternu un vâl negru și căzu. Dar nu căzu pe pământ. Un bărbat cu chipul trist, care o urmărise din ochi de sub porticul vechii piețe de grâne, de când trecuse prin grupul de oameni de afară, se apropie cu iuțeală de ea, chiar în clipa în care ea rostea exclamația, și o prinse în brațe când își pierdu cunoștința.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Boldwood, sprijinind-o pe Bathsheba și ridicându-și ochii spre omul care adusesese marea veste.

— Soțul ei s-a înecat, săptămâna asta, în timp ce se scălda în golful Lulwind. Un paznic de coastă i-a găsit hainele și le-a adus la Budmouth, ieri.

Auzind acestea, o flacăra ciudată i se aprinse în ochi lui Boldwood, iar fața i se înroși de emoția gătită a unui gând pe care nu-l putea rosti. Privirile tuturor erau acum ațintite asupra lui și a femeii leșinate. O ridică de la pământ și îi îndreptă faldurile rochiei, cu gesturile unui copil care ar fi cules de jos o pasăre doborâtă de furtună și i-ar fi netezit penele zbârlite, și o duse în brațe până la hanul „Armele Regelui”. Intră cu ea prin gangul boltit, o duse într-o încăpere

mai retrasă și, pe când își așeza pe sofa, plin de părere de rău, prețioasa povară, Bathsheba deschise ochii. Amintindu-și tot ce se întâmplase, murmură:

— Vreau să mă duc acasă.

Boldwood ieși din încăpere. Stătu puțin pe culoar ca să-și mai vină în fire. Experiența prin care tocmai trecuse fusese mult prea copleșitoare pentru ca mintea lui s-o poată cuprinde, iar acum, când izbutise s-o întrevadă, se sfârșise. Timp de câteva neprețuite clipe dumnezeiești, ea fusese în brațele lui. Ce conta dacă ea nu-și dăduse seama? Fusese aproape de inima lui, iar el, aproape de inima ei.

Se urni din loc și, după ce trimise o femeie să vadă de Bathsheba, ieși afară ca să afle amănunte despre accident. Dar totul părea să se mărginească la ceea ce auzise mai înainte. Atunci porunci să se înhame calul la cabrioleta Bathshebei și, când fu gata, se întoarse să-i spună. Descoperi că, deși era încă palidă și nu se simțea bine, trimisese, între timp, după omul de la Budmouth care adusese vestea și aflate de la el tot ce se putea afla.

Pentru că Bathsheba nu mai era în stare să-și mâne singură calul, cum făcuse la venirea în oraș, Boldwood, cu toată delicatetea purtărilor și-a cuvintelor, se oferă să-i facă rost de un vizitiu sau s-o conducă el, în faetonul lui, care era mai confortabil decât trăsurica ei.

Bathsheba îl refuză politicos și fermierul plecă, fără zăbavă. La vreo jumătate de oră după aceea, Bathsheba făcu o efortare, își adună puterile, apoi se sui în cabrioletă și luă hăturile în mâini, ca de obicei, lăsând impresia că nu s-a întâmplat nimic. Ieși din oraș pe o străduță lăturalnică, întortocheată, mânând calul la pas, pierdută în gânduri, fără să dea atenție drumului și lucrurilor din jur. când ajunse acasă, se țeseau deja primele umbre ale înserării; coborî în tăcere din trăsură, lăsă calul în seama băiatului de la grajduri și se îndreptă spre odaia ei. Liddy îi ieși înainte, pe palier. Vestea sosise la Weatherbury cu o jumătate de ceas înaintea sa și Liddy se uită întrebătoare la ea. Bathsheba nu avea nimic de spus.

Intră în odaia sa de culcare, se duse la fereastră și rămase dusă pe gânduri, până ce noaptea o învălui cu totul și doar conturul trupului ei se mai zărea prin întuneric. Cineva veni la ușă, bătu și deschise.

— Ei, ce s-a întâmplat, Liddy? întrebă Bathsheba.

— M-am gândit că ar trebui să vă fac rost de ceva de îmbrăcat, zise Liddy, șovăind.

— Ce vrei să spui?

— Doliu.

— Nu, nu, nu! zise Bathsheba cu grăbire.

— Dar presupun că trebuie să facem ceva pentru bietul...

— Deocamdată nu, așa cred. Nu este nevoie.

— De ce nu, doamnă?

— Pentru că este încă în viață.

— De unde știți? făcu Liddy, uluită.

— Nu știu. Dar n-ar fi fost altfel, sau n-aș fi aflat mai multe, sau nu l-ar fi găsit ei, Liddy?

Sau... eu... nu știu cum să spun, dar, dacă murea, ar fi fost altfel, nu așa. Trebuie să fie vreo păcăleală la mijloc. Sunt absolut sigură că este încă în viață!

Bathsheba rămase neclintită în această părere până luni, când două fapte noi își dădură mâna ca să i-o mai zdruncine puțin. Cel dintâi fu apariția unui scurt paragraf în gazeta locală, care, în afara unor zdrobitoare presupuse dovezi, așternute de o pană pricepută, privind moartea lui Troy prin înec, cuprindea importanta mărturie a unui tânăr domn Barker, doctor în medicină din Budmouth, care declara, într-o scrisoare către redactorul-șef, că fusese martor ocular al accidentului. în aceasta povestea că, trecând de stânca de la capătul golfului, pe la apusul soarelui, zărise un înotător târât de curent dincolo de gura golfului și ghicise numaidecât că nu avea prea multe șanse de scăpare, cel puțin dacă nu avea o extraordinară putere în mușchi. înotătorul fusese dus de curent în spatele unei limbi de pământ, iar domnul Barker o luase în aceeași direcție, de-a lungul țărmului. însă, până să ajungă la un loc destul de înalt ca să poată avea o perspectivă mai bună asupra mării de dincolo de limba de pământ, se înserase și nu se mai văzuse nimic.

Celălalt fapt fu sosirea hainelor lui Troy, când deveni necesar ca Bathsheba să le cerceteze și să le identifice — deși, teoretic, această sarcină fusese îndeplinită de mult de către cei care îi controlaseră scrisorile din buzunare. Fu atât de limpede și pentru ea, în toiul agitației sale, că

Troy se dezbrăcase ferm convins că o să se îmbrace la loc foarte curând, încât ideea că altceva, nu moartea, l-ar fi putut împiedica să facă acest lucru părea mult prea absurdă ca s-o mai susțină.

Atunci Bathsheba își spuse că, dacă toți ceilalți erau atât de convinși de ipoteza lor, ar fi părut din cale-afară de ciudat ca ea să nu le-o împărtășească. Un gând ciudat îi fulgeră prin minte, din pricina căruia obrajii îi luară foc. Presupuse că Troy se dusesse după Fanny pe lumea cealaltă. Și dacă așa fusese, oare o făcuse intenționat și născocise totul încât moartea lui să pară un accident? Cu toate acestea, nici gândul că aparențele pot fi atât de deosebite de realitate — însuflețit de gelozia pe care o simțise cândva față de Fanny și de remușcările pe care le arătase el în noaptea aceea — nu o făcu să nu mai simtă o nepotrivire, mai verosimilă, mai puțin tragică, dar, pentru ea, cu mult mai dezastruoasă.

Când rămase singură, târziu, în seara aceea, lângă jarul din sobă, și mult mai liniștită, Batsheba luă în mână ceasul lui Troy, care îi fusese înapoiat împreună cu celelalte lucruri care îi aparținuseră. Deschise capacul, cum îl deschisese el, în fața ei, cu o săptămână în urmă. Înăuntru se afla mica șuviță de păr bălai, care fusese ca un fitil pentru marea explozie de acum.

— El era al ei și ea era a lui; trebuia să plece împreună, zise ea. Nu am însemnat nimic pentru nici unul dintre ei și atunci de ce-aș păstra șuvița ei de păr? O luă și o ridică deasupra focului.

— Nu, n-o s-o ard... o s-o păstrez ca amintire de la ea, sărmana! adăugă ea, trăgându-și repede mâna înapoi.

XLIX.

OAK E AVANSAT. O MARE SPERANȚĂ

Ultimele zile de toamnă și iarna trecură cu repeziciune, iar frunzele zăceau într-un covor gros peste iarba poienilor și peste mușchiul din păduri. Bathsheba, care trăise până atunci într-o stare de înghețare a sentimentelor, care nu erau, totuși, înghețate, trăia acum într-o stare de liniște, care nu era, totuși, împăcare. Cât timp îl știuse în viață, putuse să se gândească la moartea lui cu nepăsare, dar acum, când se putea să-l fi pierdut, suferea că nu mai era încă al ei. Continuă treburile fermei, își aduna câștigurile fără să-și facă prea multe griji în privința lor și risipea banii în tot felul de afaceri riscante, fiindcă așa făcuse și pe vremuri — care, deși nu de mult apuse, păreau nespuse de îndepărtate de prezent. Privea înapoi spre trecut ca peste o prăpastie adâncă, de parcă murise, dar îi mai rămăsese totuși capacitatea de a gândi, prin mijlocirea căreia, ca nobilii îmbătrâniți din povestea poetului, putea sta și medita la ce minunat dar fusese odinioară viața.

Cu toate acestea, letargia ei profundă conduse și la un rezultat lăudabil: faptul că, după o lungă amânare, îl numi pe Oak vechil. Dar cum el îndeplinea deja de multă vreme această funcție, schimbarea, în afară de o substanțială creștere a simbriei, era doar cu puțin mai mult decât o formalitate, făcută mai mult de ochii lumii.

Boldwood trăia retras și nu se mai ocupa de nimic. O mare parte din recolta sa de grâu și în întregime cea de orz se stricaseră din pricina ploii. Încoltiseră, se prefăcuseră într-un soi de rogojini încâlcite și, până la urmă, fuseseră date la porci, cu grămada. Neglijența de neînțeles, care îi provocase paguba și risipa aceasta, deveni subiect de bârfă în parohie și, de la unul din oamenii lui Boldwood se aflase că nu fusese vorba despre uitare, fiindcă servitorii îi atrăseseră atenția, stăruind ori de câte ori îndrăzniseră, despre pericolul în care se afla recolta sa. Văzând că porcii întorceau scârbiți spatele când dădeau cu ochii de spicele putrezite, Boldwood păru că se trezește și, într-o seară, trimise după Oak. Chiar dacă îi venise sau nu ideea de la recenta promovare cu care îl fericise Batsheba, fapt este că fermierul îi propuse lui Gabriel, la acea întrevedere, să administreze și Ferma de Jos, pe lângă cea a Bathshebei, din pricină că Boldwood simțea nevoia unui astfel de ajutor și nu avea cum să găsească un om mai de nădejde. Neîndoielnic, steaua neprielnică a lui Oak se grăbea să apună.

Când află despre această propunere — căci Oak era obligat să-i ceară părerea —, Bathsheba se împotrivi, la început, deși nu prea hotărât. Ea socotea că ambele ferme, la un loc, făceau prea mult ca să poată fi supravegheate de un singur om. Boldwood, care părea că luase această hotărâre mai degrabă din motive personale, decât comerciale, spuse că dacă lui Oak i s-ar da un cal pentru folosința lui, atunci planul său n-ar mai prezenta nici un neajuns, căci fermele erau alăturate. Cât ținuseră aceste tratative, Boldwood nu comunicase direct cu Bathsheba, stând de vorbă doar cu Oak, care servise drept mijlocitor. În cele din urmă, toate se aranjară în deplină

armonie și de atunci îl vedeai pe Oak, în spinarea unui cal voinic, călărind zi de zi, de-a lungul și de-a latul unei moșii de vreo două mii de acri, supraveghind totul plin de voie bună, de parcă grânele ar fi fost ale lui, în timp ce adevărata stăpână a primei jumătăți și stăpânul celei de a doua stăteau fiecare la ei acasă, într-o însingurare tristă și posomorâtă.

Din această pricină, în primăvara ce urmă se stârni prin parohie bârfa că Oak își făcea cam repede stare.

— Orice-ați zice voi, spunea Susan Tall, Gabie Oak s-a coconit. Acuma poartă ghetе vâcsuite, fără ținte, de două sau trei ori pe săptămână, țilindru duminica și nici nu mai știe de bluze de lucru de pânză. Eu când văd oamenii pășind țăntoși ca niște cocoși de Bantam numa' buni de tăiat, rămân trăsniță în loc și-mi pierе graiul.

Nu mult după aceea, se află că Gabriel, deși era plătit cu o sumă fixă de către Bathsheba, indiferent de cum creșteau sau scădeau câștigurile din recolte, făcuse o învoială cu Boldwood prin care lui Oak avea să-i revină o parte din încasările fermei — o mică parte, bineînțeles, totuși erau bani mai frumoși decât cei din simbrie și, pe urmă, puteau să crească, nu ca leafa. Unii începuseră să-l considere pe Oak un zgârcit, pentru că, deși acum îi mergea mult mai bine, trăia la fel de modest ca înainte — stătea în aceeași căsuță, își mânca singur cartofii, își cârpea singur ciorapii și, uneori, își făcea și patul cu mâna lui. Însă, cum Oak nu doar că se arăta fățîș nepăsător la gura lumii, dar mai era și genul de om care ținea la obiceiurile vechi, tocmai pentru că erau vechi, nu înțelegea nimeni ce urmărea.

În ultima vreme, o mare speranță încolțise în inima lui Boldwood, al cărui devotament orbesc pentru Bathsheba se putea descrie doar ca o blândă nebunie pe care nici timpul, nici împrejurările, nici zvonurile, bune sau rele, n-ar fi putut-o slăbi sau lecui. Această arzătoare speranță crescuse din nou, ca grăuntele de muștar, în liniștea care urmase pripitei presupuneri că Troy se înecase. Boldwood o nutrea cu teama-n suflet și aproape se ferea să se gândească serios la ea, ca nu cumva realitatea să dezvăluie zădărnicia visului. Bathsheba se înduplecase, până la urmă, să poarte doliu, dar intrarea ei în biserică, costumată astfel, reprezenta în sine o mică încurajare pentru convingerea lui că avea să vină o vreme — probabil foarte îndepărtată, dar care, în mod sigur, se apropia — când răbdarea cu care așteptase el cursul evenimentelor avea să-i fie răsplătită. cât de mult trebuia să aștepte, la asta nu se gândise încă. Ceea ce încerca el să afle era dacă, după aspra pedeapsă pe care o primise, Bathsheba devenise mai înțelegătoare decât înainte față de sentimentele altora — și avea încredere că, dacă ea ar mai fi dorit vreodată, în viitor, să se

mărite cu vreun alt bărbat, acela avea să fie el. Exista un substrat de bune intenții în sufletul ei, iar muștrarea ei de cuget pentru faptul că îi făcuse lui rău cu atâta nechibzuință putea da mai multe roade acum, decât înainte de pasiunea ei oarbă și de dezamăgirea suferită. Ar fi putut să se apropie de ea pe matca sufletului ei bun și să-i propună un pact prietenesc, ca o convenție de afaceri, care să ajungă la împlinire cândva, în viitor, ascunzându-i cât mai bine latura pătimașă a dorinței lui. Aceasta era speranța lui Boldwood.

În ochii unui om de vârstă mijlocie, Bathsheba dobândise probabil și mai mult farmec acum. Voioșia ei nestăpânită se epurase. Năluca plăcerii de la început i se dovedise a nu fi chiar atât de binefăcătoare, ca hrană de fiecare zi, pentru natura umană, iar ea fusese în stare să intre în cea de-a doua fază poetică, fără să fi pierdut prea mult din cea dintâi.

Când, după o vizită de două luni la bătrâna ei mătușă din Norcombe, Bathsheba se întoarse, pentru fermierul înflăcărat și ars de dor însemnă un bun prilej să vină s-o vadă — căci acum era voie, fiindcă intrase în a noua lună de văduvie — și să încerce să-și dea seama care mai era starea ei de spirit în privința lui. Aceasta se întâmpla în toiul perioadei de făcut fânul și Boldwood izbuti să-și facă de lucru pe lângă Liddy, care ajuta la muncile câmpului.

— Mă bucur că te văd pe afară, Lydia, zise el curtenitor.

Fata zâmbi afectat, mirându-se, în sinea ei, că îi vorbea atât de prietenos.

— Sper că doamna Troy se simte bine după lunga sa absență, continuă el, într-un mod care dădea de înțeles că până și un vecin cu inimă de piatră s-ar fi interesat de ea mai îndeaproape.

— Se simte destul de bine, domnule.

— Și voioasă, cred.

— Da, voioasă.

— Sfioasă, ai spus?

— O, nu. Am spus doar că e voioasă.
— Ți spune toate problemele sale?
— Nu, domnule.
— Unele dintre ele?
— Da, domnule.
— Doamna Troy are multă încredere în tine, Lydia, și poate că bine face.
— Are, domnule. Am fost alături de dânsa la toate necazurile dumneaei și am fost cu dânsa și când s-a dus domnul Troy, și mereu. Iar, dacă o fi să se mărite din nou, mă aștept să locuiesc cu dânsa.

— așa ți-a făgăduit? E firesc, spuse vicleanul îndrăgostit, tremurând tot la presupunerea pe care vorbele lui Liddy păreau s-o garanteze și anume că iubita lui se gândise la recăsătorire.

— Nu... nu chiar mi-a făgăduit. Dar așa gândesc eu, după mintea mea.

— Da, da, înțeleg. Ori de câte ori dumneaei pomeneste despre posibilitatea de a se mărita din nou, tu tragi concluzia...

— Nu pomeneste niciodată despre asta, domnule, zise Liddy, gândindu-se cât de prostește o luase domnul Boldwood.

— Sigur că nu, răspunse el grăbit și speranța i se năruie din nou. — Nu trebuie să arunci grebla atât de departe, Lydia, trage mai din scurt și mai iute, e cel mai bine... Ei, poate că acum, când este iarăși singura stăpână, ar fi mai înțelept să se hotărască să nu mai renunțe niciodată la libertatea dumneaei.

— Sigur este că stăpâna mea a spus odată, deși nu în serios, că bănuiește că o să se poată mărita din nou peste șapte ani, socotind de anul trecut, dacă vrea să nu riște să se întoarcă domnul Troy și s-o ceară.

— Ah!... Peste șase ani de acum. A spus că se poate. Se poate mărita și în clipa asta, după părerea oricărui om cu judecată, orice ar găsi avocații de zis împotriva.

— Ați fost dumneavoastră la ei să-i întrebați? făcu Liddy, cu nevinovăție.

— Eu unul, nu! zise Boldwood, făcându-se roșu ca sfecla. — Liddy, poți pleca oricând vrei tu, nu-i nevoie să stai și tu aici, așa a spus domnul Oak. Acum, eu mă duc mai departe. La revedere! Și plecă, supărat pe el însuși și rușinat fiindcă, pentru prima oară în viața lui, trăsesese și el niște sfori pe ascuns, cum s-ar zice. Bietul Boldwood nu era mai subtil ca un berbec de asalt și se simțea tare prost la gândul că se purtase ca un caraghios și, mai rău, ca un om josnic. Dar, până la urmă, meritase, căci se lămurise asupra unui lucru. Era un lucru neobișnuit, înviorător și tulburător, care, deși nu lipsit de o tristețe a lui, era bine venit și real. Peste șase ani și ceva, Bathsheba va putea, cu siguranță, să se mărite cu el. Era în sfârșit ceva temeinic în speranța lui, căci, și admitând că ea nu vorbise prea serios când îi pomenise lui Liddy despre căsătorie, cuvintele îi arătau măcar convingerile în această privință.

Fericita idee era, de acum, de necurmat în mintea lui. Șase ani însemna un timp lung, dar cât de scurt, față de niciodată — gândul pe care, atâta amar de vreme, fusese nevoit să-l îndure! Iacob nu slujise de două ori câte șapte ani până s-o capete pe Rașela? Ce însemnau șase ani, pentru o femeie ca Bathsheba? Încerca să se împace cu gândul că era mai bine s-o aștepte, decât să o cucerească pe loc. Boldwood simțea că dragostea lui era atât de adâncă, de puternică și de veșnică, încât își spunea că ea poate că nu izbutise niciodată până acum s-o cunoască pe deplin și că răbdarea lui de a aștepta până la soroc o să-i ofere prilejul să-i aducă dulci dovezi în această privință. Avea să șteargă acești șase ani din viața lui de parc-ar fi fost clipe — într-atât de puțin preț punea pe timpul existenței lui pe acest pământ, pe lângă dragostea ei. Avea s-o facă să vadă, în toți acești șase ani de iubire intangibilă și eterică, cât de puțin îi păsa lui de tot ceea ce nu ducea spre împlinirea dragostei lui.

Între timp, trecu și vara și sosi săptămâna în care se ținea târgul de la Greenhill. Târgul acesta, deși la șapte mile distanță, era așteptat de aproape toți oamenii din Weatherbury.

L.

TÂRGUL DE OI. TROY ATINGE MÂNA SOȚIEI

Greenhill era un Nijni Novgorod din sudul ținutului Wessex, iar ziua cea mai activă, mai veselă și mai zgomotoasă dintre toate cele dedicate târgului era ziua oborului de oi. Această adunare anuală avea loc pe un deal pe care se mai păstrau, destul de bine, rămășițele unor

fundații antice, alcătuite dintr-un meterez uriaș cu tranșee, de formă ovală, care încercuia tot vârful dealului, deși, prin unele părți, zidul se dărâmasese. Spre fiecare dintre cele două intrări principale, una într-un capăt, cealaltă în capătul opus, urca câte un drum șerpuit și bucata de pământ neted, acoperită cu iarbă, de vreo zece-cincisprezece acri, cuprinsă între cele două drumuri, era locul de târg. Ici-colo se ridicau și câteva clădiri, dar majoritatea vizitatorilor foloseau mai cu seamă adăposturile improvizate din prelată, ca să se odihnească și să mănânce în timpul șederii aici.

Ciobanii care veneau cu oile de la mare depărtare plecau de acasă cu două-trei zile sau chiar cu o săptămână înainte de deschiderea târgului, mânăndu-și turmele câteva mile pe zi — dar nu mai mult de zece sau douăsprezece — și poposind cu ele noaptea în pășunile închiriate de la marginea drumului, în locuri alese din vreme, unde le lăsau să pască, după ce postiseră toată ziua. Ciobanul fiecărei turme mergea în urma ei, cu o desagă pe umăr, în care-și ținea cele de trebuință pentru o săptămână, și cu bâta în mână, pe care o folosea drept toiag în pelerinajul său. Multe dintre oi își pierdeau puterile și începeau să șchioapete, ba uneori se întâmpla să mai și fete câte una pe drum. Ca să poată face față unor asemenea întâmplări neprevăzute, deseori se trimitea cu turma, când venea din locuri mai îndepărtate, câte o căruță cu cal în care erau urcate oile slăbite, care își continuau astfel călătoria.

Fermele de la Weatherbury nu erau chiar atât de departe de dealul cu pricina și, în cazul lor, nu era nevoie de astfel de măsuri. Însă turmele reunite ale Bathshebei și ale lui Boldwood alcătuiau o mulțime însemnată și de mare valoare, cerând multă atenție, drept pentru care, când se porniră, pe lângă ciobanul lui Boldwood și Cain Ball, le însoți și Gabriel pe drum — trecând prin ruinele orașelului Kingsbere, odinioară locul favorit de vânatoare al regelui Ioan, și apoi în sus, pe platou — cu bătrânul dulău George în urma lor, firește.

Când soarele de toamnă începu, în dimineața aceea, să-și arunce razele pieziș peste Greenhill, luminând rouă de pe creștetu-i teșit, nori groși de praf se ridicară între perechile de garduri vii care vârgau priveliștea larg desfășurată de jur-împrejur. Încetul cu încetul, norii se lăsară la poalele dealului și începură să apară, una câte una, turmele care urcau drumurile șerpuitoare către vârf. Astfel, într-o lentă procesiune, intrau în oborul spre care duceau potecile, mulțime după mulțime, cornute și ciute, turme sinilii și turme ruginii, turme bălaie și turme brune, chiar și turme verzi sau de culoarea somonului, roz-portocalii, după inspirația vopsitorului și după obiceiurile fiecărei ferme. Oamenii strigau, câinii lătrau ca apucații, dar drumețele înghesuite deveniseră, după o călătorie atât de lungă, aproape nepăsătoare la asemenea sperieturi, deși mai scoteau câte un behăit sfâșietor din pricina experiențelor neobișnuite prin care treceau. Ici-colo se vedea câte un cioban înalt printre ele, asemenea unui idol uriaș într-o gloată de credincioși ingenuncheați.

Cele mai multe oi din obor erau din rasele cornute South Downs și Old Wessex; cea mai mare parte din oile Bathshebei și ale fermierului Boldwood era din soiul acesta din urmă. Acestea intrară pe la ceasurele nouă, cu coarnele lor ca torsadele, gingaș răsucite de o parte și de alta a capului, în spirale perfect geometrice, lăsând să se vadă o urechiușă alb-roz adăpostită sub fiecare corn. Înaintea lor și după ele urcau alte soiuri, cu lâna deasă și bogată ca blana de leopard, mai puțin petele. Erau, de asemenea, și câteva din rasa Oxfordshire, a căror lână abia începuse să se încrețească, amintind de părul bălai al copiilor, deși, în privința aceasta, erau întrecute de oile foarte feminine din soiul Leicester, care, la rândul lor, erau mai puțin crețe decât oile Cotswold. Însă de departe, cele mai frumoase erau oile dintr-o mică turmă de Exmoors, care se întâmplase să fie adusă și ea la târg în anul acesta. Capetele și picioarele lor bălțate, coarnele grele și întunecate, smocurile de lână care le înconjurau fețele lor negricioase înviorau priveliștea monotonă a turmelor, în colțul unde se aflau. Toate aceste mii de suflete behăitoare, gâfăitoare și obosite intraseră în târg și fuseseră închise în țarcuri de cum se luminase de ziua, câinii fiecărei turme fiind legați în colțul țarcului respectiv. Printre țarcuri se

încrucișau poteci pentru vizitatori, care fură curând înțesate de cumpărătorii și vânzătorii din satele mai apropiate sau mai depărtate.

Pe la miezul zilei, într-o altă parte a dealului, o scenă cu totul diferită începu să atragă privirile lumii. Un cort rotund, nou-nouț și nemaipomenit de mare începuse să fie înălțat. Orele trecură și turmele intrară, treptat, pe mâna altor stăpâni, ușurându-și pe ciobani de grija lor, care, apoi, își îndreptară atenția spre cort, întrebându-l pe un om care lucra pe lângă el și care părea trup și suflet dedicat legării unui nod complicat, ce se petrecea acolo.

— Reprezentația Hipodromului Regal a Fugii lui Turpin la York și moartea lui Black Bess, răspunse omul pe nerăsuflăte, fără să-și ridice ochii sau să se oprească din înnodat.

De îndată ce cortul fu gata, orchestra atacă niște acorduri deosebit de ațăătoare și anunțul de mai sus se făcu în mod public, Black Bess fiind scoasă s-o vadă toată lumea, ca o dovadă vie, dacă mai era nevoie de dovezi, despre adevărul celor strigate de pe scena în fața căreia erau poftiți să se adune oamenii. Aceștia fură atât de încântați de sincerele apeluri la inima și înțelegerea lor, încât nu trecu mult și începură să dea năvală înăuntru, printre cei mai din față zărindu-se Jan Coggan și Joseph Poorgrass, care își luaseră o zi liberă ca să petreacă la târg.

— Uite cum mă împinge ticălosul ăsta! țipă peste umăr o femeie din fața lui Jan, când îmbulzeala atinse culmea.

— Cum să nu te-mping, dacă și pe mine mă-mpinge gloata din spate? protestă Coggan, întorcându-și cât putu capul spre gloata pomenită, fără să-și miște corpul, strâns ca într-o menghină.

Se lăsă un moment de liniște, apoi tobele și goarneau porniră din nou să-și împrăstie notele prelungi. Mulțimea fu din nou îmbătată de încântare și stârni un nou val, la care Coggan și Poorgrass fură aruncați de cei din spate peste femeia din față.

— Vai, biete! femeia trebuie să fie la bunul plac al unor mitocani! izbucni iar una din cucoane, silită să se îndoie ca o trestie clătinată de vânt.

— Hei, strigă Coggan cu înfocare, către cei care stăteau ciorchine în spinarea lui, voi ați mai pomenit femeie mai fără minte ca asta? Pe leșul meu, drăguților, dacă numai aș putea să ies din teascu acesta de brânză, aș lăsa și spectacol și tot, să mănânce afurisita asta și porția mea!

— Nu-ți ieși din fire, Jan! se milogi Joseph Poorgrass, în șoaptă. Poate își pun bărbații să ne omoare, căci, după cum le lucesc ochii, eu cred că sunt cele mai păcătoase din toată tagma muierască.

Jan își ținu gura, ca și când n-ar fi avut nimic împotriva să se potolească de hatârul prietenului, și, încetul cu încetul, ajunseră la picioarele scării, Poorgrass fiind turtit ca un resort, iar cei șase penny pentru intrare, pe care-i pregătise încă de acum o jumătate de ceas, aproape fumegând de fierbinți ce erau, după ce-i ținuse încheștați în pumn, încât femeia care îi luă, împodobită cu paiete și inele de alamă cu diamante de sticlă, cu obraji și umerii pudrați cu praf de cretă, le dădu iute drumul, de teamă să nu fie vreo păcăleală și să-și frigă degetele. Astfel intrară cu toții, încât pânza cortului, văzută de afară, se bombă, prezentând nenumărate umflături, ca pânza unui sac de cartofi, pricinuite de diversele capete și spinări omenești presate dinăuntru.

În spatele marelui cort erau două corturi mai mici, unde se costumau circarii. Unul dintre ele, destinat bărbaților, era împărțit în două de un paravan de pânză; și, într-unul din aceste compartimente stătea jos, pe iarbă, trăgându-și în picioare o pereche de cizme cu carâmbi răsfrânți, un tânăr în care noi îl vom recunoaște numaidecât pe sergentul Troy.

Cum de ajunsese Troy acolo se poate povesti în câteva cuvinte. După ce se imbarcase, la Budmouth Roads, la bordul bricului, ca un om nou cu nume nou, pornise pe mare către Statele

Unite, unde trăise de azi pe mâine, în mai multe orașe, ca profesor de gimnastică și de scrimă, ca preparator în mânuiul săbiei și antrenor de box. Câteva luni fuseseră de ajuns ca să fie dezgustat de acel stil de viață. Există un anumit rafinament fizic în firea lui Troy și oricât de mult i-ar fi plăcut o situație necunoscută, câtă vreme îi era ușor să nu sufere de nici un fel de lipsuri, o socotea insuportabil de inferioară când nu avea bani. De asemenea, nici o clipă nu-i ieșise din minte că, dacă vreodată și-ar fi dorit un cămin și înlesnirile sale, nu avea de ales și trebuia să se întoarcă în Anglia și la ferma din Weatherbury. Se întreba adesea dacă Bathsheba îl credea sau nu mort. În Anglia se întorsese, în cele din urmă, dar gândul de a se apropia de Weatherbury i se păru mai puțin îmbietor și intenția lui de a intra din nou pe vechiul său făgaș suferi o schimbare. Nu-l trăgea deloc inima să debarce la Liverpool, căci, dacă era să se întoarcă acasă, avea să fie primit într-un mod pe care nu și-l înfățișa deloc roz; ceea ce Troy simțea, la capitolul emoții, era câte un capriciu de scurtă durată, care, uneori, îi stârnea tot atât de multe neplăceri ca o emoție autentică și puternică. Bathsheba nu era femeia pe care s-o prostesti sau una care să rabde în tăcere; și cum ar fi putut el să îndure traiul cu o nevastă dezghețată, la care, de cum i-ar fi trecut pragul, urma să fie un întreținut, în casa și la masa ei? Mai mult, se putea foarte bine ca nevasta lui să dea greș în afacerea ei cu ferma, dacă nu cumva se și întâmplase, și

atunci i-ar fi revenit lui sarcina s-o întrețină pe ea. și ce fel de viață ar mai fi fost și asta, cu sărăcia bătându-le la ușa și cu năluca lui Fanny nelipsită dintre ei, pe el făcându-l din ce în ce mai arțăgos, iar ei înveninându-i vorbele? Astfel, din motive în care se împleteau dezgustul, căința și rușinea, își amâna zi după zi întoarcerea și ar fi renunțat de tot, fără să mai stea pe gânduri, dacă ar fi găsit oriunde într-altă parte un alt cămin gata pregătit să-l primească.

Cam prin vremea aceea — mai precis, în luna iulie de dinaintea celui septembrie, când l-am întâlnit la târgul din Greenhill —, îi ieși în cale un circ ambulant, care dădea reprezentații la marginea unui orașel din nord. Troy se recomandă directorului îmblânzind un cal nărvaș al trupei, nimerind un măr atârnat de o sfoară, cu un foc de pistol tras din șa, în timp ce calul gonea la galop, și cu alte asemenea vitejii. Pentru meritele sale în domeniu — care se datorau, toate, mai mult sau mai puțin experienței sale de militar în corpul de dragoni —, Troy fu primit în trupă și începură să repete spectacolul despre Turpin, special pentru el, ca să interpreteze rolul principal. Troy nu se simțea prea măgulit de netăgăduita prețuire care i se arătase, dar își zise că, în orice caz, acest angajament îi îngăduia câteva săptămâni de gândire. Iată de ce, fără să-și facă multe griji și fără un plan limpede de viitor, Troy se trezi în ziua aceea la târgul din Greenhill, cu restul circarilor.

Când soarele blând de toamnă coborî spre asfințit, în fața cortului se petrecu următorul incident. Bathsheba — care venise în ziua aceea la târg, cu trăsura condusă de Poorgrass, vizitiul său de ocazie — citise ori auzise, ca toți ceilalți, anunțul că domnul Francis, marele călăreț și dresor de cai cosmopolit, va interpreta rolul lui Turpin și nu era nici atât de bătrână, nici atât de copleșită de griji, ca să nu mai simtă puțină curiozitate de a-l vedea. Spectacolul era, de departe, cel mai mare și mai strălucitor din tot târgul, un roi de alte spectacole mai mărunte adunându-se la umbra lui ca puii în jurul cloștii. Gloata intrase și Boldwood, care pândise toată ziua un prilej de a vorbi cu Bathsheba, văzând-o mai retrasă, se apropie de ea.

— Nădăduiesc că oile s-au vândut bine astăzi, doamnă Troy, zise el agitat.

— O, da, mulțumesc, răspunse Bathsheba, două pete de culoare apărând în mijlocul obrazilor săi. Am avut mare noroc și le-am vândut de cum au ajuns pe deal, încât nici n-a mai trebuit să le băgăm în țarc.

— Așadar, acum nu mai ai nimic de făcut?

— Nu — mai trebuie doar să mă întâlnesc cu un negustor, peste două ceasuri, altminteri aș fi plecat acasă. Mă uitam la cortul acesta mare și la afiș. Dumneata ai văzut vreodată piesa Fuga lui Turpin la York? Turpin a existat de-adevăratelea, nu-i așa?

— Oh, da, în carne și oase, povestea este adevărată. De fapt, cred că l-am auzit pe Jan Coggan spunând că o rudă de-a lui l-a cunoscut îndeaproape pe Tom King, prietenul lui Turpin.

— Să nu uităm că lui Coggan îi cam place să născocească tot felul de povești ciudate despre rudele lui. Ar fi bine dacă ar fi toate demne de crezare.

— Da, da, cine nu-l știe pe Coggan? Însă Turpin așa a fost. Bănuiesc că n-ai văzut niciodată povestea jucată pe scenă, nu-i așa?

— Niciodată. când eram tânără, nu mi se dădea voie să intru în asemenea localuri. I-auzi! Ce-i cu tropotul acesta? Cum mai strigă!

— Bănuiesc că tocmai a pornit Black Bess... Cred că nu mă înșel, doamnă Troy, când presupun că dorești să vezi spectacolul. Te rog să mă ierți, dacă greșesc cumva, dar, dacă ți-ar plăcea să-l vezi, o să-ți fac rost de un loc, cu multă plăcere. Băgând de seamă că ea șovăia, adăugă: Eu, unul, n-o să stau să-l văd, căci l-am mai văzut înainte.

Adevărul este că Bathsheba chiar voia să vadă spectacolul și se codise să urce scara doar fiindcă se temuse să intre singură. Tot nădăduise c-o să apară Oak, al cărui ajutor, în astfel de cazuri, era întotdeauna acceptat ca un drept al lui, inalienabil, dar Oak nu era de văzut pe nicăieri. Așadar, îi spuse lui Boldwood:

— Atunci, dacă vrei să arunci o privire înăuntru, să vezi dacă mai sunt locuri, cred că o să intru pentru un minut sau două.

Astfel, curând după acest dialog, Bathsheba își făcu apariția în cort, însoțită de Boldwood, care, după ce o conduse la un scaun „rezervat”, se retrase.

Acest scaun era, de fapt, o bancă așezată mai sus, într-un loc vizibil din toate părțile cortului, acoperită cu o pânză roșie și cu un covoraș așternut la picioare, iar Bathsheba descoperi numaidecât, spre marea ei stânghereală, că era singura persoană care ocupa un loc rezervat, toți

ceilalți spectatori stând în picioare, la marginea arenei, de unde vedeau spectacolul de două ori mai bine și cu cheltuială de două ori mai mică. Așadar, ochii mulțimii se întorceau ba către ea, stând singură ca pe un tron, în locul acela de onoare, ba către poneii și bufonii care-și executau figurile de introducere, în mijlocul arenei, căci Turpin încă nu-și făcuse apariția. O dată ce ajunsese acolo, Bathsheba se simți obligată să-și dea toată silința și să rămână pe loc; se așază pe bancă, întinzându-și fusta cu o oarecare demnitate peste spațiul gol din dreapta și din stânga ei și, prin aceasta, împrumutând un aspect nou, feminin, pavilionului. După câteva minute observă ceafa lată, roșie, a lui Coggan, printre cei care se aflau la picioarele sale, și, ceva mai încolo, profilul de sfânt al lui Joseph Poorgrass.

Interiorul cortului era cufundat într-un semiîntuneric neobișnuit. Ciudatele, luminoasele penumbre ale gingașelor după-amieze și amurguri de toamnă intensificau, cu efecte rembrandtiene, cele câteva raze de soare care pătrundeau prin găurile și cusăturile prelatei, țâșnind ca niște jeturi de pulbere de aur prin aerul prăfuit, albăstrui și cețos care domnea în cort, până când ajungeau în partea opusă, unde luminau pânza și străluceau ca niște minuscule lămpi suspendate acolo.

Troy, aruncând o privire în arenă, printr-o despicătură din cortul unde se costuma, ca să facă o recunoaștere înainte de a intra, o zări, drept în față, pe nevastă-sa, care nu știa nimic despre el, cocoțată la înălțime, cum v-am descris-o, tronând ca o regină a turnirului. Făcu un salt înapoi, zăpăcit, căci, deși era deghizat tocmai ca să-și ascundă adevărata înfățișare, știu numaidecât că Bathsheba o să-i recunoască, fără îndoială, glasul. De mai multe ori, în ziua aceea, se gândise la posibilitatea ca vreunul sau altul din Weatherbury să treacă pe acolo și să-l recunoască, însă își asumase acest risc ridicând din umeri. și dacă mă văd, ce? — își zisese el. Iată, însă, că de față se afla Bathsheba în persoană, iar realitatea acestei scene era cu mult mai vie decât toate cele pe care și le imaginase el, încât simți că nu chibzuise îndeajuns la această problemă. Bathsheba era atât de grațioasă și de frumoasă, încât nepăsarea glacială pentru oamenii din Weatherbury îi mai slăbi puțin. Nu se așteptase să aibă asupra lui această influență, cât ai clipi din ochi. Să plece, fără să se mai uite în urmă? Nu se putu hotărî pentru una ca asta. Mai presus de faptul că-și dorea, din calcul, să nu fie recunoscut, se înstăpâni asupra lui un sentiment de rușine la gândul că s-ar fi putut ca tânăra și atrăgătoarea lui soție, care deja îl disprețuia, să-l disprețuiască și mai mult, descoperindu-l într-o situație atât de înjositoare, după atâta vreme. Roși de-a binelea la acest gând și se înciudă peste măsură că aversiunea lui pentru Weatherbury îl făcuse să-și piardă timpul cu năzbâtii din acestea, bântuind prin țară. Însă mintea lui Troy se dovedea mai ascuțită ca niciodată, atunci când era încolțit. Trase grăbit perdeaua dintre compartimentul lui și cel al directorului și proprietarului circuitului, care apăru până la mijloc sub înfățișarea personajului pe nume Tom King, iar, de la mijloc până-n călcâie, ca onorabilul director mai sus pomenit.

— Am încurcat-o, zise Troy.

— Cum așa?

— Păi, e un mizerabil de creditor în cort, cu care nu vreau să dau ochii și care o să mă descopere și-o să mă înhațe fără să clipească, de cum o să deschid gura. Ce-i de făcut?

— E musai să intri acum în arenă.

— Nu pot.

— Dar piesa trebuie să se joace.

— Anunță dumneata că Turpin a prins o răceală grozavă și că nu poate să-și rostească replicile și c-o să-și joace rolul, însă fără să vorbească.

Proprietarul clătină din cap.

— Piesă, nepiesă, eu în nici un caz nu deschid gura, zise Troy cu hotărâre.

— Bine, bine, stai să mă gândesc. Uite cum o să facem, zise directorul care, probabil, se gândi că ar fi o teribilă greșală să-și supere actorul principal tocmai acum. — N-o să le spun nimic despre faptul că taci; dă-i drumul și joacă, fără să scoți o vorbă, dar mai clipește din ochi, cu înțeles, din când în când, și mai dă din cap, a îndărătnicie, în momentele eroice, știi tu. N-o să-și dea ei seama că nu s-au spus toate replicile.

Într-adevăr, șiretlicul părea cu putință, căci replicile lui Turpin nu erau nici multe, nici lungi, toată atracția piesei constând în acțiune, și, prin urmare, spectacolul începu, iar, la momentul potrivit, Black Bess sări în cercul de iarbă, în mijlocul aplauzelor spectatorilor. La scena de la barieră, când Bess și Turpin sunt urmăriți cu înfocare de oamenii legii, la miezul nopții, iar paznicul pe jumătate adormit, cu boneta de noapte cu pompon pe cap, nu recunoaște

că ar fi trecut vreun călăreț, Coggan răcni, cât îl ținură bojocii, un „Bravo!” care se auzi în tot târgul, acoperind behăitul oilor, iar Poorgrass surâse încântat, cu un ascuțit simț al contrastului dramatic dintre eroul nostru, care sare cu sânge rece peste barieră, și justiția mocăită, întruchipată de dușmanii lui, care trebuie să se oprească, încurcată, și trebuie să aștepte până i se dă drumul să treacă. La moartea lui Tom King, nu se putu abține să nu-l apuce pe Coggan de mână și să-i șoptească la ureche, cu lacrimi în ochi:

— De bună seamă că nu l-au împușcat de-adevăratelea, Jan, ci doar s-au făcut că-l împușcă! Și, când veni scena finală, în care corpul îndatoritoarei și credincioasei Bess trebuia să fie scos pe o targă, cărată de doisprezece voluntari din rândul spectatorilor, nimic nu-l mai putu opri pe Poorgrass să dea și el o mână de ajutor, exclamând, în timp ce-l poftea și pe Jan să vină:

— Asta o să fie ceva despre care o să povestim la Warren mulți ani de-acum încolo, Jan, și o s-o lăsăm și copiilor noștri.

Mulți ani la rând, în Weatherbury, Joseph avea să spună, cu aerul omului care a văzut multe la viața lui, că a atins cu mâna lui copita lui Bess, când zăcea întinsă pe targa pe care el o purta pe umăr. Dacă, după cum susțin unii gânditori, nemurirea constă în a fi păstrat în racla amintirii celorlalți, atunci cu siguranță Black Bess a devenit nemuritoare în ziua aceea, dacă nu izbutive până atunci.

Între timp, Troy adăugă câteva tușe machiajului său obișnuit pentru interpretarea personajului, ca să se deghizeze cât mai bine și, cu toate că la primii pași simți o ușoară slăbiciune, metamorfoza realizată cu atenție, acoperindu-și fața cu „linii”, ca o plasă, îl puse la adăpost de ochii Bathshebei și ai oamenilor ei. Oricum, se simți ușurat când se sfârși. Avea să fie și o a doua reprezentație, seara, și în cort se aprinseră luminile. De data aceasta, Troy își jucă rolul foarte liniștit, îndrăznind să introducă și câteva replici noi, din când în când, și era gata să încheie când, aflându-se la marginea cercului, lângă primul rând de spectatori, observă, la mai puțin de un iard distanță de el, ochii unui om cercetându-i cu mare atenție trăsăturile profilului. Troy își schimbă repede poziția, după ce îl identifică în omul care-l privea stăruitor pe vechiul hoț Pennyways, dușmanul înrăit al soției lui, care încă mai dădea târcoale satului Weatherbury.

La început, Troy se hotărî să nu-l ia în seamă și să se lase în voia întâmplării. Era foarte probabil să fi fost recunoscut de omul acela, totuși se mai putea îndoi. Apoi, însă, marea neplăcere pe care o simțise la gândul că s-ar putea întâmpla ca veștile despre faptul că se afla prin împrejurimi să ajungă înaintea lui la Weatherbury, în cazul în care s-ar fi întors acasă — neplăcere stârnită de faptul că-și dădea seama că îndeletnicirea lui din prezent l-ar fi coborât și mai mult în ochii nevestei lui — i se întoarse cu toată forța. Pe de altă parte, dacă se hotărâ să nu se mai întoarcă niciodată, un zvon despre faptul că era în viață și prin împrejurimi ar fi fost penibil; în plus, era nerăbdător să afle cum mai mergeau afacerile soției, mai înainte de a se decide ce să facă.

Șovăind astfel, Troy ieși fără întârziere în recunoaștere. I se păru că ar fi o mutare foarte înțeleaptă să-l găsească pe Pennyways și să încerce să și-l facă prieten, dacă s-ar fi putut. Își puse o barbă deasă, împrumutată din recuzita trupei și, astfel, porni la plimbare prin obor. Se făcuse aproape întuneric și oamenii respectabili își pregăteau căruțele și trăsurile să plece acasă. Cea mai mare cârciumă din târg era ținută de un hangiu dintr-un oraș învecinat. Aceasta era considerată de toată lumea, fără excepție, locul unde puteai obține tot ce-ți trebuia de mâncare și odihnă, jupânul Trencher (cum era numit, cu îngâmfare, în gazeta locală) fiind un om cu dare de mână, cunoscut de toți ca furnizorul întregului ținut. Cortul său era împărțit în compartimente de clasa întâi și de clasa a doua, iar la capătul despărțiturii de clasa întâi se afla încă un separeu, pentru clienții și mai pretențioși, izolat de restul spațiului printr-un expresbar, în spatele căruia stătea jupânul însuși, trebăluind de colo-colo, cu șorț alb și vestă, arătând de parcă, de când se știa, nu trăise nicăieri în altă parte decât în cort. În acest sanctuar se aflau scaune și o masă pe care erau aprinse niște sfeșnice și care avea o înfățișare destul de primitoare și de sărbătorească, împodobită cu un samovar, cu vase de ceai și de cafea aurite, cu ceșcuțe de porțelan și prăjiturile cu prune.

Troy se opri la intrarea cârciumii, unde o țigancă făcea clătite la un focșor de vreascuri și le vindea cu un penny bucata, și privi peste capetele oamenilor dinăuntru. Nu văzu nici urmă de Pennyways, dar, printr-o deschizătură, o zări pe Bathsheba, în separeul din capătul celălalt al cortului. Atunci Troy se dădu înapoi, ocoli cortul prin întuneric și trase cu urechea. Dinăuntru,

foarte aproape de el, auzi vocea Bathshebei, care stătea de vorbă cu un bărbat. Un val de căldură îi urcă în obraji — că doar n-o fi fost atât de lipsită de cuviință încât să-i facă ochi dulci unui bărbat la târg! Se întrebă dacă asta însemna, atunci, că ea socotise moartea lui drept

absolut sigură. Ca să ajungă la miezul problemei, Troy scoase un briceag din buzunar, făcu ușurel două creștături în cruce în pânda cortului, apoi, îndoind colțurile, obținu un vizor cât o ostie. Își apropie fața de locul cu pricina, dar și-o retrase imediat, cu un gest de surpriză, căci între ochiul lui și creștetul capului Bathshebei era o distanță de numai doisprezece inci. Nu era bine, nimerise prea aproape. Făcu altă creștătură, mai într-o parte și mai jos, într-un loc umbrit, lângă scaunul ei, de unde era mai ușor și mai sigur s-o urmărească, privind orizontal. Troy putu cuprinde acum cu privirea întreaga scenă. Ea, rezemată lejer de spătarul scaunului, sorbea dintr-o ceașcă de ceai pe care o ținea în mână, iar posesorul vocii masculine era Boldwood, care, după câte se părea, tocmai îi adusese ei ceașca. Bathsheba, simțindu- se destinsă, se lăsase leneș pe spate, împingând cu un umăr în pânda cortului, astfel încât era aproape în brațele lui Troy, care fu nevoit să bage de seamă să-și țină pieptul la distanță, ca ea să nu-l simtă prin pânză, când se uita înăuntru. Troy simți din nou că vibrează în el neașteptate corzi sentimentale, cum mai vibraseră și ceva mai devreme, în aceeași zi. Bathsheba era mai frumoasă ca oricând și era a lui. îi trebuia câteva minute bune ca să-și înfrângă pofta de a da buzna înăuntru și a și-o revendica. Se gândi, însă, la cât de mult l- ar fi disprețuit femeia asta mândră, care-l privise întotdeauna de sus, chiar și pe vremea când îl iubea, dacă ar fi aflat că ajunsese un actor ambulant. Dacă avea să se arate din nou, acest capitol din viața lui trebuia cu orice preț să rămână ascuns, și de ea, și de toți cei din Weatherbury, altminteri numele lui ar fi ajuns de râsul râsului în parohie. O viață întreagă n-ar mai fi scăpat de porecla „Turpin”. De bună seamă că, mai înainte s-o poată revendica, aceste ultime luni din existența lui trebuiau șterse cu totul din amintire.

— Să-ți mai aduc o ceașcă înainte de plecare, doamnă? O întrebă fermierul Boldwood.

— Mulțumesc, răspunse Bathsheba, dar trebuie să plec neîntârziat. A fost o mare lipsă de respect din partea omului aceluia să mă facă să-l aștept aici până la ora asta. Dacă n-aș fi stat după el, aș fi plecat încă de-acum două ceasuri. Nu m-aș fi gândit să intru aici, deși nimic nu te înviorează mai bine ca o ceașcă de ceai — dar n-aș fi băut una, fără ajutorul dumatăle. Troy îi cercetă obrazul, luminat din plin de lumânări, urmărindu-i atent fiecare expresie și privindu-i liniile albe, sinuoase, ca de melc, ale urechii ei mici. Bathsheba își scoase punga și stăruia pe lângă Boldwood să-și plătească singură ceaiul, când, tocmai în clipa aceea, Pennyways intră în cort. Troy începu să tremure — planul său de a-și salva respectabilitatea era dintr-o dată pus în primejdie. Se pregăti să-și părăsească locul de pândă, să încerce să se ia după Pennyways și să afle dacă fostul vechil îl recunoscuse, când prinse următorul schimb de cuvinte, care îi dovedi că era prea târziu.

— Iertați-mă, doamnă, zise Pennyways. Am să vă spun ceva, numai dumneavoastră.

— Acum nu pot să te ascult, răspunse ea cu răceală. Era limpede că Bathsheba nu-l putea suferi pe individ; dealtfel, venea mereu să-i impuie urechile cu cine știe ce poveste, prin care căuta să-i câștige iarăși bunăvoința, pe socoteala oamenilor pe care îi bârfea.

— O să pun pe hârtie ce am de spus, zise Pennyways, cu convingere. Se aplecă peste masă, smulse o foaie dintr-un carnețel mototolit și scrisese, cu litere lăbărțate:

„Soțul dumatăle se află aici. L-am văzut. Acum, cine-i făcut de râs?”

Împături hârtia de mai multe ori și i-o întinse. Bathsheba n-o citi. Nici măcar nu întinse mâna ca s-o ia. Atunci Pennyways, cu un hohot batjocoritor, i-o zvârli în poală, îi întoarse spatele și plecă.

După vorbele și purtarea lui Pennyways, Troy, deși nu avusese cum să vadă ce scrisese fostul vechil, nu se îndoia cătuși de puțin că notița făcea referire la el. Nu-i venea nimic în minte despre cum să împiedice această dare în vileag.

— Fi-mi-ar norocul al naibii! sudui el în șoaptă, adăugând și alte blesteme care șuierară prin întunerice ca un vânt purtător de molimi. În același timp, Boldwood îi zise Bathshebei, luându-i biletul din poală:

— Nu vrei să-l citești, doamnă Troy? Dacă nu vrei, îl rup.

— Ei, da, răspunse Bathsheba cu nepăsare, poate că este nedrept să nu-l citesc. Însă cred că știu despre ce-i vorba. Mă roagă să pun o vorbă bună pentru el sau îmi spune despre cine știe ce zvon neplăcut în legătură cu vreunul din oamenii mei. Mereu face așa!

Bathsheba ținea biletul în mână dreaptă. Boldwood îi întinse o farfurie cu felii de pâine unse cu unt și, ca să ia o felie, Bathsheba își mută biletul în mână stângă, în care mai avea încă punga cu bani, și apoi își lăsă mâna în jos, pe lângă pânza cortului. Acesta era momentul în care Troy își putea salva jocul și, dintr-o dată, se hotărî să-și pună cartea la bătaie. Pentru alte câteva clipe privi la mâna ei frumoasă, la vârfurile trandafirilor ale degetelor și la vinele albastre de la încheietura mâinii, strânsă în brățara din bucăți de coral pe care o purta. cât de bine cunoscute îi erau toate! Apoi, cu o mișcare fulgerătoare, cum îi plăcea lui, își strecură pe nesimțite mâna pe sub pânza de cort, care nu era bine prinsă în cuie, o ridică puțin, stând tot cu ochiul lipit de gaură, smulse biletul dintre degetele Bathshebei, lăsă pânza în jos și o zbughi, prin întuneric, spre malul șanțului de apărare, zâmbind la adresa țipătului de uimire care-i scăpase ei. Troy se strecură de cealaltă parte a meterezului, alergă vreo sută de iarzi pe lângă tranșee, urcă din nou zidul și înaintă cu îndrăzneală, mergând agale, spre intrarea din fața cortului. Ținta lui era să dea de Pennyways și să-l împiedice să repete anunțul până când n-avea să aleagă el însuși clipa pentru aceasta.

Troy ajunsese la intrarea cortului și, oprindu-se printre grupurile de oameni adunați acolo, se uită nerăbdător după Pennyways, fiindcă nu voia să atragă atenția, întrebând de el. Vreo doi bărbați vorbeau despre o îndrăzneată încercare de furt asupra unei tinere doamne, petrecută mai adineauri, a cuiva care ridicase pânza cortului în dreptul locului unde stătea ea. Se bănuia că pungașul crezuse că bucata de hârtie pe care doamna o ținea în mână ar fi fost o bancnotă, căci i-o smulsese și dispăruse cu ea, lăsându-i punga cu bani. Merita să-i vezi mutra supărată și dezamăgită, ziceau ei, când avea să descopere că hârtiuța n-avea nici o valoare! Totuși, se părea că nu mulți aflaseră despre cele întâmplate, fiindcă incidentul nu reușise să-i întrerupă nici pe scripcarul care, cu puțin timp înainte, începuse să cânte la intrarea cortului, nici pe cei patru bătrâni cocârjați, cu chipuri încruntate și cu toiege în mâini, care jucau Învârtita maiorului Malley, pe melodia respectivă. În spatele lor stătea Pennyways. Troy se strecură până la el, îi făcu un semn din cap și îi șopti câteva cuvinte; apoi, schimbând o privire de oameni care au căzut de acord, cei doi bărbați porniră împreună, dispărând în noapte.

LI.

BATHSHEBA VORBEȘTE CU CĂLĂREȚUL CARE O ÎNSOȚEȘTE. SFAT

Pentru întoarcerea la Weatherbury, se stabili ca Oak să ia locul lui Poorgrass în trăsură de piață a Bathshebei și s-o ducă acasă, căci descoperiseră târziu, spre seară, că Joseph suferea de vechiul lui betșug, vederea dublă, prin urmare nu mai prezenta încredere ca vizitiu și ocrotitor al unei doamne. Însă Oak avea atâta treabă și nu-și mai vedea capul de griji cu ceea ce rămăsese nevândut din turmele lui Boldwood, încât Bathsheba, fără să-i spună lui Oak sau altcuiva, se hotărî să mâne ea însăși, cum mai făcuse de atâtea ori, când venea de la târgul din Casterbridge, încredințându-se în voia îngerului ei păzitor pentru a ajunge acasă nevătămată. Dar fiindcă tot dăduse peste fermierul Boldwood, întâmplător (cel puțin în ceea ce o privea pe ea), la cortul-cârciumă, nu putu să-l refuze când el se oferă să-i servească drept însoțitor, călărind pe lângă trăsură ei. până să se dumerească, se lăsase întunericul, dar Boldwood o asigură că nu avea motiv să se îngrijoreze, căci într-o jumătate de oră, avea să răsară luna. Numai decît după incidentul din cort, ea se ridicase să plece — acum de-a dreptul speriată și cu adevărat recunoscătoare pentru protecția vechiului său iubit — deși regreta absența lui Gabriel, a cărui tovarășie ar fi preferat-o de departe, ca mult mai potrivită și mai plăcută, de vreme ce era administratorul și servitorul ei. Aceasta, însă, nu era cu putință, căci n-ar fi vrut, în ruptul capului, să fie prea aspră cu Boldwood, fiindcă deja se mai purtase urât cu el o dată.

Așadar, când luna se ridică pe cer și trăsurica fu gata, porni, trecând dealul și apoi coborând pe drumul șerpuit care ducea în vale — către noaptea uitării, cum îți venea să zici, căci luna și dealul îmbăiat de razele ei păreau să fie la același nivel, restul lumii desfășurându-se între ele, ca o uriașă groapă întunecoasă. Boldwood se sui în șa, pe calul său, ținându-se aproape, în urma trăsurii. Astfel coborâră spre șesuri, larma celor pe care îi lăsaseră pe deal auzindu-se ca niște voci din cer, iar focurile lor zărindu-se ca niște lumini ale unei tabere din paradis. Curând trecură și de veselii hoinari de prin jurul dealului, străbătură Kingsbere și ieșiră la drumul mare.

Cu simțul ei de pătrundere, Bathsheba își dăduse seama că adorația de neclintit a fermierului pentru ea nu slăbise deloc și asta o înduioșă adânc. Însă revelația chiar o umplu de

tristețe, în seara aceea, căci îi aduse aminte de nesăbuinta sa și își dori din nou, ca și cu multe luni în urmă, să găsească vreun mijloc de a-și îndrepta greșeala. Astfel se întâmplă că mila ei pentru omul care o iubea cu atâta statornicie, zdruncinându-și sănătatea trupească și sufletească, o făcu pe Bathsheba să alunece într-o nesocotită bunăvoință în purtarea față de el, care părea aproape drăgăstoasă și care îi dădu aripi noi visului nebunesc, despre Iacob slujind șapte ani, care încolțise în mintea bietului Boldwood.

Curând, el găsi un pretext să înainteze din postul lui de ariergardă și să călărească pe lângă ea. Merseră astfel vreo două sau trei mile sub clar de lună, schimbând, când și când, câte o vorbă peste roata trăsurii, despre târg, despre treburile fermei, despre Oak, care le era amândurora de mare ajutor, și despre alte lucruri mai mărunte, până când Boldwood întrebă, scurt și direct:

— Doamnă Troy, o să te recăsătorești, într-o bună zi?

Întrebarea pusă atât de categoric o zăpăci în mod vădit și abia după vreun minut sau două de tăcere, îi răspunse:

— Nu m-am gândit serios la nimic în această privință.

— Da, înțeleg bine. Totuși, răposatul dumitale soț este mort de aproape un an și...

— Uți că moartea lui n-a fost dovedită și poate că nici n-a avut loc, așadar, poate că nici nu sunt văduvă, zise ea, agățându-se de paiul salvator pe care i-l oferea această circumstanță.

— N-a fost dovedită incontestabil, probabil, căci s-au adus unele dovezi indirecte. În plus, l-a văzut cineva tocmai când se îneca. Nici o persoană cu judecată nu mai are vreo îndoială în privința morții lui, cum cred că nici dumneata nu mai ai vreuna, doamnă.

— O, ba da, am, altminteri m-aș fi purtat altfel. De la bun început am avut o senzație ciudată, pe care n-aș ști s-o descriu, convingerea că e cu neputință ca el să fi murit, dar, de atunci, mi-am tot explicat faptele în mai multe feluri. Chiar dacă acum sunt pe jumătate încredințată că n-o să-l mai văd, nici nu mă gândesc să mă mărit cu vreun altul. aș fi demnă de tot disprețul, dacă mi-aș face asemenea gânduri.

Un timp, rămaseră tăcuți și, cum intraseră pe o porțiune de drum mai neted, așternut cu nisip, nu se mai auziră decât scârțâitul șei lui Boldwood și ale arcurilor trăsurii. Boldwood rupse primul tăcerea:

— Îți amintești când te-am purtat în brațe, leșinată, la hanul Armele Regelui, în Casterbridge? Orice nenorocit are o zi în care soarele răsare și pe ulița lui: aceea a fost a mea.

— Știu, știu tot, zise ea repezit.

— Eu, unul, n-o să încetez să regret că s-a întâmplat ca dumneata să mă refuzi.

— Și mie îmi pare nespuse de rău, zise ea, dar apoi își luă seama. Vreau să spun că, înțelegi, îmi pare rău că dumneata te-ai gândit că eu...

— Adesea îmi îngădui trista plăcere de a mă gândi, în legătură cu acele vremuri petrecute împreună, că eu am însemnat ceva pentru dumneata, mai înainte ca el să însemne totul, și că dumneata aproape că îmi aparțineai. Dar, bineînțeles, asta n-are nici o importanță. Dumneata nu m-ai plăcut niciodată.

— Ba da, și te-am și respectat.

— Și acum?

— Da.

— Care dintre ele?

— Cum, care dintre ele?

— Mă placi sau mă respecti?

— Nu știu — sau, mă rog, nu pot să-ți spun. E greu pentru o femeie să-și zugrăvească sentimentele în cuvinte, care sunt făcute mai mult pentru bărbați, să și le exprime pe ale lor. Modul în care m-am purtat față de dumneata a fost fără pic de judecată, de neiertat, crud. O să-mi pară veșnic rău din această cauză. Dacă aș fi putut face în vreun fel ca să te despăgubesc, aș fi făcut-o cu multă bucurie, fiindcă nu-mi doresc nimic mai tare pe lumea asta decât să-mi îndrept greșeala. Însă n-a fost cu putință.

— Nu te învinui, n-ai greșit atât de tare cum îți închipui. Bathsheba, să zicem că ai avea într-adevăr toate dovezile că ești — ceea ce, de fapt, chiar ești — o văduvă. Ai îndrepta, atunci, răul pe care mi l-ai făcut mai demult, măritându-te cu mine?

— Nu pot să spun. În nici un caz n-aș face-o acum.

— Dar ai putea s-o faci mai încolo, cândva?

— Da, aş putea, într-o bună zi.

— Ei bine, atunci, ştii că, fără alte dovezi de nici un fel, poţi să te căsătoreşti din nou, peste şase ani de acum încolo — şi nimeni n-ar putea să cârtească ori să te învinuiască în vreun fel?

— O, da, zise ea repede. ştiu toate astea. Dar nu-mi vorbi despre aşa ceva — şapte sau şase ani — cine ştie ce-o să ni se mai întâmple până atunci?

— O să treacă pe nesimţite. O să ţi se pară un timp uluitor de scurt, când o să te uiţi în urmă la ei, după ce vor fi trecut, mult mai scurt decât ţi se par acum, când îi priveşti ca ani ce urmează să vină.

— Da, am văzut şi eu că aşa se întâmplă.

— Mai ascultă-mă puţin, o rugă Boldwood. Dacă eu aştept să treacă acest timp, o să te măriţi cu mine? Ai recunoscut că-mi datorezi o despăgubire — hai să fie acesta modul de a mă despăgubi!

— Dar, domnule Boldwood — şase ani...

— Vrei să fii soţia altcuiva?

— Nicidecum! Însă chiar nu vreau să vorbesc despre asta acum. Poate că nu se cade, poate că n-ar trebui s-o îngădui. Soţul meu poate fi în viaţă, după cum spuneam. Hai să nu mai vorbim deocamdată despre asta, te rog!

— Bineînţeles că n-o să mai vorbim despre asta, dacă nu vrei. Însă, ce se cade n-are nimic de-a face cu judecata. Sunt un om ajuns la mijlocul vieţii, dornic să te ocrotească pentru tot restul zilelor noastre. Din partea dumitale, cel puţin, nu este vreo pasiune sau vreo grabă condamabilă — din partea mea, poate că este. În nici un caz eu nu văd că, dacă ai fi de acord, din milă şi, cum spui dumneata, din dorinţa de a-ţi îndrepta greşeala, să închei o învoială cu mine pentru mai târziu, în viitor — o înţelegere care să îndrepte toate lucrurile şi să mă facă pe mine fericit, oricât de târziu s-ar îndeplini — dumitale, ca femeie, ţi s-ar putea găsi vreo vină. Nu-ţi sunt eu fiinţa cea mai apropiată? N-ai fost dumneata, odată, aproape a mea? La atâta lucru poţi să-mi răspunzi, cu siguranţă: o să mă accepţi iarăşi, dacă împrejurările o s-o îngăduie? Te rog, răspunde-mi. O, Bathsheba, promite-mi — doar o mică promisiune — că, dacă te mai măriţi o dată, cu mine te măriţi!

Vorbea atât de agitat, încât Bathsheba, cu toată înduioşarea ei, aproape că se temea de el în momentul acela. Era o pură teamă fizică — a celui slab în faţa celui puternic —, nu o aversiune sufletească sau o repulsie lăuntrică. aşa că spuse, cu o undă de durere în glas, căci avea încă vie în minte izbucnirea lui de pe drumul spre Yalbury şi îi era groază ca furia lui să nu se dezlănţuie iarăşi:

— Nu o să mă mărit niciodată cu vreun alt bărbat, câtă vreme ţii să fiu soţia dumitale, orice s-o întâmpla... Dar, ca să-ţi promit mai mult — m-ai luat pe neaşteptate...

— Hai să rămână, în cuvintele astea simple, că peste şase ani o să fii soţia mea. Despre întâmplări neprevăzute n-o să pomenim, pentru că, în faţa lor, bineînţeles că trebuie să ne plecăm. Măcar, de data aceasta, ştiu că o să te ţii de cuvânt.

— Tocmai de aceea şovăi să-mi dau cuvântul.

— Nu mai şovăi, dă-ţi-l! Adu-ţi aminte de trecut şi fii bună!

Bathsheba oftă, apoi spuse, îndurerată:

— O, ce să fac? Nu te iubesc şi tare mi-e teamă că n-o să te iubesc niciodată cum se cuvine ca o femeie să-şi iubească bărbatul. Dacă dumneata, domnule, ştii asta şi totuşi crezi că te pot face fericit doar cu promisiunea că o să mă mărit cu dumneata peste şase ani, dacă soţul meu n-o să se întoarcă între timp, pentru mine este o mare onoare. şi dacă dumneata preţuieşti atâta un gest de prietenie din partea unei femei care nu se mai preţuieşte pe sine ca odinioară şi care nu mai poate dărui prea multă iubire, atunci eu... o să...

— Promiţi!

— ... O să mă gândesc bine, dacă pot să-ţi promit curând.

— Dar curând poate să însemne niciodată!

— A, nu, nu! când zic curând, înseamnă curând. Să zicem de Crăciun.

— De Crăciun. O vreme, Boldwood nu mai zise nimic, apoi adăugă: — Bine, n-o să-ţi mai pomenesc nimic despre asta, până atunci.

Bathsheba se afla într-o stare sufletească foarte ciudată, care dovedea cât de înrobît îi este sufletul trupului, cât de mult depinde calitatea etericului spirit de carnea şi de sângele palpabile.

Nu exagerăm deloc dacă spunem că se simțea constrânsă de o forță mai mare decât voința ei nu doar să promită acest lucru neobișnuit de îndepărtat și de vag, dar și să-și închipuie, emoționată, că era de datoria ei să promită. Pe măsură ce săptămânile cuprinse între noaptea acestui dialog și ziua de Crăciun începură să se împruțineze serios, neliniștea și nehotărârea ei crescuseră.

Într-o bună zi, ajunse, din întâmplare, să vorbească deosebit de confidențial cu Gabriel despre încurcătura ei, ceea ce îi aduse o oarecare ușurare — însă una înăbușită, lipsită de bucurie. Verificau împreună socotelile firmei și, în timp ce lucrau, se ivi ceva care îl făcu pe Oak să spună, în legătură cu Boldwood:

— N-o să te uite niciodată, doamnă, niciodată.

Atunci, mai înainte să-și dea seama ce face, ea își descărcă sufletul; îi povesti cum căzuse iarăși în plasă, ce îi ceruse Boldwood și cum aștepta, acum, încuviințarea ei.

— Cel mai dureros motiv dintre toate pentru care trebuie să accept, zise ea cu tristețe, și adevăratul motiv pentru care mă gândesc să spun da, dincolo de bine sau rău, este acesta — este un lucru pe care nu l-am spus nimănui pe lume până acum, nici măcar în treacăt — cred că, dacă nu-mi dau cuvântul, o să-și piardă mințile!

— Serios, chiar crezi asta? făcu Gabriel, grav.

— Da, așa cred, continuă ea într-un avânt de sinceritate. Și Dumnezeu știe că spun asta nu cu înfumurare, ci dimpotrivă, căci problema asta mă întristează și mă tulbură până în adâncul sufletului. Cred că țin viitorul acestui om în mâinile mele. Viața lui de acum încolo atârână în întregime de cum o să mă port eu cu el. O, Gabriel, tremur când mă gândesc la răspunderea mea, fiindcă este îngrozitoare!

— Păi, zise Oak, și eu am aceeași impresie, doamnă, pe care ți-am spus-o și cu ani în urmă — viața lui ar fi cu desăvârșire pustie, dacă nu ar spera să te aibă pe dumneata! Dar nu pot să cred, adică trag nădejdea că nu-l pândește ceva chiar atât de cumplit cum îți închipui dumneata! Dintotdeauna a avut o fire mai mohorâtă și mai ciudată, cum știi. Dar, de vreme ce starea lui este atât de gravă și de zdruncinată, de ce nu-i promiți? Eu, unul, cred că aș promite.

— Dar este bine s-o fac? Unele lucruri pripite, pe care le-am făcut în trecut, m-au învățat că o femeie în centrul atenției trebuie să aibă mare grijă, dacă vrea să câștige un pic de respect, și eu țin foarte mult să nu stârnesc vorbe în problema aceasta! Iar șase ani — păi, peste șase ani

poate o să fim cu toții în mormânt, chiar dacă domnul Troy nu se mai întoarce, ceea ce se prea poate să nu facă! Cu gânduri de soiul ăsta, tot planul pare o sminteală. Nu-i așa că este fără noimă, Gabriel? Cum de-a ajuns să viseze la așa ceva, nu pot să-mi imaginez. și este rău dacă o fac? Spune-mi, că dumneata știi, doar ești mai în vârstă decât mine!

— Cu șase ani mai în vârstă, doamnă.

— Da, cu șase ani... Ei, este rău?

— Poate că este o învoială care nu se obișnuiește între un bărbat și o femeie, dar nu văd nimic rău în asta, zise Gabriel, târăganat. De fapt, singurul lucru care te face să te întrebi, cu înndoială, dacă trebuie să te măriți cu el sau nu, în orice condiții, este că nu ții la el — pentru că îmi închipui că...

— Da, poți să-ți închipui că dragostea lipsește, zise ea scurt. Dragostea este ceva care, pentru mine, a apus demult, ceva plin de regrete, istovit și jalnic — indiferent că este vorba despre el sau altul.

— Mie tocmai lipsa dragostei dumitale mi se pare singurul lucru care ar înlătura orice neajuns dintr-o astfel de învoială cu el. Dacă ar fi fost la mijloc o dragoste înfocată, care să te facă să-ți dorești cu tot dinadinsul să treci peste tot ce te încurcă în privința dispariției soțului dumitale, atunci ar fi putut fi ceva rău. Dar o învoială făcută fără patimă, doar ca să-i faci un bine unui om, pare cu totul altceva. Adevăratul păcat, doamnă, după mintea mea, stă în faptul că dumneata întotdeauna te gândești să te măriți cu un bărbat pe care nu-l iubești cu adevărat și hotărât!

— Sunt gata să-mi ispășesc pedeapsa, zise Bathsheba. știi, Gabriel, că nu pot să-mi scot din minte faptul că, odată, l-am rănit adânc, fără nici un scop precis. Dacă nu i-aș fi jucat niciodată vreo farsă, el nu și-ar fi dorit niciodată să mă ia de nevastă. O, de-aș putea să-i plătesc în bani despăgubirea pentru răul pe care i l-am făcut și să-mi spăl astfel păcatul din suflet!... Însă, după cum vezi, aceasta este o datorie care se poate plăti într-un singur fel și cred că trebuie s-o fac,

dacă într-adevăr stă în puterile mele, fără să mă mai gândesc deloc la viitorul meu. Când un desfrânat își joacă viitorul și îl pierde, faptul că datoria cu care se alege este neplăcută nu-l face mai puțin vinovat. Eu am fost o desfrânată și singura întrebare la care vreau să-mi răspunzi este dacă, ținând cont de scrupulele mele și de faptul că, în fața legii, soțul meu este doar dispărut, ceea ce îl împiedică pe orice bărbat să se însoare cu mine, mai înainte de a se scurge șapte ani, eu am oare dreptul să-mi fac un astfel de plan, chiar dacă este un soi de ispășire — căci așa o să fie: urâsc căsătoria încheiată în asemenea condiții și tagma femeilor din care aș lăsa impresia că fac parte, căsătorindu-mă astfel!

— Mie mi se pare că totul depinde de ceea ce crezi dumneata, vreau să spun dacă și dumneata crezi, ca toți ceilalți, că bărbatul dumitale a murit.

— Bănuiesc că o să ajung să cred și eu, pentru că nu pot să nu simt ce l-ar fi adus de mult acasă, dacă ar mai fi fost în viață.

— Atunci, din punct de vedere religios, ești la fel de îndreptățită să te gândești la o nouă căsătorie ca orice adevărată văduvă, care a ținut doliul un an. Dar de ce nu te duci să-i ceri sfatul domnului Thirdly despre cum trebuie să te porți față de domnul Boldwood?

— Nu. când vreau să aud părerea unui om cu mintea deschisă, care să mă lumineze în general, nu să fie doar un sfat pentru o anumită problemă, nu mă duc niciodată la cel care tratează subiectul fiindcă aceasta este meseria lui. Adică prefer părerile preotului despre legi, ale avocatului despre boli, ale doctorului despre afaceri și ale omului meu de afaceri — care ești dumneata — despre morală.

— Și despre dragoste?...

— Ale mele.

— Mă tem că teoria aceasta șchioapătă într-un loc, zise Oak cu un zâmbet grav.

Ea nu-i răspunse imediat, după care, zicând: „Bună seara, domnule Oak”, plecă.

Bathsheba vorbise deschis, fără să ceară ori să spere la vreun răspuns din partea lui Gabriel mai mulțumitor decât ceea ce obținuse. Totuși, în străfundul inimii sale complicate exista, în acest moment, o mică sângerare de dezamăgire, din motive pe care nu voia să le recunoască. Nici măcar o dată Oak nu-i spusese că ar fi dorit să rămână liberă ca s-o ia el de nevastă — nici măcar o dată nu-l auzise zicând: „Și eu pot să te aștept ca și el.” Asta durea ca o înțepătură de albină. Nu că ea și-ar fi plecat urechea la o astfel de propunere — o, nu! — nu zisese ea tot timpul că astfel de planuri de viitor nu erau bine venite și nu era Gabriel mult prea sărac ca să-i poată vorbi despre dragoste? Totuși, ar fi putut măcar să amintească o dată de iubirea lui mai veche și s-o întrebe, barem în glumă, dacă i-ar putea vorbi despre acest lucru. Ar fi fost, cel puțin, drăguț și plăcut, dacă mai mult nu; atunci ea i-ar fi dovedit cât de blând și de nevătămător poate fi, uneori, un nu din partea unei femei. Însă, chiar să-i dea un sfat atât de rece — și doar sfatul pe care îl ceruse ea — acest lucru o zădări pe eroina noastră toată după-amiaza.

LII.

DRUMURILE SE ÎNTÂLNESC

Sosi și Ajunul Crăciunului, iar petrecerea pe care Boldwood urma să-o dea în seara aceea era marele eveniment despre care vorbea toată lumea din Weatherbury. Nu pentru că petrecerile de Crăciun ar fi fost rare în parohie se mirau cu toții de aceasta, ci pentru că tocmai Boldwood era cel care o dădea. Vestea sunase nefiresc și nelalocul ei, ca și cum ai fi auzit despre o partidă de crichet care o să se țină în naosul unei catedrale sau despre vreun foarte respectat judecător care o să joace într-o piesă, pe scenă. Despre faptul că se voia ca petrecerea să fie foarte veselă nu încăpea îndoială. O tufă uriașă de vâsc fu adusă din pădure, în ziua aceea, și agățată în holul cel mare, din casa fermierului burlac. Apoi fură cărate, cu brațul, ramuri de stejar verde și iederă. De la șase dimineața până după prânz, uriașul foc de lemne din bucătărie vâjâi și trosni cu toată puterea, în timp ce marele cazan de aramă, tigaia și ceaunul cu trei picioare apăreau în mijlocul flăcărilor ca Sadrac, Mesac și Abed-Nego; ba, mai mult, în fața veselei vâpăi, neîncetat se frigea carne și se stropeau fripturile cu grăsime.

Mai spre seară, se făcu focul și în marele hol, de fapt o încăpere lungă și spațioasă din care pornea scara, și se strânsură din el toate obiectele care ar fi putut încurca dansul. Buturuga care avea să fie temelia focului serii era trunchiul necojit al unui copac, atât de mare, încât nu putu fi nici cărat, nici rostogolit până la locul lui, prin urmare doi oameni putură fi văzuți târându-l și ridicându-l cu lanțuri și cu pârgarii, cu puțin timp înainte de ceasul adunării.

În ciuda tuturor acestor pregătiri, spiritul de petrecere lipsea din atmosfera casei. O astfel de acțiune nu mai fusese niciodată încercată de către gazdă și acum o făcea parcă silnic. Tot ceea ce fusese prevăzut să fie vesel se încăpățâna să apară cu o măreție solemnă, organizarea întregului eveniment fiind îndeplinită cu răceală de către oameni de meserie, tocmiți anume, și prin casă părea să bântuie o stafie, spunând că toate pregătirile erau nefirești pentru lăcașul acela și pentru omul singuratic care trăia în el, așadar nu erau bune.

În vremea asta, Bathsheba se afla în odaia ei și se gătea pentru eveniment. Ceruse lumânări și Liddy intră și așază câte una de fiecare parte a oglinzii stăpânei sale.

— Nu pleca, Liddy, zise Bathsheba, aproape cu sfială. Sunt teribil de neliniștită, n-aș putea să spun de ce. Mi-ar fi plăcut să nu fiu obligată să merg la balul acesta, dar acum nu mai am cum să scap. N-am mai vorbit cu domnul Boldwood din toamnă, când i-am făgăduit că o să ne

întâlnim de Crăciun, să discutăm niște treburi, dar nu-mi închipuiam că avea să fie o astfel de întâlnire.

— Ba eu m-aș duce acuma, zise Liddy, care o însoțea pe Bathsheba, căci Boldwood îi poftise pe toți, fără deosebire.

— Da, bineînțeles că o să-mi fac și eu apariția, zise Bathsheba. Însă eu sunt cauza petrecerii și asta mă supără. Să nu spui nimănui, Liddy.

— O, nu, doamnă. Dumneavoastră sunteți cauza, doamnă?

— Da, eu sunt motivul pentru care se dă petrecerea, eu! Dacă n-ar fi fost pentru mine, nu s-ar mai fi dat niciodată vreuna. Nu pot să-ți spun mai multe, nu mai este nimic de lămurit. Mai bine n-aș fi venit niciodată în Weatherbury!

— Asta e o răutate din partea dumneavoastră, să vă pară rău că ați venit la bine!

— Nu, Liddy. Am avut parte numai de necazuri de când sunt aici, iar petrecerea asta s-ar putea să-mi aducă și mai multe. Acum dă-mi rochia neagră de mătase și stai să vezi cum îmi vine.

— Dar de bună seamă că n-o s-o puneți tot pe aia, doamnă! Ați fost în doliu paisprezece luni și s-ar cuveni să vă îmbrăcați în ceva mai vesel, într-o seară ca aceasta.

— Trebuie? Nu, o să mă îmbrac ca și până acum, căci dacă îmi pun o rochie de culoare deschisă, oamenii o să înceapă să mă bârfească și o să creadă că mi-a trecut și mă bucur, când eu sunt tristă tot timpul. Petrecerea asta nu-mi face bine deloc; dar n-are nimic, stai cu mine și ajută-mă să termin cu îmbrăcatul.

Boldwood se îmbrăca și el, la ora aceea. Se afla împreună cu un croitor din Casterbridge, care îl ajuta să probeze o haină nouă, pe care tocmai ce i-o adusese acasă.

Niciodată Boldwood nu fusese atât de pretențios, atât de cusurgiu în privința croielii și, în general, atât de greu de mulțumit. Croitorul se învârtea în jurul lui, ba trăgându-i de talie, ba întinzându-i de mânecă, ba netezindu-i gulerul și, pentru prima oară în viața lui, Boldwood nu se arăta săcâit. Era o vreme când fermierul protesta la toate meremetisirile de acest gen, socotindu-le prostesii, dar acum nici o muștrare, nici filozofică, nici pripită, nu-i stârni omul din fața lui, pentru că făcea tot atâta caz de o cută a hainei, cât de un cutremur din America de Sud. În cele din urmă, Boldwood se declară aproape mulțumit și plăti nota. În momentul în care croitorul ieșea pe ușă, Oak intra, ca să dea raportul pentru ziua aceea.

— A, Oak, zise Boldwood, am toată încrederea că o să te văd și pe tine aici, în seara asta. și să petreci cât mai bine. Sunt hotărât să nu precupețesc nici bani, nici osteneală.

— O să încerc să vin, domnule, deși poate că n-o să ajung prea devreme, zise liniștit Gabriel. Mă bucur din toată inima să văd că v-ați schimbat atât de mult față de cum erăți.

— Da, trebuie s-o recunosc, mă simt minunat în seara aceasta: vesel și mai mult decât vesel

— într-atât încât aproape că mă întristez din nou la gândul că vor trece toate acestea. Uneori, când sunt din cale-afară de încrezător și bine dispus, numaidecât mi se ivește câte un necaz în depărtare, așa că nu o dată sunt mai mulțumit cu tristețea și mă tem de valurile mele de bucurie. Asta poate să pară o nebunie, simt și eu că este o nebunie. Probabil că a sosit și ziua mea norocoasă, în sfârșit.

— Vă doresc să vă fie lungă și frumoasă.

— Mulțumesc, mulțumesc! Cu toate că veselie mea stă, probabil, pe-o pojghiță subțire de speranță. Eu, însă, mă încred în speranța mea. E o credință, nu o speranță. Am impresia că, de data aceasta, socoteala de acasă se potrivește cu cea din târg. Oak, îmi cam tremură mâinile sau

nu știu ce am, dar nu pot să-mi leg cravata cum trebuie. Vrei să mă ajuți, te rog? Adevărul este că, în ultima vreme, nu m-am simțit prea bine, știi.

— Îmi pare rău să aud asta, domnule.

— O, nu-i cine știe ce. S-o legi cât poți tu mai bine, te rog. O fi vreun nod la modă, în ultima vreme, Oak?

— Nu știu, domnule, zise Oak și glasul i se înecă de tristețe.

Boldwood se apropie de Gabriel și, în timp ce acesta îi lega cravata, fermierul continuă cuprins de febră:

— O femeie își ține promisiunea, Gabriel?

— Dacă nu este neplăcută pentru ea, și-o poate ține.

— ... Dar o promisiune mai degrabă subînțeală?

— Dacă este subînțeală, nu mai știu ce să spun, zise Oak, cu o ușoară amărăciune. Prin cuvântul acesta pot scăpa nenumărate intenții, ca printr-o sită.

— Oak, nu vorbi așa. Ai devenit cam cinic în ultima vreme — cum se face? Parcă ne-am inversat rolurile: eu sunt acum bărbatul tânăr și plin de speranță, iar tu, bătrânul care nu mai crede în nimic. Așadar, o femeie își ține o promisiune — nu că se mărită, dar că acceptă ca, legată printr-o obligație, să se mărite într-o bună zi? Acuma, tu cunoști femeile mai bine decât mine, spune-mi ce crezi.

— Mă tem că îmi prețuiți nemeritat priceperea. Oricum, s-ar putea să-și țină o astfel de promisiune, dacă a făcut-o cu gândul cinstit de a îndrepta o greșală.

— până acum n-am ajuns prea departe, dar cred o să ajungem curând — da, știu că așa o să fie, zise el, într-o șoaptă nervoasă. Am stăruit pe lângă ea cu această problemă, iar ea înclină să se arate binevoitoare față de mine și să se gândească la mine ca la soțul ei dintr-un viitor îndepărtat — pentru mine, asta-i de ajuns. Cum aș putea nădăjdui la mai mult? I-a intrat în cap că o văduvă n-ar trebui să se mărite mai devreme de șapte ani de la dispariția bărbatului ei — adică ea n-ar trebui — pentru că trupul lui n-a fost găsit. Poate că numai acest motiv legal o influențează ori poate că are vreun motiv religios, dar refuză să vorbească despre asta. Totuși, mi-a promis — adică mi-a dat de înțeles — că o să-și reîntărească acordul în seara aceasta.

— Șapte ani, murmură Oak.

- Nu, nu, nici vorbă! zise el, cu nerăbdare. Cinci ani, nouă luni și câteva zile. Au trecut aproape cincisprezece luni de când a dispărut el și ce este de mirare într-o logodnă de ceva mai mult de cinci ani?
- Pare mult, când privești în viitor. Nu vă clădiți prea multe speranțe pe astfel de promisiuni, domnule. Nu uitați că ați mai fost dezamăgit o dată. Intenția ei ar putea fi bună, dar — este încă tânără.
- Dezamăgit? Niciodată! zise Boldwood vehement. Atunci, prima oară, ea nu mi-a promis nimic, prin urmare nu și-a încălcat promisiunea. Dacă îmi promite, atunci o să se mărite cu mine. Bathsheba este o femeie de cuvânt.

Troy închiriasă o mică odaie la taverna „Cerbul Alb” din Casterbridge; acolo ședea și fuma, sorbind la răstimpuri dintr-un pahar umplut cu o licoare aburindă, când se auzi o bătaie în ușă și intră Pennyways.

- Ei, l-ai văzut? întrebă Troy, făcându-i semn să ia loc.

— Pe Boldwood?

— Nu, pe avocatul Long.

— Nu era acasă. Acolo m-am dus mai întâi.

— Asta-i rău!

— Cam așa zic și eu!

— Totuși nu văd cum un om care aparent s-a înecat, dar nu s-a înecat, ar putea fi învinovățit de ceva. N-o să mai întreb nici un avocat, n-am nevoie.

— Dar lucrurile nu stau chiar așa. Dacă un om își schimbă numele și așa mai departe, după care face în așa fel încât să înșele lumea și pe nevastă-sa, atunci este un șarlatan, iar în ochii legii nu este cu nimic mai bun ca un pungaș, care nu este cu nimic mai bun decât o haimana fără căpătâi — și asta se pedepsește!

— Ha-ha! Bravo, Pennyways! Troy râsesse, dar adăugă, cu un început de neliniște: — Acuma eu vreau să știu un singur lucru: dacă tu crezi că într-adevăr este ceva între ea și Boldwood. Pe

legea mea, n-aș fi crezut niciodată! cât trebuie să mă urască femeia asta! Ai aflat dacă ea l-a încurajat în vreun fel?

— N-am avut de unde să aflu. Se pare că el ține foarte mult la ea, dar, în ceea ce o privește pe ea, nu pot să bag mâna în foc. N-am știut nimic despre povestea asta până ieri, când tot ce am auzit a fost că, în seara asta, ea o să se ducă la petrecerea de la el de acasă. Oamenii zic că este prima oară când îi calcă pragul. Și mai zic că ea nici n-a mai vorbit cu el de când au fost la târgul din Greenhill — dar ce știe lumea? Una peste alta, ea nu este îndrăgostită de el — chiar nu-l bagă în seamă și nu-i pasă de el, după câte mi-am dat eu seama.

— Eu nu sunt așa de sigur... Este o femeie frumoasă, Pennyways, nu-i așa? Recunoaște că n-ai văzut în viața ta o făptură mai delicată și mai încântătoare. Pe onoarea mea, când am dat cu ochii de ea, în ziua aceea, m-am întrebat din ce plămă naibii oi mai fi făcut și eu, dacă am fost în stare s-o las singură atâta vreme. Dar apoi m-am încurcat cu spectacolul acela plicticos, de care am scăpat, în cele din urmă, mulțumesc cerului. Fumă un timp în tăcere, apoi adăugă:

— Cum arăta ieri, când ai trecut pe acolo?

— Oh, nu mi-a dat prea mare atenție, după cum îți poți închipui; dar arăta destul de bine, la cât mă pricep eu. A catadicsit să-și coboare doar pentru o clipă privirea-i trufașă către neînsemnata mea persoană, după care a îndreptat-o peste capul meu, de parcă n-aș fi fost decât un copac desfrunzit. Tocmai descălecuse de pe iapă ca să se uite la ultima tescuială pentru cidru pe anul acesta; călărise și avea obrajii îmbujorați și răsuflarea cam iute, iar pieptul ei se ridica și cobora — se ridica și cobora — tot sub ochii mei. Da, și oamenii din jurul ei tescuiău merele și alergau de colo-colo, zicându-i: „Luați seama la tescovină, conică, o să vă murdărească hainele!” „Nu vă faceți griji”, le-a răspuns ea. Apoi, Gabe i-a adus niște cidru nou, iar ea s-a văzut nevoită să guste, dar a băut cu paiul, nu cum se bea de obicei. „Liddy, a zis ea, să iei și pentru acasă vreo câteva galoane, ca să fac eu niște vin.” Sergentule, eu nu cântăream în ochii ei nici cât o surcică din polatră!

— Trebuie să mă duc și s-o iau pe nepregătite... O, da, văd eu că... trebuie să mă duc. Tot Oak este omul ei de încredere, nu?

— Da, cred. și la Ferma de Jos tot el este. El învârte totul pe degete.

— O să se încurce, dacă o să vrea s-o învârtă și pe ea pe degete sau pe vreun bărbat pe măsura lui.

— Asta nu mai știu. Ea nu poate s-o scoată la capăt fără el, iar el știe bine treaba asta și nu prea ascultă de nimeni. Are ea și niște coarde sensibile prin sufletele ei — deși eu n-am izbutit niciodată să-i ating vreuna, dracu' să le pieptene!

— Hei, vechilule, ea este cu mult deasupra ta — și trebuie să recunoști — este dintr-o specie superioară, dintr-o stofă mai fină. Oricum, rămâi de partea mea și nici zeița asta semeță, nici bucățica asta focoasă din tagma feminină, Junona asta de nevastă-mea (Junona era o zeiță, știi), nici nimeni altcineva n-o să se atingă de tine. Dar trebuie să arunc și eu o privire, ca să-mi dau seama cum stau lucrurile. Una peste alta, observ că treaba este ca și făcută pentru mine!

— Cum arăt în seara asta, Liddy? zise Bathsheba, aducând un ultim retuș toaletei sale, înainte de a pleca din fața oglinzii.

— Nu v-am mai văzut niciodată arătând atât de bine. Ba da... să vă spun când ați mai arătat așa: în noaptea aceea de acum un an și jumătate, când v-ați întors acasă atât de scoasă din fire, încât ne-ați făcut pe toate cu ou și cu oțet pentru că ne dădeam cu părerea despre dumneavoastră și domnul Troy.

— Toată lumea o să creadă că m-am gătit ca să-l cuceresc pe domnul Boldwood, murmură ea. Oricum așa o să se spună, până la urmă. N-ai putea să-mi perii părul ca să nu mai stea așa umflat? Mi-e teamă să mă duc... totuși mi-e și mai teamă să nu-l rănesc, dacă stau deoparte.

— În orice caz, doamnă, mai simplu de atât nu vă puteți îmbrăca, cel puțin dacă nu vreți să vă duceți îmbrăcată într-un sac. Emoția dumneavoastră vă face să arătați atât de bine în seara aceasta.

— Nu știu ce se întâmplă, mă simt când nenorocită, când înviorată. Ce bine ar fi fost dacă aș fi putut continua să trăiesc singură, cum am fost de vreun an încoace, fără speranțe, dar și fără temeri, fără vreo plăcere, dar și fără vreo durere.

— Acuma, ia închipuiți-vă că domnul Boldwood — zicem numai așa — v-ar cere să fugiți cu dumnealui în lume; ce-ați face, doamnă?

— Liddy!... Fără vorbe de-astea! zise Bathsheba cu gravitate. Te rog, nu vreau să aud nici un fel de glume pe socoteala asta. Pricepi?

— Vă cer iertare, doamnă. Dar știind ce ciudățenii mai suntem și noi, femeile, am zis doar... Oricum, n-o să mai vorbesc despre asta.

— Deocamdată n-o să fie nici un măritiş pentru mine; și încă mulți ani de acum încolo. Iar dacă o să fie vreodată, o să aibă cu totul alte motive decât îți închipui tu sau decât o să creadă ceilalți. Acum, dă-mi pelerina, fiindcă e timpul să plecăm.

— Oak, zise Boldwood, înainte să pleci, vreau să-ți spun ce mi-a trecut prin minte, zilele trecute — în legătură cu mica noastră învoială despre partea ta din câștigurile fermei. Partea aceea este mică, prea mică, ținând cont de cât de puțin mă ocup eu de treburi acum și cât de mult timp și nervi îți mănâncă ție. Ei bine, de vreme ce viața s-a înseninat pentru mine, vreau să simți și tu ce fericit sunt, mărimdu-ți procentajul în asocierea noastră. O să pun pe hârtie condițiile înțelegerii, cum mi s-au părut mie că ar fi mai potrivite, căci n-am timp să vorbesc despre asta acum, dar o să discutăm mai târziu, pe îndelete. Dorința mea este ca, în cele din urmă, să mă retrag cu totul din conducerea fermei și, până ce-o să poți s-o iei tu pe spezele tale, eu o să rămân asociat doar cu numele. Apoi, dacă mă însor cu ea — cum nădăjduiesc — cum simt că se va întâmpla, dacă...

— Vă rog, nu vorbiți despre asta, domnule, îl întrerupse Oak grăbit. Nu știm ce se poate întâmpla. Atâtea necazuri v-ar putea lovi. Vorba aceea, nu ziceți hop, până n-ați sărit gardul. Iar eu v-aș sfătui — cred că o să-mi iertați îndrăzneala, de data aceasta — să nu fiți prea sigur.

— Bine, bine. Dar dorința mea de a-ți mări partea din câștig vine din ceea ce știu despre tine. Oak, am prins puțin și din taina ta: interesul tău pentru ea este mai mare decât al unui vechil pentru un patron. Dar te-ai purtat ca un bărbat adevărat, iar eu, ca un fel de rival norocos — norocos în parte și din pricina inimii tale largi — aș vrea cu tot dinadinsul să-ți dovedesc că-ți prețuiesc prietenia pe care mi-ai arătat-o, sub care trebuie să fi fost o rană foarte dureroasă pentru tine.

— Oh, nu-i nevoie, mulțumesc, zise Oak pe nerăsuflăte. Trebuie să mă obișnuiesc cu una ca asta; cum au putut alții, o să pot și eu.

Apoi, Oak îl părăsi. Se simțea îngrijorat pentru Boldwood, căci se convinsese, încă o dată, că, din pricina pasiunii acesteia necurmăte, fermierul nu mai era omul de odinioară.

O vreme, Boldwood mai stătu în odaia sa, singur — gătit și pregătit să-și întâmpine oaspeții

— neliniștea în privința înfățișării sale părând să-i treacă, pentru a fi înlocuită de o adâncă solemnitate. Se uită pe fereastră, plimbându-și ochii peste conturul neclar, topit în întuneric, al copacilor pe fundalul cerului și peste priveliștea înserării care înainta spre noaptea adâncă. Apoi se îndreptă către un dulap ținut sub cheie și luă dintr-un sertar ținut sub cheie o cutiuță rotundă, de mărimea unui flacon de pastile, dând să-l vâre în buzunar. Dar se opri ca să-i deschidă capacul și să arunce o privire înăuntru. Cutiuța conținea un inel bătut cu mici diamante de jur-împrejur și, după cum arăta, părea să fie cumpărat de curând. Ochii lui Boldwood zăboviră îndelung asupra numeroaselor scânteieri, deși era limpede că acest aspect material îl preocupa prea puțin, după atitudinea sa și expresia feței, care arătau că mintea lui urmărea presupusul fir al viitoareii istorii a acelei bijuterii.

Uruitul unor roți în fața casei deveni deslușit. Boldwood închise cutiuța, o depuse cu grijă în buzunar și ieși pe palier. Bătrânul servitor, care era omul bun la toate în casă, veni, în același timp, la picioarele scării.

— Sosesc, domnule — mulțime — pe jos și în căruțe.

— Tocmai voiam să cobor. Dar roțile pe care le-am auzit — a venit doamna Troy?

— Nu, domnule. Încă n-a apărut.

O expresie rece și sobră se așternuse din nou pe chipul lui Boldwood, care însă abia de-i acoperi sentimentele când rosti numele Bathshebei, iar agitația lui febrilă continuă să-și trădeze prezența în viteza cu care degetele sale băteau darabana pe șold, în timp ce cobora scara.

— Mă acoperă bine? îl întreabă Troy pe vechilul Pennyways. Acum sunt convins că nu mă mai recunoaște nimeni.

În timp ce vorbea, își încheia nasturii unui palton cenușiu, gros, cu o croială de pe vremea lui Noe, cu capă și guler înalt, care stătea țeapăn, drept în sus, ca un zid de apărare, și care aproape că atinge borul pălăriei de voiaj, trasă până peste urechi.

Pennyways potrivea mucusul lumânării și apoi își ridică privirea, cercetându-l cu atenție pe Troy.

— Așadar, te-ai hotărât să te duci? întrebă el.

— Dacă m-am hotărât? Da, bineînțeles că da.

— De ce nu-i scrii? Te-ai vârat într-o foarte ciudată urzeală, sergentule. Vezi dumneata, toate astea o să iasă la iveală, dacă o să te întorci, și n-o să sune bine deloc. Zău, dac-aș fi în locul dumitale, aș rămâne în așteptare, un holtei pe nume Francis. O nevastă bună e bună, dar nici cea mai bună nevastă nu face cât fără nevastă deloc. Ei, ți-am spus ce gândesc eu, și mi-au mai spus unii și alții că aș fi ager de minte.

— Prostii! zise Troy furios. Ea e colo, plină de bani, cu o casă, fermă, cai și toate înlesnirile, iar eu sunt coala, trăind de azi pe mâine, un vântură-lume cu buzunarele goale. Dealtfel, n-are rost să mai vorbim acuma, este prea târziu și mă bucur: am fost văzut și recunoscut, chiar azi după-amiază. Ar fi trebuit să mă întorc la ea a doua zi după târg, dacă n-ai fi început tu să-mi vorbești despre lege și despre cererea de divorț, dar n-o să mai amân nici o clipă. Ce naiba mi-o fi venit să fug și toate celelalte, nu pot să înțeleg. Amăgeală sentimentală, asta a fost. Dar care bărbat pe lumea asta putea să știe că nevastă-sa avea să se grăbească atât de tare să scape de numele lui!

— Eu aș fi știut. Este destul de rea ca să te aștepti la orice din partea ei.

— Pennyways, nu uita cu cine vorbești!

— Ei bine, sergentule, îți mai spun o dată că, dacă aș fi în locul dumitale, aș pleca iarăși peste graniță, de unde-am venit — pentru asta nu-i încă prea târziu. N-aș mai răscoli lucrurile, ca să mă procopsesc cu un nume hilit, de dragul de-a trăi cu ea — căci negreșit o să iasă la iveală toată povestea cu dumneata jucând la circ, de-asta poți să fii sigur, deși dumneata ai altă părere. Să-mi sară mie ochii, o să iasă un tăraș de pomina, dacă te întorci tocmai acum — în mijlocul petrecerii de Crăciun a lui Boldwood!

— Hm!... Da. Bănuiesc că n-o să fii un oaspete bine venit, când ea este la el acasă, zise sergentul, râzând scurt. Un soi de Alonzo cel Viteaz — și, când o să intru, oaspeții o să încremenească, muți și înspăimântați, și răsetele și plăcerea o să dispară, și luminile din odaie o să devină livide, și viermii ... Uh, oribil! Sună să mai aducă niște coniac, Pennyways, că m-au trecut niște fiori de groază. Ei, ce să mai fie, pe lângă toate astea? Un baston — trebuie să am un baston!

Pennyways se simțea acum într-o oarecare încurcătură, căci dacă Bathsheba și Troy urmau să se împace, era nevoie să îi recâștige bunăvoința ei, dacă ținea să-și asigure protecția soțului.

— Uneori aș zice că ea ține la dumneata și că, în adâncul sufletului ei, este o femeie bună, se lansa el să salveze situația. Însă, privită din afară, nu poți să-ți dai seama. Ei, bineînțeles, sergentule, că faci cum vrei în ceea ce privește întoarcerea acasă; cât despre mine, o să fac ce-mi ceri dumneata.

— Bine, hai să vedem cât este ceasul, zise Troy, după ce-și goli paharul dintr-o înghițitură, stând în picioare. Șase și jumătate. Dacă n-o să mă grăbesc pe drum, o să fii acolo înainte de ora nouă.

LIII.

CONCURRITUR. HOROE MOMENTO

În fața casei lui Boldwood, câțiva bărbați stăteau în întuneric, cu ochii pironiți pe ușa care, la răstimpuri, se deschidea și se reînchidea, pentru a lăsa să treacă vreun oaspete sau vreun servitor, și atunci o potecă de lumină aurie se întindea pe pământ, pentru o clipă, ca să dispară în clipa următoare, în spatele său rămânând numai licărul slab, ca de licurici, al lămpii atârnată deasupra ușii, printre ramurile plantelor veșnic verzi.

— A fost văzut în Casterbridge, azi după-amiază, așa zicea băiatul, șopti unul dintre ei. Iar eu, unul, o cred. Știți doar că nu i-au găsit niciodată corpul.

— Asta este o poveste foarte ciudată, zise vecinul său. Pot să bag mâna-n foc că ea n-a aflat nimic.

— Nici un cuvânt.

— Poate că el nici nu vrea ca ea să afle, zise un altul.

— Dacă el este în viață și aici, prin împrejurimi, înseamnă că n-are gânduri curate, zise cel dintâi. Biata femeie, mi-e milă de ea, dacă este adevărat. El o s-o târască în mizerie.

— Ba nu! O să-și reia locul, cuminte, zise unul înclinat să vadă lucrurile nu chiar atât de în negru.

— Ce nesocotită trebuie să fi fost, ca să aibă vreodată de-a face cu individul acesta! Este atât de încăpățânată și de neascultătoare, că-ți vine mai degrabă să zici că a meritat-o, decât să-i plângi de milă.

— Nu, nu. Aici nu mai sunt de acord cu tine. N-a fost altfel decât necoaptă la minte și n-avea de unde să știe ce fel de bărbat era el. Dacă zvonul este adevărat, este o pedeapsă prea grea, mai mult decât merita să primească. — Stai, cine-i? Exclamația fu îndreptată către un zgomot de pași care se auzeau apropiindu-se.

— William Smallbury, zise o siluetă învăluită în întuneric, apropiindu-se și alăturându-li-se. E o beznă de nici nu vezi pe unde calci, zău așa. Era cât pe-ací să nu nimeresc puntea peste râu de colo, de jos — n-am mai pățit așa în viața mea. E vreunul dintre oamenii lui Boldwood printre voi? Se uită cu atenție de la unul la altul.

— Da, toți. Ne-am întâlnit aici, acum câteva minute.

— O, acum te-am recunoscut, ești Sam Samway — mi s-a părut mie că-ți cunosc glasul. Te duci înăuntru?

— Numaidecât. Dar, ia să te întreb, William, șopti Samway, ai auzit zvonul ăla ciudat?

— Care — că a fost văzut sergentul Troy, asta vreți să spuneți? făcu Smallbury și își coborî vocea, la rândul său.

— Da, în Casterbridge.

— Da, am auzit. Laban Tall mi-a dat ceva de înțeles, adineauri, dar eu nu cred. Ia! Mi se pare că vine chiar Laban... Niște pași se apropiară.

— Laban?

— Da, eu sunt, zise Tall.

— Ai mai aflat ceva?

— Nu, zise Tall, intrând în grup. și înclină să cred că ar fi mai bine să ne ținem gura. Dacă o fi să nu fie adevărat, o s-o răvășim degeaba și o să-i facem foarte rău, spunându-i. Iar dacă o fi să fie adevărat, n-o să-i folosească la nimic să-i spunem dinainte că o s-o ajungă necazul. Să dea Dumnezeu să fie o minciună, că, deși Henery Fray și alți vreo câțiva o vorbesc de rău, cu mine s-a purtat întotdeauna frumos. Este iute și repezită, dar este o fată de toată isprava, care nu ți-ar spune niciodată o minciună, oricât de tare ar dura-o să-ți spună adevărul, așa că eu n-am nici un motiv să-i doresc răul.

— Ce-i drept, nu-ți îndrugă niciodată baliverne muieresti — și asta nu poți spune despre multe. Da, tot ce gândește, de bine sau de rău, ți-o spune verde în față — nu umblă niciodată cu fofârlica.

Rămaseră tăcuți câteva clipe, fiecare rumegându-și propriile gânduri, timp în care se putu auzi rumoarea veseliei din casă. Apoi, ușa din față se deschise, razele țâșniră în noapte și bine cunoscuta siluetă a lui Boldwood apărură în cadrul de lumină, după care ușa se închise, iar Boldwood porni agale pe alee.

— Stăpânul! șopti unul dintre oameni, în timp ce el se apropia de ei. Mai bine stăm liniștiți, o să se întoarcă repede în casă. O s-o ia drept necuviință că tândălim pe-ací.

Boldwood înaintă și trecu pe lângă oameni fără să-i vadă, strânși lângă tufișuri, pe peluză. Se opri, se plecă peste bariera de la poartă și oftă prelung. Oamenii îl auziră spunând, cu voce joasă:

— Doamne, sper c-o să vină, altminteri seara aceasta nu va fi decât un mare chin pentru mine. O, draga mea, draga mea, de ce mă ții așa, în nesiguranță?

Spusese acestea pentru sine, dar toți le auziseră foarte clar. Boldwood rămase tăcut, după aceea, iar zgomotul petrecerii fu din nou singurul lucru care se mai auzi, până când, câteva minute mai târziu, începu să se deslușească uruitul unor roți ușoare, coborând dealul. Uruitul se apropie și se opri în dreptul porții. Boldwood se grăbi înapoi la ușă, deschizând-o larg, și atunci lumina revărsată în afară o înfățișă pe Bathsheba, care venea pe alee.

Boldwood își înăbuși emoția, urându-i simplu bun venit — oamenii auziră râsul ei scurt și scuzele pe care i le spuse când ajunse lângă el. Apoi, el o conduse înăuntru și ușa se închise iarăși.

— Dumnezeule mare, n-am știut că așa stau lucrurile cu el! zise unul dintre oameni. Am crezut că toana asta i-a trecut de mult!

— Nu-l cunoști pe stăpânul, dacă așa ai crezut, zise Samway.

— Pentru nimic în lume n-aș fi vrut să-și dea seama că am auzit ce a zis, remarcă un al treilea.

— Mai bine spuneam numaidecât ce-am aflat, continuă primul, stingherit. Acuma poate să iasă un necaz mai mare decât ne-am închipuit noi. Săracu' domnu' Boldwood, o să fie groaznic pentru el. Vedea-l-aș pe Troy în... Ei, Doamne iartă-mă pentru gândul ăsta! Dar e un nemernic, să-i joace renghiuri din astea biete sale neveste. Nimic n-a mai mers bine de când s-a pripășit el în Weatherbury. Dar acuma nu mai am curaj să intru. Hai să trecem puțin pe la bodega lui Warren, mai întâi, vreți?

Samway, Tall și Smallbury se învoiră să meargă la bodega lui Warren și ieșiră pe poartă, în timp ce restul intrară în casă. Cei trei ajunseră repede la slădărie, venind prin livada

învecinată, și nu pe drum. Ochiul de geam era luminat, ca de obicei. Smallbury, care mergea ceva mai în față decât ceilalți, se opri, se întoarse brusc spre tovarășii lui și zise:

— Sst! Uite acolo!

Acum se putea vedea că lumina care trecea prin ochiul de geam nu bătea, ca de obicei, în zidul acoperit cu iederă, ci se oprea în ceva aproape de ferestruică. Era capul unui om.

— Hai mai lângă el, șopti Samway; și se apropiară în vârful picioarelor. Nu mai încăpea îndoială în privința zvonului. Troy stătea cu fața aproape lipită de ochiul de geam și se uita înăuntru. Nu doar că se uita, ci părea captivat de o discuție care se purta în slădărie, vocile celor care vorbeau fiind ale lui Oak și ale slădarului.

— Zaiafetul este numai în cinstea ei, nu-i așa? întrebă bătrânul. Cu toate că el ne-a lăsat să credem că îl ține doar fiindcă e Crăciunul.

— N-aș ști să spun, răspunse Oak.

— O, dar așa e, zău. Nu pot să pricep cum de fermierul Boldwood s-a prostit așa la vârsta lui, încât să ofteze și să se perpelească după muierea asta, căreia nu-i pasă nici cât negru sub unghie de toate astea.

Oamenii de afară, după ce îi recunoscură chipul lui Troy, se traseră înapoi, prin livadă, la fel de neauziți cum veniseră. Tot văzduhul era încărcat de soarta Bathshebei în seara aceea — unde te întorceai, numai despre ea auzeai vorbindu-se. când ajunseră departe de urechi nepoftite, toți se opriră ca la un semn.

— Mi s-a făcut rău, când i-am văzut fața, zise Tall, respirând adânc.

— Și mie, zise Samway. Ce-i de făcut?

— Nu cred că-i treaba noastră, murmură Smallbury, plin de îndoială.

— Ba este! Este un lucru care ne privește pe toți, zise Samway. Știm foarte bine că stăpânul a apucat pe-o cale greșită și că ea chiar n-are habar de nimic, așa că trebuie să le spunem neîntârziat. Laban, tu o cunoști cel mai bine, du-te și vorbește cu ea.

— Nu sunt potrivit pentru chestii dintr-astea, zise Laban speriat. Mă gândeam că, dacă trebuie să se ducă cineva, William ar fi cel mai în măsură. Este mai în vârstă.

— Ba eu nu vreau să am nimic de-a face cu povestea asta, zise Smallbury. E o problemă încurcată rău. și apoi, o să se ducă el însuși la ea, peste vreo câteva minute, o să vedeți.

— Dar nu știm dacă o să se ducă. Hai, Laban!

— Prea bine, dacă e musai, e musai — ce să fac, mormăi Laban cu jumătate de gură. Ce trebuie să spun?

— Cere doar să vorbești cu stăpânul'.

— A, nu! N-o să vorbesc cu domnul Boldwood. Dacă este să-i spun cuiva, îi spun stăpânei mele.

— Prea bine, zise Samway.

Atunci, Laban porni spre ușă. când o deschise, zumzetul petrecerii se rostogoli afară ca un val peste un țărm încremenit — oaspeții aflându-se chiar în spatele ușii, în holul uriaș — și se stinse într-un murmur, când o închise la loc. Cei doi rămași afară așteptară încordați, zgâindu-se la vârfurile întunecate ale copacului din preajmă, care se legănau ușor pe cer și se înfiorau, din

când în când, sub o adiere de vânt, de parcă ar fi fost captivați de priveriște, când, de fapt, nici unul n-o vedea într-adevăr. Unul dintre ei începu să se plimbe în sus și-n jos, apoi veni înapoi în locul de unde pornise și se opri din nou, lăsând să se înțeleagă că plimbatul nu ajută la nimic, în momentul acela.

— Cred că Laban trebuie s-o fi văzut pe stăpână, până acum, zise Smallbury, rupând tăcerea. Sau poate că ea nu vrea să vină să-l asculte.

Ușa se deschise. Tall se ivi în prag și se îndreptă către tovarășii lui.

— Ei? făcură amândoi într-un glas.

— N-am putut s-o chem, până la urmă, îngăimă Laban. Sunt cu toții într-o mare agitație, încercând să însuflețească nițel petrecerea. Cumva de parcă focul veseliei n-ar vrea să se aprindă, deși au acolo tot ce-ți pofteste inima, așa că n-am putut, pe legea mea, să mă mai bag și eu în față și să arunc o găleată de apă rece peste toate — nici să mă fi omorât, n-aș fi putut.

— aș zice că mai bine mergem toți, zise Samway posac. Poate se ivește vreun prilej să-i șoptesc un cuvânt stăpânului.

Așadar, intrară toți trei în hol, care era încăperea aleasă și aranjată pentru primirea oaspeților, datorită dimensiunilor sale. Flăcări și fetele începuseră, în sfârșit, să danseze. Bathsheba nu avea nici o idee despre ce ar fi trebuit să facă, fiindcă, la urma urmelor, și ea era tot o tânără sprintară ca și fetele, însă pe umerii săi apăsa greu povara demnității. La un moment dat, își zise că n-ar fi trebuit să vină pentru nimic în lume; apoi, se gândi ce gest rece și lipsit de îngăduință ar fi fost să nu vină; și, în cele din urmă, alege o cale de mijloc, adică să stea numai vreo oră, după care să se strecoare neobservată — fiindcă hotărâse de la bun început că sub nici o formă nu avea să danseze, să cânte ori să se amestece cumva în desfășurarea petrecerii. Când ora pe care și-o îngăduise trecu, mai stând de vorbă, mai privind la ceilalți, Bathsheba îi spuse lui Liddy să nu se grăbească s-o urmeze, apoi se duse în salonaș, să se pregătească de plecare, salonaș care, ca și holul, era împodobit cu vâsc și iederă și luminat din belșug.

În încăpere nu mai era nimeni, dar nici nu intrase bine, când se ivi stăpânul casei.

— Doamnă Troy... doar nu plecați? zise el. Abia a început.

— Vă rog să mă iertați, aș vrea să plec acum. Gesturile sale erau nervoase, căci ținuse minte promisiunea făcută și își închipuia ce voia să-i spună el. Dar, fiindcă nu este foarte târziu, adăugă ea, pot să merg pe jos până acasă și să-i las pe vizitiul meu și pe Liddy să vină când vor crede de cuviință.

— Încercam să prind un prilej să-ți vorbesc, zise Boldwood. Probabil că știi ceea ce ard de nerăbdare să-ți spun, nu?

Bathsheba privi, fără un cuvânt, în podea.

— Mi-l dai, nu-i așa? zise el pasionat.

— Ce? întrebă ea în șoptă.

— Ei, asta-i fugă de răspundere! Cum, ce? Cuvântul dumitale. Nu vreau să te sâcâi deloc, nici nu vreau să anunț pe cineva. Dar, dă-mi cuvântul dumitale! O simplă înțelegere de afaceri, știi, între doi oameni mai presus de influențele pasiunii. Boldwood știa cât de fals era tabloul acesta, în ceea ce-l privea pe el, dar descoperise că era singurul ton cu care ea îi îngăduia să se apropie de ea. O promisiune că te vei căsători cu mine peste cinci ani și nouă luni. Mi-o datorezi!

— Îmi dau seama că ți-o datorez, zise Bathsheba, de vreme ce mi-o ceri. Dar eu nu mai sunt femeia de altădată, sunt o femeie nefericită și nu... nu...

— Ești încă o femeie foarte frumoasă, zise Boldwood. Rostise această afirmație din pură și neprefăcută convingere, fără să stârnească nici o umbră de bănuială că, de fapt, prin acest compliment direct, ar fi încercat s-o măgulească și s-o cucerească.

Cu toate acestea, declarația lui nu avu prea mult efect, căci ea răspunse, într-un murmur lipsit de orice însuflețire, care era el însuși o dovadă în sprijinul cuvintelor sale:

— Perspectiva nu mă atrage deloc. și n-am nici o idee despre ce se cuvine să fac în situația mea, atât de complicată, și n-am pe nimeni cu care să mă sfătuiesc. Dar, o să-mi dau cuvântul, dacă trebuie — bineînțeles, cu condiția să fiu într-adevăr o văduvă. Îmi dau cuvântul ca și când aș plăti o datorie.

— Așadar, o să te măriți cu mine peste cinci ani și ceva, până în șase.

— Nu mă grăbi așa. N-o să mă mărit cu nimeni altul.

•— Dar, de bună seamă că o să-mi spui când, altminteri promisiunea nu valorează nimic.

— O, nu știu — te rog, lasă-mă să plec! zise ea și pieptul i se umplu de suspine. Mă tem că nu știu ce să fac — vreau să fiu dreaptă cu dumneata și, fiind astfel, mi se pare că sunt nedreaptă cu mine. și probabil ar însemna și-o încălcare a poruncilor. Sunt mari îndoieli în privința

morții lui și, atunci, ar fi îngrozitor — lasă-mă să întreb un avocat, domnule Boldwood, dacă este sau nu legal ceea ce fac!

— Spune odată cuvintele, draga mea, și n-o să mai vorbim despre acest lucru... O binecuvântată și plină de dragoste intimitate de șase ani și, apoi, căsătoria... O, Bathsheba, spune cuvintele acestea! o imploră el, cu o voce găuită, nemaifiind în stare să susțină simpla prietenie. Promite-mi că vei fi a mea — o merit, într-adevăr o merit, căci te-am iubit mai mult decât oricine pe lumea aceasta. și, dacă am spus cuvinte pripite și m-am arătat nepotrivit de înfierbântat față de tine, crede-mă, scumpa mea, n-am vrut să te supăr — eram înnebunit, Bathsheba, și nu mai știam ce spun. Am suferit ca un câine, dacă ai ști! Uneori, parcă n-aș vrea să știi ce am simțit pentru dumneata, dar, alteori, sunt nefericit că n-o să afli nimic. Îndură-te și dăruiește-mi și mie puțin, când eu mi-aș da și viața pentru dumneata!

Volanele de dantelă ale rochiei Batshebei, tremurând în lumină, arătau cât de mult se zbuciuma. până la urmă, izbucni în plâns:

— Și n-o să... mă mai zorești... cu nimic... dacă spun că da, peste cinci sau șase ani? zise ea printre suspine, când își găsi puterea să articuleze cuvintele.

— Nu, atunci o să las totul pe seama timpului.

Ea așteptă un moment.

— Prea bine. Dacă el nu se întoarce, o să mă mărit cu dumneata peste șase ani, începând de astăzi, dacă o să mai fim în viață, zise ea solemn.

— Și o să primești asta, ca un semn de la mine.

Boldwood veni până lângă ea și îi prinse o mână, ținând-o în mâinile lui și ducând-o la piept.

— Ce e asta? Oh, nu pot să port un inel! exclamă ea, văzând ce ținea el. Nu vreau să știe absolut nimeni că este vorba despre o logodnă. Poate că nu se cade. Dealtfel, nu suntem chiar logodnici, așa cum se înțelege de obicei prin acest cuvânt, nu-i așa? Nu stărui, domnule Boldwood — nu! în tulburarea ei, fiindcă nu-și putu trage mâna dintr-a lui imediat, bătut pătimaș cu piciorul în podea, iar lacrimile îi înceară din nou ochii.

— Nu înseamnă decât o chezășie, nu dragoste, pecetea unei convenții puse în fapt, zise el mai liniștit, dar ținându-i în continuare mâna strâns. Ei, hai! și Boldwood îi strecură inelul pe deget.

— Nu pot să-l port! zise ea, hohotind de parcă inima era pe cale să i se frângă. Mă sperii... așa un plan smintit! Te rog, lasă-mă să mă duc acasă!

— Numai în seara aceasta, poartă-l numai în seara aceasta, ca să-mi faci mie o plăcere. Batsheba se prăbuși pe un scaun și își îngropă fața în batistă, deși Boldwood încă îi mai ținea mâna captivă. În cele din urmă, zise, într-un soi de șoaptă deznădăjduită:

— Atunci, fie! o să-l port în seara aceasta, dacă-ți dorești cu atâta înfocare. Acum, dă-mi drumul la mână... O să-l port, pe cuvânt că o să-l port în seara aceasta.

— Și acesta o să fie începutul unei plăcute și tainice curtări, de șase ani, cu o nuntă la sfârșit?

— Trebuie să fie, presupun, de vreme ce așa vrei dumneata! zise ea, definitiv înfrântă, fără să mai opună rezistență.

Boldwood îi strânse mâna și îi dădu drumul; mâna căzu, fără vlagă, în poala ei.

— Acum sunt fericit, zise el. Dumnezeu să te binecuvânteze!

Ieși din încăpere și, când socoti că trecuse destul timp pentru ca Bathsheba să-și fi recăpătat stăpânirea de sine, trimise una din servitoare după ea. Bathsheba ascunse cât putu mai bine efectele scenei de dinainte, o urmă pe fată și, după alte câteva clipe, coborî scara, cu pălăria pe cap și pelerina pe umeri, gata să plece. Ca să ajungă la ușă, era nevoie să străbată tot holul și,

mai înainte să pornească, se opri puțin la picioarele scării, care dădea într-un colț, ca să mai arunce o ultimă privire spre adunare.

În clipa aceea, nu era nici muzică, nici nu se mai dansa. în capătul cel mai îndepărtat, care fusese aranjat anume pentru lucrători, câțiva bărbați strânși în grup vorbeau în șoaptă și aruncau priviri bănuitoare. Boldwood stătea lângă foc și, cu toate că era pierdut în visare pe

marginea promisiunii ei, încât abia mai vedea ceva din jur, păru să observe și el purtările ciudate și uităturile piezișe ale acestora.

— Ce vă nedumerește, oameni buni? întrebă el. Unul dintre ei se întoarse și răspunse, stingherit:

— A auzit Laban despre ceva, atâta tot, domnule.

— Ceva nou? Despre cineva însurat sau logodit, nou-născut sau mort? se interesă fermierul, înveselit. Spune-ne și nouă, Tall. S-ar putea crede, după privirile și purtările voastre misterioase, că este ceva îngrozitor.

— O, nu, domnule, nu e nimeni mort, zise Tall.

— Mi-ar fi plăcut mie să fi fost cineva mort, zise Samway în șoaptă.

— Ce spui, Samway? întrebă Boldwood, oarecum tăios. Dacă ai ceva de spus, zi tare! Dacă nu, să înceapă un nou dans!

— Uite că a coborât doamna Troy, îi zise Samway lui Tall. Dacă vrei să-i spui, mai bine îi spui acum.

— Ai idee despre ce vorbesc? o întrebă fermierul pe Bathsheba, din capătul celălalt al încăperii.

— Nici cea mai mică, zise Bathsheba.

Se auzi o bătaie puternică în ușă. Unul dintre oameni o deschise numaidecât și ieși afară.

— Întreabă cineva de doamna Troy, zise el, la întoarcere.

— Sunt gata, zise Bathsheba. deși n-am cerut să mi se trimită trăsura.

— Este un străin, doamnă, zise omul de lângă ușă.

— Un străin? se miră ea.

— Spune-i să între, zise Boldwood.

Mesajul fu transmis, iar Troy, înfășurat în palton până la ochi, cum l-am văzut, veni și se opri în prag.

Se lăsase o tăcere nepământească, toți ochii fiind ațintiți asupra nou-sositului. Cei care tocmai aflaseră că fusese văzut prin împrejurimi îl recunoscuseră într-o clipă. Cei care nu știau erau uluiți. Nimeni nu-i dădea atenție Bathshebei. Ea se sprijinise de scară, cu fruntea încruntată, cu fața albă ca varul, cu buzele întredeschise și cu ochii ficși, pironiți asupra vizitatorului. Boldwood era dintre cei care nu-și dăduseră seama că era Troy.

— Intră, intră! repetă el voios. Hai să bei un pahar cu noi, de Crăciun, străine!

Troy înaintă până în mijlocul încăperii, își scoase pălăria, își lăsă gulerul în jos și îl privi pe Boldwood drept în față. Nici măcar atunci Boldwood nu realiză că întruparea statorniceii ironii a Cerului față de el, care îi mai spulberase o dată fericirea, îi sfâșiasse sufletul și îi smulsese desfătarea, venise să înfăptuiască aceste silnicii încă o dată. Troy începu să râdă, cu un râs forțat. Boldwood îl recunoscuse.

Troy se întoarse spre Bathsheba. Nenorocirea bieteii fete, în acest moment, ajunsese cu neputință de imaginat ori de descris în cuvinte. Se lăsase moale pe ultima treaptă a scării și rămăsese acolo, cu buzele livide și uscate și cu ochii ei întunecați ațintiți fără expresie asupra lui, de parcă se întreba dacă nu cumva totul era o înspăimântătoare vedenie. Atunci, Troy vorbi:

— Bathsheba, am venit să te iau. Ea nu-i răspunse nimic.

— Hai acasă cu mine, vino!

Bathsheba își mișcă puțin picioarele, dar nu se ridică. Troy traversă camera până la ea.

— Hai, doamnă, auzi ce îți spun eu? zise el poruncitor.

O voce stranie se auzi dinspre cămin, o voce înăbușită, care parcă venea de departe, dintr-o temniță adâncă. Abia dacă-și dădu seama cineva că tonurile acelea slabe erau scoase de Boldwood. Deznădejdea neașteptată îl făcuse de nerecunoscut.

— Bathsheba, du-te cu soțul tău!

Cu toate acestea, ea nu se clinti. Adevărul este că Bathsheba, deși nu leșinase, nu era în stare nici să clipească. Era într-o stare mintală ca de gutta serena — mintea ei, pentru câteva momente, fu pe deplin întunecată, în același timp ce, pe dinafară, nu se zărea nici un semn al răvășirii sale.

Troy întinse mâna ca s-o tragă lângă el, dar ea se trase iute înapoi. Această groază vădită de el păru să-l enerveze pe Troy, care o înșfăcă de braț și-o smuci cu putere. Fie că strângerea lui o

duru, fie că simpla lui atingere fu motivul, nu se știe, dar în clipa în care el o prinse de braț, ea se ghemui și scoase un țipăt scurt și înăbușit.

Țipătul se auzise doar de câteva secunde, când fu urmat de o detunătură asurzitoare și neașteptată, al cărei ecou se repetă prin încăpere, împietrindu-i pe toți. Peretele despărțitor de stejar se zgâlțâi de la suflu și întreaga scenă se umplu de un fum cenușiu.

Uluiți, toți își întoarseră ochii spre Boldwood. În spatele lui, unde stătuse înainte, lângă cămin, se afla un rastel pentru arme, cum se obișnuiește prin casele fermierilor, prevăzut să țină două sau trei puști. Când Bathsheba strigase în strânsoarea soțului ei, fața lui Boldwood, care scrâșnea din dinți de disperare, se schimbase deodată. Vinele de pe frunte i se umflaseră și ochii îi luciseră sălbatic. Se întorsese iute, luase una dintre puști, îi ridicase piedica și o descărcase cât ai clipi în Troy.

Troy căzu. Distanța care îi separa pe cei doi bărbați era atât de mică, încât alicele cu care pușca era încărcată nu se răspândiseră câtuși de puțin, ci pătrunseseră ca un glonț în corpul lui Troy. Scoase un oftat prelung și găgâit, se chirci, se întinse, apoi mușchii i se relaxară și rămase neclintit.

Boldwood fu zărit, prin fum, umblând iarăși la pușcă. Avea două țevi și, între timp, izbutise cumva să-și lege batista de trăgaci și, cu piciorul la capătul celălalt, se pregătea să îndrepte cea de-a doua țeavă spre el însuși. Samway, omul său, fu cel dintâi care-l văzu și, în mijlocul groazei generale, se repezi la el. Boldwood apucase deja să smucească de batistă, iar pușca bubui pentru a doua oară, trimițându-și încărcătura, din pricina loviturii date la Țanc de Samway, în grinda care traversa tavanul.

— Bine, nu e nici o deosebire, găfai Boldwood. Mai există încă o cale pentru mine de a muri. Apoi se smulse din bratele lui Samway, străbătu încăperea până la Bathsheba și îi sărută mâna. Își puse pălăria, deschise ușa și se pierdu în noapte, fără să-i treacă nimănui prin cap să-l oprească.

LIV.

DUPĂ ȘOC

Boldwood ieși în drumul mare și se îndreptă spre Casterbridge. Trecu, mergând cu pas întins și hotărât, dincolo de dealul Yalbury, apoi de-a lungul platoului sterp de la picioarele acestuia, urcă dealul Mellstock și, între orele unsprezece și douăsprezece noaptea, străbătu mlaștina Dumover și intră în oraș. Străzile erau aproape pustii și flăcările pâlpâitoare ale felinarelor luminau numai șirurile de obloane cenușii ale prăvăliilor și câte o fâșie din caldarâmul albicios, pe care pașii lui răsunau cu ecou. Coti la dreapta, intrând în piața Ocolul taurului, și se opri înaintea unei arcade din blocuri mari de piatră, închise de o poartă dublă, întărită cu

piroane de fier. Aceasta era intrarea închisorii, iar deasupra era atârnată o lampă, lumina ei îngăduindu-i drumețului obosit să găsească șnurul clopoțelului.

În cele din urmă, se deschise micul ghișeu și apără un paznic. Boldwood făcu un pas înainte și spuse ceva, cu voce joasă, drept pentru care, după un timp, veni un alt om. Boldwood intră și poarta se închise în urma lui, ca să nu i se mai deschidă niciodată spre lume.

Mult mai devreme de aceasta, întregul Weatherbury fu în picioare, iar cumplita faptă care pusese capăt petrecerii lui Boldwood făcu înconjurul satului. Dintre acești oameni scoși din casele lor, Oak fu unul dintre primii care află de nenorocire, iar când intră în marele hol de la Boldwood, la vreo cinci minute după ieșirea fermierului, se cutremură la vederea cumplitei scene. Toate femeile se înghesuieră una într-alta, pe lângă pereți, ca oile pe furtună — iar bărbații erau năcuți, neștiind ce să facă. În ceea ce o privește pe Bathsheba, se vedea o mare schimbare. Stătea pe podea, lângă trupul lui Troy, căruia îi luase capul în poală. Cu o mână îi apăsa o batistă pe piept, acoperindu-i rana, deși abia dacă se scursese vreo picătură de sânge, iar cu cealaltă ținea strâns de o mână de-a lui. Zăpăceala celorlalți o făcuse să-și revină în fire. Coma ei de moment încetase, iar nevoia de activitate redeveni stăpână. Capacitatea de a îndura, care pare la ordinea zilei în filozofie, se întâlnește rar în comportament, iar Bathsheba îi uimea pe toți cei din jurul ei, căci filozofia sa era una cu atitudinea sa, deși cu greu ar fi crezut posibil de înfăptuit ceea ce ea nu încercase niciodată. Era din aceeași plămadă cu mamele de eroi. Era de neînlocuit în societatea oamenilor distinși, urâtă la sindrofii, temută în prăvălii și iubită în

momentele de criză. Troy, întins pe spate, cu capul în poala nevestei sale, rămăsese acum singurul spectacol din mijlocul uriașei încăperi.

— Gabriel, zise ea mașinal, când îl văzu intrând, întorcând spre el o față care doar prin trăsăturile bine cunoscute mai amintea că era a ei, căci orice altceva din portret se ștersese. Ia un cal și dă fuga la Casterbridge după un chirurg. Este, după părerea mea, de prisos, dar du-te, totuși. Domnul Boldwood mi-a împușcat soțul.

Relatarea faptei, în cuvinte atât de simple și lipsite de emoție, fu mai pătrunzătoare decât vreo declamație tragică și izbuti cumva să așeze imaginile deformate din mintea tuturor celor de față în unghiul potrivit de vedere. Oak, aproape mai înainte de a fi înțeles altceva în afară de scurtul rezumat al întâmplării, ieși în goană din casă, înșeuă un cal și porni la drum. Abia după ce călărise mai bine de-o milă îi trecu prin cap că ar fi fost mai bine să trimită pe altcineva, iar el să fi rămas în casă. Ce se întâmplase, oare, cu Boldwood? Ar fi trebuit să vadă de el. Înnebunise? Se certaseră? și, apoi, cum ajunsese Troy acolo? De unde venise? Cum avusese loc această nemaipomenită apariție, când se presupunea despre el că ar zăcea pe fundul mării? Oak era pregătit, într-o oarecare măsură, să-l reîntâlnească pe Troy, auzind zvonul despre întoarcerea lui cu puțin înainte de a intra în casa lui Boldwood. Dar, mai înainte de a fi avut timp să aprecieze greutatea acestei informații, aflase de producerea evenimentului fatal. În orice caz, acum era prea târziu să se mai gândească să trimită un alt mesager, așa că își continuă drumul — și prins de febra acestor întrebări care-i muneau creierii, nu observă, la vreo trei mile de Casterbridge, silueta vâjnoasă a unui drumeț care mergea de-a lungul gardului viu întunecat, în aceeași direcție ca și el.

Milele pe care trebui să le parcurgă și alte mici piedici care apăruseră din pricina orei târzii și-a beznei nopții întârziară sosirea domnului Aldritch, chirurgul, astfel că mai bine de trei ore se scurseseră între momentul împușcăturii și acela al intrării sale în casă. Oak fu, în plus, reținut în Casterbridge, cât trebui să raporteze autorităților ceea ce se întâmplase — cu acest prilej află că și Boldwood venise în oraș și se predase.

Între timp, chirurgul, după ce se grăbise să ajungă în hol, la Boldwood acasă, îl găsi cufundat în întuneric și pustiu. Bâjbâi până în spatele casei, unde descoperi, în bucătărie, un bătrân pe care îl întrebă ce se întâmplase.

— Ea l-a luat și l-a dus acasă la ea, domnule, zise bătrânul.

— Cine este ea? continuă să întrebe doctorul.

— Doamna Troy. Era mort de-a binelea, domnule. Informația aceasta îl ului.

— N-avea nici un drept să facă asta, zise doctorul. Va trebui să se facă o anchetă și ea ar fi trebuit să aștepte până să i se spună ce are de făcut.

— Da, domnule. I s-a dat de înțeles că ar fi mai bine să aștepte să afle ce spune legea. Dar ea a spus că legea nu înseamnă nimic pentru ea și că n-o să lase trupul neînsuflețit al iubitului său soț să rămână așa, neluat în seamă, ca să se holbeze la el toată lumea, nici pentru toate autoritățile din Anglia.

Domnul Aldritch se duse numaidecât cu trăsura, peste deal, acasă la Bathsheba. Cea dintâi persoană peste care dădu fu biata Liddy, care părea să se fi făcut la propriu mai mică în aceste ultime ore.

— Ce i-ați mai făcut? întrebă el.

— Nu știu, domnule, răspunse Liddy, ținându-și respirația. Stăpâna mea a făcut totul.

— Ea unde se află?

— La etaj, cu el, domnule. când a fost adus acasă și urcat în odaia de sus, ea a zis că nu mai are nevoie de ajutor de la oameni. Apoi, m-a chemat pe mine și m-a pus să umplu baia, iar după aceea mi-a spus că mai bine plec, ca să mă întind puțin, fiindcă arătam foarte rău. Apoi s-a încuiat singură în odaie cu el și n-a mai lăsat pe nimeni să intre, nici pe infirmieră, nici pe altcineva. Dar eu m-am gândit să aștept în odaia de alături, că poate o să mai aibă nevoie de mine. Am auzit-o trebăluind prin cameră mai bine de o oră, dar n-a ieșit decât o dată, ca să mai ceară lumânări, pentru că ale ei arseseră până la capăt. A zis s-o anunțăm când veniți dumneavoastră sau domnul Thirdly, domnule.

În clipa aceea, intră și Oak cu pastorul, apoi urcară cu toții la etaj, conduși de Liddy Smallbury. Era o tăcere ca de mormânt, când se opriră pe palier. Liddy bătu la ușă, iar Bathsheba fu auzită traversând încăperea, întorcând cheia în broască și deschizând ușa.

înfățișarea ei părea liniștită, aproape împietrită, ca un bust al Melpomenei, abia atins de suflul vieții.

— Oh, domnule Aldrich, în sfârșit ai venit, murmură ea, mai mult din vârful buzelor, apoi deschise ușa larg. Ah, și domnul Thirdly. Ei bine, s-a făcut tot ce trebuia și acum toată lumea de pe pământ poate să-l vadă. Apoi trecu printre ei, traversă palierul și intră într-o altă odaie. Uitându-se în camera funebră, din care ea tocmai ieșise, văzură la lumina lumânărilor de pe scrinuri o formă lungă și dreaptă, întinsă în capătul celălalt al dormitorului, înfășurată într-un giulgiu alb. Doctorul intră și, după câteva minute, se întoarse din nou pe palier, unde rămăseseră să aștepte Oak și pastorul.

— S-a făcut, într-adevăr, tot ce trebuia, după cum spunea ea, remarcă domnul Aldrich, cu glas scăzut. Mortul a fost dezbrăcat și înveșmântat cum se cuvine în hainele de înmormântare. Dumnezeu mare, și e aproape o copilă! De bună seamă că are tăria sufletească a unui stoic!

— Mai curând inima unei soții, pluti o șoptă pe la urechile celor trei și, când se întoarseră, o văzură pe Bathsheba în mijlocul lor. Apoi, ca și cum în clipa aceea ar fi vrut să dovedească faptul că tăria ei venea mai mult din voință, decât din imbold sufletesc, leșină fără o vorbă, căzând moale la picioarele lor, prefăcându-se într-o grămadă informă de pânze în mijlocul podelei. Căpătând încredințarea că acea efortare supraomenească nu mai era necesară, puterea ei de a continua fusese dintr-o dată suspendată.

O luară de acolo și-o duseră într-o odaie alăturată, iar ajutorul medicului, care fusese zadarnic în cazul lui Troy, deveni neprețuit în cazul Bathshebei, care fu cuprinsă de o serie de crize de

leșin, îngrijorătoare pentru o vreme. Suferinda fu culcată în pat, iar Oak, aflând din rapoartele celorlalți că nu era amenințată de nimic foarte grav, plecă. Liddy rămase să vegheze în odaia Bathshebei, unde, de-a lungul ceasurilor sumbre, care se scurseră foarte încet, ale acelei nopți de jale, o auzi neconținut pe stăpâna sa, văitându-se în șoptă:

— O, este vina mea — cum să mai pot trăi? O, Doamne, cum să mai pot trăi?

LV.

MARTIE URMĂTOR. „BATHSHEBA BOLDWOOD”

O să trecem repede la o zi din luna martie, cu vânt slab, fără soare, fără frig, fără rouă. Pe dealul Mellstock, la vreo milă și un sfert depărtare de Casterbridge, pe drumul către Londra, se strânsese un grup numeros de oameni, ochii celor mai mulți îndreptându-se adesea în zare, spre nord-est. Adunarea era alcătuită din gloata unor pierde-vară, dintr-o ceată de lăncieri și doi gorniști, iar la mijloc erau mai multe trăsură, într-una dintre ele aflându-se însuși prefectul districtului. Printre gură-cască — mulți dintre ei cocoțați în vârful unui dâmb, rămas de când se construisese drumul — erau și câțiva bărbați și flăcăi din Weatherbury — printre care Poorgrass, Coggan și Cain Ball. După o jumătate de oră, un norișor de praf se zări în direcția așteptată, iar, puțin după aceea, o trăsură de voiaj, aducându-l pe unul dintre judecătorii din Circuitul de Vest, urcă dealul și se opri în vârf. Judecătorul schimbă trăsura, în vreme ce gorniștii cu obraji umflați sloboziră un tril, după care trăsurile și lăncierii porniră în alai spre oraș, fără sătenii din Weatherbury, care, de îndată ce îl văzură pe judecător plecând, se întoarseră acasă, la treburile lor.

— Joseph, te-am văzut făcându-ți loc până aproape de trăsură, zise Coggan, pe drum. Ai băgat de seamă cum arăta fața Domniei sale judecătorul?

— Da, zise Poorgrass. M-am uitat țintă la el, de parcă aș fi vrut să-i citesc până-n suflet, și-am găsit milă în ochii lui — sau, mai bine zis, ca să vorbim în deplin respect pentru adevăr, cum se cuvine în acest moment solemn, în ochiul care era înspre partea mea.

— Atunci, nădăjduiesc să iasă bine, zise Coggan, deși rău tot o să fie. Oricum, la judecată n-o să mă duc și i-aș sfătui și pe ceilalți care-ar mai vrea să stea deoparte. I-ar tulbura mințile mai mult ca orice să ne vadă pe noi, zgâindu-ne la el ca la circ.

— Întocmai așa ziceam și eu, azi-dimineață, întări Poorgrass. „Judecata a venit să-l cântărească în cumpănă — ziceam eu, cugetând adânc, în felul meu — și dacă este găsit ușor, așa să cadă asupra lui.” Iar unul de era și el prin preajmă a zis:

„Ascultați, ascultați! Un om care poate vorbi astfel merită să fie ascultat.” Dar mie nu-mi place să bat toba despre asta, căci puținele mele cuvinte sunt așa cum sunt și nu prea multe, cu

toate că vorbele pe care le spun unii sunt trecute din gură în gură până departe, de parcă ar fi fost făcute anume să exprime ce-au vrut ei.

— Așa e, Joseph. Iar acum, prieteni, cum spuneam, fiecare să stea pe la casa lui.

Hotărârea fu acceptată și cu toții așteptară, fierbând de nerăbdare, ziua următoare. Așteptarea lor încordată le fu abătută, totuși, de o descoperire făcută după-amiază, care aruncă mai multă lumină asupra purtării și stării sufletești ale lui Boldwood decât oricare dintre amănuntele aflate până atunci.

Faptul că, de la târgul de la Greenhill și până la fatalul Ajun de Crăciun, el se aflase într-o stare de agitație neobișnuită îl știau toți cei care îi erau apropiați, dar nimeni nu-și închipuise că dăduse semne neîndoielnice de zdruncinare mintală, semne pe care numai Bathsheba și

Oak, dintre toți și în mai multe rânduri, le bănuiseră. Într-un dulap ținut sub cheie se descoperise, acum, o aiuritoare colecție de obiecte. Erau mai multe rânduri complete de haine de damă, numai din materiale foarte scumpe: mătăsuri și satinuri, poplinuri și catifele, toate alese de câte o culoare care, judecând după felul de a se îmbrăca al Bathshebei, ar fi trebuit să-i fie pe plac. Erau și două manșoane, de samur și de hermină. Și, pe lângă toate acestea, era și o casetă cu bijuterii, conținând patru brățări grele de aur și mai multe lăntuguri și inele, toate de preț și fin lucrate. Aceste lucruri fuseseră cumpărate din Bath și din alte orașe, cu diferite prilejuri, și aduse acasă pe furiș. Toate erau învelite cu grijă în hârtie și pe fiecare pachet era scris „Bathsheba Boldwood” și câteodată, în fiecare dintre aceste date fiind adăugați șase ani în plus față de anul în care se aflau.

Despre aceste dovezi oarecum grăitoare ale unei minți înnebunite de grijă și dragoste se vorbea în slădăria lui Warren când intra Oak, la întoarcerea de la Casterbridge, cu vești despre sentință. Era după-amiază, iar fața lui luminată de flăcările din cuptor povestea destul de limpede ce se întâmplase. Boldwood, după cum toată lumea bănuise că o să facă, pledase vinovat și fusese condamnat la moarte.

Convingerea că Boldwood nu era responsabil din punct de vedere moral pentru faptele lui din ultima vreme deveni acum generală. Dovezile ieșite la iveală înainte de acest proces conduceau, fără șovăire, către aceeași concluzie, însă nu aveau destulă greutate pentru a se putea emite un ordin de examinare a sănătății mintale a lui Boldwood. Era uimitor cum, o dată ce se lansase ipoteza nebuniei, își aminteau cu toții o puzderie de întâmplări mai mărunte, pe care numai zdruncinarea mintală părea să le explice — printre altele, neglijarea fără precedent a recoltei sale de grâne, din vara trecută.

Se adresă o petiție ministrului de interne, enumerându-se circumstanțele care păreau să îndreptățească o cerere de reconsiderare a sentinței. Nu era „semnată de un număr mare de persoane” dintre locuitorii din Casterbridge, cum se obișnuiește în astfel de cazuri, pentru că Boldwood nu-și făcea niciodată mulți prieteni dincolo de relațiile de afaceri. Negustorii socoteau foarte firesc faptul că un om care, luând marfa direct de la producător, cutezase să nu țină seama de cel dintâi mare principiu al vieții de provincie — și anume că Dumnezeu făcuse satele de la țară ca să îi aprovizioneze pe clienții din orașele de la țară — cunoștea atât de puțin Decalogul. Susținătorii fură doar câțiva oameni miloși, care, probabil, se înduioșaseră prea tare de dovezile dezgropate în ultima vreme, dar rezultatul fu că li se luară mărturii, cu care se nădăjduia că vor putea scoate crima, din punct de vedere moral, din categoria omorurilor voite și că îi vor conduce pe judecători s-o privească drept un neîndoielnic acces de nebunie.

Deznodământul petiției era așteptat în Weatherbury cu viu interes. Execuția fusese fixată pentru ora opt, într-o sâmbătă dimineată, la vreo două săptămâni după pronunțarea sentinței, și, până vineri după-amiază, nici un răspuns nu sosisese. Cam prin acel timp, Gabriel se întorcea de la închisoarea din Casterbridge, unde se dusese ca să-și ia rămas bun de la Boldwood, și coti pe o stradă lăturalnică, pentru a evita orașul. Când trecu de ultima casă, auzi niște lovituri de ciocan și, ridicându-și capul pe care îl ținuse plecat până atunci, se uită înapoi, pentru o clipă.

Deasupra hornurilor caselor putea vedea partea de sus a intrării închisorii, măreață și strălucitoare în bătaia soarelui de după-amiază, și câțiva oameni care făceau ceva acolo. Erau dulgherii care ridicau un stâlp vertical, în interiorul frontonului. Își întoarse iute ochii și grăbi pasul.

Era deja întuneric când ajunse acasă, iar jumătate din sat ieșise afară, să-l întâmpine.

— Nici o veste, zise Gabriel frânt. și mă tem că nu mai este nici o speranță. Am stat cu el mai bine de două ceasuri.

— Chiar crezi că într-adevăr nu era în toate mințile când a făcut-o? întrebă Smallbury.

— Asta n-aș putea să spun cu toată tăria, răspunse Oak. Oricum, despre toate acestea o să vorbim altă dată. S-a petrecut vreo schimbare în starea sănătății stăpânei în după-amiaza asta?

— Nici una.

— A coborât?

— Nu. și-o ține mai departe, tot ca până acum. Se simte doar cu puțin mai bine decât de Crăciun. Întrebă mereu dacă te-ai întors și dacă e vreo veste, de obosești să-i răspunzi. Să mă duc să-i spun că ai venit?

— Nu, zise Oak. Mai este încă o șansă, dar nu mai puteam să mai stau în oraș... mai ales după ce l-am văzut și pe el. așa că, Laban — Laban este pe-aici?

— Da, răspunse Tall.

— Uite, am stabilit ca tu să te duci călare până în oraș, în seara asta, cât mai târziu — să pleci pe la vreo nouă, să aștepți o vreme acolo și să te întorci pe la miezul nopții. Dacă până la unsprezece n-au primit nimic, mi-au zis că sunt puține șanse să mai vină ceva după aceea.

— Nădăjduiesc din toată inima să-l lase în viață, zise Liddy. Dacă nu, o să-și iasă și ea din minți. Biata de ea — a suferit îngrozitor. N-are cum să nu-ți fie milă de ea!

— S-a schimbat mult? întrebă Coggan.

— Dacă n-ai mai văzut-o pe biata stăpână de la Crăciun încoace, n-o s-o mai recunoști, zise Liddy. Are ochii atât de plânși, încât juri că nu este aceeași femeie. Cu numai doi ani în urmă era o fată zburdalnică, iar acum este în ultimul hal.

Laban plecă după cum i se spusese și, la ora unsprezece în noaptea aceea, câțiva dintre săteni ieșiseră pe drumul spre Casterbridge, așteptându-i sosirea — printre ei se aflau și Oak și aproape toți oamenii Bathshebei. Dorința cea mare a lui Gabriel era ca Boldwood să scape cu viață, chiar dacă în adâncul sufletului său simțea că ar fi meritat să moară, asta fiindcă fermierul avea unele calități pentru care Oak îl admira. În cele din urmă, când obosiseră cu toții, tropotul unui cal se auzi în depărtare.

Întâi, c-un pas de iarbă înăbușit,

Apoi pe ulița din sat mai tare ropotind, Schimbându-și mersul, tot venind...

— Acuș aflăm dacă-i albă sau neagră, zise Coggan și cu toții coborâră de pe tăpșanul de la marginea drumului unde așteptaseră până atunci, iar călărețul se năpusti în mijlocul lor.

— Tu ești, Laban? întrebă Gabriel.

— Da — a venit. N-o să moară. Stă în închisoare pentru cât o să vrea Maiestatea sa.

— Urraaa! strigă Coggan, simțind cum îi tresaltă inima în piept de bucurie. Tot voia Domnului este mai puternică decât cea a diavolului.

LVI.

FRUMOASĂ și SINGURĂ. în CELE DIN URMĂ

Bathsheba își reveni, o dată cu sosirea primăverii. Letargia care urmase febrei, nu mari, dar îndelungate, de care suferise începu să se destrame vizibil, după ce toată nesiguranța despre toate evenimentele pieri.

Dar stătea singură, acum, în cea mai mare parte a timpului, închisă în casă ori cel mult ieșind până în grădină. Ocoala pe toată lumea, chiar și pe Liddy, și nu putea fi făcută să-și deschidă sufletul sau să primească mângâierile cuiva. Când se apropie vara, petrecu mai mult timp în aer liber și începu să se intereseze de treburile fermei, din nevoia de a face ceva, deși nu mai ieșea călare să le supravegheze personal, ca altădată. Într-o vineri seară, prin luna lui august, se plimbă puțin pe drum și intră în sat pentru prima oară de la funestul eveniment petrecut de

Crăciun. Obrajii săi încă nu-și recăpătaseră culorile de odinioară, iar paloarea sa desăvârșită era și mai tare scoasă în evidență de rochia sa neagră ca tăciunile, încât părea de-a dreptul nepământească. când ajunse la o prăvălioară din capătul celălalt al satului, care se afla chiar vizavi de cimitir, Bathsheba auzi cântându-se în biserică și își dădu seama că era corul care făcea repetiții. Trecu pe partea cealaltă a drumului, deschise poarta și intră în cimitir, pervazurile înalte ale ferestrelor bisericii apărând-o de privirile celor adunați înăuntru. Se îndreptă pe furiș spre colțul unde Troy se căznise să planteze flori pe mormântul lui Fanny Robin și se opri la monumentul de marmură.

O undă de mulțumire îi însufleți pentru o clipă trăsurile, când citi inscripția completă. Mai întâi erau cuvintele dictate de Troy:

„Înălțat de Francis Troy în amintirea lui Fanny Robin Săvârșită din viață la 9 octombrie 18** La vârsta de 20 de ani.”

Dedesubt stătea scris, cu litere săpate mai de curând:

„În același mormânt odihnesc Rămășițele pământești ale celui de mai sus Francis Troy Săvârșit din viață la 24 decembrie 18** La vârsta de 26 de ani.”

În vreme ce stătea, citind și meditănd, sunetele orgii începură din nou să se audă din biserică, iar ea dădu ocol, cu același pas ușor, până la portic și ascultă. ușa era închisă, iar corul învăța un imn nou. Bathsheba se simțea tulburată de niște emoții, despre care, în ultima vreme, crezuse că pieriseră cu desăvârșire din inima ei. Vocile ușor voalate ale copiilor îi aduseră la urechi, rostite limpede, cuvintele pe care aceștia le cântau fără să se gândească sau să le priceapă înțelesul:

„Călăuzește-mă, Lumină bună, prin bezna care mă-mpresoară, Călăuzește-mă Tu neîncetat.” Simțămintele Bathshebei depindeau întotdeauna, într-o mare măsură, de capriciile sale, cum se întâmplă la cele mai multe dintre femei. Un val de nestăvilit îi umflă pieptul și îi urcă până sub pleoape — și se gândi că o să le dea voie lacrimilor care se adunau acolo să curgă, dacă vor dori. și ele curseră, ba încă din belșug, una dintre ele picând pe banca de piatră de lângă ea. O dată ce începu să plângă, fără să știe prea bine de ce, nu-și putu stăpâni noianul gândurilor pe care le știa prea bine. Ar fi dat orice să mai fie precum copiii aceia, nepăsători la înțelesul cuvintelor cântecului lor, pentru că erau prea nevinovați ca să simtă nevoia unei astfel de exprimări. Toate episoadele înflăcărare ale scurtei sale experiențe păreau să reînvie cu un prisos de emoție, în clipa aceea, iar acele scene care se petrecuseră fără emoții la vremea lor se încărcară și ele de o nouă simțire. Totuși, mâhnirea ce o cuprinse acum părea mai curând o desfătare, față de sfâșierea de altădată.

Din pricină că-și ținea fața îngropată în palme, Bathsheba nu observă că de portic se apropie cineva în liniște, care, zărind-o, dădu să se retragă, dar apoi se opri și se uită la ea. Bathsheba nu-și ridică fruntea o vreme și, când privi în jurul ei, obrajii îi erau uzi, iar ochii înecați în lacrimi și încețoșați.

— Domnule Oak! exclamă ea, descumpănită. De cât timp ești aici?

— De vreo câteva minute, doamnă, răspunse Oak respectuos.

— Vrei să intri? zise Batsheba. în clipa aceea, se auzi din biserică, așa ca o replică șoptită de un sufleur:

„Iubit-am ziua mult strălucitoare; și, teama disprețuind, Mândria mi-a fost atotstăpânitoare, anii din urmă uitând.”

— aș fi vrut, zise Gabriel. Sunt unul dintre bașii corului, știi. De vreo câteva luni, cânt ca bas.

— Serios? Nu mi-am dat seama. Ei, atunci, te las.

„Pe care o iubeam de mult și am pierdut-o”, pentru un timp cântară copiii.

— Nu trebuie să pleci din pricina mea, stăpână. Cred că nu mă mai duc, în seara asta.

— O, nu, nu plec din cauza ta.

Apoi rămaseră cumva stânjeniți, Batsheba încercând să-și șteargă fața îngrozitor de muiată de lacrimi și de umflată, fără ca el s-o observe. în cele din urmă, Oak zise:

— Nu te-am mai văzut, adică nu am mai vorbit cu dumneata, de atât de multă vreme. Dar, temându-se să nu reînvie tristețe amintiri, se întrerupse, întrebând-o: Voi ai să intri în biserică?

— Nu, răspunse ea. Am venit să văd singură mormântul... Să văd dacă au gravat inscripția așa cum am vrut eu. Domnule Oak, dacă dorești, nu trebuie să te ferești să-mi vorbești despre lucrul la care ne gândim amândoi în acest moment.

— Și au gravat-o cum ai vrut dumneata? întrebă Oak.

— Da. Hai s-o vezi, dacă n-ai văzut-o până acum.

Așadar, amândoi se întoarseră la mormânt și citiră inscripția.

— Acum opt luni! murmură Gabriel, când dădu cu ochii de dată. Parcă a fost ieri, pentru mine.

— Și pentru mine parcă a fost acum ani și ani... mulți ani, iar eu am fost moartă în tot răstimpul ăsta. Acum o să mă duc acasă, domnule Oak.

Oak merse în spatele ei.

— Voiam să-ți vorbesc despre o mică problemă, de îndată ce mi s-ar fi ivit prilejul, începui el, șovăind. E o problemă de afaceri și cred că aș putea să ți-o spun chiar acum, dacă îmi dai voie.

— O, da, bineînțeles.

— Ei bine, s-ar putea să fiu nevoit să renunț, curând, la administrarea fermei dumitale, doamnă Troy. Fapt este că mă gândesc să plec din Anglia... nu chiar acum, înțelegeți, ci în primăvara următoare.

— Să pleci din Anglia! exclamă ea cu surprindere și cu sinceră dezamăgire. De ce, Gabriel, de ce vrei să faci asta?

— Păi, m-am gândit că așa este cel mai bine, îngăimă Oak. California este locul în care, mi-am pus în cap să-mi încerc norocul.

— Dar toată lumea era convinsă că urmează să preiei ferma bietului domn Boldwood, pe propria-ți mână.

— Am primit o propunere, este adevărat, dar încă nu s-a stabilit nimic sigur și am motivele mele să renunț. O să îmi închei anul aici, ca administrator al tutorilor, dar atât.

— Și eu ce-o să mă fac fără tine? O, Gabriel, nu cred că ar trebui să pleci! Ai fost alături de mine atâta vreme... și la bine, și la rău... Suntem prieteni așa de vechi... încât mi se pare aproape o răutate din partea ta. Eu mă gândisem că, și dacă aveai să ieși în arendă ferma cealaltă, ai fi putut, totuși, să-mi mai dai și mie o mână de ajutor la a mea. și acuma pleci!

— Te-aș fi ajutat bucuros.

— Totuși, acum, când sunt mai neajutorată ca oricând, tu pleci!

— Da, ăsta-i ghinionul, zise Gabriel, cu tristețe în glas. Și tocmai din pricina neajutorării dumitale de acum, mă simt îndemnat să plec. La revedere, doamnă. Încheie scurt, cu vădită nerăbdare de a pleca, și ieși numaidecât din curtea bisericii, apucând-o într-o direcție în care ea n-avea nici un pretext să-l urmeze.

Bathsheba se întoarse acasă, cu mintea frământând o nouă supărare, care, fiind mai degrabă sâcâitoare, decât paralizantă, păru că îi face chiar bine, abătându-i gândurile de la tristețea stăruitoare care îi învăluise viața. Se gândi foarte mult la Oak și la dorința lui de a nu-i mai fi prin preajmă; și atunci își aminti alte câteva incidente din ultimele întâlniri cu el, care, oricât de neînsemnate, privite separat, luate laolaltă dovedeau limpede că nu-i mai căuta prezența. În cele din urmă pricepu, cu mare durere, că și acest vechi și ultim discipol se pregătea să se lepede de ea și s-o părăsească. El, care crezuse în ea și care îi luase apărarea atunci când toată lumea era împotriva ei, în cele din urmă se săturase, ca și ceilalți, și își abandona vechea cauză, lăsând-o să-și poarte singură băătăliile.

Săptămânile treceau și noi dovezi ale lipsei sale de interes pentru ea ieșiră la iveală. Observă că, în loc să intre în salonaș sau în biroul unde erau ținute registrele fermei și să aștepte sau să lase un raport, cum făcuse până atunci, în timpul cât stătuse ea închisă între patru pereți, Oak nu mai venea deloc când bănuia că ar fi putut s-o întâlnească acolo, intrând numai la ore nepotrivite, când prezența ei în acea parte a casei ar fi fost ultimul lucru la care te-ai fi putut aștepta. Ori de câte ori avea nevoie de vreo decizie de-a ei, trimitea un mesaj sau un bilet fără introducere și fără semnătură, la care ea era silită să-i răspundă în același stil. Biata Bathsheba începuse să sufere de cea mai ascuțită dintre toate rănilor — senzația că era disprețuită. Toamna se scurse destul de mohorâtă, cu toate aceste presupuneri întristătoare, și veni și ziua de Crăciun, care încheia anul legal de văduvie și doi ani și trei luni de când trăia singură. Cercetându-și inima, i se păru din cale-afară de ciudat că amintirea pe care s-ar fi așteptat să i-o trezească acea perioadă a anului — amintirea nenorocirii întâmplare în holul casei lui Boldwood — n-o tulbura deloc, în schimb o chinua convingerea că toată lumea se lepăda de ea — din ce motiv, nu putea să-și închipuie — și că Oak dăduse tonul celor care îi întorseseră spatele. Ieșind din biserică, în ziua aceea, se uită în jur, în speranța că Oak, a cărui voce de bas o auzise rostogolindu-se din galeria corului de deasupra capului ei în cel mai nepăsător mod, ar putea s-o aștepte pe drumul ei, cum făcea odinioară. și într-adevăr îl zări, ieșind pe alee în urma ei, dar văzând-o pe Bathsheba că întoarce capul, privi într-altă parte și, de îndată ce ajunse la poartă, mormăi prima scuză care-i trecu prin minte și se făcu nevăzut.

A doua zi dimineată îi dădu lovitura de grație — pe care ea o aștepta de mult. Era o înștiințare oficială scrisă de mâna lui, prin care o anunța că, de Buna Vestire, n-o să-și reînnoiască învoiala cu ea.

Bathsheba stătu și plânse amar deasupra scrisorii acesteia. Era îndurerată și rănită că dragostea fără speranță a lui Gabriel pentru ea, pe care se obișnuise s-o considere ca un drept incontestabil al ei, pentru toată viața, i se retrăgea acum, în felul acesta, după bunul lui plac. Era, de asemenea, foarte uimită de perspectiva de a trebui să se bizuie din nou doar pe forțele proprii: i se părea că n-ar mai fi izbutit niciodată să-și recapete atâta energie cât să se ducă la piața de grâne, să facă troc și să vândă. De la moartea lui Troy, Oak se îngrijise de toate vânzările și negocierile pentru ea, ocupându-se de treburile ei în același timp ce se ocupa de ale lui. Acum, ce avea să se facă ea? Viața ei devenise un pustiu.

Atât de părăsită se simțea Bathsheba în seara aceea, atât de însetată de compătimire și de mângâiere și atât de nefericită pentru că i se părea că pierduse singura prietenie adevărată pe care o avusese vreodată, încât își puse boneta și pelerina și se îndreptă spre casa lui Oak, îndată după asfințit, călăuzită pe drum de razele palide de culoarea primulei ale unei seceri subțiri de lună, în vârstă de numai câteva zile.

Un foc viu strălucea în ferestre, dar înăuntru nu se vedea nimeni. Bătu nervoasă la ușă, dar după aceea o cuprinse îndoiala dacă era sau nu cuviincios din partea unei femei fără bărbat să îl viziteze pe un burlac care locuia singur, cu toate că era administratorul ei și se putea bănui că venise la el cu treburi, fără nici o prefăcătorie. Gabriel deschise ușa și, atunci, razele lunii îi luminară fruntea.

— Domnul Oak, zise Bathsheba pierită.

— Da, eu sunt domnul Oak, zise Gabriel. Cu cine am onoarea... O, ce neghiobie din partea mea, să nu te recunosc pe dumneata, stăpână!

— N-o să mai fiu stăpâna ta multă vreme, nu-i așa, Gabriel? zise ea, cu accente patetice.

— Ei, nu... așa cred... Dar, intră înăuntru, doamnă. Oh, și să aduc lumină! răspunse Oak cu o oarecare stinghereală.

— Nu, dacă e pentru mine, nu-i nevoie.

— Se întâmplă atât de rar să mă viziteze o doamnă, încât mă tem că nu am ce trebuie pentru a fi o gazdă bună. Ia loc, te rog. Uite aici un scaun, și acolo încă unul. Îmi cer iertare că scaunele mele au tăblia de lemn și sunt cam tari, dar eu... mă gândeam să-mi cumpăr unele noi. Oak așeză vreo două sau trei în fața ei.

— Sunt destul de bune pentru mine. Și se așeză, iar el se așeză, la rândul lui, cu focul dansându-le pe chipuri și pe mobila veche, strălucind toată De-atâtea mâini care o atinseseră așa o vreme îndelungată, care alcătuia tot avutul personal al celui care locuia în acea casă și care trimitea înapoi reflexe jucăușe. Li se părea foarte ciudat că, deși se cunoșteau atât de bine, numai pentru că se întâlneau într-un loc și într-un mod în care nu se mai întâlniseră până atunci, se simțeau amândoi foarte stânjeniți și încurcați. Pe câmp sau acasă la ea, nu fuseseră niciodată stingheriți; dar acum, fiindcă Oak era gazda, viețile lor păreau că dăduseră timpul înapoi, întorcându-se la zilele în care erau doi străini.

— O să ți se pară ciudat că am venit, dar...

— O, nu... nicidecum.

— ... Dar m-am gândit... Gabriel, m-a urmărit gândul că te-am jignit și că de aceea vrei să pleci. Asta m-a îndurerat foarte tare și nu m-am putut stăpâni să nu vin.

— Ei, m-ai jignit! De parcă ai putea să mă jignești dumneata vreodată, Batsheba.

— Nu? Întrebă ea bucuroasă. Dar atunci de ce pleci?

— Nu o să mai emigrez, înțelegi? Nu-mi dădusem seama că dumneata n-ai vrea să plec, atunci când ți-am spus despre planul meu, altminteri nu m-aș mai fi gândit s-o fac, zise el simplu. Am semnat învoiala pentru Ferma de Jos și o să fie pe mâna mea, de la Buna Vestire încolo. Știi că am avut dreptul la o parte din câștigurile ei, o vreme. Totuși, asta nu m-ar împiedica să îngrijesc și de treburile fermei dumitale, ca și mai înainte, dacă n-ar fi bârfele acelea despre noi.

— Ce? exclamă Bathsheba în culmea mirării. Bârfe despre noi doi — ce bârfe?

— Nu pot să-ți spun.

— Cred că ar fi mai înțelept dacă ai face-o. Ai jucat rolul de sfetnic pentru mine de atâtea ori, așa că nu văd de ce te-ai teme s-o faci acum.

— De data aceasta nu este vorba despre ceva ce ai făcut dumneata. Una peste alta, se zice că...

eu aș fi adulmecat un rost pe aici și că am pândit să pun mâna pe ferma bietului Boldwood, cu gândul că, într-o bună zi, o să pun mâna și pe dumneata.

— Să pui mâna... asta ce înseamnă?

— Vorbind pe șleau, să mă însor cu dumneata. — Dumneata mi-ai cerut să-ți spun, așa că nu trebuie să dai vina pe mine.

Bathsheba nu păru chiar atât de alarmată — de parcă s-ar fi tras o salvă de tun chiar la urechile sale, după cum se așteptase Oak s-o vadă reacționând.

— Să te însori cu mine... nu știam că asta voiai să spui, zise ea liniștită. Un astfel de lucru este prea nătân... prea curând de gândit, desigur.

— Da, bineînțeles că este prea nătâng. Nu-mi doresc așa ceva, cred că am fost destul de clar până acum. Desigur, desigur, dumneata ai fi ultima persoană din lume cu care m-aș gândi să mă însor. Este un lucru prea nătâng, cum spuneai dumneata.

— Prea curând, am zis eu.

— Îmi cer iertare că te corectez, dar ai spus prea nătâng și la fel spun și eu.

— Ba și eu îmi cer iertare! răspunse ea, cu lacrimi în ochi. Prea curând, așa am zis. Dar, n-are nici o importanță... nici una... numai că eu am vrut să spun prea curând. Pe cuvânt, așa am vrut, domnule Oak, și trebuie să mă crezi!

Gabriel se uită lung în ochii ei, dar lumina focului fiind prea slabă, nu reuși să citească prea multe.

— Bathsheba, zise el cu duioșie și mirare, apropiindu-se de ea. Dacă măcar aș ști un singur lucru — dacă mi-ai îngădui să te iubesc și să te cuceresc și să te iau de nevastă, în cele din urmă — dacă aș ști asta!

— Dar n-o să știi niciodată, murmură ea.

— De ce?

— Pentru că nu întrebi niciodată!

— O-ho! făcu Gabriel, cu un scurt hohot de râs de bucurie. Draga mea dragă...

— N-ar fi trebuit să-mi trimiți scrisoarea aceea aspră, de dimineață! îl întrerupse ea. Mi-a arătat că nu ții la mine nici cât negru sub unghie și că ești gata să mă părăsești, ca toți ceilalți. A fost foarte crud din partea ta, ținând cont de faptul că eu am fost prima dragoste din viața ta și tu ai fost cea dintâi pentru mine, iar eu una n-o s-o uit!

— Ei, Bathsheba, a mai fost vreodată cineva atât de ispitit? zise el râzând. Știi că este foarte adevărat că eu, ca bărbat neînsurat, văzând de treburile fermei pentru tine, o femeie tânără și foarte atrăgătoare, aveam un rol foarte greu de jucat — cu atât mai mult cu cât lumea știa ce fel de sentiment nutresc pentru tine; și mi-am închipuit, după modul în care se vorbea despre noi doi, că asta ar putea să-ți știrbească bunul tău renume. Nimeni nu știe prin ce chinuri am trecut eu.

— Și asta a fost singurul motiv?

— Singurul.

— O, ce bucuroasă sunt că am venit! exclamă ea cu recunoștință, ridicându-se de pe scaun. M-am gândit atât de mult la tine, de când mi-am închipuit că nu vrei să mă mai vezi vreodată. Dar acum trebuie să plec, altminteri o să fiu dată dispărută. Ei, Gabriel, adăugă ea râzând încetișor, când ajunseră la ușă, pare întocmai ca și când eu am venit să-ți fac curte — grozav!

— Și foarte adevărat, zise Oak. Pentru cât am jucat eu tontoroiul la călcăiele tale fâșnețe, frumoasa mea Bathsheba, mile întregi și zile întregi, cu greu m-ai putea pizmui pentru această singură vizită.

O însoți până în vârful dealului, explicându-i pe îndelete cum avea de gând să administreze el ferma cealaltă. Au vorbit foarte puțin despre sentimentele lor reciproce — frazele frumoase și cuvintele înfocate nefiind, probabil, necesare între doi prieteni atât de încercați de soartă. Între ei era acea trainică afecțiune care apare (dacă apare vreodată) când doi oameni care sunt puși laolaltă, încep prin a-și cunoaște părțile mai aspre ale firii, iar pe cele bune și le cunosc abia mult mai târziu, dragostea crescând în spațiile goale din grămada de fapte ale realității prozaice dure.

Această bună tovărășie, această camaraderie, care de obicei apare între cei care urmăresc același țel, este, din nefericire, rareori adăugată dragostei dintre sexe, din pricină că bărbații și femeile se asociază nu în strădaniile lor, ci în plăcerile lor. Acolo unde niște fericite circumstanțe îi îngăduie dezvoltarea, sentimentele îngemănate înfloresc în singura dragoste care este tare ca moartea, acea dragoste pe care nici apele cele mari n-ar putea s-o stingă, nici râurile n-ar putea s-o înece, și pe lângă care ceea ce se desemnează îndeobște drept pasiune pierie la fel de repede ca aburul.

LVII.

O NOAPTE ȘI O DIMINEAȚĂ ÎNVĂLUITE ÎN CEATĂ. ÎNCHEIERE

— Cea MAI DISCRETĂ, cea mai tainică și cea mai simplă nuntă pe care se poate s-o avem. Acestea fuseseră cuvintele Bathshebei către Oak, într-o seară la ceva vreme după întâmplarea din capitolul de mai sus, iar el își stoarse creierii vreun ceas despre cum să-i ducă la îndeplinire dorința întocmai.

— O dispensă!... O, da, trebuie să se facă printr-o dispensă, își zise el, în cele din urmă. Prea bine, atunci. Întâi de toate, dispensa.

După alte câteva zile, într-o noapte întunecoasă, Oak venea, cu pași ferți, de la ușa substitutului din Casterbridge. Pe drumul către casă, auzi un mers apăsător în fața lui și, prinzându-l pe acel om din urmă, văzu că nu era altul decât Coggan. Intrară împreună în sat, până ce ajunseră la o ulicioară din spatele bisericii, care ducea în jos, spre căsuța lui Laban Tall, care fusese numit de curând paracliser în parohie, deși încă îl treceau fiori de groază în biserică, duminică, atunci când își auzea glasul rostind anumite amenințări grozave din Psalmi, pe care nimeni nu îndrăznea să le repete după el.

— Ei, noapte bună, Coggan, zise Oak. Eu o iau pe aici.

— Oh! exclamă Coggan, surprins. Dar ce se petrece în seara aceasta, oare, de te face atât de scump la vorbă, domnule Oak?

Părea o lipsă de recunoștință să nu îi spună și lui Coggan, dacă tot se ivise prilejul, căci el fusese sincer ca oțelul cu Gabriel, tot timpul cât duraseră chinurile lui provocate de Bathsheba, așa că Gabriel zise:

— Coggan, poți să ții un secret?

— Doar m-ai pus la încercare și știi prea bine.

— Da, așa este, știu. Atunci, uite, stăpâna și cu mine vrem să ne căsătorim mâine dimineață.

— Cerule preaînalt!... Cu toate că mă mai gândeam la un lucru ca ăsta, din când în când — zău că mă gândeam. Dar, să nu suflați voi nici o vorbă! Ei, din partea mea, nici o grijă, și îți doresc numai bucurii!

— Mulțumesc, Coggan. Dar te încredințez că eu n-am vrut nicidecum să se facă așa, în mare taină — mai bine spus, nici unul dintre noi n-ar fi vrut-o, dacă n-ar fi fost unele lucruri care ar fi făcut o nuntă mare să pară foarte nepotrivită. Bathsheba ține morțiș ca nimeni din parohie să nu se afle în biserică și să se holbeze la ea — de fapt, e destul de sfioasă și de nervoasă în privința căsătoriei... așa că eu o să-i fac pe plac.

— Da, înțeleg, și așa zice că este foarte corect. Așadar, acum te duci la paracliser.

— Da. Poți să vii și tu cu mine, dacă vrei.

— Mă tem că toată osteneala ta de a păstra secretul o să se ducă de râpă, zise Coggan, în timp ce mergeau împreună pe uliță. Bătrâna lui Labe Tall o s-o trâmbițeze prin toată parohia, în nici o jumătate de ceas.

— Chiar așa, fir-aș! Nu m-am gândit la asta, zise Oak, oprindu-se în loc. Totuși, cred că trebuie să-l anunț pe Laban în seara aceasta, căci lucrează departe și dimineața pleacă devreme.

— Îți spun eu cum s-o îmbrobodești, zise Coggan. O să bat eu la ușă și o să cer să vorbesc ceva cu Laban, afară, iar tu stai mai în spate. Atunci, el o să iasă afară și o să-i poți spune ce ai de spus. Ea n-o să ghicească niciodată de ce l-am căutat, iar eu o să strecor vreo două vorbe despre treburile fermei, ca să nu bată la ochi.

Socotiră că planul acesta era ușor de dus la îndeplinire. Coggan înaintă cu îndrăzneală și bătu la ușa doamnei Tall. Deschise doamna Tall în persoană.

— Vreau să stau puțin de vorbă cu Laban.

— Nu-i acasă și n-o să fie de găsit până pe la ceasurile unsprezece. A fost silit să se ducă dincolo de Yalbury, de când la noi s-au terminat treburile. Dar pot să-ți spun eu ce vrei să afli.

— Mă îndoiesc că poți. Stai o clipă! și Coggan ocoli prispa, ducându-se în spatele casei, ca să se sfătuiască cu Oak.

— Cine este celălalt? întrebă doamna Tall.

— Un prieten, răspunse Coggan.

— Să-i spună că îl așteaptă stăpâna, mâine dimineață, lângă stăvilarul bisericii, la zece, îi șopti Oak. Că trebuie să vină negreșit și să fie îmbrăcat în hainele de sărbătoare.

— Dacă pomenesc de haine, ne dăm sigur de gol! zise Coggan.

— Nu se poate altfel, zise Oak. Spune-i!

Astfel, Coggan transmise mesajul.

— Fie ploaie, fie vânt, e musai să vină, adăugă Coggan. Este o treabă foarte însemnată, zău. E vorba să-i servească drept martor ca să semneze nu știu ce hârtii despre o afacere la comun cu o altă fermă, pe timp îndelungat. Asta este și, dacă ți-am spus-o duminică, tușă Tall, e pentru că țin atât de mult la dumneata, că altminteri n-aș fi suflat o vorbă, nici să mă pici cu ceară. Coggan se retrase mai înainte ca ea să-l mai descoase și, după aceea, amândoi se duseră la vicar, dar vizita aceasta nu avu nimic deosebit, care să merite atenția. Apoi, Gabriel se duse acasă, să se pregătească pentru ziua următoare.

— Liddy, zise Bathsheba, când se duse la culcare în seara aceea. Vreau să mă scoli la ora șapte, mâine, în caz că nu mă trezesc până atunci.

— Dar întotdeauna vă treziți mai înainte de șapte, doamnă.

— Da, dar am ceva foarte important de făcut, despre care o să-ți povestesc când o veni timpul, și este mai bine să-mi iau măsuri.

Bathsheba, cu toate acestea, se trezi de la sine la ora patru, neizbutind cu nici un chip să mai adoarmă la loc. Pe la șase, fiind ferm convinsă că ceasul ei se oprise peste noapte, nu mai putu răbda; se duse să bată la ușa lui Liddy și, după ceva stăruințe, o trezi.

— Păi n-a rămas că vă trezesc eu pe dumneavoastră? Zise Liddy, uluită. și nu e nici șase încă.

— Ei, nu e... cum poți să spui prostii dintr-astea, Liddy! Știu eu că trebuie să fie cu mult trecut de șapte. Vino în odaia mea cât de repede poți. Vreau să mă piepteni frumos.

Când Liddy intră în odaia Bathshebei, stăpâna sa era gata pregătită și aștepta. Liddy nu putea înțelege de ce atâta zor.

— Ce Dumnezeu se întâmplă, doamnă?

— Bine, o să-ți spun, zise Bathsheba cu un zâmbet șugubăț și ochii strălucitori. Fermierul Oak vine să ia masa cu mine, astăzi.

— Fermierul Oak... și nimeni altcineva? Numai dumneavoastră, singuri?

— Da.

— Dar oare este bine, doamnă, după tot ce s-a trăncănit? întrebă tovarășa ei, plină de îndoieli. Numele bun al unei femei este așa un lucru trecător, încât...

Bathsheba râse cu obrazii îmbujorați și șopti ceva la urechea lui Liddy, deși nu mai era nimeni de față. Atunci, Liddy făcu ochii mari și exclamă:

— Lume dragă, ce mai veste! Uite, îmi bate inima chiar ca o tobă!

— Și a mea a luat-o razna, zise Bathsheba. Oricum, nu mai pot da înapoi.

Era o dimineață umedă și nesuferită. Totuși, la zece și douăzeci de minute, Oak ieși din casa lui și Urcă spinarea dealului Cu voioșia pasului Bărbatului ce-și caută mireasa lui. Și bătu la ușa Bathshebei. Peste alte zece minute, o umbrelă mare și una mai mică puteau fi văzute pornind de la aceeași ușă și prin ceață de-a lungul drumului spre biserică. Distanța nu era mai mare de un sfert de milă și aceste două timide persoane consideraseră că nu se făcea să meargă cu trăsura. Un observator ar fi trebuit să vină până foarte aproape de ele, ca să descopere că siluetele de sub umbrele erau cele ale lui Oak și Bathshebei, braț la braț, pentru prima oară în viața lor — Oak într-o haină lungă până la genunchi, iar Bathsheba cu o pelerină care îi ajungea până la saboți. Cu toate că era atât de simplu îmbrăcată, un anumit aer tinerească se răspândea din toată ființa ei:

Ca o roză ce petalele și-ar strânge, ca să mai fie iarăși un boboc.

Tihna îi adusese iarăși bujorii în obraji și, pentru că așa i-o ceruse Gabriel, își pieptănase părul, în dimineața aceasta, așa cum îl avusese cu ani în urmă, la Norcombe Hill, ceea ce o făcea să pară, în ochii lui, aidoma icoanei fecioarei din visul lui vrăjit — lucru care, ținând cont că ea avea acum numai vreo douăzeci și trei sau douăzeci și patru de ani, nu era, poate, chiar așa de mirare. În biserică se aflau Tall, Liddy și pastorul și, într-un timp deosebit de scurt, căsătoria se încheie.

Cei doi se așezară foarte tăcuți la ceai, în salonașul Bathshebei, în seara aceleiași zile, căci rămăsese stabilit că fermierul Oak avea să vină să locuiască aici, de vreme ce el încă nu agonisise nici bani, nici casă, nici o mobilă care să-și merite numele, deși acum pornise pe calea sigură de a le dobândi, în vreme ce Bathsheba, comparativ cu el, avea deja din belșug din toate trei. Tocmai când Bathsheba turna ceaiul într-o ceașcă, auzul lor primi felicitările unei salve de tun, urmate de un zgomot ce părea a fi o izbucnire asurzitoare de trâmbițe, în fața casei lor.

— Poftim! zise Oak râzând. Știam eu că băieții pun la cale ceva, după mutrele lor.

Oak luă lampa și ieși în tindă, urmat de Bathsheba, cu un șal tras peste cap. Lumina le înfățișă o ceată de bărbați strânși pe pietrișul din fața casei, care, când îi zăriră pe proaspeții însurați în tindă, sloboziră un răsunător „Ura!” și, în aceeași clipă, din spatele lor bubui o nouă salvă de tun — o veche piesă de artilerie din bronz, care zăcea prin sat nefolosită de vreo douăzeci de ani. Apoi urmă un înfiorător vacarm, produs, cu titlu de muzică, de o tobă, un tambur, un clarinet, un buciom, un oboi, o vioară și un contrabas — singurele relicve ale adevăratei vechi orchestre din Weatherbury — toate niște instrumente venerabile, mâncate de carii, care celebraseră personal victoriile lui Malborough, sub degetele strămoșilor celor care cântau la ele acum. Interpreții înaintară până lângă prispă.

— Asta-i opera băieților acelora isteți, Mark Clark și Jan, zise Oak. Intrați, oameni buni! Hai să gustați ceva și să beți un pahar cu mine și cu nevastă-mea!

— Nu în seara aceasta, zise domnul Clark, în mod vădit în contradicție cu ceea ce îi da ghes inima. Vă mulțumim, totuși, dar o să vă vizităm într-o altă zi, mai potrivită. Oricum, ne-am gândit că nu puteam lăsa să treacă ziua aceasta fără un gest oarecare de dragoste din partea noastră. Dacă puteți trimite un degetar de băutură jos, la Warren, apoi e foarte bine. Viață lungă și fericire jupânului Oak și frumoasei sale mirese!

— Mulțumim, mulțumim tuturor, zise Gabriel. Trimitem numaidecât ceva de-ale gurii și un strop de băutură la Warren, pentru voi. M-am gândit eu că se prea poate să primim o urare în vreun fel de la vechii noștri prieteni și tocmai asta îi spuneam neveste-mii, înainte să sosiți.

— Nu zău! exclamă Coggan, pe un ton critic, întorcându-se către însoțitorii săi. Omul nostru a învățat să spună „nevastă-mea” atâta de firesc de te-apucă mirarea, ținând cont că e atât de fraged într-ale cununiei... Ei, prieteni, nu vi se pare?

— N-am auzit niciodată vreun bătrân, priceput într-ale căsniciei și însurat de vreo douăzeci de ani, să rostească „nevastă-mea” pe un ton mai obișnuit ca el, zise Jacob Smallbury. Ar fi fost și mai firesc dacă ar fi spus-o ceva mai rece, dar nu te puteai aștepta la una ca asta tocmai acum.

— Se dă el pe brazdă cu timpul, zise Jan, făcând cu ochiul.

La acestea, Oak râse, iar Bathsheba zâmbi, căci acum nu mai râdea din orice, după care prietenii lor se întoarseră să plece.

— Da, presupun că așa stau lucrurile, zise Joseph Poorgrass cu un oftat glumeț, pe când se îndepărtau. Și îi doresc să se bucure de ea, deși am fost în vreo două rânduri gata să spun, ca proorocul Osea, în modul meu de-a vorbi, ca din Scriptură, care este a doua mea natură: „Efraim s-a lipit de idoli: lasă-l în pace!” Dar, dacă așa a fost să fie, căci putea să fie mai rău, eu mă simt recunoscător Domnului pentru aceasta.

Sfârșit